SVPPLEMENTVM
AD
TERTIAM PARTEM
QVAM DIVVS THOMAS
MORTE PRAEVENTVS
NEQVIVIT PERFICERE.

Ex eiuſdem D. Thom. ſcripto in quartum librum Sententiarum excerptum, & quorundam Theologorum Louanienſium induſtria ad exemplaria antiqua manuſcripta, quàm diligentiſſimè correctum.

Nunc verò recens prodit illuſtratum indicationibus locorum omnium, quæ tam ex ſacris, quàm prophanis auctoribus deſumpſit Sanctus Thomas.

Opera Reuerendi P. Fratris Antonij Senenſis Luſitani, ordinis Fratrum Prędicatorum, Sacræ Theologiæ Profeſſoris, & apud Louanienſes Studij eiuſdem ordinis primarij Regentis.

VENETIIS,
Ex Officina Gaſparis Bindoni.
MDLXXXV.

ILLVSTRISSIMO
ET EXCELLENTISSIMO
D. LVDOVICO DE REQVESENS,

Maiori Caſtilliȩ Commendatori, Regiȩ Maieſtati à Conſiliis, in Flandria Gubernatori, & totius militiæ generali Capitaneo præſtantiſſimo per Catholicam, & Regiam Maieſtatem, &c.

Frater ANTONIVS *Senenſis, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Profeſſor, cum vita longæua ſpiritum precatur, quæ recta ſunt cogitandi ſemper, & agendi.*

OPTIMVM eſſe duabus anchoris niti veteri prouerbio dicitur, Excellentiſsime Domine, quòd à nauibus tutò in portu conſiſtentibus quantumuis procellarum, vi non modica quatiantur, petitum eſſe conſtat, & in eos optimè quadrat, vt quidam docet in ſuis Chiliad. qui res ſuas opportunis, & ad rem pſam accommodatiſsimis conſtabiliendum vtuntur præſidiis; in eos autem minimè, qui vel ad res proprias tuendum, & firmandum, vel etiam de nouo conquirendum minus conuenientia quærunt præſidia, in illisve, quàm par eſt, plus confidentiæ collocant. Tale erant haud dubiè, de quibus apud Hieremiam dicit Dominus: Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non videbit cum venerit bonum, ſed habitabit in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis, & inhabitabili. Quo teſtimonio frequenter Aug. vtitur ad reuincendum peruerſum Pelagianorum dogma Chriſti gratiæ magnopere contrarium, qui adeò liberi arbitrij viribus deferebant, vt illud per ſe ſolum ad benè, beatèq; viuendum ſufficere arbitrarentur. Per Eſaiam quoq; væ dicitur illis qui deſcendunt in Aegyptum ad auxilium in equis ſperantes, & habentes fiduciam ſuper quadrigis, qu a multæ ſunt; & ſuper equitibus, quia præualidi nimis: & non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Dominum non requiſierunt. Ea etenim præcipuè de cauſa varia fuit ſemper in mundi regnis ſucceſsio, & dominantium viciſsitudo mirabilis, ſiue ſacras, ſiue prophanas intueamur hiſtorias, quòd dum plus ȩquo humanis fidebant viribus in virtute propria gloriantes, ad uolubilis rotȩ inſtar, in qua, quȩ ſuperiora ſunt, fiunt infima breui, cum plurium populorum, & exercituum copiis imperarent: facti ſunt eorundem, uel aliorum ſerui, & ſub tributo poſiti, vt videre eſt, & in ipſo Dei populo Iſrael, cum Dei iuſſa ſeruabat ſollicitus, & cum illa poſtponebat ignauus, & idem nobis ob oculos ponunt variæ, quas in pleriſque aliis populis accidiſſe rerum viciſsitudines, literarum monumentis antiquitas prodit. Quatenus autem & quouſq; rerum humanarum liceat virtute niti, ſiue fortitudo fuerit, ſiue ſapientia, decor, nobilitas, potentia, & id genus alia: pulchrè (vt omnia alia) declarat Sanctus Thomas. Sed quoniam ex hac confidentia humana pullulat, vt næuus aliquis, quædam inordinatio ad ſuperbiæ partes declinans, & actionem totam eò pertrahens: ideo eſt potius ſumma ope contendendum, vt toti à Deo pendeamus, & in ipſum ſolum nos ipſos, & noſtra omnia referamus, illas virtutes conſequi adnitentes, quibus fit,

Hiere. 17.

Auguſt.

Eſaiæ 31

Simile.

2ª 2ª. q. 17. art 4.

Lib. 2. de libero arbitrio, c. 19. vt illi inhæreamus. His enim bonis tantummodo, quę & magna vocat Aug. tutò nititur homo, alia verò quæcunq; ſolidum nequeunt humanis rebus fulcimentum præbere. Et ſicut quę ex uirtute paratur gloria ſolida eſt & ſtabilis, & duabus anchoris haud dubiè nititur, qui illius ſtabilimentum quærit in omnibus: Sic quoq; & quæ aliunde quęritur, gloria fluxa eſt, & inſtabilis, & quantumcunq; copioſiſsima adſint bona, quę illam pariant, nihil firmum efficiunt, quod non, vel inuidà ſaltem conſumat vetuſtas, de hac eadem, virtute ſola proculdubio triumphante. Hęc omnia, & ſingula tibi notiſsima eſſe, Excellentiſsime Domine, tuæ uitę ſingulari exemplo, & inſigni conſtanter demonſtrans. Nam etſi plurima ſint, quibus Excell. V. Illuſtriſsimam reddidit altiſsimus, ſiue ea, quę philoſophi fortunę bona dixere, quæ & minima ſunt, conſideremus; ſiue etiam, quæ corporis formam, & naturales animi vires concernunt, quę & eò ſpectant, & induſtria humana acquiri, & magis ac magis poſſunt augeri, quæ & mediocria bona dicuntur ibidem ab Auguſt.: hæc omnia non magnifacienda arbitratus es ſemper, pręſtantiſsime Domine, nec iſtis uitam humanam firmiter ſtabiliri poſſe exiſtimaſti unquam, ſed virtute ſola, quę unica arx eſt munitiſsima ad defendendum homines à quibuſcunque hoſtium incurſibus, & periculorum quorumuis acerbis diſcriminibus. Virtutem quidem, & ſapientiam à teſtudine ſuperari fuit dictum olim, eo quòd virtus, & ſapientia, ſeu potius illi, quibus hęc uidebantur ineſſe, ſępius cedebant pecunię, cui erat imago inſculpta teſtudinis, & communiter illum beatum prędicat vulgus, cui hęc temporalia bona affluenter ſuppetunt, & mundus iſte arridere videtur in omnibus: ſed tu Illuſtriſsime Domine, optimè intelligens iudicium vulgi fore vilipendendum, & ꝙ ille ſolum beatus eſt cenſendus, cuius Dominus Deus eius, regnum Dei primò, & iuſtitiam eius (quę vtique in omnium virtutum cultu conſiſtit) quęrere conaris, & adniſus es ſemper, & in iſtis ſolum tuam fiduciam meritò collocas. Poterat quidem nonnihil animum tuum humana delectatio titillare, quòd poſt multas, easque non mediocriter graues commiſsiones tibi factas à Catholica, & Regia Maieſtate, tam in eo, quòd Romæ illius legatione functus es annos aliquot, non minus ſtrennè, quàm ſtrenuiſsimè poſt illam etiam tam inſignem, & mirabilem, & retroactis omnibus ſeculis inauditam victoriam, de illo infenſiſsimo Chriſtiani nominis hoſte Turcarum Imperatore nauali pręlio, & admodum ſanguinolento obtenta anno M. D. LXXI. tua etiam iudicij dexteritate inſigni, & ſagacitate eximia, ob quam etiam fortunatiſsimi, & excellentiſsimi Principis Domini Ioannis Auſtriaci locum tenebas; poſt Mediolanenſis Ducatus gubernationem ſolertiſsimam, & pacatiſsimam, quòd tandem ad omnium ſtatuum huius inferioris Germanię moderationem aſcitus es ſubitò, & ad illam vnus ex multis à Regia Maieſtate delectus. Quanti enim te Regia Maieſtas faciat, raris animi tui dotibus fidat, & quales tui conceptus habeat ex plurium, eorundemque grauiſsimorum negotiorum, quę tibi commiſerat aliquando felici expeditione, abundè hoc argumento declarauit. Nam, cum res harum regionum non minus eſſent turbato ſtatu, quàm turbatiſsimo conſtitutę, & tali, quòd ex earum adminiſtratione minus recta plurium etiam regnorum, & prouinciarum fuiſſet ſubſequutum exitium, huc te regia deſtinauit Maieſtas ad res componendum turbulentiſsimas. Et ſicuti olim religioſiſsimę illi genti Francię donatus eſt ille ſanctiſsimus Princeps, verè regio throno digniſsimus Ludouicus in illius gentis ſolatium, & commodum communis boni: tu quoque cum illo nomen habens commune, & virtutis ſtudium huc miſſus fuiſti, vt ſicut etiam REQVESENS diceris: ſic quoque tota hæc patria per te requiem obtineret à laboribus uariis, quibus premebatur. Horum ergo contemplatio poterat nonnihil humanum, & infirmum in Excel. V. cauſare, & ut iſtis etiam, aliorum hominum more, nonnihil forſan delectaretur in illis efficere; ſed vicit, quod habet E. V. virtutis ſectandę propoſitum, qua ſola firmum humanis rebus præſidium affertur, nec ea, quæ cum uirtute pugnant, vel diſcordant facilè admittis, quàm flaccida ſit, quæ ex his rebus delectatio naſceretur exactè perpendens. Et licet variis, ex Mediolano ad Regiam Maieſt. literis datis, hoc onus tuis uiribus excutere pro uiribus conatus es Illuſtriſsime D. minimè oportuit te fieri uoti compotem;

Eodem lib. & ca. præcitato.

Pſal. 143.

Matth. 6.

tem;quinimo vti olim apud Rom.duo erant templa cõtigua, alterum Virtutis,alterum Honoris; & per illud ſolum patebat ad iſtud introitus, vt ſic etiam ſignificarent virtute media veri nominis honorem acquiri: ita prędictum Excell.V. virtutis ſtudium hoc meruit honore decorari, etſi adiunctum habeat onus grauiſsimum, & à Domino Deo merebitur quoque(ſperandum eſt) felicem,& optatum rerum ſtatum obtinere.Nectu tibipſi places Excellentiſsime Domine in rebus dictis, quę ſunt in ſeipſis conſideratæ à uirtute diſcretæ,nec etiam tibi places in turbis nationum,quas moderaris, & in multitudine populorum,quos regis,quinimo exactiſsimè cognoſcens, quòd à Domino Deo eſt poteſtas omnis,& virtus ab altiſsimo,qui & interrogabit opera,& cogitationes ſcrutabitur eorum,qui cum eſſent miniſtri regni illius, non rectè iudicarunt,neque cuſtodierunt legem iuſtitię,nec ſecundum voluntatem Dei ambularunt: quanta potes ſolicitudine ſtatus hos omnes ampliſsimos moderaris, tuas actiones ſecundum Dei regulas componere ſatagens,nec vllius perſonam in iudicio accipis, & tam tuorum nobilium, quàm cæterorum defectus(quibus,vel œconomicæ,vel politicæ reipub ſtatus nonnihil turbatur) iuſtiſsimis legibus comprimis,& cohibes. His etiam accedit, quòd nec difficillima, eaq; innumera negotia harum regionum Excell.V.ſic diſtrahunt, vel obruunt,ut prædictum virtutis intermittat propoſitum: quinimo cum exploratum habeas à Deo Opt. Max. petenda fore remedia,quibus ad difficultates huius ſeculi componendas opus eſt; quodque peccata noſtra impediunt ſæpius,quominus petitiones noſtræ ad aures illius perueniant,& miſericorditer exaudiantur, (quia ipſa ſunt,quæ diuidunt inter nos,& Deum,& maceriam ponunt,ne tranſeat oratio) ad arcem orationum ſoles ſemper confugere, religioſarum perſonarum quoque,& præ cæteris magis ſolicitè Deo famulantium orationes petere, eaſdem quoque eleemoſynis donans, & ad ſacramentum quoque pœnitentię qualibet accedis hebdomada,& tremendum altaris quolibet menſe ſuſcipis. Vtinam hoc vnum, & ita rarum probitatis exemplum omnes Principes, & qui habent iudicare terram, amplexarentur ſedulo: neque enim dubium eſt quin plerunque res meliorem ſortirentur finem, & vltiones diuinę non tam crebrò ſuper nos deſcenderent. Sed illud internis E.V. oculis obijciatur ſemper Illuſtriſsime Domine,quod Regij Prophetę teſtimonio docemur, Non nobis Domine,non nobis,ſed nomini tuo da gloriam: qui & gloriam ſuam,vt quiſpiam alius accipiat,nõ patitur,& dona ſua diſtribuit propterea, vt per illorum legitimum vſum,& per gratiarum debitas actiones,dum ipſe in eis laudatur amplius,ea dona reddantur commendabiliora, & incrementa frugum iuſtitię noſtrę adaugeat in pręſenti, & in futuro debitis præmiis remunerari dignetur.

Aug 5 de Ciuit. Dei cap. 12. *Sapien. 6.* *Eſaiæ 59.* *Pſal. 113.* *Eſaiæ 42.* *2. Cor. 9.*

Hæc omnia, & multa alia præclariſsima, quæ & nunc volens ſilentio prætereo, & in E. V. ſita eſſe conſidero, mihi anſam præbuere & animum, vt cum ſtudiorum meorum fructus aliquis in Reip. Chriſtianæ commodum nunc primò deberet in lucem prodire, eum E. Veſtræ dicarem, conſiderans ſub nullius alterius alis, & protectione poſſe illum tutius à mordacibus,& gratius Lectoribus in lucem emitti. Sunt autem labores hi mei, ſimiles ad eos, quos ante in totam Summam D. Tho. Theologicam feci; loca omnia patrum, & authorum profanorum, ex quibus ea deſumpſit D. Tho. in margine adnotando. Hos enim etiam ſubij in eiuſdem D. Tho. illuſtrando Supplemento ad tertiam partem Quod ideo ſic dicitur,quòd per illud ſuppletur ex illius ſcripto in quartum ſent. ea ſacramentorum doctrina,quam illa tertia parte ſenior iam factus, & ſeipſo doctior, inchoauerat, & morte præuentus nequiuit perficere. In eo autem Illuſtriſsime Domine de ſacramenti pęnitentiæ partibus agitur,& de aliis ſacramentis in particulari,pro quorum doctrina,& veritate tuenda hoc noſtro ſeculo contra peſtiferos homines Dei Eccleſiæ hoſtes accerrimos, & ſathanæ miniſtros ipſa Eccleſia Chriſti ſpiritualibus armis aſsiduè dimicat,& Excell.V. corporalibus quoque;nec in minimo,quod ſanæ, ac Catholicæ eorundem ſacramentorum aduerſetur doctrinę,cum hoſtibus fidei componere volens, ſed eandem integram, & illibatam ab eiſdem ſeruari exigens, ſi in Catholiciſsimi Regis Hiſpaniarum volunt ditionibus permanere, prout etiam decet facere principem integra fide,& vita prędítum,virtutisq; amantiſsimum, & Chriſtianiſsimi regis miniſtrum,

quæ

qua æſtimatione E.V. habent omnes in vniuerſum. Forti igitur, & infracto ſemper animo eſto Eccellentiſsime Domine, & vti hac oratione quondam ſtrenuiſsimum Domini ducem allocutus eſt angelus, eumq; confortauit ex mandato Domini, tu quoque vt conforteris oportet integræ vitæ exemplo, inuiolatæ iuſtitiæ (vt facis) ſeruato ordine, virtute ſemper innitaris, quæ, vt nauem duæ anchorę, ſic quoque hominem, quibuſuis fluctibus ſeculi agitatum, firmiter fulcit: ſic enim res omnes Dominus Deus ſemper proſpere dirigeret, & ſi poſtquam nihil non tentaueris, vt Deo, & ſuæ Maieſtati rebelles ad obedientiam Regis, & Eccleſię reducas, & id conſequi nequiueris, & opus fuerit prę-lia Domini agere: aderit ipſe quoque te ſuo particulari auxilio muniens, & ſpiritum fortitudinis tribuens, & adaugens. Tuum ſit interea Dei gloriam, & honorem ſemper habere præ oculis, Regię Maieſtatis obſequium, & quod eſt Reip. Chriſtianę, & ſtatibus magis commodum, meum quoque iſtud qualecunque munuſculum, licet multò inferius, quàm pro E. V. requirebatur, hilari vultu ſuſcipere, vt ſic ad maiora offerendum E. V. detur contendendi animus. Ille piiſsimus Dominus, cuius eſt omne bonum, quod reperitur in nobis, E. Veſtram in Neſtoreos annos ſeruet incolumem in ipſius Domini gloriam, & ſuę Reip. profectum, & ſua dona illi conceſſa conſeruet, nutriat, & adaugeat ſemper. Dat. Louanij XVI. Iulij. M. D. LXXV.

Excell.^e V. addictiſſimus

Frater Antonius Senenſis.

LECTORI BENEVOLO S.

ACCESSIT huic editioni, maximo tuo commodo, benigne Lector, locorum omnium à S. Th. tam ex ſacris, quàm prophanis auctoribus citatorum, tum etiam eorum ad quæ antè, vel poſt idem auctor in ipſo Textu ſuo remittit, indicatio perſpicua, & plurimis in locis emendatio fideliſſima: quæ omnia, ſumma diligentia, labore maximo, & induſtria haud vulgari, Frater ANTONIVS SENENSIS (qui de Conceptione antea dictus eſt) Luſitanus, ordinis Prædicatorum, pro ſuo iuuandæ Theologiæ ſtudio perquiſiuit, deprehendit, & nobis ſuppeditauit.

SVPPLEMENTVM
TERTIAE PARTIS SVMMAE THEOLOGICAE,

QVAM S. THOMAS AQVINAS MORTE occupatus, perficere nequiuit. Ex eiuſdem auctoris ſcripto in Quartum, ſingulari cum diligentia & fide: iam olim collectum.

Et nunc à mendis plurimis, ex eodem ſcripto & manuſcriptis exemplaribus, ſedulò ac fideliter vindicatum, & locorum notatione auctum, & illuſtratum.

QVÆSTIO I.

De partibus pœnitentiæ in ſpeciali. Et primò de contritione, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de ſingulis pœnitētiæ partibus. Et primò, de cōtritione. Secūdò, d̄ cōfeſſione. Tertiò, de ſatisfactione. De cōtritione autem conſideranda ſunt quinq;. Primò, q̄d ſit. Secūdò, de quo eſſe debeat. Tertiò, quāta eſſe debeat. Quartò, de duratione ipſius. Quintò, de effectu ipſius.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrū conuenienter definiatur.

¶ Secundo, vtrum contritio ſit actus virtutis.

¶ Tertio, vtrum attritio poſſit fieri contritio.

ARTICVLVS PRIMVS.

1

Vtrum contritio ſit dolor pro peccatis aſſumptus, &c.

Tho. 4. diſ. 17. q. 2. ar. 1. qō. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ contritio non ſit dolor pro peccatis aſſumptus, cū propoſito confitendi & ſatisfaciendi, vt qdā definiunt; Quia ſicut Aug.* dicit in lib. de ciui. Dei, Dolor eſt de his q̄ nobis nolentibus accidunt: ſed peccata nō ſunt hmōi: ergo contritio non eſt dolor ꝓ peccatis.

*lib. 14. c. 6. i medio, & c. 9. & 8. tomo 5.

¶ 2 Præterea, Cōtritio nobis à Deo datur. ſed quod datur, nō aſſumitur: ergo cōtritio nō ē dolor aſſumptus.

1. Definitio cōtritionis.

¶ 3 Præterea, Satisfactio & confeſſio ſunt neceſſaria ad hoc, quod pœna remittatur, quæ in contritione remiſſa non fuit: ſed quandoq; tota pœna in contritione remittiē: ergo nō eſt neceſſarium ſemper, ꝙ contritus habeat propoſitum confitendi & ſatisfaciendi.

SED CONTRA eſt ipſa definitio.

Eccleſ. 10.

RESPONDEO dicendū, ꝙ* initiū omnis peccati eſt ſupbia, p quā homo ſenſui ſuo inhærens, à mādatis diuinis recedit: & ideo oportet, ꝙ illud q̄d deſtruit peccatū, hominē à ꝓprio ſenſu diſcedere faciat. Ille autē, q in ſuo ſenſu perſeuerat rigidus & durus p ſimilitudinē vocaē: ſicut durum in materialibus dr̄, q̄d non cedit tactui: vnde & frangi dr̄ aliq̄s, qñ à ſuo ſenſu diuellit. Sed inter fractionē & cōminutionē ſiue contritionē in rebus materialibus (vñ hæc noīa ad ſpiritualia trāſferuntur) hoc intereſt, vt dr̄ in 4. Meteororū,* q̄d frangi dñr aliqua, qñ in magnas partes diuiduntur: ſed comminui vel cōteri, qñ ad partes minimas reducitur hoc quod in ſe ſolidum erat. Et quia ad dimiſſionem peccati requiritur, ꝙ affectū peccati homo totaliter dimittat, quē p quandā continuitatē & ſoliditatē in ſenſu ſuo habebat: ideo actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dr̄ per ſimilitudinem. In qua quidem contritione plura poſſunt cōſiderari ſcilicet ipſa ſubſtantia actus, modus agendi, principiū, & effectus: & ſm hoc, de contritione inueniuntur diuerſæ definitiones traditæ. Quantū. n. ad ipſam ſubſtantiā actus, datur p̄dicta* definitio. Et quia actus contritionis eſt actus virtutis, & eſt pars pnīæ ſacramēti: iō manifeſtatur in p̄dicta* definitione, in quātū eſt actus virtutis, in hoc q̄d ponit genus ipſius, ſ. dolor: & obiectū, in hoc q̄d dr̄, pro peccatis: & electio, q̄ requiriē ad actū virtutis in hoc quod dr̄, aſſumptus: ſed inquantū eſt pars ſacramēti, p hoc, ꝙ tangiē ordo ipſius ad alias partes, cū dr̄, cū propoſito cōfitēdi, & ſatisfaciēdi. Alia ēt definitio inuenitur, q̄ definit contritionē ſm q̄d eſt actus virtutis tm̄: ſed additur ad p̄dictā definitionē, dr̄ia contrahens ipſam ad ſpecialē virtutē; ſ. pnīam: Dicit. n.* ꝙ cōtritio ē dolor voluntarius ꝓ pctō, puniens in ſe q̄d dolet cōmiſiſſe. In hoc. n. q̄d additur punitio, ad ſpecialē virtutem cōtrahitur. Alia aūt definitio inueniē Iſidori, † q̄ talis eſt: Cōtritio eſt cōpūctio & humilitas mētis cū lachrymis, veniēs de recordatione pctī, & timore iudicij: & hæc q̄dē tangit rōnē nominis in hoc, ꝙ dicit, humilitas mentis: quia ſicut p ſuperbiā aliq̄s in ſuo ſenſu redditur rigidus, ita p hoc ꝙ à ſuo ſenſu cōtritus recedit, humiliatur. Tangit ēt modū exteriorē, in hoc q̄d dicit, cū lachrymis: & principiū contritionis, in hoc q̄d dicit, veniens de recordatione peccati, &c. Alia ſumiē ex verbis Aug.* q̄ tangit effectū contritionis, q̄ eſt, Contritio eſt dolor remittens peccatum. Alia ſumitur ex verbis Greg. † q̄ talis eſt: Contritio eſt humilitas ſpiritus, annihilans pctm̄ inter ſpē & timorē: & hæc tangit rōnē nominis in hoc quod dicit, contritio eſt humilitas ſpiritus; & affectus eius in hoc quod dicit, annihilās peccatū: & originē in hoc q̄d dicit, inter ſpē & timorē: nec ſolū ponit cām principalē q̄ eſt timor: ſed ēt* cauſam q̄ ē ſpes, ſine qua timor deſperationē facere poſſet.

Poſita ī argum. 1.

argum. 1.

2. definit.

* Magiſter lib. 4 Sent. diſt. 4. §. 1. ē ſi ex Auguſt. lib. de vera et falſa pœn. ca. 8. tomo. 4.

† lib. 2. de ſummo bono c. 12 in principio. 3 Definit.

* ī ſup pſal. 149. ſuper illud: Qui ſanat contritos corde, tomo 8. & glo. ord. ibidem. 3

† Ex homi. 22. ſuper Ezech. poſt med. tom. 2

*: Al. concauſam.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ quāuis peccata qñ acciderunt, voluntaria fuerant: tamen quando de eis conterimur, voluntaria non ſunt: & ideo nobis nolentibus accidunt, non quidē ſecundum voluntatē, quam tunc habuimus cū ea volebamus; ſed ſm illā quā nunc habemus, qua vellemus, quod nunquam fuiſſent.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ contritio eſt à Deo ſolo quantū ad formam qua informatur: ſed quantum ad ſubſtantiam actus, eſt ex libero arbitrio, & à Deo, q cooperatur in oībus operibus, & naturæ & volūtatis.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ quāuis poſſit tota pœna p contritionē dimitti, tñ adhuc neceſſaria eſt cōfeſſio, & ſatisfactio: tū q̄a homo nō pōt eſſe certus de ſua contritione, q̄d fuerit ad totum tollēdū ſufficiens. tum quia cōfeſſio & ſatiſfactio ſunt in p̄cepto. Vnde tranſgreſſor cōſtitueretē, ſi nō cōfiteretur, & nō ſatisfaceret.

ARTICVLVS II.

2

Vtrum contritio ſit actus virtutis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ cōtritio non ſit actus virtutis. Paſſiones. n. nō ſūt actus virtutū, quia eis non laudamur, neq; vituperamur, vt dr̄ 2. Ethic.* ſed dolor eſt paſſio: cū ergo contritio ſit dolor, vr̄, ꝙ non ſit actus virtutis.

Lib. 2. Eth. cap. 5.

¶ 2 Præterea, Sicut contritio dr̄ à terendo, ita & at-

Libro 4 in ſum. 3. c. 2

tritio:ſed attritio non eſt actus virtutis, vt ab omnibus dicitur.ergo neque contritio.

SED CONTRA, Nihil eſt meritoriū niſi actus virtutis: ſed contritio eſt actus quidam meritorius: ergo eſt actus virtutis.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio ſecundum proprietatem nominis ſui, non ſignificat actū virtutis, ſed potius quandam corporalē paſſionē, ſed hic nō q̄ritur ſic de contritione, ſed de eo ad quod ſignificandū hoc nomē per ſimilitudinē adaptatur. Sicut.n. inflatio propriæ voluntatis ad malū faciendū, importat quantum eſt de ſe, malū ex genere: ita illius voluntatis annihilatio & cōminutio quædam, de ſe importat bonum ex genere; quia hoc eſt deteſtari propriā voluntatē, qua peccatum eſt commiſſum: & ideo contritio, quę hoc ſignificat, importat aliquam rectitudinem voluntatis; & propter hoc eſt actus virtutis, illius ſcilicet cuius eſt peccatum pręteritum deteſtari & deſtruere, ſ. pœnitentiæ, vt patet ex his, quæ in decimaquarta diſtinctione dicta ſunt,* & 3. parte quæſtione 84.

†Tho. 4. di. 14 q. 1. ar. 1. apertius diſt. 16. q. 1 ar. 1. q. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ in contritione eſt duplex dolor de pctō: vnus, in parte ſenſitiua, q paſſio eſt: & hic non eſt eſſentialiter contritio, prout eſt actus virtutis, ſed magis effectus eius. Sicut.n. pœnitentiæ virtutis exteriorē pœnā corpori infligit ad recompenſandam offenſam quæ in Deū cōmiſſa eſt, officio membrorum: ita ēt & ipſi concupiſcibili pœnam infert doloris prædicti,* quia ēt ipſa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor poteſt ptinere ad contritionē inquantum eſt pars ſacramēti, qa ſacramēta nō ſolum in interioribus actibus, ſed ēt in exterioribus, & in rebus ſenſibilibus nata ſunt eſſe. Alius dolor eſt in voluntate, q nihil aliud eſt, q̄ diſplicētia alicuius mali, ſm q̄ affectus volūtatis nominantur per nomina paſſionū: vt in 3. lib. diſt. 26. dictum eſt.* & ſic contritio eſt dolor per eſſentiā, & eſt actus virtutis pœnitētiæ.

In cor. ar. 1

Tho. in 4. di. 26. q. 1. ar. 3. corp.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ attritio non dicit acceſſum ad perfectā contritionē: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quę aliquo modo diminuta ſunt, ſed non adhuc perfectè ſunt cōminuta. Sed contrita dicūtur quando omnes partes tritæ ſunt ſimul, per diuiſionem ad minima.* Et ideo attritio ſignificat in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de peccatis commiſſis, ſed non perfectā Contritio autem perfectam.

Vt dictum eſt in corp. ar. 1.

3

ARTICVLVS III.

Vtrum attritio poſſit fieri contritio.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd attritio poſſit fieri contritio. Differt.n. cōtritio ab attritione, ſicut formatum ab informi: ſed fides informis fit formata: ergo attritio pōt fieri cōtritio.

¶ 2 Prætetea, Materia recipit perfectionē remota priuatione: ſed dolor ſe habet ad gratiam ſicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem: ergo dolor qui prius erat informis culpa exiſtente, quæ eſt priuatio gratiæ, remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia & ſic idem quod prius.

SED CONTRA, Quorum principia ſunt diuerſa omnino, eorum vnū non pōt fieri id, quod eſt alterū: ſed attritionis principiū ē timor ſeruilis; cōtritionis autē, timor filialis: ergo attritio non pōt fieri cōtritio.

RESPONDEO dicēdū, q̄ ſuper hoc eſt duplex opinio Quidā.n. dicunt, q̄ attritio fit cōtritio, ſicut fides informis fit formata. Sed hoc (vt videtur) eſſe non pōt, quia quāuis habitus fidei informis, fiat formatus, nunquā tñ actus fidei informis, fit actus fidei formatæ, qa actus ille informis tranſit, & nō veniente charitate: attritio aūt & cōtritio non dñt habitū, ſed actū tm̄. Habitus aūt virtutū infuſarū q voluntatē reſpiciunt, non poſſunt eſſe informes, cū charitatē conſequātur: vt in 3. lib. dictū eſt.* Vñ antequā gratia infundat, nō eſt habitus à quo actus cōtritionis poſtea eliciť: & ſic nullo mō attritio pōt fieri cōtritio, & hoc alia opinio dicit.

• Tho. in 3 diſt 27 q 2 ar. vlt q. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non eſt ſimile de fide & contritione, vt dictum eſt.* *In cor. ar.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd remota priuatione à materia quæ manet perfectione adueniente formať materia illa: ſed dolor ille q erat informis, non manet charitate adueniente; & idō formari nō pōt. Vel dicēdū, q̄ materia eſſētialiter nō hēt originē a forma: ſicut act⁹ hēt originē ab habitu quo formať. Vñ nō eſt īcōueniēs materiā informari aliqua forma d̄ nouo, qua prius nō īformabať: ſed hoc d̄ actu ē impoſſibile, ſicut impoſſibile ē, q̄ aliqd idē numero oriať à principio, à quo prius non oriebať: qa res ſemel tm̄ in eē produciť.

QVÆSTIO II.

De contritionis obiecto, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderandū eſt de obiecto cōtritionis ¶ Circa quod quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrū debeat homo conteri de pœnis.

¶ Secundo, vtrum de peccato originali.

¶ Tertio. vtrum de omni actuali commiſſo.

¶ Quarto, vtrum de peccato actuali committendo.

¶ Quinto, vtrum de peccato alieno.

¶ Sexto, vtrum de ſingulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS PRIMVS. 4

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non ſolum de culpa.

Th. vbi ſupra ar. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̄, q̄ homo debeat conteri de pœnis, & non ſolū de culpa, Augu.* enim in libro de pnīa, dicit: Nemo vitā æternā deſiderat, niſi eum huius vitæ mortalis pœniteat: ſed mortalitas vitæ quædam pœna eſt: ergo debet pœnitens etiam de pœnis conteri.

¶ 2 Præterea, Dicit Magiſter ex verbis Au.† q̄ pęnitēs dēt dolere ex hoc, q̄ virtute ſe priuauit: ſed priuatio virtutis q̄dā pœna ē: ergo cōtritio eſt dolor ēt d̄ pęnis.

** Au in li. de pœn. medicinæ c. 2. parū a principio, to 9.*

† In lib. de vera & falſa pœn. ca. 14. ante medium, to. 4 & habetur de pœ. di. 3. c. 1. conſideret. Magiſter 4. ſent. diſt. 16 §. A. in medio.

SED CONTRA, Nullus tenet illud de quo dolet: ſed pęnitēs ſm ſuū nomē pęnā tenet: ergo nō dolet de pęna: & ſic cōtritio q̄ eſt dolor pnīalis, nō eſt de pęna.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio importat, vt dictū ē,* alicuius duri & integri cōminutionē: hæc autem integritas & duritia inuenitur in malo culpæ: qa voluntas, quæ eſt ipſius cauſa in eo q malè agit, in ſuis terminis ſtat, nec præcepto legis cedit: & ideo huius mali diſplicentia contritio per ſimilitudinē dr̄. Hæc autem ſimilitudo non poteſt adaptari ad malum pœnę, quia pœna ſimpliciter dicit diminutionem, & ideo de malis pœnæ poteſt eſſe dolor, ſed nō cōtritio.

Quæſt præce. artic. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnitentia ſm Aug. dēt eē de hac mortali vita, nō rōne ipſi⁹ mortalitatis, niſi pnīa largè dicatur omnis dolor: ſed rōne peccatorū, ad q̄ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ ille dolor, quo qs dolet de amiſsione virtutis per peccatum, nō eſt eſſentialiter ipſa contritio, ſed eſt principium eius: ſicut.n. aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonū quod inde expectat, ita mouetur ad dolendum de aliquo propter malum, quod inde conſequutus eſt.

ARTICVLVS II. 5

Vtrum contritio eſſe debeat de peccato originali.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̄, q̄ contritio eſſe debeat de peccato originali. De peccato enim actuali conteri debemus nō ratione act⁹, inquantū eſt ens quoddā, ſed rōne deformitatis: qa act⁹ ſecundum ſuam ſubſtantiam bonū quoddam eſt, & à Deo. Sed peccatum originale habet deformitatem, ſicut & actuale: ergo etiam de eo conteri debemus.

¶ 2 Præterea, Per pctm̄ originale homo fuit à Deo auerſus, qa pœna eius erat carētia diuinæ viſionis: ſed cuilibet dēt diſplicere ſe fuiſſe à Deo auerſū: ergo hō dēt hr̄e diſplicētiā pctī originalis, & ſic dēt d̄ eo cōteri.

SED CONTRA, Medicina debet eſſe proportionata morbo: ſed peccatum originale ſine noſtra voluntate con-

te contractum eſt: ergo non requiritur, quòd per actũ voluntatis, qui eſt contritio, ab ipſo purgemur.

q. præcedẽ. ar. 1. & 2.

RESPONDEO dicendum, quod contritio eſt dolor vt dictum eſt,* reſpiciens & quodãmodo comminuẽs voluntatis duritiem: & ideo ſolum de illis peccatis põt eſſe, quæ ex duritia noſtræ volũtatis in nos proueniũt: & quia peccatum originale noſtra voluntate nõ eſt inductũ, ſed ex vitiatæ naturæ origine contractum; ideo de ipſo non poteſt eſſe contritio, propriè loquẽdo, ſed diſplicentia poteſt eſſe de eo, vel dolor.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ contritio nõ eſt de peccato ratione ſubſtantiæ actus tantũ, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum, quia deformitas de ſe non dicit rationem culpæ, ſed quandoque importat pœnam: debet autem de peccato eſſe contritio inquantũ importat deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non eſt in peccato originali, & ideo non eſt contritio.

Et ſimiliter dicendum AD SECVNDVM, quia auerſio voluntatis eſt illa cui debetur contritio.

6 ARTICVLVS III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non de omni actuali peccato cõmiſſo à nobis, debeamus conteri. Quia contraria contrarijs curãtur: ſed quædam peccata per triſtitiam committũtur, ſicut accidia, & inuidia: ergo medicina eorum non debet eſſe triſtitia: quæ eſt contritio, ſed gaudium.

2 Præterea, Contritio eſt actus voluntatis, qui non poteſt eſſe de eo, quod cognicioni nõ ſubiacet: ſed quædam peccata ſunt, quæ in cognitione non habemus, ſicut oblita: ergo de eis non poteſt eſſe contritio.

3 Præterea, Per voluntariam contritionem delẽtur illa, quæ per voluntatẽ cõmittuntur: ſed ignorantia voluntariũ tollit: vt patet per Philoſoph 3. Ethi.* ergo de his, q̃ per ignorantiã accidunt, non debet eſſe contritio.

cap. 1.

4 Præterea, De illo peccato non dẽt eſſe contritio, quod per contritionem non tollitur: ſed quædã peccata non tolluntur per contritionem, ſicut venialia, quæ adhuc poſt contritionis gratiam manent: ergo non de omnibus peccatis præteritis debet eſſe contritio.

SED CONTRA, Pœnitentia eſt medicina contra omnia peccata actualia, ſed pœnitentia non eſt aliquorum: quorum non ſit contritio, quæ eſt prima pars eius: ergo & de omnibus peccatis debet eſſe contritio.

Præterea, Nullum peccatum dimittitur, niſi quis iuſtificetur, ſed ad iuſtificationem requiritur cõtritio, vt prius dictũ eſt*: ergo de quolibet pctõ cõteri oportet.

** q. præce. ar. 1.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ omnis actualis culpa ex hoc contingit ꝙ voluntas noſtra legi Dei nõ cedit: vel eam tranſgrediendo, vel omittendo, vel præter eam agendo: & quia durum eſt quod habet potentiã, vt non facilè patiatur, iõ in actuali peccato duritia quædã eſt voluntatis: & ꝓpter hoc ſi debeat peccatũ curari, oportet quòd per contritionem comminuentem remittatᷣ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ (ſicut ex dictis patet*) contritio opponitur peccato ex parte illa qua ex electione voluntatis procedit, non ſequentis imperium diuinæ legis. non aũt ex parte eius, qd̃ eſt in peccato materiale, & hoc eſt illud ſuper qd̃ cadit volũtatis electio. Cadit autem voluntatis electio non ſolũ ſuper actus aliarum viriũ, quibus voluntas ad ſuũ finẽ vtitᷣ: ſed etiam ſuper actum proprium ipſius voluntatis. voluntas enim vult ſe velle aliquid: & ſic electio volũtatis cadit ſuper dolorem illum ſiue triſtitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiuſmodi: ſiue dolor ille ſit in ſenſu, ſiue in ipſa voluntate: & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

in corp. ar. & q. præc. ar. 1.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ obliuio de aliquo poteſt eſſe dupliciter: Aut ita quod totaliter à memoria exciderit, & tunc non poteſt aliquis illud inquirere: aut ita qd̃ partim à memoria exciderit, & partim maneat: ſicut cum recolo me aliquid audiuiſſe in generali, ſed neſcio quid, in ſpeciali: & tunc requiro in memoria ad recognoſcendum: & ſm hoc etiam aliqd̃ peccatũ poteſt eſſe oblitum dupliciter: aut ita quòd in generali in memoria maneat, ſed non in ſpeciali: & tũc debet cogitare homo ad inueniendũ peccatũ: quia de quolibet peccato mortali tenetur hõ ſpecialiter cõfiteri. Si aũt inuenire nõ poſſit, iuſta adhibita diligentia, ſufficit de eo conteri, ſecundũ qd̃ in notitia tenetur: & dẽt hõ non ſolum de pctõ, ſed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia contigit. Si autem pctm̃ omnino à memoria exciderit, tunc ex impotentia faciendi excuſatᷣ a debito: & ſufficit generalis cõtritio de omni eo in quo Deũ offendit. Sed qñ impotentia tollitur, ſicut cum ad memoriã reuocatᷣ pctm̃, tunc tenetur homo ſpecialiter conteri: ſicut etiam pauper qui non poteſt ſoluere qd̃ debet, excuſatur, & tamen tenetur cũ primo poterit.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſi ignorantia omnino voluntatem tolleret malè agendi, excuſaret, & non eſſet pctm̃: ſed quandoq; non totaliter tollit voluntatẽ, & tunc à toto non excuſat, ſed à tanto: & ideo de pctõ per ignorantiam commiſſo debet homo conteri.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ poſt contritionem de mortali, poteſt remanere veniale, ſed non poſt contritionẽ de veniali: & ideo de venialibus ẽt debet eſſe cõtritio eo mõ quo & pœnitentia: ſicut ſupra dictũ eſt.*

** in 3. par. q. 87. ar. 1. & tho. in 4 di. 16. q. 1. ar. 2. q. 4 Et q. 2. ar. 2. q. 2.*

ARTICVLVS IIII. 7

Vtrum de peccatis futuris aliquis debeat conteri.

AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ etiam de pctis futuris aliquis debeat conteri. Cõtritio .n. eſt actus liberi arbitrij. Sed liberum arbitriũ magis ſe extẽdit ad futura, quam ad præterita, quia electio quæ eſt actus lib. arb. eſt de contingentibus futuris vt dicitur in 3. Eth.* ergo contritio magis eſt de peccatis futuris, quàm de præteritis.

cap. 2.

2 Præterea, Pctm̃ aggrauatᷣ ex cõſequenti effectu. Vñ Hier. dicit, † ꝙ pœna Arrij nondũ eſt determinata, qa adhuc eſt poſsibile aliquos per eius hæreſim corruere, quibus corruẽtibus eius pœna augetur, & ſimiliter eſt de illo qui iudicatur homicida ſi letaliter percuſſerit, etiam antequam percuſſus moriatur, ſed in illo interuallo medio debet pctõr conteri de pctõ: ergo non ſolum ſecundum quod habet quantitatem ex præterito actu, ſed etiam ſecundum, quod habet quãtitatẽ ex futuro, & ſic contritio reſpicit futurum.

Simile qd̃ habetur in Baſilio circa medium li. de S. virginit. explicant illud 1. Tim. 5. Quorundã &c.

SED CONTRA, Contritio eſt pars pœnitẽtiæ: ſed pœnitentia ſemper reſpicit præterita: ergo & cõtritio, & ſic non eſt de peccato futuro.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in oĩbus motoribus, & mobilibꝰ ordinatis, ita eſt, ꝙ motor inferior hẽt motũ propriũ, & ꝑter hoc ſequitur i aliquo motũ ſuperioris motoris. ſicut patet in motu planetarũ, q ꝑter motus ꝓprios, ſequuntur motũ primi orbis. In oĩbus aũt virtutibus moralibus primus motor eſt ipſa prudentia, q̃ dr̃ auriga virtutũ, & iõ q̃libet virtus moralis cũ motu proprio hẽt aliquid de motu prudentiæ, & iõ cũ pnĩa ſit q̃dã virtus moralis, (qa eſt pars iuſtitiæ) cũ actu ꝓprio conſequitur prudentiæ motũ. Proprius autẽ actus eius eſt in obiectũ proprium, quod eſt peccatũ commiſſum: & ideo actus eius proprius & principalis ſ. contritio, ſecundũ ſuam ſpeciem reſpicit tantum peccatum præteritum, ſed ex conſequenti reſpicit peccatum futurum, ſm quod habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum, & tamen in illud futurum ſecundum rõnem propriæ ſpeciei nõ mouetur Et propter hoc ille qui cõteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum: Sed non dicitur eſſe contritio de peccato futuro, ſed magis cautio, quæ eſt pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ lib. arb. dicitur eſſe de cõtingentibus futuris, ſecundu quod eſt de acti-

bus, ſed non ſm quod eſt de obiectis actuum, quia hō pōt cogitare ex libero arbi. de reb⁹ pteritis & neceſſarijs: ſed tñ ipſe act⁹ cogitationis ſm ꝙ ſub libero arbitrio cadit, cōtingens futurū eſt: & ſic ēt actus contritionis cōtingens futurū eſt, ſm quod ſub libero arbitr. cadit: ſed obiectum eius poteſt eſſe præteritum.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ ille effect⁹ cōſequēs q pctm aggrauat, iā in actu pceſſit velut in cā: & iō qñ cōmiſſum eſt, totā ſuā quantitatē habuit, & ex effectu conſequēte nō accreſcit ei aliquid, quòad culpæ rōnē: q̄uis accreſcat quoad pœnā accidentalē, ſm quod plures hēbit rōnes dolēdi in inferno de pluribus malis ex ſuo pctō conſequutis Et ſic loquitur Hiero.* Vnde nō oportet, ꝙ contritio ſit niſi de pctis præteritis.

verba citā tur i ar. 2.

8 ARTICVLVS V.

Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno.

AD QVINTVM ſic pcedit̃. Vr̃, ꝙ hō debeat conteri de pctō alieno. Nō. n. petit aliquis indulgētiā; niſi de pctō de quo cōtritus eſt, ſed de pctis alienis indulgentia petitur, in Pſal. 18. Ab alienis parce ſeruo tuo: ergo debet homo conteri de pctis alienis.

¶2 Præterea. Homo ex charitate debet diligere pximū ſicut ſeipſum: ſed pp dilectionē ſui, & de malis ſuis dolet, & bona deſiderat: ergo cū teneamur proximo deſiderare bona gratiæ ſicut & nobis, videt, ꝙ debeam⁹ de peccatis eius dolere. ſicut & de noſtris, ſed cōtritio nihil eſt, aliud, quàm dolor de peccatis: ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

SED CONTRA Cōtritio eſt actus pœnitētiæ virtutis. ſed nullus pœnitet niſi de his quæ ipſe fecit: ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

RESPONDEO dicēdū, ꝙ illud idē conterit̃, qd prius durū & integrū fuit: vnde oportet, ꝙ contritio de peccato ſit in eodem, in quo peccati duritia præceſsit & ſic de alienis peccatis non eſt contritio.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ab alienis pctis ſibi parci Propheta precatur, inquantū ex cōſortio pctōrū aliquis per cōſenſum, aliquā immunditiā contrahit, ſicut ſcriptum eſt Pſal. 17 Cum peruerſo peruerteris.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ de pctis aliorū dolere debemus. non tñ oportet, ꝙ de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato præterito eſt contritio, vt ex dictis patet.*

in corp. ar. & ar. 2. huius q.

9 ARTICVLVS VI.

Vtrum de ſingulis peccatis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM ſic procedit. vr̃, ꝙ non requiratur de ſingulis pctis mortalibus cōtritio Eſt. n. motus contritionis in iuſtificatione in inſtanti, ſed in inſtanti non pōt homo ſingula peccata recogitare: ergo non oportet, ꝙ ſit contritio de ſingulis peccatis.

¶2 Præterea, Contritio debet eſſe de peccatis, ſm ꝙ auertunt à Deo: quia conuerſio ad creaturam ſine auerſione à Deo contritionem non requirit: ſed oīa peccata mortalia in auerſione conueniunt: ergo contra omnia ſufficit vna contritio.

¶3 Præterea, Pluſcō ueniunt peccata mortalia actualia adinuicem, q̄ actuale & originale: ſed vnus baptiſmus delet omnia actualia & originale: ergo vna cōtritio generalis delet omnia peccata mortalia.

SED CONTRA, diuerſorum morborū diuerſæ ſunt medicinæ, quia non ſanat oculū ꝙ ſanat calcaneū: vt dicit Hier.* ſed contritio eſt medicina ſingularis cōtra vnū mortale: ergo non ſufficit vna cōis de omnibus.

** ſuper illud Mar. 9. Hoc genus dæmoniorum nō eijcitur, et ca. tom. 9.*

¶ Præterea, Contritio explicatur per confeſsionē, ſed oportet ſingula peccata mortalia confiteri, ergo & de ſingulis conteri.

RESPONDEO dicēdum, ꝙ contritio pōt dupliciter conſiderari, ſ. quantum ad ſui principium & quātum ad terminum. Et dico principium contritionis cogitationem, qua quis cogitat de peccato, & dolet, & ſi non dolore contritionis, ſaltem dolore attritionis. Terminus aūt contritionis eſt, quando dolor ille, iam gratia informatur. Quantum ergo ad principiū contritionis, oportet, ꝙ ſit de ſingulis peccatis quæ quis in memoria habet, ſed quantum ad terminum, ſufficit, ꝙ ſit vna communis de omnibus, tunc. n. ille motus agit in vi omnium diſpoſitionum præcedentium.

Et per hoc patet reſponſio AD PRIMVM.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ q̄uis oīa peccata mortalia conueniant in auerſione, tñ differunt in cā & modo auerſionis, & quantitate elongationis à Deo, & hoc eſt ſecundum diuerſitatem conuerſionis.

AD TERTIVM dicēdū ꝙ baptiſmus agit in virtute meriti Chriſti, qui habuit infinitam virtutem ad delendum omnia peccata, & propterea vnus ſufficit cōtra oīa pctā. Sed in contritione cum merito Chriſti requiritur actus noſter: & ideo oportet ꝙ ſingulis peccatis reſpondeat ſigillatim, cùm non habeat infinitā virtutem ad contritionem. Vel dicendū, ꝙ baptiſmus eſt ſpūalis gn̄atio, ſed pœnitentia quantū ad contritionē, & alias ſui partes, eſt ſpūalis quædā ſanatio per modū cuiuſdam alterationis. Patet aūt in generatione corporali alicuius, q̄ eſt cū corruptione, ꝙ vna gn̄atione remouentur oīa accidentia contraria rei gn̄atæ, q̄ erant accidentia rei corruptæ, ſed in alteratione remouetur, tantum vnū accidens accidenti contrariū, ad quod terminatur alteratio. Et ſimiliter vnus baptiſmus ſimul delet oīa pctā, nouam vitam inducendo, ſed pœnitentia non delet omnia peccata, niſi ad ſingula feratur. Et ideo oportet de ſingulis conteri & confiteri.

QVAESTIO IIII.

De qualitate contritionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de quantitate contritionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum contritio ſit maior dolor qui eſſe poſſit in natura.

Secundo, vtrum poſſit eſſe nimis magnus contritionis dolor.

Tertio, vtrum debeat eſſe maior dolor de vno peccato quam de alio.

ARTICVLVS PRIMVS. 10

Vtrum contritio ſit maior dolor, qui eſſe poſsit in natura.

Tho. vbi ſup. ar. 3. q. 1. et ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ contritio non ſit maior dolor, q eſſe poſsit in natura Dolor. n. eſt ſenſus læſionis, ſ. d aliquæ læſiones magis ſentiūtur quam læſio peccati, ſicut læſio vulneris, ergo contritio non eſt maximus dolor.

¶2 Præterea, Ex effectu ſumimus iudicium de cauſa, ſed effectus doloris ſunt lachrymæ, cum ergo aliquando contritus non emittat lachrymas corporales p peccatis, quas tamen emittit de morte amici, vel de percuſſione, vel aliquo huiuſmodi, videtur, ꝙ contritio nō ſit dolor maximus.

¶3 Præterea, Quāto aliquid plus habet de admixtione contrarij, tanto eſt minus intenſum, ſed contritionis dolor habet multū de gaudio admixtum, quia contritus gaudet de liberatione, de ſpe veniæ, & de multis huiuſmodi, ergo dolor eius eſt minimus.

¶4 Præterea, Dolor contritionis diſplicentia quædam eſt. Sed multa ſunt quæ magis diſplicent contrito, q̄ peccata ſua præterita, non. n. vellet pœnam inferni ſuſtinere potius q̄ peccare, nec iterū ſuſtinuiſſe oēs pœnas temporales, aut ēt ſuſtinere, alias pauci inuenirentur contriti. Ergo dolor contritionis non eſt maximus.

SED CONTRA, Secundū Aug.* omnis dolor in amore fundat, ſed amor charitatis, i quo fundat dolor cōtritiōis, ē maxim⁹. Ergo & dolor cōtritiōis ē maxim⁹.

li. 14. de ciuit. Dei. c. 7. 8. & 9. tom. 5.

¶5 Præterea, Dolor eſt de malo, ergo de magis malo

debet

debet eſſe maior dolor. Sed culpa eſt magis malū, quàm pœna: ergo dolor de culpa, qui eſt contritio, excedit omnem alium dolorem.

Quæſt. 1. ar. 2. ad 1.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ſupra dictum eſt* in contritione eſt duplex dolor. vnus eſt in ipſa voluntate, qui eſt eſſentialiter ipſa contritio, ꝙ nihil aliud eſt q̄ diſplicentia præteriti peccati: & talis dolor in cōtritione excedit oēs alios dolores, quia quantum aliquid placet tantum contrarium eius diſplicet: finis aūt vltimus ſuper omnia placet, cum omnia propter ipſum diſiderentur & iō peccatum, quod a fine vltimo auertit, ſuper oīa diſplicere debet. Alius dolor eſt in parte ſenſitiua qui cauſatur ex primo dolore, vel ex neceſſitate naturæ ſm ꝙ vires inferiores ſequuntur motum ſuperiorum, vel ex electione, ſm quod homo pœnitens ip ſeipſo hunc dolorem excitat vt de peccatis doleat, & neutro modo oportet, quod ſit maximus dolor, quia vires inferiores mouentur vehementius ab obiectis proprijs, q̄ ex redundantia ſuperiorum virium. Et ideo quanto operatio ſuperiorum virium eſt propinquior obiectis inferiorum, tanto magis ſequuntur eorum motum, & iō maior dolor eſt in ſenſitiua parte ex læſione ſenſibili, q̄ ſit ille, qui in ipſa redundat ex ratione. Et ſimiliter maior, qui redundat ex ratione de corporalibus deliberanti, q̄ qui redundat ex ratione conſiderante ſpūalia. Vnde dolor in ſenſitiua parte ex diſplicentia rōnis proueniens de peccato, non eſt maior dolor alijs doloribus qui in ipſa ſunt. Et ſimiliter nec dolor qui eſt voluntariè aſſumptus, tum quia non obedit affectus inferior ſuperiori ad nutum, vt tanta & talis paſſio ſequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat ſuperior, tum ēt quia paſſiones a ratione aſſumuntur in actibus virtutū ſm menſuram quandam, quam quandoque dolor (qui eſt ſine virtute) non ſeruat, ſed excedit.

** Alias cogitatione.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut dolor ſenſibilis eſt de ſenſu læſionis, ita dolor interior eſt de cognitione* alicuius nociui & ideo quamuis læſio peccati ſecundum exteriorem ſenſum non percipiatur, tamen percipitur eſſe maxima ſecundum ſenſum interiorem rationis.

AD SECVNDVM dicendum, quod corporales immutationes immediatè conſequuntur ad paſſiones ſenſitiuæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ ſuperioris, & inde eſt ꝙ ex dolore ſenſibili vel etiā ſenſibili vicino, citius defluunt lachrymæ corporales, quam de dolore ſpirituali contritionis.

cap. 4.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ gaudium illud quod pœnitens de dolore habet, non minuit diſplicentiam, quia ei non contrariatur, ſed auget, ſecundū quod ōis operatio augetur per propriam delectationem, vt dicitur in 10. Ethic.* ſicut qui delectatur in addiſcendo aliquā ſcientiā melius addiſcit. & ſimiliter qui gaudet de diſplicentia, vehementius diſplicentiam habet. Sed bene poteſt eſſe quod illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem ſenſitiuam reſultantem.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quantitas diſplicentiæ de aliqua re debet eſſe ſcdm quantitatem malitiæ ipſius. Malitia aūt in culpa mortali menſuratur ex eo, in quem peccatur, inquantum eſt ei indigna, & ex eo ꝙ peccat, inquantū eſt ei nociua, & quia homo dēt magis deum, q̄ ſeipſum diligere, ideo plus debet odire culpam, inquantum eſt offenſa dei, quam inquantum eſt nociua ſibi. Eſt autem nociua ſibi principaliter, inquantū ſeparat ipſum a deo. & ex hac parte, ipſa ſeparatio à deo, q̄ pęna q̄dam eſt, magis dēt diſplicere, quàm ipſa culpa, inquantum hoc nocumentum inducit, quia qđ propter alterum oditur, minus oditur: ſed minus quam culpa, inquantum eſt offenſa in deum. Inter oēs autem pęnas malitiæ attenditur quidam ordo ſcdm quantitatem nocumenti, & ideo cum hoc ſit maximū nocumētum, quo maximū bonū priuat, erit inter pęnas maxima, ſeparatio à deo. Eſt etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quàm oportet in diſplicentia attendere ſecūdū rōnē præſentis & pteriti, quia qđ præteritum eſt, iā non eſt, vnde habet minus de rōne malitiæ & bonitatis. Et inde eſt quod plus refugit homo ſuſtinere aliqd mali in præſenti vel in futuro, q̄ horreat de præterito. Vnde nec aliqua paſſio animæ directè rńdet præterito, ſicut dolor rńdet præſenti malo, & timor futuro. Et pp hoc de duobus malis præteritis illud magis abhorret animus, cuius maior effectus ī præſenti remanet, vel in futurum timetur, ēt ſi præterito minus fuerit. Et qa effectus præcedentis culpæ non ita percipitur q̄nque, ſicut effectus præteritæ pœnæ, tum quia culpa perfectius ſanatur, q̄ quædam pęna, tum quia defectus corporalis magis eſt manifeſtus quàm ſpiritualis: ideo homo ēt be diſpoſitus q̄nq; magis in ſe pcipit horrorem præcedētis pęnæ, quam pcedentis culpæ, quāuis magis eſſet parat' pati eandem pœnam, quā cōmittere eandem culpā. Eſt ēt conſiderandum in cōparatione culpæ & pęnæ, ꝙ q̄dā pœnæ habent inſeparabiliter coniunctā dei offenſā ſicut ſeparatio à deo, q̄dam ēt addunt ppetuitatē, ſicut pęna inferni: ergo pęna illa q̄ offenſam annexā hēt, eodem mō cauenda eſt, ſicut ēt culpa: ſed illa q̄ perpetuitatem addit, eſt magis, quàm culpa, ſimpliciter fugienda. Si tñ ab eis ſeparetur rō offenſæ, & conſideretur tm̄ rō pœnæ: minus habent de malitia, quàm culpa, inquātum eſt offenſa dei, & propter hoc minus debent diſplicere. Sciendum eſt ēt qđ quāuis talis dēat eſſe contriti diſpoſitio, non tñ de eis tentandus eſt: qa effectus ſuos homo non de facili menſurare pōt, & q̄nque illud qđ minus diſplicet, vr magis diſplicere: qa eſt propinquius nocumento ſenſibili, quod magis eſt nobis notum.

ARTICVLVS II.

Vtrum poſſit eſſe nimis magnus contritionibus dolor. II

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non poſſit eſſe nimis magnus cōtritionis dolor. Nullus. n. dolor pōt eſſe immoderatior, quā ille, ꝙ proprium ſubiectum deſtruit. Sed dolor contritionis ſi eſt tantus, ꝙ mortē, vel corruptionē corporis inducit, eſt laudabilis. Dicit enim Anſelmus,* Vtinā ſic impinguentur viſcera animæ meæ, vt medullæ corporis mei exiccentur. Et Auguſtinus dicit ſe eſſe dignum oculos cæcare plorando: ergo dolor contritionis nō poteſt eſſe minus.

In li. 2. meditationū i fine, habet aliquid ſimile.

¶ 2 Præterea, Dolor contritionis ex amore charitatis procedit, ſed amor charitatis non poteſt eſſe nimius, ergo nec dolor contritionis.

3. SED CONTRA, Omnis virtus moralis corrumpitur per ſuperabundantiam & defectum, ſed contritio eſt actus virtutis moralis ſ. pęnitentiæ, cū ſit pars iuſtitiæ: ergo poteſt eſſe ſuperfluus dolor de peccatis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ contritio ex parte doloris, qui eſt in rōne, ſ. diſplicentiæ, quo peccatum, diſplicet, inquantum eſt offenſa dei, non pōt eſſe nimia ſicut nec amor charitatis, quo intenſo, talis diſplicentia intenditur, poteſt eſſe nimius. Sed quantum ad dolorē ſenſibilem, poteſt eſſe nimia, ſicut ēt exterior corporis afflictio poteſt eſſe nimia. In his autem omnibus debet accipi pro menſura conſeruatio ſubiecti, & bonæ habitudinis, ſufficientis ad ea, quæ agēda incumbunt: Et pp hoc dicitur Ro. 12. Rationabile obſequium veſtrum.

Loco citato in arg. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Anſelm.* deſiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, non quantum ad humorē naturalem: ſed quātū ad deſideria & concupiſcentias corporales. Aug autē quamuis dignum ſe cognoſceret amiſſione exteriorum oculorum pp peccatum, quia quilibet peccator non ſolum æterna, ſed etiam temporali morte dignus eſt, non tamen volebat ſibi oculos excæcare.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ratio illa procedit de dolore, qui eſt in ratione. TERTIA autem procedit de dolore ſenſitiuæ partis.

ARTICVLVS III.

Vtrum debeat eſſe maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

12 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non debeat eſſe maior dolor de vno peccato, quã de alio. Hieronymus n. collaudat Paulum de hoc ꝙ minima peccata ſicut magna plangebat: ergo nõ eſt magis dolendum de vno, quam de alio.

¶2 Præterea, Motus contritionis eſt ſubitus: ſed nõ poteſt eſſe vnus motus ſubitus, intenſior ſimul & remiſſior, ergo contritio non debet eſſe maior de vno peccato, quam de alio.

¶3 Præterea, De peccato præcipuè eſt contritio, ſcdm quod à Deo auertit: ſed in auerſione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollũt gratiam, qua anima Deo coniungitur: ergo de omnibus pecatis mortalibus ęqualis debet eſſe contritio.

SED CONTRA Deut. 25 dicitur, Pro menſura peccati, erit & plagarum modus: ſed in contritione, pecatis plagæ † cõmenſurantur, quia contritio habet propoſitũ ſatisfaciẽdi annexũ *: ergo cõtritio magis debet eſſe de vno peccato, quam de alio.

** vt dictũ eſt qua. 1. art. 1.*

¶Præterea, De hoc debet homo conteri, quod debuit vitare: Sed homo debet magis vitare vnum peccatum, quam aliud, quia grauius eſt ſi neceſſitas alterum faciẽdi incumberet, ergo & ſimiliter debet de vno (ſcilicet grauiori) magis, quam de alio dolere.

RESPONDEO dicendum, ꝙ de contritione dupliciter poſſumus loqui. Vno modo ſm ꝙ ſigillatim ſingulis peccatis rñdet: & ſic quantum ad dolorem ſuperioris affectus, requiritur, quod de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris eſt maior in vno q̃ in alio, ſ. offenſa Dei, ex magis enim inordinato actu de⁹ magis offenditur. Similiter ẽt cum maiori culpæ maior pœna debeatur, ẽt dolor ſenſitiuæ partis, ſm qđ ꝑ peccato ex electione aſſumitur, quia pęna dẽt eſſe maior de maiori peccato: ſm aũt qđ ex impreſſione ſuperioris appetitus naſcitur in inferiori, attenditur, quantitas doloris ſm diſpòſitionem partis inferioris ad recipiendam impreſſionem à ſuperiori, & non ſm quantitatem peccati. Alio modo poteſt accipi contritio, ſm quòd eſt ſimul de omnibus peccatis, ſicut in actu iuſtificationis: & hæc quidem contritio vel ex ſingulorum conſideratione peccatorum procedit, & ſic quãuis ſit actus vnus, tamen diſtinctio peccatorum virtute manet in ipſo: vel ad minus habet propoſitum de ſingulis cogitandi annexum: & ſic etiã habitualiter eſt magis de vno, quàm de alio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Paulus non laudatur de hoc ꝙ de omnibus peccatis doleret æqualiter: ſed quia de paruis peccatis tantum dolebat ac ſi eſſent magna, per comparationem ad alios, qui de peccatis dolent: ſed ipſe multo amplius de maioribus doluiſſet.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in illo contritionis motu ſubitaneo, quamuis actualiter diſtinctio intenſionis rñdens diuerſis peccatis inueniri non poſſit, tamen inuenitur ibi eo modo, ſicut dictum eſt, * & etiam alio modo, ſm quod ſingula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, ſ. offenſam Dei. Qui enim aliquod totũ appetit, vel diligit potius, etiam diligit partes eius quãuis non actu: & hoc modo, ſm quod habent ordinem ad totum, quaſdam plus, quaſdam minus, ſicut qui aliquàm communitatem diligit, virtute ſingulos diligit, plus & minus ſm eorum ordinem in bono communi. Et ſimiliter qui dolet de hoc, quod Deum offendit, de diuerſis implicitè dolet diuerſimodè, ſecundum quod plus vel minus per ea Deum offendit.

** In cor. ar.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis quodlibet peccatum mortale à Deo auertat & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat, quàm aliud: inquantum maiorem habet diſſonantiam ex ſua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quam aliud.

QVÆSTIO IIII.

De tempore contritionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de tempore contritionis. Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum tota hæc vita ſit contritionis tempus.

¶Secundo, vtrum expediat continuè de peccato dolore.

¶Tertio, vtrum poſt hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum tota hæc vita ſit contritionis tempus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ non tota hæc vita ſit contritionis tp̃s. Sicut n. de peccato cõmiſſo dẽt eſſe dolor, ita & pudor: ſed non ꝑ tota vita durat pudor de peccato, qa (ſicut dicit Ambr. *) non habet ꝙ erubeſcat, cui peccatũ dimiſſum eſt: ergo vr̃, ꝙ nec contritio, quæ eſt dolor de peccato. 31

Th. 4. d. ſ. 17 q. 2. ar. 4 q. 1. & ſequent.

** libr. 2. de Pænitẽ c. 7. à medio tom. 1.*

¶2 Præterea, 1. Ioan 4. dicitur, ꝙ perfecta charitas foras mittit timorem: qm̃ timor pęnam habet. ſed dolor etiam pœnam habet: ergo in ſtatu perfectæ charitatis non poteſt dolor contritionis manere.

¶3 Præterea, De præterito non põt eſſe dolor, qui propriè eſt de malo p̄ſenti: niſi ſm qđ aliquid de peccato p̄terito in præſenti manet: ſed qñque peruenitur ad aliquem ſtatum in hac vita, in quo nihil de peccato p̄terito manet, neque diſpoſitio, neque culpa, neque reatus aliquis, ergo nõ oportet vlterius de illo peccato dolere.

¶4 Præterea. Rom. 8. dicitur, quod diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, vt dicit glo. * ergo non oportet poſt remiſſionem peccati, ꝙ de ipſo doleant.

** Eſt Au. in libr de Correp. & Gratia. c. 9. à medio tom. 7.*

¶5 Præterea, Contritio eſt pars pœnitentiæ contra ſatisfactionem diuiſa, ſed non oportet ſemper ſatisfacere, ergo nec oportet ſemper de peccato conteri.

SED CONTRA, Aug. in lib. de pœnitentia * dicit, ꝙ vbi dolor finitur, deficit pœnitentia, vbi deficit pęnitentia, nihil relinquitur de venia: ergo videtur, cum oporteat veniam conceſſam non perdere, quòd oporteat ſemper de peccato dolere.

** De vera & falſa pænit. ca. 13. in med. to. 4. et Mag. 4 Sent. di. 14. §. A. en fine.*

¶Præterea, Eccle. 5. dicitur: De propitiatio peccato, noli eſſe ſine metu: ergo homo ſemꝑ debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in contritione vt dictũ eſt, * eſt duplex dolor. Vnus rõnis, qui eſt deteſtatio peccati à ſe cõmiſſi. Alius ſenſitiuæ partis, q ex iſto cõſequitur, & quantum ad vtrunque, contritionis tẽpus eſt totius vitæ præſentis ſtatus. Quandiu enim aliquis eſt ĩ ſtatu viæ, deteſtatur incommoda, quibus à peruentione ad terminum viæ retardatur, vel impeditur. Vñ cũ ꝑ peccatum præteritũ, viæ noſtræ curſus in deum retardetur, quia tempus illud quod erat deputatum ad currẽdum, recuperari non põt, oportet quod ſemper in vitæ huius tp̃e, ſtatus contritionis maneat, quantũ ad peccati deteſtationem. Similiter ẽt quantum ad ſenſibilem dolorẽ, qui vt pœna à voluntate aſſumitur. Quia. n. homo peccando pęnam æternam meruit, & cõtra æternũ deum peccauit, debet pęna æterna in temporalẽ mutata, ſaltem dolor in toto hominis æterno i. in ſtatu hui⁹ vitæ manere. Et propter hoc dicit Hug. de ſancto Victore, * quod deus abſoluens hominem à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuę deteſtationis peccati.

** Quaſ. 1. ar. 2 ad 1. & Qua. 3 ar. 1. corp.*

** In libro Summa Sententiarum Tractatu 5. c. 11.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ erubeſcentia reſpicit peccatum ſolum, inquantum habet turpitudinẽ, & ideo poſtq̃ peccatum quantum ad culpam remiſſum eſt non manet pudori locus: manet autem dolori, qui non ſolum de culpa eſt, inquantum habet turpitudinẽ, ſed ẽt inquantum habet nocumentum annexum.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ timor ſeruilis quem charitas foras mittit, oppoſitionẽ hẽt ad charitatẽ rõne ſeruitutis, quia pęnam reſpicit, ſed dolor cõtritionis ex charitate cauſatur, vt dictũ eſt, * & ideo non eſt ſimile.

** Quaſ. 3 ar. 1. ad 3. & ar. ſeq*

AD TER-

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis per pœnitentiam peccator redeat ad gratiam priſtinam & immunitatem à reatu pœnæ; nunquam tamen redit ad priſtinam dignitatē innocentiæ: & ideo ſemper ex pręterito peccato aliquid in ipſo manet.

AD QVARTVM dicendum, quod ſicut non debet homo facere mala, vt veniant bona: ita non debet gaudere de malis, quia ex eis occaſionaliter proueniūt bona, diuina gratia vel prouidentia agente: quia illorum bonorum, peccata cauſa non fuerunt, ſed magis impedimenta: ſed diuina prouidētia ea cauſauit, & de ea debet homo gaudere, de peccatis autem dolere.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ ſatisfactio attenditur ſecundum pœnam taxatam, quæ pro peccatis iniūgi debet: & ideo poteſt terminari, vt non oporteat vlterius ſatisfacere. Hæc autem pœna præcipuè proportionatur culpæ ex parte conuerſionis, ex qua finitatē habet. Sed dolor contritionis reſpondet culpæ ex parte auerſionis, ex qua habet quandam infinitatem: vnde & contritio ſemper debet manere: nec eſt inconueniēs remoto poſteriori ꝙ remaneat prius.

14 ARTICVLVS II.

Vtrum expediat continuè de peccato dolere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nō expediat continuè de peccato dolere. Expedit enim qñque gaudere: vt patet Philip 4. ſuper illud: Gaudete in Dno ſemper: dicit glo.* quod neceſſarium eſt gaudere. Sed non eſt poſsibile ſimul gaudere & dolere. Ergo nō expedit cōtinue de peccato dolere.

Gloſſa ord. ibid.

¶ 2 Præterea, Illud quod eſt de ſe malum & fugiendum, non eſt aſſumendū niſi quatenus eſt neceſſariū, vt medicina ad aliquid: ſicut patet de vſtione & ſectione vulneris. Sed triſtitia de ſe mala eſt, vnde dicitur Eccle. 30. Triſtitiā longè expelle à te: & ſubditur cauſa; Multos. n. occidit triſtitia, & nō eſt vtilitas in illa. Hoc etiam Philoſophus dicit in 7. Ethi. & 10.* Ergo nō debet amplius dolere de pctō, niſi quatenus ſufficit ad pctm̄ delēdū: ſed ſtatim poſt primā cōtritionis triſtitiā pctm̄ deletum eſt, ergo nō expedit vlterius dolere.

**lib. 7. ca. 13. & 14.*

¶ 3 Præterea, Bernardus dicit: Dolor bonus eſt, ſi continuus non ſit: mel. n. abſynthio eſt admiſcendū: ergo videtur quòd non expedit continuè dolere.

SED CONTRA, eſt, ꝙ Aug.* dicit: Semper doleat pęnitens, & de dolore gaudeat.

¶ Præterea, Actus in quibus conſiſtit beatitudo, expedit ſemper continuare quantum poſſibile eſt: ſed huiuſmodi eſt dolor de pctō. qđ patet Matth. 5. Beati qui lugēt: ergo expedit dolorē cōtinuare quātū poſſibile ē.

In li. de vera et falſa Pœn. c. 13. in fine to. 4 & magiſter 4 ſenten diſt. 14 §. A in fine de Pœn. di. 3. c. 5

RESPONDEO dicēdū, quòd hæc eſt conditio in actibus virtutum inuenta, quod non poteſt in eis accipi ſuperfluū & diminutum: vt in 2. Ethico.* probatur: vnde cum contritio (quantum ad id quod eſt diſplicentia quædā in appetitu rationis) ſit actus pœnitentiæ virtutis nūquā poteſt ibi eſſe ſuperfluū: Et ſicut nec quantū ad intenſionē, ita nec quantum ad durationē: niſi ſecūdum qđ actus vnius virtutis impedit actū alterius magis neceſſarium pro tempore illo. Vnde quantumcunque homo continuè in actibus huius diſplicentiæ eſſe poſsit, quòd magis, & melius eſt, dummodo actibus aliarum virtutum vacet ſuo tempore, ſm ꝙ oportet. Sed paſsiones poſſunt habere ſuperfluū & diminutū: & quantum ad intenſionē, & quantum ad durationē, ideo ſicut paſsio doloris, quam voluntas aſſumit, debet eſſe moderatè intenſa: ita debet moderatè durare, ne ſi nimis duret, homo in deſperationem, & puſillanimitatē & huiuſmodi vitia labatur.

**c. 6 circa finem.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gaudium ſeculi impeditur per dolorem contritionis, nō autē gaudiū qđ de Deo eſt, qa habet ipſum dolorē ꝓ materia.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illud Eccle. de triſtitia ſeculi loquitur: & Philo. loquitur de triſtitia, q̃ paſsio eſt, quæ moderatè vtēdum eſt, ſecundum qđ expedit ad finem ad quem aſſumitur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Bernardus loquitur de dolore, qui eſt paſsio.

ARTICVLVS III. 15

Vtrum etiā poſt hanc vitam animæ de peccatis cōterantur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ etiā poſt hanc vitā animæ de peccatis conterantur. Amor. n. charitatis diſplicentiā de peccato cauſat: ſed poſt hanc vitā manet in aīabus charitas, & quātū ad actu & quantū ad habitum: quia charitas nunquā excidit, vt dr̄ primæ Cor. 13. ergo manet diſplicentia de peccato cōmiſſo, quæ eſſentialiter eſt cōtritio.

¶ 2 Præterea, Magis dolendū eſt de culpa, quàm de pœna, ſed animæ in purgatorio dolent de pœna ſenſibili, & de dilatione gloriæ, ergo multo magis dolent de culpa ab eis commiſſa.

¶ 3 Præterea, Pœna purgatorij ē ſatisfactoria de peccato: ſed ſatisfactio habet efficaciam ex vi cōtritionis, ergo contritio manet poſt hanc vitam.

SED CONTRA, Contritio eſt pars pœnitētiæ ſacramenti, ſed ſacramenta non manent poſt hanc vitam: ergo nec contritio.

¶ Præterea, Contritio poteſt eſſe tanta, ꝙ delet & culpā & pœnam: ſi ergo animæ in purgatorio conteri poſſent, poſſet vi contritionis earum, reatus pœnæ eis dimitti, & ita à pœna ſenſibili liberari: quod eſt falsū.

RESPONDEO dicendum, quòd in cōtritione tria conſideranda ſunt. Primum eſt, contritionis genus qđ eſt dolor. Secūdū eſt, cōtritionis forma, q̃ eſt actus virtutis gratia informatus. Tertiū ē, cōtritionis efficacia, quæ eſt actus meritorius & ſacramentalis, & quodam modo ſatisfactorius. Animæ igitur poſt hanc vitam, q̃ in patria ſunt, cōtritionē habere nō poſſunt, qa carent dolore, ꝑꝑ gaudij plenitudinē. Illæ vero quæ ſunt in inferno, carent cōtritione, quia etſi dolorē habeant, deficit tñ in eis gratia dolorē informans. Sed illæ quæ in purgatorio ſunt, habent dolorē de peccatis gratia informatū, ſed non meritoriū, qa nō ſunt in ſtatu merendi. In hac autē vita, oīa tria prædicta inueniri poſsūt.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ charitas nō cauſat iſtū dolorē, niſi in illis q doloris capaces ſunt, ſed plenitudo gaudij beatis omnē capacitatē doloris excludit: & iō quāuis charitatē habeāt: tñ cōtritione carent.

AD SECVNDVM dicendū, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis: ſed ille dolor non eſt contritio, quia deeſt eis contritionis efficacia.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ pœna illa, quam animæ in purgatorio ſuſtinent, non pōt proprie dici ſatiſfactio: quia ſatiſfactio opus meritorium requirit: ſed largo modo dicitur ſatiſfactio, pœnæ debitæ ſolutio.

QVAESTIO V.

De effectu contritionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū eſt de effectu cōtritionis.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrū pcti remiſsio ſit cōtritionis effectꝰ.

¶Scdo, vtrū cōtritio poſsit totaliter tollere reatū pęnę.

¶ Tertio, vtrum parua contritio ſufficiat ad deletionē magnorum peccatorum.

ARTICVLVS PRIMVS. 16

Vtrum peccati remiſsio ſit contritionis effectus.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ peccati remiſsio non ſit contritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit, ſed cōtitionis nos ſumus aliqualiter cauſa, quia actus noſter eſt, ergo contritio non eſt cauſa remiſsionis culpæ.

Th. vbi ſupra arg. 5. q. 1. & ſequen.

¶ 2 Præterea, Cōtritio eſt actus virtutis, ſed virtus ſequitur peccati remiſsionē, qa virtus & culpa nō ſunt ſimul in aīa: ergo cōtritio nō ē cauſa remiſsionis culpę.

¶ 3 Præterea, Nihil impedit à perceptione Euchariſtiæ niſi culpa: ſed contritus ante confeſſionẽ non debet accedere ad Euchariſtiam: ergo nondum eſt conſequutus remiſsionem culpæ.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Glo. ſuper illud Pſalm. 50. Sacrificiũ Deo ſpiritus cõtribulatus, &c. Contritio cordis eſt ſacrificiũ, in quo peccata ſoluunt.

¶ Præterea, Virtus & vitium eiſdem cauſis corrumpuntur & generantur, vt dicitur in ſecundo Ethico.* ſed per inordinatũ amorẽ cordis, peccatũ committitur: ergo per dolorẽ ex amore charitatis ordinato cauſatum ſoluitur: & ſic contritio peccatum delet.

Ca. 1. et 2.

RESPONDEO dicendũ, quòd contritio poteſt dupliciter conſiderari, vel inquãtum eſt pars ſacramenti, vel inquantũ eſt actus virtutis; & vtroq; modo eſt cauſa remiſsionis peccati, ſed diuerſimodè: quia inquantũ eſt pars ſacramenti, primò operatur ad remiſsionem peccati inſtrumentaliter; ſicut & de alijs ſacramẽtis in prima diſt.* patuit. Inquantum autẽ eſt actus virtutis, ſic eſt quaſi cauſa materialis remiſsionis peccati, eo ꝙ diſpoſitio eſt quaſi neceſsitas ad iuſtificationẽ: diſpoſitio autẽ reducitur ad cauſam materialẽ, ſi accipiatur diſpoſitio quæ diſponit materiam ad recipiendum: ſecus autem eſt de diſpoſitione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus cauſæ efficientis.

Tho. in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 4. & 4. Sen. di. 1.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ſolus Deus eſt cauſa efficiens principalis remiſsionis peccati: ſed cauſa diſpoſitiua poteſt ẽt eſſe ex nobis. Et ſimiliter etiã cauſa ſacramentalis, quia formę ſacramentorum verba ſunt à nobis prolata, quæ habent virtutem inſtrumentalem inducendi gratiam, qua peccata remittuntur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd peccati remiſſio, vno modo præcedit virtutem & gratiæ infuſsionem, & alio modo ſequitur: & ſecundum hoc qđ ſequitur, actus à virtute elicitus poteſt eſſe cauſa aliqua remiſsionis peccati.

AD TERTIVM dicendum, quòd diſpenſatio Euchariſtiæ pertinet ad miniſtros eccleſiæ; & ideo ante remiſsionem peccati per miniſtros eccleſię, nõ debet aliquis ad Euchariſtiam accedere, quamuis ſit ſibi culpa quo ad Deum remiſſa.

ARTICVLVS II.

17 *Vtrum contritio poſsit totaliter tollere reatum pœnæ.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd contritio non poſsit totaliter tollere reatũ pœnæ, quia ſatisfactio & confeſsio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ: ſed nullus ita perfectè cõteritur, quin oporteat eũ cõfiteri & ſatisfacere: ergo cõtritio nunquam eſt tanta, quòd deleat totum reatum.

¶ 2 Præterea In pœnitentia oportet eſſe quædam recompenſatio pœnæ ad culpam: ſed aliqua per mẽbra corporis exercẽtur ergo cum oporteat ad debitam pœnæ recompenſationem, vt per quę peccat quis, per hæc & torqueatur, videtur quod nunquam poſsit pœna talis peccati, per contritionẽ exolui.

Sapien. 11

¶ 3 Præterea, Dolor contritionis eſt finitus: ſed pro aliquo peccato, ſcilicet mortali, debetur pœna infinita: ergo nullo modo poteſt eſſe tanta contritio, quod totam pęnam deleat.

SED CONTRA eſt, quòd Deus plus affectũ cordis acceptat, quàm exteriorem actum: ſed per exteriores actus abſoluitur homo à pęna, & culpa: ergo & ſimiliter per cordis affectum, qui eſt contritio.

¶ Præterea, Exemplum huius de Latrone habetur, cui dictum eſt, Hodie mecũ eris in Paradiſo, propter vnicum pęnitentię actum. Vtrum autem totus reatus per contritionem ſemper tollatur, ſupra diſt. 14. quæſitum eſt, vbi hoc ipſum de pęnitentia quærebatur.

RESPONDEO dicendum, quòd intenſio cõtritionis poteſt attendi dupliciter. Vno modo, ex parte charitatis, quæ diſplicentiam cauſat: & ſic contingit tantum intendi charitatem in actu, quòd cõtritio inde ſequens merebitur non ſolum culpæ amotionem, ſed ẽt abſolutionem ab omni pœna. Alio modo, ex parte doloris ſenſibilis, quẽ voluntas in contritione excitat: & quia ille etiam pęna quædam eſt, tantum poteſt intendi, quod ſufficiet ad deletionem culpæ & pœnę.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis nõ poteſt eſſe certus quod contritio ſua ſit ſufficiens ad deletionem pœnæ & culpæ: & ideo tenetur confiteri & ſatisfacere: maximè cum contritio vera non fuerit niſi propoſitum confitendi habuiſſet annexum, quod debet ad effectum reduci, etiam propter præceptum, qđ eſt de confeſſione datum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut gaudiũ interius redundat etiam ad exteriores corporis partes, ita etiam dolor interior ad exteriora mẽbra deriuatur. Vnde dicitur Prouerb. decimoſeptimo, Spiritus triſtis exiccat oſſa.

AD TERTIVM dicendum, quòd dolor contritionis quamuis ſit finitus quantum ad intenſionẽ, ſicut etiam & pœna peccato mortali debita finita eſt; habet tamen infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & ſecundum hoc poteſt valere ad deletionem culpæ & pœnæ.

ARTICVLVS III. 18

Vtrum parua contritio ſufficiat ad deletionem magnorũ peccatorum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd contritio parua nõ ſufficiat ad deletionem magnorũ peccatorum, quia contritio eſt medicina peccati, ſed corporalis medicina, quę ſanat corporalẽ morbum minorem, non ſufficit ad ſanandum maiorẽ: ergo minima contritio non ſufficit ad delendum maxima peccata.

¶ 2 Præterea Suprà dictũ eſt,* quod oportet de maioribus peccatis magis conteri, ſed contritio non delet peccatum, niſi ſit ſecundum quod oportet ergo minima contritio non delet omnia peccata.

Quæſt. 3. articu. 3.

SED CONTRA, Quælibet gratia gratum faciens, delet omnem culpam mortalem: quia ſimul cũ ea ſtare non poteſt, ſed quælibet contritio eſt gratia gratum faciente informata: ergo quantumcunque ſit parua, delet omnem culpam.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio (vt ſæpè dictũ eſt*) habet duplicem dolorem: vnum rationis, qui eſt diſplicentia peccati commiſſi; & hic poteſt eſſe adeo paruus, quod non ſufficiet ad rationem contritionis vt ſi minus diſpliceret ei peccatum, quàm debeat diſplicere ſeparatio à fine: ſicut etiam amor poteſt eſſe ita remiſſus, quod non ſufficit ad rationẽ charitatis. Alium dolorem habet in ſenſu, & paruitas huius non impedit rationem contritionis: quia non ſe habet per ſe ad contritionem, ſed quaſi ex accidenti ei adiungitur, & iterum non eſt in poteſtate noſtra. Sic ergo dicendum, quod quantumcunque paruus ſit dolor, dummodo ad contritionis rationem ſufficiat, omnẽ culpam delet.

quæſt. præ. artic. 1. & Quæſt. 1 artic. 2 ad 1. & q. 3. ar. 1. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd medicinæ ſpirituales habent efficaciam infinitam ex virtute infiniti quæ in eis operatur: & ideo illa medicina, quæ ſufficit ad curationem parui peccati, ſufficit etiam ad curationem magni, ſicut patet de baptiſmo, quo & magna & parua ſoluuntur: & ſimile eſt de contritione, dummodo ad rationem contritionis pertingat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd hoc ſequitur ex neceſſitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori: ſecundum quod magis repugnat amori, qui dolorem cauſat. Sed ſi vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipſe habet pro minori, ſufficeret ad remiſsionem culpæ.

QVAE-

QVÆSTIO IX.

De confeſſione quoad eius neceſſitatem, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de cõfeſſione, de qua ſex ſunt conſideranda Primò, de confeſſionis neceſſitate. Secundò, de eius quidditate. Tertio, de ipſius miniſtro. Quarto, de qualitate ei⁹. Quintò, de eius effectu. Sextò de eius ſigillo.

¶Circa primum quæruntur ſex.

¶Primo, vtrum confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem.
¶Secundo, vtrum confeſſio ſit de iure naturali.
¶Tertio, vtrum omnes ad confeſſionem teneantur.
¶Quarto, vtrum aliquis licitè poſſit confiteri peccatũ, quod non habet.
¶Quinto, vtrum ſtatim teneatur quis confiteri.
¶Sexto, vtrum poſſit cum aliquo diſpenſari ne homini confiteatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

19 *Vtrum confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem.*

Th. 4. di. 17 q. 3. ar. 1. q. 1. et ſeq.

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur. ꝙ cõfeſſio non ſit neceſſaria ad ſalutem. Sacramentum .n. pniæ pp remiſſionẽ culpæ ordinatũ eſt, ſed culpa per gratiæ infuſionem ſufficienter remittit. ergo ad pniam de pctõ agendam non eſt neceſſaria cõfeſſio

¶2 Præterea, Peccatum quod ex alio contractũ ẽ, ex alio debet habere medicinam: ergo peccatũ actuale, ꝙ ex proprio motu qlibet cõmiſit oportet, ex ſeipſo rãtũ habere medicinã. Sed contra tale peccatum ordinatur pnia: ergo confeſſio non eſt de neceſſitate pniæ.

¶3 Præterea, Aliquib⁹ eſt peccatũ remiſſum ſine hoc ꝙ confeſſi legantur, ſicut patet de Petro & Magdalena & de Paulo, ſed non eſt minoris efficaciæ gratia remittens peccatum nunc, q̃ tunc fuerit: ergo nec nũc de neceſſitate ſalutis eſt, ꝙ homo confiteatur.

¶4 Præterea Confeſſio ad hoc exigit in iudicio, vt ſm quantitatem culpæ pœna infligatur: ſed hõ põt pœnã ſibiipſi infligere maiorem, q̃ etiam ab alio ſibi infligatur. ergo videt, ꝙ cõfeſſio nõ ſit de neceſſitate ſalutis.

SED CONTRA, Boet. in li. de Conſo.* Si opẽ medicãtis expectas oportet ꝙ morbum detegas: ſed de neceſſitate ſalutis eſt ꝙ homo de peccatis medicinam accipiat: ergo, & de neceſſitate ſalutis eſt ꝙ morbum per confeſſionem detegat.

li. 1. proſa 4. in prin.

¶Præterea, In iudicio ſeculari non eſt idem iudex, & reus, ſed iudicium ſpũale eſt ordinarius: ergo pctõr qui eſt reus, non debet eſſe ſuiipſius iudex, ſed ab alio iudicari: & ita oportet quod ei confiteatur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ paſſio Xpi, ſine cuius virtute nec originale, nec actuale peccatum dimittitur in nobis operatur per ſacramentorũ ſuſceptionem, q̃ ex ipſa efficaciam habent. Ideò ad culpæ remiſſionem & actualis & originalis requiritur ſacramentũ eccleſię vel actu ſuſceptũ, vel ſaltẽ voto, qñ articulus neceſſitatis, non contẽptus ſacramentũ excludit: & per conſequens, illa ſacramenta q̃ ordinãtur contra culpam, cũ qua ſalus eſſe non põt, ſunt de neceſſitate ſalutis: & iõ ſicut baptiſmus, quo deletur originale, eſt de neceſſitate ſalutis, ita & pniæ ſacramentum. Sicut aũt aliquis ꝑ hoc, quod baptiſmum petit, ſe miniſtris Eccleſiæ ſubijcit, ad quos pertinet diſpenſatio ſacramẽti. ita ẽt ꝑ hoc quod confitetur peccatum ſuum, ſe miniſtro Eccleſiæ, ſubijcit, vt ꝑ ſacramentum pœnitentiæ ab eo diſpenſatum remiſſionem conſequatur, qui cõgruum remediũ adhibere non poteſt, niſi peccatum cognoſcat quod fit per confeſſionem peccantis. Et ideo confeſſio eſt de neceſſitate ſalutis eius, qui in peccatum actuale mortale cecidit.

AD PRIMVM ergo dicendum ꝙ gratiæ infuſio ſufficit ad culpæ remiſſionem, ſed poſt culpam remiſſã adhuc peccator eſt debitor pęnæ tẽporalis: ſed ad gratiæ infuſionẽ conſequendã ordinata ſunt gratiæ ſacra ante quorũ ſuſceptionẽ vel actu vel propoſito, aliquis gratiã non conſequitur: ſicut in baptiſmo patet. Et ſimile eſt de confeſſione, & vlterius per confeſſionis erubeſcentiã & vim clauium, quibus ſe confitens ſubijcit: & ſatiſfactionẽ iniunctã, quã ſacerdos moderatur, ſm qualitatẽ criminũ ſibi ꝑ confeſſionẽ innoteſcentiũ pœna tẽporalis expiatur. Sed tñ cõfeſſio ex hoc, ꝙ operatur ad pœnæ remiſſionẽ, nõ hẽt, ꝙ ſit de neceſſitate ſalutis: qa pœna iſta eſt tpalis ad quã poſt culpæ remiſſionem aliquis remanet ligatus. Vñ ſine hoc ꝙ in pñti via expiaret, eſſet via ſalutis Sed hẽt ꝙ ſit de neceſſitate ſalutis, ex hoc, ꝙ ad remiſſionẽ culpæ mõ ꝓdicto* operatur

in cor. ar.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ pctm quod ex altero contractũ eſt. ſ. originale, põt oino ab extrinſeco remediũ hẽre vt in paruulis patet: ſed pctm actuale, quod ex ſeipſo quiſq; cõmiſit, nõ põt expiari niſi aliqd cooperetur ille qui peccauit, ſed tñ non ſufficit ad pctm expiandũ ex ſeipſo, ſicut ſufficienter pctm cõmiſit, eo ꝙ pctm ex parte conuerſionis eſt finitũ, ex qua parte peccator in ipſum reducitur, ſed ex parte auerſionis hẽt infinitatẽ, ex qua parte oportet ꝙ peccati remiſſio ab alio incipiat; qa quod eſt vltimũ in gñatione, eſt primũ in reſolutione, vt dicitur in 3. Eth.* & ideo oportet ꝙ etiam peccatum actuale ex alio medicinam habeat.

c. 3. a med.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ etſi non legatur eorum confeſſio, potuit tñ fieri. Multa. n. facta ſunt, q̃ nõ ſunt ſcripta. Et Præterea, Chriſtus hẽt poteſtatem excellẽtiæ in ſacramentis, vnde ſine his, quæ ad ſacramentũ pertinent, potuit rem ſacramenti conferre.

AD QVARTVM dicendũ. ꝙ ſatiſfactio non ſufficeret ad expiandum pœnã pctĩ ex quantitate pœnæ q̃ in ſatiſfactione imponitur, ſed ſufficit inquantũ ẽ pars ſacramenti, virtutem ſacramẽtalem habens, & iõ oportet ꝙ per diſpenſatores ſacramentorum imponatur, & ideo neceſſaria eſt confeſſio.

ARTICVLVS II.

Vtrum confeſſio ſit de iure naturali. 20

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur. quòd confeſſio ſit de iure naturali. Adam, n. & Cain nõ tenebantur, niſi ad ꝑcepta legis naturæ, ſed reprehenduntur de hoc quod peccatum ſuum nõ ſunt confeſſi. ergo confeſſio peccati eſt de iure naturali.

¶2 Præterea, Præcepta illa, quæ manent in veteri lege & noua, ſunt de iure naturali, ſed cõfeſſio fuit in veteri lege. vt dicitur Iſa. 43. Narra ſi quid habes, vt iuſtificeris: ergo eſt de iure naturali.

¶3 Præterea, Iob non erat ſubiectus niſi legi naturali ſed ipſe peccata confitebatur quod patet per hoc quod dicit, iob 31. Si abſcondi vt homo peccatum meum: ergo eſt de iure naturali.

SED COTRA, Iſid. dicit,* quod ius naturale eſt idẽ apud oẽs, ſed confeſſio non eſt eodẽ modo, apud omnes. ergo non eſt de iure naturali:

li. 5. Etym. c. 4.

¶Præterea, Cõfeſſio fit ei q hẽt claues, ſed claues eccleſiæ ñ ſũt de iure naturali inſtitutæ, ergo nec cõfeſſio

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſacra ſunt quædam fidei proteſtationes, vnde oportet ea fidei eſſe proportionata: fides aũt eſt ſupra cognitionẽ rõnis naturalis, vnde & ſacra ſunt ſupra rõnis naturalis dictamen. Et qa ius naturale eſt, quod non opinio genuit, ſed innata quædam vis inſeruit, vt Tullius dicit,* ideo ſacramenta nõ ſunt de iure naturali, ſed de iure diuino, quod eſt ſupra naturale: quod quandoque ẽt naturale dicitur, ſm quod cuilibet rei illud eſt naturale. quod ei à ſuo creatore imponitur. Tamen proprie dicuntur naturalia, q̃ ex principijs naturæ cauſantur: ſupra autem naturam ſunt illa quæ ipſe Deus ſibi reſeruat, ſiue naturæ miniſterio operanda, ſiue in operationibus miraculorum ſiue in reuelationibus myſteriorũ, ſiue in inſtitutionibus ſacramentorum: Et ſic confeſſio, quæ neceſſitatem ſacramentalẽ habet, nõ eſt de iure naturali: ſed diuino.

in li. 2. de inuent. nõ parũ ante finẽ libri.

AD

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Adã vituperaẽ, ex hoc quod pc̃m̃ ſuum coram Deo non recognouit: confeſſio n. q̃ fit Deo ꝑ recognitionem peccati, eſt de iure naturali: nunc aũt loquimur de confeſſione, quæ fit homini. Vel dicendũ, quod confiteri pc̃m̃, in caſu, eſt de iure naturali, ſ. cùm quis in iudicio conſtitutus à iudice interrogatur: tunc. n. non debet mentiri, pc̃m̃ ſuum excuſando vel negãdo, de quo Adã & Cain vituperanẽ. Sed confeſſio, q̃ fit hoĩ ſponte, ad remiſſionem pc̃õrum conſequendã à Deo, non eſt de iure naturali.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ præcepta legis naturæ manent eodem modo in lege Moyſi, & in noua lege: ſed cõfeſſio quamuis aliqualiter eſſet ĩ lege Moyſi non tamen eodem modo, ſicut in lege noua, nec ſicut in lege naturæ. In lege n. naturæ ſufficiebat recognitio pc̃ti interior apud Deum: ſed in lege Moyſi oportebat aliquo ſigno exteriori peccatum proteſtari: ſicut ꝑ oblationem hoſtiæ pro pc̃õ, ex quo etiam hoĩ innoteſcere poterat eum peccaſſe: nõ autem oportebat vt ſpeciale peccatum à ſe commiſſum manifeſtaret, aut pc̃ti circunſtantias ſicut in noua lege oportet.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Iob loquitur de illa abſconſione pc̃ti, q̃ facit depræhenſus, peccatum negãdo, aut excuſando, vt ex gloſſa * ibidem haberi põt.

** ex glo. or. di. et inter. ibid.*

ARTICVLVS III.

21

Vtrum omnes ad confeſſionem teneantur.

AD TERTIVM ſic proceditẽ. videtur, ꝙ nõn oẽs ad confeſſionem teneantur, qa ſicut dicit Hier. * pnĩa eſt ſecunda tabula poſt naufragiũ: ſed aliqui poſt baptiſmũ naufragiũ non ſunt paſſi, ergo nec eis competit pœnitentia, & ſic nec confeſſio quæ ẽ pœnitentiæ pars.

¶2 Præterea, Confeſſio facienda eſt iudici ĩ quolibet foro: ſed aliqui ſunt q non habent hoĩem iudicẽ ſupra ſe, ergo nec tenentur ad confeſſionem.

¶3 Præterea, Aliquis eſt qui non hẽt pc̃ã niſi venialia: ſed de illis non tenetur hõ confiteri: ergo non quilibet tenetur ad confeſſionem.

SED CONTRA eſt, ꝙ cõfeſſio cõtra ſatisfactionẽ, & contritionẽ diuidiẽ: ſed oẽs teneñ ad contritionẽ, & ſatisfactionem, ergo & oẽs tenentur ad confeſſionem.

¶ Præterea, Hoc patet ex decreto de pœ. & re. * vbi dr̃, Quòd oẽs vtriuſq; ſexus cùm ad annos diſcretionis peruenerint, tenentur peccata confiteri.

** ſuper illud Eſaiæ 3. peccatũ ſuũ quaſi Sodoma, etc. tom. 5. Et ad Demetriadẽ, de ſeruanda virgini. circa med. to. 1. & mag. 4. ſent. diſ. 14. ĩ prin.*

** in decre. li. 5. ti. 38. c. 12. ex cõci. Latera. ſub Innoc. 3. can. 21.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ad confeſſionẽ dupliciter obligamur. Vno mõ ex iure diuino, ex hoc ipſo, ꝙ eſt medicina, & ſm̃ hoc nõ oẽs teneñ ad confeſſionẽ, ſed illi tm̃, q pc̃m̃ mortale incurrunt poſt baptiſmũ. Alio modo, ex pcepto iuris poſitiui, & ſic tenentur oẽs ex inſtitutione eccleſiæ edita in concilio gñali ſub Innoc. 3. * tum vt quilibet pc̃õrem ſe recognoſceret, qa oẽs peccauerunt, & egent gloria Dei; tũ vt cum maiori reuerentia ad Euchariſtiam accedatur: tum etiam vt eccleſiarum rectoribus ſui ſubditi innoteſcant, ne lupus intra gregem lateat.

** in Conci. Later. cã. 21. et habetur in decr. li. 5 ti. 38. c. 12.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ q̃uis hõ in hac mortali vita poteſt baptiſmum naufragiũ euadere poſſit, quod eſt pc̃m̃ mortale: non tñ euadere põt venialia quibus ad naufragium diſponitur, contra q̃ ẽt pnĩa ordinatur, & id o manet pœnitentiæ locus etiam in illis qui non mortaliter peccant, & per conſequens, confeſſionis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ nullus eſt qui non habeat iudicem Chriſtum, cui per ſuum vicariũ confiteri debet, qui quamuis eo inferior ſit, inquantũ prælatus eſt. tamen e eo ſuperior, inquantum pc̃õr eſt ipſe, & ille Chriſti miniſter.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ex vi ſacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, ſed ex inſtitutione eccleſiæ, quando non habet alia quæ confiteaẽ. vel poteſt dici ſm̃ quoſdã, ꝙ ex decre. prædicta * non obligaẽ niſi illi qui habẽt pc̃ã mortalia, ꝙ patet ex hoc, quod dicit, ꝙ debent oĩa pc̃ã confiteri, quod de venialibus intelligi non põt, quia nullus omnia confiteri põt, & ſm̃ hoc ẽt ille, qui non hẽt mortalia, non tenet ad cõfeſſionem venialiũ, ſed ſufficit ad præceptũ eccleſiæ ĩplendũ vt ſe ſacerdoti repræſentet, & ſe oñdat abſq; cõſcientia mortalis eſſe, & hoc ꝓ cõfeſſione reputatur.

** poſita in ar. Sed cõ. & corp.*

ARTICVLVS IIII.

22

Vtrum aliquis licitè poſſit confiteri peccatum quod non hẽt.

Th. 4 di. 21. q. 2. ar. 3.

AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ aliquis licite poſſit confiteri pc̃m̃, quod non hẽt: quia vt dicit Greg. * Bonarũ mentium eſt, ibi culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt. ergo ad bonam mentẽ ꝑtinet, vt de illis culpis ſe accuſet, quas non commiſit.

** inſ. Regiſtri c. 10. ad interrog. 10. Augu. Anglorum epiſcopi.*

¶2 Præterea, Aliquis per humilitatem reputat ſe deteriorẽ aliquo, qui eſt manifeſtus pc̃õr, & in hoc eſt, commendandus: ſed quod corde quis æſtimat, licet ore confiteri. Ergo licitè poteſt confiteri ſe habere grauius peccatum, quàm habeat.

¶3 Præterea. Aliquis quandoque dubitat de pc̃õ aliquo, vtrũ ſit mortale vel veniale. & talis debet de illo vt vr̃, confiteri, vt de mortali ergo aliquis debet cõfiteri aliquando pc̃m̃, quod non habet.

¶4 Præterea, Satiſfactio ex confeſſione ordinaẽ, ſed aliquis poteſt ſatiſfacere de pc̃õ, quod non commiſit: ergo etiam poteſt confiteri peccatum quod non fecit.

SED CONTRA. Quicunque dicit ſe feciſſe, quod non fecit, mentitur: ſed nullus in confeſſione mentiri debet cũ omne mendacium ſit peccatũ: ergo null' debet confiteri peccatum quod non fecit.

¶ Præterea, in iudicio exteriori nõ debet aliquod crimen alicui impingi quod nõ poteſt per teſtes idoneos probari, ſed teſtis in foro pnĩæ eſt conſcientia: ergo aliquis non debet ſe accuſare de peccato, quod in conſciẽtia ſua non habet.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ per confeſſionẽ debet pœnitẽs ſe cõfeſſori ſuo manifeſtare, ille aũt, qui aliud ſacerdoti de ſe loquiẽ, q̃ in ſua conſcientia hẽat, ſiue bonũ, ſiue malũ, non ſe ſacerdoti manifeſtat, ſed magis occultat, & ideo non eſt idonea confeſſio. Sed ad hoc ꝙ ſit idonea. requiritur quod os cordi concordet, vt ſolum hoc os accuſet, quod conſcientia tenet.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ agnoſcere culpam, vbi culpa nõ eſt, põt eſſe dupliciter. vno modo, vt intelligatur quantum ad ſubſtantiam actus, & ſic nõ eſt verum. Non. n. ad bonam mentem pertinet, ſed ad errantem, vt ſe actum aliquem commiſiſſe agnoſcat, quẽ nõ commiſit. Alio modo quantum ad conditionẽ actus: & ſic verũ eſt ꝙ Greg. * dicit, quia iuſtus in actu, q de ſe bonus eſt, formidat ne aliquis defectus ex parte ſua fuerit. Et ſic dicitur. Iob 9. verebar oĩa opera mea: & ideo ad bonam mentem ẽt pertinet, vt hanc formidinẽ quam corde tenet, lingua accuſet: Et per hoc ẽt patet ſolutio AD SECVNDVM, qa iuſtus, q eſt vere humilis, non reputat ſe deteriorem, quantum ad perpetrationem actus, qui ſit peior ex genere, ſed quia timet, ne in his quæ bene agere videtur, per ſuperbiam grauius delinquat.

** loco cita. ĩ arg. 1. & li. 9. Mor. c. 25. et 26*

AD TERRTIVM dicendum, ꝙ qñ aliquis dubitat, de aliquo pc̃õ an ſit mortale. tenetur illud confiteri dubitatione manente. quia qui aliquid committit vel omittit, ĩ quo dubitat eſſe peccatũ mortale, peccat mortaliter, diſcrimini ſe committens. Et ſimiliter periculo ſe committit, q de hoc quod dubitat eſſe mortale, negligit confiteri: non tamen debet aſſerere illud mortale eſſe, ſed dubitatiuè loqui, & iudicium ſacerdotis expectare, cuius eſt diſcernere inter lepram & lepram.

AD QVARTVM dicendũ, quod ex hoc, qd' hõ ſatiſfacit pro peccato, quod non commiſit, non incurrit mendaciũ, ſicut cũ quis confitetur peccatũ, quod nõ credit ſe feciſſe, ſi. n. dicat peccatum quod non fecit,

dum

dum credit ſe feciſſe, non mentitur: & ideo non peccat ſi eo modo dicat, ſicut eſt in corde ſuo.

ARTICVLVS V.

23 *Vtrum ſtatim teneatur quis confiteri.*

Tho. 4 di. 17. q. 3 ar. 1. q. 4.

** Ex lib. 2. de Sacra par. 14. c. 8. Et lib. 1. part. 12. c. 2.*

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſtatim teneatur quis confiteri: dicit. n. Hugo* de S. Vict. Si neceſſitas nõ eſt, quæ prætẽdatur, cõtẽptus, nõ excuſatur: ſed quilibet tenetur vitare contemptum. ergo quilibet teneẽ ſtatim confiteri, cum poteſt.

¶ 2 Præterea. Quilibet tenetur plus facere ad euadendũ morbũ ſpiritualẽ, q̃ ad euadendũ morbũ corporalẽ: ſed aliqs infirmus corporaliter, nõ ſine detrimẽto ſalutis medicũ requirere tardat: ergo vr̃ ꝙ non poſſit eſſe ſine detrimento ſalutis, quòd aliquis ſacerdoti, cuius copiam habet, non ſtatim de peccato confiteatur.

¶ 3 Præterea, Illud quod ſine termino debetur, ſtatim debetur: ſed ſine termino debet homo confeſſionem Deo. Ergo tenetur ad ſtatim.

In Decre. li. 5. tit. 38. cap. 12.

SED CONTRA, In Decretal*. ſimul datur tempus determinatum de confeſſione & de Euchariſtiæ perceptione: ſed aliquis non peccat ſi non percipiat Euchariſtiam ante tempus a iure determinatum. ergo nec peccat ſi ante tempus illud non confiteatur.

¶ Præterea, Quicunque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter: ſi ergo aliquis non ſtatim confiteatur quando habet copiam ſacerdotis, ſi ad ſtatim confitendum, tenetur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & ſic deinceps: & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pęnitentiæ dilatione: quod videtur inconueniens.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ cum propoſitũ cõfitẽdi ſit annexũ cõtritioni, tunc tenetur aliqs ad hoc propoſitũ, quando ad cõtritionẽ tenetur, ſcilicet quando peccata memoriæ occurrunt præcipuè cũ in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati remiſſione oporteat eũ peccatũ incurrere. Sicut cũ teneẽ ſacerdos ad celebrandũ, ſi non deſit copia ſacerdotis, confiteri tenetur aut ſi deſit, ſaltẽ cõteri tenetur, & habere propoſitũ confitendi, copia ſacerdotis oblata. Sed ad confeſſionẽ actualiter faciendã obligatur aliqs dupliciter. Vno modo, ꝑ accidẽs, ſcilicet, ſi ad aliqd tenetur, qđ nõ põt ſine peccato facere niſi confeſſus, tũc. n. cõfiteri tenetur: ſicut ſi debeat Euchariſtiã percipere, quã nullus poſt peccatũ mortale, niſi cõfeſſus, accedere debet, copia ſacerdotis oblata, & neceſſitate nõ vrgẽte. Et inde venit obligatio, qua Eccleſia oẽs obligat ad ſemel in anno cõfitẽdũ, qa inſtituit vt ſemel in anno, ſcilicet in Paſchate omnes ſacrã cõmunionẽ accipiãt*: & ideò ante tẽpus illud oẽs cõfiteri teneẽ. Alio modo obligaẽ aliqs ad cõfeſſionẽ ꝑ ſe: & ſic vr̃ eſſe eadẽ rõ de cõfeſſione & de Baptiſmo differẽdo: qa vtrunq; eſt ſacramentũ neceſſitatis. Ad baptiſmum autẽ percipiendũ nõ tenetur aliquis ſtatim poſt q̃ habet propoſitum baptiſmi, ita ꝙ peccet mortaliter niſi ſtatim baptizet: nec eſt aliquod tẽpus determinatum, vltra quod ſi baptiſmum differat, peccatũ mortale incurrat. Sed põt cõtingere quod in dilatione baptiſmi mortale erit peccatũ, vel nõ erit, & hoc penſandum eſt ex cauſa dilationis: qa ſicut dicit Philoſophus in 8. Phyſ. Voluntas nõ retardat facere aliquod opus volitum, niſi propter aliquã cauſam rationabilem: vnde ſi cauſa dilationis baptiſmi mortale peccatũ annexũ habeat, vtpotè ſi ꝑp cõtemptũ vel aliqd huiuſmodi, baptiſmũ differat, dilatio erit peccatũ mortale: alias non. Et ideò idẽ vr̃ eſſe de cõfeſſione, quæ nõ eſt maioris neceſſitatis, q̃ baptiſmꝰ. Et qa ea quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, teneẽ homo in hac vita implere, ideo ſi periculum mortis immineat, etiã per ſe loquẽdo, obligatur aliquis ad confeſſionẽ faciendã tunc, vel baptiſmũ ſuſcipiendũ. Et ꝑp hoc etiã Iacob. ſimul præceptum edidit de confeſſione facienda, & de extrema vnctione ſuſcipienda. Et ideò vr̃ probabilis eorum opinio, qui dicunt, ꝙ nõ tenetur homo ad ſtatim cõfitendũ, quamuis periculoſum ſit differre. Alij autẽ dicunt ꝙ tenetur cõtritus ad ſtatim confitendũ, debita oportunitate oblata, ſecundum rectã rationẽ: nec obſtat ꝙ Decret.* terminum præfigat, vt ſemel *vt patet ex Decret. de Pœnit. di. 1. ca. 83 ex August. in Enchirid. c. 65. to. 3.* in anno confiteatur, qa Eccleſia nõ indulget dilationi, ſed prohibet negligentiam in maiori dilatione: vnde ꝑ Decretalem † illã non excuſatur à culpa dilationis quantum ad forum conſcientiæ, ſed excuſatur à pœna quantum ad forum Eccleſiæ, vt non priuetur debita ſepultura ſi morte præuẽtus fuerit ante tempus illud. Sed hoc vr̃ nimis durum. quia præcepta affirmatiua nõ obligãt *† In Decr. li. 5. tit. 38. cap. 12.* ad ſtatim, ſed ad tempus determinatum; non quidem ex hoc quod tunc cõmodè impleri poſſunt. (quia tunc ſi non daret aliquis eleemoſynam de ſuperfluo, quandocunque pauper monſtraretur, peccaret mortaliter; quod falſum eſt) ſed ex hoc ꝙ tempus neceſſitatem vrgentem adducit: & ideo non oportet, ꝙ ſi ſtatim oblata oportunitate non confiteatur, etiam ſi maior oportunitas non expectetur aliquis peccet mortaliter: ſed qñ ex articulo tẽporis neceſſitas cõfeſſionis inducitur: nec hoc eſt ex indulgentia Eccleſiæ, quòd non teneaẽ ad ſtatim, ſed ex natura præcepti affirmatiui: vnde ante Eccleſiæ ſtatutũ, etiã minus tenebatur. Quidã verò dicunt ꝙ ſæculares non tenentur ante quadrageſimale tempus confiteri, quod eſt eis pęnitentiæ tempus, ſed religioſi tenentur ad ſtatim, quia totũ tẽpus eſt eis pęnitentiæ tempus. Sed hoc nihil eſt: quia religioſi nõ tenentur ad alia, quam cæteri homines, niſi ad quæ ex voto ſe obligauerunt, cuiuſmodi non eſt confeſſio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Hug.* loquitur de illis, qui ſine ſacramento decedunt. *Loco citato in arg. 1.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, vt ſtatim medicus quęratur, niſi quando neceſſitas curationis incumbit: & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ retentio rei alienæ inuito domino, cõtrariatur præcepto negatiuo, quod obligat ſemper, & ad ſemper: & ideo tenetur ſemper ad ſtatim reddendum. Secus eſt autem de impletione pręcepti affirmatiui, quod obligat ſemper, ſed non ad ſemper. Vnde non tenetur ad ſtatim implendum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum poſſit cum aliquo diſpenſari, ne confiteatur. 24

Tho 4 d. ſt. 17. q. 3. ar. 1. q. 5.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd poſſit cum aliquo diſpenſari nẽ confiteatur homini peccata. Præcepta enim quæ ſunt de iure poſitiuo, ſubiacent diſpenſationi prælatorum Eccleſiæ: ſed confeſſio eſt huiuſmodi, vt ex dictis patet*: ergo poteſt diſpenſari cum aliquo, vt non confiteatur. *ar. 3 huius quaeſt.*

¶ 2 Præterea, Illud quod ab homine inſtitutum eſt, poteſt etiam ab homine diſpenſationem recipere: ſed confeſſio non legitur a Deo inſtituta, ſed ab homine. Iaco 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra: habet autem Papa poteſtatem diſpenſandi in his quæ per Apoſtolos inſtituta ſunt: ſicut patet de bigamis: ergo etiam poteſt cum aliquo diſpenſare ne confiteatur.

SED CONTRA, Pœnitentia, cuius pars eſt confeſſio, eſt ſacramentum neceſſitatis, ſicut & Baptiſmus: cùm ergo in Baptiſmo nullus diſpenſare poſſit, nec in confeſſione aliquis diſpenſare poterit.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ miniſtri Eccleſiæ inſtituuntur in Eccleſia diuinitus fundata; & ideo inſtitutio Eccleſiæ pręſupponitur ad operationẽ miniſtrorũ, ſicut opus creationis p̄ſupponiẽ ad opus naturæ: & qa Eccleſia fundatur in fide & in ſacramẽtis, ideo ad miniſtros Eccleſię nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua ſacramẽta inſtituere, aut inſtituta remouere, non ꝑtinet: ſed hoc eſt poteſtatis excellẽtiæ q̃ ſoli debeẽ Chriſto, q eſt Eccleſiæ fundamentũ. Et ideo ſicut Papa nõ poteſt diſpenſare, vt aliqs ſine Baptiſmo

ſalue-

ſaluetur: ita nec quòd ſaluetur ſine confeſſione, ſecundum quod obligat ex ipſa vi ſacramenti. Sed poteſt diſpenſare in confeſſione, ſecundū quod obligat ex præcepto eccleſiæ, vt poſſit aliquis diutius confeſſionem differre, quam ab eccleſia inſtitutum ſit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod præcepta iuris diuini non minus obligant, quam præcepta iuris naturalis: vnde ſicut non poteſt diſpenſari in iure naturali, ita nec in iure poſitiuo diuino.

AD SECVNDVM dicendum, quod præceptum de confeſſione non eſt ab homine primo inſtitutum, quamuis ſit a Iacobo* promulgatum: ſed a Deo inſtitutionem habuit, quāuis expreſſa ipſius inſtitutio nō legatur. Tamen quadā præfiguratio ipſius inuenitur; & in hoc quod Ioanni confitebantur peccata ſua, qui Baptiſmo ipſius ad gratiam Chriſti præparabantur: & in hoc quod dominus ſacerdotibus leproſos tranſmiſit, qui quamuis nō eſſent noui Teſtamenti ſacerdotes, tamen in eis noui Teſtamēti ſacerdotiū ſignificabatur.

*Iac. 5. | Mat. 3. & Mar. 1. | Mat. 8. | Hebr. 7.

QVÆSTIO VII.

De quidditate Confeſſionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de quidditate confeſſionis. Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum Auguſtinus* conuenienter definiat confeſſionem.

¶ Secundo, vtrum confeſſio ſit actus virtutis.

¶ Tertio, vtrum cōfeſſio ſit actus pœnitentiæ virtutis.

* loco iam citando.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Auguſtinus conuenienter definiat confeſſionem.

25 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd Auguſtinus* inconuenienter definiat cōfeſſionem dicens: Confeſſio eſt per quam morbus latens ſpe veniæ aperitur. Morbus enim contra quem cōfeſſio ordinatur, peccatum eſt: ſed peccatum aliquando eſt apertum: ergo non debuit dicere morbum latentem eſſe, cuius confeſſio eſt medicina.

Tho. vbi ſupra, ar. 2. q. 1 & ſeq. | * Ex lib. de vera & falſa pœnitentia ca. 10. tom. 4.

¶ 2 Præterea, Principium Pœnitentiæ eſt timor: ſed confeſſio eſt pars pœnitentiæ, ergo non debuit pro cauſa confeſſionis ponere ſpem, ſed magis timorem.

¶ 3 Præterea, Illud quod ſub ſigillo ponitur, non aperitur, ſed magis clauditur: ſed peccatum quod quis confitetur, ſub ſigillo confeſſionis ponitur: ergo non aperitur in confeſſione peccatum, ſed magis clauditur.

¶ 4 Præterea, Inueniūtur aliæ quædam definitiones ab iſta differentes. Greg*. enim dicit quod cōfeſſio eſt peccatorum deteſtatio, & ruptio vulneris. Quidam verò dicunt, quòd cōfeſſio eſt coram ſacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidā autem dicunt ſic: Confeſſio eſt ſacramentalis delinquentis accuſatio, ex erubeſcentia, & per claues eccleſiæ ſatisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniunctam: ergo videtur, quod præaſſignata definitio, cum non omnia contineat, quæ in his continentur, inſufficiens ſit.

* Hom 40. in Euan. nō longè à princip.

RESPONDEO dicendū, quod in actu confeſſionis plura conſideranda occurrunt. Primò, ipſa ſubſtantia actus ſiue genus eius, quod eſt manifeſtatio quædā. Secūdò, de quo fiat, ſcilicet de peccato. Tertiò, cui fiat, ſcilicet ſacerdoti. Quartò, cauſa eius, ſcilicet ſpes veniæ. Quintò, effectus eius, ſcilicet abſolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendam. In prima ergo definitione Aug. tāgitur & ſubſtātia actus, in apertione: & de quo fit confeſſio, cùm dr̄, morbus latens. & cauſa, in ſpe veniæ, & in alijs definitionibus* tanguntur aliqua de illis quinque, aſſignatis, vt cuilibet inſpicienti patet.

* poſita in arg. 1. | * in arg. 4. poſitis.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod quamuis ſacerdos aliquando ſciat eius peccatū vt homo, non tamen ſcit vt Chriſti vicarius: Sicut etiā iudex aliquādo ſcit aliqd vt homo, quod neſcit vt iudex: & quantum ad hoc, per confeſſionem aperitur. Vel dicendum, quòd quamuis actus exterior in aperto ſit, actus tamen interior qui principium eſt actus exterioris in occulto eſt: & ideo oportet quod per confeſſionem aperiatur.

AD SECVNDVM dicendum, quod confeſſio præſupponit charitatem qua quis viuus efficitur, vt in litera* dicitur. Contritio autem eſt in qua datur charitas: Timor autē ſeruilis qui eſt ſine ſpe, eſt præuius ad charitatē, ſed habēs charitatē magis mouet ex ſpe, quàm ex timore: & iō cauſa cōfeſſionis ponit̄ potius ſpes, quàm timor.

*li. 4. ſent. di. 17. §. D.

AD TERTIVM dicendum, quod peccatum in qualibet confeſſione aperitur ſacerdoti, & clauditur alijs, confeſſionis ſigillo.

AD QVARTVM dicēdū, quod nō oportet in qualibet definitione omnia tangere, quæ ad rē definitā concurrunt; & ideo inueniuntur quædā definitiones ſiue aſſignationes, datæ penes vnā cauſam, quędam penes aliā.

ARTICVLVS* II.

Vtrum confeſſio ſit actus virtutis. 26

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod cōfeſſio nō ſit actus virtutis. Omnis. n. actus virtutis eſt de iure naturali, quia ad virtutes apti ſumus à natura: vt Philoſophus dicit ī 2. Ethi*. ſed cōfeſſio nō eſt de iure naturali: ergo nō eſt actus virtutis.

* paulò à prin. lib. 2.

¶ 2 Præterea, Actus virtutis magis conuenire poteſt innocenti quam ei qui peccauit: ſed confeſſio peccati de qua loquimur, non poteſt innocenti conuenire: ergo non eſt actus virtutis.

¶ 3 Præterea, Gratia, quæ eſt in ſacramentis, aliquo modo differt à gratia, quæ eſt ī virtutibus & donis: ſed cōfeſſio eſt pars ſacramēti: ergo non eſt actus virtutis.

SED CONTRA, Præcepta legis ſunt de actibus virtutum: ſed confeſſio cadit ſub præcepto: ergo eſt actus virtutis.

¶ Præterea Non meremur, niſi actibus virtutum, ſed confeſſio eſt meritoria, quia cœlum aperit: vt in litera Magiſter* dicit: ergo videtur, quod ſit actus virtutis.

*li. 4. Sent. di. 17. §. A in med. Innuiturq. 1. art. 2.

RESPONDEO dicendum, quod ad hoc quod aliquid dicatur actus virtutis vt prius dictum eſt*, ſufficit quòd in ſui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat. Quamuis autem non omnia quæ ad virtutem requiruntur importet confeſſio: tamen importat ex ſuo nomine manifeſtationem alicuius quod in cōſcientia tenet aliquis: ſic enim ſimul in vnum os & cor conueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non tenet, nō eſt confeſſio, ſed fictio: Hęc autem conditio ad virtutem pertinet, vt aliquis ore cōfiteatur quod corde tenet; & ideo confeſſio eſt bonum ex genere. & eſt actus virtutis: ſed tamen poteſt male fieri niſi alijs debitis circunſtantijs veſtiatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad confeſſionem modo debito faciendam vt oportet, & cuius oportet, & quando, in generali inclinat ratio naturalis, & ſecundum hoc confeſſio eſt de iure naturali: ſed determinatio circunſtantiarum quando, & quomodo, & qd confiteri oporteat, & cui; hoc eſt ex inſtitutione iuris diuini in confeſſione de qua loquimur: & ſic patet, quòd ius naturale inclinat ad confeſſionem, mediante iure diuino, quo circunſtantiæ determinantur: ſicut etiam in omnibus eſt, quæ ſunt de iure poſitiuo.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illius virtutis cuius obiectum eſt peccatum commiſſum, quamuis habitum poſſit innocens habere, tamen actum non habet innocentia permanente; & ideo etiam confeſſio peccatorum de qua nunc loquimur, non competit innocenti: quamuis ſit actus virtutis.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis gratia ſacramentorum & gratia virtutum ſit alia, & alia: non tamen ſunt contrariæ, ſed diſparatæ. Et ideo nō eſt inconueniens vt idem ſit actus virtutis, ſecundum quod ex libero arbitrio gratia informato procedit: & ſit ſacramentum vel pars ſacramenti, ſecundum quod eſt medicina in remedium peccati ordinata.

ARTI-

27 ARTICVLVS III.

Vtrum confeſsio ſit actus pœnitentiæ virtutis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ confeſſio non ſit actus pœnitẽtiæ virtutis, qa actus illius virtutis eſt quæ eſt cauſa eius: ſed cauſa cõfeſſionis eſt ſpes veniæ, vt ex definitione inducta* apparet: ergo videtur, ꝙ ſit actus ſpei & nõ pœnitentiæ.

ar. 1. huius quæſ. arg. 1

¶ 2 Præterea, Verecũdia eſt pars tẽperantiæ: ſed cõfeſſio ex erubeſcẽtia operatur, vt ex præaſſignata* definitione apparet: ergo eſt actus tẽperãtiæ, & nõ pœnitẽtiæ.

ar. 1. huius quæſ. arg. 1

¶ 3 Præterea, Actus pœnitentiæ innititur diuinæ miſericordiæ: ſed confeſſio magis innitiť ſapiẽtiæ, ꝑp veritatẽ, quæ in ipſa eſſe debet. ergo nõ eſt actus pœnitẽtiæ.

¶ 4 Præterea, Ad pœnitentiã mouet articulus de iudicio; propter timorem, qui pœnitentiæ origo eſt: ſed ad confeſſionem mouet articulus de vita æterna, quia eſt propter ſpem veniæ: ergo non eſt actus pœnitentiæ.

¶ 5 Præterea, Ad virtutẽ veritatis pertinet, vt oſtẽdat ſe qs talẽ, qualis eſt; ſed hoc facit cõfitens: ergo cõfeſſio eſt actus virtutis, quæ dicitur veritas, & nõ pœnitẽtiæ.

SED CONTRA, Pœnitentia ordinatur ad deſtructionem peccati. ſed ad hoc idem ordinatur confeſſio: ergo eſt actus pœnitentiæ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ hoc in virtutibus cõſiderandũ eſt, quod quando ſupra obiectũ virtutis, addit ſpecialis ratio boni & difficilis, requirit ſpecialis virt⁹: ſicut magni ſumptus ad magnificẽtiã pertinẽt, quãuis cõiter ſumptus mediocres & donationes pertineant ad liberalitatẽ: vt patet in ſecundo* & quarto Ethicorum. Et ſimiliter eſt in confeſſione veri, quæ quãuis ad veritatis virtutẽ pertineat abſolutẽ, tamen ſecundũ quod aliqua ratio boni additur, ad aliã virtutẽ pertinere incipit: & ideo dicit Philoſophus in 4. Ethicorum†, quod cõfeſſio, quæ fit in iudicijs, nõ pertinet ad veritatis virtutẽ, ſed magis ad iuſtitiã: & ſimiliter confeſſio beneficiorũ Dei in laudẽ diuinã, non pertinet ad virtutẽ veritatis, ſed ad virtutẽ latriæ: & ita etiã confeſſio peccatorũ ad remiſſionẽ eorum conſequendã, non pertinet elicitiuẽ, ad virtutem veritatis, vt quidam dicunt, ſed ad virtutem pœnitentiæ: imperatiuẽ autem ad multas virtutes pertinere poteſt, ſecundum quòd in finem multarum virtutum trahi poteſt confeſſionis actus.

li. 2. c. 7. ante medium. Et li. 4. c. 1. c. 7. parum ante medium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſpes eſt confeſſionis cauſa; non ſicut eliciens, ſed ſicut imperans.

AD SECVNDVM dicendum, quod erubeſcentia in illa definitione non ponitur quaſi cauſa confeſſionis, cum magis nata ſit impedire confeſſionis actũ: ſed magis quaſi concauſa ad liberandum à pœna, inquantum ipſa erubeſcentia pœna quædam eſt: ſicut etiam claues Eccleſiæ concauſæ confeſſionis ad hoc ſunt.

AD TERTIVM dicẽdum, ꝙ ſm quandam adaptationẽ partes pœnitentiæ tribus attributis perſonarum adaptari poſſunt: vt cõtritio, miſericordiæ, vel bonitati reſpondeat; propter dolorẽ de malo: cõfeſſio, ſapiẽtiæ; ꝑp veritatis manifeſtationẽ: ſatiſfactio, potentiæ; ꝑp laborẽ ſatiſfaciendi laborẽ: & qa cõtritio eſt prima pars pœnitẽtiæ, efficaciam alijs partibus præbens: ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia, ſicut de contritione.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quia confeſſio magis ex ſpe procedit, q̃ ex timore. vt dictũ eſt*: ideo magis innititur articulo de vita æterna, quam reſpicit ſpes, quam articulo de iudicio quod reſpicit timor: quamuis pœnitentia ratione contritionis econuerſo ſe habeat.

Q. 1. ar. 2. & ar. 1. huius q. ad 2.

AD QVINTVM patet ſolutio ex dictis†.

In corp. ar.

QVÆSTIO VIII.

De miniſtro confeſsionis, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE cõſiderãdũ eſt de miniſtro cõfeſſionis. Circa quod quærimur ſeptem.

¶ Primò, vtrũ neceſſarium ſit cõfiteri ſacerdoti.

¶ Secundo, vtrum in aliquo caſu liceat alijs quàm ſacerdotibus confiteri.

¶ Tertiò, vtrum extra caſum neceſſitatis poſſit aliquis non ſacerdos confeſſionem venialium audire.

¶ Quarto, vtrum ſit neceſſarium, quod homo confiteatur proprio ſacerdoti.

¶ Quinto, vtrum poſſit aliquis alteri, q̃ proprio ſacerdoti confiteri ex priuilegio, vel mandato ſuperioris.

¶ Sextò, vtrum pœnitens in extremo vitæ ſuæ poſſit abſolui a quolibet ſacerdote.

¶ Septimo, vtrum pœna temporalis taxari debeat ſecundum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS PRIMVS. 28

Vtrum neceſſarium ſit confiteri ſacerdoti.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nõ ſit neceſſarium ſacerdoti confiteri. Ad confeſſionem. n. non obligamur niſi ex diuina inſtitutione. Sed diuina inſtitutio nobis proponitur Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra: vbi non ſit mẽtio de ſacerdote: ergo non oportet confiteri ſacerdoti.

Tho. vbi ſupra ar. 3. q. 1. & ſeq.

¶ 2 Præterea, Pœnitentia eſt neceſſitatis ſacramentum, ſicut & baptiſmus: ſed in baptiſmo propter neceſſitatem ſacramenti, eſt miniſter quilibet homo: ergo & in pœnitentia: Sed miniſtro pœnitentiæ facienda eſt confeſſio: ergo ſufficit cuilibet confiteri.

¶ 3 Præterea, Confeſſio eſt ad hoc neceſſaria, vt taxetur pœnitenti ſatiſfactionis modus: ſed quandoque aliquis non ſacerdos diſcretius poſſet pœnitenti dare ſatiſfactionis modum, quàm multi ſacerdotes. Ergo non eſt neceſſarium quòd confeſsio fiat ſacerdoti.

¶ 4 Præterea, Confeſsio ad hoc eſt ordinata in Eccleſia, vt rectores vultum pecorum ſuorum cognoſcant: ſed quandoque rector vel prælatus non eſt ſacerdos: ergo confeſsio non ſemper facienda eſt ſacerdoti.

SED CONTRA, Abſolutio pœnitentis, ꝑp quã fit cõfeſsio, nõ pertinet niſi ad ſacerdotes, qbus claues Eccleſiæ cõmiſſæ ſunt. Ergo cõfeſsio debet fieri ſacerdoti.

¶ Præterea, Confeſsio præfiguratur in Lazari mortui * viuificatione: ſed Dominus ſolis diſcipulis præcepit, vt ſoluerent Lazarum, vt patet Ioan. 11. Ergo ſacerdotibus facienda eſt confeſsio.

Al ſuſcitatione.

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ gratia, quæ in ſacramẽtis datur, a capite in mẽbra deſcendit. & ideo ſolus ille miniſter eſt ſacramẽtorũ, in quibus gratia datur, q habet miniſteriũ ſuper corpus Chriſti verũ: quod ſolius ſacerdotis eſt, q cõſecrare Euchariſtiã põt: & ideo cùm in ſacramẽto pœnitentiæ gratia cõferat, ſolus ſacerdos, miniſter eſt huius ſacramenti: & ideo ei ſoli facienda eſt ſacramẽtalis cofeſſio, quæ miniſtro Eccleſiæ fieri debet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Iacobus* loquitur ex præſuppoſitione diuinæ inſtitutionis: & quia diuinitùs inſtitutio præceſſerat de confeſſione ſacerdotibus facienda, per hoc quod eis poteſtatem remittendi peccata in Apoſtolis dedit, vt patet Ioan. 20. ideo intelligendum eſt, quòd Iacobus ſacerdotibus confeſſionem eſſe faciendam monuit.

cap. 5.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ baptiſmus eſt magis ſacramentum neceſsitatis, q̃ pœnitentia, quòad confeſſionẽ & abſolutionẽ: quia quãdoq; baptiſmus prætermitti non põt ſine periculo ſalutis æternæ, vt patet in pueris. q non habẽt vſum rationis: ſed nõ eſt ita de confeſſione & abſolutione, quæ tãtũ ad adultos pertinẽt: in quibus contritio cum propoſito confitendi, & deſiderio abſolutionis ſufficit ad liberandum à morte æterna Et ideo non eſt ſimile de baptiſmo & confeſsione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut dictum eſt* in ſatiſfactione non ſolũ attendenda eſt quantitas pœnæ: ſed etiã virtus eius ſecundum quod eſt pars ſacramẽti: & ſic requirit ſacramẽtorũ diſpenſatorẽ, quãuis etiam ab alio, quàm à ſacerdote quantitas pœnæ taxari poſſit.

Q. 6. ar. 1. ad 4.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ cognoſcere vultũ pecoris, ad duo poteſt neceſſariũ eſſe. Primò, ad hoc quod coordinetur gregi Chriſti: & ſic cognoſcere vultum pecoris.

pecoris pertinet ad curam & ſolicitudinē paſtoralem, quæ incūbit q̄nq; illis, q non ſunt ſacerdotes. Secundò, ad hoc ꝙ prouideatur ei cōpetens medicamentū ſalutis: & ſic cognoſcere vultum pecoris, pertinet ad eum cuius eſt medicamentum ſalutis (ſcilicet ſacramētum Euchariſtiæ) & alia præbere (ſcilicet ad ſacerdotem:) & ad talem cognitionem pecoris, confeſſio ordinatur.

ARTICVLVS II.

29 *Vtrū in aliquo caſu liceat alijs quam ſacerdotibus confiteri.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in nullo caſu liceat alijs, q̄ ſacerdotibus confiteri: qa cōfeſſio, ſacramētalis accuſatio eſt: vt ex ſupra poſita* definitione habet: ſed diſpēſatio ſacramenti ad illū tantū pertinet, qui eſt ſacramēti miniſter; cùm ergo miniſter ſacramenti pœnitentiæ proprius ſit ſacerdos, videtur, quòd nulli alij ſit confeſſio facienda.

q. 7. ar. 1.

¶ 2 Præterea, Confeſſio in quolibet iudicio ad ſententiam ordinatur. ſed ſententia in foro contentioſo à nō ſuo iudice lata, nulla eſt. Ergo non eſt facienda confeſſio niſi iudici. Sed iudex in foro conſcientiæ non eſt niſi ſacerdos, qui habet poteſtatem ligandi & ſoluendi Ergo non eſt alij confeſſio facienda.

¶ 3 Præterea, In baptiſmo quia quilibet poteſt baptizare, ſi baptizat laicus, etiam abſque neceſſitate nō debet à ſacerdote baptiſmus iterari: ſed ſi aliquis confiteatur laico in caſu neceſſitatis, iterum tenetur ſacerdoti confiteri, ſi articulum neceſſitatis euadat. Ergo confeſſio non debet fieri laico in caſu neceſſitatis.

SED CONTRA eſt, quod in litera* determinatur.

RESPONDEO dicēdū, ꝙ ſicut baptiſmus eſt ſacramentū neceſſitatis: ita & pœnitētia. Baptiſmus autē, qa eſt ſacramentū neceſſitatis, duplicē habet miniſtrum: Vnū, cui ex officio baptizare incumbit, ſcilicet ſacerdotē. Aliū, cui ratione neceſſitatis, diſpenſatio baptiſmi cōmittitur: & ita etiā miniſter pœnitentiæ, cui cōfeſſio eſt faciēda ex officio, eſt ſacerdos: ſed in neceſſitate ēt laicus vicē ſacerdotis ſupplet, vt ei cōfeſſio fieri poſſit.

lib. 4. Senten. di. 17. para c. poſt med. & in fine parag. d. & Aug. li. de vera & falſa pœnit. ca. 10. to. 4. habetur de pœn. diſt. 1. c. 87. ante finem.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ in ſacramento pœnitentiæ, non ſolùm eſt aliqd ex parte miniſtri, ſcilicet abſolutio & ſatisfactionis iniunctio, ſed etiā aliquid ex parte ipſius, q ſuſcipit ſacramētū, quod eſt etiā de eſſentia ſacramēti, ſicut cōtritio & cōfeſſio. Satisfactio autē iā incipit eſſe à miniſtro, inquantū eā iniungit: & à pœnitente, inquantū eam implet: & ad plenitudinē ſacramenti vtrunq; debet concurrere, quando poſſibile eſt. Sed quando neceſſitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte ſua eſt, ſcilicet conteri & confiteri cui poteſt: qui quāuis ſacramentū perficere non poſſit, vt faciat id quod ex parte ſacerdotis eſt, abſolutionem ſcilicet, defectū tamē ſacerdotis ſummus ſacerdos ſupplet. Nihilominus cōfeſſio ex defectu ſacerdotis laico facta, ſacramentalis eſt quodāmodo: quāuis nō ſit ſacramētū perfectū, quia deeſt ei id quod eſt ex parte ſacerdotis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quāuis laicus non ſit iudex eius, qui ſibi confitetur abſolutè: tamen ratione neceſſitatis accipit iudicium ſuper eum, ſecundum quod confitens ex defectu ſacerdotis ſe ei ſubdit.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ per ſacramenta homo non ſolum Deo, ſed etiā eccleſiæ oportet ꝙ recōcilietur: Eccleſiæ autē reconciliari non pōt niſi ſanctificatio eccleſiæ ad eū perueniat: in baptiſmo aūt ſanctificatio eccleſiæ ad hominē peruenit per ipſum elemētū exterius adhibitū, quod verbo vitæ ſanctificatur ſm formā Eccleſiæ à quocunq; detur: & ideo ex quo ſemel baptizatus eſt à quocunque, nō oportet ꝙ iterū baptizetur. Sed in pœnitētia, eccleſiæ ſanctificatio nō peruenit ad hominē niſi per miniſtrū qa nō eſt ibi aliquod elemētū corporale exterius adhibitū, quod ex ſanctificatione inuiſibilē gratiā cōferat. Et ideo quāuis ille laico cōfeſſus in articulo neceſſitatis, cōſecutus ſit veniā à Deo, eo ꝙ propoſitum quod cōcepit, confitendi ſecundū mādatū Dei, ſicut potuit, impleuit: nō tamē adhuc Eccleſiæ recōciliatus eſt, vt ad ſacramēta Eccleſiæ admitti debeat, niſi prius à ſacerdote abſoluatur: ſicut ille q baptiſmo flaminis baptizatus eſt, ad Euchariſtiā non admittitur. Et ideo oportet ꝙ iterū confiteatur ſacerdoti, cum copiā habere potuerit: & præcipuè qa (vt dictū eſt*) ſacramentū pœnitentiæ perfectū nō fuit. Vnde oportet ꝙ perficiatur, vt ex ipſa perceptione ſacramēti pleniorē effectū cōſequatur, & vt mādatū de pœnitētiæ ſacramento recipiendo impleat.

Hoc eodem art. ad 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum extra caſum neceſſitatis poſſit aliquis non ſacerdos confeſſionem venialium audire. 30

AD TERTIVM ſic pcedit. Videt, ꝙ extra caſum neceſſitatis nō poſſit aliqs nō ſacerdos confeſſionē venialiū audire. Quia ſacramētū aliqd cōmittit laico diſpēſandū rōne neceſſitatis. ſed confeſſio venialiū nō eſt de neceſſitate: ergo non cōmittitur laico.

¶ 2 Præterea, Cōtra venialia ordinatur extrema vnctio, ſicut & pœnitētia: ſed illa nō pōt dari à laico: vt patet Iacobi vltimo: ergo nec confeſſio venialiū pōt ei fieri.

SED CONTRA eſt, quòd dicit Beda in litera*.

citatur à Magiſtro li. 4 Sent. di. 17. parag. c. ante finem.

RESPONDEO dicendum, ꝙ per peccatum veniale homo nec à Deo, nec à ſacramētis Eccleſiæ ſeparatur: & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimiſſionē, neq; indiget reconciliari eccleſiæ. Et ppter hoc non oportet quod venialia aliquis ſacerdoti confiteatur: quia tamen ipſa confeſſio laico facta ſacramentale quoddam eſt, quamuis non ſit ſacramentum perfectum, & eſt ex charitate procedēs: & talibus natum eſt veniale remitti, ſicut per tunſionem pectoris, & per aſperſionem aquæ benedictæ.

Et per hoc patet ſolutio AD PRIMVM: quia venialia non indigent ſacramenti perceptione ad dimiſſionem ſui, ſed ſufficit ibi aliquid ſacramentale, vt aqua benedicta vel aliquid huiuſmodi.

AD SECVNDVM dicendum, quòd extrema vnctio non datur directè contra veniale, nec aliquod aliud ſacramentum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrū ſit neceſſarium quòd homo cōfiteatur proprio ſacerdoti. 31

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nō ſit neceſſariū, ꝙ homo cōfiteatur proprio ſacerdoti. Gregor.* enim dicit: Apoſtolico moderamine & pietatis officio à nobis conſtitutū eſt, ꝙ ſacerdotibus monachis Apoſtolorū figurā tenētibus liceat prædicare baptizare, cōmunionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitētiā imponere, atq; peccata ſoluere: ſed monachi nō ſunt proprij ſacerdotes aliquorū, cùm nō habeant curā animarum: ergo cùm confeſſio fiat propter abſolutionem, ſufficit quòd fiat cuicunque ſacerdoti.

Refertur 16. q. 1. ca. ex Authoritate.

¶ 2 Præterea, Sicut ſacerdos eſt miniſter huius ſacramenti, ita & Euchariſtiæ: ſed quilibet ſacerdos poteſt Euchariſtiam conficere: ergo quilibet ſacerdos poteſt ſacramentum pœnitentiæ miniſtrare: ergo non oportet quòd fiat proprio ſacerdoti.

¶ 3 Præterea, Illud ad quod determinatè tenemur, non eſt in noſtra electione conſtitutum: ſed ſacerdos cui confiteri tenemur, eſt in noſtra electione conſtitutus: vt patet per Auguſt*. in litera. Dicit enim: Qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat ſacerdotem, qui ſciat ſoluere & ligare: ergo videtur, quod non ſit neceſſarium proprio ſacerdoti confiteri.

In li. de vera & falſa pœni. c. 10. à med. to. 4. & 4. Sen. di. 17. §. 1. E.

¶ 4 Præterea, Quidam ſunt, ſicut Papa & Prælati, qui non videntur habere proprium ſacerdotē, cùm non habeant ſuperiorem ſed iſti tenentur ad confeſſionem: ergo nō ſemper tenētur homo cōfiteri proprio ſacerdoti.

¶ 5 Præterea, Illud quod eſt inſtitutū pro charitate, contra charitatē nō militat, vt Bernard*. dicit. Sed confeſſio quæ pro charitate inſtituta eſt, cōtra charitatem militaret, ſi homo ad confitendum vni ſacerdoti eſſet obli-

** In lib. de diſpenſatione & præcepto, non remote à princ.*

obligatus: vtputa, ſi peccator ſciat ſacerdotem ſuum hæreticum, aut ſolicitatorem ad malum, aut fragilem: qui ad peccatum quod quis ei confitetur, ſit pronus, vel ſi reuelator eſſe cõfeſſionis probabiliter exiſtimetur, vel peccatum contra ipſum commiſſum ſit, de quo quis cõfiteri debet: ergo videtur, quòd non ſemper oporteat cõfiteri proprio ſacerdoti.

¶6 Præterea, In eo quod eſt neceſſarium ad ſalutem nõ ſunt hoĩes arctandi, ne impediatur à via ſalutis. Sed magna arctatio vr̃, ſi oporteat vni homini confiteri de neceſſitate: & p hoc multi poſſent à confeſſione retrahi: vel timore, vel verecundia, vel aliquo alio hmõi, ergo cũ confeſſio ſit de neceſſitate ſalutis, non debent hoĩes ad hoc arctari (vt vr̃) ꝙ proprio ſacerdoti confiteantur.

SED CONTRA eſt, decret. Innocent.* qui inſtituit quòd omnes vtriuſq; ſexus ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteantur.

* In Concil. Latera. can. 21. & in Synodo Auguſten. c. 19. to. 3. Concil. habetur in Decret. li. 5. ti. 38. c. 12.

¶Præterea, Sicut Eps̃ ſe habet ad diœceſim ſuam, ita ſacerdos ad ſuam parochiam: ſed non licet vni Epiſcopo in diœceſi alterius, Epiſcopale officium exercere, ſecundum ſtatuta canonum. † Ergo non licet vni ſacerdoti parochianum alterius audire.

RESPONDEO dicendum, ꝙ alia ſacramenta non conſiſtunt in hoc, ꝙ ad ſacramẽtũ accedens, aliqd agat, ſed ſolũ vt recipiat: ſicut patet in baptiſmo & huiuſmodi: ſed actus recipientis requiritur ad percipiẽdã vtilitatem ſacramenti in eo, q eſt ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus, qua ſi remouens prohibens, ſ. fictionem ſed in pœnitentia, actus accedentis ſacramentũ eſt de ſubſtantia ſacramenti, eo ꝙ contritio, confeſſionis & ſatisfactio ſunt pœnitentiæ partes, q̃ ſunt actus pœnitẽtis: actus aũt noſtri, cũ in nobis principium habeant, non põt nobis ab alijs diſpenſari niſi p imperium. Vnde oportet, ꝙ ille, q diſpenſator huius ſacramenti conſtituitur, ſit talis, qui poſſit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, niſi qui habet ſuper eum iuriſdictionem: & iõ de neceſſitate huius ſacramenti eſt, non ſolũ vt miniſter habeat ordinẽ, ſicut in alijs ſacramentis, ſed ẽt vt habeat iuriſdictionẽ. Et ideo ſicut ille, q non eſt ſacerdos, non põt hoc ſacramentum conferre: ita nec ille, qui non hẽt iuriſdictionem. Et pp hoc oportet ſicut ſacerdoti, ita proprio ſacerdoti confeſſionem fieri: cum enim ſacerdos nõ abſoluat niſi ligando ad aliquid faciendum, ille ſolus põt abſoluere, q põt per imperiũ ad aliquid faciendũ ligare.

† Id habetur de Pœnit. diſt. 6. ca. 1. poſt med. & 9. q. 2. c. 1. 3. et 7. ex Cõcil. Antioch canone. 13 & 22.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Gregorius, loquitur de illis monachis, qui iuriſdictionem habent, vtpote quibus alicuius parochiæ cura eſt commiſſa: de quibus aliqui dicebant, ꝙ eſt hoc ipſo quo monachi erant, non poterant abſoluere, & pœnitentias iniungere quod falſum eſt.

loco citato in arg.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſacramentum Euchariſtiæ non requirit imperiũ in aliquẽ hominem, ſecus autem eſt in hoc ſacramento, vt dictum eſt.* & ideo ratio non ſequitur: & tamen non licet Euchariſtiam ab alio, quàm à proprio ſacerdote accipere, quamuis verũ ſit ſacramentum quod ab alio percipitur.

In cor. ar.

AD TERTIVM dicendum ꝙ electio diſcreti ſacerdotis non eſt nobis commiſſa, vt ex noſtro arbitrio ſacienda, ſed de licentia Superioris, ſi fortè proprius ſacerdos eſſet minus idoneus ad apponendum peccatis ſalutare remedium.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quia prælatis incũbit ſacramenta diſpenſare, quæ non niſi mundi tractare debent: ideo conceſſum eſt eis à iure, * ꝙ poſſunt ſibi eligere proprios ſacerdotes confeſſores: qui quantũ ad hoc, ſunt eis ſuperiores: ſicut ẽt vnus medicus ab alio curatꝰ, non inquantũ medicus, ſed inquantũ infirmus.

* vt dicitur in Decret. li. 5. ti. 38. cap. 16.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ in caſibus illis in quibus probabiliter timet pœnitens periculũ ſibi vel ſacerdoti ex cõfeſſione quam ei faceret, dẽt recurrere ad Superiorem, vel ab eodem petere licentiã alteri confitendi: ꝙ ſi licentiam hr̃e non poſſit, idem eſt iudiciũ, quod de illo, qui non habet copiam ſacerdotis: vnde magis dẽt eligere laicum, cui confiteatur. Nec in hoc tranſgreditur aliquis præceptum Eccleſiæ, quia præcepta iuris poſitiui non ſe extendũt vltra intentionẽ pcipiẽtis, quæ eſt finis præcepti, hunc aũt eſt charitas, ſm Apoſtolum. Nec ẽt aliqua iniuria fit ſacerdoti, quia priuilegiũ meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate.

1. Timo. 1.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ in hoc ꝙ oportet proprio ſacerdoti confiteri, non arctatur via ſalutis, ſed ſufficiens ad ſalutem via ſtatuitur. Peccaret aũt ſacerdos, ſi non eſſet facilis ad præbendum licentiam alteri confitendi, quia multi ſunt adeo infirmi, ꝙ potius ſine cõfeſſione morerentur, quàm tali ſacerdoti confiterentur. Vnde illi qui ſunt nimis ſoliciti, vt conſcientias ſubditorum per confeſſionem ſciant, multis laqueum dãnationis inijciunt, & per conſequens, ſibiipſis.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis poſſit alteri, quàm proprio ſacerdoti confiteri ex priuilegio vel mandato ſuperioris 32

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ non poſſit aliquis alteri, quàm proprio ſacerdoti cõfiteri, ẽt ex priuilegio vel mãdato ſuperioris. Quia non põt aliqđ priuilegium indulgeri in piudiciũ alterius: ſed hoc eſſet in piudiciũ pprij ſacerdotis, ſi alius confeſſionẽ ſubditi ſui audiat. ergo non põt p priuilegium ſiue licentiam vel mãdatum ſuperioris obtineri:

¶2 Præterea, Illud per quod impeditur diuinum mandatum, non põt per mandatum vel priuilegium alicuius hoĩs concedi: ſed mandatũ diuinum eſt ad rectores Eccleſiarum, vt diligenter vultum pecoris ſui agnoſcãt Prouerb 27. qđ impeditur ſi alius q̃ ipſi, confeſſionem eius audiat: ergo hoc non poteſt per alicuius hominis priuilegium vel mandatum ordinari.

¶3 Præterea, Ille qui audit confeſſionem alicuius, eſt proprius iudex eius, aliàs non poſſet eum ligare & ſoluere: ſed vnius hoĩs non põt eſſe plures proprij ſacerdotes vel iudices, quia tunc teneretur pluribus obedire, qđ eſſet impoſſibile, ſi contraria præciperent, vel incompoſſibilia. ergo non poteſt aliquis confiteri niſi proprio ſacerdoti, etiam ex ſuperioris licentia.

¶4 Præterea, Iniuriam ſacramento facit, qui ſacramentum iterat ſuper eandem materiam, vel ad minus inutiliter facit. ſed qui confeſſus eſt alij ſacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio ſacerdoti, ſi petat, quia non eſt ab ſoluendus ab obedientia, qua ei tenetur ad hoc, ergo nõ põt licitè fieri, ꝙ aliqs alij q̃ proprio ſacerdoti cõfiteať.

SED CONTRA, Ea q̃ ſunt ordinis, poſſunt habenti ſimilitudinem ordinem committi, ab eo, q ea facere põt: ſed ſuperior, vt Eps̃, poteſt confeſſionem audire illius, qui eſt de parochia alicuius presbyteri, quia quandoque aliquos caſus ſibi reſeruat, cum ſit principalior rector: ergo etiam poteſt committere alteri ſacerdoti quòd ipſum audiat.

¶Præterea. Quicquid põt inferior, põt ſuperior: ſed ipſe ſacerdos põt ſuo parochiano dare licentiam ut alteri confiteatur. ergo multò fortius eius ſuperior hoc põt.

¶Præterea, Poteſtatem quã habet ſacerdos in populũ, habet ab Epiſcopo: ſed ex illa poteſtate poteſt confeſſionẽ audire: ergo & eadem ratione alius, cui Epiſcopꝰ poteſtatem concedet.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſacerdos aliquis poteſt dupliciter impediri, ne alicuius confeſſionem audiat. Vno modo propter defectum iuriſdictionis. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis, ſicut excommunicati & degradati & huiuſmodi. Quicunq; autem iuriſdictionẽ habet, poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis cõmittere: & iõ ſi aliquis impediatur, ꝙ alterius confeſſionem audire non poſſit, propter iuriſdictionis defectum, põt ſibi, per quemcunq; iuriſdictionem habẽtẽ immediatam in illos, cõmitti, ꝙ confeſſionem audiat, & ab-

& abſoluat, ſiue per ipſum ſacerdotem, ſiue p Epm, ſiue p Papam. Si aūt pp executionis ordinis impedimentū, audire non poſſit: pōt ſibi concedi, q̄ confeſſionem audiat, per eum, qui impedimentum remouere poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd præiudicium non fit alicui, niſi ei ſubtrahatur, qđ eſt in fauorē eius indultum. Iuriſdictionis aūt poteſtas non eſt commiſſa alicui homini in fauorem ſuum, ſed in vtilitatē plebis. & honorem Dei. Et ideo ſi ſuperioribus prælatis expedire videatur ad ſalutem plebis & honorem dei promouēdum, quod alijs, quæ ſunt iuriſdictionis, committant: in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis, niſi illis q quærunt quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, & qui gregi præſunt, non vt eum paſcāt, ſed vt ab eo paſcant.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ rector Eccleſiæ debet vultum pecoris ſui agnoſcere dupliciter. Vno modo per ſolicitam exterioris conuerſationis conſiderationē qua inuigilare debet ſuper gregem ſibi commiſſum, & in hac cognitione non oportet, quòd credat ſubdito, ſed certitudinem facti, inquantum pōt, inquirat. Alio modo, per confeſſionis manifeſtationem: & quantū ad hāc cognitionē nō pōt maiorē certitudinē acipere, q̄ vt ſubdito credat, qa hoc eſt ad ſubueniendū cōſcietiæ ipſius. Vñ I foro cōfeſſionis credit hoī & p ſe, & contra ſe nō aūt i foro exterioris iudicij. Et iō ad hāc cognitionē ſufficit, q̄ credat ſubdito diceti ſe alteri abſoluere valenti fuiſſe cōfeſſū: & ſic patet q̄ talis cognitio pecoris p priuilegiū alteri idulñ de cōfeſſione audiēda, nō impedit.

AD TERTIVM dicendū, q̄ inconueniēs eſſet, ſi duo æqualiter ſuper eandem plebem conſtituerentur ſed qđ duo, quorum vnus alio principalior eſt, ſuper eādem plebē conſtituantur, non eſt inconueniens, & ſm hoc ſuper eandem plebem immediatè ſunt, & ſacerdos parochialis & Eps & Papa, & qlibet eorū pōt ea q̄ ſunt iuriſdictionis ad ipſum ptinentia, alteri cōmittere. Sed ſi Superior cōmittat, q & principalior eſt, dupliciter pōt cōmittere. Aut ita q̄ eum vice ſui conſtituat, ſicut Papa & Eps ſuos pœnitentiarios conſtituunt: & tunc talis eſt principalior, q̄ inferior platus, ſicut pęnitentiarius Papę, q̄ Eps, & pænitentiarius Epi, q̄ ſacerdos parochialis, & magis tenetur ei confitens obedire. Alio modo, vt eū coadiutorem illius ſacerdotis conſtituat: & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui adiutor datur, ideo coadiutor eſt minus principalis: & ideo pœnitens non tantum obedire tenetur ei, quantum proprio ſacerdoti.

AD QVARTVM dicendū, q̄ nullus tenetur confiteri peccata quæ non habet, & ideo ſi aliquis pœnitētiario Epi, vel alteri ab Epo cōmiſſionem habenti confeſſus fuerit, cū ſint ſibi dimiſſa peccata, & quoad Deū, & quoad Eccleſiam, non tenet ea cōfiteri proprio ſacerdoti, quantuncunq; petat. Sed pp ſtatutū eccleſiæ * de confeſſione facienda proprio ſacerdoti ſemel in anno, eodē mō ſe det hre, ſicut ille, q hēt ſolū venialia. Talis enim ſolū venialia confiteri dēt, vt quidā dicunt, vel pfiteri ſe à peccato mortali immunē eē, & ſacerdos ei in foro cōſcientiæ credere dēt, & tenetur. Si tñ iterū cōfiteri teneretur, non fruſtra primo confeſſus fuiſſet: quia quāto pluribus ſacerdotibus cōfitet qs, tanto ei plus de pœna remittitur: tum ex erubeſcentia confeſſionis, q̄ i pęnam ſatiſfactoriam cōputatur, tū ex vi clauium. Vnde toties poſſet aliquis confiteri, qđ ab omni pęna liberaretur. Nec iteratio facit iniuriam ſacramento, niſi in illo in quo ſanctificatio adhibetur, vel per characteris impreſſionē, vel p materiæ conſecrationem, quorum neutrum eſt in pęnitentia. Vnde bonum eſt quod ille qui auctoritate epiſcopi cōfeſſionem audit, inducat cōfitentem ad hoc quòd confiteatur proprio ſacerdoti, qđ ſi noluerit, nihilominus eum abſoluere debet.

In Decret. li. 5. ti. 38. cap 12.

ARTICVLVS VI.

Vtrū pœnitens poſſit in fine vitæ à quolibet ſacerdote abſolui.

33 AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd in fine vitæ, pęnitēs nō à quolibet ſacerdote poſſit abſolui. Quia ad abſolutionem requiritur aliqua iuriſdictio vt dictū eſt: * ſed ſacerdos non acquirit iuriſdictionem ſuper illum, qui in fine vitæ pęnitet. ergo non poteſt eum abſoluere.

Th 4. diſt. 20. q. vnica, ar. 1. q. 1. Ar. præce. corp.

¶ Præterea, Ille qui ſacramentū Baptiſmi in articulo mortis ab alio, quàm proprio ſacerdote ſuſcipit, non debet à proprio ſacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet ſacerdos in articulo mortis poſſit abſoluere à quolibet peccato, non debet pęnitens, ſi euadit ad ſuum ſacerdotem recurrere, quod falſum eſt, quia alias ſacerdos non haberet cognitionem vultus pecoris ſui.

¶ Præterea, In articulo mortis ſicut licet alieno ſacerdoti baptizare, ita ēt non ſacerdoti ſed non ſacerdos nūquam pōt abſoluere in foro pęnitentiali: ergo nec ſacerdos in articulo mortis eum, qui non eſt ſibi ſubditus.

SED CONTRA. Neceſſitas ſpiritualis eſt maior, quàm corporalis ſed aliquis in neceſſitate vltima, pōt aliorū rebus vti, ēt inuitis dñis, ad ſubueniēdū corporali neceſſitati, ergo & in articulo mortis ad ſubueniendū ſpirituali neceſſitati, pōt qs à nō ſuo ſacerdote abſolui.

¶ Præterea, Ad idem ſunt auctoritates in litera poſitæ. *

RESPONDEO dicēdū, quòd quilibet ſacerdos, quantum eſt ex virtute clauiū, hēt poteſtatē indifferenter in oēs, & quantum ad oīa peccata: ſed quòd non poſſit oēs ab oībus peccatis abſoluere, hoc eſt, quia p ordinationem eccleſiæ habet iuriſdictionē limitatam, vel oīno nullā. Sed quia neceſſitas legem non habet, ideo qñ neceſſitatis articulus imminet, p eccleſiæ ordinationē non impeditur, quin abſoluere poſſit, ex quo hēt claues ēt ſacramentaliter, & tm̄ conſequitur ex abſolutione alterius, ſicut ſi à pprio ſacerdote abſolueretur, nec ſolū à peccatis pōt tūc a quolibet ſacerdote abſolui, ſed ēt ab excōicatione, à quocunque ſit lata, quia hæc abſolutio etiam ad iuriſdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis eccleſiæ coarctatur.

li. 4 Sent. diſt. 20.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quòd aliquis poteſt vti iuriſdictione alterius ex eius voluntate, quia ea que iuriſdictionis ſunt, committi pñt. Vnde quia eccleſia acceptat, vt quilibet ſacerdos abſoluere poſſit in articulo mortis: ideo ex hoc ipſo ſecundum quid vſum iuriſdictionis habet, quamuis iuriſdictione careat.

AD SECVNDVM dicēdū, quòd non oportet eū recurrere ad proprium ſacerdotem, vt iterū a peccatis abſoluatur, à quibus in articulo mortis abſolutus eſt: ſed vt innoteſcat ei, quòd ſit abſolutus. Nec ſimiliter oportet quod abſolutus ab excommunicatione ad iudicem vadat, qui alias abſoluere potuiſſet, abſolutionem petēs ſed ſatiſfactionem offerens.

AD TERTIVM dicēdum, quòd Baptiſmus hēt efficaciam ex ipſa ſanctificatione materiæ, & iō à quocūque conferatur alicui, ille ſacramentum recipit. ſed vis ſacramentalis pęnitentiæ conſiſtit in ſanctificatione miniſtri, & iō ille qui laico confitet, quāuis impleat qđ ex parte ſua eſt, de ſacramentali cōfeſſione, tñ ſacramētalē abſolutionē non conſequit, & iō aliquid valet ei quantū ad diminutionē pœnæ, q̄ fit p confeſſionis meritū & pęnam. ſed non conſequitur diminutionē illam pœnæ, q̄ eſt ex vi clauium, & iō oportet quod iterū ſacerdoti confiteatur, & magis ſic confeſſus decedens punit poſt hanc vitā, quam ſi ſacerdoti fuiſſet confeſſus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum pœna temporalis taxetur ſecundum quantitatē culpæ.

34 AD SEPTIMVM ſic proceditur. videtur, quod ſpœna tpalis, cuius reatus poſt pœnitentiā remanet, non taxetur ſm quantitatē culpæ. Taxatur enim ſm quantitatem delectationis, quæ fuit in peccato, vt patet Apocalyp. 18 Quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tm̄ date illi tormentum & luctum. Sed qñque vbi eſt maior delectatio, ibi eſt minor culpa: quia peccata carnalia, quæ plus habent delectationis, quàm ſpiri-

Th. 4. diſt. 20 q vnic. ar. 2. q. 1.

ſpiritualia, minus habent de culpa, ſecundum Grego. Ergo pœna non taxatur ſecundum quantitatē culpæ.

¶ 2 Præterea, Eodem modo aliquis obligatur ad pœnam per peccata mortalia in noua lege ſicut in veteri: ſed in veteri lege debebatur pro peccatis pęna ſeptē dierum, vt ſcilicet ſeptem diebus immundi eſſent pro vno peccato mortali: cum ergo in nouo Teſtamēto imponatur pœna ſeptennis pro vno peccato mortali, vr̄, ꝙ quātitas pœnæ nō reſpiciat quātitatem culpæ.

¶ 3 Præterea, Maius eſt peccatū homicidij in laico, quam fornicationis, in ſacerdote; quia circunſtantia, quæ ſumitur ex ſpecie peccati, magis aggrauat, quàm q̄ ſumitur ex conditione pſonæ: ſed laico pro homicidio imponitur ſeptennis pœnitentia,* ſacerdoti autē pro fornicatione decem annorum † ſecundum canones: ergo pęna non taxatur ſm quantitatem culpæ.

vt dicitur in decr. di. 50 c 42.
† vt habetur i decr. diſt. 82. c. 5. in princ.

¶ 4 Præterea, Maximum peccatū eſt quod in ipſum corpus Chriſti committitur, quia tāto grauius peccat, quanto maior eſt in quem peccatur: ſed pro effuſione ſanguis Chriſti in ſacramento altaris contenti, iniungitur tantum pœnitentia quadraginta dierū * vel parū amplius: pro fornicatione autem ſimplici iniungitur pœnitentia ſeptennis, ſecundum Canones. † ergo quātitas pœnę non reſpondet quantitati culpę.

** vt dicitur de conſecr. diſt. 2 c. 27*
† vt habetur in decr. diſt. 82 cap. 5.

SED CONTRA, Iſa. 27 In menſura contra menſuram cū obiecta fuerit, iudicabis eā. ergo quantitas iudicij punitionis, peccati, eſt ſecundū quantitatē culpę.

¶ Præterea, Homo reducitur ad ęqualitatē iuſtitię p pœnam inflictam: ſed hoc non eſſet, ſi qītātitas culpę & pœnę non ſibi reſponderēt: ergo vnū alteri rn̄det.

RESPONDEO dicendum, ꝙ pœna poſt dimiſſionem culpę exigitur ad duo, ſcilicet ad debitum ſoluendum, & ad remedium præſtandum. Poteſt ergo taxatio pœnæ conſiderari quantum ad duo. Primo, quantū ad debitum: & ſic quantitas pœnæ radicaliter reſpondet quantitati culpę, antequam de ea aliquid dimittatur: ſm tamen quod per primum eorū, quæ pœnā nata ſunt remittere, plus remittitur, ſecundum hoc p aliud minus remittendum vel ſoluendum reſtat, quia quanto per contritionē plus de pœna dimiſſum eſt, tanto p confeſſionem minus dimittendū reſtat. Secundo, quātum ad remedium, vel illius qui peccauit, vel aliorum: & ſic quandoque pro minori peccato iniungitur maior pœnitētia, vel quia pctm̄ vnius difficilius poteſt reſiſti q̄ peccato alterius; ſicut iuueni imponitur p fornicatione maior pœna, quam ſeni, quamuis minus peccet: vel quia in eo peccatu eſt periculoſius, ſicut in ſacerdote quam in alio: vel quia multitudo magis prona eſt ad illud pctm̄; & ideo per pœnā vnius, alij ſunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantū ad vtrunque taxanda eſt: & ideo nō ſemper pro maiori peccato maior pœna imponitur. Sed pœna purgatorij ſolum eſt ad ſoluendum debitum, quia iam vlterius non manet locus peccandi: & ideo illa pœna taxatur ſolum ſecūdū quantitatem peccati, conſiderata tamen contritionis quātitate, & confeſſione & abſolutione, quia per omnia hæc aliquid de pœna dimittitur: vnde ēt à ſacerdote iniungendo ſatiſfactionē, ſunt conſiderāda.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ in verbis illis* duo tanguntur ex parte culpæ, ſ. glorificatio & deliciæ delectatio: quorum primum pertinet ad elationē peccantis, qua Deo reſiſtit. Secundum ad delectationē peccati. Quamuis autē quandoque ſit minor delectatio in maiori culpa, tamen eſt ibi ſemper maior elatio: & ideo ratio non procedit.

** citato in argu.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ illa pęna ſeptē dierū nō erat expiatiua à pœna debita peccato; vnde etiam ſi poſt illos dies moreretur, in purgatorio puniretur. ſed expiabatur ab irregularitate, à qua omnia ſacrificia legalia expiabant. Nihilominus tamen, cæteris paribꝰ, plus peccat homo in noua lege, quam in veteri ꝑꝑ ſanctificationē ampliorē, qua ſanctificatur in Baptiſmo; & propter beneficia Dei potiora, humano generi exhibita: & hoc patet ex hoc, quod dicitur Heb. 10. Quātò magis putatis deteriora mereri ſupplicia &c. Nec tamen hoc verum eſt vniuerſaliter ꝙ exigatur p quolibet peccato mortali ſeptennis pœnitentia, ſed hæc eſt quaſi quædā regula communis, vt in pluribus competens; quam tamen oportet omittere conſideratis diuerſis peccatorū & pœnitentiū circunſtantijs.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Epiſcopus vel ſacerdos cū maiori periculo ſuo & aliorū peccat: & ideo ſolicitius retrahūt eū Canones à peccato, quàm alios, maiorem pœnā iniungendo, ſm quod eſt in remediū: quāuis quandoque non debeatur tanta ex debito, Vnde & in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ pœna illa eſt intelligenda quando nolente ſacerdote hoc accidit. Si n. ſponte effunderet, multo grauiori pęna dignus eſſet.

QVÆSTIO IX.

De qualitate confeſſionis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de qualitate cōfeſſionis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum confeſſio poſſit eſſe informis.

¶ Secundo, vtrum oporteat confeſſionē eſſe integram.

¶ Tertio, vtrum poſſit aliquis per alium, vel per ſcriptū confiteri.

¶ Quarto, vtrum illæ conditiones, quæ à Magiſtris aſſignatur, ad confeſſionem requirantur.

35

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum confeſſio poſſit eſſe informis.

Thom. 4. d. ſt 17 q. 3 ar. 4 q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd cōfeſſio non poſſit eſſe informis: dicitur. n. Eccle. 17. A Mortuo, velut q nō ē perit cōfeſſio: ſed ille qui nō habet charitatē, eſt mortuus, qa ipſa eſt animæ vita: ergo abſq; charitate non pōt eſſe confeſſio.

¶ 2 Præterea, Confeſſio diuiditur contra contritionē & ſatiſfactionē: ſed contritio & ſatiſfactio nūquam poſſunt extra charitatem fieri: ergo nec confeſſio.

¶ 3 Præterea, In confeſſione oportet ꝙ os cordi concordet, quia hoc ipſum nomen confeſſionis requirit: ſed ille qui adhuc manet in affectu peccati, qui confitetur, non habet cor ori conforme: quia corde peccatū tenet, quod ore damnat. ergo talis nō confitetur.

SED CONTRA, Quilibet tenetur ad confeſſionē mortalium: ſed ſi aliquis ſemel confeſſus eſt, etiam in mortali exiſtens, non tenetur vlterius ad confitēdū eadem peccata: quia cum nullus ſciat ſe charitatem habere, nullus ſciret ſe confeſſum fuiſſe. ergo non eſt de neceſſitate confeſſionis, quod ſit charitate formata.

RESPONDEO dicendum, ꝙ confeſſio eſt actus virtutis, & pars ſacramenti: ſecundum, autem quod eſt actus virtutis, eſt actus meritorius propriè & ſic confeſſio non valet ſine charitate, quæ eſt principium merēdi: ſed ſecundum quod eſt pars ſacramenti ſic ordinat cōfitentē ad ſacerdotē qui habet claues Eccleſiæ, qui per confeſſionē, conſcientiam confitentis cognoſcit: & ſecundū hoc confeſſio pōt eſſe etiam in eo, qui nō eſt contritus, quia pōt peccata ſua pādere ſacerdoti & clauibus Eccleſiæ ſe ſubijcere: & quamuis tunc non percipiat abſolutionis fructū, tamen recedente fictione percipere incipiet: ſicut etiam in alijs ſacramentis eſt. Vn̄ non tenetur iterare confeſſionē, qui fictus accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ auctoritas illa intelligenda eſt quantū ad fructū confeſſionis pcipiēdum, quem nullus extra charitatem exiſtens, percipit.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ contritio & ſatiſfactio fiunt Deo, ſed confeſſio fit homini: & ideo de ratione cōtritionis & ſatiſfactionis eſt, ꝙ homo ſit Deo per charitatē vnitus, nō autem de ratione cōfeſſionis.

AD TERTIVM dicendum, quòd ille qui peccata quæ habet, narrat, verè loquitur: & ſic cor cócordat voci vel verbis, quantum ad ſubſtantiam confeſſionis, quamuis diſcordet à confeſſionis fine.

36 ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat confeſsionem eſſe integram.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nõ oporteat confeſsionem eſſe integram: vt ſcilicet omnia peccata vni ſacerdoti confiteatur aliquis. Quia erubeſcentia facit ad diminutionem pœnæ: ſed quantò pluribus ſacerdotibus quis confitetur, tantò maiorem erubeſcentiam patitur: ergo fructuoſior eſt confeſsio, ſi pluribus ſacerdotibus diuidatur.

¶ 2 Præterea, Confeſsio ad hoc neceſſaria eſt in pœnitentia, vt pœna ſecundum arbitrium ſacerdotis, peccato taxetur. ſed ſufficiẽs pœna poteſt imponi à diuerſis ſacerdotibus de diuerſis peccatis: ergo non oportet vni ſacerdoti omnia peccata confiteri.

¶ 3 Præterea, Poteſt contingere quòd poſt confeſsionem factam & ſatisfactionẽ perfectam recordetur quis alicuius peccati mortalis quod dũ côterebatur, in memoria non habebat; & tunc copiam proprij ſacerdotis, cui primò confeſſus fuerat, habere non poterit: ergo illud ſolum peccatum poterit alteri confiteri, & ſic diuerſis ſacerdotibus confitebitur.

¶ 4 Præterea, Sacerdoti non debet fieri confeſsio de peccatis niſi propter abſolutionem: ſed quandoque ſacerdos qui confeſsionẽ audit, poteſt de quibuſdã peccatis abſoluere, non de omnibus: ergo ad minus in tali caſu non oportet ꝙ confeſsio ſit integra.

SED COTRA, Hypocriſis eſt impedimentũ pœnitentiæ: ſed diuidere cõfeſsionẽ ad hypocriſim pertinet; vt Aug. dicit:* ergo confeſsio debet eſſe integra.

In li. de vera & falſa pœn. c. 15. à me. to. 4. ¶ Præterea, Confeſsio eſt pœnitẽtiæ pars ſed pœnitẽtia debet eẽ integra, vt in 4. Sẽt. Magiſt. dicit: † ergo & cõfeſsio.

† li. 4. Sen. diſt. 15. paragr. F.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in medicina corporali oportet, ꝙ medicus nõ ſolũ vnũ morbũ, contra quẽ medicinam dare debet, cognoſcat, ſed etiam vniuerſaliter totam habitudinẽ ipſius infirmi: eò ꝙ vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur; & medicina quæ vni morbo cõpeteret, alteri nocumentum præſtaret. Et ſimiliter eſt in peccatis, quia vnum aggrauatur ex adiũctione alterius. & illud quod vni peccato eſſet cõueniens medicina, alteri incẽtiuũ præſtaret, cũ quandoq; aliqs cõtrarijs peccatis infectus ſit, vt Gre. in Paſtoral. docet. Et ideo de neceſsitate confeſsionis eſt, ꝙ homo oĩa peccata cõfiteat, quæ in memoria hẽt: quod ſi nõ faciat, nõ eſt cõfeſsio, ſed confeſsionis ſimulatio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod etſi erubeſcentia ſit multiplicior qñ diuidit diuerſa peccata diuerſis. tñ omnes ſimul non ſunt ita magnæ erubeſcentiæ, ſicut illa vna, qua qs oĩa ſua peccata ſimul confitet: qa vnũ pctm̃ p ſe conſideratũ, nõ ita demõſtrat malã diſpoſitionẽ peccãtis, ſicut qñ eſt cũ plurib' alijs cõſideratum; qa in vnũ pctm̃ aliquis qñq; ex ignorantia vel infirmitate labit. ſed multitudo peccatorũ demonſtrat malitiã peccantis, vel magnã corruptionẽ eiuſdẽ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ pœna à diuerſis ſacerdotibus impoſita non eſſet ſufficiens: qa quilibet conſideraret tm̃ vnum peccatum per ſe, & non grauitatẽ ipſius quã habet ex adiũctione alterius: & quandoque pœna quæ contra vnũ peccatũ daretur, eſſet promotiua alterius peccati. Et præterea, ſacerdos confeſsionẽ audiẽs, vicẽ Dei gerit; & ideo debet ei fieri hoc modo confeſsio, ſicut fit contritio Deo. Vnde ſicut nõ eſſet contritio niſi qs de omnibus peccatis, quæ memoriæ occurrunt, contereretur, ita non eſſet cõfeſsio, niſi qs de oĩbus, quæ memoriæ occurrerint, confiteatur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ quidam dicũt, quòd quando aliquis recordatur eorum, quæ prius oblitus erat, debet ẽt ea quæ prius confeſſus fuit iterũ confiteri & præcipuè ſi non poteſt eundem habere, cui antè cõfeſſus fuerat, q omnia cognoſcit; vt totius culpæ quantitas vni ſacerdoti innoteſcat. Sed hoc non videtur neceſſarium, qa pctm̃ habet quantitatẽ & ex ſeipſo, & ex adiũctione alterius; peccatorũ autẽ, de quibus confeſſus eſt, manifeſtauit quãtitatẽ, quã ex ſeipſis habẽt: ad hoc autẽ, ꝙ ſacerdos vtrãque quantitatẽ huius peccati, cuius fuerat oblitus, cognoſcat, ſufficit quod hoc peccatum confitens dicat explicitè, & alia in gñali; dicẽdo, ꝙ cum alia multa cõfiteretur, huius oblitus fuit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ etiã ſi ſacerdos nõ poſsit de oĩbus abſoluere, tñ tenetur pœnitẽs ei omnia cõfiteri, vt quãtitatẽ totius culpæ cognoſcat, & de illis de qbus non põt abſoluere, ad ſuperiorẽ remittat. 37

ARTICVLVS III.

Vtrum poſsit quis per alium vel per ſcriptum confiteri.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ poſſit quis per alium, vel per ſcriptũ confiteri: qa cõfeſsio ad hoc neceſſaria eſt, vt cõſcientia pœnitentis ſacerdoti pãdatur: ſed homo põt p aliũ vel p ſcriptum ſuam conſcientiam ſacerdoti manifeſtare: ergo ſufficit per aliũ, vel per ſcriptum confiteri.

¶ 2 Præterea, Quidam non intelliguntur à proprijs ſacerdotibus pp linguæ diuerſitatẽ; & tales non poſſunt niſi per alios confiteri: ergo non eſt de neceſſitate ſacramẽti, ꝙ per ſeipſum quis confiteatur, & ita videtur, ꝙ ſi per alium quis confeſſus fuerit qualitercunque ſufficiat ei ad ſalutem.

¶ 3 Præterea, De neceſſitate ſacramenti eſt, quòd homo proprio ſacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet:* ſed aliqñ proprius ſacerdos eſt abſens, cui non põt pœnitens propria voce loqui, poſſet autẽ p ſcriptũ ei ſuã conſcientiam manifeſtare: ergo videtur, ꝙ per ſcriptũ ei ſuam conſcientiam tranſmittere debeat. *Quæſt. præced. ar. 5.*

SED CONTRA, Homo ita tenetur ad cõfeſsionẽ peccatorũ, ſicut ad cõfeſsionẽ fidei, ſed cõfeſſio fidei, ore eſt faciẽda, vt patet Ro. 10. ergo & cõfeſſio pctõrũ.

¶ Præterea, Qui per ſeipſum peccauit, p ſeipſum debet pœnitere. ſed confeſſio eſt pœnitẽtiæ pars: ergo pœnitens debet confiteri propria voce.

RESPONDEO dicendum, ꝙ confeſſio non ſolum eſt actus virtutis, ſed ẽt eſt pars ſacramenti: quãuis autẽ ad eam ſm ꝙ eſt actus virtutis, ſufficeret qualitercunque fieret, etſi non eſſet tanta difficultas in vno modo ſicut in alio: tamen ſecundum quòd eſt pars ſacramenti, habet determinatum actũ, ſicut & alia ſacramẽta habent determinatam materiam: & ſicut in baptiſmo ad ſignificandam interiorem ablutionem, aſſumitur illud elementum, cuius eſt maximus vſus in abluẽdo ita in actu ſacramenti confeſſionis, ad manifeſtandum, ordinatè aſſumitur ille actus, quo maximè conſueuimus manifeſtare ſ. proprium verbum. Alij autẽ modi ſunt inducti in ſupplementum iſtius.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut in baptiſmo non ſufficit qualitercunque abluere, ſed p elementum determinatum: ita nec in pœnitentia ſufficit qualitercunque peccata manifeſtare ſed oportet, ꝙ per actum determinatum manifeſtentur.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd in eo qui vſum linguæ non habet, ſicut eſt mutus, vel qui eſt alterius linguæ, ſufficit ꝙ per ſcriptũ aut per nutum, aut per interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quàm poſſit, quamuis homo nõ poſſit vel debeat Baptiſmum accipere, niſi in aqua, quæ eſt omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibet: ſed actus confeſsionis eſt ab intra & à nobis, & ideo qñ non, poſſumus uno modo, debemus ſm quod poſſumus confiteri.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in abſentia proprij ſacerdotis etiã põt laico fieri confeſsio: & ideo nõ oportet ꝙ per ſcriptum fiat: quia plus pertinet ad neceſsitatem confeſſionis actus, quam ille, cui fit confeſsio.

ARTI-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſedecim conditiones requirantur ad confeſſionem.

38 AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, quòd ſedecim illæ conditiones, quæ à magiſtris aſſignãtur. his verſibus contentæ, non requirantur ad confeſſionem.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis
Atq; frequens, nuda, & diſcreta, libẽs, verecunda,
Integra, ſecreta, & lachrymabilis, accelerata.
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Fides n. & ſimplicitas, & fortitudo ſunt per ſe virtutes ergo non debent poni per ſe conditiones confeſſionis.

¶2 Præterea. Purum eſt quod non habet permixtionẽ ſimiliter ſimplex compoſitionem & permixtionẽ auſert. ergo ſuperflue alterutrum ponitur.

¶3 Præterea, Peccatum ſemel tantum commiſſum, nullus tenetur confiteri niſi ſemel: ergo ſi homo peccatum non iteret, non oportet ꝙ ſit frequens eius pœnitẽtia.

¶4 Præterea, Confeſſio ad ſatisfactionem ordinatur: ſed ſatisfactio quandoq; eſt publica: ergo & confeſſio non ſemper debet eſſe ſecreta.

¶5 Præterea, Illud quod non eſt in poteſtate noſtra, non requiritur à nobis, ſed lachrymas emittere, nõ eſt ĩ poteſtate noſtra: ergo non requiritur à confitente.

SED CONTRA, eſt magiſtrorum aſſignatio.

in arg. 1. RESPONDEO dicendum, ꝙ dictarũ * conditionũ quædam ſunt de neceſſitate confeſſionis, quædam de bene eſſe ipſius Ex autem quæ ſunt de neceſſitate cõfeſſionis, vel competunt ei ſecundum quod eſt act⁹ virtutis, vel ſecundum quod eſt pars ſacramenti. Si primo modo: aut ratione virtutis in genere: aut ratione ſpãlis virtutis, cuius eſt actus; aut ex ipſa ratione actus. Virtu-*lib. 2. c. 4.* tis autem in genere ſunt quatuor conditiones: vt in 2. Ethi. * dr̃. Prima eſt, vt aliquis ſit ſciens: & quantũ ad hoc dr̃ quod confeſſio debeat eſſe diſcreta, ſecundum quod in actu oĩs virtutis prudentiæ requiritur: eſt autem hæc diſcretio, vt maiora peccata cum maiori confiteantur. Secunda conditio eſt, vt ſit eligens, quia actus virtutum debent eſſe voluntarij, & quãtum ad hoc dr̃, libens. Tertia conditio eſt, vt propter hoc, ſ. debitum finem operetur: & quantum ad hoc, dr̃ ꝙ debeat eſſe pura, vt ſcilicet, recta ſit intentio. Quarta eſt, vt immobiliter operetur: & quantum ad hoc dr̃ ꝙ debeat eſſe fortis, vt. ſ. propter verecundiam veritas non dimittatur. Eſt autem confeſſio actus virtutis pœnitentiæ, q̃ qdem primò initium ſumit ĩ horrore turpitudinis peccati: & quantum ad hoc confeſſio debet eſſe verecunda: vt. ſ. non ſe iactet de peccatis, propter aliquam ſeculi vanitatem admixtam. Secũdò, progreditur ad dolorẽ de peccato commiſſo, & quãtum ad hoc dr̃ ꝙ debeat eſſe lachrymabilis. Tertio. ĩ abiectione ſui terminatur, & quantum ad hoc debet eſſe humilis. vt ſe miſerũ confiteatur & ĩfirmum. Ex ipſa autem rõne actus, habet confeſſio, ꝙ ſit manifeſtatiua, quæ qdem manifeſtatio per qnatuor ĩpediri poteſt. Primò, per falſitatẽ: & quãtum ad hoc dr̃ ꝙ debeat eſſe fidelis. i. vera. Secundò, ꝑ obſcuritatem verborum: & contra hoc dr̃, nuda, vt non inuoluat obſcuritatem verborum. Tertio, per verborum multiplicationem: & propter hoc dicitur, ſimplex, vt ſ. non recitet ĩ confeſſione, niſi quod ad quantitatem pc̃ti pertinet. Quartò, per ſubtractionem, vt ſ. non ſubtrahatur aliquid de his q̃ manifeſtanda ſunt, & contra hoc dr̃, integra. Secundum autem quod confeſſio eſt pars ſacramenti, ſic concernit iudicium ſacerdotis, q eſt miniſter ſacramenti: vnde oportet ꝙ ſit accuſans ex parte confitentis; parere parata, per comparationem ad ſacerdotem: ſecreta, quantum ad condõ nem fori, in quo de occultis conſcientiæ agitur. Sed de bene eſſe confeſſionis eſt ꝙ ſit frequens, & ꝙ ſit accelerata, vt. ſ. ſtatim confiteatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ non eſt inconueniens, ꝙ condõ vnius virtutis in actu alterius virtutis, inueniatur, qui ab ipſa imperatur, vel quia medium ꝙ eſt vnius virtutis principaliter. etiam aliæ virtutes per participationem habent.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ eſt condõ, pura intentionis excludit peruerſitatem, à quo homo mundatur, ſed ſimplex, alieni admixtionem excludit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ hoc non eſt de neceſſitate confeſſionis, ſed de bene eſſe.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ propter ſcandalũ aliorum qui poſſunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confeſſio fieri in publico, ſed in occulto, ex pœna autem ſatisfactoria non ſcandalizatur ita aliquis, quia quandoque pro paruo, vel nullo peccato, ſimilia opera ſatisfactoria fiunt.

Ad Quintum dicendum, quod intelligẽdum eſt de lachrymis mentis.

QVAESTIO X.

De effectu confeſſionis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectu cõfeſſionis. Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum confeſſio liberet a morte pc̃ti.
¶ Secundo, vtrum confeſſio liberet aliquo mõ a pœna.
¶ Tertio, vtrum confeſſio aperiat paradiſum.
¶ Quarto, vtrum confeſſio tribuat ſpem ſalutis.
¶ Quinto, vtrum confeſſio generalis deleat pc̃tã mortalia præterita.

ARTICVLVS PRIMVS. 93

Vtrum confeſſio liberet à morte peccati.

Tho. ubi ſupra ar. 5. & q. 1. & ſequent.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ confeſſio non liberet à morte pc̃ti. Confeſſio. n. contritionem ſequitur: ſed contritio ſufficienter delet culpam, ergo confeſſio non liberat a morte pc̃ti.

¶2 Præterea, Sicut mortale eſt culpa, ita etiam veniale: ſed per confeſſionẽ fit veniale, quod prius fuit mortale, vt in litera dr̃: * ergo per confeſſionem non remittitur culpa, ſed culpa in culpam mutatur. *li. 4. ſent. diſt. 17 §. D. a med.*

SED CONTRA, Confeſſio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti: ſed pœnitentia a culpa liberat. ergo & confeſſio.

RESPONDEO dicendum, ꝙ pñia inquantum eſt ſacramentum, præcipuè ĩ confeſſione perficitur: quia ꝑ eam homo miniſtris eccleſiæ ſe ſubdit, qui ſunt ſacramentorum diſpenſatores. Contritio. n. votum cõfeſſionis annexum habet, & ſatisfactio pro iudicio ſacerdotis, cui fit confeſſio, taxatur. Et qa in ſacramento Pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remiſſio pc̃tõrũ, ſicut ĩ Baptiſmo: ideo eo modo confeſſio ex vi abſolõnis coniunctæ remittit culpam, ſicut Baptiſmus Liberat autem Baptiſmus a morte pc̃ti, non ſolum ſecundum ꝙ actu ſuſcipitur, ſed etiam ſecundum ꝙ in voto habetur: ſicut patet in illis, qui iam ſanctificati ad Baptiſmum accedunt, & ſi aliquis impedimentum nõ ꝑſtaret ex ipſa collatione baptiſmi gratiam conſequeretẽ remittentem peccata, ſi prius ei remiſſa non fuiſſent. Et ſimiliter dicendum eſt de confeſſione adiuncta abſolutioni: qa ſecundum quod in voto pœnitentis pceſſit, a culpa liberauit. Poſtmodum aũt ĩ actu confeſſionis & abſolutionis gratia augetur, & ẽt remiſſio pc̃tõrũ daretur. ſi præcedens dolor de pc̃tis non ſufficiens ad contritionem fuiſſet, & ipſe tunc obicem gratiæ non ꝑberet. Et ideo ſicut de Baptiſmo dicit, ꝙ liberat a morte, ita etiam de confeſſione dici poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ contritio habet votum confeſſionis annexum: & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, ſicut deſiderium baptiſmi baptizandos.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ veniale non ſumitur ibi pro culpa, ſed pro pœna de facili expiabili, vnde nõ ſequitur, ꝙ culpa in culpam conuertatur, ſed penitus *loco citato in argu.*

annihilatur. Dicit r.n.veniale tripliciter. Vno modo, ex genere: ſicut verbum otioſum. Alio modo, ex cā,i. veniæ cauſam in ſe habens ſicut peccatum ex infirmitate. Alio modo, ex euētu: ſicut hic accipitur, quia per confeſſionem hoc euenit, ꝙ de culpa præterita homo veniam conſequatur.

40 ARTICVLVS II

Vtrum confeſſio liberet aliquo modo à pæna.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur. quòd confeſſio non liberet aliquo modo à pæna. qa peccato non debetur.niſi pœna æterna, vel tēporalis: ſed pœna æterna per contritionem dimittitur: pœna autem temporalis per ſatisfactionem: ergo per confeſſionem nihil dimittitur de pœna.

¶2 Præterea, Voluntas pro facto reputatur, vt in litterā dicitur: ſed ille qui contritus eſt, habuit propoſitum confitendi: ergo tantum valuit ſibi, ſicut ſi fuiſſet confeſſus, & ita per confeſſionem, quam poſtea facit, nihil ei de pœna dimittitur.

*li 4. ſent. d 17 §. A ente w e ex Coff. ſuper pſalm. 31.

SED CONTRA, confeſſio pœnam habet: ſed p omnia opera poenalia expiatur poena peccato debita: ergo & per confeſſionem.

RESPONDEO dicendū. ꝙ confeſſio ſimul cū abſolutione hēt vim liberandi à poena dupliciter. Vno mō ex ipſa vi abſolutionis & ſic quidē liberat in voto exiſtens à poena æterna, ſicut etiam à culpa quæ quidem pœna eſt poena condemnans & ex toto exterminans, a qua homo liberatus, adhuc manet obligatus ad poenam temporalē ſm quod poena eſt medicina purgās, & ꝓmouens: & ſic hæc poena reſtat ī purgatorio patiēda ēt his, q a poena inferni liberati ſunt ꝙ quidē poena eſt improportionata viribus poenitentis in hoc mūdo viuentis. ſed p vim clauiū intantum minuitur ꝙ ꝓportionata viribus poenitentis remanet, ita ꝙ ſatisfaciēdo ſe in hac vita purgare poteſt. Alio modo, diminuit poenam ex ipſa natura actus confitentis, qui hēt poenā erubeſcentiæ annexā: & ideo quanto aliquis pluries de ipſis peccatis confitetur, tanto magis poena minuitur.

Et per hoc patet reſponſio AD PRIMVM.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ voluntas pro facto non reputatur in his quæ ſunt ab alio, ſicut eſt de baptiſmo: non.n.tm̄ valet voluntas ſuſcipiendi Baptiſmū ſicut ipſius ſuſceptio. Sed reputatur voluntas ꝓ facto, in his quæ ſunt omninò ab hoīe: & iterum quantum ad præmium eſſentiale, non aūr quantum ad poenæ remotionem, & hmōi, reſpectu quorum attenditur meritū accidentaliter & ſecundario. Et iō confeſſus & abſolutus, minus ī purgatorio punież, ꝙ contritus tm̄.

41 ARTICVLVS III.

Vtrum confeſſio aperiat paradiſum.

AD TERTIVM ſic proceditur videtur, ꝙ confeſſio nō aperiat paradiſum, qa diuerſorū ſacrorū diuerſi ſunt effectus: ſed apertio paradiſi eſt effectus baptiſmi: ergo non eſt effectus confeſſionis.

¶2 Præterea, In id quod clauſum eſt, ante apertionē ītrari non poteſt: ſed ante confeſſionē moriens intrare paradiſum poteſt: ergo confeſſio non aperit paradiſum

SED CONTRA, Confeſſio facit hominem ſubijci clauibus eccleſiæ, ſed per eas aperitur paradiſus, ergo & per confeſſionem.

RESPONDEO dicendū. ꝙ à paradiſi introitu ꝓhibetur aliquis per culpā & reatum poenæ: & quia hæc impedimenta confeſſio amouet, vt ex dictis patet: *iō dicitur paradiſum aperire.

* nduolnt artiuulis p̄ ccdentibus

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ꝗuis baptiſmus & pnīa ſint diuerſa ſacramēta, tñ agunt in vi vnius paſſionis Chriſti, per quam aditus paradiſi eſt apertus.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ante votū confeſſionis paradiſus erat peccanti mortaliter, ꝗuis poſtea p cōtritionē in virtute voti cōfeſſionis, apertus ſit, ēt ante confeſſionē actualiter factā: non tñ obſtaculū reatus ē totaliter amotum ante confeſſionem & ſatisfactionē.

42 ARTICVLVS IIII.

Vtrum confeſſio tribuat ſpem ſalutis.

AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ effectus confeſſionis poni non debeat, ꝙ tribuat ſpē ſalutis, ſpes n ex oībus meritorijs actibus puenit, ergo non videtur eſſe proprius effectus cōfeſſionis

¶2 Præterea, Per tribulationem ad ſpē puenimus, vt patet Ro. 5. ſed tribulationem homo præcipuè ī ſatisfactione ſuſtinet, ergo tribuere ſpem ſalutis magis eſt ſatisfactionis, quam confeſſionis.

SED CONTRA Per confeſſionem homo fit humilior, & mitior, ſicut ī litera Magiſter dicit: ſed p hoc homo accipit ſpem ſalutis: ergo confeſſionis effectus eſt tribuere ſpem ſalutis. *li 4. diſt. 17 in fi.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſpes remiſsionis peccatorum non eſt nobis niſi per Chriſtum, & quia homo per confeſſionem ſe ſubijcit clauibus eccleſiæ ex paſſione Chriſti virtutem habentibus, ideo dicitur, ꝙ cōfeſſio ſpem ſalutis tribuit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ex actibus nō pōt eſſe ſpes ſalutis principaliter, ſed ex gratia Redemptoris: & quia confeſſio gratiæ Redemptoris innititur, iō ſpem ſalutis tribuit, non ſolum vt actus meritorius, ſed etiam vt pars ſacramenti.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ tribulatio ſpem ſalutis tribuit per experimentum propriæ virtutis, & purgationem a poena, ſed confeſſio etiam modo prædicto.* *in cor. ar.

43 ARTICVLVS V.

Vtrum confeſſio generalis ſufficiat ad delenda mortalia oblita. Th. 4 diſt. 21. q. 2 ar. 2.

AD QVINTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ confeſſio gñalis nō ſufficiat ad delendū pctā mortalia oblita. Pctm̄.n per confeſſionem deletum, non eſt neceſſe iterū confiteri: ſi ergo pctā oblita, per confeſſionem gñalem dimitterentur, non eſſet neceſſariū, ꝙ cùm ad notitiam redeunt, aliquis ea confiteretur.

¶2 Præterea Quicunque nō eſt conſcius ſibi pcti, vel non habet pctm̄, vel eſt oblitus ſui pcti, ſi ergo per generalem confeſſionem pctā mortalia oblita dimittunē quicunque non eſt ſibi conſcius de aliquo pctō mortali, quandocunque generalem confeſſionem facit, pōt eſſe certus, ꝙ ſit immunis a pctō mortali, quod eſt cōtra Apoſtol. 1. Cor 4 Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.

¶3 Præterea, Nullus ex negligētia reportat cōmodū, ſed non pōt eſſe ſine negligentia ꝙ aliquis pctm̄ mortale obliuiſcatur antequam ei dimittatur, ergo non reportat ex hoc tale commodum, ꝙ ſine ſpeciali confeſſione de peccato, ei dimittatur.

¶4 Præterea, Magis eſt elongatū a cognitione confitētis id quod omnino ignorat, ꝙ illud cuius eſt oblitus. Sed pctā per ignorantiam commiſſa gñalis confeſſio nō delet: quia tunc hæretici q neſciūt aliqua pctā, in quibus ſunt, eſſe pctā; aut ēt aliqui ſimplices, per generalem confeſſionem abſoluerentur, quod falſum eſt. Ergo generalis confeſſio non tollit pctā oblita.

SED CONTRA, pſal. 33. dicitur, Accedite ad eū, & illuminamini & facies veſtræ nō confundent: ſed ille qui confitetur omnia pctā quæ ſcit, accedit ad Deū, quantum poteſt; plus autem ab eo requiri non pōt: ergo non confunditur, vt repulſam patiatur, ſed veniam conſequitur.

¶Præterea, Ille, qui confitetur. veniam cōſequiē, niſi ſit fictus ſed ille qui confitetur oīa pctā, quæ ī memoria hēt, & aliquorū oblitus eſt non ex hoc eſt fictus, qa ignorantiā facti patiē, ꝙ à pctō excuſat, ergo veniā conſequitur. & ſic pctā quæ oblita ſunt relaxantur, cum impium ſit dimidiam ſperare * veniam. *Al. ſalutem.

RE-

RESPONDEO dicendum, ꝙ confeſſio operatur præſuppoſita contritione, quæ culpam delet: & ſic confeſſio directè ordinatur ad dimiſſionem pœnæ, quod quidem facit ex erubeſcentia, quam hēt, & ex ui clauium, quibus ſe confitens ſubijcit. Contingit aūt quandoque ꝙ per contritionem præcedentem peccatum aliquod deletum eſt, quo ad culpam: ſiue in generali, ſi eius memoria tunc non habebatur: ſiue in ſpeciali, & tunc, qñ confitens alicuius peccati oblitus eſt, confeſſio generalis ſacramentalis operatur ad dimiſſionem pœnæ ex vi clauium, quibus ſe confitens ſubijcit, nullum obſtaculū quantum in ipſo eſt, ponens: ſed ex illa parte, qua erubeſcentia confeſſionis peccati pœnam minuebat, pœna illius, de quo quis ſpecialiter coram ſacerdote non erubuit non eſt diminuta.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in cōfeſſione ſacramentali non ſolum requiritur abſolutio, ſed iudicium ſacerdotis ſatisfactionem imponentis expectatur & ideo quamuis iſte abſolutione ſit functus, tamen tenetur confiteri, vt ſuppleatur quod defuit ad ſacramentalem confeſſionem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ confeſſio non operatur (vt dictum eſt*) niſi contritione præſuppoſita, quæ an vera fuerit, non pōt aliquis ſcire, ſicut nec ſcire pōt, an gratiæ habeat plenitudinem: & ideo non pōt ſcire ꝑ certitudinem, vtrum per confeſſionem generalē ſi ſibi peccatum oblitum dimiſſum, quamuis poſſit per coniecturas aliquas exiſtimare. *In cor. ar.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ iſte non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remiſſionem conſequitur, ſicut alias conſequutus fuiſſet, nec tantum meretur: & tenetur iterū confiteri, cum ad memoriam peccatum venerit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ignorantia iuris nō excuſat, quia ipſa peccatum eſt: ſed ignorantia facti excuſat. Vnde aliquis de hoc ꝙ non confitetur peccata, quia neſcit eſſe peccata ꝑꝑ ignorantiam iuris diuini, nō excuſatur à fictione: excuſaretur autem ſi neſciret ea eſſe peccata ꝑꝑ ignorantiam particularis circunſtantiæ, ſicut ſi cognouit alienam, quam credidit eſſe ſuam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excuſatur à peccato fictionis in confeſſione, quod fructum abſolutionis & confeſſionis impedit.

QVÆSTIO XI.

De Sigillo confeſſionis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE quæritur de ſigillo confeſſionis.

¶ Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum in quolibet caſu teneatur homo celare ea, quæ ſub ſigillo confeſſionis habet.

2 Secundo, vtrum ſigillum confeſſionis ſe extendat ad alia, quàm illa quæ habita ſunt de confeſſione.

¶ Tertio, vtrū ſolus ſacerdos ſigillū confeſſionis habeat.

¶ Quarto, vtrum de licentia confitentis poſſit ſacerdos eius delictum, quod habet ſub ſigillo confeſſionis alteri prodere.

¶ Quinto, vtrum teneatur illud celare, etiam ſi aliter nouerit

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in quolibet caſu teneatur ſacerdos celare peccata, quæ ſub ſigillo confeſſionis nouit.

44 AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ non in quolibet caſu teneatur ſacerdos celare peccata q̄ ſub ſigillo confeſſionis nouit, quia ſicut dicit Ber.* Quod eſt inſtitūm pro charitate, contra charitatem non militat. Sed celatio confeſſionis in aliquo caſu contra charitatē militaret. ſicut ſi aliqs in cōfeſſione ſciat aliquē hæreticū quē non pōt inducere ad hoc, ꝙ deſiſtat a corruptione plebis: & ſimile eſt de illo q ſcit per confeſſionem affinitatem eſſe inter aliquos, q cō trahere volunt. Ergo talis debet confeſſionem reuelare.

*Th. 4 diſt. 21. q. 3. ar. 1 et ſequē. * In lib. de diſpenſ. & præceptonē remotè à princip.*

¶ 2 Præterea, illud ad quod quis obligatur ex præcepto Eccleſiæ tantum, non eſt neceſſe obſeruari, mandato eccleſiæ in contrarium facto: ſed celatio confeſſionis eſt introducta ex ſtatuto Eccleſiæ tm̄: ſi ergo per eccleſiam præcipiatur, ꝙ quicunque ſcit aliquid de tali peccato, dicat, ille qui ſcit per confeſſionem, debet dicere.

¶ 3 Præterea, Magis debet homo ſeruare conſcientiam ſuam, q̄ famam alterius, quia charitas ordinata eſt. Sed aliqñ aliquis peccatū celans, incurrit propriæ cōſciētiæ dānum, ſicut cum in teſtimoniū adducitur pro peccato illo qđ ſcit in confeſſione, & iurare cogitur de veritate dicenda: vel cū aliquis Abbas ſcit ꝑ confeſſionem, alicuius prioris ſubiecti ſibi peccatū, ex cuius occaſione inducit ipſum ad ruinā, ſi ei prioratum dimittat: vnde tenetur ei auferre paſtoralis curæ dignitatem, auferendo autem videtur confeſſionem publicare. Ergo videtur, ꝙ in aliquo caſu liceat confeſſionem publicare.

¶ 4 Præterea, Aliquis ſacerdos per confeſſionē alicui*, quem audiuit, pōt accipere conſcientiam, ꝙ ſit prælatione indignus: ſed quilibet tenetur contradicere promotioni indignorum, ſi ſua interſit: cū ergo contradicē do, ſuſpicionē inducere videatur de pctō, & ſic quodāmodo confeſſionem reuelare, videtur, quod quandoq; oporteat confeſſionem reuelare.

SED CONTRA eſt, quod dicit Decre.* de pœniten. & re. Caueat ſacerdos ne verbo aut ſigno aut alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorem. *In Decre. li. 5. tit. 31. cap. 12.*

¶ Præterea, Sacerdos debet Deo, cuius miniſter eſt, cōformari: ſed Deus peccata quæ per confeſſionem panduntur, non reuelat, ſed tegit: ergo nec ſacerdos reuelare debet.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in ſacramentis ea quæ exterius geruntur, ſunt ſigna rerum, quæ interius contingunt: & ideo cōfeſſio qua quis ſacerdoti ſe ſubijcit, ſignum eſt interioris ſubiectionis, qua qs Deo ſubijcitur: deus aūt pctm̄ illius qui ſe ſibi ſubijcit per pœnitentiam, tegit: Vnde & hoc oportet in ſacramento pœnitentiæ ſignificari. Et ideo de neceſſitate ſacramenti eſt, ꝙ quis confeſſionem celet, & tanquam violator ſacramenti peccat, qui confeſſionem reuelat. Et p̄ter hoc ſunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confeſſionem attrahuntur, & ſimplicius etiam peccata confitentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quidam dicūt ꝙ ſacerdos non tenetur ſeruare ſub ſigillo confeſſionis niſi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit, alias poteſt ea dicere ei, qui poteſt prodeſſe & non obeſſe. Sed hæc opinio videtur erronea, cum hoc ſit contra veritatē ſacri. Sicut enim baptiſmus eſt ſacramentum, quamuis quis fictus accedat. nec eſt mutatum aliquid propter hoc de eſſentialibus ſacramenti, ita cōfeſſio non deſinit eſſe ſacramentalis, quamuis ille qui confitetur, emendationem non proponat, & iō nihilominus ſub occulto tenenda eſt. Nec tamen ſigillum cōfeſſionis contra charitatē militat quia charitas non requirit, ꝙ apponatur remedium pctō, qđ homo neſcit: Illud aūt quod ſub confeſſione ſcitur, eſt quaſi neſcitū, cum illud non ſciat aliquis vt homo, ſed vt deus. Tñ aliquod remedium adhibere debet in prædictis caſibus quantū pōt ſine reuelatione confeſſionis, ſicut monendo eos q confitentur, & alijs diligentiam apponēdo ne corrūpantur ꝑ hæreſim. Pōt ēt dicere prælato, ꝙ diligērius vigilet ſuper gregem ſuum, ita tamen vt non dicat aliquid per quod verbo vel nutu confitentem prodat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd præceptum de confeſſione celanda conſequitur ipſum ſacramentum, & ideo ſicut præceptum de confeſſione ſacramentali faciendа, eſt de iure diuino, & non pōt aliqua diſpenſatione vel iuſſione humana homo abſolui ab eo, ita nullus ad reuelationem confeſſionis poteſt ab homine cogi, vel licētiati. Vnde ſi p̄cipiatur ſub pœna excommunicationis iā latæ, quòd dicat, ſi aliquid ſcit de tali peccato,

non debet dicere, quia dēt æxiſtimare ꝙ intentio præcipiētis eſt, ſi ſciat vt homo, hoc aūt non ſcit vt homo. Et ſi ēt exprimeret de confeſsione interrogatus, non deberet dicere: nec excommunicationē incurreret, quia non eſt ſubiectus ſuperiori ſuo, niſi vt homo: hoc autē non ſcit vt homo ſed vt Deus.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ homo non adducit in teſtimonium, niſi vt homo, & ideo ſine læſione conſcientiæ pōt iurare ſe neſcire, quod ſcit tantum vt deus, ſimiliter etiam poteſt prælatus ſine læſione conſcientiæ dimittere peccatum impunitum, quod ſcit tantum vt deus, vel ſine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium niſi eo mō, quo ad ipſum defertur. Vñ in his q̄ ad ipſum deferuntur in foro pœnitentiæ, dēt in eodem foro, quantum pōt, adhibere remediū: vt Abbas in caſu prædicto * dēt eum admonere vt prioratum *In arg.
reſignet vel ſi noluerit, poteſt ex aliqua alia occaſione abſoluere eum à cura prioratus, ita tamen quod omnis ſuſpicio vitetur de confeſsionis reuelatione.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ex multis alijs cauſis redditur quis īdignus ad prælationis officium quàm ex peccato, ſicut ex defectu ſcientiæ, vel ætatis. vel alicuius huiuſmodi: & ideo qui contradicit, nec ſuſpicionem de crimine inducit, nec confeſsionem reuelat.

45

ARTICVLVS II.

Vtrum ſigillum confeſsionis ſe extendat ad alia quàm ad illa quæ ſunt de confeſsione.

Tho. vbi ſup. diſt. 1. ar. 2. & ſeq.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſigillum confeſsionis ſe extendat ad alia, q̄ ad illa q̄ ſunt de confeſsione. Quia de cōfeſsione nō ſunt niſi peccata: ſed aliqñ cum peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confeſsionem non pertinent: ergo cū illa ſacerdoti dicantur vt Deo. videtur, quòd etiam ad illa ſigillum confeſsionis ſe extendat.

¶2 Præterea, Aliquando aliquis dicit alicui aliquod ſecretum, & ille recipit ſub ſigillo confeſsionis, ergo ſigillum confeſsionis ſe extendit ad illa quæ non ſunt de confeſsione.

SED CONTRA, Sigillum confeſsionis eſt aliquid annexum ſacramentali confeſsioni: ſed ea quæ annexa ſunt alicui ſacramento, non ſe extendunt vltra ſacramentum illud: ergo ſigillum confeſsionis non ſe extendit niſi ad ea, de quibus eſt ſacramentalis confeſsio.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſigillum confeſsionis directè non ſe extendit, niſi ad illa, de quibus eſt ſacramentalis confeſsio: ſed indirectè, id quod non cadit ſub ſacramentali confeſsione, ēt ad ſigillū confeſsionis pertinet, ſicut illa, per quæ poſſet peccator, vel peccatum deprehēdi. Nihilominus etiam illa ſummo ſtudio ſunt celanda: tum propter ſcandalum: tum propter pronitatem, quæ ex conſuetudine accidere poſſet.

Et per hoc patet reſponſio AD PRIMVM

AD SECVNDVM dicendum, quòd aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: ſi tamen recipiat, tenetur ex promiſsione hoc modo celare, ac ſi in confeſsione haberet, quamuis ſub ſigillo confeſsionis non habeat.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſolus ſacerdos habeat ſigillum confeſsionis.

46 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nō ſolus ſacerdos ſigillum confeſsionis hēat. Quia aliquando aliquis confitetur ſacerdoti p̄ interpretem neceſsitate vrgente: ſed interpres (vt videtur) tenetur confeſsionem celare, ergo etiam non ſacerdos aliquid ſub ſigillo confeſsionis habet

¶2 Præterea, Aliquando aliquis in caſu neceſsitatis poteſt laico confiteri: * ſed ille tenetur peccata celare, cū
q. 8. art. 2. ſibi dicantur, ſicut Deo. ergo nō ſolum ſacerdos ſigillū confeſsionis habet.

¶3 Præterea, Aliqñ aliquis ſe ſacerdotem fingit, vt cōſcientiam alterius exploret per hanc fraudem, & ille ēt (vt videtur) peccat ſi confeſsionem reuelet: ergo non ſolum ſacerdos ſigillum confeſsionis habet.

SED CONTRA eſt, ꝙ ſolus ſacerdos miniſter eſt huius ſacramenti: ſed ſigillum confeſsionis eſt annexum huic ſacramento: ergo ſolus ſacerdos habet ſigillū confeſsionis.

¶ Præterea, Ideo aliquis tenetur ea, quæ in confeſsione audit, celare quia non ſcit ea vt homo, ſed vt Deus: ſed ſolus ſacerdos eſt miniſter dei. ergo ipſe ſolus tenet occultare.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſigillum confeſsionis competit ſacerdoti, inquantum eſt miniſter huius ſacramenti, quod nihil aliud eſt, q̄ debitum confeſsionem celandi: ſicut clauis eſt poteſtas abſoluendi. Tñ ſicut aliquis, qui non eſt ſacerdos, in aliquo caſu participat aliquid de actu clauis, dum confeſsionem audit, propter neceſſitatem: ita ēt participat aliquid de actu ſigilli cōfeſsionis, & tenetur celare quamuis propriè loquendo ſigillum confeſsionis non habeat. q. 8. art. 2.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de licentia confitentis poſsit ſacerdos eius peccatum, quod habet ſub ſigillo confeſsionis, alteri prodere 47

AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ de licentia confitentis non poſſit ſacerdos peccatū quod habet ſub ſigillo confeſsionis, alteri prodere. Quod enim nō pōt ſuperior, nō pōt inferior: ſed Papa non poſſet aliquem licētiare, vt peccatum, qđ habet in cōfeſsione, alteri proderet: ergo nec ille qui cōfitetur poteſt ipſum licētiare, vt peccatum quod habet in confeſsione, alteri prodat.

¶2 Præterea, Illud quod eſt inſtitutum propter bonū cōe, non poteſt ex arbitrio vnius irritari: ſed celatio cōfeſsionis eſt inſtituta propter bonum totius Eccleſiæ, vt homines confidentius ad confeſsionem accedant: ergo ille qui confitetur, non poteſt licentiare ſacerdotem ad dicendum.

¶3 Præterea, Si poſſet licentiari ſacerdos, videretur dari pallium malitiæ malis ſacerdotibus: quia poſſent prætendere ſibi licentiam datam, & ſic impune peccarent: quod eſt inconueniens: ergo videtur, quòd non poſsit à confitente licentiari.

¶4 Præterea, Ille cui iſte peccatum reuelabit, non habebit peccatum hoc ſub ſigillo confeſsionis, & ſic poterit peccatum publicari, quod iam deletum eſt, quod eſt inconueniens: ergo non poteſt licentiare.

SED CONTRA. Superior poteſt remittere peccatorem cum literis ad inferiorem ſacerdotem de voluntate ipſius: ergo de voluntate cōfitentis, poteſt ſacerdos peccatum alteri reuelare.

¶ Præterea, Qui poteſt aliquid facere per ſe, poteſt ēt per alterum facere: ſed confitens pōt peccatum ſuum, quod fecit per ſe, alteri reuelare: ergo etiam poteſt per ſacerdotem hoc facere.

RESPONDEO dicendum, ꝙ duo ſunt propter quæ tenetur ſacerdos peccatum occultare. Primo & principaliter, quia ipſa occultatio eſt de eſſentia ſacramenti, in quantum ſcit illud vt deus, cuius uicem gerit in confeſſione. Alio mō, pp̄ ſcandalum vitandum. Poteſt autem confitens facere, vt illud quod ſacerdos ſciebat tantum vt deus, ſciat ēt vt homo: quod facit, dum licētiat eum ad dicendum. Et ideo ſi dicat, non frangit ſigillum confeſsionis: tamen debet cauere ſcandalum dicendo, ne fractor ſigilli prædicti reputetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa non pōt licentiare ſacerdotem ad dicendum: quia non poteſt facere quòd illud ſciat vt homo, quod tamē facere poteſt ille qui confitetur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non irritatur illud quod eſt inſtitutum propter bonum commune: quia

ſigillum

ſigillum confeſſionis non frangitur, quã dicitur quod alio modo ſcitur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ex hoc non datur aliqua impunitas malis ſacerdotibꝰ. qa imminet eis ꝓbatio (ſi accuſanti) qd de licẽtia cõfitentis reuelauerint.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ille, ad quem notitia peccati deuenit mediante ſacerdote, de voluntate confitentis; participat in aliquo actum ſacerdotis: & ideo ſimile eſt de eo & de interprete, niſi fortè peccator velit quòd ille abſolutè ſciat & liberè.

48 ARTICVLVS V.

Vtrum illud quod quis ſcit per confeſſionem & etiam aliquo modo, poſſit alteri reuelare.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quòd illud qd quis ſcit per confeſſionẽ, & ẽt aliquo alio modo, non poſſit alteri reuelare. nõ enim frangitur ſigillum confeſſionis, niſi dum peccatũ, qđ ſcitur in confeſſione, reuelatur: ſi ergo ille reuelet peccatum quod in confeſſione audiuit, quantũcunque aliàs ſciat, ſigillum confeſſionis frangere videtur.

¶ 2 Præterea, Quicunq; confeſſionẽ alicuius audit, ei obligatur ad hoc quòd peccata ipſius nõ reuelet: ſed ſi aliquis promitteret alicui tenere priuatum quod ei diceretur, quantumcunque aliàs ſciat, deberet priuatum tenere: ergo quod quis in confeſſione audiuit, quantumcunque alias ſciat, debet priuatum habere.

¶ 3 Præterea, Duorũ quod eſt altero potentius, trahit ad ſe reliquum: ſed ſcientia, qua qs ſcit peccatũ vt Deus, eſt potentior & dignior ſcientia qua ſcit peccatum vt homo: ergo trahit ad ſe eam, & ita nõ poterit reuelare ſm quod ſcientia, qua ſcit vt Deus, exigit.

¶ 4 Præterea, Secretum confeſſionis inſtitutũ eſt ad vitandum ſcandalum, & ne homines à cõfeſſionibus retrahãtur: ſed ſi aliquis poſſet dicere illud quod in cõfeſſione audiuit, etiam ſi aliter ſciret, nihilominus ſcandalum ſequeretur: ergo nullo modo poteſt dicere.

SED CONTRA, Nullus poteſt aliu obligare ad qđ non erat obligatus, niſi ſit ſuus prælatus qui obliget eũ præcepto. ſed ille, qui ſciebat alicuius peccatum per viſum, non erat obligatus ad celãdum. ergo ille, qui ei cõfitetur, cum non ſit prælatus ſuus, non poteſt eum obligare ad celandum, per hoc quod ei confitetur.

¶ Præterea, Secũdum hoc poſſet impediri iuſtitia Eccleſiæ, ſi aliquis vt euaderet ſententiam excommunicationis, quæ in ipſum ferenda eſſet propter aliqđ peccatum de quo conuictus eſt, confiteretur ei qui ſentẽtiam ferre debuiſſet: ſed iuſtitiæ exequutio eſt in præcepto: ergo non tenetur quis celare peccatum, quod in confeſſione audiuit, ſi alias ipſum ſciat.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt triplex opinio. Quidam.n. dicunt, ꝙ illud, quod in cõfeſſione aliquis audiuit, non põt aliquo modo dicere alij, etiãſi alias ſciuit: ſiue ante, ſiue poſt. Quidam verò dicunt, ꝙ per confeſſionem præcluditur ſibi via, ne poſſet aliquid dicere de hoc, quod prius ſciuit: non autẽ qn poſſit dicere, ſi poſt alio modo ſciat. Vtraque autẽ opinio dũ nimiũ ſigillo confeſſionis attribuit, præiudiciũ veritati & iuſtitiæ ſeruandæ facit. Poſſet.n. aliquis ad peccandũ eſſe pronior, ſi non timeret ab illo accuſari, cui confeſſus eſt, ſi corã illo peccatũ iteraret. Similiter etiã multũ iuſtitię perire poterit, ſi teſtimoniũ ferre aliqs nõ poſſet de eo qđ vidit * poſt confeſſionẽ de hoc factã. Nec obſtat qđ quidã dicunt, ꝙ debet ꝓteſtari ſe nõ tenere priuatũ hoc: q: hoc non poſſet proteſtari, niſi poſtquã peccatũ eſſet ſibi dictũ. Et tunc quilibet ſacerdos poſſet, cũ vellet, reuelare peccatum proteſtationẽ faciendo, ſi hoc ipſum ad reuelandum liberum redderet. Et ideo alia opinio eſt cõior, qđ illud quod homo alias ſcit ſiue ante confeſſionẽ, ſiue poſt, nõ tenetur celare, quantũ ad id, quod ſcit vt homo: põt enim dicere: Scio illud, quia vidi: tenetur tamen celare illud, inquã tum ſcit vt Deus: non enim poteſt dicere: ego hoc audiui in confeſſione. tamen ꝓp ſcandalũ vitandum debet abſtinere, ne de hoc loquatur, niſi immineat neceſſitas.

* Aliàs propter.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quando aliquis dicit ſe vidiſſe quod in confeſſione audiuit, non reuelat quod in confeſſione audiuit, niſi per accidẽs: ſicut qui ſcit aliquid per auditũ & viſum, non reuelat quod vidit, per ſe loquendo, ſi dicat ſe audiuiſſe, ſed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit viſum eſſe. Et idẽ talis, ſigillũ confeſſionis non frangit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non obligatur audiens confeſſionẽ ad hoc quod non reuelet peccatum ſimpliciter: ſed prout eſt in confeſſione auditum: nullo enim caſu dicere debet ſe audiuiſſe in confeſſione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ hoc intelligẽdũ eſt de duobus quæ habent oppoſitionem: ſed ſcientia qua ſcit aliquis peccatũ vt Deus, & illa qua ſcit vt homo, non ſunt oppoſita: & ideo ratio non procedit.

AD QVARTVM dicendum ꝙ non debet ita vitari * peccatum ex vna parte, quod ex alia, iuſtitia relinquatur Veritas.n. non eſt propter ſcandalum dimittẽda. Et ideò quando imminet periculum iuſtitiæ & veritatis, non debet dimitti reuelatio eius, quod quis in confeſſione audiuit, ſi aliter ſciat, propter ſcandalum: veruntamen ſcãdalũ, quantũ in ſe eſt, euitare tenetur.

* Aliàs ſcandalum.

QVÆSTIO XII.

De ſatisfactione quoad eius quidditatem in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de ſatisfactione: de qua ſunt quatuor cõſiderãda. Primò, de eius qdditate. Secũdò, de ipſius poſſibilitate. Tertiò, de eius qualitate. Quartò, de his p quæ homo Deo ſatisfacit.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum ſatisfactio ſit virtus vel actus virtutis.

¶ Secundo, vtrum ſit actus iuſtitiæ.

¶ Tertio, vtrum definitio ſatisfactionis quæ in litera ponitur, conuenienter aſſignetur.

ARTICVLVS PRIMVS. 49

Vtrum ſatisfactio ſit virtus vel actus virtutis.

Tho.4.diſ. 15.q.1.ar. 3

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſatisfactio neque ſit virtus, neq; actus virtutis. Omnis.n. virtutis actus eſt meritorius: ſed ſatisfactio non eſt meritoria, vt videtur, quia meritum gratuitum eſt ſed ſatisfactio debitũ attendit: ergo nõ eſt actus virtutis.

¶ 2 Præterea, Omnis actus virtutis eſt voluntarius: ſed aliquando fit de aliquo ſatisfactio homine inuito, vt quãdo aliquis pro offenſa in alterũ commiſſa, à iudice punitur: ergo ſatisfactio non eſt virtutis actus.

¶ 3 Præterea, Secundum Philoſophum in 8. * Ethic. Virtutis & moris principale eſt electio: ſed ſatisfactio non fit per electionem, ſed reſpicit principaliter exteriora opera: ergo non eſt virtutis actus. c.13 ſo 3 fin.

SED CONTRA, Satisfactio ad pœnitẽtiã ptinet: ſed pñia eſt virtus: ergo & ſatisfactio eſt actus virtutis.

¶ Præterea, Nullus actus operatur ad deletionẽ peccati, niſi ſit actus virtutis, quia cõtrarium deſtruitur ꝑ ſuum contrarium: ſed per ſatisfactionẽ peccatum totaliter annihilatur: ergo ſatisfactio eſt virtutis actus.

RESPONDEO dicendũ, quod aliquis actus dicitur eſſe actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter: & ſic quilibet actus, qui malitiam non habet implicitam, vel defectus debitæ circunſtantiæ, actus virtutis dici poteſt: quia quolibet tali actu poteſt vti virtus in ſuũ finẽ; ſicut eſt ambulare loqui & huiuſmodi. Alio modo dicitur actus aliquis eſſe actus virtutis, formaliter: quia ipſe in ſuo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet, ſicut fortiter ſuſtinere dicitur actus fortitudinis. Formale autem cuiuslibet virtutis moralis eſt ratio medij: vnde omnis actus, qui rationẽ

medij importat, actus virtutis formaliter dicitur. Et qa æqualitas medium eſt, quod ſuo nomine ſatiſfactio importat (non.n. dicitur aliquid ſatiſfieri niſi ſecundum proportionẽ æqualitatis ad aliquid) conſtat quòd ſatiſfactio etiam formaliter eſt actus virtutis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quamuis ſatiſfacere, tñ ſe ſit debitum: tñ inquantum ſatiſfaciens voluntariè hoc opus exequitur, rationẽ gratuiti accipit ex parte operantis, & ſic operans facit de neceſſitate virtutem: ex hoc enim debitum habet dimittere meritum, quod neceſſitatem importat, quæ voluntari contrariatur: vnde ſi voluntas neceſſitati conſentiat, ratio meriti non tollitur.

DD SECVNDVM dicendum, ꝙ actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, ſed in eo qui facit, quia illius actus eſt. Et ideo cũ ille, in quẽ iudex vindictam exercet, ſe habeat vt patiens ad ſatiſfactionẽ non vt agens non oportet, ꝙ in eo voluntaria ſit ſatiſfactio; ſed in iudice faciente.

AD TERTIVM dicendũ, quòd principale in virtute pôt accipi dupliciter. Vno modo principale in ipſa accipi pôt inquantum eſt virtus; & ſic ea quæ ad rationẽ eius ptinent, vel magis ei propinqua ſunt, principaliora ſunt in virtute: & ſic electio & interiores act⁹ in virtute inquãtũ virtus eſt principaliores ſunt. Alio modo pôt accipi principale in virtute inquantũ eſt talis virtus: & ſic principalius in ipſa eſt illud, ex quo determinationem accipit actus interior, qui in aliquibus virtutibus determinatur per actus exteriores: quia electio, quæ eſt cõmunis omnibus virtutibus ex hoc quod eſt electio talis actus, efficitur propria huius virtutis: & ſic actus exteriores in aliquibus virtutibus sũt principaliores, & ita etiam eſt in ſatiſfactione.

50

ARTICVLVS II.

Vtrum ſatiſfactio ſit actus iuſtitiæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd ſatiſfactio non ſit actus iuſtitiæ, quia ſatiſfactio fit ad hoc ꝙ reconcilietur homo ei quem offendit: ſed recõciliatio cũ ſit actus amoris, ad charitatẽ ptinet: ergo ſatiſfactio ẽ actus charitatis & iuſtitiæ.

¶ 2 Præterea, Cauſæ peccatorum in nobis ſunt paſſiones animæ, quibus ad malum incitamur: ſed iuſtitia ſecundum Philoſophum * non eſt circa paſſiones, ſed circa operationes: cum ergo ad ſatiſfactionem pertineat peccatorũ cauſas excidere, vt in litera dicitur, † videtur, quòd non ſit actus iuſtitiæ.

** Ex li. 5. Ethic. c. 1 & 3.*
† Li. 4. ſenten. di. 15.
§ C. 1 mo.

¶ 3 Præterea, Cauere in futurum non eſt actus iuſtitiæ, ſed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela: ſed hoc pertinet ad ſatiſfactionẽ, quia ipſius eſt ſuggeſtionibus peccatorum aditum non indulgere: * ergo ſatiſfactio non eſt actus iuſtitiæ.

** vt iam dictum eſt.*

SED CONTRA, Nulla virtus attendit rationem debiti niſi iuſtitia: ſed ſatiſfactio honorem debitũ Deo impedit, vt Anſel. ait: * ergo ſatiſfactio eſt actus iuſtitiæ.

In li. 1. Cur Deus homo c. 11.

¶ Præterea, Nulla virtus habet rerum exteriorũ adæquationem perficere, niſi iuſtitia: ſed hoc fit per ſatiſfactionem, qua conſtituitur æqualitas emendę ad offenſam præcedentẽ: ergo ſatiſfactio eſt iuſtitiæ actus.

RESPONDEO dicendum, quod ſecundum Philoſophum in 5. Ethicor. * medium iuſtitiæ accipitur ſecundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua, vnde cũ talem adæquationem ipſum nomen ſatiſfactionis importet, quia hoc aduerbiũ, ſatis, æqualitatem proportionis deſignat, conſtat, quòd ſatiſfactio formaliter iuſtitiæ actus eſt. Sed iuſtitiæ act⁹ ſm Philoſophum * eſt vel ſui ad alterum, vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet: vel alterius ad alterum, ſicut qñ iudex facit iuſtitiam inter duos. Quãdo autem eſt actus iuſtitiæ ſui ad alterum, æqualitas in ipſo faciente conſtituitur: qñ aũt alterius ad alterũ, æqualitas cõſtituitur in iuſtũ paſſo. Et quia ſatiſfactio æqualitatem in ipſo faciente exprimit, ideo dicit actũ iuſtitiæ, qui eſt ſui ad alterũ, propriè loquendo. Sed ſui ad alterũ pôt aliquis facere iuſtitiã, vel in actionibus & paſſionibus, vel in rebus exterioribus: ſicut ẽt iniuria fit alteri vel ſubtrahendo res, vel p aliquam actionem lædẽdo. Et qa vſus rerũ exteriorũ eſt dare, ideo actus iuſtitiæ am quod æqualitatẽ in rebus exterioribus conſtituit, ꝓpriè dicit hoc qđ eſt reddere: ſed ſatis facere, manifeſtè æqualitatẽ in actionibus demõſtrat, quãuis qñque vnũ pro altero ponat. Et qa adæquatio nõ eſt, niſi inæqualiũ, iõ ſatiſfactio inæqualitatẽ actionũ præſupponit: q̃ quidẽ offenſam cõſtituit: & ideo habet reſpectũ ad offenſam pcedentẽ: nulla aũt pars iuſtitiæ reſpicit offenſam pcedẽtẽ, niſi iuſtitia vindicatiua, q̃ æqualitatẽ conſtituit in eo q iuſtũ patitur, indifferenter: ſiue ſit patiẽs idẽ qđ agens, vt qñ aliquis ſibi ipſi pœnam infert: ſiue non ſit idẽ quod agens, vt qñ iudex aliũ punit, ad vtrunq; vindicatiua iuſtitia ſe habente. Similiter & pœnitentia q̃ æqualitatẽ tñ in faciẽte importat, qa ipſemet pœnitens pœnam tenet: fit, vt quodã modo pœnitentia vindicatiuæ iuſtitiæ ſpecies ſit: & p hoc conſtat ꝙ ſatiſfactio quæ æqualitatẽ reſpectu offenſæ præcedentis in faciente importat, opus iuſtitiæ eſt, quantũ ad illã partẽ, quæ pœnitentia dicitur.

** cap 3.*
Li. 5. Ethi. c. 3. & 4.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſatiſfactio (vt eſt dictis patet *) eſt quædã iniuriæ illatæ recompenſatio: vnde ſicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatẽ iuſtitiæ pertingebat, & per cõſequens ad inæqualitatem amicitiæ oppoſitã: ita & ſatiſfactio directè ad æqualitatẽ iuſtitiæ pducit, & ad æqualitatẽ amicitiæ, ex cõſequenti. Et qa actus aliquis elicitiuè ab illo habitũ ꝓcedit, ad cuius finẽ immediatè ordinat; imperatiuè aũt ab illo ad cuius finẽ vltimo tẽdit: ideo ſatiſfactio elicitiuè eſt a iuſtitia; ſed imperatiuè, a charitate.

In cor. ar.

AD SECVNDVM dicendũ ꝙ quamuis iuſtitia ſit principaliter circa operationes, tamen etiã, ex conſequenti, eſt circa paſſiones, inquantũ ſunt operationũ cauſæ. Quare ſicut iuſtitia cohibet irã, ne alteri læſionẽ iniuſte inferat; & cõcupiſcẽtiã ne ad alienũ torũ accedat, ſic ẽt ſatiſfactio pôt peccatorũ cauſas excidere.

AD TERTIVM dicendũ, quòd quælibet virtus moralis participat actũ prudentiæ, eo ꝙ formaliter ipſa complet in eis rõnẽ virtutis, cum ſecundũ eã medium accipiatur in ſingulis virtutibus moralib⁹, vt patet per definitionẽ virtutis, poſitam in 3. Ethic.

** cap. 6.*

51

ARTICVLVS III.

Vtrum definitio ſatiſfactionis in litera cõuenienter ponatur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ definitio ſatiſfactionis in litera † inconueniẽter ponatur ab Auguſtino dicente, * quòd ſatiſfa- eſt peccatorũ cauſas excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditũ non indulgere. Cauſa.n. actualis peccati fomes eſt: ſed in hac vita non poſſumus fomitẽ excidere: ergo ſatiſfactio nõ eſt peccatorũ cauſas excidere.

† li. 4 Sen. di. 15. § C
** In li. de Eccleſiaſt. dogmat b° c. 54. inter opera Au. to. 3. et habetur de Pœnitẽ diſtin. 3. c. 3*

¶ 2 Præterea, Cauſa peccati eſt fortior quàm peccatum: ſed homo p ſe nõ pôt peccatũ excidere. ergo multo minus cauſas peccati, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Satiſfactio cùm ſit pars pœnitentiæ, pteritũ reſpicit, non futurũ: ſed non indulgere aditum ſuggeſtionibus peccatorũ reſpicit futurũ: ergo non debet poni in definitione ſatiſfactionis.

¶ 4 Præterea, Satiſfactio dr̃ reſpectu offenſæ præteritæ: ſed de offenſa pcedẽti nulla fit mentio: ergo inconuenienter aſſignatur definitio ſatiſfactionis.

¶ 5 Præterea, Anſelmus ponit aliã definitionẽ in li. Cur Deus homo. * ſ. ſatiſfactio, eſt honorẽ debitũ Deo impendere: in qua nulla fit mentio horũ q̃ Augu. hic ponit: ergo altera earum videtur eſſe incompetens.

li. 1. c. 11.

¶ 6 Præterea, Honorẽ debitum poteſt innocens impendere: ſed ſatiſfacere non competit innocenti: ergo definitio Anſelm. * eſt malè aſſignata.

** poſita in arg. 5.*

RESPON-

RESPONDEO dicendum, quòd iuſtitia non ad hoc tantum tendit, vt inæqualitatem præcedentem auferat puniendo culpam præteritam ſed etiam, vt in futurũ æqualitatem cuſtodiat, quia ſecundum Philoſophum, *c. 3. ante med. in 2. Ethi. Pœnæ medicinæ ſunt. Vnde & ſatisfactio, q̃ eſt iuſtitiæ actus pœnam inferentis, e t medicina curãs peccata præterita, & præſeruans à futuris: & ideo qñ homo homini ſatisfacit, & præterita recompenſat, & à futuris cauet. & ſecundum hoc dupliciter poteſt ſatisfactio definiri. Vno modo reſpectu culpæ præteritæ, q̃ recompenſando curat: & ſic dicitur ꝙ ſatisfactio eſt illatæ iniuriæ recompenſatio ſecundum iuſtitiæ æqualitatem. Et in idem redit definitio Anſelmi,* qui dicit, ꝙ ſatisfacere eſt honorem debitũ Deo impendere, vt conſideretur debitum ratiõe culpæ commiſſæ. Alio modo poteſt definiri, ſecundum quod præſeruat à culpa futura: & ſic definit eam hic Aug.* Præſeruatio autẽ à morbo corporali fit per ablationem cauſarum, quib' morbus conſequi poteſt, eis n. ablatis non poteſt morbus ſequi. Sed in morbo ſpirituali non eſt ita: quibus liberũ arbitrium non cogitur, vnde cauſis præcedentibus põt vitari, quamuis difficulter cauſis amotis poteſt incurri & ideo in ſatisfactionis definitione duo ponit, ſ. exciſionem cauſarum, quantum ad primum: & renitentiã liberi arbitrij ad ipſum peccatum, quantum ad ſm.

1. ſatisfactionis definitio. — * poſita in argu. 5. — *locis cita. in arg 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ accipiedæ ſunt cauſæ proximæ peccati actualis, quæ ſunt duplices. ſcilicet interiores, vt libido, ex conſuetudine, vel actu peccati relicta: & ea quæ dicuntur reliquiæ peccati. Quædam vero ſunt exteriores, vt exteriores occaſiones ad peccãdum, ſcilicet locus, mala ſocietas, & huiuſmodi, & tales cauſæ in hac vita per ſatisfactionem tolluntur, quãuis fomes, qui eſt cauſa remota peccati actualis nõ tollatur totaliter in hac vita per ſatisfactionem, etſi debilitetur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quia cauſa mali, vel priuationis, eo modo quo cauſam habet, non eſt niſi bonum deficiens: bonũ autẽ facilius tollitur, q̃ conſtituatur: ideo facilius eſt cauſas priuationis & mali excidere, quam ipſum malum remouere, quod non remouetur niſi per conſtructionem boni, vt patet in excitate & cauſis eius. Et tamen cauſæ peccati prædictæ nõ ſunt ſufficientes cauſæ, cum ex eis, non de neceſſitate ſequatur peccatum, ſed ſunt occaſiones quædã, nec iterum ſatisfactio ſine Dei auxilio fit, quia ſine charitate eſſe non poteſt, vt dicetur.*

*i reſp. ad i — *infra. q 14. art. 2.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis pœnitentia ex prima ſui † inſtitutione reſpiciat præteritum, tamẽ etiam, ex conſequenti, futurum reſpicit, inquantũ eſt medicina præſeruans, & ſic etiam ſatisfactio.

† Alias intentione. — *in li. de eccl. dogm. c. 54. tom. 3.

AD QVARTVM dicendum, quòd Auguſtinus * definit ſatisfactionem, ſecundum quod fit Deo, cui ſecũdum rei veritatem nihil ſubtrahi poteſt, quamuis peccator, quantum in ſe eſt, aliquid ſubtrahat: & ideo in tali ſatisfactione principalius requiritur emendatio, in futurum, quàm recompenſatio præteritorum, & propter hoc ex parte iſta Auguſtinus * definiuit ſatisfactionem. Nihilominus tamẽ ex cautela futurorum cognoſci poteſt recompenſatio præteritorum, quæ fit, circa eadem conuerſo modo. In præterita enim reſpiciẽtes, cauſas peccatorum propter peccata deteſtamur, a peccatis incipientes deteſtationis motum: ſed in cautela a cauſis incipimus, vt cauſis ſubtractis, facilius peccata vitemus.

*loco ſupra citato.

AD QVINTVM dicendum, quod non eſt inconueniens, quod de eodem dentur diuerſæ aſſignationes ſecundum diuerſa, quæ in ipſo inueniuntur, & ſic eſt in propoſito, vt ex dictis patet.*

*in cor. ar.

AD SEXTVM dicendum, quòd intelligitur debitum, quod debemus Deo ratione culpæ commiſſæ, quia debitum pœnitentia reſpicit: vt prius dictum eſt.†

†in cor. ar 11. q. præc. ſub fi. corp.

QVAESTIO XIII.

De ſatisfactionis poſsibilitate, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de poſſibilitate ſatisfactionis.

¶Circa quod quæruntur duo

¶Primo, vtrum homo poſsit Deo ſatisfacere.

¶Secundo, vtrum aliquis pro alio ſatisfacere poſſit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homo poſſit Deo ſatisfacere. 52

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quòd homo non poſsit Deo ſatisfacere. Satisfactio enim debet æquari offenſæ, vt ex dictis patet:* ſed offenſa in Deum commiſſa eſt infinita, quia quantitatem recipit ab eo in quem committitur, cum plus offendat qui principem percutit, quam alium quemquam: cum ergo actio hominis non poſſit eſſe infinita, videtur, ꝙ homo Deo ſatisfacere non poſſit.

Th. vbi ſuper ar. 1. — *ar 1 & 3 q præced.

¶2 Præterea, Seruus, quia totum quod habet domini eſt, non poteſt pro aliquo debito recompenſare: ſed nos ſerui Dei ſumus, quicquid boni habemus, ab ipſo habentes: cum ergo ſatisfactio ſit recompenſatio offenſæ præteritæ, videtur, quod Deo ſatisfacere non poſſimus.

¶3 Præterea, Ille cuius totum quod habet nõ ſufficit ad vnum debitum exoluendum, non poteſt, pro alio debito ſatisfacere: ſed quicquid hõ eſt, & poteſt, & hẽt, non ſufficit ad exoluendum debitũ, pro beneficio creationis. vnde Iſa. 40. dicitur, quod ligna Libani nõ ſufficient ad holocauſtum: ergo nullo modo poteſt ſatisfacere pro debito offenſæ commiſſę.

¶4 Præterea, Homo totum tempus ſuum debet ĩ dei ſeruitium expendere: ſed tempus amiſſum non poteſt recuperari: propter quod eſt grauis iactura temporis, vt Seneca * dicit. ergo non poteſt homo recompenſationem deo facere, & ſic idem quod prius.

in li. 1. Epiſtol. Epi. 1. parum à princ.

¶5 Præterea, peccatum actuale mortale, eſt grauius quam originale: ſed pro originali nemo potuit ſatisfacere niſi deus & homo eſſet: † ergo neque pro actuali.

*3 p. q. 1. ar. 2. & 4.

SED CONTRA, Sicut Hierony. * dicit: Qui dicit deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, anathema ſit, ſed ſatisfactio eſt in precepto, Luc. 3. Faciet fructus dignos pœnitẽtię ergo poſſibile eſt deo ſatisfacere

*in expoſitione fidei, ad Damaſum, nõ remote à fi. to. 1.

¶Præterea, deus eſt magis miſericos, quam aliquis homo: ſed homini eſt poſſibile ſatisfacere, ergo & Deo.

¶Praeterea, Satisfactio eſt, cum pœna culpe œquatur quia iuſtitia eſt idem quod contrapaſſum, vt Pythagorici dixerunt, ſed contingit œqualem pœnam aſſumere delectationi, quae fuit in peccando, ergo contingit deo ſatisfacere.

RESPONDEO dicendum, quòd homo deo dupliciter debitor efficitur, vno modo ratione beneficij accepti, alio modo ratione peccati cõmiſſi. Et ſicut gratiarum actio vel latria, vel ſi quid eſt aliquod hmõi, reſpicit debitum accepti beneficij, ita ſatisfactio reſpicit debitum peccati commiſſi. In his aũt honorib' q̃ ſunt ad parentes & Deum, etiam ſecũdum Philoſophum, * impoſſibile eſt æquiualens reddere ſecundum quantitatẽ, ſed ſufficit, vt homo reddat quod põt, qa amicitia non exigit æquiualens, ſed quod poſſibile eſt, & hoc etiam eſt æquale aliqualiter, ſ. ſm proportionalitatem, quia ſicut ſe habet hoc quod deo eſt debitũ ad ipſum Deum, ita hoc quod iſte poteſt reddere ad ipſum Deũ & ſic aliquo modo forma iuſtitię conſeruatur, & ſimiliter eſt ex parte ſatisfactionis. vnde non poteſt hõ Deo ſatisfacere, ſi ly Satis, aequalitatem quãtitatis importet, contingit aũt ſi importet aequalitatem proportionis, vt dictum eſt, * & hoc, ſicut ſufficit ad rõnem iuſtitiae, ita ſufficit ad rationem ſatisfactionis.

li 8. Ethic. c. vltimo à medio. — Cypr tract. de opere & eleemoſ. — *in cor. huius ar.

AD

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſicut offenſa habuit quandam infinitatẽ ex infinitate diuinæ maieſtatis ita etiam ſatisfactio accipit quãdã infinitatẽ ex infinitate diuinæ miſericordiæ, prout eſt gratia informata, per quã acceptũ reddit ꝙ hõ reddere põt. Quidã tñ dicunt, ꝙ habet ĩfinitatẽ ex parte auerſionis, & ſic gratis dimittit, ſed ex parte conuerſionis finita eſt, & ſic pro ea ſatisfieri põt: ſed hoc nihil eſt, qꝛ ſatisfactio nõ rñdet pctõ niſi ſcd̃m quod eſt offenſa Dei, quod nõ habet ex parte cõuerſionis, ſed ſolũ ex parte auerſionis. Alij verò dñt ꝙ ẽt quantũ ad auerſionẽ, pro pctõ ſatisfieri põt, virtute meriti Chriſti, quod quodammodo infinitũ fuit, & hoc in idem redit quod prius dictũ eſt:* quia per fidem mediatoris gratia data eſt credentibus: ſi tamen alio modo gratiam daret, ſufficeret ſatisfactio per modum prædictum.*

in reſponſ. ad 1. huius ar. 1c.
in corp. ar.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hõ qui ad imaginẽ Dei factus eſt, aliquid libertatis participat, in quãtum eſt Dominus ſuorum actuũ per liberũ arbitrium. & iõ ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo ſatisfacere poteſt: quia quamuis dei ſit, prout à Deo eſt ſibi conceſſum, tamen liberè ei traditum eſt, vt eius dominus ſit, quod ſeruo non competit.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ rõ illa concludit ꝙ deo æquiualens ſatisfactio fieri non poſſit, non aũt ꝙ non poſſit et ſufficiens fieri, quamuis. n. totum ſuum poſſe homo Deo debeat: non tñ ab eo exigitur de neceſſitate ſalutis, vt totum quod poſſit, faciat. quia hoc eſt ei impoſſibile ſcd̃m ſtatum præſentis vitæ, vt totum poſſe ſuum in aliquid vnũ expendat, cũ oporteat eũ circa multa eſſe ſolicitum: ſed eſt quædam menſura hoĩ adhibita, q̃ ab eo requiritur, ſ. impletio mãdatorũ Dei: & ſuper ea poteſt aliquid erogare, vt ſatiſfaciat.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quamuis homo non poſſit tempus præteritum recuperare, põt tñ in futuro recompenſare illud quod in præterito feciſſe debuiſſet: quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictum eſt.*

in corp. ar. & ad 3.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ originale peccatum, etſi minus habeat de ratione peccati, quam actuale, eſt tamen grauius malum: quia eſt ipſius humanæ naturæ infectio: & ideo per vnius hominis puri ſatisfactionem expiari non potuit, ſicut actuale.

53

ARTICVLVS II.

Vtrum ſatisfactoriam pœnã poſſit vnus pro alio explere.

Tho 4. di. 20. q. unic. ar. 2 q. 3.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, ꝙ pœnam ſatisfactoriam non poſſit vnus pro alio explere. Quia ad ſatisfactionem meritũ requirit: ſed vnus pro altero non poteſt mereri, vel demereri, cũ ſcriptũ ſit.* Tu reddes vnicuique ſecundum opera ſua: ergo vnus pro alio non poteſt ſatisfacere.

Pſal. 61.

¶2 Præterea, Satisfactio contra contritionem & confeſſionem diuiditur: ſed vnus pro alio non poteſt confiteri, ergo nec ſatisfacere.

¶3 Præterea, vnus pro alio orando etiam ſibi meretur: ſi ergo aliquis pro alio ſatisfacere poteſt, ſatisfaciẽdo pro alio ꝓ ſe ſatisfacit & ita ab eo q ꝓ altero ſatisfacit. nõ exigit alia ſatisfactio ꝑ peccatis proprijs.

¶4 Præterea, Si vnus pro alio ſatisfacere poteſt, ergo ex quo vnus ſoluit debitũ pœnæ, alius ſtatim à debito liberatur, ergo ſi moriatur poſtquã tota pæna ſibi debita ab alio ſuſcepta eſt, ſtatim euolabit, vel ſi adhuc puniatur, duplex pæna reddetur pro eodem peccato, ſ. illius qui ſatisfacere incipit, & illius qui punitur ĩ purgatorio.

SED CONTRA, ad Gal. 6 dicitur, Alter alterius onera portate, ergo videtur, ꝙ vnus poſſit onus pœnitẽtiæ impoſitæ pro alio portare.

¶Præterea Charitas magis poteſt apud deũ, quàm apud homines: ſed vnus poteſt apud homines pro alterius amore debitũ eius ſoluere: ergo multò fortius hoc in diuino iudicio fieri poteſt.

RESPONDEO dicendum, quòd pæna ſatisfactoria eſt ad duo ordinata, ſ. ad ſolutionem debiti, & ad medicinam pro peccato vitando. Inquantum ergo eſt ad medicinam ſequentis peccati, ſic ſatisfactio vnius nõ prodeſt alteri: quia ex ieiunio vnius, caro alterius nõ domatur, nec ex actibus vnius, alius bene agere cõſueuit niſi ſcd̃m accidens, inquantum. ſ. aliquis per bona opera põt alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficaciſſimum remedium eſt ad vitandum peccatum: ſed hoc ẽ per modum meriti magis quàm per modũ ſatisfactionis: Sed quantum ad ſolutionem debiti, vnus poteſt ꝓ alio ſatisfacere, dummodo ſit in charitate, vt opera ei⁹ ſatisfactoria eſſe poſſit. Nec oportet ꝙ maior pæna imponatur ei qui pro altero ſatisfacit, quam principali imponeretur, vt quidam dicunt, hac ratione moti, ꝙ pœna propria magis ſatisfaciat quàm aliena: quia pœna, maximè habet vim ſatisfaciendi ratione charitatis qua hõ ipſam ſuſtinet, & quia maior charitas apparet ĩ hoc quod aliquis pro altero ſatiſfacit, q̃ ſi ipſe ſatisfaceret, ideo minor pæna requiritur in eo qui pro alio ſatisfacit, q̃ in principali requireretur. Vnde dicitur in Vitis fratrum quod propter charitatẽ vnius, qui alterius fratris ſui charitate ductus, pœnitentiam fecit pro pctõ, quod non commiſerat, alteri peccatum quod commiſerat, dimiſſum eſt. Nec etiam exigitur quantum ad ſolutionem debiti, ꝙ ille pro quo fit ſatisfactio, ſit impotens ad ſatisfaciendum: quia etiam ſi eſſet potens, alio ſatisfaciente pro ipſo ipſe a debito immunis eſſet: ſed hoc requiritur inquantum pæna ſatisfactoria eſt in remedium. Vnde non eſt permittendum ꝙ aliquis ꝓ alio penitentiam agat, niſi defectus aliquis appareat in penitente, vel corporalis, per quem ſit impotens ad ſuſtinendum, vel ſpũalis, per quem non ſit promptus, ad portandum pœnam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ præmium eſſentiale redditur ſecundum diſpoſitionem hominis, quia ſecundum capacitatẽ videntiũ erit plenitudo viſionis diuinæ, & ideo ſicut vnus non diſponitur per actũ alterius, ita vnus alteri non meretur premiũ eſſentiale, niſi meritum eius habeat efficaciam infinitam, ſicut Chri, cuius merito ſolo pueri per baptiſmum ad vitam æternam perueniunt. Sed poena temporalis pro pctõ debita, poſt culpæ remiſſionem, non taxatur ſecundũ diſpoſitionem eius cui debetur, quia quãdoq; ille q eſt melior habet maioris poenæ reatum: & ideo quantum ad poenæ remiſſionem, vnus alteri poteſt mereri, & act⁹ vnius efficitur alterius mediante charitate, per quam omnes vnum ſumus in Chriſto.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ contritio ordinatur contra culpam, quæ ad diſpoſitionẽ bonitatis, vel malitiæ hoĩs pertinet, & ideo per contritionem vnius alius a culpa non liberatur Similiter per confeſſionem homo ſe ſacramentis eccleſiæ ſubijcit, non autem põt vn⁹ ſacramentum pro alio accipere, qꝛ in ſacramento gratia ſuſcipienti datur, non alij. Et ideo non eſt ſimilis rõ de ſatisfactione, contritione, & confeſſione.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in ſolutione debiti attenditur quantitas poenæ, ſed ĩ merito attenditur charitatis radix: & ideo ille q ex charitate ꝓ alio meretur, ſaltem merito congrui, ẽt ſibi magis meretur, non aũt q pro alio ſatisfacit, ẽt pro ſe ſatisfacit, qꝛ illa quantitas poenæ non ſufficit ad vtrunque peccatum tamen ſatiſfaciendo pro alio ſibi meretur ad aliquid maius, quam ſit dimiſſio poene, ſ. vitam eternam:

AD QVARTVM dicendũ ꝙ ſi ipſemet ad aliquã poenam, ſe obligaſſet, nõ prius a debito eſſet immunis, quam eam ſoluiſſet, & ideo poenam ipſe patiet, quandiu ille ſatisfactionem pro eo fecerit, quam ſi non feceri rit, tunc vterque eſt debitor illius poenæ, vnus pro cõmiſſo, alius pro omiſſo, & ita non ſequitur, ꝙ peccatũ vnum bis puniatur.

QVAE-

QVÆSTIO XIIII.

De qualitate ſatisfactionis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de qualitate ſatisfactionis.

¶ Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum homo poſſit de vno peccato ſatisfacere ſine alio.

¶ Secundò, vtrũ ille qui de omnibus peccatis priùs contritus fuit, & poſtea in peccatum incidit, de alijs peccatis quæ ſibi per contritionem dimiſſa fuerunt, ſatisfacere poſſit extra charitatem exiſtens.

¶ Tertiò, vtrum homini poſtquam charitatem habuit, valere incipiat ſatisfactio præcedens.

¶ Quartò, vtrum opera extra charitatem facta, ſint alicuiusboni meritoria.

¶ Quintò, vtrum opera prædicta valeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS PRIMVS.

54 *Vtrum homo poſſit de vno peccato ſatisfacere ſine alio.*

Tho. 4.di. 15.q.1.ar. 3.q.1.& ſequent.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ homo poſſit de vno peccato ſine alio ſatisfacere: eorum.n. quæ nõ habent cõnexionẽ adinuicem, vnũ põt auferri ſine alio: ſed peccata non habent adinuicẽ connexionẽ. aliàs qui haberet vnum, haberet omnia: ergo vnũ põt expiari ſine alio per ſatisfactionem.

De pœniten. diſt 3. cap.3.

¶ 2 Pręterea, Deus eſt magis miſericors quàm homo: ſed homo recipit vnius debiti ſolutionem ſine alio. ergo & Deus ſatisfactionem vnius peccati ſine alio.

** Magiſt. li. 4. ſent. di.15.§.C in med. ex Aug de Eccle. dogmat. c.54. to. 3.*

¶ 3 Pręterea, Satisfactio (vt in litera dicitur*) eſt peccatorũ cauſas excidere, nec eorũ ſuggeſtionibus aditũ indulgere: ſed contingit hoc fieri de vno peccato ſine alio, vt ſi aliquis luxuriam refrenet, & auaritię inſiſtat: ergo de vno peccato poteſt fieri ſatisfactio ſine alio.

SED CONTRA, Iſaiæ 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabãt, Deo acceptũ nõ erat, licet ieiunium ſit ſatisfactionis opus: ſed nõ poteſt fieri ſatisfactio, niſi per opus Deo acceptum: ergo non poteſt qui habet aliquod peccatum, Deo ſatisfacere.

†Gre homil 34. in Euan.

¶ Præterea, Satisfactio eſt medicina curans peccata præterita, & præſeruans a futuris, vt dictum eſt*: ſed peccata nõ poſſunt ſine gratia euitari: ergo cum quodlibet peccatum gratiam auferat, non poteſt de vno peccato ſine alio, fieri ſatisfactio.

**Quæſt.12. art 3.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ quidã dixerunt, ꝙ põt de vno peccato ſatisfieri ſine alio, vt Magiſter in litera* dicit ſed hoc non põt eſſe. Cùm.n. per ſatisfactionẽ tolli debeat offenſa præcedens, oportet, ꝙ talis ſit modus ſatisfactionis, qui cõpetat ad tollendam offenſam: offenſæ autẽ ablatio eſt amicitię reſtitutio & ideo ſi aliqd ſit quod amicitiæ reſtitutionẽ impediat, etiã apud homines ſatisfactio eſſe non poteſt. Cum ergo quodlibet peccatũ amicitiam charitatis impediat, quæ eſt hominis ad Deum: impoſſibile eſt vt homo de vno peccato ſatisfaciat, alio retẽto: ſicut nec homini ſatisfaceret, q ꝓ alapa ei data, ſe ei ꝓſterneret, & aliã ſimilẽ daret.

**li.4.Sẽt. diſtin. 15.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quia peccata non habent connexionem ad inuicem in aliquo vno, vnũ poteſt quis incurrere ſine alio: ſed vnum & idem eſt ſecũdum quod omnia peccata remittuntur, & ideo remiſſiones diuerſorum peccatorum connexæ ſunt; & ideo de vno ſine alio, ſatisfactio fieri non poteſt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in obligatione debiti non eſt niſi inæqualitas iuſtitiæ oppoſita, q̃a vnus rẽ alterius habet: & ideo ad reſtitutionẽ non exigitur, niſi ꝙ reſtituatur æqualitas iuſtitiæ, quod quidẽ poteſt fieri de vno debito & nõ de alio. Sed vbi eſt offenſa, ibi eſt inæqualitas non tantum iuſtitiæ oppoſita, ſed etiã amicitiæ: & ideo ad hoc ꝙ per ſatiſfactionẽ offenſa tollatur, non ſolum oportet, quòd æqualitas iuſtitię reſtituatur per recompenſationem æqualis pęnæ, ſed etiam quòd reſtituatur amicitiæ æqualitas, quod non poteſt fieri dum aliquid eſt quod amicitiam impediat.

AD TERTIVM dicendum, quòd vnum peccatum ſuo põdere ad aliud trahit, vt Gregorius dicit*. Et ideo qui vnum peccatum retinet, non ſufficienter cauſas alterius peccati excidit.

Li.25.mora. c.3. & homil. 11. in Ezechielem.

ARTICVLVS II. 55

Vtrum aliquis de illis peccatis quæ ſibi per contritionem dimiſſa fuerunt, ſatiſfacere poſſit, extra charitatẽ exiſtẽs.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd qui de omnibus peccatis contritus fuit prius, & poſtea in peccatũ incidit, de alijs peccatis quæ ſibi per contritionem dimiſſa fuerunt, ſatiſfacere poſſit extra charitatem exiſtens: dixit enim Daniel Nabuchodonoſor, Dan 4. Peccata tua eleemoſynis redime: ſed ipſe adhuc peccator erat, quod ſequens pœna demonſtrat: ergo poteſt in peccato exiſtens ſatiſfacere.

¶ 2 Præterea, Nemo ſcit vtrũ amore, an odio dignus ſit. Eccleſiaſtæ 9. Si ergo non poſſit fieri ſatiſfactio niſi ab eo qui eſt in charitate, nullus ſciret ſe ſatiſfeciſſe: & hoc eſt inconueniens.

¶ 3 Præterea, Ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur: ſed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit, in charitate erat: ergo tota ſatiſfactio ſequens, ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

¶ 4 Præterea, Satiſfactio conſiſtit in quadam adæquatione culpæ ad pęnã: ſed talis adæquatio pęnæ põt etiam fieri in eo qui charitatem non habet: ergo, &c.

SED CONTRA, Prouerb. 10. Vniuerſa delicta operit charitas: ſed ſatiſfactionis virtus eſt delere delicta: ergo ſine charitate non habet ſuam virtutem.

¶ Præterea, Præcipuũ opus in ſatiſfactione ẽ eleemoſyna: ſed eleemoſyna extra charitatẽ facta nõ valet, vt patet primę Cor 13. Si diſtribuero ĩ cibos pauperũ, &c. ergo nec ſatiſfactio aliqua eſt cum peccato mortali.

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ quidam dixerunt ꝙ poſtquam omnia peccata per præcedentẽ contritionẽ remiſſa ſunt, ſi aliquis ante ſatiſfactionem peractam in peccatum decidat, & in peccato exiſtens ſatiſfaciat, ſatiſfactio talis ei valeat, ita ꝙ ſi in peccato moreretur, In inferno de illis peccatis nõ puniretur. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in ſatiſfactione oportet, ꝙ amicitia reſtituta, etiam iuſtitiæ æqualitas reſtituatur, cuius contrarium amicitiã tollit: vt Philoſophus in 9. Ethi.* dicit. Æqualitas autẽ in ſatiſfactione ad Deum, non eſt ſecundum æquiualentiam, ſed magis ſecundum acceptationem ipſius: & ideo oportet, etiam ſi iam offenſa ſit dimiſſa per præcedentem contritionem, quòd opera ſatiſfactoria ſint Deo accepta, quod dat ei charitas: & ideo ſine charitate opera facta nõ ſunt ſatiſfactoria.

Lib. 9 ex cap. 4. a medio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conſilium Danielis intelligitur, quòd à peccato ceſſaret, & pœniteret; & ſic per eleemoſynas ſatiſfaceret.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut homo neſcit ꝓ certo vtrum charitatẽ habuerit in ſatiſfaciendo, vel habeat; ita etiã neſcit pro certo vtrũ plene ſatiſfecerit: & ideo dicitur Eccleſ 5. de propitiato peccato, noli eſſe ſine metu Nec tamẽ exigitur, ꝙ propter hũc metũ homo ſatiſfactionẽ expletã iteret, ſi conſcientiam peccati mortalis non habeat: quamuis.n. pœnam non expiet per huiuſmodi ſatiſfactionẽ, tamen non incurrit reatũ omiſſionis ex ſatiſfactione neglecta: ſicut nec ille q accedit ad Euchariſtiã ſine conſcientia peccati mortalis, cui ſubiacet reatum indignæ ſumptionis incurrit.

AD TERTIVM dicendum, quòd intentio illa interrupta eſt per peccatum ſequẽs: & ideo non dat vim aliquam operibus poſt peccatum factis.

AD QVARTVM dicendum, quòd non poteſt fieri adæquatio ſufficiens, nec ſecundum diuinam acceptationem, nec ſecundum æquiualentiam: & ideo ratio illa non ſequitur.

56

ARTICVLVS III.

Vtrum homini poſtquam charitatem habuerit, valere incipiat ſatiſfactio præcedens.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ poſtquam homo charitatem habuerit, valere incipiat ſatiſfactio præcedens. Quia ſuper illud Leuit. 25. Si attenuatus frater tuus, &c. dicit* glo. quòd fructus bonæ conuerſationis debent computari ex eo tempore quo peccauit: ſed non computarentur, niſi aliquam efficaciam acciperent ex charitate ſequenti: ergo poſt charitatem recuperatam valere incipiunt.

** Glo. interl. ibid. ſig illud. Computabuntur fructus ex eo tempore.*

¶ 2 Præterea, Sicut efficacia ſatiſfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia Baptiſmi impeditur per fictionem: ſed Baptiſmus incipit valere recedente fictione*: ergo & ſatiſfactio recedente peccato.

** 3. part. q. 69. art. 9. & 10.*

¶ 3 Præterea, Si alicui pro peccatis commiſſis iniuncta fuerint ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cum iterum confitetur, vt ieiunia illa iteret: iniungeretur autē ei ſi per ea ſatiſfactio non impleretur: ergo per pœnitentiam ſequentem, opera præcedentia ſatiſfaciendi efficaciam accipiunt.

SED CONTRA, Opera extra charitatē facta ideo nō erāt ſatiſfactoria, quia fuerūt mortua: ſed per pœnitentiā nō viuificantur: ergo nec incipiūt eſſe ſatiſfactoria.

¶ Præterea, Charitas non informat actū niſi qui ab ipſa aliqualiter procedit: ſed opera non poſſunt eſſe Deo accepta, ac per hoc nec ſatiſfactoria, niſi ſint charitate informata: ergo cùm opera facta extra charitatem, nullo modo ex charitate proceſſerint, vel de cætero procedere poſſint, nullo modō poterūt inter ſatiſfactionē cōputari.

RESPONDEO dicendum, ꝙ quidam dixerunt, ꝙ opera in charitate facta, quæ viua dicuntur, ſunt meritoria vitæ æternæ, & ſatiſfactoria reſpectu pœnæ dimittendæ: & quod per charitatem ſequentem, opera extra charitatem facta viuificantur quantum ad hoc quod ſunt ſatiſfactoria, ſed non quantum ad hoc quod ſunt meritoria vitæ æternæ. Sed hoc non poteſt eſſe: quia vtrunq; habent ex eadem ratione, opera ex charitate facta, ſcilicet ex hoc quod ſunt Deo grata: vnde ſicut charitas adueniēs non pōt opera extra charitatē facta, grata facere quantū ad vnū, ita nec quantum ad aliud.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ non debet intelligi ꝙ fructus computentur à tempore quo primò in peccato fuit, ſed à tempore in quo peccare ceſſauit, quo ſcilicet vltimò in peccato fuit: vel intelligitur quādo ſtatim poſt peccatum contritus fuit, & fecit multa bona antequam confiteretur. Vel dicendum, quòd quāto eſt maior contritio, tantò magis diminuit de pœna; & quāto aliquis plura bona facit in peccato exiſtens, magis ſe ad gratiam contritionis diſponit: & ideo probabile eſt ꝙ minoris pœnæ ſit debitor, & propter hoc deberent à ſacerdote diſcretè computari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquantum inuenit eum melius diſpoſitum.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ baptiſmus imprimit characterē in anima, non autē ſatiſfactio: & ideo adueniens charitas, quæ fictionem tollit & peccatū, facit ꝙ baptiſmus effectū ſuū habeat, non autē hoc facit de ſatiſfactione. Et præterea baptiſmus ex ipſo opere operato iuſtificat; quod nō eſt hominis, ſed Dei. & ideo nō eodē mō mortificat, ſicut ſatiſfactio quæ eſt op' hominis.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ aliquæ ſatiſfactiones ſunt ex quibus manet aliquis effectus in ſatiſfacientibus, etiam poſtquam actus ſatiſfactionis tranſijt ſicut ex ieiunio, manet corporis debilitatio; & ex eleemoſynarū largitione, ſubſtantiæ diminutio: & ſic de ſimilibus Et tales ſatiſfactiones in peccatis factæ nō oportet vt iterentur, quia quantū ad hoc ꝙ de eis manet, per pœnitentiam Deo acceptæ ſunt. Satiſfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in ſatiſfaciente, poſtquā actus tranſijt, oportet vt iterentur, ſicut orationes & alia huiuſmodi. Actus autem interior, quia totaliter trāſit, nullo modo viuificatur, ſed oportet vt iteretur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrū opera extra charitatē facta, ſint alicuius boni meritoria. 57

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ opera extra charitatem facta ſint alicuius boni meritoria, ſaltem temporalis. Quia ſicut ſe habet pœna ad malum actum, ita ſe habet præmium ad bonum: ſed nullum malum factum, apud Deum iuſtum iudicem eſt impunitum: ergo nec aliquod bonum irremuneratum & ſic per illud bonum aliquid meretur.

¶ 2 Præterea, Merces non datur niſi merito: ſed operibus extra charitatem factis merces datur: vnde dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quòd receperunt mercedem ſuam: ergo opera illa fuerunt alicuius boni meritoria.

¶ 3 Præterea, Duo exiſtētes in peccato, quorū vn' multa bona facit ex genere & circūſtātia. ali' aūt nulla, nō æqualiter propinquè ſe habēt ad accipiēdū bona à Deo, alias nō eſſet ei conſulendū vt aliqd boni faceret: ſed qui magis appropinquat Deo, magis de bonis eius pcipit: ergo iſte per opera bona quæ facit, aliqd boni à Deo meret.

¶ 4 SED CONTRA eſt, quod Auguſtinus dicit, ꝙ peccator non eſt dignus pane quo veſcitur: ergo non poteſt aliquid à Deo mereri.

¶ 5 Præterea, Qui nihil eſt, non poteſt aliquid mereri; ſed peccator cùm non habeat charitatem, nihil eſt, ſecundum eſſe ſpirituale; vt patet primæ Corin. 13. ergo non poteſt aliquid mereri.

RESPONDEO dicendum, ꝙ meritum propriè dr̄ actio, quia efficitur, vt ei, qui agit, ſit iuſtū aliquid dari. Sed iuſtitia dupliciter dr̄. Vno modo propriè, qua ſcilicet reſpicit debitū ex parte recipiētis. Alio modo, quaſi ſimilitudinariè, quæ ſcilicet reſpicit debitum ex parte dantis: aliquid. n. decet dantē dare, quod tamē non habet recipiens debitū recipiendi & ſic iuſtitia dr̄ decentia diuinæ bonitatis. ſicut Anſel.* dicit, ꝙ Deus iuſtus eſt, cùm peccatoribus parcit, quia eū decet. Et ſecundū hoc etiā meritū dupliciter dr̄. Vno modo, actus ille, per quē efficitur, vt ipſe agens habeat debitū recipiendi, & hoc vocatur meritū condigni. Alio modo ille per quē efficitur, vt ſit debitū dandi in dante ſecundum decentiam ipſius, & ideo hoc meritū vocatur meritū cōgrui. Cùm autem in omnibus illis quæ gratis dantur, prima rō dandi ſit amor, impoſſibile eſt ꝙ aliquis propriè ſibi debitū faciat qui amicitia caret: & ideo cùm omnia & tēporalia & æterna, ex diuina liberalitate nobis donentur, nullus acquirere pōt debitū recipiendi aliquod illorū, niſi per charitatē ad Deū: & ideo opera extra charitatē facta, nō ſunt meritoria ex condigno, neq; æterni neq; tēporalis alicuius boni, apud Deū. Sed quia diuinā bonitatē decet, vt vbicunq; diſpoſitionē inuenit, perfectionē adijciat: ideo ex merito congrui dr̄ aliquis mereri aliquod bonum, per opera bona extra charitatē facta: & ſecundum hoc opera illa ad triplex bonum valent, ſcilicet ad tēporalium conſecutionē, ad diſpoſitionem ad gratiam, & ad aſſuefactionē bonorum operum. Quia tamen hoc meritū non propriè dicitur meritum, ideo magis concedendum eſt, ꝙ huiuſmodi opera non ſint alicuius boni meritoria, quam quod ſint.

** In ſuo Proſologio. c. 10.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut Philoſ. dicit in 8. Ethic*. Quia filius per omnia quæ facere poteſt, nihil æquale reddere patri pōt, his quæ à patre recepit: ideo nunquā pater debitor filij efficit, & multò minus homo pōt pp æquiualētiā operis, dominū ſibi cōſtituere debitorē: & ideo nullū opus noſtrū ex quātitate ſuæ bonitatis habet ꝙ aliqd mereat, ſed habet ex vi charitatis, quæ facit ea, quæ ſunt amicorum, eſſe cōia. Vnde quantuncunq; ſit opus bonū extra charitatē factū. nō facit, propriè loquendo, in homine debitū, aliqd à Deo recipiendi: ſed opus malū ex quantitate ſuæ malitiæ ſecundum æquiualentiam, pœnam meretur, quia ex parte Dei non ſunt nobis aliqua mala facta, ſicut bona: & ideo quāuis opus malū mereatur pœnam ex condigno,

** Lib. 8. c. vltimo à med.*

non

non tamen opus bonū ſine charitate, meretur ex condigno præmium.

AD SECVNDVM ET TERTIVM dicendum, quod procedunt de merito congrui.

Aliæ autem rationes procedunt de merito cōdigni.

58 ## ARTICVLVS V.

Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ opera prædicta, non valeant ad pœnæ infernalis mitigationē, qa ſm quātitatē culpæ, erit quātitas pęnæ in inferno: ſed opera extra charitatē facta nō minuunt quātitatē peccati. ergo nec infernales pœnæ.

¶ 2 Præterea, Pœna infernalis quamuis ſit duratione infinita, tamē intenſione finita eſt: ſed quodlibet finitū conſumitur aliqua finita ſubtractione facta: ſi ergo opera extra charitatē facta aliqd ſubtraherēt de pœna debita pro peccatis, cōtingeret tātum multiplicari illa opera, ꝙ totaliter tolleret pęna inferni; qđ falſum eſt.

¶ 3 Præterea, Suffragia Eccleſiæ ſunt magis efficacia, quàm opera extra charitatem facta: ſed ſicut ait Aug. in Enchirid*. Damnatis in inferno non proſunt ſuffragia Eccleſiæ: multò ergo minus pęnæ per opera extra charitatem facta mitigantur.

SED CONTRA eſt, quod idem Augu. dicit in Enchirid*. Quibus proſunt, aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio, aut certè vt tolerabilior fiat ipſa dānatio.

c. 110. to. 3 cap. 110. in fin. to. 3. & habetur in decret. 13. q. 2. ca. 22.

¶ Præterea, Magis eſt facere bonum, q̄ dimittere malū: ſed dimittere malū ſemper vitat pęnā, etiam in eo qui charitate caret: ergo multo fortius facere bonum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ diminuere pęnā infernalē pōt intelligi dupliciter. Vno modo, ita ꝙ quis liberetur à pęna quam iam meruit: & ſic cum nullus liberetur à pœna niſi ſit abſolutus à culpa, qa effectus nō diminuuntur, neque tolluntur, niſi diminuta vel ablata cauſa; per opera extra charitatē facta, quæ neq; culpam tollere, neq; diminuere poſſunt. pœna inferni mitigari non poteſt. Alio modo ita ꝙ meritū pęnæ impediatur: & ſic huiuſmodi opera minuunt pęnā inferni. Primo, quia homo reatum omiſſionis euadit, q huiuſmodi opera perficit. Secundo, quia huiuſmodi opera aliquo modo ad bonū diſponunt, vt homo ex minori cōtemptu peccata faciat, atq; etiā a multis peccatis p huiuſmodi opera retrahatur. Veruntamē diminutionem vel dilationē tēporalis pęnæ merentur huiuſmodi opera (ſicut patet de Achab 3. Reg 21.) Eodē modo, ſicut & bonorū tēporalium cōſecutionē. Quidā autē dicunt, ꝙ diminuunt pęnā inferni nō ſubtrahendo aliqd de ipſa quantū ad ſubſtantiā, ſed fortificando ſubiectum, vt melius ſuſtinere poſſit. Sed hoc nō pōt eſſe, qa fortificatio nō eſt niſi ex ablatione paſſibilitatis: paſſibilitas autē eſt ſecundum menſurā culpæ: & ideo ſi culpa nō diminuitur, nec ſubiectū fortificari pōt. Quidā etiam dicunt, ꝙ diminuitur pœna quantū ad vermem cōſcientiæ, licet nō quantū ad ignem. Sed hoc etiam nihil eſt, quia ſicut pœna ignis æquatur culpæ, ita etiā pęna remorſionis cōſciētiæ; vnde ſimilis ratio eſt de vtroque.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVÆSTIO XV.

De his, per quæ fit ſatisfactio, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his per quæ ſatisfactio fit.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum ſatisfactionem oporteat fieri per opera pęnalia.

¶ Secundo, vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur ſint ſatisfactoria.

¶ Tertio, vtrum conuenienter enumerentur opera ſatisfactoria, cū dicitur, quod ſint tria, ſcilicet eleemoſyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS PRIMVS. 59

Vtrum oporteat fieri ſatisfactionem per opera pœnalia.

Tho. vbi ſupra, ar. 4 q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſatisfactionem non oporteat fieri per opera pęnalia, quia per ſatisfactionem oportet fieri recompēſationem ad diuinam offenſam: ſed nulla recompenſatio videtur fieri per opera pœnalia, quia Deus non delectatur in pęnis noſtris ergo non oportet ſatisfactionem per opera pœnalia fieri.

¶ 2 Præterea, Quanto aliquod opus ex maiori charitate procedit, tanto minus eſt pœnale; quia charitas pęnam non habet, vt dicitur primæ Ioannis quarto: ſi ergo oporteat opera ſatisfactoria eſſe pęnalia, quātò magis ſunt ex charitate facta, tanto minus erunt ſatisfactoria; quod falſum eſt.

¶ 3 Præterea, Satisfacere (vt dicit Anſel*.) eſt honorem debitum Deo impendere: ſed hoc etiam aliis, quā operibus pęnalibus, fieri poteſt: ergo ſatisfactionem nō oportet pęnalibus operibus fieri.

lib. 1. Cur Deus homo, ca. 11.

SED CONTRA eſt, ꝙ Greg. dicit*: Iuſtum eſt, vt peccator tantò maiora ſibi inferat lamenta, per pęnitentiam, quantò maiora ſibi intulit damna per culpā.

In ſenſu id habetur 4. Moral. ca. 21. poſt medium.

¶ Præterea, Per ſatisfactionem oportet peccati vulnus ſanari perfectè: ſed peccatorum medicinæ ſunt pęnæ, vt Philoſophus dicit in 2. Ethic*. ergo oportet, ꝙ per pęnalia opera ſatisfactio fiat.

lib. 2. ca. 3. ante mediū

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſatisfactio, vt dictum eſt*, reſpectum habet & ad præteritam offenſam, prò qua recompenſatio fit per ſatisfactionem, & etiam ad futurā culpā, à qua per eam præſeruamur; & quantū ad vtrunque, exigitur ꝙ ſatisfactio per opera pęnalia fiat. Recompenſatio. n. offenſæ importat adæquationē, quā oportet eſſe eius qui offendit ad eum in quem offenſa cōmiſſa eſt: adæquatio autē in humana iuſtitia attenditur per ſubtractionem ab vno qui plus habet iuſto, & additionem ad alterum, cui ſubtractum eſt aliquid. Quāuis autē Deo, quantum eſt ex eius parte, nihil ſubtrahi poſſit, tamen peccator quantum in ipſo eſt, aliquid ei ſubtraxit peccando (vt dictū eſt*) Vnde oportet ad hoc, ꝙ recōpenſatio fiat ꝙ aliquid ſubtrahatur à peccante per ſatisfactionem, quod in honorem Dei cedat. Opus autem bonum ex hoc, ꝙ eſt huiuſmodi, non ſubtrahit aliquid ab operāte, ſed magis perficit ipſum. Vnde ſubtractio non pōt fieri per opus bonum, niſi pęnale ſit: & ideo ad hoc, ꝙ aliquod opus ſit ſatisfactoriū, oportet ꝙ ſit bonum & in honorem Dei ſit, & pęnale, vt per hoc aliquid peccatori ſubtrahatur. Similiter etiam pęna a culpa futura præſeruat, quia non facile homo ad peccata redit, ex quo pęnam expertus eſt. Vnde ſecundum Philoſophū*, Pęnæ medicinæ ſunt.

Q. 12. ar. 3 corp.

Q. 12. ar. 3. ad 4.

li. 2 Ethic. cap. 3. ante medium.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ quamuis Deus non delectetur in pęnis, vt ſunt pęnæ, delectatur tamen in eis vt ſunt iuſtæ: & ſic ſatisfactoriæ eſſe poſſunt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut in ſatisfactione cōſideratur pęnalitas, ita & in merito cōſideratur difficultas. Diminutio autē difficultatis, quæ eſt ex parte ipſius actus diminuit (cæteris paribus) meritum: ſed diminutio difficultatis quæ eſt ex promptitudine volūtatis, nō diminuit meritū, ſed auget. Et ſimiliter diminutio pęnalitatis ex promptitudine voluntatis, quā facit charitas, nō diminuit efficaciā ſatisfactionis, ſed auget.

AD TERTIVM dicendum, quod debitum pro peccato eſt recompenſatio offenſæ, quæ ſine pęna peccantis non fit, & de tali debito Anſelmus intelligit.

ARTICVLVS II. 60

Vtrum flagella præſentis vitæ ſint ſatisfactoria.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videt, ꝙ flagella qbus à Deo in hac vita punimur, nō poſſint eſſe ſatisfactoria. Nihil. n. pōt eſſe ſatisfactoriū, niſi quod eſt meritoriū, vt ex dictis* patet: ſed nō meremur,

Quaſt. præced. ar. 2.

renıur, niſi per ea quæ in nobis ſunt: cùm ergo flagella quibus à Deo punimur, nō ſint in nobis, videtur, quòd ſatisfactoria eſſe non poſſint.

¶ 2 Præterea, Satisfactio tantum bonorum eſt: ſed huiuſmodi flagella etiam malis inducuntur, & præcipuè eis debentur: ergo non poſſunt eſſe ſatisfactoria.

¶ 3 Præterea, Satisfactio reſpicit peccata præterita: ſed aliquando iſta flagella infliguntur illis qui peccata non habent, ſicut de Iob patet: ergo videtur, quod non ſint ſatisfactoria.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ro. 5. Tribulatio patientiā operatur, patientia autē probationē, id eſt, à peccato purgationē, vt gloſſa* ibidem dicit: ergo flagella huius vitæ, peccata purgant, & ſic ſunt ſatisfactoria.

** Glo ord. ibidem.*

¶ Præterea, Ambro.* dicit. Et ſi fides, id eſt, peccati conſcientia deſit, pœna ſatisfacit: ergo huius vitæ flagella ſunt ſatisfactoria.

Aug. Pſal. 118. ſer. 18. à prin. tom 4. Refertur de Pœnit. diſt. 3 cap. 41 & c 44. & habetur 4. ſent. di. 15. §. B. & C.

RESPONDEO dicendum, ꝙ recompenſatio offenſæ præteritæ, poteſt fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quando autē fit ab alio, talis recōpenſatio vindicationis magis, q̄ ſatisfactionis, rationē habet: quando autē fit ab ipſo qui offendit, etiam rationem ſatisfactionis habet. Vnde ſi flagella, quæ pro peccatis à Deo infligũtur, fiãt aliquo modo ipſius patientis, rationem ſatisfactionis accipiunt: fiunt autem ipſius inquãtum ea acceperat ad purgationē peccatorum, eis vtens patienter. Si autem omnino eis per impatientiam diſſentiat, tunc non efficiuntur aliquo modo ipſius: & ideo non habēt rationem ſatisfactionis, ſed vindicationis tantum.

AD PRIMM ergo dicendum, quòd quamuis illa flagella non ſint omnino in poteſtate noſtra, tamen quantum ad aliquid ſunt, vt ſcilicet eis patienter vtimur, & ſic homo facit de neceſſitate virtutem; vnde & meritoria & ſatisfactoria eſſe poſſunt.

Id habet Auguſt. li. 1. de ciui. Dei cap. 8. circa finē, tom. 5.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut ex eodē igne (vt Greg. dicit*) aurum rutilat & palea fumat: ita etiā eiſdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatiētiam: & ideo quamuis flagella ſint communia, tamen ſatisfactio tantum eſt bonorum.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ flagella reſpectũ habēt ad culpā præteritam ſemper; ſed non ſemper ad culpā perſonæ, ſed quandoq; ad culpā naturæ. Si.n. in humana natura nulla culpa præceſſiſſet, nulla pœna fuiſſet: ſed qa culpa in natura præceſſit, perſonæ alicui diuinitus pœna infertur ſine culpa perſonæ, ad meritum virtutis, & cautelam peccati ſequentis: & etiā duo hęc neceſſaria ſunt in ſatisfactione. Oportet enim eſſe opus meritorium, vt honor Deo exhibeatur, & oportet eſſe virtutũ cuſtodiam, vt à futuris peccatis præſeruemur.

Greg. lib. 16. Mor. c. 10.

61 ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera ſatisfactoria.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter enumerentur opera ſatisfactoria, cùm dicitur, quòd ſint tria, eleemoſyna, ieiunium, & oratio. Quia opus ſatisfactorium debet eſſe pœnale. Sed oratio pœnam non habet, cùm ſit contra pœnæ triſtitiam medicina; ſecundum delectationem: vnde dicitur Iacob. quinto. Triſtatur aliquis veſtrum? oret, Aequo animo eſt? pſallat: ergo non debet computari inter opera ſatisfactoria.

¶ 2 Præterea, Omne peccatum vel eſt carnale, vel ſpirituale: ſed ſicut dicit Hieronymus*, Ieiunio ſanantur peſtes corporis, oratione peſtes mentis: ergo non debet eſſe aliquod aliud opus ſatisfactorium.

Super illud Matt. 9. Hoc genus dæmoniorũ non, &c. tom. 9.

¶ 3 Præterea, Satisfactio eſt neceſſaria ad emundationem peccatorum: ſed eleemoſyna ab omnibus peccatis emundat, Lucæ 11. Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. ergo alia duo ſunt ſuperflua.

¶ 4 SED CONTRA, Videtur, quod debeant eſſe plura, quia contraria contrarijs curantur: ſed multò plura ſunt peccatorum genera, quàm tria: ergo debent plura ſatisfactionis opera computari.

¶ 5 Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro ſatisfactione, & diſciplinæ, ſiue flagellationes; quæ nō computantur ſub aliquo horum: ergo inſufficienter enumerantur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſatisfactio, vt dictum eſt*, debet eſſe talis per quam aliquid nobis ſubtrahamus ad honorem Dei: nos autē non habemus niſi tria bona, ſcilicet bona animæ, bona corporis & bona fortunæ, ſcilicet exteriora. Ex bonis quidē fortunæ ſubtrahimus nobis aliquid per eleemoſynam; ſed ex bonis corporis, per ieiunium; ex bonis autē animæ, nō oportet ꝙ aliquid ſubtrahamus nobis quantum ad eſſentiam, vel quantum ad diminutionem ipſorum, quia per ea efficimur Deo accepti: ſed per hoc ꝙ ea ſubmittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. Competit etiā iſte numerus ex parte illa, quia ſatisfactio peccatorum cauſas excidit, * quia radices peccatorum tres ponuntur, primæ Io. 2. ſcilicet concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorũ, & ſuperbia vitæ. Contra concupiſcentiā carnis ordinatur ieiunium, contra concupiſcentiam oculorũ eleemoſyna, & contra ſuperbiam vitæ, ordinatur oratio. vt Augu. dicit ſuper Matth. Competit etiam quantum ad hoc ꝙ ſatisfactio eſt peccatorũ ſuggeſtionibus aditum non indulgere, qa omne peccatum vel in Deum cōmittimus, & contra hoc ordinatur oratio: Vel in proximum, & cōtra hoc ordinatur eleemoſyna: Vel in noſipſos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

Ar. 1. huius quæſt.

Vt habetur i Aug. & decret. locis ſupra quæſt. 10. ar. 2 ĩ arg. Sed cōtra, citatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſecundum quoſdā duplex eſt oratio. Quædam quæ eſt contemplatiuorum, quorum conuerſatio in cœlis eſt: & talis quia totaliter eſt delectabilis, non eſt ſatisfactoria. Alia eſt, quę pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pęnam, & eſt ſatisfactionis pars. Vel dicendum, & melius, ꝙ quælibet oratio habet rationem ſatisfactionis, qa quãuis habeat ſuauitatem ſpiritus, habet tamen afflictionem carnis: quia vt dicit Grego.* ſuper Ezech. Dũ creſcit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis: vnde & neruus fœmoris Iacob ex lucta angeli emarcuiſſe legitur, Gene. 32.

Hom. 14 in Ezech. inter med. & fin.

AD SECVNDVM dicendum, quòd peccatum carnale dicitur dupliciter. Vno modo, quòd in ipſa delectatione carnis completur; vt gula & luxuria. Alio modo, quod completur in his quæ ad carnem ordinantur, quamuis non in delectatione carnis, ſed in delectatione animæ magis perficiatur, vt auaritia: vnde talia peccata ſunt quaſi media inter ſpiritualia & carnalia: & ideò oportet, ꝙ eis etiam aliqua ſatisfactio reſpondeat propria, ſcilicet eleemoſyna.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quãuis ſingula iſtorum trium per quandā conuenientiā ſingulis peccatis approprientur; quia congruum eſt, vt in quo quis peccauit, in hoc puniatur; * & quòd peccati cōmiſſi, per ſatisfactionem radix abſcindatur: tñ quodlibet horũ pro quolibet peccato ſatisfacere pōt. Vnde ei qui nō poteſt vnũ ex his perficere, iniungitur aliud, & præcipuè eleemoſyna; quæ aliorum vices ſupplere pōt, inquantum alia ſatisfactionis opera per eleemoſynam quiſque ſibi mercatur * quodãmodo in illis quibus eleemoſynā tribuit. Vnde nō oportet, ꝙ ſi eleemoſyna omnia mũdet peccata, propter hoc aliæ ſatisfactiones ſuperfluant.

Sapient. 11.

Alias mercetur.

AD QVARTVM dicendũ, quòd quamuis ſint multa peccata in ſpecie, tamen omnia ad illas tres radices, vel ad illa tria peccatorum genera, quibus diximus* dictas ſatisfactiones reſpondere, reducuntur.

In corp. ar.

AD QVINTVM dicendum, quòd quicquid ad afflictionem corporis pertinet, totum ad ieiunium refertur: & quicquid in proximi vtilitatem expenditur, totum eleemoſynę rationem habet: & ſimiliter quęcunque latria exhibetur Deo, orationis accipit rationem: & ideo etiam vnum opus, poteſt habere plures rationes ſatisfaciendi.

QVÆ-

QVAESTIO XVI.

De ſuſcipientibus ſacramentum pœnitentia, in tres articulos diuiſa

DEINDE conſiderandum eſt de ſuſcipientib⁹ ſacramentum pœnitentiæ.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.
¶Secundo, vtrum in ſanctis qui ſunt in gloria.
¶Tertio, vtrum in angelis, ſeu bonis ſeu malis.

ARTICVLVS PRIMVS.

62 *Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.*

Th. 4 diſt. 14. q. 1. ar. 3. q̄ō. 2. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ in innocentibus pœnitentia eſſe non poſſit. Quia pęnitentia eſt cōmiſſa mala plangere: ſed innocētes nullū malū cōmiſerunt: ergo in eis pęnitentia nō eſt

¶2 Præterea, Pęnitentia ex ſuo nomine importat pœnam: ſed innocentibus non debetur pœna: ergo non eſt in eis pœnitentia.

¶3 Præterea, Pœnitentia in idem coincidit cum vindicatiua iuſtitia: ſed omnibus exiſtentibus innocentibus vindicatiua iuſtitia locum non haberet: ergo nec pœnitentia, & ita non eſt in innocentibus.

SED CONTRA, Omnes virtutes ſimul in funduntur: ſed pœnitentia eſt virtus: cum ergo in baptiſmo innocentibus infundantur aliæ virtutes,* infunditur ēt & pęnitentia.

** vt dicitur 3. p. q. 69. art. 6.*

¶Præterea, Ille qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dr̄ ſanabilis: ergo & ſimiliter ille, qui nunquam fuit infirmus ſpiritualiter. Sed ſicut ſanatio in actu à vulnere peccati, nō eſt niſi ꝑ actū pœnitentiæ, ita nec ſanabilitas niſi ꝑ habitum pœnitentiæ: ergo ille q̄ nunquam habuit infirmitatē peccati, habet habitum pęnitentiæ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ habitus medius eſt inter potentiam & actum, & quia remoto priori, remouetur poſterius, non aūt econuerſo: iō remota potentia ad actum, remouet habitus nō aūt remoto actu. Et q̄a ſubtractio materiæ tollit actū ꝑp hoc, ꝙ actus non pōt eē ſine materia in quam tranſit: iō habitus alicuius virtutis competit alicui cui nō ſuppetit materia ꝑp hoc q̄d ſuppetere pōt, & ita in actū exire. Sicut pauper homo pōt hr̄e habitum magnificentiæ, ſed non actū: *quia nō hēt magnitudinē diuitiarū, q̄ ſunt materiæ magnificentiæ, †ſed pōt hr̄e. Et iō cum innocentes in ſtatu innocētiæ non habeant peccata cōmiſſa, q̄ ſunt materia pœnitentiæ, ſed poſſunt habere: actus pęnitentiæ in eis eſſe non poteſt, ſed habitus poteſt: & hoc, ſi gratiam habeāt, cum qua omnes virtutes infunduntur. *

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis non cōmiſerint, poſſunt tn̄ committere, & ideo eis habitū pœnitentiæ habere competit. Sed tn̄ habitus iſte nunquā in actum exire poteſt, niſi forte reſpectu venialium peccatorum: quia peccata mortalia tollunt ipſum. Nec tamen eſt fruſtra quia eſt perfectio potentiæ naturalis.

** vide tur in 2. 2. q. 134 ar. 3. ad 4.*
† Vt ibidē in corp dicitur.
** Vt dictū eſt 2 2. q̄ō. 110 art 3. & 4. & 3. part. q. 62. ar. 1.*

AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis nō ſit debita eis pœna actu, tamen in eis poſſibile eſt aliquid eſſe, pro quo eis pœna debeatur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ remanente potentia ad peccandum, adhuc haberet locum vindicatiua iuſtitia ſecundum habitum, quamuis non ſecundum actum ſi peccata actu non eſſent.

ARTICVLVS II.

63 *Vtrum ſancti homines qui ſunt in gloria, habeant pœnitentiā.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ ſancti hoīes qui ſunt in gloria, non habeant pęnitentiā. Quia ſicut dicit Greg. in Moral *Beati peccatorum recordantur, ſicut nos ſani, ſine dolore dolorū memoramur. ſed pœnitentia eſt dolor cordis: ergo ſancti in patria non habent pœnitentiam.

lib 4 Moral circa ſinem lib.

¶2 Præterea, Sancti in patria ſunt Chriſto conformes: ſed in Chriſto non fuit pęnitentia, quia nec fides, quæ eſt principium pęnitētiæ: ergo nec in ſanctis in patria erit pęnitentia.

¶3 Præterea, Fruſtra eſt habitus qui ad actum non reducitur: ſed ſancti in patria non pęnitebunt actu, quia ſic eſſet eis aliquid contra uotum: ergo non erit in eis habitus pęnitentiæ.

SED CONTRA Pęnitentia eſt pars iuſtitiæ: ſed iuſtitia eſt perpetua & immortalis, & ī patria remanebit: ergo & pęnitentia.

¶5 Præterea, In vitis patrum legitur à quodam patre dictum, quod ēt Abraham pęnitebit de hoc, quod non plura bona fecerit: ſed magis dēt homo pęnitere de malo commiſſo, quàm de bono omiſſo, ad quod non tenebatur (quia de tali bono loquitur:) ergo erit ibi pœnitētia de malis commiſſis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ virtutes cardinales remanebunt in patria: ſed ſm̄ actus quos habent in fine ſuo: & ideo cum pęnitentia virtus, ſit pars iuſtitiæ, quæ eſt virtus cardinalis, quicunque habet habitum pęnitentiæ in hac vita, habebit in futura, ſed non habebit eundem actum quem nunc habet, ſed alium, ſ. gratias agere Deo pro miſericordia relaxante peccata.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa auctoritas ꝓbat,* ꝙ non habent eundem actum quem hic habet pęnitentia: & hoc concedimus.

** eſt Gregorij, citata argu n. 1.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Chriſtus non potuit peccare, & ideo materia huius virtutis non competit ſibi nec actu, nec potentia, & propter hoc, non eſt ſimile de ipſo & de aliis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ pęnitere propriè loquendo, prout dicit actum pęnitentiæ, qui nunc eſt, nō erit in patria, nec tamen habitus fruſtra erit, quia altū actum habebit.

QVARTVM concedimus Sed quia quinta ratio probat quòd etiam idem actus pęnitentiæ erit in patria, qui modo eſt:

Ideo dicendum ad QVINTVM, ꝙ voluntas noſtra in patria omnino erit conformis voluntati Dei. Vñ ſicut deus voluntate antecedente vult omnia eſſe bona, & ꝑ conſequens nihil eſſe mali, non aūt voluntate conſequente, ita ēt eſt de beatis, & talis volūtas impropriè dicitur ab illo ſancto patre pœnitentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum angelus ſit ſuſceptiuus pœnitentia. 64

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ ēt angelus ſeu bonus, ſeu malus ſit ſuſceptiuus pœnitentiæ. Quia timor eſt initium pœnitentiæ, ſed in eis eſt timor Iac. 2. dæmones credunt, & contremiſcunt. ergo in eis poteſt eſſe pœnitentia.

¶2 Præterea, Philoſophus dicit in 9. Ethic.* ꝙ pœnitudine replentur mali, & hæc eſt maxima pœna eis, ſed dęmones maximè ſunt praui, nec aliqua pęna eis deeſt, ergo dæmones poſſunt pęnitere.

lib. 9. Eth. c. 4 parum ante finem

¶3 Præterea. Facilius mouetur aliquid in id quod eſt ſm̄ naturam, quàm in id quod eſt contra naturam, ſicut aqua, quæ per violentiam calefacta eſt, etiam per ſeipſam ad naturalē proprietatem redit. Sed angeli pn̄t mutari in peccatum, quod eſt contra communem natura eorum Ergo multò fortius poſſunt reuocari in id quod eſt ſecundum naturam. Sed hoc facit pœnitentia, ergo ſunt ſuſceptibiles pœnitentiæ.

¶4 Præterea, Idem iudicium eſt ſecundum Dama. †de angelis & de animabus ſeparatis: Sed in animabus ſeparatis poteſt eſſe pœnitentia, vt quidam dicunt, ſicut in animabus beatis, quæ ſunt in patria, ergo & in angelis poteſt eſſe pęnitentia.

li. 2. ortho. fidei ca. 4. in fine.

SED CONTRA, Per pęnitentiam homo conſequitur veniam de peccato commiſſo, ſed hoc eſt impoſſibile in angelis ergo non ſunt ſuſceptibiles pęnitentiæ.

¶Præterea, damaſc. dicit, ꝙ homo fungitur pęnitentia propter corporis infirmitatem, ſed angeli ſunt incorporei,

corporei, ergo in eis non poteſt eſſe pœnitentia.

RESPONDEO dicendum, ꝙ pœnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo, ſm quod eſt paſſio: ſic autem nihil aliud eſt, quàm dolor vel triſtitia de malo commiſſo & quamuis ſecundum quod eſt paſſio, non ſit niſi in concupiſcibili, tamen alicuius actus voluntatis ſimilitudinariè pęnitentia dicit, quo quis ſ. deteſtatur quod fecit: ſicut etiam amor, & aliæ paſſiones dicũtur in in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur ſecundum quod eſt virtus, & hoc mõ deteſtari malũ commiſſum cum emendationis propoſito & intentione expiandi, vel Deum placãdi de offenſa commiſſa, eſt actus. Deteſtatio aũt mali competit alicui, ſm quod habet ordinem naturalem ad bonũ: & quia in nulla creatura talis ordo vel inclinatio totaliter tollitur, ideo et in damnatis talis deteſtatio manet, & per conſequens pœnitentiæ paſſio vel ſimile: vt dicitur Sap. 5. intra ſe pęnitentiam agentes, &c. Et hæc quidem pęnitentia cũ nõ ſit habitus, ſed paſſio vel actus, nullo modo in beatis Angelis eſſe poteſt, in quibus peccata cõmiſſa nõ pręceſſerunt: ſed in malis Angelis eſt cũ ſit eadem rõ de ipſis & de animabus damnatorum: quia ſm Dam. Quod hominibus eſt mors, hoc Angelis eſt caſus. Sed peccatum Angeli eſt irremiſſibile. & quia peccatum, vt remiſſibile eſt vel expiabile, eſt propria materia ipſius virtutis, quæ pęnitentia dicitur, ideo cum materia non poſſit eis competere, non adeſt eis potentia exeundi in actum, & ideo nec habitus eis conuenit: & ideo Angeli ſuſceptiui virtutis pœnitentiæ eſſe non poſſunt.

Li. 2. ortho dox fid. c. 4 in fine.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ex timore in eis generatur aliquis pęnitentiæ motus, ſed non quæ ſit virtus. Et ſimiliter dicendum ad SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quicquid in eis eſt naturale, totum eſt bonum & ad bonũ inclinans. ſed liberum arbitrium in eis, eſt in malo obſtinatum, & quia motus virtutis & vitij non ſequitur inclinationem naturæ, ſed magis motum liberi arbitrij: ideo non oportet, quamuis naturaliter inclinentur ad bonum, ꝙ motus virtutis in eis ſit, vel eſſe poſſit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ non eſt eadem rõ de Angelis ſanctis. & de animabus ſanctis, quia in animabus ſanctis præceſſit vel præcedere potuit peccatum remiſſibile, non aũt in Angelis, & ita, quamuis ſint ſimiles quantum ad ſtatũ præſentem, non tñ quantum ad ſtatum præteritũ: quem pœnitentia reſpicit directè.

QVAESTIO XVII.

De entitate & quidditate clauium, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de poteſtate miniſtrorũ huius ſacri, q̃ ad claues ptinet. Circa ꝙ primo videndum eſt de clauibus. Secũdo de excommunicatione. Tertio, de indulgentia: hæc enim duo ſunt annexa poteſtati clauium. Circa primũ conſideranda ſunt quatuor. Primo, de entitate & quidditate clauium, & vſu earum. Secundo, de effectu earũ. Tertio, de miniſtris clauium. Quarto, de his in quibus poteſt exerceri vſus clauium.

Circa primum quæruntur tria.

¶Primo, vtrum claues in Eccleſia eſſe debeant.

¶Sc̃do, vtrũ clauis ſit poteſtas ligandi atq; ſoluendi, &c.

¶Tertio, vtrum ſint duæ claues vel tantum vna.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum claues in Eccleſia eſſe debeant.

65 *Th. 4. diſ. 18. q. 1. ar. 1. q. 1 et ſequenti.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Vĩ, ꝙ claues in Eccleſia eſſe non debeant. Non. n. requiruntur claues ad intrandũ domũ, cuius oſtiũ eſt apertũ: ſed Apo. 4. dĩ, Vidi, & ecce in cęlo oſtiũ apertum, quod Chriſtus eſt, qui de ſe ipſo dicit Io. 10. Ego ſum oſtiu: ergo ad introitũ cęli, Eccleſia clauibus non indiget.

¶2 Præterea, Clauis eſt ad aperiendũ & claudendum: ſed hoc ſolius Chriſti eſt, qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit: Apoc. 3. ergo Eccleſia in miniſtris ſuis claues non habet.

¶3 Præterea, Cuicunque clauditur cœlum, aperitur infernus, & econtrario: ergo quicunque habet claues cęli, habet claues inferni. Sed Eccleſia non dicitur habere claues inferni. ergo nec claues cęli habet.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum.

¶Præterea, Omnis diſpenſator debet habere claues eorum quæ diſpenſat: ſed miniſtri Eccleſiæ ſunt diſpenſatores diuinorum myſteriorum, vt patet 1. Corinth. 4. ergo debent habere claues.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in corporalibus clauis dicitur inſtrumentum, quo oſtium aperitur: regni autẽ oſtium nobis p peccatum claudĩ & quantum ad maculam, & quantum ad reatum pœnæ: & iõ poteſtas, quæ tale obſtaculum remouet, dicitur clauis. Hæc aũt poteſtas eſt in diuina Trinitate p auctoritatem, & iõ dicitur à quibuſdam, qđ habeat clauem auctoritatis: ſed in Chriſto hoĩe fuit hæc poteſtas ad remouendum prædictum obſtaculum, p meritum paſſionis, q̃ ẽt dicitur ianuam aperire. Et ideo dicitur, ſm quoſdam habere claues excellentiæ: Et quia ex latere Xp̃i dormiẽtis in cruce ſacramenta fluxerunt, ex quibus Eccleſia fabricatur, iõ in ſacramẽtis Eccleſiæ efficacia paſſionis manet. & propter hoc ẽt miniſtris Eccleſiæ, q ſunt diſpenſatores ſacramentorum, poteſtas aliqua ad prædictum obſtaculum remouendum eſt collata, non propria, ſed virtute diuina & paſſionis Chriſti: & hæc poteſtas metaphoricè clauis Eccleſiæ dicitur, quæ eſt clauis miniſterij.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oſtium cæli; quantum eſt de ſe, ſemper eſt apertũ: ſed alicui clauſum dicitur propter impedimentum intrandi in cælum, qđ in ipſo eſt: impedimẽtum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hoĩs conſecutum, per paſſionem Chriſti amotum eſt, & ideo Ioannes poſt paſſionem vidit in cælo oſtium apertum: ſed adhuc quotidie alicui manet clauſum propter peccatum originale quod contraxit, vel actuale quod commiſit: & propter hoc, indigemus ſacramentis & clauibus Eccleſiæ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc intelligiĩ de clauſione qua limbum clauſit, ne aliquis vltra in illũ deſcendat: & de apertione qua paradiſum aperuit, remoto impedimento naturæ per ſuam paſſionem.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ clauis inferni, qua aperitur & clauditur, eſt poteſtas gratiam conferendi, p quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur qđ eſt inferni porta, & clauditur, ne vltra homo in peccatum labatur, gratia ſuſtentatus. Poteſtas aũt gratiam conferendi ſolius Dei eſt, & ideo clauem inferni ſibi ſoli retinuit. Sed clauis regni eſt poteſtas ẽt dimittendi reatum pœnæ tpalis, q manet. per quẽ homo à regno prohibetur, & ideo magis põt homini dari clauis regni, q̃ clauis inferni, non enim idem ſunt, vt ex dictis * patet. Aliquis enim de inferno educitur per remiſſionem æternæ pœnæ, qui non ſtatim in regnũ introducitur, ppter reatum temporalis pœnæ, qui remanet. Vel dicendum, vt quidam dicũt, ꝙ eadem eſt clauis inferni & cæli: quia ex hoc ipſo, ꝙ alicui aperitur vnum, clauditur alterum, ſed denominatur à digniori.

In iſt. ante ſolutionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum clauis ſit poteſtas ligandi & ſoluendi, &c.

66 ** Magiſter li. 4 ſen. di. 18. §. B. † Hierony. ſuper illud Matt. 16. Tibi dabo claues regni, &c. to. 9.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ clauis non ſit poteſtas ligandi & ſoluendi, qua eccleſiaſticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet a regno, ut ex litera * habetur, & ex gloſ. Hierony. † Matth. decimoſexto, Poteſtas enim ſpiritualis in ſacramento collata eſt idem quod character: ſed clauis & character non videntur idem eſſe, quia p characterem, homo ad Deum comparatur, per claues autẽ ad ſubditos: ergo clauis non eſt poteſtas.

¶ 2 Præterea, Iudex eccleſiaſticus non dr̃ niſi ille q habet iuriſdictione quæ ſimul cũ ordine nõ datur: ſed claues in ordinis ſuſceptione coſeruntur: ergo non de buit de eccleſiaſtico iudice in definitione clauium mẽ tio fieri.

¶ 3 Præterea, Ad id quod aliquis habet ex ſeipſo, nõ indiget aliqua poteſtate actiua, per quã inducatur ad actum: ſed eo ipſo quo aliquiſ eſt dignus, ad regnũ admittitur: ergo non pertinet ad poteſtatem clauium, dignos ad regnum admittere.

¶ 4 Præterea, Peccatores indigni ſunt regno: ſed eccleſia ꝓ pctõribus orat vt ad regnũ ꝑueniant: ergo nõ excludit indignos, ſed magis admittit, quãtũ in ſe eſt.

¶ 5 Præterea, In omnibus agentibus ordinatis vltimus finis ptinet ad principale agens, non ad agens inſtrumẽtale: ſed principale agens ad ſalutẽ hominis eſt Deus: ergo ad Deum pertinet ad regnũ admittere, qđ eſt vltimus finis, & non ad habentem claues, qui eſt ſicut inſtrumentum vel miniſter.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſecundũ Philoſophum in 2. de Anima, *potentiæ per actus definiuntur: vnde cũ clauis ſit potentia quædã, oportet ꝙ ꝑ actum ſiue vſum ſuum definiatur; & ꝙ in actu obiectũ exprimatur, à quo ſpeciem recipit actus, & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata. Actus aũt poteſtatis ſpiritualis non eſt vt cælu aperiat abſolutè, quia iã apertum eſt (vt dictum * eſt) ſed vt quantum ad hũc aperiat: quod quidẽ ordinatè fieri non poteſt, niſi eius idoneitate cui aperiẽdũ eſt cœlũ, penſata: & ideo in ꝓdicta * definitione clauis, ponitur genus, ſ. poteſtas; & ſubiectũ poteſtatis, ſ. iudex eccleſiaſticus; & actus, ſ. excludere & recipere, ſm duos actus materialis clauis, q ſunt aperire & claudere cuius obiectũ tãgit in hoc qđ dicit, a regno; modus aũt in hoc quod dicit, dignos & indignos, in illis in quos actus exercetur, penſatur.

Li. 2. de anima tex. 33.

Ar. 1. huius quæſt. ad 1.

poſita in arg. 1. huius art.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad duo, quorum vnũ eſt cauſa alterius, vna poteſtas ordinatur: ſicut in igne calor ad calefaciendum & diſſoluendum: & quia oĩs gratia & remiſſio in corpore myſtico ex capite ſuo prouenit: ideo eadem poteſtas eſſe vr̃ per eſſentiam qua ſacerdos conficere põt, & qua poteſt ſoluere & ligare, ſi iuriſdictio adſit: nec differt niſi ratione, ſm quod ad diuerſos effectus comparatur: ſicut ẽt ignis dicitur ſecundum aliam rationem calefactiuus & liquefactiuus. Et quia nihil eſt aliud character ordinis ſacerdotis, quam poteſtas exercendi illud, ad quod principaliter ordo ſacerdotij ordinatur ſuſtinendo; oportet, ꝙ ſit idem quod ſpiritualis poteſtas: ideo character & poteſtas conficiendi, & poteſtas clauium, eſt vnum & idem per eſſentiam, ſed differt ratione.

AD SECVNDVM dicendum, quòd omnis poteſtas ſpiritualis datur cum aliqua conſecratione, & iõ clauis cũ ordine datur: ſed executio clauis indiget materia debita, q̃ eſt plebs ſubdita per iuriſdictionẽ, & iõ antequã iuriſdictionẽ habeat, habet claues, ſed nõ habet actũ clauiũ: & q̃a clauis ꝑ actũ definitur, iõ in definitione clauis ponitur aliqđ ad iuriſdictionẽ ptinens.

AD TERTIVM dicendum, quòd aliquis põt eſſe dignus aliquo dupliciter: aut ita quòd ipſum habendi ius habeat, & ſic quilibet dignus iam habet cœlũ apertum: aut ita, quod inſit ei aliqua congruitas ad hoc, ꝙ ei detur, & ſic dignos, quibus nondum totaliter apertum eſt cœlum, poteſtas clauium recipit.

AD QVARTVM dicendum, quod ſicut Deus nõ obdurat impartiendo malitiam, ſed non conferendo gratiam: ita ſacerdos dicitur excludere, non quod impedimentũ ad intrandum ponat, ſed quia impedimentum poſitum non amouet, quia ipſe amouere non poteſt, niſi prius Deus amouerit: & ideo rogatur Deus ipſe abſoluat, vt ſic ſacerdotis abſolutio locũ habeat.

AD QVINTVM dicendum, quòd actus ſacerdotis non eſt immediatè ſuper regnum, ſed ſuper ſacramenta, quibus homo ad regnum peruenit.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſint duæ claues, vel tantum vna.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ nõ ſint duæ claues ſed tantum vna. ad vnam. n. ſeram non requiritur niſi vna clauis: ſed ſera ad quam amouendam ordinantur eccleſiæ claues eſt peccatum: ergo contra vnum peccatum non indiget eccleſia duabus clauibus.

¶ 2 Præterea, Claues in collatione ordinis conferuntur: ſed ſciẽtia nõ eſt ſemꝑ ex infuſione, ſed qñque ex acquiſitione; nec ab omnibus ordinatis habetur, & à quibuſdã nõ ordinatis habetur: ergo ſcientia nõ eſt clauis, & ſic eſt vna tm̃ clauis, ſ. poteſtas iudicandi.

¶ 3 Præterea, Poteſtas quam habet ſacerdos ſuꝑ corpus Chriſti myſticum, dependet ex poteſtate quam habet ſuper corpus Chriſti verũ: ſed poteſtas conficiendi corpus Chriſti verũ, eſt vna tantum: ergo etiam poteſtas quæ reſpicit corpus Chriſti myſticum, eſt vna tãtum. Sed hæc eſt clauis: ergo, &c.

SED CONTRA, videtur ꝙ ſint plures q̃ duæ, quia ſicut ad actum hominis requiritur ſcientia & potentia, ita & voluntas: ſed ſcientia diſcernendi ponitur clauis, & ſimiliter potentia iudicandi: ergo & voluntas abſoluendi debet dici clauis.

¶ 5 Præterea, Tota Trinitas peccatum remittit: ſed ſacerdos per claues eſt miniſter remiſſionis peccatorum ergo debet habere tres claues, vt Trinitati cõfiguretur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in omni actu qui requirit idoneitatẽ ex parte recipientis, duo ſunt neceſſaria ei qui debet actum illum exercere; ſ. iudiciũ de idoneitate recipientis, & expletio actus. Et ideo etiam in actu iuſtitiæ, per quam redditur alicui hoc quo dignus eſt, oportet eſſe iudiciũ quo diſcernatur an iſte ſit dignus, & ipſam redditionẽ: & ad vtrunque horũ auctoritas q̃dam ſiue poteſtas exigitur. Non. n. dare poſſumus niſi quod in poteſtate noſtra habemus: nec iudiciũ dici põt, niſi vim coactiuam habeat, eo ꝙ iudiciũ ad vnũ iam terminatur: quæ quidem determinatio in ſpeculatiuis fit per virtutem primorũ principiorũ, quibus reſiſti non poteſt; & in rebus practicis per vim imperatiuã in iudicante exiſtentem. Et quia actus clauis requirit idoneitatẽ in eo, in quem exercetur, q̃a recipit ꝑ clauẽ iudex eccleſiaſticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta definitione * patet: ideo indiget iudicio diſcretionis, quo idoneitatẽ iudicet: & ipſo receptionis actu: & ad vtrunq; horũ poteſtas q̃dã ſiue auctoritas requiritur. Et ſm hoc ſunt duæ claues, quarũ vna pertinet ad iudiciũ de idoneitate eius q abſoluendus eſt; & alia, ad ipſam abſolutionẽ, & hæ duæ claues non diſtinguuntur in eſſentia auctoritatis, quia vtraque ad officium idem competit: ſed ex comparatione ad actus, quorum vnus alium præſupponit.

In ar. præced arg. 1. poſita.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ad vnã ſerã aperiendam vna clauis immediatè ordinaĩ: ſed nõ eſt inconueniens ꝙ vna ad actũ alterius ordinetur, & ſic eſt in ꝓpoſito. Secũda. n. clauis, q̃ dr̃ poteſtas ligãdi & ſoluendi, eſt quæ immediatè ſeram aperit peccati: ſed clauis quæ dr̃ ſcientia, oſtendit, cui aperienda ſit ſera illa.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ circa clauẽ ſciẽtiæ duplex eſt opinio. Quidã. n. dixerũt, ꝙ ſciẽtia ſm qđ eſt habitus acquiſitus vel infuſus, dr̃ hic clauis: & ꝙ nõ eſt principalis clauis, ſed in ordine ad aliã clauẽ dr̃ clauis, & ideo qñ eſt ſine alia, non dr̃ clauis; ſicut in viro literato, q non eſt ſacerdos. Et licet hac claui qñq; aliq ſacerdotes careant, q̃a neq; habent ſcientiã acquiſitã neque infuſam, qua abſoluere & ligare poſſint: tñ quãdoque induſtria naturali ad hoc vtuntur, quæ ſm eos clauiola dicitur: & ſic clauis ſciẽtiæ, quamuis cũ ordine nõ tradatur, traditur tñ cum ordine, quòd ſit clauis qđ prius non erat: & hæc videtur opinio Magiſtri fuiſſe.*

**li. 4. ſent. di. 19. § A*

Matth. 16. Sed hoc non videtur verbis Euangelij concordare, quę claues Petro dandas, ꝓmittũt, & ita nõ ſolum vna, ſed duæ in ordine dantur. Et ꝓp hoc alia opinio eſt, ꝙ ſciẽtia quæ eſt habitus, nõ eſt clauis, ſed auctoritas actum ſcientiæ exercendi, quę quandoque ſine ſcientia eſt, quãque aũt ſcientia ſine ipſa, ſicut patet etiam in iudicijs ſecularibus. Aliquis. n. iudex ſecularis habet auctoritatẽ iudicãdi, q nõ habet iuris ſcientiã: & aliquis ecõtrario habet iuris ſcientiã: qui non habet auctoritatẽ iudicandi. Et quia actus iudicij ad quem aliquis ex auctoritate ſuſcepta obligaꝰ, non aũt ex ſcientia habita, ſine vtroq; bene fieri nõ põt: iõ auctoritas iudicãdi, q̃ clauis eſt ſcientiæ, ſine ſcientia nõ põt ſine peccato accipi; ſed ſciẽtia ſine auctoritate ſine pctõ haberi põt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ poteſtas conficiendi eſt ad vnum tm̃ actum, alterius generis: & ideò nõ connumeratur clauibus nec multiplicatur ſicut poteſtas clauium, quæ eſt ad diuerſos actus, quãuis ſm poteſtatis ſiue auctoritatis eſſentiam ſit vna, vt dictũ eſt. †

In fine cor. huius art. AD QVARTVM dicendum, ꝙ velle vnicuiq; eſt liberum: & ideo ad volendum non exigitur auctoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ tota Trinitas eodẽ modo remittit peccata, ſicut vna perſona: & ideò non oportet, ꝙ ſacerdos qui miniſter eſt Trinitatis, tres claues habeat, & præcipuè cùm voluntas, quæ ſpiritui ſancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictũ eſt. *

In ſolutione praeced.

QVÆSTIO XVIII.

De effectu clauium, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de effectu clauiũ.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionem culpæ.

¶ Secundo, vtrum ſacerdos poſſit remittere peccatum, quo ad pœnam.

¶ Tertio, vtrũ ſacerdos ꝑ poteſtatẽ clauiũ ligare poſſit.

¶ Quartò, vtrũ poſſit etiam ſoluere & ligare ſecundum

68 proprium arbitrium.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionẽ culpæ.

Thomas vbi ſuprà ar ti. 3 q. 1. et ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd poteſtas clauium ſe extẽdat ad remiſſionẽ culpæ, dicitur. n. diſcipulis, Ioan. 20. Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. Sed hoc non dicitur quantũ ad manifeſtationẽ tm̃ vt Magiſter in litera * dicit: quia ſic ſacerdos noui Teſtamenti non haberet maiorem poteſtatem, quàm ſacerdos veteris Teſtamenti: ergo exercet poteſtatem in culpæ remiſſionem.

li. 4. Sent. diſt. 18.

¶ 2 Præterea, In pœnitentia datur gratia ad remiſſionem peccati: ſed huius ſacramẽti diſpenſator eſt ſacerdos ex vi clauium: ergo cũ gratia nõ opponatur peccato ex parte pœnæ, ſed ex parte culpæ, videtur, quod ſacerdos ad remiſſionem culpæ operetur ex vi clauium.

¶ 3 Præterea, Maiorem virtutem recipit ſacerdos ex ſua cõſecratione q̃ aqua baptiſmi ex ſua ſanctificatione; ſed aqua baptiſmi hãc vim accipit, vt corpus tãgat & cor abluat, ſecundum Aug. † ergo multò fortius ſacerdos in ſui cõſecratione hanc poteſtatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere poſſit.

Tractatu 80. in Ioã. poſt me 10. & in 3. par. q. 64. ar. 1. arg. 3 & alibi ſæpius.

4 ¶ SED CONTRA, Magiſter * dicit, ꝙ Deus hanc poteſtatem non cõtulit miniſtro, ꝙ ad interiorẽ mundationem cooperaretur ei: ſed ſi peccata quo ad culpã remitteret, cooperaretur ei ĩ mũdatione ĩteriori: ergo ptãs clauiũ non ſe extendit ad culpæ dimiſſionem.

¶ 5 Præterea, Peccatum non remittitur, niſi ꝑ Spiritum ſanctum: ſed dare Spiritum ſanctum non eſt alicuius hominis, vt in 1. li. Sen. Magiſter † dixit: ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

**li. 4. Sen. diſt. 18. § D E.* *† 1. diſt. 14. § D.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta (ſm Hug. *) ex ſanctificatione inuiſibilẽ gratiam continent. Sed hmõi ſanctificatio qñq; ad neceſſitatẽ ſacramenti requiritur, tam in materia † q̃ in miniſtro * ſicut patet in confirmatione: & tunc vis ſacramentalis eſt in vtroque coniunctim. Quandoque aũt ex neceſſitate ſacramenti non requirit niſi ſanctificatio materię; ſicut in baptiſmo * quia nõ habet miniſtrũ determinatũ quãtu ad ſui neceſſitatẽ; † & tunc tota vis ſacramẽtalis conſiſtit in materia. Qñq; verò de neceſſitate ſacramenti requirit conſecratio vel ſanctificatio miniſtri ſine aliqua ſanctificatione materiæ: & tũc tota vis ſacramẽtalis conſiſtit in miniſtro, ſicut eſt in pœnitentia. Vñ eodẽ modo ſe habet ptãs clauiũ, q̃ eſt in ſacerdote ad effectũ ſacramẽti pñiæ, ſicut ſe habet virtus q̃ ẽ in aqua baptiſmi ad effectũ baptiſmi. Baptiſmus autẽ & ſacramentũ pœnitentiæ conueniunt quodãmodo in effectu, quia vtrunq; contra culpã ordinaꝰ directè, qđ non eſt ita de alijs ſacramentis; ſed in hoc differũt, quia ſacramentum pniæ, eò ꝙ habet actus ſuſcipientis quaſi materiales, nõ põt dari, niſi adultis; in q̃bus requiritur ꝑparatio ad ſuſcipiendũ effectũ ſacramentorum. Sed baptiſmus quãdoq; datur adultis & quandoq; pueris, & alijs carentibus vſu rõnis: * & iõ ꝑ baptiſmũ daꝰ gratia & remiſſio peccatorũ pueris ſine aliqua ſui præparatione præcedente, nõ aũt adultis, in q̃bus præexigitur ꝑparatio remouẽs fictionẽ. Quæ quidẽ ꝑparatio quandoq; ꝓcedit tempore, ſufficiens ad gratiæ ſuſceptionẽ, antequã baptiſmus actu percipiat: ſed nõ ante votum baptiſmi, poſt tẽpus propalatæ veritatis. Qñq; aũt talis ꝑparatio tẽpore non ꝓcedit ſed eſt ſimul cum baptiſmi ſuſceptione & tũc ꝑ baptiſmi ſuſceptionem gratia remiſſionis culpæ cõfert. Sed ꝑ pnię ſacramentũ nunquã datur gratia niſi ꝑparatio adſit, vel prius fuerit. Vñ virtus clauiũ operatur ad culpæ remiſſionẽ, vel in voto exiſtẽs, vel in actu ſe exercẽs; ſicut & aqua baptiſmi: ſed ſicut baptiſmus non agit ſicut principale agens, ſed ſicut inſtrumẽtũ, nõ q̃dẽ ꝑtingens ad ipſam gratiæ ſuſceptionẽ cauſandã ẽt inſtrumẽtaliter, ſed diſponẽs ad grãm, ꝑ quã fit remiſſio culpæ, ita eſt de poteſtate clauiũ. Vñ ſolus Deus remittit ꝑ ſe culpã & in virtute eius agit inſtrumentaliter Baptiſmus vt inſtrumentum inanimatũ, & ſacerdos vt inſtrumẽtũ animatum, qđ dr̃ ſeruus ſm Philoſophum in 8. Ethic. * & iõ ſacerdos vt miniſter. Et ſic patet, ꝙ poteſtas clauium ordinatur aliquo modo ad remiſſionem culpæ, nõ ſicut cauſans, ſed ſicut diſponẽs ad eam. Vnde ſi ante abſolutionẽ aliqs non fuiſſet ꝑfectè diſpoſitus ad gratiã ſuſcipiendã, in ipſa confeſſione & abſolutione ſacramentali gratiam conſequeretur ſi obicẽ non poneret. Si. n. clauis nullo modo ad culpæ remiſſionẽ ordinaretur, ſed ad remiſſionẽ pœnę tm̃, vt quidã dicũt, nõ exigeretur votũ ſuſcipiendi effectũ clauiũ, ad culpæ remiſſionẽ: ſicut non exigiꝰ votum ſuſcipiẽdi alia ſacramenta, q̃ non ordinanꝰ ad culpę dimiſſionẽ ſed cõtra pœnã. Sed hoc facit videri, ꝙ non ordinetur ad culpæ dimiſſionẽ, qa ſemper vſus clauiũ ad hoc, ꝙ effectũ habeat, requirit ꝑparationẽ ex parte recipiẽtis ſacramẽtum: & ſimile eſſet de Baptiſmo ſi nunquã daret niſi adultis.

Li. 4. de ſacramentis par. 9. c. 1. ante mediũ *† vt dictũ eſt ĩ 3. par. q. 72. ar. 3.* ** ibi ar. 11* *† vt dicitur in 3 par. q. 66. ar. 3 ar gu. 5.* ** vbi dem in 3. parte dicitur. qõ. 67. ar. 3. 4. & 5.*

** vt dictum eſt ĩ 3 par. q. 68. ar. 9. & ar. 9 & 12. et quæ. 39. ar. 3. ad 1.*

Vide in 3. p. q. totam 62 & q. 64 ar. 1. cor. et 14. ar. 3.

Li. 8. c. 11. non procul à fine.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut Magiſter dicit in litera, * ſacerdotibus cõmiſſa eſt poteſtas remittẽdi peccata, non vt propria virtute remittant, quia hoc Dei eſt, ſed vt operationẽ Dei remittentis oſtendãt tanquã miniſtri. Sed hoc contingit tribus modis. Vno modo, vt oſtendant eã non ꝑſentem, ſed promittant eã futurã, ſine hoc, ꝙ aliquid operentur ad ipſam: & ſic ſacramẽta veteris legis operationẽ Dei ſignificabãt tm̃, & ſacerdos veteris legis oſtendebat tm̃, & nihil operabatur. Alio modo vt ſignificent præſentẽ, & nihil ad eã operenꝰ & ſic quidã dicũt, ꝙ ſacramẽta nouæ legis ſignificant collationẽ gratiæ, quam Deus in ipſa ſacramentorũ collatione dat, ſine hoc, ꝙ in ſacramentis ſit aliqua virtus operans ad gratiam. Et ſecundum hanc opinionem, ẽt poteſtas clauiũ eſſet tãtum oſtendens

Li. 4. Sent. diſt. 18.

oſtendens diuinam gratiam ĩ culpæ remiſſione ĩ ipſa ſacramentali collatione facta. Tertio mõ, vt ſignificẽt diuinã operationẽ ad remiſſionẽ culpæ pñtem, & ad ipſam aliquid diſpoſitiuè & inſtrumentaliter operenť, & ſic ſm aliã opinionẽ q̃ ſuſtineť cõius, ſacra nouæ legis emundationẽ oſtendunt diuinitus factã. & hoc mõ etiã, ſacerdos noui Teſtamẽti oſtendit abſolutos à culpa; quia proportionaliter oportet loqui de ſacramẽtis, & de poteſtate miniſtrorũ. Nec obſtat quin claues eccleſiæ ad remiſſionẽ culpæ diſponant, quia culpa iam eſt remiſſa: ſicut nec ꝙ baptiſmus diſponat, quantũ in ſe eſt, in eo qui iam ſanctificatus eſt.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ neq; ſacrm pœnitẽtiæ, neq; ſacrm Baptiſmi, operãdo, pertingit directè ad gratiam, nec ad culpæ remiſſionem ſed diſpoſitiuè.

Vnde etiam patet reſponſio AD TERTIVM.

Aliæ rationes oſtendunt ꝙ ad remiſſionẽ culpæ directè, clauiũ ptãs non opereť, ꝙ concedendum eſt.

69 ARTICVLVS II.

Vtrum ſacerdos poſſit remittere peccatum quoad pœnam.

AD SECVNDVM ſic ꝓcediť. videť, ꝙ ſacerdos non poſſit remittere pctm̃ quoad pœnã. Peccato. n. debeť pœna æterna & tẽporalis: ſed adhuc poſt abſolutionem ſacerdotis manet pœnitens obligatus ad pęnam temporalẽ in purgatorio, vel in hoc mũdo faciendam: ergo non dimittit aliquo mõ pœnam.

¶ 2 Præterea, Sacerdos nõ põt ꝑiudicare iuſtitiæ diuinæ: ſed ex diuina iuſtitia taxata eſt pœnitentib' pęna, quam debent ſubire: ergo ſacerdos nõ poteſt de ea aliquid remittere.

¶ 3 Præterea, ille qui paruum peccatum cõmiſit non eſt minus ſuſceptiuus effectus clauiũ, q̃ ille qui cõmiſit maius peccatũ: ſed ſi aliquid de pœna per officiũ ſacerdotis de maiori peccato dimittiť, poſſibile ẽ eſſe adeo paruũ peccatũ, cui non debeatur plus de pęna, q̃ illud ꝙ de maiori peccato dimiſſum eſt: ergo poterit totam pœnam illius parui peccati dimittere, ꝙ falſum eſt.

¶ 4 Præterea, tota pęna temporalis peccato debita, eſt vnius rõnis: ſi ergo per primam abſolutionem dimittatur aliquid de pœna, & per ſecundam ab' eodem pctõ abſolutionẽ poterit aliquid dimitti, & ſic tantum poterit multiplicari abſolutio, ꝙ vi clauiũ tota pœna tolletur, cùm ſecunda abſolutio, nõ ſit minoris efficaciæ, quam prima: & ſic peccatum remanebit omnino impunitum, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA, Clauis eſt poteſtas ligandi & ſoluendi: ſed poteſt ſacerdos iniungere pœnam temporalem: ergo & poteſt abſoluere à pœna.

Magiſt. l. 4. ſent. di. 18. §. D. & E. ¶ Præterea, Sacerdos non poteſt dimittere peccatũ, quantum ad culpam, vt in litera dř.* nec quantum ad pœnam æternam, pari rõne. Si ergo nõ põt remittere quantum ad pœnam temporalẽ, nullo modo remittere poterit: quod eſt omnino contrarium dictis euãgelij

RESPONDEO dicendum, ꝙ idem iudicium eſt de effectu, quẽ poteſtas clauiũ actualiter exercita cõplet in eo, in quo contritio tempore præceſſit; & de effectu baptiſmi, qui iam habenti gratiã, datur. Aliquis. n. per fidem & contritionem præcedentem baptiſmum gratiam remiſſionis peccatorum quantum ad culpã, cõſequutus eſt. ſed cũ actualiter poſtea baptiſmum ſuſcipit, gratia augetur,* & à reatu pœnæ totaliter abſolui- *vt patet ex 3 par. q. 69 ar. 4. ad. 2.* tur, eo ꝙ fit particeps paſſionis Chriſti. Et ſimiliter illi qui per contritionem conſequutus eſt remiſſionẽ pctõrum, quantum ad culpam, & per conſequens, quantum ad reatum pœnæ æternæ, quæ ſimul cum culpa dimittitur, ex vi clauium, ex paſſione Chriſti efficaciã habẽtiũ, augetur gratia, & remittitur tpalis pœna, cuius reatus adhuc remanſerat poſt culpæ remiſſionem; non tñ tota, ſicut in baptiſmo,* ſed pars eius quia in baptiſmo *3. p. q. 69. ar. 3.* homo regeneratus configuratur paſſioni xp̃i, totaliter efficaciam paſſionis Chriſti, (quæ ſufficit ad oẽm pœnam delendã*) in ſe ſuſcipiens, vt nihil de prioris pec- *3. p. q. 4. ar. 4* cati actualis pœna, remaneat, quia non debet alicui imputari ad pœnã, niſi quod ipſemet fecit. †In Baptiſmo *† 3. p. q. 69 ar. 1. corp.* aũt hõ nouã vitã accipiens fit per gratiam baptiſmalẽ nouus homo: & ideo nullus reatus pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in pœnitentia hõ nõ *3. p. q. 69. ar. 2.* mutatur in aliam vitam, quia non eſt regeneratio, ſed ſanatio, quædam: ideo ex vi clauium, quæ operatur ĩ ſacramento pœnitentiæ, non tota pœna remittiť,* ſed *vt patet ex Aug. li. 2. de pecca. mer. & remiſſ. c. 34. to 7. Et cõtra Fauſtũ li. 22. c. 67 to. 6. & tra ctã. 124. in Euang. Io. to. 9.* aliquid de pœna temporali, cuius reatus poſt abſolutionem à pœna æterna remanere potuit: nec ſolũ de pœna illa, quam hic pænitens hẽt in confitendo, vt quidã dicunt: quia ſic confeſſio & ſacramentalis abſolutio nõ eſſent niſi in onus, quod non competit ſacramẽtis nouæ legis: ſed etiam de illa pæna quæ in purgatorio debetur, aliquid remittitur, vt minus ĩ purgatorio puniatur abſolutus, ante ſatisfactionem decedens, q̃ ſi ante abſolutionem decederet.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſacerdos non remittit totam pænam temporalem, ſed partem: & ideo adhuc manet obligatus ad pænam ſatisfactoriam.

AD SECVNDVM dicendum ꝙ paſſio Chriſti ſufficienter ſatisfecit pro pctis totius mundi, & ideo ſine ꝑiudicio diuinæ iuſtitiæ aliquid de pæna ſibi debita remitti poteſt, ſm quod effectus paſſionis Criſti ad ipſũ, per ſacramentum eccleſiæ pertingit.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ pro quolibet pctõ oportet aliquam pænã ſatiſfactoriã remanere, per quã medicina contra pctm̃ pręſtetur: & ideo quamuis virtute abſolutionis dimittatur aliqua quantitas pænæ debitæ pro aliquo magno pctõ, non oportet, ꝙ tanta quantitas pæne dimittatur reſpectu cuiuslibet pctĩ, quia ſm hoc, aliquod pctm̃ remaneret oĩno ſine poena: ſed virtute clauium de penis ſingulorum pctõrum proportionaliter dimittitur.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ quidã dicunt, ꝙ in prima abſolutione tantũ dimittiť vi clauium, quantũ dimitti poteſt: ſed tñ valet iterata confeſſio, tũ pp̃ inſtructionem, tum pp̃ maiorem certitudinẽ, tum pp̃ interceſſionem ſacerdotis vel confeſſoris, tum pp̃ verecundiæ meritum. Sed hoc non videtur verum quia etſi hec eẽt rõ confeſſionẽ iterandi, non tñ eſſet rõ iterandi abſolutionem, præcipuè ĩ eo qui non habet aliquam cauſam dubitationis de præcedenti abſolutione: ita. n. poterit dubitare poſt ſm abſolutionem, ſicut poſt primam. Sicut videmus, ꝙ ſacramentum extremæ vnctionis non *infra. q. 33 ar. 2.* iteratur ſuper eundem morbum, eo quòd totũ quod ꝑ ſacramentum fieri potuit ſemel factum eſt. Et preterea in ſecunda confeſſione nõ requireretur, quod hẽet claues ille cui fit cõfeſſio, ſi nihil ibi vis clauiũ opereť: Et ideo dñt alii etiam in ſecunda abſolutione, aliquid in clauiũ dimitti de poena, qa ĩ ſecũda abſolutione gratię cõfertur augmentum, & quãto maior gratia recipiť minus de impuritate præcedentis pctĩ manet, & ideo minor pœna purgãs debetur. vñ ẽt ĩ prima abſolutione alicui plus & minus dimittitur de pena, ſm quod ſe plus ad grãm diſponit, & põt eſſe tanta diſpoſitio, ꝙ ẽt ex vi contritionis tota poena tollitur, vt pdictum eſt.* vñ *q. 5. ar. 2.* etiam non eſt inconueniens ſi per frequentem cõfeſſionem etiam tota poena tollatur, vt pctm̃ omnino remaneat impunitum, pro quo poena Chriſti ſatiſfecit.

70 ARTICVLVS III.

Vtrum ſacerdos per poteſtatem clauium poſſit ligare.

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, quod ſacerdos per poteſtatem clauium ligare nõ poſſit virtutes. n. ſacramentales ordinant contra pctm̃ vt medicina: ſed ligare non ẽ medicina pctĩ, ſed magis aggrauatio morbi, vt videtur: ergo ſacerdos ꝑ vim clauium, quæ eſt vis ſacramentalis, non poteſt ligare.

¶ 2 Preterea, Sicut abſoluere, vel aperire eſt amouere *Aug. li. 1. Retract. c. 19. tom 1.* obſtaculum, ita ligare eſt obſtaculum ponere ſed obſtaculũ

culum regni pſtñi eſt, quod nobis ex alio imponi nõ poteſt; quia non niſi volũtate peccatur: ergo ſacerdos ligare non poteſt.

¶3 Præterea, Claues ex paſſione Chriſti efficaciã habent: ſed ligare non eſt effectus paſſionis: ergo ex clauium poteſtate non poteſt ſacerdos ligare.

SED CONTRA, eſt, quod dicitur Matth. 15. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.

¶Præterea, Poteſtates rõnales ſunt ad oppoſita: ſed poteſtas clauium eſt poteſtas rationalis, cum habeat diſcretionem adiunctam ergo habet ſe ad oppoſita: ergo ſi poteſt ſoluere, poteſt & ligare.

RESPONDEO dicendum, ꝙ operatio ſacerdotis in vſu clauium, eſt conformis Dei operationi, cuius miniſter eſt. Deus autem habet operationem & in culpam & in pœnam: ſed in culpam, ad ſoluendum quidẽ, directè; ad ligandum autem, indirectè inquantum obdurare dicitur, dum gratiam non largitur. Sed in pœnam habet operationem directè, quantum ad vtrunq;: quia & poenæ parcit, & poenã infligit. Similiter ergo & ſacerdos etſi in abſoluendo ex vi clauiũ, habeat aliquã operationem ordinatã ad culpæ dimiſſionẽ mõ iã præ- *Ar. 1 huius quæſt.* dicto,* non tñ ligando aliquã operationẽ hẽt in culpã, niſi ligare dicatur, inquantum non abſoluit, ſed ligatos oſtendit. Sed in pœnã hẽt ptãtem & ligandi & ſoluendi: ſoluit.n. à pœna quã dimittit, ſed ligat quantũ ad poenam q̃ remanet Sed ad hanc ligare dupliciter dicit. Vno modo conſiderando ipſam quantitatem poenæ, in cõi, & ſic non ligat, niſi inquantum non ſoluit, ſed ligatum oſtendit. Alio mõ cõſiderando poenã hãc, vel illam determinatẽ, & ſic ligat ad poenã, imponẽdo eã.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illud reſiduum poenæ ad quod obligat, eſt medicina purgans peccati impuritatem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ obſtaculũ regni nõ ſolum eſt peccatum, ſed etiam poena, quam qualiter *in corp. huius ar. Ro 1* ſacerdos imponat, dictum eſt.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ etiam paſſio Chriſti obligat nos ad poenã aliquam, per q̃ ei conformemur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſacerdos poſſit ligare, & ſoluere ſecundum proprium arbitrium.

71 AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ ſacerdos poſſit ligare & ſoluere ſm proprium arbitrium. Hieronym n. dicit, † Menſuram tẽporis in agenda poenitentia: ideo non ſatis apertè pñgunt canones, pro vnoquoque crimine, vt de ſingulis dicant, qualiter vnumquodque ſit* emundandum: ſed magis arbitrio ſacerdotis intelligentis relinquendũ ſtatuunt, ergo videtur, ꝙ ipſe ſecundum ſuum arbitrium poſſit ligare & ſoluere.

*Refertur ĩ decretis de pœnit. di. 1 c. 85. incipit. Mẽſuram añt. Et citatur, a Magiſt. 4. ſen di 20. § C. in fine. *Al' emendandum. †Luc. 16.*

¶2 Præterea, Dominus, † laudauit villicum iniquitatis ꝙ prudenter feciſſet, quia debitoribus domini ſui te miſiſſet largiter, ſed Deus ẽ magis pronus ad miſerẽdũ, quàm aliquis dñs temporalis: ergo videtur, ꝙ laudabilior ſit ſacerdos, quanto plus de poena remiſerit.

¶3 Præterea, Ois Chriſti actio noſtra eſt inſtructio: ſed ipſe quibuſdam peccantibus nullam pœnam impoſuit, ſed ſolum emendationem vitæ, vt patet de adultera Io. 8. ergo videtur, ꝙ ſecundũ arbitrium ſuum poſſit etiam ſacerdos, qui eſt vicarius Chriſti, dimittere totam poenam vel partem.

Refertur ĩ decretis de pœnit. di. 5. c. Falſas. Et ci. 4 ſen. di. 16. § B.

SED CONTRA, Greg. dicit: *Falſam poenitentiam dicimus, q̃ non ſm auctoritatem ſanctorum patrũ, ꝑ qualitate criminis imponitur: ergo videtur, ꝙ omnino non ſit in arbitrio ſacerdotis.

¶Præterea, Ad actum clauium requiritur diſcretio: ſed ſi eſſet omnino in voluntate ſacerdotis dimittere, & imponere de poena quantum vellet, nõ eſſet ibi neceſſaria diſcretio, quia nunquam ibi indiſcretio poſſet accidere: ergo non eſt omnino in arbitrio ſacerdotis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſacerdos operatur in vſu clauium ſicut inſtrumentũ & miniſter Dei: nullũ aũt inſtrm hẽt efficacẽ actũ, niſi ſcdm quod mouet a principali agente, & ideo dicit Dionyſ.* in ſine eccleſia hierar. quod ſacerdotibus vtendũ eſt virtutibus hierarchicis, qũo diuinitas eos mouerit. In cuius ſignum Matth. 16. ante poteſtatẽ clauiũ Petro traditam fit mẽtio de reuelatione diuinitatis ei facta. & Io. 20. pmittit poteſtati remiſſionis Apoſtolis datæ, Spiritus ſancti donũ, quo filij Dei aguntur. vnde ſiquis pter illũ motũ diuinũ vti ſua poteſtate pſumpſerit, non conſequeretur effectũ, vt Diony. dicit. † Et pter hoc a diuino ordine auerteretur, & ſic culpam incurreret. Et qa pœnæ ſatisfactoriæ infligẽdæ medicinæ ſunt: ſicut medicinæ ĩ arte determinatæ, non oĩbus cõpetunt, ſed variandæ ſunt, ſcdm arbitriũ medici non propriam voluntatẽ ſequẽtis, ſed ſcientiam medicinæ: ita poenæ ſatisfactoriç ĩ canone determinatç non cõpetunt oibus, ſed variandç ſunt ſcdm arbitriũ ſacerdotis diuino iſtinctu regulatũ Sicut ergo medicus aliqñ prudenter nõ dat medicinam ita efficacẽ q̃ ad morbi curationẽ ſufficiat, ne pp debilitatẽ naturæ maius periculũ oriatur: ita ſacerdos diuino iſtinctu motus non ſemꝑ totam poenam, q̃ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine poenæ deſperet, & à poenitẽtia totaliter recedat.

in c. vltimo par. 3. a med. illius. Rom. 8. Eodem loco nũc dicto.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ arbitriũ illud debet eſſe diuino inſtinctu regulatum.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ etiam de hoc laudatur villicus, ꝙ prudenter fecit & ideo in remiſſione penæ debita diſcretio adhibenda eſt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ Xps habuit poteſtatẽ excellentiæ in ſacris: vnde ipſe ex auctoritate poenã totam vel partem poterat dimittere ſicut volebat. Nõ eſt ergo ſimile de his qui operantur tantũ vt miniſtri.

QVAESTIO XIX.

De miniſtris clauium, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de miniſtris clauiũ & vſu earum

¶Circa quod quæruntur ſex.

¶Primo, vtrum ſacerdos legalis claues habuerit.

¶Secundo, vtrum Chriſtus claues habuerit.

¶Tertio, vtrum ſoli ſacerdotes claues habeant.

¶Quarto, vtrum ſancti homines non ſacerdotes, claues, vel vſum earum habeant.

¶Quinto, vtrum mali ſacerdotes vſum clauium habeãt efficacem.

¶Sexto, vtrum ſchiſmatici, hæretici, excõicati, ſuſpenſi, & degradati, vſum clauium habeant.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quòd ſacerdos legalis claues habuerit. Clauis. n. eſt ſequela ordinis: ſed ipſi habuerunt ordinẽ ex quo ſacerdotes dicebantur: ergo etiam claues habuerunt ſacerdotes legis. 72

Tho. ad. 19. q. 1. ar. 1. q. 1. & ſequent.

¶2 Præterea, Sicut Magiſt. dicit, † claues ſunt duæ. ſ. ſciẽtia diſcernẽdi, & potẽtia iudicande: ſed ad vtrunque ſacerdotes legales hẽbant a ctoritatẽ: ergo hẽbẽt claues

li. 4. ſen. di. 18. § Co

¶3 Præterea, Sacerdotes legales hẽbant aliq̃ poteſtatem ſuper reliquũ populũ, non temporalẽ, quia ſic poteſtas regia non fuiſſet diſtincta à ſacerdotali: ergo ſpiritualem. Et hæc eſt clauis. ergo habebant clauem.

SED CONTRA, Claues ordinantur ad aperiendũ regnũ cælorũ, quod aperiri nõ potuit ante Chriſti paſſionem: ergo ſacerdos legalis claues non habuit.

¶Præterea, Sacra veteris legis gratiam nõ cõferebant ſed aditus regni coeleſtis aperiri nõ potuit niſi p grãm, ergo p illa ſacra non poterat aperiri, & ſic ẽt ſacerdos, q miniſter eorũ erat, claues regni coeleſtis non hẽbat.

RESPONDEO dicendum, ꝙ quidam dixerunt, ꝙ in veteri lege erant claues regni apud ſacerdotes, quia eis erat commiſſum imponere pœnam pro delictis, vt dicitur Leuit. 5. qđ ad claues pertinere videtur: ſed fuerunt tunc incompletæ, nunc aũt ꝑ Chriſtum iu ſacerdotibus nouæ legis ꝑfectæ ſunt. Sed hoc videtur eſſe cõtra intentionem Apoſtoli, in Epiſtola ad Heb. cap. 9. Ibi. n. ſacerdotium Chriſti ꝑfertur ſacerdotio legali, per hoc ꝙ Chriſtus aſſiſtit Pontifex futurorum bonorum, introducens per proprium ſanguinem in tabernaculum non manufactum, in quod introducebat ſacerdotium veteris, legis ꝑ ſanguinem hircorum & taurorum. Vñ patet ꝙ ſacerdotij illius poteſtas non ſe extendebat ad cœleſtia, ſed ad figuras cœleſtium: & ideo ſm alios dicendũ, quod non habebant claues, ſed in eis figura clauium præceſſit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis regni cœleſtis conſequitur ad ſacerdotium, per quod homo in cęleſtia introducitur, non autem tale erat ſacerdotium Leuiticum: & ideo claues cęli non habuerant, ſed claues terreni tabernaculi.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſacerdotes veteris legis habebant auctoritatem diſcernendi & iudicandi, ſed non vt admitteretur homo iudicatus ab eis in cęleſtia, ſed in figuras cęleſtium.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ non habebant ſpiritualem poteſtatem: quia per ſacramenta legalia non à culpis, ſed ab irregularitatibus homines purgabant, vt ad manu factum tabernaculum aditus purgatis per eos, pateret.

ARTICVLVS II.

Vtrum Chriſtus clauem habuerit.

73 AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur quòd Chriſtus nõ habuerit clauem. Clauis enim characterem ordinis conſequitur: ſed Chriſtus non habuit characterem: ergo non habuit clauem.

¶2 Præterea, Chriſtus habuit in ſacramentis poteſtatem excellentiæ vt effectum ſacramenti ſine ſacramentalibus poſſet conferre: ſed clauis eſt quoddã ſacramẽtale: ergo non indigebat claui, & ſic fruſtra eã habuiſſet.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid, &c.

RESPONDEO dicendum, ꝙ virtus aliquid agendi eſt in inſtrumento, & in per ſe agente non eodem modo: ſed in per ſe agente eſt perfectius. Poteſtas aũt clauium quam nos habemus, & aliorum ſacramentorum, virtus eſt inſtrumentalis: ſed in Chriſto eſt vt in ꝑ ſe agente ad ſalutẽ noſtram, ꝑ auctoritatem quidẽ, inquantũ eſt deus, ſed per meritum, inquantum eſt homo. Cla-

74 uis autem de ratione ſua exprimit poteſtatẽ aperiendi & claudendi, ſiue aliquis aperiat quaſi principale agẽs, ſiue quaſi miniſter. Et ideo in Chriſto oportet ponere clauem, ſed altiori modo, quàm ſit in eius miniſtris: & ideo dicitur quod habet clauem excellentiæ.

† In li. 2 de officijs Eccleſiaſtica c. 14. et li. 7. Ethim. c. 12 in fi. & citatur à magiſt. in 4. li. Sent. di. 24. § C Simile qđ habetur in decretis. di. 25. cap. Perlectis. & expreſſe di. 2 c. 2. incipit, cle ros. in fin.

** Qua. 17. ar. 1.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ character de ſua rõne dicit aliquid ab aliquo deriuatum & ideo poteſtas clauium quæ in nobis à Chriſtò deriuata eſt, ſequiť characterem quo Chriſto conformamur. ſed in Chriſto non conſequitur characterem, ſed principalem formã.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ clauis illa quã Chriſtus habuit, non erat ſacramentalis, ſed ſacramentalis clauis principium.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſoli ſacerdotes claues habeant.

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, ꝙ nõ ſoli ſacerdotes claues habeant, Dicit. n. Iſido. † ꝙ oſtiarij inter bonos & malos habent iudiciũ, dignos recipiunt, indignos reijciunt: ſed hæc eſt definitio clauium, vt ex dictis* patet: ergo non ſolum ſacerdotes, ſed etiam oſtiarij claues habent.

¶2 Præterea, Claues ſacerdotibus daniť dũ ꝑ vnctionẽ poteſtatẽ diuinitus accipiunt: ſed Reges ẽt poteſtatẽ in populum fidelem diuinitus habent, & ꝑ vnctionem ſanctificantur: ergo non ſoli ſacerdotes habẽt claues.

¶3 Præterea, Sacerdotium eſt ordo vni ſingulari ꝑſonæ conueniens: ſed clauem aliquando vř habere tota vna congregatio, quia quædam capitula excõicationẽ inferre poſſunt, quod ad poteſtatem clauium pertinet ergo non ſoli ſacerdotes clauem habent.

¶4 Præterea, Mulier nõ eſt ſacerdotalis ordinis ſuſceptiua, quia ei in Eccleſijs docere non competit, ſm Apoſtolum 1. Cor. 14. ſed aliquæ mulieres vñr habere clauem ſicut abbatiſſæ quæ habent ſpiritualem poteſtatẽ in ſubditas: ergo non ſolum ſacerdotes habent claues.

SED CONTRA eſt, ꝙ Amb. † dicit: Hoc, ius, ſ. ligãdi & ſoluendi, ſolis ſacerdotibus eſt conceſſum.

li. 1 de Paenitẽ. c. 2. circa prin. tom. 1.

¶ Præterea, Per poteſtatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & deum. Sed hoc tm̃ ſacerdotibus competit; qui conſtituuntur in his q̃ ſunt ad Deũ vt offerunt dona & ſacrificia pro peccatis, vt dicitur Hebr. 5. Ergo ſoli ſacerdotes claues habent.

RESPONDEO dicendum, quod clauis eſt duplex. Vna quæ ſe extendit ad ipſum cęlum immediatè, remouendo impedimenta introitus in cęlum per remiſſionẽ peccati, & hæc vocatur clauis ordinis, & hãc ſoli ſacerdotes habent, quia ipſi ſoli ordinantur populo in his q̃ directè ſunt ad Deũ. Alia clauis eſt q̃ non directe ſe extendit ad ipſum cęlũ, ſed mediante militante Eccleſia, ꝑ quam aliquis ad cęlum vadit, dum per eam aliquis excluditur vel admittitur ad conſortium Eccleſiæ militãtis per excõicationem & abſolutionem, & hæc vocať clauis iuriſdictionis in foro cauſarum: & ideo hanc, etiã non ſacerdotes habere poſſunt, ſicut archidiaconi & electi, & alii qui excõicare poſſunt. Sed non proprie dicitur clauis cœli, ſed quædam diſpoſitio ad ipſam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oſtiarij habẽt clauẽ cuſtodiendi ea quæ in templo materiali continẽtur, & habent iudicium à tali templo excludendi, & admittendi, non quidem ſua auctoritate iudicantes q ſint digni, vel indigni, ſed iudiciũ ſacerdotium exequentes, vt ſic quodammodo executores poteſtatis ſacerdotalis videantur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Reges non habent aliquam poteſtatem in ſpiritualibus, & ideo clauem regni cęleſtis non accipiunt, ſed ſolum in temporalibus, q̃ ẽt non niſi a Deo eſſe poteſt, vt patet Rom 13 Nec ꝑ vnctionem in aliquo ſacro ordine conſecrantur, ſed excellentia poteſtatis ipſorum à Xp̃o deſcendere ſignificatur & vt ipſi ſub Chriſto in populo Chriſtiano regnẽt.

Gre. c. 4. in 10 cap. 1. Regum.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut dicitur in Politicis † qñq; iudex hẽt totam poteſtatem, ſicut eſt in regno: quque aũt multi in diuerſis officijs conſtituti, etiã ex æquo, vt dicitur in 8. Ethic.* ita ẽt ſpiritualis iuriſdictio poteſt haberi ab vno ſolo, ſicut ab ep̃o, & à pluribꝰ ſimul, ſicut à Capitulo, & ſic habeat clauem iuriſdictionis, non tamen clauem ordinis omnes ſimul.

li. 3. c. 4. à medio.

** ca. 10. & 11.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ mulier ſecundum Apoſt. eſt in ſtatu ſubiectionis, & ideo non põt habere aliquam ſpiritualem iuriſdictionem quia ẽt ſecundum Philo. in 8. Eth. † corruptio eſt vrbanitas, qñ ad mulierem dominium peruenit. Vnde mulier non hẽt neque clauem ordinis, neque clauem iuriſdictionis. Sed cõmittitur mulieri aliquis vſus clauiũ, ſicut habere correctionem in ſubditas mulieres propter periculum, quod imminere poſtea, ſi uiri mulieribus cohabitarent.

1. Cor. 11. & 14.

Ex c. 10. à medio.

† vt patet ex decret. li. 15. tim. 38. c. 10.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum etiam ſancti homines, non ſacerdotes, claues vel vſum earum habeant.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vř, ꝙ ẽt ſancti hoĩes non ſacerdotes, vſum clauiũ habeant. Abſolutio. n. & ligatio q̃ fit per claues, efficaciam 75

habet ex merito paſſionis Xp̄i:ſed illi maximè paſſioni Chriſti conformantur,qui per patientiam & alias virtutes Chr̄m paſſum ſequuntur:ergo vr̄, ꝙ etiam ſi non habeant ſacerdotalem ordinē, poſſint ligare & ſoluere.

¶2 Præterea, Heb 7 dr̄:Sine vlla contradictione quod minus eſt a meliore bene dicitur, ſed in ſpiritualibus, ſm Aug.* hoc eſt maius eſſe quod eſt melius eſſe : ergo meliores,qui.ſ. plus de charitate habent, poſſunt alios benedicere abſoluendo,& ſic idem quod prius.

li. 6. de trinitate c. 8. circa med. tom 3.

SED CONTRA, Cuius eſt potentia, eius eſt actio, ſm Philoſ.* ſed clauis quæ eſt poteſtas ſpiritualis,eſt tā tum ſacerdotum : ergo & vſus eius nō niſi ſacerdotibus conuenire poteſt.

In lib de ſomno et vigilia ca. 1. ante med.

RESPONDEO dicēdum, quod agens per ſe & agens inſtrumentale ī hoc differunt: quod agēs inſtrumētale nō inducit in effectum ſimilitudinē ſuam,ſed ſimilitudinem principalis agentis:principale autem agens īducit ſimilitudinē ſuam. Et iō ex hoc aliquid cōſtituitur principale agens,ꝙ hēt aliquā formā,quā in alterū trāſfundere pōt:non aūt ex hoc conſtituit̄ agens inſtrumentale, ſed ex hoc ꝙ eſt applicatū à principali agente ad effectū aliquē inducendū. Cū ergo in actu clauiū principale agens ſit Xp̄s,vt deus,ꝑ auctoritatē,& vt hō, ꝑ meritū ex ipſa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex ꝑfectione gratiæ,conſequit̄. ꝙ poſſit in actum clauium. Sed hō alius non pōt in actū clauium ſicut ꝑ ſe agens: qa nec ipſe alteri gratiā,qua remittunt̄ peccata,dare poteſt,nec ſufficienter mereri:& iō non eſt,niſi ſicut agēs inſtrumentale. Vñ & ille q̄ effectum clauium conſequitur,non aſſimilatur vtenti clauibus,ſed Chriſto. Et ꝑꝑ hoc quantumcunque aliquis habeat de gratia,non poteſt pertingere ad effectum clauium,niſi applicetur ad hoc vt miniſter,per ordinis ſuſceptionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut inter inſtrumentum & effectum non exigitur ſimilitudo ſm cōuenientiā in forma,ſed ſm proportionē inſtr̄i ad effectū: ita ēt nec inter inſtr̄m & principale agens, & talis ſimilitudo eſt in ſanctis hominibus ad Chriſtum paſſum, & talis ſimilitudo eīs vſum clauium non confert.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis purus homo non poſſit alteri ex condigno mereri gratiam tñ vnius meritum pōt cooperari ad ſalutē alterius: & ideo duplex eſt benedictio. Vna quæ eſt ab ipſo hoīe puro, ſicut merente per proprium actum: & talis pōt fieri à quolibet ſancto,in quo Chriſtus habitat ꝑ gratiā:& hęc requirit maioritatē bonitatis, ad minus inquantum huiuſmodi. Alia eſt benedictio, qua homo benedicit,vt benedictionem quæ eſt ex merito Chriſti,inſtrumentaliter alicui applicans:& quantum ad hanc,requiritur maioritas ordinis,& non virtutis.

76

ARTICVLVS V.

Vtrum mali ſacerdotes vſum clauium habeant.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̄,ꝙ mali ſacerdotes vſum clauium non habeant. Ioan. 20. vbi vſus clauium Apoſtolis traditur. Spiritus ſancti donum præmittitur:ſed mali non habent Spiritum ſanctum.ergo non habent vſum clauium

li. 5 de Baptiſmo contra Donatiſt. c. 21. circa finē. to 7 Et refertur de Conſec di. 4. ca Quō exaudit. & Mag. Sen. di 19 § H.

¶2 Præterea, Nullus ſapiens Rex diſpenſationem ſui theſauri,ſuo inimico committit ſed vſus clauium conſiſtit in diſpenſatione theſauri cœleſtis Regis,qui eſt ipſa ſapientia:ergo mali qui per peccatum ſunt eius hoſtes, non habent vſum clauium.

¶3 Præterea, Aug.† dicit ꝙ ſacr̄m gratiæ, dat ēt Deus ꝑ malos:ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum, vel per ſanctos ſuos, & ideo remiſſionem peccatorum per ſeipſum facit,vel per ipſius columbæ membra. Sed remiſſio peccatorū eſt vſus clauium. Ergo peccatores q̄ non ſunt columbæ mēbra, vſum clauium non habent.

† In Paſtorali 1. parte c 11. parū a prin. Similia locamodo ī 4. Sent diſt. 19 § B.

¶4 Præterea, Interceſſio mali ſacerdotis non hēt aliquam efficaciam ad reconciliandum, quia ſm Greg.* Cum is qui diſplicet,ad interpellandū mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur:ſed vſus clauium fit per quandā interceſſionem, vt patet in forma abſolutionis ergo praui ſacerdores nō habent efficacē clauiū vſum.

SED CONTRA, Nullus pōt ſcire de alio,an ſit in ſtatu ſalutis. Si ergo nullus poſſet vti clauibus in abſoluendo,niſi exiſtens in ſtatu ſalutis, nullus ſciret ſe eſſe abſolutum,quod eſt valde inconueniens.

¶ Præterea, Iniquitas miniſtri non pōt auferre liberalitatem Domini:ſed ſacerdos eſt ſolum miniſter. ergo non poteſt ſua malitia donum à Deo tranſmiſſum per eum nobis auferre.

RESPONDEO dicendum,ꝙ ſicut participatio formæ,quæ eſt inducenda in effectum,non facit inſtrumētum: ita nec ſubtractio talis formæ, tollit vſum inſtrumenti: & ideo cum homo ſit tantum inſtrumentaliter agens in vſu clauium, quantumcunque ſit gratia ꝑ peccatum priuatus,per quam gratia fit remiſſio peccatorū, nullo tamen modo priuatur vſu clauium.

Magiſter 4 Sen. di. 19 par. C.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ donū Spiritus ſancti exigit̄ ad vſum clauium,nò vt ſine quo fieri non poſſit:ſed qa ſine eo incōgruè ſit ex parte vtētis, quāuis ſubijciens ſe clauibus,effectum clauium conſequatur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Rex terrenus in theſauro ſuo defraudari & decipi pōt,& iō diſpēſationē eius hoſti nō cōmittit: ſed Rex celeſtis defraudari non pōt,quia totū ad ipſius honorem cedit, ēt ꝙ aliqui clauibus malè vtūtur,quia nouit ex malis elicere bona,& ꝑ malos ēt multa bona facere:& ideo non eſt ſimile.

Loco citato in arg. 3.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Aug.* loquit̄ de remiſſione peccatorū, ſm qd ſancti hoīes cooperant̄ ad ipſam non ex vi clauiū,ſed ex merito congrui:& iō dicit,ꝙ ēt ꝑ malos ſacr̄a miniſtrat:& inter alia ſacramēta ēt abſolutio,q̄ eſt vſus clauiū,cōputari dēt. Sed ꝑ mēbra colūbæ,i.ꝑ ſanctos hoīes,facit remiſſionē peccatorum, inquantū eorū interceſſionibus peccata remittit. Vel pōt dici,ꝙ mēbra colūbæ nominat oēs ab Eccleſia non ꝓciſos:q̄ enim ab eis ſacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur,non aūt qui recipiunt ab illis qui ſunt ab Eccleſia ꝓciſi,quia ex hoc ipſo peccāt. excepto baptiſmo, quē in caſu neceſſitatis licet ēt ab excōicato recipere.

vt dicit august. ſer. 11. de uerbis domini circa finē, to. 10. & li. 1. de baptiſmo cōt. donatiſt. c. 8 to 7. & de fide ad Petrū ca. 36. 39. & 3. to. 3.

AD QVARTVM dicendum,ꝙ interceſſio quam ſacerdos malus ex propria perſona facit,non habet efficaciam ſed illa quam facit vt miniſter Eccleſiæ, habet efficaciam ex merito Chriſti, vtroque tamen modo debet interceſſio ſacerdotis populo ſubiecto prodeſſe.

ARTICVLVS VI. 77

Vtrum ſchiſmatici, hæretici,excommunicati,ſuſpenſi & degradati. vſum clauium habeant.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur,ꝙ ſchiſmatici,hæretici,excōicati,ſuſpenſi & degradati,vſum clauiū habeant. Sicut enim poteſtas clauiū dependet ab ordine, ita & poteſtas conficiendi, quia ſi conficiunt,confectum eſt.quāuis peccent cōficientes.† ergo etiam non poſſunt amittere vſum clauium.

† vt dictū eſt ī 3. parte q 82. ar tic. 7.

¶2 Præterea, Omnis poteſtas ſpiritualis actiua in eo q̄ habet vſum liberi arbitrij, exit in actum qū vult : ſed poteſtas clauium adhuc manet in prædictis, quia cum non detur niſi in ordine, oporteret reordinari eos qñ ad Eccleſiam redeunt:ergo cum ſit potētia actiua, poſſunt in actum eius exire,cum voluerit.

¶3 Præterea, Spiritualis gratia magis impeditur ꝑ culpā,q̄ ꝑ pęnā:ſed excōicatio,& ſuſpenſio & degradatio, ſunt pœnæ quædam: cum ergo ꝑꝑ culpam non amittat aliquis vſum clauium,videtur quod nec propter iſta.

SED CONTRA, Auguſtinus dicit,† ꝙ Eccleſię charitas peccata dimittit. Charitas autem eſt quæ facit Eccleſiæ vnionem: cum ergo prædicti ſint ab Eccleſiæ vnione diuiſi,videtur,quòd vſum clauium non habeāt in remittendis peccatis.

† Tractat. 121. ī Ioā nem non procul à fine tom. 9.

¶ Præterea, Nullus abſoluitur à peccato ſecundum hoc quòd peccet: ſed aliquis à prædictis * abſolutionē

** In ar. 1.*

pecca-

peccatorum petens, peccat, contra præceptum Eccleſiæ faciens: ergo per eos à peccato abſolui non poteſt: & ſic idem quod prius.

*art. 1. huius art.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ in omnibus prædictis manet clauium poteſtas quãtum ad eſſentiam, ſed vſus impeditur ex defectu materiæ. Cũ. n. vſus clauium in vtente, prælationẽ requirat reſpectu eius in quem vtitur (vt ſupra dictũ * eſt) propria materia, in quam exercetur vſus clauium, eſt homo ſubditus. Et quia per ordinationẽ Eccleſiæ vnus ſubditur alteri: ideo etiam per Eccleſiæ prælatos põt ſubtrahi alicui ille, qui erat ei ſubiectus. Vnde cũ Eccleſia hæreticos & ſchiſmaticos & alios huiuſmodi priuet, ſubtrahẽdo ſubditos, vel ſimpliciter, vel quantum ad aliquid: quantũ ad hoc ꝙ priuati ſunt, non poſſunt vſum clauium habere.

*Quaſt. 17. ar. 2. ad 3. & art ſeq. in corp.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ materia ſacramenti Euchariſtiæ, in quã ſuam poteſtatem exercet ſacerdos, non eſt homo, ſed panis triticeus, & in Baptiſmo homo ſimpliciter. Vnde ſicut ſi ſubtraheretur hæretico panis triticeus, conficere non poſſet: ita nec ſi ſubtrahatur ſ'lato prælatio, abſoluere poterit: poteſt tamen baptizare & cõficere, quamuis ad ſui dãnationẽ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ propoſitio habet veritatẽ, qñ nõ deeſt materia, ſicut eſt in ꝓpoſito.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ ex iſpa culpa non ſubtrahitur materia, ſicut per aliquam pœnam: vnde pœna non impedit per contrarietatem ad effectũ inducendum, ſed ratione prædicta.*

*In cor. articu.

QVÆSTIO XX.

De his in quos vſus clauium exerceri poteſt, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de his in quos vſus clauium exerceri poteſt.

Circa quod tria quæruntur.

Primo, vtrum ſacerdos poſſit in quemlibet hominẽ vti claue quam habet.

Secũdo, vtrum ſacerdos poſſit ſemper ſuum ſubditũ abſoluere.

Tertio, vtrum aliquis poſſit vti clauibus in ſuum Superiorem.

78 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ ſacerdos poſſit vti claue, quã habet, in quẽlibet hoiem.

Thom. in 4 dis 19. q. 1. ar. 3. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſacerdos poſſit vti claue, quam habet, in quemlibet hominẽ. Poteſtas. n. clauium in ſacerdote deſcẽdit ex illa diuina auctoritate qua dixit, Accipite Spiritũ ſanctũ: quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis. Sed illud indeterminatè dictu eſt. Ergo habens clauẽ, indeterminatè poteſt ea vti in quoſlibet.

2 Præterea, Clauis corporalis q̃ aperit vnã ſeram, aperit omnes alias eiuſdem modi: ſed omne peccatum cuiuſcũq; hois eſt eiuſdẽ rõnis obſtaculũ, reſpectu introitus cœli: ergo ſi poteſt vnum hominẽ ſacerdos per clauẽ, quã habet, abſoluere; poterit & quoſlibet alios.

3 Præterea, Sacerdotium noui Teſtamenti eſt perfectius, q̃ veteris: ſed ſacerdos veteris Teſtamenti poterat vti ſua poteſtate, q̃ habebat, diſcernendi inter leprã & lepram, indifferenter in omnes: ergo multo fortius ſacerdos Euangelicus poteſt vti ſua poteſtate in oẽs.

Deuter. 17

SED CONTRA, eſt quod dr̃ 16. quæſt. 1. Nulli ſacerdotum liceat parochianũ alterius abſoluere aut ligare: ergo non quilibet poteſt quẽlibet abſoluere.

*In Decr. 16 quaſt. 1 c. 19. incipit Adijcimus.

Præterea, Iudiciũ ſpirituale debet eſſe ordinatius quam temporale. ſed in iudicio temporali non poteſt quilibet iudex quemlibet iudicare: ergo cum vſus clauium ſit iudicium quoddam, non poteſt ſacerdos quilibet ſua claui in quemlibet vti.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ea quæ circa ſingularia operari oportet, non eodẽ modo omnibus competunt. Vnde ſicut præter generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi medicos, quibus præcepta vniuerſalia medicinæ ſingulis infirmis *ſecundũ quod debent, aptentur: ita in quolibet principatu pter illum qui vniuerſalia præcepta legis tradit, oportet eſſe aliquos, q ea ſingulis, ſecundum quod debent, adaptent. Et propter hoc etiam in cœleſti hierarchia ſub poteſtatibus quæ indiſtinctè præ ſunt, ponuntur principatus, qui ſingulis prouincijs diſtribuuntur: & ſub his Angeli, q ſingulis hominibus in cuſtodiam deputantur, vt patet ex his quę dicta ſunt in 2. lib † Vnde & ita debet eſſe in prælatione Eccleſiæ militantis: vt apud aliquem eſſet prælatio indiſtincta in omnes, & ſub hoc eſſent alij qui ſuper diuerſos diuerſam poteſtatem & diſtinctã acciperent: & quia vſus clauium requirit aliquam prælationis poteſtatem, per quam ille, in quem vſus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus: ideo ille qui habet indiſtinctam poteſtatẽ ſup oẽs, põt vti clauibus in omnes: illi autẽ qui ſub eo diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quoſlibet vti poſſunt clauibus, ſed in eos tantum qui eis in ſortem venerunt, niſi in neceſſitatis articulo, vbi nemini ſacramenta ſunt deneganda.

*Aliàs infirmis.

† *Tho. in 2. ſenten. diſ. 10 q 1. ar. 1. & ar. 3. ad 1. & ar. 5.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad abſolutionẽ à peccato requiritur duplex poteſtas,* ſcilicet poteſtas ordinis, & poteſtas iuriſdictionis. Prima quidem poteſtas eſt æqualiter in omnibus ſacerdotibus, non autẽ ſecunda: & ideo vbi Dominus Ioan. 20. dedit omnibus Apoſtolis communiter poteſtatem remittendi peccata, intelligitur de poteſtate quæ conſequitur ordinem, vnde & ſacerdotibus, quando ordinantur, illa verba dicuntur, ſed Petro ſingulariter dedit poteſtatem dimittendi peccata, Matth. 16 vt intelligat ꝙ ipſe præ alijs habet poteſtatẽ iuriſdictionis: poteſtas autem ordinis, quantum eſt de ſe, ſe extendit ad omnes abſoluendos: & ideo indeterminatè Dominus dicit: Quorum remiſeritis peccata, intelligens tamen ꝙ vſus illius poteſtatis, eſſe deberet præſuppoſita poteſtate Petro collata, ſecundum ipſius ordinationem.

*Supra quæ. 19. ar. 3. ad 4.

DD SECVNDVM dicẽdum quòd clauis materialis non poteſt aperire, niſi ſeram propriam, nec aliqua virtus actiua poteſt agere niſi in propriam materiam: materia autẽ propria poteſtatis ordinis efficitur aliquis p iuriſdictione. & ideo non poteſt aliquis clauẽ vti in eum, in quem iuriſdictio non datur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ populus Iſrael vnus populus erat, & * vnum tantummodo templum habebat: vnde non oportebat ſacerdotum iuriſdictiones diſtingui, ſicut nunc in Eccleſia, in qua congregantur diuerſi populi & nationes.

* *Aliàs tantum vnum Dominũ temporale.*

ARTICVLVS II. 79

Vtrum ſacerdos poſſit ſemper ſuum ſubditum abſoluere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſacerdos non poſſit ſemper ſuũ ſubditum abſoluere. Sicut. n. Auguſtinus * in litera † dicit Nullus officio ſacerdotis vti debet, niſi immunis ab illis ſit, quæ in alijs* vindicat. Sed quandoque contingit, quod ſacerdos eſt particeps criminis quod ſubditus ſuus commiſit; ſicut cum mulierem ſubditam cognouit Ergo videtur, ꝙ non ſemper poſſit in ſuos ſubditos poteſtate clauium vti.

* *In libro de vera & falſa pœnitẽ. c. 20. to 4.*
† *Et habet magiſter 4. Sentẽ. diſ. 19. §. D. in fine.*
* *Aliàs iudicat.*

2 Præterea, Per poteſtatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: ſed quandoque alicui peccato annexus eſt irregularitatis defectus, vel excommunicationis ſententia, à qua ſimplex ſacerdos abſoluere non poteſt: ergo videtur, ꝙ non poſſit vti clauium poteſtate, in illos qui talibus irretiti ſunt.

3 Præterea, Sacerdotij noſtri iudiciũ * & p̃tãs per iudiciũ veteris ſacerdotij figuratur: ſed minoribus iudicibus ſm legem non omnia competebat diſcutere, ſed ad ſuperiores recurrebant; vt dicitur Exod. 24. Si quid natum fuerit quæſtionis inter vos, &c. ergo vr̃, quòd

* *Aliàs iuriſdictio.*

nec ſacerdos de grauibus peccatis poſſit ſubditum ſuũ abſoluere, ſed debeat ad ſuperiorem remittere.

SED CONTRA. Cuicunque committitur principale, committitur & acceſſorium: ſed ſacerdotibus cõmittitur ꝙ ſubditis ſuis Euchariſtiam diſpenſent, ad quam ordinatur abſolutio à peccatis quibuſcunque: ergo ſacerdos ab omnibus peccatis poteſt ſubditum ſuũ abſoluere, quantum eſt de clauium poteſtate.

¶ 4 Præterea, Gratia omne peccatum tollit, quantumcunque ſit parua: ſed ſacerdos ſacramenta diſpenſat, quibus gratia datur: ergo quantum eſt de poteſtate clauium, de omnibus peccatis abſoluere poteſt.

RESPONDEO dicendũ ꝙ poteſtas ordinis quantum eſt de ſe, extendit ſe ad omnia peccata remittenda: ſed quia ad vſum huiuſmodi poteſtas (vt dictũ eſt*) requirit iuriſdictio, quę à maioribus in inferiores deſcendit, ideo poteſt ſuperior aliqua ſibi reſeruare, in quibus iudiciũ inferiori nõ cõmittat, aliàs de quolibet poteſt ſimplex ſacerdos habens iuriſdictionẽ abſoluere. Sunt autẽ quinq; caſus, in quibus oportet, ꝙ ſimplex ſacerdos pœnitentẽ ad ſuperiorem remittat. Primus eſt, quando ſolennis pœnitentia eſt imponẽda, quia eius miniſter proprius eſt Epiſcopus. Secundus eſt de excommunicatis, quando inferior ſacerdos non poteſt abſoluere vt pote quando eſt à ſuperiori excommunicatus. Tertius, quando inuenit irregularitatẽ cõtractam, pro cuius diſpenſatione debet ad ſuperiorẽ remittere. Quartus, de incendiarijs. Quintus, quando eſt cõſuetudo in aliquo Epatu, ꝙ enormia crimina ad terrorẽ reſeruẽtur Epo, quia cõſuetudo dat vel aufert in talibus poteſtatem.

q. 17. art. 2. & 5 q. præc. art. 3 ad 4 & 1 q. præſenti art. 1. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in tali caſu, nec ſacerdos debet audire confeſſionẽ mulieris, cum qua peccauit, de illo peccato; ſed debet ad aliũ mittere: nec illa dẽt ei cõfiteri, ſed debet petere licentiam ad alium eũdi, vel ad ſuperiorẽ recurrere, ſi ille licentiam denegaret: tũ pp periculũ; tũ qa eſt minor verecundia: ſi tñ abſolueret, abſoluta eſſet. Qđ.n. Aug. dicit,* ꝙ nõ debet eſſe in eodẽ crimine, intelligendũ eſt ſm congruitatẽ, non ſecundum neceſſitatem ſacramenti.

Loco citato in arg. 1.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat: non aũt ab omnibus defectibus pœnę, qa adhuc poſt peractã pñiam de homicidio, aliquis remanet irregularis: vnde ſacerdos poteſt de crimine abſoluere, & pro pœna amouẽda debet ad ſuperiorem remittere: niſi in excõmunicatione, quia abſolutio ab ipſa, debet præcedere abſolutionem à peccato: quia quandiu aliquis eſt excõmunicatus, non poteſt recipere aliquod Eccleſiæ ſacramentum.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ratio illa procedit quantum ad hæc in quibus ſibi ſuperiores poteſtatem iuriſdictionis reſeruant.

80

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis poſſit vti clauibus in ſuum ſuperiorem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ aliqs non poſſit vti clauibus in ſuum ſuperiorem. Actus enim quilibet ſacramentalis requirit ꝓpriam materiam: ſed propria materia vſus clauium, eſt perſona ſubiecta, vt dictum eſt: ergo in eo qui non eſt ſubditus; non poteſt clauibus ſacerdos vti.

q. 17. art. 2. ad 2. & q. præc. ar. 6. cor. & q. præſenti ar. 1. corp.

¶ 2 Præterea, Eccleſia militans imitatur triumphantẽ: ſed in cœleſti Eccleſia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit ſuperiorem: ergo nec aliquis inferior ſacerdos poteſt vti actione hierarchica, quæ eſt per abſolutionem, in ſuperiorem.

¶ 3 Præterea, Iudicium pœnitentiæ debet eſſe ordinatius quàm iudiciũ exterioris fori, ſed in exteriori foro, inferior non põt excõicare aut abſoluere ſuperiorem: ergo videtur, quòd nec in foro pœnitentiali.

SED CONTRA, Superior prælatus etiam circũdatus eſt infirmitate, & contingit ipſum peccare. ſed remedium contra peccatum eſt poteſtas clauium: ergo cùm ipſe non poſſit in ſeipſum claue vti, quia non poteſt eſſe ſimul iudex & reus, videtur, ꝙ poſſit inferior in ipſum clauis poteſtate vti.

¶ Præterea, Abſolutio quæ fit per virtutem clauiũ, ordinatur ad perceptionẽ Euchariſtiæ: ſed inferior poteſt ſuperiori Euchariſtiam diſpenſare, ſi petat. ergo & clauium poteſtate in ipſum vti, ſi ſe ei ſubiecerit.

RESPONDEO dicendum, quòd poteſtas clauium, quantum eſt de ſe, extendit ſe ad omnes, vt dictũ* eſt, ſed quod in aliquem ſacerdos non poſſit poteſtate clauium vti, contingit ex hoc, ꝙ eius poteſtas eſt ad aliquos ſpecialiter limitata: vnde ille qui limitauit, põt extendere in quem voluerit, & pp hoc etiam poteſtatem ſibi dare põt in ſeipſum quamuis ipſe in ſeipſum vti clauium poteſtate non poſſit, quia poteſtas clauiũ requirit pro materia aliquem ſubiectũ, & ita alium, ſi biipſi enim aliquis ſubiectus eſſe non poteſt.

ar. præced. corp.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ quãuis Eps quẽ ſimplex ſacerdos abſoluit, ſit ſuperior eo ſimpliciter, eſt tamen inferior eo, inquantũ ei ſe peccatorẽ ſubijcit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in Angelis non poteſt accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus ſuis ſuperiores ſubdantur, ſicut accidit in hominibus: & ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ iudicium exterius eſt ſm homines: ſed iudicium cõfeſſionis eſt quo ad Deũ, apud quẽ aliquis redditur minor ex hoc ꝙ peccat non autem apud hominũ plationes: & ideo in exteriori iudicio, ſicut nullus in ſeipſum ſententiã dare põt excõmunicationis, ita nec alteri committere, nec ſe excommunicare. ſed in foro conſcientiæ põt alteri committere ſuã abſolutionẽ, qua ipſe vti non poſſet. Vel dicendum, ꝙ abſolutio in foro confeſſionis eſt principaliter poteſtas clauiũ, & ex conſequenti reſpicit iuriſdictionẽ: ſed excõicatio reſpicit totaliter iuriſdictionẽ: quantũ aũt ad poteſtatẽ ordinis, oẽs ſunt æquales. non autem quantũ ad iuriſdictionẽ, & ideo non eſt ſimile.

QVÆSTIO XXI.

De excommunicationis definitione, & congruitate, & cauſſa, in quatuor articulos diuiſa.

CONSEQVENTER videndum eſt de excõmunicatione. De qua primò conſiderandum eſt de definitione excõicationis, & congruitate, & cauſa. Secundò, de eo qui poteſt excõmunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione cũ excõicatis. Quartò, de abſolutione ab excommunicatione.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum cõuenienter excõmunicatio definiatur.

¶ Secundò, vtrũ Eccleſia debeat aliquẽ excõicare.

¶ Tertio, vtrũ aliquis pro aliquo temporali damno ſit excommunicandus.

¶ Quarto, vtrum excommunicatio iniuſtè lata, aliquem effectum habeat. 81

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum competens ſit hæc definitio excommunicationis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ incõpetens ſit hæc definitio excommunicationis à quibuſdam poſita.* Excõicatio eſt ſeparatio à cõmunione Eccleſiæ, quoad fructũ & ſuffragia gñalia. Suffragia n. Eccleſiæ valent eis pro quibus fiũt: ſed Eccleſia orat pro eis qui extra Eccleſiam ſunt, ſicut pro hæreticis & paganis: ergo etiã pro excõicatis, qui extra Eccleſiam ſunt: & ſic eis ſuffragia Eccleſiæ valent.

Tho. 4 d. 18. q. 2. ar. 1. q. 1. et ſequent.

** 1 definitio.*

¶ 2 Præterea. Nullus amittit ſuffragia Eccleſię, niſi p culpã: ſed excõicatio ñ ẽ culpa, ſed pœna: ergo p excõicationẽ nõ ſeparatur aliqs à ſuffragijs Eccleſiæ cõibus.

¶ 3 Præterea, Fructus Eccleſiæ nõ videtur eſſe aliud quàm ſuffragia: non. n. poteſt intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconuenienter vtrumque ponitur.

¶ 4 Præ-

¶4 Præterea, Excommunicatio minor quædam excommunicatio eſt: ſed per eam homo non perdit ſuffragia eccleſiæ: ergo definitio non eſt conueniens.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ille qui ꝑ baptiſmum in eccleſia ponitur ad duo aſcribitur, ſ. ad cœtũ fidelium, & ad participationem ſacramẽtorum: & hoc ſm, præſupponit primum quia in ſacramentis participandis, ēt fideles cõicant. Et ideo aliquis põt extra eccleſiam fieri per excõicationem dupliciter. Vno modo ita, ꝙ ſeparetur rm̃ à participatione ſacramentorũ, & hæc eſt excõicatio minor. Alio modo ita, ꝙ excludat̃, ab vtroque, & ſic erit excõicatio maior, quæ hic definitur Non aũt põt eſſe tertium ſ. ꝙ excludatur à cõione fidelium, & non à participatione ſacramentorum rõne iam dictã:* quia ſ. fideles in ſacramẽtis cõicant. Sed cõicatio fidelium eſt duplex Quædam in ſpũalibus, ſicut ſunt mutuæ orationes & conuentus ad ſacra percipienda. Quadã in corporalibus actibus legitimis. Quæ quidem communicationes his verſibus continentur.

*in ipſomet corp.

Si pro delictis anathema quis efficiatur.
Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Os, ſcilicet ne oſculum detur. Orare ne cum excommunicatis oremus. Vale, ne ſalutemus. †Cõio, ne. ſ. in ſacramentis cum ipſis aliquis communicet. Menſa negatur, ne aliquis cũ eis in menſa comedat. Præmiſſa* ergo definitio importat ſeparationem à ſacramentis, in hoc quod dicit, quoad fructum, & à cõione fidelium, quantum ad ſpiritualia, in hoc quod dicit. Et ſuffragia eccleſiæ communia. Alia autem definitio inuenitur, q̃ datur ſecundum ſeparationem abvtriſque actibus, quæ talis eſt. Excommunicatio eſt a qualibet licita communione fidelium ſeparatio.

†in decr. 11 q. 3. c. 16. 17. 18. 19. 24. 99. 107 & c. 3. & 10.

*in arg. 1. 2. definitio

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ pro infidelib' oratur, ſed ipſi orationis fructum non percipiunt, niſi ad fidẽ conuertant̃: ſimiliter & pro excõicatis orari poteſt, quamuis non inter orationes quæ pro membris eccleſiæ fiunt, & tñ fructum nõ percipiunt, quamdiu in excõicatione manent: ſed oratur vt detur eis ſpiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione ſoluantur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſuffragia alicuius valent alicui, ſecundum quod ei continuantur. Põt autẽ actio vnius alteri continuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt ſint vnũ in Deo, ſicut dicitur in pſa. 118. Particeps ego ſum omnium, &c. & hanc continuationem excõicatio nõ intercipit, quia iuſtè quis excõicari non põt, niſi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuiſus eſt, ēt ſi non excõicetur. Iniuſta aũt excõicatio charitatẽ alicui auferre non põt cum ſit de maximis bonis, quæ non poſſunt alicui inuito auferri. Alio modo per intẽtionem ſuffragia facientis quæ in aliquem fertur, ꝓ quo fiunt: & hanc continuationem excõicatio intercipit, quia eccleſia per excõicationis ſnĩam ſeparat excõicatos ab vniuerſitate fidelium, pro quibus ſuffragia facit. *Vnde ſuffragia eccleſiæ eis non proſunt quæ pro tota eccleſia fiunt, nec ex perſona eccleſiæ oratio pro eis inter membra eccleſiæ fieri poteſt: quamuis aliqua perſona priuata poſſit ad eorum conuerſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere.

*vt dicit magiſt. 4. ſent. di. 18. §. G in fine.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ fructus ſpũalis eccleſiæ non ſolum eſt ex ſuffragijs, ſed etiam ex perceptione ſacramentorum & ex fructu fidelium.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ minor excõicatio non habet perfectam rationem excõicationis, ſed aliquid ipſius participat, & ideo non oportet, ꝙ ei totaliter excommunicationis definitio conueniat, ſed ſolũ, quoad aliquid.

82

ARTICVLVS II.

Vtrum eccleſia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, quòd eccleſia nullũ debeat excommunicare. Quia excõicatio maledictio, quædã eſt. ſed Ro. 12 prohibemur maledicere: ergo eccleſia excõicare non debet.

¶2 Præterea, eccleſia militans debet imitari triũphantẽ: ſed vt in Epiſt. Iudæ legit̃, cum Michael Archangelus, cũ diabolo altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus iudiciũ inferre blaſphemiæ, ſed dixit. Imperet tibi dñs: ergo nec eccleſia militãs debet alicui iudicium maledictionis vel excommunicationis inferre.

¶3 Præterea, Nullus eſt in manũ hoſtis tradendus niſi oĩno deſperatus: ſed per excõicationem traditur aliquis in manum Satanæ, vt patet 1. Corin. 5. cum ergo de nemine ſit deſperandum in vita iſta, ergo eccleſia nullũ debet excommunicare.

SED CONTRA, eſt. ꝙ Apoſtolus. 1. Cor. 5. mandat quendam excommunicari.

¶ Præterea, Mat. 18. dicitur de illo qui eccleſiam audire contemnit. Sit tibi ſicut Ethnicus & publicanus, ſed Ethnici ſunt extra eccleſiam: ergo & illi qui eccleſiam audire contemnunt, per excommunicationem, extra eccleſiam ſunt ponendi.

RESPONDEO dicendum ꝙ iudicium eccleſiæ, conforme debet eſſe iudicio Dei Deus aũt peccatores multipliciter punit. Vno modo flagellis caſtigando, vt ad bonum eos trahat: Alio modo hoĩem ſibi relinquẽdo, vt auxilijs ſubtractis, quibus à malo ꝓpediebat̃, ſuam infirmitatem cognoſcat. & humilis ad deũ redeat, a quo ſuperbus diſceſſerat. Et quantum ad vtrunq;, eccleſia ĩ excõicationis ſnĩa, diuinum iudicium imitatur. Inquãtum n. aliquem a cõione fidelium ſeparat vt erubeſcat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella caſtigat: inquantum autem a ſuffragijs & alijs ſpiritualibus ſeparat, imitatur diuinum iudicium, quo hominem ſibi relinquit, vt per humilitatem ſeipſum cognoſcens ad deum redeat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ maledictio põt eſſe dupliciter. Vno modo ita ꝙ in malo quod irrogat, vel dicit per intentionem, ſiſtat: & ſic maledictio omnibus modis eſt prohibita. Alio modo ꝙ ita, ꝙ malum quod quis maledicendo imprecatur ad bonum illi' ordinet, qui maledicitur: & ſic maledictio, quandoq; eſt licita & ſalutifera: ſicut etiam medicus aliquod nocumentum infert infirmo, vt ſectionem, per quam ab infirmitate leberetur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ diabolus incorrigibilis eſt: & ideo non eſt ſuſceptibilis alicuius boni per excommunicationis ſententiam.* *Alias pœnam.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ex hoc ipſo ꝙ aliquis ſuffragiis Eccleſiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex ſuffragiis eccleſiæ conſequitur. valent. n. ad augmentũ gratiæ eis qui eã habent, vel ad merendũ, eis q̃ nõ habẽt: & quantũ ad hoc Magiſter ſententiarũ †dicit, ꝙ gratia Dei per excõicationẽ ſubtrahitur. Valent ēt ad cuſtodiam virtutis, & quantũ ad hoc dicit * ꝙ protectio ſubtrahitur nõ quod omnino a dei prouidentia excludatur excommunicatus, ſed ab illa protectione, qua filios eccleſiæ ſpecialiori modo cuſtodit. valent etiam ad defenſionem ab hoſte, & quantũ ad hoc dicit. *quod diabolo maior poteſtas ſæuiendi ĩ ipſum datur, & ſpiritualiter & corporaliter. vnde ĩ primitiua eccleſia, quando oportebat per ſigna homines ad fidẽ inuitare, ſicut Spiritusſancti donũ viſibili ſigno manifeſtabat̃; ita & excõicatio corporali vexatione a diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconueniens ſi ille qui non eſt deſperatus. hoſti detur, quia non datur quaſi dãnandus, ſed quaſi corrigendus, * cum in poteſtate eccleſiæ ſit & eius manu ipſum, cum voluerit erigere.

†li. 4 ſent. di. 18 §. G circa finẽ.

* Magiſter loco iam citato.

* Magiſt. poſt verba iam citata

* vt patet Au. ſerm. 12. in nouis ſermonibus

ARTICVLVS II.

83

Vtrum aliquis pro aliquo temporali damno debeat excõicari.

AD TERTIVM ſic proceditur. videt̃, ꝙ nullus pro aliquo temporali damno debeat excõicari. Quia pœna nõ dẽt excedere culpã, ſed pæna ex-

excommunicationis eſt priuatio alicuius boni ſpũalis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet: ergo ꝓ temporalibus nullus eſt excommunicandus.

1. Theſſ. 5

¶2 Præterea, Nulli malũ pro malo reddere debemus ſecundum Apoſtoli præceptum: ſed hoc eſſet malum, pro malo reddere, ſi pro tali damno quis excõicaretur: ergo nullo modo hoc debet fieri.

Aſſerũ 5. Et vide, Aug. i nonnis ſermonibus ſer. 12. & lib. 3. cõ var. ca. 1 & 2. tom 7.

SED CONTRA eſt, quod Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri ſententia mortis damnauit,* ergo & Eccleſiæ licet, pro temporalibus damnis excommunicare.

q 17. ar. 2.

RESPONDEO dicendum, ꝙ per excommunicationem iudex eccleſiaſticus excõicatos excludit quodam modo à regno: vnde cum non debeat à regno excludere niſi indignos (vt ex definitione clauis † patuit) nec aliquis reddatur indignus, niſi per peccatum mortale charitatem amiſerit, quæ eſt via ducẽs ad regnũ: iõ nullus excõicari debet niſi pro peccato mortali. Et quia in damnificando aliquem corporaliter vel in rebus tẽporalibus, aliquis mortaliter peccat, & cõtra charitatẽ facit: ideo pro damno temporali illato, Eccleſia aliquẽ excõicare poteſt. Sed quia excõicatio eſt grauiſſima pœnarum, pœnæ autem medicinæ ſunt ſecundum Philoſoph. in 2 Ethi.* ſapientis aũt medici eſt à leuiorib⁹ incipere medicinis, & minus periculoſis: iõ excõicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, niſi contumax fuerit, vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicij ſine licentia recedendo, vel determinationi non parendo. † Tunc. n. poſt, quam monitus fuerit, ſi obedire contempſerit, contumax reputatũ, & excommunicari debet a iudice, iam non habẽte, qd contra ipſum faciat amplius.

li. 2 c. 3 ante med.

vt hẽtur 2 q 6 c. 19. Quiſquis. & in conc. Meleuit. c. 24 in fi.

AD PRIMUM ergo dicendũ, ꝙ culpæ quantitas nõ menſuratur ex nocumento quod quis facit, ſed ex voluntate qua quis facit contra charitatem agens: & ideò quamuis pœna excommunicationis excedat nocumẽtum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

AD SECUNDUM dicendũ, ꝙ cum aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, ſed bonum: quia pœnæ medicinæ ſunt, vt dictum eſt.*

in cor. art.

84

ARTICULUS IIII.

Vtrum excõicatio iniuſtè lata aliquem effectum habeat.

vt dicitur ſent. di. 18. §. G. in fi. et q præſenti ar. 2 ad 1.

AD QUARTUM ſic proceditur. videtur, ꝙ excõicatio iniuſtè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excõicationem protectio & gratia dei ſubtrahitur,* quæ non iniuſtè ſubtrahi poteſt: ergo excommunicatio iniuſte lata non habet effectum.

† ſuper illud Mat. 16. Tibi dabo claues, to. 9.

¶2 Præterea, Hieronymus dicit, † ꝙ eſt de ſupercilio Phariſæorum, æſtimare eſſe ligatum vel ſolutum, qui ligatũ vel ſolutũ iniuſtè: ſed eorũ ſupercilũ erat ſuperbũ & erroneum: ergo excõicatio iniuſta nullũ hẽt effectũ.

Hom. 26. i Euãg. a medio illius, hẽtur 11. q. 3. c. 1. & 27.

SED CONTRA, Secundum Greg.* Sententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt: non aũt eſſet timenda, niſi aliquid noceret, etiam iniuſta: ergo, &c.

RESPONDEO dicendum, ꝙ excommunicatio poteſt dici iniuſta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, ſicut cum ex odio vel ex ira aliquis excõicat, & tunc excõicatio nihilominus hẽt effectum ſuum, quamuis ille qui excõicat peccet: † quia iſte iuſtè patit, quamuis ille iniuſte faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis, vel quia cauſa excõicationis eſt indebita, vel quia fertur ſnĩa, iuris ordine prætermiſſo: & tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiã nullam eſſe faciat, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio. Si autem talis error non annullet ſẽtentiam, habet effectum ſuum, & debet excommunicatus humiliter obedire. & erit ei ad meritum, vel abſolutionem petere debet ab excõmunicante, vel ad ſuperiorem iudicem recurrere. Si autem cõtemneret, eo ipſo mortaliter peccaret.. Contingit autem quandoque quòd ſit debita cã ex parte excõicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati, ſicut cum aliquis ꝓ falſo crimine in iudicio probato excommunicatur: & tũc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.

Greg. li. 2. Epiſt. Epi 34. poſt me. et 23. q. 4. c. 23. Inter querelas.

AD PRIMUM ergo dicendum, ꝙ quamuis homo gratiam Dei iniuſtè amittere non poſſit, poteſt tamen amittere illa iniuſte quæ ex parte noſtra ſunt, quæ ad gratiam Dei diſponunt: ſicut patet, ſi ſubtrahatur alicui doctrinæ verbũ quod ei debetur,* & hoc modo excommunicatio gratiam Dei ſubtrahere dicitur, vt ex prædictis, † patet.

† ar. 2 cor. & ad 3. et ar præſenti arg 1.

** loco cita. in argu. 10*

AD SECUNDUM dicendum ꝙ Hierony.* loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ poſſunt etiam iniuſtè infligi à rectoribus Eccleſiarum.

QUAESTIO XXVIII.

De his qui poſſunt excommunicare, & excommunicari, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, qui poſſunt excommunicare & excommunicari.

¶Circa quod quæruntur ſex.

¶Primo, vtrum quilibet ſacerdos poſſit excõicare.

¶Secundo, vtrum non ſacerdos excõicare poſſit.

¶Tertio, vtrum excommunicatus vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare.

¶Quarto, vtrum aliquis ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem poſſit excommunicare.

¶Quinto, vtrum aliqua vniuerſitas excommunicari poſſit.

¶Sexto, vtrum ſemel excommunicatus excõmunicari poſſit vlterius.

ARTICULUS PRIMUS. 85

Vtrum quilibet ſacerdos poſſit excommunicare.

AD PRIMUM ſic proceditur. videtur, ꝙ quilibet ſacerdos poſſit excommunicare. Excõicatio. n. eſt actus clauium: ſed quilibet ſacerdos hẽt claues: ergo quilibet ſacerdos poteſt excommunicare.

Tho. in 4. di. 18. q 2. ar. 2. q 1. et ſeq.

¶2 Præterea, Maius eſt abſoluere & ligare in foro pœnitentiæ, quam in foro iudicij: ſed quilibet ſacerdos poteſt ſibi ſubditos in foro pœnitentiali abſoluere & ligare: ergo etiam poteſt ſibi ſubditos quilibet ſacerdos excommunicare.

SED CONTRA, Ea in quibus imminet periculũ, ſunt maioribus reſeruanda: ſed pœna excommunicationis eſt valdè periculoſa, niſi cum moderamine fiat: ergo non debet cuilibet ſacerdoti committi.

RESPONDEO dicendum, quod in foro conſcientiæ cauſa agitur inter hominem & Deum: in foro autẽ exterioris iudicij cauſa agitur hominis ad hominem, & ideo abſolutio vel ligatio quæ vnum hominem obligat quo ad Deum tantum, pertinet ad forum pœnitentiæ, ſed illa quæ hominem obligat in comparatiõe ad alios homines ad forum publicum exterioris iudicij ꝑtinet. Et quia homo per excommunicationem à communione fidelium ſeparatur, ideo excõmunicatio ad forum exterius pertinet: & ideo illi ſoli poſſunt excõmunicare, qui habent iuriſdictionem in foro iudiciali, & propter hoc ſoli epiſcopi propria auctoritate, & maiores prælati ſecundum communiorem opinionem poſſunt excommunicare. ſed presbyteri parochiales, non niſi ex commiſſione eis facta, vel in certis caſibus: ſicut in furto & rapina & huiuſmodi: in quibus eſt eis a iure conceſſum, ꝙ excõicare poſſint. Alij aũt dixerunt, qđ etiam ſacerdotes parochiales poſſunt excommunicare ſed prædicta * opinio eſt rationabilior.

† Hoc eodẽ corp.

AD PRIMUM ergo dicendum, ꝙ excommunicatio non eſt actus clauis directè, ſed magis reſpectu exterioris iudicij: ſed ſententia excommunicationis quãuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamẽ aliquo modo pertinet ad aditum regni, ſecundũ quod eccleſia militans eſt via ad triumphantẽ, ideo etiam talis iuriſ

dictio

dictio per quā homo excōicare poteſt, clauis poteſt dici: & ſecundum hoc à quibuſdā diſtinguit, quod eſt clauis ordinis, quā oēs ſacerdotes habent; & clauis iuriſdictionis in foro iudiciali, quā habēt ſoli iudices exterioris fori. Vtranque tamē Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipſo in alios deſcendit, qui vtranque habent.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ſacerdotes parochiales habent quidē iuriſdictionē in ſubditos ſuos quantū ad forum conſcientiæ, ſed non quantùm ad forum iudiciale, quia non poſſunt conueniri coram eis in cauſis contentioſis: & ideo excommunicare non poſſunt, ſed abſoluere poſſunt in foro pœnitentiali. Et quāuis forum pœnitentiale ſit dignius, tamen in foro iudiciali maior ſolēnitas requiritur: quia in eo oportet, quod non ſolum Deo, ſed etiam homini ſatisfiat.

86 ARTICVLVS II.

Vtrum non ſacerdotes excommunicare poſſint.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd non ſacerdotes excommunicare non poſſint. Quia excommunicatio eſt actus clauium, vt in quarto ſententiarum dicitur†: ſed non ſacerdotes non habent claues*: ergo excommunicare non poſſunt.

† li. 4 diſt. 18. §. G. & H.

* vt dictum eſt ſuprà. q. 19. ar. 3. & 4.

¶ 2 Pręterea, Plus requiritur ad excommunicationē, quàm ad abſolutionem in foro pœnitentiæ: ſed non ſacerdos in foro pœnitentiæ abſoluere non poteſt: ergo nec excommunicationem inferre.

SED CONTRA eſt, quod Archidiaconi, Legati, & Electi excōmunicant, qui quandoq; non ſunt ſacerdotes: ergo non ſolum ſacerdotes excōmunicare poſſunt.

* vt etiam dictum eſt quaeſt. 16. ar. 3. corp.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramēta in quibus gratia confertur, diſpēſare, ad ſolos ſacerdotes pertinet: & ideo ipſi ſoli poſſunt abſoluere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directè reſpicit gratiam: ſed ex conſequenti, inquantum homo ſuffragijs Eccleſiæ priuatur, quæ ad gratiam diſponūt, vel in gratia conſeruant: & ideo etiam non ſacerdotes, dummodo iuriſdictionem habeant in foro contentioſo, poſſunt excommunicare.

* 4. Sent diſt. 18. § G. in fine.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iuriſdictionis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd iſta duo ſe habent ſicut excedentia & exceſſa: & ideo alicui competit vnum, cui non competit aliud.

87 ARTICVLVS III.

Vtrum excōmunicatus vel ſuſpenſus poſſit alium excōicare.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ excōmunicatus vel ſuſpenſus poſſit alium excōmunicare. Ille enim qui eſt excommunicatus vel ſuſpenſus neq; ordinem, neq; iuriſdictionem amittit; quia neq; reordinatur cum abſoluitur, neque cura iterum ei committitur: ſed excommunicatio non requirit niſi ordinem vel iuriſdictionem: ergo etiam excommunicatus vel ſuſpenſus excommunicare poteſt.

¶ 2 Pręterea, Maius eſt cōficere corpus Chriſti, quàm excommunicare: ſed excommunicati conficere poſſunt†: ergo & excommunicare poſſunt.

† Tho. 4. diſtin. 13. q. 1. ar. 1. q. 3. & 3. parte q. 82 ar. 7. & 4 q. 1. c. 4.

SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non poteſt alium ligare: ſed vinculum ſpirituale eſt fortius, q̄ corporale: ergo excōmunicatus non poteſt alium excommunicare, cum excōmunicatio ſit vinculum ſpirituale.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vſus iuriſdictionis eſt in cōparatione ad alium hominē: & ideo cùm omnis excommunicatus à communione fidelium ſeparetur, quilibet excommunicatus vſu iuriſdictionis priuatur; & quia excommunicatio eſt iuriſdictionis, ideo excommunicatus excommunicare non poteſt; & eadem ratio eſt de ſuſpenſo à iuriſdictione: Si enim ſit ſuſpenſus ab ordine tantum, tunc non poteſt ea quæ ſunt ordinis; ſed poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis: & econtra, ſi ſit ſuſpenſus à iuriſdictione, & non ab ordine: ſi autem ab vtroque, tunc neutrum poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendum*, quòd quamuis non amittat iuriſdictionem, amittit tamen iuriſdictionis vſum.

* hāc obiec. cum ſolut. habes 24 q. 1. cap. 36.

AD SECVNDVM dicendum, quòd conficere conſequitur poteſtatem characteris, qui indelebilis eſt: & ideo homo ex quo characterem ordinis habet, ſemper poteſt conficere, licet non ſemper ei liceat. Secus autem de excommunicatione, quę iuriſdictionem ſequitur, quæ auferri poteſt & ligari.

ARTICVLVS IIII. 88

Vtrum aliquis poſſit ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem excommunicare.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ aliquis poſſit ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorē excommunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo, Matthæi vndecimo: Qui minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo, quo nemo inter natos mulierum maior: ſed Paulus excōicauit angelū de cœlo, vt patet Galat. 1. ergo homo poteſt ſuperiorem excōmunicare.

Tho. vbi ſuprà art. 3. q. 1. & ſeq.

¶ 2 Præterea, Sacerdos aliquando excommunicat in generali pro furto, vel pro aliquo huiuſmodi: ſed poteſt contingere quòd ipſemet fecit, vel ſuperior, aut æqualis: ergo aliquis poteſt ſe, vel æqualem, vel ſuperiorem excommunicare.

¶ 3 Præterea, Aliquis poteſt ſuperiorem abſoluere in foro pœnitentiali, vel æqualem; ſicut cum Epiſcopi ſuis ſubditis confitentur, & cùm vnus ſacerdos alteri venialia confitetur: ergo videtur, quòd etiam excommunicare aliquis ſuperiorem vel æqualem poſſit.

SED CONTRA, Excōmunicatio eſt actus iuriſdictionis: ſed aliquis non habet in ſe iuriſdictionē, quia in eadē cauſa nō poteſt quis eſſe iudex & reus; nec iterum ſuperiorem aut æqualem: ergo non poteſt aliquis ſuperiorem, vel æqualem, aut ſe excommunicare.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cùm per iuriſdictionē aliquis conſtituatur in gradu ſuperioritatis reſpectu eius, in quē habet iuriſdictionem; quia iudex eſt eius: ideo nullus habet in ſeipſum, vel ſuperiorem, vel ęqualem, iuriſdictionem: & per conſequens nullus poteſt ſeipſum excōmunicare, vel ſuperiorem, aut æqualem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apoſtolus loquitur ſub hypotheſi, id eſt, ſi poneretur angelus peccare: ſic enim non eſſet Apoſtolo ſuperior, ſed inferior: nec eſt incōueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impoſſibilia ſunt, & conſequentia impoſſibilia ſint.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in tali caſu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ abſolutio & ligatio in foro confeſſionis eſt quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio ſuperior, redditur inferior per peccatum: ſed excommunicatio eſt in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit ſuperioritatem ex hoc ipſo ꝙ peccat: vnde non eſt ſimilis ratio de vtroque foro. Et tamen etiam in foro confeſſionis aliquis non poteſt ſeipſum abſoluere, nec ſuperiorem, aut æqualem de mortali, niſi ex commiſſione ſibi facta. De venialibus autem poteſt, quia venialia ex quibuſlibet ſacramentis gratiam conferentibus, remittuntur: vnde remiſſio venialium ſequitur poteſtatem ordinis.

ARTICVLVS V. 89

Vtrum in aliquam vniuerſitatem ſententia excommunicationis ferri poſſit.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in aliquā vniuerſitatē ſententia excōmunicationis ferri poſſit. Cōtingit n. ꝙ aliqua vniuerſitas ſibi in malitia colligat: ſed pro malitia, in qua aliqua contu-

ARTICVLVS II.

92 *Vtrum participans excommunicato ſit excommunicatus.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd participans excōmunicato nō ſit excōmunicatus. Plus enim ſeparatus eſt ab Eccleſia Gentilis quàm excōmunicatus: ſed ille qui participat Gentili, aut Iudæo, non eſt excommunicatus: ergo nec ille qui participat excommunicato Chriſtiano.

¶ 2 Præterea, Si ille qui participat alicui excommunicato, ſit excommunicatus, eadem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus, & ſic in infinitum procederetur, quod videtur abſurdum: ergo non eſt excommunicatus qui excommunicato participat.

SED CONTRA eſt, ꝙ excōicatus eſt poſitus cōtra cōmunionē: ergo q ei communicat, à cōmunione Eccleſiæ recedit; & ſic videtur, ꝙ ſit excommunicatus.

RESPONDEO dicendū, ꝙ excōicatio poteſt in aliquē ferri dupliciter. Aut ita, ꝙ ipſe ſit excōicatus cum omnibus ei participantibus; & tunc non eſt dubium ꝙ quicunque participat ei, eſt excommunicatus maiori excommunicatione. Aut eſt excōmunicatus ſimpliciter, & tunc aut participat aliquis ei in crimine, præbendo ei conſilium, auxilium, aut fauorem; & ſic iterum eſt excōicatus maiori excommunicatione: aut participat in alijs, ſicut in verbo, vel in oſculo, vel in menſa: & ſic eſt excommunicatus minori excōmunicatione.

q 21. art 1. corp. & locis ibid citatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Eccleſia non ita intendit corrigere infideles, ſicut fideles, quorum cura ſibi incumbit, & ideo non ita arcet à cōmunione infidelium, ſicut a cōmunione fidelium illorum, quos excommunicat, ſuper quos habet aliquam poteſtatem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ excommunicato minori excommunicatione, licet communicare, & ſic excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam.

ARTICVLVS III.

93 *Vtrum participare cum excommunicato in caſibus non conceſſis, ſemper ſit peccatum mortale.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ participare cum excōicato in caſibus non conceſſis ſemper ſit peccatū mortale. Quia Decretalis* quædam reſpondet, ꝙ propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare, quia aliquis debet prius ſubire mortem, q̃ mortaliter peccet: ſed hæc ratio nulla eſſet, niſi participare cum excommunicato ſemper eſſet peccatum mortale: ergo, &c.

In lib. 5. Decretalium ti. 40. de his, quæ vi metuſue cauſſa fiunt, c. 5. Sacris.

¶ 2 Præterea, Facere contra præceptum Eccleſiæ eſt peccatum mortale. ſed Eccleſia præcipit, quod excommunicato nullus communicet: ergo participare cum excommunicato, eſt peccatum mortale.

¶ 3 Præterea, Nullus arcetur à perceptione Euchariſtiæ pro peccato veniali: ſed ille qui participat excommunicato in caſibus non conceſſis, arcetur à perceptione Euchariſtiæ, quia incurrit minorem excommunicationem: ergo participans excommunicato in caſibus non conceſſis, peccat mortaliter.

¶ 4 Præterea, Nullus debet excōicari maiori excōicatione, niſi pro peccato mortali*: ſed aliquis ſecundum iura † poteſt excommunicari maiori excōmunicatione, propter hoc quòd excommunicato participat: ergo participare excommunicato eſt peccatum mortale.

** 1. q. 3 ca. 40. Nemo. † vt habetur 11. q. 3. ca 3. 4. 16. 17. 18. 19 20. 26. 21. & cap. 107.*

SED CONTRA, A peccato mortali nullus poteſt abſoluere, niſi ſuper eum habeat iuriſdictionem: ſed quilibet ſacerdos poteſt abſoluere a participatione cū excommunicatis: ergo non eſt peccatum mortale.

¶ Præterea, Pro menſura peccati debet eſſe pœnæ modus*: ſed pro participatione excommunicationis ſecundum communem conſuetudinem, non imponitur pœna debita mortali peccato, ſed magis debita veniali: ergo non eſt peccatum mortale.

** Deut. 25.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt, ꝙ quandocunque aliquis participat excōicato, vel verbo, vel quocunque dictorum * modorum, ſecundum quos ei communicare non licet, peccat mortaliter, niſi in caſibus a iure † conceſſis. ſed quia hoc videtur valde graue, ꝙ homo pro vno verbo leui quo excōmunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excommunicātes laqueum damnationis iniicerent; quod in eos retorqueretur: ideo aliis probabilius videtur, ꝙ non ſemper peccet mortaliter, ſed ſolum quando in crimine illi participat, vel in diuinis, vel in contemptū Eccleſię.

** In corp. art. 2. præce. † vt habetur 11 q. 3. ca. 100. & 101. & 102. & li. 5. Decret. tit. 39. ca 31.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Decretalis* illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum, quòd ſimilis ratio eſt de peccato mortali & de veniali, quantum ad hoc, quòd ſicut peccatum mortale non poteſt bene fieri, ita nec veniale: & ideo ſicut homo debet prius ſuſtinere mortem, quàm peccet mortaliter, ita etiam quàm peccet venialiter, illo modo debiti, quo debet veniale vitare.

** citata in arg. 1.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd præceptum Eccleſiæ directè reſpicit ſpiritualia, & ex conſequenti, legitimos actus. & ideo qui communicat ei in diuinis, facit contra præceptum & mortaliter peccat: qui autem participat ei in alijs, facit præter præceptum, & peccat venialiter.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ aliquis etiam ſine aliqua culpa quandoq; ab Euchariſtia arcetur: ſicut patet in ſuſpenſis, vel interdictis; quia tales pœnæ quandoq; alicui pro culpa alterius, quæ in eis punitur, inferuntur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quamuis participare excōmunicato, ſit peccatum veniale; tamen participare ei pertinaciter, eſt peccatum mortale: & propter hoc poteſt aliquis excommunicari ſecundum iura*.

** locis citatis in arg. 4 & lib 5. Decret. ti. 39. ca 30.*

QVÆSTIO XXIIII.

De abſolutione ab excommunicatione, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de abſolutione ab excōmunicatione. Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum quilibet ſacerdos poſſit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere.

¶ Secundo, vtrum aliquis poſſit inuitus ab excommunicatione abſolui.

¶ Tertiò, vtrum aliquis poſſit abſolui ab vna excommunicatione, & non ab alia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum quilibet ſacerdos poſſit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere. 94

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ quilibet ſacerdos poſſit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere. Maius enim eſt vinculum peccati, quàm excommunicationis: ſed quilibet ſacerdos poteſt ſubditum ſuum à peccato abſoluere: ergo multo fortius ab excommunicatione.

Tho. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 5 q. 1. & ſeq.

¶ 2 Præterea, Remota cauſa, remouetur effectus: ſed excommunicationis cauſa eſt peccatum mortale: ergo cum poſſit quilibet ſacerdos a peccato illo mortali abſoluere, poterit ab excommunicatione ſimiliter.

SED CONTRA, Eiuſdem poteſtatis eſt excommunicare, & excommunicatum abſoluere: ſed ſacerdotes inferiores non poſſunt ſuos ſubditos excommunicare: ergo nec abſoluere.

RESPONDEO dicendum, ꝙ à maiori excommunicatione quilibet poteſt abſoluere, qui poteſt à peccato participationis abſoluere. Si autē ſit maior, aut eſt lata à iudice, & ſic ille qui tulit vel eius ſuperior poteſt abſoluere: vel eſt lata à iure, & tunc Epiſcopus, vel etiā ſacerdos, pōt abſoluere, exceptis ſex caſibus, quos ſibi iuris cōditor, ſcilicet Papa reſeruauit. † Primus eſt, quādo aliqs iniicit manus in clericū, vel in religioſum.* Secūdus eſt de illo, q frangit Eccleſiā & eſt denuntiatus. † Tertius eſt de illo qui incendit Eccleſiā & denuntiatus eſt. Quartus eſt de illo, qui in diuinis ſcienter communicat excōmunicatis, nominaliter à Papa. Quintus, de illo,

*Vide librū 5. Decret. B. Gregorij tit. 39. † ibid. cap. 29. * ibid c. 5. † ibid. cap. 19. 23. q 8. c. 31 & 32. & Decret. loco citato, cap. 22.*

de illo, qui falſificat literas Apoſtolicę ſedis. Sextus, de illo qui excōicatis in crimine cōicat. Non n. debet abſolui, niſi ab eo, qui excōicauit, etiā ſi non ſit eius ſubditus: niſi propter difficultatē accedendi ad ipſum, abſolueretur ab Ep̄o, vel à ſacerdote proprio, præſtita iuratoria cautione, ꝙ parebit mandato illius iudicis, qui ſententiam tulit. A primo autē caſu, octo excipiuntur. Primus eſt in articulo mortis, in quo à quolibet excommunicatione poteſt quis à quolibet ſacerdote abſolui. Secundus, ſi ſit oſtiarius alicuius potētis, & nō ex odio vel propoſito percuſſit. Tertius, ſi percutiēs ſit mulier. Quartus, ſi ſit ſeruus, & dominus læderetur de eius abſentia, q non eſt in culpa. Quintus, ſi regularis regularē pcutiat, niſi ſit enormis exceſſus. Sextus, ſi ſit pauper. Septimus, ſi ſit impubes, vel ſenex, vel valetudinarius. Octauus, ſi habeat inimicitias capitales. Sunt etiā alij ſeptem caſus, in quibus percutiens clericum, excōmunicationē non incurrit. Primò, ſi cauſa diſciplinæ, vt magiſter vel prælatus, percuſſerit. Secundo, ſi iocoſa leuitate. Tertiò, ſi inuenerit eum turpiter agentē cum vxore, vel matre, vel ſorore vel filia. Quarto, ſi ſtatim vim vi repellat. Quintò, ſi ignoret eum eſſe clericum. Sextò, ſi inueniat eum in apoſtaſia poſt trinam admonitionem. Septimò ſi transferat ſe clericus ad actū penitus cōtrariū, vt ſi fiat miles, vel ad bigamiā tranſeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis vinculū peccati ſit maius ſimpliciter, q̄ excōicationis, tamē quo ad aliquid vinculum excōicationis eſt maius, inquantū non ſolum obligat quoad Deum, ſed etiā in facie Eccleſiæ. Et ideo in abſoluendo ab excōicatione requiritur iuriſdictio in exteriori foro, non autem in abſolutione à peccato: nec exigitur cautio iuramenti, ſicut exigitur in abſolutione ab excommunicatione; per iuramentum enim, controuerſiæ quæ ſunt inter homines terminantur, ſecundum † Apoſtolum.

Ad Hebr. 6. Nota cō-ſeſſor.

AD SECVNDVM dicendum, quod cùm excommunicatus non ſit particeps ſacramentorum Eccleſiæ, ſacerdos non poteſt abſoluere excommunicatum à culpa, niſi ſit prius abſolutus ab excommunicatione.

95

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquis poſſit abſolui inuitus.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nullus poſſit abſolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur alicui inuito: ſed abſolutio ab excommunicatione eſt beneficium ſpirituale: ergo nō poteſt præſtari inuito.

¶ 2 Præterea, Excommunicationis cauſa eſt contumacia: ſed quando aliquis non vult abſolui, excommunicationem contemnens, tunc eſt maximè contumax: ergo non poteſt abſolui.

SED CONTRA, Excommunicatio contra voluntatem alicui poteſt inferri: ſed quæ contra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatem amoueri poſſunt; ſicut patet de bonis fortunę: ergo excommunicatio poteſt tolli ab aliquo inuito.

RESPONDEO dicendū, ꝙ malū culpæ & pœnæ in hoc differunt, ꝙ culpæ principium eſt in nobis, q̄a omne peccatū voluntarium eſt: pœnæ autem principium quandoq; extra nos eſt; non enim requiritur ad pœnā ꝙ ſit voluntaria; imò magis eſt de ratione pœnæ, ꝙ ſit contra voluntatem. Et ideo ſicut peccata non committuntur niſi voluntate, ita non remittuntur alicui inuito: ſed excommunicatio ſicut in aliquem inuitum ferri poteſt, ita etiam inuitus ab ea abſolui poterit.

Aug. de vera Relig. c. 14.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propoſitio habet veritatem de illis bonis ſpiritualibus, quæ in voluntate noſtra conſiſtunt, ſicut ſunt virtutes quæ non poſſunt à nolentibus perdi; ſcientia enim quamuis ſit ſpirituale bonum, tamen poteſt à nolente per infirmitatem amitti. Et ideo ratio non eſt ad propoſitum.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ etiam manente contumacia, poteſt aliquis diſcretè excommunicationem iuſtè latam remittere: ſi videat ſaluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis poſſit abſolui ab vna excommunicatione, niſi abſoluatur ab omnibus. 96

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ aliquis non poſſit abſolui ab vna excommunicatione, niſi abſoluatur ab omnibus. Effectus. n. debet proportionari ſuæ cauſæ: ſed cauſa excommunicationis eſt peccatum: cum ergo aliquis non poſſit abſolui ab vno peccato, niſi abſoluatur ab omnibus, nec in excommunicatione hoc eſſe poterit.

¶ 2 Præterea, Excommunicationis abſolutio in Eccleſia fit: ſed ille qui vna excommunicatione eſt irretitus, extra Eccleſiam eſt: ergo quamdiu vna manet, ab alia abſolui non poteſt.

SED CONTRA, Excōicatio quædam pœna eſt: ſed ab vna pęna aliq̄s liberatur alia remanēte: ergo ab vna excōmunicatione alia remanente quis abſolui poteſt.

RESPONDEO dicendū, ꝙ excōicationes nō habēt cōnexionē in aliquo: & ideo poſſibile eſt ꝙ aliquis ab vna abſoluatur, & in altera remaneat. Sed circa hoc ſciendū eſt, ꝙ aliquis quandoq; eſt excōicatus pluribus excōicationibus ab vno iudice: & tunc quando abſoluitur ab vna intelligitur ab omnibus abſolui, niſi contrariū exprimatur, vel niſi eum quis abſolutionē impetrat de vno tantum caſu excōicationis, cùm tamen pluribus excōicatus ſit. Quandoq; autē eſt excōicatus pluribus, excōicationibus a diuerſis iudicibus: & tunc abſolutus ab vna excoicatione nō propter hoc eſt abſolutus ab altera, niſi omnes alij ad petitionē eius, abſolutionē eius cōfirmauerint, vel niſi oēs demādent vni abſolutionē.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia peccata habent connexionē in auerſione voluntatis à Deo, cùm qua non poteſt eſſe peccatorum remiſſio: & ideo vnum peccatum ſine altero remitti non poteſt. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem, nec iterum abſolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis cōtrarietatem, vt dictum eſt*: & ideo ratio non ſequitur.

** hoc eodem art. & art. præced.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut pluribus de cauſis erat aliquis extra Eccleſiam: ita poſſibile eſt quòd iſta ſeparatio remoueatur quantum ad vnam cauſam; & maneat quantum ad alteram.

QVAESTIO XXV.

De indulgentia ſecundum ſe, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cōſiderādū eſt de indulgētia. Et primò de ea ſecundum ſe. Secūdò, de facientibus indulgētiā. Tertiò, de recipientibus eā.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum per indulgentiam poſſit aliquid remitti de pœna ſatiſfactoria.

¶ Secundò, vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

¶ Tertiò, vtrum pro temporali ſubſidio ſit indulgentia facienda.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrū p indulgētiā poſſit aliq̄d remitti de pœna ſatiſfactoria. 97

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ p indulgentiā nō poſſit aliquid remitti de pœna ſatiſfactoria. Quia ſuper illud 2. Timoth. 2. Negare ſeipſum nō pōt, dicit glo.* ꝙ faceret, ſi dicta ſua non impleret: ſed ipſe dixit Deut. 25. Pro menſura peccati erit & plagarū modus: ergo nō pōt aliq̄d remitti de pœna ſatiſfactionis, taxata ſecundum quantitatem culpæ.

*Tho. 4 diſt. 20. q. 1. ar. 3. q. 1. & ſequent.; * Glo. ord. ibidem. † In tract. 5. Summa Senten. c. 11.*

¶ 2 Præterea, Inferior non poteſt abſoluere ab eo ad quod ſuperior obligauit: ſed Deus i abſoluēdo à culpa, obligat ad pęnā temporalem, vt dicit Hugo* de S. Vict. ergo

ergo nullus homo poteſt abſoluere à pęna illa, aliquid inde dimittendo.

¶3 Præterea, Hoc ad poteſtatem excellentiæ pertinet, vt ſine ſacramentis effectus ſacramentorũ tradatur: ſed nullus hẽt poteſtatẽ excellẽtiæ in ſacramẽtis, niſi Chriſtus: cũ ergo ſatisfactio ſit pars ſacramẽti pęnitẽtiæ, operans ad dimiſſionẽ pęnæ debitæ, videtur ꝙ nullus homo pur⁹ poſſit dimittere debitũ pęnæ ſine ſatisfactione.

¶4 Præterea, poteſtas miniſtris Eccleſiæ nõ eſt tradita in deſtructionem, ſed in ædificationem: ſed hoc ad deſtructionem pertineret, ſi ſatisfactio, quæ ad vtilitatem noſtrã inducta eſt, inquantũ remediũ pbet, tolleretur: ergo poteſtas miniſtrorum eccleſiæ ad hoc ſe nõ extẽdit.

Gl. interlinear. ibid. SED CONTRA, 2. ad Corinth. 2. Nam & ego qđ donaui, ſi quid donaui, pp vos in perſona Chriſti, glo.* id eſt, ac ſi Chriſtus donaſſet: ſed Chriſtus poterat relaxare abſque omni ſatisfactione pęnam peccati: vt patet Ioan. 8. de muliere adultera: ergo & Paulus potuit: ergo Papa poteſt qui non eſt minoris poteſtatis in Eccleſia, quam paulus fuit.

¶Præterea, Eccleſia vniuerſalis non põt errare, quia ille qui in omnibus exauditus eſt pro ſua reuerentia, dixit Petro, ſuper cuius confeſſione Eccleſia fundata eſt ergo rogaui pro te, vt non dẽficiat fides tua, Luc. 22. ſed *Hebr. 5.* eccleſia vniuerſalis indulgẽtias approbat, & facit: ergo indulgentiæ aliquid valent.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere, quia impiũ eſſet dicere, ꝙ Eccleſia aliquid vanè faceret. Sed quidã dicunt ꝙ non valent ad abſoluẽdũ à reatu pęnæ, quã quis in Purgatorio ſm iudicium Dei meretur ſed valent ab abſoluendum ab obligatione, qua ſacerdos obligauit pœnitentem ad pęnam aliquam, vel ad quam ẽt ordinat̃ ex Canonum ſtatutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo, quia eſt expreſsè contra priuilegium Petro da- *Matt. 16.* tum, cui dictũ eſt,* vt qđ in terra remitteret, in cęlo remitteretur. Vnde remiſſio quæ fit quantum ad forum eccleſiæ, valet ẽt, quantum ad forum dei. Et præterea, eccleſia huiuſmodi indulgentias faciens, magis dãnificaret, q̄ adiuuaret, quia remitteret ad grauiores pœnas, ſ. purgatorij, abſoluendo à pœnitentijs iniunctis.

Et ideo aliter dicendum, ꝙ valent & quantum ad forum eccleſiæ, & quantum ad iudicium dei, ad remiſſionem pœnæ reſiduæ poſt contrictionem & abſolutionẽ, & confeſſionem, ſiue ſit iniuncta, ſiue non. Ratio autẽ quare valere poſſint, eſt vnitas corporis myſtici, in qua multi in operibus pęnitentiæ ſuperrogauerunt ad menſurã debitorum ſuorum: & multas etiam tribulationes iniuſtas ſuſtinuerunt patienter, p quas multitudo pęnarum poterat expiari, ſi eis deberetur: quorum meritorũ tanta eſt copia, ꝙ omnem pęnam debitam nunc viuentibus excedũt, & p̄cipuè pp meritum Chriſti, quod etſi in ſacramentis operatur, non tñ efficacia eius in ſacramentis includitur, ſed ſua infinitate excedit efficaciam *Quæſ. 13. ar. 2.* ſacramentorum. Dictum * eſt autem ſuprà, ꝙ vnus pro alio ſatisfacere põt: ſancti autem in quibus ſuperabundantia operum ſatisfactionis inuenitur, nõ determinatè pro iſto qui remiſſione indiget, hmõi opera fecerũt, alias abſque omni indulgentia remiſſionem conſequeretur: ſed cõiter pro tota eccleſia, ſicut Apoſtolus ait ſe adimplere ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore ſuo pro eccleſia, ad quam ſcribit Coloſſ. 1. & ſic prædi- ** In iſtomet corp.* cta* merita ſunt cõia totius Eccleſiæ. Ea aũt quæ ſunt alicuius multitudinis cõia, diſtribuũtur ſingulis de multitudine ſm arbitrium eius, qui multitudini præeſt. Vn- *Quæſ 13. ar. 2.* de ſicut aliquis conſequeretur remiſſionem pęnæ, ſi alius pro eo ſatisfeciſſet: ita ſi ſibi ſatisfactio alterius per eum qui poteſt, diſtribuatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ remiſſio quæ per indulgentias fit, non tollit quantitatem pęnæ ad culpam: quia pro culpa vnius alius ſponte pęnam ſuſti- *In cor. ar.* nuit, vt dictum eſt.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ille qui indulgentias ſuſcipit non abſoluitur, ſimpliciter loquendo, à debito pęnæ. ſed dat ur ſibi vnde debitum ſoluat.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ effectus ſacramẽtalis abſolutionis eſt diminutio reatus: & hic effectus non inducitur per indulgentias, ſed pro eo faciens indulgentias ſoluit pęnam, quam debuit, de bonis Eccleſiæ communibus: vt ex dictis patet.* *In cor. ar.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ maius remediũ præbetur contra peccata vitanda ex gratia, q̄ ex aſſuetudine noſtrorum operum. Et quia ex affectu, quẽ accipiens indulgentias concipit ad cauſam, pro qua indulgẽtia datur ad gratiam diſponitur: ideo ẽt per indulgẽtias remedium ad peccata vitanda datur & ita non eſt in deſtructionem indulgentias dare, niſi inordinatè dentur. Tñ conſulendum eſt eis qui indulgentias conſequuntur, ne propter hoc ab operibus pęnitentiæ iniũctis abſtineant, vt ẽt ex his remedium conſequantur, quãuis à debito pęnæ eſſent immunies: & præcipue quia quandoque ſunt plurium debitores, quàm credant.

ARTICVLVS II.

Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiãtur. 98

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videt̃, ꝙ indulgentiæ non tantum valeant, quantũ p̄nũtiant. Indulgentiæ.n. non habent effectum niſi ex vi clauium: ſed ex vi clauium non põt habens clauẽ dimittere de pęna peccati, niſi aliquid determinatũ, cõſiderata quantitate peccati & contritionis pænitentis: ** Al. debito.* ergo cũ indulgẽtiæ fiant p̄* libito inſtituẽtis indulgentiã, vr̃, ꝙ non valeant tantũ, quantum pronuntiantur.

¶2 Præterea, Per debitum pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam ſumme appetere debet: ſed ſi indulgentiæ tantũ valent quantũ pronuntiant̃, in breui hõ p indulgentias diſcurrens, poſſet ab oĩ reatu tẽporalis pœnæ immunis reddi: ergo vr̃, ꝙ deberet his acquirendis, oĩbus alijs operibus dimiſſis, homo vacare

¶4 Præterea, Aliquando datur Idulgentia, ꝙ qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remiſſionis peccatorum conſequatur. Si ergo indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, tunc qui dat vnum denarium, & ſecundo vnum alium, & iterũ vnum alium, plenam abſolutionem ab omni peccatorum pœna conſequitur, quod videtur abſurdum.

¶4 Præterea, Quandoq; datur hoc modo indulgẽtia, ꝙ qui vadit ad aliquam eccleſiam, ſeptem annos remiſſionis conſequat̃: ſi ergo tantum valet in lulgentia, quã tum prædicatur, ille qui habet domum ſuã iuxta eccleſiam illã, vel clerici eccleſiæ qui q totidie vadunt, conſequuntur tantum quantũ ille, qui à remotis partibus venit, quod vr̃ iniuſtum: & iterum, vt vr̃, pluties illam indulgentiam conſequitur in die, cùm pluries vadat.

¶5 Præterea, Idem videtur remittere alicui pœnam vltra iuſtam æſtimationem, q̄ remittere abſq; cauſa, quia quantum ad hoc ꝙ excedit, non recompenſatur: ſed ille qui facit indulgentiam, non poſſet remittere abſque cauſa pœnam in toto vel in parte alicui, ẽt ſi diceret Papa alicui: Ergo remitto tibi omnem pœnam debitã pro peccato: ergo videtur, ꝙ nec poſſit aliquid dimittere vltra iuſtam æſtimationem. Sed indulgentiæ plerunque prædicantur vltra iuſtam æſtimationem: ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

SED CONTRA, Iob. 13. Nunquid deus indiget veſtro mendacio. vt pro illo loquamini dolos? ergo eccleſia prædicando indulgentias. non mentitur & ita tã tum valent, quantum prædicantur.

¶Præterea. 1. Corint. 15. dicit Apoſtolus: Si inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra: ergo q̄cũq; in prædicatione falſum dicit, fidem quantũ in ſe eſt, euacuat, & ita mortaliter peccat: ſi ergo non tantũ valẽt indulgentiæ, quantũ prædicantur, oẽs mortaliter peccant, indulgentiam prædicantes, quod eſt abſurdum.

RESPON-

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc eſt multiplex opinio: qdã.n. dicunt quod hm̃õi indulgentiæ nõ tm̃ valent quantũ pdicantur ſed vnicuiq; tm̃ valẽt quantũ fides & deuotio ſua exigit. Sed dicunt quod Eccleſia ad hoc ita pronuntiat, vt quadam pia fraude hoĩes ad bene faciendũ alliciat: ſicut mr̃, q̃ promittens filio pomum, ipſum ad ambulandũ prouocat. Sed hoc vr̃ valde periculoſum dicere ſicut n. dicit Augu* in epiſtola ad Hieron. Si in ſacra ſcriptura deprehenditur aliquid falſitatis, iã robur auctoritatis ſacræ ſcripturæ perit, & ſimiliter ſi in pdicatione Eccleſiæ aliqua falſitas depræhenderetur, non eſſent documenta eccleſiæ alicuius auctoritatis ad roborandã fidem. Et iõ alij dixerunt, quod tãtũ valent quantum pronuntiantur ſm̃ iuſtã æſtimationem, non tñ dantis indulgentiam, qui nimis forte æſtimat, quod dat, aut ſm̃ æſtimationẽ recipientis, q nimis parum æſtimare poſſet qđ datur: ſed ſm̃ iuſtam æſtimationem, quæ iuſta eſt ſm̃ iudicium bonorum, penſata conditione perſonæ, & vtilitate & neceſſitate eccleſiæ, quia vno tempore eccleſia plus indiget, quàm alio.

Epiſt. 8. parum ante med. to. 2.

¶Sed hæc ẽt opinio ſtare non põt, vt vr̃: Primo, qa ſm̃ hoc indulgentiæ non valerent ad remiſſionẽ, ſed magis ad cõmutationem quandã. Et pterea pdicatio Eccleſiæ à mendacio non excuſaret, cũ qñq; indulgentia p dicit longe maior, q̃ iuſta æſtimatio poſſit requirere, oĩbus pdictis* coditionibus penſatis. Sicut qñ Papa dat indulgentiam, qđ pergens ad vnam Eccleſiam, habeat ſeptẽ annos indulgentiæ: cuiuſmodi ẽt indulgentiæ à Beato Gregor. in ſtationibus Romæ inſtitutæ ſunt. Et ideo alij dicunt, q quantitas remiſſionis in indulgẽtijs non menſuranda eſt tantum ſm̃ deuotionem ſuſcipiẽtis, vt prima opinio dicebat, neque ſm̃ qñantitatẽ eius quod datur, ſicut dicebat ſecunda: ſed ſm̃ cauſam, pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur quis dignus, vt talem indulgentiam conſequatur. Vnde ſecundum q accedit ad cauſam illam, ſecundum hoc conſequitur remiſſionem indulgentiæ, vel in toto, vel in parte.

In iſtomet corp.

¶Sed hoc iterũ non põt ſaluare cõſuetudinẽ eccleſię, q̃ interdũ maiorem pro eadẽ cã, interdũ minorẽ indulgentiã ponit: ſicut rebus eodẽ mõ ſe habentibus, qñq; datur vnus annus viſitantibus eccleſiã vnam, qñq; 40. dies, prout gratiam Papa facere voluerit, indulgentiã cõſtituens. Vñ quantitas remiſſionis. Indulgentiæ non eſt menſuranda ex cauſa, q̃ facit aliquẽ indulgentia dignũ. Et ideo aliter dicendũ eſt, q quantitas effectus ſequitur quãtitatẽ ſuæ cauſæ, cauſa aũt remiſſionis pęnæ I indulgentijs non eſt niſi abundantia meritorũ eccleſiæ, quæ ſe hẽt ſufficienter ad totam pęnã expiandam, non aut cauſa remiſſionis effectiua eſt, vel deuotio, vel labor vel datũ recipientis indulgentiã, aut cauſa pro qua fit indulgentia. Vñ nõ oportet ad aliquid horũ proportionare quantitatẽ remiſſionis, ſed ad merita eccleſiæ, quæ ſuperabundant, & iõ ſm̃ qđ applicãtur ad iſtum, ſm̃ hoc remiſſionem conſequitur. Ad hoc aũt q applicentur iſti requiritur auctoritas diſpẽſandi hm̃õi theſaurum, & & vnio eius cui diſpẽſatur ad eũ, q merebatur (qđ fit p charitatem) & rõ diſpenſationis, ſm̃ quam ſaluet intentio illorũ, q opera meritoria fecerunt: fecerũt enim ad honorẽ dei, & vtilitatem eccleſiæ in generali. Vnde q̃cunque cauſa adſit, q̃ in vtilitatem eccleſiæ & honorẽ Dei vergat, ſufficiens eſt rõ indulgentias faciendi. Et iõ ſecundum alios dicendum, q indulgentiæ ſimpliciter tantum valent quantum prædicãtur, dummodo ex parte dantis ſit auctoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte cauſæ, pietas, quæ comprehendit honorem Dei & proximi vtilitatem. Nec in hoc fit nimis magnũ forum de miſericordia Dei, (vt quidam dicunt) nec diuinæ iuſtitiæ derogatur: quia nihil de pęna dimittitur, ſed vnius pęna, alteri computatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q clauis, ſicut ſupra dictũ eſt,* eſt duplex, ſcilicet ordinis & iuriſdictionis. Clauis ordinis ſacramentale quoddam eſt, & qa ſacramentorum effectus non ſunt determinati ab hoĩe, ſed à Deo, ideo non põt taxare ſacerdos, quantum per clauem ordinis in foro confeſſionis de pœna debita dimittatur: ſed tantũ dimittitur, quantũ deus ordinauit. Sed clauis iuriſdictionis non eſt quid ſacramentale, & effectus eius arbitrio hoĩs ſubiacet: & huiuſmodi clauis effectus eſt remiſſio quæ eſt per indulgentias, cũ non pertineat ad diſpenſationẽ ſacramẽtorũ talis remiſſio, ſed ad diſpenſationem bonorum communiũ Eccleſiæ, & ideo ẽt legati non ſacerdotes, indulgentias facere pñt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiã eſt, taxare quantũ per indulgentiam de pœna remittatur. Si tamen inordinate remittat, ita q homines quaſi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocent̃, peccat faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam cõſequit̃.

Quæſt. 19. ar. 3. corp.

AD SECVNDVM dicendũ, q quãuis indulgentiæ multũ valeant ad remiſſionẽ pęnæ, tñ alia opera ſatiſfactionis ſunt magis meritoria reſpectu pmij eſſentialis qđ in infinitum melius eſt, q̃ dimiſſio pœnæ tẽporalis.

AD TERTIVM dicẽdũ, q qñ datur indulgentia indeterminatẽ (q dat auxilium ad fabricã Eccleſiæ) intelligitur tale auxilium, qđ ſit conueniens ei, q auxilium dat, & ſm̃ qđ accedit ad hoc, ſm̃ hoc plus vel minus de indulgentia conſequitur. Vñ ẽt aliquis pauper dans vnũ denarium, conſequitur totam indulgentiam: non autẽ diues, quem non decet ad opus tã pium & fructuoſum, ita parum dare: ſicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, ſi ei obolum daret.

Marc. 12.

AD QVARTVM dicendum, q ille q eſt vicinus Eccleſiæ, & Eccleſiæ ſacerdotes & clerici conſequuntur tantã indulgentiã, ſicut illi q venirent à mille dietis: qa remiſſio non proportionat labori, vt dictũ eſt,* ſed meritis q̃ diſpenſantur ſed ille q plus laboraret, plus de merito acquireret Sed hoc intelligendũ qñ indiſtinctè indulgentia datur. Qñq; n. diſtinguit, ſicut Papa in generalibus abſolutionibus, illis q tranſeunt mare dat quinque annos, alijs q tranſeunt montes, tres alijs vnũ. Nec tñ quotieſcunq; vadit infra tp̃s indulgentiæ, toties eam conſequit̃. Qñq; aũt ad determinatum tp̃s datur, vt cũ dr̃, Quicunque vadit ad Eccleſiam talem, vſque ad tale tp̃s habeat tantum de indulgentia: intelligitur ſemel tãtum. Sed ſi in aliqua Eccleſia ſit indulgentia perennis, ſicut in Eccleſia beati Petri, quadraginta dierum: tunc quoties aliquis vadit, toties indulgentiam conſequitur.

In corp. huius art.

AD QVINTVM dicendum, q cauſa non requiritur ad hoc q ſm̃ eam menſurari debeat remiſſio pęnæ: ſed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicantur, ad ipſum peruenire poſſint. Bonum aũt vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modo, per characterem, & ſic, etiam ſine indulgentijs aliquis eſt omnium bonorum particeps, quæ fiunt, ſi in charitate ſit. Alio modo, per intentionem facientis, & ſic per indulgentias. ſi cauſa legitima adſit, põt intentio illius, qui vtilitate Eccleſiæ operatus eſt, ad illum continuari.

ARTICVLVS III.

Vtrum pro temporali ſubſidio debeat fieri indulgentia. 99

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̃, q pro tp̃ali ſubſidio non debeat fieri indulgentia, qa remiſſio peccatorũ eſt quoddã ſpirituale: ſed dare ſpirituale pro tp̃ali, eſt ſimonia.* ergo hoc fieri non dẽt.

q. 32. 100. art 1.

¶Præterea, Spiritualia ſubſidia ſunt magis neceſſaria quam temporalia ſed pro ſpiritualibus ſubſidijs non videntur fieri indulgentiæ: ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

SED CONTRA eſt communis Eccleſiæ conſuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemoſynis faciẽdis, indulgentias facit.

RESPONDEO dicendum, quòd temporalia ad ſpiritualia ordinantur, quia propter ſpiritualia debemus vti tp̃alibus, & ideo pro tp̃alibus ſimpliciter non poteſt fieri indulgentia, ſed pro temporalibus ordinatis ad ſpi-

ad ſpiritualia; ſicut eſt repreſsio inimicorum Eccleſiæ qui pacem Eccleſiæ perturbant, ſicut conſtructio Eccleſiarum & pontium, & aliarum eleemoſynarum.

Et per hoc patet q non ſit ibi ſimonia, quia nõ datur ſpirituale pro temporali, ſed pro ſpirituali: vnde patet ſolutio AD PRIMUM.

AD SECVNDVM dicendum, quòd etiam pro purè ſpiritualibus poteſt fieri indulgentia, & fit quandoque ſicut quicunque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies de indulgentia a Papa Inno. iiii. & ſimiliter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia quæ crucem accipientibus.

QVÆSTIO XXVI.

De ijs qui poſſunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de illis qui poſſunt indulgentias facere.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, vtrum quilibet ſacerdos parochialis poſſit indulgentias facere.

Secundò, vtrum diaconus vel alius non ſacerdos, poſſit eas facere.

Tertio, vtrum Epiſcopus poſſit eas facere.

Quarto, vtrum exiſtens in peccato mortali poſſit eas facere.

100 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ quilibet ſacerdos parochialis poſſit indulgẽtias facere. *Tho. 4. diſ. 20. q. 1. ar. 4. q. 1. & ſequen.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod quilibet ſacerdos parochialis poſſit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Eccleſiæ: ſed non eſt aliqua congregatio, in qua nõ ſit aliqua abundantia meritorum: ergo quilibet ſacerdos poteſt facere indulgẽtias, ſi habeat plebem ſubiectã, & ſimiliter quilibet prælatus.

2 Præterea, Prælatus quilibet gerit perſonã totius multitudinis, ſicut vnus homo particularis gerit perſonam ſuam: ſed quilibet poteſt alteri communicare bona ſua pro altero ſatisfaciẽdo: ergo & prælatus põt communicare bona multitudinis ſibi commiſſę, & ſic videtur, quod poſſit indulgentias facere.

SED CONTRA, Minus eſt excommunicare, quã indulgentias facere: ſed hoc non poteſt ſacerdos parochialis: ergo nec illud.

RESPONDEO dicendum quòd indulgentiæ effectum habent ſm quod opera ſatisfactoria vnius alteri computantur, non ſolum ex vi charitatis, ſed etiam ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipſum. Sed intentio alicuius poteſt ad alterũ dirigi tripliciter, aut in gñali, aut in ſpeciali, aut i ſingulari. In ſingulari qdẽ, ſicut cum quis pro alio ſatisfacit determinatè, & ſic quilibet poteſt alteri ſua opera communicare. In ſpeciali autem, ſicut cum quis orat pro congregatione ſua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat ſua opera ſatisfactoria. & ſic ille, qui congregationi præeſt, poteſt opera illa alij cõicare, applicando intentionem illorũ, qui ſunt de congregatione ſua, ad hunc determinatè. Sed in generali, ſicut cum qs opera ſua ordinat ad bonũ eccleſiæ in generali: & ſic ille qui præeſt eccleſiæ generaliter, põt opera illa communicare applicando intentionem ſuam ad hunc vel ad illũ. Et quia homo eſt pars cõgregationis, & cõgregatio eſt pars Eccleſiæ: ideo in intentione priuati boni includitur intẽtio boni congregationis, & boni totius Eccleſiæ: & ideo ille q præeſt Eccleſiæ, põt cõicare ea quæ ſunt congregationis & huius hominis: & ille q præeſt congregationi, põt cõicare ea quæ ſunt huius hominis, ſed non cõuertitur. Sed neque prima cõicatio, neque ſecunda, indulgẽtia dr: ſed ſolũ tertia propter duo. Primò, qa per illas cõmunicationes, quamuis homo ſoluatur a reatu pœnæ, quantum ad Deum, tñ non ſoluitur à debito faciendi ſatisfactionem iniunctam, ad quã obligatus eſt ex præcepto Eccleſiæ: ſed per tertiam cõmunicationẽ homo ẽt ab hoc debito ſoluitur. Secũdò, qa in vna perſona vel in vna congregatione nõ eſt indeficientia meritorũ, vt ſibi & oĩbus aliis valere poſſit: vnde iſte nõ abſoluit à pœna debita ꝓ toto, niſi tñ determinatè pro eo fiat, quantũ debebat. Sed in eccleſia tota eſt indeficientia meritorum, pcipuè pp meritum Chriſti & ideo ſolus ille q pficitur eccleſiæ, põt indulgentias facere. Sed cũ eccleſia ſit cõgregatio fidelium, congregatio autẽ hominũ ſit duplex, ſ. œconomica, ſicut illi qui ſunt de vna familia: & politica, ſicut illi q ſunt de vno populo: Eccleſia aſſimilatur cõgregationi politicæ, qa ipſe populus eccleſia dr. ſed conuentus diuerſi vel parochiæ in vna diœceſi aſſimilantur congregationi in diuerſis familijs, vel in diuerſis officiis. Et iõ ſolus Eps propriè platus eccleſiæ dr, & iõ ipſe ſolus quaſi ſponſus annulũ eccleſiæ recipit: & iõ ſolus ipſe habet plenã poteſtatẽ in diſpenſatione ſacramentorũ & iuriſdictionẽ in foro* eccleſiæ quaſi pſona publica: alij aũt, ſm qđ ab eo eis cõmittitur. Sed ſacerdotes q plebibus pficiuntur, nõ ſunt ſimpliciter plati, ſed quaſi coadiutores: vnde in conſecratione ſacerdotũ Epiſcopus dicit, Quãtò fragiliores ſumus, tãtò magis auxilijs his indigemus: & pp hoc ẽt non omnia ſacramenta diſpenſat. Vnde ſacerdotes parochialis vel Abbates, aut alij hmõi plati, non poſſunt indulgentias facere. *Solus Epiſcopus eſt eccleſiæ prælatus ſimpliciter.* **Al. cauſarum.*

Et per hoc patet reſponſio AD OBIECTA.

ARTICVLVS II. 101

Vtrũ diaconus vel alius nõ ſacerdos, poſſit indulgẽtias facere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, q diaconus non poſſit indulgentias facere, vel alius non ſacerdos, quia remiſſio peccatorũ eſt effectus clauiũ: ſed nõ habet claues niſi ſolus ſacerdos: ergo ipſe ſolus poteſt indulgentias facere.

2 Præterea, Plenior remiſſio pœnæ eſt in indulgẽtijs, quàm in foro pœnitentiali: ſed hoc non poteſt niſi ſolus ſacerdos; ergo nec illud.

SED CONTRA, Eidem confertur diſpenſatio theſauri Eccleſiæ cui committitur regimen Eccleſiæ: ſed hoc committitur quandoque non ſacerdoti: ergo poteſt indulgentias facere; nam ex diſpenſatione theſauri Eccleſia efficaciam habent.

RESPONDEO dicendum, q poteſtas faciendi indulgentias ſequitur iuriſdictionem, vt ſupra dictũ* eſt: quia diaconi & alij non ſacerdotes poſſunt habere iuriſdictionem, vel commiſſam, ſicut Legati, vel ordinariam, ſicut electi: ideo poſſunt indulgentias facere* etiam non ſacerdotes, quamuis non poſſunt abſoluere in foro pœnitentiali, quod eſt ordinis. *Quæſ. præ. ar. 2. corp. & ad 1.*

Et p hoc patet ſolutio ad obiecta. Indulgẽtias. n. facere pertinet ad clauẽ iuriſdictionis, & non ad clauem ordinis.

ARTICVLVS III. 102

Vtrum Epiſcopus poſſit indulgentias facere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd ẽt Epiſcopus non poſſit indulgentias facere, quia theſaurus eccleſiæ eſt communis toti eccleſiæ: ſed id quod eſt commune toti eccleſiæ, non poteſt diſpenſari niſi per illũ, qui toti eccleſiæ præeſt: ergo ſolus Papa poteſt indulgentias facere.

2 Præterea, Nullus poteſt remittere pœnas à iure determinatas, niſi ille qui habet poteſtatem ius condẽdi: ſed pœnæ ſatisfactoriæ, ſunt pro peccatis determinatæ à iure: ergo remittere huiuſmodi pœnas poteſt ſolus Papa, qui conditor eſt iuris.

SED CONTRA eſt, conſuetudo Eccleſiæ, ſecundum quam Epiſcopi dant indulgentias.

RESPONDEO dicendum, quod Papa habet plenitudinem põtificalis poteſtatis, quaſi rex in regno. Sed Epiſco-

Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis, quaſi iu dices ſingulis ciuitatibus præpoſiti: pp qd eos ſolos in ſuis literis Papa fratres uocat, reliquos autẽ omnes uo cat filios. Et ideo poteſtas faciendi indulgentias plenè reſidet in Papa, quia pôt facere prout vult, cauſa tamẽ exiſtente legitima: ſed in Epiſcopis eſt taxata ſecundũ ordinationẽ Papæ, & ideo poſſunt facere ſecũdum qđ eis eſt taxatum, & non amplius.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

103 ARTICVLVS IIII.

Vtrũ ille, qui eſt in peccato mortali, poſſit indulgentias facere.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quòd ille, qui eſt in peccato mortali, non poſſit face re indulgẽtias; quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere poteſt: ſed prælato in peccato mortali exiſtenti, nõ influit fons gratiæ, ſcilicet ſpiritus ſancti: ergo non poteſt in alios effluere faciendo indulgẽtias.

¶ 2 Præterea, Maius eſt facere indulgentiam, quàm recipere; ſed ille, qui eſt in peccato mortali, non reci- pit, vt dicetur. †ergo nec facere poteſt. *Quaſt. ſeq. art.*

SED CONTRA, Indulgentiæ fiunt per poteſta tem prælatis Eccleſiæ traditã: ſed peccatũ mortale nõ tollit poteſtatem, ſed bonitatem. ergo poteſt aliquis in peccato mortali exiſtens, indulgentias facere.

RESPONDEO dicendum, ꝙ facere indulgentias pertinet ad iuriſdictionẽ, ſed per peccatũ homo non amittit iuriſdictionẽ: & ideo indulgentiæ æquè valẽt, ſi fiãt ab eo q eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierent ab eo, qui eſt ſanctiſſimus: cùm non remittat pœnã ex vi meritorum ſuorum, ſed ex vi meritorum reconditorũ in theſauris Eccleſiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ iſte prælatus in peccato mortali indulgentias faciens, non profluit de ſuo aliquid: & ideo non requiritur quòd influxum re cipiat à fonte, ad hoc, quòd eius indulgentiæ valeant.

AD SECVNDVM dicendum, quòd maius eſt face re indulgentias, quàm recipere, quantum ad poteſta tem: ſed eſt minus quantum ad propriam vtilitatem.

QVÆSTIO XXVII.

De his quibus valent indulgentiæ, in qua- tuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de his, quibus valẽt indulgentiæ.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum indulgentia valeat exiſtentibus in pec cato mortali.

¶ Secundo, vtrum valeat religioſis.

¶ Tertio, vtrum valeat non facienti illud, pro quo in- dulgentia datur.

¶ Quarto, vtrum valeat ei, qui indulgentiam facit.

104 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum indulgentia valeat exiſtentibus in peccato mortali. *Thom. vbi ſuprà ar. 1 q. 1. et ſeq.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd indulgẽtia valeat exiſtentibus in peccato mor tali. Quia aliquis poteſt alteri mereri, etiam in peccato mortali exiſtenti, gratiam & multa alia bona: ſed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc, ꝙ merita ſanctorum applicantur ad iſtum: ergo habent effectũ in illis, qui ſunt in peccato mortali.

¶ 2 Præterea, Vbi eſt maior indigentia, magis habet locum miſericordia: ſed ille, qui eſt in peccato morta li, maximè indiget: ergo ei maximè debet fieri miſeri- cordia per indulgentiam.

SED CONTRA. Membrum mortuum non ſuſci- pit influentiã ex alijs mẽbris viuis: ſed ille q eſt I pecca to mortali, eſt quaſi mẽbrũ mortuũ: ergo p indulgẽtias non ſuſcipit influentiã ex meritis viuorũ mẽbrorum.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ quidã dicunt indulgen tias valere etiam exiſtentibus in peccato mortali, non quidem ad dimiſſionẽ pœnæ, quia nulli poteſt dimitti pœna, niſi cui iam dimiſſa eſt culpa; qui enim nõ eſt conſequutus operationẽ Dei in remiſſionem culpæ, nõ poteſt cõſequi remiſſionẽ pœnæ à miniſtro eccleſiæ, neque in indulgentijs neq; in foro pœnitentiali; Va- lent tamen eis ad acquirendam gratiam. Sed hoc nõ vi detur verum; quia quãuis merita illa, quæ per indulgẽ tiam communicantur, poſſint valere ad merendũ gra- tiam: non tamen pp hoc diſpenſantur, ſed determinã- tur ad remiſsionem pœnæ; & ideo non valent exiſten tibus in peccato mortali: & ideo in oĩbus indulgentijs fit mentio de verè contritis & confeſsis. Si autem fie- ret cõmunicatio p hunc modũ; Facio te participẽ me- ritorũ totius Eccleſiæ vel vnius congregationis, vel u- nius ſpecialis pſonæ: ſic poſſent valere ad merendũ ali qd illi, q eſt in peccato mortali, vt pdicta* opinio dicit. ** hoc eodẽ corp.*

Et per hoc patet ſolutio AD PRIMVM.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quãuis ſit magis indigens, q eſt in peccato mortali, tñ eſt minus capax.

105 ARTICVLVS II.

Vtrum indulgentiæ valeant religioſis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in dulgentiæ nõ valeant religioſis. Non. n. compe tit eis ſuppleri, ex quorũ ſuperabundantia alijs ſuppletur: ſed ex ſuperabũdantia operũ ſatiſfactionis, quæ ſunt in religioſis, alijs ſuppletur per indulgẽtias: ergo eis nõ cõpetit per indulgentias ſuppleri.

¶ 2 Præterea, In eccleſia non debet aliquid fieri qđ inducat religionis diſſolutionẽ: ſed ſi religioſis indul- gentiæ prodeſſent, eſſet occaſio diſſolutionis diſcipli- næ regularis; quia religioſi nimis vagarentur per hu- iuſmodi indulgentias, & pœnas ſibi impoſitas in capi- tulo, negligerẽt, ergo religioſis non proſunt.

SED CONTRA, Nullus ex bono reportat dãnũ: ſed religio bonũ quoddã eſt: ergo religioſi non conſe- quuntur hoc damnũ, vt eis indulgentiæ non valeant.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ tam ſecularibus quàm religioſis valent indulgentię, dũmodo ſint in charita te. & ſeruẽt ea q̃ p indulgentijs indicunt: nõ. n. religio- ſi ſunt minus adiuuabiles meritis aliorũ q̃ ſeculares.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis re- ligioſi ſint in ſtatu pfectionis, tñ ipſi ſine peccato vi- uere non poſſunt: & ideo ſi aliquando pp peccatũ ali- quod cõmiſſum ſint alicuius rei pœnæ, poſſunt p in- dulgentiã ab hac expiari (non. n. eſt inconueniens, ſi ille q eſt ſimpliciter ſuperabundans, aliquo tempore indigeat, & quantũ ad aliqd:) & ſic indiget ſuplemẽto quo ſubleuẽt Vñ dr̃ Gal 6. Alter alteri* onera portate.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ propter indulgen tias non debet diſſolui regularis obſeruantia: qa reli- gioſi magis merentur religionem ſuam ſeruando, quã tũ ad pmium vitæ æternę, q̃ indulgentias exquirendo; quãuis minus, quantũ ad dimiſsionẽ pœnæ, quod eſt minus bonum. Nec iterum p indulgentias dimittun- tur pœnæ iniunctæ in capitulo; quia in capitulo agiẽ quaſi forũ iudiciale magis. q̃ pœnitentiale (vnde etiã non ſacerdotes capitulũ tenent) ſed abſoluuntur à pœ- na iniũcta vel debita pro peccato in foro pœnitẽtiali.

106 ARTICVLVS III.

Vtrum ei, qui non facit illud, pro quo indulgentia datur, poſ ſit quandoque indulgentia dari.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ei, qui non facit illud pro quo indulgentia datur, poſsit quãdoque indulgentia dari. Quia ei qui non poteſt operari, voluntas p facto reputatur: †ſed a- liquando fit indulgentia pro aliqua eleemoſyna faciẽ da, quam aliquis pauper facere non poteſt. & tamen li benter faceret: ergo indulgentia ei valet. *Caſsiod. ſuper Pſ. 31. ſuper illud, Dixi cõfitebor et gl. ord. ibid.*

¶ 2 Præterea, *Vnus pôt pro alio ſatiſfacere: ſed in- dulgẽtia ad remiſsionẽ pœnæ ordinatur, ſicut & ſatiſ- factio: **q. 13 ar. 2*

ſactio: ergo vnus poteſt pro alio indulgentiam accipere & ſic ille conſequetur indulgentiam, qui non fecit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA, Remota cauſa, remouetur effectus ſi ergo aliquis non facit hoc, pro quo indulgentia datur, quod eſt indulgentiæ cauſa; indulgentiam non cõſequitur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ non exiſtente conditione, non conſequitur illud quod ſub conditione dat: vnde cum indulgentia detur ſub hac conditione ꝙ aliquis aliquid faciat vel det; ſi illud non exerceat, indulgentiam non conſequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ hoc intelligitur quantum ad præmium eſſentiale: ſed non quantũ ad accidentalia aliqua præmia, ſicut eſt dimiſſio pœnæ vel aliquid huiuſmodi,

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ opus propriũ poteſt quis applicare per intentionem cuicunque voluerit, & iõ põt pro quocunq; vult, ſatisfacere: ſed indulgentia nõ põt applicari ad aliquẽ, niſi ex intẽtione eius, qui dat indulgẽtiam: & ideo cum ipſe applicet ad facientem, vel dantem hoc aut illud, ille non põt, qui hoc facit, ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen ſic fieret indulgentia, ille qui facit, vel pro quo hoc fit, habeat tantam indulgentiam, valeret ei pro quo fit, nec tñ ille qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, ſed ille qui indulgentiam ſub tali forma facit.

107 ARTICVLVS IIII.

Vtrum indulgentia valeat ei qui facit.

AD QVARTVM ſic proceditur videtur, quòd indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentiam eſt iuriſdictionis: ſed nullus in ſeipſum poteſt exercere ea, quæ ſunt* iuriſdictionis, ſicut nullus poteſt ſe excommunicare. † ergo nullus poteſt indulgentiæ à ſe factæ particeps eſſe.

ſupr. q. 22. ar. 4. in ar. ſed contra
† vt ibidem dictum eſt.

¶2 Præterea, Secundum hoc, ille qui facit indulgentiã, poſſet pro aliquo modico facto ſibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impunè peccaret: quod videtur abſonum.

¶3 Præterea, Eiuſdem poteſtatis eſt facere indulgentias & excommunicare: ſed aliquis non poteſt excommunicare ſeipſum: ergo nec indulgentiæ, quam facit, particeps eſſe poteſt.

SED CONTRA eſt, quod tunc eſſet ipſe peioris cõditionis, quàm alij, ſi ipſe non poſſet vti theſauro Eccleſiæ, quem alijs diſpenſat.

RESPONDEO dicendum, ꝙ indulgentia debet ex aliqua cauſa dari ad hoc, ꝙ aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in vtilitatem Eccleſiæ, & in honorẽ Dei vergat. Prælatus aũt, cui cura vtilitatis eccleſiæ & honoris diuini propagandi eſt commiſſa, non habet cauſam, vt ſeipſum ad hoc prouocet: & ideo non poteſt facere indulgentiam ſibi tantũ, ſed poteſt vti indulgentia, quam pro alijs facit; quia alijs ſubeſt cauſa faciendi.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ actus iuriſdictionis non poteſt aliquis in ſeipſum exercere: ſed eis quæ auctoritate iuriſdictionis dantur alijs, poteſt etiã prælatus vti, tam in temporalibus quam in ſpiritualib. Sicut etiam ſacerdos ſibi Euchariſtiam accipit, quam alijs dat.* Et ita etiã epiſcopus poteſt accipere ſibi ſuffragia eccleſiæ quæ alijs diſpenſat, quorum effectus immediatus eſt remiſſio pœnæ per indulgentias, & non actus iuriſdictionis.

In 3. parte q. 82.

AD SECVNDVM patet ſolutio ex dictis.*

in corp. ar.

AD TERTIVM dicendum, quòd excommunicatio profertur per modum ſententiæ, quam nullus in ſeipſum ferre poteſt, eo ꝙ in iudicio non põt idem eſſe iudex & reus. Indulgentia autem non per modum ſñiæ datur, ſed per modum diſpenſationis cuiuſdam, quam homo poteſt facere ad ſeipſum.

ſup q. 22. ar. 4.

QVAESTIO XXVIII.

De ſolenni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de ſolẽni ritu pœnitentiæ.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶Primo, vtrum aliqua pœnitẽtia poſſit publicari vel ſolennizari.

¶Secundo, vtrum ſolemnis pœnitentia poſſit iterari.

¶Tertio vtrum, publica pœnitentia imponenda ſit mulieribus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel ſolennizari. 108

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ non debeat aliqua pœnitentia publicari vel ſolennizari,* quia non licet ſacerdoti, etiam metu, peccatum alicuius confiteri, quantumcunque publicum: ſed per pœnitentiam ſolẽnem publicatur peccatum: ergo non debet ſolennizari.

Th in 4. diſt. 14. q. 1 ar. 5. q. 1. et ſeq.
** q. 18 ar. 1*

¶2 Præterea, iudicium debet eſſe ſecundũ conditionem fori. ſed pœnitẽtia eſt quoddam iudicium, quod in foro occulto agitur: ergo non debet publicari, vel ſolennizari.

¶3 Præterea, pœnitentia omnes defectus reuocat ad perfectum, * vt Ambr dicit. Sed ſolennizatio facit cõtrarium, quia pœnitentem multis defectibus innectit; non enim laicus poteſt poſt ſolennem pœnitentiã ad clericatum promoueri, nec clericus ad ſuperiores ordines. Ergo pœnitentia non eſt ſolennizanda.

ita hẽt Aug li. 3. hypogn oſt. à medio vltimum q.

SED CONTRA, Pœnitentia eſt quoddam ſacramẽtum: ſed in quolibet ſacramento ſolennitas quædã adhibetur. ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

Præterea, Medicina debet reſpõdere morbo: ſed peccatum quandoque eſt publicũ, ꝙ multos ad exemplũ peccandi trahit: ergo & pœnitentia, q̃ eſt medicina eius, debet eſſe publica & ſolennis, qua multi ædificentur.

de pænit. d. 1. c. 86. poſt med. & li. 5. decr tit. 38. c. 1.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliqua pœnitentia debet eſſe publica & ſolennis pp quatuor. Primò, vt peccatum publicũ publicã habeat medicinam. Secundò, quia maxima confuſione ẽt in mũdo, eſt dignus, qui grauiſſimum ſcelus cõmiſit. Tertiò, vt ſit alijs ad terrorem. Quartò. vt ſit ad exemplum pœnitendi, ne deſperent qui in grauibus peccatis detinentur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſacerdos non reuelat confeſſionem, talẽ pœnitentiã iniungendo, quamuis ſuſpicio oriatur illum aliquod enormè peccatũ cõmiſiſſe. Non. n. culpa pro certo ſũitur ex pœna, * quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit: ſicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui, vt ſocium ſuũ ad pœnitentiam prouocaret, ipſe cũ eo pœnitentiam egit. Si autem peccatum ſit publicum, ipſe pœnitẽs exequẽdo pœnitentiam, confeſſionem a ſe factam manifeſtat

ſupr. q. 13. ar 2.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ pœnitentia ſolennis, quantum ad iniunctionem, non exit forũ occultũ: quia ſicut occultè quis confitetur, ita occulte ei pœnitẽtia iniungitur: ſed executio exit forum occultum, & hoc non eſt inconueniens.

† Aug. ep. 50. ad Bonifacium, & hẽtur ĩ decre. di. 50. c. 59. 26. & ibid. c. 56. & 61. et in concil. Carthag. 4. ca. 68 et in cõcil. Agate. c. 20.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ pœnitentia quamuis reuocet omnes defectus reſtituendo in priſtinam gratiã, nõ tñ ſemper reſtituit in priſtinã dignitatẽ, & iõ ẽt mulieres poſt peractã pœnitentiã de fornicatione. non velant: quia dignitatem virginitatis non recuperant, Et ſimiliter poſt publicã pœnitentiã pctõr non redit ad hanc dignitatẽ, vt poſſit ad clericatũ aſſumi, & eps talẽ ordinans, poteſtate ordinandi priuari debet † niſi fortè neceſſitas eccleſiæ id expoſcat, aut conſuetudo; tunc. n. diſpenſatiuè recipitur ad minores ordines, non autẽ ad ſacros ordines. Primò, pp dignitatem ordinũ iſtorũ. Secundo, propter timorem recidiui. Tertiò. pp ſcandalũ vitandum, quod poſſet in populo oriri ex memoriã præcedentium peccatorum. Quartò, qa nõ hret frontem alios corrigendi, cum peccatũ eius fuerit publicũ.

† habetur ĩ conci. Toletano. 1. c. 2 et in decre. di. 50. c. 70.

109

ARTICVLVS II.

Vtrum ſolennis pœnitentia iterari poſſit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, ꝙ ſolemnis pœnitentia iterari poſſit. Sacramenta .n. quæ chara[cte]rem non imprimunt, cum ſua ſolemnitate iterari poſſunt, † ſicut Euchariſtia, & extrema vnctio, & hmôi: ſed pœnitentia non imprimit characterem: ergo cum ſua ſolennitate iterari poteſt.

3 p. q. 80. ar. 10.

¶2 Præterea, Pœnitentia ſolemnizatur propter grauitatem & manifeſtationem peccati: ſed poſt peractã pœnitentiã, cõtingit ſimilia peccata cõmittere, vel ẽt grauiora: ergo ſolemnis pnĩa iterũ debet adhiberi.

SED CONTRA, ſolennis pœnitentia ſignificat eiectionem primi hominis de paradiſo: ſed hæc tantum ſemel eſt facta: ergo & pœnitentia ſolemnis tantùm ſemel debet fieri.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſolemnis pęnitentia iterari non debet, propter tria. * Primò, ne ex iteratione vileſcat. Secũdo, propter ſignificationem. † qa ſignificat expulſionem primi hominis de paradiſo, q̃ ſemel tm̃ facta eſt. Tertio, quia ſolennizatio eſt quaſi quædã profeſſio pœnitentiam perpetuò conſeruandi: & ideo iteratio ſolennitati repugnat. Si tñ poſtmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, ſed pęnitentia ſolennis iterum ei iniungenda non eſt.

*Aug. epiſ. 54 ad Maced. to. 2. et hẽtur de pæni. d. 3. c. 20 & 4. ſent. di. 14 §. B. & in decr. di. 50. c. 63 † decr. diſ. 50 c. 65. * in cor. huius art.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in illis ſacramentis, in quibus ſolemnitas operatur, iteratio ſolẽnitati repugnat, vt eſt in propoſito. & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quamuis rõne criminis deberetur ſibi eadem pœnitentia, tamen ſolemnitatis iteratio non competit, propter prædictas cauſas. *

ARTICVLVS III.

Vtrum ſolennis pænitentia ſit imponenda mulieribus, atque clericis, & vtrum à quolibet ſacerdote poſſit imponi.

110

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, ꝙ ſolẽnis pęnitentia, non ſit imponenda mulieribus * Quia vir cui imponitur ſolemnis pœnitentia debet comam abijcere, ſed hoc non competit mulieri, vt patet 1 ad Cor. 11. ergo non debet agere ſolemnem pœnitentiam..

v: patet ex cõcil. Aga thẽ. c. 15. et in decr. di. 50 c. 64.

¶2 Item, videtur, ꝙ clericis ſit imponẽda, quia imponitur propter grauitatem delicti: ſed idem peccatũ grauius eſt in clerico, quàm in laico: ergo magis debet imponi clerico, quàm laico.

¶3 Item, videtur, quod a quolibet ſacerdote poſſit imponi. Quia abſoluere in foro pœnitentiali eſt eius, qui habet claues ſed ſimplex ſacerdos habet claues: ergo poteſt eſſe miniſter huiuſmodi pænitentiæ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ omnis ſolemnis pænitentia eſt publica: ſed non conuertitur. Pœnitentia .n. ſolemnis hoc modo fit. In capite quadrageſimæ tales pænitentes præſentant ſe cum presbyteris ſuis, Epiſcopo ciuitatis ante fores eccleſiæ, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, coma depoſita & eis in eccleſiam introductis, Epiſcopus cum omni clero, ſeptem Pſalmos pænitentiales dicit, & poſtmodum eis manum imponit, aquam benedictam ſuper eos ſpargit & cinerem capitibus ſuperponit, cilicio * colla eorum operit & denuntiat eis lachrymabiliter, ꝙ ſicut Adam eiectus eſt de paradiſo, ita ipſi de eccleſia eijciuntur, poſtea iubet miniſtris vt eos ab eccleſia pellant, clero eos ꝓſequente cũ hoc Reſponſorio: in ſudore vultus tui, &c. In cæna aũt Dñi quolibet anno à ſuis presbyteris in eccleſiã reducunt. & erunt ibi vſque ad octauas Paſchæ, ita tñ ꝙ non cõicabunt, nec pacem accipient, & ſic fiet quolibet anno, quouſque aditus eccleſiæ fuerit eis introductus Vltima aũt reconciliatio reſeruat̃ epiſcopo, ad quẽ ſolum ſpectat ſolemnis pnĩæ impoſitio. * Poteſt autem imponi viris & mulieribus: ſed non clericis, propter ſcandalum. Non autem talis pęnitentia debet imponi niſi pro peccato quod totam cõmouerit vrbem. Publica autẽ & non ſolemnis pnĩa, eſt q̃ in facie eccleſiæ fit, ſed non cum ſolemnitate prædicta, * ſicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali & hæc poteſt iterari, & à ſimplici ſacerdote iniungi, & poteſt etiam clerico imponi. Tamen quandoque ſolemnis pænitentia accipitur pro publica: & ſecundum hoc auctoritates quædam varie loquuntur de ſolemni.

hec habentur in decretis, diſt. 50. c. 65 in o. p. & in capite.

Al. capita.

v. decitur i eo. c. diſt. 50. cap. 66.

in hoc cor.

AD PRIMVM ergo dicendũ ꝙ mulier hẽt comam in ſignũ ſubiectionis, nõ aũt vir: & ideo non cõpetit, vt in pænitentia mulieri coma deponatur, ſicut viro.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quamuis in eodẽ genere peccati clericus plus peccet q̃ laicus, tamen nõ imponitur ei pænitentia ſolemnis. ne ordo veniat in contemptum: vnde non defertur perſonæ. ſed ordini.

decr. diſ. 50. c. 65. in fine.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ magna peccata indigent magna cautela ad ſui curationem: & ideo iniunctio pænitentiæ ſolemnis, quæ non niſi pro grauiſſimis peccatis fit, ſoli epiſcopo reſeruatur.

QVAESTIO XXIX.

De ſacramento extremæ vnctionis quantum ad ipſius eſſentiam & inſtitutionem, in nouem articulos diuiſa.

POST HAEC conſiderandũ eſt de ſacramẽto extremæ vnctionis, de quo quinque videnda ſunt.

¶ Primo, de eſſẽtialib⁹ ipſius, & de eius inſtitutiõe

¶ Secundo de effectu ipſius.

¶ Tertio, de miniſtro ipſius.

¶ Quarto, de eo cui conferri debet & in qua parte.

¶ Quinto, de eius iteratione.

Circa primum quæruntur nouem.

¶ Primo, vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum.

¶ Secundo, vtrum ſit vnum ſacramentum.

¶ Tertio, vtrum hoc ſacramentom fuerit à Chriſto inſtitutum.

¶ Quarto, vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia, huius ſacramenti.

¶ Quinto, vtrum oporteat oleum eſſe conſecratum.

¶ Sexto, vtrum oporteat materiam huius ſacramẽti per epiſcopum conſecrari.

¶ Septimo, vtrum hoc ſacr̃m habeat aliquã formam.

¶ Octauo vtrum forma huius ſacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

¶ Nono, vtrum prædicta oratio ſit competẽs forma huius ſacramenti.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum

III

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ extrema vnctio non ſit ſacramentũ, qa ſicut oleũ aſſumitur ad infirmos, ita ad cathecumenos: ſed vnctio quæ fit oleo ad cathecumenos, non eſt ſacramẽtum. ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos

thom. in 4. di. 23. q. 1. ar. 1. q. 1. & ſeq.

¶2 Præterea, ſacramenta veteris legis fuerunt ſigna ſacramentorum nouæ legis. ſed extrema vnctio nõ habuit aliquam figuram in veteri lege ergo non eſt ſacramentũ nouæ legis.

¶3 Præterea, ſecundum Dionyſium * omne ſacramentum eſt vel ad purgandum, vel ad illuminandũ, vel ad pficiendũ. sed extrema vnctio non ponit̃ neque ad purgandũ, nec ad illuminandum, (quia hoc ſibi baptiſmo attribuitur) neque ad perficiendũ (quia hoc ſm ipſum Dionyſ. * pertinet ad Chriſma & ad Euchariſtiam.) Ergo extrema vnctio non eſt ſacramentum.

Ex c. 3. eccle. hierar.

ca. 2. eccle. hierarch.

SED CONTRA, ſacramenta Eccleſiæ ſufficienter ſubueniunt defectibus hominum ſecundum quẽlibet ſtatum. ſed exeuntibus non ſubuenit aliud, quàm extrema vnctio: ergo ipſa eſt ſacramentum.

¶ Præterea, ſacramenta nihil aliud ſunt, q̃ quædam ſpirituales medicinæ, ſed extrema vnctio eſt quedã ſpiritualis medicina, quia valet ad remiſſionem peccatorum, vt habetur Iacob. 5. ergo eſt ſacramentum.

concil. Florent. ſuper vnione ſacrorum et Armenorum i doct. de ſacram. et in decr. diſt. 95. c. 3.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in his que eccleſia viſibi-

viſibiliter operatur, quædam ſunt ſacramẽta, vt Baptiſmus quædam ſacramentalia, vt exorciſmus: quorũ eſt hæc differentia, quia ſacramentum dr̃ illa actio Eccleſiæ, q̃ attingit ad effectum principaliter intentum in adminiſtratione ſacramentorum: ſed ſacramentale dr̃ illa actio, q̃ quamuis non ꝑtingat ad illum effectũ, tñ ordinatur aliquo mõ ad illam actionẽ principalẽ. Effectus aũt intentus in adminiſtratione ſacramentorum, eſt curatio morbi peccati. vñ Iſa. 27. Hic eſt oĩs fructus vt tollatur peccatũ, & iõ cum ad hunc effectum ꝑtingat extrema vnctio, vt ex verbis Iaco. patet, nec ordinetur ad aliud ſacramentum quaſi ei annexũ, conſtat ꝙ extrema vnctio non eſt ſacramentale, ſed ſacramentum.

Iacob. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oleum quo cathecumini inunguntur, ſua vnctione non ꝑducit ad peccati remiſſionem, qa hoc ad baptiſmũ ꝑtinet, ſed aliquo modo ad baptiſmum diſponit, vt ſupra dictũ eſt,* & iõ illa vnctio nõ eſt ſacramẽtũ, ſicut vnctio extrema.

† Innocẽt. 1. Epiſt. ad Decẽtium Eugubinũ Epiſco. c. 8

** In 4. di. 6. q. 2. ar. 2. q. 3. in cor. Et ĩ 3 parte. q. 71. ar. 1. corp.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc ſacramentum immediatè hominem ad gloriam diſponit, cũ exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege nõ erat adhuc tp̃s perueniendi ad gloriam, quia neminem ad ꝑfectum adduxit lex: † iõ illud ſacramentũ ibi præfigurari non debuit per aliquod ſacramentum ſibi rñdens, ſicut per figuram eiuſdem generis, quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratũ ſit, in omnibus curationibus quæ leguntur in veteri teſtamento.

† Ad Heb. 7.

** ſimile qd habetur in 4. 2. q. 1. & 2 ar. 5. ad 3. & 3 parte q. 65. ar. 1 ad 4.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Dionyſ.* non facit aliquã mentionem de extrema vnctione ſicut nec de pœnitentia, nec de matrimonio: qa ipſe nõ intendit determinare de ſacramentis, niſi quatenus ꝑ ea innoteſcere põt Eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinata diſpoſitio quantũ ad miniſtros & actiones miniſtrorũ & recipiẽtes. Tñ cum per extremam vnctionem aliquis cõſequatur gratiam, & remiſſionem peccatorum, non eſt dubium quòd extrema vnctio habet vim illuminatiuam & purgatiuam, ſicut Baptiſmus, quamuis non ita plenam.

** loco citato in ar. 3. Inf. q. 30. ar. 1.*

112

ARTICVLVS II.

Vtrum extrema vnctio ſit vnum ſacramentum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ extrema vnctio non ſit vnum ſacramentũ, qa vnitas rei eſt ex ſua forma, unde ex eodem res habeat eſſe & vnitatem: ſed forma huius ſacramenti frequenter iteratur, etiam eadem vice & materia pluries, cum iunctio adhibeatur ſecundum diuerſas partes: ergo non eſt vnum ſacramentum.

Inf. 32. ar ti. 5, & 6.

¶ 2 Præterea, ipſa vnctio eſt ſacramentum, ridiculum enim eſt dicere quòd oleum ſit ſacramentum: ſed ſunt plures vnctiones: ergo ſunt plura ſacramenta.

¶ 3 Præterea, vnũ ſacramentũ ab vno miniſtro ꝑfici dẽt, ſed in aliquo caſu extrema vnctio non põt ꝑfici ab vno miniſtro, ſicut ſi poſt primam vnctione factam ſacerdos moriatur, tunc. n. alius ſacerdos debet vlterius ꝓcedere: ergo extrema vnctio non eſt unum ſacramẽtu.

SED CONTRA, Sicut ſe habet immerſio ad baptiſmũ, ita ſe habet vnctio ad hoc ſacramentũ: * ſed plures immerſiones ſunt vnũ ſacramẽtũ baptiſmi, ergo & plures vnctiones ſunt vnũ ſacramentu extremæ vnctionis

** 3 p. q. 66 ar. 8.*

¶ Præterea, Si non eſſet vnũ ſacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem ſacramenti ꝙ fieret ſecunda, quia quodlibet ſacramentum ꝑ ſe habet eſſe perfectum, ſed hoc falſum eſt, ergo eſt vnu ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vnum numero, ꝑ ſe loquendo, dicitur tripliciter. Vno mõ, ſicut indiuiſibile, qđ nec actu nec potentia eſt plura, vt punctus & vnitas. Alio modo, ſicut continuum, quod quidem actu eſt vnũ, ſed plura potentia, vt linea. Tertio mõ, ſicut perfectum aliquod, qđ ex pluribus partibus conſtituit, (vt domus) quod eſt multa quodammodo ẽt in actu, ſed illa multa conueniunt in aliquo vno, & hoc mõ quodlibet ſacramentũ dr̃ vnũ, inquantũ multa quæ ſunt in vno ſacramento, adunantur ad vnũ ſignificãdũ vel cauſandum*, qa ſacramẽtũ ſignificãdo cauſat. Et ideo quãdo vna actio ſufficit ad ꝑfectã ſignificationẽ, vnitas ſacramẽti cõſiſtit in illa actionẽ tãtũ, ſicut patet in cõfirmatione. Quãdo autẽ ſignificatio ſacramẽti põt eſſe & in vna & in multis actionibus, tunc ſacramentũ ꝑfici põt & vna actione & pluribus: ſicut Baptiſmus vna immerſione & tribus, qa ablutio, quæ ſignificat in Baptiſmo, põt eſſe ꝑ vnã immerſionẽ & ꝑ multas. Quando autẽ perfecta ſignificatio nõ põt eſſe niſi ꝑ plures actiones, tunc plures actiones ſunt de ꝑfectione ſacramẽti: ſicut patet in Euchariſtia, qa refectio corporalis quæ ſignificat ſpiritualẽ, non põt eſſe niſi per cibũ & potum. Et ſimile eſt in hoc ſacramento: quia curatio interiorum vulnerũ nõ põt perfectè ſignificari niſi per appoſitionem medicinæ ad diuerſas vulnerum radices: & ideo plures actiones ſunt de perfectione huius ſacramenti.

** 3. p. q. 60 ar. 1.*

3. p. q. 73. ar. 2. corp.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ vnitas totius perfecti non tollitur propter diuerſitatem materiæ aut formæ, quæ eſt in partibus totius. Sicut conſtat ꝙ non eſt eadem materia carnis & oſſis, ex quibus conſtituitur vnus homo, nec eadem forma: & ſimiliter etiam in ſacramento Euchariſtiæ: & in hoc ſacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem ſacramenti non tollit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis illæ actiones ſint plures ſimpliciter, tamẽ vniuntur in vna perfecta actione, quæ eſt vnctio omnium exteriorum ſenſuum, quibus hauritur morbus interior.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quãuis in Euchariſtia ſi poſt conſecrationẽ panis, moriatur ſacerdos, alius ſacerdos poſſit procedere ad conſecrationẽ vini, incipiẽs vbi ille dimiſit, vel etiã incipere à capite ſupra aliam materiã: tamen in extrema vnctione non põt à capite incipere, ſed debet ſemper procedere: qa vnctio in eadẽ parte facta tantũ valet, ac ſi conſecraretur bis eadem hoſtia*: quod nullo modo faciendum eſt. Nec tamen miniſtrorum pluralitas tollit vnitatẽ huius ſacramẽti, quia inſtrumentaliter tantum operantur: mutatio autem martellorum non tollit vnitatẽ operationis fabri.

** 3. p. q. 83 ar. 2.*

ARTICVLVS III. 113

Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ hoc ſacramentum non fuerit inſtitutu a Chriſto. Quia de inſtitutione ſacramentorum, quæ Chriſtus inſtituit, fit mentio in Euangelio, ſicut de Euchariſtia & Baptiſmo: ſed nulla fit mentio de extrema vnctione: ergo non eſt à Chriſto inſtituta.

¶ 2 Præterea, Magiſter* expreſſe dicit in 4. di. ſin. 23. quod eſt inſtitutum ab Apoſtolis: ergo ipſe Chriſtus per ſe non inſtituit.

Li. 4. Sent. n. di. 23. parag. B.

¶ 3 Præterea, Sacramentum quod Chriſtus inſtituit, etiam ipſe per ſe exhibuit, vt patet de Euchariſtia & baptiſmo: ſed hoc ſacramentum nulli ipſe exhibuit: ergo per ſe non inſtituit.

SED CONTRA, Sacramẽta nouæ legis ſunt digniora, q̃ ſacramẽta veteris legis: ſed oĩa ſacramenta veteris legis ſunt à Deo inſtituta: ergo multo fortius oĩa ſacramẽta nouæ legis habent inſtitutionẽ ab ipſo Chriſto

¶ Præterea, Eiuſdem eſt inſtituere & ſtatutũ remouere: ſed eccleſia quæ in ſucceſſoribus Apoſtolum habet eandem auctoritatem, quam Apoſtoli habuerunt, non poſſet auferre ſacramentum extremæ vnctionis: ergo Apoſtoli non inſtituerant, ſed ipſe Chriſtus.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam. n. dicunt ꝙ ſacramentum iſtud, & cõfirmationis, Chriſtus non inſtituit per ſe, ſed apoſtolis inſtituendũ dimiſit, qa hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ in eis confert, non potuerant ante ſpiritus ſancti miſſionẽ pleniſſimam, inſtitui: vnde ſunt ita ſacramenta nouæ legis, ꝙ in veteri lege figuram non habuerunt.

buerunt. Sed hæc tō non multum cogit: quia ſicut Chriſtus añ paſſionē ſuā promiſit plenā Spūs ſancti miſſionē, ita potuit inſtituere hæc ſacramenta. Et ideo alij dicunt, ꝙ oīa ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum ſed quædā per ſeipſum promulgauit, quæ ſunt maioris difficultatis ad credendum. Quædā autem Apoſtolis ꝓmulganda reſeruauit, ſicut extremam vnctionem & cōfirmationem. Et hæc opinio pro tanto vř probabilior, qa ſacramenta ad fundamentū legis ptinent, & iō ad legiſlatorē ptinet eorū inſtitutio: & iterum, quia ex inſtitutione efficaciā habent, q̄ eis non niſi diuinitus ineſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ multa Dñs fecit, & dixit, q̄ in euangelijs non cōtinent. Illa.n. ꝑcipuè cu rauerunt Euangeliſtæ tradere, q̄ ad neceſſitatē ſalutis & eccleſiæ diſpoſitionē ptinent, & iō potius inſtitutionē Baptiſmi & pœnitentiæ, & euchariſtiæ, & ordinis factam a Chiſto narrauerunt, q̄ extremæ vnctionis vel confirmationis, q̄ neq; ſunt de neceſſitate ſalutis, neq; ad diſpoſitionem ſiue diſtinctionem Eccleſiæ ptinent. Tñ ēt de olei vnctione fit mentio in euangelio, Marci 6. vbi dicitur, ꝙ Apoſtoli oleo vngebant infirmos.

loco citato in arg. 2. AD SECVNDVM dicendum, quòd Magiſter † dicit ab Apoſtolis inſtitutum, quia per doctrinam Apoſtolorum nobis promulgata eſt eius inſtitutio.

AD TERTIVM dicendum, quòd Chriſtus non exhibuit aliqđ ſacřm niſi qđ ipſe accepit in exemplū accipere aūt pœnitentiā & extremā vnctionem ſibi nō competebat, quia ſine peccato erat: iđo ipſe non exhibuit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

114 *Thom. vbi ſup. ar. 3. q. 1. & ſeq.*

AD QVARTVM ſic proceditur. Vř, quòd oleum oliuæ non ſit conueniens materia huius ſacramenti. Quia hoc ſacramentum immediatè ad incorruptionem ordinař: ſed incorruptio ſignificatur ꝑ balſamum quod in chriſmate ponitur: ergo chiſma eſſet conuenientior materia huius ſacramenti.

¶2 Præterea, Hoc ſacramentum eſt ſpiritualis medicatio: ſed ſpiritualis medicatio ꝑ vini appoſitionē ſignificatur, ſicut patet Luc. 10. in parabola de ſauciato: ergo vinum ēt eſſet cōuenientior materia huius ſacramēti.

** Aliàs cōmunius adhiberi remed.* ¶3 Præterea, Vbi eſt maius periculum, ibi debet * eſſe cōe remedium: ſed oleum oliuæ non eſt cōe remedium quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cùm hoc ſacramentum detur exeuntibus, qui ſunt in maximo periculo, videř, ꝙ oleum oliuæ nō ſit materia cōueniens.

SED CONTRA eſt, quòd Iaco. 5. oleū materia huius ſacramēti determinatur: ſed oleū propriè nō dicitř niſi oleū oliuæ: ergo hoc eſt materia huius ſacramenti.

** Aliàs vnctionem.* ¶ Præterea Spiritualis ſanatio per olei * inunctionem ſignificatur, vt patet Iſa. 1. vbi dicitur, Plaga tumens nō eſt curata medicamine, neque fota oleo: ergo conueniēs materia huius ſacramenti eſt oleum.

RESPONDEO dicendum, quòd ſpiritualis ſanatio quæ in fine adhibetur, debet eſſe perfecta, quia poſt eam alia non relinquitur: & lenis, ut ſpes quæ exeuntibus eſt maximè neceſſaria, non frangatur, ſed foueatur. Oleum autem lenitiuum eſt & penetratiuum vſque ad intima, & etiam diffuſiuum: & ideo quantùm ad vtrumque prædictorum *, eſt conueniens materia huius ſacramenti, Et quia oleum principaliter nominatur oliuæ liquor, cùm alij liquores ſolùm ex ſimilitudine ad ipſum, Olei nomen accipiant: ideo oleum oliuæ etiam debet eſſe, qđ aſſumitur in materiam huius ſacramēti. * *In hoc cor.* *Concil. Florēt. in doct. de Sacra. li. 1. Decret. tit. 15. c. 1.*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ incorruptio gloriæ eſt res nō cōtenta in hoc ſacramēto, nec oportet, ꝙ tali rei ſignificatio materiæ r̄ndeat. Vnde non oportet ꝙ balſamū ponatur in materia huius ſacramēti: * quia balſamū, propter odorem, pertinet ad bonitatem famæ: qua de cætero nō indigent ꝑꝑ ſe exeuntes, ſed indigent tm̄ nitore conſcientiæ, qui per oleum ſignificatur.

AD SECVNDVM dicendū, quòd vinum ſanat mordendo, ſed oleum, leniendo: & iō curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam, q̄ ad hoc ſacramentum.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ oleū oliuæ quāuis nō vbiq; creſcat: tñ de facili pōt ad quēlibet locū transferri. Et ꝑterea hoc ſacřm * nō eſt tātæ neceſſitatis, ꝙ exeuntes ſine hoc ſacřo non poſſint ſalutem conſequi. ** vt dictū eſt arti. præc. ad 1.*

ARTICVLVS V.

Vtrum oporteat oleum eſſe conſecratum.

AD QVINTVM ſic proceditř. Vř. ꝙ nō oporteat eū eē cōſecratū, qa hoc ſacramētū hēt vnā ſanctificationē in vſu ꝑ formā verborū: ergo ſuperfluit alia ſanctificatio, ſi ad materiam ipſius fiat. 115

¶2 Præterea, Sacramenta habent efficaciam & ſignificationem in ipſa materia: ſed ſignificatio effectus hui⁹ ſacramenti cōpetit oleo ex naturali proprietate ipſius, efficacia aūt ex inſtitutione diuina: ergo non eſt neceſſaria aliqua ſanctificatio materiæ.

¶3 Præterea, Baptiſmus eſt perfectius ſacramentum q̄ extrema vnctio: ſed in baptiſmo non præexigitur materiæ ſanctificatio quantum eſt de neceſſitate ſacramenti: ergo nec in extrema vnctione.

SED CONTRA eſt, quòd in omnibus alijs vnctionibus eſt materia cōſecrata prius: ergo cū hoc ſacramentū ſit quædā vnctio, requirit materiam conſecratam. *Beda in 5. ca. Iac. & ſuper 6. ca. Marci ſu. illud. Dæmonia multa ejciebant.*

RESPONDEO dicēdū, ꝙ qdā dicūt, ꝙ oleū ſimplex eſt materia hui⁹ ſacramēti, & ī ipſa ſanctificatione olei, q̄ fit ꝑ epm, ꝑficiř ſacramētū. Sed hoc patet eſſe falſum ex his q̄ de Euchariſtia dicta * ſunt, vbi oſtenſum eſt, ꝙ ſolū illud ſacramētū cōſiſtit in conſecratione materię. ** In 4 diſ. 8. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 2 & q̄ ſequ.*

Et iō dicendum, ꝙ hoc ſacramentū conſiſtit in ipſa vnctione, ſicut baptiſmus in ipſa ablutione: & materia huius ſacramenti eſt oleū ſanctificatum. Pōt aūt triplex rō aſſignari, quare exigitur materiæ ſanctificatio in hoc ſacramento, & in quibuſdā alijs. Prima eſt, quia oīs efficacia ſacramentorū à Chriſto deſcendit: & iō ſacramenta illa, quibus ipſe eſt vſus, habent efficaciam ex ipſo vſu ſuo, ſicut tactu ſuæ carnis vim gñatiuā contulit aqs: ſed hoc ſacramento non eſt vſus nec aliqua corporali vnctione, & iō in oībus vnctionibus requiriř ſanctificatio materiæ. Seda cauſa eſt ꝑꝑ plenitudinē gratiæ quæ confert non ſolū vt tollat culpā. ſed ēt reliquias & infirmitatē corporis. Tertia eſt ex hoc, ꝙ effectus eius corporalis, ſ. ſanatio corporalis non cauſatur ex materiæ naturali proprietate: & ideo oportet, quòd hęc efficacia ſibi per ſanctificationem detur.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ prima ſanctificatio eſt materiæ ſm ſe, ſed ſcda magis ptinet ad vſum ipſius, ſm qđ eſt actu conferens effectum ſuum, & iō neutra ſuperfluit, quia ēt inſtrumenta efficaciam accipiūt ab artifice & dū fiunt, & dum ad actum applicantur. *infra. q. 30. ar. 2. corpo.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ illa efficacia q̄ eſt ex inſtitutione ſacramēti, applicatur huic materiæ per ſanctificationem.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis. * *In cor. ar.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum oporteat materiam huius ſacramenti eſſe conſecratam per Epiſcopum.

AD SEXTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ non oporteat materiam huius ſacramenti eſſe conſecratam per Epiſcopum, quia dignior eſt conſecratio materiæ in ſacramento Euchariſtiæ, quā in hoc ſacramento: ſed in Euchariſtia materiam ſacerdos poteſt conſecrare ergo & in hoc ſacramento. 116

¶2 Præterea, In operibus * corporalibus ars dignior nūquam præparat materiam inferiori: quia dignior eſt ars quæ vtitur, ea quæ præparat, vt dicitur in 2. Phyſ † Sed Epiſcopus eſt ſupra ſacerdotem: ergo non præparat materiam in illo ſacramento quo ſacerdos vtitur. Sed ſacerdos diſpenſat hoc ſacramentum, vt dicetur: * ergo conſecratio materiæ ad Epiſcopum non pertinet. ** Aliàs operationibus. † li. 2. tex. tu 25. * Infra quæſt. ar.*

SED

SED CONTRA eſt, ꝙ etiam in alijs vnctionibus materia ꝑ Epiſcopũ cõſecratur: ergo ita debet eẽ ĩ iſta.

RESPONDEO dicendum, quod miniſter ſacramẽti nõ inducit effectũ ſacramẽti propria virtute, vt principale agens; ſed per efficaciã ſacramenti quã diſpenſat: quæ quidem efficacia primò eſt à Chriſto, & ab ipſo in alios deſcendit ordinatè, ſcilicet in populũ, mediantibus miniſtris qui ſacramenta diſpenſant; & in miniſtros inferiores mediantibus ſuperioribus, qui materiã ſanctificãt. Et ideo in omnibus ſacramentis, quæ indigent materia ſanctificata, prima ſanctificatio materiæ fit per Epiſcopum, & vſus quandoque per ſacerdotem; vt oſtendatur ſacerdotalis poteſtas ab Epiſcopali deriuata: ſ'm illud Pſal. 132. Sicut vnguentũ in capite, ſcilicet in Chriſto, quod prius deſcendit in barbã Aaron, deinde vſq; ad oram veſtimenti.

Au. ſuper eum locum Pſal.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacramẽtum Euchariſtiæ conſiſtit in ipſa materiæ ſanctificatione, non autem in vſu: & ideò propriè loquendo, illud quod eſt materia ſacramenti, non eſt quid conſecratũ: vnde non præexigitur aliqua ſanctificatio circa materiam per Epm̃ facta, ſed exigitur ſanctificatio altaris, & huiuſmodi; & etiam ipſius ſacerdotis, quæ nõ niſi per Epm̃ fieri põt. Vnde in illo etiam ſacramento oſtenditur poteſtas ſacerdotalis ab Epiſcopo deriuata, vt Diony. dicit † Ideo ante illam cõſecrationẽ materiæ poteſt facere ſacerdos, quæ eſt in ſe ſacramentũ, & nõ illã, quæ vt ſacramẽtale quoddam ordinatur ad ſacramentũ, quod cõſiſtit in vſu fidelium: quia quantum ad Corpus Chriſti verum, nullus ordo eſt ſupra ſacerdotium: ſed quantum ad corpus Chriſti myſticum, Epiſcopalis ordo eſt ſupra ſacerdotalem, vt infrà dicetur. †

in cap. 5. Eccl. Hie.

AD SECVNDVM dicendum, quòd materia ſacramenti non eſt talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur, ſicut eſt in artibus mechanicis, ſed vt cuius virtute aliquid fiat: & ſic participat aliquid de rõne cauſæ agentis, inquantũ eſt inſtrumentũ quoddã diuinæ operationis. Et ideo oportet, quòd à ſuperiori arte, vel poteſtate talis virtus materiæ acquirat: Quia in cauſis agentibus quanto aliquod agens eſt prius, tãtò eſt perfectius: in cauſis autem purè materialib⁹ quãto materia eſt prior, tanto imperfectior.

Quæſt. 40. ar. 4.

117 Th. vbi ſu. ar. 4 q. 1. et ſequentib⁹.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hoc ſacramentum habeat aliquam formam.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramẽtum non habeat aliquam formã. Cum enim efficacia ſacramentorũ ſit ab inſtitutione: & item à forma, oportet quòd forma tradatur ab ipſo q ſacramẽtũ inſtituit: ſed forma huius ſacramẽti, non inuenitur tradita neque à Chriſto, neq; ab Apoſtolis: ergo hoc ſacramentũ nõ habet aliquã formam.

¶ 2 Præterea, Ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, obſeruantur eodem modo apud omnes: ſed nihil magis eſt de neceſſitate ſacramenti habentis formam, q̃ ipſa forma: ergo cum non ſit aliqua forma communiter obſeruata ab omnibus in hoc ſacramento, quia diuerſi diuerſis verbis vtuntur; videtur, quòd hoc ſacramentum non habeat aliquam formam.

¶ 3 Præterea, In baptiſmo non requiritur forma niſi ad ſanctificationem materiæ, quia eſt aqua verbo vitæ diluendis criminibus ſanctificata:* ſed hoc ſacramentum habet materiam prius ſanctificatam: ergo nõ indiget aliqua forma verborum.

Hugo de S. Victore li. Sũma Sententiarũ tractatu 5. c. 4. & citat Thomas in 4 di. 3. q. vnica. art. 1. q 2. ar. 1

SED CONTRA eſt, quod Magiſter † dicit, quòd omne ſacramentum nouæ legis cõſiſtit in rebus & verbis. verba autem ſunt forma ſacramẽti: ergo cũ hoc ſit ſacramentũ nouæ legis, videtur, quòd habeat formam.

¶ Præterea, Ad hoc eſt ritus vniuerſalis eccleſiæ, quę quibuſdã verbis vtitur in collatione huius ſacramẽti.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerũt, quòd nulla eſt forma de neceſſitate huius ſacramenti. Sed hoc vr̃ derogare effectui huius ſacramenti. Quia omne ſacramentum efficit ſignificando, ſignificatio aũt materiæ non determinatur ad effectum determinatũ, cũm ad multa ſe poſſit habere, niſi per formam verborum: & ideo in omnibus ſacramentis nouæ legis, q̃ efficiũt quod figurãt, oportet eſſe & res & verba. Et prętetea Iacobus totã vim huius ſacramẽti videtur cõſtitue re ĩ oratione, q̃ eſt forma huius ſacramẽti, vt dicetur:* & ideo p̃dicta opinio p̃ſumptuoſa vr̃ & erronea. Et ꝓpter hoc dicendum, ſicut cõmuniter dicitur, ꝙ habet formam determinatam, ſicut & alia ſacramenta.

†li. 4. Sen. di. 1. §. D.

Iacobi 5.

* in ſpõſ. ad. 3. huius ar. et quæſ. præſenti arti. 1. & 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſacra ſcriptura omnibus cõiter proponitur: & ideo forma Baptiſmi, qui ab omnibus dari poteſt, debet in ſacra Scriptura exprimi: & ſimiliter forma Euchariſtiæ, quæ exprimit ſacramẽti illius fidẽ, quę eſt de neceſſitate ſalutis. Sed formæ aliorũ ſacramentorũ non inueniũtur in ſacra ſcriptura traditæ, ſed has eccl'a ex traditione Apoſtolorũ habet, q̃ à Dño acceperũt: vt dicit Apoſ. 1. Cor, 11. Ergo. n. accepi à Dño, quod & tradidi vobis, &c.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ illa verba quæ ſunt de eſſentia formæ, ſcilicet oratio deprecatiua, ab omnibus dicuntur: ſed alia, quæ ſunt de bene eſſe, nõ obſeruantur ab omnibus.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ materia baptiſmi habet quandam ſanctificationẽ per ſe ex ipſo tactu carnis ſaluatoris, ſed ex forma verborum accipit ſanctificationẽ actu ad ſanctificantẽ: & ſimiliter poſt ſanctificationẽ materiæ huius ſacramenti ſ'm ſe, requiritur ſanctificatio in vſu, per quam actu ſanctificet.

ARTICVLVS VIII. 118

Vtrum forma huius ſacramenti debeat proferri per orationẽ indicatiuam, & non per deprecatiuam.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ forma huius ſacramenti debeat proferri per orationẽ indicatiuã, & non ꝑ deprecatiuã, Quia omnia ſacramenta nouæ legis habent certũ effectum. Sed certitudo effectus non exprimitur in formis ſacramentorum niſi per orationẽ indicatiuam, vt cùm dicitur, hoc eſt corpus meum: vel, ego te baptizo: &c. ergo forma huius ſacramẽti debet eſſe oratio indicatiua.

¶ 2 Præterea, In formis ſacramentorum debet exprimi intentio miniſtri, quæ requiritur ad ſacramentum: ſed intentio conferendi ſacramentum non exprimiẽ niſi per orationem indicatiuam: ergo &c.

¶ 3 Præterea, In quibuſdã Eccleſijs dicũtur hæc verba in collatione huius ſacramenti: Vngo hos oculos oleo ſanctificato in nomine Patris, &c. & hoc eſt conforme alijs formis ſacramentorum. ergo videtur, quòd in hoc conſiſtit forma huius ſacramenti.

SED CONTRA, Illud quod eſt forma ſacramenti, ab omnibus oportet ꝙ ſeruetur: ſed verba prædicta * non dicuntur ſ'm conſuetudinem omnium Eccleſiarum, ſed tantum verba deprecatiua, ſcilicet: per iſtã ſanctã vnctionem & pijſſimam ſuam miſericordiam, indulgeat tibi Dñs quicquid deliquiſti per viſum, &c. ergo forma huius ſacramenti eſt oratio deprecatiua.

Arg. 3. huius art.

¶ Præterea, Hoc videtur ex verbis Iacobi, qui attribuit efficaciã huius ſacramẽti orationi; Orõ fidei (inquit) ſaluabit infirmũ: ergo cũ efficacia ſacri ſit ex forma vr̃ ꝙ forma huius ſacramẽti ſit orõ deprecatiua.

Iacob. 5.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ forma huius ſacramenti eſt oratio deprecatiua, vt patet ꝑ verba Iacobi, & ex vſu Romanæ Eccleſię, q̃ ſolum verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius ſacramenti: cuius ratio multiplex aſſignatur. Primò, qa ſuſcipiẽs ſacramentum hoc, eſt viribus proprijs deſtitutus: vnde indiget orationibus ſubleuari. Secundò, quia datur exeuntibus qui iam deſinũt eſſe de foro Eccleſiæ, & in ſolius Dei manu requieſcũt; vñ & ei per orationẽ cõmittuntur. Tertiò, qa hoc ſacramentũ nõ habet aliquẽ effectũ qui ſemper ex operatio-

operatione miniſtri ſequatur, oībus quæ ſunt de eſſentia ſacramenti ēt ritè peractis, ſicut character in Baptiſmo & Cōfirmatione, & trāſſubſtātiatio in Euchariſtia, & remiſſio peccati in pœnitentia exiſtente cōtritione, q̃ eſt de eſſentia ſacramēti pœnitētiæ, non antē de eſſentia huius ſacramēti: & iō in hoc ſacramēto nō pōt eē forma idicatiui modi, ſicut ĩ p̃dictis ſacramētis.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ hoc ſacramentū, ſicut & p̃dicta,* quantū eſt de ſe, habet certitudinem: ſed pōt ex fictione recipientis impediri, ēt ſi ſacramēto ſe ſubijciat p intentionē, ſic ꝙ nullū effectum conſequatur: & pp hoc non eſt ſimile de hoc & de alijs ſacramentis in quibus ſemp aliqs effectus conſequitur.

Sub finem corp.

Cōci. Florent. in doctrina de ſacramen.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ per ipſum actū qui ponitur in forma (ſcilicet per iſtam ſanctā vnctionem) ſatis exprimitur intentio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ verba illa indicatiui modi, quæ ſecundū morem quorundam præmittuntur orationi, non ſunt forma huius ſacramēti, ſed ſunt diſpoſitio ad formam, inquantum intentio miniſtri determinatur ad actum illum per illa verba.

119

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta oratio ſit competens forma huius ſacramēti.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ prædicta oratio non ſit competens forma huius ſacramenti. Quia in formis aliorū ſacramentorū fit mētio de materia (ſicut patet in cōfirmatione) quę non fit in p̃dictis verbis: ergo nō eſt cōueniēs forma.

¶ 2 Præterea, Sicut effectus huius ſacramenti prouenit in nos per miſericordiam diuinam, ita & aliorum ſacramentorū, ſed in formis aliorū ſacramentorum nō fit mentio de miſericordia diuina, ſed magis de Trinitate & Paſſione: ergo ſimiliter debet hic eſſe.

¶ 3 Præterea, Duplex effectus huius ſacramenti in litera * ponitur: ſed in verbis p̃dictis non fit mētio niſi de vno, ſcilicet remiſſione peccatorum, non autem de corporali ſanatione, ad quam Iacobus ordinat orationem fidei, dicens, Oratio fidei ſaluabit infirmum: ergo forma prædicta eſt incompetens.

Li. 4. Sent. diſt. 23. pa rag. B.

RESPONDEO dicendū, ꝙ prædicta* oratio eſt cōpetens forma huius ſacramenti: quia tangit ſacramentum, in hoc qđ dicitur, p iſtā ſanctā vnctionē: & illud qđ operatur in ſacramento, ſcilicet diuinā miſericordiam: & effectum, ſcilicet remiſſionem peccatorum.

** In arg. 2. præc. artic.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ materia huius ſacramenti poteſt intelligi per actum vnctionis, nō autem materia confirmationis per actum in forma expreſſum: & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd miſericordia reſpicit miſeriam: & quia hoc ſacramentū datur in ſtatu miſeriæ ſcilicet infirmitatis, ideo potius hic, q̃ in alijs fit mentio de miſericordia.

AD TERTIVM dicendū, quod in forma debet exprimi effectus principalis, & qui ſemper inducitur ex ſacramento, niſi ſit defectus ex parte recipientis: non aūt talis effectus eſt corporalis ſanitas, vt dicetur* quāuis quādoqȝ ſequatur: rōne cuius Iacobus hunc effectū attribuit orationi, quæ eſt forma huius ſacramenti.

Q. ſequen. art. 2.

QVÆSTIO XXX.

De effectu huius ſacramenti, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectu huius ſacramentī.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum extrema vnctio valeat ad remiſſionē peccatorum.

¶ Secundo, vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

¶ Tertio, vtrum hoc ſacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS PRIMVS. 120

Vtrum extrema vnctio valeat ad remiſſionem peccatorum.

Tho. 4. diſ. 23. q. 1. ar. 2. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod extrema vnctio non valeat ad remiſſionē peccatorū. Ad hoc. n. qđ p vnum pōt effici, aliud non exigitur: ſed in eo q extremā vnctionē accipit, requiritur pœnitentia ad peccatorū remiſſionē: ergo per extremam vnctionem non dimittuntur peccata.

¶ 2 Præterea, In peccato non ſunt niſi tria, macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati: ſed per extremam vnctionē nō remittitur peccatum quo ad maculam ſine cōtritione, q̃ ēt ſine vnctione remittit: nec iterū quo ad pœnam, qa adhuc ſi conualeſcat, tenetur perficere ſatisfactionem iniunctam: nec quo ad reliquias culpæ, qa adhuc remanent diſpoſitiones ex actibus p̃cedentibus relictæ, vt patet poſt conualeſcentiam: ergo nullo modo p extremā vnctionē fit peccatorū remiſſio.

¶ 3 Præterea, Remiſſio peccatorum non fit ſucceſſiuè, ſed in inſtanti: ſed extrema vnctio non fit tota ſimul, qa plures vnctiones requiruntur: ergo eius effectus non eſt remiſſio peccatorum.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iac. 5. Si in peccatis ſit, dimittentur ei.

¶ Præterea, Omne ſacramentum nouæ legis gratiam confert: ſed per gratiam fit remiſſio peccatorum: ergo extrema vnctio, cùm ſit ſacramentum nouæ legis, operatur ad remiſſionem peccatorum.

RESPONDEO dicendū, ꝙ quodlibet ſacramētum eſt inſtitutum principaliter ad vnum effectū, quāuis etiam alios, ex conſequenti, inducere poſſit: & qa ſacramentū efficit quod figurat, ideo ex ipſa ſignificatione ſacramēti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autē hoc ſacramentū ſm modum cuiuſdā medicationis, ſicut Baptiſmus p modū ablutionis: medicina autē eſt ad pellendum infirmitatē. Vnde principaliter hoc ſacramentum eſt inſtitutū ad ſanandum infirmitatē peccati: vt ſicut Baptiſmus eſt q̃dā ſpiritualis regeneratio, & pœnitentia quædā ſpiritualis ſuſcitatio: ita & extrema vnctio ſit quædā ſpiritualis ſanatio vel medicatio. Sicut aūt corporalis medicatio præſupponit corporalē vitā in medicato, ita ſpiritualis ſpiritualem: & ideo hoc ſacramentū non datur contra defectus qbus ſpiritualis vita tollitur, ſ. contra peccatum originale vel mortale: ſed contra illos defectus, qbus homo ſpiritualiter infirmaī, vt non habeat pfectū vigorem ad actus vitæ, gratiæ, vel gloriæ. Et hic defectus nihil aliud eſt, q̃ quædā debilitas & ineptitudo, q̃ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali: & cōtra hanc debilitatē homo roboratur per hoc ſacramentum. Sed qa hoc robur gratia facit, q̃ ſecum nō cōpatitur peccatū: & ideo ex conſequenti, ſi inuenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quo ad culpā tollit ipſum dūmodo non ponatur obex ex parte recipientis, ſicut ēt de Euchariſtia & confirmatione ſuprà dictū eſt.* Et iō ēt Iac. de remiſſione peccati conditionaliter loquitur, dicēs: Si in peccatis ſit, dimittētur ei, ſcilicet quo ad culpā nō. n. ſemp delet peccatū, qa non ſemp inuenit: ſed ſemp remittit quoad debilitatem p̃dictā, † quā quidā reliquias peccati dicūt.* Quidā verò dicūt ꝙ principaliter eſt inſtitutū contra veniale, qđ qdē nō pōt dū hæc vita agit, pfectè curari: & ideo ſacramētū exeuntiū ſpecialiter cōtra veniale ordinaī. Sed hoc nō vr̃ verū, qa pnīa ſufficienter, ēt in hac vita, delet venialia peccata quoad culpā: quod nō pōt euitari poſt peractā pnīam, non aufert præcedenti pœnitentiæ ſuū effectū, & iterum, hoc ptinet ad debilitatē prædictā. Vnde dicendū quod principalis effectus huius ſacramēti eſt remiſſio peccatorū quoad reliquias peccati, & ex cōſequēti, ēt quoad culpam, ſi eam inueniat.

Iacobi. 5. Beda in 5. cap. Iacobi. & in ca. 8. Lucæ.

† In hoc artic.

** 3 p. q. 65. ar. 1. corp.*

3 p. q. 65. art. 1. corp.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis effectus principalis alicuius ſacramenti poſſit haberi ſine actuali perceptione illius ſacramēti, vel ſine ſacramēto,

vel per aliud ſacramentum ex conſequenti: nunquã tñ haberi poteſt ſine propoſito illius ſacramenti. Et iõ qa pœnitentia eſt principaliter inſtituta cõtra actualem culpam, quodcunque aliud ſacramẽtum actualem culpam deleat, ex conſequenti, non excludit neceſſitatẽ pœnitentiæ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ extrema vnctio aliquo modo, quantum ad illa tria, remittit peccatum quãuis. n. culpa quo ad maculam ſine contritione non dimittatur, tamen hoc ſacramentum per gratiam, quã infundit, facit ꝙ ille motus liberi arbitrij in peccatum ſit contritio; ſicut etiã in Euchariſtia & confirmatione põt accidere. Similiter ẽt & reatus pœnæ tẽporalis diminuit, ſed ex conſequenti, inquantũ debilitatẽ tollit: quia eãdẽ pœnã leuius portat fortis, quàm debilis: vnde nõ oportet, ꝙ propter hoc minuatur ſatisfactionis menſura. Reliquiæ aũt peccati non dñr hic diſpoſitiones ex actibus relictæ, quæ ſunt quidem habitus inchoati: ſed q̃dã ſpiritualis debilitas in ipſa mẽte exiſtẽs qua ſublata, ẽt eiſdem habitibus vel diſpoſitionibꝰ manentibus, non ita poteſt inclinari mens ad peccatum.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quando ſunt multæ actiones ordinatæ ad vnum effectum, vltima eſt formalis reſpectu omnium præcedentium, & agit in virtute earum: & ideo in vltima vnctione gratia infunditur, quæ effectum ſacramento præbet.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

121 AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſanitas corporalis nõ ſit effectus huius ſacrĩ. Omne. n. ſacramentũ eſt medicina ſpũalis: ſed ſpiritualis medicina ad ſpiritualem ſanitatem ordinatur; ſicut corporalis ad corporalem: ergo ſanitas corporalis non eſt effectus huius ſacramenti.

¶2 Præterea, Sacramentum ſemper habet effectũ ſuũ in eo qui non fictus accedit: ſed quandoque non ſanatẽ corporaliter, ſuſcipiens hoc ſacramentũ, quantũcunq; deuotꝰ recipiat: ergo ſanitas corporalis nõ ẽ effectꝰ eiꝰ.

¶3 Præterea, Efficacia huius ſacramenti nobis oſtẽditur Iacobi 5. ſed ibi non attribuitur ſanationis effectus vnctiõi, ſed orationi: dicit. n. Oratio fidei ſaluabit infirmum: ergo corporalis ſanatio non eſt effectus huius ſacramenti.

SED CONTRA, Operatio Eccleſiæ habet maiorẽ efficaciam poſt Chriſti paſſionẽ, quàm antẽ: ſed antẽ oleo iuncti per Apoſtolos, ſanabantur, vt patet Mar. 6. ergo & nunc habet effectum in corporali ſanatione.

¶Præterea, Sacramenta ſignificando efficiunt: ſed baptiſmus per ablutionem corporalem quam exterius facit, ſignificat & efficit ſpũale: † ergo & extrema vnctio per ſanationem corporalem, quam exterius ſignificat, efficit & cauſat ſpiritualem.

Aug. de ministratione i ſermonum, li. 2. ca. 4. tom. 9.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut Baptiſmus per ablutionem corporalem facit ſpũalem emundationem à maculis ſpiritualibus, ita hoc ſacramẽtum ꝑ medicationem ſacramentalem exteriorem facit ſanationẽ interiorem. Et ſicut ablutio baptiſmi habet effectũ corporalis ablutionis, quia ẽt corporalem mundationem facit, ẽt extrema vnctio hẽt effectum corporalis medicationis, ſ. corporalem ſanationem. Sed hæc eſt differentia, ꝙ corporalis ablutio ex ipſa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & iõ ſemper eam facit. ſed extrema vnctio nõ facit corporalẽ ſanationem ex proprietate naturali materiæ, ſed ex virtute diuinæ, q̃ rõnabiliter operatur. Et quia rõ operans nunquam inducit ſecũdarium effectum, niſi ſm quod expedit ad principalẽ: iõ * ex hoc ſacro non ſemp ſequitur corporalis ſanatio, ſed quando expedit ad ſpũalem ſanationem, & tunc ſemper eam inducit, dummodo nõ ſit impedimentum ex parte recipientis.

Aug. ſer. 215. de tẽpore to. 10. *Alias in Bernardus in vita S. Malachiæ epiſ. & conc. Flirẽ.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa probat, ꝙ corporalis ſanitas non ſit effectus principalis huius ſacramenti: & hoc verum eſt.

AD SECVNDVM patet ſolutio ex dictis.*

AD TERTIVM dicenddũ, ꝙ oĩo illa eſt forma huius ſacrĩ, vt dictũ eſt: * & iõ hoc ſacrm ex ſua forma habet efficaciã (quantũ eſt de ſe) ad ſanationẽ corporalẽ

in corp. huius art. *q. præ. ar. 1. & 2.*

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc ſacramentum characterem imprimat.

122 AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, qđ hoc ſacramentũ characterẽ imprimat. Character. n. eſt ſignum diſtinctiuũ: ſed ſicut baptizatus diſtinguitur à nõ baptizato, ita vnctꝰ a nõ vncto: ergo ſicut Baptiſmus ĩprimit characterẽ, ita & extrema vnctio.

¶2 Præterea, In ordinis & confirmationis ſacrĩs eſt vnctio ſicut & in hoc ſacramento: ſed in illis imprimitur character: ergo & in iſto.

¶3 Præterea, in omni ſacramento eſt aliquid qđ eſt res tantum, & aliqd ꝙ eſt ſacramentũ tm̃, & aliquid ꝙ eſt res & ſacramentum: ſed non poteſt aliquid aſſignari in hoc ſacramento quod ſit res & ſacrm̃, niſi character: ergo & in hoc ſacramento imprimitur character.

SED CONTRA, Nullum ſacramentum imprimẽs characterem iteratur, hoc autem iteratur, vt dicetur; † ergo non imprimit characterem. *q. 33 ar. 1.*

¶Præterea, Diſtinctio, quæ fit ſecundum characterẽ ſacramentalẽ, eſt diſtinctio eorum qui ſunt in pñti Eccleſia: ſed extrema vnctio confertur ei qui exit de præſenti eccleſia. Ergo in eo non imprimitur character.

RESPONDEO dicendum,* ꝙ character non ĩprimitur niſi in illis ſacris, quibus hõ ad aliquid ſacrum deputatẽ hoc aũt ſacramentum eſt ſolum in remedium. & non deputatur ꝑ ipſum homo ad aliquid ſacrũ agendũ vel ſuſcipiendũ. Et ideo non imprimitur in eo character.

Tho. 4. di. 4. q. 1. ar. 4. q. 1 cor. & 3. p. q. 63. art. 1. & 6.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ character facit diſtinctionem ſtatuum, quantum ad ea quæ in eccleſia ſunt agenda: & talem diſtinctionem homo non habet ab alijs per hoc ꝙ ipſe eſt inunctus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ vnctio, quæ fit in ordine & confirmatione, eſt vnctio conſecrationis. qua homo deputatur ad aliquid ſacrum: ſed hæc vnctio eſt vnctio medicationis. et ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in hoc ſacramento res & ſacramentum non eſt character, ſed quædam interior deuotio, quæ eſt ſpiritualis vnctio.

QVAESTIO XXXI.

De miniſtro huius ſacramenti, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de adminiſtratione huius ſacramenti.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum laicus poſſit hoc ſacramentum conferre.

¶Secundo vtrum diaconus.

¶Tertio, vtrum ſolus epiſcopus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum laicus poſſit hoc ſacramentum conferre.

123 AD PRIMVM ſic proceditur, videtur, ꝙ etiam laicus poſſit hoc ſacramentum conferre, quia hoc ſacramentum habet efficaciam ex oratione vt Iacobus * dicit. Sed oratio laici, quandoque eſt ita deo accepta, ſicut ſacerdotis. Ergo poteſt hoc ſacramentum conferre.

*Tho. vbi ſupra q. 1. ar. 1 q. 1. & ſequen. * Iacob. 5.*

¶2 Præterea, de quibuſdam patribus in Aegypto legitur, quod oleum ad infirmos tranſmittebant, & ſanabantur: Et ſimiliter dr̃ de beata Genoueſa, quod oleo infirmos vngebat. ergo hoc ſacramentum poteſt conferri etiam a laicis.

SED CONTRA eſt, quod in hoc ſacramento fit remiſſio pctõrum: ſed laici non habent poteſtatem dimittendi pctã, ergo. &c.

RE-

c.5. nõ procul à prin. RESPONDEO dicendum, ꝙ ſecundum Diony. in eccleſiaſtica Hierarchia:* ſunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tm̃, qui ſunt laici. Et ideo nullius ſacramẽti diſpenſatio laicis ex officio competit: *ſed ꝙ baptizare poſſunt in caſu neceſſitatis, ex diuina diſpenſatione factum eſt vt nulli regenerationis ſpiritualis facultas deſit. **3.p.q.67 ar.3.4.10.5*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oratio illa non fit à ſacerdote in perſona ſua, quia cum ſit quãdoque peccator, non eſſet exaudibilis: ſed fit in perſona totius eccleſiæ, in cuius perſona orare poteſt qua ſi perſona publica, non autem laicus, qui perſona priuata eſt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illę vnctiones non erant ſacramentales, ſed ex quadam deuotione recipientium talem vnctionem, & meritis vngentiũ, vel oleum mittentium, cõſequebatur effectus ſanitatis corporalis per gratiam ſanitatum, non autem per gratiam ſacramentalem.

124

ARTICVLVS II.

Vtrum Diaconi poſſint hoc ſacramentum conferre.

c.5. eccle. Hierarch. par.1.circa med. AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, quòd diaconi poſſint hoc ſacramentũ conferre. Quia ſecundum Dion.* diaconi habent virtutem purgatiuam, ſed hoc ſacramentum eſt inſtitutum tãtum, ad purgandum ab infirmitate mentis & corporis: ergo & diaconi poſſunt conferre.

**vt etiã dictum eſt 4. p.q.67.ar. 5. ad 3.* 2 Præterea, dignius ſacramentum eſt Baptiſmus, q̃ hoc, de quo hic agimus: ſed diaconi poſſunt baptizare, vt patet de beato Laurentio:* ergo & poſſunt hoc ſacramentum conferre.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iacobi 5. Inducat presbyteros eccleſiæ.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ diaconus habet vim purgatiuam tantum, non illuminatiuam: vnde cum illuminatio fiat per gratiam, nullum ſacramentũ, in quo gratia confertur, diaconus poteſt dare ex officio: & iõ nec hoc, cum in eo gratia conferatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ hoc ſacramentum illuminando per gratiæ collationem, purgat. Et iõ diacono eius collatio non competit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc ſacramentum non eſt neceſſitatis ſacramentum, ſicut baptiſmus: vnde non ita committitur diſpenſatio eius omnibus, in articulo neceſſitatis, ſed ſolum illis quibus ex officio cõpetit: diaconis autem, etiam baptizare non competit, ex officio.

125

ARTICVLVS III.

Vtrum ſolus Epiſcopus poſſit hoc ſacramentum conferre.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. videtur, quòd ſolus epiſcopus poſſit hoc ſacramẽtũ conferre. Quia hoc ſacramentum vnctione perficitur, ſicut & confirmatio: ſed ſolus epiſcopus poteſt cõfirmare: ergo ſolus epiſcopus poteſt hoc ſacramentum conferre.

2 Præterea, Qui non poteſt, quod minus eſt, non poteſt quod eſt maius. Sed maior eſt vſus materiæ ſanctificatæ, quàm ſanctificatio eius: quia eſt finis ipſius. Ergo cùm ſacerdos non poſſit ſanctificare materiam, nec poteſt materia ſanctificata vti.

SED CONTRA, Huius ſacramenti miniſter inducendus eſt ad eum, qui ſuſcipit ſacramentum: vt patet Iacobi quinto. Sed Epiſcopus non poſſet accedere ad omnes infirmos ſuæ diœceſis: ergo non ſolus epiſcopus poteſt hoc ſacramentum conferre.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſecundum Dion.* epiſcopus propriè habet perficiendi officium, ſicut ſacerdos illuminandi: vnde illa ſacramenta diſpenſanda ſolis epiſcopis reſeruantur, quæ ſuſcipientem in aliquo ſtatu perfectionis ſuper alios ponunt: hoc autem non eſt in hoc ſacramento, cum omnibus detur. Et ideo per ſimplices ſacerdotes poteſt adminiſtrari. *c.5. eccle. Hier.c.1.a medio, et in u.contépl.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ confirmatio ĩprimit characterem, quo collocatur homo in ſtatu perfectionis, vt ſupra dictum eſt: †Non autẽ hoc eſt in hoc ſacramento, & ideo non eſt ſimile. *in 4. d. 7. ar. 1. q. 4. corp & ibidem ar. q. 2. ad 1 q. 1 & ar. 2. q. 3. corp. & 3 q. 63. ar. 6. Et q. 72. ar. 1. & 5.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ q̃uis in gñe cauſæ finalis, vſus materiæ ſanctificatæ ſit potior quam ſanctificatio materiæ: tamen in genere cauſæ efficientis ſanctificatio materiæ eſt potior: quia ab eadẽ pendet vſus, ſicut ab actiua cauſa. Et ideo ſanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam, quàm vſus.

QVAESTIO XXXII.

Quibus hoc ſacramentum conferri debeat, & in qua parte corporis, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, quibus hoc ſacramentum conferri debet: & in qua parte corporis.

Circa quod quæruntur ſeptem.

Primo, vtrum ſanis debeat conferri hoc ſacramẽtum.

Secũdo, vtrũ debeat conferri in qualibet infirmitate.

Tertio, vtrum debeat conferri furioſis & amentibus.

Quarto, vtrum pueris.

Quinto, vtrum totum corpus in hoc ſacramẽto inũgi debeat.

Sexto, vtrum conuenienter determinentur partes in quibus inungitur.

Septimo, vtrum mutilati, in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICVLVS PRIMVS. 126

Vtrum ſanis debeat conferri hoc ſacramentum.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ ẽt ſanis debeat conferri hoc ſacramentum, quia principalior effectus huius ſacramenti eſt ſanatio mẽtis, quam ſanatio corporis, vt dictum* eſt, ſed etiã ſani corpore indigent ſanatione mentis, ergo eis etiam debet hoc ſacramentum conferri. *Tho. 4. di. 23. q. 2. ar. 2. q. 1. & ſequent. Q 30. art. 2. corp. & ad 1.*

2 Præterea, Hoc ſacramentum eſt exeuntium, ſicut baptiſmus intrantium, ſed omnibus intrantibus baptiſmus datur, ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc ſacramentum. Sed quãdoque illi qui ſunt in propinquo exitus, ſunt ſani, ſicut illi qui decapitandi ſunt, ergo talibus debet hoc ſacramentum dari.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iac. 5. Infirmatur quis in vobis, &c. ergo ſolis infirmis competit hoc ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ hoc ſacramentũ eſt q̃dam ſpũalis curatio, vt prius dictũ* eſt, q̃ quidem per quendam corporalis curationis modũ ſignificatur, & ideo illis quibus corporalis curatio non competit, ſ. ſanis, non debet hoc ſacramentum conferri. *q. 30. ar 1. & 2. corp. Et q. 29. ar 1. & 2. corp.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis ſpiritualis ſanitas ſit principalis effectus huius ſacramenti, tamen oportet ꝙ per curationem corporalem ſignificetur curatio ſpiritualis huius ſacramenti, etiam ſi corporalis ſanatio non ſequatur, & ideo ſolum illis hoc ſacramento ſanitas ſpiritualis dari poteſt, quibus corporalis curatio competit, ſ. infirmis, ſicut ille ſolus poteſt baptiſmum ſuſcipere, qui poteſt corporalis ablutionis eſſe particeps, nõ autem puer in ventre matris exiſtẽs.* *vt dictum in 3. p. q. 68 ar. 11.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ etiam baptiſmus non eſt niſi illorum intrantium, qui corporali ablutioni ſubijci poſſunt. Et iõ hoc ſacramentum illorum tm̃ exeuntium eſt, quibus corporalis curatio competit.

ARTICVLVS II. 127

Vtrum hoc ſacramentum dari debeat in qualibet infirmitate.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, ꝙ hoc ſacramentum dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iacobi quinto, vbi hoc ſacramentũ traditur, nulla infirmitas determinatur. Ergo in omnibus infirmitatibus debet hoc ſacramentum conferri.

2 Præ

¶ 2 Præterea, Quantò remediũ eſt dignius, tantò debet eſſe generalius: ſed hoc ſacramentum eſt dignius, q̃ medicina corporalis: Cùm ergo medicina corporalis oibus infirmis detur, videtur ꝙ etiã hoc ſacramentum.

SED CONTRA, Hoc ſacramentum ab omnibus dicitur extremæ vnctionis: ſed non omnis infirmitas ad extremum vitæ perducit, cùm quædã ægritudines ſint cauſæ longioris vitæ, vt dicit Philoſ.† ergo non in omnibus infirmitatibus debet hoc ſacramentum dari.

In li. de longitudine & breuitate vitæ, parũ à princ. libelli.

RESPONDEO dicendum, ꝙ hoc ſacramentum eſt vltimum remediũ, quod Eccleſia poteſt conferre, quaſi immediatè diſponens ad gloriam: Et ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui ſunt in ſtatu exeuntium propter hoc, quòd ægritudo nata eſt inducere mortem, & de periculo timetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quęlibet infirmitas augmentata, poteſt mortem inducere. Et ideo ſi genera infirmitatum penſantur, in qualibet ægritudine poteſt dari hoc ſacramentum: Et hinc eſt, quod Apoſt. non determinat infirmitatem aliquam: ſed ſi penſetur infirmitatis modus & ſtatus, non ſemper debet infirmantibus hoc ſacramentum dari.

AD SECVDVM dicendum, quòd medicina corporalis habet pro principali effectu ſanitatem corporalẽ, qua omnes infirmi in quolibet ſtatu indigent: ſed hoc ſacramentum habet pro principali effectu illam ſoſpitatem, quę exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus, eſt neceſſaria: & ideo non eſt ſimile.

128

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc ſacramentum dari debeat furioſis, & amentibus.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ furioſis & amentibus hoc ſacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines ſunt periculoſiſſimæ, & citò ad mortem diſponunt: ſed periculo debet adhiberi remedium: ergo hoc ſacramentum quod eſt in remedium infirmitatis humanæ, debet talibus cõferri.

¶ 2 Præterea, Dignius ſacramentum eſt baptiſmus, q̃ iſtud: ſed baptiſmus datur furioſis, vt ſuprà dictũ* eſt. ergo & hoc ſacramentum eis debet dari.

** Thom 4. Sent. di 4. q. 3. art. 1. q. 3. corp. & arg. 2. Et 3 par. q. 68. art. 12.*

SED CONTRA, Hoc ſacramentum non eſt dandum niſi recognoſcentibus ipſum: ſed tales non ſunt furioſi & amentes: ergo eis dari non debet.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ad effectũ huius ſacramenti percipiendum plurimũ valet deuotio ſuſcipientis, & perſonale meritum conferentium, & generale totius Eccleſiæ: quod patet ex hoc ꝙ per modũ deprecationis, forma huis ſacramenti confertur*. Et ideo illis, qui non poſſunt recognoſcere, & cum deuotione ſuſcipere hoc ſacramentum, dari non debet; & præcipuè furioſis & amentibus, qui poſſent irreuerentiam ſacramento per aliquam immunditiam facere: niſi haberẽt lucida interualla, in quibus ſacramentum recognoſcerent; & ſic eis conferri in ſtatu illo poſſet.

** Vt dictum eſt q. 29. artic. 8.*

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quamuis in periculo mortis tales quandoque ſint, tamen remedium per deuotionem propriam non poteſt eis applicari: Et ideo non debet eis conferri.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ baptiſmus non requirit motũ liberi arbitrij: quia datur contra originale *peccatũ, quod non curatur in nobis ex noſtro libero arbitrio: ſed in hoc ſacramento requiritur motus liberi arbitrij: & ideo nõ eſt ſimile. Et prætera baptiſmus eſt ſacramentũ neceſſitatis, non autem extrema vnctio.

** Aliàs principaliter.*

129

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc ſacramentum debeat dari pueris.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ hoc ſacramentũ debeat dari pueris. Quia eiſdẽ infirmitatibus quãdoq; laborant pueri & adulti. Sed eidẽ morbo debet adhiberi idẽ remediũ: ergo ſicut adultis, ita & pueris debet hoc ſacramentum dari.

¶ 2 Præterea, Hoc ſacramentum datur ad purgandas reliquias peccati (vt ſuprà dictum † eſt) tam originalis quàm actualis. Sed in pueris ſunt reliquiæ originalis peccati: ergo eis debet hoc ſacramentum dari.

† Q. ar. 2. corp.

SED CONTRA eſt, quòd nulli debet dari hoc ſacramentum, cui non competit forma ſacramenti: ſed forma huius ſacramenti non competit pueris, qui non peccauerunt per viſum & auditum, vt in forma exprimitur: ergo eis non dari debet hoc ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc ſacramẽtum exigit actualem deuotionem in ſuſcipiente, ſicut & Euchariſtia. Vnde ſicut Euchariſtia non debet dari pueris, ita nec hoc ſacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ infirmitates in pueris nõ ſunt ex peccaro actuali cauſatæ, ſicut in adultis: & contra illas præcipuè infirmitates, hoc ſacramẽtum dat, quę ſunt ex peccato cauſatę, quaſi peccati reliquię.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non datur contra reliquias originalis peccati, niſi ſecundũ quod ſunt per actualia peccata quodammodo confortatæ: vnde principaliter contra actualia peccata datur (vt ex ipſa forma patet) quæ non ſunt in pueris.

ARTICVLVS V. 130

Vtrum in hoc ſacramento totum corpus inungi debeat.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in hoc ſacramento totũ corpus inungi debeat. Quia ſecundum Aug.† anima tota eſt in toto corpore: ſed præcipuè datur hoc ſacramentũ ad ſanãdũ animam. Ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

Tho. vbi ſuprà art. 3. q. 1. & ſequen. Lib. 6. de Trinitate c. 6. nõ procul à fine tom 3.

¶ 2 Præterea, Vbi eſt morbus, ibi debet apponi medicina: ſed quandoque morbus eſt vniuerſalis & in toto corpore, ſicut febris: ergo totum corpus debet inungi.

¶ 3 Præterea, In baptiſmo totum corpus immergitur: ergo & hìc totum debet inungi.

SED CONTRA eſt vniuerſalis Eccleſiæ ritus, ſecundum quem non inungitur infirmus hoc ſacramento, niſi in determinatis partibus corporis†.

Vt dicitur in corp. ar ſequentis

RESPONDEO dicendũ, ꝙ hoc ſacramentũ per modum curationis exhibetur: curatio autẽ corporalis non oportet quòd fiat per medicinam toti corpori appoſitam, ſed illis partibus vbi eſt radix morbi. Et ideo etiã vnctio ſacramentalis debet fieri in illis partibus tantùm, in quibus eſt radix ſpiritualis infirmitatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ anima quamuis ſit tota in qualibet parte corporis, quantum ad eſſentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ ſunt radices actuum peccati. Et ideo oportet, quod in determinatis partibus fiat, in quibus illæ potentiæ habent eſſe.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non ſemper apponitur medicina vbi eſt morbus: ſed congruentius, vbi eſt radix morbi.

AD TERTIVM dicendum, quòd baptiſmus fit per modum ablutionis. Ablutio autem corporalis non purgat maculã* ab aliqua parte, niſi cui apponitur. Et ideo baptiſmus toti corpori adhibetur: ſecus autem eſt de extrema vnctione, ratione iam dicta†.

** Aliàs ſtat. † In corp. huius art. & reſp. ad 1. & 2.*

ARTICVLVS VI. 131

Vtrum conuenienter determinentur partes vngendæ.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ inconuenienter determinentur iſtæ partes, vt ſcilicet infirmus inungatur in oculis, in naribus, auribus, labijs, manibus, & pedibus. Quia ſapiens medicus curat morbum in radice: ſed de corde exeunt cogitationes quæ coinquinant hominem: vt dicitur Matth. 15. Ergo in pectore debet fieri inunctio.

¶ 2 Præterea, Puritas mentis non minus eſt neceſſaria exeuntibus, quàm intrantibus. Sed intrantes vnguntur chriſmate in vertice à ſacerdote, ad ſignificandum mentis puritatem: ergo & exeuntes, hoc ſacramento vngi debent in vertice.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Ibi debet adhiberi remediũ, vbi eſt maior vis morbi. Sed ſpiritualis morbus præcipuè viget in viris, in renibus; & in mulieribus, in vmbilico, vt dicitur Iob 40. Fortitudo eius in lumbis eius, &c. ſecundũ expoſitionem Greg†. Ergo ibi debet fieri inunctio.

li. 32. Moral. c. 11. a medio.

¶ 4 Præterea, Sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. Ergo ſicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

RESPONDEO dicendum, quod principia peccandi in nobis ſunt eadem, quæ & principia agendi, quia peccatum conſiſtit in actu. Principia autem agendi in nobis ſunt tria. Primum eſt, dirigens, ſcilicet vis cognoſcitiua. Secundum eſt, imperans, ſcilicet vis appetitiua. Tertium eſt exequens, ſcilicet vis motiua. Omnis autẽ noſtra cognitio à ſenſu ortum habet: & quia vbi eſt in nobis prima origo peccati, ibi debet* vnctio adhiberi; ideo inunguntur loca quinque ſenſuum; ſcilicet oculi, propter viſum; aures, propter auditum; nares, propter odoratum, os; propter guſtum; manus, propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipuè viget: & propter appetitiuam iniunguntur aliquibus renes. Pedes autem iniunguntur propter motiuam, qui ſunt principalius eius inſtrumentũ. Et quia primũ principiũ operationis humanæ eſt cognoſcitiua; ideo illa vnctio ab omnibus obſeruatur, quæ fit ad quinq; ſenſus quaſi de neceſſitate ſacramenti: ſed quidã nõ ſeruant alias, quidã vero illam ſeruant, quæ fit ad pedes & non quæ ad renes: qa appetitiua & motiua ſũt ſecũdaria principia.

**Aliàs medicina.*

(vel. Florent. ſuper iunctione Iacobinorum, & Armenorum in doctrina de ſacramentis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ cogitatio à corde non exit niſi per aliquam imaginationem, quæ eſt motus à ſenſu factus, vt dicitur in ſecundo de anima†. Et ideo cor non eſt prima radix cogitationis, ſed organa ſenſuum; niſi quatenus cor eſt principium totius corporis; ſed hoc principium eſt radix remota.

† li. 2. tex. 160.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ intrantes debent acquirere puritatem mentis, ſed exeuntes debent eam purgare: & ideo exeuntes debent inungi in illis partibus quibus contingit puritatem mentis inquinari.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſecundum quorundam conſuetudinem fit in renibus, propter hoc quod ibi maximè viget concupiſcibilis: ſed appetitiua non eſt prima radix, vt dictum eſt*.

Incorp. ar.

AD QVARTVM dicendum, quòd organa corporis quibus actus peccati exercentur, ſunt pedes, manus & lingua, quibus etiã exhibetur vnctio; & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium, & honeſtatem ſacramenti non debet vnctio adhiberi.

132 ARTICVLVS VII.

Vtrum mutilati debeant inungi in illis dictis partibus.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ mutilati non ſint inungendi in illis dictis partibus. Quia ſicut hoc ſacramentum exigit determinatam diſpoſitionem in ſuſcipiente, vt ſcilicet ſit infirmus, ita & determinatam partem: ſed ille qui non habet infirmitatẽ, non poteſt inungi: ergo nec ille qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶ 2 Præterea, Ille qui eſt cæcus à natiuitate, non deliquit per viſum: ſed in vnctione quæ fit ad oculos, fit mentio de delicto per viſum: ergo talis vnctio, cæco nato non debet fieri: & ſic de alijs.

SED CONTRA eſt, ꝙ defectus corporis non impedit aliquod aliud ſacramentum: ergo nec iſtud impedire debet. Sed de neceſſitate iſtius ſacramenti eſt qualibet vnctionum: ergo omnes debent fieri mutilatis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius fieri poteſt ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat: qa quãuis nõ habeant mẽbra, habent tamen potentias animæ quæ illis membris debẽtur, ſaltẽ i radice; & interius peccare poſſunt, per ea quæ ad partes illas pertinent, quãuis nõ exterius.

¶ Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVÆSTIO XXXIII.

De iteratione huius ſacramenti, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de iteratione huius ſacramenti.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Pprimo, vtrum hoc ſacramentum debeat iterari.

¶ Secundo, vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hoc ſacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ hoc ſacramentum non debeat iterari, quia dignior eſt vnctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi. Sed vnctio altaris non iteratur, niſi altare illud fractũ fuerit. Ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari. 133

Thom. vbi ſup. art. 4. q. 1. & 2.

¶ 2 Præterea, Poſt extremum nihil eſt: ſed hæc vnctio dicitur extrema: ergo non debet iterari.

SED CONTRA, Hoc ſacramentum eſt quædã ſpiritualis curatio per modum corporalis curationis exhibita: ſed curatio corporalis iteratur: ergo & hoc ſacramentum iterari poteſt.

RESPONDEO dicendum, ꝙ nullum ſacramentale nec ſacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia oſtenderetur ſacramentum non fuiſſe efficax ad faciendum illum effectum, & ſic fieret iniuria illi ſacramento. Sacramentum aũt qd habet effectũ non perpetuum, põt iterari ſine iniuria, vt effectus deperditus iterato recuperetur.* Et quia ſanitas corporis & mentis, quæ eſt effectus huius ſacramenti, põt amitti poſtquam fuerit per ſacramenta effecta: ideo hoc ſacramentum ſine ſui iniuria poteſt iterari.

Aug. ſer. 215 de tẽp. tom. 10.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ vnctio lapidis fit ad ipſius altaris conſecrationem, q̃ eſt perpetuò in lapide quandiu altare manet. & ideo non põt iterari. Sed hæc vnctio non fit ad conſecrationem hominis, cũ non imprimatur per eam character & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illud quòd ſm æſtimationem hominum eſt extremum, quandoq; ſm rei veritatem non eſt extremum, & ſic dicitur hoc ſacramentum extrema vnctio, quia non debet dari, niſi illis quorum mors eſt propinqua, ſecundum exiſtimationem hominum.

ARTICVLVS II. 134

Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, quòd in eadem infirmitate non debeat iterari, quia vni morbo non debetur niſi vna medicina: ſed hoc ſacramentum eſt quædam ſpiritualis medicina: ergo contra vnum morbum non debet iterari.

¶ 2 Præterea, Secundum hoc poſſet aliquis infirmus tota die inungi, ſi in eodem morbo poſſet iterari vnctio, quod eſt abſurdum.

SED CONTRA eſt, quòd aliquando morbus diu durat poſt ſacramẽti perceptionem, & ſic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc ſacramentum datur: ergo debet iterari.

RESPONDEO dicendum, ꝙ hoc ſacramentũ non reſpicit tantum infirmitatem, ſed ẽt infirmitatis ſtatum, quia non debet dari niſi infirmis, qui ſecundũ humanam æſtimationem videntur morti appropinquare. Quædam enim infirmitates non ſunt diuturnæ, vñ ſi in eis datur hoc ſacramentum, tunc ſi homo ad ſtatũ illum peruenit ꝙ ſit in periculo mortis, non recedit à ſtatu illo, niſi infirmitate curata, & ita non dẽt iterũ iungi: ſed ſi recidiuum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit fieri alia unctio. Quædã vero ſunt ægritudines diuturnæ, hectica, hydropiſis, & hmõi. & in talibus utnon dẽt fieri inunctio, niſi quando videntur perducere ad periculum mortis, & homo illum articulum euadat

euadat

euadat eadem infirmitate durante, & iterum ad ſimilem ſtatum per illam ægritudinem reducatur, iterum poteſt iniungi: quia iam quaſi eſt alius infirmitatis ſtatus, quamuis non ſit alia infirmitas ſimpliciter.

¶Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVÆSTIO XXXIIII.

De Sacramento ordinis, quo ad eius eſſentiam, & eius partes, in quinque articulos diuiſa.

POST hæc conſiderandum eſt de ſacramento ordinis. Et primò, de ordine in communi. Secūdò, de diſtinctione ordinum. Tertiò, de cōferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinādorū. Quintò, de his quæ ſunt ordinibus annexa. De ipſo autē ordine in communi, tria videnda ſunt. Primo de eius entitate & quidditate, & partibus eius. Secundo, de eius effectu. Tertiò, de ſuſcipientibus ipſum.

¶ Circa primum quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum ordo in Eccleſia eſſe debeat.

¶ Secundò vtrum conuenienter definiatur.

¶ Tertiò, vtrum ſit ſacramentum.

¶ Quartò, vtrum eius forma cōuenienter exprimatur.

¶ Quintò, vtrum hoc ſacramentum habeat materiam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ordo in Eccleſia eſſe debeat.

135 *Tho. 4 diſ. 24. q. 1. ar. 1: q. 1. & ſequent.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ordo in Eccleſia eſſe non debeat. Ordo enim requirit ſubiectionem & prælationem: ſed ſubiectio videtur repugnare libertati, in quam vocati ſumus per Chriſtum: ergo ordo in Eccleſia eſſe non debet.

¶ 2 Præterea, Ille qui in ordine conſtituitur, alio ſuperior fit: ſed in Eccleſia quilibet debet ſe altero inferiorem reputare. Phil. 2. Superiores inuicem arbitrantes: ergo non debet in Eccleſia eſſe ordo.

¶ 3 Præterea, Ordo inuenitur in Angelis propter diſtinctionem eorum in bonis naturalibus, & gratuitis: ſed omnes homines ſunt in natura vnum, gratiarum etiam dona quis eminentius habeat, ignotum eſt; ergo ordo in Eccleſia eſſe non debet.

SED CONTRA, ad Rom. 13. dr̄: Quæ ſunt à Deo, ordinata ſunt: ſed Eccleſia à Deo eſt, quia ipſe eā ædificauit ſanguine ſuo. Ergo ordo in Eccleſia eſſe debet.

¶ Præterea, Status Eccleſiæ eſt medius inter ſtatum naturæ & gloriæ: ſed in natura inuenit̄ ordo, quo quædam alijs ſuperiora ſunt; & ſimiliter in gloria, vt patet in Angelis: ergo in Eccleſia debet eſſe ordo.

RESPONDEO dicendum, ꝙ Deus ſua opera in ſui ſimilitudinē* producere voluit quātum poſſibile fuit, vt perfecta eſſent, & ꝑ ea cognoſci poſſet. Et ideo vt in ſuis operibus repræſentaretur nō ſolum ſecundū quod in ſe eſt, ſed etiā ſecundum quod alijs influit: hāc legē naturalē impoſuit omnibus, vt vltima ꝑ media reducerent & ꝑficerentur, & media ꝑ prima, vt Dionyſ.* dicit. Et ideo vt iſta pulchritudo Eccleſiæ nō deeſſet, poſuit ordinē in ea, vt quidā alijs ſacramenta traderent, ſuo modo Deo in hoc aſſimilati: quaſi Deo cooperātes, ſicut & in corpore naturali quędā mēbra alijs influunt.

**Al. perducere.*

**c. 5. eccleſiaſt. hierar. in tit. de ſacerdotum perfectionibus, in princ.*

AD PRIMVM ergo dicendū ꝙ ſubiectio ſeruitutis repugnat libertati, quæ ſeruitus eſt cùm aliqs dominat̄ alijs ad ſui vtilitatē ſubiectis vtens: talis autē ſubiectio nō requiritur in ordine, per quē qui præſunt, ſalutem ſubditorū quærere debent, non propriam vtilitatem.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quilibet ſe debet reputare inferiorem merito, ſed non officio: ordines autem officia quædam ſunt.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ordo in Angelis nō attenditur ſecundum diſtinctionē naturæ: niſi per accidens, inquantū ad diſtinctionē naturę ſequitur in eis diſtinctio gratiæ. Attenditur autē in eis per ſe ſecundū diſtinctionem in gratia; quia eorum ordines reſpiciunt participationē diuinorum, & cōmunicationem in ſtatu gloriæ, quæ eſt ſecundum menſuram gratiæ, quaſi gratiæ finis & effectus quodāmodo. Sed ordines Eccleſiæ militantis reſpiciunt participationem ſacramentorum & cōmunicationē quæ ſunt cauſa gratiæ, & quodāmodo gratiam præcedunt. Et ſic non eſt de neceſſitate noſtrorum ordinum gratia gratum faciens, ſed ſolùm poteſtas diſpenſandi ſacramenta: & propter hoc etiam ordo non attenditur per diſtinctionem gratiæ gratum facientis, ſed per diſtinctionem poteſtatis.

ARTICVLVS II. 136

Vtrum conuenienter ordo definiatur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ inconuenienter ordo à Magiſtro Sent. diſ. 24.* definiatur, vbi dicitur: Ordo eſt ſignaculū quoddā Eccleſiæ, quo ſpiritualis poteſtas tradit̄ ordinato. Pars enim non debet poni genus totius: ſed character, ꝑ quē ſignaculum exponitur in conſequenti* definitione, eſt pars ordinis, quia diuiditur contra id quod eſt res tantùm, vel ſacramentū tantum; cùm ſit res & ſacramentū: ergo ſignaculū non debet poni quaſi genus ordinis.

Lib. 4. di. 24. §. K.

Loco iā citato.

¶ 2 Præterea, Sicut in ſacramento ordinis imprimitur character, ita in ſacramento baptiſmi: ſed in* definitione baptiſmi non ponebatur character: ergo nec in definitione ordinis poni debet.

poſita in 4. Sent. diſ. 3. § A. in princ.

¶ 3 Præterea, In baptiſmo etiā, quædā ſpiritualis dat̄ poteſtas accedendi ad ſacramēta; & iterū eſt quoddam ſignaculū, cum ſit ſacramentū: ergo hæc definitio cōuenit baptiſmo, & ſic incōueniēter aſſignatur de ordine.

¶ 4 Præterea, Ordo relatio quædā eſt quæ in vtroque extremorū ſaluatur: extrema autem relationis ordinis ſunt ſuperior & inferior: ergo inferiores habent ordinē ſicut & ſuperiores, ſed in eis nō eſt aliqua poteſtas præeminentiæ, qualis hic ponitur in definitione ordinis: vt patet per expoſitionē ſequentem, vbi ponitur* promotio poteſtatis. Ergo incōuenienter definit̄ hic ordo.

Loco in argum. 1. citato.

RESPONDEO dicendum, quòd definitio, quā Magiſter* de ordine ponit, conuenit ordini, ſecundū quod eſt Eccleſiæ ſacramentum. Et ideo duo ponit: ſcilicet ſignum exterius, ibi (ſignaculum quoddam, id eſt, ſignum quoddam) & effectum interiorem, ibi (quo ſpiritualis poteſtas, &c.)

4. Sent. di. 24. § K.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſignaculum non ponitur hic pro charactere interiori; ſed pro eo quod exterius geritur, quod eſt ſignum interioris poteſtatis, & cauſa: & ſic etiam ſumit̄ character in alia definitione: ſi tamen pro interiori charactere ſumeretur, non eſſet inconueniens; quia diuiſio ſacramenti in illa tria non eſt in partes integrales, proprie loquendo. Quia illud quod eſt res tantùm, non eſt de eſſentia ſacramenti: quod eſt etiam ſacramentum tantùm, tranſit; & ſacramentum & res manere dicitur. Vnde relinquitur, quòd ipſe character interior, ſit eſſentialiter & principaliter ipſum ſacramentum ordinis.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quāuis in baptiſmo conferatur aliqua ſpiritualis potētia, recipiēdi alia ſacramēta, ratione cuius characterē imprimit: non tamē hic eſt principalis effectus eius; ſed ablutio interior, propter quā baptiſmus fieret, etiam priori cauſa nō exiſtente. Sed ordo poteſtatem principaliter importat. & ideo character, qui eſt ſpiritualis poteſtas, in definitione ordinis ponitur*; nō autē in definitione Baptiſmi.

poſita in argum. 1.

AD TERTIVM dicendum, quod in baptiſmo datur quædam potentia ſpiritualis ad recipiendum, & ita quodammodo paſſiua. Poteſtas autem proprie nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideo hæc definitio Baptiſmo non competit.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ nomē ordinis, dupliciter accipitur: quādoq; enim ſignificat ipſam relationē; & ſic eſt tam in inferiori, q̄ in ſuperiori, vt obiectio tangit, & ſic non accipitur hic. Quandoq; autē accipitur pro ipſo gradu qui ordinem primo modo acceptum

facit:

ad poteſtatem cauſandam:quod patet ex hoc,ꝙ mate-
ria competit vſui poteſtatis.

¶ Et per hoc patet ſolutio AD PRIMVM.

AD SECVNDVM dicẽdum quòd materiam ĩ alijs
ſacramentis oportet ſanctificari propter virtutem quam
continet:ſed non eſt ita in propoſito.

ADTERTIVM dicẽdum,ꝙ ſuſtinendo illud di-
In cor. ar. ctũ ex dictis* apparet cauſa eius qa enim poteſtas ordi
nis accipiť à miniſtro,ſed nõ à materia: iõ porrectio ma
teriæ magis eſt de eſſentia ſacramẽti quã tactus:tamen
ipſa verba formæ vñr oſtendere,ꝙ tactus materiæ ſit de
eſſentia ſacramenti,quia dicitur: accipe hoc vel illud.

QVÆSTIO XXXV.

De effectu huius ſacramenti,in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectu huius
ſacramenti.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo,vtrum in ſacramento ordinis conferatur gratia
gratum faciens.

¶Secundo, vtrum imprimatur character, quantum ad
omnes ordines.

¶Tertio, vtrum character ordinis præſupponat chara-
cterem baptiſmalem.

¶Quarto, vtrum præſupponat de neceſſitate characte-
rem confirmationis.

¶ Quinto, vtrum character vnius ordinis præſuppo-
nat,de neceſſitate,characterem alterius ordinis.

ARTICVLVS PRIMVS.

140 *Vtrum in ſacramento ordinis conferatur gratia gratũ faciẽs.*

Thomas vbi ſup. ar. 2 q. 1. et ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur Videtur, ꝙ ĩ ſa-
cramento ordinis non conferatur gratia gratũ
faciens, quia cõiter dr̃, ꝙ ſacramentum ordinis
ordinatur contra defectum ignorantiæ.Sed cõtra igno
rãtiã non dať grã gratum faciens, ſed gratia gratis data,
quia gratia gratum faciens magis reſpicit affectum: er-
go in ſacramento ordinis non datur gratia gratũ faciẽs.

¶2 Præterea,Ordo diſtinctionem importat:ſed mem
bra Eccleſiæ non diſtinguuntur per gratiam gratũ fa-
cientem,ſed ſm gratiam gratis datam,de qua dicitur 1.
Cor. 12. Diuiſiones gratiarum ſunt: ergo in ordine non
datur gratia gratum faciens.

¶3 Præterea, Nulla cauſa præſupponit effectum ſuũ:
ſed in eo qui accedit ad ordines.præſupponitur gratia,
per quam ſit idoneus ad ſuſceptionem ordinis:ergo ta-
lis gratia non confertur in ordinis collatione.

† 3 p q 62 ar. 1. ad 1. SED CONTRA, †Sacramenta nouæ legis effi-
ciunt,quod figurant: ſed ordo per numerũ ſeptentiarũ,
Magiſter li. 4. Sent. diſt. 24 §. A. ſignificat ſeptem dona Spiritus ſancti,vt in litera dici-
tur:*ergo dona Spiritus Sancti,quæ non ſunt ſine gra-
tia gratum faciente.in ordine dantur.

¶Præterea, Ordo eſt ſacramentum nouæ legis:ſed in
definitione talis ſacramenti ponitur,,* vt cauſa gratiæ
Magiſter 4 Sen. di. 1 §. B. exiſtat:ergo cauſat gratiam in ſuſcipiente.

RESPONDEO dicendum ꝙ dei pfecta ſunt opera,
vt dr̃ Deut. 32. & ideo cuicunq; dať potentia aliqua di-
uinitus,dantur ẽt ea p q̃ exequutio illius potentiæ poſ-
ſit congruè fieri:& hoc ẽt in naturalibus patet.quia ani
malibus dantur membra, quibus potentiæ aĩæ poſſint
exire in actus ſuos,niſi ſit defectus ex parte materiæ:ſi
cut aũt gratia gratũ faciens eſt neceſſaria ad hoc, ꝙ hõ
dignè ſacramenta recipiat,ita ẽt ad hoc,ꝙ homo dignè
ſacramenta diſpenſet:& iõ ſicut in baptiſmo (p quẽ fit
hõ ſuſceptiuus aliorum ſacramentorum) datur gratia
gratum faciens,ita in ſacramento ordinis,* per qd̃ ho-
Au. li. 2. cõt. Creſ. c. 11 et 0. 7. mo ordinať ad aliorum ſacramentorũ diſpenſationem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ordo datur nõ
in remedium vnius perſonæ,ſed totius Eccleſiæ. Vnde
qđ dicitur contra ignorantiam dari, non eſt intelligen-
dum ita,ꝙ per ſuſceptionem ordinis pellatur ignoran-
tia in ſuſcipiente: ſed quia ſuſcipiens ordinem præfici
tur ad pellendam ignorantiam in plebe.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ q̃uis dona grãe gratũ
facientis.cõia ſint oĩbus mẽbris Eccleſiæ:tñ actus illo-
rum donorũ ſm q̃ attenditur diſtinctio in mẽbris Eccle
ſiæ.idoneus ſuſceptor aliquis eſſe nõ põt, niſi charitas
adſit. q̃ quidem ſine gratia gratum faciẽte eſſe nõ põt.

ADTERTIVM dicendum,ꝙ ad idoneam exe
quutionem ordinum non ſufficit bonitas qualiſcunq;,
ſed requiritur bonitas excellens: vt ſicut illi q ordinem
ſuſcipiunt,ſup plebẽ conſtituunť gradu ordinis,ita & ſu
periores ſint merito ſanctitatis:& iõ præexigitur gratia,
quæ ſufficiat ad hoc, ꝙ dignè connumerentur in plebe
Chriſti:ſed confertur in ipſa ſuſceptione ordinis ampli⁹
gratiæ munus,per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

Vtrum in ſacramento ordinis imprimatur character,quantũ ad omnes ordines 141

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in
ſacramento ordinis non imprimatur character
quantũ ad oẽs ordines. Quia ordinis character
eſt quædã ſpiritualis poteſtas,ſed quidã ordines nõ ordi
nantur niſi ad quoſdam actus corporales,ſ. oſtiarij vel
acolyti ergo in eis non imprimitur character.

¶2 Præterea, Omnis character eſt indelebilis:ergo per
characterẽ hõ ponitur in tali ſtatu,à quo nõ poſſit rece
dere:ſed illi q habẽt aliquos ordines,pñt licitè redire ad
laicatũ: ergo nõ imprimiť character in oĩb⁹ ordinibus.

¶Præterea, Per characterem homo aſcribitur ad ali-
quid ſacrum dandum,vel ſuſcipiẽdum: ſed ad ſuſceptio
nem ſacramentorum homo ſufficienter ordinatur per
characterem baptiſmalem, diſpenſator aũt ſacramento
rum non conſtituitur homo.niſi in ordine ſacerdotali: *Gregorius li. 2. Epiſt.*
ergo in aliis ordinibus non imprimitur character. *Epiſ. 32. et*

SEDCONTRA, Omne ſacramentum, in quo *habetur in*
non imprimitur character,eſt iterabile: ſed nullus ordo *Decretis*
eſt iterabilis:ergo ĩ quolibet ordine imprimiť character. *di. 63. c ſi-*

¶Præterea,Character eſt ſignum diſtinctiuum:ſed in *cut ſimil.*
quolibet ordine eſt aliqua diſtinctio:ergo quilibet ordo
imprimit characterem.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc fuit triplex
opinio. Quidã.n.dixerunt,ꝙ in ſolo ordine ſacerdotali
character imprimitur.Sed hoc non eſt verũ,quia actum
Diaconi nullus põt exercere licitè,niſi diaconus,& ita
patet,ꝙ hẽt aliquam ſpiritualẽ poteſtatẽ in diſpenſatio
ne ſacramentorũ,quã alij non habent.Et pp hoc alii di
xerunt,ꝙ in ſacris ordinibus imprimitur character, nõ
aũt in minoribus.Sed hoc nihil iterũ eſt, qa p quemli-
bet ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebẽ in aliquo
gradu poteſtatis ordinatæ ad ſacramentorũ diſpenſatio
nẽ. Vñ cum character ſit ſignum diſtinctiuum ab alijs,
oportet,ꝙ in omnibus character imprimatur:cuius etiã
ſignum eſt,quòd perpetuò manent,& nunquam iteran
tur. Et hæc eſt tertia opinio,quæ communior eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum,ꝙ quilibet ordo,vel
habet actum circa ipſum ſacramentum, vel ordinatum
ad ſacramentorum diſpenſationem: ſicut oſtiarij ha-
bent actum admittendi homines ad diuinorum ſacra-
mentorum inſpectionem, & ſic de alijs:& ideo in om
nibus requiritur ſpiritualis poteſtas.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quantumcunque
homo ad laicatum ſe transferat,ſemper tñ manet in eo
character:* quod patet ex hoc,ꝙ ſi ad clericatum reuer *Au. li. 2 cõt. Epiſt. Parm c. 13*
tatur,non iterum ordinem, quem habuerat,ſuſcipit. *et de bapt. cont. donatiſt lib. 1. cap 1.*

AD TERTIVM dicendum,ſicut ad primum.

ARTICVLVS III.

Vtrum character ordinis præſupponat characterem baptiſmalem.

AD TERTIVM ſic proceditur.Vř, ꝙ character 142
ordinis non præſupponat characterem baptiſ-
malẽ. Quia p characterẽ ordinis hõ efficitur di
ſpenſator ſacramentorum,per characterem baptiſmalẽ
ſuſcepti-

145 ## ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in ſuſcipientibus ordines requiratur bonitas vitæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in ſuſcipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia † per ordinem aliquis ordinatur ad diſpenſationẽ ſacramentorum: ſed ſacramẽta poſſunt diſpenſari à bonis & malis: ergo nõ requiritur bona vita.

¶ 2 Præterea, Non eſt maius miniſterium quo Deo in ſacramẽtis exhibetur, q̃ quod ipſi corporaliter adhibetur: ſed à miniſterio ipſius corporali non repulit Dñs mulierem peccatricem & infamẽ, vt patet Luc. 7. ergo nec à miniſterio eius in ſacris tales ſunt a mouendi.

¶ 3 Præterea, Per oẽm gratiã datur aliquod remediũ contra peccatũ: ſed illis qui habent peccatũ, non debet aliquod remedium denegari, quod eis valere poſſit: cũ ergo in ſacramento ordinis gratia conferatur *, videt, ꝙ debeat etiam peccatoribus hoc ſacramentum dari.

SED CONTRA Leui. 21. Homo de ſemine Aaron qui habuerit maculã, nõ offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſteriũ eius: ſed ꝑ maculã vt dicit glo. †. omne vitium Itelligitur: ergo ille qui eſt aliquo vitio irretitus, non debet ad miniſterium ordinis admitti.

¶ Præterea, Hiero.* dicit quod nõ ſolum Epiſcopi, presbyteri & diaconi debẽt magnopere ꝓuidere, vt cũctum populũ cui præſident ſermone & conuerſatione præeant, verum etiam inferiores gradus & omnes q diuino † oraculo deſeruiũt; qa vehemẽter Eccleſiam Dei deſtruit meliores eſſe laicos, quàm clericos: ergo ĩ omnibus ordinibus requiritur ſanctitas vitæ.

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ ſicut Dionyſius dicit I 3. c.* Eccl. Hier. vt ſubtiliores & clariores eſſẽtiæ repletæ influxu ſolarium ſplendorum, lumen ĩ eis ſuꝑeminẽs ad ſimilitudinẽ Solis ad alia corpora inuehũt: ſic in diuino omni non eſt audendum alijs ducẽ fieri, niſi ſecundum omnem habitum ſuũ factus ſit Dei formiſſimus & Deo ſimilimus. Vnde cũ ĩ quolibet ordine aliquis cõſtituatur dux alijs, ĩ rebus diuinis quaſi præſumptuoſus mortaliter peccat, qui cũ cõſciẽtia peccati mortalis ad ordines accedit: & ideo ſanctitas vitę requiritur ad ordinem de neceſsitate præcepti, ſed nõ de neceſſitate ſacramenti. Vnde ſi malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, * tamen cum peccato.

AD PRIMVM ergo dicendum ꝙ ſicut vera ſacramenta ſunt, quæ peccator diſpenſat, ita verum ſacramentum ordinis recipit: & ſicut indignè diſpenſat, ita indignè recipit.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ illud miniſteriũ erat tm̃ in exequutione corporalis obſequij, quod ẽt licitè peccatores facere poſſunt. Secus autem eſt de miniſterio ſpirituali, ad quod applicantur ordinati; quia per ipſum efficiuntur medij inter Deum & plebem: & iõ debent bona conſcientia nitere quo ad Deum, & bona fama quoad homines.

AD TERTIVM dicendum, quòd aliquę medicinę ſunt quæ exigũt robur naturæ, alias cum periculo mortis aſſumuntur; & aliæ ſunt quæ debilibus dari poſsũt: ita ẽt in ſpiritualibus qdã ſacramenta ſunt ordinata ad remediũ pcĩ, & talia peccatorib9 ſũt exhibẽda ſicut baptiſmus & pœnitentia: alia verò quæ ꝑfectionẽ grẽ cõferunt, requirunt hominem per gratiam confortatũ.

*Tho. vbi ſupra art. 3. q. 1. et ſeq. † Auguſt. lib. 3. cont. lit. Petil. c. 54. & 55. tomo. 7 & in Concil. Cartha. 4. cap. 35. * vt dictum eſt qõ. 35. art. 1. & Au. quaſt. ex nouo Teſtamen. q. 93. tomo. 4. & cont. lit. Petil. li. 2. c. 106. to. 7 † Glo. ord. ibid. * Refertur Dec. Cauſa 1. q. 1. c. 31. incipit Qualis. n. & dicitur eſſe ex commen. ſuper 1. cap. epiſ. ad Titum. † Al domus Dei. * Ca 3. circa finem. Auguſti. li. 2. cõtra epi Parm. c. 11. & li. 2. cõtra literas Peti. c. 48. tom. 7. Decr. li. 1. ti 15. c. 1.*

146 ## ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur ſcientia totius ſacræ ſcripturæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videt, quòd requiratur ſcientia totius ſacræ Scripturæ. Quia ille debet habere legis ſciẽtiam, à cuius ore lex requirit, ſed laici legẽ reqrũt de ore ſacerdotis, vt patet Malach. 2. ergo ipſe debet totius legis habere ſcientiã.

¶ 2 Præterea, 1. Pet 3. Parati ſemper ad ſatiſfactionẽ, omni poſcenti vos rõnẽ de ea, quæ in vobis eſt, fide & ſpe: ſed reddere de his rõnẽ q̃ ſunt fidei & ſpei, eſt illorũ qui perfectã ſcientiam Sacrarum Scripturarum habent: ergo talẽ ſcientiam debent habere illi qui ponũtur in ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur.

¶ 3 Præterea, Nullus congruè legit quod non intelligit, quia legere & non intelligere, negligere eſt, vt dicit Cato. ſed ad Lectorẽ (qui eſt quaſi infimus ordo) ꝑtinet vetus Teſtamentum legere vt in litera dĩ:* ergo ad eum pertinet habere totius veteris Teſtamẽti intellectũ, & multo fortiùs ad alios ſuperiores ordines.

SED CONTRA, eſt, ꝙ multi promouentur ad ſacerdotiũ, q penitus de talib9 nihil ſciũt, ẽt in religionibus multis: ergo vr̃, ꝙ talis ſcientia non requiratur.

¶ Præterea, in vitis Patrũ legitur, aliquos ſimplices monachos ad ſacerdotiũ promotos. q erãt ſanctiſſimæ vitæ: ergo non requiritur prædicta ſciẽtia in ordinãdis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in quolibet actu hominis, ſi debeat eſſe ordinatus, oportet quòd ad ſit directio rationis: vnde ad hoc quòd homo ordinis officium exequatur, oportet, ꝙ habeat tantum de ſcientia, quòd ſufficiat ad hoc, ꝙ dirigatur in actu ordinis illius. Et ideo ẽt, talis ſcientia requiritur in eo qui debet ad ordines promoueri, & non ꝙ vniuerſaliter in tota ſacra Scriptura ſit inſtructus: ſed plus vel minus ſm̃ quod ad plura vel pauciora ſe eius officium extendit; vt ſcilicet illi qui alijs præponuntur, curã animarũ ſuſcipientes, ſciãt ea q̃ ad doctrinam fidei & morum ꝑtinent, alij ſciant ea, q̃ ad exequutionem ſui ordinis ſpectãt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſacerdos habet duos actus: vnum principalẽ, ſupra corpus Chriſti verũ; & alterũ ſecundariũ, ſupra corpus Chriſti myſticũ. Secundus aũt actus dependet à primo, ſed non cõuertitur. Et ideo aliqui ad ſacerdotium promouentur, quibus cõmittitur primus actus tm̃, ſicut religioſi quibus cura aĩarum non cõmittitur: & à taliũ ore lex non requiritur. ſed ſolũ ꝙ ſacramenta conficiant: & ideo talibus ſufficit ſi tm̃ de ſcientia habeant, ꝙ ea q̃ ad ſacramentũ ꝑficiendũ ſpectant, ritè ſeruare poſſit. Alij autem promouẽtur ad aliũ actũ, q eſt ſupra corpus Chriſti myſticũ: & à talium ore populus legem requirit, vnde ſciẽtia legis in eis eſſe debet, non qdẽ vt ſciant omnes difficiles q̃ſtiones legis, qa in his debet ad ſuperiores recurſus haberi: ſed vt ſciãt ea q̃ populus debet credere, & obſeruare de lege. Sed ad ſuperiores ſacerdotes, ſ. Epos, ꝑtinẽt, vt etiã ea q̃ difficultatẽ in lege facere poſsũt, ſciãt, & tãtò magis, qntò ĩ maiori gradu collocãt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ratio reddenda de fide & ſpe, non eſt intelligẽda talis quæ ſufficiat ad ꝓbandũ q̃ fidei vel ſpei ſunt, cum vtrumque de inuiſibilibus ſit: ſed vt ſciant in cõi probabilitatẽ vtriuſque oſtẽdere; ad quod nõ requiritur multũ, magna ſciẽtia.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ad lectorẽ non pertinet tradere intellectum ſacræ Scripturæ populo, qa hoc eſt ſuperiorum ordinum; ſed ſolùm pronunciare: & ideo ab eo non exigitur, ꝙ tantũ habeat de ſcientia, qua ſacrã Scripturam intelligat, ſed ſolùm ꝙ rectè pronuntiare ſciat: & quia talis ſcientia de facili adducitur à multis, ideo probabiliter æſtimari poteſt, ꝙ ordinatus talem ſcientiam acquiret, ſi etiam tunc, eam non habeat: maximè, ſi in via ad hoc eſſe videatur.

Mag. ſi 4. Sentẽ diſt. 24. paragr. D. & habetur in Decretis diſt. 23. c. 9. ex Iſidoro in epi ad Ludifredum. Vide decr. diſt. 35. c. 1. & 2. & diſt. 38.

ARTICVLVS III. 147

Vtrum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis conſequantur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd ex ipſo merito vitæ aliquis ordinis gradus conſequatur. Quia ſicut dicit Chryſoſto.* non omnis ſacerdos, ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus, ſacerdos eſt: ſed ex merito vitæ aliquis efficitur ſanctus: ergo & ſacerdos, & multò fortius alios ordines habens.

¶ 2 Præterea, In rebus naturalibus ex hoc ipſo aliqua in gradu ſuperiori collocatur, quòd Deo appropinquãt & magis de eius bonitatib9 participãt, vt Dion. dicit 4. c. Eccleſiaſticæ Hierarch. † ſed ex merito ſanctitatis & ſcientiæ aliquis efficiẽ Deo propinquior & plus de ei9 bonita-

Hom. 43. in Matth. in opere imperfecto nõ procul a prin. to. 2. † ca 4 parte 3. in tit. Contemplatio. circa medium illius.

bonitatibus recipiens. ergo ex hoc ipſo in gradu ordinis collocatur.

SED CONTRA, Sanctitas ſemel habita poteſt amitti: ſed ordo ſemel habitus, nunquam amittitur: ergo ordo non conſiſtit in ipſo merito ſanctitatis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cauſa debet eſſe proportionata ſuo effectui: & ideò ſicut in Chriſto, à quo deſcendit gratia in omnes homines, oportet ꝙ ſit gratiæ plenitudo; ita in miniſtris Eccleſiæ, quorum non eſt dare gratiā,* ſed gratiæ ſacramēta, non cōſtituitur gradus Ordinis ex hoc quòd habeāt gratiā, ſed ex hoc quòd participant aliquod gratiæ ſacramentum.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ Chryſoſtomus accipit Sacerdotis nomen quātum ad rationē interpretationis,* ſecūdū quod ſacerdos idē eſt ꝙ ſacra dans: ſic enim quilibet iuſtus, inquātū ſacra merita alicui in auxilium dat, ſacerdotis interpretationē habet. Non autē loquitur ſecūdum nominis ſignificationē; eſt. n. hoc nomen, ſacerdos, inſtitutum ad ſignificandum eū, qui ſacra dat in ſacramentorum diſpenſatione.

Vide totā q. 61. in 3. parte et q. 64. ar. 1. corp.
Iſid. lib. 7. Ety. c. 12.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ res naturales efficiuntur in gradu ſuper alia, ſecūdū qđ in ea agere poſſunt ex forma ſua: & iō ex hoc ipſo, ꝙ formā nobiliorē habent, in altiori gradu conſtituuntur. Sed miniſtri Eccleſiæ nō p̄ponūtur alijs, vt eis ex propriæ ſanctitatis virtute aliquid tribuāt, quia hoc ſolius Dei eſt: ſed ſicut miniſtri, & quodāmodo inſtrumenta illius effluxus q fit à capite ī mēbra. Et iō nō eſt ſimile quātū ad dignitatē ordinis, quāuis ſit ſimile quantū ad congruitatē.

148

ARTICVLVS IIII.

Vtrum promouens indignos ad ordines, peccet.

AD QVARTVM ſic procedit̄. Videtur, ꝙ ꝓmouens indignos ad Ordines, nō peccet. Quia Epiſcopus indiget coadiutoribus in minorib' officijs conſtitutis: ſed non poſſet eos inuenire in ſufficienti numero, ſi talem idoneitatem in eis requireret, qualis à ſanctis deſcribitur: ergo ſi aliquos nō idoneos promouet, videtur, quòd ſit excuſabilis.

¶ 2 Præterea, Eccleſia non ſolum indiget miniſtris ad diſpenſationem ſpiritualium, ſed etiam ad gubernationem temporalium: ſed quandoq; illi qui non habent ſcientiam vel ſanctitatē vitæ, poſſunt eſſe vtiles ad gubernationē temporaliū, vel propter potētiam ſecularem, vel propter induſtriā naturalē: ergo videtur, quod tales ſine peccato poſſent promoueri.

¶ 3 Præterea, Quilibet tenetur peccatum vitare quātum poteſt. Si ergo Epiſcopus peccat indignos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad ſciendum, an illi qui accedunt ad ordines ſint digni: vt fieret diligens inquiſitio de moribus & ſcientia eorum; quod non videtur alicubi obſeruari.

SED CONTRA, Peius eſt promouere malos ad ſacra * myſteria, quàm iam promotos non corrigere. ſed Heli mortaliter peccauit, non corrigens filios ſuos de malitia eorum; vnde cadens retroſum, mortuus eſt, vt dicitur 1. Regum 4. ergo non ſine peccato euadit, q indignos promouet.

Al. miniſteria.

¶ Præterea, Spiritualia temporalibus ſunt præponenda in eccleſia: ſed mortaliter peccaret qui res eccleſiæ temporales ſcienter ſub periculo poneret; ergo multò fortius, q poneret res ſpirituales ſub periculo. Sed ſub periculo ponit res ſpūales qcunq; indignos promouet (qa cuius vita deſpicit̄, vt dicit Greg.* reſtat vt eius prædicatio cōtēnatur) & eadē ratione oīa ſpiritualia ab eis exhibita: ergo indignos ꝓmouēs mortaliter peccat.

RESPONDEO dicendum, ꝙ à Domino deſcribitur.* fidelis ſeruus qui eſt conſtitutus ſupra familiam ſuam, vt det illis tritici mēſurā: & ideo infidelitatis reus eſt, qui alicui ſupra menſuram eius, diuina tradit: hoc autem facit quicunque indignum promouet, & ideò crimen mortale cōmittit, quaſi ſummo Dn̄o infidelis; & p̄ceptū ĕt eū hoc in detrimētū Eccleſiæ vergat, & honoris diuini, q p bonos miniſtros ꝓmouetur. Eſſet. n. infidelis terreno dn̄o, q i ei' officio aliquos inutiles poneret.

Ho. 12. in Euā. paulò à principio Id etiā habet Bern. in ſerm. 2. de reſurr. à medio.
Luc. 12.

AD PRIMVM dicendū, ꝙ Deus nunquam ita deſerit eccleſiam ſuā, quin inueniantur idonei miniſtri ſufficientes ad neceſſitatē plebis; ſi digni promouerētur, & indigni repellerētur: & ſi non poſſent tot miniſtri inueniri, quot mō ſūt; meli' ēēt habere paucos miniſtros bonos, q̄ multos malos, vt dicit beat' Clemēs.*

In epiſt. 1. ad Iacobū fratrē Domini, poſt med. et habetur ī Decre. di. 23. cap. Tales.

AD SECVNDVM dicendum, quòd temporalia non ſunt q̄renda, niſi pp ſpiritualia: vnde omne incommodū temporale deberet negligi, & omne lucrū ſperni propter ſpirituale bonum promouendum.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ ad minus hoc requiritur ꝙ neſciat ordinans aliquid contrarium ſanctitati in ordinando eſſe: ſed ĕt exigitur amplius, vt ſm mēſuram ordinis vel officij iniūgendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouēdorum, ſaltem ex teſtimonio aliorū; & hoc eſt qđ Apoſtolus dicit 1. Tim. 5. Manus citò nemini impoſueris.

ARTICVLVS V. 149

Vtrum aliquis in peccato exiſtens ſine peccato ordine ſuſcepto vti poſſit.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videt̄, qđ aliqs in peccato exiſtens poſſit ſine pecccato ordine ſuſcepto vti. Quia peccat, ſi non vtatur, cū ex officio teneatur: ſi ergo vtendo peccat, non pōt peccatum vitare; quod eſt inconueniens.

¶ 2 Præterea, Diſpenſatio eſt iuris relaxatio: ergo quāuis de iure eſſet ei illicitum vti ordine ſuſcepto, tamen ex diſpenſatione ei liceret.

¶ 3 Præterea, Quicunque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter: ſi ergo peccator in vſu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliquid diuinorum accipit vel ab eo exigit; quod videtur abſurdum.

¶ 4 Præterea, Si vtēdo ordine ſuo peccat, ergo quilibet actus ordinis quem facit, eſt peccatum mortale, & ita cum in vna executione ordinis multi actus concurrant, videtur, ꝙ multa peccata mortalia committat; qđ valdè durum videtur.

SED CONTRA eſt, quod Diony. in Epiſt.* ad Demophilum dicit: Talis, i. qui non eſt illuminatus, audax videtur ſacerdotalibus manum apponens, & nō timet neq; verecundatur diuina præter dignitatem exequens & putans Deum ignorare quæ ipſe in ſeipſo cognouit & decipere æſtimat falſo nomine patrē ab ipſo appellatū, & audet ipſius muneris immūdas infamias, (non. n. dicam orationes) ſuper diuina ſigna Chriſti formiter enuntiare. Ergo ſacerdos eſt quaſi blaſphemus & deceptor q indignè ſuū ordinē exequitur, & ſic mortaliter peccat, & eadē rōne qlibet alius ordinatus.

Paulò antè mediū illi' epiſt.

¶ Præterea, Sanctitas vitæ requiritur in ſuſcipiente ordinē, vt ſit idoneus ad exequēdū: ſed peccat mortaliter q cum pctō mortali ad ordines accedit: ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet exequutione ſui ordinis.

RESPONDEO dicendū, ꝙ lex præcipit * vt homo iuſtè ea quæ iuſta ſunt exequatur: & ideo quicunque hoc qđ ſibi cōpetit ex ordine, facit indignè, qđ iuſtum eſt iniuſtè exequitur, & contra p̄ceptū legis facit, ac p hoc mortaliter peccat. Quicunq; aūt cū peccato mortali aliquod ſacrum officiū pertractat, nō eſt dubium quin idignè illud faciat: vn̄ patet, ꝙ mortaliter peccat.

** Deut. 16*
† Decr. di. 11. c. 6. incipit, Maximianus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non eſt perplexus vt neceſſitatem peccādi habeat: quia poteſt peccatum dimittere vel officium reſignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

DD SECVNDVM dicēdū, ꝙ ius naturale eſt indiſpēſabile: hoc aūt eſt de iure naturali, vt homo ſācta ſanctè pertractet, & contra hoc nullus pōt diſpēſare.

AD

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quamdiu miniſtet Eccleſiæ qui eſt in peccato mortali, ab eccleſia ſuſtinetur ab eo ſacramēta eius ſubditus recipere debet, qa ad hoc eſt ei obligatus: ſed tamen præter neceſſitatis articulũ nõ eſſet tutum, quòd eũ induceret ad aliquid ſui ordinis exequendum durante tali cõſcientia, ꝙ ille in peccato mortali eſſet; quam tamen deponere poſſet, quia in inſtanti homo à diuina gratia emundatur.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ quandocunq; homo exhibet ſe in aliquo actu vt miniſtrũ Eccleſiæ in peccato mortali exiſtēs, mortaliter peccat, & toties quoties hmõi actũ facit: qa vt Dyoniſius dicit primo capite Eccleſiaſticæ hierarchiæ*: Immundi: nec ſymbola, id eſt, ſacramentalia ſigna tangere fas eſt. Vnde quando tangunt res ſacras, quaſi ſuo officio vtētes, peccant mortaliter. Secus aũt eſſet, ſi in aliqua neceſſitate aliqđ ſactũ contingerent, vel exequerenť in illo caſu, in quo etiam laicis liceret: ſicut ſi baptizarēt ĩ aliquo articulo neceſſitatis, vel ſi corpus Chriſti in terrã proiectũ colligerēt.

Cap. 1. nõ procul à fine.

QVÆSTIO XXXVII.

De diſtinctione Ordinum & eorum actibus, & characteris impreſſione: in quinque articulos diuiſa.

CONSEQVENTER agēdum eſt de diſtinctione Ordinũ, & eorũ actib᷒ & characteris ĩpreſſione.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, vtrum Ordo debeat in plures diſtingui.

¶Secundo, quot ſint.

¶Tertio, vtrũ debeant diſtingui ꝑ ſacros & non ſacros.

¶Quarto, vtrum actus ordinum conuenienter in litera aſſignentur.

¶Quinto, quando Ordinum characteres imprimantur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum debeant plures ordines diſtingui.

150 AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ non debeant plures ordines diſtingui. Quãtò. n. aliqua virtus eſt maior, tãto minus eſt multiplicata, ſed hoc ſacr̃m eſt dignius alijs ſacris, inquantũ cõſtituit ſuſcipientes in aliquo gradu ſup alios: cùm ergo alia ſacra non diſtinguantur in plura, q̃ recipiãt prædicationẽ totius, nec hoc ſacr̃m debet in plures ordines diſtingui.

Tho. 4. di. 24. q. 2. ar ti. 1. q. 1. & ſequēt.

¶2 Præterea, Si diuiditur, aut eſt diuiſio totius in partes integrales, aut in partes ſubiectiuas, non aũt in partes integrales, quia ſic non reciperent ꝓdicationẽ toti᷒ ergo eſt diuiſio in partes ſubiectiuas. Sed partes ſubiectiuæ recipiunt in plurali ꝓdicationẽ gñis remoti, ſicuť generis proximi; ſicut homo & aſinus ſunt plura aĩalia, & corpora animata. Ergo & ſacerdotium, & diaconatus. ſicut ſunt plures ordines, ita ſunt plura ſacramenta cùm ſacramentum ſit quaſi genus ad ordines.

¶3 Præterea, ſecundum Philoſo. in 8. †Eth. Regimen in quo vnus tantum participatur, eſt nobilius regimẽ communitatis, quã ariſtocratia, qua diuerſi ĩ diuerſis officijs cõſtituuntur: ſed regimen eccleſiæ debet eſſe nobiliſſimum: ergo non deberet eſſe in eccleſia diſtinctio ordinũ ad diuerſos actus, ſed tota poteſtas deberet apđ vnum reſidere, & ſic deberet eſſe tantum vnus ordo.

lib. 8. c. 10. non procul à pricipio.

SED CONTRA, Eccleſia eſt corpus Chriſti myſticum ſimile corpori naturali, ſecundum Apoſtolũ:* ſed in corpore naturali ſunt diuerſa membrorum officia: ergo & in eccleſia debent eſſe diuerſi ordines.

Partim ad Ephe. 1. & Coloſ. 1. partim ad Ro. 12. & 1. Cor. 12.

¶Præterea, Miniſterium noui Teſtamenti eſt digni᷒, quàm veteris, vt patet 2 Cor. 3. ſed in veteri teſtamento non ſolum ſacerdotes ſed et miniſtri eorũ Leuitæ ſanctificabantur: ergo & in nouo teſtamento debent cõſecrari per ordinis ſacramentũ nõ ſolum ſacerdotes, ſed miniſtri eorum, & ita oportet, ꝙ ſint plures ordines.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ordinum multitudo eſt inducta in Eccleſia propter tria. Primò quidem ꝓpter Dei ſapientiam commendandam, quæ in diſtinctione rerũ ordinata maximè relucet, tam in naturalibus, quã in ſpũalibus: quod ſignificatur in hoc ꝙ regina Saba vidēs ordinē miniſtrantiũ Salomoni, nõ hēbat vltra ſpiritũ, deficiens in admiratione ſapientiæ illius.* Secũdo, ad ſubueniendũ humanæ ĩfirmitati: qa ꝑ vnũ nõ poterant oĩa, q̃ ad diuina myſteria ꝑtinebant, expleri, ſine magno grauamine: & iõ diſtinguunť Ordines diuerſi, ad diuerſa officia: & hoc patet ꝑ hoc, ꝙ dñs Num. 11. dedit Moyſi ſeptuaginta ſenes populi in adiutoriũ. Tertio, vt via ꝑficiēdi hoĩbus amplior detur, dũ plures in diuerſis officiis diſtribuuntur, vt omnis ſint Dei cooperatores: quo nihil eſt diuinius, vt Dio.* dicit.

3. Reg. 10. 2. Para. 9.

c. 3. cæleſt. hierar. circa mediũ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ alia ſacramēta dantur ad effectus aliquos percipiēdos, ſed hoc ſacramentũ datur principaliter ad actus aliquos agēdos: & ideo ſecũdum diuerſitatē actuum oportet. ꝙ Ordinis ſacramentũ diſtinguatur, ſicut potentiæ diſtinguuntur ꝑ actus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ diuiſio Ordinis nõ eſt totius integralis in ſuas partes, neq; totius vniuerſalis: ſed totius potentialis cuius hæc eſt natura, ꝙ totum ſecundũ completã rationem eſt in vno, in alijs aũt eſt aliqua participatio ipſius: Et ita eſt hic; tota enim plenitudo ſacramēti huius eſt ĩ vno ordine, ſ. ſacerdotio, ſed in aliis eſt quædã participatio ordinis: & hoc ſignificatum eſt in hoc quod Dñs dixit Num. 11 Moyſi, Auferã de ſpiritu tuo, tradamq; eis, vt ſuſtenent tecũ onus populi. Et ideo omnes ordines ſunt vnum ſacramentũ.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ in regno quãuis tota poteſtatis plenitudo reſideat penes regem: non tñ excluduntur miniſtrorũ poteſtates, quæ ſunt participationes quædam regiæ poteſtatis, & ſimiliter eſt in ordine. In Ariſtocratia autem apud nullum reſidet plenitudo poteſtatis, ſed apud omnes.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint ſeptem ordines.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nõ ſint ſeptē ordines. Ordines. n. eccleſiæ ordinãtur ad actus hierarchicos, ſed tres tãtũ sũt actus hierarchici, ſ. purgare, illuminare, & ꝑficere; ſm quos Dio. diſtinguit tres ordines ĩ 5. e. eccl hier.* ergo nõ ſunt 7. 151

c. 5. par. 1.

¶2 Præterea, Oĩa ſacra habēt efficaciã & auctoritatē ex inſtitutione Chri vel ſaltē Apoſtolorũ eius: ſed in doctrina Chri & Apoſtolorum non fit mentio niſi de ꝑsbyteris & diaconibus: ergo vr̃, qđ nõ ſint alii ordines.

¶3 Præterea, Per ſacramentũ ordinis cõſtituiť aliqs diſpenſator aliorũ ſacramentorũ: ſed alia ſacramēta nõ ſunt niſi ſex: ergo debent eſſe tantum ſex ordines.

¶4 SED CONTRA, Videtur, ꝙ debeãt eſſe plures, quia quantò aliqua virtus eſt altior, tantò eſt minus multiplicabilis: ſed poteſtas hierarchica eſt altiori modo in angelis, quàm in nobis, vt Dioniſius * dicit: cum ergo in hierarchia angelica ſint nouem ordines, totidem deberent eſſe in eccleſia, vel plures.

Ex c. 1. eccle. hierar. à med. & c. 9.

¶5 Præterea, Prophetia † Pſalmorum eſt nobilior inter omnes prophetias: ſed ad pronunciandum in eccleſia alias prophetias eſt vnus ordo, ſcilicet lectorum: ergo & ad pronuntiãdũ Pſalmos deberet eſſe alius ordo, & præcipuè cum in Decretis diſtinct.* 21. Pſalmiſta, ſecundus ab oſtiario inter ordines ponatur.

† Decretis di. 21. c. 2.
** In Decr. diſt. 21 c. Perlectis, ex Iſidoro in epiſt. ad Ludifredum, & li. 7. Etym. cap. 12.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ quidã ſufficientiã ordinũ ſumunt per quãdam adaptationē ad grãs gratis datas; de quibus hr̃ 1. Cor. 12. Dicunt. n. ꝙ ſermo ſapiētiæ cõpetit Epiſcopo, qa ipſe aliorũ ordinator eſt; qđ ad ſapientiã pertinet: ſermo ſcientiæ, ſacerdoti, quia dēt habere clauē ſcientiæ, fides, Diacono, qui ꝓdicat Euangeliũ, opera virtutũ, Subdiacono, qui ſe ad opera ꝑfectionis extēdit per votum continētiæ, interpretatio ſermonũ, Acolyto, qđ ſignificatur in lumine qđ defert, grã ſanitatũ, exorciſtę, genera linguarũ, Pſalmiſtę, prophetia, lectori; diſcretio ſpirituũ, Oſtiario,* qui quoſdã repellit & quoſdã admittit. Sed hoc nihil eſt, quia grẽ gratis datæ nõ danť eidē, ſicut ordines dãtur eidē. Dicitur enim 1. Co-

Iſido. li. 7. 2 Ety. ca. 12

1. Cor. 12. Diuiſiones gratiarum ſunt. Et iterũ, ponunt q̃dã q̃ ordines nõ ſunt, ſ. Epiſcopatus & Pſalmiſtatus. Et iõ alij* aſſignant ſm quandã aſſimilationẽ ad cæleſtẽ hierarchiã, in qua ordines diſtinguunt̃ ſm purgationẽ, illuminationẽ, & perfectionẽ. Dicunt. n. ꝙ ordines oſtiarius purgat exterius, ſegregando bonos à malis, ẽt corporaliter: interius verò, acolytus, q̃a per lumẽ quod portat ſignificat ſe interiores tenebras pellere. & vtroque mõ exorciſta, q̃a diabolũ quẽ expellit, vtroq; mõ ꝑturbat: ſed illuminatio, q̃ fit ꝑ doctrinã, quantũ ad doctrinã ꝓpheticã, fit ꝑ lectores, quantũ ad Apoſtolicam fit ꝑ ſubdiaconos, quantũ ad euãgelicã, ꝑ diaconos fit. Sed ꝑfectio cõionis, vtpote q̃ eſt pœnitentiæ & baptiſmi & hmõi, fit ꝑ ſacerdotẽ: excellens vero ꝑ Epiſcopũ, vt conſecratio ſacerdotũ & virginũ: ſed excellẽtiſſima, ꝑ ſummũ Pontificẽ, in quo eſt plenitudo auctoritatis. Sed hoc nihil eſt: tũ q̃a ordines cæleſtis hierarchiæ nõ diſtinguunt ꝑ ꝓdictas actiões hierarchicas, cum q̃libet cuilibet ordinũ cõueniat, tũ q̃a ſm Dionyſ. † ſolis Eps conuenit ꝑficere: illuminare aũt, ſacerdotibus: purgare aũt, miniſtris oĩbus. Et iõ alij appropriant ordines, ſeptẽ donis: vt ſacerdotio rñdeat donũ ſapientiæ, q̃ nos pane vitæ & intellectus cibat, ſicut ſacerdos nos pane cæleſti reficit, ſed timor oſtiario, q̃a nos ſeparat a malis, & ſic ĩtermedij ordines rñdẽt medijs donis. Sed hoc iterũ nihil ẽ: q̃a ĩ quolibet ordinũ ſeptiformis gr̃a dat̃.

v. de Theophilactũ in c. 13. Luc.

De his 7. Ordinibus vi. Ambr. in c. 4. epi. ad Eph. in ea verba, et ipſe dedit. & c. & con cil. Aquiſgranen c. 6. 7 & 8. & Iſid. lib. 2. de off. eccl. c. 7. 8 & 10. & concil. Roma. ſub Syineſtro can 5. 3 & 3.

† c. 5. eccl. hiera par. 1. à medio, & ĩ tit. Cõtēplatio.

c. 3. eccle. hierar. circa princi.

¶ Et ideo aliter dicendum, ꝙ ordinis ſacramentũ ad ſacramentũ Euchariſtiæ ordinat̃, quod eſt ſacramentũ, ſacramentorũ, vt Dionyſi. dicit.* Sicut. n. tẽplũ, & altare, & vaſa, & veſtes, ita & miniſtri q̃ ad Euchariſtiã ordinant̃, conſecratione indigent: & hæc conſecratio eſt ordinis ſacramentũ. Et iõ diſtinctio ordinũ eſt accipiẽda ſm relationẽ ad Euchariſtiã. q̃a ptãs ordinis aut eſt ad conſecrationẽ ipſius Euchariſtiæ, aut ad aliq̃d miniſteriũ ordinatũ ad hoc ſacramẽtũ euchariſtiæ. Si primo mõ, ſic eſt ordo ſacerdotũ: & iõ cũ ordinant̃, accipiunt calicẽ cũ vino, & patenã cũ pane, accipientes poteſtatẽ conficiendi corpus & ſanguinẽ Chriſti. Cooperatio autem miniſtrorũ eſt vel in ordine ad ipſum ſacramẽtũ, vel in ordine ad ſuſcipientes. Si primo mõ, ſic eſt tripliciter. Primò. n. eſt, miniſteriũ quo miniſter cooperatur ſacerdoti in ipſo ſacramento, quantũ ad diſpenſationẽ ſed non quantũ ad conſecrationem, quam ſolus ſacerdos facit: & hoc ꝑtinet ad diaconũ. vnde in litera* dicitur, ꝙ ad diaconũ ꝑtinet miniſtrare ſacerdotibus ĩ oĩb' q̃ agunt̃ in ſacramẽtis Chriſti: vñ & ipſe Chriſti ſanguinẽ diſpenſat. Secundo, eſt miniſteriũ ordinatũ ad materiã ſacramẽti ordinandã in ſacris vaſis ipſius ſacramẽti: & hoc ꝑtinẽt ad ſubdiaconũ. vnde dicit̃ ĩ litera,* ꝙ vaſa corporis & ſanguinis dñi portant, & oblationes in altari ponunt, † & iõ accipiũt calicẽ de manu Epi, ſed vacuũ, cũ ordinant̃. Tertiò, eſt miniſteriũ ordinatũ ad præſentandum materiam ſacramenti: & hoc competit acolyto: ipſe. n. vt in litera * dicitur, vrceolum cum vino & aqua præparat, † vnde accipit vrceolum vacuum. Sed miniſterium ad præparationẽ recipientium ordinatum non poteſt eſſe niſi ſuper immundos, q̃a q̃ mundi ſunt, iam ſunt ad ſacramenta percipienda idonei. Triplex autem eſt genus immundorũ, ſm Dionyſi.* Quidam. n. ſunt oĩno infideles, credere nolentes: & hi totaliter ẽt à viſione diuinorũ & à cœtu fideliũ arcendi ſunt: & hoc pertinet ad oſtiarios. Quidam autem ſunt volentes credere, ſed nõdum inſtructi, ſ. cathecumeni, & ad horum inſtructionẽ ordinatur ordo lectorũ. † & ideo prima rudimenta doctrinæ fidei, ſ. vetus Teſtamẽtum, eis legendum committitur.* Quidam verò ſunt fideles & inſtructi, ſed impedimentum habentes ex dæmonis poteſtate, ſ. energumeni, & ad hoc miniſterium eſt ordo exorciſtarum. Et omnino ſic patet ratio & numeri & gradus ordinum.

Roman. li. 1 de inſtit. cler. c. 7. 8. 9. 10. 13. et 12.*

**li. 4. ſent. di. 24 para gr. H.*

li. 4. ſent. di. 24. para gr. G.

† in 4 concil. Carthag. c. 4.

**li. 4. diſt. 24 para. F.*

† conc. carthag. 4. c. 6.

** c. 3. eccl. hier. par. 3. iter prin cip et med,*

† inf. q 36. ar. 2. in ar. ſed con & hic. ibidem notato.

** conc. Carthag 4. c. 7*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Diony. loquitur de ordinibus, non ſecundũ quod ſunt ſacramẽta ſed ſm quod ad hierarchicas actiones ordinantur: & iõ ſm actionẽs illas tres ordines diſtinguit, quorũ prim', hẽt oẽs tres, ſ. epiſcopus. Secundus hẽt duas, ſ. ſacerdos. Sed terti' hẽt vnam, ſ. diaconus, ſcilicet purgare. qui miniſter dr̃, & ſub hoc oẽs inferiores ordines comprehenduntur. Sed ordines habent ꝙ ſint ſacramenta. ex relatione ad maximũ ſacramentorum: & ideo ſecundũ hoc debet numerus ordinum accipi.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ĩ primitiua eccleſia ꝑꝑ paucitatẽ miniſtrorũ oĩa ĩteriora miniſteria diaconibus committebantur, vt patet per Dionyſ. tertio capite eccleſiaſticæ hierarchiæ,* vbi dicit, Miniſtrorum alij ſtant ad portas templi clauſas, alij aliud proprij ordinis operantur: alij aũt ſacerdotibus proponunt ſuper altare ſacrum panem, & benedictionis calicem. Nihilominus erant oẽs ꝓdictæ poteſtates, ſed implicitè, ĩ vna diaconi poteſtate ſed poſtea ampliatus eſt cultus diuinus, & eccleſia quod implicitè habebat in vno ordine, explicitè tradidit ĩ diuerſis, & ſcdm hoc dicit magiſter * in litera ꝙ eccleſia alios ordines ſibi inſtituit.

ca. 3. par 2. non procul à princip.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ordines principaliter ordinantur ad ſacramentũ euchariſtiæ, ad alia aũt per cõſequens: quia ẽt alia ſacramenta ab eo,* quod ĩ hoc ſacramento continetur, deriuantur. Vnde non oportet ꝙ diſtinguantur ordines ſecundum ſacramenta.

l. 4 ſent. di. 24. parag. 1. in fi.

** Al. qui.*

Ad Quartum dicendum, ꝙ angeli differunt ſpecie, & ꝑꝑ hoc ĩ eis põt eſſe diuerſus modus accipiendi diuina, & ideo ẽt diuerſæ hierarchiæ ĩ eis diſtinguuntur: ſed ĩ hoĩbus tantum eſt vna hierarchia, propter vnum modum accipiendi diuina, q̃ conſeq̃tur humanam ſpeciem, ſ. per ſimilitudines rerum ſenſibiliũ. Et iõ diſtinctio ordinum ĩ angelis non põt eſſe per comparationẽ ad aliquod ſacramentum, ſicut eſt apud nos: ſed ſolum per comparationem ad hierarchicas actiones, quas ĩ ĩferiores exercet q̃libet ordo ĩ eis: & ſecundum hoc noſtri ordines eis reſpondent, q̃a ĩ noſtra hierarchia ſunt tres ordines, ſecundũ tres hierarchicas actiones diſtincti, ſicut in qualibet hierarchia vna angelorum.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ Pſalmiſtatus non eſt ordo, ſed officiũ Ordini annexum: q̃a. n. Pſalmi cum cãtu pronuntiantur: ideo dr̃ Pſalmiſta, cantor. Cantor autem non eſt nomen ordinis ſpecialis, tum q̃a cantare ꝑtinet ad totum chorum, tum q̃a non habet aliquam ſpecialem relationem ad Euchariſtia ſacramentum: q̃a tamen officium quoddam eſt, inter Ordines largo modo acceptos quandoque computatur.

152

ARTICVLVS III.

Vtrum Ordines debent diſtingui per ſacros & non ſacros.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ ordines non debeant diſtingui per ſacros & non ſacros. Omnes. n. ordines ſacramenta quædã ſunt. ſed oĩa ſacramenta ſunt ſacra: ergo oẽs ordines ſunt ſacri.

¶ 2 Præterea, Secundum ordines eccleſiæ non deputatur aliq̃s niſi ad diuina officia, ſed oĩa talia ſunt ſacra: ergo & omnes ordines ſunt ſacri.

SED CONTRA eſt, quod * Ordines ſacri ĩpediunt, matrimonium contrahendum, & dirimunt contractũ ſed quatuor ĩferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum: ergo non ſunt ſacri ordines.

infra. q. 53 ar. 3. & 4.

RESPOMDEO dicendum quòd ordo dr̃ ſacer dupliciter, Vno mõ, ſecundum ſe, & ſic q̃libet ordo eſt ſacer, cum ſit ſacramentum quoddam. Alio modo, rõne materiæ, circa quam habet aliquem actũ & ſic ordo ſacer dr̃, q̃ habet aliquem actũ circa rem aliquam conſecratam, & ſic ſunt tantum tres ordines ſacri, ſ. ſacerdotium & diaconatus. q̃ habent actum circa corpus Xp̃i, & ſanguinem conſecratum: & ſubdiaconatus qui habet actum circa vaſa conſecrata: & ideo etiam eis continentia indicitur, vt ſancti & mundi ſint qui ſancta tractãt.

ſupra. q. 3. ar. 5.

Et per hoc patet ſolutio. AD OBIECTA.

AR-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus ordinum conuenienter in litera aſſignentur.

153 *Tho. in 4. ſ. n. di. 24. q. 2. ar. 2. q. vnica* **Li. 4. ſē. di. 24. p totum diſt.*

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ actus ordinum inconuenienter in litera* aſſignētur. Quia ꝑ abſolutionē præparatur aliquis ad corpus Chriſti ſumendum: ſed ꝑparatio ſuſcipientium ſacramentum pertinet ad inferiores ordines: ergo incōuenienter abſolutio à peccatis ponit inter act᷒ ſacerdotis.

¶2 Præterea, Homo ꝑ baptiſmum eſt immediatè Deo configuratus, characterem configurantem ſuſcipiens: ſed orare & offerre oblationes ſunt actus immediatè ad Deum ordinati: ergo quilibet baptizatus poteſt hos act᷒ facere & non ſoli ſacerdotes.

¶3 Præterea, Diuerſorum ordinum diuerſi ſunt actus: ſed oblationes ī altari ponere, & epiſtolā legere, ad ſubdiaconū ꝑtinet, crucem etiam ferunt ſubdiaconi coram Papa: ergo hi non debent poni actus Diaconi:*

**Iſi. epiſt. ad Ludifr.* **Supra ar tu. 2. in fine corp.*

¶4 Præterea, Eadem veritas cōtinetur in veteri & nouo Teſtamento: *ſed legere vetus Teſtamētū eſt Lectorū, ergo eadē ratione & genere nouū, & non diaconorū.

¶5 Præterea, Apoſtoli nihil aliud prædicauerunt, quā Euangelium Chriſti, vt patet Rom. 1. ſed doctrina Apoſtolorum committitur ſubdiaconis enūtianda: ergo & doctrina Euangelij.

¶6 Præterea, Secundum Dionyſium, † quod eſt ſuperioris ordinis, non debet inferiori conuenire: ſed miniſtrare cum vrceolo eſt actus ſubdiaconorum: ergo non debet acolytis attribui.

†c. 5. eccleſiaſt. Hierar. part. 1. in titulo cōtemplatio.

¶7 Præterea, Actus ſpirituales debent corporalibus præminere: ſed acolytus non habet niſi actum corporalem: ergo exorciſta non habet actum ſpiritualem pellēdi dæmones, cum ſit inferior.

¶8 Præterea, Quæ magis conueniunt, iuxta ſe ponenda ſunt: ſed legere vetus Teſtamentum maximè debet conuenire cum lectione noui Teſtamenti, quæ cōpetit ſuperioribus miniſtris: ergo * legere vetus Teſtamentū non debet poni actus lectoris, ſed magis acolyti, & præcipuè, cùm lumen corporale quod acolyti deferunt, ſignificet lumen ſpiritualis doctrinæ.

In Decreto di. 25. ca. 1.

¶9 Præterea, In quolibet actu ordinis ſpiritualis, dēt eſſe aliqua vis ſpiritualis, quam habeant ordinati præ alijs: ſed in apertione & clauſione oſtiorum non habēt aliam poteſtatem oſtiarij quam alij homines: ergo hoc non debet poni actus ipſorum.

RESPONDEO dicendū, ꝙ cū cōſecratio, q̄ fit in ordinis ſacramento, ordinet ad ſacr̄m euchariſtiæ, vt dictū eſt, *ille eſt principalis actus vniuſcuiuſq; ordinis, ſ̄m quē magis proximè ordinat̄ ad euchariſtiæ ſacramētū: & ſ̄m hoc ēt vnus ordo eſt alio eminētior, ſ̄m qd̄ vn᷒ magis de proximo ad prædictū ſacramentū ordinatur, Sed quia ad Euchariſtiæ ſacramentū quaſi digniſſimū multa ordinantur: ideo non eſt inconueniens vt ꝑter principalem actum, ēt multos actus, vnus ordo habeat, & tanto plures quanto eſt eminentior: quia virtus quāto eſt ſuperior, tanto ad plura ſe extendit.

**Art. pce. corp. et ar. 2. huius q.*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ duplex eſt ꝑparatio ſuſcipientium ſacramentum. Quædā remota, & hæc ꝑ miniſtros efficitur. Quædam proxima, qua ſtatim efficiuntur idonei ad ſacramentorum diſpenſationem, & hæc ꝑtinet ad ſacerdotes, quia et in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima diſpoſitione ad formam, & recipit formam. Et quia in proxima diſpoſitione ad euchariſtiā fit aliquis ꝑ hoc qd̄ à peccatis purgat̄: iō omnium ſacramentorum q̄ ſunt inſtituta principaliter ad purgationē peccatorū, eſt miniſter proprius ſacerdos ſ. baptiſmi, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ actus aliqui immediatè ad deū ordinantur dupliciter. Vno mō ex parte vnius ꝑſonæ tantum, ſicut facere orationes ſingulares, & vouere, & hmōi, & talis actus cōpetit cuilibet baptizato. Alio modo ex parte totius eccleſiæ, & ſic ſolus ſacerdos habet actus immediatè ad Deū ordinatos, qa ipſe ſolus pōt gerere perſonam totius eccleſiæ, q cōſecrat Euchariſtiā, q̄ eſt ſacramentum vniuerſalis eccleſiæ.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ oblationes à populo oblatæ per ſacerdotem offeruntur, & iō duplex miniſteriū circa oblationes eſt neceſſariū. Vnū, ex parte populi, & † hoc eſt ſubdiaconi q accipit oblationes à populo & altari imponit, vel offert diacono. Aliud, ex parte ſacerdotis, & *hoc diaconi eſt, q oblationes miniſtrat ipſi ſacerdoti, & in hoc eſt actus principalis vtriuſq; ordinis, & ꝑ hoc ordo diaconi eſt ſuperior. Legere aūt epiſtolam non eſt actus diaconi, niſi ſ̄m quod actus inferiorum ordinum ſuperioribus attribuuntur, ſimiliter ēt crucem ferre, & hoc ſ̄m conſuetudinem aliquarum eccleſiarum, quia in actibus ſecundarijs non eſt inconueniens diuerſas conſuetudines eſſe.

†Decr. di. 23. cap. 2. **Decr. di. 25. c. 1. & Iſider. ..., 7. Etym. ... 12. & in Epiſto. ad Ludifredum.*

AD QVARTVM dicendū, ꝙ doctrina eſt remota ꝑparatio ad ſacramentū ſuſcipiendū: & iō pronuntiatio doctrinæ, miniſtris cōmittit̄. Sed doctrina veteris teſtamenti adhuc eſt magis remota q̄ doctrina noui, qa non inſtruit de hoc ſacramento niſi in figuris: *& iō nouum Teſtamentū ſuperioribus miniſtris pronuntiandū committitur, vetus aūt inferioribus doctrina ēt noui teſtamenti perfectior eſt (quam dn̄s per ſeipſum tradidit) q̄ ipſius manifeſtatio per Apoſtolos. Et ideo Euangelium diaconis, epiſtola ſubdiaconis committuntur.

**Iſidor. in Epiſt. ad Ludifredū & habetur in decr. di. 25. c. 1. ante mediū.*

Et per hoc patet ſolutio AD QVINTVM.

AD SEXTVM dicendū, ꝙ † acolyti habent actum ſup vrceolum tm̄, non ſup ea q̄ in vrceolo continent̄: ſed ſubdiaconus hēt actum ſuper contentis in vrceolo, qa* vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquā ſterū manibus ſacerdotis ꝑbet. Et diaconus, ſicut & ſubdiaconus, ſolū hēt actum ſuper calicem, non ſuper contenta: ſed ſacerdos ſuper contenta: & iō ſicut † ſubdiaconus in ſui ordinatione accipit calicē vacuū, ſacerdos plenū: ita* acolytus vrceolum vacuum, † ſed ſubdiaconus plenum & ſic eſt quædam connexio in ordinibus.

† Concil. Carthag. 4. c. 6. **Iſi. Epiſto. ad Ludifredū & Cōcil. Cartha. 4. c. 5. & decr. d. 23. cap. 16.* *†ibidem.* **Ibidē in Cōci. Cartha. cap. 6.* *†ibidē c. 5.*

AD SEPTIMVM dicendū, ꝙ corporales actus acolyti magis de proximo ordinantur ad actū ſacrorū ordinū, q̄ exorciſtæ actus, quamuis ſit aliquo mō ſpiritualis: qa acolyti habent miniſteriū ſup vaſa, in quibus materia ſacramenti continetur, quantū ad vinum, qd̄ vaſe continente indiget propter ſui humiditatem: Et ideo inter omnes ordines ordo acolytorum ſuperior eſt.

AD OCTAVVM dicendū, ꝙ actus acolytorū ſe habent propinquius ad actus principales ſuperiorū miniſtrorū, q̄ actus aliorū minorū ordinū, vt ꝑ ſe patet: & ſimiliter ēt quantū ad actus ſecundarios, quibus populū ꝑ doctrinā diſponunt,* qa acolytus doctrinā noui teſtamenti viſibiliter figurat lumen portans: ſed lector recitando figuras alias, & iō acolytus eſt ſuperior. Similiter ēt exorciſta: qa ſicut ſe hēt actus lectoris ad actū ſecundariū diaconi, & ſubdiaconi, ita ſe hēt actus exorciſtæ ad ſecundariū actū ſacerdotis, ſ. ligare & abſoluere, per quē* corporaliter hō a ſeruitute diaboli liberatur. Et in hoc patet ordinatiſſimus ordinis progreſſus: qa ſacerdoti, quantū ad actū eius principalem, ſ. conſecrare corpus Chriſti, cooperantur tantū tres ſuperiores Ordines: ſed quantum ad actum eius ſecundarium, qui eſt abſoluere & ligare, cooperantur ſuperiores & inferiores.

**Iſi. lib. 7. Etym. c. 12.* **Aliæ, ſpiritualiter.*

AD NONVM dicendū, ꝙ quidā dicunt ꝙ in ſuſceptione ordinis, oſtiario datur q̄dā uis diuina, vt arcere poſſit alios ab introitu templi: * ſicut & in Chriſto fuit qū eiecit vendentes de templo, ſed hoc magis ꝑtinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam ſacramenti.

**4. Sen. di. 24. §. C. ad 1.*

Et ideo dicendum, quod ſuſcipit poteſtatē, vt ex officio, hoc agere poſſit, quamuis ēt & hoc ab alijs fieri poſſit, ſed non ex officio. Et ita eſt in omnibus actibus minorum ordinum ꝙ poſſint per alios licitè fieri, quāuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: ſicut etiam in domo non conſecrata pōt dici Miſſa, quamuis cōſecratio eccleſiæ ad hoc ordinetur, vt in ea miſſa dicatur.

154 ARTICVLVS V.

Th. vbi ſupra, art. 3. q. vnic.

Vtrũ ſacerdoti character imprimatur in ipſa calicis porrectione.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſacerdoti character non imprimatur in ipſa calicis porrectione: quia conſecratio ſacerdotis fit cum quadam vnctione, ſicut & confirmatio: ſed in confirmatione in ipſa vnctione imprimitur character: ergo ẽt in ſacerdotio. & non in calicis porrectione.

¶2 Præterea, Dominus dedit diſcipulis ſacerdotalẽ poteſtatẽ, qñ dixit, Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c. Ioan. 20. ſed ſpiritus ſanctus datur per manus impoſitionem: ergo & in ipſa manus impoſitione imprimitur character Ordinis.

¶3 Præterea, Sicut cõſecranṫ miniſtri, ita & veſtes miniſtrorũ: ſed veſtes ſola bñdictio cõſecrat: ergo & in ipſa benedictione Epi, conſecratio ſacerdotis efficitur.

¶4 Præterea, Sicut ſacerdoti datur calix, ita & veſtis ſacerdotalis: ſi ergo in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione caſulæ, & ſic ſacerdos haberet duos characteres quod falſum eſt.

¶5 Præterea, Ordo diaconi conformior eſt ordini ſacerdotis, quam ordo ſubdiaconi: ſed ſi character imprimeretur ſacerdoti in ipſa calicis porrectione ſubbdiaconus eſſet conformior ſacerdoti quàm diaconus, quia ſubdiaconus characterem recipit in ipſa calicis porrectione, non autem diaconus. ergo character ſacerdotalis nõ imprimitur in ipſa calicis porrectione.

ar. præc ad 6. Iſido. li. 7. ec. 12. & in epi. ad Ludiſ. & habetur 4 Sẽtẽ. diſt. 24.

¶6 Præterea, Acolytorũ ordo magis appropinquat ad actum ſacerdotis ꝑ hoc ꝙ hẽt actum ſuper vrceolum, q̃ ꝑ hoc ꝙ habet actum ſuper candelabrum. ſed magis imprimitur character in acolytis qñ accipiunt candelabrũ quàm qñ accipiunt vrceolum, quia nomen acolyti, cerei portationem ſignificat ergo in ſacerdote non imprimitur character, quando calicem accipit.

SED CONTRA Principalis actus ordinis ſacerdotis eſt cõſecrare corp' Xpi: ſed ad hoc dat ſibi poteſtas in calicis porrectione. ergo tunc imprimitur character.

Ar. ꝓ. ad 2 — *† Iſido. li. 7 Et Mic. 2*

RESPONDEO dicendum, ꝙ (ſicut dictũ* eſt) eiuſdẽ eſt formam aliquam inducere, & materiã de ꝓximo præparare ad formã. Vñ Eps in collatione ordinũ duo facit: ꝑparat. n. ordinandos ad ordinis ſuſceptionẽ, & ordinis poteſtatẽ tradit. Præparat qdem & inſtruẽdo eos de proprio officio, & aliqd circa eos operando† vt idonei ſint ad poteſtatẽ accipiendã. Quæ qdẽ ꝑparatio in tribus cõſiſtit, ſ. bñdictione, manus impoſitione & vnctione. Per benedictionẽ diuinis obſequijs mancipanṫ & iõ bñdictio oĩbus datur. Sed ꝑ manus impoſitionem datur plenitudo gratiæ, ꝑ quã ad magna officia ſint idonei, & iõ ſolis diaconibus & ſacerdotibus fit manus impoſitio, qa eis cõpetit diſpenſatio ſacramentorũ, quãuis vni, ſicut principali, & alteri, ſicut miniſtro. Sed in vnctione, ad aliqđ ſacramentũ tractandum conſecrantur: & iõ vnctio ſolis ſacerdotibus fit, q proprijs manib' corpus Xpi tangunt: ſicut ẽt calix inungitur, q cõtinet ſanguinẽ, & patena, q̃ continet corpus. Sed poteſtatis collatio fit ꝑ hoc, qđ datur eis aliquid qđ ad propriũ actum ꝑtinet: & qa principalis actus ſacerdotis eſt conſecrare corpus & ſanguinẽ Xpi, iõ in ipſa datione calicis ſub forma verborũ determinata, character ſacerdotalis imprimiṫ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in confirmatione non datur officium operandi ſuper aliquam materiam exteriorem, & ideo character ibi non imprimiṫ in aliqua exhibitione alicuius rei, ſed in ſola manus impoſitione & vnctione: ſed in ordine ſacerdotali aliter eſt. Et ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ dñs diſcipulis dedit ſacerdotalem poteſtatem quantum ad principalem actum, ante paſſionem in cœna, quando dixit, Accipite & manducate, vnde ſubiunxit, Hoc facite in meã commemorationem: ſed poſt reſurrectionem dedit eis poteſtatem ſacerdotalem, quantum ad actum ſecundarium qui eſt ligare & ſoluere.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ in veſtibus non requiritur alia conſecratio niſi quòd diuino cultui mancipentur: & ideo ſufficit eis pro conſecratione benedictio: ſed aliter eſt de ordinatis, vt ex dictis* patet. *In cor. ar.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ veſtis ſacerdotalis non ſignificat poteſtatem ſacerdoti datã, ſed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actum poteſtatis exequẽdum: & ideo nec ſacerdoti, nec alicui alij, imprimitur character in alicuius veſtis datione.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ poteſtas diaconi eſt media inter poteſtatem ſubdiaconi, & ſacerdotis: ſacerdos. n. directè hẽt poteſtatem ſuper corpus Chriſti, ſubdiaconus autem ſuper vaſa tantũ, ſed diaconus, ſuꝑ corpus Chriſti in vaſe contentum, vnde eius non eſt tãgere corpus Chriſti, ſed portare corpus in patena & diſpenſare ſanguinem cum calice: & ideo eius poteſtas ad actum principalẽ non potuit exprimi, nec ꝑ dationem vaſis tantum, nec per dationem materiæ: ſed exprimiṫ poteſtas eius ad actum ſecundarium tantum, in hoc ꝙ datur ei liber Euãgeliorũ: & in hac poteſtate intelligiṫ alia Et ideo in ipſa libri datione imprimitur character.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ principalior actus acolyti eſt, quo miniſtrat in vrceolo quàm quo miniſtrat ĩ candelabro, quamuis denominetur ab actu ſecundario, propter hoc quòd eſt magis notus & magis proprius ei: & ideo in datione vrceoli imprimitur acolyto character, virtute verborum ab epiſcopo prolatorum.

QVAESTIO XXXVIII.

De conferentibus hoc ſacramentum, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de conferẽtibus hoc ſacramentum. Circa quod quæruntur duo.

¶Primo, vtrum ſolus Epiſcopus poſſit hoc ſacramentum conferre.

¶Secundo, vtrum hæreticus, vel quicunque alius ab eccleſia præciſus, poſſit hoc ſacramentum conferre.

ARTICVLVS PRIMVS. 155

Vtrum tantum Epiſcopus Ordinis ſacramentum conferat. *Th. 4 diſt. 25. q. 1. ar. 1.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nõ tantũ eps ordinis ſacramentum conferat. Quia manus impoſitio ad conſecrationem aliquid facit ſed ſacerdotibus, qui ordinantur, nõ ſolus Eps manus imponit, ſed etiam ſacerdotes adſtantes: ergo non ſolus Epiſcopus confert ordinis ſacramentum.

¶2 Præterea, Tunc vnicuique datur poteſtas ordinis quãdo ei exhibetur quod ad actum ſui ordinis pertinet: ſed* ſubdiaconis datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, ſimiliter acolytis, candelabrũ cum cereo, & vrceolus vacuus: ergo nõ ſolus Epiſcopus confert ordinis ſacramentum. **vt habetur in Concil. Carth. 4. c. 5. & 6*

¶3 Præterea, Illa quæ ſunt ordinis non pñt alicui cõmitti, * qui non habet ordinem: ſed cõferre ordines minores committitur aliquibus, qui non ſunt Epiſcopi, ſicut presbyteris Cardinalibus: ergo conferre ordines, nõ eſt epiſcopalis ordinis. *2. 2. q. 187 ar. 1. ſub fi. corp.*

¶4 Præterea, Cuicunque committitur principale, committitur & acceſſorium: ſed ordinis ſacramentum ordinatur ad Euchariſtiam ſicut acceſſorium ad principale: cum ergo ſacerdos conſecret Euchariſtiam, ipſe etiã poterit ordines conferre.

¶5 Præterea, Plus diſtat ſacerdos à diacono, quã Eps ab epiſcopo: ſed epiſcopus poteſt conſecrare epiſcopum ergo & ſacerdos poteſt promouere diaconum.

SED CONTRA, Nobiliori modo applicanṫ ad diuinum cultum miniſtri per ordines, quam vaſa ſacra ſed conſecratio vaſorum pertinet ad ſolum epiſcopum: ergo multò fortius conſecratio miniſtrorum.

¶Præterea, Sacramentum ordinis eſt excellentius, q̃ confirmationis: ſed ſolus epiſcopus cõfirmat: ergo multo magis ſolus confert ordinis ſacramentum.

¶Præterea, Virgines per benedictionem non conſtituuntur

tuuntur in aliquo gradu ſpiritualis poteſtatis, ſicut ordinari conſtituuntur ſed virgines benedicere eſt ſolius Epi̅: ergo multò magis ſolus ipſe po̅t aliquos ordinare.

RESPONDEO dicendū, ꝙ poteſtas epiſcopalis habet ſe ad poteſtatem ordinū inferiorū, ſicut politica q̄ cōicat bonum commune ad inferiores artes & virtutes quæ cōicant aliquod bonum ſpeciale, vt ex dictis patet. Politica autē ponit, vt dicitur in 1. Ethic. † legem inferioribus, ſ. quis quam debeat exercere & quantum & qualiter: & ideo ad Epiſcopum pertinet in omnib⁹ diuinis myſterijs aliquos collocare. Vnde ipſe ſolus cōfirmat, quia confirmati in quodam officio confitendi fidē conſtituuntur. Et ideo ipſe etiam ſolus † virgines benedicit, quæ figurā gerunt Eccleſiæ Chriſto deſponſatæ, cuius cura ipſi principaliter committitur. Ipſe ēt in miniſterijs ordinum ordinandos conſecrat, & vaſa quibus vti debent, eis determinat ſua conſecratione: ſicut ēt officia ſecularia in ciuitatibus diſtribuūt ab eo, qui habet excellentiorē poteſtatem, ſicut à Rege.

li. 1. cap. 2.

Iſid. in Epi. ad Ludifredum, et habetur in decretis diſt. 25. cap. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in impoſitione manuum non datur character ſacerdotalis ordinis, vt ex dictis* patet; ſed gratia, ſm quam ad exequendū ordinē ſint idonei: & qa indigent ampliſſima gratia, ideo † ſacerdotes manus cū Epiſcopo imponūt eis qui in ſacerdotes ꝑmouentur;* ſed Diaconis, ſolus Epu̅s.

Ar. praece. cor.

vt dicitur in Conci. Carta. 4. c. 3.

** ibidē. c. 4.*

† in Decr. lib. 1. titulo 13.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quia † archidiaconus eſt quaſi princeps miniſterij, ideo oīa quæ ad miniſterium ptinent, ipſe tradit ſicut cereum, quo acolytus Diacono ſeruit ante Euangelium, ipſum portando: & vrceū, quo ſeruit ſubdiacono; & ſimiliter dat ſubdiacono ea, quibus ſuperioribus ordinibus ſeruit, ſed tamen in illis non cōſiſtit principalis actus ſubdiaconi, ſed in hoc ꝙ cooperatur circa materiā ſacramenti, & ideo characterem accipit in hoc quod datur ei calix ab Epiſcopo: ſed acolytus accipit characterē ex verbis Epiſcopi, in hoc ꝙ accipit prædicta ab Archidiacono; & magis in acceptione vrceoli, q̄ candelabri. Vnde nō ſequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

Hac eadē lati⁹ Tho. in 4. diſt. 7 q. 3. art. 1. q. 3.

** Hiero. in Dial. contra Luciſe.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Papa qui habet plenitudinem poteſtatis pontificalis,* poteſt committere non Epiſcopo ea quæ ad Epiſcopalē dignitatē pertineant dummodo illa non habeant immediatā relationē ad verū corpus Chriſti: & ideo ex eius commiſſione aliquis ſacerdos ſimplex po̅t cōferre minores ordines, & confirmare, non * autem aliquis non ſacerdos; nec iterū ſacerdos, maiores ordines, q habēt immediatā relationē ad corpus Chriſti ſupra qđ conſecrandū Papa non habet maiorē poteſtatē, quàm ſimplex ſacerdos.

** Aliàs, maximum et principaliter ſacramentum ordinis, in ſe;*

AD QVARTVM dicendum, quòd quamuis ſacramentum Euchariſtiæ ſit* maximum ſacramentum in ſe; tamen non collocat in aliquo officio, ſicut ordinis ſacramentum: & ideo non eſt ſimilis ratio.

AD QVARTVM dicēdū, ꝙ ad cōicandū alteri qđ qa hēt, nō exigit ſolū propinquitas, ſed cōpletio poteſtatis: & qa ſacerdos non hēt cōpletā ptātem in hierarchicis officijs, ſicut Epu̅s ideo non ſequitur ꝙ poſſit Diaconos facere quāuis ille ordo ſit ſibi propinquus.

156

ARTICVLVS II.

Vtrum hæretici & ab Eccleſia præciſi poſſint ordines cōferre.

Tho. 4. di. 25. q. 1. ar. 2. et Magi. 4. Senten. diſt. 25.

† Sup. q. 19 ar. 6.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ hæretici & ab Eccleſia præciſi nō poſſint ordines conferre. Maius eſt. n. cōferre ordines, q̄ aliquē abſoluere vel ligare: † ſed hæreticus non po̅t abſoluere vel ligare: ergo nec ordines conferre.

¶ 2 Præterea, Sacerdos ab eccleſia ſeparatus conficere po̅t, qa in eo character indelebiliter manet, ꝑ quem hoc po̅t: ſed Epu̅s non accipit aliquē characterē in ſui promotione: ergo non eſt neceſſe ꝙ epiſcopalis poteſtas remaneat in eo poſt ſeparationē eius ab Eccleſia.

¶ 3 Præterea, In nulla communitate ille q à communitate expellitur, po̅t officia communitatis diſponere: ſed ordines ſunt quædam officia Eccleſiæ: ergo ille qui extra Eccleſiam ponitur non po̅t ordines conferre.

** 3 p. q. 6 ar. 5.*

¶ 4 Præterea,* Sacramenta habent efficaciā ex paſſione Chriſti: ſed hæreticus non continuatur paſſioni Chriſti; neq; per propiam fidem, cū ſit infidelis; neq; per fidem Eccleſiæ, cùm ſit ab Eccleſia ſeparatus: ergo non poteſt ſacramentum ordinis conferre.

¶ 5 Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio: ſed hæreticus non po̅t benedicere, quinimò benedictio ſua in maledictionē vertiť, vt patet per auctoritates in litera inductas:* ergo non po̅t ordines cōferre.

li. 4. Sent. diſt. 13 parag. A. ante finē, & in decretis cauſſa 1. q. 1. per multa capita.

SED CONTRA eſt, ꝙ aliquis Epiſcopus in hæreſim lapſus qn̄ reconciliatur, nō iterū conſecratur: ergo non amiſit poteſtatē, quam habebat, ordines cōferēdi.

¶ 2 Præterea, Maior eſt poteſtas cōferendi ordines, quam poteſtas ordinum: ſed poteſtas ordinū non amittitur propter hæreſim vel aliquid huiuſmodi: ergo nec poteſtas ordines conferendi.

¶ 3 Præterea, Sicut baptizans exhibet tantū miniſterium exterius, ita & cōferēs ordines Deo interiùs operante: ſed † nulla ratione aliqs ab Eccleſia ꝑciſus amittit baptizandi poteſtatem: ergo nec ordines cōferēdi.

li. 4. 2 bap. cont. Donatiſ. c. 4.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam. n. dixerunt ꝙ hæretici quandiu ab Eccleſia tolerantur, habent poteſtatē ordines conferendi, non autem poſtquā fuerint ab eccleſia ꝑciſi: ſimiliter nec degradati, & alij hmōi: & hæc eſt prima opinio. Sed hoc non poteſt eſſe, quia omnis poteſtas quæ datur cū aliqua conſecratione, nullo caſu contingente tolli poteſt re ipſa durante, ſicut nec ipſa conſecratio annullari, quia ēt altare vel chriſma ſemel conſecrata, perpetuo conſecrata manent: vnde cū epālis poteſtas cū quadam conſecratione detur, oportet ꝙ perpetuo maneat, quantūcunque aliqs peccet, vel ab eccleſia præcidatur. Et ideò alij dixerunt, ꝙ præciſi ab eccleſia, qui in eccleſia epiſcopalē poteſtatē habuerunt, retinent poteſtatē alios ordinandi & ꝓmouendi, ſed promoti ab eis, hoc non habent: & hæc eſt quarta opinio. Sed hoc ēt non po̅t eſſe, qa ſi illi q fuerunt in eccleſia promoti, retinent poteſtatē quam acceperunt, patet ꝙ exequendo ſuam poteſtatem, verā conſecrationē faciūt: & ideò verè tribuunt omnē poteſtatem q̄ cū conſecratione datur, & ſic ordinati ab eis vel promoti habēt eandē poteſtatē quam ipſi. Et ideo alij dixerūt quod ēt ꝑciſi ab Eccleſia poſſunt ordines conferre & alia ſacramēta, (dūmodo formā * debitam & intentionē ſeruēt) & quantū ad primū effectū, qui eſt collatio ſacramēti, & quantū ad vltimū, q eſt collatio gratiæ: & hac eſt ſecunda opinio. Sed hoc ēt nō poteſt ſtare, qa ex hoc ipſo ꝙ aliquis hæretico ꝑciſo ab Eccleſia in ſacramentis cōicat, peccat, & ita fictus accedit, & gratiā conſequi nō poteſt, niſi fortè in baptiſmo in articulo neceſſitatis. Et ideo alij † dicunt, quòd vera ſacramenta conferunt, ſed cū eis gratiam nō dant, non ꝓꝑ inefficaciam ſacramentorum, ſed propter peccata recipientium ab eis ſacramenta contra prohibitionem Eccleſiæ: & hæc eſt tertia opinio, quæ vera eſt.

** In Cōci. Niceno c. 19. & 4. Sen. di. 25 §. C.*

Amb. d̄ ijs q myſt. initiantur c. 4 Aug. li. 6. de bapt. c. 1 & li. 4. c. 1 et 25. et li. 3. ca. 13. & 15. & li. 1. c. 2. & cōt. Creſ. lib. 2 c. 10. to. 7.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ effectus abſolutionis non eſt aliud quàm remiſſio peccatorum q̄ per gratiā fit; & ideo hæreticus non po̅t abſoluere, ſicut nec gratiā ī ſacramētis cōferre: & iterū qa ad abſolutionē requiriť iuriſdictio, quā nō habet ab Eccleſia ꝑciſus.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in promotione ipſius Epiſcopi datur ſibi poteſtas, quæ perpetuo manet in eo, quamuis dici non poſſit character: quia ꝑ eam non ordinatur homo directè ad Deum, ſed ad corpus Chriſti myſticum: & tamen indelebiliter manet ſicut character, & per conſecrationem datur.

AD TERTIVM dicēdum, ꝙ illi qui promouētur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinē, non tamen recipiunt executionem, vt licitè poſſint in ſuis ordinibus miniſtrare, ratione illa quam obiectio tangit.

159 ## ARTICVLVS III.

Vtrum ſeruitus impediat aliquem ab ordinis ſuſceptione.

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, ꝙ ſeruitus non impediat aliquem ab Ordinis ſuſceptione. Subiectio.n.corporalis nõ repugnat plationi ſpũali. ſed in ſeruo eſt ſubiectio corporalis: ergo nõ ĩpedi tur quin poſſit ſuſcipere prælationem ſpiritualem, quæ in ordine datur.

¶2 Præterea, Illud quod eſt occaſio humilitatis, non debet impedire ſuſceptionem alicuius ſacramenti. Sed ſeruitus eſt huiuſmodi, vnde Apoſt. conſuluit. ꝙ ſi aliquis poſſit, magis vtatur ſeruitute 1. Cor 7. ergo nõ debet impedire à promotione ordinis.

¶3 Præterea, Magis eſt turpe clericum in ſeruũ vẽdi ꝙ ſeruũ in clericũ promoueri: ſed licitè clericus in ſeruũ vẽdi põt, quia Epiſcopus Nolanus ſ. Paulinus, ſeipſum in ſeruum vendidit, vt in Dialog. *legitur. ergo multò fortius poteſt ſeruus in clericum promoueri. *Greg li. 3. Dialog c. 1.*

. SED CONTRA, videtur, ꝙ impediat quantum ad neceſſitatem ſacramenti. Quia mulier non poteſt ſuſcipere ordinis ſacramẽtũ, ratione ſubiectionis: ſed maior ſubiectio eſt in ſeruo, quia mulier non datur viro I an cillam, propter quod non eſt de pedibus ſumpta: ergo & ſeruus non poteſt hoc ſacramentum ſuſcipere.

¶6 Præterea, Aliquis ex quo ſuſcipit ordinem, tenet, in ordine miniſtrare: ſed non poteſt ſimul miniſtrare domino ſuo carnali & in ſpirituali miniſterio: ergo vr, ꝙ non poſſit Ordinem ſuſcipere, quia dominus debet. ſeruari indemnis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in ſuſceptione Ordinis mancipatur homo diuinis officijs: & quia nullus poteſt alteri dare quod ſuum non eſt. ideo ſeruus, ꝗ non habet poteſtatem ſui, non poteſt ad ordines promoueri: ſi tamen promouetur, ordinem ſuſcipit. Quia libertas non eſt de ſacramenti neceſſitate, licet de neceſſitate præcepti, cùm nõ impediat poteſtatem, ſed actum tm̃. Et ſimilis ratio eſt de omnibus qui ſunt alijs obligati, vt ratiocinijs detenti,* & huiuſmodi perſonæ. *Decre. li 1 tit. 19.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in ſuſceptione, ſpiritualis poteſtatis eſt aliquis obligatus ad aliqua, ẽt corporaliter agẽda: & iõ ꝑ corporalẽ ſubiectionẽ ĩpedit

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ex multis alijs quæ non præſtant impedimentum executioni ordinum, poteſt aliquis occaſionem humilitatis accipere & ideo ratio non ſequitur.

AD TERTIVM dicendũ, quòd beatus Paulinus* ex abundantia charitatis ſpiritu Dei ductus hoc fecit, quod rei euentus probauit: quia per eius ſeruitutem multi de grege ſuo ſunt à ſeruitute liberati: & ideo non eſt ad conſequentiam trahendum, quia vbi ſpiritus domini, ibi libertas. 2. Cor. 3. *loco citato in arg.*

. AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſigna ſacramentalia, ex naturali ſimilitudine repræſentant, mulier autem ex natura habet ſubiectionem, ſed non ſeruus: & ideò non eſt ſimile.

AD QVINTTVM dicendũ, ꝙ ſi eſt promotus ſciente dño ſuo, & non reclamante, ex hoc ipſo efficitur indemnis: ſi aũt eo neſciente, tunc Epiſcopus & ille qui pſentauit, tenetur dño in duplũ, quàm ſit pretium ſerui, ſi ſciuerunt ipſum eſſe ſeruum, aliàs ſi ſeruus habeat peculium, debet ſeipſum redimere, alioquin reduceretur in ſeruitutem domini ſui, non obſtãte quòd ordinem ſuum exequi non poteſt.

160 ## ARTICVLVS III.

Vtrũ propter homicidiũ debeat aliquis ab ordinib' prohiberi.

AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ propter homicidium non debeat aliquis à ſacris ordinibus prohiberi. Quia ordines noſtri ſumpſerunt initiũ à Leuitarũ officio, vt in ꝑcedenti diſtinctio ne dictũ eſt: ſed Leuitæ conſecrauerunt manus ſuas in ſanguinis effuſione fratrũ ſuorũ, vt patet Exo. 32. ergo & in nouo teſtamento non debent aliqui, à ſuſceptione ordinum prohiberi propter ſanguinis effuſionem.

¶2 Præterea, Propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo ſacramento: ſed aliquando ſanguis effunditur per iuſtitiam, ſicut à iudice, & peccaret habẽs officium, ſi non effunderet, ergo non impeditur ꝓptea hoc, a ſacramenti ſuſceptione.

¶3 Præterea, Pœna non debetur niſi culpæ: ſed aliqs ſine culpa quandoque homicidium committit, ſicut ſe defendendo, vel etiam caſualiter, ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

SED CONTRA hoc ſunt plura Canonum †ſtatuta & eccleſiæ conſuetudo. *in decreta libr. li. 5. ti. 12 de homicidio voluntario, c. 1. 2. 10. & 11.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ omnes ordines referunt ad Euchariſtiæ ſacramentum, quod eſt ſacramentũ, pacis nobis factæ per effuſionem ſanguinis Chriſti, & qa homicidiũ maximè contrariatur paci, & homicidæ magis conformãtur occidẽtibus Chriſtum, quam ipſi Chriſto occiſo, cui omnes miniſtri prædicti ſacramenti debent conformari, ideo de neceſſitate præcepti eſt, quod non ſit homicida qui ad ordines promouetur, quamuis non ſit de neceſſitate ſacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ vetus lex inferebat pœnam ſanguinis, non autem lex noua: & ideo non eſt ſimile de miniſtris veteris, & nouæ legis, quæ eſt iugum ſuaue & onus leue

AD SECVNDVM dicendũ, quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantum, ſed principaliter propter ineptitudinem perſonæ ad ſacramẽtum Euchariſtiæ miniſtrandum: & ideo iudex, & omnes qui in cã ſanguinis ei participant ſunt irregulares, propter hoc ꝙ effuſio ſanguinis nõ decet miniſtros dicti ſacramẽti.

AD TERTIVM dicendum, quòd nullus facit niſi illud cuius cauſa eſt, quod eſt voluntarium in homine, & ideo ille qui ignorans hominem occidit homicidio caſuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit: niſi operam dederit illicitæ rei, vel niſi omiſerit debitam diligentiam, quia iam quodam mõ efficit volũtarium. Non aũt hoc eſt propter hoc ꝙ culpa careat, qa etiã ſine culpa incurrit irregularitas, & ideo ẽt ille qui ſe defendendo in aliquo caſu non peccat, homicidium committens, nihilominus irregularis eſt.

ARTICVLVS V.

Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus ſuſcipiendis impediri. 161

AD QVINTVM ſic proceditur, videtur, quod illegitimè nati non debeant ab ordinibus ſuſcipiendis impediri, quia filius non debet portare iniquitatem patris: portaret autem ſi propter hoc impediretur ab ordinibus ſuſcipiendis: ergo, &c.

¶2 Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectũ proprium, quam alienum, ſed a ſuſceptione ordinum propter illicitum concubitum ſuũ. non ſemp aliqs ĩpeditur, ergo nec ꝑ illicitum concubitum patris ſui.

SED CONTRA eſt quod dicitur deutero. 23. Non ingredietur mamzer, hoc eſt de ſcorto natus, i eccleſiam domini, vſque ad decimam generationem, ergo multò minus debet promoueri ad ordines.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ordinati in quadã dignitate præ alijs conſtituuntur, ideo ex quadã hone ſtate requiritur in eis claritas quædam, non de neceſſitate ſacramẽti, ſed de neceſſitate præcepti, vt. ſ. ſint bonæ famæ bonis moribus ornati, non publicè pœnitentes. Et qa obſcuratur hoĩs claritas ex vitioſa origine, iõ ẽt ex illegitimo toro nati a ſuſceptione ordinum repelluntur, niſi eum eis diſpenſetur, & tanto eſt difficilior eorum diſpenſatio, quanto eorum origo eſt turpior.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ irregularitas non eſt pœna iniquitati debita, & ideo patet, quod illegitimè nati, non portant iniquitatem patris, ex hoc ꝙ irregulares ſunt. *vide in de cre. lib. 1. ti. 17.*

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ea quæ per actum ꝓprium committuntur, poſſunt per pœnitentiã ad actũ contrarium aboleri: nõ autem ea quæ ex natura ſunt. Et iõ nõ eſt ſimile de vitioſo actu & de vitioſa origine.

ARTICVLVS VI.

162 *Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri*

AD SEXTVM ſic proceditur videtur, quòd, ꝓpter defectũ membrorũ non debeat aliquis impediri qa afflictio non debet addi afflicto: ergo nõ debet priuari ordinis gradu, pp pœnã corporalis defect⁹.

¶2 Præterea. Plus exigit ad actũ ordinis integritas diſcretionis q̃ ĩtegritas corporis: ſed aliqui poſſunt ꝓmo ueri ante annos diſcretiõis. ergo & cũ corporis defectu.

SED CONTRA, Tales ꝓhibebant à miniſterio veteris legis: ergo multò fortius debent ĩ noua lege ꝓhiberi. De bigamia verò dicet* in tractatu de matrimonio.

*infr. q. 66 & de ijs in decret. lib. 1. ti. 21.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ (ſicut ex dictis patet) aliqs efficit ineptus ad ſuſceptionẽ ordinũ, vel pp ĩpedimentũ actus, vel pp impedimẽtũ claritatis pſonæ & iõ patiẽtes defectũ in mẽbris impediunt à ſuſceptione ordinis, ſi ſit talis defectus q maculã notabilẽ inferat, per quẽ obſcuret pſonæ claritas (vt abſciſſio naſi) vel periculũ in executione facere poſſit: alias non ĩpediunt. Hæc aũt integritas exigitur de neceſſitate pcepti, ſed nõ de neceſſitate ſacramẽti. Et p hoc patet ſolutio ad obiecta.

† Ar. pcẽ cor. vide in decre. li. 1. ti. 20.

QVÆSTIO XL.

De his quæ ſunt annexa ſacramento ordinis, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his quæ ſunt annexa ſacramento ordinis.

¶Et circa hoc quæruntur ſeptem.

¶Primo, vtrum ordinati debeant habere coronæ raſurã & tonſuram.

¶Secundo vtrum corona ſit ordo.

¶ Tertio, vtrum per acceptionem coronæ aliquis renũtiet temporalibus bonis.

¶ Quarto, vtrum ſupra ſacerdotalẽ ordinẽ debeat eſſe aliqua poteſtas epiſcopalis.

¶ Quinto, vtrum epiſcopatus ſit ordo.

¶ Sexto, vtrũ ſupra Epiſcopos poſſit eſſe aliqua poteſtas ſuperior in Eccleſia.

¶Septimo, vtrum veſtes miniſtrorũ conuenienter ſint in Eccleſia inſtitutæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

163 *Vtrum ordinati debeant tonſuram deferre.*

Tho. 4. di. 24 q. 3. ar. 1. 2. & 3.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. vr, ꝙ ordinati non debeant coronæ raſuram habere. Quia dñs comminatur captiuitatem & diſperſionem his qui ſic attondent, vt patet Deut 32. de captiuitate nudati inimicorũ capitis. & Hier 49. Diſpergã eos in oẽm ventũ q ſũt attõſi ĩ comã: ſed miniſtris xpi ñ debet captiuitas ſed libertas ergo corõæ raſura & tõſura eis non cõpetit.

¶2 Præterea, veritas debet rñdere figuræ: ſed figura coronæ pceſſit ĩ veteri lege in tonſura Nazaræorũ, ſicut in litera † dr: cũ ergo Nazaræi nõ eſſent ordinati ad miniſteriũ diuinũ, vr ꝙ miniſtris eccleſiæ nõ debeat tonſura vel raſura coronæ: & hoc ẽt vr p hoc, qđ conuerſi, q nõ ſunt miniſtri eccleſiæ, tondent in religionibus.

† li 4 ſent. di. 24. §. B à medio ex Iſido. li. de officijs eccl. 4.

¶3 Præterea, per capillos ſuperflua ſignificãtur, quia capilli ex ſuperfluis gñantur. ſed miniſtri altaris omnẽ ſuperfluitatem à ſe debent expellere: ergo totaliter debent caput radere & non in modum coronæ.

SED CONTRA, Quia ſm Greg. * ſeruire Deo regnare eſt: ſed corona eſt ſignũ regni: ergo illis qui ad diuinum miniſterium applicantur, corona competit.

* citatur à Magiſtro 4 ſent. di. 24 § B. ante medium & tale quid hẽt Chryſ. in illud di ctum Ioã. nes q. amici mei, to. 3

¶Præterea, Capilli in velamen dati ſunt, vt patet 1. Cor. 11. ſed miniſtri altaris debent habere mentem reuelatam: ergo competit eis raſura coronæ.

RESPONDEO dicendum, quòd eis qui ad diuina miniſteria applicantur, competit raſura & tonſura, in modum coronæ, ratione figuræ: quia corona eſt ſignum regni & perfectionis, cum ſit circularis illi autẽ qui diuinis miniſterijs applicantur, adipiſcunt regiam dignitatem, & perfecti in virtute eſſe debent. Competit etiam eis ratione ſubtractionis capillorũ, & ex parte ſuperiori per raſuram, ne mens eorum temporalib⁹ occupationibus à contemplatione diuinorũ retardetur & ex parte inferiori per tonſurã, ne eorum ſenſus temporalibus obuoluantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

AD SECVNDVM dicendum quòd ea quæ fiebant in veteri teſtamento, imperfectè repræſentant ea quæ ſunt in nouo, & ideo ea quæ ꝑtinent ad miniſtros noui Teſtamenti non ſolum ſignificabantur per officia Leuitarum, ſed etiam per omnes illos qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebãtur perfectionem quandam in depoſitione comæ, † ſignificantes temporalium contemptum: quamuis non in modũ coronæ deponerent: ſed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis & perfecti ſacerdotij. Et ſimiliter etiam conuerſi tondentur propter renuntiationem temporalium, ſed non raduntur, quia nõ occupãtur diuinis miniſterijs, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

Conci. Toletan. 4. c. 40.

† vt exponit Magiſter loco notato in argu. 2.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ non ſolum debet ſignificari temporalium abiectio, ſed etiam regalis dignitas in forma coronæ: & ideo non debet totaliter coma tolli & etiam ne indecens videatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum corona ſit ordo. 164

AD SECVNDVM ſic procedit. videtur, ꝙ corona ſit ordo. Quia in actibus eccleſiæ ſpũalia corporalibus reſpondent: ſed corona eſt quoddã corporale ſignum quod eccleſia adhibet: ergo vr, quod ſignatum interius ei reſpõdeat, & ita in coronatione imprimetur character & erit ordo

¶2 Præterea, Sicut ab epiſcopo ſolũ dat confirmatio, & alij ordines, ita & corona, ſed in confirmatione, & alijs ordinibus imprimitur character, ergo & in corona & ſic idem quod prius

¶3 Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradum, ſed clericus hoc ipſo quod clericus eſt, in gradu ſupra populum conſtituitur. ergo corona per quam efficitur clericus, eſt aliquis ordo.

SED CONTRA, Nullus ordo datur, niſi in Miſſæ celebratione, ſed corona datur etiã abſq; re officio miſſæ, ergo non eſt ordo.

¶Præterea In collatione cuiuslibet ordinis fit mẽtio de aliqua poteſtate data, non autem in collatione coronæ. ergo non eſt ordo.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ miniſtri eccleſiæ à populo ſeparantur ad vacandum diuino cultui. In cultu aũt diuino quędam ſunt q̃ per potẽtias determinatas ſunt exercenda, & ad hoc datur ſpũalis ptãs ordinis. Quædã autem ſunt quæ cõiter à toto miniſtrorũ collegio fiũt, ſicut dicere diuinas laudes & ad hoc non præexigitur, aliqua poteſtas ordinis, ſed ſolũ quædam deputatio ad tale officium. & hoc fit per coronã, & ideo non eſt ordo. ſed præambulum ad ordinem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ corona habet interius aliquid ſpirituale, quod ei reſpondet, ſicut ſignatũ ſigno, ſed hoc non eſt aliqua ſpũalis poteſtas, & ideo ĩ corona non imprimitur character, nec eſt ordo

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quamuis per coronã, non imprimatur character, tñ deputatur homo ad diuinum cultum, & ideo talis deputatio debet fieri p ſummũ miniſtrorum, ſ. epiſcopum, qui etiam veſtes benedicit, & vaſa & alia oĩa quæ ad diuinũ cultũ applicãtur.

AD

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ ex hoc ꝙ aliqs eſt clericus, eſt in altiori ſtatu, ꝗ laicus; non tamen habet ampliorem poteſtatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

165 ## ARTICVLVS III.

Vtrũ ꝑ acceptionẽ coronæ aliquis renunciet tẽporalibus bonis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ per acceptionem coronæ aliquis renunciet temporalibus bonis. Ipſi enim dicunt, cum coronantur, Dominus pars hæreditatis meæ: ſed ſicut dicit Hierony.* Dominus in his temporalibus pars fieri dedignatur: ergo abrenuntiant temporalibus.

Epiſ. ad Nepotianũ inter prin. & med. to. 1.

¶ 2 Præterea, Iuſtitia miniſtrorũ noui Teſtamẽti debet abundare ſuꝑ miniſtros veteris Teſtamenti, vt patet Matth. 5. ſed miniſtri veteris Teſtamenti, ſcilicet Leuitæ,* non acceperunt partem hæreditatis cum fratribus ſuis: ergo nec miniſtri noui Teſtamenti habere debent.

** Deut. 10. & 18.*

¶ 3 Præterea, Hug † dicit, ꝙ poſtquã aliqs eſt factus clericus, debet deinceps de ſtipendijs Eccleſiæ ſuſtentari: ſed hoc nõ eſſet, ſi patrimoniũ ſuum retineret: ergo videtur quòd abrenuntiet in hoc, quòd fit clericus.

† li. 2. de ſacram. parte 3. c. 1. circa finem.

SED CONTRA eſt, quod Hieremias fuit de ordine ſacerdotali, vt patet Hiere. 1. ſed ipſe habuit poſſeſſionem hæreditatis, vt patet Hiere. 32. ergo clerici poſſunt habere patrimonialia bona.

¶ Præterea, Si hoc non poſſent, non videretur tunc differentia inter religioſos & clericos ſeculares.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ clerici in hoc ꝙ coronã accipiunt, nõ renũtiant patrimonio, nec alijs rebus tẽporalibus: qa terrenorũ poſſeſſio nõ contrariatur diuino cultui, ad quẽ clerici deputantur, ſed nimia eorũ ſolicitudo. Quia, vt dicit Grego. affectus in crimine eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Dominus dedignatur pars fieri eorum qui res mundi ita poſſident, vt ex æquo cum alijs diligãtur: ita ſcilicet, ꝙ aliquis ponat finem ſuum in Deo, & in rebus mundi: non tamen dedignatur pars fieri eorum qui res mundi ita poſſident, vt per eas à cultu diuino non retrahantur.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ Leuitæ in veteri Teſtamento habebant ius in hæreditate paterna; ſed ideò nõ acceperunt partẽ cũ aliis tribubus, quia erant ꝑ omnes tribus diſpergendi, quod fieri non potuiſſet, ſi vnã determinatã partem terræ accepiſſent, ſicut aliæ tribus.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſi ſint indigentes clerici & ad ſacros ordines promoti, Eps q eos promouit, tenẽ eis prouidere, aliàs eis nõ tenet: ipſi autẽ ex ordine ſuſcepto tenenẽ Eccleſiæ miniſtrare. Verbũ autẽ Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde ſuſtententur.

Citatum in arg.

166 ## ARTICVLVS IIII.

Vtrũ ſupra ſacerdotalẽ ordinẽ debeat eſſe aliqua ptãs Ep̃alis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſupra ſacerdotalẽ ordinẽ non debeat eſſe aliqua poteſtas Epiſcopalis. Sicut enim in litera dicitur*, Ordo ſacerdotalis ab Aaron ſumpſit exordium: ſed in veteri lege nullus erat ſupra Aaron: ergo nec in noua lege debet aliqua poteſtas eſſe ſupra ſacerdotalẽ.

lib 4 Sent. di. 24. § 1. & Rabanus li. 1. de inſtitu. cleric. c. 6. & Iſidorus li. 2. de officijs Eccl. c. 7.

¶ 2 Præterea, Poteſtas ordinatur ſecundum actus: ſed nullus actus ſacer põt eſſe maior, ꝗ conſecrare corpus Chriſti, ad quod eſt poteſtas ſacerdotalis: ergo ſupra ſacerdotalem poteſtatem non debet eſſe Epiſcopalis.

¶ 3 Præterea, Sacerdos in offerendo gerit figurã Chriſti in Eccleſia, qui ſe patri pro nobis obtulit: ſed in Eccleſia nullus eſt maior Chriſto, quia ipſe eſt caput Eccleſiæ: ergo vt prius.

SED CONTRA, Poteſtas tantò eſt altior, quantò ad plura ſe extendit. Sed poteſtas ſacerdotalis (vt Dionyſi. † dicit) extẽdit ſe ad purgandũ & illuminandũ tãtum; Epiſcopalis autẽ ad hoc, & ad perficiendum: ergo ſupra ſacerdotalẽ poteſtatẽ debet eſſe Epiſcopalis.

cap. 5 Eccleſ. Hierar. parte 1. tit. contemplatio.

¶ Præterea, Diuina miniſteria debent eſſe magis ordinata, quàm humana: ſed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui ſit princeps illius officij: ſicut præponitur militibus dux. Ergo & ſacerdotibus debet aliquis præponi qui ſit ſacerdotum princeps. Et hic eſt Epiſcopus: ergo Epiſcopalis poteſtas debet eſſe ſupra ſacerdotalem.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſacerdos habet duos actus: vnum principalẽ, ſcilicet conſecrare corpus Chriſti: alterum, ſecundarium, ſcilicet præparare populum Dei ad ſuſceptionẽ huius ſacramenti, vt prius dictũ eſt. Quantum autem ad primum actum poteſtas ſacerdotis non dependet ab aliqua ſuperiori poteſtate, niſi diuina. ſed quantum ad ſecundum, dependet ab aliqua ſuperiori poteſtate. ſ. humana. Omnis enim poteſtas quę non poteſt exire in actum, niſi præſuppoſitis quibuſdã ordinationibus, dependet ab illa poteſtate quę illas ordinationes facit: ſacerdos autem non poteſt abſoluere & ligare niſi præſuppoſita prælationis iuriſdictione, qua ſibi ſubdantur illi quos abſoluit. Poteſt autẽ conſecrare quamlibet materiam à Chriſto determinatã, nec aliud requiritur quantum eſt de neceſſitate ſacramenti: quamuis ex quadam congruitate præſupponatur actus epiſcopalis in conſecratione altaris & veſtium & huiuſmodi. Et ita patet † quod oporteat eſſe ſupra ſacerdotalem, poteſtatem epiſcopalem, quantum ad actum ſecundarium ſacerdotis, non autẽ quantùm ad primũ.

Epiph. hæreſi 75. contra. Aeriũ & Aug. de hæreſibus ad qđ vult Deum, hæreſi 53. tomo 6.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ Aaron ſacerdos fuit, & pontifex, id eſt ſacerdotum princeps: ſumpſit ergo ſacerdotalis poteſtas ab ipſo exordio inquantum fuit ſacerdos ſacrificia offerens, quod etiam minoribus ſacerdotibus licebat: ſed non ab eo, inquantum fuit pontifex, per quã poteſtatẽ poterat aliqua facere, vt ingredi ſemel in anno Sancta ſanctorũ, quæ aliis nõ licebat.

Ad Heb. 9

AD SECVNDVM dicendum, quòd quantum ad illum actum non eſt aliqua poteſtas ſuperior, ſed quantum ad alium, vt dictum eſt*.

In corp. ar.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſicut omniũ rerũ naturalium perfectiones præexiſtunt exemplariter in Deo, ita Chriſtus fuit exemplar omniũ officiorũ eccleſiaſticorũ: vnde vnuſquiſque miniſter Eccleſiæ, quantũ ad aliquid, gerit typum Chriſti, vt ex litera patet*: & tñ ille eſt ſuperior qui ſecundum maiorẽ perfectionẽ Chriſtũ repræſentat. Sacerdos autẽ repræſentat Chriſtũ in hoc quod per ſeipſum aliquod miniſterium impleuit, ſed Epiſcopus in hoc quod alios miniſtros inſtituit, & Eccleſiam fundauit. Vnde ad Epiſcopum pertinet mãcipare aliquid diuinis officijs, quaſi cultum diuinum ad ſimilitudinẽ Chriſti ſtatuens, & pp hoc ẽt Eps ſpecialiter ſponſus Eccleſię dicitur, ſicut & Chriſtus.

Di. 24. lib. 4 Sent. per totam diſt.

ARTICVLVS V. 167

Vtrum Epiſcopatus ſit ordo.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ Epiſcopatus ſit ordo. Primo, per hoc qđ † Dion. aſſignat hos tres ordines eccleſiaſticę hierarchię Epiſcopum ſacerdotem & miniſtrum. * In litera etiã dicitur quòd eſt ordo Epiſcoporum quadripartitus.

*† c. 5. Eccle. hierar. parte 1. * Li. 4 Sen. diſt. 24 parag. M.*

¶ 2 Præterea, Ordo nihil aliud eſt, ꝗ quidã poteſtatis gradus in ſpũalibus diſpenſandis, ſed Epiſcopi poſſunt diſpẽſare aliqua ſacramẽta, ꝗ non poſſunt ſacerdotes, ſicut cõfirmationẽ & ordinẽ: ergo epiſcopatꝰ eſt ordo.

¶ 3 Præterea, In eccleſia nõ eſt aliqua ſpiritualis poteſtas niſi ordinis vel iuriſdictionis: ſed ea quæ pertinent ad epiſcopalem poteſtatem, nõ ſunt iuriſdictionis, aliàs poſſent committi nõ Epiſcopo, quòd falſum eſt: ergo ſunt poteſtatis ordinis; ergo Epiſcopus habet aliquem ordinem, quem non habet ſacerdos ſimplex, & ſic epiſcopatus eſt ordo.

SED CONTRA eſt, ꝙ vnus ordo non dependet à præcedenti quantum ad neceſſitatem ſacramenti: ſed epiſcopalis poteſtas dependet à ſacerdotali, quia nullus poteſt recipere epiſcopalem poteſtatem, niſi prius habeat ſacerdotalem: ergo epiſcopatus non eſt ordo.

¶ Præ-

¶ Præterea, Maiores ordines non conferuntur niſi in ſabbathis: ſed epiſcopalis poteſtas traditur in dominicis: ergo non eſt ordo.

† 10 papa. epiſ. 79 & eſt ad Dece. Ale. & in Decret. li. 1. tit. 11. q. 37. ar. 2. corp. ad 1. & art. 4. corp.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ordo poteſt accipi dupliciter. Vno modo ſecundum ꝙ eſt ſacramentum: & ſic, vt prius dictum eſt*, ordinatur omnis ordo ab Euchariſtiæ ſacramentũ: vnde cum Epiſcopus non habeat poteſtatem ſuperiorem ſacerdote, quantũ ad hoc epiſcopatus non erit ordo. Alio modo poteſt conſiderari ordo, ſecundum quod eſt officium quoddã reſpectu quarundam actionũ ſacrarũ: & ſic cum Epiſcopus habeat poteſtatem in actionibus hierarchicis reſpectu corporis myſtici ſuprà ſacerdotem, epiſcopatus erit ordo: & ſecundum hoc loquuntur auctoritates inductæ*.

* In arg. 1.

Vnde patet ſolutio ad PRIMVM.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ordo prout eſt ſacramẽtũ imprimens characterem, ordinatur ſpecialiter ad ſacramẽtũ Euchariſtiæ, in quo ipſe Chriſtus cõtinetur, qa per characterẽ ipſi Chriſto configuramur. & ideo licet det aliqua poteſtas ſpiritualis Epo in ſui promotione reſpectu aliquorũ ſacramẽtorũ, non tñ illa poteſtas habet rationẽ characteris, & propter hoc epiſcopatus nõ eſt ordo, ſecundũ quod ordo eſt ſacramentũ quoddam.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ poteſtas epiſcopalis non eſt tantum iuriſdictionis, ſed etiã ordinis, vt ex dictis patet*: ſecundũ quod ordo cõmuniter accipitur.

* In corp. ar. & ar. præc. corp.

168 ARTICVLVS VI.

Vtrũ ſupra Epiſcopos poſſit eſſe aliquis ſuperior in Eccleſia.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſupra Epiſcopos nõ poſſit eſſe aliquis ſuperior in Eccleſia. Quia oẽs Epĩ ſunt Apoſtolorũ ſucceſſores: ſed poteſtas quę eſt data vni Apoſtolorũ, ſcilicet Petro, Mat. 16. eſt data omnibus Apoſtolis Ioan. 20. ergo omnes Epiſcopi ſunt pares, & vnus non eſt ſupra aliũ.

¶ 2 Præterea, Ritus Eccleſiæ magis debet eſſe cõformis ritui Iudęorũ q̃ ritui Gentilium. Sed diſtinctio epalis dignitatis, & ordinatio vnius ſupra aliũ (vt in litera dr†) eſt à Gẽtilibus introducta: in veteri aũt lege non erat: ergo nec in Eccleſia Eps vnus ſup aliũ eſſe debet.

† li. 4 Sent. di. 24. §. M
* Decr. diſ. 21. cap. 7.

¶ 3 Præterea, Superior poteſtas non poteſt conferri per inferiorem, neq; æqualis per æqualem: qa ſine vlla contradictione, quod minus eſt, à maiori benedicitur, Heb. 7. vnde etiam ſacerdos non promouet Epiſcopũ neque ſacerdotem, ſed Epiſcopus ſacerdotem. Sed Epiſcopus poteſt quemlibet Epiſcopum promouere; quia etiam Hoſtienſis Epiſcopus conſecrat Papam. Ergo epiſcopalis dignitas in omnibus eſt æqualis, & ſic vnus Epiſcopus non debet alij ſubeſſe vt in litera dicitur†.

† li. 4 Sẽt. diſt. 24. §. M.

SED CONTRA eſt, quod legitur in concilio Conſtantinopolitano*: Veneramur ſecundũ Scripturas & ſecundum Canonum ſtatuta & definitiones, ſanctiſſimum antiquæ Romæ Epiſcopum primum eſſe & maximũ Epiſcoporum, & poſt ipſum, Conſtantinopolitanũ Epiſcopum ergo vnus Epiſcopus eſt ſupra alium.

* Cõcil. 8. Conſt. an. lim. can. 21. & Refertur in Decretis diſt. 22. c. Definimus.

¶ Præterea, Beatus Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus dicit: vt membra maneamus in capite noſtro apoſtolico throno Romanorũ pontificum, à quo noſtrum eſt quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipſum venerantes, ipſum rogantes pro omnibus: quoniã ipſius ſolius eſt reprehendere, corripere, ſtatuere, diſponere, ſoluere, & ligare, loco illius qui ipſum ædificauit: & nulli alii quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mũdi tanquam ipſi Domino Ieſu Chriſto obediunt. Ergo Epiſcopi alicui ſubſunt etiam de iure diuino.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vbicunque ſunt multa regimina ordinata in vnũ, oportet eſſe aliquod vniuerſale ſupra particularia regimina, quia in omnibus virtutibus & artibus, vt dr in 1. † Ethi. eſt ordo ſecundũ ordinem finium: bonum autem commune eſt diuinius quam bonum ſpeciale; & ideo ſupra poteſtatẽ regitiuam, quæ* coniectat bonũ ſpeciale, oportet eſſe poteſtatem regitiuã vniuerſalẽ † reſpectu boni communis, alias non poſſet eſſe colligatio ad vnum. Et ideò cùm tota Eccleſia ſit vnũ corpus, oportet ſi iſta vnitas debet cõſeruari, ꝙ ſit aliqua poteſtas regitiua reſpectu totius Eccleſiæ ſupra poteſtatẽ epiſcopalẽ, qua vnaquæque ſpecialis Eccleſia regitur: & hęc eſt poteſtas Papę; & ideo illi qui hanc poteſtatẽ negant, ſchiſmatici dicũtur, quaſi diuiſores vnitatis Eccleſiæ. Et inter Epiſcopũ ſimplicẽ & Papã ſunt alij gradus dignitatum, correſpondẽtes gradibus vnionis, ſecundũ quos vna congregatio vel cõmunitas includit aliam: ſicut cõmunitas prouinciæ includit cõmunitatẽ ciuitatis, & cõmunitas regni cõmunitatem vnius prouinciæ, & communitas totius mundi includit communitatem vnius regni.

† li. 1. ca. 1. & 2.
* Aliàs cõmunicat.
† Aliàs qua cõmunicat bonũ vniuerſale.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ quamuis omnibus Apoſtolis data ſit cõmuniter poteſtas ligandi & ſoluẽdi, tñ vt in hac poteſtate ordo aliqs ſignificaretur, primo ſoli Petro data eſt, vt oſtẽdatur ꝙ ab eo in alios iſta poteſtas debeat deſcendere: ꝓp quod etiã ei dixit ſingulariter, Cõfirma fratres tuos, & paſce oues meas: id eſt, loco mei (vt dicit Chryſoſt.) præpoſitus & caput eſto fratrũ, vt ipſi te in loco meo aſſumentes vbiq; terrarũ te in throno tuo ſedentem prædicent & confirment.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ritus Iudæorũ nõ erat diffuſus in diuerſis regnis & prouincijs, ſed tãtũ in vna gente: & ideo nõ oportebat ꝙ ſub eo qui habebat poteſtatẽ principalẽ, alij pontifices diſtinguerentur: ſed Eccleſiæ ritus ſicut & Gẽtiliũ ꝑ diuerſas nationes diffunditur. Et ideo oportet quod quantũ ad hoc, magis Gentilium ritui q̃ Iudeorũ, Eccleſiæ ſtatus conformetur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ poteſtas ſacerdotis excedit à poteſtate Epiſcopi, quaſi à poteſtate alterius generis. Sed poteſtas Epiſcopi excedit à poteſtate Papæ, quaſi à poteſtate eiuſdẽ generis: & ideo omnẽ actũ hierarchicum, quẽ poteſt facere Papa in miniſtratione ſacramẽtorũ, põt facere Eps, nõ autẽ omnem actum, quẽ poteſt facere Epiſcopus, poteſt facere ſacerdos in ſacramentorum collatione. Et ideo quantũ ad ea quæ ſunt Epiſcopalis ordinis, omnes Epiſcopi ſunt æquales: & propter hoc, quilibet Epiſcopus aliũ poteſt conſecrare.

ARTICVLVS VII. 169

Vtrũ veſtes miniſtrorũ cõuenienter ſint in Eccleſia inſtituta.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ veſtes miniſtrorum non conuenienter ſint in Eccleſia inſtitutę. Miniſtri enim noui Teſtamenti magis tenentur ad caſtitatem, quàm miniſtri veteris: ſed inter alias veſtes miniſtrorum veteris Teſtamenti erant femoralia in ſignum caſtitatis: ergo multo fortius eſſe debẽt inter veſtes miniſtrorũ Eccleſiæ.

Exod. 28. & Leuit. 6. & 16.

¶ 2 Præterea, Sacerdotium noui Teſtamenti eſt dignius quàm ſacerdotium veteris: ſed veteres ſacerdotes habebant mitras, quod eſt ſignum dignitatis: ergo ſacerdotes nouæ legis eas debent habere.

¶ 3 Præterea, Sacerdos eſt propinquior ordinibus miniſtrorum, q̃ ordo Epiſcopalis. Sed Epiſcopi vtuntur veſtibus miniſtrorũ,* Dalmatica ſcilicet, quæ eſt veſtis diaconi: & tunica, quæ eſt veſtis ſubdiaconi: Ergo multò fortius debent eis vti ſimplices ſacerdotes.

* Greg. li. 7 Epiſt. 111.

¶ 4 Præterea In veteri lege Pontifex deferebat ſuper humerale, quod ſignificabat onus Euãgelii: vt dicit Beda†. Hoc autem maximè Pontificibus noſtris incũbit. Ergo debent habere ſuperhumerale.

In tractatu de tabernaculo & veſtibus ſacerdotis.

¶ 5 Præterea, In rationali, quo vtebantur Pontifices veteris legis, ſcribebantur doctrina & veritas: ſed veritas maximè in noua lege declarata eſt: ergo Pontificibus nouæ legis competit.

¶ 6 Præterea, Lamina aurea, in qua ſcriptum erat digniſſimum nomen Dei, erat digniſſimum ornamentorum veteris legis: ergo illud maximè debuit transferri in nouam legem.

¶ 7 Præ-

¶ 7 Præterea, Ea quæ exterius geruntur in miniſtris Eccleſiæ, ſunt ſigna interioris poteſtatis: ſed Archiepiſcopus non habet alterius generis poteſtatem q̃ Epiſcopus, vt dictum eſt: ergo non debet habere pallium, quod non habent epiſcopi.

¶ 8 Præterea, Poteſtatis plenitudo reſidet penes Romanum Pontificem: ſed ipſe non habet baculum: ergo nec alij Epiſcopi debent habere.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ veſtes miniſtrorum deſignant idoneitatẽ, quæ in eis requiritur ad tractandũ diuina: & quia quædã ſunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam in ſuperioribus, quę non ita exiguntur in inferioribus. ideo quædã veſtes ſunt omnibus miniſtris cõmunes, quædam autem ſuperioribus tantum: & ideo omnibus miniſtris cõpetit amictus humeros tegens, quo ſignificať fortitudo ad diuina officia exequẽda, q̃bus mancipanť. & ſimiliter alba, quæ ſignificat puritatẽ vitæ. & cingulum, quod ſignificat repreſſionem carnis. Sed ſubdiaconus vlterius habet manipulũ in ſiniſtra, quo ſignificať exterſio minimarũ macularum: quia manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergendum vultum: ipſi n. primò ad ſacra tractanda admittuntur. Habent etiã tunicam ſtrictã, per quam doctrina Chriſti ſignificatur: vnde & in veteri lege, in ipſa, tintinnabula pendebant: ſubdiaconi n. primò admittuntur ad doctrinã nouæ legis annunciandam. Sed diaconus habet ampliùs ſtolam in ſiniſtro humero, in ſignũ, ꝙ applicatur ad miniſterium in ipſis ſacramẽtis. Et Dalmaticam (quæ eſt veſtis larga, ſic dicta, q̃a in Dalmaticis partibus primò vſus eius fuit) ad deſignãdũ ꝙ ipſe primò diſpenſator ſacramentorũ ponitur: ipſe. n. ſanguinẽ diſpenſat, in diſpenſatione autẽ largitas requiritur. Sed ſacerdoti in vtroque humero ponitur ſtola; vt oſtẽdatur ꝙ ei plena poteſtas diſpenſandi ſacramenta dať, non vt miniſtro alterius: & ideo ſtola deſcendit vſque ad inferiora. Habet etiam caſulam, quæ ſignificat charitatẽ: q̃a ipſe charitatis conficit ſacramentum, ſcilicet Euchariſtiam. Sed Epiſcopis adduntur nouem ornamẽta ſuprà ſacerdotes, quæ ſunt, caligæ, ſandalia, ſuccinctoriũ, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, annulus, & baculus: q̃a nouẽ ſunt quæ ipſi ſuprà ſacerdotes poſſunt, ſcilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, baſilicas dedicare, clericos deponere, ſynodos celebrare, chriſma conficere, veſtes & vaſa conſecrare. Vel p caligas ſignificatur rectitudo greſſuum. Per ſandalia, quæ pedes tegunt: contemptus terrenorũ. Per ſuccinctoriũ, quo ſtola ligatur cũ alba: amor honeſtatis. Per tunicã, pſeuerantia: q̃a Ioſeph tunicam talarem habuiſſe legiť quaſi deſcendentẽ vſq; ad talos, per quos ſignificatur extremitas vitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus miſericordiæ. Per chirotecas, cautela in opere. Per mitram, ſcientia vtriuſque Teſtamenti: vnde & duo cornua habet. Per baculum, cura paſtoralis, qua debẽt colligere vagos, quod ſignificat curuitas in capite baculi: & ſuſtẽtare infirmos, qđ ipſe ſtipes ſignat baculi: & pũgere lẽtos, qđ ſignificat ſtimulus in pede baculi: vñ verſus:

Collige, ſuſtenta, ſtimula: vaga, morbida, lenta.

Per annulum, ſacramenta fidei, qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epiſcopi enim ſunt in Eccleſia loco Chriſti. Sed vlterius Archiepiſcopi pallium habent in ſignum priuilegiatę poteſtatis: ſignificat enim torquem auream quam ſolebant legitime certantes accipere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſacerdotibus veteris Legis indicebatur continentia illo tantum tempore quo ad ſuum miniſterium accedebant: & ideo in ſignũ caſtitatis tunc ſeruandæ, in ſacrificiorum oblatione fœminalibus vtebatur. Sed miniſtris noui Teſtamẽti indicitur perpetua cõtinentia; & ideo nõ eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ mitra nõ erat ſignũ alicuius dignitatis, fuit enim ſicut quoddã galerum: vt Hieronymus* dicit: ſed cydaris, quę erat ſignum dignitatis, ſolis pontificibus dabatur, ſicut & nunc mitra.

* *In Epiſtola ad Fabiolam de veſte ſacerdot. parum ante medium, to 3.*

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ poteſtas miniſtrorum eſt in Epiſcopo ſicut in origine, non autem in ſacerdote, quia ipſe nõ confert illos ordines: & ideo magis Epiſcopus, quàm ſacerdos, veſtibus miniſtrorum vtitur.

AD QVARTVM dicendum, quòd loco ſuperhumeralis vtuntur ſtola: quæ ad idem ſignificandum eſt, ad quod erat ſuperhumerale.

AD QVINTVM dicendum, quòd pallium ſuccedit loco rationalis.

AD SEXTVM dicendum, quòd pro illa lamina habet Pontifex noſter crucem, vt Innoc. dicit; ſicut pro feminalibus, habet ſandalia; pro linea, albam; pro balteo, cingulum; pro podere, tunicam; pro ephod, amictum; pro rationali, pallium; pro cydari, mitram.

AD SEPTIMVM dicendum, quòd quamuis nõ habeat* alterius generis poteſtatem, tamen eandem habet ampliorem: & ideo ad hanc perfectionẽ deſignandam, ſibi pallium datur, quo vndique circundatur. *Al. aliam genere.*

AD OCTAVVM dicendum, quòd Romanus Pontifex non vtitur baculo: quia Petrus miſit ipſum ad ſuſcitandum quendam diſcipulum ſuum qui poſtea factus eſt Epiſcopus Treuerenſis, & ideo in diœceſi Treuerenſi Papa baculum portat, & non in aliis locis: vel etiam in ſignum, quòd non habet coarctatam poteſtatem, quod curuatio baculi ſignificat. *Papa cur bacu ñ non deferat.*

QVAESTIO XLI.

De ſacramento matrimonij, inquantum eſt in officium naturæ, in quatuor articulos diuiſa.

POST HAEC conſiderandum eſt de matrimonio. Et primo agẽdũ eſt de eo, inquãtũ eſt in officiũ naturæ. Secũdò, inquãtũ eſt ſacramentũ. Tertiò, inquantum abſolutè, & ſecundum ſe conſideratur.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum ſit de iure naturali.

¶ Secundò, vtrum cadat ſub præcepto.

¶ Tertiò, vtrum eius actus ſit licitus.

¶ Quartò, vtrum poſſit eſſe meritorius.

ARTICVLVS PRIMVS. 170

Vtrum matrimonium ſit de iure naturali. *Tho. 4. diſ. 26. q. 1. artic. 1.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ matrimonium non ſit naturale. Quia ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit: ſed in alijs animalibus eſt coniunctio ſexuum abſque matrimonio: ergo matrimoniũ non eſt de iure naturali.

¶ 2 Præterea, Id quod eſt de iure naturali, inuenitur in omnibus hominibus ſecundum quemlibet eorũ ſtatum. Sed matrimonium non fuit in quolibet ſtatu hominum; quia ſicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum*, homines à principio ſylueſtres erant, & tũc nemo ſciuit proprios liberos, nec certas nuptias: in quibus matrimonium conſiſtit: ergo non eſt naturale. *li. 1 de Inuent. circa princ.*

¶ 3 Præterea, Naturalia ſunt eadem apud omnes: ſed nõ eodem modo eſt matrimonium apud omnes, cùm pro diuerſis legibus diuerſimode matrimonium celebretur: ergo non eſt naturale.

¶ 4 Præterea, Illa ſine quibus poteſt ſaluari naturæ intentio, non videntur eſſe naturalia: ſed natura intendit conſeruationem ſpeciei per generationem, quæ poteſt eſſe ſine matrimonio, vt patet in fornicarijs: ergo matrimonium non eſt naturale.

SED CONTRA eſt, quod in principio Digeſtorum dicitur†: Ius naturale eſt maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus. *In digeſto veteri ti. 1. lege 1.*

¶ Præterea, Philoſophus in 8. Ethic.* dicit, ꝙ homo magis eſt naturaliter coniugale animal, quàm politicum: ſed homo eſt naturaliter animal politicum & gregale, vt ipſe dicit†: ergo naturaliter eſt coniugale, & ſic coniugium ſiue matrimonium eſt naturale. ** in 8. c. 12. à medio. † Ariſtoteles 1. Ethic. c. 7. à medio.*

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. Vno modo ſicut ex principijs naturæ

ex

ex neceſſitate cauſarũ, vt moueri ſurſum eſt naturale igni: & ſic matrimoniũ nõ eſt naturale, nec aliquid eorũ quæ* mouẽte libero arbitrio cõplent. Alio modo dr̃ naturale, ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio cõplet, ſicut †actus virtutũ dicunt naturales: & hoc modo matrimoniũ eſt naturale, qa rõ naturalis ad ipſum inclinat dupliciter. Primò quãtũ ad principalẽ eius finẽ, q eſt bonũ prolis. Non. n. intendit natura ſolum generationẽ prolis: ſed etiã traductionẽ & promotionẽ vſq; ad pfectũ ſtatũ hominis, inquãtũ homo eſt, q eſt virtutis ſtatus. Vnde ſm Philoſophũ* tria à parentibus habemus, ſcilicet eſſe, nutrimẽtũ, & diſciplinã: Filius autẽ à parente educari & inſtrui nõ poſſet, niſi determinatos & certos parẽtes haberet; qđ nõ eſſet niſi eſſet aliqua obligatio viri ad mulierẽ determinatã, quæ matrimoniũ facit. Secundò, quantũ ad ſecundariũ finẽ matrimonij, q eſt mutuum obſequium ſibi à coniugibus in rebus domeſticis impenſum. Sicut. n. naturalis rõ dictat vt homines ſimul cohabitẽt, qa vnus nõ ſufficit ſibi in omnibus quæ ad ipſam vitã ptinẽt, rõne cui⁹ dr̃ homo naturaliter politicus ita etiã eorũ, qbus indiget ad humanã vitã, quædã opera ſunt cõpetẽtia viris, quædã mulieribus. Vnde natura monet vt ſit quædam viri ad mulierẽ aſſociatio, in qua eſt matrimonium. Et has duas cauſas ponit Philoſophus ĩ octauo Ethicor*.

Aliàs mediante. † Al. virtutes. li. 1. Ethic. c. 12. à medio & cap. 11. circa princ. li. 8. Ethic. c. 12. à medio illius.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo, qa eſt cõueniẽs naturæ generis, & hoc eſt cõmune omnibus animalibus. Alio modo, qa eſt incõueniens naturæ differẽtiæ: qua ſpecies humana abundat à genere, inquantũ eſt rationalis, ſicut eſt actus prudentiæ, vel tẽperantiæ: & ſicut natura generis, quãuis ſit vna in omnibus animalibus, nõ tñ eodẽ modo eſt in oĩbus: ita etiã nõ inclinat eodẽ modo in oĩbus, ſed ſm quod vnicuiq; competit. Ad matrimoniũ ergo inclinat natura hominis ex parte differentiæ, quantũ ad rationẽ ſecundã aſſignatam: vnde Philoſophus * hanc rationẽ aſſignat in hominibus ſupra alia animalia. Sed quantũ ad rationẽ primã, inclinat ex parte generis: vnde dicit, ꝙ filiorũ procreatio cõmunis eſt omnibus animalibus. Tamẽ ad hoc nõ inclinat natura eodem modo in omnibus animalibus: qa quædã animalia ſunt quorum filij nati, ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi victũ quærere, vel ad quorũ ſuſtẽtationẽ mater ſufficit: & in his nõ eſt aliqua maris ad fœminã determinatio. In illis autẽ, quorũ filij indigẽt vtriuſq; in ſuſtẽtatione, ſed ad paruum tẽpus, inuenitur aliqua determinatio quantùm ad tẽpus illud: ſicut in auibus qbuſdã patet: ſed in hoĩe, qa indiget filius cura parẽtũ vſq; ad magnũ tẽpus, eſt maxima determinatio maſculi ad fœminam, ad quã etiã natura gñis inclinat.

li. 8. Ethic. c. 12. à medio. & lib. 1. Politic. ca. 1. circa medium.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ verbũ Tullij* põt eſſe verũ quantum ad aliquã gentem, ſi tamen accipiatur principium proximũ illius gentis, per quod ab alijs gẽtibus eſt diſtincta: quia non in omnibus perducitur ad effectum id, ad quod naturalis ratio inclinat. Non autem eſt verum vniuerſaliter: quia à principio humani generis, ſacra Scriptura recitat fuiſſe coniugia.

citatum in arg. 1.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ ſm Philoſophum in 7. Ethic*. Natura humana nõ eſt immobilis ſicut diuina: & ideo diuerſificanĩ ea quæ ſunt de iure naturali, ſm diuerſos ſtatus & cõditiones hominum: quãuis ea quę ſunt in rebus diuinis, naturaliter nullo modo varientur.

li. 7. Ethic. non procul à fine libri.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ natura non tantum intendit eſſe in prole, ſed etiã perfectum eſſe: ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis* patet.

Art. præced. ĩ corp.

171

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium cadat ſub præcepto.

Thomas vbi ſuprà art 2.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd matrimonium adhuc maneat ſub præcepto. Quia præceptum obligat, quandiu non reuocatur: ſed prima inſtitutio matrimonij fuit ſub præcepto, vt in lr̃a* dr̃: nec vnquam hoc præceptũ legit reuocatũ, imò cõfirmatũ. Matth. 19. Quod Deus cõiunxit, homo nõ ſeparet: ergo adhuc matrimonium eſt ſub præcepto.

In 4. Sent. d. 26. §. C.

¶ 2 Præterea, Præcepta iuris naturalis ſecundum omne tempus obligant: ſed matrimonium eſt de iure naturali vt dictum* eſt: ergo, & cætera.

Ar. præce.

¶ 3 Præterea, Bonũ ſpeciei eſt melius, q̃ bonũ indiuidui: quia bonũ gentis eſt diuinius, q̃ bonum vnius hominis, vt dr̃ in 1. Ethic*. Sed præceptum primo homini datũ ad conſeruationem indiuidui per actum nutritiuæ, adhuc obligat: ergo multò magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conſeruationẽ ſpeciei.

Lib. 1. c. 2. circa finem illius.

¶ 4 Præterea, Vbi manet eadem ratio obligans, eadẽ obligatio manere debet: ſed propter hoc obligabantur homines ad matrimonium antiquo tempore, ne multiplicatio humani generis ceſſaret: cùm ergo hoc idem ſequatur, ſi quilibet liberè poteſt à matrimonio abſtinere, videtur, quòd matrimonium ſit in præcepto.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ 1. Cor. 7. Qui nõ iungit matrimonio virginẽ ſuã, melius facit, ſcilicet, q̃ q iungit: ergo cõtractus matrimonij nũc non eſt ſub pcepto.

¶ Præterea, Nulli debetur præmiũ pro tranſgreſſione præcepti: ſed virginibus debetur ſpeciale præmiũ, ſcilicet aureola: ergo matrimonium non eſt ſub præcepto.

RESPONDEO dđm, ꝙ natura inclinat ad aliqđ dupliciter. Vno modo, ſicut ad id quod eſt neceſſariũ ad pfectionẽ vnius: & talis inclinatio quẽlibet obligat, qa naturales pfectiones oĩbus ſunt cões. Alio modo inclinat ad aliqđ quod eſt neceſſariũ ad pfectionẽ multitudinis: & cùm multa ſint huiuſmodi, quorũ vnũ impedit aliud, ex tali ĩclinatione nõ obligat qlibet hõ p modũ pcepti: aliàs qlibet homo obligaret ad agriculturã & ædificatoriã, & ad hmõi officia, quæ ſunt neceſſaria cõitati humanæ. Sed inclinationi naturæ ſatisfit, cùm p diuerſos diuerſa de pdictis cõplenĩ. Cùm ergo ad pfectionẽ humanæ multitudinis ſit neceſſariũ aliquos cõtẽplatiuæ vitæ inſeruire, quæ maximè p matrimoniũ impedit: inclinatio naturæ ad matrimoniũ nõ obligat p modũ præcepti, etiam ſecundum Philoſophos. Vnde Theophraſtus* probat, ꝙ ſapienti non expedit nubere.

Id ex illo refert Hieron. lib. 1. contra Iouinianũ in ſo. 2. ante finem li. tomi 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ præceptum illud non eſt reuocatum, nec tamen obligat vnumquemque ratione iam dicta†: niſi illo tempore quo paucitas hominum exigebat, vt quilibet generationi vacaret.

† In corp. huius art.

AD SECVNDVM ET TERTIVM patet ſolutio ex dictis*.

** In hoc ar.*

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ natura humana cõiter ad diuerſa officia & actus inclinat, vt dictũ eſt†: ſed qa eſt diuerſimodè in diuerſis ſm quod indiuiduaĩ ĩ hoc vel in illo, vnũ magis inclinat ad vnũ illorũ officiorũ: & aliud magis ad aliud; ex diuerſitate cõplexionũ diuerſorũ indiuiduorũ. Ex hac diuerſitate ſimul cũ diuina prouidẽtia, quæ oĩa moderatur,* cõuenit, ꝙ vn⁹ eligat vnũ officiũ, vt agriculturã: alius aliud: & ſic etiã cõtingit ꝙ quidã eligant matrimonialem vitam, & quidã contemplatiuam. Vnde nullum periculum imminet.

† In cor. art. Al. contingit.

ARTICVLVS III. 172

Vtrum actus matrimonij ſit licitus.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ actus matrimonialis ſemper ſit peccatum. Dicitur n. 1. Cor 7. Qui nubunt, ſint tanquam nõ nubentes: ſed non nubentes non* habent actum matrimonialem: ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

** Il. exercẽt*

¶ 2 Præterea, Iſa. 59. Iniquitates veſtræ diuiſerũt inter vos & Deũ veſtrũ. Sed actus matrimonialis diuidit hominẽ à Deo, vnde Exo. 19. præcipitur populo, q debebat Deum videre, quòd nõ accederet ad vxores ſuas. Et Hiero†. dicit, ꝙ in actu matrimoniali Spiritus ſanctus prophetarum corda nõ tangit. Ergo eſt iniquitas.

In Epiſt. de monogamia, à medio illius, tom. 1.

¶ 3 Præterea, Illud quod ſecundũ ſe eſt turpe, nullo modo põt bene fieri: ſed actus matrimonialis ſemp̃ habet

bet concupiſcentiam adiunctam,quæ ſemper turpis eſt ergo ſemper eſt peccatum.

¶4 Præterea, Nihil excuſatur niſi peccatum:ſed actus matrimonialis indiget excuſari per bona matrimonij, vt Magiſter dicit:* ergo eſt peccatum.

Lib.4 ſen. di.31.§.F

¶5 Præterea, De ſimilibus ſpecie idem eſt iudicium:ſed cõcubitus matrimonialis eſt eiuſdem ſpeciei cum actu adulterij,quia ad idem terminatur,ſ. ſpeciem humanã: ergo cùm actus adulterij ſit peccatum, & actus matrimonij ſimiliter.

¶6 Præterea, Superfluitas in paſſionibus corrũpit virtutẽ. Sed ſemper in actu matrimoniali eſt ſuperfluitas delectationis,adeò vt ab orbeat rationem,quæ eſt principale hoĩs bonum, vnde Philoſoph dicit in 7. Ethic.* ꝙ impoſſibile eſt hominem aliquem in ipſa intelligere ergo actus matrimonialis ſemper eſt peccatum.

Li.7. Eth. c.11.circa finem.

SED CONTRA 1.Cor.7.dicitur.Si nupſerit virgo, nõ peccauit,& 1.Tim.5.Volo iuniores nuberet,ex filios procreare:ſed procreatio filiorum non põt* eſſe ſine carnali coniunctione: ergo actus matrimonialis nõ eſt peccatum,aliàs Apoſtolus non voluiſſet illud.

Al.fieri.

¶Præterea, Nullum peccatum eſt in præcepto: ſed actus matrimonialis eſt in præcepto, 1.Cor. 7. Vxori vir debitum reddat:ergo non eſt peccatum.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ ſuppoſito,quod natura corporalis ſit a deo bona inſtituta, impoſſibile eſt dicere ꝙ ea quæ pertinent ad conſeruationem naturæ corporalis,& ad quæ natura inclinat,ſint vniuerſaliter mala. Et iõ cum inclinatio ſit naturæ ad prolis procreationem,ꝑ quam natura ſpeciei conſeruatur, impoſſibile eſt dicere ꝙ actus quo procreaĩ proles, ſit vniuerſaliter illicitus,vt ĩ eo mediũ virtutis inueniri nõ poſſit: niſi ponatur ſᵐ quorundam inſaniam,ꝙ res corruptibiles creatæ ſunt à malo deo, ex quo fortè deriuatur illa opinio quæ in litera tangiĩ,& ideo eſt peſſima hæreſis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Apoſtolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum:ſicut nec rerũ poſſeſſionẽ,cũ dixit,ꝗ vtuntur hoc mũdo, ſint quaſi non vtentes,ſed in vtroq; fruitionẽ prohibuit,qđ patet ex ipſo mõ loquendi. Non.n.dixit, ſint non vtẽtes, vel,nõ habentes,ſed,quaſi non vtentes,vel,nõ habẽtes.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ deo cõiungimur & ſᵐ habitum gratiæ, & ſecundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionẽ ſeparat, ſemper eſt peccatum, non ſemper aũt quod ſecũdam:quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animum diſtrahit,vt actu deo coniungi non ſit idoneus & hoc præcipuè accidit in carnali coniunctione,in qua detinetur mens ꝑꝑ delectationem intenſam. Et propter hoc illis quibus competit diuina contemplari, aut ſacra tractare, indicitur pro tempore illo abſtinentia ab vxoribus,& ſᵐ hoc etiam dicitur, quòd Spiritus ſanct⁹ quantum ad actum reuelationis ſecretorum,non tangebat mentes Prophetarum in vſu matrimonij.

AD TERTIVM dicendum,ꝙ turpitudo illa cõcupiſcentiæ,ꝗ̃ actum matrimoniale ſemꝑ concomitat, non eſt turpitudo culpæ,ſed pœnæ ex peccato primo ꝓueniens, vt ſ.inferiores vires & membra corpus rationi non obediant. Et propter hoc ratio non ſequitur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ illud proprie excuſari dr̃ quod aliquam ſimilitudinẽ mali habet, & tamen non eſt malum,vel non tantum quãtũ apparet, quia quædam excuſantur à toto,quædam à tanto,& qa actus matrimonialis ꝑꝑ corruptionem concupiſcentiæ habet ſimilitudinem actus inordinati, adeo per bona matrimonij excuſatur à toto,vt non ſit peccatum.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ quamuis ſint idem ſpecie naturæ, tamẽ differunt in ſpecie moris,quã vna circunſtantia variat.ſ.accedere ad ſuã vel non ſuam: ſicut ẽt occidere hominem per violentiam vel per iuſtitiam facit diuerſam ſpeciem moris,quamuis ſit vna ſpecies naturæ,& tamen vnum eſt licitum,aliud illicitum.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſuperfluitas paſſionis,quæ virtutem corrumpit,non ſolum impedit rõnis actum: ſed ẽt tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intenſio in actu matrimoniali. quia etſi tũc nõ ordineĩ homo, tñ eſt à ratione præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonij ſit meritorius. 173

AD QVARTVM ſic proceditur. Videuĩ.ꝙ act⁹ matrimonialis non ſit meritorius. Chryſoſt. † enim dicit ſuper Matth. Matrimonium etſi viẽtibus ſe pœnam non inferat,mercedem tñ nõ pſtat:ſed meritum reſpectu mercedis dicitur:ergo actus matrimonialis non eſt meritorius.

Thom.vbi ſupra, ar. 4.

*Ho.1.in opere ĩperfecto,ſuper illud.Cum eſſet deſpõſata,to.2.

¶2 Præterea,Illud quod eſt meritorium dimittere, nõ eſt laudabile:ſed laudabilis eſt virginitas ꝑquã matrimoniũ dimittiĩ: ergo mr̃imonialis actus nõ eſt meritorius.

¶3 Præterea, Qui vtitur indulgentia ſibi facta,beneficio recepto vtiĩ.ſed ex hoc, ꝙ alicui pſtaĩ beneficiũ, nõ meretur: ergo actus matrimonialis non eſt meritorius.

¶4 Præterea, Meritum in difficultate conſiſtit,ſicut & virtus ſed actus matrimonialis non habet difficultatẽ, ſed delectationem: ergo non eſt meritorius.

¶5 Præterea, Illud quod non poteſt fieri ſine peccato veniali, nunquam eſt meritorium, quia non poteſt hõ ſimul mereri & demereri:ſed ĩ actu matrimoniali ſemper eſt peccatum veniale, quia etiam primus motus in huiuſmodi delectationem eſt peccatum veniale: ergo actus prædictus non poteſt eſſe meritorius.

SED CONTRA, Omnis actus quo impletur præceptum eſt meritorius, ſi ex charitate fiat:ſed actus matrimonialis eſt huiuſmodi, quia dicitur 1 Corinth.7. Vxori vir debitum reddat:ergo, &c.

¶Præterea, Omnis actus virtutis eſt meritorius: ſed actus prædictus eſt actus iuſtitiæ, quia dicitur redditio debiti:ergo eſt meritorius.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cum nullus actus ex deliberata voluntate procedens ſit indifferens, vt in ſecundo libro dictum eſt,actus matrimonialis ſemper eſt peccatum,vel meritorius,in eo,qui gratiam hẽt. Si. n. ad actum matrimonialem virtus inducat, vel iuſtitiæ, vt debitũ reddat,* vel religionis, vt proles ad cultũ dei procreetur,eſt meritorius. Si aũt moueat libido ſiſtens intra bona matrimonij,vt ſ. nullo mõ ad aliã accedere vellet,eſt peccatũ veniale: ſi aũt extra bona matrimonij efferatur,vt ſ.cum quacunque muliere idem facere proponeret, eſt peccatum mortale. Natura aũt mouere nõ põt, quin vel ordinetur ratione, & ſic erit motus virtutis:vel non ordinetur,& ſic erit motus libidinis.

Vide Au. de bono cõiug.c.6.et 17.to.7.

AD PRIMVM ergo dicendum.ꝙ radix merendi quantum ad præmium ſubſtãtiale, eſt ipſa charitas:ſed quantum ad aliquod accidentale præmium,ratio meriti conſiſtit in difficultate actus,& ſic actus matrimonij non eſt meritorius,ſed primo modo.

AD SECVNDVM dicendum, quòd homo poteſt mereri, & in minoribus bonis, & in maioribus vnde quando aliquis minora bona dimittit,vt maiora faciat laudandus eſt,à minus meritorio actu diſcedens.

AD TERTIVM dicendum,ꝙ indulgentia, quãdoque eſt de minoribus malis, & ſic indulgetur actus mr̃imonij prout ad ipſum mouet libido ĩtra terminos mr̃imonij cõſiſtens,ſic.n.eſt veniale peccatũ. Sed prout ad ipſum mouet virtus,ſic eſt meritorius,& nõ hẽt indulgentiam, niſi ſᵐ quod eſt indulgentia de minorib⁹ bonis,quæ idem eſt quod cõceſſio. Nec eſt inconueniẽs ꝙ illæ qui tali conceſſione vtitur,mereatur:quia bonus vſus beneficiorum dei meritorius eſt.

De hac indulgentia* Apoſtol.1. Cor.7.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis: ſed ad meritum præmij eſſentialis,requiritur difficultas cõſiſtens in ordinatione medij & hoc eſt ẽt in actu mr̃imoniali.

AD QVINTVM dicendum, quod primus motus ſecun-

ſecundum quod dicitur peccatum veniale, eſt motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, quod non eſt in actu matrimoniali, & ideo ratio non ſequitur.

QVÆSTIO XLII.

De matrimonio, inquantum eſt ſacramentum, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de matrimonio, inquantum eſt ſacramentum.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primo, vtrum ſit ſacramentum.

¶Secundo, vtrum debuerit inſtitui ante peccatum.

¶Tertio, vtrum conferat gratiam.

¶Quarto, vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS PRIMVS.

174 *Vtrum matrimonium ſit ſacramentum.*

Thom. vbi ſuprà, ar. 1 & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, ꝙ matrimonium non ſit ſacramentum. Omne enim ſacramentum nouæ legis habet aliquam formam q̃ eſt de eſſentia ſacramenti, ſed benedictio, quæ fit per ſacerdotes in nuptiis non eſt de eſſentia matrimonii: ergo non eſt ſacramentum.

¶2 Præterea Sacramentū ſm Hug.* eſt materiale elementum ſed matrimonium non h̄et pro materia aliqđ materiale elementum, ergo non eſt ſacramentum. *Li. 1. de ſacramē. parte 9. c. 1 ni longè a principio.*

¶3 Præterea, Sacramenta habent efficaciam ex paſſione Chriſti, ſed per matrimonium nō conformatur homo paſſioni Chriſti, q̃ fuit pœnalis, cum habeat delectationem adiunctam, ergo non eſt ſacramentum.

¶4 Præterea, Omne ſacramentum nouæ legis efficit quod figurat, ſed matrimonium non efficit coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ, quam ſignificat, ergo matrimonium non eſt ſacramentum.

¶5 Præterea, in aliis ſacramentis eſt aliquid quod eſt res & ſacramentum, ſed hoc non poteſt inueniri in matrimonio, cum non imprimat characterem, aliàs non iteraretur, ergo non eſt ſacramentum.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Epheſ. 5. Sacramētum hoc magnum eſt, ergo &c.

Tho. in 4. diſt. 2. q. 1 ar. 1. ¶Præterea, Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum, ſed matrimonium eſt huiuſmodi ergo &c.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſacramentum importat aliquod remediū ſanctitatis homini contra peccatum, exhibitū per ſenſibilia ſigna, vñ cum hoc inueniatur in matrimonio, inter ſacramenta computatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verba quibus conſenſus matrimonialis exprimitur, ſunt forma huius ſacramenti, non autem benedictio ſacerdotis, quæ eſt quoddam ſacramentale.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſacramentum matrimonij perficitur per actum eius, qui ſacramento illo vtitur, ſicut pœnitentia, & iō ſicut pœnitētia non h̄et aliam materiam, niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, q̃ ſunt loco materialis elementi, ita eſt de matrimonio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis matrimonium non conformet paſſioni Chriſti quantū ad pœnā: conformat tñ ei quantum ad charitatem, per quam pro Eccleſia ſibi in ſponſam coniungenda, paſſus eſt.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ vnio Chriſti ad Eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento, ſed res ſignificata & non contenta, & talem rem nullū ſacramentum efficit. Sed h̄et aliam contentam rem & ſignificatam, quam efficit, vt dicetur, * † Magiſter aūt ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis, ꝙ non haberet rem aliquam contentam. *In ſequenti ſolut.* *† li. 4. ſent. di. 26. §. G*

AD QVINTVM dicendum, ꝙ ēt in hoc ſacramento ſunt illa tria, quia ſacramentum tantum ſunt, actus exterius apparentes, ſed res & ſacramentū eſt obligatio, q̃ naſcitur viri ad mulierem, ex talibus actibus, ſed res vltima contenta, effectus huius ſacramenti, non contenta autem eſt res, quam Magiſter * determinat. *Li. 4. ſent. di. 26. §. G*

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium debuerit inſtitui ante peccatum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ matrimonium non debuerit inſtitui añ peccatum. Quia illud quod eſt de iure naturali, nō indiget inſtitutione: ſed matrimonium eſt huiuſmodi *Q. 41. ar. 1* vt ex dictis* patet ergo non debuit inſtitui.

¶2 Præterea, Sacramenta ſunt quædam medicinæ cōtra morbum peccati: ſed medicina non præparatur niſi morbo: ergo ante peccatum non debuit inſtitui. 175

¶3 Præterea, Ad iſtem inſtitutio vna ſufficit: ſed matrimonium fuit inſtitutum etiam poſt peccatum, vt in litera dicitur.* ergo ante peccatum non fuit inſtitutū. *lib. 4. ſent. di. 26. §. B & C.*

¶4 Præterea, Inſtitutio ſacramēti debet eſſe à deo. Sed ante peccatum verba quæ ad matrimonium pertinent, nō ſunt determinatè dicta à Deo, ſed ab Adam: illa aūt verba q̃ deus dixit:* Creſcite & multiplicamini, dicta ſunt brutis ēt, in quibus non eſt matrimonium: ergo matrimonium non fuit inſtitutum ante peccatum. *Geneſ. 1.*

¶5 Præterea,* Matrimonium eſt ſacramentum nouæ legis: ſed ſacramenta nouæ legis à Chriſto initium ſumpſerunt: ergo non debuit ante peccatum inſtitui. *Conci Florent. ī decrin. 2 de ſacram.*

SED CONTRA eſt, ꝙ dicitur Matth. 19. Nō legiſtis, quia qui fecit homines ab initio, maſculū & fœminam fecit eos?

¶Præterea, Matrimonium eſt inſtitutum ad procreationem prolis: ſed ante peccatum erat neceſſaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debuit matrimonium inſtitui.

RESPONDEO dicendum, ꝙ natura inclinat ad matrimonium, intendens aliquod bonum: quod quidē variatur ſm diuerſos hominum ſtatus, & iō oportet, ꝙ ſm illud bonū, diuerſimode in diuerſis ſtatibus hominum inſtituatur: & iō matrimoniū ſm qđ ordinat ad procreationē prolis, q̃ erat neceſſaria ēt peccato nō exiſtente, inſtitutū fuit añ peccatū: ſm aūt qđ remediū p̄bet contra vulnus peccati inſtitutū fuit poſt peccatū tp̄e legis naturæ: ſm aūt determinationem pſonarum, inſtitutionē habuit in lege Moyſi, ſed ſcđm qđ repræſentat myſteriū coniunctionis Chriſti & Eccleſiæ, inſtitutionē habuit in noua lege, & ſcđm hoc eſt ſacramentū nouæ legis. Quantum verò ad alias vtilitates q̃ ex matrimonio conſequuntur, ſicut eſt amicitia, & mutuū obſequium ſibi à coniugibus impenſum, habet inſtitutionem in lege ciuili. Sed quia de rōne ſacramenti eſt, quod ſit ſignum & remedium, iō quantum ad medias inſtitutiones competit ei rō ſacramenti: ſed quantū ad primā inſtitutionem competit ei, ꝙ ſit in officium naturæ, quantum verò ad vltimam, ꝙ ſit in officium ciuilitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa quæ in cōmuni ſunt de iure naturali, indigent inſtitutione quantum ad eorum determinationem, q̃ diuerſimodè competit ſecūdum diuerſos ſtatus, ſicut de iure naturali eſt, ꝙ maleficia puniantur, ſed quòd talis pœna tali culpæ apponatur, per determinationem iuris poſitiui fit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ matrimonium nō eſt tantum in remedium contra peccatum, ſed principaliter eſt in officium naturæ: & ſic inſtitutum fuit ante peccatum, non autem prout eſt in remedium.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſecundum diuerſa q̃ oportet in matrimonio determinari, non eſt inconueniēs ꝙ diuerſas habuerit inſtitutiones, & ſic illa diuerſa inſtitutio non eſt eiuſdem ſecundum idem.

AD QVARTVM dicendum, quòd matrimonium ante peccatū inſtitutū fuit à Deo qñ homini mulierē de coſta formauit in adiutorium, & dixit eis: Creſcite, & multiplicamini: qđ quāuis ēt alijs animalibus dixerit, non tñ per ea, eodem mō implendum fuit, ſicut per hoies. Adā verò illa verba protulit à deo inſpiratus, vt intelligeret matrimonij inſtitutionem à deo factam. *Geneſ. 2.*

AD QVINTVM dicendum, quod quantum ad hoc quod

quod

quod matrimonium eſt ſacramētū nouæ legis, nō fuit ante Chriſtum inſtitutum, vt ex dictis patet.*

In cor. ar.

176

ARTICVLVS III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ matrimonium non conferat gratiam. Quia ſecundū Hug.* ſacramenta ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam conferunt: ſed matrimonium non habet aliquam ſanctificationem, quæ ſit de eſſentia eius: ergo non confertur gratia in ipſo.

¶ 2 Præterea Omne ſacramentum conferens gratiā, confert ipſam ex materia & forma ſua. Sed actus qui ſunt materia in hoc ſacramento, non ſunt cauſa gr̃æ: quia hoc eſſet Pelagiana hæreſis, ſ. quòd actus noſtri ſint cauſa gratiæ: verba ẽt exprimentia conſenſum nō ſunt cauſa gratiæ, nam ex eis non fit aliqua ſanctificatio. Ergo in matrimonio nullo modo gratia datur.

¶ 3 Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati eſt neceſſaria omnibus habentibus vulnus illud: ſed in omnibus inuenitur concupiſcentiæ vulnus: ſi ergo in matrimonio daretur gratia contra vulnus concupiſcentiæ, deberent omnes homines matrimoniū contrahere; eſſetque ſtultum valdè à matrimonio abſtinere.

¶ 4 Præterea, Infirmitas non accipit medicamentū ab eo, à quo accipit intēſionē: ſed ꝑ matrimoniū concupiſcentia accipit intenſionē, quia ſicut dicit Philoſophus in 3. Ethic. inſatiabilis eſt concupiſcentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur: ergo videtur, ꝙ in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiſcentiam.

Lib. 3. non multū remotè à ſine libri.

SED CONTRA, Definitio & definitū debēt conuerti: ſed ī definitione ſacramēti ponit* cauſalitas gr̃æ: ergo * cū matrimoniū ſit ſacramentū, erit gr̃æ cauſa.

¶ Præterea, Aug.† dicit, ꝙ matrimoniū eſt ægrotis in remediū: ſed non eſt in remediū, niſi inquantū aliquam efficaciā habet: ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendā concupiſcentiā. Sed concupiſcentia non reprimitur niſi ꝑ gratiā: ergo in ipſo confertur gratia.

Tho. in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 1. q 3. et ſequen. † In lib. de bono viduitatis, ca 8. circa finē, to 4. & de Geneſi ad liter. li. 9. c. 7 tom. 3 Al. in præcept.

RESPONDEO dicēdū, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd matrimonium nullo modo eſt cauſa gratiæ, ſed eſt tantum ſignū. Sed hoc non pōt ſtare, quia ſm hoc, in nullo abundaret à ſacramentis veteris legis; vnde non eſſet aliqua ratio, quare ſacramētis nouæ legis annumeraretur; quòd.n. remedium præbeat ſatisfaciendo concupiſcentiæ, ne* deinceps ruat, dum nimis arctatur, habuit etiam in veteri lege ex ipſa natura actus. Et ideo alij dixerunt, quòd confertur ibi gratia in ordine ad receſſum à malo, q̃a excuſat actus à peccato q̃ ſine matrimonio peccatum eſſet. Sed hoc eſſet nimis parū, quia hoc etiam in veteri lege habuit. & ideo dicūt, quòd facit recedere à malo inquantū conſtringit cōcupiſcentiā, ne extra bona matrimonij feratur: non aūt ꝑ gratiā illā fit aliquod auxiliū ad bene operandū. Sed hoc nō pōt ſtare: quia eadem gratia eſt q̃ impedit peccatū, & q̃ ad bonū inclinat; ſicut idē calor q̃ aufert frigus, & q̃ calefacit. Vnde alij dicūt, ꝙ matrimoniū inquantū in fide Chriſti cōtrahitur habet vt conferat grãm adiuuantē ad illa operanda, quæ in matrimonio requirūtur. & hoc ꝓbabilius eſt. Quia vbicunq; datur diuinitus aliqua facultas, dant̃ ẽt auxilia, q̃bus homo conuenienter vti poſſit facultate illa: ſicut patet, ꝙ oībus potentijs animæ rñdēt aliqua mēbra corporis q̃b' ī actū exire poſſint. Vnde cū in matrimonio det̃ homini ex diuina inſtitutione facultas vtendi ſua vxore ad procreationē prolis, datur ẽt grã ſine qua id cōueniēter facere nō poſſit: ſicut ẽt de poteſtate ordinis ſuprà dictū eſt, * & ſic iſta gratia data eſt vltima res cōtēta in hoc ſacramēto.

Q. 35. ar. 1. corp.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut aqua baptiſmi habet, ꝙ corpus tangat & cor abluat, ex tactu carnis Chriſti: ita matrimonium hoc habet ex hoc, ꝙ

Chriſtus ſua paſſione illud repræſentauit, & non principaliter ex aliqua ſanctificatione ſacerdotis.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ſicut aqua baptiſmi cum forma verborū non operatur immediatè ad gratiā, ſed ad characterē: ita actus exteriores & verba exprimentia cōſenſum, directè faciunt nexum quendā, qui eſt ſacramētū matrimonij: & huiuſmodi nexus ex virtute diuinæ īſtitutionis diſpoſitiuè operat̃ ad grãm

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ratio illa procederet, niſi contra concupiſcentiæ morbum poſſet aliquod efficacius remediū adhiberi: adhibetur autē maius remedium per opera ſpiritualia & carnis mortificationē ab illis qui matrimonio non vtuntur.

AD QVARTVM, dicendū, ꝙ contra concupiſcentiam pōt præſtari remedium dupliciter. Vno modo, ex parte ipſius concupiſcentiæ, vt reprimatur in ſua radice: & ſic remedium præſtat matrimoniū per gratiam quæ in eo datur. Alio modo, ex parte actus eius: & hoc, dupliciter. Vno modo, vt actus ad quem concupiſcētia inclinat, exterius turpitudine careat, & hoc fit ꝑ bona matrimonij* quæ honeſtant carnalē concupiſcentiam. Alio modo, vt actus turpitudinem habēs impediatur; quod fit ex ipſa natura actus, quia dū concupiſcentiæ ſatisfit in actu coniugali, ad alias corruptelas non ita incitat. Propter quod dicit Apoſtolus 1. ad Corin. 7 Melius eſt nubere q̃ vri. Quamuis n. opera eō cupiſcentiæ congregata, ſm ſe nata ſint concupiſcentiam augere, tamen ſecundum quod ratione ordinantur, ipſam reprimunt: quia ex ſimilibus actibus ſimiles relinquuntur diſpoſitiones & habitus.

De quibus quæſt. 49.

177

ARTICVLVS IIII.

Vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ carnalis cōmixtio ſit de integritate matrimonij. In ipſa. n. inſtitutione matrimonij dictū eſt, Erunt duo in carne vna: ſed hoc non fit niſi per carnalē cōmixtionem: ergo eſt de integritate matrimonij.

Gen. 2.

¶ 2 Præterea, Illud quod ꝑtinet ad ſacramenti ſignificationem eſt de neceſſitate ſacramēti, vt ꝑdictū* eſt: ſed carnalis cōmixtio ꝑtinet ad ſignificationē † ſacramēti, vt in litera * dr̃: ergo eſt de ītegritate ſacramēti.

*Q. 39. ar. cor & ar. 1. huius q. † Al. matrimonij. * li. 4 ſen. di. 26. §. F*

¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentū ordinat̃ ad cōſeruationem ſpeciei: ſed cōſeruatio ſpeciei nō pōt fieri ſine carnali cōmixtione. ergo eſt de integritate ſacramēti.

¶ 4 Præterea, Matrimoniū eſt ſacramentum, ſecundum quod remedium contra concupiſcentiam pſtat, de quo dicit Apoſtolus 1. Corin. 6. ꝙ melius eſt nubere, q̃ vri: ſed hoc remedium non præſtat his qui carnaliter non commiſcentur: ergo idem quod prius.

SED CONTRA, In Paradiſo fuit matrimoniū: ſed ibi non fuit carnalis copula: ergo commixtio carnalis non eſt de integritate matrimonij.

¶ Præterea, Sacramentum ex ſuo nomine ſanctificationem importat: ſed ſine carnali cōmixtione eſt matrimonium ſanctius, vt in litera † dicitur: ergo carnalis cōmixtio non eſt de neceſſitate ſacramenti.

Sum. ar. ē in Aug. de cōſenſu Euang. lib. 2. cap. 1. † li. 4 ſen. diſt. 26. paragr. G. Vide Aug. lib 2. cōtra Fauſtū, c. 8 12. 6. Et in li. de nuptijs & concup c. 1. & lib. 5. contra Iul c 9 et et de bono coniugali c 8. 10. 7. Q. 42. ar. 1 ad 4 & 5.

RESPONDEO dicendum, ꝙ duplex eſt integritas. Vna, quæ attenditur ſecundum perfectionē primā; q̃ conſiſtit in ipſo eſſe rei. Alia, quæ attenditur ſm perfectionem ſecundam; quæ conſiſtit in operatione. Quia ergo carnalis commixtio eſt quædam operatio ſiue vſus matrimonij, per quod facultas ad hoc datur: ideo carnalis cōmixtio erit de ſecūda integritate matrimonij & non de prima.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adā expoſuit integritatem matrimonij quantum ad vtrãque ꝑfectionem, quia res ex ſuo actu innoteſcit.

AD SECVNDVM, dicendum, quod ſignificatio rei contentæ eſt de neceſſitate ſacramenti, & ad hanc ſignificationē non pertinet carnalis commixtio, ſed ad rem non contentam, vt ex dictis patet.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ res non peruenit ad finem ſuum, niſi per actum proprium: vnde ex hoc, quod finis matrimonij non habetur ſine carnali commixtione * oportet, quòd ſit de integritate ſecũda, & non de prima.

Al' ſtatu datur.

AD QVARTVM dicendum, quòd ante commixtionem carnalem matrimonium eſt in remediũ, ex gratia quæ in eo datur; quamuis nõ ex actu, qui pertinet ad integritatem ſecundam.

QVÆSTIO XLIII.

De matrimonio quantũ ad ſponſalia, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de matrimonio abſolutè conſiderato. Vbi primo agendum eſt de ſponſalibus. Secundò, de matrimonij ratione. Tertiò de eius cauſa efficiente, ſcilicet de ſenſu. Quartò de eius bonis. Quintò, de impedimentis ipſius. Sexto, de ſecundis nuptijs. Septimo, de quibuſdam matrimonio annexis.

❡ Circa primum quæruntur tria.
❡ Primo, quid ſint ſponſalia.
❡ Secundo, qui poſſint contrahere ſponſalia.
❡ Tertio, vtrum ſponſalia dirimi poſſint.

178 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſponſalia ſint futurarum nuptiarum promiſſio.

*Tho. 4 di. 27 q. 2. arti. 1. & ſe. * li. 9 Etymol. cap. vltimo.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſponſalia non conuenienter dicantur futurarum nuptiarũ ꝓmiſſio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia ſicut dicit Iſidorus,* eſt aliquis ſponſus non quia ꝓmittit, ſed quia ſpondet & ſpõſores dat: ſed a ſpõſalibus dr̃ aliqs ſponſus: ergo malè dicunt promiſſio.

❡ 2 Præterea, Quicunque promittit aliqd, debet compelli ad ſoluendum: ſed illi qui ſponſalia contraxerũt, non compelluntur per Eccleſiam ad matrimonium complendum: ergo ſponſalia non ſunt promiſſio.

❡ 3 Præterea, In ſponſalibus quandoque non eſt ſola promiſſio, ſed additur iurm̃ & aliquæ arrhæ: ergo vr̃ ꝙ non debuerint ſolum per promiſſionem definiri.

❡ 4 Præterea, Matrimonia debent eſſe libera & abſoluta: ſed ſponſalia quandoque fiunt ſub aliqua conditione etiam accipiendæ pecuniæ: ergo non conuenienter dicuntur promiſſio nuptiarum.

❡ 5 Præterea, Promiſſio q̃ eſt de reb' futuris, vituperaī Iac 4. ſed circa ſacramenta nõ debet aliqd eẽ vituperabile: nõ ergo dẽt fieri futurarũ nuptiarũ ꝓmiſſio.

❡ 6 Præterea, Nullus dicitur ſponſus, niſi à ſponſalibus: ſed aliquis dicitur ſponſus ex præſentib' nuptijs, vt in litera dicitur: * ergo ſponſalia non ſemper ſunt futurarum nuptiarum promiſſio.

Li. 4. ſen. diſt. 27.

RESPONDEO dicendum, ꝙ conſenſus in cõiugalem copulam per verba de futuro non facit matrimonium ſed matrimonij promiſſionẽ: & hæc promiſſio dicitur ſponſalia, à ſpondendo, vt dicit Iſidorus. * Nam ante vſum tabularũ, matrimonij cautiones dabant, quibus ſpondebant ſe inuicem cõſentire in iure matrimonij, & fideiuſſores dabant. Fit autem iſta ꝓmiſſio dupliciter ſcilicet abſolutè, & ſub conditione. Abſolutè, quatuor modis. Primò, nuda promiſſione; vt cum dicitur. Accipiã te in meã, & econuerſo. Secundo, datis arrhis ſpõſalitijs: vt pecunia vel aliquo huiuſmodi. Tertiò, annuli ſubarrhatione. Quartò, interueniente iuramento. Si aũt fiat dicta ꝓmiſſio ſub cõditione, diſtinguẽdũ eſt. Quia aut eſt cõditio honeſta, vt cũ dr̃, Accipiã te, ſi parẽtibus placeat: & tunc ſtante cõditione ſtat ꝓmiſſio; & nõ ſtãte, non ſtat. Aut eſt inhoneſta: & hoc dupliciter. Quia aut eſt contraria bonis matrimonij, vt ſi dicã, Accipiã te, ſi venena ſterilitatis ꝓcures: & tũc nõ cõtrahunt ſpõſalia. Aut nõ eſt cõtraria bonis matrimonij, vt ſi dicã, Accipiã te ſi furtis meis conſentias tunc ſtat ꝓmiſſio, ſed tollenda eſt cõditio.

Li. 9 Etymo. c. vlt. parum à principio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ipſa ſponſalia & ſponſorũ datio eſt promiſſionis cõfirmatio: & ideo ad hoc denominantur quaſi à perfectiori.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ex tali ꝓmiſſione obligaī vnus alteri ad matrimoniũ contrahendum; & peccat mortaliter nõ ſoluẽs ꝓmiſsũ, niſi legitimũ impedimẽtũ interueniat: & ſm hoc, Eccleſia cogit, iniungẽdo pniam ꝓ peccato. tñ in foro cõtẽtioſo nõ cõpellitur. qa matrimonia cõſueuerũt malos exitus habere, niſi fortè iurm̃ interuenerit, qa tũc cogẽdus eſt, q promiſit, vt qdã dicunt; quãuis alijs non videatur, propter cauſam prædictã, præcipuè ſi de vxoricidio timeretur.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd illa addita nõ ſunt niſi ad confirmandam promiſſionem: vnde non ſunt aliud, quàm promiſſio.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ cõditio illa quæ apponitur, nõ tollit matrimonij libertatẽ: qa ſi eſt inhoneſta, debet abijci: ſi aũt honeſta, aut eſt de bonis ſimpliciter, vt ſi dicaī, Accipiã te ſi placet parẽtib'; & hæc conditio nõ tollit libertatẽ ſpõſaliũ, ſed auget ei honeſtatẽ: aut ẽ de vtilib', vt ſi dicaī, Cõtrahã tecũ ſi dabis mihi centũ; & tũc hoc nõ ponit quaſi ad vẽdendũ cõſenſum matrimonij, ſed intelligit vt ꝓmiſsio dotis; vñ matrimoniũ libertatẽ nõ pdit. Quãq; aũt apponit conditio pecuniæ p modũ pœnæ: & tunc quia matrimonia debẽt eſſe libera, talis conditio nõ ſtat, nec poteſt exigi pœna illa ab eo q nõ vult matrimoniũ cõplere.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ Iacobus nõ intẽdit ꝓhibere, ꝙ oīno aliquis nullã promiſſionẽ faciat de futuris: ſed ꝙ nõ ꝓmittat quaſi fiduciã habẽs de vita ſua: vñ docet ꝙ debet apponi conditio, ſi Deus voluerit, q̃ ẽt ſi verbis non exprimaī, corde tñ debet intelligi.

AD SEXTVM dicendũ, ꝙ in matrimonio põt conſiderari ipſa coniũctio matrimonialis & act' eius: & à ſponſione primi in futurũ, dr̃ ſponſus, à ſpõſalibus cõtractis p verba de futuro: & à ſpõſione ſecundi dr̃ aliqs ſponſus, ẽt qñ contractũ eſt matrimoniũ p verba de pſenti, qa ex hoc ipſo ſpondet matrimonij actũ: tñ à prima ſpõſione dicuntur ſponſalia propriè, q̃ ſunt qdã ſacramentalia matrimonij; ſicut exorciſmus, Baptiſmi.

ARTICVLVS II. 179

Vtrum tempus ſeptennij ſit conuenienter aſſignatum ſponſalibus contrahendis.

AD SECVNDVM ſic proceditur, Videtur, ꝙ tempus ſeptennij non ſit conuenienter aſſignatũ ſponſalibus contrahendis. Contractus. n. q per alios fieri poteſt, non requirit diſcretionẽ in illis ad quos pertinet: ſed ſponſalia fieri poſſunt p parentes, vtroque illorũ ignorante, quorũ ſunt ſponſalia: ergo ita poſſunt fieri ante ſeptennium, ſicut poſt.

❡ 2 Præterea, Sicut ad contractũ ſpõſaliũ reqritur aliquis rõnis vſus, ita ad conſentiendũ in peccatũ mortale: ſed ſicut Greg. narrat in 4. Dialog. qdã puer quinq; annorũ, ꝓp blaſphemiæ peccatũ à diabolo extinctus ẽ: ergo etiã ante ſeptennium poſſunt contrahi ſpõſalia.

cap. 18. Li. 4. di. 3.

❡ 3 Præterea, Sponſalia ad matrimonium ordinatur: ſed in matrimonio non aſſignatur vnum tempus puellæ & puero: ergo nec in ſponſalibus ſeptennium vtriq; aſſignari debet.

❡ 4 Præterea, Ex tũc aliqui poſſunt ſponſalia contrahere, ex quo eis poſſunt futuræ nuptiæ placere: ſed ſigna talis placẽtiæ frequẽter apparẽt ĩ pueris ante ſeptẽniũ: ergo ante illud tẽpus poſſunt contrahi ſponſalia.

❡ 5 Præterea, Si aliqui ante ſeptimũ annũ contrahãt ſponſalia, & poſtea poſt ſeptenniũ ante tẽpus pubertatis contrahant p verba de præſenti, reputanī inter eos eſſe ſponſalia: ſed hoc nõ eſt ex ſecundo cõtractu quia tũc nõ intẽdũt ſpõſalia, ſed matrimoniũ cõtrahere: ergo ex primo; & ſic ante ſepteniũ poſſũt ſpõſalia cõtrahi.

❡ 6 Præterea, In his q̃ communiter fiunt à pluribus qđ deeſt vni, ſuppletur ab altero, ſicut patet in trahẽtibus na-

bus nauem: ſed contractus ſponſalium eſt quædã actio communis inter cõtrahentes: ergo ſi vnus ſit pubes, poteſt contrahere cum puella quæ non habet ſeptẽ annos ſponſalia; quia quod vni deficit de tempore, alteri ſuperabundat.

¶7 Præterea, Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quamuis ante eam contrahunt per verba de præſenti, reputatũ inter eos matrimoniũ eſſe: ergo pari ratione ſi ante ſeptennium, dummodo ſint propinqui, contrahat per verba de futuro, reputabuntur inter eos eſſe ſponſalia.

In decre. l. 4. ti. 2. c. 5. et Gratia. in decr. 30. q. 2. in initio. RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſeptennium eſt tempus determinatum* à iure ſponſalibus contrahendis, ſatis rationabiliter. Quia cum ſponſalia ſint quædam ꝓmiſſiones futurorum, vt dictum † eſt, oportet ꝙ illorũ ſint qui aliquo modo promittere poſſunt, quod non eſt niſi illorum qui habent aliquam prudentiam de futuris,* q̃ vſum rationis requirit: reſpectu cuius triplex gradus notatur ſecundum Philoſophum in 1. Eth. † Primus eſt cũ quis neque ipſe intelligit per ſe, neque ab alio capere poteſt Secundus ſtatus eſt quo homo ab alio capere poteſt, ſed ipſe per ſe non ſufficit ad conſiderandum & intelligendum. Tertius eſt, cùm homo & ab alio iam capere poteſt, & per ſeipſum conſiderare. Et quia ratio paulatim in homine conualeſcit, ſecundum quod quietantẽ motus & fluxibilitas humorum: ideo primum ſtatũ rõnis obtinet hõ ante primum ſeptennium, & pp hoc illo tempore nulli contractui aptus eſt. & ita nec ſponſalibus Sed ad ſecundum ſtatum incipit peruenire in fine primi ſeptennij, vnde etiam tunc tẽporis pueri ad ſcholas ponuntur. Sed ad tertium ſtatũ incipit hõ ꝑuenire in fine ſecundi ſeptennij quantũ ad ea q̃ ad perſonam ipſius ꝑtinent, in quo ratio naturalis eius conualeſcit: ſed quantũ ad ea q̃ extra ipſum ſunt, in fine tertij ſeptẽnij, & iõ ante primum ſeptennium nulli contractui hõ aptus eſt. Sed in fine primi ſptennij incipit eſſe apud ad aliqua promittenda in futurũ, ꝓcipuè de his ad quæ tõ naturalis inclinat magis: non autem ad obligandum ſe perpetuo vinculo, quia adhuc non firmam hẽt voluntatem: & ideo tali tempore poſſunt cõtrahi ſponſalia. Sed in fine ſecundi ſeptẽnij iam poteſt obligare ſe de his, q̃ ad perſonam ipſius pertinent, vel ad religionem, vel ad coniugium. Sed poſt tertium ſeptennium etiam põt de alijs ſe obligare, & ſm leges conſtituitur ei poteſtas de rebus ſuis diſponendi poſt *vigeſimum ſecundũ annũ.

*† Ar. pce. * 2. 2. qõ. 119. ar. 5. corp. † lib. 1. c. 4.*

Al. vigeſimumquintum.

In decr. li. 4. ti. 2. c. 1. AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſi ante annos pubertatis fiat contractus ſponſalium per alium, ambo, vel alter, reclamare poſſunt: vnde nihil tunc actum eſt, adeo ꝙ nec aliqua affinitas ex hoc contrahatur, & ideo ſponſalia quæ inter aliquos per ꝑſonas alias contrahanẽ robur habent, inquantum illi inter quos contrahunẽ, ad ætatem debitã venientes, non reclamant, ex quo intelliguntur conſentire de his quæ per alios facta ſunt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quidam dicunt, ꝙ ille puer, de quo Gregor.* narrat, nõ fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, ſed viſio illa fuit ad patrem contriſtandum, qui in puero illo peccauerat, non corrigens eum: ſed hoc eſt expreſſe contra intentionem Greg. † dicentis, ꝙ pater pueri animam paruuli filij negligens, non paruum peccatorem gehẽnæ ignibus nutriuit. Et iõ dicendum, ꝙ ad peccatum mortale ſuffificit etiam conſenſus præſens, ſed in ſponſalibus eſt conſenſus in futurũ; maior aũt diſcretio rõnis requiritur ad prouidendũ in futurum, quàm ad conſentiẽdum in actum vnũ præſentem, & ideo ante poteſt hõ peccare mortaliter, q̃ poſſit ſe obligare ad aliquid in futurum.

loco in arg. 2. notato. † li. 4. dial. c. 18.

AD TERTIVM dicendum, quod in tempore cõtractus matrimonij, nõ ſolũ requiritur diſpoſitio ex parte vſus ratiõis ſed etiam ex parte corporis, vt ſit tẽpus generatiõi aptum. Et quia puella ĩ 12 anno ad hoc venit, vt poſſit eſſe actui gñationis apta; puer autem ĩ fine ſecundi ſepteẽni, vt Philoſophus ait in 9. aialium: * ſimul autem vſum diſcretionis accipiũt, qui tãtum ĩ ſpõſalibus requiritur: ideo in ſpõſalibus determinatur vnũ tempus vtrique, * non autem in matrimonio.

li. 7. de hiſtoria animalium in princip.

in decre. l. 4. ti. 2. c. 7

AD QVARTVM dicẽdum, ꝙ illa placentia quæ eſt in pueris ante ſeptẽnium, nõ procedit ex perfecto vſu ratiõis, cum nõdum ſuſceptibiles ſint plenæ diſciplinæ, ſed magis cõtingit ex motu naturæ, q̃ ex aliqua rõne, & ideo nõ ſufficit talis placentia ad ſpõſalia contrahẽda.

AD QVINTTVM dicendum, ꝙ quamuis per ſm cõtractum ĩ caſu illo nõ faciãt matrimonium, tamen oſtẽdunt ſe ratam habere priorem promiſſionem: & ideo prior contractus accipit firmitatem ex ſecundo.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ trahentes nauem, agũt per modum vnius cauſæ, & ideo quod deeſt vni, poteſt ſuppleri ex altero, ſed ſponſalia cõtrahentes agunt, vt diſtinctæ perſonæ, quia ſponſalia non niſi inter duos eſſe poſſuut: vnde in vtroque requiritur, ꝙ ſit ſufficiens, ad contrahendum. & ideo defectus vnius ſponſalia impedit, nec ex altero poteſt ſuppleri.

AD SEPTIMVM dicendum, ꝙ in ſponſalibus etiam ſimiliter ſi appropinquant contrahentes ad tempus ſeptennij, contractus ſponſalium habet robur, quia ſecũdum philoſoph in 2 Phyſi.* quod patum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur. Hæc autem propinquitas à quibuſdam determinatur tempus ſex mẽſiũ: ſed melius eſt q̃d determinetur ſm conditionem contrahentiũ, quia in quibuſdam magis acceleratur vſus ratiõis, quàm ĩ alijs. *l. 2. tex 46*

ARTICVLVS III.

Vtrum ſponſalia dirimi poſſint.

180

ADTERTIVM ſic proceditur. videtur, quòd ſpõſalia dirimi nõ poſſint, altero religionem intrãte. Quia de pecunia quam alicui promiſi, nõ poſſum alteri licitè obligationem facere: ſed ille qui ſponſalia cõtrahit, corpus ſuum promittit mulieri: ergo nõ poteſt ſe offerre Deo vlterius in religione.

¶2 Item, videtur ꝙ non debeant dirimi quando alter coniugum ad longinquam religionẽ ſe transfert. Quia in dubijs ſemper tutior pars eſt eligẽda, ſed tutius eſſet, ꝙ eum expectaret: ergo tenetur eum expectare.

¶3 Item, videtur ꝙ nec dirimantur per ægritudinem quam aliquis incurrit poſt contracta ſponſalia Quia ꝓ pœna nullus debet puniri, ſed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in hoc quod ei ius ſuum auffertur, quod in illã habebat quæ ſibi fuerat deſpõſata ergo pp corporalem infirmitatem non debent ſponſalia dirimi.

¶4 Item, videtur, ꝙ nec pp affinitatem interuenientẽ vtpote ſi ſponſus conſanguineam ſponſæ fornicatio cõcubitu cognoſcat. Quia ſecundum hoc ſponſa puniretũ pro peccato ſponſi, quod non eſt conueniens.

¶5 Item, videtur ꝙ nõ poſſint ſe inuicem abſoluere, quia hoc eſt maximæ leuitatis vt primo contrahant, & poſtmodum ſe abſoluant, ſed talia nõ debent ab Eccleſia ſuſtineri, ergo, &c.

¶6 Item, videtur, quòd nec propter alterius fornicationem, quia per ſponſalia vnus non accipit adhuc poteſtatem, in corpus alterius; & ita videtur, quòd in nullo cõtra inuicem peccent, ſi interim fornicantur: ergo ſponſalia dirimi non debent per hoc.

¶7 Item, videtur, quod nec per contractum cum alia per verba de præſenti, quia ſecunda venditio non derogat venditioni primæ, ergo nec ſecundus contractus poteſt derogare primo.

¶8 Item, videtur, quòd nec per defectum ætatis poſſint dirimi, quia quod non eſt, non poteſt diſſolui, ſed ante ætatem determinatam nulla fuerunt ſponſalia, ergo dirimi non poſſunt.

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis* caſibus ſponſalia contracta dirimuntur, ſed diuerſimodè, quia in duobus. ſ. cum quis ad religionem confugit, & cum alter coniugium cum altero per verba de ꝓſenti contrahit, ipſo iure ſponſalia dirimũtur, ſed ĩ alijs caſibus dirimi debent, ſecundum iudicium Eccleſiæ. *In argumentis omnibus huius arti uli notatis.*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ talis promiſſio ſolui-
q 61.ar.2. tur per motū ſpūalem, cum ſit ſpūalis tm, vt dicetur.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ dubium illud determinaṫ, ex hoc, ꝙ alter non comparet tempore ſtatuto ad matrimonium pficiēdum. Vnde ſi ex parte eius non defuit, qin matrimoniū compleret, pōt licitè alteri nubere ſine aliquo peccato. Si aūt p eum ſtetit, ꝙ matrimonium nō eſt completum, debet agere pęnitētiā de pctō fractæ ꝓmiſſionis, aut iuramēti, ſi iuramētum interuenerit, & cōtrahere pōt cū alia, ſi vult iudicio eccleſiæ.*

In d. vr.li. 4.ti.1 c.5. AD TERTIVM dicēdum ꝙ ſi ante contractum matrimonium aliquam grauem īfirmitatem īcurrat alter eorum, īter quos ſunt cōtracta ſpōſalia, q̄ ipſum debilitet nimis, vt epilepſia, vel paralyſis: aut eum deformet, vt abſciſſio naſi, vel orbitas oculorum, vel aliquid hmōi: aut quæ ſit cōtra bonum ꝓlis vtpote lepra, quæ ſolet prolem inficere: poſſunt ſpōſalia dirimi, ne ſibi īuicem diſpliceāt, & matrimonium ſic cōtractum, malū exitum ſortiatur. Nec pro pœna punitur aliquis, ſed ex pœna damnum reportat: quod non eſt inconueniens.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ ſi ſponſus cognouit cōſanguineam ſponſæ vel econtra, tūc dirimi debent ſpōſalia: & ad hoc probandum ſola fama ſufficit, pp ſcandalum vitādum; cauſæ n quæ ī futurum expectāt effect*
li.4. decr. ti.1.c.1 ſuos, impediuntur a ſuis effectibus, nō ſolum ex eo, qd' eſt, ſed ex eo quod futurum eſt. vnde ſicut affinitas, ſi eſſent tēpore cōtractus ſpōſalium, impediuiſſet cōtractū illum: ita ſi īteruenIat ante matrimonium quod eſt effectus quidam ſpōſalium, prior cōtractus ab effectu ſuo īpedit. Nec ī hoc aliqd detrahit alteri, imò ei cōfert, qa ab ſoluit ab eo q p fornicationē ſe Deo odioſum reddidit.

li. 4 decr. ti. 1.c. 2. AD QVINTVM dicendū, ꝙ quidam nō recipiūt iſtum caſum, ſed cōtra eos eſt Decret.* quæ expreſſe dicit: Ad inſtar inquit, eorum qui ſocietatem interpoſitione fidei cōtrahūt, & poſtea eādem ſibi remittunt, poteſt in patientia tolerari ſi mutuò ſe abſoluunt qui ſponſalia cōtraxerunt. Sed ad hoc dicūt, ꝙ Eccleſia magis hoc ſuſtinet ne peius eueniat, quàm hoc ſit de iure, ſed hoc nō videtur exemplo conuenire quod Decr. adducit. Et ideo dicēdum, ꝙ non ſemper eſt leuitatis retractare, q̄ prius firmata ſunt, quia incertæ ſunt prouidentiæ noſtræ vt dicitur in lib Sapientiæ.*
Cap. 9.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ quamuis nōdum dederint ſibi mutuo poteſtatem corporis ſponſalia cōtrahentes, tamen ex hoc efficiuntur ſibi inuicem ſuſpecti, de non ſeruanda fide in futurum: & ideo poteſt ſibi præcauere vnus contra alium, ſponſalia dirimendo.

AD SEPTIMVM dicēdum, ꝙ rō illa teneret, ſi eſſet vnius rōnis vterq; contractus: ſed ſecundus contractus matrimonij eſt fortior primo, & ideo ſoluit ipſum.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ quamuis nō fuerint vera ſponſalia, tamen fuit ibi quidam ſponſalium modus & ideo ne videatur approbare, ad annos legitimos, veniens debet petere ſolutionem ſponſalium iudicio Eccleſiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QVÆSTIO XLIIII.

De matrimonij diffinitione, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de rōne matrimonij.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum matrimonium ſit in genere coniunctionis.

¶Secundo, vtrum conuenienter nominetur.

¶Tertio, vtrum conuenienter definiatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

181 *Vtrum matrimonium ſit in genere coniunctionis.*

Too. 4. di. 27. q. 1. ar. 1. q. 1. & ſequ. AD PRIMVM ſic ꝓcedit. vr̄, ꝙ matrimoniū non ſit in gn̄e cōiunctionis. Quia vinculū quo aliqua ligātur, differt à coniūctione ipſa, ſicut cauſa ab effectu: ſed matrimoniū eſt vinculū quoddā, quo iūcti, m̄rimonio, ligant, ergo non eſt in gn̄e coniunctionis.

¶2 Præterea, Omne ſacramentum eſt ſenſibile ſignū: ſed nulla relatio eſt accidens ſenſibile, ergo m̄rimoniū cum ſit ſacr̄m, non eſt in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶3 Præterea, Coniūctio ē relatio æquiparātiæ, ſicut & æqualitas ſed non ē vna numero æqualitatis relatio in vtroq; extremorū, vt Auī dicit ergo nec vna coniūctio, & ſic ſi matrimonium eſt in gn̄e coniūctionis, non eſt vnum tantum matrimonium inter duos coniuges.

SED CONTRA Relatio eſt ꝭm qd̄ aliqua adinuicē referunt: ſed ꝭm m̄rimoniū aliqua adinuicē referunt, dr̄ .n. maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor: ergo m̄rimoniū eſt in gn̄e relationis, nec eſt aliud quàm coniūctio.

¶Præterea, vnio duorū ad aliquid vnum non fit, niſi ſecundum coniunctionem: hoc aūt fit per matrimoniū vt patet Gen 2. Erunt duo in carne vna, ergo matrimonium eſt in genere coniunctionis.

RESPONDEO dicendū, ꝙ coniūctio adunationem quandam īportat: vnde vbicunque eſt adunatio aliquorū, ibi eſt aliq̄ coniūctio. Ea aūt quæ ordinant ad aliquid vnum, dicūtur īordine ad illud adunari: ſicut multi hoīes adunātur ad vnam militiam, vel negotiationē exequendam, ex qua dicūtur commilitones adinuicem vel ſocij negotiationis. Et ideo cum per matrimonium ordinētur aliqui ad vnam gn̄ationem & educationem prolis, & iterū ad vnam vitam domeſticam; cōſtat ꝙ in matrimonio eſt aliqua coniunctio, ꝭm quam dr̄ marit* & vxor, & talis coniūctio ex hoc, ꝙ ordinatur ad aliqd vnum, eſt matrimonium: coniunctio autem corporum & animorum ad matrimonium conſequitur.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ matrimoniū eſt vinculum, quo ligātur formaliter non effectiuè: & ideo nō oportet ꝙ ſit aliud a coniunctione.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quis ipſa relatio nō ſit ſenſibile accidēs, tñ cāæ eius poſſunt eſſe ſenſibiles, nec ī ſacro requiritur ꝙ ſit ſenſibile illud qd̄ eſt res & ſacramētum. Hoc .n. modo ſe hēt in hoc ſacro prædicta* coniunctio: ſed verba exprimētia conſenſum ſunt ſacr̄m tātum, & cauſa prædictæ coniūctionis ſunt ſenſibilia. In cor. ar.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ relatio fundatur ī aliquo ſicut in cā, vt ſimilitudo in qualitate: & in aliquo, ſicut in ſubiecto, vt in ipſis ſimilibus: & ex vtraque parte poteſt attēdi vnitas & diuerſitas ipſius. Quia ergo ī ſimilitudine non eſt eadem qualitas numero, ſed ſpē, in vtroque ſimili, & iterū ſubiecta ſimilitudinis ſunt duo numero & ſimiliter ē de æqualitate: & ideo æqualitas & ſimilitudo oībus modis eſt alia numero ī vtroque ſimiliū. & æqualiū: ſed relatio q̄ eſt matrimoniū ex vna parte hēt vnitatē ī vtroque extremorū, ſ. ex parte cauſæ, quia ad eandem numero gn̄ationem ordinatur: ſed ex parte ſubiecti habet diuerſitatem ſcd̄m numerum. Et ideo hæc relatio eſt vna & multiplex. & ſcd̄m quod eſt multiplex, ex parte ſubiecti, ſignificatur his nominibus vxor, & maritus: ſecundum autem ꝙ eſt vna, ſignificatur hoc nomine, matrimonium.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium conuenienter nominetur. 182

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, quòd m̄rimonium inconuenieter noīetur, qa denoiatio debet fieri à digniori: ſed pater dignior ē matre: ergo magis debet denominari à patre, quàm à matre, coniunctio vtriuſque.

¶2 Præterea, Res debet denoīari ab eo quod eſt de eſſentia ſua qa ratio, quā ſignificat nomen, eſt definitio, vt dicit ī 4 Meta.† ſed nuptiæ non ſunt de eſſentia matrimonij: ergo nō debet matrimoniū nuptiæ appellari. lib. 4. c. 28.

¶3 Præterea. Species non pōt ꝓprio nomine nominari ab eo, qd̄ eſt generis: ſed coniunctio eſt genus ad matrimoniū: ergo non poteſt propriè coniugiū nominari.

SED IN CONTRARIVM eſt communis vſus loquentium.

RE-

RESPONDEO dicendum, ꝙ in matrimonio eſt tria conſiderare. Primo eſſentiam ipſius, quæ eſt cõiunctio: & ſm hoc nominatur coniugium. Secundo, cauſam eius, quæ eſt deſpõſatio: & ſm hoc vocatur nuptiæ, à nubo,* quia in ipſa ſolennitate deſpõſationis, qua matrimoniũ perficitur, capita nubentium velãtur. Tertio, effectum, qui eſt proles, & ſic dicitur matrimonium (vt Aug.* dicit contra Fauſtum) ex hoc ꝙ mulier non debeat ob aliud nubere, niſi vt ſit mater. Põt ẽt matrimonium quaſi matris munium, ideſt, officium dici: quia fęminis maxime incumbit educandæ prolis officiũ. Vel dr̃ matrimonium quaſi matrem muniẽs, quia iam hẽt quo defendatur & muniatur, ſ. virum. Vel dicitur matrimonium quaſi matrem monens, ne virum relinquat, alteri adhærens, vel dicitur matrimonium quaſi materia vnius, quia in eo fit coniunctio ad vnam prolem materialiter inducendam, vt dicatur matrimonium à monos & materia. vel dicit matrimoniũ, vt Iſid. dicit, à matre & nato, q̃a p̃ matrimoniũ efficitur aliqua mater nati.

*Amb li. 1. de Abrahã c. 9. et Iſi. li. 2. de Eccl. officijs. cap. 19.

*li. 19. ca. 26 à med. tom. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quãuis pater ſit dignior, quàm mater, tñ circa prolem magis officioſa mater eſt q̃ pater: vel dicendum, ꝙ mulier ad hoc principaliter facta eſt, vt ſit homini in adiutorium prolis, non autem vir propter hoc factus eſt, vnde magis p̃tinet ad rationem matrimonij mater, quàm pater.

AD SECVNDVM dicendum, quod aliquando eſſentialia cognoſcunt̃ per accidentalia, & ideo etiam p̃ accidentalia aliqua nominari poſſunt, cum nomen debet cauſa rei innoteſcendæ.

AD TERTIVM dicendum, quod aliq̃n ſpecies nominatur ab eo quod eſt generis, propter imperfectionẽ ſpeciei, quando. ſ. complete habet generis rationẽ, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, ſicut proprium accidentale retinet nomen proprii cõis, aliquando autem, propter perfectionem, quando in vna ſpecie cõplete inuenitur tõ generis & non in alia: ſicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori qđ eſt genus animalis, ſed animatio nõ inuenitur pfecte in animatis, quæ non ſunt animalia. Et ſimiliter eſt in propoſito, quia cõiunctio viri ad mulierẽ per matrimonium eſt maxima, cum ſit & animarum & corporum, & ideo coniugium nominatur.

ARTICVLVS III.

183

Vtrum matrimonium conuenienter definiatur in litera.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ inconuenienter definiatur in litera.* Quia in mariti definitione oportet, ꝙ matrimoniũ ponat̃, q̃a maritus eſt, qui eſt mulieri iunctus matrimonio, ſed maritalis cõiunctio ponitur in definitione matrimonii: ergo videtur, ꝙ ſit circulatio in definitionibus iſtis.

In 4 diſt. 27. §. 3. et Gratian. in Decretis cauſa 27. q. 2. in princ.

¶2 Præterea, Per matrimonium ſicut vir efficitur maritus mulieris, ita & mulier vxor viri: ergo non magis deberet dici coniunctio maritalis, quàm vxoria.

¶3 Præterea, Conſuetudo ad genus moris p̃tinet, ſed frequenter matrimonio iuncti, ſunt valde moribus diuerſi, ergo non debet poni in definitione matrimonij indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.

¶4 Præterea, inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia ſm Hug. † matrimonium eſt duarũ idonearum perſonarum legitimus de coniunctione cõſenſus: ſm quoſdam autem matrimonium eſt conſortiũ cõis vitæ & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

li. 2. de Sacramentis parte. 11. ca. 4.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ ſicut ſupra dictum* eſt, in matrimonio tria conſiderantur, ſ. cauſa ipſius, & eſſentia eius, & effectus, & ſm hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nam definitio Hug † tãgit cauſam, ſ. conſenſum, & eſt per ſe nota. Definitio autem in litera * poſita, tangit eſſentiam matrimonij, ſ. coniunctionem, & addit determinatum ſubiectum, in hoc quod dicit, inter legitimas perſonas, ponit etiam differentiam contrahentem ad ſpeciem, in hoc quod dicit, maritalis: quia cum matrimonium ſit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio i ſpeciẽ trahitur per illud, ad qđ ordinatur, & hoc eſt id quod ad maritũ pertinet: ponit ẽt virtutem huius coniunctionis, q̃a indiſſolubilis eſt, in hoc quod dicit, indiuiduã, &c. Sed alia definitio* tangit effectum ad quẽ ordinat̃ matrimonium, ſ. vitam communem in rebus domeſticis: & quia oĩs communicatio aliqua lege ordinatur, ideo ponitur ordinatiuum iſtius communicationis, ſ. ius diuinum & humanum: aliæ autem cõicationes, vt negotiatiũ & militantium, ſolo iure humano inſtitutæ ſunt.

Art. præc. cor.

†lib. 2. de Sacramentis par. 11. cap. 4.

In 4. d. 27. par. 3.

Poſita i 4. arg.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ aliq̃n priora, ex quibus dẽt dari definitio, non ſunt nota quo ad nos, & iõ in definitione aliquorum ponuntur aliqua poſteriora ſimpliciter quæ ſunt priora quo ad nos, ſicut ĩ definitione qualitatis ponit̃ quale à Philoſopho, † cũ dicit Qualitas eſt ſm quam quales dicimur. Et ita ẽt hic in definitione matrimonij, ponitur coniunctio maritalis, vt ſit ſenſus: ꝙ matrimoniũ eſt coniunctio ad ea q̃ mariti officiũ requirit, q̃ nõ poterãt vno nomine exprimi.

In prædica mentis qualitatis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd per hanc differentiam tangitur finis coniunctionis, vt dictum* eſt: & quia vt dicit Apoſtolus,* Vir non eſt propter mulierẽ, ſed mulier propter virum: ideo hæc differentia potius debet ſumi à viro quàm à muliere.

Ar. ſ. col. corp. †1. ad Co. 11.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſicut vita ciuilis non importat actum ſingularẽ huius vel illius, ſed ea quæ ad cõicationem ciuilem p̃tinent, ita vita coniugalis nihil aliud eſt, q̃ conuerſatio ad cõicationem talẽ pertinens: & ideo quantum ad hanc uitam, ſemper in coniugibus conſuetudo eſt indiuidua, quamuis ſit diuiſa quantum ad actus ſingulares vtriuſque.

AD QVARTVM patet ſolutio ex dictis.*

In cor. ar.

QVÆSTIO XLV.

De conſenſu matrimonij ſecũdũ ſe, in q̃nque articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandũ eſt de conſenſu. Vbi primo agendũ eſt de ipſo cõſenſu ſm ſe conſiderato. Secundo, de conſenſu iuramento vel carnali copula firmato. Tertiò, de conſenſu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto conſenſu.

Circa primum quæruntur quinque.

¶Primo, vtrũ conſenſus ſit cauſa efficiens mr̃imonij.

¶Secundo, vtrum oporteat conſenſum p̃ verba exprimi.

¶Tertio, vtrum conſenſus expreſſus per verba de futuro faciat matrimonium.

¶Quarto, vtrum conſenſus per verba de præſenti expreſſus, ſi deſit interior conſenſus, efficiat verum matrimonium.

¶Quinto, vtrum conſenſus in occulto factus per verba de præſenti, faciat matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

184

Vtrum conſenſus ſit cauſa efficiens matrimonij.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ conſenſus non ſit cauſa efficiens matrimonij. Sacramẽta. n. non ſunt à voluntate humana, ſed ab inſtitutiõe diuina: ſed cõſenſus ad volũtatẽ humanã p̃tinet: ergo nõ ẽ cã matrimonij, ſicut nec aliorũ ſacramẽtorũ.

Tho. 3. ſup ar. 2. q. . et ſeq.

¶2 Præterea, Idem non eſt cauſa ſuipſius: ſed matrimonium nihil aliud videtur eſſe, quam conſenſus, quia conſenſus ipſe ſignificat coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam: ergo conſenſus non eſt cauſa matrimonij.

Q. p ar. 1.

¶3 Præterea, vnius dẽt eſſe vna cauſa: ſed matrimoniũ inter duos eſt vnum, vt dictum* eſt. Conſenſus autem duorũ, ſunt diuerſi, quia & diuerſorũ ſunt, & in diuerſa ab vna enim parte eſt conſenſus in virũ, ex alia, in vxorem. Ergo mutuus, conſenſus nõ eſt cauſa matrimonij.

†Hom. 32 in Math in operi imperfecto, parum ante medium to. 2 & in Decretis 27. q. 2. cap. 1. & 5. Vide L. Nuptias ff. de reg. iur.

SED CONTRA eſt, quod Chryſo. † dicit, Matrimonium non facit coitus, ſed voluntas.

¶Præterea, vnus non accipit poteſtatẽ in eo quod eſt liberè alterius, niſi per eius conſenſum: ſed per matrimonium accipit vterque coniugum poteſtatem in corpus

Tertit. li. 4 tit. 1. c. 3 ſ1.

pus alterius, vt patet 1. Cor. 7 eũ prius vterq; liberã ptã tẽ ſui corporis hẽrei: ergo cõſenſus facit matrimonium.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in oĩbus ſacramentis eſt aliqua ſpiritualis operatio mediante materiali operatione, que eam ſignificat, ſicut per ablutionem corporalem in baptiſmo, fit ablutio interior ſpiritualis: vñ cùm in matrimonio ſit quædam ſpiritualis coniũctio, inquantum matrimoniũ eſt ſacramentũ: & aliqua materialis, ſm quod eſt officium naturæ & ciuilis vitæ: oportet ꝙ mediante materiali, fiat ſpiritualis virtute diuina: vnde cum coniunctiones materialiũ contractuũ fiant per mutuum conſenſum, oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacramentorũ prima cauſa eſt diuina virtus, quæ in eis operatur ſalutem: ſed cauſæ ſecundæ ſiue inſtrumentales, ſunt materiales operationes, ex diuina inſtitutione efficaciam habentes: & ſic conſenſus in matrimonio eſt cauſa.

AD SECVNDVM dicẽdum, quòd matrimoniũ non eſt ipſe conſenſus, ſed quædã vnio ordinatorũ ad vnum vt dictum eſt,* quam conſenſus facit. nec cõſenſus propriè loquendo, coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam ſignificat, ſed voluntatem eius, qua factum eſt, vt Eccleſiæ coniungeretur.

* Quæſt. ꝑ ed. ar. 1. & Gratianus cauſſa 27. q. 1.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut matrimonium eſt vnum ex parte eius, in quod fit coniunctio: quãuis ſit multiplex ex parte coniunctorum: ita etiã cõſenſus eſt vnus ex parte eius in quod conſentitur, ſ. prædictæ coniunctionis, quamuis ſit multiplex ex parte conſentientiũ, nec eſt directè conſenſus in uirũ, ſed in coniunctionem ad virum ex parte vxoris, & ſimiliter ex parte viri eſt conſenſus in coniunctionem ad vxorem.

De quo in corp & q. præc. ar. 1

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat conſenſum per verba de præſenti exprimi.

185 AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd non oporteat conſenſum ꝑ verba exprimi, quia ſicut ꝑ matrimoniũ redigitur hõ in poteſtatẽ alterius, ita ꝑ votum. ſed votũ obligat quo ad deum, etiã ſi non exprimatur verbis, ergo & cõſenſus facit matrimonij obligationem, et ſine expreſſione verborum.

¶2 Præterea, Matrimonium põt eſſe inter aliquos qui ſuũ conſenſum ſibi mutuò verbis exprimere non pñt, quia vel ſunt muti vel diuerſarum linguarũ, ergo expreſſio conſenſus per verba nõ requiritur ad matrimoniũ.

* vt dicitur i Decreta. lib. 4 titul. 1. c. 23. & 25.

¶3 Præterea, Si omittatur illud quod eſt de neceſſitate ſacramenti quacunque ex cauſa, non eſt ſacramẽtũ, ſed in aliquo caſu eſt matrimonium ſine expreſſione verborum, ſicut quando puella iacet pre verecundia parentibus eam viro tradentibus, ergo expreſſio verborũ non eſt de neceſſitate matrimonij.

SED CONTRA, Matrimonium eſt ſacramẽtũ quoddã, ſed in omni ſacramẽto requiritur aliquod ſenſibile ſignum, ergo & in matrimonio, & ita oportet ibi ſaltem eſſe verba exprimentia conſenſum ſenſibiliter.

¶Præterea, in matrimonio fit contractus inter virũ & mulierem, ſed in quolibet contractu oportet eſſe expreſſionem verborum,* quibus ſe inuicem homines obligent, ergo & in matrimonio oportet eſſe conſenſum per verba expreſſum.

* li. 4. decr. tit. 1. c. 25.

RESPONDEO dicendũ quòd (ſicut ex dictis patet) coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus, & quia materiales contractus non poſſunt fieri, niſi ſibi inuicem volũtatem ſuã verbis promant qui contractum faciunt, id eo etiam oportet quod conſenſus matrimonium faciens verbis exprimatur, ut expreſſio verborum ſe habeat ad matrimonium ſicut ablutio exterior ad Baptiſmum.

Art. præc. a ar.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in voto nõ eſt aliqua ſacramentalis obligatio, ſed ſpiritualis tantũ, & ideo non oportet, quòd fiat ad modum materialiũ contractuum ad hoc quòd obliget, ſicut eſt de matrimonio.

AD SECVNDVM dicẽdũ, quod quãuis tales nõ poſſint, vota ſua mutuò verbis exprimere, poſſũt tamẽ exprimere nutibus: & tales nutus ꝑ verbis cõputantur.

li. 4. decre tit. 1. ca. 23

AD TERTIVM dicẽdũ, quod ſicut dicit Hu.* de ſancto Victo. eos qui coniunguntur, ſic oportet conſentire, vt inuicẽ ſe ſpontaneè recipiant: quod iudicatur fieri ſi in deſponſatione non contradicant, vñ verba parẽtũ computantur in caſu illo, ac ſi eſſent puellæ: ſunt. n. ſufficiens ſignum quod ſunt eius, ex quo non contradicit.

* In ſuis Sententijs. tractatu 7. ca 6. paulo à princip.

ARTICVLVS III.

Vtrum conſenſus expreſſus per verba de futuro faciat matrimonium.

186 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ conſenſus expreſſus ꝑ verba de futuro mĩmoniũ faciat. Quia ſicut ſe hẽt pſens ad pſens, ita futurũ ad futurũ:* ſed cõſens' ꝑ verba de pſenti expreſſus facit matrimoniũ in præſenti. ergo cõſenſus expreſſus, per verba de futuro facit matrimonium in futuro.

* vt dicitur i decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 31. & ibid. tit. 4. cap 5.

¶2 Præterea, Sicut in matrimonio fit quædam obligatio ꝑ verba exprimentia conſenſum, ita & in alijs ciuilibus contractibus: ſed in alijs contractibus non differt vtrũ per verba de præſenti vel de futuro obligatio fiat: ergo nec in matrimonio differt.

¶3 Præterea, Per votum religionis homo cõtrahit matrimonium ſpirituale cum Deo: ſed votum religionis fit per verba de futuro, & obligat: ergo & ſimiliter põt fieri matrimonium carnale per verba de futuro.

SED CONTRA eſt, quòd ille qui conſentit in aliquã ꝑ verba de futuro, & poſtea eũ alia ꝑ verba de præſenti, ſm iura debet habere ſecundam pro vxore: ſed hoc non eſſet ſi conſenſus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo verum eſt matrimoniũ cum vna, ea viuente non poteſt contrahi cum alia: ergo conſenſus ꝑ verba de futuro non facit matrimoniũ.

* li. 4. decretal. tit. 1. c. 22.

¶Præterea, Qui promittit aliquid ſe facturum, nondum facit illud: ſed qui conſentit per verba de futuro, promittit ſe cum aliqua contracturum matrimonium: ergo non contrahit adhuc cum illa.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ cauſæ ſacramentales ſignificãdo efficiunt, vñ hoc efficiunt qđ ſignificãt, qa ergo cũ aliquis conſenſum ſuum, ꝑ verba de futuro exprimit, non ſignificat ſe facere mrĩmoniũ, ſed promittit ſe facturum: ideo talis expreſſio conſenſus nõ facit matrimoniũ, ſed ſponſionẽ eius, quæ ſponſalia nominatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ cum cõſenſus exprimitur per verba de præſenti, & verba ſunt præſentia, & in præſens conſentitur pro eodem tempore: ſed qñ conſenſus fit per verba de futuro, verba ſunt præſentia, ſed conſentitur in futurum, & ideo non pro eodem tempore & propter hoc non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ etiam in alijs contractibus, qui verbis futuri vtitur, non transfert poteſtatem rei ſuæ in alterum: vt ſi dicat, Dabo tibi: ſed ſolum quando verbis præſentibus vtitur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ in voto ꝓfeſſionis act' ſpiritualis matrimonij ꝑ verba de futuro exprimit. ſ. obedientia vel obſeruantia regulæ, & nõ ipſum mĩmoniũ ſpũale: ſi aũt ſpirituale matrimoniũ in futurũ voueat, non eſt matrimoniũ ſpũale, quia nondũ ex hoc aliquis eſt monachus, ſed ſe futurum monachum pollicetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conſenſus etiam per verba de præſenti expreſſus, ſi deſit interior conſenſus, faciat matrimonium.

187 AD QVARTVM ſic procedit. Vr ꝙ cõſenſus ẽt ꝑ verba de pſenti expreſſus, ſi deſit interior cõſenſus, faciat mrĩmoniũ: qa fraus & dolus nemini dẽt patrocinari ſm iura: ſed ille q verbis exprimit cõſenſum, quẽ in corde nõ hẽt dolũ cõmittit: ergo non debet ſibi patrocinari vt ab obligatione matrimonij liber reddatur.

¶2 Præ-

¶ 2 Præterea, Conſenſus mentalis alterius non pōt eſſe alicui notus, niſi quatenus per verba exprimitur: ſi ergo expreſſio verborū non ſufficit, ſed cōſenſus interior requiritur in vtroque coniugum tūc neuter poterit ſcire de altero an ſit ei verus coniux, & ita erit fornicator quandocunque matrimonio vtetur.

¶ 3 Præterea, Si aliquis ꝓbatur ꝑ verba de pſenti in aliquam conſenſiſſe, cogitur ꝑ excōicationis ſententiā, vt eam habeat in vxorē; quāuis dicat conſenſum mētalē defuiſſe. ēt ſi poſtea cū alia contraxerit conſenſu mentali verbis expreſſo: ſed hoc nō eſſet ſi reqreret cōſenſus mentalis ad matrimoniū: ergo non requiritur.

habetur li. 4. Decret. ti. 1. & eſt de Sponſa. & matri. ca. 26. incipit, Tua nos, in fine

SED CONTRA eſt, quod Innocē. * 3. dicit in Decre. quadā in caſu iſto loquens, Sine conſenſu nequeūt cætera fœdus perficere coniugale.

¶ Præterea, Intentio requiritur in oībus ſacramentis: ſed ille qui corde non conſentit, nō habet intentionē matrimonij contrahendi: ergo non fit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut ſe habet ablutio exterior ad baptiſmum, ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc ſacramentum, vt dictum eſt: * vnde ſicut ſi aliquis ablutionē exteriorē reciperet, non intendens recipere ſacramentum, ſed ludum & dolum facere, non eſſet baptizatus: ita expreſſio verborum ſine interiori conſenſu matrimonium non facit.

Ar. 1. huius q. iter.

AD PRIMVM ergo dicendum, qđ ibi ſunt duo: ſcilicet defectus conſenſus, q ſibi patrocinatur in foro cōſcientiæ, vt non aſtringatur vinculo matrimonij; ſ̄ quis non in foro Eccleſiæ, in quo iudicatur ſ̄m allegata: & dolus verborū; & hic nō patrocinatur nec in foro* pnīę, nec in foro Eccleſiæ, qa in vtroq; ꝓ hoc punitur.

**Alias, conſcientia.*

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ſi deſit conſenſus mentalis ex parte vnius; ex neutra parte eſt matrimoniū, qa matrimoniū conſiſtit in mutua cōiunctione, vt dictū *eſt. Tñ probabiliter pōt credi dolus non eſſe, niſi ſigna euidētia doli appareāt; qa de quolibet pſumendū eſt bonū, niſi ꝓbetur cōtrariū: vñ ille, ex cuius parte dolus nō eſt, à peccato excuſatur ꝑ ignorātiam.

Q. praece. ar. 1.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ in tali caſu Eccleſia cōpellit eum ad ſtandū cū prima vxore, quia ſecundum ea iudicat quæ foris apparent, nec decipitur in iuſtitia ſiue iure, quamuis decipiatur in facto: ſed ille debet potius excōicationē ſuſtinere, q̄ ad primā vxorem accedat vel debet in alias regiones remotus fugere.

188

ARTICVLVS V.

Tho. 4. diſ. 28. q. vnica ar. 3.

Vtrum conſenſus in occulto factus per verba de præſenti, faciat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr, ꝙ conſenſus in occulto factus per verba de præſenti, nō faciat matrimonium: res. n. in poteſtate alterius exiſtens, non transfertur in poteſtatē alterius, niſi cōſentiente illo, in cuius poteſtat e erat: ſed puella erat in poteſtate patris: ergo non poteſt per matrimoniū trāſire in poteſtatē viri, niſi patre cōſentiēte, & ita ſi fiat in occulto conſenſus, etiam per verba de præſenti expreſſus, non erit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Sicut in matrimonio actus noſter eſt quaſi de eſſentia ſacramenti, ita etiam in pœnitentia: ſed ſacramentum pœnitentiæ non ꝑficitur, niſi mediātibus Eccleſiæ miniſtris, qui ſunt ſacramētorum diſpēſatores: ergo nec matrimonium perfici poteſt in occulto abſque ſacerdotali benedictione.

*Decre. lib. 4. in titu. 3 †In Decreta. li. 4. ti. 14 c. 8. *loco in argu primo notato.*

¶ 3 Præterea. Baptiſmus, quia poteſt in occulto & in aperto fieri, non prohibetur ab Eccleſia fieri in occulto: ſed Eccleſia prohibet * clandeſtina fieri matrimonia: ergo non poſſunt fieri in occulto.

¶ 4 Præterea, †Inter eos qui in ſecundo gradu ſibi attinent, matrimoniū contrahi non poteſt, quia Eccleſia prohibuit: ſed ſimiliter Eccleſia prohibuit *clandeſtina matrimonia: ergo nō poſſunt eſſe vera matrimonia.

SED CONTRA, Poſita cauſa, ponitur effectus: ſed cauſa *ſufficiens matrimonij eſt conſenſus per verba de præſenti expreſſus: ergo ſiue fiat in publico, ſiue in occulto, matrimonium ſequitur.

Al. efficiens

¶ Præterea, Vbicūq; eſt debita materia & debita forma ſacramenti, ibi eſt ſacramētū. ſed in occulto matrimonio ſeruatur debita materia, quia ibi ſunt legitimæ perſonæ ad contrahendum; & debita forma, qa ibi ſunt verba de præſenti conſenſū exprimentia; ergo eſt ibi verum matrimonium.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut in alijs ſacramētis, qdā ſunt de eſſentia ſacramēti, qbus omiſſis nō eſt ſacramentū; qdam aūt ad ſolennitatē ſacramenti pertinentia, qbus omiſſis verū nihilominus ꝑficitur ſacramentū, quāuis peccet q omittit: ita ēt conſenſus expreſſus ꝑ verba de pſenti inter pſonas legitimas ad contrahendū, matrimoniū facit; qa hæc duo ſunt de eſſentia ſacramēti, alia aūt oīa ſunt de ſolēnitate ſacramēti, qa ad hoc adhibentur vt matrimoniū cōuenientius fiat, vñ ſi omittantur, verū eſt matrimonium: quāuis peccent ſic contrahentes, niſi ꝑ aliquā legitimā cauſam excuſentur.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ puella non eſt in poteſtate patris quaſi ancilla, vt ſui corporis poteſtatem nō habeat; ſed quaſi filia, ad educandū: & ideò ſ̄m hoc ꝙ libera eſt, pōt ſe in poteſtatē alterius abſq; conſenſu patris dare, ſicut ēt pōt aliquis vel aliqua intrare religionē abſq; conſenſu parētum, cū ſit pſona libera.

AD SECVNDVM dicendū, quòd actus noſter in pœnitentia, quamuis ſit de eſſentia ſacramēti, non tñ eſt ſufficiens ad inducendū proximū effectū ſacramenti, ſ. abſolutionē à peccatis: & ideo oportet, quòd perfectionem ſacramēti interueniat actus ſacerdotis. Sed in matrimonio, actus noſtri ſunt cauſa ſufficiens ad inducendum proximū effectum, qui eſt obligatio: quia quicunque eſt ſui iuris, pōt ſe alteri obligare. Et ideo ſacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quaſi de eſſentia ſacramenti.

AD TERTIVM dicendū, qđ etiā prohibitū eſt, ne Baptiſmū aliquis accipiat ꝑterquam à ſacerdote, niſi in articulo neceſſitatis: matrimoniū aūt nō eſt ſacramentū neceſſitatis; & ideo non eſt ſimilis ratio. Prohibentur * autē clandeſtina matrimonia, ꝑp pericula q̄ inde euenire ſolent, qa frequēter in talibus eſt aliqua fraus ex altera parte; frequenter etiam ad alia coniugia tranſeunt, * dum pœnitent de illis q̄ ſubitò facta ſunt; & multa alia mala inde accidunt; & ſpeciem turpitudinis, præter hoc habent.

*In Decre. li. 4. tit. 3. & in Decretis Cauſa. 30. q. 5. c. Aliter legitimum eſt, c. 1. *vt dicit Gratianus cauſ. 30. q 5. ca. 11. in fine. Amb. li. 1 de Abraham. ca. 6.*

AD QVARTVM dicendum, quòd non ſunt prohibita clandeſtina matrimonia quaſi contra eſſentialia matrimonij exiſtentia; ſicut ſunt prohibita matrimonia illegitimarum perſonarum, q̄ ſunt materia indebita huic ſacramento: & ideo non eſt ſimile.

QVÆSTIO XLV.

De conſenſu, cui aduenit iuramentum vel copula carnalis, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de conſenſu cui aduenit iuramentum, vel copula carnalis.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum iuramentum adiunctū cōſenſui ꝑ verba de futuro, expreſſo, faciat matrimonium.

¶ Secundo, vtrum copula carnalis eidem conſenſui adueniens, faciat matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

189

Vtrum iuramentum adiunctum conſenſui per verba de futuro, expreſſo, faciat matrimonium.

Tho. 4. diſ. 28 q. vnica, art. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd iuramentum adiunctū conſenſui per verba de futuro expreſſo, faciat matrimoniū. Nullus n. pōt ſe obligare; vt faciat cōtra ius diuinum: ſed implere iuramentum eſt de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem Domino iuramenta tua: ergo per nullū obli-

obligationẽ ſequentem poteſt euenire quòd homo nõ debeat implere iuramentũ prius factum. Si ergo poſt conſenſum in aliquam per verba de futuro iuramento firmatum, aliquis alteri ſe obligat per verba de præſenti; vr, ꝙ nihilominus debeat iuramentum primum ſeruare: ſed hoc non eſſet niſi illo iuramento eſſet matrimonium illud perfectum: ergo iuramentũ adiunctũ cõſenſui p verba de futuro, facit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Veritas diuina fortior eſt q̃ veritas humana: ſed p iuramentum veritate diuina firmatur aliquid cùm ergo verba exprimentia conſenſum de præſenti in quibus eſt ſola veritas humana, matrimonium perficiant; videtur, ꝙ multò amplius id efficere poſſint verba de futuro, iuramento firmata.

¶ 3 Præterea, Secundum Apoſtolũ ad Heb. 6. Ois cõtrouerſiæ finis, ad confirmationẽ eſt iuramentum: ergo in iudicio ſaltẽ plus ſtandum eſt iuramẽto, q̃ ſimplici verbo: ſi ergo aliquis ſimplici verbo cõſentiat in aliquã p verba de p̄ſenti poſtquã conſenſerit in aliam cũ iuramento p verba de futuro, vr, ꝙ iudicio Eccleſię debeat compelli ſtare cũ prima, & non cum ſecunda.

¶ 4 Præterea, Verba de futuro ſimpliciter prolata * faciunt ſponſalia: ſed iuramentum ibi aliquid operatur: ergo facit plus quàm ſponſalia. Sed vltra ſponſalia non eſt niſi matrimonium: ergo facit matrimonium.

** vt dictũ eſt q 43. ar tic. 1.*

SED CONTRA, Qđ futurũ eſt, non eſt: ſed iuramentum additum non facit quin verba de futuro ſignificent conſenſum de futuro: ergo adhuc matrimonium non eſt.

¶ Præterea, Poſtquam perfectum eſt matrimoniũ, non oportet ꝙ alius conſenſus interueniat ad matrimonium: ſed poſt iuramentum aduenit alius conſenſus, qui matrimonium facit; aliàs fruſtra iuraretur illud eſſe futurum: ergo non facit matrimonium.

Decr. li 4 ti. 1. c. 31.

RESPONDEO dicendum, ꝙ iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorũ: vnde illud, tm̃ confirmat quod in dictis ſignificatur; nec ſignificatũ mutat. Et ideò cum verba de futuro ex ipſa ſua ſignificatione habeant quòd matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur, nondum fit: etiam ſi iuramentum adueniat, nondum eſt matrimonium factum, ſicut Magiſter in litera * dicit.

** li. 4 ſẽtẽ. Diſt. 28. §. vl.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd implere iuramentum licitum, eſt de iure diuino, non autẽ, implere iuramentum illicitum: vnde ſi aliqua obligatio ſequens iuramentum, faciat illud illicitum cum prius fuiſſet licitum, non derogat iuri diuino qui iuramentum prius factũ nõ ſeruat. Et ita eſt in propoſito; ſ illicite n. iurat q illicitè p̄mittit, promiſſio autẽ de alieno eſt illicita: vñ cõſenſus ſequẽs p verba de p̄ſenti, quo qs transfert dominiũ ſui corporis in aliam, facit p̄cedens iuramentum eſſe illicitum quod prius licitum erat.

li. 4. decre. ti 1. ca. 1.

AD SECVNDVM dicendum, quòd veritas diuina efficaciſſima eſt ad firmandum illud, cui adhibetur.

Vnde patet ſolutio AD TERTIVM.

AD QVARTVM, dicendum, ꝙ iuramentũ aliquid operatur, non nouam obligationẽ faciens, ſed factam confirmans: & ſic grauius peccat qui eã violat.

190 ## ARTICVLVS II.

Vtrum carnalis copula poſt verba de futuro conſenſum exprimentia, faciat matrimonium.

AD SECVNDVM, ſic proceditur. Videtur, ꝙ carnalis copula poſt verba de futuro conſenſum exprimẽtia, faciat matrimoniũ, qa maius eſt cõſentire facto, q̃ verbo: ſed ille q carnaliter commiſcetur, facto conſentit promiſſioni quam prius fecit: ergo vr, ꝙ multo magis p hoc fiat matrimoniũ q̃ ſi ſolis verbis de præſenti conſenſus fieret.

¶ 2 Præterea, Conſenſus non ſolũ expreſſus, ſed ẽt interpretatiuus facit matrimonium: ſed nulla poteſt eſſe maior interpretatio conſenſus, q̃ carnalis copula: ergo perficitur matrimonium per hoc.

¶ 3 Præterea, Omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta eſt peccatum: ſed mulier non videtur peccare admittens ſponſum ad carnalem copulam: ergo per hoc fit matrimonium.

¶ 4 Præterea, * Non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum: ſed aliquis non poteſt mulieri quã deflorauit ſub ſpecie matrimonij, reſtituere ablatũ, niſi eã coniugio ducat: ergo vr, ꝙ ſi etiam poſt carnalem copulam cũ alia contraxerit per verba de præſenti, teneatur ad primam redire; quod non eſſet, niſi inter eos eſſet matrimonium: ergo carnalis copula poſt conſenſum de futuro, facit matrimonium.

** Au. Eti. 54. & eſt ad Macedoniũ to a k i habetur in Decretis Cauſa 14 q. 6. cap. 1.*

SED CONTRA eſt, quod dicit Nicol. Papa, * Si cõſenſus in nuptijs defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur.

** 27. quæſ. 2. cap. Sufficiat idem habetur in Decre. li. 4. titulo 4. & eſt de ſpõſa Duorum ca. 5. incipit. Tuas dudum.*

¶ Præterea, Quod ſequitur ad aliqd, nõ facit ipſum: ſed carnalis copula ſequitur ipſum matrimoniũ ſicut effectus cauſam: ergo non poteſt facere matrimoniũ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ de matrimonio poſſumus loqui dupliciter. Vno modo, quantum ad forũ cõſcientiæ: & ſic in rei veritate carnalis copula non habet ꝙ p̄ficiat matrimonium, cuius ſponſalia præceſſerunt p verba de futuro, ſi conſenſus interior deſit: qa verba ẽt de præſenti conſenſum exprimentia, ſi conſenſus mentalis deeſſet, non facerent matrimonium, vt ſupra dictum * eſt. Alio modo, quantum ad iudiciũ Eccleſiæ: & quia in exteriori iudicio ſm ea, q̃ foris patẽt iudicatur, cùm nihil poſſit expreſſius ſignificare conſenſum, q̃ carnalis copula, ideo ſecundum iudiciũ Eccleſiæ * carnalis copula cõſequens ſponſalia, matrimonium facere iudicatur; niſi aliqua ſigna expreſſa doli vel fraudis appareant.

Vide decretũ diſt. 27. q. 2.

** q. pra. ar. 4*

In decret. li. 4 ti. 1. cap. 30.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ille qui carnaliter commiſcetur, facto conſentit in carnalem copulã, ſm rei veritatem: ſed in matrimonium non conſentit ex hoc ipſo, niſi ſm interpretationem iuris.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ interpretatio illa nõ mutat rei veritatẽ, ſed iudiciũ qđ de reb' exterius fit.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſi ſponſa ſponſum admittat, credens eum velle matrimoniũ conſummare, excuſat à peccato, niſi aliqua ſigna expreſſa fraudis appareant: ſicut ſi ſint multũ diſtãtis conditionis vel quãtũ ad nobilitatem, vel quantum ad fortunam, vel aliud ſignũ euidens appareat: ſed tñ ſponſus peccat fornicando, & puniendus eſt de fraude quam facit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ in tali caſu ſponſus antequã aliã duxerit, tenet eam ducere in vxorẽ; ſi ſint æqualis conditionis, vel ſi ſponſa ſit melioris conditionis: ſed ſi aliã duxerit, iã factus eſt impotẽs ad ſoluendũ illud, ad qđ tenebat: & ideo ſufficit ſi ei de nuptijs p̄uideat, & ad hoc ẽt nõ tenetur (vt quidã dicũt) ſi ſponſus ſit multo melioris conditionis, aut aliquod ſignũ fraudis euidens fuerit: qa p̄ſumi probabiliter poteſt, ꝙ ſponſa nõ fuerit decepta, ſed decipiſſe finxerit.

QVÆSTIO XLVII.

De conſenſu coacto & conditionato, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de conſenſu coacto & conditionato,

¶ Circa quod quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum aliquis conſenſus poſſit eſſe coactus.

¶ Secundo, vtrum aliqua coactio metus cadat in conſtantem virum.

¶ Tertio, vtrum conſenſus coactus tollat matrimoniũ.

¶ Quarto, vtrum conſenſus coactus faciat matrimoniũ ex parte cogentis.

¶ Quinto, vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimonium.

¶ Sexto, vtrum aliquis ex præcepto patris cõpelli poſſit ad matrimonium contrahendum.

ARTI-

191 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquis conſenſus poſsit eſſe coactus.

Th. 4 diſt. 29 q. vnic. ar. 1. & ſe. *Tho. in 2. ſent. di. 25. q. 1. art. 2. *li. 3. Eth. c. 1. in me.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ nullus conſenſus poſſit eſſe coactus coactio enim in libero arbitrio cadere nõ poteſt ſecũdũ aliquẽ ſtatum eius vt in ſecũdo lib Diſtinct. 25.* dictum eſt: ſed conſenſus eſt actus liberi arbitrij: ergo nõ poteſt eſſe coactus.

¶2 Præterea, Violentum idem eſt quod coactũ: ſed coactum ſecundũ Philoſophũ, eſt, cuius principium eſt extra nihil conferente vim paſſo: ſed oĩs conſenſus principiũ eſt intra: ergo nullus conſenſus põt eſſe coactus.

†li. 3. de libero arbit. c. 18. to. 1. et ſi vileq̃ bèt C hriſoſt. ho. 33. in cap. 19. Matthæi.

¶3 Præterea, Omne peccatum conſenſu ꝑficitur, ſed illud quo ꝑficit peccatum, cogi non poteſt: qa ſm Aug. †nullus peccat in eo quod vitare nõ poteſt: cũ ergo vis à Iuriſtis definiat eſſe maioris rei impetus, q repelli nõ poteſt, vr̃, ꝙ conſenſus nõ poſſit eſſe coactus, vel violẽtus.

¶4 Præterea, Dominiũ libertati opponit, ſed coactio ad dñium ꝑtinet, vt patet in quadam Tullij definitiõe: dicit. n. ꝙ vis eſt impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos: ergo vis in libero arbitrio non cadit, & ita nec in conſenſum, q eſt actus eius.

*li. 4. ſent. di. 29. paragr. A.

SED CONTRA, Illud quod eſſe non põt, nõ poteſt aliquid impedire, ſed coactio conſenſus impedit matrimoniũ, vt in littera * dr: ergo conſenſus cogi poteſt.

¶Præterea, In matrimonio eſt quidam contractus: ſed in contractibus poteſt eſſe voluntas coacta. vnde legiſlator in integrum reſtitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi, metusve cauſa factum eſt: ergo etiã in matrimonio poteſt eſſe conſenſus coactus.

* loco iam citando. *3. Eth. c. 1

RESPONDEO dicendũ, ꝙ duplex eſt coactio, vel violentia: vna, quæ facit neceſſitatem abſolutã. & tale violentum dr̃ à Philoſopho *violentum ſimpliciter, vt cum quis aliquem corporaliter impellit ad metum. Alia, quæ facit neceſſitatem conditionatam, & hãc vocat philoſophus* violẽtũ mixtum, ſicut cum qs ꝓijcit merces in mare, ne pericliteť: & in iſto violẽto, quãuis hoc quod fit, non ſit ꝑ ſe voluntarium, tñ conſideratis circunſtantijs hoc & nunc, voluntarium eſt, & qa act⁹ in particularibus ſunt, ideo ſimpliciter voluntariũ eſt, ſed ſecundum quid, inuoluntarium: vnde hæc violẽtia, vel coactio poteſt eſſe in conſenſu qui eſt actus voluntatis, non aũt prima. Et quia hæc coactio fit ex hoc ꝙ timet aliquod periculum imminẽs. ideo iſta vis idem eſt quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, ſed prima vis cadit in corporalibus actibus. Et quia legiſlator conſiderat non ſolum interiores actus, ſed magis exteriores: iõ ꝑ vim itelligit coactionẽ ſimpliciter ꝑp quod vim contra metum diuidit. Sed nunc agitur de conſenſu interiori, in quem non cadit coactio. ſeu vis q̃ a metu diſtinguit, & ideo quantum ad propoſitum pertinet, idẽ eſt coactio, quod metus: eſt aũt metus ſecundum iuriſperitos,* inſtantis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio. Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA: nã primæ rationes procedunt de coactione prima, ſecundę de ſecunda.

* loco citato in corp ar. ſequentis.

192 ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, quòd coactio metus non cadat in conſtantem virum, quia de ratione conſtantis eſt, ꝙ nõ trepidet in periculis, cum ergo metus ſit trepidatio mentis, tõne periculi imminentis, videtur, ꝙ non cogatur metu.

*li. 3. Eth. capitul. 6.

¶2 Præterea. Omnium terribilium finis eſt mors, ſm philoſophum in 3. Ethic * quaſi perfectiſſimum inter terribilia: ſed conſtantes non coguntur morte, quia etiã fortis pericula mortis ſuſtinet, ergo nullus metus cadit in conſtantem virum.

* in digeſto veteri li. 4. tit. 2. lege 7.

¶3 Præterea, inter alia pericula ꝑcipuè à bonis timetur periculum famæ, ſed timor infamiæ non reputať timor cadens in conſtantem virum, quia, vt dicit lex, *timor infamiæ non continetť illo edicto ꝙ metus cã factũ eſt, ergo nec aliqs alius metus cadit in conſtantẽ virum.

¶4 Præterea, Metus in eo qui metu cogitur, peccatum relinquit, quia facit eum promittere quod non vult ſoluere, & ſic facit eum mentiri. ſed non eſt cõſtantis aliquod peccatum, etiam minimum, pro aliquo timore facere, ergo nullus metus cadit in conſtantem virum.

SED CONTRA, Abraham & Iſaac conſtantes fuerũt ſed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerũt vxores ſuas ſibi eſſe ſorores. ergo * metus poteſt cadere in conſtantem virum.

Id habetur in decr. li. 4. tit. 1. c. 1. 21. & c. 15

¶Præterea, vbicunque eſt violentum mixtũ, eſt aliqs metus cogens, ſed aliquis quantuncunq; cõſtans, põt pati tale violentũ, quia ſi ſit ĩ mari merces proiiciet tẽpore naufragii. ergo metus põt cadere in conſtãtẽ virũ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cadere metum in aliquem, eſt aliquẽ metu cogi, cogitur aũt aliquis metu quando aliquid facit quod aliàs non vellet, ad euitandum id quod timet, * in hoc aũt conſtans ab inconſtanti diſtinguitur quantũ ad duo. Primo quantum ad qualitatem periculi, quod timeť, quia conſtans ſequitur rõnem rectam per quam ſcit quid pro quo dimittendum ſit vel faciendum, ſemper autem minus malum vel maius bonum eligendum eſt. & iõ conſtans ad min⁹ malũ ſuſtinendum cogiť metu maioris mali, non aũt cogitur ad maius malum, vt vitet minus malũ. Sed inconſtans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali, ſ. ad peccatum, propter metum corporalis pœnæ. Sed pertinax econtra non poteſt cogi, etiam ad minus malum ſuſtinendum, vel faciendum, vt euitet maius malũ vnde conſtans eſt medius inter inconſtantem & pertinacem. Secundo differunt quantum ad æſtimationem periculi imminentis. quia conſtans nõ niſi ex forti æſtimatione, & probabili cogitur, ſed inconſtans ex leui. Prouer. 28. Fugit impius nemine perſequente.

* Quis dicatur met⁹ cadens ĩ virum conſtã tẽ vide L. Qui ĩ aliena. §. ſi ff. de acq. hereditã.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ conſtans, ſicut & de forti dicit philoſophus,* eſt intrepidus, nõ quòd omnino non timeat, ſed quia non timet, quæ non oportet, vel vbi, vel quando oportet.

li. 3. & Eth. c. 6.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ peccata ſunt maxima malorũ, & iõ ad hæc nullo modo põt homo conſtans cogi, imò magis debet hõ mori. q̃ talia ſuſtinere, vt ẽt Philoſ. in 3 Eth. †dicit. Sed quædam damna corporalia ſunt minora quibuſdam aliis inter quæ ſunt præcipua q̃ ad perſonã ꝑtinẽt, ſicut mors. verbera, dehoneſtatio ꝑ ſtuprũ, & ſeruitus. & iõ ex iſtis cõſtãs cogiť ad alia dãna corporalia ſuſtinẽda, & hæc cõtineť hoc verſu,

Stupri ſiue ſtatus, verberis atque necis.

li. 3. c. 1. parum ante medium.

Nec differt, vtrum hæc pertineant ad perſonam propriam, vel vxoris vel filiorum vel aliorum huiuſmodi.

AD TERTIVM dicendum, quòd infamia q̃uis ſit maius damnum, tamen ei de facili occurri poteſt, & ideo non reputatur cadere in conſtantem virum metus infamiæ ſecundum iura.

AD QVARTVM dicendum, quod conſtans non cogitur ad mentiendum, quia tunc vult dare. ſed tamen poſtea vult petere reſtitutionem, vel ſaltem iudici denuntiare, ſi ſe promiſit non petiturum reſtitutionem: non poteſt autem promittere ſe non denuntiaturum, quia cum hoc ſit contra bonum iuſtitiæ, ad hoc cogi non poteſt, vt ſcilicet contra iuſtitiam faciat.

ARTICVLVS III. 193

Vtrum conſenſus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, quòd conſenſus coactus nõ tollat matrimoniũ, quia ſicut ad matrimoniũ requiriť conſenſus ita ad baptiſmum requirit intentio: ſed coactus timore ad recipiẽdũ Baptiſmũ recipit ſacramentũ, ergo coactus ad conſentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

li. 3. Ethi. cap. 1. non remotè a prin.

¶2 Præterea, violentum mixtum, ſecundum Philoſophum, *plus habet de voluntario, quàm de inuolũtario, ſed

ſed non poteſt aliter conſenſus eſſe coactus niſi ꝑ violentum mixtū ergo non oīno excludit voluntarium,& ita adhuc eſt matrimonium.

¶3 Præterea, Ei, qui conſentit in matrimoniū coact⁹, conſulendum videt, ꝙ in matrimonio ille ſtet, quia ſpeciem mali habet ꝓmittere & non ſoluere, à quo Apoſtolus vult nos abſtinere: hoc autem non eſſet, ſi cōſenſus coactus omnino matrimonium tolleret: ergo &c.

SED CONTRA, eſt quod decret. dicit,* Cum locū non habeat conſenſus, vbi metus vel coactio intercidit neceſſe eſt vt vbi aſſenſus cuiuſq; requirit, coactionis materia repellatur: ſed in matrimonio requiritur communis conſenſus. ergo &c.

In decret. li.4.ti.1.c. Cum locū non hēat.

¶ Præterea,* Matrimonium ſignificat coniunctionē Chriſti ad Eccleſiam; quæ fit ſecundum libertatem amoris: ergo non poteſt fieri per conſenſum coactum.

** Aug. de Gen. cōt. Manich. li.1.c.13. to.1. & li. 65. q. 46. to.4. & li. 21. cont. Fauſt. c.1. to.6. & li. 1. de nuptijs & concupiſc. c.10. & 21. to.7 Al. rebus.*

† li.3. c.4. non lōgē a fine.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vinculū matrimonij eſt perpetuum: vnde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit: metus autem qui cadit in cōſtantem virum, perpetuitatem contractus tollit, qa poteſt peti reſtitutio in integrum: & ideo talis coactio tollit matrimonium, & non alia: conſtans autem vir iudicatur virtuoſus, qui eſt menſura in omnibus* operibus humanis, vt Philoſ. dicit In 3 † Ethic. Quidam autem dicunt, quòd ſi adſit conſenſus, quàmuis coactus, interius, eſt matrimonium quantum ad Deum, ſed non quantum ad ſtatum Eccleſiæ, quæ pſumit ibi non fuiſſe conſenſum īteriorem, ꝑp metum. Sed hoc nihil eſt, qa Eccleſia non debet pſumere de aliquo peccatum quouſque ꝓbetur: peccauit autem ſi dixit ſe cōſentire, & non conſenſit: vnde Eccleſia præſumit eum conſenſiſſe, ſed iudicat conſenſum illum extortum nō eſſe ſufficientem ad faciendū matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Itentio non eſt cā efficiens ſacramenti ī Baptiſmo, ſed ſolū eliciens actionem agentis: ſed conſenſus eſt cauſa efficiens in matrimonio:* & ideo non eſt ſimile.

q 45.ad 1.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ad matrimonium nō ſufficit quodcunque voluntarium, ſed voluntarium completè, qa debet eſſe perpetuum, & ideo per violentum mixtum impeditur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ non ſemper debet īduci ad hoc, quòd in matrimonio illo ſtet, ſed ſolum quando non timetur periculum de diſſolutione, alias autem non peccat: qa non ſoluere promiſſa, quæ nolēs facit, non eſt ſpecies mali.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conſenſus coactus, ex parte cogentis faciat matrimonium.

194 AD QVARTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ conſenſus coactus, ſaltem ex parte cogētis faciat matrimonium. qa matrimonium eſt ſignum ſpūalis coniunctionis: ſed ſpūalis coniunctio, quæ eſt ꝑ charitatem, poteſt eſſe ad eum, q non habet charitatem: ergo & matrimonium ad eum, qui non vult.

¶2 Præterea, Si illa quæ fuit coacta poſtmodum conſentiat, erit verum matrimonium: ſed iſte, q coegit primo, ex conſenſu illius non ligatur: ergo ex primo conſenſu ligabatur matrimonio.

SED CONTRA, Matrimonium eſt relatio æquiparātiæ: ſed talis relatio æqualiter eſt ī vtroque: ergo ſi ſit impedimentum ex parte vnius, non erit matrimonium ex parte alterius.

RESPONDEO dicendum, quòd cum matrimonium ſit quædam relatio, & nō poſſit īnaſci relatio ī vno extremorum ſine hoc, ꝙ fiat ī alio: ideo qcqd īpedit matrimonium ī vno, īpedit ipſum ī altero, qa non poteſt eſſe quòd aliqs ſit vir non vxoris, vel quòd aliqua ſit vxor non habens virum, ſicut nec mater nō habēs filiū: & ideo dr̄ communiter, ꝙ matrimoniū non claudicat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis actus amantis poſſit tranſire in non amantem, tamen vnio inter eos non poteſt eē niſi ſit mutua amatio: & ideo dicit Philoſoph in 8 Eth.* ꝙ ad amicitiam, quæ in quadam vnione conſiſtit, requiritur redamatio.

** li.8.ca.2.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ex conſenſu libero illius, qui primò coactus eſt, non fit matrimonium, niſi inquantum conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo vigore: vnde ſi diſſentiret, non fieret matrimonium.

ARTICVLVS V. 195

Vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. vr̄, quòd nec per conſenſum cōditionatum fiat matrimoniū, qa quod ſub condōne ponit, nō ſimpliciter enūtiatur: ſed in matrimonio oportet eſſe verba ſimpliciter exprimentia conſenſum, ergo condō alicuius cōſenſus non facit matrimonium.

¶2 Præterea, Matrimonium debet eſſe certum, ſed vbi dr̄ aliquid ſub condōne, ponitur illud ſub dubio, ergo talis conſenſus non facit matrimonium.

SED CONTRA, In alijs cōtractibus fit obligatio ſub condōne, & ſtat ſtante conditione. ergo cum matrimonium ſit contractus quidam, videtur, ꝙ poſſit fieri per conditionatum conſenſum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ condō appoſita aut eſt de pn̄ti, aut de futuro. Si de præſenti, & non eſt contraria matrimonio, ſiue ſit honeſta, ſiue īhoneſta, ſtat matrimonium ſtante condōne, & ea non ſtante non ſtat. Sed ſi ſit contraria bonis matrimonij, non efficit matrimonium, ſicut etiam ſupra de ſponſalibus dictū * eſt. Si autem ſit condō de futuro, aut eſt neceſſaria, ſicut ſolem oriri cras, & tunc eſt matrimonium, qa talia futura ſunt præſentia in cauſis ſuis. Aut eſt cōtingens, vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum, & tunc idē eſt iudicium de tali conſenſu, ſicut de conſenſu, qui fit ꝑ verba de futuro, vnde non facit matrimonium.

q.43.ar.1. corp.

Vide decr. li. 4. ti. 5.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI. 196

Vtrum aliquis præcepto patris poſſit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM ſic proceditur. videtur, quòd aliquis præcepto patris poſſit cōpelli ad matrimonium contrahendum, dicitur.n. ad Col. 3. Filij, obedite parentibus per omnia, ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

¶2 Præterea Geneſ, 28 Iſaac præcepit Iacob, quod nō acciperet vxorem de filiabus Chanaan, non autem pcepiſſet niſi de iure præcipere potuiſſet, ergo filius ī hoc tenetur obedire patri.

¶3 Præterea, Nullus debet promittere, præcipuè per iuramentum. ꝑ illo quem non poteſt cogere ad ſeruandum, ſed parentes ꝓmittunt futura matrimonia, pro filijs & etiam iuramento firmant. ergo poſſunt præcepto cogere filios ad implendum.

¶4 Præterea. Pater ſpiritualis, ſcilicet Papa, poteſt compellere præcepto ad matrimonium ſpirituale, ſcilicet ad epiſcopatum accipiendum. ergo poteſt & pater carnalis, ad matrimonium carnale.

SED CONTRA, Patre imperante matrimonium filius poteſt ſine peccato religionem intrare, ergo non tenetur ei in hoc obedire.

¶ Præterea, Si teneretur obedire, ſponſalia per parentes contracta, abſque conſenſu filiorum eſſent ſtabilia: ſed hoc eſt contra iura: * ergo & cætera.

** l.4.decr. tit. 2.c.1.*

RESPONDEO dicendum, quòd cum in matrimonio ſit quaſi quædam ſeruitus perpetua. pater non pōt cogere filium ad matrimonium ꝑ præceptum, cum ſit liberæ conditionis, ſed poteſt eum inducere ex rōnabili cauſa, & tunc ſicut ſe habet filius ad cām illam, ita ſe habet ad præceptū pr̄is, vt ſcilicet ſi cauſa illa cogat de neceſ-

neceſſitate, vel de honeſtate, & præceptum patris ſimiliter cogat, aliàs non.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ verbũ Apoſtoli non intelligit in illis, in quibus eſt libertas ſui, ſicut pater: & huiuſmodi eſt matrimoniũ, ꝑ quod etiã filius fit pater.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ Iacob aliàs tenebaẽ ad faciendũ hoc quod mandabat Iſaac, tũ propter malitiam illarum mulierũ: tum quia ſemen Chanàan de terra, quæ ſemini Patriarcharum promittebatur erat diſperdendum: & ideo Iſaac præcipere poterat.

AD TERTIVM dicendum, quòd non iurant niſi illa conditione ſubintellecta, ſi illis placuerit, & ipſi obligantur ad eos bona fide inducendum.

Poteſt Papa cogere ut quod epiſcopatum ſuſcipiat.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ dicunt quidã, ꝙ Papa non poteſt præcipere alicui quod accipiat Epiſcopatũ, qa conſenſus debet liber eſſe. Sed hoc poſito, periret eccleſiaſticus ordo: niſi n. aliquis poſſet cogi ad ſuſcipiendũ regimen Eccleſię, Eccleſia cõſeruari nõ poſſet: cùm quãdoq; illi q ſunt idonei ad hoc, nolint ſuſcipere niſi coacti. Et ideo dicẽdũ, ꝙ nõ eſt ſimile hinc inde, quia nõ eſt aliqua corporalis ſeruitus in matrimonio ſpirituali ſicut in corporali: eſt. n. ſpirituale matrimonium ſicut quoddã officium diſpẽſandæ rei publicæ: primæ Corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros, &c.

QVÆSTIO XLVIII.

De obiecto conſenſus, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de obiecto conſenſus. Circa quod quęruntur duo.

¶ Primo, vtrum conſenſus, qui facit matrimonium, ſit conſenſus in carnalem copulam.

ARTICVLVS PRIMVS.

197 *Vtrum conſenſus qui facit matrimonium, ſit conſenſus in carnalem copulam.*

Tho. 4. di. 28. art. 4.

† Refertur 27. q. 1. c. Vouẽtibus & di. 27. c. 5. Vouentibus. Id ẽt habet Auguſt. in lib. de bono viduitat. 3 c. 9. to. 4. & in li. de fide ad Petrum c. 42. tom. 3.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ conſenſus qui facit matrimoniũ, ſit cõſenſus in carnalem copulã. Dicit. n. Hieronimus, † ꝙ vouentibus virginitatem, non ſolum nubere, ſed ẽt velle nubere damnabile eſt; ſed nõ eſſet dãnabile niſi eſſet virginitati contrariũ, cui nuptiæ non contrariantur, niſi ratione carnalis copulę: ergo conſenſus voluntatis qui eſt in nuptiis, eſt in carnalem copulam.

¶ 2 Pręterea, Omnia quę ſunt in matrimonio inter virum & vxorem, poſſunt eſſe licita inter fratrẽ & ſororem excepta carnali copula: ſed non poteſt licitè inter eos fieri conſenſus matrimonialis: ergo conſenſus matrimonialis eſt conſenſus in carnalem copulam.

¶ 3 Præterea, Si mulier dicat viro, Conſentio in te, dum tamen non cognoſcas me, non eſt conſenſus matrimonialis, quia aliquid eſt ibi contra ſubſtantiã prædicti conſenſus: ſed non eſſet, niſi dictus conſenſus eſſet in carnalem copulam: ergo &c.

Gratian. 27. q. 2. ca. 34.

¶ 4 Præterea, In qualibet re initium conſummationi reſpõdet: * ſed matrimonium conſummatur per carnalem copulam: ergo cum initietur per conſenſum, videtur, quod conſenſus ſit in carnalem copulam.

SED CONTRA, Nullus conſentiens in carnalẽ copulam eſt virgo mente & carne: ſed beatus Ioã. Euang. poſt conſenſum nuptialem fuit virgo mente & carne: ergo non conſenſit in carnalem copulam.

q. 45. ar. 1.

¶ Præterea, Effectus reſpondet cauſæ: * ſed cõſenſus eſt cauſa matrimonii: cùm ergo de eſſentia matrimonii non ſit carnalis copula, videtur, ꝙ nec conſenſus, qui matrimonium cauſat, ſit in carnalem copulam.

Q. 44. ar. 1. cor. & q. 45. art. 1. ad 2.

RESPONDEO dicendum, quòd conſenſus, qui matrimonium facit, eſt conſenſus in matrimonium, quia effectus proprius volũtatis eſt ipſum volitũ; vnde ſicut carnalis copula ſe habet ad matrimonium, ita conſenſus qui matrimoniũ cauſat, eſt in carnalem copulam: matrimonium autem (vt ſuprà dictum * eſt) nõ eſt eſſentialiter ipſa coniunctio carnalis, ſed quædam aſſociatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex conſequenti ad virũ & vxorem pertinent, ſecundum quod eis datur poteſtas in inuicem reſpectu carnalis copulæ, & hæc aſſociatio coniugalis copula dicitur: vnde patet, ꝙ bene dixerunt illi, qui dixerunt ꝙ conſentire in matrimonium, eſt conſentire in carnalẽ copulam implicitè, non explicitè: non. n. debet intelligi niſi ſicut implicitè continetur effectus in ſua cauſa, quia poteſtas carnalis copulæ, in quã cõſentitur, eſt cã carnalis copulę: ſicut poteſtas vtendi re ſua, eſt cã vſus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conſenſus in matrimonium ideo eſt damnabilis poſt votum virginitatis, quia per talem conſenſum datur poteſtas ad id quod non licet: ſicut peccaret qui daret poteſtatem accipiendi illud alteri, quod ipſe in depoſito habet, non ſolum in hoc quod ei actualiter traderet: de conſenſu * autem beatæ Virginis infrà dicetur.

vide Decr. cauſſa 27. q. 2. ca. 42.

AD SECVNDVM dicendum, quòd inter fratrem & ſororem non poteſt eſſe poteſtas in inuicem ad carnalem copulam, ſicut nec licitè carnalis copula: & ideo ratio non ſequitur.

AD TERTIVM dicendum, quòd illa conditio explicita non ſolum actui, ſed etiam poteſtati contrariatur copulæ carnalis: & ideo eſt cõtraria matrimonio.

AD QVARTVM dicendum, quòd initiatum matrimonium reſpondet conſummato, ſicut habitus vel poteſtas actui, qui eſt operatio.

Rationes aũt in contrarium oſtendunt, ꝙ non ſit cõſenſus in carnalem copulam explicitè, & hoc eſt verũ.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium poſſit eſſe ex conſenſu alicuius in aliquam propter cauſam inhoneſtam. 198

Tho. 4 di. 30. q. 1. ar. 3. q. vnica.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ matrimonium non poſſit eſſe ex conſenſu alicuius in aliquam propter cauſam inhoneſtam. Vnius enim cauſæ vnica eſt ratio: ſed matrimoniũ eſt vnum ſacramentum: ergo non poteſt fieri ex alterius finis intentione, quàm illius ad quem à Deo inſtitutũ eſt, ſcilicet ad procreationem prolis.

¶ 2 Præterea, Coniunctio matrimonii eſt à Deo, vt patet Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſed coniunctio quæ fit propter turpes cauſas, nõ eſt à Deo: ergo non eſt matrimonium.

¶ 3 Præterea, In alijs ſacramentis ſi non ſeruetur intentio Eccleſiæ, non eſt verum ſacramentũ: ſed intentio Eccleſiæ in ſacramento matrimonii nõ eſt ad aliquã turpem cauſam: ergo ſi ex aliqua turpi cauſa matrimoniũ contrahatur, non erit verum matrimonium.

¶ 4 Præterea, Secũdum Boetium, * cuius finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt: ſed matrimonium ſemper eſt bonum: ergo non eſt matrimonium, ſi propter malum finem fiat.

** Boetius ĩ Topicis in loco à cauſſa finali.*

¶ 5 Præterea, Matrimonium ſignificat coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ: ſed ibi non cadit aliqua turpitudo: ergo nec matrimonium poteſt contrahi propter aliquam turpem cauſam.

SED CONTRA eſt, quod qui baptizat alium intentione lucrandi, verè baptizat: ergo & qui contrahit cum aliqua, intentione lucri, verum eſt matrimoniũ.

¶ Præterea, Hoc idem probant exempla & auctoritates, quæ ponuntur in litera. *

li. 4. Sent. d. 28. §. Cū.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſa finalis matrimonii poteſt accipi dupliciter, ſcilicet per ſe & per accidens. Per ſe quidem cauſa matrimonii eſt ad quam matrimonium eſt de ſe ordinatum: & hæc ſemper bona eſt, ſcilicet procreatio prolis, & vitatio fornicationis. Sed per accidens cauſa finalis ipſius eſt hoc, quod contrahentes intendunt ex matrimonio: & quia hoc quod ex matrimonio intenditur, conſequitur ad matrimonium, & priora non variantur ex poſterioribus, ſed econuerſo: ideo ex illa cauſa non recipit matrimonium bonitatem vel malitiam, ſed ipſi contrahentes,

quorũ. n.

quorum eſt finis per ſe: & quia cauſæ per accidens ſunt infinitæ, ideo infinitę tales cauſæ poſſunt eſſe in matrimonio, quarũ ſunt quędã honeſtę, & quędã inhoneſtę.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verum eſt de cauſa per ſe & principali, ſed quod habet vnum finem per ſe & principalem, poteſt habere plures fines ſecundarios per ſe, & infinitos per accidens.

AD SECVNDVM dicendum ꝙ coniunctio poteſt accipi pro ipſa relatione, quæ eſt matrimonium; & talis ſemper eſt à Deo, & bona eſt à quacunque fiat cauſa: vel pro actu eorum qui coniunguntur; & ſic eſt quandoque mala, & non eſt à Deo, ſimpliciter loquendo, nec eſt inconueniens ꝙ aliquis effectus ſit à Deo, cuius cauſa eſt mala: ſicut proles quæ ex adulterio* ſuſcipitur: non enim eſt ex illa cauſa, inquantum eſt mala, ſed inquantum habet aliquid de bono, ſecundũ quod eſt à Deo, quamuis non ſimpliciter ſit à Deo.

**Aliàs cõcipitur.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ intentio Eccleſiæ, qua intendit ſacramentũ tradere, eſt de neceſſitate cuiuſlibet ſacramenti, ita ꝙ ea non obſeruata nihil in ſacramentis agitur: ſed intentio eccleſiæ, qua intẽdit vtilitatem ex ſacramento prouenientem, eſt de bene eſſe ſacramẽti & nõ de neceſſitate eius: vnde ſi non obſeruetur, nihilominus eſt verũ ſacramentũ: ſed tñ prætermittens hãc intentionem, peccat; ſicut ſi in Baptiſmo non intendat ſanitas mentis, quã eccleſia intendit. Et ſimiliter ille qui intendit matrimoniũ cõtrahere, quãuis* matrimoniũ non ordinet ad illum finẽ, quẽ eccleſia intendit, nihilominus verũ matrimoniũ contrahit.

** Aliàs eius intentione ordinetur ad.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ illud malum intentum non eſt finis matrimonii, ſed contrahentium.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ ipſa vnio eſt ſignũ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, & non operatio vnitorum: & ideo ratio non ſequitur.

QVAESTIO XLIX.

De bonis matrimonij, in ſex articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de bonis matrimonii.

Circa quod quæruntur ſex.

Primo, vtrum debeant haberi aliqua bona ad excuſandum matrimonium.

Secundo, vtrum ſufficienter aſſignentur.

Tertio, vtrum bonum ſacramenti ſit principalius inter alia bona.

Quarto, vtrum actus matrimonii per prædicta bona a peccato excuſetur.

Quinto, vtrũ ſine eis aliqñ à peccato excuſari poſſit.

Sexto, vtrum quãdo eſt ſine eis, ſit ſemper peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

199 *Vtrũ haberi debeant aliqua bona ad excuſandũ matrimoniũ.*

Tho. 4. diſ. 31. q. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ matrimonium non debeat habere aliqua bona quibus excuſetur. Sicut enim conſeruatio indiuidui, quæ fit per ea quæ ad nutritiuam pertinent, eſt de intentione naturæ, ita conſeruatio ſpeciei, quæ fit per matrimonium; & multò magis, quãto melius & *diuinius eſt bonũ ſpeciei, q̃ bonum vnius indiuidui: ſed ad actũ nutritiuæ excuſandum non indigetur aliquibus bonis: ergo nec etiam ad excuſandum matrimonium.

**Aliàs dignius.*

2 Præterea, Secũdum Philoſ. in 8.* Ethic. amicitia quæ eſt inter virum & vxorem, eſt naturalis, & claudit in ſe honeſtum, vtile & delectabile: ſed illud qđ de ſe eſt honeſtum, nõ indiget aliqua excuſatione: ergo nec matrimonio deberẽt attribui aliqua bona excuſantia.

3 Præterea, Matrimoniũ eſt inſtitutũ in remediũ & in officiũ, vt ſuprà dictũ* eſt. Sed ſecundũ qđ eſt in officiũ, non indiget excuſatione: quia ſic ẽt in paradiſo excuſatione indiguiſſet; quod falſum eſt ibi n fuiſſent honorabiles nuptię & thorus immaculatus: vt Aug † dicit. Similiter nec ſecundũ qđ eſt in remediũ, ſicut nec alia ſacramenta, quæ in remedium peccati ſunt inſtituta: ergo matrimoniũ, hmõdi excuſantia habere nõ dẽt.

**li 8. Ethi. c 12. à me. *q 42. ar. 2. & 3. & Aug. lib. 9 de Gen. ad literam c. 7 tom. 3 † lib 9 ſup. Geneſim c.*

4 Præterea, Ad oĩa quæ honeſtè fieri poſſunt, virtutes dirigunt: ſi ergo matrimoniũ aliquibus bonis põt honeſtari, non indiget aliis* honeſtatibus q̃ aĩ virtutibus: & ſic nõ debẽt matrimonio aliqua bona aſſignari, qbus honeſtet, ſicut nec aliis, in qb' virtutes dirigunt.

**ſ. ante medium. ſ * Al. honeſtatibus.*

SED CONTRA, Vbicunque eſt indulgẽtia, ibi eſt neceſſaria aliqua excuſationis ratio: ſed matrimonium conceditur in ſtatu infirmitatis, ſecundũ indulgentiã, vt patet 1. Cor. 7. Ergo indiget ꝑ aliqua bona excuſari.

Præterea, Concubitus fornicarius & matrimonialis ſunt eiuſdẽ ſpeciei quantũ ad ſpeciẽ naturæ: ſed cõcubitus fornicarius de ſe eſt turpis: ergo ad hoc ꝙ matrimonialis nõ ſit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honeſtatẽ eius pertineat, & in aliã ſpẽm moris trahat.

RESPONDEO dicendum, ꝙ nullus ſapiens debet iacturã aliquã ſuſtinere, niſi pro aliqua recõpenſatione alicuius æqualis, vel melioris boni: vnde electio alicuius, qđ aliqnam iacturã hẽt annexã, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recompenſationẽ ordinetur, & honeſtet: in coniũctione aũt viri & mulieris rõnis iactura accidit, tum qa ꝓp vehementiã delectationis abſorbetur ratio, vt nõ poſſit aliquid intelligere in ipſa, vt Philoſophus † dicit: tum ẽt propter tribulationẽ carnis, quã oportet tales ſuſtinere ex ſolicitudine tẽporaliũ: vt patet 1. Corin. 7. & ideo talis coniunctionis electio non põt eſſe ordinata niſi per recompenſationem aliquorũ, ex quibus dicta coniunctio honeſtet: & hæc ſunt bona q̃ matrimoniũ excuſant, & honeſtũ reddũt.

† li. 7. Ethi. c. 11. circa finem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in actu comeſtionis non eſt tam vehemens delectatio rationem abſorbens, ſicut eſt in prædicta delectatione, tũ quia vis generatiua per quam originale traducitur, eſt infecta & corrupta: nutritiua aũt, per quã non traducitur, eſt corrupta, & non infecta: tum ẽt quia defectum indiuidui quilibet magis ſentit in ſeipſo, q̃ defectum ſpeciei, vnde ad excitandum ad comeſtionem, ſecundũ quã defectui indiuidui ſubuenit, ſufficit ſenſus ipſius defectus, ſed ad excitandum ad actũ, quo defectui ſpeciei ſubuenitur, diuina prouidentia delectationẽ appoſuit in illo actu, *qua etiam animalia bruta mouet, in quibus non eſt infectio originalis peccati. & ideo non eſt ſimile.

** Al. qua*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ iſta bona, quæ matrimonium honeſtant, ſunt de ratione matrimonii: & ideo non indiget eis quaſi exterioribus quibuſdam ad honeſtandum, ſed quaſi cauſantibus in ipſo honeſtatẽ, quæ ei ſecundum ſe competit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ matrimonium ex hoc ipſo, quod eſt in officium vel in remedium, habet rationem vtilis & honeſti ſed vtrunque horũ ei competit, ex hoc quod huiuſmodi bona habet, quibus fit & in* officium & remedium concupiſcentiæ adhibens.

**Al. officioſum.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ aliquis actus virtutis honeſtatur & virtute, quaſi principio elicitiuo; & circunſtantiis, quaſi formalibus principiis ipſius hoc autem modo ſe habent bona matrimonii ad matrimonium, ſicut circunſtantiæ ad actus virtutis, ex quibus habet, quod virtutis actus eſſe poſſit.

ARTICVLVS II. 200

Vtrum bona matrimonij ſufficienter aſſignentur

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ inſufficienter bona matrimonii aſſignẽtur a Magiſtro Sententiarum*, ſ. fides. proles & ſacramẽtũ. Quia matrimoniũ non ſolũ fit in hominibus ad prolẽ procreandam & nutriendam: ſed etiam ad conſortiũ communis vitæ, propter operum cõmunicationem, vt dicitur in 8.* Ethicorum: ergo ſicut ponitur proles bonum matrimonii, ita deberet poni operum cõicatio.

lib. 4. Sen. diſ. 31 §. A li. 8. c. 12. à medio.

2 Præterea, Coniunctio Chriſti ad Eccleſiã quam matrimo-

matrimoniū ſignificat, perficiť per charitatē: ergo inter bona matrimonij magis dēt poni charitas, q̄ ſides.

¶ 3 Præterea In matrimonio ſicut exigitur ꝙ neuter coniugum ad alterius torum accedat, ita exigitur, ꝙ vnus alteri debitum reddat. ſed primū pertinet ad ſidē
li. 4. Sent. diſt. 28. paragr. A. vt magiſter* dicit: ergo deberet etiam iuſtitia, propter redditionem debiti, inter bona matrimonii cōputari.

¶ 4 Præterea, Sicut in matrimonio inquantum ſignificat coniunctionē Chriſti & Eccleſiæ, requirit indiuiſibilitas, ita & vnitas, vt ſit vna vnius ſed ſacrm, qđ inter tria bona matrimonij cōputať, ptinet ad indiuiſionē: ergo deberet eſſe aliqđ aliud qđ ptineret ad vnitatē.

¶ 5 SED CONTRA, Videtur, quod ſuperfluāt: quia vnica virtus ſufficit ad vnicum actum honeſtandum: ſed fides eſt vna quædam virtus: ergo nō oportuit alia duo addere ad honeſtandum matrimonium.

¶ 6 Præterea, Non ex eodem aliquid accipit rationē vtilis & honeſti, cum vtile & honeſtū ex oppoſito bonum diuidāt: ſed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis: ergo proles non debet computari inter bona, quibus matrimonium honeſtatur.

¶ 7 Præterea, Nihil debet poni vt proprietas vel cōditio ſuiipſius: ſed hæc bona ponuntur vt quædā cōditiones matrimonij: ergo cùm matrimoniū ſit ſacramētū, non debet poni ſacramentum inter bona matrimonij.

RESPONDEO dicēdū, ꝙ matrimoniū eſt ī officiū
Aug. li. 1. de nupt. & concup. 4. to. 7. & de bono coniugali cap. 7. tom. 6. naturæ*, & eſt ſacramentū Eccleſiæ: inquantū autē eſt in officiū naturæ, duobus ordinatur, ſicut & q̄libet ali9 virtutis actus; quorū vnū exigitur ex parte ipſius agentis & hoc eſt intētio finis debiti; & ſic poniť†bonū matrimonij. proles: aliud exigiť ex parte ipſius actus, q eſt bonus in genere ex hoc quod cadit ſupra debitā materiā; & ſic eſt fides, p quā homo ad ſuā accedit, & nō ad
† Augu. de Geneſ. ad liter. li. 9. c. 7. tom. 3. & contra Iulianum, lib. 5. c. 9. to. 7. aliā. Sed vlterius habet aliquā bonitatē inquantū eſt ſacramentū, & hoc ſignificatur ipſo nomine ſacramēti.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ in prole non ſolum intelligiť procreatio prolis; ſed etiā educatio ipſius: ad quā ſicut ad finem, ordinatur tota communicatio operū, quæ eſt inter virum & vxorem, inquantū ſunt matrimonio coniuncti: q̄a patres naturaliter theſaurizant filijs, vt patet 2. Corint. 12. Et ſic in prole, quaſi in principali fine; alius, quaſi ſecundarius, includitur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd fides non accipitur hic prout eſt virtus Theologica: ſed prout eſt pars iuſtitiæ, ſecundum quod fides dicitur ex hoc quod fiāt dicta in conuerſatione promiſſorum; quia in matrimonio, cùm ſit quidam contractus, eſt quædam promiſſio per quam talis vir tali mulieri determinatur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut in promiſſione matrimonij continetur, vt neuter ad aliū torum accedat: ita etiā ꝙ ſibi inuicē debitū reddant, & hoc etiā eſt principalius, cum ſequatur ex ipſa mutua poteſtate in inuicem data; & ideo vtrumq; ad fidē pertinet. Sed in
** Loco citato in arg.* lib. Sentent*. ponitur illud quod eſt minus manifeſtū.

AD QVARTVM dicēdū, ꝙ in ſacramēto non ſolu intelligēda eſt indiuiſio: ſed oīa illa quæ cōſequuntur matrimoniū ex hoc quod eſt ſignū cōiunctionis Chriſti & Eccleſiæ. Vel dicēdum, ꝙ vnitas quā obiectio tangit, pertinet ad ſidē, ſicut & indiuiſio ad ſacramentum.

AD QVINTVM dicendū, ꝙ fides non accipitur hic pro aliqua virtute, ſed pro quadā conditione virtutis, ex qua fides nominatur, quæ imponitur pars iuſtitiæ.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſicut debitus vſus boni vtilis accipit rationē honeſti, non quidē ex vtili, ſed ex ratione quæ rectū vſum facit; ita etiā ordinatio ad aliquod bonū vtile pōt facere bonitatē honeſtatis ex vi rationis debitā ordinationē faciētis; & hoc modo matrimonium ex hoc ꝙ ordinatur ad prolē, vtile eſt; & nihilominus honeſtum, inquantum debitè ordinatur.

** li. 4. diſt. 31. paragr. B. in fine.* AD SEPTIMVM dicendum, ꝙ ſicut Mag. ſt r dicit 31. Diſt 4. Sentent*. ſacramentū non dř hic ipſum matrimoniū, ſed inſeparabilitas eius, quæ eiuſdem eſt rei ſignū cuius eſt matrimoniū. Vel dicendū, quod quāuis matrimoniū ſit ſacramentū, tñ aliud eſt matrimonio eſſe matrimoniū, & aliud eſt ei eſſe ſacramētū; q̄a non ſolū ad hoc eſt inſtitutū vt ſit in ſignū rei ſacræ, ſed ēt vt ſit in officiū naturæ: & ideo ratio ſacramēti eſt quędā conditio adueniens matrimonio ſm ſe conſiderato, ex quo etiā honeſtatē habet: & ideo ſacramētalitas eius (vt ita dicā) ponitur inter bona honeſtantia matrimoniū, & ſecundū hoc in tertio bono matrimonij, ſcilicet ſacramento, non ſolùm intelligitur inſeparabilitas, ſed etiam omnia quæ ad ſignificationem ipſius pertinent.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacramentū ſit principalius inter bona matrimonij. 201

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſacramentum non ſit principalius inter bona matrimonii: quia finis eſt potiſſimum in vno quoque: ſed proles eſt matrimonij finis: ergo proles eſt principalius matrimonij bonum.

¶ 2 Præterea, Principalius in ratione ſpeciei eſt differentia, quæ cōplet ſpeciem, quam genus; ſicut forma, quam materia, in cōſtitutione rei naturalis. Sed ſacramentum competit matrimonio ex ratione ſui generis, proles autem & fides ex ratione differentiæ, inquantum eſt tale ſacramentum. Ergo alia duo ſunt magis principalia in matrimonio, quàm ſacramentum.

¶ 3 Præterea, Sicut inuenitur matrimoniū ſine prole & fide, ita inuenitur ſine inſeparabilitate; ſicut patet quando alter coniugum ante matrimonium conſummatum ad religionem tranſit: ergo nec ex hac ratione ſacramentum eſt in matrimonio principalius.

¶ 4 Præterea, Effectus non pōt eſſe principalior ſua cauſa: ſed conſenſus qui eſt cauſa matrimonij, frequenter immutatur: ergo & matrimoniū diſſolui pōt, & ſic inſeparabilitas nō ſemper concomitatur matrimoniū.

¶ 5 Præterea, Sacramenta quæ habent effectū perpetuum, imprimunt characterē: ſed in matrimonio non imprimitur character: ergo non adeſt ei inſeparabilitas perpetua; & ideo ſicut eſt matrimonium ſine prole, ita poteſt eſſe ſine ſacramento; & ſic idem quod prius.

SED CONTRA, Illud ꝙ ponitur in definitione rei, eſt ſibi maximè eſſentiale: ſed indiuiſio quæ perti-
Q. 44. ar. 3 ex Mag. li. 4. Sent. diſt 27. parag. B. net ad ſacramentum, ponitur in definitione ſuprà* de matrimonio data, non autem proles vel fides: ergo ſacramentum inter alia eſt in matrimonio eſſentialius.

¶ Præterea, Virtus diuina, quæ in ſacramentis operatur, eſt efficacior q̄ virtus humana: ſed proles & fides pertinent ad matrimonium, ſecundum quòd eſt in officium naturæ humanæ; ſacramentum autem, ſecundum quòd eſt ex inſtitutione diuina: ergo ſacramentum eſt principalius in matrimonio, quam alia duo.

RESPONDEO dicendū, ꝙ aliquid dř in re aliqua principalius altero, duobus modis; aut quia eſt eſſentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, ſic omnibus
Aug. li. 1. de nup. & concup. ca. 17. tom. 7. modis ſacramētū eſt principalius inter tria cōiugij bona: q̄a pertinet ad matrimoniū, inquantū eſt ſacramētū gratiæ, alia verò duo pertinent ad ipſum inquantū eſt quoddā naturæ officium: perfectio autē gratiæ eſt dignior perfectione naturæ. Si autē dicatur principalius quia eſſentialius, ſic diſtinguēdū eſt, quia fides & proles poſſunt dupliciter cōſiderari. Vno modo in ſeipſis; & ſic pertinent ad vſum matrimonij, per quem & proles producit, & pactio coniugalis ſeruatur: ſed indiuiſibilitas quā ſacramētū importat, pertinet ad ipſum matrimoniū ſecundū ſe, q̄a ex hoc ipſo ꝙ per pactionem coniugalē ſui poteſtatē ſibi inuicem in perpetuum cōiuges tradunt, ſequitur ꝙ ſeparari non poſſint: & inde eſt ꝙ matrimonium nunquam inuenitur ſine inſeparabilitate: inuenitur autem ſine fide & prole, quia eſſe rei nō dependet ab vſu ſuo: & ſecundum hoc ſacramētum eſt eſſentialius matrimonio, quàm fides & proles. Alio modo poſſunt cōſiderari fides & proles, ſecundū

quod

ꝙ ſunt in ſuis principijs, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum ſeruãdi fidem: ſine qbus etiam matrimonium eſſe non poteſt: quia hæc in matrimonio ex ipſa pactione coniugali cauſantur: ita ꝙ ſi aliquid contrarium huius exprimeretur in conſenſu qui matrimonium facit, non eſſet verũ matrimoniũ: & ſic accipiendo fidem & prolem, proles eſt eſſentialiſſimum in matrimonio; & ſecundo fides; & tertiò, ſacramentum: ſicut etiam homini eſt eſſentialius eſſe naturæ, q̃ eſſe gratiæ, quamuis eſſe gratiæ ſit dignius.

Gratianus 27. q. 2. c. 41.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ finis ſm intentionẽ eſt primũ in re, ſed ſm conſecutionem eſt vltimũ: & ſimiliter proles ſe habet inter matrimonij bona: & ideo quodãmodo eſt principalius, & quodãmodo non.

AD SECVNDVM dicendum, quod ſacramentum, etiam prout ponitur tertium matrimonij bonum, pertinet ad matrimonium ratione ſuæ differentiæ: dicitur enim ſacramentum ex ſignificatione huius rei ſacræ determinatæ, quam matrimonium ſignificat.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ nuptiæ ſm Augu*. ſunt bonũ mortalium, vnde in reſurrectione, neque nubẽt, neq; nubentur, vt dicitur Matth. 22. Et ideo vinculum matrimonij non ſe extendit vltra vitam, in qua contrahitur: & ideo* dr̃ inſeparabile, quia non põt in hac vita ſeparari, ſed per mortẽ ſiue corporalẽ poſt carnalẽ coniunctionẽ, ſiue ſpiritualẽ poſt ſpiritualem tantum.

De bono cõiugali ex c. 24. tom 6.
** Aug. de bono cõiug. c. 7. & 15. & de adulterinis coniug. li. 2. c. 5. et Amb. in cap. 16. Luc.*

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ quamuis conſenſus q facit matrimoniũ, nõ ſit perpetuus materialiter, id eſt, quantũ ad ſubſtantiã actus, quia ille actus ceſſat, & poteſt contrarius ſuccedere: tamen formaliter loquendo, eſt perpetuus, qa eſt de ꝑpetuitate vinculi; alias non faceret matrimoniũ, non.n. cõſenſus ad tẽpus in aliquã, matrimonium facit. Et dico formaliter, ſecundũ quod actus accipit ſpeciem ab obiecto: & ſecundum hoc matrimonium ex conſenſu inſeparabilitatem accipit.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ in ſacramẽtis, in qbus imprimitur character, traditur poteſtas ad actus ſpirituales; ſed ĩ matrimonio, ad actus corporales: vnde matrimoniũ rõne poteſtatis, quã in ſe inuicẽ cõiuges accipiũt, cõuenit cũ ſacramẽtis in qbus character imprimitur, & ex hoc habet inſeparabilitatẽ, vt Magiſter* dicit. ſed differt ab eis, inquãtũ poteſtas illa eſt ad actus corporales; & ꝓp hoc nõ imprimit characterẽ ſpũalẽ.

li. 4. Sent. di. 31. paragr. D.

202

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonij excuſetur per bona prædicta.

AD QVARTVM ſic procedit̃. Videt̃, ꝙ actus matrimonij non poſſit excuſari ꝑ bona ꝑdicta, vt nõ ſit oĩno peccatũ, qa quicunq; ſuſtinet damnũ maioris boni propter minus bonũ, peccat, qa inordinatè ſuſtinet: ſed bonũ rationis quod lædit̃ in ipſo actu coniugali eſt maius q̃ hæc tria coiugij bona: ergo prędicta bona nõ ſufficiũt ad excuſandũ cõiugalẽ cõcubitũ.

¶ 2 Præterea, Si bonũ malo addatur in genere moris, totũ efficitur malũ, non autẽ totum bonũ; quia vna circunſtantia mala facit actum malum, non autem vna bona facit ipſum bonũ: ſed actus coniugalis ſm ſe eſt malus; alias excuſatione non indigeret: ergo bona matrimonij adiuncta non poſſunt ipſum bonum facere.

¶ 3 Præterea, Vbicunque eſt immoderatio paſſionis, ibi eſt vitium in moribus, ſed bona matrimonij non poſſunt efficere quin delectatio illius actus ſit immoderata: ergo non poſſunt excuſare quin ſit peccatum.

¶ 4 Præterea, Verecũdia nõ eſt niſi de turpi actu ſm Damaſcenũ*: ſed bona matrimonij nõ tollũt erubeſcẽtiã ab illo actu: ergo nõ poſſũt excuſare qn ſit peccatũ.

lib. 2. orthod. fidei, cap. 15.

SED CONTRA, Cõcubitus cõiugalis non differt à fornicario, niſi ꝑ bona matrimonij: ſi ergo hæc nõ ſufficerent excuſare ipſum, tunc matrimoniũ ſemꝑ illicitũ remaneret, quod eſt cõtra id quod habitũ eſt ſuprà*.

** in 4. diſt. 41. art. 3. præſertim in reſp ad 4. & 5.*

¶ Præterea, Bona matrimonij ſe habẽt ad actũ eius, ſicut circunſtãtiæ debitæ, ſicut dictũ † eſt: ſed circunſtãtiæ tales ſufficienter faciunt quòd actus aliquis non ſit malus: ergo & hæc bona poſſunt excuſare matrimonium, vt nullo modo ſit peccatum.

† Ar. 1. huius q. ad 4.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ aliqs actus dr̃ excuſari dupliciter. Vno modo ex parte faciẽtis ita ꝙ nõ imputet faciẽti in culpã, quãuis ſit malus, vel ſaltẽ nõ in tãtã culpã; ſicut ignorãtia dr̃ excuſare peccatũ, ĩ toto vel in parte. Alio modo dr̃ excuſari actus ex parte ſui, ita ſcilicet ꝙ nõ ſit malus: & hoc modo prædicta bona dicunt̃ excuſare actũ matrimonij: ex eodẽ autẽ habet actus aliquis, ꝙ non ſit malus in genere moris, & quòd ſit bonus: qa nõ eſt aliqs actus indifferens, vt in 2. lib. dictũ eſt*. Dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo, bonitate virtutis: & ſic habet actus ꝙ ſit bonus ex his q̃ ipſum ĩ medio ponũt, & hoc faciunt in actu matrimonij, fides & proles, vt ex dictis patet †. Alio modo, bonitate ſacramẽti, ſm qđ actus nõ ſolum bonus, ſed etiã ſanctus dr̃: & hãc bonitatẽ habet actus matrimonij ex indiuiſibilitate cõiunctionis, ſm quã ſignificat cõiũctionẽ Chriſti ad Eccleſiã: & ſic patet ꝙ ꝑdicta bona ſufficiẽter actũ matrimonij excuſãt.

Idem ſuprà q. 41. ar. 4. corp. Ar. 2. huius q. cor. et hoc præſenti art.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ ꝑ matrimonij actum nõ incurrit homo dãnũ rationis, quantũ ad habitũ, ſed ſolum quantũ ad actũ; nec eſt inconueniens ꝙ quandoque aliquis actus, qui eſt melior ſecundũ genus ſuũ, interrumpatur pro aliquo minus bono actu: hoc enim ſine peccato fieri poteſt, ſicut patet in eo qui ab actu contemplationis ceſſat, vt interdum actioni vacet.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ratio illa procederet, ſi malum quòd inſeparabiliter comitatur concubitum, eſſet malum culpæ: nunc autem non eſt malum culpæ, ſed pœnæ tantum*, quæ eſt inobedientia concupiſcentiæ ad rationem, & ideo ratio non ſequitur.

Art. 3. q. 41. ad 3.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſuperabundantia paſſionis, quæ facit vitium, non attenditur ſm quantitatẽ ipſius ad intentionẽ ſed ſm proportionem ipſius ad rationem: vnde tunc ſolum paſſio reputatur immoderata, quãdo limites rationis excedit. Delectatio autẽ quæ fit in actu matrimoniali, quamuis ſit intenſiſſima, ſecũdum quantitatem, non tamen excedit limites ſibi à ratione præfixos ante principium ſuum, quamuis in prædicta* delectatione ratio eos ordinare non poſſit.

AD QVARTVM dicendum, quòd turpitudo illa quæ ſemper eſt in actu matrimoniali, & erubeſcentiã facit, eſt turpitudo pœnæ & non culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubeſcit.

Art 3. q. 41. ad 6.

ARTICVLVS V.

Vtrũ act⁹ matrimonialis excuſari poſſit ſine bonis matrimonij 203

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ actus matrimonialis excuſari poſſit etiam ſine bonis matrimonij. Qui.n. à natura tantùm mouetur ad actũ matrimonij non vr̃ aliquod bonũ matrimonij intẽdere, qa bona matrimonij ꝑtinẽt ad gratiã vel virtutẽ: ſed qñ aliquis ſolo appetitu naturali mouetur ad actũ prędictũ, non videtur eſſe peccatũ, quia nullũ naturale eſt malum, cùm malum ſit præter naturam, & præter odium, vt Dion*. dicit: ergo actus matrimonialis excuſari poteſt, etiam ſine bonis matrimonij.

Ca. 4. de diuinis nomi aliquã tulum ante finem.

¶ 2 Præterea, Ille qui vtitur coniuge ad fornicationẽ vitandam, nõ videtur aliquod bonum matrimonij intendere: ſed talis non peccat, vt videtur, quia ad hoc eſt matrimonium conceſſum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur, vt patet 1 Corinth. 7. ergo etiam ſine bonis matrimonij poteſt actus eius excuſari.

¶ 3 Præterea, Ille qui vtitur re ſua ad libitum, non facit contra iuſtitiam: & ſic non peccat, vt videtur: ſed per matrimonium vxor efficitur res viri, & econtrariò: ergo ſi ſe inuicem ad libitum vtuntur libidine mouente, non videtur eſſe peccatum; & ſic idem quod prius.

¶ 4 Præterea, Illud quod eſt bonum ex genere, nõ efficitur malũ, niſi ex mala intentione fiat: ſed actus matrimonij

trimonialis,quo quis cognoſcit ſuã,eſt ex gñe bonus: ergo non põt eſſe malus niſi mala intentione fiat Sed poteſt bona intentione fieri, ẽt ſi non intendat aliquod bonum matrimonij, puta cũ quis ſalutem corporalẽ ꝑ hoc intendit ſeruare,aut conſequi:ergo videtur, ꝙ etiã ſine matrimonij bonis,actus ille poſſit excuſari.

SED CONTRA, Remota cauſa, remouetur effectus: ſed cauſa honeſtatis actus mrimonialis ſunt mrimonij bona:ergo ſine eis non põt actus mrimonialis excuſari.

¶Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario,niſi in prædictis bonis: ſed concubitus fornicari* ſemper eſt malus: ergo ſi non excuſatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus ſemper erit malus.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut bona matrimonij, ſm quod ſunt in habitu, faciunt matrimonium honeſtum & ſanctum: ita ẽt ſm qđ ſunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonii honeſtum, quantum ad illa duo bona matrimonii quæ ipſius actum reſpiciunt. Vnde quando coniuges conueniunt cauſa prolis procreandæ,vel vt ſibi inuicem debitum reddãt, quæ ad * finem pertinent,totaliter excuſantur à peccato. Sed tertium bonum non pertinet ad vſum matrimonii,ſed ad eſſentiam ipſius,vt dictũ * eſt: vnde facit ipſum matrimonium honeſtum, non aũt actum eius, vt per hoc actus eius abſque peccato reddatur,quia cauſa alicuius ſignificationis conueniunt. Et ideo duobus ſolis modis coniuges abſque omni peccato conueniunt,ſ. cauſa procreandæ prolis,& debiti reddendi: aliàs autem ſemper eſt ibi peccatum,ad minus veniale.

Al. fidẽ,

Ar. 3 huius q.cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ proles prout eſt bonum ſacramenti addit ſupra prolem prout eſt bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolẽ, prout in ipſa ſaluatur bonum ſpeciei:ſed in prole, ſecũdum quod eſt bonũ ſacramenti matrimonii, vltra hoc intelligitur,vt proles ſuſcepta,vlterius ordinetur ĩ deum, & ideo oportet,ꝙ intentio naturæ, q̃ prolem intendit, referatur actu vel habitu ad intentionem prolis, prout eſt bonum ſacramenti,alias ſtaretur in creatura,qđ ſine peccato eſſe non põt:& ideo qñ natura tantũ mouet ad actum matrimonii,non excuſatur à peccato oĩno, niſi inquãtum motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlterius ad prolem, ſcđm qđ eſt bonũ ſacramenti. Nec tñ ſequitur,ꝙ motus naturæ ſit malus, ſed ꝙ ſit imperfectus:niſi ad aliquod bonũ matrimonii vlterius ordinetur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſi aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in cõiuge non eſt aliquod peccatũ, quia hæc eſt quædam redditio debiti,quæ ad bonum fidei pertinet: ſed ſi intẽdat vitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua infirmitas, & ſecundum hoc eſt peccatum veniale: nec ad hoc eſt matrimonium inſtitutum, niſi ſecundum indulgentiã, quæ eſt de peccatis venialibus.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ vna debita circunſtantia non ſufficit ad hoc, ꝙ actus ſit bonus, & iõ non oportet,ꝙ qualitercunq; qs re ſua vtatur, vſus ſit bonꝰ, ſed qñ vtitur re ſua vt dẽt, ſcđm omnes circunſtantias.

AD QVARTVM dicendum,ꝙ quamuis intendere ſanitatis conſeruationẽ non ſit per ſe malum, tñ hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intẽdat quod non eſt adhoc de ſe ordinatum, ſicut q ex ſacramento baptiſmi tantũ ſalutẽ corporalẽ quæreret, & ſimiliter etiam eſt in propoſito in actu matrimonii.

ARTICVLVS VI.

Vtrum cognoſcens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, ſed ſolam delectationem,mortaliter peccet.

204

** Refertur id Dec. 32 q. 4. ca. Liberorum. † li. 4. Sẽt d. 31. §. F*

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ quandocunq; aliquis vxorem cognoſcit, nõ intẽdẽs aliqđ bonũ matrimonij, ſed ſolã delectationẽ, mortaliter peccet. Quia ſicut Hieron * dicit, & habet in litera,† Voluptates quæ de meretricũ amplexibus capiuntur in vxore,dãnandæ ſunt: ſed non dicitur eſſe dãnabile, niſi peccatum mortale: ergo cognoſcere vxorẽ propter ſolam voluptatẽ,eſt ſemper peccatum mortale.

¶2 Præterea, Conſenſus in delectationẽ eſt peccatum mortale, vt in 2 lib.diſt 24 dictum eſt: ſed quicunque cognoſcit vxorem ſuam cauſa delectationis, conſentit in delectationem:ergo mortaliter peccat.

¶3 Præterea, Quicunque vſum creaturæ non refert ĩ deum,creatura fruitur,quod eſt peccatum mortale: ſed quicunq; vxore propter ſolam delectationẽ vtitur,hũc vſum non refert in Deum:ergo mortaliter peccat.

¶4 Præterea, Nullus debet excõicari,niſi pro peccato mortali:ſed aliquis vxorem ſola libidine cognoſcens ab introitu Eccleſiæ arcetur,vt in litera * dicitur,quaſi ſit excommunicatus: ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED CONTRA eſt,quod ſm Aug † talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana,pro quibus dicitur,Pater noſter,&c vt habetur in litera: ſed talia nõ ſunt peccata mortalia:ergo, &c.

¶Præterea, Qui cibo vtitur ad delectationem tantũ, non peccat mortaliter:ergo pari ratione qui vtitur vxore tantum cauſa libidinis ſatiandæ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ quidam dicunt, quòd qñcunque ad actum coniugalẽ libido principaliter mouet,eſt peccatũ mortale, ſed qñ mouet ex latere, tunc eſt peccatum veniale:qñ aũt oĩno delectationẽ* deſpicit & diſplicet ei, tunc eſt oĩno ſine veniali peccato, vt ſic delectationem in iſto actu quærere, ſit peccatũ mortale.delectationẽ oblatã acceptare, ſit peccatum veniale:ſed eam odire, ſit perfectionis. Sed hoc non põt eſſe, quia ſm Philoſophum in 10.† Ethicor. idem iudicium eſt de delectatione & operatione,quia operationis bonæ eſt delectatio bona,& malæ,mala. Vnde,cum actus matrimonialis non ſit per ſe malus, nec quærere delectationem erit peccatum mortale ſemper.

Et ideo dicendum,ꝙ ſi delectatio quæratur vltra honeſtatem matrimonij, vt * ſ.aliquis in coniuge non attendat,ꝙ coniunx eſt,ſed ſolum quòd mulier, paratus idem facere cum ea,ſi non eſſet coniunx, eſt peccatum mortale:& ideo talis dicitur † ardentior amator vxoris quia,ſ.ardor ille extra bona matrimonij effertur. Si aũt quæratur delectatio intra limites matrimonij, vt ſ. talis delectatio in alia non quæreretur,quàm in coniuge, ſic eſt veniale peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit,quando nihil aliud in ea attendit,quàm quod in meretrice attenderet.

AD SECVNDVM dicẽdum,quòd conſenſus in delectationem concubitus, qui eſt peccatum mortale,eſt peccatum mortale: non autem talis delectatio eſt matrimonialis actus.

AD TERTIVM dicendum ꝙ quamuis delectationẽ non referat actu in deum,non tamen ponit in ea vltimum voluntatis finẽ, aliàs eam vbicunque indifferenter quæreret: & ideo non oportet, ꝙ creatura fruatur, ſed vtitur creatura actu propter ſe, ſe autem habitualiter propter deum,quãuis non actu.

AD QVARTVM dicendum,ꝙ hoc non dicitur propter hoc, quòd ex hoc peccato homo excõicationẽ mereatur, ſed quia ſpiritualibus ſe reddit inhabilem, propter hoc quod efficitur in actu illo totus caro.

*li. 4 Sent. diſt. 31 paragr. H.& I.ex Grego in ſi 12 lib.Epiſt. † Id habet Beda ſuper illud 1.Co. 7 Melius eſt nubere,et dicitur eſſe Au. i ſer. de bono nuptiarũ.Sed habetur in Sent.li. 3. cõtra Iulianũ Pelag ca. 16. Et li. 2. cõtra eundẽ parum ante fi. *li.4. Sẽt. diſt.31.paragr.F. † Al. reſpuit. †li.10 ca. 3. & 4. *Al ſi. †Hier. epiſt.1. contra Iouinianum in fin. et habetur 4. Sen. di. 31 para F ante finẽ.*

QVAESTIO L.

De impedimẽtis matrimonij in generali vnico articulo diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimentis matrimonij.
¶Et primo in generali.
¶Secundo in ſpeciali.

ARTICVLVS VNICVS 205

Vtrum matrimonio conuenienter impedimenta aſſignentur. *Tho.4.di. 34 q. vnica,arti. 1.*

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ matrimonio conuenienter impedimenta aſſignentur.

tur Matrimonium enim quoddam ſacramētum eſt cōtra aliis diuiſum, ſed aliis non aſſignantur impedimēta: ergo nec matrimonio aſſignari debent.

¶2 Præterea, Quanto aliquid eſt minus perfectum, tāto paucioribus modis impediri pōt: ſed matrimonium inter alia ſacramenta eſt minus perfectū: ergo vel nulla, vel pauciſſima impedimenta ei aſſignari debent.

¶3 Præterea, vbicunq; eſt morbus, ibi neceſſarium eſt remedium morbi: ſed concupiſcentia, in cuius remediū matrimonium eſt* indultum, eſt in omnibus: ergo non debet eſſe aliquod impedimentum, quod aliquam perſonam penitus illegitimam faciat ad contrahendum.

Al. indultum.

¶4 Præterea, illegitimum dr̄ qđ eſt contra legem. Sed hmōi impedimenta, q̄ matrimonio aſſignātur nō ſunt contra legē naturæ, qa non ſimiliter inueniunt̄ in quolibet ſtatu humani generis: plures n gradus conſanguinitatis inueniunt̄ eſſe prohibiti vno tpe, q̄ alio. Lex aūt humana non pōt (vt vr̄) matrimonio impedimenta p̄ſtare, quia matrimonium non eſt ex inſtitutione humana, ſed diuina: ſicut & alia ſacramenta. Ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta aſſignari, quæ faciant perſonas illegitimas ad contrahendum.

¶5 Præterea, Legitimum & illegitimum per hoc qđ eſt contra legem vel non contra legem differunt: inter q̄ non cadit medium, cùm ſint oppoſita ſm affirmationem & negationem: ergo nō poſſunt eſſe aliqua matrimonii impedimenta, quibus perſonæ mediæ inter legitimas & illegitimas conſtituantur.

¶6 Præterea, Coniunctio viri & mulieris non eſt licita niſi in matrimonio: ſed oīs coniunctio illicita dirimi dēt: ergo ſi aliquid matrimonium contrahendū impediat, hoc dirimet contractum de facto, & ſic non debent aliqua impedimenta matrimonio aſſignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractū.

¶7 Præterea, Nullo impedimento pōt à re aliqua remoueri, qđ in definitione ipſius cadit: ſed indiuiſibilitas cadit in definitione matrimonii: ergo non pn̄t eſſe aliqua impedimenta, quæ matrimoniū contractū dirimāt.

¶8 SED CONTRA, Videtur, quod debeant eſſe infinita matrimonii impedimenta. Quia matrimonium, quoddam bonum eſt: ſed infinitis modis eſt defectus boni, vt dicit Dionyſ. 4. cap. de di. nom.* ergo infinita ſunt impedimenta matrimonii.

e 4 par. 4. inter med & finem.

¶9 Præterea, impedimenta matrimonii accipiuntur ſm cōditiones particularium pſonarū: ſed cōditiones hmōi ſunt infinitæ: ergo & matrimonii impedimenta.

RESPONDEO dicendum,* quòd in matrimonio ſunt qdā q̄ ſunt de eſſentia matrimonii, & quædam quæ ſunt de ſolennitate eius, ſicut & in aliis ſacramētis & quia remotis his, quæ ſunt de ſolēnitate eius, ſicut & in aliis ſacramentis, adhuc manet verum ſacramentū, ideo impedimenta quæ contrariantur his, quæ ſunt de ſolennitate ſacramenti, non efficiunt, quin ſit verum matrimonium, & talia dn̄t impedire matrimonium cōtrahendum, ſed non dirimunt contractum, ſicut prohibitio Eccleſiæ, & tempus feriarum. Vnde verſus.

Eccleſia vetitum, necnon tempus feriarum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Impedimenta aūt quæ cōtrariantur his, quæ ſunt de eſſentia matrimonij, faciunt vt non ſit verū matrimoniū & iō dicuntur non ſolum impedire contrahendū, ſed dirimere iam contractum, quæ his verſibus continent̄.

Error, conditio votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis ſi fortè coire nequibis,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant,

Horum aūt numerus ſic accipi poteſt: Poteſt enim matrimonium impediri aut ex parte cōtractus mr̄imonij, aut ex parte contrahentium Si primo modo cum contractus matrimonij fiat per volūtarium cōſenſum, qui tollitur per ignorantiā & per violentiam, erunt duo impedimenta matrimonij, ſ. vis, i. coactio, & error ex parte ignorantiæ. Et ideo de iſtis duobus impedimentis ſuprà Magiſter† determinauit, vbi agebatur de cauſa matrimonij nunc aūt agit de impedimentis q̄ accipiuntur ex parte pſonarum contrahentiū, q̄ ſic diſtinguuntur. Pōt. n. aliquis impediri a matrimonio contrahendo vel ſimpliciter, vel reſpectu alicuius pſonæ. Si ſimpliciter, vt cū nulla poſſit matrimoniū contrahere, hoc nō pōt eſſe niſi quia impeditur à matrimoniali actu, qđ qdem contingit dupliciter. Primò, quia non pōt de facto, ſiue qa oīno non poſſit, & ſic ponit̄ impedimentū, impotētia coeundi: ſiue qa nō liberè poſſit, & ſic ponit̄ impedimentū ſeruitutis conditio. Scđo, qa non licitè pōt, & ſm qđ ad continentiā obligat̄, qđ contingit dupliciter. quia vel obligatur ex officio ſuſcepto, & ſic eſt impedimentū ordinis: vel ex voto emiſſo, & ſic impedit votū. Si aūt impeditur aliquis à matrimonio, nō ſimpliciter, ſed reſpectu alicuius perſonæ: vel hoc eſt propter obligationē ad alterā pſonā, ſicut qui vni, matrimonio iunct* eſt, non pōt alteri coniungi, & ſic eſt ligamen matrimonij: vel quia deficit proportio ad alteram perſonam, & hoc pp tria. Primo quidem propter nimiam diſtantiam ad ipſam, & ſic eſt diſparitas cultus. Scđò, propter nimiā propinquitatem, & ſic ponitur triplex impedimentū, ſ. cognatio, quæ importat propinquitatem duarum perſonarum ratione tertiæ matrimonio iunctæ, & publicæ honeſtatis iuſtitia, in qua eſt propinquitas duarum pſonarū,* reſpectu tertiæ p ſponſalia iunctæ. Tertio propter indebitam coniunctionem ad ipſam, primò factā: & ſic impedit crimen adulterij prius cum ipſa cōmiſſi.

4. Senten. diſtin. 29. & 30.

**Al. ratione.*

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ etiā alia ſacramenta impediri poſſunt, ſi aliquid quod ſit de eſſentia vel ſolennitate ſacramēti, ſubtrahatur, vt dictū* eſt Sed tū magis matrimonio, quàm alijs ſacramentis impedimenta aſſignantur propter tres rationes. Primo, qa matrimonium conſiſtit in duobus: & ideo pluribus modis pōt impediri, q̄ alia ſacramenta, quæ vni perſonæ competunt ſingulariter. Secundo, quia matrimonium hēt ī nobis cauſam & in deo, ſed alia quædam ſacramenta ſolum in Deo. Vnde & pœnitentiæ, quæ habet cauſam in nobis aliquo modo, Magiſter* ſuprà qdā impedimenta aſſignauit vt hypocriſim, ludos, & hmōi. Tertiò, quia de alijs ſacramentis eſt præceptum vel conſilium, ſicut de bonis perfectoribus: ſed de matrimonio eſt Indulgētia, ſicut de bono minus perfecto. & ideo, vt detur occaſio proficiendi in melius. plura impedimenta aſſignantur matrimonio, quàm aliis ſacramentis.

In corp. huius art. in initio.

li. 4 Sent. diſtin. 14.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ perfectiora pluribus modis impediri poſſunt, inquantum ad ea plura requiruntur: ſi autem ſit aliquod imperfectum, ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimēta, & ſic eſt de matrimonio.

AD TERTIVM dicendum, q̄ rō illa procèderet, ſi non eſſent alia remedia, qbus eī poſſet efficacius morbo concupiſcentiæ ſubueniri, quod falſum eſt.

AD QVARTVM dicendū, q̄ perſonæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo, q̄ ſunt contra legem, qua matrimonium ſtatuitur. Matrimonium autem, inquantū eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ: inquantum eſt ſacramentū, ſtatuit̄ iure diuino: inquantū eſt in officiū communitatis, ſtatuitur lege ciuili. Et ideo ex qualibet dictarū legū pōt aliqua pſona effici ad matrimoniū contrahendū illegitima. Nec eſt ſimile de aliis ſacramentis, q̄ ſunt ſacramenta tantū. Et quia lex naturalis ſm diuerſos ſtatus recipit determinationes diuerſas, & ius poſitiuum etiā variatur ſm diuerſas hominum conditiones in diuerſis temporibus, ideo Magiſter* ponit in diuerſis temporibus diuerſas perſonas illegitimas fuiſſe.

li. 4 Sentī diſt. 34 paragr. A.

AD QVINTVM dicendum, quod lex pōt aliqd prohibere vel vniuerſaliter, vel in parte, quantum ad aliquos caſus & ideo inter eſſe totaliter ſm legem, & eſſe totaliter contra legem, quæ ſunt contrariè oppoſita,*

nor

non ſecundum affirmationẽ & negationem; cadit medium eſſe aliqualiter ſm legem, & aliqualiter contra legẽ: & pp hoc ponuntur quædã perſonæ mediæ inter ſimpliciter legitimas & inter ſimpliciter illegitimas.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ illa impedimenta, quæ non dirimunt matrimoniũ contractũ, impediũt quandoque contrahendum, non vt non fiat, ſed vt nõ licitè fiat: & tamen ſi fiat, verum matrimoniũ contractum eſt, quãuis contrahens peccet: ſicut ſi aliquis conſecraret poſt comeſtionẽ, peccaret, cõtra ſtatutũ Eccleſiæ faciens; nihilominus verũ ſacramentũ pficeret, q̃a ieiunium conſecrantis non eſt de neceſſitate ſacramẽti.

In corp. ar.

AD SEPTIMVM dicendum, ꝙ impedimenta prædicta * non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quaſi ſoluentia verũ matrimoniũ, quod ritè contractum eſt, ſed quia ſoluunt matrimonium quod contractum eſt de facto, & non de iure. Vnde ſi impedimentorum aliquod matrimonio ritè facto ſuperueniat, matrimonium ſoluere non valet.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, ſunt infinita, ſicut & omnes cauſæ per accidens: ſed cauſæ corrumpentes aliquod bonũ per ſe, ſunt ordinatæ, & determinatæ, ſicut etiam cauſæ conſtituentes: q̃a cauſæ deſtructionis & conſtructionis alicuius rei, ſunt oppoſitæ, vel eædem contrario modo ſumptæ.

AD NONVM dicendum, ꝙ conditiones particularũ perſonarum in ſingulari ſunt infinitæ, ſed in generali poſſunt reduci ad certũ numerũ: ſicut in medicina patet, & in oĩbus artibus operatiuis, q̃ sũt particulariũ, in quibus & actus conſiderantur & cõditiones.

QVÆSTIO LI.

De impedimento erroris, in duos articulos diuiſa.

DEINDE cõſiderandum eſt de impedimentis matrimonij in ſpeciali. Et primo de impedimento erroris.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrũ error de ſui natura matrimoniũ ĩpediat.

¶ Secundo, quis error.

ARTICVLVS PRIMVS.

206 *Vtrũ error conuenienter ponatur impedimentũ matrimonij.*

Tho. 4 diſ. 30. q. 1. ar. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ error non debeat poni matrimonij impedimentum per ſe. Conſenſus. n. qui eſt cauſa efficiens matrimonij,* impeditur, ſicut & voluntarium, ſed voluntarium ſm Philoſophũ in 3. Ethic. † ponitur impediri p ignorãtiam, q̃ non eſt idem quod error, q̃a ignorantia nullã cognitionẽ ponit, ſed error ponit, eo quod approbare falſa p veris eſt error, ſecundum Augu. * ergo non debuit hic poni impedimẽtum matrimonij, error: ſed magis ignorantia.

**q. 45. ar. 5* *† lib. 3. c. 1* *li. 9. de Trinit. cap. 10. tomo 3.*

¶ 2 Præterea, Quod de ſui natura põt impedire matrimonium, habet contrarietatem ad bona matrimonij, ſed error non eſt huiuſmodi: ergo error de ſui natura non impedit matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut cõſenſus requirit ad matrimoniũ ita ĩtētio requiritur ad baptiſmũ. Sed ſi aliq̃s baptizat Ioannẽ, & credit baptizare Petrũ, nihilominus Ioãnes verè baptizatus ẽ: ergo error nõ excludit matrimoniũ.

Hoc ar. habet Gratia. cau. 26. q. 1

¶ 4 Præterea, Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium, ſed ibi fuit error: ergo error non excludit matrimonium.

SED CONTRA eſt, q̃d in Digeſtis * dr̃, Quid tam contrariũ eſt conſenſui, q̃ error? ſed conſenſus requiritur ad matrimoniũ: ergo error matrimoniũ impedit.

** In Dig. de iuriſdi. omn. iudi. L. Si per errorem.*

¶ Præterea, Conſenſus aliquid voluntarium nominat, ſed error impedit voluntarium: quia voluntariũ, ſm Philoſophum † & Gregorium * Niſſenum & Damaſcenum, † eſt, cuius principium eſt in aliquo ſciente ſingularia, in quibus eſt actus, quod erranti non cõpetit: ergo error matrimonium impedit.

† Ari. li. 3 Ethic. c. 1 ** Greg. Niſ. li. 5. c. 1* *† Damaſ. lib. 2. ca. 24*

RESPONDEO dicendum, ꝙ quicquid impedit cauſam de ſui natura, impedit & effectũ ſimiliter; cõſenſus aũt eſt cauſa matrimonij, vt dictũ * eſt: & ideo ꝙ euacuat conſenſum, euacuat matrimoniũ. Conſenſus autem voluntatis eſt actus, qui præſupponit actũ intellectus: deficiente autem primo, neceſſe eſt defectũ contingere in ſecundo: & ideò qñ error cognitionẽ impedit, ſequitur etiã in ipſo conſenſu defectus: & per conſequens in matrimonio: & ſic error de iure naturali habet, ꝙ euacuet matrimonium.

Quaſ. 45. art. 1.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ignorantia differt ſimpliciter loquendo ab errore: q̃a ignorantia de ſui rõne non importat aliquẽ cognitionis actum: ſed error ponit iudicium rationis peruerſum de aliquo, tamẽ quantũ ad hoc quod eſt impedire voluntarium, non differt, vtrum dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia põt impedire voluntarium, niſi quæ habet errorẽ adiunctũ; eo ꝙ actus voluntatis præſupponit æſtimationem ſiue iudiciũ de aliquo in quod fertur; vnde ſi eſt ibi ignorantia, oportet ibi eſſe errorem: & ideo etiam ponitur error quaſi cauſa proxima.

Erroris et ignorantiæ differentia.

AD SECVNDVM, dicẽdum, quòd quãuis nõ contrarietur ſecundum ſe matrimonio; contrariatur ei tamen quantum ad cauſam ſuam.

AD TERTIVM dicendum, quòd character baptiſmi non cauſatur ex intentione baptizantis directè: ſed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio aũt operatur ſolùm vt dirigens elementum materiale ad effectũ proprium: ſed vinculum coniugale ex ipſo cõſenſu cauſatur * directè: & ideo non eſt ſimile.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ ſicut Magiſter 30 di. 4. ſentẽtiarũ dicit: † Matrimoniũ q̃d fuit inter Liã & Iacob, nõ fuit perfectũ ex ipſo concubitu, q ex errore cõtigit, ſed ex cõſenſu q poſtmodũ acceſſit, tñ vterque à peccato excuſatur, vt patet in eadem diſtinctione.*

vt dictũ eſt q. 45. art. 1. *† li. 4. Sen. diſt. 30. paragr. A in medio. §* **li. 4. Sen. diſt. 30. eodem § A.*

ARTICVLVS II.

207 *Vtrum omnis error matrimonium impedit.*

lib. 4 Sen. diſt. 30. paragr. A. art. præc.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ oĩs error matrimoniũ impediat, & non ſolũ error cõditionis aut pſonę, vt ĩ litera * dr̃. Quia q̃d cõuenit alicui ſm ſe, cõuenit ei ſm totũ ſuum ambitũ. Sed error de ſui natura habet q̃d matrimoniũ impediat, vt dictũ eſt: * ergo oĩs error matrimoniũ impedit.

¶ 2 Præterea, Si error, inquãtũ huiuſmodi, matrimonium impedit, maior error magis debet impedire: ſed maior eſt error fidei, qui eſt in hæreticis non credentibus hoc ſacramentum, q̃ error perſonæ: ergo magis debet impedire, quam error perſonæ.

¶ 3 Præterea, Error nõ euacuat matrimoniũ, niſi inquãtũ tollit volũtariũ: ſed ignorãtia cuiuſlibet circunſtantiæ volũtariũ tollit, vt patet in 3. Ethic * ergo non ſolũ error cõditionis & pſonæ, matrimoniũ impediũt.

li. 3. c. 1.

¶ 4 Præterea, Sicut conditio ſeruitutis aliq̃d eſt annexũ accidens perſonæ: ita qualitas corporis aut animi: ſed error conditionis impedit matrimonium: ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

¶ 5 Præterea, Sicut ad conditionẽ pſonæ pertinet ſeruitus & libertas: ita nobilitas, vel ignobilitas, aut * ſtatus dignitatis & priuatio eius: ſed error conditionis libertatis vel ſeruitutis impedit matrimonium: ergo & error aliorum dictorum.

**Al. dignitas ſtatus.*

¶ 6 Præterea, Sicut cõditio ſeruitutis ĩpedit, ita ẽt diſparitas cult⁹ & impotẽtia coeũdi; vt ĩ. dicet: ergo ſicut error cõditionis ponit matrimonij ĩpedimẽtũ, ita error circa alia hmõi dꝫberet ĩpedimẽtũ matrimonij poni.

Q. 52. ar. 2 et q. 58. ar. 1. & q. 59. ar. 1.

SED CONTRA, Vr̃, ꝙ nec error pſonæ matrimoniũ impediat. Quia ſicut emptio ẽ q̃dã cõtract⁹, ita ẽt matrimoniũ: ſed in emptione & vẽditione ſi det aurũ æquiualens p alio auro, nõ impedit venditio: ergo nec matrimoniũ impedit, ſi pro vna muliere alia accipiat.

¶ Præterea, Poteſt contingere quod per multos annos iſte error detineatur, & filios & filias generent ſimul: ſed graue eſſet dicere quod tunc eſſent diuidendi: ergo primus error non fruſtrauit matrimonium.

¶ Præterea, Poteſt contingere quod frater viri, in quem ſe credit conſentire mulier, offeratur ei, & cum eo cõmiſceatur carnaliter: & tũc vr̃, quod nõ poſſit redire ad illũ, in quem conſentire ſe credidit: ſed debeat ſtare cũ fratre eius: & ſic error perſonæ nõ impedit matrimoniũ.

Similes argu. proponit Gratia. 19 q. post medium.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut error ex hoc quod inuoluntarium cauſat, habet excuſare peccatũ; ita habet quòd matrimonium impediat ex eodem: error autem non excuſat à peccato; niſi ſit illius circunſtantiæ; cuius appoſitio vel remotio faciat differentiã liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrẽ baculo ferreo, quem credit ligneum eſſe, non excuſatur à toto quãuis fortè à tanto: ſed ſi credat quis percutere filium cauſa diſciplinæ, & percutiat patrem, excuſatur à toto, adhibita debita diligentia. Vnde oportet, quòd error qui matrimonium impedit, ſit alicuius eorũ quæ ſunt de eſſentia matrimonij. Duo autem includit matrimonium. ſ. perſonas duas, quæ coniungũtur, & mutuã poteſtatẽ in inuicẽ, in qua matrimonium cõſiſtit: Primum autem tollitur per errorem perſonæ; ſecundum, per errorem conditionis, quia ſeruus nõ põt poteſtatem ſui corporis liberè alteri tradere, ſine conſenſu ſui domini; & pp hoc, hi duo errores matrimonium impediunt, & non alij.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis, quòd impediat matrimoniũ, ſed ex natura differẽtiæ adiunctæ: prout ſcilicet eſt error alicuius eorũ, quæ ſunt de eſſentia matrimonij. *

In corp.

AD SECVNDVM dicendum, quòd error infidelis de matrimonio eſt circa ea quæ ſunt matrimoniũ conſequentia: ſicut an ſit ſacramentum, vel an ſit licitum: & ideo error talis matrimonium non impedit † ſicut nec error circa baptiſmum impedit acceptionẽ characteris dummodo intendat facere vel recipere quod Eccleſia dat, quamuis credat nihil eſſe.

3. p. q. 67. ar. 5. corp.

AD TERTIVM dicendũ, quod non quælibet circunſtãtiæ ignorantia cauſat inuolũtarium, quod excuſat peccatũ; vt dictũ eſt: * & propter hoc ratio non ſequit.

AD QVARTVM dicendum, † quòd diuerſitas fortunæ non variat aliquid eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonij, nec diuerſitas qualitatis, ſicut facit conditio ſeruitutis: & ideo ratio non ſequitur.

AD QVINTVM, dicendum, quòd * error nobilitatis, inquantum huiuſmodi, non euacuat matrimonium eadẽ ratione qua nec error qualitatis: ſed ſi error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit matrimonium: vnde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtam perſonam directè, error nobilitatis ipſius non impedit matrimonium: ſi autẽ directè intendit conſentire in filiũ regis, quicunque ſit ille, tunc ſi alius præſentetur ei quam filius regis, eſt error perſonæ, & impedietur matrimonium.

*Ar. prace. & in corp. huius arti. † Gratia. in Decret. caussa 29. q. 1. *Gratian' ibi. & Magister. 4 Ti. ten. dis. 30. paragr. A.*

AD SEXTVM, dicẽdum, quod error etiam aliorũ impedimentorum matrimonij, quãtum ad ea, quæ faciunt perſonas illegitimas, impedit matrimoniũ: ſed ideo de errore illorũ non facit mentionẽ, quia illa impediunt matrimonium: ſiue cum errore ſiue ſine errore, vt ſi aliqua contrahat cum ſubdiacono, ſiue ſciat, ſiue neſciat, nõ eſt matrimoniũ; * ſed cõditio ſeruitutis non impedit, ſi ſeruitus ſciatur: & ideo non eſt ſimile.

Gratia ibi. q. 2. ca. 3.

AD SEPTIMVM dicendũ, quod pecunia in cõtractibus accipitur quaſi menſura aliarũ rerũ, vt patet in 5. Ethic. * & non quaſi pp ſe quæſita: & ideo ſi nõ detur illa pecunia, quæ credebatur, ſed alia æquiualens, nihil obeſt contractui: ſed ſi in re quæſita propter ſe eſſet error, impediretur contractus, ſicut ſi alicui venderet̃ aſinus pro equo. Et ſimiliter eſt in propoſito.

li. 5. ca. 5.

AD OCTAVVM dicendum, quòd quantumcũ que fuerit cum ea, niſi de nouo conſentire velit, non eſt matrimonium.

AD NONVM dicendum, quod ſi ante non conſenſerat in fratrem eius, põt eum quem per errorem accepit, retinere nec põt ad fratrem eius redire, præcipuè ſi ſit cognita carnaliter ab eo quem accepit. Si autem cõſenſerat in primũ per verba de præſenti, non põt ſm̃ habere primo viuente, ſed poteſt vel ſm̃ relinquere, vel ad primũ redire & ignorantia facti excuſat peccatum, ſicut & excuſaretur poſt conſummatum matrimoniũ ſi à conſanguineo viri ſui fraudulenter cognoſceretur, quia fraus alterius non debet ſibi præiudicare.

QVÆSTIO LII.

De impedimẽto conditionis in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimẽto conditionis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conditio ſeruitutis matrimonium impediat.

¶ Secundo, vtrum ſeruus ſine conſenſu domini poſſit matrimonium contrahere.

¶ Tertio, vtrum aliquis poſtquam vxoratus eſt, poſſit ſe ſeruum facere ſine conſenſu vxoris.

¶ Quarto, vtrum filij debeant ſequi conditionem patris vel matris.

208

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conditio ſeruitutis impediat matrimonium.

Tho. 4 diſ. 36. q. vnica, ar. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod conditio ſeruitutis non impediat matrimoniũ. Nihil enim impedit matrimonium, niſi quod habet aliquam contrarietatem ad ipſum: ſed ſeruitus nõ habet aliquam contrarietatem ad matrimoniũ, aliàs inter ſeruos nõ poſſent eſſe coniugia: ergo ſeruitus nõ impedit matrimonium.

¶ 2 Præterea, Illud quod eſt contra naturam, nõ põt impedire illud, quod eſt ſm̃ naturam: ſed ſeruitus eſt contra naturã, qa ſicut dicit Greg. * Contra naturam eſt, hominem homini velle dominari: quod etiam patet ex hoc quòd homini dictũ eſt, vt præſit piſcibus maris, &c. non autem vt præſit homini: ergo non põt impedire matrimonium, quod eſt naturale.

In Pastorali par. 2. ca. 6.

¶ 3 Præterea, Si impediat, aut hoc eſt de iure naturali, aut de iure poſitiuo: non de iure naturali; qa ſecundũ ius naturale omnes homines ſunt æquales; vt Grego. * & Boetius dicunt: & in principio Digeſtorũ † dicitur, quod ſeruitus non eſt de iure naturali: poſitiuũ etiam ius deſcendit à naturali, vt Tullius dicit: ergo ſm̃ nullũ ius, ſeruitus impedire poteſt matrimonium.

In Pastorali par. 2. c. 6. † In Digesto veteri libro 1 tit. 1. tit. 5. lege 4

¶ 4 Præterea, Illud quod impedit matrimoniũ, æqualiter impedit, ſiue ſciatur, ſiue ignoretur, vt patet de cõſanguinitate: ſed ſeruitus vnius cognita ab altero, nõ impedit matrimoniũ: ergo ſeruitus, quantum in ſe eſt, non habet quòd impediat matrimoniũ, & ita non deberet poni per ſe matrimonij impedimentũ ab aliis diſtinctum.

¶ 5 Præterea, Sicut cõtingit eſſe errorẽ circa ſeruitutẽ, vt putetur liber q ſeruus ẽ ita põt eſſe error de libertate, vt puteſ ſeruus q ẽ liber: ſed libertas nõ ponit̃ matrimonij impedimẽtũ: ergo nec ſeruitus deberet poni.

¶ 6 Præterea, Magis facit grauem ſocietatem matrimonij, & plus impedit prolis bonũ, morbus lepræ, q̃ ſeruitus; ſed * lepra non ponitur impedimentum matrimonij ergo nec ſeruitus debet poni.

Decre. li. 4 ti. 8. ca 2

SED CONTRA eſt, quod Decre. † dicit de coniugio ſeruorum, quòd error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

† In Decre. li 4 titu. 9. cap. 2. & 4.

¶ Præterea Matrimonium eſt de bonis per ſe expetẽdis, inquantum habet honeſtatem: ſed ſeruitus eſt de pſe fugiendis ergo matrimonium & ſeruitus ſunt contraria, & ſic ſeruitus matrimonium impedit.

RESPON-

Aug li. 12 cõtra Fauſtum, & in li. de bo. coniugali. ** In decr. li. 4. tit. 15 c. 2.* *† ibidẽ ca.* ** vt dicitur ĩ decre. li. 4 tit. 9. cap. 4.*

RESPONDEO dicendum, † quod matrimonij contractu, obligatur vnus coniugũ alteri ad debitũ reddendũ: & ideo ſi ille, qui ſe obligat, eſt inpotens ad ſoluendũ, ignorantia huius im potentiæ in eo cui fit obligatio, tollit contractum,* ſicut autẽ per impotentiã coeundi efficitur aliquis impotens ad ſoluendũ debitum, vt oĩno non poſſit ſoluere, ita p ſeruitutẽ. vt liberè debitũ reddere nõ poſſit: & † iõ ſicut impotẽtia coeũdi ignorata ĩpedit mrĩmoniũ. nõ aũt ſi ſciat, ita *cõdõ ſeruitutis ignorata, mrĩmoniũ impedit: non aũt ſeruitus ſcita.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſeruitus cõtrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur quem non poteſt liberè exequi, & quantũ ad bonũ prolis, quæ peioris condõnis efficitur ex ſeruitute parentis. Sed quia quilibet põt ĩ eo quod ſibi debetur, ſpontè detrimentũ aliquod ſubire, iõ ſi alter coniugũ ſcit alterius ſeruitutẽ, nihilominus tenet matrimoniũ. Similiter ẽt quia in matrimonio eſt æqualis obligatio ex vtraq; parte ad debitũ reddendũ, non põt aliquis requirere maiorẽ obligationẽ ex parte alterius, quã ipſe poſſit facere, & pp hoc ẽt ſeruus, ſi contrahit cũ ancilla, qam credit liberã, non pp hoc impeditur matrimoniũ. Et ſic patet, ꝙ ſeruitus nõ impedit matrimonium, niſi qñ eſt ignorata ab alio coniuge, etſi ille ſit liberæ conditionis: & ideo nihil prohibet inter ſeruos eſſe coniugia, vel etiam inter liberum & ancillam.

** li. 2. tex. 87.*

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ nihil prohibet aliquid eſſe contra naturã. quantũ ad primã intentionẽ ip ſius ꝙ nõ eſt contra naturam, quantũ ad ſcdam eius intentionẽ: ſicut oĩs corruptio, & defectus, & ſeniũ, ẽ contra naturam vt dicit in 2. de Cæl.* quia natura intendit eſſe & pfectionẽ, non tñ eſt contra ſecundam intentionẽ naturæ: qa ex quo natura non põt conſeruare eſſe in vno, conſeruat in altero, ꝙ gñatur ex corruptione alterius: & qñ natura non põt perducere ad maiorẽ pfectionẽ, inducit ad minorem, ſicut qñ non põt facere maſculũ, facit fœminã, q̃ eſt mas occaſionatus, vt dr̃ in 16. de Aialib. Similiter ẽt dico ꝙ ſeruitus eſt contra primã intentionẽ naturæ, ſed non eſt contra ſecundã, qa naturalis rõ ad hoc ĩclinat, & hoc appetit natura, vt qlibet ſit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura ẽt inclinat, vt ex pctõ pœnã reportet, & ſic ſeruitus in pœnã peccati, introducta eſt, nec inconueniens aliquid naturale, per hoc ꝙ eſt contra naturã, hoc mõ impediri: ſic. n. matrimonium impeditur per impotentiam coeundi: † q̃ eſt contra naturam modo prædicto.*

† vt dicitur infra q 52 ** in hac eadem ſolut.*

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ius naturale dictat, ꝙ pœna ſit pro culpa infligenda, & ꝙ nullus ſine culpa puniri debeat: ſed determinare pœnã ſm conditionem perſonæ & culpæ, eſt iuris poſitiui, & iõ ſeruitus quæ eſt quædam pœna determinata eſt de iure poſitiuo, & à naturali ꝓficiſcitur, ſicut determinatum ab indeterminato, & eodem iure poſitiuo determinatẽ eſt factum, ꝙ ſeruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliqs ſine culpa puniaĩ: eſt. n. quædam pœna vxoris, ꝙ habeat virum ſeruum, & econuerſo.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ aliqua impedimenta sũt q̃ faciunt matrimoniũ illicitũ, & qa volũtas noſtra nõ facit licitũ aliqd eſſe vel illicitũ, ſed lex cui volũtas ſubdi debet: iõ ignorantia talis impedimenti quæ voluntariũ tollit, vel ſcientia, nihil facit ad hoc, ꝙ matrimoniũ teneat vel non teneat: & tale ĩpedimentũ eſt affinitas, vel votũ, & cætera hmõi. Quædã aũt impedimenta ſunt quæ faciũt matrimoniũ inefficax ad ſolutionẽ debiti, & qa in volũtate noſtra cõſiſtit, debitũ nobis relaxare, iõ talia impedimenta ſi ſint cognita, matrimoniũ non tollunt ſed ſolũ qñ ignorantia volũtariũ excludit, & tale impedimẽtũ eſt ſeruitus & impotentia coeundi, & qa ẽt de ſe habẽt aliquã rationẽ impedimẽti ideo ponunẽ ſpecialia impedimenta pt̃er errorem, non autẽ perſonæ variatio ponitur ſpeciale impedimentum, pt̃er errorem quia perſona alia ſubintroducta, non habet rationem impedimenti, niſi ex intentione contrahentis.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ libertas non impedit matrimonij actum, vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

AD SEXTVM dicẽdũ, ꝙ lepra non impedit matrimonium, quantũ ad primũ actum ſuum, quia leproſi debitum reddere poſſunt liberè, quamuis aliqua grauamina matrimonij inferant, quantum ad ſecundos effectus & ideo non impedit matrimonium ſicut ſeruitus.

Vide li. 4. decret. tit. 8. c. 1.

ARTICVLVS II. 209

Vtrum ſeruus matrimonium contrahere poſſit ſine conſenſu domini.

AD SECVNDVM ſic proceditũ Videĩ, ꝙ ſeruus matrimoniũ contrahere non poſſit, ſine conſenſu dñi. Nullus. n. poteſt alicui dare, quod eſt alterius, ſine conſenſu ipſius: ſed ſeruus eſt res dñi: ergo non poteſt contrahendo matrimonium, dare poteſtatẽ corporis ſui vxori, ſine conſenſu domini.

¶ 2 Præterea, Seruus tenetur dño ſuo obedire: ſed dñs poteſt ei pcipere qđ in matrimoniũ ñ conſentiat. ergo ſine conſenſu eius non poteſt matrimoniũ contrahere.

¶ 3 Præterea, Poſt contractũ matrimoniũ ſeruus teneẽ reddere debitum vxori, ex pcepto iuris diuini: ſed eo tpe quo vxor debitũ petit, poteſt dñs aliquod ſeruitium ſeruo imponere, quod facere non poterit ſi carnali copulæ vacare velit: ergo ſi ſine conſenſu dñi poſſet ſeruus contrahere matrimonium, priuaretur dñs ſeruitio ſibi debito ſine culpa, quod eſſe non debet.

¶ 4 Præterea, Dñs poteſt vẽdere ſeruum ſuum, in extraneas regiones, quo vxor ſua non poterit eũ ſequi, vel pp infirmitatem corporis, vel propter periculum fidei, imminens, puta, ſi vendatur infidelibus, vel etiam domino vxoris non pmittẽte, ſi ſit ancilla: & ſic matrimoniũ diſſoluetur, quod eſt inconueniens: ergo non poteſt ſeruus ſine conſenſu domini matrimoniũ contrahere.

¶ 5 Præterea, Fauorabilior eſt obligatio, qua hõ diuinis obſequijs ſe emancipat, quàm illa, qua hõ ſe vxori ſubijcit. ſed ſeruus ſine conſenſu dñi non poteſt religionem intrare, vel ad ordines promoueri, ergo multo minus poteſt ſine eius conſenſu matrimonio iungi.

SED CONTRA, Gal. 3, In Chriſto Ieſu non eſt ſeruus neque liber, ergo ad matrimonium contrahendũ in fide Chriſti Ieſu eadem eſt libertas liberis & ſeruis.

¶ Præterea, Seruitus eſt de iure poſitiuo: ſed matrimoniũ, de iure naturali aut diuino, Cũ ergo ius poſitiuum nõ piudicet iuri naturali aut diuino, vr̃, ꝙ ſeruus abſq; domini conſenſu matrimonium contrahere poſſit.

Idem argumentum ĩbit Gratianus 29 q 2. ĩ prin & in decr Greg li. 4 tit 9. c. 1. *Art præc ad tertium & in eius argumẽto*

RESPONDEO dicendum, ꝙ ius poſitiuũ, (vt dictum* eſt,) pgredit à iure naturali, & ideo ſeruitus q̃ eſt de iure poſitiuo, non põt piudicare, his quæ ſunt de iure naturali: ſicut aũt appetitus naturæ eſt ad operationẽ indiuidui, ita eſt ad cõſeruationem ſpeciei per generationẽ: vnde ſicut ſeruus nõ ſubditur domino, qn libere poſſit comedere & dormire, & alia hmõi facere, quæ ad neceſſitatem corporis ptinent, ſine quibus natura cõſeruari non poteſt: ita non ſubditur ei quantũ ad hoc, ꝙ non poſſit liberè matrimonium contrahere, etiã domino neſciente, aut contradicente.

Decr. li. 4 tit. 9. c. 1

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſeruus eſt res domini, quantum ad ea quæ naturalibus ſuperadduntur, ſed quantũ ad naturalia, oẽs ſunt pares, vnde i his q̃ ad act* naturales ptinent, ſeruus põt alteri, inuito domino, ſui corporis poteſtatem per matrimonium præbere.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſeruus domino ſuo tenetur obedire in his, quæ dominus licitè poteſt præcipere: ſicut autem licitè non poteſt dominus præcipere ſeruo, quod nõ comedat vel dormiat: ita ẽt nec ꝙ à matrimonio contrahendo abſtineat. Intereſt enim ad legiſlatorem, qualiter quilibet re ſua vtatur, & ideo ſi dominus præcipiat ſeruo, ꝙ non contrahat matrimoniũ, ſeruus non tenetur domino obedire.

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ ſi ſeruus volente dño matrimoniū cōtraxerit: tunc debet p̄termittere ſeruitium dñi impetrantis, & reddere debitū vxori; qa p̄ hoc quod dñs conceſſit, vt matrimoniū ſeruus contraheret, intelligit̃ ei conceſſiſſe oĩa, q̄ matrimoniū requirit. Si autē matrimoniū ignorante vel contradicente dño eſt contractū, nō tenet̃ reddere debitū: ſed potius dño obedire, ſi vtrunq; ſimul eſſe non poſſit: ſed tñ in his multa particularia conſiderari debent, ſicut ēt in oĩbus humanis actibus, ſ. periculū caſtitatis imminens vxori & impedimentū, ꝙ ex redditio ne debiti ſeruitio imperato generat̃, & alijs hmõi: quibus oĩbus ritè penſatis, iudicari poterit, cui magis ſeruus obedire teneatur, dño vel vxori.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ in tali caſu dr̃, ꝙ dñs cogendus eſt, ne ſeruum vendat taliter ꝙ faciat onera matrimonij grauiora. præcipuè cùm non deſit facultas vbicunque ſeruum ſuum vendendi iuſto pretio.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ per religionē, vel ordinis ſuſceptionem aliquis obligat diuinis obſequijs, quantum ad totum tempus ſed vir tenetur debitum, reddere vxori, non ſemper, ſed congruis temporibus, & ideo non eſt ſimile. Et p̄terea ille q intrat religionem, vel ſuſcipit ordinem, obligat ſe ad aliqua opera, q̄ ſunt naturalibus ſuperaddita: in q̄bus dominus poteſtatem eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat ſe per matrimonium: vnde poſſet continentiam vouere ſine conſenſu domini.

210 ARTICVLVS III.

Vtrum ſeruitus matrimonio poſſit superuenire.

AD TERTIVM ſic p̄ceditur. Videtur, ꝙ ſeruitus matrimonio nō poſſit ſuperuenire, vt vir, ſe alteri in ſeruum vendat. Quia quod in fraudem & p̄iudiciū alterius factum eſt, ratū eſſe non debet, ſed vir qui ſe in ſeruū vendit, facit hoc quādoq; in fraudē matrimonij, & ad minus, in detrimentū vxoris: ergo nō debet valere talis venditio ad ſeruitutem inducendam.

¶ 2 Præterea, Duo fauorabilia p̄iudicant vni nō fauorabili: ſed matrimonium & libertas ſunt fauorabilia, & repugnant ſeruituti, quæ non eſt fauorabilis in iure, ergo ſeruit⁹ talis, in matrimonio debet penitus annullari

¶3 Præterea, In matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur: ſed vxor non poteſt ſe in ancillam dare nolente marito: ergo nec vir nolente vxore.

¶4 Præterea, Illud quod impedit rei generationem in naturalibus, deſtruit etiam rem generatam: ſed ſeruitus viri neſciente vxore, impedit matrimonij actū antequā fiat, ergo ſi poſſet matrimonio ſuperuenire, deſtrueret matrimonium, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA Quilibet poteſt dare alteri quod ſuum eſt: ſed vir eſt ſui iuris cùm ſit liber, ergo poteſt dare ius ſuum alteri.

¶Præterea, Seruus poteſt nolēte domino vxorem ducere vt dictum * eſt, ergo eadem ratione vir poteſt domino ſe ſubijcere, nolente vxore. *Ar. . præc.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ vir ſubditur vxori ſolū in his, quæ ad actum naturæ pertinent, in quibus ſunt æquales, ad quæ ſeruitutis ſubiectio ſe non extendit, & ideo vir nolente vxore, poteſt ſe alteri in ſeruum dare, non tamen ex hoc matrimonium diſſoluetur, quia nullum impedimentum matrimonio ſuperueniens, pōt diſſoluere ipſum, vt dictum * eſt.

Q. 50. ar. vnico, ad 7

AD PRIMVM ergo dicendū ꝙ fraus bene poteſt nocere ei, qui fraudem fecit, ſed non pōt alteri p̄iudicium generare, & ideo ſi vir in fraudem vxoris ſe alteri det in ſeruum, ipſe damnū reportat, inæſtimabile bonum libertatis amittens, ſed vxori nullum poteſt ex hoc p̄iudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non. n. poteſt ab his retrahi domini ſui præcepto.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quantum ad hoc ſeruitus ꝙ matrimonio repugnat, matrimonium ſerui p̄iudicat, quia tunc ſeruus tenetur vxori debitum reddere, etiam nolente domino.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis in actu matrimoniali, & in his quæ ad naturam ſpectant, ad paria vir & vxor iudicentur, ad quæ conditio ſeruitutis ſe nō extendit tamen quantum ad diſpēſationem domus, & ad alia hmõi ſuperaddita, vir eſt caput vxoris, & debet corrigere eam, non autem econuerſo, & ideo vxor non poteſt ſe dare in ancillam nolente viro.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediūt generationem, quæ non ſufficiunt ad deſtruendum rē generatam: ſed in rebus perpetuis poteſt impedimentū p̄ſtari, ne res talis eſſe incipiat, non autem vt eſſe deſiſtat ſicut patet de anima rationali, & ſimiliter etiam eſt de matrimonio, quod eſt perpetuum vinculum præſenti vita manente.

ARTICVLVS IIII. 211

Vtrum filij debeant ſequi conditionem patris.

AD QVARTVM ſic procedit̃. Vr̃, ꝙ filij debeant ſeq̄ cōdōnē patris. Quia denoĩatio fit à digniori ſed pater in gñatiōe, ē dignior q̄ mater ergo &c.

¶2 Præterea, Eſſe rei magis dependet à forma, quàm à materia: ſed in gñatione pater dat formam, mater materiam: vt dicitur 16 de aĩalibus: * ergo magis debet ſeq̄ proles patrem, quam matrem. *lib. 1. de Anima. c. 4. 10. 4.*

¶3 Præterea, Illud præcipuè debet aliquid ſequi, cui magis aſſimilatur: ſed filius plus aſſimilatur patri, quàm matri, ſicut & filia plus matri: ergo ad minus, filius pl⁹ debet ſequi patrem, & filia matrem.

¶4 Præterea, In ſacra ſcriptura nō computatur genealogia per mulieres, ſed per viros: ergo proles magis ſequitur patrem, quam matrem.

SED CONTRA Si q̄s ſeminat ĩ terra aliena fructus ſunt eius, cuius ē terra: ſed venter mulieris reſpectu ſeminis viri, eſt ſicut terra, reſpectu ſementis, ergo &c.

¶Præterea, In alijs animalibus, quæ ex diuerſis ſpēb⁹. naſcunt̃, hoc videmus ꝙ partus magis ſequitur matrem quam patrem: vnde multi q naſcuntur ex equa & aſino magis aſſimilantur equabus, quàm illi qui naſcunt̃ ex aſina & equo, ergo ſimiliter debet eſſe in hoĩbus.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſecundum leges ciuiles partus ſequitur ventrem, & hoc rationabiliter; quia p̄les habet a patre complementum formale, ſed a matre ſubſtantiam corporis. Seruitus autem corporalis cōditio eſt, cum ſeruus ſit quaſi inſtrumētum domini ĩ operando, & ideo p̄les ĩ libertate & ſeruitute ſequit̃ matrē, ſed in his quæ p̄tinent ad dignitatem, ſecundum quod eſt ex forma rei, ſequit̃ patrē, ſicut in honoribus & municipijs, & hr̃ditate, & alijs huiuſmodi, & huic ēt concordant Canones * & lex Moyſi, vt patet Exod. 21. in quibuſdam tñ terris quæ iure ciuili non reguntur, partus, ſequit̃ deteriorē conditionem, vt ſi pr̃ ſit ſeruus, quamuis mr̃ ſit libera, erunt filij ſerui, non tamen ſi poſt p̄actum matrimonium pater ſe in ſeruum dedit nolente vxore, & ſimiliter ſi ſit econuerſo. Si autem vterque ſit ſeruilis conditionis, & p̄tineāt ad diuerſos dominos, tūc diuidunt filios ſi plures ſint, vel ſi vnus tm̃, vnus alteri recompenſabit de pretio & accipit p̄lem natam ĩ ſui ſeruitium: tamen non eſt credibile, ꝙ talis conſuetudo poſſit eſſe ita rationabilis, ſicut illud quod multorū ſapientum diuturno conſilio determinatum eſt. Hoc etiā in naturalibus inuenitur, quod receptum eſt in recipiente per modum recipientis, & non per modum dantis, & ideo rationabile eſt ꝙ ſemen receptum in muliere, ad conditionem ipſius trahatur. *In decret. lib. 4 tit 9. c. 3. incip. Licet.*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ q̄uis pater ſit dignius principium matre, tamen mater dat ſubſtantiam corporalem: ex parte cuius attendit̃ conditio ſeruitutis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in his, quæ ad rationem ſpeciei pertinent, magis aſſimilatur filius patri

quàm

quàm matri, ſed in materialibus conditionibus magis debet aſſimilari matri, q̃ patri: quia res habet a forma, eſſe ſpecificum, ſed conditiones materiales, à materia.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ filius aſſimilatur patri ratione formæ, quam habet in ſui complemento, ſicut & pater: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quia honor filij magis eſt ex patre, quàm ex matre, ideò in genealogijs in Scripturis, & ſm cōem conſuetudinem, magis nominantur filii à patre, quàm à matre: tamen in his quæ ad ſeruitutem ſpectant, magis matrem ſequuntur.

QVÆSTIO LIII

De impedimento voti & ordinis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimento voti & ordinis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum votum ſimplex matrimonium dirimat.

¶ Secundo, vtrum votum ſolenne.

¶ Tertio, vtrum ordo matrimonium impediat.

¶ Quarto, vtrum aliquis poſt matrimonium, ſacrum ordinem ſuſcipere poſſit.

ARTICVLVS I.

212 *Vtrum per obligationem voti ſimplicis matrimonium contractum dirimi debeat.*

Th. 4. d. ſt. 38. q. 1. ar. 4. q. 1. et 3

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ꝑ obligationē voti ſimplicis matrimoniũ cōtractũ dirimi debeat. Fortius enim vinculũ, debiliori præiudicat. ſed vinculum voti fortius, ꝙ vinculum matrimonij, quia hoc fit homini, illud autem Deo ergo vinculum voti præiudicat vinculo matrimonij.

¶ 2 Præterea, Præceptum Dei non eſt minus, q̃ præceptum Eccleſiæ: ſed præceptum Eccleſiæ adeò obligat, ꝙ ſi contra ipſum, matrimonium contrahatur, dirimit, ſicut patet de illis qui contrahunt in aliquo gradu conſanguinitatis ab Eccleſia ꝓhibito: * ergo cũ ſeruare votũ ſit præceptum diuinum, vř, ꝙ qui contra votũ, matrimoniũ contrahit, ex hoc matrimonium ſit dirimendũ.

**de quo ſequenti q̃ſ.*

¶ 3 Præterea, In matrimonio pōt hō vti carnali copula ſine peccato: ſed ille q facit votũ ſimplex caſtitatis, nũquā pōt carnaliter vxori cōmiſceri ſine peccato: ergo votũ ſimplex matrimoniũ dirimit. Probatio mediæ eō ſtat, ꝙ ille q poſt votũ ſimplex continentiæ matrimoniũ contrahit, peccat mortaliter, q2 ſm Hieronymũ, * virginitatem vouentibus non ſolū nubere ſed velle aubere damnabile eſt: ſed cōtractus matrimonii non eſt contra votũ continentiæ niſi rōne carnalis copulæ: ergo qñ primo carnaliter commiſcetur vxori, mortaliter peccat, & eadē rōne oībus alijs vicibus, quia peccatum ꝑimo cōmiſſum non pōt excuſare à p̄ccato ſequenti.

Refertur i Decr. diſt. 27. ca. Vouentibus, & id hēt Au. de bono viduitatis, & c. 9. 0. 4.

¶ 4 Præterea, Vir & mulier in matrimonio debēt eſſe pares, ꝓcipuè quantum ad carnalem copulam: ſed ille q votum ſimplex continentiæ facit, nunquam poteſt petere debitum ſine peccato, quia hoc eſt manifeſtè cōtra votum continentiæ, ad quam ex voto tenetur: ergo nec reddere poteſt ſine peccato.

SED CONTRA, eſt quod Clemens Papa * dicit quòd votum ſimplex impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum.

In Decre. li. 4. in tit. quod clerici et vouētes cap. Conſuluit.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ꝑ hoc res aliqua deſinit eſſe in poteſtate alicuius, per qđ tranſit in dominium alterius. Promiſſio aũt alicuius rei non tranſfert eam in dñium eius, cui promittitur, & iō non ex hoc ipſo quòd aliquis rem promittit aliquam, deſinit res illa eſſe in poteſtate ſua: cum ergo in voto ſimplici nō ſit niſi ſimplex promiſſio proprij corporis, ad continētiam Deo ſeruandā facta, poſt votũ ſimplex adhuc remanet hō dñs ſui corporis: & ideo poteſt ipſum alteri dare, ſcilicet vxori, in qua datione ſacramentum matrimonij conſiſtit, * ꝙ indiſſolubile eſt. Et propter hoc votum ſimplex, quāuis impediat matrimonium contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium poſt votum ſimplex continentiæ: tamen quia verus contractus eſt, non poteſt matrimonium per hoc dirimi.

Gratian° cauſa 27.

Vide Ambr. in c. 16

Lu. et Auguſt. in li. 1. de adulternis coniugiis c. 5. Et de bono coniug. c. 7 & 15. & li br. 50. hom. hom 50. & infrà q. 67

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ votum eſt fortius vinculum, q̃ matrimoniũ, quātũ ad id cui, & ad qđ obligat, quia per matrimonium obligatur hō vxori ad redditionem debiti, ſed per votum, deo, ad continentiā. Tamen quantum ad modum ligādi, matrimonium eſt fortius vinculum, quam votum ſimplex, quia per matrimonium traditur actualiter vir in poteſtatem vxoris, non autem per votum ſimplex, vt dictum * eſt, Potior aũt eſt ſemper conditio poſſidentis: ſed quātum ad hoc ſimili modo obligat votum ſimplex ſicut ſponſalia, vnde propter votum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda.

† In corp. ar.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ præceptum prohibens matrimonium inter conſanguineos non habet, in quantum eſt præceptũ Dei vel eccleſiæ, ꝙ dirimat matrimoniũ contrahendũ, ſed inquantũ facit ꝙ conſanguineæ corpus nō poſſit tranſire in poteſtatem conſanguinei. hoc aũt nō facit ꝑceptum prohibens matrimoniũ poſt votũ ſimplex, vt ex dictis * patet. & iō rō nō ſequitur, ponitur enim ꝓ cauſa quod non eſt cauſa.

In cor. ar. & ad 1.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ille q contrahit matrimoniũ ꝑ verba de præſenti poſt votum ſimplex, non pōt cognoſcere vxorē ſuā ſine peccato mortali, q2 adhuc reſtat ſibi facultas implendi votũ continētiæ ante matrimoniũ cōſummatũ: ſed poſtquā matrimoniũ conſummatũ eſt, eſt ſibi iā factũ illicitũ non reddere debitũ vxori exigēti: ex culpa ſua: & iō ad hoc obligatio voti nō ſe extendit, vt ex ꝑdictis * patet tñ dēt ꝑ lamentũ pœnitentiæ recompenſare pro continentia nō ſeruata.

In cor. ar.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quantum ad ea, in quibus non eſt factus impotens uotum cōtinentiæ ſeruare, adhuc poſt contractum matrimoniũ obligatur ad ſeruandum, ꝑp qđ mortua vxore tenetur totaliter continere: & q2 ex matrimonij vinculo nō obligat ad debitũ petendũ: & iō non pōt petere debitũ ſine peccato, quāuis poſſit ſine peccato reddere debitũ exigēti poſtquā obligatus eſt ad hoc ꝑ carnalē copulā ꝑcedentē. hoc aũt intelligendũ eſt ſiue mulier expreſſe petat, ſiue interpretatiuè, vt qñ mulier verecunda eſt, & vir ſentit eius voluntatē de redditione debiti, tunc. n. ſine peccato reddere pōt, & ꝑcipuè, ſi ei timet de periculo caſtitatis. Nec obſtat ꝙ nō ſunt partes matrimonij actu, quia qui libet pōt hoc quod ſuum eſt, abrenuntiare. Quidam tñ dicunt, quòd poteſt & petere & reddere, ne nimis onerofum reddatur matrimonium vxori ſemper exigenti expreſſe. ſ. cum enim timetur de periculo caſtitatis, exigente vxore interpretatiuè, reddere poteſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum votum ſolenne dirimat matrimonium iam contractũ. 213

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vř, ꝙ nec votum ſolenne dirimat matrimoniũ iam contractũ: quia ſicut Decre. * dicit, apud Deũ nō min' obligat votũ ſimplex, quàm ſolenne: ſed matrimonium acceptatiōe diuina ſtat & dirimit: ergo cũ votũ ſimplex nō dirimat mřimoniũ, nec votũ ſolēne dirimeř poterit.

† In Decr. lib. 4. ti. 6. c. 6. & incipit Rurſus.

¶ 2 Præterea, Votum ſolēne non addit ita validum robur ſupra votũ ſimplex, ſicut iuramētum: ſed votũ ſimplex, ēt iuramento ſuperueniente, nō dirimit matrimonium contractum: ergo nec votum ſolenne.

¶ 3 Præterea, Votũ ſolenne nihil habet quod non poſſit votũ ſimplex habere, quia votum ſimplex poſſet habere ſcandalum, cũ poſſit eſſe in publico, ſicut & ſolenne, ſimiliter & Eccleſia poſſet & deberet ſtatuere ꝙ votum ſimplex dirimat matrimoniũ contractũ, vt multa peccata vitarentur: ergo qua ratione votũ ſimplex non dirimit matrimoniũ, nec votum ſolenne dirimere dēt.

SED CONTRA, eſt quod ille q facit votũ ſolēne, contrahit matrimoniũ ſpirituale cum Deo, quod eſt multo dignius quam materiale matrimoniũ: ſed materiale

teriale matrimonium prius contractum, dirimit matrimonium poſt contractum: ergo & votum ſolenne.

¶Præterea, Hoc idem etiam probari poteſt per multas auctoritates, quæ ponuntur in litera.*

In 4 Sent. diſt. 38 paragr. B.

RESPONDEO dicendum quod oẽs dicunt, quod ſicut votum ſolenne impedit contrahendũ, ita dirimit etiã contractum. Quidã aũt aſsignant pro cauſa, ſcandalum: ſed hoc nihil eſt, quia ẽt ſimplex votũ qñque hẽt ſcandalum, cũ ſit qñq; quodammodo publicum. Et p̃terea inſolubilitas matrimonij eſt de veritate vitæ, q̃ non eſt pp ſcandalum dimittenda. Et iõ alii dicunt, quod hoc eſt pp ſtatutum Eccleſiæ. Sed hoc ẽt non ſufficit, quia ſm hoc Eccleſia poſſet ẽt contrarium ſtatuere, qđ non vr verum. Et ideo dicendum eſt cũ aliis quod votum ſolẽne ex ſui natura habet, quod dirimat matrimonium cõtractum, inquantum ſ. p ipſum homo ſui corporis amiſit poteſtatem Deo illud ad perpetuam continentiam tradens & ideo non põt ipſum tradere in poteſtatem vxoris matrimonium contrahendo. Et quia matrimoniũ quod ſequitur tale votum, nullum eſt: ideo tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod votũ ſimplex, quo ad Deum dicitur non minus obligare, q̃ ſolenne, in his quæ ad Deum, ſpectant, ſicut eſt ſeparatio à Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangens votum ſimplex, ſicut ſolẽne, quãuis grauius ſit peccatũ frangere votum ſolenne: vt ſic comparatio in gñe accipiatur, non in determinata quantitate reatus. Sed q̃rũ ad matrimonium, p qđ homo homini obligatur: non oportet quod ſit æqualis obligationis, ẽt in genere: quia ad quædam obligat votum ſolenne, & non ſimplex.

AD SECVNDVM dicendum, quod iuramentũ plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio, q̃ votum: ſed votum ſolenne plus obligat quantum ad modum obligandi inquantum actualiter tradit hoc, quod promittitur, qđ non fit p iuramentum. Et ideò non ſequitur ratio.

AD TERTIVM dicendum, quod votum ſolenne habet actualem exhibitionem proprij corporis, quam non habet votum ſimplex, vt ex dictis * patet: & ideò ex inſufficienti procedit.

Ar. 1 huius quæſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordo impediat matrimonium.

214 *Tho 4 diſ. 37. q 1 ar. 1 & ſeq.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod ordo non impediat mrimoniũ. Quia nihil impedit ni ſi à ſuo cõtrario: ſed ordo non eſt cõtrarius matrimonio, cũ vtrũq; ſit ſacramẽtũ: ergo nõ ĩpedit ipſũ.

¶2 Præterea, Idem ordo eſt apud nos & apud Eccleſiã Orientalem: ſed apud Eccleſiam Orientalem non impedit matrimonium: ergo, &c.

¶3 Præterea, Matrimonium ſignificat coniunctionẽ Chriſti & Eccleſiæ: ſed hoc præcipuè congruit ſignificari in his, qui ſunt miniſtri Chriſti, ſ. in ordinatis: ergo ordo matrimonium non impedit.

¶4 Præterea, Oẽs ordines ad ſpiritualia ordinãtur ſed ordo non poteſt impedire matrimonium niſi ratione ſpiritualitatis: ergo ſi ordo impediat matrimoniũ, quilibet ordo impediret, quod falſum eſt.

¶5 Præterea, Omnes ordinati poſſunt Eccleſiaſtica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter Si ergo pp hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati nõ pñt habere beneficium. Eccleſiaſticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt Iuriſtæ * dicunt, tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falſum eſt, vt patet p Decret. Alexand.† de clericis coniugatis: & ſic null' ordo (vt uidetur) matrimonium impedier.

** In Decr. lib. 3 ti. 3. ca. quodam tem, & ca. ex parte. † In Decr. lib 3 ti. 3. cap. 1.*

SED CONTRA eſt, quod Decret dicit, quod qui in ſubdiaconatu & alijs ſuperioribus ordinibus uxores acc epiſſe noſcuntur, eos vxores dimittere compellatis, qđ non eſſet ſi eſſet verum matrimonium.

¶Præterea, Nullus vouens continen tiam poteſt matrimonium contrahere: ſed quidam or dines ſunt, qui habent votum continentiæ annexum, vt ex litera † patet: ergo talis ordo matrimonium impedit.

lib. 4. Sen. diſt 37 paragr. A.

RESPONDEO dicendum, quod ordo ſacer, de ſui rõne hẽt ex quadam congruentia, quod matrimonium impedire debeat, quia in ſacris ordinibus conſtituti, ſacra vaſa & ſacramenta tractant, & iõ decens eſt, vt mund itiam corporalem p continentiã ſeruent. Sed quod impediat matrimonium, ex conſtitutione Eccleſiæ hẽt, tñ aliter apud Latinos q̃ apud Græcos: quia apud Græcós, impedit matrimoniũ cõtrahendũ, ſolũ ex vi ordinis. ſe apud Latinos, impedit ex vi ordinis, & vlterius ex voto continentiæ, quod eſt ordinibus ſacris annexũ: qđ ẽt ſi qs verbo tenus non omittat, ex hoc ipſo tñ quod ordinẽ ſuſcipit ſm ritum Occidentalis Eccleſiæ, intelligitur emiſiſſe. Et iõ apud Græcos, & alios Orientales, ſacer ordo impedit matrimonium contrahendũ, * non tñ matrimonij prius contracti vſum, pñt enim matrimonio pri' contracto vti, quãuis non poſſint matrimoniũ contrahere: ſed apud † Occidentalem Eccleſiã impedit matrimonium & matrimonij vſum, niſi fortè ignorante aut contradicente vxore vir ordinem ſacrum ſuſceperit, qa ex hoc non poteſt ei aliquod præiudiciũ generari. Quo modo autem ordines ſacri diſtinguuntur à non ſacris nunc & in primitiua Eccleſia, dictum eſt.*

*Vide decr. di. 31 c. 13 Amb. li. 1. offic. c. vlt. et epiſt. 82 † In Decr. di. 32 c. 18 * quæſt. 37 art. 3.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis ordo ſacer non habeat contrarietatem ad matrimoniũ, inquãtum eſt ſacramentum, habet tñ repugnantiam quandã ad ipſum, rõne actus ſui, qui ſpirituales actus impedit.

AD SECVNDVM dicendum, quod obiectio procedit ex falſis Ordo enim vbique impedit matrimonium contrahendũ, quãuis non habeat vbique votũ annexũ.

AD TERTIVM dicendum, quod illi qui ſunt in ſacris ordinibus conſtituti ſignificant Xp̃m nobilioribus actibus, prout ex dictis in tractatu de ordine patet, quã illi qui ſunt matrimonio cõiuncti, & ideo rõ nõ ſequit̃.

AD QVARTVM dicendum, quód illi qui ſunt ĩ minoribus ordinibus cõſtituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimonium contrahere, quia quamuis ordines illi deputentur ad aliqua ſpiritualia, non tñ imme diate habent acceſſum ad tractandũ ſacra, ſicut illi q ſunt in ſacris ordinibus. Sed ſm ſtatum Occidentalis Eccleſiæ matrimonij vſus executionem ordinis non ſacri impedit, propter ſeruandam maiorem honeſtatem in officiis eccleſiæ: & quia aliquis ex beneficio eccleſiaſtico tenetur ad executionẽ ordinis, & ex hoc ipſo, priuilegio clericali gaudet, idẽo hoc apud Latinos clericis vxoratis aufertur: Et per hoc patet ſolutio ad vltimum.

Decr. diſt. 32. cap. 19

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ordo ſacer matrimonio poſſit ſuperuenire. 215

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr, quod matrimonio ordo ſacer ſuperuenire nõ poſſit. Quia fortius p̃iudicat minus forti, ſed fortius eſt vinculũ ſpirituale, q̃ corporale: ergo ſi matrimonio iunctus ordinẽ ſuſcipiat, præiudiciũ generabitur vxori, vt non poſſit debitũ exigere, cùm ordo ſit vinculum ſpirituale & matrimoniũ, corporale: & ſic vr, quod non poſſit aliqs ordinẽ ſacrũ ſuſcipere poſt matrimoniũ cõſũmatũ.

¶2 Præterea, poſt matrimonium conſummatũ, vnus coniugum ſine alterius conſenſu non põt continentiã vouere, ſed ordo ſacer hẽt votum cõtinentiæ: ergo ſi vir ordinem ſacrũ inuita vxore acceperit, cogeẽ vxor ĩuita cõtinẽtiã ſeruare, qa nõ poſſet alteri nubeẽ viuẽte viro.

¶3 Præterea, etiam ad tempus, non poteſt vir vacare orationi ſine cõſenſu uxoris, vt habetur primæ ad Co. 7. ſed apud Orientales illi qui ſunt in ſacris conſtituti, tenentur ad continentiam tempore, quo exequuntur officium, ergo nec ipſi poſſunt ordinari ſine conſenſu vxorum, & multo minus Latini.

** ſimile q̃à habet Hie. epiſt. 30 et eſt in Epitaphio Fabiolæ.*

¶4 Præterea, * Vir & uxor ad paria iudicãtur, ſed ſacer dos Græcus defuncta vxore ſua, non poteſt a lteram ducere: ergo nec uxor defuncto viro. Sed non poteſt ſibi

auferri

auferri facultas nubendi poſt mortẽ viri, per viri actũ: ergo vir nõ poteſt ſuſcipere ordines poſt matrimoniũ.

¶ 5 Præterea, Matrimonium, quantum opponitur ordini, tantum econuerſo: ſed ordo præcedens impedit matrimonium ſequens: ergo, &c.

SED CONTRA, Religioſi tenentur ad continentiam ſicut illi qui ſunt in ſacris ordinibus: ſed poſt matrimonium poteſt aliquis religionem intrare, defuncta vel *conſentiente vxore: ergo & ordinẽ ſuſcipere.

*Decretal. li. 3. tit. 32. cap. 9.

¶ Præterea, Aliquis poteſt fieri ſeruus hominũ poſt matrimoniu: ergo & ſeruus Dei, p ſuſceptionẽ ordinis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ matrimonium non impedit ordinis ſacri ſuſceptionẽ; quia ſi matrimonio iunctus ad ſacros ordines accedat, etiã reclamãte vxore, nihilominus characterem ordinis ſuſcipit, ſed executione ordinis caret. Si autem volente vxore, vel ipſa defuncta, recipit ordinem & executionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ vinculum ordinis ſoluit vinculum matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnãtiã ad matrimoniũ, ex parte eius qui ſuſcipit ordinem, quia non põt petere debitum, nec vxor ei tenetur reddere: non tamẽ ſoluit ex parte alterius, quia ipſe tenetur vxori debitum reddere, ſi non poſſet eam inducere ad continentiam.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſi vxor ſciat, & de eius cõſenſu vir ordinem ſacrum ſuſceperit, tenetur perpetuam continentiam vouere. non tamen tenetur religionẽ intrare, ſi ſibi non timeat de periculo caſtitatis pp hoc quod vir eius ſolẽne votum emiſit. Secus aũt eſſet ſi emiſiſſet votum ſimplex. Si autem ſine eius conſenſu ſuſceperit, non tenetur, quia ex hoc nullum ſibi præiudicium generatur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſicut probabilius vr (quãuis quidã contrariũ dixerint) etiam Græci nõ debent accedere ad ſacros ordines ſine conſenſu vxorũ: quia ad minus tpore miniſterij ſui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari nõ poſſunt ſm ordinẽ iuris, ſi eis cõtradicẽtib' aut ignorãtib' viri ordines ſuſceperint.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſicut dicitur eo ipſo quòd mulier conſentit apud Græcos quòd vir ſuus ordinẽ ſuſcipiat, obligat ſe ad hoc, quod ipſa in perpetuũ alteri nõ nubat, quia ſignificatio matrimonij nõ ſeruaret, q̃ in matrimonio, ſacerdotis præcipuè, exigitur: ſi aũt ſine cõſenſu eius ordinatur, nõ vr ad hoc teneri.

AD QVINTVM dicendũ, quod matrimoniũ habet pro cauſa noſtrum conſenſum, non autẽ ordo. ſed habet cauſam ſacramẽtalẽ determinatã a Deo: & ideo matrimonium poteſt impediri ex ordine præcedente quod nõ ſit verum matrimoniũ; nõ autẽ ordo ex matrimonio quòd non ſit verus ordo, quia ſacramẽtorũ virtus ẽ immutabilis, ſed act' humani poſſunt impediri.

QVÆSTIO LIIII.

De impedimento conſanguinitatis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimento conſanguinitatis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conſanguinitas cõuenienter à quibuſdam definiatur.

¶ Secundo, vtrum conuenienter diſtinguatur per gradus & lineas.

¶ Tertio, vtrum de iure naturali matrimonium impediatur ſecundum aliquos gradus.

¶ Quarto, vtrum gradus impedientes matrimoniũ poſſint per ſtatutum Eccleſiæ determinari.

216 *Tho. 4. diſ. 40. q. vnica ar. 1. et ſeq.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum definitio conſanguinitatis ſit competens.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd definitio cõſanguinitatis quam quidam ponũt, ſit incompetens, ſcilicet: Cõſanguinitas eſt vinculũ ab eodẽ ſtipite deſcendentiũ carnali propagatione contractũ. Oẽs. n. hoĩes ab eodẽ ſtipite, carnali propagatione deſcendunt, ſcilicet ab Adam: ſi ergo recta eſſet pdicta definitio conſanguinitatis, oẽs homines eſſent ad inuicem conſanguinei, quod falſum eſt.

¶ 2 Præterea, Vinculũ non põt eſſe niſi aliquorũ ad inuicem conuenientium, quia vinculũ vnit: ſed eorum qui deſcendunt ab vno ſtipite, non eſt maior conuenientia ad inuicem, q̃ aliorum hominũ, cùm conueniant ſpecie, & differant numero, ſicut & alij hoĩes: ergo conſanguinitas non eſt aliquod vinculum.

¶ 3 Præterea, Carnalis propagatio ſm Philoſo. fit de ſuperfluo alimẽti. ſed tale ſuperfluum magis habet cõuenientiam cum rebus comeſtis, cum quibus in ſubſtãtia cõuenit, q̃ cũ eo qui comedit: cũ ergo non naſcatur aliquod vinculũ conſanguinitatis eius qui ex ſemine naſcitur ad res comeſtas; nec ad generantẽ ex carnali propagatione naſcetur aliqđ propinquitatis vinculũ.

¶ 4 Præterea, Gene. 29. Labã dixit ad Iacob, Os meũ es, & caro mea; ratione cognationis quæ erat inter eos: ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas, q̃ conſanguinitas.

¶ 5 Præterea, Carnalis propagatio eſt communis hominibus & animalibus: ſed in animalibus non contrahitur ex carnali propagatione conſanguinitatis vinculum: ergo nec in hominibus.

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ ſm Philo in 8. Ethi.* Oĩs amicitia in aliqua cõmunicatione conſiſtit: et quia amicitia, ligatio ſiue vnio quædam eſt, ideo communicatio, quæ eſt amicitiæ cauſa, vinculum dicitur: & ideò ſm quamlibet communicationẽ denominantur aliqui quaſi colligati ad inuicem: ſicut dicuntur conciues, q habent politicam communicationẽ adinuicẽ, & commilitones, q conueniunt in militari negotio. Et eodẽ modo illi, qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur cõſanguinei: & ideò in pdicta definitione ponitur quaſi conſanguinitatis genus, vinculũ, quaſi ſubiectũ, pſonæ deſcendentes ab vno ſtipite, quaſi eſt huiuſmodi vinculũ, quaſi principiũ, carnalis ppagatio.

*li. 8. c. 11. & 12.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ virtus actiua nõ recipitur ſm eandem perfectionem in inſtrumẽto, ſecundum quam eſt in principali agente: & quia omne motum mouens, eſt inſtrumentum, inde eſt ꝙ virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta tandẽ deficit, & puenit ad aliqđ quod eſt motũ & nõ mouẽs. Virtus aũt generantis mouet non ſolũ quãtũ ad id qđ eſt ſpeciei, ſed ẽt quantũ ad id quod eſt indiuiduũ, ratione cuius filius aſſimilatur patri ẽt in accidentalibus, & non ſolũ in natura ſpeciei: nec tamẽ iſta indiuidualis virtus patris ita perfecte in filio eſt, ſicut erat in patre, & adhuc in nepote minus: & ſic deinceps debilitatur: & inde eſt quod virtus illa quandoq; deficit, vt vltra pcedere nõ poſſit & quia cõſanguinitas eſt inquãtũ multi cõmunicãt in tali virtute. ex vno ĩ multos p ppagationẽ deducta, paulatim ſe cõſãguinitas dirimit, vt Iſidorus† dicit: & ideò nõ oportet accipere ſtipitẽ remotũ in definitione conſanguinitatis, ſed propinquũ, cuius virtus adhuc maneat in illis q eo ppagant.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ iam patet ex dictis,* ꝙ non ſolum conueniunt conſanguinei in natura ſpeciei, ſed ẽt in virtute pria ipſius indiuidui ex vno in multos traducta: ex qua contingit quandoque, ꝙ filius aſſimilatur non ſolum patri, ſed auo vel remotis parentibus, vt dicitur libro. 8. de Animalibus.

†refertur q. 4. c. Conſanguinitas * In corpo. ar. et reſpo. ad primũ.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd conuenientia magis attenditur ſecundum formã, ſecundũ quã aliqd eſt actu, q̃ ſm materiam, ſecundum quam eſt in potẽtia: quod patet in hoc, quod carbo magis cõuenit cum igne quam cum arbore, vnde abſciſſum eſt lignum. Et ſimiliter alimentũ iam conuerſum in ſubſtantiã aliti, per virtutem nutritiuã, magis conuenit cum ipſo nutrito, quam cum illa re vnde ſumptum eſt nutrimẽtũ.

Ratio autem procederet ſecūdum opinionem illorū, qui dicebant, ꝙ tota natura rei eſt materia, & ꝙ formæ omnes ſunt accidentia; quod falſum eſt.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ illud qđ proximè conuertitur in ſemē, eſt ſanguis: vt probatur in 15. de Animalibus: & ꝑ hoc vinculū qđ ex ꝓpagatione carnali contrahitur carnaliter, conuenientius dr̄ cōſanguinitas, q̄ carnalitas: & ꝙ aliqñ vnus cōſanguineus dicitur eſſe caro alterius, hoc eſt inquātū ſanguis, q in ſemē viri, aut in mēſtruū cōuertiť, eſt potētia caro, & os.

AD QVINTVM dicendum, quòd quidam dicunt ꝙ ideo conſanguinitatis vinculū contrahiť inter hoīes ex carnali propagatione, & tñ non inter alia animalia: qa quicquid eſt de veritate humanæ naturæ in oībus hoīnibus, fuit in primo parēte, qđ nō eſt de alijs aīalibus: ſed ſm hoc conſanguinitas matrimonij nunquam dirimi poſſet. Prædicta autē poſitio in ſecundo libro, diſtinctione 20.* improbata eſt. Vnde dicendū, ꝙ hoc ideo contingit, qa animalia nō coniūgunť ad amicitiæ vnitatē ꝑ propagationē multorū ex vno parente proximo, ſicut eſt de hominibus, vt dictū eſt. †

lib. 2 Sent. diſt. 20.

In ca. v. ar.

2.17

ARTICVLVS II.

Vtrū cōſāguinitas cōuenièter diſtinguatur ꝑ grad⁹ et lineas.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ conſanguinitas inconuenienter diſtinguať ꝑ lineas & gradus. Dr̄. n. linea conſanguinitatis eſſe ordinata collectio ꝑſonarū, conſanguinitate coniunctarū ab eodē ſtipite deſcendentiū, diuerſos continens gradus. ſed nihil eſt aliud cōſanguinitas, q̄ collectio talium perſonarū: ergo linea conſanguinitatis eſt idē qđ cōſanguinitas. Nihil autē debet diſtingui per ſeipſum: ergo cōſanguinitas nō cōuenienter ꝑ lineas diſtinguiť.

¶ 2 Præterea, Illud, ſecundum quod diuiditur aliquid cōmune, nō poteſt poni in definitione communis: ſed deſcenſus ponitur in definitione prædicta* conſanguinitatis: conſanguinitas ergo non poteſt diuidi per lineā aſcendentium, deſcendentium, & tranſuerſalium.

Arti. huius q. arg. 1.

¶ 3 Præterea, Definitio lineæ eſt, quòd ſit inter duo puncta: ſed duo puncta non faciunt niſi vnum gradū: ergo vna linea habet tantum vnum gradum, & ita eadem ratione videtur quòd non debeat fieri diuiſio cōſanguinitatis per lineas & gradus.

¶ 4 Præterea, Gradus definitur eſſe habitudo diſtantium perſonarū, qua cognoſcitur quanta diſtantia perſonæ inter ſe differāt: ſed cū cōſanguinitas ſit propinquitas qdā, diſtātia ꝑſonarū cōſāguinitati opponiť magis, q̄ ſit ei⁹ pars: ergo ꝑ grad⁹ cōſāguinitas diſtīgui nō pōt.

¶ 5 Præterea, Si conſanguinitas ꝑ gradus diſtinguiť & cognoſcitur, oporteret q illi q ſunt in eodē gradu ſint æqualiter conſanguinei: ſed hoc falſum eſt, quia propatruus & eiuſdem pronepos ſunt in eodem gradu: non tñ ſunt æqualiter conſanguinei: vt Decre. † dicit: ergo conſanguinitas non rectè diſtinguitur per gradus.

In Decreto 35. q. 5. ca. 1. Porrò

¶ 6 Præterea, In rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit aliū gradum, ſicut quælibet vnitas addita facit aliā ſpeciem numeri: ſed ꝑſona addita perſonæ nō ſemper facit gradum aliū conſanguinitatis, quia in eodē gradu cōſanguinitatis eſt pater & patruus qui adiungitur: ergo nō rectè ꝑ gradus cōſanguinitas diſtinguiť.

¶ 7 Præterea, Inter duos propinquos ſemper eſt eadē cōſanguinitatis ꝓpinquitas, qa æqualiter diſtat vnū extremorū ab alio, & ecōtra: ſed gradus cōſanguinitatis nō inueniť ſemꝑ idē ex vtraq; parte, cū qnq; vn⁹ propinquus ſit in tertio & alius in quarto gradu: ergo conſanguinitatis propinquitas non poteſt ſufficienter per gradus cognoſci.

RESPONDEO dicendū, quòd conſanguinitas eſt quædam propinquitas in naturali communicatione fundata ſecundum actum generationis qua natura ꝓpagatur, vnde ſm Philoſophum in 8 †Ethi. iſta communicatio eſt triplex. Vna ſm habitudinem principij ad principiatū, & hæc eſt cōſanguinitas patris ad filiū. Vnde dicit, ꝙ parentes diligunt filios vt ſuiipſorum aliquid exiſtentes. Alia eſt ſm habitudinē principiati ad principiū, & hæc eſt filij ad patrē: vnde dicit, ꝙ filij diligunt parentes vt ab illis exiſtentes. Tertia eſt ſecundū habitudinē eorū, q̄ ſunt ab vno principio adinuicē, ſicut fratres dicuntur ex eiſdem naſci, vt ipſe ibidē dicit: & qa punctus motus lineā facit, & ꝑ ꝓpagationem quodāmodo pater deſcēdit in filiū: ideo ſm tres dictas habitudines, tres lineæ conſanguinitatis ſumuntur; ſ. linea deſcendentiū, ſm primā habitudinē; linea aſcendentiū, ſm ſecundā; linea tranſuerſalis ſm tertiā. Sed quia propagationis motus non quieſcit in vno termino ſed vltra progreditur; ideo contingit ꝙ patris eſt accipere patrē, & filij filiū, & ſic deinceps: & ſm hos diuerſos progreſſus diuerſi gradus in vna linea inueniūtur: & qa gradus cuiuſlibet rei eſt pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis nō pōt eſſe vbi non eſt propinquitas: & ideo identitas & nimia diſtantia gradū conſanguinitatis tollūt, qa nullus eſt ſibiipſi propinquus, ſicut nec ſibi ſimilis: ꝑ hoc nulla ꝑſona per ſeipſam facit aliquē gradū, ſed comparata alicui perſonæ, gradū facit ad ipſam. Sed tñ diuerſa eſt ratio computandi gradus in diuerſis lineis. Gradus n. conſanguinitatis in linea aſcendentium, & deſcendentium contrahitur ex hoc, ꝙ vna ꝑſona ex alia propagatur eorū inter quos gradus cōſideratur: & ideò, ſm cōputationē canonicam & legalē, perſona q̄ primo in progreſſu propagationis occurit, vel aſcendendo, vel deſcēdendo, diſtat ab aliquo, puta à Petro, in primo gradu, vt pater & filius: q̄ aūt ſecundo vtrinque occurrit, diſtat in ſecūdo gradu, vt auus & nepos, & ſic deinceps. Sed conſanguitas, quæ eſt eorū q ſunt in linea tranſuerſali, contrahiť non ex hoc ꝙ vnus eorū ex alio propagatur, ſed quia vterq; ꝓpagať ex vno: & ideò debet gradus conſanguinitatis in hac linea computari ꝑ cōparationē ad vnum principiū ex quo propagāťur. Sed ſm hoc eſt diuerſa computatio canonica & legalis, qa legalis computatio attendit deſcenſum à cōi radice ex vtraque parte: ſed canonica, tantū ex altera, ex illa. ſ. ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde ſm legalē computationem frater & ſoror, vel duo fratres attinent ſibi in ſecūdo gradu, qa vterq; à radice cōi diſtat ꝑ vnū gradū: & ſimiliter filij duorū fratrū diſtāt à ſe inuicē in quarto. Sed ſm cōputationē canonicā duo fratres attinent ſibi in primo gradu qa neuter eorū diſtat à radice cōi niſi ꝑ vnū gradū: ſed filius vnius fratrum diſtat ab altero fratre in ſecundo gradu, quia tm̄ diſtant à cōmuni radice: & iō ſm cōputationē canonicā quāto gradu diſtat quis ab aliquo gradu ſuperiori, tanto diſtat à quolibet deſcēdentiū ab ipſo, & nunquā minus: qa ꝑ qđ vnūquodq; tale, illud magis. Vnde & ſi alij deſcendentes à cōi principio conueniunt cū aliquo, rōne principij communis, non poſſunt propinquiores eſſe deſcendenti ex alia parte, q̄ ſit primū principiū ei propinquum. Aliquando tñ plus diſtat aliquis ab aliquo deſcendente à cōi principio, quam ipſe diſtet à principio, qa ille fortè plus diſtat à cōi principio, q̄ ipſe: & ſm remotiorē diſtātiā oportet conſanguinitatem computari.

Ar. præce.

†li. 8. c. 12.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ obiectio illa ꝓcedit ex falſis. Conſanguinitas. n. non eſt collectio, ſed relatio quædam aliquarum perſonarum adinuicem, quarum collectio lineam conſanguinitatis facit.

AD SECVNDVM, dicendum, ꝙ deſcenſus cōmuniter ſumptus attenditur ſm quālibet conſanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio, ex quo vinculū conſanguinitatis trahitur, deſcenſus quidam eſt: ſed deſcenſus talis, ſcilicet à perſona cuius conſanguinitas quæritur, lineam deſcendentium facit.

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ linea dupliciter accipi pōt. Aliquādo propriè, pro ipſa dimenſione, q̄ eſt prima ſpecies quātitatis cōtinuæ: & ſic linea recta continet

tinet tm̃ duo puncta in actu, q̃ terminant ipſam. ſed in potentia, infinita quorũ quolibet ſignato ĩ actu linea diuiditur, & fiunt duę lineæ. Aliquãdo verò linea ſumitur pro his q̃ linealiter diſponuntur, & ſm̃ hoc aſſignaĩ in numeris linea & figura, prout vnitas po t vnitatẽ ponitur in aliquo numero. & ſic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea, & ſimiliter eſt de linea conſanguinitatis: vnde vna linea continet plures gradus.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſicut ſimilitudo non poteſt eſſe vbi non eſt aliqua diuerſitas, ita ꝓpinquitas non eſt, vbi non eſt aliqua diſtantia: & ideo diſtantia q̃libet non opponitur conſanguinitati, ſed talis diſtantia quæ conſanguinitatis propinquitatem excludit.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ ſicut albedo dr̃ maior dupliciter Vno mõ ex ĩtenſione ipſius qualitatis. Alio mõ ex q̃titate ſuperficiei: ita conſanguinitas dr̃, maior vel minor dupliciter: vno mõ intẽſiuè, ex ipſa natura cõſanguinitatis, alio mõ quaſi dimẽſiuè: & ſic quãtitas cõſanguinitatis mẽſuraĩ ex pſonis, ĩter quas cõſanguinitatis ꝓpagatio ꝓcedit, & hoc ſecundo mõ gradus cõſanguinitatis diſtinguunĩ. & iõ cõtingit ꝙ aliquorũ duorũ, q̃ ſunt ĩ eodẽ gradu cõſanguinitatis reſpectu alicuius pſonæ, vnus eſt ſibi magis cõſanguineus, q̃ alius, conſiderando primã quantitatẽ conſanguinitatis: ſicut pater & frater attinẽt alicui in primo gradu conſanguinitatis, qa ex neutra parte ĩcidit aliqua pſona media. Sed tñ intenſiuè loquendo, magis attinet alicui pſonæ pater ſuus, q̃ frater, qa frater nõ attinet ei, niſi inquantũ eſt ex eodẽ patre: & iõ quanto aliquis eſt propinquior cõi principio, à quo conſanguinitas deſcendit, tanto eſt magis conſanguineus, q̃uis non ſit in propinquiori gradu, & ſm̃ hoc propatruus eſt magis cõſanguineus alicui q̃ pronepos eius, quamuis ſint in eodem gradu.

AD SEXTVM dicendũ, ꝙ quamuis pater & patruus ſint in eodẽ gradu reſpectu radicis conſanguinitatis qa vterque diſtat vno gradu ab auo tñ reſpectu eius, cuius conſanguinitas q̃ritur, non ſunt in eodẽ gradu, qa pater eſt in primo gradu, patruus aũt non poteſt eſſe propinquior, quàm in ſecundo, in quo eſt auus.

AD SEPTIMVM dicẽdũ, ꝙ ſemp duæ pſonæ ĩ æquali numero graduũ diſtãt à ſe inuicẽ, q̃uis q̃nq; nõ æquali numero graduũ diſtẽt à cõi pricipio, vt ex dictis patet*

*In cor. ar.

218

ARTICVLVS III.

Vtrum conſanguinitas de iure naturali impediat matrimoniũ.

AD TERTIVM ſic ꝓcediĩ. videĩ, ꝙ cõſanguinitas de iure naturali nõ ĩpediat mr̃imoniũ. Nulla n. mulier põt eſſe ꝓpinquior viro, q̃ Eua fuit Adæ q̃ qua dixit Ge. 2. Hoc nũc os ex oſſib' meis, & caro de carne mea: ſed Eua fuit mr̃imonio cõiũcta Adæ: ergo conſanguinitas, nulla, quantum eſt de lege naturæ, matrimonium impedit.

¶2 Præterea, Lex naturalis eadẽ eſt apud oẽs: ſed apud barbaras nationes nulla perſona coniuncta conſanguinitate, à matrimonio excluditur: ergo conſanguinitas, quantum eſt de lege naturæ, matrimoniũ non impedit.

¶3 Præterea, Ius naturale eſt quod natura omnia animalia docuit, vt dr̃ in principio Digeſt.† ſed alalia bruta ẽt cũ matre coeunt: ergo nõ ẽ de lege naturæ, ꝙ aliqua pſona à matrimonio pp conſanguinitatẽ repellaĩ.

†in d. geſto veteri tit. 1. leg. 1.

¶4 Præterea. Nihil impedit matrimoniũ, q̃d nõ cõtrariat alicui bono matrimonij: ſed cõſanguinitas nõ cõtrariat alicui bono matrimonij: ergo non impedit ipſum.

†Al. innat

¶5 Præterea, Eorũ q̃ ſunt magis propinqua, & ſimilia melior, & firmior eſt coniunctio: ſed matrimoniũ q̃dã coniunctio eſt, cũ ergo cõſanguinitas ſit propinquitas, quædam, matrimonium non impedit, ſed magis† vnit.

*Mag. li. 4 ſ. ne. di. 44 § C. imed. †Greg. in fi. ſui Regiſt. ad interrog. 10. Aug. Ang. c. 1. c. 6

SED CONTRA, Illud quod impedit bonũ prolis, ẽt matrimonium impedit ſm̃ legem naturæ: ſed cõſanguinitas impedit bonũ prolis: quia vt in litera* ex verbis Grego † habetur. experimento didicimus ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. ergo cõſanguinitas, ſecundum legem naturę matrimonium impedit.

¶Præterea. Illud q̃d habet natura humana in prima ſui conditione, eſt de lege naturæ: ſed à prima ſui cõditione hoc habuit humana natura, ꝙ pr̃ & mater à matrimonio excluderenĩ: q̃d patet ꝑ hoc q̃d dicitur Gene. 2. Propter hoc relinquit hõ patrẽ & matrem q̃d non põt intelligi quãtũ ad cohabitationẽ, & ſic oportet, ꝙ intelligaĩ quantũ ad matrimonij coniũctionẽ: ergo conſanguinitas impedit matrimonium ſm̃ legem naturæ.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in matrimonio aliquid contra legem naturæ eſſe diciĩ per quod matrimonium redditur incompetens reſpectu finis, ad quẽ eſt ordinatum: finis aũt matrimonij per ſe & primo eſt bonum prolis, quod quidem per aliquã conſanguinitatẽ. ſ. inter patrem & filiã, vel filium & matrẽ impediĩ, nõ quidẽ vt totaliter tollaĩ, qa filia ex ſemine patris poteſt prolẽ* ſuſcipere. & ſimul cũ patre nutrire & inſtruere, in q̃bus bonũ prolis conſiſtit, ſed vt non conuenienti, modo fiat. Inordinatum. n. eſt ꝙ filia patri, per matrimoniũ iungaĩ in ſociã, cã gñandæ prolis & educãdæ, quã oportet per oĩa patri eſſe ſubiectã, velut ex eo ꝓcedentẽ: & ideo de lege naturali eſt, vt pater & mr̃ à matrimonio repellanĩ, & magis ẽt mater, quam pater: qui magis reuerentiæ q̃ debeĩ parentib', derogaĩ, ſi filius matrem, quam ſi pater filiã ducat in vxorem, cũ vxor viro aliqualiter debeat eſſe ſubiecta. Sed finis matrimonij ſecundarius per ſe eſt concupiſcentiæ repreſſio, q alias deperiret ſi quælibet conſanguinea poſſet in matrimoniũ duci, qa magnus concupiſcentiæ aditus pberetur, niſi inter illas perſonas quas oportet in eadẽ domo conuerſari, eẽt carnalis copula interdicta, & ideo lex diuina non ſolũ patrẽ & matrẽ excludit a matrimonio, ſed ẽt alias coniunctas perſonas, quas oportet ſimul conuerſari, & quæ debẽt inuicẽ altera alterius pudicitiã cuſtodire, & hanc cãm aſſignat diuina lex dicẽs,* Ne reueles turpitudinem talis vel talis, quia turpitudo tua eſt. Sed per accidẽs finis matrimonij eſt confœderatio hoĩm & amicitiæ multiplicatio, dũ homo ad conſanguineos vxoris ſicut ad ſuos ſe hẽt: & ideo huic multiplicationi amicitiæ praeiudiciũ fieret, ſi aliquis ſanguine coniunctã vxorẽ duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimoniũ nulla accreſceret: & ideo ſm̃ leges humanas, & ſtatuta eccleſiæ plures conſanguinitatis gradus ſunt a matrimonio ſeparati. Sic ergo ex dictis * patet, ꝙ conſanguinitas quantũ ad aliquas perſonas impedit matrimoniũ de iure naturali; quantum ad aliquas de iure diuino, & quãtum ad aliquas, de iure per homines inſtituto.

†Alias cõcipere,

*Habetur Leuit. 18.

*In praeſenti corp.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Eua quamuis ex Adam prodijt, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo per modum illum, quo vir natus eſt generare ſibi ſimile in ſpẽ, ſed operatione diuina, qua ita potuiſſet ex coſta Adæ fieri vn' equus, ſicut facta eſt Eua. Et ideo non eſt tanta naturalis conuenientia Euæ ad Adam ſicut filiæ ad patrem, nec Adã eſt naturale principium Euæ ſicut pater filiæ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non procedit ex lege naturali, ꝙ aliqui barbari parentibus carnaliter commiſceantur, ſed ex concupiſcentię ardore, qui legem naturæ in eis obfuſcauit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ coniunctio maris & fœminę dr̃ eſſe de iure naturali, quia natura hoc alalia docuit, ſed hanc coniunctionem diuerſa animalia, diuerſimodè docuit, ſecundum diuerſas eorum conditiones commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerentiæ, quæ eis debetur. Sicut. n. parentibus indidit natura ſolicitudinem filiis prouidendi, ita indidit aliis reuerentiam ad parentes, nulli autem generi alalium; indidit ſolicitudinem aliorum aut reuerentiam parentum ĩ omne tempus, niſi hoĩ: aliis autem alalibus plus & minus, ſecundum quod magis vel minus neceſſarii ſunt vel filii parentibus, vel parentes filiis. Vnde ẽt ĩ quibuſdam alalibus abhorret filius cognoſcere matrem carna-

carnaliter, quandiu manet apud ipſum cognitio matris & reuerētia quædā ad ipſam, vt recitat Philo. in 8. de Aīa lib°, de camelo, & equo Et qa oēs honeſti mores aīaliū in hoībus cōgregati ſunt naturaliter, & pfectius q̄ ī alijs pp hoc hō naturaliter abhorret cognoſcere carnaliter nō ſolū matrē ſed ēt filiā, qđ eſt adhuc minus cōtra naturā, vt dictū * eſt, & iterū ī alijs aīalibus ex ꝓpagatione carnis nō contrahitur conſanguinitas, ſicut ī hoīb°, vt dictum * eſt, & ideò non eſt ſimilis ratio.

li. 8 hiſ. anim. c. 47

In cor. ar. Ar. 1. huius q. ad 5 In cor. huius art.

AD QVARTVM dicendum, q iam patet ex dictis* quomodo conſanguinitas coniugum bono matrimonij contrarietur: vnde ratio procedit ex falſis.

AD QVINTVM dicendū, q non eſt īconueniēs duarum vnionū vna ab altera īpediri, ſicut vbi eſt identitas, non eſt ſimilitudo: & ſimiliter conſanguinitatis vinculum, poteſt īpedire matrimonij coniunctionem.

219 ARTICVLVS III.

Vtrum conſanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerint taxari ab Eccleſia.

AD QVARTVM ſic proceditur. vr̄, q conſanguinitatis gradus matrimoniū īpediētes nō potuerint taxari ab eccleſia vſq; ad quartū gradum. Quia Mat. 19. dr̄ Qđ Deus cōiunxit hō non ſeparet: ſed illos q cōiunguntur infra quartū cōſanguinitatis gradū, Deus coniunxit; non. n. diuina lege eorum coniunctio prohibetur: ergo nec debēt humano ſtatuto ſeparari.

¶2 Præterea, Matrimoniū eſt ſacramentū, ſicut & Baptiſmus: ſed nō poſſet ex ſtatuto Eccleſiæ fieri, q ille q ad baptiſmū accedit, nō acciperet characterē baptiſmalē, ſi ex iure diuino eius capax ſit: ergo nec eccleſiæ ſtatutum facere pōt q matrimoniū non ſit īter illos, q per ius diuinum matrimonialiter coniungi nō prohibent.

¶3 Præterea, Ius poſitiuū nō pōt ea q̄ ſunt naturalia remouere, vel ampliare, ſed conſanguinitas eſt naturale vīculū, quod quantū eſt de ſe, natū eſt matrimoniū īpedire: ergo Eccleſia nō pōt aliquo ſtatuto facere, q aliq poſſint mřimonialiter cōiungi, vel nō cōiungi, ſicut nō pōt facere, q ſint conſanguinei, vel non conſanguinei.

¶4 Præterea, Statutū iuris poſitiui debet aliq̄ rōnabilē cām habere, qa ſm cauſam rōnabilem, quam hēt, à iure naturali ꝓcedit, ſed cauſæ q̄ aſſignant de numero graduū, oīno videntur irrationabiles, cū nullā habeant habitudinem ad cauſata, ſicut q cōſanguinitas prohibeat, vſq; ad quartū gradū, pp quatuor elementa, vſq; ad ſextum, pp ſex ætates mundi, vſque ad ſeptimum, propter ſeptem dies, qbus tempus omne agitur, ergo vr̄, q talis prohibitio nullum vigorem habeat.

¶5 Præterea, vbi eſt eadē cā, debet eſſe idē effect°, ſed cauſa quare conſanguinitas īpedit matrimoniū, eſt bonū prolis, repreſſio cōcupiſcentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis* patet, quæ oī tēpore neceſſaria æqualiter ſunt, ergo debuiſſent æqualiter oī tpe gradus conſanguinitatis matrimoniū impedire, quod non eſt verū cum mō, vſque ad quartū, antiquitus vſque ad ſeptimū gradum matrimoniū conſanguinitas impedierit.

Ar. præc. corp.

¶6 Præterea, vna & eadem coniunctio non pōt eſſe in genere ſacramenti, & in genere ſtupri. Sed hoc contingeret, ſi Eccleſia haberet ptātem ſtatuendi diuerſum numerum ī gradibus īpedientibus matrimoniū. ſicut ſi aliqui ī q̄rto gradu, qn̄ prohibitus fuit coniuncti fuiſſent, talis cōiunctio ſtuprum eſſet, ſed poſtmodū eadem cōiunctio, eccleſia ſuam prohibitionē reuocāte matrimoniū eſſet Econuerſo poſſet accidere, ſi aliq gradus conceſſi, poſſent poſtmodum ab eccleſia īterdici: ergo vr̄, quod poteſtas eccleſiæ, non ſe extendat ad hoc.

¶7 Præterea Ius humanū debet imitari ius diuinū: ſed ſm ius diuinū, quod ī veteri lege continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum ī ſurſum & deorſum, qa ī veteri lege aliquis prohibebatur accipere ī vxorem ſororem patris ſui. non tamen filiam fratris. ergo nec mō debet aliqua prohibitio de nepotib° & patruis manere

SED CONTRA eſt, q dn̄s dicit diſcipulis: Qui vos audit, me audit: ergo præceptum eccleſiæ habet firmitatem, ſicut pceptū Dei. Sed eccleſia qn̄que ꝓhibuit, & quandoque cōceſſit aliquos gradus, quos lex vetus nō prohibuit: ergo illi gradus matrimonium impediunt.

¶ Præterea, Sicut olim matrimonia Gentilium diſpenſabantur per leges ciuiles, ita nunc per ſtatuta eccleſiæ: ſed olim ciuilis determinabat gradus conſanguinitatis, qui matrimonium impediunt, & qui nō, ergo & modo poteſt hoc fieri per eccleſiæ ſtatutum.

RESPONDEO dicendum, q ſecundum diuerſa tempora īuenitur conſanguinitas ſecundum gradus diuerſos matrimonium īpediſſe.* In principio n humani generis, ſolus pater & mater à matrimonio repellebantur eo quod tunc temporis erat paucitas hoīum, & oportebat propagationi humani generis maximā curā impendere, vnde non erant remouēdæ niſi illæ perſonæ, q̄ ad matrimonium incompetentes erant, ēt quantum ad finem matrimonij principalem, qui eſt bonum ꝓlis, vt dictum * eſt. Poſtmodum autē multiplicato gn̄e humano per legem Moyſi plures perſonæ ſunt exceptæ, quæ iam concupiſcentiā reprimere incipiebat: vnde vt dicit Rabbi Moyſes, Oēs illæ perſonæ exceptæ ſunt à matrimonio, quæ in vna familia cohabitare ſolent, quia ſi inter eos licitè carnalis copula eſſe poſſet, maximum incētiuum libidini præſtaret: ſed alios conſanguinitatis gradus lex vetus permiſit imò quodammodo præcepit, vt .ſ. de cognatione ſua vnuſquiſque vxorem acciperet, ne ſucceſſionum confuſio eſſet, quia tunc temporis cultus diuinus per ſucceſſionem generis propagabatur Sed poſtmodum in lege noua, quæ eſt lex ſpūs & amoris, plures gradus conſanguinitatis ſunt prohibiti, quia iā per ſpūalem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur & multiplicatur: vnde oportet, vt homines ēt magis à carnalibus retrahantur, ſpūalibus vacātes, & vt amor amplius diffundatur. Et ideò antiquitus vſque ad remotiores gradus conſanguinitatis matrimonium impediebatur, vt ad plures per conſanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia * permaneret: & rōnabiliter vſq; ad ſeptimū gradum, tum quia vltra hoc nō de facili remanebat communis radicis memoria, tum quia ſeptiformi Spūs ſancti gratiæ congruebat. Sed poſtmodū circa hæc vltima tempora reſtrictūm eſt Eccleſiæ interdictū vſq; ad quartum gradū, quia vltra inutile & periculoſum erat gradus cōſanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores conſanguineos quaſi nullū fœdus maioris amicitiæ, quàm ad extraneos habebat charitate in multorū cordib° frigeſcēt. Periculoſum aūt erat, qa concupiſcentia & negligentia prævalente, numeroſam cōſanguineorum multitudinē hoīes nō ſatis obſeruabāt & ſic laqueus dānationis multis inijcebat ex remotiorū graduum prohibitione. Satis ēt conuenienter vſque ad quartum gradum dicta prohibitio eſt reſtricta: tum quia vſque ad quartam generationem homines viuere cōſueuerant, vt ſic non poſſit cōſanguinitatis memoria aboleri. vnde Deus in tertiam & quartam gn̄ationē peccata parentū ſe viſitaturū ī filijs cōminatur: * tum qa ī qualibet generatione, noua mixtio ſanguinis, cuius identitas conſanguinitatē facit, fit cū ſanguine alieno, & quātum miſcetur alteri, tm̄ receditur a primo, & quia elementa ſunt quatuor, quorum quodlibet tanto facilius ē miſcibile, quantò eſt magis ſubtile, ideò ī prima cōmixtione euaneſcit ſanguinis identitas, quantū ad primum elementum quod eſt ſubtiliſſimum, in ſecunda, quantū ad ſecundum. in tertia, quantū ad tertiū ī quarta quantum ad quartum: & ſic conuenienter poſt quartam gn̄ationem poteſt reiterari carnalis coniunctio.

Vide aug. li. 15. de ciui. Dei c. tom. 5.

Ar. præc. cor. et aug. de ciuitate c. 16. et li. 15. cō fau. c. 7. tom. 6. ibidem. li. 19. c. 26. to. 7 de bo no coniug. c. 6. & 17. to. 6. to. 7. de nuptijs & cōcup. li. 5. c. 14. & 15.

**Al. perſtingeret.*

Exod. 20.

AD PRIMVM ergo dicendum, q ſicut Deus non coniungit illos qui coniunguntur contra diuinū præceptum, ita nec coniungit illos qui coniunguntur cōtra eccleſiæ præceptum, quod habet eandem obligandi efficaciam quàm habet diuinum præceptum.

AD SE

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ matrimonium nõ tantum eſt ſacramentum,ſed etiã eſt in officiũ: & ideo magis ſubiacet ordinationi miniſtrorũ Eccleſiæ, q̃ baptiſmus qui eſt ſacramentum tantum; quia ſicut contractus & officia humana determinãtur legibus humanis, ita contractus & officia ſpiritualia, lege Eccleſiæ.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ quãuis conſanguinitatis vinculũ ſit naturale, tamẽ non eſt naturale,ꝙ conſanguinitas carnalẽ copulã impediat, niſi ſecundũ aliquẽ gradũ, vt dictum* eſt: & ideo Eccleſia ſuo ſtatuto nõ facit,ꝙ aliqui ſint vel nõ ſint conſanguinei, (quia ſecundũ omne tempus æqualiter conſanguinei remanent) ſed facit, ꝙ carnalis copula ſit licita vel illicita, ſecũdũ diuerſa tempora in diuerſis gradibus conſanguinitatis.

Art. præced. corp.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ tales rationes aſſignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quàm per modum cauſæ & neceſſitatis.

AD QVINTVM dicendum, quod non eſt eadem cauſa ſecundum diuerſa tempora gradus conſanguinitatis prohibendi: vnde quod aliquo tempore vtiliter conceditur, alio ſalubriter prohibetur.

AD SEXTVM dicẽdũ,ꝙ ſtatutũ non imponit modũ præteritis & futuris Vnde ſi modò prohiberet quintus gradus q nunc eſt cõceſſus,illi q ſunt in quinto gradu cõiũcti,nõ eſſent ſeparandi. Nullum.n. impedimẽtũ matrimonio ſuperueniẽs ipſum poteſt dirimere, & ſic cõiunctio quę prius fuit matrimoniũ,nunc efficeretur per ſtatutũ eccleſiæ ſtuprũ. Et ſimiliter ſi aliqs gradus concederetur, q nunc eſt prohibitus, illa cõiunctio non efficeret matrimonialis ex ſtatuto Eccleſiæ ratione primi cõtractus,qa poſſent ſeparari ſi vellent,ſed tamẽ poſſent de nouo cõtrahere,& alia coniunctio eſſet.

AD SEPTIMVM dicendũ,ꝙ in gradibus cõſanguinitatis prohibendis Eccleſia præcipuè obſeruat rationem amoris, & quia nõ eſt minor ratio amoris ad nepotem,q̃ ad patruum ſed etiam maior, quantò propinquior eſt patri filius,q̃ filio pater,vt dr̃ in 8 Ethic*. pp hoc æqualiter prohibuit gradus conſanguinitatis in patruis & nepotibus. Sed lex vetus in perſonis prohibendis attendit præcipuè cohabitationẽ contra cõcupiſcẽtiã, prohibẽs illas perſonas, ad quas facilior pateret acceſſus propter mutuam cohabitationẽ. Magis autẽ conſueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti,qa filia eſt idem quaſi cum patre,cum ſit aliquid eius: ſed ſoror non eſt hoc modo idem cum fratre, cum non ſit aliquid eius. ſed magis ex eodem naſcitur, & ideo non erat eadem ratio prohibendi * neptem & amitam.

Li. 8. c. 12. circa prin.

Al. nepotem.

QVÆSTIO LV.

De impedimento affinitatis, in vndecim articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimento affinitatis.

¶ Circa quod quæruntur vndecim.

¶ Primò, vtrum affinitas ex matrimonio cauſetur.
¶ Secundò, vtrũ maneat poſt mortem viri aut vxoris.
¶ Tertio, vtrum cauſetur ex illicito concubitu
¶ Quarto, vtrum ex ſponſalibus.
¶ Quinto, vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis.
¶ Sexto, vtrum affinitas matrimonium impediat.
¶ Septimo, vtrum affinitas habeat per ſeipſam gradus.
¶ Octauo, vtrum gradus eius extendantur ſicut gradus conſanguinitatis.
¶ Nonò, vtrũ matrimonium, quod eſt inter conſanguineos & affines, ſemper ſit dirimendũ per diuortium.
¶ Decimò, vtrum ad dirimendum tale matrimonium, ſit procedendum per viam accuſationis.
¶ Vndecimò, vtrũ in tali cauſa ſit procedẽdũ per teſtes.

220 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ex matrimonio conſanguinei affinitas cauſetur.

Thom. 4. diſt. 41. q. vnic. ar 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ex matrimonio conſanguinei affinitas nõ cauſet, qa propter quod vnumquodque tale, illud magis: ſed mulier ducta in matrimoniũ nõ cõiungit alicui de cõſanguinitate viri. niſi rõne viri: cum ergo nõ fiat viro affinis,nec alicui conſanguineorũ viri affinis erit.

¶ 2 Præterea, Eorũ quę ſunt abinuicẽ ſeparata, ſi vni aliqd coniungat,nõ oportet pp hoc,ꝙ ſit alteri coniunctũ: ſed conſanguinei iam ſunt abinuicẽ ſeparati: ergo nõ oportet, ꝙ ſi aliqua mulier cõiungatur alicui viro, propter hoc coniungatur conſanguineis eius omnibus.

¶ 3 Præterea, Relationes ex aliqbus* vnitionib' innaſcunt,ſed nulla † vnitio ſit ĩ cõſanguineis viri p hoc, ꝙ ille duxit vxorẽ ergo nõ accreſcit eis affinitatis relatio.

Al. vnionibus. †*Al. vnio.*

SED CONTRA, Vir & vxor efficiuntur vna caro: ſi ergo vir ſecundum carnem omnibus ſuis conſanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eiſdẽ.

¶ Præterea, Hoc patet per auctoritates in litera* adductas.

Li. 4 ſent. diſt. 41. §. A

RESPONDEO dicendum,ꝙ amicitia quædã naturalis in cõmunicatione naturali fundatur: naturalis autem cõmunicatio eſt duobus modis ſecundum Philoſophum 8 Ethic*. Vno modo, per carnis propagationẽ. Alio modo, per coniunctionẽ ad carnis propagationẽ ordinatam. Vnde ipſe † ibidem dicit, ꝙ amicitia viri ad vxorẽ eſt naturalis. Vnde ſicut perſona cõiuncta alteri per carnis propagationẽ quoddam vinculum amicitiæ naturalis facit, ita ſi cõiungatur per carnalẽ copulam: ſed in hoc differt, ꝙ perſona coniuncta alicui per carnis propagationẽ, ſicut filius patri, fit particeps eiuſdẽ radicis cõmunis & ſanguinis, vnde eodem genere vinculi colligatur filius conſanguineus patris, quo pater cõiungebatur, ſcilicet conſanguinitate, quamuis ſecundũ alium gradũ propter maiorẽ diſtãtiam à radice: ſed perſona coniuncta per carnalem copulam, non fit particeps eiuſdem radicis ſed quaſi extrinſecus adiuncta; & ideo ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicitur. Et hoc eſt quod in hoc verſu dicitur:

Lib. 8. eth. cap. 12. à medio. †*loco citato.*

Mutat nupta genus, ſed generata gradum.

Quia ſcilicet perſona per generationem fit in eodem genere attinentiæ, ſed in alio gradu: per carnalem vero copulam fit in alio genere.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis cauſa ſit potior effectu, non tamen oportet ſemper, ꝙ nomẽ idem effectui & cauſæ conueniat; quia quandoq; illud quod eſt in effectu, inuenitur in cauſa non eodem modo, ſed altiori: & ideo non conuenit cauſæ & effectui per idem nomen, neq; per eandem rationem, ſicut patet in omnibus cauſis æquiuocè agentibus: & hoc modo coniunctio viri & vxoris eſt potior, quam cõiũctio vxoris ad conſanguineos viri; non autem debet dici affinitas, ſed matrimonium quod eſt vnitas quædã, ſicut homo eſt ſibiipſi idem, non autem conſanguineus.

AD SECVNDVM dicendum,ꝙ conſanguinei ſunt quodãmodo ſeparati, & quodammodo coniuncti; & ratione coniunctionis accidit,ꝙ perſona. quæ vni cõiungitur, aliquo modo omnibus coniungatur. ſed propter ſeparationem & diſtãtiam accidit, ꝙ perſona, quæ vni coniungitur vno modo, alij coniugatur alio modo, vel ſecundum aliud genus, vel ſecundum alium gradum.

AD TETIVM dicendum, quod relatio quandoque innaſcitur ex motu vtriuſq; extremi, ſicut paternitas & filiatio, & talis relatio eſt realiter in vtroque: quandoq; vero innaſcitur ex motu alterius tñ; & hoc cõtingit dupliciter. Vno modo, qñ relatio innaſcitur ex motu vnius ſine motu alterius vel præcedente vel concomitante; ſicut in creatore & creatura patet, & ſenſibili & ſenſu, & ſcientia & ſcibili; & tunc relatio eſt in vno ſm rem, & in altero ſm rationem tantum. Alio modo quando innaſcitur ex motu vnius ſine motu alterius tunc exiſtente, nõ tñ ſine motu præcedente; ſicut ęqualitas fit inter duos homines p augmentum vnius, ſine hoc ꝙ alius tunc augeatur vel minuat, ſed tamẽ prius ad hanc quantitatẽ, quàm habet, p aliquẽ motum vel mutationẽ puenit: & ideo in vtroque extremorũ talis

relã-

relatio realiter fundatur. Et ſimiliter eſt de cõſanguinitate & affinitate, qa relatio fraternitatis quæ innaſcit in aliquo puero nato alicui iam prouecto, cauſat quidem ſine motu ipſius tunc exiſtẽte, ſed ex motu ipſius præcedẽte, ſcilicet generationis eius. Hoc.n.ei accidit, ꝙ ex motu alterius ibi tũc talis relatio innaſcatur. Similiter ex hoc, ꝙ iſte deſcendit per generationẽ propriam ab eadem radice cum viro, prouenit affinitas in ipſo ad vxorem ſine aliqua noua mutatione ipſius.

ARTICVLVS II.

221 *Vtrum affinitas maneat poſt mortem viri aut vxoris.*

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur, ꝙ affinitas nõ maneat poſt mortẽ viri aut vxoris inter cõſanguineos viri & vxoris, qa ceſſante cauſa ceſſat effectus: ſed cauſa affinitatis fuit matrimoniũ, qđ ceſſat poſt mortẽ viri, qa tũc ſoluit mulier à lege viri, vt dicitur Rom. 7. ergo nec affinitas pdicta manet.

¶ 2 Præterea, Conſanguinitas cauſat affinitatem: ſed conſanguinitas ceſſat per mortem viri ad conſanguineos ſuos: ergo & affinitas vxoris ad eos.

SED CONTRA, Affinitas ex conſanguinitate cauſatur: ſed conſanguinitas eſt perpetuum vinculũ, quandiu perſonæ viuunt inter quas eſt affinitas: ergo & affinitas, & ita non ſoluitur affinitas ſoluto matrimonio per mortem perſonæ.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ relatio aliqua deſinit eſſe dupliciter. Vno modo ex corruptione ſubiecti, alio modo ex ſubtractione cauſæ: ſicut ſimilitudo eſſe deſinit quando alter ſimiliũ moritur, vel quando qualitas quæ erat cauſa ſimilitudinis, ſubtrahit. Sunt autẽ quædã relationes, quæ habẽt pro cauſa actionẽ vel paſſionẽ, aut motũ: vt in 5 * Meta. dr̃: quarũ quædã cauſant ex motu, inquantũ aliquid mouetur actu, ſicut ipſa relatio quæ eſt mouentis & moti. Quædã autẽ inquantũ habẽt aptitudinẽ ad motũ, ſicut motiuum & mobile, dominus & ſeruus. Quędã autem ex hoc ꝙ aliqd prius motum eſt, ſicut pater & filius; nõ enim ex hoc quod eſt generari nunc, adinuicẽ dicuntur, ſed ex hoc quod eſt generatũ eſſe. aptitudo autem ad motum, & ipſum moueri trãſit; ſed motũ eſſe, perpetuum eſt, quia quod factũ eſt, nunquã deſinit eſſe factũ. Et ideo paternitas & filiatio nunquã deſtruuntur per ſubtractionem cauſæ, ſed ſolum per corruptionem ſubiecti per alterutrum extremorũ. Et ſimiliter dicẽdum eſt de affinitate, quæ cauſatur ex hoc, ꝙ aliqui coniuncti ſunt, non ex hoc, ꝙ coniunguntur. Vnde non dirimitur manentibus illis perſonis, inter quas affinitas eſt contracta, quamuis moriatur perſona, ratione cuius contracta fuit.

Li. 5. Met. tex. 20.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod coniunctio matrimonij cauſat affinitatem non ſolum ſecundum hoc quòd eſt actu coniungi, ſed ſecundum hoc quod eſt prius coniunctum eſſe.

AD SECVNDVM dicendum, quòd conſanguinitas non eſt proxima cauſa affinitatis, ſed cõiunctio ad conſanguineum, non ſolum quæ eſt, ſed quæ fuit. Et propter hoc ratio non ſequitur.

ARTICVLVS III.

222 *Vtrum illicitus concubitus affinitatem cauſet.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ illicitus concubitus affinitatem non cauſet. Quia affinitas eſt quædam res honeſta: ſed res honeſtæ non cauſantur ex inhoneſtis: ergo ex inhoneſto concubitu, non poteſt affinitas cauſari.

¶ 2 Præterea, Vbi eſt cõſanguinitas, nõ poteſt ibi eſſe affinitas, qa affinitas eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula prouenieñs, omni carens parẽtela: ſed aliquãdo cõtingeret ad conſanguineos & ad ſeipſum eſſe affinitatẽ, ſi illicitus cõcubitus affinitatẽ cauſaret, ſicut quãdo homo carnaliter cõſanguineã ſuã inceſtuoſe cognoſcit: ergo affinitas nõ cauſatur ex illicito cõcubitu.

¶ 3 Præterea, Illicitus cõcubitus eſt ſecundũ naturam & contra naturã. Sed ex illicito concubitu contra naturã non cauſatur affinitas, vt iura determinant: ergo nec ex illicito concubitu ſecundum naturam tantum.

SED CONTRA eſt, quod adhærens meretrici, vnũ corpus efficitur, vt patet 1 Cor. 6. Sed ex hac cauſa matrimonium affinitatem cauſabat: ergo pari ratione illicitus concubitus.

¶ Præterea, Carnalis copula eſt cauſa affinitatis, vt patet per definitionem affinitatis, quæ eſt talis: Affinitas eſt propinquitas perſonarũ ex carnali copula prouenieñs omni carens parẽtela. ſed carnalis copula eſt etiã in illicito cõcubitu. ergo illicitus cõcubit⁹ affinitatẽ cauſat.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſecundum Philoſophum in 8. Ethic.ᵈ coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis, principaliter propter prolis productionem, & ſecundario propter operum communicationem: quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ; ſed ſecundum, inquantum eſt quædam ſocietas ad communem vitam. Primum autem horum eſt inuenire in qualibet carnali copula, vbi eſt commixtio ſeminum, quia ex tali copula poteſt proles produci, quamuis ſecunda deſit. Et ideo quia matrimonium affinitatem cauſabat ſecundum quod erat quædã carnalis cõmixtio, etiã fornicarius concubitus affinitatem cauſat, inquãtũ habet aliquid de carnali cõiunctione. *Lib. 8. Ethic. c. 12. à medio.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in fornicario cõcubitu eſt aliqd naturale, quod eſt cõmune fornicationi & matrimonio, & ex hac parte affinitatẽ cauſat: aliud eſt ibi inordinatum, per quod à matrimonio diuidit, & ex hac parte affinitas nõ cauſatur. Vnde affinitas ſemper honeſta remanet, quãuis cã aliquo modo ſit inhoneſta.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ nõ eſt inconueniens relationes ex oppoſito diuerſas eidem ineſſe ratione diuerſorũ. Et ideo poteſt inter aliquas duas perſonas eſſe affinitas & cõſanguinitas, nõ ſolum per illicitũ concubitum, ſed etiã per licitum; ſicut cum conſanguineus meus ex parte patris duxit in vxorẽ cõſanguineã meã ex parte matris. Vnde quod dr̃ in definitione affinitatis inducta, omni carens parentela, intelligendum eſt inquantũ huiuſmodi. nec tamẽ ſequitur, ꝙ aliquis conſanguineã ſuã cognoſcens ſibiipſi ſit affinis, quia affinitas, ſicut & cõſanguinitas diuerſitatẽ requirit, ſicut & ſimilitudo. *Arg. 2. huius art.*

AD TERTIVM dicendum, quod concubitus contra naturam nõ habet commixtionem ſeminum, quæ poſſit eſſe cauſa generationis. Et ideo ex tali concubitu non cauſatur affinitas.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ex ſponſalibus cauſetur affinitas. 223

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ex ſponſalibus nulla affinitas cauſari poſſit, qa affinitas eſt ppetuũ vinculũ: ſed ſponſalia quandoq; ſeparantur. ergo nõ poſſunt eſſe cauſa affinitatis.

¶ 2 Præterea, Si quis clauſtrũ pudoris alicuius mulieris inuaſit & aperuit ſed nõ peruenit ad operis cõſummationẽ, non contrahitur ex hoc affinitas. ſed talis eſt magis propinquus carnali copulæ, ꝗ ille qui ſponſalia contraxit: ergo ex ſponſalibus affinitas non cauſatur.

¶ 3 Præterea, In ſponſalibus non fit niſi quædã ſponſio futurarum nuptiarum: ſed aliquando fit ſponſio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas: ſicut ſi fiat ante ſeptennium, vel ſi aliquis habens perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi, alicui mulieri ſpondeat futuras nuptias, aut ſi talis ſponſio fiat inter perſonas, quibus nuptiæ per votum redduntur illicitæ, vel alio quocunque modo: ergo ſponſalia non poſſunt eſſe cauſa affinitatis.

SED CONTRA eſt, quod Alexand. Papa * prohibuit mulierem quandam cuidam viro coniungi matrimonio, quia fratri ſuo fuerat deſponſata; quod non eſſet, niſi per ſponſalia affinitas contraheretur: ergo, &c. *In decret. lib. 4. tit. 16. c. 1.*

RESPON-

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut ſpõſalia nõ habẽt perfectã rationem matrimonij, ſed ſunt quædã præparatio ad matrimonium, ita ex ſponſalibus nõ cauſatur affinitas, ſicut ex matrimonio: ſed aliquid affinitati ſimile quod dr̃ publicæ honeſtatis iuſtitia, quæ impedit matrimoniũ, ſicut & affinitas & conſanguinitas, & ſecundũ eoſdẽ gradus: & definitur ſic: Publicæ honeſtatis iuſtitia eſt propinquitas ex ſponſalibus proueniẽs, robur trahens ex Eccleſiæ inſtitutione ꝑꝑ eius honeſtatẽ. Ex quo patet ratio nominis & cauſa, q̃a ſcilicet talis propinquitas ab eccleſia inſtituta eſt ꝑꝑ honeſtatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſponſalia nõ ratione ſui, ſed ratione eius ad quod ordinãtur, cauſant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honeſtatis iuſtitia. Et ideo ſicut matrimonium eſt perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ vir & mulier efficiunt̃ in carnali copula vna caro per commixtionem ſeminum. Vnde quãtuncunq; aliq̃s clauſtrũ pudoris inuadat vel frangat, niſi cõmixtio ſeminũ ſequatur, nõ contrahitur ex hoc affinitas. Sed matrimoniũ affinitatem cauſat, nõ ſolum ratione carnalis copulę, ſed etiã ratione ſocietatis cõiugalis, ſecundũ quam etiam matrimoniũ naturale eſt. Vnde & affinitas cõtrahit̃ ex ipſo contractu matrimonij ꝑ verba de præſenti ante carnalem copulam. Et ſimiliter etiã ex ſponſalibus, in quibus fit quædã pactio coniugalis ſocietatis, contrahitur aliquid affinitati ſimile; ſcilicet, publicæ honeſtatis iuſtitia.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ omnia impedimenta quæ faciunt ſponſalia nõ eſſe ſponſalia, nõ ꝑmittũt ex pactione nuptiarũ affinitatẽ fieri: vnde ſiue habẽs defectũ ætatis, ſiue habens votũ ſolenne cõtinentiæ, aut aliquod huiuſmodi impedimẽtũ, ſponſalia de facto cõtrahat, ex hoc nõ ſequit̃ aliqua affinitas, q̃a ſpõſalia nulla ſunt, nec aliq̃s affinitatis modus. Si tamẽ aliquis minor, frigidus vel maleficiatus habẽs impedimẽtũ ꝑpetuum ante annos pubertatis poſt ſeptẽniũ publicæ cõtrahat ſpõſalia cũ aliqua adulta, ex tali cõtractu cõtrahit̃ publicę honeſtatis iuſtitia, q̃a adhuc nõ erat ĩ actu impediendi, cũ in tali ætate puer frigidus, & non frigidus quantum ad actum illum ſit æqualiter impotens.

224 ARTICVLVS V.

Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur. ꝙ etiam affinitas ſit cauſa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit, & habetur 35. quæſt†. Conſanguineam relictam vxoris ſuæ nullus ducat vxorem: & in ſeq. cap. dicitur: ꝙ duæ cõſanguineorum vxores vni viro altera poſt alteram nubere prohibentur: ſed hoc nõ eſt niſi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad ſinem. Ergo affinitas eſt cauſa affinitatis.

35. q. 3. c. Et hoc quoque ſtatutum, &c. Contradicimus.

¶ 2 Præterea, Carnalis commixtio coniungit, ſicut & carnalis propagatio, quia æqualiter cõputantur gradus affinitatis, & conſanguinitatis: ſed conſanguinitas eſt cauſa affinitatis. Ergo & affinitas.

¶ 3 Præterea, Quæcũq; vni & eidẽ ſunt eadẽ, ſibi inuicẽ ſunt eadẽ. Sed vxor viri alicuius effici eiuſdẽ attinentiæ cũ omnibus conſanguineis viri. Ergo & omnes conſanguinei viri ſui efficiunt̃ vnũ cũ oibus q̃ attinent mulieri ꝑ affinitatẽ, & ſic affinitas eſt cauſa affinitatis.

¶ 4 SED CONTRA, Si affinitas ex affinitate cauſat̃, aliq̃s q̃ cognouiſſet duas mulieres, neutrã earũ poſſet ducere in vxorẽ, q̃a ſm hoc, altera efficeret̃ alteri affinis: ſed hoc ẽ falſũ. Ergo affinitas nõ cauſat affinitatẽ.

¶ 5 Præterea, Si affinitas ex affinitate naſceret̃, aliq̃s cõtrahẽs cũ vxore defuncti fieret affinis oib' cõſanguineis prioris viri, ad quos mulier hẽt affinitatẽ: ſed hoc nõ ꝑt eẽ, q̃a maximè fieret affinis viro dſuncto, Ergo, &c.

¶ 6 Prǽterea, Conſanguinitas eſt fortius vinculum q̃ affinitas: ſed conſanguinei vxoris non efficiuntur affines conſanguineis viri. Ergo multo minus affines vxoris efficiuntur eis affines: & ſic idem quod prius.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ duplex eſt modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus ſm quem aliquid procedit in ſimilitudinẽ ſpeciei, ſicut ex homine generat̃ homo. Alius ſm quẽ non procedit ſimile in ſpecie, & hic proceſſus ſemꝑ eſt in inferiorẽ ſpeciem, vt patet in omnibus agentibus æquiuocè. Primus autẽ modus proceſſionis quotieſcunq; iteretur, ſemꝑ manet eadẽ ſpecies, ſicut ſi ex homine generetur homo ꝑ actũ generatiuæ virtutis, ex hoc quoq; generabit̃ homo: & ſic deinceps. Secundus autẽ modus ſicut in primo facit aliã ſpeciẽ, ita quotieſcunq; iterat̃, aliã ſpeciẽ facit, vt ex puncto ꝑ motũ ꝓcedit linea nõ punctus, q̃a pũctus motus facit lineã, & ex linea lineariter mota non ꝓcedit linea, ſed ſuperficies, & ex ſuperficie corpus, & vlterius ꝑ talẽ modũ proceſſus aliq̃s eſſe nõ põt. Inuenimus autẽ in ꝓceſſu attinẽtiæ duos modos, q̃bus vinculũ huiuſmodi cauſat̃. Vnus ꝑ carnis propagationẽ, & hic ſemꝑ facit eandẽ ſpeciẽ attinentiæ. Alius ꝑ matrimonialẽ cõiũctionẽ, & hic facit aliã ſpeciẽ in principio, ſicut patet, ꝙ cõiuncta matrimonialiter conſanguineo nõ fit cõſanguinea, ſed affinis. Vnde & ſi ille modus ꝓcedẽdi iteretur, nõ erit affinitas, ſed aliud attinentiæ genus. Vnde pſona quæ matrimonialiter affini cõiungit̃, nõ eſt affinis, ſed eſt aliud genus affinitatis, quod dr̃ ſecundũ genus. Et rurſus, ſi affini in ſecundo genere aliquis per matrimoniũ coniungatur, non erit affinis in ſecundo genere, ſed in tertio, vt hoc verſu ſuprà poſito † oſtenditur. *ar. 1. huius quaeſ. co. p.*

Mutat nupta genus, ſed generata gradus.

Et hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honeſtatis iuſtitiam magis, quàm propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, ſicut illa attinentia quæ ex ſponſalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio ceſſauit, & remanet ſub prohibitione ſolum primum genus affinitatis, in quo eſt vera affinitas.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ alicui viro cõſanguineus vxoris ſuæ efficit̃ affinis in primo genere, & vxor eius in ſecundo: vnde mortuo viro q̃ erat affinis, nõ poterit eã ducere in vxorẽ propter ſecundũ affinitatis genus. Similiter etiã ſi aliquis viduam in vxorẽ ducat, cõſanguineus prioris viri, qui eſt affinis vxori in primo genere, efficitur affinis ſecundo viro in ſecundo genere, & vxor illius cõſanguinei, quæ eſt affinis vxori viri huius in ſecundo genere, efficitur affinis viro ſecundo in tertio genere. Et quia tertium genus erat prohibitũ ꝑꝑ honeſtatẽ quandam magis, q̃ ꝑꝑ affinitatem: ideo Canon † dicit. Duas conſanguineorum vxores vni viro alteram poſt alteram nubere, publicæ honeſtatis iuſtitiæ contradicit, ſed talis prohibitio nunc ceſſauit. *35. q. 3. c. Porrectorum. 2.*

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ quãuis carnalis cõiunctio coniungat, nõ tamen eodẽ genere coniunctionis.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ vxor viri efficit̃ eiuſdẽ attinentiæ cum conſanguineis viri, quantum ad gradum eundem, ſed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppoſitum ex rationibus quæ inducuntur, videtur oſtendi, ꝙ nullum vinculum ex affinitate cauſetur, ad alias rationes reſpondendum eſt, ne antiqua Eccleſiæ prohibitio irrationabilis videatur.

AD QVARTVM dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro, cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde conſequenter alij mulieri à viro eodem cognitæ non efficitur affinis in ſecundo genere: vnde nec ducẽti in vxorem vnam earum efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem ſucceſſiue copulari prohibebant.

AD QVINTVM dicẽdũ, ꝙ ſicut vir non eſt affinis vxori ſuę in primo genere, ita nec efficit̃ affinis ſecũdo viro eiuſdẽ vxoris in ſecũdo genere, & ſic rõ nõ ꝓcedit.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ mediante vna perſona non coniungitur mihi alia, niſi ex hoc ꝙ ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quę mihi eſt affinis, nulla perſona

perſona ſit mihi attinẽs, niſi quæ illi mulieri adiungit, quod non poteſt eſſe niſi per carnis propagationẽ ex ipſa, vel propter coniunctionem matrimonialẽ ad eã: & vtroq; modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere, ſecundum antiqua iura mihi proueniebat, q̃a filius eius etiã ex alio viro, efficitur mihi affinis in eodem genere: ſed in alio gradu, vt ex regula prius data patet: & iterum ſecundus vir eius efficitur mihi affinis in ſecundo genere. Sed alij conſanguinei illius mulieris nõ adiunguntur ei. Sed ipſa vel adiungitur eis, ſicut patri & matri inquantum procedit ab eis, vel principio eorundem, ſicut fratribus: vnde frater affinis* mei, vel pater, non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

*Al. meæ.

ARTICVLVS VI.

225 *Vtrum affinitas matrimonium impediat.*

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, niſi quod eſt illi contrarium: ſed affinitas non contrariatur matrimonio, cum ſit effectus eius. Ergo non impedit matrimoniũ.

¶ 2 Præterea, Vxor ꝑ matrimoniũ efficitur res quędã viri: ſed cõſanguinei defuncti viri, ſuccedũt in reb⁹ eius: ergo poſſunt ſuccedere ĩ vxore, ad quã tñ manet affinitas, vt oſteſũ* eſt. Ergo affinitas nõ ĩpedit matrimoniũ.

Art. præced.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis: ſed illa eſt tantum affinis. Ergo affinitas impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ affinitas præcedens matrimoniũ, impedit contrahendũ, & dirimit contractũ eadẽ ratione qua & cõſanguinitas. Sicut. n. ineſt neceſſitas quædã cohabitandi conſanguineis adinuicẽ, ita & affinibus: & ſicut eſt quoddã amicitiæ vinculũ inter cõſanguineos, ita inter affines: ſed ſi affinitas matrimonio ſuperueniat, nõ põt ipſũ dirimere: vt ſuprà dictũ* eſt.

Q. 50. arti. vnico, ad 7.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ affinitas nõ cõtrariatur matrimonio ex quo cauſatur, ſed contrariaĩ matrimonio quod cũ affine contrahendum eſſet, inquantũ impediret multiplicationẽ amicitiæ, & concupiſcentiæ repreſſionem, quæ per matrimonium quæruntur.

AD SECVNDVM dicendum ꝙ res poſſeſſæ a viro non efficiuntur aliquid vnũ cum ipſo viro, ſicut vxor efficitur vna caro cum ipſo. Vnde ſicut conſanguinitas impedit matrimonium vel coniunctionem ad virum ſecundum carnem, ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS VII.

226 *Vtrum affinitas habeat per ſe gradus.*

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ affinitas habeat etiã ꝑ ſeipſam grad⁹. Cuiuslibet n. ꝓpinquitatis eſt accipere aliquos ꝑ ſe grad⁹: ſed affinitas propinquitas quædã eſt. Ergo habet gradus ꝑ ſe ſine gradibus conſanguinitatis, ex quibus cauſatur.

¶ 2 Præterea, In litera † dr̃, ꝙ ſoboles ſecundæ coniunctionis nõ põt tranſire ad conſortiũ affinitatis prioris viri: ſed hoc nõ eſſet niſi filius affinis etiã eſſet affinis. Ergo affinitas habet ꝑ ſe gradus ſicut conſanguinitas.

li. 4. Sent. d. 41. parag. B. à med.

SED CONTRA, Affinitas ex cõſanguinitate cauſaĩ. Ergo & omnes gradus affinitatis cauſanĩ ex gradib⁹ cõſanguinitatis, & ſic nõ habet ꝑ ſe aliquos gradus.

RESPONDEO dicendum, ꝙ res nõ diuidit diuiſione ꝑ ſe, niſi ratione illius, quod cõpetit ſibi ſecundũ genus ſuum, ſicut animal per rationale & irrationale, nõ autẽ per album & nigrũ. Carnis autẽ propagatio per ſe comparatur ad cõſanguinitatẽ, q̃a ex ea immediatẽ cõſanguinitatis vinculũ contrahitur: ſed ad affinitatẽ nõ cõparatur niſi mediante conſanguinitate, quæ eſt cauſa eius. Vnde cùm gradus attinentiæ per propagationẽ carnis diſtinguãtur, diſtinctio graduũ ꝑ ſe & immediatẽ cõpetit conſanguinitati, ſed affinitati mediante cõſanguinitate. Et ideo ad inueniendum gradus affinitatis eſt regula generalis, ꝙ quoto gradu cõſanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non poſſunt accipi niſi ſecundum aſcenſum, & deſcenſum propagationis, ad quam non comparatur affinitas niſi mediante conſanguinitate: & ideo affinitas non habet gradus per ſe, ſed ſumptos iuxta gradus conſanguinitatis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio, non ꝑ ſe loquendo, ſed quaſi per accidens, dicebatur antiquitus affinis: vnde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honeſtatis iuſtitiam, quàm propter affinitatem: & propter hoc etiam ea prohibitio nunc eſt reuocata.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendatur ſicut gradus conſanguinitatis. 227

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ gradus affinitatis nõ extendantur ſicut gradus conſanguinitatis. Quia vinculum affinitatis eſt minus forte, quàm conſanguinitatis, cum affinitas ex conſanguinitate cauſetur in diuerſitate ſpeciei, ſicut à cauſa æquiuoca: ſed quantò fortius eſt vinculum, tantò diutius durat. Ergo vinculum affinitatis non durat vſque ad tot gradus, ad quot durat conſanguinitas.

¶ 2 Præterea, Ius humanũ debet imitari ius diuinũ: ſed ſecundũ ius diuinum aliqui gradus conſanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimoniũ nõ impediebat, ſicut* patet de vxore fratris, quã aliquis poterat ducere in vxorem ipſo defuncto, non tamen propriam ſororem. Ergo & nunc non debet eſſe prohibitio æqualitatis de affinitate & cõſanguinitate.

Deut. 25. et Ruth 4.

SED CONTRA, Ex hoc ipſo eſt aliqua mihi affinis, ꝙ meo conſanguineo eſt coniuncta. Ergo in quocunque gradu ſit vir mihi conſanguineus, in illo gradu eſt mihi affinis, & ſic gradus affinitatis computari debent in eodem numero.

RESPONDEO dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis ſumuntur iuxta gradus conſanguinitatis, oportet quod tot ſint gradus affinitatis, quot ſunt gradus cõſanguinitatis: ſed tamen quia affinitas eſt minus vinculum, quàm conſanguinitas, faciliùs & olim & nunc diſpenſatio ſit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus conſanguinitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa minoritas vinculi affinitatis reſpectu conſanguinitatis faciat varietatem in genere attinentię, non in gradibus. Et ideo illa ratio non eſt ad propoſitum.

AD SECVNDVM dicẽdum, ꝙ frater non poterat accipere vxorem fratris ſui defuncti niſi in caſu, ſcilicet quando moriebatur ſine prole, vt ſuſcitaret ſemen fratri ſuo, quod tunc requirebatur, quando per propagationẽ carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet. Et ſic patet, quòd non ducebat eam in vxorem quaſi gerens propriam perſonam, ſed quaſi ſupplens defectum fratris ſui.

ARTICVLVS IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines vel conſanguineos ſemper ſit dirimendum. 228

AD NONVM ſic proceditur. Videtur, quòd cõiugium quod inter affines vel conſanguineos eſt contractũ, non ſemper ſit per diuortium dirimendũ. Quia quod Deus cõiunxit, homo nõ ſeparet. Cum ergo Deus facere intelligitur quod facit Eccleſia quæ quãdoq; tales ignoranter coniunxit, videtur, ꝙ ſi poſtmodum in notitiam veniant, non ſint ſeparandi.

Tho. 4. di. 41. art 5. Matt. 19.

¶ 2 Præterea, Fauorabilius eſt vinculum matrimonij, quàm dominij: ſed homo per longi temporis præſcriptionem acquirit dominium in re, cuius nõ erat dominus. Ergo per diuturnitatem temporis matrimoniũ ratificatur, etiam ſi prius tantum non fuit.

¶ 3 Præ-

¶3 Præterea. De ſimilibus ſimile eſt iudicium: ſed ſi matrimonium eſſet dirimendum ꝑꝑ conſanguinitatē, tunc in caſu illo qñ duo fratres habent duas ſorores in vxores, ſi vnus ſeparetur propter conſanguinitatem, & alius pari ratione ſeparari deberet, quod non videtur: ergo matrimonium non eſt ſeparandum propter affinitatem vel conſanguinitatem.

SED CONTRA, Cōſanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum: ergo ſi probatur affinitas vel conſanguinitas, ſeparandi ſunt, etiam ſi de facto contraxerint.

Aug. lib. de decē cor d.3,c.10. de tēp. ſerm. 164 & 52 & de verbis Apoſtolic. ſer. 15. tom. 10. *Al prouenit.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ cùm * oīs concubitus, præter licitum matrimonium, ſit peccatum mortale (quod eccleſia omnibus modis impedire conatur) ad ipſam pertinet eos, inter quos non poteſt eſſe verū matrimonium, ſeparare, & ꝑcipuè conſanguineos & affines, qui ſine inceſtu contrahere nō poſſunt carnaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Eccleſia quāuis dono & auctoritate diuina fulciatur: tñ inquantum eſt hominum congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius* ꝑuenit, quod non eſt diuinū, & iō illa coniunctio quæ fit in facie Eccleſiæ impedimetū ignorantis, nō hēt inſeparabilitatem ex auctoritate diuina, ſed eſt contra auctoritatem diuinā errore hominum inducta, q excuſat à peccato, cum ſit error facti quandiu manet. Et ꝑꝑ hoc qñ impedimentum ad notitiam Eccleſiæ peruenit, dēt prædictam coniunctionē ſeparare.

Lib. 4. decre. tit. 14. c. 8. ī fine.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ illa q̄ ſine peccato eſſe non pñt, nulla præſcriptione firmantur, quia vt Inno.* dicit: Diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonij, quod inter illegitimas perſonas eſſe nō poterat.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ res inter alios acta alijs non præiudicat in foro contentioſo: vñ quamuis vnus frater repellatur à matrimonio vnius ſororū ex cauſa conſanguinitatis, non ꝑꝑ hoc ſeparat eccleſia aliud matrimonium qd̄ non accuſat: ſed in foro cōſciētiæ nō oportet, ꝙ ſp obligeť ad hoc alius frater ad dimittendū vxorē ſuā, quia frequenter tales accuſationes ex maleuolentia procedunt, & ꝑ falſos teſtes probantur. Vñ nō oportet, ꝙ conſcientiam ſuā informet ex his, q̄ circa aliud matrimonium ſunt facta. Sed diſtinguendū vid:t in hoc, quia aut hēt certā cognitionē de impedimento matrimonij, aut opinionē, aut neutrum. Si primo mō, nec exigere, nec reddere debitū dēt, ſi ſcdo mō, dēt reddere: ſed non exigere, ſi tertio, pōt & reddere & exigere.

**Al. ſcientiam.*

ARTICVLVS X.

229 *Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos, ſit procedendum per viam accuſationis.*

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ad ſeparationem matrimonij, qd̄ eſt inter affines & conſanguineos contractū, non ſit procedendū ꝑ viā accuſationis, qa accuſationē ꝑcedit inſcriptio, qua aliquis ſe ad talionem obligat, ſi in probatione defecerit: ſed hæc non requiruntur qñ de matrimonij ſeparatione agitur: ergo ibi locum non habet accuſatio.

¶2 Præterea, In cauſa matrimonij audiuntur ſolū propinqui, vt in litera * dicitur: ſed in accuſationibus audiuntur etiam extranei: ergo in cauſa ſeparationis matrimonij non agitur per viam accuſationis.

**li. 4. Sen. diſ. 41 §. C. ex Decre. 35. q. 6. ca. 1.*

¶3 Præterea, Si matrimonium accuſari deberet: tunc præcipuè hoc eſſet faciendum, qñ minus difficile eſt qd̄ ſeparatur, ſed hoc eſt qñ ſunt tantum ſponſalia contracta, non autem tunc accuſatur matrimonium: ergo nūquam de cætero debet fieri accuſatio.

¶4 Præterea, Ad accuſandum non præcluditur uia alicui per hoc, ꝙ non ſtatim accuſat ſed hoc fit in matrimonio, quia* ſi primò tacuit quando matrimonium contrahebatur, non poteſt poſtea matrimonium accuſare quaſi ſuſpectus: ergo, &c.

** In Decretal. lib. 4 titu. 18. cap. 1.*

SED CONTRA Omne illicitū poteſt accuſari: ſed matrimonium affinium & conſanguineorum eſt illicitum: ergo de eo poteſt eſſe accuſatio.

Calixtus 1. epiſt. c 4. & Augu. lib. 5. de Ciu. Dei, cap. 10.

RESPONDEO dicendū, ꝙ accuſatio ad hoc eſt inſtituta, ne aliquis ſuſtineatur quaſi innocens q culpā hēt, ſicut aūt ex ignorantia facti contingit, ꝙ aliquis homo reputatur innocens, q in culpa eſt, ita ex ignorātia alicuius circunſtantiæ contingit, ꝙ aliquod factum reputatur licitū, qd̄ eſt illicitū: & ideo ſicut homo accuſatur qñque, ita & factum ipſum accuſari poteſt. Et ſic matrimonium accuſatur, qñ propter ignorantiam impedimenti æſtimatur legitimum, quod eſt illegitimū.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ obligatio ad pœnam talionis habet locum, qñ accuſatur perſona de crimine: quia tunc agitur ad punitionē eius: ſed qñ accuſatur factum, tunc non agitur ad pœnam facientis, ſed ad impediendum hoc quod eſt illicitum: & ideo in matrimonio accuſator non ſe obligat ad aliquam pęnam, ſed talis accuſatio poteſt & verbis & ſcripto fieri: ita ꝙ exprimatur & pſona accuſans matrimonium quod accuſatur, & impedimentum propter quod accuſatur.

Decr. 35. q. 6. cap. 8.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ * extranei nō pñt ſcire conſanguinitatem: niſi ꝑ conſanguineos, de quib' probabilius eſt, ꝙ ſciant. Vñ qñ ipſi tacent, ſuſpicio hr̄ contra extraneū, ꝙ ex maleuolentia procedat: niſi per conſanguineos probare voluerit: vñ repelliť ab accuſatione qñ ſunt cōſanguinei q tacent, & ꝑ quos ꝓbare nō pōt: ſed conſanguinei quantuncunq; ſint propinqui, nō repelluntur ab accuſatione, qñ accuſat matrimonium ꝑꝑ aliquod impedimentū perpetuū, qd̄ impedit contrahendum, & dirimit contractum: ſed qñ accuſatur ex hoc, ꝙ dicitur non fuiſſe contractū: tunc parentes tanquā ſuſpecti ſunt repellēdi, niſi ex parte illius, qui eſt inferior dignitate & diuitijs de quibus probabiliter ęſtimari poteſt, quod libenter vellent quod matrimonium ſtaret.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ ſi matrimonium nundum eſt contractum, ſed ſponſalia tantū, non pōt accuſari, quia non accuſatur quod non eſt: ſed poteſt denunciari impedimentū ne matrimonium contrahatur.

Lib. 4. decre tit. 18. cap. Cùm in tua. ** Al. diſtinguendū*

AD QVARTVM dicendum, quod ille qui tacuit primo, quandoq; auditur, poſtea ſi velit matrimoniū accuſare, quandoq; repellitur, qd̄ patet ex Decret.* q̄ ſic dicit: Si poſt cōtractum matrimoniū aliquis appareat accuſator, cū non prodierit in publicum, quando banna, ſm conſuetudinē in Eccleſiis edebantur: vtrum vox ſuæ debeat accuſationis admitti, meritò quæri pōt. Super quo ſic duximus * reſpondendum; quòd ſi tpe denuntiationis præmiſſæ is qui iam coniunctos impetit, extra diœceſim exiſtebat, vel aliàs denuntiatio nō potuit ad eius notitiam ꝑuenire, vtputa; ſi nimiæ infirmitatis feruore laborans, ſanæ mentis patiebatur exiliū, vel in annis erat tā teneris cōſtitutus, ꝙ ad comprehenſionē talium eius ætas ſufficere nō valebat, ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus: eius accuſatio dēt audiri. Alioquin tanquam ſuſpectus, eſt proculdubiò repellendus niſi proprio firmauerit iuramento, ꝙ poſtea didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS XI. 230

Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos, procedi debeat per teſtes.

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in tali cauſa non ſit procedendum per teſtes, ſicut in alijs cauſis. Quia in alijs cauſis adducūtur ad teſtificandum, quicunque ſunt omni exceptione maiores: ſed hic non admittuntur extranei, quāuis ſint omni exceptione maiores: ergo, &c.

¶2 Præterea, Teſtes ſuſpecti de priuato odio vel amore à teſtimonio repelluntur. ſed maximè poſſunt propinqui eſſe ſuſpecti de amore reſpectu vnius partis: & odio ad partem alteram: ergo non eſt audiendum eorū teſtimonium.

¶3 Præterea, Matrimoniū eſt fauorabilius, quàm aliæ cauſæ.

cauſæ, in quibus de rebus purè corporalibus agitur: ſed in illis non poteſt idē eſſe teſtis & accuſator: ergo nec in matrimonio. & ita videtur, ꝙ non conuenienter in cauſa iſta per teſtes procedatur.

SED CONTRA, Teſtes inducuntur in cauſis, vt ſup his de qbus dubitatur, fiat iudici fides; ſed ita facienda eſt iudici fides in cauſa iſta, ſicut in alijs cauſis, qa non dēt ꝓcipitare ſententiam de eo qđ non conſtat: ergo procedendum eſt hic ex teſtib⁹ ſicut & in alijs cauſis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in hac cauſa oportet, quòd ꝑ teſtes veritas pateſiat ſicut & in alijs, tamen, vt Iuriſtæ dicunt, in hac cauſa multa ſpecialia inueniunť, ſ. quòd idem pōt eſſe accuſator & teſtis, & quòd nō iuratur de calumnia, cum ſit cauſa quaſi ſpiritualis, & qđ conſanguinei admittuntur ad teſtificandū, & quod nō obſeruatur omnino ordo iudiciarius: quia tali denuntiatione facta contumax pōt ēxcōicari lite non conteſtata: & valet hoc teſtimoniū de auditu, & poſt publicationē teſtiū teſtes poſſunt induci, & hoc totū eſt vt peccatum impediatur, qđ in tali coniunctione eſſe poteſt.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVÆSTIO LVI.

De impedimento cognationis ſpiritualis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimento cognationis ſpiritualis.

Circa quod quæruntur quinque.

Primo, vtrum ſpiritualis cognatio matrimonium impediat.

Secundo, ex qua cauſa contrahatur.

Tertio, inter quos.

Quarto, vtrum tranſeat à viro in vxorem.

Quinto, vtrum tranſeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS PRIMVS.

231 *Vtrum ſpiritualis cognatio matrimonium impediat.*

Tho.4.diſ. 41 q.1.ar. 1. et ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd ſpiritualis cognatio matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, niſi qđ contrariatur alicui bono matrimonij. ſed ſpiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonii: ergo non impedit matrimonium.

2 Præterea, Perpetuum impedimentum matrimonii non pōt ſtare ſimul cum matrimonio, ſed cognatio ſpiritualis ſtat ſimul aliquando cum matrimonio, vt in litera dr̄: ſicut cum aliquis caſu neceſſitatis filiū ſuum baptizat, quia tunc fit vxori ſuæ ſpirituali cognatione coniunctus, nec tamen matrimonium ſeparatur: ergo ſpiritualis cognatio matrimonium non impedit.

3 Præterea, Vnio ſpiritus non tranſit in carnem: ſed matrimonium eſt carnalis coniunctio. ergo cum cognatio ſpiritualis ſit vnio ſpiritus, non poteſt tranſire ad matrimonium impediendum.

4 Præterea, Contrariorum non ſunt idem effectus, ſed ſpiritualis cognatio videtur eſſe contraria diſparitati cultus, cum ſpiritualis cognatio ſit propinquitas proueniens ex datione ſacramēti, vel intentione ad idē, diſparitas autem cultus conſiſtit in ſacramenti carentia, vt prius dictum eſt. Cum ergo diſparitas cultus matrimonium impediat, videtur, quòd ſpiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

SED CONTRA, Quanto aliquod vinculū ſanctius eſt, tanto magis eſt cuſtodiendum. ſed vinculū ſpirituale eſt ſanctius, quam corporale. Cum ergo vinculū propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam, quòd cognatio ſpiritualis idem faciat.

Præterea, In matrimonio coniunctio animarum eſt principalior, quam coniunctio corporum, quia precedit ipſam: ergo multò fortius ſpiritualis cognatio matrimonium impedire poteſt, quam carnalis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut per carnis propagationem homo accipit eſſe naturæ, ita ꝑ ſacramēta accipit eſſe ſpirituale gratiæ. Vnde ſicut vinculum, qđ ex carnis propagatione contrahitur, eſt homini naturale: inquantum eſt res quædam naturæ, ita vinculum qđ contrahitur ex ſacramentorum ſuſceptione, eſt aliquo mō naturale alicui, inquantum eſt membrū Eccleſiæ. Et iō ſicut carnalis cognatio impedit matrimoniū, ita ſpiritualis ex Eccleſiæ ſtatuto. Tñ diſtinguendū eſt de ſpirituali cognatione, quia aut præceſſit matrimoniū, aut ſequitur. ſi ꝑceſſit impedit contrahendū, & dirimit contractum: ſi ſequitur, tunc non dirimit vinculū matrimonij. Sed quantū ad actū matrimonij eſt diſtinguēdū, qa aut ſpiritualis cognatio inducitur cauſa neceſſitatis, ſicut cū pater baptizat filiū in articulo mortis: & tunc nō impedit actū matrimonij, ex neutra parte: aut inducitur extra caſum neceſſitatis ex ignorantia, & tūc ſi ille ex cuius actu inducitur, diligentiam adhibuit, eſt eadem ratio ſicut de primo: aut ex induſtria, extra caſum neceſſitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, ſed tamen debet reddere, ſi petatur, quia ex culpa eius non debet aliquod incōmodum alius reportare.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis ſpiritualis cognatio non impediat aliqđ de principalibus bonis matrimonij, tñ impedit aliqđ de ſecundariis bonis, qđ eſt amicitiæ multiplicatio, qa ſpiritualis cognatio eſt ſufficiens rō amicitiæ ꝑ ſe. Vn̄ oportet ꝙ ad alios per matrimonium familiaritas & amicitia quæratur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ matrimonium eſt perpetuum vinculum: & ideo nullum impedimentum ſuperueniens pōt ipſum dirimere: & ſic quandoq; contingit ꝙ matrimonium & matrimonij impedimentum ſtant ſimul, non autem ſi impedimentum præcedit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ in matrimonio non eſt tantū coniunctio corporalis, ſed ēt ſpiritualis: & ideo propinquitas ſpiritus ei impedimētū pſtat, ſine hoc ꝙ ꝑpinquitas ſpūalis tranſire debeat in carnalem.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ non eſt inconueniens ꝙ duo contraria adinuicem contrarientur eidem, ſicut magnū & paruum æquali: & ſic diſparitas cultus, & ſpiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in vno eſt maior diſtantia, in altero maior propinquitas quàm matrimoniū requirat. Et ideo ex vtraque parte matrimonium impeditur.

ARTICVLVS II.

Vtrum per ſolum baptiſmum ſpiritualis propinquitas contrahatur. 23

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ꝑ ſolum baptiſmum ſpiritualis propinquitas cōtrahatur. Sicut enim ſe habet corporalis cognatio ad corporalē generationē, ita ſpiritualis ad ſpiritualē: ſed ſolus baptiſmus dr̄ ſpiritualis gñatio: ergo per ſolū baptiſmum contrahitur ſpiritualis cognatio, ſicut & per ſolam generationem carnalem, carnalis cognatio.

2 Præterea, Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine: ſed ex ſuſceptione ordinis non ſequitur ſpiritualis cognatio: ergo nec ex confirmatione, & ſic ſolum ex baptiſmo.

3 Præterea, Sacramenta ſunt digniora ſacramentalibus ſed ex quibuſdam ſacramentis ſpiritualibus cognatio non ſequitur, ſicut patet in extrema vnctione. ergo multò minus ex catechiſmo, vt quidam dicunt.

4 Præterea, Inter ſacramentalia baptiſmi multa alia præter catechiſmum numerātur: * ergo ex catechiſmo non magis cōtrahitur ſpiritualis cognatio, quā ex alijs. Tho. in 4 diſt. 6.

5 Præterea, Oratio non eſt minus efficax ad promouendum in bonum, quàm inſtructio ſiue catechizatio: ſed ex oratione non contrahitur ſpiritualis cognatio ergo nec ex catechiſmo.

6 Præterea, Inſtructio quæ fit baptizatis per prædicationem, non minus valet, quàm illa quæ fit nondum baptiza-

baptizatis: ſed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio ſpiritualis: ergo nec ex catechiſmo.

¶7 SED CONTTRA, 1.Cor.4. In Chriſto Ieſu, per Euangelium ego vos genui: ſed ſpiritualis generatio cauſat ſpiritualem cognationẽ. ergo ex prædicatione Euangelij & inſtructione, fit ſpiritualis cognatio, & non ſolum ex baptiſmo.

¶8 Præterea, Sicut per baptiſmũ tollitur peccatum originale, ita per pœnitẽtiã, actuale: ergo ſicut baptiſmus cauſat ſpirituale cognationem, ita & pœnitẽtia.

¶9 Præterea, Pater nomen cognationis eſt: ſed per pœnitẽtiã & doctrinam & curã paſtoralem, & multa huiuſmodi, aliquis dicitur alteri ſpiritualis pater: ergo ex multis alijs præter baptiſmum & confirmationem, ſpiritualis cognatio contrahitur.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ circa hoc eſt triplex opinio. Quidã.n. dicũt, quòd ſpiritualis regeneratio ſicut per ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam datur, ita per ſeptem efficitur, incipiendo à primo pabulo ſalis * ſacramenti, vſque ad confirmationẽ p Epiſcopum factã: & per quodlibet horum ſeptem ſpiritualis cognatio cõtrahitur. Sed illud non videtur rationabile, qa cognatio carnalis non contrahitur niſi p actũ generationis completũ: vnde etiã affinitas non contrahitur niſi facta cõmixtione ſeminũ; ex qua poteſt ſequi generatio carnalis: Spiritualis autem generatio non perficitur niſi p aliqđ ſacramẽtũ: vnde non videtur conueniens ꝙ ſpiritualis cognatio cõtrahatur, niſi per aliquod ſacramentum. Et ideo alij dicunt, quod per tria tantum ſacramenta ſpiritualis cognatio contrahitur, ſcilicet per catechiſmum, baptiſmum, & confirmationẽ. Sed iſti propriã vocẽ videntur ignorare: quia catechiſmus non eſt ſacramentũ, ſed ſacramentale. Et ideo alij dicunt, ꝙ tantùm per duo ſacramenta contrahitur: ſcilicet p confirmationem & baptiſmum; & hæc eſt opinio cõmunior: tamen de catechiſmo quidam horũ dicunt, quod eſt debile impedimentum quia impedit * contrahendum, ſed non dirimit contractum.

Al. ſacramenti.

In decreta. lib.4.tit.11. cap.5.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd duplex eſt carnalis natiuitas. Prima in vtero, in quo adhuc, id qđ natũ eſt, adeo eſt debile, quod non poſsit extra exponi ſine periculo: & huic natiuitati aſſimilatur regeneratio p baptiſmũ; in quo regeneratur aliquis, adhuc quaſi fouendus intra vterũ Eccleſiæ. Secũda eſt natiuitas ex vtero, qñ iã ꝙ natũ erat, in vtero tantum roboratũ, eſt, ꝙ põt ſine periculo exponi exterioribus, quæ nata ſunt corrumpere. & huic aſſimilatur confirmatio, per quam homo roboratus, exponitur in publicũ ad confeſſionẽ nominis Chriſti. Et ideo congruè per vtrunq; iſtorũ ſacramentorum cõtrahitur ſpiritualis cognatio.

AD SECVNDVM dicendũ, quod per ordinis ſacramentum non fit alia regeneratio, ſed quædã ꝓmotio poteſtatis, & propterea mulier non ſuſcipit ordinẽ: & ſic non poteſt ex hoc aliqđ impedimentũ præſtari matrimonio: & ideo talis cognatio non computatur.

AD TERTIVM dicendum, quod in catechiſmo fit quædam profeſſio futuri baptiſmi; ſicut in ſponſalibus qđam ſpõſio futurarũ nuptiarũ: vnde ſicut in ſpõſalibus contrahitur quidã modus propinquitatis, ita in catechiſmo, ad minus impediens contrahendum, vt qdam dicunt: non autem in ſacramentis alijs.

AD QVARTVM dicendum, quòd talis profeſſio fidei non fit in alijs ſacramentalibus baptiſmi: ſicut in catechiſmo: & ideo non eſt ſimilis ratio.

Et ſimiliter dicendum AD QVINTVM, de oratione: & AD SEXTVM, de prædicatione.

Al. cognationem.

AD SEPTIMVM dicẽdũ, ꝙ Apoſtolus eos ad fidẽ iſtruxerat p modũ catechiſmi, & ſic aliquo modo talis inſtructio habebat ordinẽ ad ſpiritualẽ * gnationẽ.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ per ſacramentũ pœnitentiæ, non contrahitur, propriè loquendo, ſpiritualis cgnatio: vnde filius ſacerdotis poteſt contrahere cũ illa, quã ſacerdos in confeſſione audiuit: aliàs filius ſacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cũ qua contrahere poſſet. Nec obſtat, ꝙ per pœnitẽtiã tollitur peccatũ actuale; qa hoc nõ eſt p modũ generationis, ſed magis p modũ ſanationis Sed tñ p pœnitentiã contrahitur quoddã fœdus inter mulierẽ cõfitentẽ & ſacerdotẽ ſpũali cognationi ſimile: vt tm peccet, eã carnaliter cognoſcẽs, ac ſi eẽt ſua ſpũalis filia; & hoc iõ, qa maxima familiaritas ẽ ĩter ſacerdotẽ & cõfitẽtẽ, & ob hoc iſta ꝓhibitioẽ inducta, vt tollaĩ peccãdi occaſio.

AD NONVM dicendũ, ꝙ pater ſpiritualis dicitur ad ſimilitudinẽ patris carnalis. Pater autem carnalis, vt Philoſophus dicit in 8. Ethic.* tria dat filio, eſſe nutrimentum, & inſtructionẽ: & ideo ſpiritualis pater alicuius dicitur ratione alicuius horum trium: tamen ex hoc, ꝙ eſt ſpiritualis pater, non habet ſpiritualem cognationem, niſi conueniat cum patre, quantum ad generationem, per quam eſt eſſe. Et ſic etiam poteſt ſolui OCTAVVM, quod præceſſit.

li.8.ca 11. & 12.

233

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio ſpiritualis contrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi, de ſacro fonte.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ cognatio ſpiritualis non contrahatur inter ſuſcipientẽ ſacramentum baptiſmi, & leuantem de ſacro fonte. Quia in generatione carnali contrahit̃ propinquitas ſolũ ex parte eius, cuius ſemine generatur proles, non autem ex parte eius qui filium natum ſuſcipit: ergo nec ſpiritualis cognatio contrahit̃ inter eum, qui ſuſcipit de ſacro fonte, & eũ q ſuſcipitur.

¶2 Præterea, Ille q in ſacro fonte leuat, Anadechus à Diony.* dicitur: & ad eius officium ſpectat puerum inſtruere: ſed inſtructio non eſt ſufficiens cauſa ſpiritualis cognationis, vt dictũ eſt: † ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illũ qui de ſacro fonte leuat̃.

¶3 Præterea, Poteſt contingere, quod aliquis leuet aliquem de ſacro fonte antequam ipſe ſit baptizatus, ſed ex hoc nõ contrahitur aliqua ſpiritualis cognatio, quia ille q non eſt baptizatus, non eſt capax alicuius ſpiritualitatis ergo aliquem leuare de ſacro fonte, non ſufficit ad ſpiritualem cognationem contrahendam.

SED CONTRA eſt definitio ſpiritualis cognationis ſuprà inducta, & auctoritates, q̃ ponuntur in litera.*

Cap 7 Eccleſiaſt. Hierarchia, non multũ remotè a fine.

† Ar. 2. huius quaſt. ad 6. & 7.

Lib.4. ſen. diſt 42 pag. B.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut in generatione carnali aliquis naſcitur ex matre & patre: ita in generatione ſpirituali aliquis renaſcitur filius. Dei ſicut patris: & Eccleſiæ, ſicut matris. ſicut autem ille qui ſacramentum confert; gerit perſonã Dei cuius inſtrumentum & miniſter eſt; ita ille qui baptizatum ſuſcipit de ſacro fonte, aut confirmandum tenet, gerit pſonã Eccleſiæ. vnde ad vtrunq; ſpiritualis cognatio contrahit̃.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ non tm pater, ex cuius ſemine generat̃ proles, habet cognationẽ carnalẽ ad natũ, ſed etiam mater q̃ materiã ſubminiſtrat, & in cuius vtero generatur: & ita ẽt Anadechus q baptizandum vice totius Eccleſiæ offert & ſuſcipit, & cõfirmandũ tenet, ſpiritualem cognationẽ contrahit.

AD SECVNDVM, dicendum, ꝙ non ratione inſtructionis debitæ, ſed rationẽ generationis ſpiritualis, ad quã cooperatur, cognationẽ ſpiritualẽ cõtrahit.

AD TERTIVM dicendum, quod non baptizatus non põt aliquẽ leuare de ſacro fonte, cũ non ſit membrũ Eccleſiæ, cuius typum gerit in Baptiſmo ſuſcipiẽs: quauis poſſit baptizare, qa eſt creatura Dei, cuius typum gerit baptizans; nec tñ aliquã cognationem ſpiritualẽ contrahere põt, quia ipſe eſt expers ſpiritualis vitæ, in * quam homo primo per baptiſmum naſcitur.

Al. qua.

ARTICVLVS IIII.

234

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat à viro in vxorem.

AD QVARTVM ſic proceditur, Vr, quod cognatio ſpiritualis nõ tranſeat à viro in vxorẽ, qa

ſpiritualis vnio & corporalis ſũt diſparatæ & diuerſorũ generũ: ergo mediãte carnali coniũctione q̃ inter virũ & vxorẽ eſt, nõ tranſit ad ſpiritualem cognationẽ.

¶2 Præterea, Magis cõueniunt in ſpirituali gñatione, q̃ eſt cauſa ſpiritualis cognationis, pater & mater ſpiritualis, q̃ vir q ẽ ſpiritualis pater & vxor: ſed pater & mater ſpiritualis, nullã ex hoc ſpiritualẽ cognationẽ cõtrahunt: ergo nec vxor cõtrahit aliquã ſpũalẽ cognationẽ ex hoc, ꝙ vir eius ſit pater alicui ſpiritualis.

¶3 Præterea, Poteſt contingere, ꝙ vir eſt baptizatus, & vxor non eſt baptizata, ſicut quando eſt ab infidelitate conuerſus ſine alterius coniugis conuerſione: ſed ſpiritualis cognatio non poteſt ꝑuenire ad non baptizatum: ergo non tranſit ſemper de viro ad vxorem.

Li.4. S.n. diſt. 42. parag. H. ¶4 Præterea, * Vir & vxor poſſunt aliquẽ ſimul de ſacro fonte leuare: ſi ergo ſpiritualis cognatio à viro trãſiret in vxorẽ, ſequeretur, ꝙ vterq; coniugũ eſſet bis pater & mater ſpiritualis eiuſdem: q̃d eſt incõueniẽs.

SED CONTRA, Bona ſpiritualia magis multiplicabilia ſunt, quàm corporalia: ſed conſanguinitas corporalis viri tranſit ad vxorẽ per affinitatem: ergo multò magis ſpiritualis cognitio.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliquis põt fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actũ alterius, qui baptizat: vel in ipſo baptiſmo ſuſcipit filiũ eius, & ſic cognatio ſpiritualis non trãſit à viro in vxorẽ, niſi fortè ille ſit filius vxoris, qa tũc directè vxor contrahit cognationẽ ſpiritualẽ, ſicut & vir. Alio mõ ꝑ actũ propriũ, ſicut cũ leuat filiũ alterius de ſacro fonte, & ſic cognatio ſpiritualis tranſit ad vxorẽ, quam iã carnaliter cognouit: non aũt ſi nondum ſit matrimonium cõſummatũ, qa nondum effecti ſunt vna caro, & hoc eſt ꝑ modum cuiuſdam affinitatis: vnde etiam pari ratione videtur tranſire ad mulierem, quæ eſt carnaliter cognita, quamuis non ſit vxor: vnde verſus:

* Al. Qui

**Qua mihi, vel cuius natum mea fonte leuauit,*
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor:
Si qua mea natum, non ex me fonte leuauit,
Hanc poſt fata mea non inde vetabor habere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ex hoc, ꝙ ſunt diuerſorum generũ vnio corporalis & ſpiritualis, põt concludi, ꝙ vna non eſt altera: non aũt ꝙ vna nõ poſſit eſſe cauſa alterius; qa eorũ q̃ ſunt in diuerſis generibus, vnũ qñq; eſt cauſa alterius, vel ꝑ ſe, vel ꝑ accidẽs.

AD SECVNDVM dicendum, quòd pater ſpiritualis & mater ſpiritualis eiuſdem non coniunguntur in generatione ſpirituali niſi ꝑ accidẽs, qa ad hoc vnus per ſe ſufficeret. Vnde non oportet, ꝙ ex hoc aliqua cognatio ſpiritualis inter eos naſcatur, quin poſſit eſſe inter eos matrimonium: vnde verſus:

Vnus ſemper erit compatrum ſpiritualis,
Alter carnalis, non fallit regula talis.

Sed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per ſe loquendo. Et ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſi vxor non ſit baptizata nõ ꝑueniet ad eã ſpiritualis cognatio ꝓp hoc, quod nõ eſt capax; nõ ex hoc, quòd nõ poſſit ꝑ matrimonium traduci ſpiritualis cognatio à viro in vxorẽ.

AD QVARTVM dicendũ, quòd ex quo inter patrem ſpiritualem, & matrẽ non contrahitur aliqua cognatio ſpiritualis, nihil prohibet quin vir & vxor ſimul aliquẽ de ſacro fonte leuent, nec eſt inconueniẽs, quòd vxor ex diuerſis cauſis efficiatur bis mater ſpiritualis eiuſdẽ: ſicut etiam poteſt eſſe, quòd ſit affinis & cõſanguinea eiuſdem per carnalem propinquitatem.

235 ARTICVLVS V.

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quòd cognatio ſpiritualis non tranſeat ad filios carnales patris. Quia ſpirituali cognationi non aſſignatur gradus: eſſent aũt gradus, ſi tranſiret à patre in filiũ, qa perſona generata mutat gradũ, vt ſupra dictũ* eſt: ergo non tranſit ad filios carnales patris ſpũalis. Ar.1. et 5 q.55. cor.

¶2 Præterea, Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri. Si ergo cognatio ſpiritualis tranſit à patre in filium, eadem ratione tranſibit a fratre in fratrem, q̃d falſum eſt.

SED CONTRA eſt, quòd in litera * probatur per auctoritatem. Li.4. Sen. diſt. 42.

RESPONDEO dicendũ, quòd filius eſt aliqd patris, & non ecõuerſò, vt dicitur in 8. Ethic.* Et ideo ſpiritualis cognatio trãſit à patre in filium ſpiritualẽ, & non econuerſò. & ſic patet, ꝙ tres ſunt cognationes ſpirituales. Vna, quæ dicitur ſpiritualis paternitas, quæ eſt inter patrem & filium ſpiritualẽ. Alia, quæ dicitur compaternitas, quæ eſt inter patrem ſpiritualẽ & carnalem eiuſdem. Tertia autem dicitur ſpiritualis fraternitas, quæ eſt inter filium ſpiritualem & filios carnales eiuſdem patris, & quælibet harũ impedit matrimonium contrahẽdum. & dirimit contractum. Li.8. ca.12. non procul à fine.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ perſona addita per carnis propagationem facit gradũ reſpectu illius ꝑſonæ quæ eodẽ genere attinet, non aũt reſpectu eius quæ attinet in alio genere: ſicut filius attinet in eodẽ gradu vxori patris, in quo & pater, quamuis alio genere attinentiæ: ſpiritualis autẽ cognatio eſt alterius generis q̃ carnalis: & ideo non in eodẽ gradu attinet filius ſpũalis filio naturali patris ſui ſpũalis, in quo attinet ei pater eius quo mediãte cognatio ſpũalis trãſit: & ita non oportet, ꝙ ſpũalis cognatio habeat gradũ.

AD SECVNDVM dicendum quòd frater non eſt aliquid fratris, ſicut filius eſt aliqd patris: ſed vxor eſt aliquid viri, cum quo effecta eſt vnum corpus: & ideo à fratre in fratrem non tranſit, ſiue ſit ante genitus, ſiue poſt fraternitatem ſpiritualẽ.

QVÆSTIO LVII.

De cognatione legali, quæ eſt per adoptionem in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de cognatione legali, quæ eſt per adoptionem.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, quid ſit adoptio.

¶Secundo, vtrum ex ea aliquod vinculum contrahatur impediens matrimonium.

¶Tertio, inter quas perſonas contrahatur.

ARTICVLVS PRIMVS. 236

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd inconueniẽter adoptio definiatur, Adoptio eſt extraneæ perſonę in filiũ vel nepotẽ vel deinceps, legitima aſſumptio: filius enim debet eſſe ſubditus patri: ſed aliquando ille qui adoptatur, non tranſit in poteſtatem patris adoptantis: ergo non ſemper per adoptionem aliquis in filium aſſumitur. Tho.4. diſ. 42. q.2. ar. 1. & ſeq.

¶2 Præterea, Parentes debent filijs theſaurizare. 2. Cor.12. Sed pater adoptans non oportet, ꝙ ſemper adoptato theſaurizet, quia quandoque adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis: ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in filium.

¶3 Præterea. Adoptio, per quam aliquis in filiũ aſſumitur, ſimilatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio. Sed hoc eſt falſum, quia ille q non eſt ſui iuris, & qui eſt minor 25. annis, & mulier, non poſſunt adoptare; qui tamen poſſunt filium naturaliter generare: ergo adoptio non dicitur propriè aſſumptio alicuius in filium.

¶4 Præterea, Aſſumptio extraneæ perſonæ in filiũ, vr̃ eſſe neceſſaria ad ſupplendum defectum naturaliũ filiorũ: ſed ille qui non poteſt generare, vt ſpado vel frigidus.

gidus, maximè patitur defectum in filijs naturalib⁹. Ergo ei maximè competit aſſumere aliquem in filium, ſed non competit ei adoptare: ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in filium.

¶5 Præterea. In ſpirituali cognatione, vbi aliquis in filium aſſumitur, ſine carnis propagatione, pōt indifferenter maior ætate effici pater minoris: & econuerſo, quia iuuenis pōt ſen: baptizare, & econuerſo. Si ergo p adoptionē aliqs aſſumit in filium ſine carnis ꝓpagatione, ſimiliter poſſet indifferenter ſenior iuniorē, vel iunior ſeniorem adoptare, quod non eſt verum: & ſic idem quod prius.

¶6 Præterea, Adoptatus nō differt ſm aliquē gradū ab adoptante: ergo qlibet adoptatus adoptať in filium, & ſic inconuenienter dr̃, quòd adoptatur in nepotem.

¶7 Præterea, Adoptio ex dilectione ꝓcedit: vnde & Deus dr̃ nos per charitatem ī filios adoptaſſe: ſed charitas maior habenda eſt ad ꝓximum, quàm ad extraneos: ergo non debet eſſe adoptatio extraneæ pſonæ, ſed magis perſonæ propin uæ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ars imitať naturam, & ſupplet defectū naturæ in illis, in quibus natura dficit, vnde ſicut per naturalem generationem aliquis filium ꝓducit, ita p ius poſitiuum quod eſt ars boni & æqui. poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filium ad ſimilitudinem filij naturalis, & ad ſupplendū filiorū deperditorum defectū, pp quod pcipuè adoptio eſt introducta; & quia aſſumptio importat terminū à quo pp qđ aſſumens non eſt aſſumptum, *oportet ꝙ ille qui aſſumitur in filium, ſit perſona extranea. Sicu t ergo naturalis gñatio habet terminum ad quem. ſ. formam, q̄ ē finis gñationis, & terminum à quo, ſ. formam contrariam; ita gñatio legalis habet terminū ad quem, ſ filiū vel nepotem, & terminum à quo. ſ. perſonā extraneā, & ſic patet, ꝙ p̄dicta * aſſignatio comprehendit gen⁹ adoptionis, quia dicitur legitima aſſumptio, & terminum à quo, quia dicitur extraneæ perſonæ, & terminū ad quem, quia dicitur in filium vel nepotē.

Vide tho. in 3. l. ſen diſt. 3.

In arg. 1. ar. huius.

AD PRIMVM ergo dicendū. ꝙ filiatio adoptionis eſt quædam imitatio filiationis naturalis: & ideo duplex eſt adoptionis ſpecies: Vna, quæ perfectè naturalē filiationē imitať, & hæc vocať arrogatio, p quā traducitur adoptatus in poteſtatē adoptantis, & ſic adoptatus ſuccedit patri adoptanti ex inteſtato, nec pōt eū pater ſine culpa priuare quarta parte hęreditatis: ſic aūt adoptari non pōt niſi ille q eſt ſui iuris, qui. ſ. non habet patrem, aut ſi habet eſt emācipatus: & hæc adoptio non fit niſi auctoritate principis. Alia eſt adoptio q̄ imittať naturalem filiationē imperfecte, quę vocatur ſimplex adoptio, per quā adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptantis. Vnde magis eſt diſpoſitio q̄dā ad perfectam adoptionē, q̄ adoptio perfecta: & ſecundum hanc poteſt adoptari etiam ille qui non eſt ſui iuris, & ſine auctoritate principis ex auctoritate magiſtratus, & ſic adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis ſuis in teſtamēto dimittere, niſi velit.

Et per hoc patet ſolutio AD SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendum, quod generatio naturalis ordinatur ad ſpeciem conſequendā, & iō omnibus competit poſſe naturaliter gñare, ī quibus natura ſpeciei non eſt impedita: ſed adoptio ordinať ad hæreditatis ſucceſſionem, & ideo illis ſolis cōpetit q habēt poteſtatem diſponendi de hæreditate ſua. vnde ille qui non eſt ſui iuris, vel qui eſt minor vigintiquinque annorū, aut mulier, nō poteſt adoptare aliquē niſi ex ſpeciali conceſſione principis.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ per eū qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non poteſt hæreditas tranſire in poſterum. vnde ex hoc ipſo iam debetur illis, qui ſuccedere ei debent iure propinquitatis. & ideo ei non competit adoptare, ſicut nec naturaliter gñare: & præterea maior eſt dolor de filijs amiſſis, q̄ de illis q nunquā ſunt habiti: & iō habentes impedimentū gñationis, non indigent ſolatio contra carentiam filiorū, ſicut illi qui habuerunt & amiſerunt, vel etiam qui habere potuerunt, ſed aliquo impedimento accidentali carent.

AD QVINTAM dicendum. ꝙ ſpūalis cognatio contrahitur per ſacramentū, quo fideles renaſcunt in Chriſto ī quo nō differt maſculus & fœmina, ſeruus & liber, iuuenis, & ſenex. * Et iō indifferenter qlibet pōt effici pater ſpūalis alterius, ſed adoptio fit ad hr̄ditatis ſucceſſionem & quandā ſubiectionē adoptati ad adoptantē: nō aūt eſt conueniens. ꝙ antiquior iuueni ī cura rei familiaris ſubdať, & iō iunior nō pōt adoptare ſeniorē, ſed oportet ſm leges, ꝙ adoptatus ſit in tm̄ adoptante iunior, ꝙ poſſit eius eſſe filius naturalis.

Vt dicitur ad Gal 3. & ad Col. 3.

AD SEXTVM dicēdū, ꝙ ſicut cōtingit amitti filios ita & nepotes & deinceps: & iō cū adoptio ſit inducta in ſolatiū filiorū amiſſorū, ſicut aliqs p adoptionē pōt ſurrogari in locū filij, ita in locū nepotis, & deinceps.

AD SEPTIMVM dicendū, ꝙ propinquus iure ꝓpinquitatis debet ſuccedere, & iō non competit ei, ꝙ per adoptionē ad ſucceſſionem deducatur: & ſi aliquis propinquus, cui non competat ſucceſſio hæreditatis, adopteť, non adoptatur inquantū eſt propinquus, ſed inquantū eſt extraneus à iure ſucceſſionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, ꝙ ex adoptione non cōtrahatur aliquod vinculū impediēs matrimoniū: qa cura ſpūalis eſt dignior, quàm cura corporalis: ſed ex hoc, ꝙ aliquis curæ alicuius ſubijcitur ſpūaliter, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum, aliàs omnes q habitant in parochia, eſſent propinqui ſacerdotis, & cum filio eius nō poſſent cōtrahere, ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere poteſt.

¶2 Præterea, Ex hoc quod aliquis alicui fit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum, ſed nihil aliud eſt adoptio, quàm collatio cuiuſdam beneficij, ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum.

¶3 Præterea, Pater naturalis principaliter filio ꝓuidet in tribus, vt philoſophus * dicit. Quia. ſ ab ipſo habet eſſe, nutrimentum, & diſciplinā, hæreditatis autē ſucceſſio eſt poſterius ad iſta: ſed per hoc ꝙ aliquis alicui prouidet in nutrimento & diſciplina, non contrahitur aliq od propinquitatis vinculum, alias nutriētes & pædagogi & magiſtri eſſent propinqui, quod falſum eſt: ergo nec per adoptionem. p quam aliquis ſuccedit, in hæreditatem alterius contrahitur aliqua ꝓpinqtas.

li. 8. eth. c. 11. & 12.

¶4 Præterea, Sacramenta Eccleſiæ non ſubduntur humanis legibus ſed matrimonium eſt ſacramentum Eccleſiæ: cum ergo adoptio ſit inducta per legem humanam, videtur, ꝙ non poſſit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione contractum.

SED CONTRA, Cognatio matrimonium impedit, ſed ex adoptione quædam cognatio cauſatur, ſ legalis, vt patet per eius definitionem, eſt enim legalis cognatio quædam * proximitas proueniens ex adoptione, ergo ex adoptione cauſatur vinculum, per quod matrimonium impeditur.

Al. propinquitas.

¶Præterea, Hoc idem habetur ex auctoritatibus in litera * poſitis.

li. 4. ſent. di. 42. §. D

RESPONDEO dicendū, ꝙ lex diuina illas præcipuè pſonas à matrimonio excludit, quas neceſſe erat cohabitare, ne, vt Rabbi Moyſes dicit, ſi eis liceret vti carnali copula, facilis pateret cōcupiſcentiæ loc⁹ ad q̄ reprimendam matrimoniū eſt ordinatū, & quia fili⁹ adoptatus conuerſatur in domo patris adoptātis, ſicut

filius naturalis. Ideo legibus humanis prohibitũ eſt inter tales matrimonium cõtrahi: & talis prohibitio eſt per Eccleſiam * approbata, & inde eſt ꝙ legalis cognatio matrimonium impediat.

li. 4. decr. tit. 12.

Et per hoc patet ſolutio AD TRIA PRIMA, quia ꝑ omnia illa non introducitur talis cohabitatio, q̃ poſſit fomentum concupiſcentiæ præſtare. Et ideo ex eis nõ cauſatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ prohibitio legis humanæ non ſufficeret ad impedimentum matrimonij, niſi interueniret Eccleſiæ auctoritas, quæ idem etiam interdicit.

ARTICVLVS III.

238 *Vtrum cognatio legalis contrahatur ſolum inter adoptantem patrem & filium adoptatum.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videt̃, ꝙ talis cognatio nõ cõtrahatur, niſi inter patrẽ adoptãtem & filiũ adoptatũ. Maximè enim videtur, ꝙ deberet contrahi inter patrem adoptantem, & matrem naturalem adoptati. ſicut accidit in cognatione ſpũali, ſed inter tales, nulla eſt cognatio legalis, ergo nec īter aliquas alias perſonas præter adoptantem & adoptatũ.

¶2 Præterea, Cognatio impediens matrimoniũ, eſt perpetuum impedimentum: ſed inter filium adoptatũ & filiam naturalem adoptantis, non eſt perpetuum impedimentum, quia ſoluta adoptione per mortem adoptantis, vel emancipationem adoptati, poteſt contrahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

¶3 Præterea, Cognatio ſpũalis in nullam perſonam tranſit, quæ non poſſit ad aliquod ſacramentum tenere vel ſuſcipere, vnde in non baptizatũ non tranſit: ſed mulier non poteſt adoptare, vt ex dictis* patet: ergo cognatio legalis non tranſit à viro in vxorem,

Ar. 1. huius q. ad 3.

¶4 Præterea, Cognatio ſpiritualis eſt fortior, quàm legalis. ſed ſpiritualis non tranſit in nepotem. ergo nec legalis.

SED CONTRA, Plus concordat cognatio legalis cum coniunctione carnis vel propagatione, quã ſpiritualis: ſed ſpiritualis cognatio tranſit in alteram perſonam. ergo & legalis.

¶ Præterea, Ad hoc ſunt auctoritates, quæ in litera ponuntur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ triplex eſt legalis cognatio. Prima quaſi deſcendentium: q̃ contrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum, & filiũ filij adoptiui, & nepotem, & ſic deinceps. Secũda, q̃ eſt inter filium adoptiuum & filium naturalem. Tertia, ꝑ modum cuiuſdam affinitatis, quæ eſt inter patrẽ adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel econtrario inter filium adoptatum & vxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non, niſi quandiu manet in poteſtate patris adoptantis. vnde mortuo patre, vel filio emancipato. poteſt contrahi inter eos matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ per generationem ſpiritualem non trahitur filius in poteſtatem patris, ſicut fit per adoptionem, & ſic filius ſpũalis remanet filius vtriuſque ſimul, non autem filius adoptiuus, & ideo non contrahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrem, vel patrem naturalẽ, ſicut erat in cognatione ſpirituali.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ cognatio legalis impedit matrimonium pp cohabitationem. & ideo quando ſoluitur neceſſitas cohabitationis, non eſt incõueniens, ſi prædictum vinculum non maneat, ſicut qñ fuerit extra poteſtatem eiuſdem patris: ſed pater adoptatus & vxor eius ſemper quandam auctoritatem retinent ſuper filium adoptatum & vxorem eius. Et propter hoc manet vinculum inter eos.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ etiam mulier ex cõceſſione principis adoptare poteſt: vnde et̃ in ipſam tranſit cognatio legalis. Et præterea non eſt cã quare cognatio ſpiritualis non tranſit in non baptizatũ: quia non poteſt tenere alium ad ſacramentum, ſed quia nõ eſt alicuius ſpiritualitatis capax.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ per cognationem ſpiritualem filius non ponitur in poteſtate, & cura patris ſpũalis, ſicut in cognatione legali. oportet. n. ꝙ quicquid eſt in poteſtate filij, tranſeat in poteſtatem adoptantis patris, vnde adoptato patre, adoptantur filij & nepotes, qui ſunt in poteſtate adoptati.

QVAESTIO LVIII.

De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, inceſtus & defectus ætatis: in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de quinque impedimentis matrimonij, ſ. de impedimento frigiditatis, mleficij, furiæ, vel amentiæ, & inceſtus & defectus ætatis.

¶Et circa hoc quæruntur quinque.

¶Primo, vtrum frigiditas matrimonium impediat.

¶Secundo, vtrum maleficium.

¶Tertio, vtrum furia vel amentia.

¶Quarto, vtrum inceſtus.

¶Quinto, vtrum defectus ætatis.

ARTICVLVS PRIMVS. 247

Vtrum frigiditas impediat matrimonium.

Th. 4. di. 34. q. unic. ar. 2. & ſe.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula. n carnalis nõ eſt de eſſentia matrimonij, quia perfectiora ſunt matrimonia hoĩum, pari voto continentium: ſed frigiditas nihil tollit de matrimonio niſi carnalem copulam: ergo non eſt impedimentum dirimens matrimonium contractum.

¶2 Præterea, Sicut nimia frigiditas impedit carnalẽ copulam, ita & nimia caliditas quæ hominem exiccat: ſed caliditas non ponitur matrimonij impedimentum ergo nec frigiditas poni debet.

¶3 Præterea, Omnes ſenes ſunt frigidi: ſed ſenes poſſunt matrimonium contrahere: ergo frigiditas nõ impedit matrimonium.

¶4 Præterea, Si mulier ſcit virũ eſſe frigidum quãdo cum eo contrahit, verum eſt matrimonium, ergo frigiditas, quantum eſt de ſe, non impedit matrimonium.

¶5 Præterea, Contingit in aliquo eſſe caliditatem ſufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua virgine, quia citò calidum euaporat ratione ſuæ debilitatis vt ad corrumpendum virginem non ſufficiat: & ſimiliter eſt in aliquo ſufficiens caliditas mouens ad pulchram, q̃ magis concupiſcentiam inflammat, quæ non ſufficienter ad turpem mouet: ergo videtur, ꝙ frigiditas etſi impediat reſpectu vnius, non tamen ſimpliciter impedit.

¶6 Præterea. Mulier eſt vniuerſaliter frigidior viro, ſed mulieres nõ impediuntur à matrimonio, ergo nec frigidi viri.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Extra, * de frigidis & maleficiatis. Sicut puer, qui nõ põt reddere debitum. non eſt aptus coniugio, ſic qui impotentes ſunt minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur, tales autem ſunt frigidi, ergo, &c.

lib. 4. decr. ti. 15. c. 2. incipit Q ſedem.

¶Præterea, Nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile, ſed in matrimonio homo ſe obligat ad carnalem copulam. quia ad hoc dat alteri ſui corporis poteſtatem, ergo frigidus qui non poteſt carnaliter copulari, non põt matrimonium contrahere.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ĩ matrimonio eſt cõtractus quidam. quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum. vnde ſicut in alijs contractib' nõ ẽ conueniens obligatio, ſi aliquis ſe obliget ad hoc quod non

non

non poteſt dare vel facere, ita non eſt cõueniẽs matrimonio contractus, ſi fiat ab aliquo, qui debitũ carnale ſoluere nõ poſſit: & hoc impedimentum vocatur impotentia coeundi noĩe gñali, q̃ qdem põt eſſe vel ex cauſa intrinſeca & naturali: vel ex cauſa ĩtrinſeca & accidẽtali, ſicut per maleficium, de quo poſt dicetur: † Si autem ſit ex cauſa naturali, hoc poteſt eſſe dupliciter. Quia vel eſt temporalis, cui poteſt ſubueniri * remedio medicinæ vel proceſſu ætatis: & tunc nõ ſoluit matrimonium. Vel eſt perpetua, & tunc ſoluit matrimoniũ, ita quod ille, ex parte cuius allegatur impedimẽtũ, ppetuo maneat abſque ſpe coniugij, alius nubat cui vult in Domino *, Ad hoc autẽ cognoſcẽdũ vtrũ ſit impedimẽtũ perpetuum vel nõ perpetuũ, Eccleſia tẽpus determinatũ adhibuit, in quo huius rei poſſet experimẽtũ, ſcilicet trienniũ: ita quod ſi poſt trienniũ, ĩ quo fideliter ex vtraque parte dederit operã carnali copulæ implẽdæ, iueniatur mr̃imoniũ nõ eſſe cõſumatũ, iudicio Eccleſiæ diſſoluitur. Et tñ in hoc quãq; Eccleſia errat, qa p triennium quõq; nõ ſufficienter experiri poteſt ppetuitas impotentiæ: vnde Eccleſia ſi ſe deceptam inueniat per hoc, quod ille in quo erat impedimentum inuenit carnalem copulam cum alia vel cum eadem perfeciſſe: reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit ſecundum, quamuis de eius licentia ſit factum.

In arti. ſequenti. — *Alias beneficio.* — *1. Cor. 7.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ quãuis actus carnalis copulæ nõ ſit de eſſentia matrimonij: tñ potẽtia ad actũ eſt de eius eſſentia: qa p matrimoniũ vtriq; cõiugũ ptãs in corpore alterius reſpectu carnalis copulæ.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ caliditas ſuperflua vix põt eſſe impedimẽtũ ppetuũ: ſi tñ inueniretur ꝙ p trienniũ impediret carnalẽ copulam, iudicaretur ppetuũ. tñ quia frigiditas magis & frequentius impedit (tollit enim non ſolũ cõmixtionẽ ſeminum, ſed ẽt vigorẽ mẽbrorum, quo fit coniunctio corporum) ideo frigiditas magis hic ponitur impedimentum q̃ caliditas, cum omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ ſenes quãuis qñque nõ habeant caliditatẽ ſufficientẽ ad gñandum, tñ habent caliditatẽ ſufficientẽ ad carnalẽ copulam: & iõ conceditur eis matrimonium, ſm quod eſt remedium, quamuis nõ competat eis ſecundum quod eſt in officium naturæ.

AD QVARTVM dicendũ, quod in quolibet contractu hoc vniuerſaliter tenet, ꝙ ille q eſt impotens ad ſoluendũ aliquid, nõ reputat idoneus ad contractũ illũ, quo ſe obligat ad eius ſolutionẽ. Eſt aũt impotẽs tripliciter. Vno mõ, qa non põt ſoluere de iure: & ſic talis impotẽtia oĩbus modis facit contractũ eſſe nullũ, ſiue ſciat ille, cũ quo facit talẽ contractũ, hanc impotentiã, ſiue non. Alio mõ, qa nõ ſit ſoluẽdo de facto: & tũc ſi ſciat ille, cũ quo contrahit hanc impotentiã, & nihilominus contrahit, oſtendit ꝙ aliũ finẽ ex contractu q̃rit: & iõ contractus conſtat. Si aũt neſcit, tunc cõtractus nullus eſt: & iõ frigiditas q̃ cauſat talẽ impotentiã vt homo nõ poſſit de facto ſoluere debitũ, ſicut & † conditio ſeruitutis, p quam non põt homo de facto libere reddere, impediunt matrimoniũ, qñ alter coniugum ignorat hoc, ꝙ alius non poteſt reddere debitum: impedimẽtum aũt p qđ aliquis non põt de iure reddere debitum, vt conſanguinitas, annullat contractum matrimonii, ſiue ſciat alter coniugum, ſiue non, pp hoc Magiſter * ponit, quod hæc duo faciunt perſonas non omnino illegitimas.

Sup. quæſt. 52. arti. 1. corp. — *Li. 4. Sent. diſt. 34. §. Ad.*

AD QVINTVM dicendum, ꝙ non poteſt eſſe ppetuum impedimentum naturale viro reſpectu vnius pſonæ & non reſpectu alterius ſed ſi non poſſit implere carnalem actum cũ virgine, & tñ poſſit cũ corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumento põt clauſtra pudoris frangi & ei coniungi, nec eſſet hoc contra naturã quia non fieret ad delectationẽ, ſed ad medicamentum abominatio autem * mulieri non eſt cauſa naturalis, ſed cauſa accidentalis extrinſeca. & ideo de ea eſt iudicium idem, quod de maleficio, de quo poſt dicetur. *

Al. mulieris. — *Ar. ſeqñ.*

AD SEXTVM dicendũ, ꝙ mas eſt agens in gñatione: ſed fœmina eſt patiens: & iõ maior caliditas requiritur in mare, q̃ in fẽmina, ad opus generationis, vnde frigiditas quæ facit virum impotẽtem, non faceret mulierem impotentem: ſed in muliere poteſt eſſe impedimentum naturale ex alia cauſa, ſ. arctatione: & tunc idẽ eſt iudiciũ de arctatione mulieris, & de frigiditate viri.

ARTICVLVS II.

Vtrum maleficium poſſit matrimonium impedire.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ maleficium non poſſit matrimonium impedire. Hmõi enim maleficia fiunt operatione dæmonũ: ſed dæmones non habent poteſtatem impediẽdi matrimonij actum, magis, q̃ corporales alios actus, quos impedire non pñt, quia ſic totum mundum * peruerterent, ſi comeſtionem, & greſſum, & alia hmõi impedirent: ergo p maleficia nõ põt impediri mr̃imoniũ. 240

Alias peruerterent.

¶ 2 Præterea, Opus Dei eſt fortius, q̃ opus diaboli: ſed maleficium eſt opus diaboli: ergo non poteſt impedire matrimonium, quod eſt opus Dei.

¶ 3 Præterea, Nullum impedimentum dirimit contractum matrimonium, niſi ſit perpetuum: ſed maleficiũ non poteſt eſſe impedimentum perpetuũ, quia cũ diabolus non habeat poteſtatem niſi ſuper peccatores, expulſo peccato tolletur maleficium, vel ẽt per aliud maleficium, vel p exorciſmos Eccleſiæ, qui ſunt ordinati ad reprimendam, vim dæmonum. Ergo maleficium poteſt impedire matrimonium.

¶ 4 Præterea, Carnalis copula nõ põt impediri niſi impediat potentia generandi, q̃ eſt principium eius ſed vnius viri gñatiua potentia ſe hẽt ad oẽs mulieres æqualiter: ergo p maleficiũ non põt eſſe impedimentum reſpectu vnius mulieris, niſi ſit reſpectu omnium.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Decr. * 33. q. 1. Si per ſortiarias atque maleficas, & infra. Si ſanare non potuerint, ſeparari valebunt.

Decretum cauſa 33. q. 1. c. Si per ſortiarios.

¶ Præterea, Poteſtas dæmonum eſt maior quàm poteſtas hominis, Iob 41. Nõ eſt poteſtas ſuper terram, &c. ſed opere humano poteſt aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, per aliquam poteſtatem vel caſtraturam; & ex hoc matrimonium impeditur. Ergo multo fortius virtute dæmonis hoc poteſt fieri.

RESPONDEO dicendũ, quod quidã dixerunt, ꝙ maleficiũ nihil erat in mundo, niſi in æſtimatione hominum, qui effectus naturales, quorũ cauſæ ſunt occultæ, maleficijs imputabant. Sed hoc eſt contra auctoritates Sãctorũ, q dicant ꝙ dæmones habent poteſtatẽ ſupra corpora, & ſupra imaginationẽ hoĩum, qñ à Deo pmittunt. Vnde p eos malefici aliqua ſigna facere pñt. Procedit aũt hæc opinio ex radice infidelitatis ſiue incredulitatis, qa non credunt eſſe dæmones niſi in æſtimatione vulgi tantũ, vt terrores quos hõ ſibi ipſe facit, ex ſua æſtimatione imputet dæmoni: & qa ẽt ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in ſenſu tales quales hõ cogitat, & tũc credũtur dæmones videri. Sed hæc vera fides repudiat, p quã Angelos de cęlo cecidiſſe, & dęmones eẽ credim᷑, & ex ſubtilitate ſuæ naturę multa poſſe q̃ non poſſumus: & iõ illi q eos ad talia facienda inducunt, malefici vocanĩ. Et iõ alij dixerũt, ꝙ p maleficia pñtati põt impedimentũ carnali copulæ, ſed nullũ tale eſt ppetuũ, vnde non dirimit matrimoniũ cõtractũ & dicũt iura q̃ hoc dicebant, eſſe reuocata: Sed hoc eſt cõtra experimentũ, & cõtra noua iura, q̃ cũ antiqs concordant. Et ideo diſtinguendũ eſt, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut eſt perpetua, & tunc matrimoniũ dirimit, aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experiendum eodẽ mõ Eccleſia tempus triennij pfixit, ſicut & de frigiditate dictũ * eſt. Tamẽ hac differentia eſt inter maleficiũ & frigiditatem, quia q ex frigiditate eſt impotens, ſicut eſt impotens ad vnã ita ad aliã, & ideo quando matrimoniũ dirimitur, non

Ar. præc. cor. ſub finem & ad 2.

datur licentia ei, vt coniungatur alteri: ſed ex maleficio homo põt eſſe impotens ad vnam, & non ad aliam, & ideo quando iudicio Eccleſię matrimonium dirimitur, vtrique datur licentia, vt alteram copulam quærat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quia corruptio peccati prima, ꝑ quam homo factus eſt ſeruus diaboli, ĩ nos per actum generatiuæ potentiæ deuenit, iõ maleficij poteſtas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis q̃ in alijs, ſicut in ſerpentibus magis oñditur virtus maleficiorum, q̃ in alijs animalibus, vt dicitur in Geneſi: quia per ſerpentem diabolus mulierem tentauit.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ opus dei põt opere diaboli impediri diuina ꝑmiſſione, nõ ꝙ diabolus ſit deo fortior, vt per violentiam opera eius deſtruat.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ maleficiũ eſt ita ꝑpetuum ꝙ nõ põt hõ hr̃e remediũ humanum, quãuis deus poſſet remedium p̃ſtare, dæmonem cogẽdo, vel ẽt dęmon, deſiſtendo. non. n. ſꝑ oportet, vt id qđ ꝑ maleficiũ factum eſt, poſſit ꝑ aliud maleficiũ deſtrui, vt ipſi malefici confitenť. Et tñ ſi poſſet ꝑ maleficiũ remediũ adhiberi: nihilominus ꝑpetuũ reputaretur, quia nullo mõ dẽt aliquis dæmonis auxilium ꝑ maleficium inuocare. Similiter non oportet, ꝙ ſi per peccatum aliquod diabolo data eſt poteſtas in aliquem, ꝙ ceſſante peccato ceſſet poteſtas, qa pęna interdum remanet, culpa trã ſeunte. Similiter ẽt exorciſmi Eccleſiæ non valent ad reprimendum dæmones ſemper, quãtum ad omnes moleſtias corporales, iudicio diuino hoc exigente: ſemper tamen valent contra illas infeſtationes dæmonum, contra quas principaliter inſtituti ſunt.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ maleficiũ qñq; põt præſtare impedimentum ad oẽs, qñque ad vnam tãtum, quia diabolus voluntaria cauſa eſt, non ex neceſſitate naturæ agens. Et præterea impedimentum maleficij poteſt eſſe ex impreſſione dæmonis in imaginatione hominis: ex qua tollitur viro cõcupiſcentia mouẽs ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

241 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ furia nõ impediat matrimonium. Matrimoniũ enim ſpirituale quod in baptiſmo contrahitur, dignius eſt quam carnale: † ſed furioſi poſſunt baptizari: ergo & matrimonium contrahere.

3. p. q. 68. ar. 12.

¶2 Præterea, Frigiditas impedit matrimonium, inquãtum impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam. Ergo nec matrimonium.

¶3 Præterea, Matrimonium non dirimitur niſi ꝑ aliquod impedimentum perpetuum: ſed de furia non poteſt ſciri vtrum ſit impedimẽtum perpetuum. Ergo nõ dirimit matrimonium.

Q. 50. ar. vnico cor.

¶4 Præterea, In verſibus ſupradictis* ſufficienter continentur impedimenta impedientia matrimonium: ſed ibi non fit mentio de furia. Ergo, &c.

Sup quæſ. 51. arti. 1. li. 4. Sen. di. 34 §. D.

SED CONRA, Plus tollit rationis vſum furia q̃ error: ſed † error impedit matrimoniũ. Ergo & furia.

¶ Præterea, Furioſi non ſunt idonei ad aliquem cõtractum faciendum: ſed matrimonium eſt contractus quidam. Ergo, &c.

In Decre. 32. q. 7. c. 25. & 26.

RESPONDEO dicendum, ꝙ furia, aut p̃cedit matrimonium, aut ſequitur: † ſi ſequitur, nullo mõ dirimit ipſum: ſi aũt præcedit, tunc aut furioſus hẽt lucida interualla, aut non hẽt: ſi habet, tunc quamuis dum eſt in illo interuallo, non ſit tutum ꝙ matrimonium contrahat, quia neſciret prolem educare, tamẽ ſi contrahit, eſt matrimonium: ſi aũt non habet, vel ſi quando non habet, cõtrahit, tunc * quia non põt eſſe conſenſus vbi deeſt rationis vſus, non erit verum matrimonium.

In Decre. lib. 4. tit. 1. cap. 24.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ vſus rationis non exigitur ad baptiſmum quaſi cauſa ipſius, ſicut exigitur ad matrimoniũ. Et ideo non eſt ſimilis rõ, * cum de baptiſmo furioſorum dictum eſt ſuprà. *

**Al. tamẽ*

**Tho. in 4 diſt. 4. q. 3. ar. 1. q. 3.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ furia impedit matrimonium rõne ſuæ cauſæ, quæ eſt conſenſus, quãuis non ratione actus, vt frigiditas: ſed tamen ſimul cũ frigiditate Magiſter * de ea determinat, quia vtrunque eſt quidam naturæ defectus.

**li. 4 Sen. diſt. 34. §. C.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ momentaneum impedimentum, quod cauſam matrimonii. ſ. conſenſum impedit, matrimonium totaliter tollit, ſed impedimentum quod impedit actum, oportet eſſe perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

AD QVARTVM dicendum, quod hoc impedimentum reducitur ad errorem, quia vtrobique eſt defectus conſenſus ex parte rationis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inceſtus, quo cognoſcit quis ſororem vxoris ſuæ, matrimonium dirimat. 242

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ inceſtus, quo quis cognoſcit ſororem vxoris ſuę, matrimonium non dirimat, quia mulier nõ debet puniri pro peccato viri: ſed puniretur, ſi matrimonium ſolueretur: Ergo, &c.

¶2 Præterea, Plus peccat qui propriam conſanguineã cognoſcit, quàm qui cognoſcit conſanguineam vxoris: ſed primum peccatum non impedit matrimonium. Ergo nec ſecundum.

¶3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam ſi mortua vxore cum alia cõtrahat inceſtuoſus, ꝙ ſeparari debeant, quod non eſt verum.

¶4 Præterea, Hoc etiam impedimentum non connumeratur inter alia ſuprà † enumerata. Ergo non dirimit contractum matrimonium. *Quæſt. 50*

SED CONTRA eſt, quod per hoc ꝙ cognoſcit ſororẽ vxoris, contrahiť affinitas ad vxorẽ: ſed affinitas dirimit matrimoniũ cõtractũ: ergo & inceſtus p̃dictus.

¶ Pręterea, In quo quis peccat, in hoc punitur: ſed talis peccat contra matrimonium: ergo debet puniri quod matrimonio priuetur.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ ſi aliquis cognoſcit ſororem, aut aliam conſanguineam vxoris ſuę, ante matrimonium contractum, ẽt poſt ſponſalia, debet matrimonium ſeparari ratione affinitatis contractæ: ſi autẽ poſt matrimonium contractum & conſummatum, nõ debet totaliter ſeparari matrimonium: ſed vir amittit ius petendi debitum, nec põt ſine peccato petere: ſed tñ debet reddere petenti, quia vxor non dẽt puniri de peccato viri: ſed poſt mortem vxoris debet omnino manere abſque ſpe coniugij, niſi cum eo diſpenſetur ꝑꝑ fragilitatem ſuam, * cùm timetur de illicito coitu: ſi tamen præter diſpenſationem contrahat, peccat contra ſtatutum Eccleſiæ faciens, non tamẽ propter hoc matrimonium dirimendum eſt, aut ſeparandum.

li. 4. Sent. diſt. 34 §. E.

**Al. cum.*

Et per hoc patet ſolutio ad OBIECTA, quia inceſt⁹ ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ, quàm ratione affinitatis quam cauſat: & iõ etiã non connumeratur aliis impedimentis, ſed in impedimento affinitatis includitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. 243

Tho. 4. diſ 36. q. vnic. ar. 5.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ defectus ætatis non impediat matrimonium. Secũdũ. n. leges pueri accipiũt tutorẽ vſq; ad vigeſimum quintũ annũ: ergo vr̃, quòd vſq; ad tp̃s illud non ſit confortata rõ ad conſenſum, & ita vr̃, quod illud debeat eſſe tp̃s ſtatutum ad matrimonia ineunda. Sed ante tempus illud matrimonium poteſt contrahi: ergo defectus ſtatutæ ætatis, non impedit matrimonium.

¶2 Præterea, Sicut vinculum religionis eſt ꝑpetuum, ita & vinculum matrimonii, ſed ante decimũquartum annum non poſſunt facere profeſſionem, ſcđm nouam

conſtitutinē. Ergo nec matrimoniū contrahere. ſi defectus ætatis matrimonium impediret.

¶ 3 Præterea, Sicut conſenſus ad matrimoniū requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris: ſed mulier ante decimūquartum annum poteſt contrahere matrimonium. ergo & vir.

Ar. 1. huius quæſt.

¶ 4 Præterea, * Impotentia coeundi niſi ſit ꝑpetua & ignorata nō impedit matrimoniū: ſed defectus ætatis non eſt perpetuus nec ignoratus: ergo non impedit matrimonium.

Quæſt. 50 cap.

¶ 5 Præterea, Non continetur in aliquo prædictorū* impedimentorum, & ita non videtur eſſe matrimonij impedimentum.

In decret. li. 4. tit. 15 et eſt 3 Fridis c. 2.

SED CONTTRA, Decre.†dicit: quod puer, q non pōt reddere debitum, non eſt aptus matrimonio: ſed ante decimumquartū annum (vt in pluribus) non pōt reddere debitū, vt in 9.* Animalium dicitur: ergo, &c.

†li. 7. de hyſtoria Animaliū, circa princip.

¶ Præterea, Omniū natura conſtantium poſitus eſt terminus magnitudinis & augmenti, & ita videtur cū matrimoniū ſit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

RESPONDEO dicendū, quòd matrimonium cum fiat ꝑ modū cuiuſdam contractus, ordinationi legis poſitiuæ ſubiacet, ſicut & alij contractus: vnde ſm iura* determinatū eſt ꝙ ante illud tempus diſcretionis, quo vterque poſſit de matrimonio ſufficienter deliberare, & debitū ſibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & ſi non ita facta fuerint dirimuntur: hoc autem tempus vt in pluribus, eſt in maſculis in quarto decimo anno, in fœmina autē in duodecimo anno: qa tū præcepta iuris poſitiui ſequuntur id qđ in pluribus eſt, ſi aliquis ad perfectionē debitam ante tempus prædictum * ꝑueniat, ita quòd vigor naturæ & rationis, defectum ętatis ſuppleat; matrimonium non diſſoluitur: & ideo ſi contrahentes ante annos puberratis, ante tempus prædictum carnaliter fuerint copulati, nihilo minus matrimonium perpetuò ſtat indiſſolubile.

li. 4. decre. beati Gre. ti. 2 c. 3 et ſup. q. 43. ar. 2.

Paulò ante, in hoc corp.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ in illis ad quæ natura inclinat, non exigitur tantus vigor rationis ad deliberandum ſicut in alijs: & ideo ante poteſt in matrimoniū ſufficienter deliberās conſentire, quam poſſit in contractibus alijs res ſuas ſine tutore pertractare.

Et ſimiliter etiam dicendū eſt ad SECVNDVM, quia votum religionis eſt de his ad quæ natura nō inclinat, quę maiorē difficultatē habent, q̄ matrimoniū.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ mulier citius ad tempus puberratis peruenit, q̄ vir, vt dicitur in † 9. de Animalibus: & ideo non eſt ſimile de vtroque.

Sup q. 43. art. 2.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ ex parte iſta nō ſolum eſt impedimētum propter impotentiam coeundi, ſed etiā ꝑp defectum rationis, quæ adhuc non ſufficit ad cōſenſum illū ritè faciēdū, q ꝑpetuo durare dēt.

Ar. 3. huius quæſt.

AD QVINTVM, dicendū, ꝙ ſicut *impedimentum quod eſt ex furia, reducitur ad impedimentū erroris, ita etiam impedimentū quod eſt ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenū vſum liberi arbitrij.

QVÆSTIO LIX.

De diſparitate cultus, qua matrimonium impediat, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderādum eſt de diſparitate cultus qua matrimonium impediat.

¶ Circa quod quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum fidelis poſſit contrahere matrimoniū cum infideli.

¶ Secundo, vtrum inter infideles ſit matrimonium.

¶ Tertio, vtrū coniux conuerſus ad fidem poſſit commanere cum vxore infideli nolente conuerti.

¶ Quartò, vtrum poſſit vxorem infidelem relinquere.

¶ Quinto, vtrum ea dimiſſa, poſſit aliam ducere.

¶ Sexto, vtrum propter alia peccata vir poſſit dimittere vxorem, ſicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum fidelis poſſit contrahere cum infideli. 244

Tho. 4 diſ. 39. q vni. ar. 1. & ſe.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd fidelis poſſit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioſeph contraxit cū Ægyptia, & Eſther cum Aſſuero: in vtroq; aūt matrimonio fuit diſparitas cultus, qa alter erat īfidelis, & alter fidelis: ergo diſparitas cultus ꝑcedēs, matrimoniū, ipſū nō impedit.

¶ 2 Præterea, Eadē eſt fides, quam docet vetus & noua lex: ſed ſm veterem legem poterat eſſe matrimonium inter fidelē & infidelē, vt patet Deut. 21. Si egreſſus ad pugnam videris in numero captiuorum mulierem pulchrā, & adamaueris eā, intrabis ad eā, dormieſque cū illa; & erit vxor tua. Ergo & licet in noua lege.

¶ 3 Præterea, Sponſalia ad matrimonium ordinātur: ſed inter fidelē & infidelē poſſunt in aliquo caſu contrahi ſpōſalia, cū cōditione futurę cōuerſionis: ergo ſub eadē coditione matrimoniū poteſt contrahi inter eos.

¶ 4 Præterea, Omne impedimentum matrimonij eſt aliquo modo cōtrariū matrimonio: ſed infidelitas non eſt contraria matrimonio, quia matrimoniū eſt in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit. Ergo diſparitas fidei non impedit matrimonium.

¶ 5 Præterea, Diſparitas fidei quandoque eſt ēt inter duos baptizatos, ſicut quando aliquis poſt baptiſmum in hæreſim labitur: ſed ſi talis cū aliqua fideli contrahat, nihilominus eſt verum matrimonium. Ergo diſparitas fidei matrimonium non impedit.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 2. Cor. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? ſed maxima cōuentio eſt inter virum & vxorem. Ergo ille qui eſt in luce fidei, non poteſt contrahere matrimonium cum illa quæ eſt in tenebris infidelitatis.

¶ Præterea, Malachiæ ſecundo dicitur: Contaminauit Iudas ſanctificationē Domini, quoniam dilexit, & habuit filiam Dei alieni: ſed hoc nō eſſet ſi inter eos poſſet verum matrimonium contrahi. Ergo diſparitas cultus matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendū, ꝙ principalius matrimonij bonū eſt proles ad cultum Dei educāda; cum autē educatio fiat communiter per patrem & matrē, vterq; ſm fidem ſuam intendit ad cultum Dei prolem educare: & ideo ſi ſint diuerſæ fidei intentio vnius, alterius intentioni cōtraria erit, & ita inter eos nō pōt eſſe cōueniens matrimoniū: & propter hoc diſparitas cultus præcedens matrimonium impedit, ne contrahi poſſit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat ꝑmiſſum, ꝙ cū eis poſſent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter autem prohibitum erat de infidelibus habitantibus in terra Chanaan: tum quia Dominus præceperat eos occidi propter eorum obſtinationē, tum quia maius periculum imminebat, ne ſcilicet coniuges filios Iſrael ad idololatriam peruerterent, qa filij Iſrael ad ritus & ad mores eorū proniores erant, propter conuerſationē cum eis: ſed de alijs gentibus ꝑmiſit, præcipuè quando non poterat eſſe timor pertrahendi ad idololatriam: & ſic Ioſeph, & Moyſes, & Eſther cū infidelibus matrimonia contraxerūt. Sed in noua lege, quæ ꝑ totū orbē diffundit, ſimilis ratio prohibēdi eſt de oib' infidelibus: & ideo diſparitas cultus præcedens matrimoniū, impedit contrahendum, & dirimit cōtractum.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ lex illa vel loquitur de alijs nationibus, cū quibus licitè poterant inire coniugia: vel loquitur quando illa captiua ad fidem & cultum Dei conuerti volebat.

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ eadē eſt habitudo ꝑſentis ad ꝑſens, & futuri ad futurū: vnde ſicut qū matrimoniū in ꝑſenti cōtrahit, requirit vnitas cultus in vtroq; cōtrahētiū, ita ad ſpōſalia, quibus fit ſpōſio futuri matrimonij, ſufficit cōditio appoſita d futura vnitate cult'.

In cor. ar. AD QVARTVM dicendum, ꝙ iam ex dictis * patet quòd diſparitas cultus contraria eſt matrimonio ratione ꝓncipalioris boni ipſius, quod eſt bonū prolis.

AD QVINTVM dicẽdū, ꝙ matrimonium eſt ſacramentum,& ideo quantum pertinet ad neceſſitatẽ ſacramenti,requirit paritatem, quantum ad ſacramentum fidei,ſcilicet baptiſmum,magis q̄ quantū ad interiorẽ fidem:vnde etiam hoc impedimentū non dicitur diſparitas fidei,ſed diſparitas cultus, qui reſpicit exterius ſeruitium,vt in tertio lib diſt.9.* dictū eſt. Et propter hoc ſi aliqs fidelis cū hæretica baptizata matrimoniū contrahat verū eſt matrimoniū, quamuis peccet cōtrahendo, ſi eā ſciat hæreticam: ſicut peccaret ſi cū excōicata contraheret; non tñ propter hoc matrimoniū dirimeret:& ecōtrariò ſi aliquis catechumenus habens rectā fidẽ,ſed nondū baptizatus, cū aliqua fideli baptizata contraheret,non eſſet verū matrimonium.

**Tho 3 ſ. Sen diſt 9. q.1.art.1. q.1.corp.*

245 ARTICVLVS II.

Vtrum inter infideles poſſit eſſe matrimonium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ inter infideles non poſſit eſſe matrimonium. Matrimonium enim eſt ſacramentum Eccleſiæ: ſed baptiſmus eſt ianua ſacramentorum. Ergo infideles q non ſunt baptizati,matrimonium contrahere non poſſunt, ſicut nec alia ſacramenta ſuſcipere.

¶ 2 Præterea, Duo mala ſunt magis impeditiua boni,quàm vnum:ſed infidelitas vnius tantū,impedit bonū matrimonij:ergo multò fortius īfidelitas vtriuſq;: & ita inter infideles non poteſt eſſe matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut inter fidelẽ & infidelẽ eſt diſparitas cultus,ita inter duos infideles, vt ſi vnus ſit Gentilis,& alter Iudæus: ſed diſparitas cultus impedit matrimoniū,vt dictū eſt.* Ergo ad minus inter infideles q habẽt cultū diſparẽ,non pōt eſſe verū matrimonium.

¶ 4 Præterea, In matrimonio eſt vera pudicitia: ſed ſicut dicit Aug.† & habet in litera,* nō eſt vera pudicitia infidelis cū vxore ſua: ergo nec ẽ verū matrimoniū.

¶ 5 Præterea, Matrimoniū verū excuſat carnalẽ copulam à peccato: ſed hoc non poteſt facere matrimoniū inter infideles contractum, quia omnis vita infideliū peccatum eſt, vt dicit gloſſ.* Rom.14. Ergo inter infideles non eſt verum matrimonium.

Ar. præc. lumini quæ.

*† lib. 1. de adul coniugijs ca.18. *li. 4. Sen. di.39. § B & in decr. 28.q.1.c.1.*

** Gloſſ. er. Sup illud Ro.14. Omne quod nō eſt ex fide. Et Beda ibidem ex l.b. Sen. Proſperi. Au de ſancta Virg. c.12. to 6.*

SED CONTRA, eſt quod dicitur 1.Cor.7. Si quis frater vxorem habet infidelem,&c. ſed vxor non dicitur niſi propter matrimonium. Ergo matrimoniū quod eſt inter infideles, eſt verum matrimonium.

¶ Præterea, Remoto poſteriori nō remouetur prius: ſed matrimonium pertinet ad officiū naturæ, quæ præcedit ſtatum gratiæ, cuius principium eſt fides. Ergo infidelitas non facit quin ſit inter infideles matrimoniū.

RESPONDEO dicendū ꝙ matrimonium principaliter eſt inſtitutū ꝑ bonū prolis non tm̄ generãdæ (quia hoc etiā ſine matrimonio fieri pōt) ſed ẽt ꝓmouendæ ad ꝑfectum ſtatum, quia q̄libet res intendit effectū ſuū naturaliter ꝑducere ad ꝑfectū. Eſt aūt in prole duplex ꝑfectio cōſiderãda, ſ. naturę, non ſolū quantùm ad corpus, ſed ẽt quantū ad aĩam, ꝑ ea quæ ſunt de lege naturæ;& ꝑfectio gratię. Et prima quidem ꝑfectio eſt materialis & imperfecta reſpectu ſecundæ: & ideo cū res q̄ ſunt ꝑ finẽ ſint proportionatæ fini, matrimoniū quod tendit in primā perfectionẽ, eſt imperfectū & materiale reſpectu illius, quod tendit in perfectionem ſecundam:& qa ꝑfectio prima cōmunis eſſe pōt infidelibus & fidelibus, ſecũda autem tantum eſt fidelium; ideo inter fideles eſt quidem matrimonium, ſed non perfectum vltima ꝑfectione, ſicut inter fideles.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ matrimoniū non tantum eſt inſtitutum in ſacramentum, ſed etiā in officium naturæ. Et ideo quamuis infidelibus nō cōpetat matrimonium ſecundum quod eſt ſacramentū, in diſpenſatione miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtens; cōpetit tamen eis, inquantum eſt in officium naturæ: & tamen etiam matrimonium tale eſt aliquo modo ſacramentum, habitualiter; quamuis non actualiter, eo ꝙ actu non contrahunt, in fide Eccleſiæ.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ diſparitas cultus non impedit matrimonium ratione infidelitatis, ſed ratione diſparitatis in fide. Diſparitas. n. cultus nō ſolum ſecundam perfectionem prolis impedit, ſed ẽt primam, dum parentes ad diuerſa prolem trahere intẽdunt; quod non eſt, quando vterq; eſt infidelis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ inter infideles eſt matrimonium vt dictum eſt, * prout matrimoniū eſt in officiū naturæ. Ea autem quæ pertinent ad legẽ naturæ, ſunt determinabilia per ius poſitiuum: & ideo ſi prohibentur ab aliquo iure poſitiuo apud eos infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, diſparitas cultus apud eos impediet matrimoniū: ex iure tñ diuino non ꝓhibentur, qa apud Deū nō differt qualitercunq; aliquis à fide deuiet, quantū ad hoc, quod eſt à gratia alienū ẽe: ſimiliter nec aliquo Eccleſiæ ſtatuto q̄ nō habet de his quæ foris ſunt iudicare.

In reſpon. ad prim. & in corp.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ pudicitia & aliæ uirtutes infideliū nō dñr eſſe veræ, qa nō pñt attingere finẽ veræ virtutis, q eſt vera fœlicitas: ſicut dicitur non eſſe verum vinū, quod non habet effectum vini.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ infidelis cognoſcens vxorem ſuam, non peccat, ſi propter bonū prolis aut fidei qua tenetur, vxori debitū reddat, cū hoc ſit actus iuſtitiæ, & tẽperantiæ, q̄ in delectabilibus tactus debitas circunſtãtias ſeruat: ſicut nō peccat faciẽs alios actus politicarū virtutū: nec dicitur omnis vita infidelium, peccatum, quia quolibet actu peccent: ſed quia ꝑ id quod agunt, à ſeruitute peccati nō poſſunt liberari.

ARTICVLVS III. 246

Vtrum coniunx conuerſus ad fidem poſſit commanere cum vxore nolente conuerti.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd coniunx conuerſus ad fidẽ, non poſſit commanere cū vxore infideli nolẽte cōuerti, cū qua in infidelitate cōtraxerat. Vbi.n. eſt idẽ periculū, oportet eandẽ cautelā adhiberi: ſed ꝑ periculū ſubuerſionis ſi dei ꝓhibetur, ne fidelis cum infideli contrahat. Cum ergo idẽ periculū ſit ſi fidelis cōmaneat cū infideli cū qua prius cōtraxerat, & adhuc maius, qa neophiti facilius peruertunt q̄ illi q ſunt nutriti in fide; vr̄, ꝙ fidelis poſt cōuerſionẽ nō poſſit cōmanere cū vxore infideli.

¶ 2 Præterea, 28.q.1.* dicitur: Non poteſt infidelis in eius coniunctione commanere, quæ iam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem. Ergo fidelis habet neceſſe vxorem infidelem dimittere.

**Cap. Iudæi qui.*

¶ 3 Præterea, * Matrimoniū qđ inter fideles cōtrahitur, eſt ꝑfectius, q̄ illud quod contrahitur inter infideles: ſed ſi fideles cōtrahant in gradu ꝓhibito ab Eccleſia, diſſoluit eorū matrimoniū. Ergo & infideliū: & ita vir fidelis non pōt cōmanere cū vxore infideli, ſaltem cū ea in infidelitate cōtraxit in gradu ꝓhibito.

Ar præd. corp. ſ.

¶ 4 Præterea, Aliquis infidelis habet quādoq; plures vxores ſm̄ ritū ſuæ legis. Si ergo poteſt commanere cū illis, cū q̄bus in infidelitate contraxit, videtur, quòd poſſit & poſt conuerſionem plures vxores retinere.

¶ 5 Præterea, Poteſt contingere ꝙ repudiata vna uxore, aliā duxerit, & in illo matrimonio exiſtens conuertatur: videtur ergo, ꝙ ſaltem in hoc caſu non poſſit cum vxore, quam de nouo habet, commanere.

SED CONTRA, quod Apoſt. 1 Cor.7. conſulit quòd commaneant.

¶ Præterea, Nullū impedimentum ſuperueniẽs verò matrimonio, tollit ipſum: ſed matrimonium erat verū quando vterque infidelis erat. Ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium: & ita videtur, quòd poſſint licitè commanere.

RESPON-

RESPONDEO dicendum, ꝙ fides eius, qui eſt in matrimonio, non ſoluit, ſed perficit matrimoniũ: vnde cum inter infideles ſit verũ matrimoniũ, vt ex dictis* patet, per hoc, ꝙ alter eorum conuertitur ad fidẽ, nõ ex hoc ipſo vinculũ mřimonij ſoluit. Sed aliqñ vinculo mřimonij manente, ſoluit matrimoniũ, quantũ ad cohabitationẽ & debiti ſolutionẽ, ĩ quo pari paſſu currũt infidelitas & adulteriũ, qa vtrumq; eſt cõtra bonũ prolis. Vnde ſicut ſe habet in poteſtate dimittẽdi adulterã, vel commanendi cũ ea, ita ſe habet in poteſtate dimittendi infidelem, vel commanẽdi cũ ea: põt.n. vir innocẽs liberè manere cum adultera, ſpe correctionis, non autem ſi in adulterij peccato fuerit obſtinata,* ne videatur patronus turpitudinis, quãuis etiã cũ ſpe correctionis poſſit eam liberè dimittere. Similiter fidelis cõuerſus põt cũ infideli manere cũ ſpe conuerſionis, ſi eã in infidelitate obſtinatã nõ viderit, & bñ facit cõmanẽdo: tñ non tenetur: & de hoc eſt cõſiliũ Apoſtoli.*

Ar. præc. — ** Chryſoſt. hom. 26 in Matth.* — ** 1. Cor. 7.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd facilius impeditur aliquid fiendum, quàm deſtruatur quod ritè factũ eſt: & ideo multa ſunt quæ impediunt matrimonium contrahendum, ſi præcedant: quæ tamen ipſum non poſſunt diſſoluere, ſi ſequantur, ſicut de affinitate patet:* & ſimiliter dicẽdũ eſt de diſparitate cultus.

** q. 55. ar. 6*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in primitiua Eccleſia tempore Apoſtolorũ paſſim conuertebantur ad fidem & Iudæi & Gentiles: & iõ tunc vir fidelis poterat habere probabilem ſpẽ de vxoris cõuerſione, ẽt ſi conuerſionẽ non promitteret. Poſtmodũ aũt tpe ꝓcedẽte, Iudæi ſunt magis obſtinati q̃ Gẽtiles: qa gentiles adhuc intrabant ad fidẽ: ſicut tpe martyrũ, & tpibus Cõſtantini Imperatoris, & circa tẽpora illa: & ideo tunc nõ erat tutum fideli cũ vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat ſpes de conuerſione eius ſicut erat de conuerſione vxoris gentilis, & iõ tunc fidelis conuerſus poterat cohabitare cũ gẽtili, ſed nõ cũ Iudæa, niſi cõuerſionẽ ꝓmitteret, & ſm hoc loquit̃ Decr. illud.* Sed nunc pari paſſu ambulant vtriq; ſ. Gẽtiles & Iudæi, qa vtrique obſtinati ſunt: & iõ niſi vxor ĩfidelis cõuerti velit, nõ pmittit̃ ei cohabitar̃, ſiue ſit Gẽtilis, ſiue Iudæa.

** In ar. 2. citatum.*

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ infideles, nõ baptizati, nõ ſũt aſtricti ſtatutis eccleſiæ, ſed ſunt aſtricti ſtatutis iuris diuini: & iõ ſi cõtraxerint aliqui infideles in gradib⁹ ꝓhibitis ſm legẽ diuinã, Leuit. 18 ſiue vterq; ſiue alter ad fidẽ conuertat̃, non poſſunt in tali matrimonio cõmanere. Si aũt contraxerint in gradibus ꝓhibitis p ſtatutũ Eccleſiæ, poſſunt cõmanere, ſi vterq; cõuertat̃, vel ſi vno cõuerſo ſit ſpes de cõuerſione alteri⁹

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ habere plures vxores, eſt contra legẽ naturæ, cui ẽt infideles ſunt aſtricti: & ideo non eſt verũ matrimoniũ infidelis, niſi cũ illa, cũ qua primo contraxit: vnde ſi ipſe cũ oĩbus ſuis vxorib⁹ conuertatur, põt cum prima commanere, & alias debet abiicere. Si autẽ prima conuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idẽ ius hẽt contrahendi cum illa de nouo, quod cum alia haberet de quo poſt dicetur.*

** Ar. 5. huius q.*

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ repudium vxoris eſt contra legem naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare: & ideo ſi conuertatur poſtquã vna repudiata alteram duxerit, idẽ iudiciũ eſt de hoc & de illo q plures vxores habebat, quia tenet̃ primã, q̃ repudiauerat, accipere, ſi cõuerti voluerit, & aliã abiicere.

247

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fidelis conuerſus poſsit vxorem infidelem dimittere, nolentem cohabitare ſine contumelia creatoris.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit̃. vĩ. ꝙ fidelis cõuerſus nõ poſſit vxorẽ infidelẽ dimittere, nolentẽ cohabitare ſine cõtumelia creatoris. Maius. n. eſt vinculũ viri ad mulierẽ, quã ſerui ad dñm: ſed ſeru⁹ cõuerſus nõ abſoluit̃ à ſeruitutis vĩculo, vt patet 1. Cor. 7 & 1. Timo. 6. ergo & vir fidelis non poteſt vxorem infidelem dimittere.

¶2 Præterea, Nullus põt alteri p̃iudiciũ facere ſine cõſenſu ipſius: ſed vxor infidelis hẽbat ius ĩ corpore viri infidelis. Si ergo p hoc ꝙ vir ad fidẽ conuertit̃, mulier p̃iudiciũ pati poſſet, vt liberè dimitteret̃, nõ poſſet vir conuerti ad fidẽ ſine conſenſu vxoris: ſicut nec poteſt ordinari, aut vouere cõtinentiã, ſine conſenſu ei⁹.

¶3 Præterea, Si aliquis contrahat cũ ancilla ſcienter, ſiue ſit ſeruus, ſiue liber, non põt pp diuerſam conditionem, ipſam dimittere, cum ergo vir qñ cõtrahit cũ infideli: ſciuerit eã eſſe infidelem, videtur à ſimili, qđ non poſſit eam dimittere propter infidelitatem.

¶4 Præterea, Pater tenetur ex debito ꝓcurare ſalutẽ ꝓlis: ſed ſi diſcederet ab infideli vxore, filii cões matri remanerent, qa partus ſequit̃ ventrẽ, & ſic eſſent in periculo ſalutis: ergo ñ põt licitè vxorẽ ĩfidelẽ dimittere.

¶5 Præterea, Adulter non põt adulterã dimittere ẽt poſtquã de adulterio pœnitentiã egit: ergo ſi ſit * idẽ iudiciũ de adultero & infideli, nec ĩfidelis infidelẽ põt relinquere etiam poſtquam ad fidem eſt conuerſus.

Vide accr. 32. q. 6. — ** Ar. præ. corp.*

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit primæ Cor. 7.

¶ Præterea, Adulterium ſpũale eſt grauius q̃ carnale ſed propter carnale adulterium vir põt dimittere vxorem, quantum ad cohabitationem: ergo multo fortius propter infidelitatem, quæ eſt adulterium ſpũale.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ homini ſm aliam, & aliam vitam diuerſa competunt & expediunt: & ideo qui moritur priori vitæ, non tenetur ad illa ad quæ in priori vita tenebatur & inde eſt ꝙ ille qui in vita ſeculari exiſtens, aliqua vouit, non tenetur illa qñ mundo moritur, vitam religioſam aſſumens, perficere. Ille autem qui ad baptiſmum accedit, regeneratur ĩ Chriſto, & priori vitæ moritur, cum generatio vnius ſit corruptio alterius, & ideo liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare nõ tenetur, qñ conuerti non vult, quãuis in aliquo caſu liberè id poſſet facere, vt dictum eſt: † ſicut & religioſus põt *liberè perficere vota quæ in ſeculo fecit, ſi non ſint contra religionem ſuam, quamuis ad ea nõ teneatur.

† Ar. præ. corp. — ** Al. licitè*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſeruire non eſt aliquid incompetẽs perfectioni Chriſtianæ religionis, quæ maximè humilitatẽ profitetur, ſed obligatio mulieris ſiue matrimonii, aliquid derogat perfectionis vitæ Chriſtianæ, cuius ſummum ſtatũ continentes poſſident. & Ideo non eſt ſimile de vtroq;. Et p̃terea vnus coniugum non obligatur alteri quaſi poſſeſſio eius, ſicut dño ſeruus, ſed per modum ſocietatis cuiuſdam; q̃ non congruè eſt ĩfidelis ad fidelem, vt patet 2. Cor. 6. Et ideo non eſt ſimile de ſeruo & coniuge.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ vxor non habebat ius ĩ corpore viri, niſi quandiu ĩ vita illa manebat, ĩ qua contraxerat, qa ẽt mortuo viro vxor ſoluta, eſt à lege viri, vt patet 1 ad Cor. 7. Et ideo ſi poſtquam vir mutat vitam moriens priori vitæ, ab ea diſcedat, nullũ fit ei præiudicium. Tranſiens aũt ad religionem, moritur tm̃ ſpũali morte, non autem corporali, * & ideo ſi matrimonium ſit conſummatum, non poteſt vir ſine conſenſu vxoris ad religionem tranſire, põt aũt ante carnalem copulam, quando eſt tm̃ copula ſpũalis, ſed ille qui ad baptiſmum accedit, corporaliter ẽt conſepelitur Chriſto in morte: & ideo ſoluitur à debito reddendo, etiam poſt matrimonium conſummatum. Vel dicendum, ꝙ ex culpa ſua vxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

† Sup. q. 43. ar. 3. corp. & ad 1.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ diſparitas cultus facit perſonam ſimpliciter illegitimam, non autem conditio ſeruitutis, ſed ſolum quando ignorata eſt. Et ideo non eſt ſimilis ratio de infideli & ancilla.

AD QVARTVM dicendum ꝙ proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit liberè ſequi patrem fidelem vel matrem infidelem: vel eſt in minori

ætate.

ætate conſtituta & tunc debet dari fideli, non opoſtāte quòd indigent matris obſequio ad decutionem.

AD QVINTVM dicēdum, quod adulter per pœnitentiam non tranſit ad aliam vitā ſicut infidelis, per baptiſmum: & ideo non eſt ſimilis ratio.

248 ### ARTICVLVS V.

Vtrum fidelis diſcedens vxor ab infideli, poſſit aliam ducere.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ fidelis, diſcedēs ab vxore īfideli, nō poſſit aliā ducere ī vxorē. Quia īſolubilitas eſt de ratione matrimonij, cū repudiū vxoris ſit cōtra legē naturæ: ſed inter infideles erat verum matrimoniū. ergo nullo modo poteſt illud matrimoniū ſolui. Sed manēte vīculo matrimonij ad vnam, non poteſt aliquis cū alia cōtrahere: ergo fidelis diſcedens ab uxore infideli nō poteſt cum alia contrahere.

¶2 Præterea, Crimen ſuperueniens matrimonio, nō ſoluit matrimoniū. Sed ſi mulier velit cohabitare ſine contūelia Creatoris, nō ſoluitur vinculū matrimonij, quia vir non poteſt aliam ducere. Ergo peccatum vxoris q̄ nō vult cohabitare ſine cōtumelia Creatoris, nō ſoluit matrimoniū, vt libere poſſit vir aliā vxorē ducere.

¶3 Præterea. Vir & vxor ſunt pares in vīculo matrimonij: cum ergo vxori infideli nō liceat viuēte viro alium virū ducere videtur, quod nec fideli liceat.

¶4 Præterea. Fauorabilius eſt continentiæ votū, q̄ matrimonij contractus, ſed viro fideli, ſine conſenſu vxoris infidelis non licet, vt videtur, votū cōtinentiæ emittere, quia tunc vxor fraudaretur matrimonio, ſi poſtmodū conuerteretur. Ergo multò minus licet ei matrimonium contrahere cum alia.

¶5 Præterea, Filius qui remanet in infidelitate patre conuerſo, amittit ius paternæ hr̄ditatis: & tū ſi poſtea conuertiť, reddiť ei hr̄ditas ſua, ēt ſi alius in poſſeſſionem eius intrauerit: ergo vr̄, a ſimili ꝙ ſi vxor infidelis poſteà conuertať, ſit ſibi reddendus vir ſuus, ēt ſi cum alia contraxerit: ꝙ non poſſet eſſe ſi ſm̄ matrimonium eſſet verum. Ergo nō poteſt contrahere cū alia.

SED CONTRA, Matrimonium non eſt ratū ſine ſacramento baptiſmi ſed quod non eſt ratū pōt diſſolui ergo matrimonium in infidelitate contractū. poteſt diſſolui, & ita, ſoluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

¶Præterea, vir nō debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare ſine contumelia Creatoris Si ergo nō liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam ſeruare: quod videtur inconueniens, quia ſic ex conuerſione ſua incommodum reportaret.

RESPONDEO dicendū, ꝙ qn̄ alter coniugum ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, diſtinguēdū eſt: quia ſi infidelis vult cohabitare ſine cōtumelia creatoris. i. ſine hoc ꝙ ad infidelitatem inducat: poteſt fidelis liberè diſcedere, ſed diſcedens nō poteſt alteri nubere. Si aūt infidelis non velit cohabitare ſine contumelia creatoris in verba blaſphemiæ ꝓrumpens, & nomen Chriſti audire nolens: tunc ſi ad infidelitatem pertrahere nitatur, vir fidelis diſcedens poteſt alteri per matrimonium copulari.

AD PRIMVM, ergo dicēdū, ꝙ matrimoniū infidelium eſt imperfectum, vt dictū * eſt: ſed matrimoniū fideliū eſt perfectū, & ita eſt firmius: ſemper autē firmius vinculum ſoluit minus firmū, ſi ſit ei contrariū. Et iō matrimoniū quod poſt in fide Chriſti cōtrahiť, ſoluit matrimoniū, quod prius in infidelitate contractū fuerat vnde matrimoniū infideliū non eſt oīno firmū, & ratū, ſed ratificať poſtmodū per fidē Chriſti.

Ar. 2. huius q. cor.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ crimē vxoris nolentis cohabitare ſine cōtumelia creatoris, abſoluit virum à ſeruiture, qua tenebať vxori, vt non poſſet ea viuente aliam ducere: ſed nondum ſoluit matrimonium quia ſi de blaſphemia illa conuerteretur ante, q̄ ille aliud matrimonium cōtraheret, reddereť ei vir ſuus: ſed ſoluitur per matrimoniū ſequens, ad quod pueniře nō poſſet vir fidelis, niſi ſolutus a ſeruitute vxoris ſuæ per culpam eiuſdem.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ poſtquam fidelis contraxit, ſolutum eſt vinculum matrimonij ex vtraque parte, quia matrimoniū non claudicat quantū ad vinculum, ſed qn̄que claudicat quantū ad effectū: vnde in pœnam vxoris infidelis ei indicitur, ꝙ non poſſit cū alio contrahere, magis, q̄ ex virtute matrimonij præcedentis ſed ſi poſtea conuertať, pōt ei concedi diſpēſatiuè vt alteri nubat, ſi vir eius aliam in vxorē duxit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſi poſt conuerſionē viri, aliqua probabilis ſpes de conuerſione vxoris ſit, non debet * votū continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimonium tranſire, quia difficilius conuerteretur vxor ſciens ſe viro ſuo priuatam. Si autem non ſit ſpes de conuerſione, pōt ad ſacros ordines vel ad religionē accedere, prius requiſita vxore vt conuertatur, & tunc ſi poſtquam vir ſacros ordines ſuſcepit, vxor conuertatur, nō eſt ſibi vir ſuus reddendus, ſed debet ſibi īputare in pœnā tardæ cōuerſionis ꝙ viro ſuo priuatur.

AD QVINTVM dicendū, ꝙ vinculum paternitatis non ſoluitur per diſparem cultum, ſicut vinculum matrimonij: & iō nō eſt ſimile de hr̄ditate & vxore.

ARTICVLVS VI.

Vtrum alia vitia ſoluant matrimonium.

AD SEXTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ alia vitia ſoluant matrimonium, ſicut & infidelitas. Adulterium. n. videtur eſſe directius cōtra matrimonium, q̄ infidelitas, ſed infidelitas ſoluit matrimonium in aliquo caſu, vt liceat ad aliud matrimoniū tranſire: ergo & adulterium idem facit.

¶2 Præterea, Sicut infidelitas eſt fornicatio ſpūalis, ita & quodlibet peccatum: ſi ergo propter hoc infidelitas matrimonium ſoluit, quia eſt fornicatio ſpūalis, pari rōne quodlibet peccatum, matrimonium ſoluet.

¶3 Præterea, Matthæi 18 dr̄, Si dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam & proijce abs te, dicit gl. * quòd in manu & dextro oculo poſſunt accipi frater, & vxor, propinqui & filij: ſed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento: ergo propter quodlibet peccatum poteſt matrimonium diſſolui. ** Ex Hieronymo i hoc loco to. 9.*

¶4 Præterea, Auaritia idololatria eſt, vt dr̄ Ephe. 5. ſed propter idolatriam poteſt mulier dimitti: ergo pari ratione propter auaritiam, & ita propter alia peccata quæ ſunt maiora, quam auaritia.

¶5 Præterea, Hoc expreſſe Magiſter dicit in litera. *

SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 5. Qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari. ** li. 4. ſen. d. 39. §. D.*

¶Præterea, Si hoc eſſet, tota die fierent diuortia, cū raro inueniatur matrimonium, in quo alter cōiugum in peccatum non labatur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ fornicatio corporalis & infidelitas ſpecialem habent cōtrarietatem ad bona matrimonii: vt ex dictis * patere pōt, vn̄ ſpālem habent vim ſeparandi matrimonia. ſed tamen intelligendum eſt quòd matrimonium dupliciter ſoluitur. Vno modo quantum ad vinculum, & ſic nō poteſt ſolui poſtquam matrimonium eſt ratificatum, neque per infidelitatem, neque per adulterium: ſed ſi non eſt ratificatum ſoluitur vinculū permanente īfidelitate ī altero coniugum, ſi alter conuerſus ad fidē ad aliud coniugium tranſeat: non autem ſoluitur vīculum ꝑdictum per adulterium, alias infidelis liberè poſſet dare libēllū repudii vxori adulteræ, & ea dimiſſa aliam ducere, ꝙ falſum eſt. Alio modo ſoluitur matrimonium, quantum ad actum, & ſic ſolui poteſt tam per īfidelitatem, quàm per fornicationem ſpiritualem: ſed propter alia peccata non poteſt ſolui matrimonium, etiam quantū ad actum *Ar. 3. huius q. cor.*

ad actum, niſi fortè ad tempus ſe velit vir ſubtrahere à conſortio vxoris ad caſtigationem eius, ſubtrahendo ei præſentiæ ſuæ ſolatium.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis adulteriũ magis directè opponat̃ matrimonio, inquantũ eſt in officiũ naturæ, ꝗ infidelitas, tamẽ econtrario eſt. inquantũ matrimoniũ eſt ſacramẽtũ eccleſiæ: ex quo habet perfectã firmitatem, inquantum ſignificat indiuiſibilem coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ, & ideò matrimonium quod non eſt ratũ, magis poteſt ſolui quantũ ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulteriũ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ prima coniunctio animæ ad Deũ eſt ꝑ fidẽ, & ideo ꝑ eã anima quaſi deſpõſatur Deo, vt patet Oſeæ 2. Spõſabo te mihi in fide. Vnde in ſacra Scriptura ſpecialiter per fornicationẽ idololatria & infidelitas deſignant̃: ſed alia peccata magis remota ſignificatione dicunt̃ ſpũales fornicationes.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ hoc intelligendum eſt quando mulier præſtat magnã occaſionẽ peccati viro ſuo, vt vir probabiliter ſibi de periculo timeat, tũc.n. viro põt ſe ſubtrahere ab ei⁹ cõuerſatione*, vt dictũ eſt*. *Art. præced. corp.*

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ auaritia dr̃ idololatria per quandam ſimilitudinẽ ſeruitutis, q̃a tam auarus, ꝗ idololatra potius ſeruit creaturę, quàm Creatori, nõ autem per ſimilitudinem infidelitatis: quia corruptio infidelitatis eſt in intellectu, ſed auaritiæ eſt in affectu.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ verba Magiſtri* ſunt accipienda de ſponſalibus, q̃a ꝓp crimen ſuperueniẽs ſponſalia ſolui poſſunt: vel ſi loquat̃ de matrimonio, intelligendũ eſt de ſeparatione à cõmuni conuerſatione ad tẽpus, vt dictũ eſt*: vel quãdo vxor nõ vult cohabitare niſi ſub cõditione peccãdi, vt cùm dicit: Nõ ero vxor tua niſi mihi de latrocinio diuitias cõgreges, tunc enim potius eã debet dimittere, ꝗ latrocinia exercere. *loco 1 arg. ſ. citato.* *In corp. art.*

QVÆSTIO LX.

De vxoricidio, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de vxoricidio. Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum in aliquo caſu liceat vxorem occidere.

¶ Secundò, vtrum vxoricidium matrimoniũ impediat.

250 ### ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ liceat vxorẽ interficere in actu adulterij deprehenſam.

Tho. 4 di. 37. q. 2 ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehenſam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari: ſed ille qui legẽ diuinã exequitur nõ peccat: ergo nec occidens propriam vxorẽ, ſi ſit adultera.

¶ 2 Pręterea, Illud quod licet legi, licet ei cui lex hoc cõmittit. ſed legi licet interficere adulteram, aut quãlibet perſonam ream mortis: cùm ergo lex commiſerit viro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehenſæ, videtur, quòd ei liceat.

¶ 3 Præterea, Vir habet poteſtatem maiorem ſuper vxorem adulteram quàm ſuper eum, qui cum ea adulterium commiſit: ſed ſi vir percutiat clericum quem cum propria vxore inuenit, non eſt excommunicatus: ergo videtur, quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehenſam.

¶ 4 Pręterea, Vir tenetur vxorem ſuam corrigere: ſed correctio fit per inflictionem iuſtæ pœnæ: cùm ergo iuſta pœna adulterij ſit mors, quia eſt capitale crimen, videtur, quòd liceat viro vxorem adulteram occidere.

SED CONTRA, In litera* dicitur, quòd Eccleſia Dei nunquam conſtringitur legibus humanis vel mundanis, gladium enim non habet niſi ſpiritualem: ergo videtur, quòd ei qui vult eſſe de Eccleſia, non ſit licitus vſus legis illius, quæ vxoricidium permittit. *li. 4. Sent. di. 37. circa finem illius.*

¶ Præterea, Vir & vxor ad paria iudicantur: ſed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehenſum: ergo nec viro vxorem.

RESPONDEO dicendum, ꝙ virum interficere vxorẽ cõtingit dupliciter. Vno modo per iudiciũ ciuile, & ſic non eſt dubium ꝙ ſine peccato poteſt vir zelo iuſtitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorẽ adulteram in iudicio ſæculari accuſare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege ſtatutam petere: ſicut etiam licet aliquem accuſare de homicidio, aut de alio crimine: non tamen talis accuſatio poteſt fieri in iudicio Eccleſiaſtico, quia Eccleſia non habet gladium materialem, vt in litera dr̃. Alio modo põt eam ꝑ ſeipſum occidere, non in iudicio cõuictã, & ſic extra actũ adulterij eã interficere quantũcunq; ſciat eã eſſe adulterã, neq; ſecundũ leges ciuiles, neq; ſecundũ legẽ cõſcientiæ licet. Sed lex ciuilis quaſi licitũ putat ꝙ ĩ ipſo actu eã interficiat non quaſi præcipiens, vel prohibens, ſed quaſi pœnã homicidij ei non infligens propter maximũ incitamẽtũ, quod habet vir in tali facto ad occiſionẽ vxoris. Sed Eccleſia in hoc nõ eſt aſtricta legibus humanis, vt iudicet eũ ſine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ Eccleſiaſtico iudicio infligendæ, ex hoc ꝙ eſt ſine reatu pœnæ infligendæ ꝑ iudiciũ ſęculare. Et ideò in nullo caſu licet viro occidere vxorẽ ꝓpria auctoritate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pęnam illam infligendam non * commiſit lex perſonis priuatis, ſed perſonis publicis, quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autem non eſt iudex vxoris: & ideò non poteſt eam interficere, ſed coram iudice accuſare. *Aliàs permiſit.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ lex ciuilis non cõmiſit viro occiſionem vxoris, quaſi pręcipiens, quia ſic non peccaret, ſicut non peccat miniſter iudicis latronem occidens cõdemnatum ad mortem: ſed permiſit, pęnã non adhibens: vnde etiam difficultates quaſdam appoſuit quibus retraherentur viri ab vxoricidio.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ ex hoc non probatur ꝙ ſit licitũ ſimpliciter: ſed quantũ ad immunitatẽ ab aliqua pœna, quia etiam excõmunicatio quædã pęna eſt.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ duplex eſt congregatio, quædã œconomia, ſicut familia aliqua, & quędã politica, ſicut ciuitas & regnũ. Ille igitur q̃ præeſt ſecũdæ congregationi vt Rex; poteſt infligere pœnã & corrigere glonã, & exterminare ad purgationẽ cõmunitatis, cuius curã gerit: ſed ille q̃ præeſt in prima cõgregatione, vt paterfamilias, nõ poteſt infligere niſi pęnam corrigentẽ, quę ſe nõ extẽdit vltra terminos emẽdationis, quã trãſcẽdit pęna mortis: & Ideò vir q̃ ſic p̃eſt vxori, nõ põt ipſã ĩterficere, ſed aliàs caſtigare vel accuſare.

ARTICVLVS II. 251

Vtrum vxoricidium impediat matrimonium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directius enim opponitur adulterium matrimonio, quam homicidium: ſed adulterium non impedit matrimonium: ergo nec vxoricidium.

¶ 2 Præterea, Grauius eſt peccatum occidere matrẽ, ꝗ vxorem, quia nunquam licet verberare matrem, licet autem quandoq; verberare vxorem: ſed occiſio matris nõ impedit matrimoniũ: ergo nec vxoris occiſio.

¶ 3 Præterea, Magis peccat q̃ vxorẽ alterius ꝓp adulteriũ interficit, ꝗ q̃ vxorẽ propriã, inquantũ minus habet de motiuo, & minus ad eum ſpectat eius correctio: ſed qui alienam vxorem occidit, non impeditur à matrimonio: ergo nec ille qui propriam vxorẽ interficit.

¶ 4 Præterea, Remota cauſa, remouetur effectus: ſed peccatum homicidij poteſt per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimentum matrimonij, quod ex eo cauſatur; & ita videtur quòd poſt peractam pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere. *† In decretis 33. quæ. 2. can. Interfectores.*

SED CONTRA eſt, quod Canon †. dicit: Interfectores ſuarum coniugum ad pœnitentiam redigendi ſunt*, quibus penitus denegatum coniugium. **ibid. c. 11. & 4. Sen. di. 37. § 2*

¶ Præterea, In eo in quo quis peccat, debet etiam puniri: ſed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit: ergo debet puniri vt matrimonio priuetur.

Decre. 33. q. 2. c. Interfectores. RESPONDEO dicendum, ꝙ vxoricidium, ex ſtatuto eccleſiæ* matrimonium impedit: ſed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum: quando ſcilicet propter adulterium vir occidit vxorẽ, aut etiam propter odium: tamen ſi timetur de incontinentia eius, poteſt cum eo diſpenſari per Eccleſiam, vt licitè matrimonium contrahat: quandoque etiã dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem ſuam, vt ducat eam cum qua mœchatur: tunc enim efficitur illegitima perſona ſimpliciter ad contrahendũ cum illa, ita quòd ſi de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur. Sed per hoc non efficitur ſimpliciter perſona illegitima reſpectu aliarum mulierũ. Vnde ſi cum alia contraxerit, quamuis peccet, contra ſtatutum Eccleſiæ faciens: tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ homicidium & adulterium in aliquo caſu impediunt matrimonium contrahendum: & dirimunt contractum, ſicut de vxoricidio hic dicitur & de adulterio infra dicetur. Vel dicendum, quod vxoricidium eſt contra ſubſtantiã coniugij, ſed adulterium eſt contra bonum fidei ei debitę: & ideo adulterium non eſt magis contra matrimonium, q̃ vxoricidium: & ita ratio procedit ex falſis.

AD SECVNDVM dicendum, quod ſimpliciter loquendo, grauius peccatum eſt occidere matrem, quàm vxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur: & ideò minus inclinatur ad interfectionem matris, & pronior eſt ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repreſſionem vxoricidis eſt matrimonium ab Eccleſia interdictum.

AD TERTIVM dicendum, quod talis non peccat contra matrimonium, ſicut ille qui propriam vxorem interficit: & ideò non eſt ſimile.

AD QVARTVM dicendum, quòd non eſt neceſſarium, quòd deleta culpa, deleatur omnis pœna, ſicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia reſtituit in priſtinam dignitatem, quamuis poſſit reſtituere in priſtinum ſtatum gratiæ, vt dictum* eſt. *Q. 18. art. 1. ad 3.*

QVÆSTIO LXI.

De impedimento matrimonij quod eſt votum ſolenne, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimẽtis quæ ſuperueniunt matrimonio. Et primo, de impedimento quod prouenit matrimonio, ſcilicet de voto ſolẽni. Secũdo, de impedimẽto quod prouenit matrimonio cõſummato, ſcilicet de fornicatione.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum alter coniugum altero inuito, poſt carnalem copulam poſſit religionem intrare.

¶ Secundo, vtrum ante carnalẽ copulã poſſit intrare.

¶ Tertio, vtrum mulier poſſit nubere alteri viro, priore ante carnalem copulam religionem ingreſſo.

ARTICVLVS PRIMVS.

252 *Vtrum alterum coniugum, altero inuito, poſt carnalem copulam poſſit religionem intrare.*

Tho. 4 diſ. 27 q. 1. ar. 3. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd alter coniugum etiam poſt carnalem copulam poſſit altero inuito ad religionẽ tranſire. Quia lex diuina magis debet ſpiritualibus fauere quàm lex humana: ſed lex humana hoc permiſit: ergo multò fortius lex diuina permittere debuit.

¶ 2 Præterea, Minus bonũ non impedit maius bonũ: ſed matrimonij ſtatus eſt minus bonum, q̃ ſtatus religionis, vt patet 1. Cor 7. ergo per matrimonium nõ debet homo impediri, quin poſſit ad religionem trãſire.

¶ 3 Præterea, In qualibet religione fit quoddam ſpirituale matrimoniũ: ſed licet de leuiori religione ad arctiorem tranſire: ergo & licet de matrimonio leuiori, ſcilicet carnali, ad arctius, ſcilicet matrimonium religionis tranſire, etiam inuita vxore.

SED CONTRA, eſt, quod dicitur 1 Cor. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges ſine mutuo conſenſu, à matrimonio abſtinentes.

¶ Præterea, Nullus poteſt facere licitè quod eſt in pręiudicium alterius, ſine eius voluntate: ſed votum religionis emiſſum ab vno coniugum eſt in præiudicium alterius, quia vnus habet poteſtatem corporis alterius: ergo vnus ſine conſenſu alterius non poteſt votum religionis emittere.

RESPONDEO dicendum, quòd nullus poteſt facere* oblationem Deo de alieno: vnde cum per matrimonium conſummatum, iam ſit corpus viri factum vxoris, non poteſt ſine conſenſu eius Deo ipſum offerre per continentiæ votum. ** Al. obligationem.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana conſiderat matrimonium ſolùm, inquantum eſt in officium naturæ: ſed lex diuina, ſecundum quod eſt ſacramentum, ex quo habet omnimodam indiuiſibilitatem: & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non eſt inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quod habet contrarietatem ad ipſum, ſicut etiam bonum per malum impeditur.

AD TERTIVM dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam perſonam, ſcilicet Chriſtum, cui quantum ad plura obligatur aliquis in vna religione, quam alia: ſed matrimonium carnale & religionis, nõ fiunt ad vnam perſonam. & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS II.

Vtrum alter coniugum poſſit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare. 253

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd etiam ante carnalem copulã poſſit vnus coniugum altero inuito religionẽ intrare. Indiuiſibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij ſacramentum, inquantum ſcilicet ſignificat perpetuam coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam: ſed ante carnalẽ copulã poſt conſenſum per verba de præſenti expreſſum, eſt verum matrimonij ſacramentum: ergo non poteſt fieri diuiſio per hoc ꝙ alter ad religionem intrat.

¶ 2 Præterea, In ipſo conſenſu per verba de præſenti expreſſo vnus coniugum in alterum poteſtatẽ ſui corporis transfert: ergo ſtatim debet exigere debitum, & alter tenetur reddere: & ita non poteſt vnus inuito altero ad religionem tranſire.

¶ 3 Pręterea, Matt. 19. dicitur, Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſed coniunctio quæ eſt ante carnalem copulam, diuinitus facta eſt: ergo non poteſt ſeparari humana voluntate.

SED CONTRA eſt, quòd ſecundum Hier.* Dominus vocauit Ioannem de nuptijs. *In præfatione ſup euãgeliũ Ioannis; inuenies illã in gloſſa ordinaria Euãgelio Ioannis præfixam.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ ante carnalem copulam eſt inter coniuges tantum ſpirituale vinculum, ſed poſtea etiam eſt inter eos vinculum carnale: & ideo ſicut poſt carnalem copulam matrimonium ſoluitur per mortem carnalem, ita per ingreſſum religionis vinculum quod eſt ante carnalem copulam, ſoluitur: quia religio eſt quædam mors ſpiritualis, qua aliquis ſæculo moriens, viuit Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ matrimoniũ ante carnalem copulã ſignificat illam coniunctionẽ, quę eſt Chriſti ad animã per gratiam, quæ quidẽ ſoluitur ꝑ diſpoſitionẽ ſpiritualẽ cõtrariã, id eſt, ꝑ peccatũ mortale, ſed poſt carnalẽ copulam ſignificat coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quantũ ad aſſumptionẽ humanę naturę in vnitatẽ ꝑſonę, quę omnino eſt indiuiſibilis

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ante carnalẽ copulam non eſt omnino tranſlatum corpus vnius ſub poteſtate alterius, ſed ſub cõditione, ſi interea alter coniugum ad frugẽ melioris vitæ nõ conuolet: ſed per carnalem copulã cõpletur dicta tranſlatio, quia tunc intrat vterq; in corporalẽ poſſeſſionẽ ſibi traditæ poteſtatis. Vnde etiã ante carnalẽ copulã, non ſtatim tenetur reddere debitum poſt matrimonium contractũ per verba de præſenti, ſed datur ei tẽpus duorum menſium propter tria. Primò, vt interim poſſit deliberare de trãſeundo ad religionẽ. Secundò vt præparentur quæ ſunt neceſſaria ad ſolennitatem nuptiarum. Tertiò, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpirauit dilatam.

Q.42.art.4.cor. AD TERTIVM dicendum, ꝙ coniunctio matrimonialis ante carnalẽ copulam eſt quidem perfecta quantum ad eſſe primum: ſed nõ conſummata quantum ad actũ, ſecundũ qđ eſt operatio: & ſimilaẽ poſſeſſioni corporali: & ideò nec omnimodã indiuiſibilitatẽ habet.

ARTICVLVS III. 254

Vtrum mulier poſſit nubere alteri viro, ante carnalem copulam viro ſuo religionem ingreſſo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ mulier non poſſit nubere alteri viro, ante carnalẽ copulam viro ſuo religionẽ ingreſſo. Quia illud quod cũ matrimonio ſtare poteſt, non ſoluit matrimoniale vinculũ: ſed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionem intrant: ergo ex hoc, ꝙ vnus intrat religionẽ, alter nõ abſoluitur a vinculo matrimoniali: ſed quandiu manet vinculum matrimoniale ad vnũ, non põt nubere alteri: ergo &c.

¶ 2 Præterea, Vir poſt ingreſſum religionis poteſt ante profeſſionem redire ad ſeculum: ſi ergo mulier poſſet alteri nubere, viro intrante religionẽ, & ipſe poſſet alteram ducere, rediens ad ſæculum: quod eſt abſurdũ.

In Decret. li.3. ti.31. & eſt de Regularibus & trãſeuntibus ad religionem, c. Ad Apoſt. & eſt cap.16. ¶ 3 Præterea, Per Decretalem † nouam, profeſſio ante annum emiſſa, pro nulla reputatur: ergo ſi poſt talem profeſſionem ad vxorem redeat, tenetur eum recipere: ergo neque per introitum viri in religionem, neque per votum datur mulieri poteſtas alteri nubendi.

SED CONTRA, Nullus poteſt alterum obligare ad ea quæ ſunt perfectionis: ſed continentia eſt de his quæ ad perfectionem pertinent: ergo mulier non arctatur ad cõtinentiam ex hoc quòd vir religionem ingreditur, & ſic poteſt nubere.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut corporalis mors viri hoc modo vinculum matrimoniale ſoluit, vt mulier nubat cui vult, ſecundum Apoſtoli ſententiam: ita etiam poſt mortem ſpiritualem viri per religionis ingreſſum poterit cui voluerit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quando vterque pari voto continentiã vouet, tunc neuter cõiugali vinculo abrenũtiat, & ideo adhuc manet: ſed quãdo vnus tantum vouet, tunc quantũ in ſe eſt, abrenuntiat vinculo coniugali: & ideo alter abſoluitur a vinculo illo.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non intelligitur mortuus ſeculo per religionis ingreſſum quouſque profeſſionem emiſerit: & ideo vſque ad tempus illud tenetur eum vxor ſua exſpectare.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ de profeſſione ſic emiſſa ante tempus determinatum a iure eſt idem iudicium quod de voto ſimplici. Vnde ſicut poſt votũ ſimplex viri, mulier ei debitum reddere non tenetur, tamen ipſa non habet poteſtatẽ alteri nubere: ita & hic.

QVÆSTIO LXII.

De impedimento quod ſuperuenit matrimonio conſummato, quod eſt fornicatio, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimento qđ ſupuenit matrimonio cõſummato, ſcilicet de fornicatione q̃ impedit matrimoniũ præcedẽs quo ad actum, remanẽte vinculo matrimoniali.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primò, vtrum liceat viro vxorem dimittere cauſa fornicationis.

¶ Secundò, vtrum ad hoc teneatur.

¶ Tertiò, vtrum proprio iudicio poſſit eam dimittere.

¶ Quartò, vtrum vir & vxor quãtum ad hoc ſint æqualis conditionis.

¶ Quintò, vtrũ poſt diuortiũ debeant manere innupti.

¶ Sextò, vtrum poſt diuortium poſſit reconciliari.

ARTICVLVS PRIMVS. 255

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Tho.4.diſ.35.q.unica, art.1. & ſequen. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd propter fornicationẽ non liceat viro vxorẽ dimittere. Non enim eſt malum pro malo reddẽdũ: ſed vir dimittendo vxorẽ propter fornicationem, videtur malum pro malo reddere: ergo hoc non licet.

¶ 2 Præterea, Maius peccatum eſt, ſi vterque fornicetur, quàm ſi alter tantum: ſed ſi vterque fornicetur nõ poterit propter hoc fieri diuortium: ergo nec ſi vnus tantùm fornicatus fuerit.

¶ 3 Præterea, Fornicatio ſpiritualis & quædam alia peccata ſunt grauiora, quàm fornicato carnalis: ſed propter illa non poteſt fieri ſeparatio à thoro: ergo nec propter fornicationem carnalem

¶ 4 Præterea, Vitiũ cõtra naturã magis remotũ eſt à bonis matrimonij, q̃ fornicatio, q̃ modo naturæ fit: ergo magis debuit poni cauſa ſeparationis, q̃ fornicatio.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 5.

¶ Præterea, Illi qui frangit fidem, non tenetur aliquis fidem ſeruare: ſed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri coniugi debet. ergo alter potes alterum cauſa fornicationis dimittere.

RESPONDEO dicendum, ꝙ Dominus dimittere vxorem conceſſit propter fornicationẽ, in pœnã illius qui fidẽ fregit: & in fauorem illius qui fidem ſeruauit, vt non ſit aſtrictus ad reddendũ ei debitũ, qui non ſeruauit fidem. Excipiuntur tamen ſeptẽ caſus, in quibus non licet viro vxorẽ dimittere fornicantem, in quibus vel vxor à culpa immunis eſt, vel vtriq; ſunt æqualiter culpabiles. Primus eſt, ſi ipſe vir ſimiliter fornicat⁹ fuerit. Secundus, ſi ipſe vxorẽ proſtituerit. Tertius, ſi vxor virũ ſuũ probabiliter mortuũ, credẽs pp longã eius abſentiam alteri nupſerit. Quartus eſt, ſi latenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie viri lectũ ſubintrãte. Quintus, ſi fuerit vi oppreſſa. Sextus, ſi reconciliauerit eam ſibi poſt adulteriũ perpetratum, carnaliter eam cognoſcẽs. Septimus, ſi matrimonio in infidelitate vtriuſq; contracto vir dederit vxori libellũ repudij, & vxor alteri nupſerit, tũc.n. ſi vterq; cõuertat, teneẽ eã vir recipere.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod vir, ſi dimittat vxorẽ fornicantẽ liuore vindictæ, peccat: ſi autem ad infamiam propriam cauendam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum: vel ad euitandum prolis incertitudinem, non peccat.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ diuortiũ ex cauſa fornicationis fit vno accuſante aliũ: & qa nullus põt accuſare, q in ſimili crimine exiſtit, quando vterq; fornicatur, diuortiũ celebrari nõ poteſt, quamuis magis peccetẽ cõtra matrimoniũ vtroq; fornicante, q̃ altero tãtum.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ fornicatio directè eſt cõtra bonũ matrimonij, qa tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & ſignificatio non ſeruatur: dũ vnus coniugum pluribus carnẽ ſuã diuidit: & ideò alia crimina quamuis fortè ſint maiora fornicatione, nõ tamen cauſant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dr̃ ſpiritualis fornicatio, etiam eſt contra bonũ matrimonij quod eſt proles educanda ad cultũ Dei; etiã ipſa facit diuortium, ſed tamen aliter, q̃ corporalis fornicatio; quia propter vnum actum fornicationis carnalis poteſt procedi ad diuortium, non autem propter vnum actum infidelitatis, ſed propter conſuetudinem

quæ pertinaciam oſtendit, in qua infidelitas perficitur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ etiam propter vitium contra naturam poteſt procedi ad diuortium: ſed tamen non fit ita mentio de ipſo, tum quia eſt paſſio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita cauſat incertitudinem prolis.

256 ARTICVLVS II.

Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantē dimittere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videt, ꝙ vir teneatur ex præcepto vxorē fornicantem dimittere: vir enim cum ſit caput vxoris tenet vxorē corrigere, ſed ſeparatio à toro eſt inducta ad correctionē vxoris fornicantis: ergo tenetur eā à ſe ſeparare.

¶ 2 Præterea, Qui conſentit peccanti mortaliter, ipſe etiam mortaliter peccat: ſed vir retinens vxorem fornicantem, conſentire ei videtur, vt in litera dicitur*: ergo peccat, niſi eam a ſe eijciat.

* lib. 4. Sent. diſt. 35. §. E.

¶ 3 Præterea, I primæ ad Corinth. 6. dicitur, qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur ſed non poteſt aliquis ſimul eſſe membrum meretricis & Chriſti, vt ibidem dicitur: ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Chriſti eſſe deſinit, & ſic mortaliter peccat.

¶ 4 Præterea, Sicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio ſeparat a toro: ſed poſtquam vir nouerit conſanguinitatē ſui ad vxorē, mortaliter peccat, eā cognoſcēs carnaliter. ergo & ſi cognoſcat vxorē poſtquam ſcit ipſam eſſe fornicatā, mortaliter peccat.

¶ 5 SED CONTRA, eſt quod dicit Gloſſ.* 1. Cor. 7. quod Dominus permiſit cauſa fornicationis vxorem dimittere: ergo non eſt in præcepto.

* Gloſſ. interlin. ſuper illud, Vir vxorē non dimittat.

¶ 6 Præterea, Quilibet poteſt dimittere alteri quod in ſe peccauit: ſed vxor fornicando peccauit in virum: ergo vir poteſt ei parcere, vt non dimittat eam.

RESPONDEO dicendum, ꝙ dimiſſio vxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam: pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præceſſit: & ideo ſi mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere; ſi autem non pœniteat, tenetur, ne peccato eius conſentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ peccatū fornicationis in vxore poteſt corrigi nō tantū tali pœna, ſed etiā verbis & verbere: & ideo ſi aliàs ad correctionē ſit parata nō tenet vir pdictā pœnā, ad eiꝰ correctionē adhibere

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ tunc vir vxori cōſentire videtur, quando eam tenet non ceſſantem a peccato præterito: ſi autē emendata fuerit, non ei conſentit.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ ex quo de peccato fornicationis pœnituit meretrix dici non pōt: & ideò vir ei ſe cōiungēdo, mēbrū meretricis nō fit. Vel dicendū, ꝙ non coniungitur ei quaſi meretrici, ſed quaſi vxori.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ non eſt ſimile, qa conſanguinitas facit, vt non ſit inter eos vinculū matrimoniale, & ideo carnalis copula fit illicita: ſed fornicatio non tollit vinculum prædictum: & ideo actus remanet quantū eſt de ſe licitus, niſi per accidens illicitus fiat, inquantum vir conſentire turpitudini vxoris videtur.

AD QVINTVM dicendū, ꝙ pmiſſio illa eſt intelligēda p prohibitionis priuationē: & ſic cōtra pceptū nō diuidit, qa etiā quod cadit ſub pcepto, nō eſt ꝓhibitū.

AD SEXTVM dicēdū, ꝙ vxor nō tantum peccat in virū, ſed etiā in ſeipſam & in Deum: & ideo vir nō totaliter poteſt pœnā dimittere, niſi emēdatio ſequatur.

257 ARTICVLVS III.

Vtrum vir proprio iudicio poſſit vxorē fornicantē dimittere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ proprio iudicio poſſit vir vxorem fornicantem dimittere. Sententiam enim à iudice latam abſq; alio iudicio exequi licet: ſed Deus iudex iuſtus dedit hanc ſententiam, vt propter fornicationē vir vxorē dimittere poſſit: nō ergo requiritur ad hoc aliud iudiciū.

¶ 2 Præterea, Matth. 1. dr̄, ꝙ Ioſeph cùm eſſet iuſtus, cogitauit occultè dimittere Mariam: ergo vr̄, ꝙ occultè vir poſſit diuortium celebrare abſq; iudicio Eccleſiæ.

¶ 3 Præterea, Si vir poſt fornicationē vxoris cognitā debitum ei reddit, amittit actionem, quam cōtra fornicariam habebat: ergo denegatio debiti, quæ ad diuortium pertinet, debet Eccleſiæ iudicium præcedere.

¶ 4 Præterea, Illud quod nō pōt probari, nō debet ad Eccleſię iudiciū adduci: ſed fornicationis crimē nō pōt probari, qa oculus adulteri obſeruat caligně: vt dr̄ Iob 24. ergo nō debet iudicio Eccleſię pdictū diuortiū fieri.

¶ 5 Præterea, Accuſationem debet inſcriptio pcedere, qua aliqs ſe ad talionē obliget, ſi in probatione deficiat: ſed hoc non pōt eſſe in iſta materia, quia tūc qualitercunq; res iret, vir conſequeretur intentum ſuum, ſiue ipſe vxorē dimitteret, ſiue vxor eum: ergo non debet ad iudicium Eccleſiæ per accuſationem adduci.

¶ 6 Præterea, Plus tenetur homo vxori, q̄ extraneo: ſed homo crimē alterius etiā extranei, nō debet eccleſiæ deferre niſi monitione præmiſſa in ſecreto, vt patet Matth. 19 ergo multo minus poteſt crimen vxoris ad Eccleſiā deferre, ſi eam prius occultè non corripuerit.

SED CONTRA, Nullus debet ſeipſum vindicare: ſed ſi vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipſe ſe vendicaret: ergo hoc non debet fieri.

¶ Præterea, Nullus in eadem cauſa eſt actor & iudex: ſed vir eſt actor impetens vxorem de offenſa in ſe commiſſa: ergo ipſe non poteſt eſſe iudex, & ſic non debet eam proprio arbitrio dimittere. *Decr. 33. q. 2. cap. 4.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ vir poteſt vxorem dimittere dupliciter. Vno modo, quantum ad torum tantum; & ſic poteſt eam dimittere q̄ citò ſibi conſtat de fornicatione vxoris, proprio arbitrio; nec tenetur reddere debitum exigenti, niſi per Eccleſiam cōpellatur, & taliter reddens nullum præiudicium ſibi facit. Alio modo, quātū ad thorum & cohabitationē; & hoc modo non pōt dimitti niſi iudicio Eccleſiæ: & ſi aliàs dimiſſa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, niſi poſſet ei vir incōtinenti fornicationem probare. Hæc autem dimiſſio diuortium dicitur: & ideo concedendum eſt, ꝙ diuortium non poteſt celebrari niſi iudicio Eccleſiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſententia eſt applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, ſecundum quod ſententia in iudicio formari debet.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ Ioſeph voluit virginem dimittere, non quaſi ſuſpectam de fornicatione, ſed ob reuerentiam ſanctitatis eius, timens cohabitare ei: nec tamen eſt ſimile, quia tunc ex adulterio non ſolum procedebatur ad diuortiū, ſed vlterius ad lapidationē, non autē nunc quando agitur iudicio Eccleſiæ.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis*. *In corp. ar.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quandoq; vir vxorem ſuſpectam de adulterio habēs ei inſidiatur, vt deprehendere poſſit eam cum teſtibus in crimine fornicationis, & ſic poteſt ad accuſationē procedere. Et præterea ſi de facto ipſo non conſtat, poſſunt eſſe violentæ ſuſpiciones fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata eſſe, vt ſi inueniatur ſolus cum ſola horis & locis ſuſpectis, & nudus cum nuda.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ maritus poteſt accuſare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori ſeparationem coram iudice ſpirituali, & tunc inſcriptio nō debet fieri cū obligatione ad * legem talionis: qa ſic vir cōſequeretur intentum ſuum, vt probat obiectio Alio modo ad punitionem criminis in iudicio ſeculari, & ſic oportet ꝙ præcedat inſcriptio, per quam ad pœnam talionis ſe obliget, ſi in probatione deficiat. ** Al. pœnam.*

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſicut Decret. dicit, tribus modis in criminibus procedi poteſt. Primò, p inquiſitionē, quam debet præcedere clamoſa inſinuatio,

quæ

quæ locum accuſationis tenet: Secundò, ꝑ accuſationē quamdabet præcedere inſcriptio. Tertio, ꝑ denuntiationem, quā debet præcedere fraterna correptio. Verbū ergo Dñi intelligitur, quando agitur per viam denuntiationis, nō quando agitur per viā accuſationis: quia tūc non agitur ſolum ad correctionem delinquentis, ſed ad punitionem propter bonum commune conſeruandum quod iuſtitia deficiente periret.

258 ## ARTICVLVS IIII.

Vtrū vir & vxor in cauſa diuortij poſſint ad paria iudicari.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vir & vxor non debeant in cauſa diuortij ad paria iudicari. Diuortiū enim tenetur in lege noua loco repudij, quod erat in lege veteri, vt patet Matt. 5. ſed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non econuerſo: ergo nec in diuortio debent ad paria iudicari.

¶2 Præterea, Plus eſt contra legem naturæ, ꝙ vxor plures viros habeat, quàm ꝙ vir plures mulieres. vnde hoc quandoque licuit, illud verò nunquam: ergo plus peccat mulier in adulterio quam vir, & ita non debent ad paria iudicari.

¶3 Præterea, Vbi eſt maius nocumentum proximi ibi eſt maius peccatū: ſed plus nocet vxor adultera viro, quàm vir adulter vxori, qa * adulteriū vxoris facit īcertitudinē prolis: non aūt adulteriū viri: ergo maius eſt peccatum vxoris, & ſic non debent ad paria iudicari. *Ar.3. hui* quaſ. in fi.*

¶4 Præterea, Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum: ſed magis ꝑtinet ad virum, qui eſt caput mulieris (vt dicitur 1. Cor. 11.) corrigere vxorem quàm econuerſo: ergo non debent in repudio ad paria iudicari, ſed vir debet eſſe melioris conditionis.

¶5 SED CONTRA, Vī, ꝙ in hoc vxor debeat eſſe melioris conditionis. Quia quātò eſt maior fragilitas in peccante, tantò magis eſt peccatū venia dignū: ſed in mulieribus eſt maior fragilitas quā in viris, rōne cuius dicit Chryſoſtomus, † ꝙ propria paſſio mulierū eſt luxuria: & Philoſophus * dicit in ſeptimo Ethicorum, Quòd mulieres non dicuntur continētes, ꝓpriè loquēdo, ꝑp facilem inclinationē ad concupiſcentias: qa nec bruta animalia poſſunt continere propter hoc, ꝙ non habent aliquid quod concupiſcentijs obuiare poſſit. Ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci. *Homi 26. in Ioā. circa fin. to. 3 Et Homil. 40. i Ma. in opere imperfect. to. 2. *li. 7. Ethicorum, c. 5*

¶5 Præterea, Vir ponitur caput mulieris vt ipſam corrigat: ergo magis peccat, quàm mulier, & ſic debet magis puniri.

RESPONDEO dicendū, ꝙ in cauſa diuortij vir & vxor ad paria iudicantur, vt idem ſit licitū & illicitū vni, quod alteri: non tamen pariter iudicantur ad illa, qa cauſa diuortij eſt maior in vno, q̄ in alio. cū tñ ī vtroque ſit ſufficiens cauſa ad diuortiū. Diuortium enim pœna eſt adulterij, inquantū eſt contra matrimonij bona Quantum aūt ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter ſibi inuicem tenentur, tantū peccat contra matrimonium, adulterium vnius, ſicut adulterium alterius: & hæc cauſa, in vtroque ſufficit ad diuortiū. Sed quantū ad bonū prolis plus peccat adulterium vxoris, quàm viri, & ideo maior eſt cauſa diuortii in vxore quàm in viro, & ſic ad æqualia, ſed nō ex æquali cauſa obligant, nec tamen iniuſtè, qa in vtroq; eſt cauſa ſufficiens ad hanc pœnā, ſicut eſt ēt de duobus, q dānantur ad eiuſdē mortis pœnā, quamuis alius altero grauius peccauerit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ * repudium non permittebatur niſi ad euitandum homicidium, & quia in viris magis erat de hoc periculum. quam in mulieribus, ideò viro per libellum repudii, permittebatur dimittere vxorem, non autem econuerſo. *inf. q. 67 art. 6.*

AD SECVNDVM ET TERTIVM dicendum, ꝙ rationes illæ procedūt, ſēm quod in comparatione ad bonum prolis maior ſit cauſa diuortii in vxore adultera, quàm in viro, non tamen ſequitur, quòd non iudicē- *Au. de bono cōiuga-lis. c. 7. to. 6*

tur ad patria, vt ex dictis * patet. *In cor. ar.*

AD QVARTVM dicendū, ꝙ quamuis vir ſit caput mulieris qua gubernator, non tamen quaſi iudex ipſius, ſicut nec econuerſo: & iō in eis quæ per iudiciū facienda ſunt, non plus pōt vir in vxorē, q̄ econuerſo.

AD QVINTVM dicendū, ꝙ in adulterio inuenitur de ratione peccati idē quod eſt in fornicatione ſimplici, & adhuc plus quod magis grauat, ſ. matrimonij læſio. Si ergo conſideretur id quod eſt cōe adulterio & fornicationi, peccatum viri & mulieris ſe habent vt excedentia & exceſſa, quia in muliere eſt plus de humore: & iō ſunt magis ducibiles à concupiſcentijs: ſed in viro eſt plus de calore, qui concupiſcentiam excitat: ſed tñ ſimpliciter loquēdo. cæteris paribus, vir in ſimplici fornicatione plus peccat, q̄ mulier, quia plus hēt de rōnis bono, qđ præualet quibuſl.bet motibus corporaliū paſſionum. Sed quantum ad læſionem matrimonij quam adulteriū fornicationi addit, ex qua diuortiū cauſat plᵘ peccat mulier, q̄ vir, vt ex dictis * patet: & quia hoc eſt grauius quam ſimplex fornicatio;: iō ſimpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quam vir adulter, cæteris paribus. *In cor. ar.*

AD SEXTVM dicendum, ꝙ quamuis regimen qđ datur viro in mulierem, ſit quædam circunſtantia aggrauans, tamen ex illa circunſtantia, quæ in aliam ſpeciem trahit, magis aggrauatur peccatum, ſ. ex leſione matrimonij quæ trahit ad ſpeciē iniuſtitiæ ī hoc, ꝙ furtiuè aliena proles ſubmittitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum poſt diuortium vir alteri nubere poſſit. 259

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ poſt diuortium vir alteri nubere poſſit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiam: ſed vir tenetur in aliquo caſu vxorem fornicantem à ſe in perpetuum ſeparare, vt patet ex dictis: * ergo videtur, quod ad minus in tali caſu alteram ducere poſſit. *Ar. 2. huius quaſ.*

¶2 Præterea, Peccāti non eſt danda maior occaſio peccandi: ſed ſi ei, qui ꝑp culpam fornicationis dimittitur, non licet aliam copulam quærere, datur ſibi maior occaſio peccandi: non. n. eſt probabile, ꝙ qui in matrimonio non continuit, quod poſtea continere poſſit: ergo videtur, quòd liceat ei ad aliam copulam tranſire.

¶3 Præterea, Vxor non tenetur viro niſi ad debitum reddendum & cohabitationem: ſed per diuortium, ab vtroque abſoluitur: ergo ſoluta eſt à lege viri: ergo pōt alteri nubere: & eadem ratio eſt de viro.

¶4 Præterea, Mat. 19. dicitur: Quicūque dimiſerit vxorem ſuā, niſi ob fornicationē, & aliā duxerit, mœchatr: ergo vī, ꝙ ſi cauſa fornicationis dimiſſa vxore aliā duxerit, non mechetur: & ita erit verum matrimonium. *Aug. li. 1. de adult. coniug. c. 9. 21. 22 et li. 2. ca. 11. 12. & 22.*

SED CONTRA, Primæ Cor. 7. Præcipio, non ego ſed dominus, vxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam.

¶ Præterea, Nullus ex peccato debet reportare cōmodum: ſed reportaret, ſi liceret adulteræ ad aliud magis deſiderandum connubium tranſire, & eſſet occaſio adulterandi volentibus alia matrimonia q̄rere. ergo non licet aliā copulam quærere, * neque viro neque vxori. *Vide decr. 32. q. 7.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ nihil adueniens ſupra matrimoniū, pōt ipſum diſſoluere: & iō adulteriū nō facit quin ſit verum matrimonium. Manet enim, vt Aug. * dicit, inter viuentes coniugale vinculum, qđ nec ſeparatio, nec cū aliquo iunctio pōt auferre: & ideo non licet vni, altero viuente, ad aliam copulam tranſire. *Conci. Milenit. c. 17.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis nullus per ſe obligetur ad continentiam. tamen per accidens pōt eſſe ꝙ obligetur: ſicut ſi vxor ſua ęgritudinē incurabilem incurrat, & talem quæ carnalem copulam nō patiatur: & ſimiliter etiam eſt, ſi incorrigibiliter ſpirituali īnfirmitate, ſ. fornicatione, laboret *li. 1. de nuptijs et concupiſcētia c. 7. 10. 15 & 21. à medio, to. 7*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ipſa confuſio quam

quam reportat ex diuortio, dēt eam cohibere a peccato: quod ſi cohibere non poteſt, minus malum eſt, ꝙ ipſa ſola peccet, quàm ꝙ peccati eius uir ſit particeps.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quamuis vxor poſt diuortiũ non teneat viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitandum, tñ adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & iō non pōt ad aliā copulam tranſire viro viuente, pōt tñ continentiam vouere viro inuito: niſi videatur Eccleſia decepta fuiſſe p falſos teſtes, ſententiando de diuortio, quia in tali caſu, ēt ſi votũ profeſſionis emiſiſſet, reſtitueretur viro, & teneretur reddere debitum ſed non liceret ei exigere.

AD QVARTVM dicendum, quòd exceptio illa quæ eſt in verbis Domini, refertur ad dimiſſionem vxoris, & ideo obiectio ex falſo intellectu procedit.

ARTICVLVS VI.

260 *Vtrum poſt diuortium vir & vxor poſſint reconciliari.*

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, qđ poſt diuortium vir & vxor non poſſunt recōciliari. Regula enim eſt in iure: Quod ſemel bene definitum eſt, nulla debet iteratione retractari, ſed iudicio Eccleſiæ definitum eſt, quòd debent ſeparari: ergo non poſſunt reconciliari vlterius.

¶2 Præterea, Si poſſet eſſe reconciliatio, præcipuè videretur quòd poſt pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere: ſed non tenetur, quia ēt vxor non pōt pro* exceptione proponere in iudicio ſuam pœnitentiam contra virum accuſantem de fornicatione, ergo nullo modo poteſt fieri reconciliatio.

*Al. exēptione.

¶3 Præterea, Si poſſet eſſe reconciliatio videtur, quòd vxor adultera teneretur redire ad virum ipſam reuocantem: ſed non tenetur, quia iam ſeparati ſunt iudicio Eccleſiæ ergo &c.

¶4 Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulterā in illo caſu præcipuè deberet fieri, qñ vir poſt diuortiũ, inuenitur adulterium cōmittere, ſed in hoc caſu vxor non pōt cogere eum ad reconciliationē, cũ iuſtè ſit diuortiũ celebratum, ergo nullo modo pōt reconciliari.

¶5 Præterea, Si vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per Eccleſiæ iudicium, non videtur iuſtè factum diuortium, ſed tamen vir non tenetur vxorē ſibi recōciliare, quia vxor probare in iudicio adulterium viri non pōt, ergo multo minus qñ diuortium iuſtè eſt celebratum, reconciliatio fieri poteſt.

SED CONRA eſt quod dicitur 1 Cor. 7. Quòd ſi deceſſerit, manere innuptā, aut viro ſuo reconciliari.

¶Præterea, Vir poterit eam non dimittere poſt fornicationem, ergo eadem ratione poteſt eam poſt diuortium reconciliare ſibi.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſi vxor poſt diuortium de peccato pœnitentiā agens emendata fuerit, poteſt eam ſibi vir reconciliare, ſi aũt in peccato incorrigibilis maneat, nō debet eam reaſſumere, eadem rōne, qua nō licebat eā nolentē à peccato deſiſtere retinere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſententia Eccleſiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad ſeparationem, ſed licentiam præbens, & ideo abſq; retractatione pcedentis ſententiæ pōt reconciliatio fieri, vel ſequi.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ pœnitentia vxoris debet inducere virum, ut vxorem fornicantem nō accuſet aut dimittat, ſed tamen non pōt ad hoc cogi, nec poteſt per pœnitentiam eum vxor ab accuſatione repellere: quia ceſſante culpa & quantum ad actum, & quantũ ad maculā, adhuc manet aliqđ de reatu, & ceſſante reatu, ēt quo ad deũ, adhuc manet reat⁹ quo ad pœnā humano iudicio inferendā qa hō non videt cor, ſicut Deus.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: vnde cũ diuortium ſit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur ei reddere, & ad eum redire, ſi fuerit reuocata, niſi de licentia eius votum continentiæ emiſerit.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ pp adulteriũ qđ vir prius innocens poſt diuortiũ cōmittit, ſm rigorem iuris non dēt cogi ad recipiendũ vxorem adulterā prius, rñ ſm æquitatem iuris iudex ex officio ſuo dēt eum * cogere, vt caueat periculo aīæ eius, & ſcandalo aliorũ, quamuis vxor non poſſit reconciliationem petere.

*Al. monere.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ ſi adulterium viri ſit occultum, per hoc non aufertur ius excipiendi contra accuſationem viri vxori adulteræ, quamuis deſit ſibi probatio: & ideò peccat vir diuortium petens: & ſi poſt ſententiam de diuortio vxor petat debitum, aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunque.

QVÆSTIO LXIII.

De ſecundis nuptijs, in duos articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de ſecundis nuptijs.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primo, vtrum ſint licitæ.

¶Secundo, vtrum ſint ſacramentum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ. 261

Tho 4 di. 42. q. 9. 1. ar. 1. et 2. *Hom. 32. in Math. ī opere iper f. Ho, to. 2. & Decre. 31. q. 1. c. 9 † Ambr. ī fine cōmē. ad 7. c. 1. ad Corint. als quid de hoc habet to. 5. *li. 4. Sēt. diſt 42. paragr vlt. †Vide Auguſt. li. 16. de ciu. dei, c. 34 to. 5. & in li. de bono viduitatis, c. 12. *Au li. 2. cōt aduer. leb. et pph. cap. 11 † loco citato in arg. 1. vid. Au. de hæreſib⁹ ad qđ vult Deum, hæreſi 26. 38. & 86. to. 6 & in li. de fide ad Petr. cap. 42 to. 3.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vř, ꝙ ſecundæ nuptiæ non ſint licitæ, quia iudicium de re dēt eſſe ſm veritatem: dicit .n. Chryſoſt. * ꝙ ſm virum accipere ſm veritatem eſt fornicatio, quæ non eſt licita: ergo nec ſecundum matrimonium.

¶2 Præterea, Omne quod non eſt bonum, non eſt licitũ: ſed Ambroſ. † dicit, quod ſecundum matrimonium non eſt bonum: ergo non eſt licitum.

¶3 Præterea, Nullus arceri debet ne interſit illis quæ ſunt honeſta & licita: ſed ſacerdotes arcent ne interſint ſecundis nuptijs vt in litera* patet: ergo nō ſunt licitæ.

¶4 Præterea, Nullus reportat pœnam niſi pro culpa: ſed pro ſecundis nuptijs aliquis reportat irregularitatis pœnam: ergo non ſunt licitæ.

SED CONTRA eſt, quod † Abraham legitur ſecundas nuptias contraxiſſe, Gen. 25.

¶Præterea, Primæ Tim. 5. dicit Apoſtolus, Volo ego iuniores. (ſ. viduas) nubere, filios procreare: ergo ſecundæ nuptiæ ſunt licitæ.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ vinculum matrimoniale nō durat niſi vſq; ad mortē, vt patet Romanorũ ſeptimo: & iō moriente altero coniugũ, vinculũ matrimoniale ceſſat: vñ pp pcedens matrimoniũ nō impedit aliquis à ſecundo, mortuo coniuge, & ſic * nō ſolum ſecundæ, ſed tertiæ. & ſic deinceps nuptiæ ſunt licitæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Chryſoſt. † loquitur quantum ad cauſam, quæ aliquando ſolet ad ſecundas nuptias incitare, ſ. concupiſcentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſm matrimonium dicitur non eſſe bonum, non quia non ſit licitum, ſed quia caret illo honore ſignificationis, qui eſt in primis nuptijs, vt ſit vna vnius: ſicut eſt ī Chriſto & Eccleſia.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ homines diuinis dediti, non ſolum ab illicitis, ſed ēt ab illis quæ habent aliquā turpitudinis ſpeciē, arcent: & iō ēt arcent à ſecũdis nuptijs, quæ carent honeſtate, quæ erat in primis.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ irregularitas non ſemper inducitur propter culpam, ſed propter defectũ ſacramenti: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſecundum matrimonium ſit ſacramentum. 262

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vř, ꝙ ſm matrimonium non ſit ſacramentum. Qui enim iterat ſacramentum, facit ei iniuriam: ſed nulli ſacramento facienda eſt iniuria: ergo ſi ſm matrimoniũ eſſet ſacramentum, nullo modo eſſet iterandum.

¶2 Præ-

¶2 Præterea. In omni ſacramẽto adhibetur aliqua benedictio: ſed in ſecũdis nuptijs nõ adhibetur benedictio vt in litera * dicitur; ergo non fit ibi aliqđ ſacramẽtũ.

¶3 Præterea, Significatio eſt de eſſentia ſacramẽti, ſed in ſecundo matrimonio non ſaluatur ſignificatio matrimonij, quia non eſt vna vnius ſicut Chriſtus & Eccleſia. ergo non eſt ſacramentum.

¶4 Præterea, Vnum ſacramentũ non impedit à ſuſceptione alterius: ſed † ſecundum matrimoniũ impedit à ſuſceptione ordinũ: ergo non eſt ſacramentum.

*li. 4 Sen. diſt. 42. parag. l. in fine ex Ambro. cõmẽ. c. 39. ſuper illud 1. Corin. 7. Beatior autem etc. & glo. interlinea. ibid.

†Vide Decret. diſt. 33.

SED CONTRA, Coitus in ſecundis nuptijs excuſat à peccato, ſicut etiam in primijs: ſed per tria bona matrimonij excuſatur coitus matrimonialis, q̃ ſunt fides, proles, & ſacramentum: ergo ſecundum matrimonium eſt ſacramentum.

¶ Præterea, Ex ſecunda coniunctione viri ad mulierem modo ſacramentali, non contrahitur, irregularitas ſicut patet de fornicatione: ſed in ſecundis nuptijs cõtrahitur irregularitas: ergo ſunt ſacramentales.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vbicunque inueniuntur illa quæ ſunt de eſſentia ſacramenti, ibi eſt verum ſacramentũ. Vnde cũ in ſecundis nuptijs inueniantur omnia quæ ſunt de eſſentia ſacramenti matrimonij (quia debita materia, quam facit perſonarũ legitimitas; & debita forma, ſ. expreſsio conſenſus interioris per verba de præſenti) conſtat ꝙ etiam ſecundũ matrimonium eſt ſacramentum, ſicut primum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd hoc intelligitur de ſacramento quod inducit perpetuum effectum: tunc. n. ſi iteratur ſacramentũ, datur intelligi ꝙ primum non fuit efficax, & ſic fit primo iniuria, ſicut patet in omnibus ſacramentis, quæ imprimunt characterem: ſed illa ſacramenta quæ habent effectum nõ perpetuum, poſſunt iterari ſine iniuria ſacramenti, ſicut patet de pœnitẽtia, & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria ſacramento, ſi mulier poſt mortem viri iteratò nubat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſecundum matrimonium quamuis in ſe conſideratum ſit perfectum ſacramentũ, tamen conſideratum in ordine ad primum habet aliquid de deffectu ſacramenti: quia non habet plenam ſignificationem, cùm non ſit vna vnius, ſicut eſt in matrimonio Chriſti & Eccleſiæ: & * ratione huius defectus benedictio à ſecũdis nuptijs ſubtrahitur, ſed hoc eſt intelligendum, qñ ſecundæ nuptię ſunt ſecundæ & ex parte viri & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tm: ſi n. virgo contrahat cũ viro, qui habuit aliam vxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur: ſaluatur. n. aliquo modo ſignificatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Chriſtus etſi vnã Eccleſiã ſponſam habeat: habet tñ plures pſonas deſponſatas in vna Eccleſia: ſed aĩa nõ põt eſſe ſponſa alterius q̃ Chriſti, q̃a alias cũ dæmone fornicatur; nec eſt ibi matrimonium ſpirituale, & pp hoc qñ mulier ſecundo nubit, nuptiæ non benedicuntur. pp defectum ſacramenti.

*In Decre. lib. 4 ti. 21 c. 1.

AD TERTIVM dicendum, quod ſignificatio pfecta inuenitur in ſecundo matrimonio ſm ſe conſideràto, non autem ſi conſideretur in ordine ad præcedens matrimonium, & ſic habet defectum ſacramẽti.

AD QVARTVM dicendum, quòd ſecundum matrimonium impedit ſacramentum ordinis quantũ ad id quod habet de defectu ſacramenti, & non inquãtum eſt ſacramentum.

QVÆSTIO LXIIII.

De annexis matrimonio, & debiti redditione, in ſeptem articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de annexis matrimonio. Et primo, de debiti redditione. Secũdo, de pluralitate vxorum. Tertio, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filijs illegitimè natis.

¶ Circa primum quæruntur ſeptem.

¶ Primo, vtrum alter coniugum teneatur alteri de debitum reddere.

¶ Secundo, vtrum debeat aliqñ reddere non poſcenti.

¶ Tertio, vtrum vir & vxor in hoc ſint æquales.

¶ Quarto, vtrum vnus ſine conſenſu alterius poſſit votũ emittere. per quod redditio debiti impediatur.

¶ Quinto, vtrum tempus impediat debiti petitionem.

¶ Sexto, vtrum petens tẽpore ſacro peccet mortaliter.

¶ Septimo, vtrum reddere teneatur tempore feſtiuo.

ARTICVLVS PRIMVS. 26

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionẽ debiti.

*Tho. 4 di. 32. q. vnica, art 1. et ſequent.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex neceſſitate præcepti. Nullus n. prohibet à ſumptione Euchariſtiæ propter hoc quòd præceptum implet, ſed ille qui vxori debitum reddit, non põt carnes agni edere: vt Hierony. † in litera * dicit: ergo reddere debitũ non eſt de neceſsitate pcepti.

¶2 Præterea, Quilibet poteſt licitè abſtinere ab his quę ſunt ſibi nociua in perſona: ſed aliquando reddere debitum poſcenti, eſſet perſonæ nociuũ vel ratione infirmitatis, vel ratione ſolutionis iam factæ: ergo, videtur, quòd licitè poſſit debitum poſcenti negari.

†Hierony. in ſermo. quodã, cuius titulus eſt, De eſu agni Paſchalis, incipit, Hodie fratres charisſimi populus Iſrael et refertur in decr. 33. q. 4. cap. Sciatis.

¶3 Præterea, Quicunque facit ſe impotentem ad faciendum id ad quod ex pręcepto tenetur peccat: ſi ergo aliquis ex neceſſitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quod peccet, ſi ieiunando, vel alias corpus ſuum attenuando, impotentem ſe reddat ad debiti ſolutionem, quod non videtur verum.

*li 4 Sen. diſt. 32 parag. D in principio.

¶4 Præterea, Matrimonium ſecundũ Philoſophũ, † ordinatur ad procreationẽ prolis & educationem, & iterum ad communicationem vitæ; ſed lepra eſt contra vtrumque matrimonij finẽ: q̃a cũ ſit morbus contagioſus, mulier non tenetur cohabitare viro leproſo; ſimiliter etiam morbus ille frequenter trãſmittitur ad prolem: ergo videtur, quod viro leproſo vxor debitũ reddere non tenetur.

†li. 8 ethi co c. 12. à med. to. 5.

SED CONTRA, Sicut ſeruus eſt in poteſtate domini ſui, ita & vnus coniugũ ĩ poteſtate alterius: vt patet 1 Cor. 7 ſed ſeruus tenet ex neceſſitate pcepti dño ſuo debitũ ſeruitutis reddere: vt patet Ro. 13. Reddite oĩbus debita cui tributũ, tributũ, &c. ergo & vnꝰ coiugũ ex neceſſitate pcepti tenet alteri debitum reddere.

¶ Præterea, Matrimonium eſt ordinatum ad fornicationẽ vitandam, vt patet 1 Cor. 7. ſed hoc non poſſet per matrimonium fieri, ſi vnus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiſcentia infeſtatur: ergo reddere debitum eſt de neceſſitate præcepti.

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ matrimoniũ principaliter eſt inſtitutũ in officiũ naturæ, & ideo in actu ipſius ſeruãdus eſt naturę motus ſm quẽ nutritiua nõ miniſtrat generatiuæ, niſi illud quod ſupfluit ad conſeruationẽ indiuidui, q̃a hic eſt ordo naturalis vt prius aliquid in ſeipſo pficiat, & poſtmodũ alteri de perfectione ſua cõmunicet: & hic eſt ẽt ordo charitatis q̃ naturam pficit: & ideò cum vxor in viro poteſtatẽ non habeat, niſi quantũ ad gñatiuã virtutẽ: non aũt quantũ ad ea q̃ ſunt ad conſeruationẽ indiuidui ordinata, vir tenet vxori debitũ reddere in his q̃ ad generationẽ prolis ſpectãt, ſalua tamẽ prius perſonæ incolumitate.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod aliqs implens aliquod præceptũ poteſt reddi inhabilis ad aliquod ſacrũ officiũ exequendũ, ſicut iudex qui hominẽ ad mortem condemnat, præceptũ implens, irregularis efficitur: ſimiliter ẽt ille qui pceptum implens debitũ ſoluit, redditur ineptus ad diuina officia exequẽda; nõ ꝙ ille actus ſit peccatũ, ſed ratione carnalitatis illius actus. Et ſic, ſm quod Magiſter * dicit, Hieronymus loquitur tm de miniſtris Eccleſiæ, non aũt de alijs q̃ ſunt ſuo iudicio relinquẽdi, q̃a poſſunt & ex reuerẽtia dimit-

*li 4. Sent. diſt. 32 parag. D.

dimittere,& ex deuotione ſumere corpus Chriſti abſque p.ccato.

AD SECVNDVM dicendum. ꝙ vxor non habet poteſtatẽ in corpus viri, niſi ſalua conſiſtentia pſonæ ipſius, vt dictũ eſt. Vñ ſi vltra exigat, nõ ẽ petitio debiti, ſed iniuſta exactio: & pp hoc vir ñ tenet ei ſat ſfacere.

In cor. ar.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſi aliquis reddatur impotẽs ad debitũ ſoluendũ ex cauſa ex matrimonio ſequuta puta eũ prius debitũ reddidit, & eſt impotens ad debitum ſoluendum, vlterius mulier non habet ius petendi; & in petendo vlterius, ſe magis meretricẽ, q̃ coniugẽ exhibet: ſi aũtem reddatur impotẽs ex alia cauſa; ſi illa eſt licita, ſic iterum non tenetur, nec poteſt mulier exigere; ſi verò illicita eſt, tunc peccatum vxoris, ſi propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo ſibi imputatur; & ideo debet quantũ poteſt dare operam, vt vxor contineat.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ † lepra ſoluit ſpõſalia, ſed non matrimonium, vnde * etiam vxor viro leproſo tenetur reddere debitum, non tñ tenetur ei cohabitare: quia non ita citò inficitur ex coitu, ſicut ex frequẽti cohabitatione: & quãuis proles generetur infirma, tñ melius eſt ei ſic eſſe, quam penitus non eſſe.

† In Decr. lib. 4. tit. 8. ca. 3. incipit, Litteras. * Ibid. c. 2. incipit, Quoniam.

264

ARTICVLVS II.

Vtrum Vir teneatur debitum reddere Vxori non petenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ vir non teneatur debitum reddere vxori nõ petenti. Præceptum n. affirmatiuum non obligat niſi ad tempus determinatum: ſed tempus determinatum ſolutionis debiti non poteſt eſſe, niſi quando petitur: ergo alias ſoluere non tenetur.

¶ 2 Præterea, De quolibet debemus præſumere meliora: ſed melius eſt, ẽt coniugibus cõtinere, quàm matrimonio vti: ergo niſi expreſsè debitum petat, debet vir præſumere quòd ei placeat continere: & ſic non tenetur debitum ei reddere.

¶ 3 Præterea, Sicut vxor habet poteſtatem in virũ, ita dominus in ſeruum: ſed ſeruus nõ tenet dño ſeruire, niſi quando ſibi ab ipſo imperatur: ergo nec vir tenetur vxori reddere debitũ, niſi quando ab ea exigit.

¶ 4 Præterea, Vir poteſt aliquando vxorẽ exigentẽ precibus auertere, ne exigat: ergo multò magis poteſt non reddere, ſi non * exigat.

* Al. exigatur.

SED CONTRA, In redditione debiti medicamẽtũ pſtat cõtra vxoris cõcupiſcentiã: ſed medicus, cui infirmus eſt commiſſus, tenetur morbo eius ſubuenire, etiam ſi ipſe non petat: ergo vir vxori non petẽti, tenetur debitum reddere.

¶ Præterea, Prælatus tenet correctionis remediũ cõtra peccata ſubditorũ adhibere, ẽt eis cõtradicẽtib⁹: ſed redditio debiti ẽ in viro ordinata cõtra peccata vxoris: ergo tenet vir vxori debitum reddere, ẽt non petenti.

RESPONDEO dicendum, ꝙ petere debitum contingit dupliciter. Vno modo, expreſsè; vt qñ verbis inuicem petũt. Alio modo, interpretatiuè; qñ ſ. vir percipit p aliqua ſigna ꝙ vxor vellet ſibi debitum reddi ſed pp verecundiã tacet: & ita etiã ſi verbis non expreſſe debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando aliqua ſigna in vxore apparent voluntatis reddẽdi debiti.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ tempus determinatum nõ eſt ſolum quando petitur, ſed quando timetur ex aliquibus ſignis periculum (ad quod vitandũ ordinatur debiti redditio) niſi tunc reddatur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ vir poteſt talẽ præſumptionẽ habere de vxore, quãdo in ea contraria ſigna nõ videt; ſed quando videt, eſſet ſtulta pſumptio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ dominus nõ ita verecundatur à ſeruo petere debitum ſeruitutis, ſicut vxor à viro, debitum coniugij. Si tamen dominus non peteret vel propter ignorantiam, vel alia de cauſa, nihilominus ſeruus teneretur implere debitum, ſi periculum immineret: hoc enim eſt non ad oculum ſeruire, quod Apoſtolus ſeruis mandat. *

Ad Ephe. 6. et Coloſ. 3.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ non debet vir vxorem auertere ne petat debitũ, niſi propter aliquam rationabilẽ cauſam, & tũc etiam non debet eum magna inſtantia auertere, propter pericula imminentia.

265

ARTICVLVS III.

Vtrum vir & mulier ſint in actu matrimoniali æquales.

Tho. 4. di. 32. ar. 3. & ſequen. * lib. 12. c. 16. tom. 3.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vir & mulier nõ ſint in actu matrimonij æquales; Agẽs.n. eſt nobilius patiẽte, vt Aug. * dicit 12. ſup Gen. ad literã: ſed ĩ actu coniugali vir ſe hẽt vt agẽs, & fęmina, vt patiẽs: ergo ñ sũt ĩ actu illo ęquales.

Ar. 1. et 2. huius quæ.

¶ 2 Præterea, Vxor non tenetur viro debitum reddere niſi petat: vir autem tenetur, vt dictum * eſt: ergo non ſunt pares in actu matrimonij.

¶ 3 Præterea, In matrimonio mulier pp virũ facta eſt, vt patet Ge. 2. Faciam⁹ ei adiutoriũ ſimile ſibi: ſed illud pp qd eſt alterũ ſemp eſt principale: ergo &c.

¶ 4 Præterea, Matrimoniũ principaliter ordinat ad actũ coniugalẽ: ſed in matrimonio vir eſt caput mulieris, vt patet Eph. 5. ergo nõ ſunt æquales ĩ actu pdicto.

SED CONTRA, eſt, qd dr. 1. Corin. 7. Vir ſui corporis poteſtatem non habet; & ſimiliter dicitur de vxore: ergo ſunt æquales in actu matrimonij.

¶ Præterea, Matrimonium eſt relatio æquiparantiæ, cum ſit coniunctio, vt dictum * eſt: ergo vir & vxor ſunt æquales in actu matrimonij.

Q. 44. ar. 1 & 2.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ duplex eſt æqualitas, ſ. quantitatis & proportionis. Æqualitas quidẽ quantitatis eſt, q̃ attendit inter duas quãtitates eiuſdẽ mẽſurę, ſicut bicubiti ad bicubitum. Sed æqualitas proportionis eſt, q̃ attenditur inter duas proportiones eiuſdẽ ſpeciei, ſicut dupli ad duplũ. Loquẽdo ergo đ prima ęqualitate, vir & vxor nõ ſunt æquales in matrimonio, neque quãtũ ad actũ coniugalẽ, in quo id qđ nobili⁹ eſt, viro debet; neq; quãtũ ad diſpenſationẽ domus in qua vxor regit & vir regit. Sed quantũ ad ſecundã æqualitatẽ, ſunt æquales in vtroq;, qa ſicut tenetur vir vxori in actu coniugali & diſpẽſatione domus, ad id qđ viri ẽ, ita vxor viro ad id quod vxoris eſt: & ſm hoc, dr in litera, * ꝙ ſunt ęquales in reddendo & petendo debitũ.

li. 4 Sent. d. 32. in principio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis agere ſit nobilius quàm pati, tamen eadẽ eſt proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum: & ſecundum hoc eſt ibi æqualitas proportionis.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ hoc eſt per accidẽs. Vir.n. q nobiliorẽ partẽ habet in actu coniugali, naturaliter habet, quod non ita erubeſcat petere debitum ſicut vxor: & idẽ eſt quod vxor non ita tenetur reddere debitum non petenti viro, ſicut vir vxori.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ex hoc oſtenditur, quod non ſunt æquales abſolutè, non autem quod non ſint æquales ſecundum proportionem.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ quãuis caput ſit principali⁹ mẽbrũ; tñ ſicut mẽbra tenet capiti ĩ officio ſuo ita & caput, mẽbris ĩ ſuo: & ſic ẽ ibi ęqlitas pportionis.

266

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vir & vxor poſſint votum emittere contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu.

AD QVARTVM ſic pceditur. Vr ꝙ vir & vxor poſſint votũ emittere contra debitũ matrimonij ſine mutuo conſenſu. Vir.n. & vxor æqualiter obligãtur ad debiti ſolutionem, vt dictũ * eſt. ſed licitũ eſt viro, ẽt vxore phibente, accipere crucẽ in ſubſidium terræ ſanctæ: ergo ẽt hoc licitũ eſt vxori & ideo cũ p hoc votũ redditio debiti impediatur, poteſt alter coniugũ ſine conſenſu alterius votũ pdictũ emittere.

Ar. præce. corp.

¶ 2 Præterea, Nõ eſt expectandus in aliquo voto cõſenſus alicuius, qui non põt ſine peccato diſſentire. ſed

vnus

vnus coniugum non pōt ſiue peccato diſſentire, quin alter continentiam voueat, vel ſimpliciter, vel ad tpſ, quia impedire ꝓfectum ſpūalem, eſt peccatum ī ſpūm ſanctum: ergo vnus poteſt votū continentiæ ſimpliciter vel ad tempus ſine conſenſu alterius emittere.

¶3 Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: ſed vnus pōt ſine cōſenſu alterius vouere ꝙ debitū nō petet, cum in hoc ſit ſuæ ptātis: ergo pari rōne, ꝙ debitum non reddet.

4 Præterea, Nullus poteſt ex præcepto ſupioris cogi ad id quod non liceret ſibi ſimpliciter vouere & facere, quia in illicitis non eſt obediendum: ſed prælatus ſuperior poſſet præcipere viro, vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo* ſeruitio ergo hoc etiam ipſe poſſet per ſe facere, & vouere, per quod à debiti redditione impediretur. *Al. officio.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1 Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, ni ſi ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi.

†Aug. epi. 45. in fine ¶Præterea, † Nullus poteſt facere votū de alieno: ſed vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vxor: * ergo ſiue eius conſenſu non poteſt vir votum continentiæ facere, vel ſimpliciter, vel ad tempus. *1. Cor. 7. 33. q. 5. c. 1.

RESPONDEO dicendum, quòd * vouere, volūtatis eſt, vt etiam ipſum nomen oſtendit: vnde de illis tm̄ bonis poteſt eſſe votum, quæ noſtræ ſubiacent voluntati; qualia nō ſunt ea, in quibus vnus alteri tenet, & iō in talibus non poteſt aliquis votū emittere, ſine conſenſu eius, qui teneť: vnde, cum coniuges ſibi inuicem teneantur in redditione debiti (vt dictum eſt*) p̄ q̄ continentia impedit, nō pōt vn⁹ abſq; cōſenſu alterius cōtinētiā vouere, & ſi vouerit, peccat, & nō debet ſeruare votū, ſed agere pœnitētiā de voto malè facto. *Ar. præce.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſatis ꝓbabile eſt, quòd vxor* debeat velle continere ad tempus pro ſubueniendo neceſſitati eccleſiæ generalis: & iō in fauorē negotiorū, ꝓ qbus crux ſibi datur, inſtitutum eſt, ꝙ vir poſſit abſque conſenſu vxoris crucem accipere; ſicut etiam poſſet domino ſuo terreno, à quo feudum tenet, abſque conſenſu militare: nec tamen omnino ſubtrahiť vxori ius ſuum, quia vxor poteſt eū ſequi: nec eſt ſimile de vxore ad virum, quia cum vir debeat regere vxorem, & non econuersò, mágis teneť vxor ſe qui virum, quàm econuersò, & præterea vxor cū maiori periculo caſtitatis diſcurreret per terras, quàm vir, & cum minori Eccleſiæ vtilitate, & ideo vxor non pōt huiuſmodi votum facere ſine viri conſenſu. *Al. velit

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ alter coniugum diſſentiens voto cōtinentiæ alterius, non peccat; quia non diſſentit vt bonum illius impediat, ſed ne ſibi præiudicium generetur.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio: quidam n. dicunt, ꝙ vnus abſque conſenſu alterius poteſt vouere, ꝙ non petet debitum, non autē quòd non reddet: quia in primo vterq; eſt ſui iuris, ſed non in ſecundo Sed quia ſi alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium nimis oneroſum redderetur, dum oporteret vnum ſemper confuſionē debiti petendi ſubire ideo alij ꝓbabilius dicūt, ꝙ neutrum poteſt vnus ſine conſenſu alteriùs vouere.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſicut mulier accipit poteſtatem in corpore viri, ſaluo hoc, in quo vir tenetur corpori ſuo, ita etiam ſaluo hoc, in quo teneť dño ſuo: & ideo ſicut vxor non poteſt debitum petere à viro contra ſalutem ſui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur, ſed * propter hoc nō poteſt dominus prohibere quin debitum reddat. Q. 51. ar. 4. ad 1.

267

ARTICVLVS V.

Vtrum in diebus ſacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM ſic proceditur. videtur, quòd tēporibus ſacris non debeat aliqs impediri, qui in debitum petat. Tunc. n. eſt ſubueniendū morbo qñ inualeſcit: ſed poſſibile eſt, ꝙ in die feſto inualeſcat cōcupiſcentia: ergo & tunc debet ei ſubueniri per debiti redditionem.

¶2 Præterea, Non eſt alia ratio quare non ſit petendum debitum in diebus feſtiuis, niſi quia ſunt orationi deputati: ſed in illis diebus ſunt horæ determinatæ orationi, ergo alijs horis licet debitum petere.

SED CONTRA, Sicut aliqua loca ſunt ſacra, q̄ deputata ſunt ſacris, ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eandem rationem, ſed in loco ſacro non licet petere debitum. ergo nec in tempore ſacro.

RESPONDEO dicendum, quod actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominē reddit ineptum ad ſpūalia, & ideo in diebus, in quibus præcipuè ſpūalibus eſt vacandum, non licet petere debitū.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ tempore illo poſſunt alia adhiberi ad concupiſcentiam reprimendā ſicut oratio & multa huiuſmodi, quæ etiam illi adhibent qui perpetuo continent.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die ſe conſeruare idoneum ad orandum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum petens debitum in tempore ſacro mortaliter peccet. 268

AD SEXTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ petēs debitum in tempore ſacro mortaliter peccet. Greg. * enim dicit in 1. Dial ꝙ mulier q̄ nocte cognita eſt à viro, mane ad ꝓceſſionē veniens, à diabolo eſt arrepta: ſed hoc nō eſſet, niſi mortaliter peccaſſet, ergo &c. lib. 1. c. 9. non procul à princip.

¶2 Præterea, Quicunque facit contra præceptū diuinum, mortaliter peccat, ſed dñs præcepit Exodi 19. Ne appropinquetis vxorib⁹ veſtris, qñ. ſ. erāt legē accepturi, ergo magis peccāt mortaliter ſi tpe quo * ſacris nouæ legis intendendū eſt, cū vxoribus viri cōmiſceanť. Al. ſacramentis.

SED CONTRA, Nulla circunſtantia aggrauat in infinitū, ſed indebitū tpſ eſt circunſtantia q̄dā, ergo nō aggrauat ī īfinitū, vt faciat mortale. ꝙ alias eēt vēiale.

RESPONDEO dicendum, ꝙ debitum petere ī die feſtiuo non eſt circunſtantia trahēs in aliam ſpeciem peccati, vnde non poteſt in infinitum aggrauare, & iō non peccat mortaliter vxor, vel vir, ſi in die feſto debitū petat: ſed tamē grauius eſt peccatum ſi ſola delectationis cáuſa petatur, quàm ſi propter timorem, quo q̄s ſibi* cauet de lubrico carnis, debitum petat. *Al. timet

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ non fuit punita mulier illa p̄p hoc, ꝙ debitū reddidit, ſed quia poſtmodū ſe temere ad diuina ingeſſit contra conſcientiam.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ ex auctoritate illa nō pōt ꝓbari, ꝙ ſit peccatū mortale: ſed ꝙ ſit incongruū. Multa. n. ad * munditiā carnis ptinentia exigebanť de neceſſitate præcepti in veteri lege, q̄ carnalibus dabāť, quæ in noua lege non exiguntur, quæ eſt lex Spiritus. *Al. emundationem.

ARTICVLVS VII.

Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore feſtiuo. 269

AD SEPTIMVM ſic proceditur. videtur, quòd non teneatur tempore feſtiuo reddere debitū. Quia peccantes & conſentientes, pariter puniūtur: vt patet Roma. 1. ſed ille qui reddit debitum, cōſentit petenti, qui peccat: ergo & ipſe peccat.

¶2 Præterea, Et præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum & ita ad aliquod tempus determinatū, ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet, ſicut nec eo tempore quo tenetur tēporali domino ad ſpeciale obſequium.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1. Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tēpus, vt vacetis

ceris orationi. Ergo qñ coniunx petit, reddendũ eſt ei.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ cum mulier habeat poteſtatem in corpore viri, quantum ad actum generationis ſpectat, & econuerſo, tenetur vnus alteri debitũ reddere quocunq; tpe, & quacunq; hora: ſalua debita honeſtate quæ in talibus exigitur, quia non oportet, ꝙ ſtatim, in publico reddat debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ille quatum in ſe eſt nõ conſentit, ſed id quod ab eo exigitur, inuitus & cum dolore reddit: & ideo non peccat. Hoc.n.eſt ꝓpter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt ſemper petenti debitum reddatur, ne aliqua occaſio peccati detur.

De re. 33 q. 5. ca. 1 dicat vir.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non eſt aliqua hora determinata ad orandum, quin poſſit recompenſari in alijs horis: & ideo obiectio non cogit.

QVAESTIO LXV.

De pluralitate vxorum, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de pluralitate vxorũ. Circa quod quæruntur quinque.

Primo, vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

Secundo, vtrum aliquando fuerit licitum:

Tertio, vtrum hr̃e concubinã ſit contra legẽ naturæ.

Quarto, vtrum accedere ad concubinam, ſit peccatũ mortale.

Quinto, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

270

Th. 4 diſ. 33. q. 1. ar. 1. & ſequ.

AD PRIMVM ſic proceditᷣ. videtᷣ, ꝙ habere plures vxores non ſit contra legem naturæ. Conſuetudo.n. legi naturali non præiudicat: ſed habere plures vxores peccatum non erat, qñ mos erat, vt Aug. * dicit, & habetur in litera: † ergo habere plures vxores non eſt contra legem naturæ.

* In lib. de bono cõiu. c. 15. to. 6. † li. 4 ſent. di. 33 parag. A. * in lib. de bono cõiu. c. 15. to. 6.

¶2 Præterea, Quicunque facit contra legem naturæ, facit contra præceptum, quia ſicut lex ſcripta hẽt ſua præcepta, ita & lex naturæ: ſed Augu. * dicit, ꝙ habere plures vxores non erat contra præceptũ, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non eſt contra legem naturæ.

¶3 Præterea, Matrimoniũ principaliter ordinatᷣ ad ꝓlis ꝓcreationẽ: ſed vnus põt ex pluribus prolem accipere plures fœcundando: ergo non eſt contra legem naturæ habere plures vxores.

¶4 Præterea, Ius naturale eſt, quod natura oĩa animalia docuit, vt in principio Digeſtorum * dicitur: ſed natura non docuit hoc omnia animalia, ꝙ ſit tm̃ vna vnius, cum vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungatur. ergo non eſt contra legẽ naturæ habere plures vxores.

In dig. ſ. viter. li. 1 t. 1. l. 1. circa princip. lib. 2. de generatione animal. c. 4.

¶5 Præterea, Secundum Philoſoph. * in 15. de Aĩalibus, in gñatione ꝓlis mas ſe habet ad fœminã, ſicut agens ad patiens & artifex ad materiam: ſed non eſt cõtra ordinẽ naturæ, ꝙ vnũ agens in plura patiẽtia agat, aut vnus artifex ex diuerſis materijs operetᷣ: ergo nec ẽ contra legẽ naturæ ꝙ vnus vir plures vxores habeat.

¶6 SED CONTRA, Illud pcipuè videtur eſſe de iure naturali quod homini in inſtitutione humanæ naturæ inditum eſt: ſed ꝙ ſit vna vnius in ipſa inſtitutione humanæ naturæ, eſt ei inditum, vt patet Ge. 2. Erũt duo in carne vna: ergo eſt de lege naturæ.

¶7 Præterea, Contra legem naturæ eſt ꝙ homo ſe ad impoſſibile obliget, & vt quod vni datum eſt, alteri detur: ſed homo contrahens cum vna vxore, ſui corporis poteſtatem ei tradit, vt neceſſe ſit reddere debitũ cum petierit: ergo contra legem naturæ eſt, ꝙ poſtea alteri poteſtatem ſui corporis tradat, quia nemo poſſet ſimul vtrique reddere debitum, ſi ſimul peterent.

¶8 Præterea, De lege naturæ eſt, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: ſed vir nullo modo vellet ꝙ vxor alium virum haberet: ergo contra legem naturæ faceret, ſi vxorem aliam ſuperduceret.

¶9 Præterea, Quicquid eſt contra naturale deſideriũ eſt contra legẽ naturæ: ſed zelus viri ad vxorẽ, & vxoris ad virũ naturalis eſt, quia in oĩbus inuenitur: ergo cum zelus ſit amor non patiens conſortium in amato, videtur, ꝙ contra legem naturæ ſit ꝙ plures vxores habeant vnum virum.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ oĩbus rebus naturalibus inſunt quædam principia, quibus non ſolũ opationes ꝓprias efficere poſſint, ſed quibus etiam eas conuenientes fini ſuo reddant, ſiue ſint actiones, q̃ conſequãtur rẽ aliquam ex natura ſui gñis, ſiue ex natura ſpeciei, vt magneti competit ferri deorſum ex natura ſui gñis. & attrahere ferrũ ex natura ſuæ ſpeciei. Sicut aũt in rebus agentibus ex neceſſitate naturæ, principia actionum ſunt ipſæ formæ, à qbus opationes ꝓpriẽ ꝓdeunt conuenientes fini: ita in his q̃ cognitionẽ participant, principia agendi ſunt cognitio & appetitus. vñ oportet, ꝙ in vi cognitiua ſit naturalis conceptio, & in vi appetitiua, naturalis inclinatio, qb9 opatio cõueniens gñi ſiue ſpeciei, reddatᷣ cõpetẽns fini. Sed quia hõ inter cæteta aĩalia rõnem finis cognoſcit & ꝓportionem opationis ad finem, ideo naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad opandum, cõuenienter lex naturalis, vel ius naturale dr̃, in cæteris aũt aĩalibus, æſtimatio naturalis vocatᷣ. Bruta n. ex vi naturæ impelluntur ad agendũ, conuenientes actiones magis q̃ regulentur, quaſi proprio arbitrio agentia. Lex ergo naturalis nihil aliud ẽ, q̃ conceptio hoĩ naturaliter indita, qua dirigitur ad cõuenienter agendum in actionibus proprijs, ſiue competant ei ex natura gñis; vt gñare, comedere, & ſimilia, ſiue ex natura ſpeciei, vt ratiocinari, & huiuſmodi. Oẽ aũt illud quod actionẽ inconuenientẽ reddit fini, quẽ natura ex * opere aliquo intendit, contra legẽ naturæ eſſe dicitᷣ, poteſt aũt actio non conueniens eſſe fini, vel principali, vel ſecundario, & ſiue ſic, ſiue ſic, hoc contingit dupliciter. Vno modo, ex aliquo quod oĩno impedit finem, vt nimia ſuꝑfluitas, aut defectus comeſtionis impedit ſalutẽ corporis quaſi principalem finẽ comeſtionis, & bonam habitudinẽ in negotijs exercẽdis qui eſt finis ſecundarius comeſtionis. Alio mõ, ex aliquo quod facit difficilem aut minus decentem ꝓuẽtionem ad finem principalem vel ſecundariũ, ſicut inordinata comeſtio, quantũ ad tp̃s indebitũ. Si ergo actio ſit inconueniens fini, quaſi oĩno prohibens finẽ principalem directè, per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ quæ ſunt in operabilibus, ſicut cões animi conceptiones in ſpeculatiuis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocunque modo, aut ẽt principali, vt faciens difficilem vel minus congruã peruentionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis, q̃ ex primis deriuãtur, ſicut cõcluſiones in ſpeculatiuis, ex principijs ꝑ ſe notis fidem habent, & ſic dicta actio cõtra legem naturæ eſſe dr̃. Matrimonium ergo hẽt pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidẽ finis competit hoĩ ſm naturam ſui generis, vnde & alijs animalibus eſt communis, vt dicitur in 8. Ethicor. * & ſic bonum matrimonij aſſignatur proles, ſed pro fine ſecundario, vt dicit Philoſophus, † habet in hoĩbus ſolis communicationem operum, q̃ ſunt neceſſaria in vita, vt ſupra dictũ * eſt, & ſm hoc fidem ſibi inuicem debent, q̃ eſt vnum de bonis matrimonij. Habet vlterius alium finem, inquantum eſt inter fideles, ſ. ſignificationem Chriſti & Eccleſiæ, & ſic bonum matrimonij dicitur ſacramentum. Vnde primus finis reſpõdet matrimonio hominis, inquantum eſt animal, ſecundus, ĩquantum eſt homo, tertius, inquantũ eſt fidelis. Plura

* Al. operationis aliqua.

* lib. 8. c. 12 à med. † li. 8. ethic. c. 12. à med. * Q. 41. ar. 1. & art. 1.

litas ergo vxorũ, neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit matrimonij primũ finẽ, cũ vnus ſufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filijs ex his natis Sed ſecundariũ finẽ & ſi nõ totaliter tollat, tñ multũ impedit, eo ꝙ nõ facile põt eẽ pax ĩ familia, vbi vni viro plures vxores iunguñ, cũ nõ poſſit vnus vir ſufficere ad ſatisfaciendũ pluribus vxoribus ad votũ, & ẽt qa cõicatio pluriũ in vno officio, cauſat litẽ, ſicut figuli cõtrixantur adinuicẽ. & ſimiliter plures vxores vnius viri. Tertiũ aũt finẽ totaliter tollit, eo qđ ſicut Xp̃s eſt vn', ita & Eccleſia, vna. & iõ patet ex dictis, * ꝙ pluralitas vxorũ quodãmõ, eſt cõtra legẽ naturæ, & quodãmõ nõ.

Hoc eodẽ corp.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ conſuetudo nõ præiudicat legi naturæ, quantũ ad prima præcepta ipſius quæ ſunt quaſi cões animi conceptiones in ſpeculatiuis, ſed ea q̃ ex iſtis trahuntur vt concluſiones, conſuetudo auget, vt Tullius † dicit in tertio Rheticorum & ſimiliter etiam minuit: & huiuſmodi eſt præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

† Cicero li. 3 ad Herenniũ à me. minuit.
** li. 2. de Inuent. aliquãtulum ante finẽ.*

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut Tullius* dicit, res a natura pfectas, & conſuetudine approbatas legum virtus & religio ſanxit: vnde patet qđ illa q̃ lex naturalis dictat quaſi ex primis principijs legis naturæ deriuata, non habent vim coactiuam per modum præcepti abſolute, niſi poſtquã lege diuina & humana ſancita ſunt. & hoc eſt quod dicit Auguſtinus* qđ nõ faciebant contra præceptum, quia nulla lege erat p̃hibitũ.

** In li. de bono coniugali capi. 15. to. 6. ĩ corp. art.*
† li. 2. de Inuẽt. aliquãtulum ante finem.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ius naturale multipliciter accipiť. Primò n. aliqđ ius dr̃ naturale ex principio, qa à natura eſt inditũ: & ſic definit Tullius † in 2. Rhetoricorũ dicens: Ius naturale eſt qđ nõ opinio genuit, ſed vis q̃dã innata inſeruit. Et qa ẽt in rebus naturalibus dñr aliqui motus naturales, non qđ ſint ex principio intrinſeco, ſed qa ſunt a principio ſuperiori mouẽte (ſicut motus q̃ ſunt in elemẽtis ex impreſſione corporũ cœleſtiũ naturales dñr, vt Cõmentator dicit ĩ tertio de Cęlo & Mũdo) & iõ ea q̃ ſunt de iure diuino dñr eſſe de iure naturali, cũ ſint ex impreſſione & īfuſione ſuperioris principij ſ. dei: & ſic accipit ab Iſidoro,* q dicit qđ ius naturale eſt, qđ in lege & in Euãgelio continetur Tertio, dr̃ ius naturale non ſolũ à principio ſed à natura, qa de naturalibus eſt, & qa natura contra rõnẽ diuidit. a qua hõ eſt homo: iõ ſtrictiſſimo mõ accipiẽdo ius naturale, illa q̃ ad homines tantũ ptinent & ſi ſint de dictamine naturalis rõnis, non dñr eſſe de iure naturali ſed illa tantũ q̃ naturalis rõ dictat de his quæ ſunt homini aliiſq; cõia: & ſic datur dicta definitio, ſ. ius naturale eſt qđ natura oĩa aĩalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non ſit contra ius naturale tertio mõ acceptum, eſt tamen contra ius naturale ſcđo mõ acceptũ, quia iure diuino prohibetur: & ẽt contra ius naturale primo modo acceptũ. vt dictis* patet, quia natura dictat hoc cuilibet animali ſm modum conuenientẽ ſuæ ſpeciei. Vnde ẽt quædam animalia in quibus ad educationẽ prolis requiritur ſolicitudo vtriuſque, ſ. maris & fœminæ naturali inſtinctu ſeruant cõiunctionẽ vnius ad vnũ. ſicut patet in turture & colũba, & huiuſmodi.

** li. 5. Etym. cap. 3.*
Aug. de nuptijs & concup li. 1. c. 9. tom 7.
** In corp.*

Sed quia rõnes inductæ in contrarium, vĩr oſtendere quod pluralitas vxorũ ſit contra prima principia legis naturæ: iõ ad eas reſpondendum eſt & dicendum AD SEXTVM, quod natura humana abſque omni defectu inſtituta eſt: & iõ non ſolum ſunt indita ei illa ſine qbus matrimonij finis principalis eſſe non põt. ſed ẽt illa, ſine qbus ſecundarius finis matrimonij ſine difficultate haberi non poſſet, & hoc mõ homini in ipſa ſui iſtitutione hr̃e vnam vxorẽ ſufficit, vt ex dictis* patet.

** In cor. ar.*

AD SEPTIMVM dicendũ, ꝙ uir p matrimoniũ non dat ſui corporis poteſtatem uxori quantum ad oĩa, ſed ſolum quantum ad illa q̃ matrimonium requirit: non aũt requirit matrimonium ut quolibet tp̃e uxori petenti uir debitũ reddat niſi quantum ad id, ad quod matrimonium principaliter eſt inſtitutũ, ſ. ad bonum prolis, & hoc eſt quantum ſufficit ad impregnationẽ. Requirit aũt hoc matrimonium, quantum, eſt ad remedium inſtitutum quod eſt ſecundarius ipſius finis ut quolibet tẽpore debitũ petenti reddatur: & ſic patet ꝙ accipiens plures uxores non ſe obligat ad impoſſibile, conſiderato principali fine matrimonij: & ideo pluralitas uxorum non eſt contra præcepta prima legis naturæ.

AD OCTAVVM dicendum, quòd illud præceptũ legis naturæ. Quod tibi nõ uis fieri, alteri nec feceris, debet intelligi eadẽ proportione ſeruata. Nõ enim ſi Prælata nõ vult ſibi reſiſti à ſubdito, ipſe ſubdito reſiſtre nõ dẽt Et iõ nõ oportet ex vi illius p̃cepti, ꝙ ſicut vir non vult qđ vxor ſua hẽat aliũ virũ, qđ ipſe non hẽat aliam vxorẽ, qa vnũ virũ hr̃e plures vxores nõ eſt contra prima p̃cepta legis naturæ. vt dictũ* eſt. Sed vnã vxorẽ hr̃e plures viros eſt contra p̃cepta prima legis naturæ eo qđ p hoc quantũ ad aliqđ totaliter tolliť & quãtũ ad aliqđ impeditur bonum prolis, q ĩ eſt principalis matrimonij finis. In bono n. prolis intelligitur non ſolũ procreatio ſed ẽt educatio Ipſa n. procreatio prolis & ſi non totaliter tollatur, quia contingit poſt impregnationẽ primã iterũ mulierẽ impregnari, vt dr̃ in nouo de aĩalibus,* tñ multum impeditur, quia uix põt accidere quin corruptio accidat, quantum ad vtrunq; fœtum vel quantum ad alterũ: ſed educatio totaliter tollitur, qa ex hoc ꝙ vna mulier plures maritos haberet, ſequeretur incertitudo prolis reſpectu patris, cuius cura neceſſaria eſt ĩ in educando. Et iõ nulla lege vel cõſuetudine eſt pmiſſum, vnã mulierẽ habere plures viros ſicut econuerſo.

In prima reſpoſione.
li. 7. de hiſtoria Animaliũ c. 4. declinando ad finem.
*In Decret. 33 q. **

AD NONVM dicendũ, ꝙ naturalis inclinatio in appetitiua ſequiť naturalẽ conceptionẽ in cognitione: & qa non ita eſt contra cõceptionẽ naturalẽ, qđ vir hẽat plures vxores. ſicut ꝙ vxor hẽat plures viros iõ affectus vxoris nõ tantũ refugit conſortiũ in viro, ſicut econuerſo: & iõ tam in hominibus, q̃ in alijs animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quam econuerſo.

ARTICVLVS II. 271

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures uxores.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ hr̃e plures vxores non potuerit eſſe aliqñ illicitũ. Quia ſm Philoſophum † in ſecundo Ethicorum, Ius naturale ſp & vbique hẽt naturalẽ potentiã eandẽ: ſed iure naturali prohibetur pluralitas vxorũ, vt ex dictis patet: * ergo ſicut modo non licet, ita nunquam licuit

li. 5. Ethi. 7. i princ.
Art præc.

2 Præterea. Si aliqñ licuit, hoc non fuit: niſi quia vel p ſe licitũ erat, vel p aliquam diſpenſationẽ. Nõ primo mõ, quia ẽt nunc licitũ eſſet. Nec ſecundo mõ, quia ſm Auguſtinum, † Deus, cum ſit naturæ conditor, non facit aliquid contra rõnes, quas naturę inſeruit: cum ergo naturæ noſtræ Deus inſeruerit, quod ſit vna vnius,* videtur ꝙ ipſe contra hoc nunquam diſpenſauerit.

li. 26. contra Fauſtũ ca 3. ante med 10. 6.
** Art pc. al 4 & 5.*

3 Præterea, Si aliqđ eſt licitũ ex diſpẽſatione, hoc nõ licet niſi illis quibus diſpenſatio fit: non aũt legitur aliqua diſpenſatio cõis in lege cũ omnibus facta: cũ ergo oẽs cõiter qui volebant, plures vxores acciperent in ueteri Teſtamento, nec ex hoc reprehendantur,* a lege uel à Prophetis, non uidet ꝙ fuerit ex diſpẽſatione licitũ.

4 Præterea, Vbi eſt eadẽ cauſa diſpenſationis dẽt eadẽ diſpenſatio fieri: ſed cauſa diſpenſationis nõ põt alia poni q multiplicatio prolis ad cultũ Dei, quæ ẽt nunc neceſſaria eſt: ergo adhuc talis diſpenſatio duraret, præcipue cum non legatur reuocata.

** Aliaſ. 4.*

5 Præterea, In diſpenſatione nõ dẽt prætermitti maius bonum pp minus bonum: ſed fides & ſacramentum quæ non uidentur poſſe ſeruari in matrimonio, quo unus pluribus uxoribus coniungitur, ſunt meliora quàm prolis multiplicatio, ergo intuitu huius multiplicationis diſpenſatio prædicta fieri non debuiſſet.

SED CONTRA, Ad Galatas tertio dicitur, ꝙ lex propter p̃uaricatores poſita eſt: vt ſcilicet eos pro-

hiberet, ſed lex vetus fecit mentionem de pluritate vxorum ſine aliqua eius prohibitione, vt patet deutero. viceſimo, Si habuerit homo duas vxores. &c. ergo habẽdo duas vxores, nõ erãt p̃uaricatores, & ita erat licitum.

¶ Præterea. Hoc idem videtur exemplo ex ſanctis Patribus qui plures leguntur habuiſſe vxores, cum deo eſſent acceptiſſimi, ſicut Iacob, & Dauid, & plures alij: ergo aliquando fuit licitum.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut ex dictis * patet. pluralitas vxorum dĩ eſſe contra legem naturæ, nõ quantum ad prima præcepta eius, ſed quantũ ad ſecunda, q̃ quaſi concluſiones, à primis p̃ceptis deriuant. Sed qa actus humanos variari* oportet ſm diuerſas cõditiones perſonarũ & tporum & aliarũ circũſtantiarum, ideo concluſiones p̃dictæ a primis legis naturæ p̃ceptis non p̃cedunt*, vt ſp efficaciã habentes, ſed in maiori parte talis eſt enim tota materia moralis, vt patet p Philoſophum * in lib. Ethico. & iõ vbi eorũ efficacia deficit licite ea p̃mitti põt. Sed qa non eſt facile determinare hmõi varietates, iõ illi, ex cui⁹ auctoritate lex efficacia hẽt, reſeruant vt licentiã p̃beat legẽ p̃rmittẽdi in illis caſibus ad quos legis efficacia ſe extendere non dẽt: & talis licentia diſpẽſatio dicitur.* Lex aũt de vnitate vxoris nõ eſt humanitus, ſed diuinitus inſtituta, nec vnquã verbo aut literis tradita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia q̃ ad legẽ naturæ qualitercũq; ptinent: & iõ in hoc à ſolo deo diſpenſatio fieri potuit p inſpirationẽ internam q̃ quidẽ principaliter Patribus ſanctis facta eſt, & p eorũ exẽplum ad alios deriuata eſt eo tpe, quo oportebat prædictũ naturæ p̃ceptũ p̃rmitti, vt maior eſſet multiplicatio prolis ad cultũ dei educandæ. Sp enim principalior finis magis obſeruandus eſt, q̃ ſecũdarius. Vnde cũ bonum prolis ſit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio neceſſaria erat, * debuit negligi ad tp̃s impedimentum, quod poſſet in ſecundarijs finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur vt ex dictis* patet.

Q. præſenti art. præc. in reſpõ ad 7. & 8.
Decr. di 29. et cauſa 32. q. 4. cap. 2.
li. 1. c. 3. in prin. & c. 7 circa fi.
Id patet ex Innoc. 3. in Decretal. lib. 4 ti. 19. & ex Augu. de bono cõiug. cap. 7. tom. 6.
Alias debebat.
In cor. ar. præced.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ius naturale ſemper & vbique quantũ eſt de ſe, habet eandem potẽtiam: ſed p accidens, pp aliquod impedimentum, quandoque & alicubi põt variari, ſicut ibidẽ Philoſophus † exemplum ponit de alijs rebus naturalibus. Semper. n. & vbique dextra eſt melior quàm ſiniſtra ſm naturam: ſed per aliquod accidens contingit aliquem eſſe ambidextrum, quia natura noſtra variabilis eſt, & ſimiliter etiam eſt de naturali iure, vt ibidẽ Philoſophus dicit.*

li. 5. Eth. c. 7. in medio.
eodẽ li. 5 cap. 7.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ in decret. † quadã de diuortijs dicitur, quod nunquam licuit plures habere vxores ſine diſpẽſatione p diuinã Inſpirationem habita, nec tamen talis diſpenſatio datur contra rationes quas Deus naturæ ĩſeruit, ſed præter eas: qa rationes illę nõ ſunt ordinatæ ad ſemper, ſed vt in pluribus, vt dictũ eſt* ſic etiam non eſt contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculoſè præter ea quæ frequenter ſolent euenire.

† In Decretal. li. 4. tit. 19. ca. Gaudemꝰ circa med.
In cor. ar.

AD TERTIVM dicendum, quòd qualis eſt lex talis debet eſſe diſpenſatio legis: vnde quia lex naturæ eſt cordibus impreſſa, non oportuit diſpenſationem eorũ quæ ad legem naturæ pertinent, lege ſcripta dari, ſed p internam inſpirationem fieri.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ veniente Chriſto fuit tempus plenitudinis Gratiæ Chriſti, per quam cultus dei in omnes gentes ſpirituali propagatione diffuſus eſt: & ideo non eſt eadem ratio diſpenſationis, quæ erat ante Chriſti aduentum, quando cultus dei carnali propagatione multiplicabatur & conſeruabatur.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ proles, ſm quod eſt bonum matrimonij includit fidem ad deum ſeruandã, quia ſecundum quod proles expectatur ad cultum dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad deum ſeruanda eſt potior, quàm fides vxori ſeruanda, quæ ponitur bonum matrimonij, & quàm ſignificatio quæ pertinet ad ſacramentum, quia ſignificatio ad fidei cognitionem ordinatur. Et ideo non eſt inconueniens ſi propter bonum prolis, aliquid detrahitur alijs duob⁹ bonis: nec tamen omnino tolluntur, quia & fides manet ad plures & ſacramentum aliquo mõ, quia quamuis non ſignificaretur coniunctio Chriſti ad Eccleſiam in quantum eſt vna, ſignificatur tamen diſtinctio graduũ in Eccleſia per pluralitatem vxorum, quæ quidem non ſolum eſt in Eccleſia militante, ſed etiam in triumphãte. Et ideo illorum matrimonia aliquo modo * ſignificant coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam, non ſolum militantem, vt quidam dicunt, ſed etiam triumphantẽ, in qua ſunt diuerſæ manſiones.

Al ſignificabant.

ARTICVLVS III.

Vtrum habere concubinam ſit contra legem naturæ. 272

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ habere concubinam non ſit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non ſunt de lege naturæ: ſed fornicatio prohibetur Actu 15. inter alia cęremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gentibus imponebantur: ergo fornicatio ſimplex, quæ eſt acceſſus ad concubinam, non eſt contra legem naturæ.

¶ 2 Præterea, Ius poſitiuum à naturali iure profectum eſt vt Tullius † dicit. ſed ſm ius poſitiuũ fornicatio ſimplex non prohibebatur, imò potius in pęnam ſecundũ antiquas leges, mulieres lupanaribus tradendæ condẽnabantur: ergo habere concubinam, non eſt contra legem naturę.

li. 2. de Inuẽt. aliquãtulum ante finem.

¶ 3 Præterea, Naturalis lex nõ prohibet quin illud qđ datur ſimpliciter, poſſit dari ad tempus & ſm quid: ſed vna mulier, ſoluta poteſt dare viro ſoluto, in perpetuũ ſui corporis poteſtatem, vt ea vtatur licite cum voluerit: ergo non eſt contra legem naturæ, ſi dederit ei poteſtatem ſui corporis ad horam.

¶ 4 Præterea, Quicunque re ſua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam ſed ancilla eſt res domini: ergo ſi dominus ea vtatur ad libitum, nulli facit iniuriam: & ita habere concubinam, non eſt contra legem naturæ.

¶ 5 Præterea, Quilibet poteſt alteri dare quod ſuũ eſt: ſed vxor habet poteſtatem in corpore viri, vt patet prima Corin. ſeptimo: ergo ſi vxor velit, vir poterit alteri mulieri coniungi ſine peccato.

SED CONTRA, Secundum omnes leges filij q de concubina naſcũtur, ſunt vituperabiles: ſed hoc nõ eſſet niſi cõcubitus, ex quo oriũtur, aſſet naturaliter turpis: ergo habere concubinam, eſt contra legem naturæ.

¶ Præterea, Matrimonium eſt naturale:* ſed hoc non eſſet, ſi ſine præiudicio legis naturæ homo poſſet coniungi mulieri præter matrimonium. ergo contra legẽ naturæ eſt, concubinam habere.

Sup. di. 41 art. 1.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut ex dictis* patet, illa actio dr̃ eſſe contra legem naturæ, q̃ non eſt cõueniẽs fini debito, quem natura intẽdit, ſiue quia non ordinatur in ipſum p actionẽ agẽtis, ſiue quia de ſe eſt improportionata illi. Finis aũt, quẽ natura ex tali cõcubitu intendit, eſt proles procreanda & educanda, & vt hoc bonũ q̃reretur, poſuit delectationẽ in concubitu, vt Conſtantinus dicit. Quicunq; ergo concubitu vtitur pp delectationẽ, q̃ in ipſo eſt, nõ referẽdo in finẽ à natura intentũ, cõtra naturã facit, & ſimiliter ẽt niſi ſit talis cõcubitus, q ad illũ finẽ cõueniẽter ordinari poſſit. Et qa res a fine plurimũ nominantur tanquã * ab optimo, ita cui cõiunctio matrimonij à prolis bono nomẽ accepit, qđ p matrimoniũ principaliter q̃ritur. ita cõcubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua ſolus concubitus pp ſeipſum quæritur. Et ſi ẽt aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen eſt conueniens ad prolis bonum, in quo non ſolum intelligitur ipſius procreatio, p quam proles eſſe accepit: ſed et educatio & inſtructio, per quam accipit nutrimentum & diſciplinã a parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur.

Ar. 1. huius quaſt. cor. p.
Alias à potiori.

li.8.cap.11 & 12. tenentur ſm Philoſophum in 8.Ethic.* Cum autem educatio & inſtructio proli à parentibus debeantur ꝑ longum tẽpus, exigit lex naturæ, vt pater & mater in longum tempus commaneant ad ſubueniendum communiter proli. Vnde & aues quæ communiter pullos nutriunt, ante completã nutritionem non ſeparant à mutua ſocietate, quæ incipit à concubitu vel in concũbendo. Hæc autẽ obligatio ad commanendũ fœminã marito, matrimoniũ facit: & ideo patet, quòd accedere ad mulierẽ non iunctam ſibi matrimonio, quæ cõcubina vocatur, eſt contra legem naturæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in Gentibus quantum ad multa, lex naturæ obfuſcata erat. Vnde accedere ad concubinam, malũ non reputabant, ſed paſſim fornicatione quaſi re licita vtebãtur: ſicut & alijs, quæ erant contra cæremonias Iudæorum, quamuis nõ eſſent contra legẽ naturæ. Et ideo Apoſtoli immiſcuerũt ꝓhibitionẽ fornicationis cæremonialib⁹, ꝓp diſcretionẽ, q̃ erat in vtroque inter Iudæos & Gentiles.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ex prædicta* obſcuritate, ſ. in quam ceciderunt Gentiles, Deo debitam De qua ad 1. gloriam non reddentes, vt dicitur Rom. 1. lex illaproceſſit, & non ex instinctu legis naturæ: vnde præualẽte Chriſtiana religione, lex illa extirpata eſt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in aliquibus ſicut nihil inconueniens ſequitur, ſi rem aliquam, quã quis in poteſtate habet, alteri ſimpliciter tradat; ita ẽt nec ſi tradat ad tẽpus & ſic neutrũ eſt cõtra legẽ naturæ. ita autẽ non eſt in propoſito: & ideo ratio non ſequitur.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd iniuria iuſtitiæ opponitur: lex autem naturalis nõ ſolũ prohibet iniuſtitiam, ſed etiam oppoſita omniũ virtutũ. Sicut cõtra legem naturæ eſt, ꝙ aliquis immoderatè comedat, q̃uis talis rebus ſuis vtens, nulli iniuriam faciat. Et prætea ancilla quamuis ſit res domini ad obſequium, non Augu. ſer. 164. de tẽp. eſt tamen res ſua ad concubitũ: & iterũ intereſt qualiter quiſque re ſua vtatur; facit. n. talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonũ non ſufficienter talis con- In cor. art. iunctio ordinatur, vt dictum * eſt.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ mulier habet poteſtatẽ in corpore viri non ſimpliciter quantũ ad omnia, ſed ſolum quantũ ad matrimoniũ: & ideo nõ põt Al. vſum. contra * bonũ matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS IIII.

274

Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ accedere ad concubinam nõ ſit peccatum mortale. Maius. n. peccatum eſt mendaciũ, quàm fornicatio ſimplex, quod patet ex hoc, quòd Iudas q fornicationẽ non horruit cum Thamar committere, recuſauit mendacium, dicẽs. Certè mendacij arguere nos Gen. 38. non poteſt: ſed mendacium non ſemper eſt peccatum mortale: ergo neque fornicatio ſimplex.

¶ 2 Præterea, Peccatũ mortale morte puniri debet, ſed lex vetus non puniebat concubitũ concubinæ morte, niſi in aliquo caſu: vt patet Deut. 24. ergo nõ eſt peccatum mortale.

¶ 3 Præterea, Secundũ Gre. peccata carnalia ſunt minoris culpæ, quàm ſpiritualia. ſed non omnis ſuperbia aut auaritia (quę ſunt peccata ſpiritualia) eſt peccatũ mortale: ergo non omnis fornicatio (quę eſt peccatum carnale) eſt mortale peccatum.

¶ 4 Præterea, Vbi eſt maius incitamentũ, ibi eſt mi- Tho. in 4. di. 16. q. 3. ar. 2. q. 2. corp. nus peccatũ, q̃a magis* peccat q minori tentatione vincitur: ſed concupiſcentia maximè inſtigat ad venerea: ergo cum actus gulę non ſemper ſit peccatum mortale, nec fornicatio ſimplex erit mortale.

SED CONTRA, Nihil excludit à regno Dei niſi peccatum mortale: ſed fornicarij excludũtur à regno Dei, vt patet primę ad Cor. 6. ergo fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale.

¶ Præterea, Sola peccata mortalia, crimina dicuntur: ſed omnis fornicatio eſt crimen, vt patet Tobiæ. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & pręter vxorem tuã nunquam patiaris crimen ſcire.

RESPONDEO dicendũ, q̃d ſicut in Secundo libro dictũ * eſt. Illi actus ex ſuo genere ſunt peccata morta- *Th. in 2. Sen. di. 40 q. 1, ar. 3. lia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominẽ violatur: hæc. n. ſunt contra duo pręcepta charitatis, quæ eſt animæ vita: & ideo cũ concubitus fornicarius tollat debitam ordinationẽ parentis ad prolẽ, quam natura ex concubitu intendit, nõ eſt dubiũ, quin fornicatio ſimplex, de ſui ratione eſt peccatum mortale, ẽt ſi lex ſcripta non eſſet.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ frequẽter homo qui non vitat peccatum mortale, vitat aliquod peccatum veniale, ad quod non habet tm̃ incitamentum; & ita ẽt Iudas mendacium vitauit, fornicationem nõ vitans, quamuis illud mendacium pnicioſum fuiſſet, iniuriam habens annexam, ſi promiſſum nõ reddidiſſet.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ peccatũ nõ dr̃ mortale, q̃a morte tẽporali puniatur, ſed q̃a puniſ morte æterna: vnde ẽt furtũ q̃d eſt peccatum mortale, & multa alia, interdum non puniuntur ꝑ leges temporali morte: & ſimiliter etiam eſt de fornicatione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut non quilibet motus ſupbiæ eſt peccatũ mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, q̃a primi motus luxuriæ & huiuſmodi, ſunt peccata venialia, & etiã concubitus matrimonialis interdum: ſed tñ aliqui luxuriæ actus ſunt peccata mortalia aliq̃bus motibus ſupbiæ venialibus existenti- *in arg. 3. bus, q̃a in verbis Greg.* inductis intelligitur cõparatio vitiorũ ſm genus, non quantum ad ſingulos actus.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ illa circunſtantia efficacior eſt ad aggrauandum, q̃ magis appropinquat ad ſpeciẽ peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam eſt, grauitatem habet maiorẽ, quàm inordinata comeſtio, cũ ſit circa ea quæ pertinent ad fouendũ fœdus ſocietatis humanæ: & ideo ratio non ſequitur. 273

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM ſic procedit. Videtur, ꝙ aliquando licitũ fuerit cõcubinã habere. Sicut. n. habere vnam vxorẽ eſt de lege naturæ, ita non habere concubinam: ſed aliquando licuit plures vxores habere: ergo & habere concubinam.

¶ 2 Præterea, Non poteſt aliqua ſimul eſſe ancilla & vxor: vñ ſm legẽ ex hoc ipſo ꝙ ancilla in matrimoniũ ducebat̃, libera reddebat̃: ſed aliq amiciſſimi Deo legũtur ad ſuas acceſſiſſe ancillas, ſicut Abrahã & Iacob: ergo illæ nõ erãt vxores: & ſic aliquñ licuit cõcubinas hr̃e.

¶ 3 Præterea, Illa q̃ ĩ matrimoniũ ducit, nõ põt eijci, & fili⁹ ei⁹ dẽt ẽe hęreditatis pticeps: ſed Abrahã eiecit Agar, & fili⁹ ei⁹ nõ fuit hęres: ergo ñ fuit vxor Abrahę.

SED CONTRA, Ea q̃ ſunt cõtra p̄cepta Decalogi, nũquã licuerũt: ſed hr̃e cõcubinã eſt cõtra p̄ceptũ Decalogi. ſ. Non mœchaberis: ergo nunquam fuit licitum.

¶ Præterea, Ambroſius† dicit in li. de Patriarchis. Viro non licet quod mulieri non licet: ſed nunquam li- †In li. 1. qui eſt de Abraham ca. 4. parũ ante med. tom. 4 cuit mulieri ad aliũ virum accedere, dimiſſo viro proprio: ergo nec viro vnquam licuit concubinã habere.

RESPONDEO dicendum, quod Rabbi Moyſes dicit, quod ante tempus legis, fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc, ꝙ † Iudas cum Thamar cõ- Gene. 38. cubuit. Sed iſta ratio non cogit. Non. n. neceſſe eſt filios Iacob à peccato mortali excuſari, cùm * accuſati Gene. 37. fuerint apud patrẽ crimine peſſimo, & in Ioſeph necẽ & venditionẽ conſenſerint. Et ideo dicendũ eſt, ꝙ cũ habere concubinam non matrimonio iunctam ſit contra legem naturæ, * nullo tempore ſecundum ſe licitũ *Ar. 3. huius quaſt. fuit, nec etiam ex diſpenſatione. Sicut enim ex dictis pa-

Ar. 3 huius quæſt. cor.

tet,* concubitus cũ ea q̃ non eſt matrimonio iuncta, nõ eſt conueniens actio ad bonũ prolis, qđ eſt principalis finis matrimonij: & ideo eſt cõtra prima præcepta legis naturæ, q̃ diſpẽſationẽ non recipiũt: vñ vbicũque legitur in veteri Teſtamento, aliquos habuiſſe cõcubinas, quos neceſſe eſt à peccato mortali excuſari: oportet eas eſſe matrimonio iunctas, & tñ cõcubinas dici q̃a aliqđ habebant de rõne vxoris, & aliquid de ratione concubinæ. Scđm. n. qđ matrimoniũ ordinaṫ ad ſuũ principalẽ finẽ, qui eſt bonũ prolis, vxor viro coniungitur inſolubili coniunctione, vel ſaltẽ diuturna, vt ex dictis patet: * & contra hoc non eſt aliqua diſpenſatio. Sed quantũ ad ſcđm finẽ, q eſt diſpenſatio familiæ & cõmunicatio operũ, vxor coniungitur viro vt ſocia: ſed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur, in hoc n. poterat eſſe diſpenſatio, cum ſit ſecundarius matrimonij finis: & ex hac etiam parte habebãt aliqđ ſimile concubinis, ratione cuius cõcubinæ noĩabãtur.

Ar. 3 cor. — *ar. 1 huius q. ad. 7. & 8. et ar. præſenti.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ habere plures vxores nõ ẽ cõtra prima pcepta legis naturæ, ſicut hẽre concubinã vt ex dictis patet: & ideo ratio nõ ſequitur.

AD SECVNDVM. dicẽdũ, ꝙ antiqui Patres ea diſpenſatione qua plures habebant vxores, ad ancillas accedebãt vxorio affectu. erãt. n. vxores quãtũ ad principalẽ & primariũ finẽ matrimonij, ſed nõ quãtũ ad illã coniũctionẽ q̃ reſpicit ſecũdariũ finẽ, cui cõditio ſeruitutis opponiṫ, cũ nõ poſſit ſimul eſſe ſocia & ancilla.

Q. 67. ar. 6. corp.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ ſicut in lege Moyſi p diſpenſationẽ licebat dare libellum repudij ad euitãdum vxoricidium, vt dicetur: *ita ex eadẽ diſpenſatione licuit Abrahæ eijcere Agar, ad ſignificandum myſteriũ, quod Apoſt. explicat, Gal. 4. Quod ẽt ille filius hæres non fuerit, ad myſterium ptinet, vt ibidẽ patet: & quod Eſau filius liberæ, hæres non fuit, vt patet Romanorum nono. Similiter ẽt pp myſterium factũ fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati, hæredes eſſent. vt Aug. dicit. †quia Chriſto naſcuntur in baptiſmo filij & hæredes tam per bonos, quos libera ſignificat, q̃ per malos miniſtros, qui per ancillas ſignificantur.

† tractatu 11. in Ioãnem a medio illius. prin. 9.

QVÆSTIO LXVI.

De bigamia & irregularitate ex ea contracta, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de bigamia & irregularitate ex ea contracta.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, vtrum illi bigamiæ, q̃ ex hoc, ꝙ aliquis duas vxores ſucceſſiuè habuerit, ſit irregularitas annexa.

¶Secundo, vtrum irregularitatem contrahat, qui ſimul vel ſucceſſiuè duas vxores habuit.

¶Tertio, vtrum irregularitas contrahatur ex hoc, ꝙ aliquis vxorẽ non virginem accipit.

¶Quarto, vtrum bigamia per baptiſmum ſoluatur.

¶Quinto, vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bigamiæ irregularitas ſit annexa.

275 *Tho. 4. diſ. 27. q. 3. ar. 1. & ſeq.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ illi bigamiæ, q̃ eſt ex hoc, ꝙ aliquis duas vxores ſucceſſiuè habuit non ſit irregularitas annexa, q̃a multitudo & vnitas conſequũtur ens: cum ergo nõ ens, non faciat multitudinẽ aliquã, ille q habet ſucceſſiue duas vxores, quando vna eſt in eſſe, alia in nõ eſſe, non ex hoc efficitur vir non vnius vxoris, qui ſecũdum Apoſtolum ab Epiſcopatu prohibetur.

1. ad Tim. 3.

¶ 2 Præterea, Maius ſignum incontinentiæ apparet in eo, qui plures fornicariè cognoſcit, quàm in eo qui plures vxores ſucceſſiuè habet: ſed ex primo non efficitur aliquis irregularis, ergo nec ex ſecundo.

¶ 3 Præterea, Si bigamia irregularitatem cauſat, aut hoc eſt ratione ſacramenti, aut ratione carnalis copulæ. Sed non rõne primi: quia ſic ſi aliquis cũ vna contraxiſſet per verba de præſenti, & ea mortua ante carnalẽ copulã ſubſecutam duceret aliam, efficeretur irregularis, qđ eſt contra Decre. Innocen. III. Nec iterum rõne ſecundi, quia ſcđm hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognoſceret, irregularis eſſet: quod falſum eſt: ergo nullo modo bigamia irregularitatem cauſat.

† In Decr. li. 1. tit. 21 c. debitum, in fine illius.

RESPONDEO dicendũ ꝙ aliquis per ſacramẽtum ordinis miniſter ſacramentorum conſtituitur, & ille qui alijs ſacramenta miniſtrare debet, nullũ defectũ in ſacramẽtis pati debet. Defectus autẽ in ſacramẽto eſt, quãdo ſacramenti ſignificatio integra non inuenit̃. ſacramentũ autẽ matrimonij ſignificat coniunctionẽ Chriſti ad Eccleſiã q̃ eſt vnus ad vnam. Et ideo requiritur ad perfectam ſignificationẽ ſacramenti, ꝙ vir ſit tm̃ vnius vir & vxor ſit tm̃ vnius vxor: & ideo bigamia q̃ hoc tollit, irregularitatẽ inducit. Et ſunt quatuor modi bigamię. Primus eſt, cũ quis plures habet vxores de iure, ſucceſſiuè. Secundus, cũ ſimul habet plures, vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cũ habet plures ſucceſſiuè, vnã de iure, aliã de facto. Quartus, quando viduam ducit in vxorem. Et in omnibus his eſt irregularitas adiuncta. Alia aũt cauſa conſequẽs aſſignatur, quia in illis qui accipiunt ſacramentum ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere; tum quia ſpiritualia miniſtrãt, ſ. ſacramenta: tũ quia ſpiritualia docent & in ſpiritualibus occupari debent. Vnde cũ concupiſcentia maximè ſpiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod ſignum concupiſcentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti eſſe noluerunt. Tamen prima ratio eſt melior.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ multitudo plurium vxorum ſimul exiſtentiũ, eſt multitudo ſimpliciter: & ideo talis multitudo totaliter ſignificationi ſacramenti repugnat, & propter hoc tollitur ſacramentum. Sed multitudo pluriũ vxorũ ſucceſſiuè, eſt multitudo ſcđm quid, & ideo non tollit ſignificationẽ ſacramenti totaliter, nec ſacramentum euacuat quantũ ad ſui eſſentiã, ſed quantum ad ſui perfectionẽ, quæ requiritur in illis qui ſunt ſacramentorum diſpenſatores.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quamuis ſit in fornicarijs maioris concupiſcentiæ ſignũ, non tñ cõcupiſcẽtiæ ita adhęrentis: q̃a p fornicationẽ vnus alteri nõ in ppetuũ obligaṫ, & iđ non eſt defectus ſacramẽti.

In corp. & ad 2.

AD TERTIVM dicendum, quod ſicut dictũ * eſt, bigamia cauſat irregularitatẽ, inquantũ tollit perfectam ſignificationẽ* ſacramenti, quę quidem conſiſtit & in coniunctione animorũ, quæ fit per conſenſum, & in coniũctione corporum: & ideo ratione vtriuſq; ſimul oportet eſſe bigamiã q̃ irregularitatẽ faciat. Vnde per Decret. Inno. III. † obuiatur ei quod Magiſter * in litera dicit: ſcilicet quod ſolus conſenſus per verba de præſenti ſufficit ad irregularitatem inducendam.

Al. matrimonij. — *† loco citato in arg. 3 * in 4 Sent. di. 27 in fine.*

ARTICVLVS II. 276

Vtrũ irregularitas ſit annexa bigamiæ, q̃ cõtingit ex hoc, qđ homo hẽt duas vxores, vnam de iure, & alterã de facto.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, quòd irregularitas non ſit annexa bigamiæ, q̃ contingit ex hoc, quòd hõ habet duas vxores, ſimul vel ſucceſſiuè, vnam de iure, & aliã de facto. Quia vbi nullũ eſt ſacramentũ, nõ põt eſſe defectus ſacramenti: ſed qñ aliq̃s contrahit de facto cũ aliqua, & non de iure, nõ eſt ibi aliqđ ſacramentũ, q̃a talis coniũctio non ſignificet coniũctionẽ Chriſti ad Eccleſiã. ergo cũ irregularitas nõ cõſequaṫ bigamiã niſi pp defectũ ſacramẽti, vr, quòd talẽ bigamiã irregularitas non conſequaṫ.

¶ 2 Præterea, Aliquis accedens ad illam, cum qua cõtrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, ſi non habet aliquam vxorem legitimam, vel adulteriũ, ſi habeat: ſed diuidere carnem ſuam in plures per fornicationem vel adulterium non cauſat irregularitatem: ergo nec dictus bigamiæ modus.

¶ 3 Præ-

¶3 Præterea, Contingit quod aliquis antequam cognoſcat carnaliter illã, cũ qua de iure cõtraxit, cũ alia contrahat de facto, non de iure, & eã carnaliter cognoſcat, ſiue prima mortua, ſiue viuente: talis cõtraxit cũ pluribus, vel de iure, vel de facto, & tñ non eſt irregularis, quia carnem ſuam non diuiſit in plures: ergo ex
In arg. 1. pdicto * modo bigamiæ nõ contrahitur irregularitas.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in duobus ſecũdis modis bigamiæ contrahitur irregularitas: qa quamuis in altero non ſit ſacramentum, eſt tamen quædam ſacramenti ſimilitudo. Vnde iſti duo modi ſunt ſecundarij, & primus eſt principalis ĩ irregularitate cauſãda.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis ibi non ſit ſacramentum, eſt tamen ibi aliqua ſimilitudo ſacramenti quæ nõ eſt in fornicario vel in adulterino concubitu: & ideo non eſt ſimile.

Et per hoc patet ſolutio AD SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in tali caſu non reputatur bigamus: quia primum matrimonium non habuit pfectã ſignificationem ſuã: tamen ſi p iudicium Eccleſiæ compellatur ad primam redire, & eam cognoſcere, ſtatim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, ſed imperfectio ſignificationis.

ARTICVLVS III.

277 *Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc, quod aliquis ducit vxorem non virginem.*

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, ꝙ nõ cõtrahatur irregularitas ex hoc, ꝙ aliquis ducit vxorem nõ virginem: Quia plus impedit aliquis defectu proprio, quàm alieno: ſed ſi ipſe contrahens nõ ſit virgo, non efficitur irregularis: ergo multò minus ſi vxor eius, virgo non ſit.

¶2 Præterea, Poteſt eſſe ꝙ aliquis deflorauit aliquã, & poſtea ducat eam in vxorem: talis aũt non videt̃ fieri irregularis, quia non diuiſit carnem ſuam in plures, nec etiam vxor eius, & tamen ducit corruptam in vxorẽ: ergo talis modus bigamiæ nõ cauſat irregularitatẽ.

¶3 Præterea, Nullus poteſt contrahere irregularitatẽ niſi voluntarius: ſed aliqs quandoque ducit vxorẽ nõ virginem inuoluntarius, vt qñ credit eam virginẽ eſſe, & poſtea inuenit eam corruptam fuiſſe, cognoſcẽs eã: ergo talis modus non ſemper facit irregularitatem.

¶4 Præterea, Corruptio ſequens matrimonium, eſt vituperabilior, q̃ pcedens: ſed ſi vxor poſtquã eſt conſummatum matrimonium, ab alio cognoſcatur, vir nõ efficitur irregularis: alias punireť p peccato vxoris, & poteſt etiam eſſe ꝙ poſtq̃ hoc ſciat, reddat ei debitum poſcenti, antequam de adulterio accuſata condemnetur: ergo videtur, ꝙ ille modus bigamiæ non cauſet irregularitatem.

SED CONTRA eſt, quod Greg.* dicit, præcipimus ne vnq̃ illicitas ordinatiões facias, nec bigamũ, aut qui virginem non eſt ſortitus in vxorem, aut ignorantem literas, aut habentẽ quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere.

In regiſt. li. 2 c. 35. ĩ med. & refertur dis. 34. c. Præcipimus.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in coniunctione Chriſti & Eccleſiæ, vnitas ex vtraque parte inuenit. Et ideo ſiue diuiſio carnis inueniatur ex parte viri ſiue ex parte vxoris, eſt defectus ſacramenti. Sed tamen diuerſimodè: quia ex parte viri requiritur ꝙ aliã non duxerit in vxorẽ, non ꝙ ſit virgo: ſed ex parte vxoris reqrit ꝙ etiam ſit virgo: cuius ratio à Decretiſtis aſſignatur, quia ſponſa ſignificat Eccleſiam militantem, cuius curam gerit Epiſcopus, in qua ſunt multæ corruptiones, ſed ſpõſa ſignificat Chriſtũ qui virgo fuit, & iõ ex pte ſponſæ requirit virginitas, ſed non ex parte ſponſi, ad hoc ꝙ aliquis epiſcopus fieri poſſit. Sed hæc rõ eſt expſſè contra Apoſt. ad Epheſios quinto, Viri diligite vxores veſtras ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Ex quo appatet ꝙ vxor ſignificat eccleſiã, & ſponſus Chriſtũ, & iterũ, Qm̃ vir caput eſt mulieris, ſicut Xp̃s caput eſt eccleſiæ. Et iõ alij dicunt, ꝙ p ſponſum ſignificat Xp̃s: p ſponſam, eccleſia triũphans, in qua nõ eſt aliqua macula: Chriſtus aũt habuit primò Synagogã quaſi concubinã. & ſic non tollitur aliquid de pfectione ſignificationis ſacramenti, ſi prius habuit ſponſus concubinã. Sed hoc eſt valde abſurdum, quia ſicut eſt vna fides antiquorum & modernorum, ita vna eccleſia. Vnde illi qui tempore ſynagogæ Deo ſeruiebant, ad vnitatẽ eccleſię in qua Deo ſeruimus ptinebant. Et ptereà. hoc ẽ expreſsè contra illud quod hr̃ Hier. 3. Ezec 16 Oſeæ 2. vbi expreſsè fit mẽtio de deſponſatione ſynagogæ, vnde non fuit ſicut cõcubina, ſed ſicut vxor. Et ptereà ſm hoc fornicatio eſſet ſacramentũ illius coniunctionis, quod eſt abſurdũ: & iõ Gentilitas priuſquam deſponſaretur à Chriſto in fide Eccleſiæ, corrupta fuit à diabolo p idololatriam. Et ideo aliter dicendũ, ꝙ defectus ĩ ipſo ſacramento cauſat irregularitatem: corruptio aũt carnis extra matrimoniũ contingens quæ pceſſit matrimoniũ, nullũ defectũ facit in ſacramento ex pte illius, in quo eſt corruptio, ſed facit defectũ ex parte alterius: quia actus contrahentis mr̃imonium nõ cadit ſupra ſeipſum ſed ſupra alterũ & ideo ex termino ſpecificatur, q ẽt eſt reſpectu illius quaſi materia ſacramẽti. Vnde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua, ſicut efficiẽ vir irregularis ex hoc, ꝙ ducit vxorem corruptã, nõ autem ex hoc, ꝙ corruptus contrahit. ita fieret mulier irregularis, ſi contraheret cũ corrupto, nõ aũt ſi cõtraheret corrupta, niſi ĩ alio mr̃imõio prius corrupta fuiſſet.

Et per hoc patet ſolutio AD PRIMVM.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ in tali caſu ſunt diuerſæ opiniones, tamen pbabilius eſt quod non ſit irregularis: quia carnem ſuam non diuiſit in plures.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ irregularitas non eſt pœna inflicta, ſed defectus qdam ſacri. & ideo non oportet, ꝙ ſemp ſit voluntaria bigamia ad hoc, ꝙ irregularitatem cauſet, & ideo ille qui vxorem ducit corruptã q̃ virginẽ credit irregularis eſt, eam cognoſcens.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ ſi mulier fornicet̃ poſt mr̃imoniũ contractũ, non efficitur ex hoc vir irregularis niſi poſt corruptionem * adulterij eam iterato cognoſcat: qa alias corruptio vxoris nullo mõ cadit ſub actu matrimoniali viri: ſed ſi etiã pius cõpellat ei reddere debitum vel etiam ex conſcientia pria, illa petente, debitum reddat ante condemnationem adulterij, irregularis efficit̃, quãuis de hoc ſint opiniones, ſed hoc quod dictum eſt,* eſt pbabilius: quia hic non requirit † quod ſit peccatum, ſed ſignificatio tantum.

Al. adulterinam.

Hæc eadem loco.

† Al. quòd

** ar. 2. huius q. ad 2.*

ARTICVLVS IIII.

278 *Vtrum bigamia ſoluatur per baptiſmum.*

AD QVARTVM ſic pcedit̃. Vr̃, ꝙ bigamia p baptiſmũ ſoluat. Dicit n. Hier.* ĩ epi. ad Titũ: ꝙ ſi quis ante baptiſmum plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam poſt, non eſt bigamus: ergo bigamia per baptiſmum ſoluitur.

¶2 Præterea, Qui facit qđ maius eſt, facit quod minus eſt: ſed baptiſmus tollit oẽ peccatum quod eſt grauius, q̃ irregularitas. ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶3 Præterea Baptiſm' tollit oẽm pœnã ex actu pueniẽtem: ſed irregularitas bigamiæ eſt huiuſmodi, ergo. &c.

¶4 Præterea, Bigamus eſt irregularis, inquantum deficit à repſentatione Xp̃i: ſed p baptiſmum plenè xp̃o *conformamur: ergo ſoluitur illa irregularitas.

¶5 Præterea, Sacramenta nouæ legis ſunt magis efficacia, quàm ſacra veteris legis: ſed ſacra veteris legis ſoluebãt irregularitates, vt in principio libri dictum eſt à Magiſtro.* ergo & baptiſmus, q eſt efficaciſſimũ ſacrm̃ ĩ noua lege, ſoluit irregularitatẽ ex bigamia cõtractã.

SED CONTRA eſt, qđ Aug. dicit. acutius itelligũt † q nec eũ q catechumenus aut pagan' habuit alterã, ordinãdũ cẽſuerunt, qa de ſacro agitur, non de peccato.

** Ca. 1. ſuper illud. vnius vxoris virum to. 9. Vide etiam in epiſt. ad Oceanum pœrum ante med. tom. 3. & in decre. 26. & cauſa 1. q. 1.*

Alias conformatur.

** li. 4. ſent. dis 1 §. 8.*

† De bono coniug. ca. 18. ante med. to. 6.

¶Præ-

tem iam ei dato.

¶Præterea, Sicut idem † dicit. Fœmina ſi cathecumina vel pagana, vitiata eſt, non poteſt inter Dei virgines poſt baptiſmũ conſecrari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptiſmum ordinari.

† Innocent. 3. epiſt. 2. ca. 32. ** in li. de bono con iugali c. 18. tom. 6.*

RESPONDEO dicendum, quod † baptiſmus ſoluit culpas & non ſoluit coniugia: vnde cùm ex ipſo coniugio ſequatur irregularitas, per baptiſmum tolli non poteſt, vt Aug. * dicit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in caſu iſto nõ tenetur Hieronymi opinio, niſi fortè velimus eũ exponere ꝙ loquitur, ad ſuperioris diſpenſationem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non oportet vt qđ facit maius, faciat minus, niſi ſit ad aliud ordinatum, & hoc deficit in propoſito, quia baptiſmus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ hoc intelligendum eſt de pœnis conſequuntur ex actuali peccato, quaſi inflictiuæ, vel infligendæ non.n.aliquis per baptiſmum virginitatẽ recuperat, nec ſimiliter carnis indiuiſionẽ

Al. baptiſmus confirmat.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ † baptizatus conſormatur Chriſto quantum ad virtutem mentis, ſed non quantum ad ſtatum carnis, qui conſideratur in virginitate vel in diuiſione carnis.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ illæ irregularitates ex leuibus cauſis non perpetuis erant contractę & iõ etiam per illa ſacramenta auferri poterãt, & iterũ erãt ad hoc ordinata, non aũt baptiſmus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

279 *in decret. h.1.ti.21. in 4. inf.*

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ cũ bigamo non liceat diſpenſare. Quia Extra de bigamis dicitur: Cum clericis, qui inquantũ in ipſis fuit ſecundas ſibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tanquã cum bigamis nõ licet diſpẽſare.

1. Tim. 3.

¶2 Præterea, Contra ius diuinũ non licet diſpenſare: ſed omnia quæ in Canone dicuntur ad ius diuinum ꝑtinent; Cũ ergo Apoſtolus ĩ ſcriptura Canonica dicat* oportet Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe, videtur ꝙ in hoc poſſit diſpenſari.

¶3 Præterea, Nullus poteſt diſpẽſare in his quæ ſũt de neceſſitate ſacramenti: ſed nõ eſſe irregularẽ, eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis, cũ ſignificatio q̃ eſt ſacramẽto eſſẽtialis, deſit, ĩ eo qui eſt irregularis, ergo nõ poteſt in hoc diſpenſari.

¶4 Præterea, Hoc quod rationabiliter factũ eſt, nõ poteſt rationabiliter mutari: ſi ergo poteſt rationabiliter diſpenſari cum bigamo irrationabiliter eſt ei adiuncta irregularitas, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA eſt, quod Lucius † papa diſpenſauit cum Epiſcopo Panormitano, qui erat bigamus.

† ita refert gloſſ. in decret. di. 34 c. Lector. ** Refertur decretis di. 34. c. lector*

¶Præterea, Martinus* Papa dicit, Lector ſi viduã vxorem accipiat, in lectoratu permaneat: aut ſi neceſſitas fuerit, ſubdiaconus fiat, nihil autem ſupra: ſimiliter ſi bigamus fuerit: ergo ad minus vſque ad ſubdiaconatũ cum eo diſpenſari poteſt.

RESPONDEO dicendũ, quòd bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de iure poſitiuo: nec iterum eſt de eſſentialibus ordinis, ꝙ aliqs nõ ſit bigamus: quod patet ex hoc, ꝙ ſi aliquis bigam⁹ ad ordines accedat, characterẽm accipit. Et ideo papa poteſt diſpẽſare in tali irregularitate totaliter, ſed Epiſcopus, quantum ad minores ordines. Et quidã dicũt, ꝙ etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione ſeruire, propter vitandum religioſorum diſcurſum.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ per illã Decr. oſtẽditur eadẽ eſſe difficultas diſpẽſandi ĩ illis, q de facto cũ plurib⁹ cõtraxerunt, ac ſi de iure contraxiſſent, nõ ꝙ ſubtrahat ſimpliciter ptãs Papæ diſpenſandi ĩ talib⁹

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc eſt verum quãtum ad ea quæ ſunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum & fidei, ſed in alijs quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorũ, cùm Eccleſia habeat nunc eandem poteſtatem ſtatuendi & deſtituendi, quam tunc habuerit, poteſt per eum qui primatum tenet in eccleſia, diſpenſari.

AD TERTIVM dicendum, quòd non quælibet ſignificatio eſt de eſſentia ſacramenti, ſed tantum illa quæ pertinet ad *officium ſacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem. *Alias effectum*

AD QVARTVM dicendum, quòd in particularib⁹ non poteſt inueniri ratio, quæ omnibus cõpetat æqualiter, propter eorum diuerſitatem: & ideò ꝙ vniuerſaliter ſtatutum eſt rationabiliter, cõſideratis his quæ in pluribus accidunt: poteſt etiam per diſpenſationem rationabiliter remoueri in aliquo caſu determinato.

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de libello repudij.

¶Circa quod quæruntur ſeptem.

¶Primo, vtrum inſeparabilitas matrimonij ſit de lege naturæ.

¶Secundo, vtrum repudiare vxorem poſſit eſſe licitũ per diſpenſationem.

¶Tertio, vtrum ſub lege Moyſi fuerit licitum.

Quartò, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere.

¶Quinto, vtrum liceat viro repudiatam à ſe iterum ducere.

¶Sexto, vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris.

¶Septimo, vtrũ cauſæ repudij deberẽt in libello ſcribi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum inſeparabilitas vxoris ſit de lege naturæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quod inſeparabilitas vxoris nõ ſit de lege naturæ. Lex.n. naturæ cõis eſt apud omnes: ſed nulla lege præter legem Chriſti fuit prohibitum vxorem dimittere, ergo inſeparabilitas vxoris non eſt de lege naturæ. 280 *Tho. 4 di. 33. q. 2. ar ti. 1, et ſeq.*

¶2 Præterea, Sacramenta non ſunt de lege naturæ: ſed inſeparabilitas matrimonij ad ſacramenti bonum pertinet: ergo non eſt de lege naturæ:

¶3 Præterea Coniunctio viri & fœminæ, in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationẽ, & educationem, & inſtructionem: ſed hæc omnia aliquo certo tempore conſummanẽ ergo poſt illud tp̃s licet vxorem dimittere ſine aliquo p̃iudicio legis naturę

¶4 Præterea, Ex matrimonio principaliter quærit, bonum ꝓlis, ſed inſeparabilitas matrimonij, eſt cõtra bonũ ꝓlis: quia vt tradunt philoſophi aliqs vir non poteſt ex aliqua fœmina ꝓlem accipere q tamen ex alia accipere poſſit, & quæ etiam ab alio viro impregnarentur: ergo inſeparabilitas matrimonii magis eſt cõtra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED CONTRA, Illud p̃cipuè eſt de lege naturæ, quod natura bene inſtituta accepit in ſui principio: ſed inſeparabilitas matrimonii eſt huiuſmodi, vt patet Matth. 19. ergo eſt de lege naturæ.

¶Præterea. De lege naturæ eſt, quod homo Deo nõ contrarietur: ſed homo quodammodo contrarius eſſet Deo, ſi ſepararet quos Deus coniunxit: cum ergo ex hoc inſtituta ſit inſeparabilitas matrimonij, Matt. 19. videtur, quod ſit de lege naturę.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium ex intentione naturę ordinatur ad educationem prolis, non ſolum ad aliquod tempus, ſed per totam vitam prolis. vnde de lege naturę eſt, quod parentes filiis theſaurizent, & filii parentum hęredes ſint. Et ideo cum proles ſit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum ſocietatem perpetuo permanere indiuiſam ſecundum legis naturę dictamen: & ſic inſeparabilitas matrimonii eſt de lege naturę.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſola lex Chriſti ad perfectũ, humanum genus adduxit, reducens in ſtatũ nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moyſi & in legibus humanis nõ potuit totũ auferri quod contra legẽ naturæ erat, hoc n. ſoli legi Spiritus & vitæ reſeruatum eſt.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ inſeparabilitas cõpetit matrimonio ſecundũ quod eſt ſignum perpetuæ cõiunctionis Chriſti & Eccleſiæ, & ſecundum quod eſt in officium naturę ad bonũ prolis ordinatum, vt dictũ eſt*: ſed quia ſeparatio matrimonij magis directè repugnat ſignificationi, quam prolis bono, cui ex conſequẽti repugnat, vt dictum eſt: inſeparabilitas matrimonij magis in bono ſacramenti intelligitur, quàm in bono prolis, quamuis in vtroque intelligi poſſit: & ſecundum quod pertinet ad bonũ prolis, erit de lege naturæ, non autem ſecundum quod pertinet ad bonum ſacramẽti.

In corp. ar.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis*.

In corp. ar. & in ſolut. praced.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ matrimonium principaliter ordinatur ad bonũ cõmune, ratione principalis finis qui eſt bonũ prolis: quãuis etiã ratione finis ſecũdarij ordinetur ad bonũ perſonæ matrimoniũ cõtrahẽtis: prout per ſe eſt in remediũ concupiſcentiæ. Et ideo in legibus matrimonij magis attẽditur, quid omnibus expediat, ꝙ quid vni cõpetere poſſit. Quamuis ergo matrimonij inſeparabilitas impediat bonum prolis in aliquo homine, tamen non eſt inconueniens ad bonum prolis ſimpliciter: & propter hoc ratio non ſequitur.

281 ARTICVLVS II.

Vtrũ potuerit eſſe licitũ, per diſpenſationẽ, vxorẽ dimittere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vxorem dimittere, per diſpenſationem non potuerit eſſe licitũ. Illud enim quod eſt in matrimonio contra bonũ prolis, eſt contra prima præcepta legis naturæ, quæ indiſpenſabilia ſunt: ſed dimiſſio vxoris eſt huiuſmodi, vt ex dictis patet:* ergo, &c.

Art. praced.

¶ 2 Præterea, Cõcubina differt præcipuè ab vxore in hoc, ꝙ nõ eſt inſeparabiliter iuncta: ſed habere concubinam fuit indiſpenſabile: ergo & dimittere vxorem.

¶ 3 Præterea, Homines ita ſunt modo receptibiles diſpẽſationis, ſicut olim fuerũt: ſed modo nõ poteſt diſpẽſari cum aliquo, vt vxorem dimittat: ergo nec olim.

SED CONTRA, Agar cognita eſt ab Abraham vxorio affectu, vt dictum eſt†: ſed ipſe eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit: ergo potuit per diſpenſationem fieri licitum, quod homo vxorem dimitteret.

† ex ar. 5. q. 65. praced.

RESPONDEO dicendum, ꝙ diſpenſatio in præceptis præcipue quæ ſunt aliquo modo legis naturæ, eſt ſicut mutatio curſus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter poteſt. Vno modo, ex aliqua cauſa naturali per quã alia cauſa naturalis impeditur à curſu ſuo, ſicut eſt in omnibus quæ in minori parte caſualiter accidũt in natura: ſed per hunc modũ nõ variatur curſus rerum naturalium quæ ſunt ſemper, ſed quæ ſunt frequenter. Alio modo per cauſam penitus ſupernaturalem, ſicut in miraculis accidit: & hoc modo poteſt mutari curſus naturalis, non ſolum qui eſt ordinatus vt ſit frequẽter; ſed qui eſt ordinatus etiam, vt ſit ſemper: vt patet in ſtatione ſolis tempore Ioſuæ, & reditu eius tempore Ezechiæ, & de eclipſi miraculoſa tempore paſſionis Chriſti. Hæc autẽ ratio diſpenſationis in præceptis legis naturæ, quandoq; eſt in cauſis inferioribus; & ſic diſpenſatio cadere poteſt ſuper ſecunda præcepta legis naturæ, non autẽ ſuper prima, qa illa ſunt quaſi ſemp exiſtentia, vt dictum* eſt de pluralitate vxorum & huiuſmodi. Aliquando autẽ eſt tantum in cauſis ſuperioribus; & tũc põt diſpenſatio eſſe diuinitùs, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius myſterij diuini ſignificandi vel oſtendendi: ſicut patet de diſpenſatione in præcepto Abrahæ facto de occiſione filij innocentis. Tales autẽ diſpenſationes nõ fiunt cõmuniter ad omnes, ſed ad aliquas ſingulares perſonas, ſicut etiã in miraculis accidit. Si ergo inſeparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, ſolum hoc ſecundo modo ſub diſpenſatione cadere potuit. Si autẽ ſit inter ſecũda præcepta legis naturæ, etiã primo modo cadere potuit ſub diſpenſatione. Videtur autem magis inter ſecunda præcepta legis naturæ cõtineri: inſeparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonũ, quod eſt principalis matrimonij finis, niſi quãtũ ad hoc, ꝙ parentes filijs prouideri debent in totã vitã, per debitã præparationẽ eorum, quę ſunt neceſſaria in vita; huiuſmodi autẽ præparatio non eſt de prima intẽtione naturæ, ſecundum quam omnia ſunt cõmunia. Et ideò nõ videtur, eſſe cõtra primã intẽtionẽ naturæ dimiſſio vxoris, & per cõſequens, nec cõtra prima præcepta, ſed contra ſecunda legis naturę: vnde etiã primo modo ſub diſpẽſatione poſſe cadere videt.

Supra q. 65. art. 2.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in bono prolis ſecundũ quod eſt de prima intentione naturę, intelligitur procreatio & nutritio, & inſtructio, quouſque proles ad perfectã ętatẽ ducatur: ſed ꝙ ei prouideatur in poſterũ per hæreditatis & aliorum bonorum dimiſſionem, videtur pertinere ad ſecundã legis naturæ intentionem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ habere concubinã eſt contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in ea, prima intentione intendit ſcilicet educationem & inſtructionem, quæ requirit diuturnãm cõmanſionem parentum; quod non eſt in concubina, quæ ad tẽpus aſſumitur: & ideo non eſt ſimile. Tamen quantum ad ſecundam intentionem, etiam habere cõcubinam, ſub diſpenſatione cadere poteſt: vt patet Oſee. 1.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ inſeparabilitas, quãuis ſit de ſecunda intentione matrimonij, prout eſt in officiũ naturę, eſt tamen de prima intẽtione ipſius, prout eſt ſacramentũ Eccleſię: & idõ ex quo inſtitutũ eſt, vt ſit Eccleſię ſacramẽtũ, manẽte tali inſtitutione nõ põt ſub diſpẽſatione cadere, niſi fortè ſecũdo mõ diſpẽſationis.

ARTICVLVS III. 282

Vtrum ſub lege Moyſi licitum fuerit vxorem dimittere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſub lege Moyſi fuerit licitũ vxorem dimittere. Vnus enim modus conſentiendi eſt non prohibere cùm poſſit aliquis: conſentire autem illicito eſt illicitum: cum ergo Moyſes non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, qa lex ſancta eſt, vt di Ro. 7. videtur, quod repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2 Pręterea, Prophetę locuti ſunt Spiritu ſancto inſpirati, vt patet 2. Pet. 1. ſed Mala. 2. dicitur, cum odio habueris dimitte: ergo cum illud quod Spiritus ſanctus inſpirat non ſit illicitum, videtur quod repudium vxoris non ſemper fuerit illicitum.

¶ 3 Pręterea, Chryſ. dicit ꝙ ſicut Apoſtoli permiſerunt ſecundas nuptias, ita Moyſes permiſit libellum repudij: ſed ſecundę nuptię non ſunt peccatum: ergo nec repudium vxoris ſub lege Moyſi.

Hom. 32. in Euan. Mat. in opere imperf parum ante med. to. 2

SED CONTRA eſt ꝙ Dominus dicit, ꝙ libellus repudij datus eſt à Moyſe Iudæis, propter duritiam cordis eorum*: ſed duritia cordis eorum non excuſabat eos à peccato: ergo neque lex de libello repudij.

Matt. 19.

¶ 5 Præterea, Chryſ.* dicit ſup Matt. 2. ꝙ Moyſes dãdo libellũ repudij nõ iuſtitiã Dei miniſtrauit, vt quaſi per legẽ agentibus peccatũ non videatur eſſe peccatũ.

homil. 32. in Matth. in opere imperfecto parum ante med. to. 2.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ illi qui ſub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excuſabantur à peccato, quamuis excuſarentur à pœna ſecũdum legem infligenda: & propter hoc dr̃ Moyſes libellum repudij permiſiſſe; & ſic ponunt quatuor modos permiſſionis. Vnum, per priuationẽ præceptionis, vt quando maius bonum non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: ſicut Apoſtolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permiſit, 1. Cor. 7. Secundum,

per

per priuationẽ prohibitionis: ſicut venialia dicuntur permiſſa quia nõ ſunt prohibita. Tertiũ, per priuationẽ cohibitionis: & ſic peccata omnia dicuntur permitti à Deo inquantum nõ impedit, cum impedire poſſit. Quartũ, per priuationẽ punitionis: & ſic libellus repudij in lege permiſſus fuit, nõ quidẽ propter aliquod maius bonũ conſequendũ, ſicut fuit diſpẽſatio de pluribus vxoribus habendis, ſed propter maius malũ cohibẽdũ, ſcilicet vxoricidiũ, ad quod Iudæi proni erant ꝑꝑ corruptionẽ iraſcibilis. ſicut & permiſſum eſt eis extraneis fœnerari ꝑꝑ corruptionẽ aliquam in cõcupiſcibili, ne ſcilicet fratribus ſuis fœnerarentur: & ſicut etiam propter corruptionẽ ſuſpicionis in rationali, fuit permiſſum ſacrificiũ zelotypiæ, ne ſola ſuſpicio apud eos iudiciũ corrumperet. Sed quia lex vetus quamuis gratiã non conferret, tamẽ ad hoc data erat, vt peccatũ oſtenderet, vt communiter Sancti dicunt: ideo alijs videtur, ꝙ ſi repudiando vxorẽ peccaſſent, hoc ſaltẽ eis per legẽ aut prophetas indicari debuiſſet Iſai. 58. Annuntia populo meo ſcelera eorũ. Alias viderentur nimis eſſe neglecti, ſi ea quæ neceſſaria ſunt ad ſalutẽ, quæ non cognoſcebant, nunquã eis nuntiata fuiſſent: quod nõ põt dici, cum iuſtitia legis tempore ſuo obſeruata, vitã mereretur æternã. Et propter hoc dicunt, ꝙ quãuis repudiare vxorẽ, per ſe ſit malũ, tamen ex permiſſione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant auctoritate Chryſoſtomi*, q dicit, ꝙ à peccato abſtulit culpã legiſlator, quando permiſit repudium. Et quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communius ſuſtinetur: ideo ad vtraſque rationes reſpondendum eſt.

hom. 32 in Matt. in opere imperfecto to. 2.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ aliquis qui poteſt prohibere, non peccat, ſi a prohibitione abſtineat, non ſperãs correctionẽ: ſed maius malũ æſtimãs ex tali prohibitione occaſionẽ ſumere: & ſic accidit Moyſi, vnde diuina auctoritate fretus, libellũ repudij non prohibuit.

Al. magis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Prophetæ ſpiritu ſancto inſpirati non dicebant dimittendam eſſe vxorem quaſi Spiritus ſancti præceptum ſit, ſed quaſi permiſſum, ne mala peiora fierent.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ illa permiſſionis ſimilitudo non eſt intelligenda quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad cauſam eandem: quia vtraque permiſſio ad vitandam turpitudinem facta eſt.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quãuis duritia cordis non excuſaret a peccato, tamen permiſſio ex duritie facta excuſat. Quædã enim prohibentur ſanis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant, permiſſione ſibi facta vtentes.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ aliquod bonũ põt intermitti dupliciter. Vno modo, propter aliquod maius bonũ conſequendũ: & tunc intermiſſio illius boni ex ordine ad maius bonũ accipit honeſtatẽ ſicut intermittebatur ſingularitas vxoris honeſtę a Iacob, propter bonũ prolis. Alio modo, bonũ aliquod intermittit ad vitandũ maius malũ: & tunc ſi auctoritate eius, qui diſpẽſare poteſt, hoc fiat, reatũ talis boni intermiſſio nõ habet, ſed honeſtatẽ etiã nõ acquirit: & ſic indiuiſibilitas matrimonij in lege Moyſi intermittebatur propter maius malũ vitandũ, ſcilicet vxoricidiũ. Et ideo Chryſ.* dicit, quod a peccato abſtulit culpã: quãuis enim inordinatio maneret in repudio, ex quo peccatũ dr̃, tñ reatum pœnæ non habebat, neq; temporalis neq; perpetuæ, inquantũ diuina diſpenſatione fiebat, & ſic erat ab eo culpa ablata: & ideo etiã ipſe ibidẽ dicit, ꝙ permiſſum eſt repudiũ non malum quidem, tamen licitum, quod quidẽ illi qui ſunt de prima opinione*, referũt ad hoc tantum ꝙ non habebat reatum temporalis pœnæ.

hom. 32. in Matt. in opere imperfecto, ante med. to. 2.

Poſita in fine corp.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere.

283

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ liceret vxori repudiatę alium virũ habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, ꝙ vxoris repudiatæ: ſed vir poterat ſine peccato aliã ducere vxorẽ: ergo & vxor ſine peccato aliũ virũ ducere poterat.

¶ 2 Præterea, Auguſ. † dicit de duabus vxoribus: quod quãdo mos erat, peccatum nõ erat: ſed tẽpore legis veteris erat talis cõſuetudo, quod repudiata aliũ virũ ducebat, vt patet Deut. 24. Cum egreſſa alterũ duxerit, & ergo vxor nõ peccabat, alteri viro ſe iungendo.

In li. de bono Coniugali, c. 18.

¶ 3 Præterea, Matth 6 Dominus iuſtitiã noui Teſtamẽti oſtẽdit ſuperabundantẽ eſſe reſpectu iuſtitiæ veteris Teſtamenti. hoc autẽ dicit ad iuſtitiæ noui Teſtamenti ſuperabundantiam pertinere, ꝙ vxor repudiata non ducit alterum virum: ergo in veteri lege licebat.

¶ 4 SED CONTRA eſt, ꝙ dicitur Matth 5. Qui dimiſſam duxerit, mœchatur: ſed mœchia nũquam fuit in veteri Teſtamento licita: ergo nec vxori repudiatæ licuit alium virum habere.

¶ 5 Præterea, Deut. 24. dr̃, ꝙ mulier repudiata q̃ aliũ virum duceret, polluta erat, & abominabilis facta coram Domino ergo peccabat, alium virum ducendo.

RESPONDEO dicendum ꝙ ſecundum primã opinionem* poſt repudium vxor peccabat alium virum ducendo, quia adhuc primum matrimonium non erat ſolutum. Mulier enim quanto tempore viuit, alligata eſt legi viri: ad Rom. 7. non autem poterat ſimul plures viros habere. Sed ſecundum aliam opinionem ſicut licebat viro ex diſpenſatione diuina vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere. quia inſeparabilitas matrimonij ex cauſa diuinæ diſpenſationis tollebatur, qua inſeparabilitate manente, intelligitur verbum Apoſtoli. Vt ergo ad vtraſque rationes reſpondeamus.

Poſitã art. 3. huius q. in corp.

AD PRIMVM dicendũ, ꝙ viro licebat plures vxores ſimul habere ſecundum diſpenſationem diuinam, & ideo vna dimiſſa etiam matrimonio non ſoluto, poterat aliam ducere: ſed nunquam vxori licuit habere plures viros. Et ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in illo verbo Aug. mos non ponitur pro conſuetudine, ſed pro actu honeſto ſecundum quod à more dicitur aliquis morigeratus quia eſt bonorum morum: & ſicut a more philoſophia moralis nominatur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Dominus Matthæi 5. oſtendit nouã legẽ abundare per conſilia ad veterẽ, nõ ſolum quãtũ ad ea quæ lex vetus licita faciebat, ſed etiã quantũ ad ea quæ in veteri lege illicita erant, ſed à multis licita putabãt per non rectã præceptorũ expoſitionẽ ſicut patet de odio inimici: & ita ẽ etiã de repudio.

AD QVARTVM dicẽdum, ꝙ verbum Domini intelligitur quantum ad tempus nouæ legis in quo dicta permiſſio eſt ſublata: & ſic etiam intelligitur quoddã verbum Chryſoſt. * qui dicit quòd qui ſecundum legẽ dimittit vxorem, quatuor facit iniquitates, quia quo ad Deum, exiſtit homicida, inquantum habet propoſitum occidendi vxorem, niſi eam dimitteret, & quia dimittit non fornicantem, in quo ſolo caſu lex Euangelij vxorem dimittere permittit, & ſimiliter quia facit eam adulteram & illum cui copulatur.

Hom. 12. in Matt. in opere imperfecto non multum remote ante med. to. 2.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ quædam glo. interlineatis dicit, polluta eſt & abominabilis: ſed illius iudicio qui quaſi pollutam eam prius dimiſit, & ſic non oportet quod ſit polluta ſimpliciter. Vel dicitur polluta eo modo quo immundus dicebatur, qui mortuum tangebat vel leproſum, non immunditia culpæ, ſed cuiuſdam irregularitatis legalis: vnde & ſacerdoti non licebat viduam, aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat viro repudiatam à ſe, accipere.

284

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ licebat viro repudiatam a ſe, iterum accipere. Licet enim corrigere quod male factu eſt. ſed male factum erat, quod vir vxorem repudiabat: ergo li

cebat

debat hoc corrigere reducendo vxorem ad ſe.

¶ 2 Præterea Semper licuit peccanti indulgere, cùm ſit morale præceptum, quod in omni lege manet: ſed vir accipiendo vxorem repudiatam, ei peccanti indulgebat: ergo hoc licitum erat.

¶ 3 Præterea, Deuter. 24. ponitur pro cauſa quare vxor repudiata non poſſit iterum accipi, quia polluta eſt: ſed repudiata non polluitur niſi alterum virum ducendo: ergo ſaltem ante, quàm alium virum duceret, licebat eam accipere.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Deutero. 24. Non poterit prior maritus recipere eam, &c.

RESPONDEO dicendum, quod in lege de libello repudij duo erant permiſſa, ſcilicet dimittere vxorem, & vxorem dimiſſam alteri iungi: & duo præcepta, ſcilicet ſcriptura libelli repudij, & quòd iterum maritus repudians, eam accipere non poſſit. quod quidem ſecundum eos qui primam opinionem * tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupſit, & in hoc peccato polluta eſt. Sed ſecundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam poſtea nullo modo * recuperare poſſet.

Poſitā ar. 3. huius q. corp. *Al. recuperare.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab illius mali impedimentum, quòd committebat aliquis, repudiando vxorem, ordinabatur quod vir vxorem repudiatam aſſumere iterato non poſſet, & ideo diuinitus ordinatum fuit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſemper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, ſed non quantum ad pœnam diuinitùs taxatam.

AD TERTIVM dicendum, q̄ in hoc duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quod licuit vxorem repudiatam viro reconciliari, niſi matrimonio alteri viro eſſet iuncta: tunc enim propter adulterium cui ſe mulier voluntariè ſubdidit, in pœnam dabatur ei, quòd ad priorem virum non rediret. Sed quia lex vniuerſaliter prohibet, ideo dicunt alij, quod etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, ſed vt dictum eſt*.

Art præc. in reſp. ad 5.

285

ARTICVLVS VI.

Vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd cauſa repudij fuerit odium vxoris, Nam Malac. 2. dicitur, Cum odio habueris, dimitte. ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Deuteron. 24. dicitur: Si non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, &c. ergo idem quod prius.

¶ 3 SED CONTRA, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio, quam odium: ergo illa potius debuerunt eſſe cauſa repudij, quam odium.

¶ 4 Præterea, Odium poteſt cauſari ex virtute eius qui odio habetur: ſi ergo odium eſt ſufficiens cauſa, tunc mulier poſſet repudiari propter virtutem ſuam; quod eſt abſurdum.

¶ 5 Præterea, Deuteron. 22. dicitur: Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritq; occaſiones quibus dimittat eam, obijciens ei ſtuprum ante cōiugium, ſi in probatione defecerit, verberabitur, & centum ſiclis argenti condemnabitur, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ: ergo odium non eſt ſufficiens cauſa repudij.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſa permiſſionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt ſancti communiter dicunt: proxima autem cauſa homicidij eſt odium, & ideo proxima cauſa repudij eſt odiū. Sed odium ex aliqua cauſa cauſatur, ſicut & amor: & ideo oportet etiam * aliquas cauſas repudij ponere remotas, quæ erant cauſa odij. Dicit † autem Auguſt*. in gloſſ. Deuteron. 24. Multæ erant in lege cauſæ dimittendi vxorem, ſolam Chriſtus fornicationem excepit* cæteras verò moleſtias iubet pro fide & caſtitate coniugij ſuſtineri. Hæ autem cauſæ intelliguntur fœditates in corpore: puta, infirmitas vel aliqua notabilis macula: vel in anima; ſicut fornicatio; vel aliqua huiuſmodi, quę in moribus inhoneſtatem facit. Sed quidam has cauſas ſatis probabiliter magis coarctant, dicētes, quòd nō licebat repudiare niſi propter aliquam cauſam poſt matrimonium ſuperuenientem, nec propter quamlibet talem, ſed propter illas ſolum quæ poſſunt bonum prolis impedire; vel in corpore, vt ſterilitas, aut lepra, aut aliquid huiuſmodi; vel in anima, vt ſi eſſet malorum morum, quos filij ex conuerſatione ad ipſam, imitarentur. Sed quædam gloſſa * ſuper illud Deuteronomij vigeſimoquarto, Si non interuenerit gratiam, &c. videtur magis arctare, ſcilicet ad peccatum, cùm dicit, quòd ibi per fœditatem peccatum intelligitur; ſed peccatum gloſſa nominat non ſolum in moribus animæ, ſed etiam in natura corporis.

** Al. Aliàs.* *† Al. enim* ** lib. 1. de ſermon. domini in mō te, c. 25. parū à princ. to. 4.* *Glo. interlin. ibid.*

Sic ergo PRIMA DVO concedimus.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſterilitas & alia huiuſmodi, ſunt cauſa odij: & ſic ſunt cauſæ remotæ.

AD QVARTVM dicendum, quòd propter virtutem non eſt aliquis odibilis, per ſe loquendo, quia bonitas cauſa eſt amoris: & ideo ratio non ſequitur.

AD QVINTVM dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non poſſet in perpetuum repudiare vxorem in caſu illo, ſicut etiam in alio caſu quando puellam deflorauerat.

ARTICVLVS VII. 286

Vtrum cauſæ repudij debebant in libello ſcribi.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd cauſæ repudij debebant in libello ſcribi. Quia per libellum repudij ſcriptum, à pœna legis abſoluebatur: ſed hoc omnino videtur iniuſtum niſi cauſis ſufficientibus repudij aſſignatis: ergo illas oportebat ſcribere in libello.

¶ 2 Præterea, Ad nihil aliud illa ſcriptura valere videbatur, niſi vt cauſæ repudij oſtenderentur: ergo ſi nō inſcribebantur, fruſtra libellus ille tradebatur ſibi.

¶ 3 Præterea, Hoc Magiſter dicit in litera*.

lib. 4. ſent. di. 33. §. C.

SED CONTRA, Cauſæ repudij aut erant ſufficientes, aut non: ſi ſufficientes, præcludebatur mulieri via ad ſecundas nuptias, quæ ei ſecundum legem concedebantur: ſi autem inſufficientes, oſtendebatur iniuſtum repudium, & ſic repudium fieri non poterat: ergo nullo modo cauſæ repudij ibi in ſpeciali inſcribebantur.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſæ repudij in ſpeciali non ſcribebantur in libello, ſed in generali, vt oſtenderetur iuſtū repudiū: ſed ſecundum Ioſephum*, vt mulier habens libellum conſcriptum de repudio, alteri nubere poſſet, alias enim ei creditum non fuiſſet. Vnde in eo ſcriptura talis erat ſecundum eum, Promitto tibi, quòd nunquam tecum conueniam: ſed ſecundum Auguſtinum*, ideo libellus ſcribebatur, vt mora interueniente, & conſilio Scribarum diſſuadente, vir à propoſito repudiandi deſiſteret.

li. 4. Antiquitatum, ca. 6. circa medium. *li. 19. contra Fauſtum, c. 26. circa princ. to. 6.*

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitimè natis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de filijs illegitimè natis.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

Primò, vtrum qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint illegitimi.

¶ Secundò, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc, damnum reportare.

¶ Tertio, vtrum poſſint legitimari.

ARTI-

quam reportat ex diuortio, dēt eam cohibere a peccato: quod ſi cohibere non poteſt, minus malum eſt, ꝙ ipſa ſola peccet, quàm ꝙ peccati eius uir ſit particeps.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quamuis vxor poſt diuortiũ non teneať viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitandum, tñ adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & iō non pōt ad aliã copulam tranſire viro viuente, pōt tñ continentiam vouere viro inuito: niſi videatur Eccleſia decepta fuiſſe ꝑ falſos teſtes, ſententiando de diuortio, quia in tali caſu, ēt ſi votũ profeſſionis emiſiſſet, reſtitueretur viro, & teneretur reddere debitum ſed non liceret ei exigere.

AD QVARTVM dicendum, quòd exceptio illa quæ eſt in verbis Domini, refertur ad dimiſſionem vxoris, & ideo obiectio ex falſo intellectu procedit.

ARTICVLVS VI.

260 *Vtrum poſt diuortium vir & vxor poſſint reconciliari.*

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, qđ poſt diuortium vir & vxor non poſſunt recōciliari. Regula enim eſt in iure: Quod ſemel bene definitum eſt, nulla debet iteratione retractari, ſed iudicio Eccleſiæ definitum eſt, quòd debent ſeparari: ergo non poſſunt reconciliari vlterius.

¶2 Præterea, Si poſſet eſſe reconciliatio, præcipuè videretur quòd poſt pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere: ſed non tenetur, quia ēt vxor non pōt pro* exceptione proponere in iudicio ſuam pœnitentiam contra virum accuſantem de fornicatione, ergo nullo modo poteſt fieri reconciliatio.

**Al. exceptione.*

¶3 Præterea, Si poſſet eſſe reconciliatio videtur, quòd vxor adultera teneretur redire ad virum ipſam reuocantem: ſed non tenetur, quia iam ſeparati ſunt iudicio Eccleſiæ ergo, &c.

¶4 Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulterã in illo caſu præcipuè deberet fieri, qñ vir poſt diuortiũ, inuenitur adulterium cōmittere, ſed in hoc caſu vxor non pōt cogere eum ad reconciliationē, cũ iuſtè ſit diuortiũ celebratum, ergo nullo modo pōt reconciliari.

¶5 Præterea, Si vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per Eccleſiæ iudicium, non videtur iuſte factum diuortium, ſed tamen vir non tenetur vxorē ſibi recōciliare, quia vxor probare in iudicio adulterium viri non pōt, ergo multo minus qñ diuortium iuſtè eſt celebratum, reconciliatio fieri poteſt.

SED CONRA eſt quod dicitur 1 Cor. 7. Quòd ſi deceſſerit, manere innuptã, aut viro ſuo reconciliari.

¶Præterea, Vir poterit eam non dimittere poſt fornicationem, ergo eadem ratione poteſt eam poſt diuortium reconciliare ſibi.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſi vxor poſt diuortium de peccato pœnitentiã agens emendata fuerit, poteſt eam ſibi vir reconciliare, ſi aũt in peccato incorrigibilis maneat, nō debet eam reaſſumere, eadem rōne, qua nō licebat eã nolentē à peccato deſiſtere retinere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſententia Eccleſiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad ſeparationem, ſed licentiam præbens, & ideo abſq; retractatione ꝓcedentis ſententiæ pōt reconciliatio fieri, vel ſequi.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ pœnitentia vxoris debet inducere virum, ut vxorem fornicantem nō accuſet aut dimittat, ſed tamen non pōt ad hoc cogi, nec poteſt per pœnitentiam eum vxor ab accuſatione repellere: quia ceſſante culpa & quantum ad actum, & quantũ ad maculã, adhuc manet aliqđ de reatu, & ceſſante reatu, ēt quo ad deũ, adhuc manet reat᷑ quo ad pœnã humano iudicio inferendã qa hō non videt cor, ſicut Deus.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: vnde cũ diuortium ſit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur ei reddere, & ad eum redire, ſi fuerit reuocata, niſi de licentia eius votum continentiæ emiſerit.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ꝑ adulteriũ qđ vir prius innocens poſt diuortiũ cōmittit, ſm rigorem iuris non dēt cogi ad recipiendũ vxorem adulterã prius, tñ ſm æquitatem iuris iudex ex officio ſuo dēt eum* cogere, vt caueat periculo aiæ eius, & ſcandalo aliorũ, quamuis vxor non poſſit reconciliationem petere.

**Al. monere.*

AD QVINTVM dicendum, ꝙ ſi adulterium viri ſit occultum, per hoc non aufertur ius excipiendi contra accuſationem viri vxori adulteræ, quamuis deſit ſibi probatio: & ideò peccat vir diuortium petens: & ſi poſt ſententiam de diuortio vxor petat debitum, aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunque.

QVÆSTIO LXIII.

De ſecundis nuptijs, in duos articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de ſecundis nuptijs.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primo, vtrum ſint licitæ.

¶Secundo, vtrum ſint ſacramentum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ. 261

AD PRIMVM ſic proceditur. Vı, ꝙ ſecundæ nuptiæ non ſint licitæ, quia iudicium de re dēt eſſe ſm veritatem: dicit. n. Chryſoſt.* ꝙ ſm virum accipere ſm veritatem eſt fornicatio, quæ non eſt licita: ergo nec ſecundum matrimonium.

¶2 Præterea, Omne quod non eſt bonum, non eſt licitũ: ſed Ambroſ.† dicit, quod ſecundum matrimonium non eſt bonum: ergo non eſt licitum.

¶3 Præterea, Nullus arceri debet ne interſit illis quæ ſunt honeſta & licita: ſed ſacerdotes arcent ne interſint ſecundis nuptijs vt in litera* patet: ergo nō ſunt licitæ.

¶4 Præterea, Nullus reportat pœnam niſi pro culpa: ſed pro ſecundis nuptijs aliquis reportat irregularitatis pœnam: ergo non ſunt licitæ.

SED CONTRA eſt, quod † Abraham legitur ſecundas nuptias contraxiſſe, Gen. 25.

¶Præterea, Primæ Tim. 5. dicit Apoſtolus, Volo ego iuniores. (ſ. viduas) nubere, filios procreare: ergo ſecundæ nuptiæ ſunt licitæ.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ vinculum matrimoniale nō durat niſi vſq; ad mortē, vt patet Romanorũ ſeptimo: & iō moriente altero coniugũ, vinculũ matrimoniale ceſſat: vñ ꝑ ꝓcedens matrimoniũ nō impediť aliquis à ſecundo, mortuo coniuge, & ſic* nō ſolum ſecundæ, ſed tertiæ. & ſic deinceps nuptiæ ſunt licitæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Chryſoſt. †loquitur quantum ad cauſam, quæ aliquando ſolet ad ſecundas nuptias incitare, ſ. concupiſcentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſm matrimonium dicitur non eſſe bonum, non quia non ſit licitum, ſed quia caret illo honore ſignificationis, qui eſt in primis nuptijs, vt ſit vna vnius: ſicut eſt ĩ Chriſto & Eccleſia.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ homines diuinis dediti, non ſolum ab illicitis, ſed ēt ab illis q̄ æ habent aliquã turpitudinis ſpeciē, arcent: & iō ēt arcent à ſecũdis nuptijs, quæ carent honeſtate, quæ erat in primis.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ irregularitas non ſemper inducitur propter culpam, ſed propter defectũ ſacramenti: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

*Tho. 4 di. 42. q. q. 3. ar. 1. et 2. *Hom. 32. in Math. ĩ opere imper ſ. cto, to. 2. & Decre. 31. q. 1. c. 9. † Ambr. ĩ fine cōmē. ad 7. c. 1. ad Corint. aliquid de hoc habet to. 5. *li. 4. Sēt. diſt 42. paragr vlt. †Vide Auguſt. li. 16. de ciu. dei, c. 34 to. 5. & in li. de bono viduitatis, c. 12. *Au li. 2. cōt aduer. leh. et ꝓph. cap. 11 † loco cita to in arg. 1. vid Au. de hæreſib᷑ ad qđ vult Deum, hæreſi 26. 38. & 86. to. 6 & in li. de fide ad Petr. cap. 42 to. 3.*

ARTICVLVS II.

262 *Vtrum ſecundum matrimonium ſit ſacramentum.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vı, ꝙ ſm matrimonium non ſit ſacramentum. Qui enim iterat ſacramentum, facit ei iniuriam: ſed nulli ſacramento facienda eſt iniuria: ergo ſi ſm matrimoniũ eſſet ſacramentum, nullo modo eſſet iterandum.

¶2 Præ-

¶2 Præterea. In omni ſacramēto adhibetur aliqua benedictio: ſed in ſecūdis nuptijs nō adhibetꝰ benedictio vt in litera * dicitur; ergo non fit ibi aliqđ ſacramētū.

*li.4 Sen. diſt.42.parag. I. in ſi. ne ex Ambro. cōmē. c.39. ſuper illud 1. Corin.7. Beatior autem etc. & glo. interlinea. ibid.
†Vide Decret. diſt. 33.

¶3 Præterea, Significatio eſt de eſſentia ſacramēti, ſed in ſecundo matrimonio non ſaluatur ſignificatio matrimonij, quia non eſt vna vnius ſicut Chriſtus & Eccleſia. ergo non eſt ſacramentum.

¶4 Præterea, Vnum ſacramentū non impedit à ſuſceptione alterius: ſed † ſecundum matrimoniū impedit à ſuſceptione ordinū: ergo non eſt ſacramentum.

SED CONTRA, Coitus in ſecundis nuptijs excuſatur à peccato, ſicut etiam in primiſ: ſed per tria bona matrimonij excuſatur coitus matrimonialis, q̃ ſunt fides, proles, & ſacramentum: ergo ſecundum matrimonium eſt ſacramentum.

¶ Præterea ex ſecunda coniunctione viri ad mulierem modo ſacramentali, non contrahitur irregularitas ſicut patet de fornicatione: ſed in ſecundis nuptijs cō trahitur irregularitas: ergo ſunt ſacramentales.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vbicunque inueniuntur illa quæ ſunt de eſſentia ſacramenti, ibi eſt verum ſacramentū. Vnde cū in ſecundis nuptijs inueniantur omnia quæ ſunt de eſſentia ſacramenti matrimonij (quia debita materia, quam facit perſonarū legitimitas; & debita forma, ſ. expreſsio conſenſus interioris per verba de præſenti) conſtat ꝙ etiam ſecundū matrimonium eſt ſacramentum, ſicut primum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd hoc intelligitur de ſacramento quod inducit perpetuum effectum: tunc. n. ſi iteratur ſacramentū, datur intelligi ꝙ primum non fuit efficax, & ſic fit primo iniuria, ſicut patet in omnibus ſacramentis, quæ imprimunt characterem: ſed illa ſacramenta quæ habent effectum nō perpetuum, poſſunt iterari ſine iniuria ſacramenti, ſicut patet de pœnitētia, & quia vinculum matrimonij tollitur per mortem, nulla fit iniuria ſacramento, ſi mulier poſt mortem viri iteratò nubat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſecundum matrimonium quamuis in ſe conſideratum ſit perfectum ſacramentū, tamen conſideratum in ordine ad primum habet aliquid de deffectu ſacramenti: quia non habet plenam ſignificationem, cum non ſit vna vnius, ſicut eſt in matrimonio Chriſti & Eccleſiæ: &* ratione huius defectus benedictio à ſecūdis nuptijs ſubtrahitur, ſed hoc eſt intelligendum, qñ ſecundæ nuptiæ ſunt ſecundæ & ex parte viri & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tm: ſi n. virgo contrahat cū viro, qui habuit aliam vxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur: ſaluatur. n. aliquo modo ſignificatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Chriſtus etſi vnā Eccleſiā ſponſam habeat: habet tñ plures pſonas deſponſatas in vna Eccleſia: ſed aīa nō pōt eſſe ſponſa alterius q̃ Chriſti, qa alias cū dæmone fornicatur; nec eſt ibi matrimonium ſpirituale, & pp hoc qñ mulier ſecundo nubit, nuptiæ non benedicuntur. pp defectum ſacramenti.

In Decre. lib.4 ti.21 c.1.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſignificatio pfecta inuenitur in ſecundo matrimonio ſm ſe conſideràto, non autem ſi conſideretur in ordine ad præcedens matrimonium, & ſic habet defectum ſacramēti.

AD QVARTVM dicendum, quòd ſecundum matrimonium impedit ſacramentum ordinis quantū ad id quod habet de defectu ſacramenti, & non inquātum eſt ſacramentum.

QVÆSTIO LXIIII.

De annexis matrimonio, & debiti redditione, in ſeptem articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de annexis matrimonio. Et primo, de debiti redditione. Secūdo, de pluralitate vxorum. Tertio, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quinto, de filijs illegitime natis.

¶Circa primum quærūntur ſeptem.

¶ Primo, vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere.

¶ Secundo, vtrum debeat aliqñ reddere non poſcenti.

¶ Tertio, vtrum vir & vxor in hoc ſint æquales.

¶ Quarto, vtrum vnus ſine conſenſu alterius poſſit votū emittere. per quod redditio debiti impediatur.

¶ Quinto, vtrum tempus impediat debiti petitionem.

¶ Sexto, vtrum petens tēpore ſacro peccet mortaliter.

¶ Septimo, vtrum reddere teneatur tempore feſtiuo.

ARTICVLVS PRIMVS. 26

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionē debiti.

*In. 4 di. 32. q. vnica, art 1. et ſequent.
†Hieron. in ſermo. quodā, cuius titulus eſt, De eſu agni Paſchalis, incipit, Hodie ſrebres. nariſsimi populꝰ Iſrael et refertur in decr. 33. q 4 cap. Sciatis.
*li. 4 Sen. diſt. 32. parag. D in principio.
†li. 8 Ethico c. 12. à med. 10. t.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex neceſſitate præcepti. Nullus n. prohibetꝰ à ſumptione Euchariſtiæ propter hoc quod præceptum implet. ſed ille qui vxori debitum reddit, non pōt carnes agni edere: vt Hierony †in litera * dicit: ergo reddere debitū non eſt de neceſsitate pcepti.

¶2 Præterea, Quilibet poteſt licitè abſtinere ab his quę ſunt ſibi nociua in perſona ſed aliquando reddere debitum poſcenti, eſſet perſonæ nociuū vel ratione infirmitatis, vel ratione ſolutionis iam factæ: ergo videtur, quòd licitè poſſit debitum poſcenti negari.

¶3 Præterea, Quicunque facit ſe impotentem ad faciendum id ad quod ex præcepto tenetur peccat: ſi ergo aliquis ex neceſſitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quod peccet, ſi ieiunando, vel aliàs corpus ſuum attenuando, impotentem ſe reddat ad debiti ſolutionem, quod non videtur verum.

¶4 Præterea, Matrimonium ſecundū Philoſophū, † ordinatur ad procreationem prolis & educationem, & iterum ad communicationem vitæ; ſed lepra eſt contra vtrumque matrimonij finē: qa cū ſit morbus contagioſus, mulier non tenetur cohabitare viro leproſo; ſimiliter etiam morbus ille frequenter trāſmittitur ad prolem: ergo videtur, quòd viro leproſo vxor debitū reddere non tenetur.

SED CONTRA, Sicut ſeruus eſt in poteſtate domini ſui, ita & vnus coniugū ī poteſtate alterius: vt patet 1 Cor.7 ſed ſeruus tenetꝰ ex neceſſitate pcepti dño ſuo debitū ſeruitutis reddere: vt patet Ro. 13. Reddite oībus debita cui tributū, tributū, &c. ergo & vnꝰ coniugū ex neceſſitate pcepti tenetꝰ alteri debitum reddere.

¶ Præterea, Matrimonium eſt ordinatum ad fornicationē vitandam, vt patet 1 Cor. 7. ſed hoc non poſſet per matrimonium fieri, ſi vnus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiſcentia infeſtatur: ergo reddere debitum eſt de neceſſitate præcepti.

RESPONDEO dicēdū, ꝙ matrimoniū principaliter eſt inſtitutū in officiū naturæ, & ideò in actu ipſius ſeruādus eſt naturę motus ſm quē nutritiua nō miniſtrat generatiuæ, niſi illud quod ſupfluit ad conſeruationē indiuidui, qa hic eſt ordo naturalis vt prius aliquid in ſeipſo pficiat, & poſtmodū alteri de perfectione ſua cōmunicet: & hic eſt ēt ordo charitatis q̃ naturam pficit: & ideo cum vxor in viro poteſtatē non habeat, niſi quantū ad gñatiuā virtutē: non aūt quantū ad ea q̃ ſunt ad conſeruationē indiuidui ordinata, vir tenetꝰ vxori debitū reddere in his q̃ ad generationē prolis ſpectāt, ſalua tamē prius perſonæ incolumitate.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod aliqs implens aliquod præceptū, poteſt reddi inhabilis ad aliquod ſacrā officiū exequendū, ſicut iudex qui hominē ad mortem condemnat, præceptū implens, irregularis efficitur: ſimiliter ēt ille qui pceptum implens debitū ſoluit, redditur ineptꝰ ad diuina officia exequēdū: nō ꝙ ille actus ſit peccatū, ſed ratione carnalitatis illius actus. Et ſic, ſm quod Magiſter * dicit, Hieronymꝰ loquitur tm̃ de miniſtris Eccleſiæ, non aūt de alijs qui ſunt ſuo iudicio relinquēdi, qa poſſunt & ex reuerētia dimit-

li. 4. Sent. diſt. 32 parag. D.

dimittere,& ex deuotione ſumere corpus Chriſti abſque peccato.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ vxor non habet poteſtatẽ in corpus viri, niſi ſalua conſiſtentia pſonæ ipſius, vt dictũ* eſt. Vñ ſi vltra exigat, nõ ẽ petitio debiti, ſed iniuſta exactio:& pp hoc vir ñ tenetur ei ſat ſfacere. *In corp. ar.*

AD TERTIVM dicendum, quòd ſi aliquis reddatur impotẽs ad debitũ ſoluendũ ex cauſa ex matrimonio ſequuta puta cũ prius debitũ reddidit, & eſt Impotens ad debitum ſoluendum, vlterius mulier non habet ius petendi; & in petendo vlterius, ſe magis mere tricẽ, q̃ coniugẽ exhibet: ſi aũtem reddatur impotẽs ex ex alia cauſa; ſi illa eſt licita, ſic iterum non tenetur, nec poteſt mulier exigere; ſi verò illicita eſt, tunc peccatum vxoris, ſi propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo ſibi imputatur; & ideo debet quantũ poteſt dare operam, vt vxor contineat.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ † lepra ſoluit ſpõſalia, ſed non matrimonium, vnde* etiam vxor viro leproſo tenetur reddere debitum, non tñ tenetur ei cohabitare: quia non ita citò inficitur ex coitu, ſicut ex frequẽti cohabitatione:& quãuis proles generetur infirma, tñ melius eſt ei ſic eſſe, quam penitus non eſſe. *† In Decr. lib. 4. tit. 8 ca. 3. incipit, Litteras. * ib. d. c. 2. incipit, Quoniam.*

264

ARTICVLVS II.

Vtrum Vir teneatur debitum reddere Vxori non petenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ vir non teneatur debitum reddere vxori nõ petenti. Præceptum n. affirmatiuum non obligat niſi ad tempus determinatum: ſed tempus determinatum ſolutionis debiti non poteſt eſſe, niſi quando petitur: ergo aliàs ſoluere non tenetur.

¶ 2 Præterea, De quolibet debemus præſumere meliora: ſed melius eſt, ẽt coniugibus cõtinere, quàm matrimonio vti: ergo niſi expreſsè debitum petat, debet vir præſumere quod ei placeat continere: & ſic non tenetur debitum ei reddere.

¶ 3 Præterea, Sicut vxor habet poteſtatem in virũ, ita dominus in ſeruum: ſed ſeruus nõ teneĩ dño ſeruire, niſi quando ſibi ab ipſo imperatur: ergo nec vir tenetur vxori reddere debitũ, niſi quando ab ea exigiĩ.

¶ 4 Præterea, Vir poteſt aliquando vxorẽ exigentẽ precibus auertere, ne exigat: ergo multò magis poteſt non reddere, ſi non * exigat. ** Al. exigatur.*

SED CONTRA, In redditione debiti medicamẽtũ pſtaĩ cõtra vxoris cõcupiſcentiã: ſed medicus, cui infirmus eſt commiſſus, tenetur morbo eius ſubuenire, etiam ſi ipſe non petat: ergo vir vxori non petẽti tenetur debitum reddere.

¶ Præterea, Prælatus teneĩ correctionis remediũ cõtra peccata ſubditorũ adhibere, ẽt eis cõtradicẽtib⁹: ſed redditio debiti ẽ in viro ordinata cõtra peccata vxoris: ergo teneĩ vir vxori debitum reddere, ẽt non petenti.

RESPONDEO dicendum, ꝙ petere debitum contingit dupliciter. Vno modo, expreſsè; vt qñ verbis inuicem petũt. Alio modo, interpretatiuè; qñ ſ. vir percipit p aliqua ſigna ꝙ vxor vellet ſibi debitum reddi, ſed pp verecundiã tacet: & ita etiã ſi verbis non expreſſe debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando aliqua ſigna in vxore apparent voluntatis reddẽdi debiti.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ tempus determinatum nõ eſt ſolum quando petitur, ſed quando timetur ex aliquibus ſignis periculum (ad quod vitandũ ordinatur debiti redditio) niſi tunc reddatur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ vir poteſt talẽ præſumptionẽ habere de vxore, quãdo in ea contraria ſigna nõ videt; ſed quando videt, eſſet ſtulta pſumptio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ dominus nõ ita verecundatur à ſeruo petere debitum ſeruitutis, ſicut vxor à viro, debitum coniugij. Si tamen dominus non peteret vel propter ignorantiam, vel alia de cauſa, nihilominus ſeruus teneretur implere debitum, ſi periculum immineret: hoc enim eſt non ad oculum ſeruire, quod Apoſtolus ſeruis mandat.* *Ad Ephe. 6. et Coloſ. 3.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ non debet vir vxorem auertere ne petat debitũ niſi propter aliquam rationabilẽ cauſam, & tũc etiam non debet cum magna inſtantia auerti, propter pericula imminentia.

265

ARTICVLVS III.

Vtrum vir & mulier ſint in actu matrimoniali æquales. *Tho. 4. di. 32. ar. 3. & ſequen.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vir & mulier nõ ſint in actu matrimonij æquales; Agẽs. n. eſt nobilius patiẽte, vt Aug.* dicit 12. ſup Gen. ad literã: ſed ĩ actu coniugali vir ſe hẽt vt agẽs, & fœmina, vt patiẽs: ergo ñ ſũt ĩ actu illo æquales. ** lib 12. c. 16. tom. 3.*

¶ 2 Præterea, Vxor non tenetur viro debitum reddere niſi petat: vir autem tenetur, vt dictum* eſt: ergo non ſunt pares in actu matrimonij. *Ar 1. et 2. huius quæ.*

¶ 3 Præterea, In matrimonio mulier pp virũ facta eſt, vt patet Ge. 2. Faciam⁹ ei adiutoriũ ſimile ſibi: ſed illud pp qđ eſt alterũ, ſemp eſt principale: ergo &c.

¶ 4 Præterea, Matrimoniũ principaliter ordinaĩ ad actũ coniugalẽ. ſed in matrimonio vir eſt caput mulieris, vt patet Eph. 5. ergo nõ ſunt æquales ĩ actu pdicto.

SED CONTRA, eſt, qđ dr. 1. Corin. 7. Vir ſui corporis poteſtatem non habet; & ſimiliter dicitur de vxore: ergo ſunt æquales in actu matrimonij.

¶ Præterea, Matrimonium eſt relatio æquiparantiæ, cum ſit coniunctio, vt dictum* eſt: ergo vir & vxor ſunt æquales in actu matrimonij. *Q. 44. ar. 1 & 2.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ duplex eſt æqualitas, ſ. quantitatis & proportionis. Æqualitas quidẽ quantitatis eſt, q̃ attendit iter duas quãtitates eiuſdẽ menſuræ, ſicut bicubiti ad bicubitum. Sed æqualitas proportionis eſt, q̃ attenditur inter duas proportiones eiuſdẽ ſpeciei, ſicut dupli ad duplũ. Loquẽdo ergo đ prima æqualitate, vir & vxor nõ ſunt æquales in matrimonio, neque quãtũ ad actũ coniugalẽ, in quo id qđ nobili⁹ eſt, viro debeĩ; neq; quãtũ ad diſpenſationẽ domus in qua vxor regiĩ & vir regit. Sed quantũ ad ſecundã æqualitatẽ, ſunt æquales in vtroq; qa ſicut tenetur vir vxori in actu coniugali & diſpẽſatione domus, ad id qđ viri ẽ, ita vxor viro ad id quod vxoris eſt: & ſm hoc, dr in litera,* ꝙ ſunt æquales in reddendo & petendo debitũ. *li. 4 Sent. d. ſt. 32. in principio.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis agere ſit nobilius quàm pati, tamen eadẽ eſt proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum: & ſecundum hoc, eſt ibi æqualitas proportionis.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ hoc eſt per accidẽs. Vir. n. q nobiliorẽ partẽ habet in actu coniugali, naturaliter habet, quod non ita erubeſcat petere debitum ſicut vxor: & ideo eſt quod vxor non ita tenetur reddere debitum non petenti viro, ſicut vir vxori.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ex hoc oſtenditur, quod non ſint æquales abſolutè. non autem quod non ſint æquales ſecundum proportionem.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ quãuis caput ſit principali⁹ mẽbrũ; tñ ſicut mẽbra teneĩ capiti ĩ officio ſuo ita & caput, mẽbris ĩ ſuo: & ſic ẽ ibi æqlitas pportionis.

265

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vir & vxor poſsint votum emittere contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu.

AD QVARTVM ſic pceditur. Vr. ꝙ vir & vxor poſſint votũ emittere contra debitũ matrimonij ſine mutuo conſenſu. Vir. n. & vxor æqualiter obbligãtur ad debiti ſolutionem, vt dictũ* eſt. ſed licitũ eſt viro, ẽt vxore phibente, accipere crucẽ in ſubſidium terræ ſanctæ: ergo ẽt hoc licitũ eſt vxori & ideo cũ p hoc votũ redditio debiti impediatur, poteſt alter coniugũ ſine conſenſu alterius votũ pdictũ emittere. *Ar. præc. corp.*

¶ 2 Præterea, Nõ eſt expectandus in aliquo voto cõſenſus alicuius, qui non põt ſine peccato diſſentire. ſed

vnus

vnus coniugum non pôt ſine peccato diſſentire, quin alter continentiam voueat, vel ſimpliciter, vel ad tps, quia impedire ꝓfectum ſpũalem, eſt peccatum ĩ ſpũm ſanctum: ergo vnus poteſt votũ continentiæ ſimpliciter vel ad tempus ſine conſenſu alterius emittere.

¶3 Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: ſed vnus pôt ſine cõſenſu alterius vouere ꝙ debitũ nõ petet, cũ in hoc ſit ſuæ ptãtis: ergo pari rõne, ꝙ debitum non reddet.

4 Præterea, Nullus poteſt ex præcepto ſuperioris cogi ad id quod non liceret ſibi ſimpliciter vouere & facere, quia in illicitis non eſt obediendum: ſed prælatus ſuperior poſſet præcipere viro, vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo* ſeruitio ergo hoc etiam ipſe poſſet per ſe facere, & vouere, per quod à debiti redditione impediretur. *Al. offimo.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1 Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi.

¶Præterea, † Nullus poteſt facere votũ de alieno: ſed vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vxor:* ergo ſine eius conſenſu non poteſt vir votum continentiæ facere, vel ſimpliciter, vel ad tempus. †Aug. epi. 45. in fine *1. Cor. 7. 2. 2 q. 88. ar. 1.

RESPONDEO dicendum, quòd * vouere, volũtatis eſt, vt etiam ipſum nomen oſtendit: vnde de illis tm̃ bonis poteſt eſſe votum, quæ noſtræ ſubiacent voluntati; qualia nõ ſunt ea, in quibus vnus alteri tenet̃, & iõ in talibus non poteſt aliquis votũ emittere, ſine conſenſu eius, qui tenet̃: vnde cum coniuges ſibi inuicem teneantur in redditione debiti (vt dictum eſt*) & q̃ continentia impedit̃, nõ pôt vn⁹ abſq; cõſenſu alterius cõtinẽtiã vouere, & ſi vouerit, peccat, & nõ debet ſeruare votũ, ſed agere pœnitẽtiã de voto malè facto. *Ar. præce.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſatis ꝓbabile eſt, quòd vxor* debeat velle continere ad tempus pro ſubueniendo neceſſitati eccleſiæ generalis: & iõ in fauorẽ negotiorũ, ꝓ quibus crux ſibi datur, inſtitutum eſt, ꝙ vir poſſit abſque conſenſu vxoris crucem accipere; ſicut etiam poſſet domino ſuo terreno, à quo feudum tenet, abſque conſenſu militare: nec tamen omnino ſubtrahit̃ vxori ius ſuum, quia vxor poteſt eũ ſequi: nec eſt ſimile de vxore ad virum, quia cum vir debeat regere vxorem, & non econuerſo, mãgis tenet̃ vxor ſe qui virum, quàm econuerſò. & præterea vxor cũ maiori periculo caſtitatis diſcurreret per terras, quàm vir, & cum minori Eccleſiæ vtilitate, & ideo vxor non pôt huiuſmodi votum facere ſine viri conſenſu. *Al. velit

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ alter coniugum diſſentiens voto cõtinentiæ alterius, non peccat; quia non diſſentit vt bonum illius impediat, ſed ne ſibi præiudicium generetur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio: quidam n. dicunt, ꝙ vnus abſque conſenſu alterius poteſt vouere ꝙ non petet debitum, non autẽ quòd non reddet: quia in primo vterq; eſt ſui iuris, ſed non in ſecundo Sed quia ſi alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium nimis oneroſum redderetur, dum oporteret vnum ſemper confuſionẽ debiti petendi ſubire: ideò alij ꝓbabilius dicũt, ꝙ neutrum poteſt vnus ſine conſenſu alterius vouere.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſicut mulier accipit poteſtatem in corpore viri, ſaluo hoc, in quo vir tenetur corpori ſuo, ita etiam ſaluo hoc, in quo tenet̃ dño ſuo: & ideo ſicut vxor non poteſt debitum petere à viro contra ſalutem ſui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur, ſed* propter hoc nõ poteſt dominus prohibere quin debitum reddat. *Q. 51. ar. 6. ad 1.

267

ARTICVLVS V.

Vtrum in diebus ſacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM ſic proceditur. videtur, quòd tẽporibus ſacris non debeat aliqs impediri, qui in debitum petat. Tunc. n. eſt ſubueniendũ morbo qñ inualeſcit: ſed poſſibile eſt, ꝙ in die feſto inualeſcat cõcupiſcentia: ergo & tunc debet ei ſubueniri per debiti redditionem.

¶2 Præterea, Non eſt alia ratio quare non ſit petendum debitum in diebus feſtiuis, niſi quia ſunt orationi deputati. ſed in illis diebus ſunt horæ determinatæ orationi, ergo alijs horis licet debitum petere.

SED CONTRA, Sicut aliqua loca ſunt ſacra, quæ deputata ſunt ſacris, ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eandem rationem, ſed in loco ſacro non licet petere debitum. ergo nec in tempore ſacro.

RESPONDEO dicendum, quòd actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominẽ reddit ineptum ad ſpũalia, & ideò in diebus, in quibus præcipuè ſpũalibus eſt vacandum, non licet petere debitũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ tempore illo poſſunt alia adhiberi ad concupiſcentiam reprimendã ſicut oratio & multa huiuſmodi, quæ etiam illi adhibent qui perpetuo continent.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die ſe conſeruare idoneum ad orandum.

ARTICVLVS VI. 268

Vtrum petens debitum in tempore ſacro mortaliter peccet.

AD SEXTVM ſic proceditur. videtur, ꝙ petẽs debitum in tempore ſacro mortaliter peccet. Greg. * enim dicit in 1. Dial. ꝙ mulier q̃ nocte cognita eſt à viro, mane ad ꝓceſſionẽ veniens, à diabolo eſt arrepta: ſed hoc nõ eſſet, niſi mortaliter peccaſſet, ergo &c. *lib. 1. c. 9. non procul à princip.

¶2 Præterea, Quicunque facit contra præceptũ diuinum. mortaliter peccat, ſed dñs præcepit Exodi 19. Ne appropinquetis vxorib⁹ veſtris, qñ. ſ. erãt legẽ accepturi, ergo magis peccãt mortaliter ſi tpe quo * ſacris nouæ legis intendendũ eſt, cũ vxoribus viri cõmiſceant̃. *Al. ſacramentis.

SED CONTRA, Nulla circunſtantia aggrauat in infinitũ, ſed indebitũ tps eſt circunſtantia quædã, ergo nõ aggrauat ĩ infinitũ, vt faciat mortale. ꝙ alias eẽt veniale.

RESPONDEO dicendum, ꝙ debitum petere ĩ die feſtiuo, non eſt circunſtantia trahẽs in aliam ſpeciem peccati, vnde non poteſt in infinitum aggrauare, & iõ non peccat mortaliter vxor, vel vir, ſi in die feſto debitũ petat: ſed tamẽ grauius eſt peccatum ſi ſola delectationis cãuſa petatur, quàm ſi propter timorem, quo qs ſibi* cauet de lubrico carnis, debitum petat. *Al. timet

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ non fuit punita mulier illa ꝓ hoc, ꝙ debitũ reddidit, ſed quia poſtmodũ ſe temere ad diuina ingeſſit contra conſcientiam.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ex auctoritate illa nõ pôt ꝓbari, ꝙ ſit peccatũ mortale: ſed ꝙ ſit incongruũ. Multa. n. ad * munditiã carnis ꝑtinentia exigebant̃ de neceſſitate præcepti in veteri lege, q̃ carnalibus dabat̃, quæ in noua lege non exiguntur, quæ eſt lex Spiritus. *Al. emũdationem.

ARTICVLVS VII. 269

Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore feſtiuo.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. videtur, quòd non teneatur tempore feſtiuo reddere debitũ. Quia peccantes & conſentientes, pariter puniũtur: vt patet Roma. 1. ſed ille qui reddit debitum, cõſentit petenti, qui peccat: ergo & ipſe peccat.

¶2 Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum & ita ad aliquod tempus determinatũ; ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet, ſicut nec eo tempore quo tenetur tẽporali domino ad ſpeciale obſequium.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1. Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tẽpus vt va-

cetis orationi. Ergo qñ coniunx petit, reddendũ eſt ei.

RESPONDEO dicẽdum, q cum mulier habeat poteſtatem in corpore viri, quantum ad actum generationis ſpectat, & econuerſo, tenetur vnus alteri debitũ reddere quocunq; tpe, & quacunq; hora: ſalua debita honeſtate quæ in talibus exigitur, quia non oportet, q ſtatim, in publico reddat debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q ille quatum in ſe eſt nõ conſentit, ſed id quod ab eo exigitur inuitus & cum dolore reddit: & ideo non peccat. Hoc. n. eſt ꝓpter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt ſemper petenti debitum reddatur, ne aliqua occaſio peccati detur.

De re 33 q. 5. ca. 1 dicas vir.

AD SECVNDVM dicendum, q non eſt aliqua hora determinata ad orandum, quin poſſit recompenſari in alijs horis: & ideo obiectio non cogit.

QVAESTIO LXV.

De pluralitate vxorum, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de pluralitate vxorũ.

Circa quod quæruntur quinque.

Primo, vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

Secundo, vtrum aliquando fuerit licitum.

Tertio, vtrum hře concubinã ſit contra legẽ naturæ.

Quarto, vtrum accedere ad concubinam, ſit peccatũ mortale.

Quinto, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

270

In 4 diſ. 33. q. 1. ar. 1. & ſeqq.

AD PRIMVM ſic proceditũ. videtũ, q habere plures vxores non ſit contra legem naturæ. Conſuetudo. n. legi naturali non præiudicat: ſed habere plures vxores peccatum non erat, qñ mos erat, vt Aug. * dicit, & habetur in litera: † ergo habere plures vxores non eſt contra legem naturæ.

* In lib. de bono coniu. c. 15. to. 6. † li. 4 ſent. di. 33 parag. A. * In lib. de bono cõiu. c. 15. to. 6.

2 Præterea, Quicunque facit contra legem naturæ, facit contra præceptum, quia ſicut lex ſcripta hẽt ſua præcepta, ita & lex naturæ: ſed Augu. * dicit, q habere plures vxores non erat contra præceptũ, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non eſt contra legem naturæ.

3 Præterea Matrimoniũ principaliter ordinatũ ad ꝓlis ꝓcreationẽ ſed vnus põt ex pluribus prolem accipere plures fœcundando: ergo non eſt contra legem naturæ habere plures vxores.

4 Præterea, Ius naturale eſt, quod natura oĩa animalia docuit, vt in principio Digeſtorum * dicitur: ſed natura non docuit hoc omnia animalia, q ſit tm̃ vna vnius, cum vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungatur: ergo non eſt contra legẽ naturæ habere plures vxores.

In dig. ſt. vbi eri li. 1 t. 1. l. 1, circa princip. In 2. de generatione animal. c. 4.

5 Præterea, Secundum Philoſoph. * in 15. de Aïalibus, in gñatione ꝓlis mas ſe habet ad fœminã, ſicut agens ad patiens & artifex ad materiam: ſed non eſt contra ordinẽ naturæ, q vnũ agens in plura patiẽtia agat, aut vnus artifex ex diuerſis materijs operetur: ergo nec ẽ contra legẽ naturæ, q vnus vir plures vxores habeat.

6 SED CONTRA, Illud pcipuè videtur eſſe de iure naturali quod homini in inſtitutione humanæ naturæ inditum eſt: ſed q ſit vna vnius in ipſa inſtitutione humanę naturæ, eſt ei inditum, vt patet Ge. 2. Erũt duo in carne vna: ergo eſt de lege naturæ.

7 Præterea, Contra legem naturæ eſt q homo ſe ad impoſſibile obliget, & vt quod vni datum eſt, alteri detur: ſed homo contrahens cum vna vxore, ſui corporis poteſtatem ei tradit, vt neceſſe ſit reddere debitũ cum petierit: ergo contra legem naturæ eſt, q poſtea alteri poteſtatem ſui corporis tradat, quia nemo poſſet ſimul vtrique reddere debitum, ſi ſimul peterent.

8 Præterea, De lege naturæ eſt, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: ſed vir nullo modo vellet q vxor alium virum haberet: ergo contra legem naturæ faceret, ſi vxorem aliam ſuperduceret.

9 Præterea, Quicquid eſt contra naturale deſideriũ eſt contra legẽ naturæ: ſed zelus viri ad vxorẽ, & vxoris ad virũ naturalis eſt, quia in oĩbus inuenitur: ergo cum zelus ſit amor non patiens conſortium in amato, videtur, q contra legem naturæ ſit q plures vxores habeant vnum virum.

RESPONDEO dicendũ, q oĩbus rebus naturalibus inſunt quædam principia, quibus non ſolũ operationes ꝓprias efficere poſſint, ſed quibus etiam eas conuenientes fini ſuo reddant, ſiue ſint actiones, q̃ conſequãtur rẽ aliquam ex natura ſui gñis, ſiue ex natura ſpeciei, vt magneti competit ferri deorſum ex natura ſui gñis. & attrahere ferrũ ex natura ſuæ ſpeciei. Sicut aũt in rebus agentibus ex neceſſitate naturæ, principia actionum ſunt ipſæ formæ, à qbus operationes ꝓpriæ ꝓdeunt conuenientes fini: ita in his q̃ cognitionẽ participant, principia agendi ſunt cognitio & appetitus. vñ oportet, q in vi cognitiua ſit naturalis conceptio, & in vi appetitiua, naturalis inclinatio, qbꝰ operatio cõueniens gñi ſiue ſpeciei, reddatũ cõpetẽns fini. Sed quia hõ inter cætera aïalia rõnem finis cognoſcit & ꝓportionem operationis ad finem, ideo naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum, cõuenienter lex naturalis, vel ius naturale dr̃, in cæteris aũt aïalibus, æſtimatio naturalis vocatũ. Bruta. n. ex vi naturæ impelluntur ad agendũ, conuenientes actiones magis q̃ regulentur, quaſi proprio arbitrio agentia. Lex ergo naturalis nihil aliud ẽ, q̃ conceptio hoĩ naturaliter indita, qua dirigitur ad cõuenienter agendum in actionibus proprijs, ſiue competant ei ex natura gñis; vt gñare, comedere, & ſimilia, ſiue ex natura ſpeciei, vt ratiocinari, & huiuſmodi. Oẽ aũt illud quod actionẽ inconuenientẽ reddit fini, quẽ natura ex * opere aliquo intendit, contra legẽ naturæ eſſe dicĩt, poteſt aũt actio non coueniens eſſe fini, vel principali, vel ſecundario, & ſiue ſic, ſiue ſic, hoc contingit dupliciter. Vno modo, ex aliquo quod oĩno impedit finem, vt nimia ſuꝑfluitas, aut defectus comeſtionis impedit ſalutẽ corporis quaſi principalem finẽ comeſtionis, & bonam habitudinẽ in negotijs exercẽdis qui eſt finis ſecundarius comeſtionis. Alio mõ, ex aliquo quod facit difficilem aut minus decentem ꝑuẽtionem ad finem principalem vel ſecundariũ, ſicut inordinata comeſtio, quantũ ad tp̃s indebitũ. Si ergo actio ſit inconueniens fini, quaſi oĩno prohibens finẽ principalem directe, per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ quæ ſunt in operabilibus, ſicut cões animi conceptiones in ſpeculatiuis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocunque modo, aut ẽt principali, vt faciens difficilem vel minus congruã peruentionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis, q̃ ex primis deriuãtur, ſicut cõcluſiones in ſpeculatiuis, ex principijs ꝑ ſe notis fidem habent, & ſic dicta actio cõtra legem naturæ eſſe dr̃. Matrimonium ergo hẽt pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidẽ finis competit hoĩ ſm naturam ſui generis, vnde & alijs animalibus eſt communis, vt dicitur in 8. Ethicor. * & ſic bonum matrimonij aſſignatur proles, ſed pro fine ſecundario, vt dicit Philoſophus, † habet in hoibus ſolis communicationem operum, q̃ ſunt neceſſaria in vita, vt ſupra dictũ * eſt, & ſm hoc fidem ſibi inuicem debent, q̃ eſt vnum de bonis matrimonij. Habet vlterius alium finem, inquantum eſt inter fideles, ſ. ſignificationem Chriſti & Eccleſiæ, & ſic bonum matrimonij dicitur ſacramentum. Vnde primus finis reſpõdet matrimonio hominis, inquantum eſt animal, ſecundus, ĩquantum eſt homo, tertius, inquantũ eſt fidelis. Plura

* Al. operationẽ aliquam

* li. 8. c. 12 à med. † li. 8 ethi. c. 12. a med. * Q. 41. art. 1. arg.

litas

litas ergo vxorũ, neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit matrimonij primũ finẽ, cũ vnus ſufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filijs ex his natis. Sed ſecundariũ finẽ & ſi nõ totaliter tollat, tñ multũ impedit, eo ꝙ nõ facile põt eẽ pax ĩ familia, vbi vni viro plures vxores iunguntur, cũ nõ poſſit vnus vir ſufficere ad ſatisfaciendũ pluribus vxoribus ad votũ, & ẽt qa cõicatio pluriũ in vno officio, cauſat litẽ, ſicut figuli corrixantur adinuicẽ. & ſimiliter plures vxores vnius viri. Tertiũ aũt finẽ totaliter tollit, eo qđ ſicut Xp̃s eſt vnus, ita & Eccleſia, vna. & iõ patet ex dictis, * ꝙ pluralitas vxorũ quodãmõ, eſt cõtra legẽ naturæ, & quodãmõ nõ.

Hoc eodẽ corp.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ conſuetudo nõ præiudicat legi naturæ, quantũ ad prima præcepta ipſius quæ ſunt quaſi cões animi conceptiones in ſpeculatiuis, ſed ea q ex iſtis trahuntur vt concluſiones, conſuetudo auget, vt Tullius † dicit in tertio Rhetoricorum & ſimiliter etiam minuit: & huiuſmodi eſt præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

† Cicero li. 3 ad Herenniũ à me. minuit.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut Tullius* dicit, res à natura pfectas, & conſuetudine approbatas legum virtus & religio ſanxit: vnde patet qđ illa q lex naturalis dictat quaſi ex primis principijs legis naturæ deriuata, non habent vim coactiuam per modum præcepti abſolutè, niſi poſtquã lege diuina & humana ſancita ſunt: & hoc eſt quod dicit Auguſtinus* qđ nõ faciebant contra præceptum, quia nulla lege erat ꝓhibitũ.

** li. 2. de Inuent. aliquãtulum ante finẽ.*

** In li. de bono coniugali capi. 15. to. 6.*

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis.

AD QVARTVM dicendũ. ꝙ ius naturale multipliciter accipit. Primò n. aliqđ ius dr̃ naturale ex principio, qa a natura eſt inditũ: & ſic definit Tullius † in 2. Rhetoricorũ dicens: Ius naturale eſt qđ nõ opinio genuit, ſed vis qđã innata inſeruit. Et qa ẽt in rebus naturalibus dñr aliqui motus naturales, non qđ ſint ex principio intrinſeco, ſed qa ſunt a principio ſuperiori mouẽte (ſicut motus q ſunt in elemẽtis ex impreſſione corporũ cœleſtiũ naturales dñr, vt Cõmentator dicit ĩ tertio de Cœlo & Mũdo) & iõ ea q ſunt de iure diuino dñr eſſe de iure naturali, cũ ſint ex impreſſione & infuſione ſuperioris principij ſ. dei: & ſic accipit ab Iſidoro,* q dicit qđ ius naturale eſt, qđ in lege & in Euãgelio continetur. Tertio, dr̃ ius naturale non ſolũ à principio ſed à natura, qa de naturalibus eſt, & qa natura contra rõnẽ diuidit. a qua hõ eſt homo: ſtrictiſſimo mõ accipiẽdo ius naturale, illa q ad homines tantũ ptinent & ſi ſint de dictamine naturalis rõnis, non dñr eſſe de iure naturali ſed illa tantũ q naturalis rõ dictat de his quæ ſunt homini aliiſq; cõia: & ſic datur dicta definitio, ſ. ius naturale eſt qđ natura oĩa aĩalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non ſit contra ius naturale tertio mõ acceptum, eſt tamen contra ius naturale ſcđo mõ acceptũ, quia iure diuino prohibetur: & ẽt contra ius naturale primo modo acceptũ. vt dictis* patet, quia natura dictat hoc cuilibet animali ſm modum conuenientẽ ſuæ ſpeciei. Vnde ẽt quædam animalia in quibus ad educationẽ prolis requiritur ſolicitudo vtriuſque, ſ. maris & fœminæ naturali inſtinctu ſeruant cõiunctionẽ vnius ad vnũ, ſicut patet in turture & colũba, & huiuſmodi.

ĩ corp. art.

† li. 2 d Inuẽt. aliquã tulum ante finem.

li. 5. Etym. cap. 5.

Aug. de nuptijs & concup. li. 1. c. 9. tom. 7.

In corp.

Sed quia rõnes inductæ in contrarium, vĩr oſtendere quod pluralitas vxorũ ſit contra prima principia legis naturæ. idõ ad eas reſpondendum eſt & dicendum AD SEXTVM, quod natura humana abſque omni defectu inſtituta eſt: & iõ non ſolum ſunt indita ei illa ſine qbus matrimonii finis principalis eſſe non põt, ſed ẽt illa, ſine qbus ſecundarius finis matrimonii ſine difficultate haberi non poſſet, & hoc mõ homini in ipſa ſui inſtitutione hr̃e vnam vxorẽ ſufficit, vt ex dictis* patet.

In cor. ar.

AD SEPTIMVM dicendũ, ꝙ uir ꝑ matrimoniũ non dat ſui corporis poteſtatem uxori quantum ad oĩa, ſed ſolum quantum ad illa q matrimonium requirit: non aũt requirit matrimonium ut quolibet tpe uxori petenti uir debitũ reddat niſi quantum ad id, ad quod matrimonium principaliter eſt inſtitutũ, ſ. ad bonum prolis, & hoc eſt quantum ſufficit ad impregnationẽ. Requirit aũt hoc matrimonium, quantum eſt ad remedium inſtitutum quod eſt ſecundarius ipſius finis ut quolibet tẽpore debitũ petenti reddatur: & ſic patet ꝙ accipiens plures uxores non ſe obligat ad impoſſibile, conſiderato principali fine matrimonij; & ideo pluralitas uxorum non eſt contra præcepta prima legis naturæ.

AD OCTAVVM dicendum, quòd illud præceptũ legis naturæ Quod tibi nõ uis fieri, alteri ne feceris. debet intelligi eadẽ proportione ſeruata. Nõ enim ſi Prælatus nõ vult ſibi reſiſti à ſubdito, ipſe ſubdito reſiſtere nõ dẽt. Et iõ nõ oportet ex vi illius pcepti, ꝙ ſicut vir non vult qđ vxor ſua hẽat aliũ virũ, qđ ipſe non hẽat aliam vxorẽ, qa vnũ virũ hr̃e plures vxores nõ eſt contra prima pcepta legis naturæ. vt dictũ* eſt. Sed vnã vxorẽ hr̃e plures viros eſt contra pcepta prima legis naturæ eo qđ ꝑ hoc quantũ ad aliqđ totaliter tollit & quãtũ ad aliqd impeditur bonum prolis, qđ eſt principalis matrimonij finis. In bono n. prolis intelligitur non ſolũ procreatio ſed ẽt educatio. Ipſa n. procreatio prolis & ſi non totaliter tollatur, quia contingit poſt impregnationẽ primã iterũ mulierẽ impregnari, vt dr̃ in nono de aĩalibus,* tñ multum impeditur, quia uix põt accidere quin corruptio accidat, quantum ad vtrunq; fœtum vel quantum ad alterũ: ſed educatio totaliter tollitur, qa ex hoc ꝙ vna mulier plures maritos haberet, ſequeretur incertitudo prolis reſpectu patris, cuius cura neceſſaria eſt ĩ in educando. Et iõ nulla lege vel cõſuetudine eſt ꝑmiſſum, vnã mulierẽ habere plures viros ſicut econuerſo.

In prima reſpõſione.

li. 7. de hiſtoria Animaliũ c. 4. declinando ad finem.

In Decret. 32. q. 4.

AD NONVM dicendũ. ꝙ naturalis inclinatio in appetitiua ſequit naturalẽ conceptionẽ in cognitione: & qa non ita eſt contra cõceptionẽ naturalẽ, qđ vir hẽat plures vxores ſicut ꝙ vxor hẽat plures viros iõ affectus vxoris nõ tantũ refugit conſortiũ in viro, ſicut econuerſo: & iõ tam in hominibus, q̃ in alijs animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quam econuerſo.

ARTICVLVS II. 271

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures uxores.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vĩ, ꝙ hr̃e plures vxores non potuerit eſſe aliqñ illicitũ. Quia ſm Philoſophum † in ſecundo Ethicorum, Ius naturale ſp & vbique hẽt naturalẽ potentiã eandẽ: ſed iure naturali prohibetur pluralitas vxorũ, vt ex dictis patet:* ergo ſicut modo non licet, ita nunquam licuit.

li. 5. Ethi. 7. i princ.

Art præ.

¶2 Præterea. Si aliqñ licuit, hoc non fuit: niſi quia vel ꝑ ſe licitũ erat, vel ꝑ aliquam diſpenſationẽ. Nõ primo mõ, quia ẽt nunc licitũ eſſet. Nec ſecundo mõ, quia ſm Auguſtinum, † Deus, cum ſit naturæ conditor, non facit aliquid contra rõnes, q̃s naturæ inſeruit: cum ergo naturæ noſtræ Deus inſeruerit, quod ſit vna vnius,* videtur ꝙ ipſe contra hoc nunquam diſpenſauerit.

li. 26. contra Fauſtũ ca 3. ante med. to. 6.

** Art. pc. al. 4 & 5.*

¶3 Præterea, Si aliqđ eſt licitũ ex diſpẽſatione, hoc nõ licet niſi illis quibus diſpenſatio fit: non aũt legitur aliqua diſpenſatio cõis in lege cũ omnibus facta: cũ ergo oẽs cõiter qui volebant, plures vxores acciperent in ueteri Teſtamento, nec ex hoc reprehendantur, * à lege uel à Prophetis, non uidetur ꝙ fuerit ex diſpẽſatione licitũ.

¶4 Præterea, Vbi eſt eadẽ cauſa diſpenſationis dẽt eadẽ diſpenſatio fieri: ſed cauſa diſpenſationis nõ põt alia poni, q multiplicatio prolis ad cultũ Dei, quæ ẽt nunc neceſſaria eſt: ergo adhuc talis diſpenſatio duraret, præcipuè cum non legatur reuocata.

** Aliàs,*

¶5 Præterea, In diſpenſatione nõ dẽt prætermitti maius bonum ꝓ minus bonum: ſed fides & ſacramentum quæ non uidentur poſſe ſeruari in matrimonio, quo unus pluribus uxoribus coniungitur, ſunt meliora quàm prolis multiplicatio, ergo intuitu huius multiplicationis diſpenſatio prædicta fieri non debuiſſet.

SED CONTRA, Ad Galatas tertio dicitur, ꝙ lex propter præuaricatores poſita eſt: vt ſcilicet eos pro-

hiberet, ſed lex vetus fecit mentionem de pluritate vxorum ſine aliqua eius prohibitione, vt patet deutero. viceſimo, Si habuerit homo duas vxores, &c. ergo habẽdo duas vxores, nõ erãt ꝓuaricatores, & ita erat licitum.

¶ Præterea Hoc idem videtur exemplo ex ſanctis Patribus qui plures leguntur habuiſſe vxores, cum deo eſſent acceptiſſimi, ſicut Iacob, & Dauid, & plures alij: ergo aliquando fuit licitum.

Q. præſenti art. præc. i reſpõ ad 7. & 8.
Decr. di 29. et cauſa 32. q. 4. cap. 2.
li. 1. c. 3. in prin. & c. 7 circa fi.
Id patet ex Innoc. 3. in Decretal. lib. 4. ti. 19. & ex Augu. de bono cõiug. cap. 7. tom. 6.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut ex dictis * patet, pluralitas vxorum dĩ eſſe contra legem naturæ, nõ quantum ad prima præcepta eius, ſed quantũ ad ſecunda, q̃ quaſi concluſiones, à primis ꝓceptis deriuanĩ. Sed qa actus humanos variari* oportet ſm diuerſas cõditiones pſonarũ & tporum & aliarũ circũſtantiarum, ideò concluſiones pdictæ a primis legis naturæ ꝓceptis non ꝓcedunt*, vt ſp efficaciã habentes, ſed in maiori parte talis eſt enim tota* materia moralis, vt patet p Philoſophum * in lib Ethico. & iõ vbi eorũ efficacia deficit licite ea ꝓtermitti pñt. Sed qa non eſt facile determinare hmõi varietates, iõ illi, ex cui* auctoritate lex efficacia hẽt, reſeruanĩ vt licentiã ꝓbeat legẽ ꝓtermittẽdi in illis caſibus ad quos legis efficacia ſe extendere non dẽt: & talis licentia diſpẽſatio dicitur. * Lex aũt de vnitate vxoris nõ eſt humanitus. ſed diuinitus inſtituta, nec vnquã verbo aut literis tradita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia q̃ ad legẽ naturæ qualitercũq; ptinent: & iõ in hoc à ſolo deo diſpenſatio fieri potuit p inſpirationẽ internam q̃ quidẽ principaliter Patribus ſanctis facta eſt, & p eorũ exẽplum ad alios deriuata eſt eo tpe, quo oportebat prædictũ naturæ ꝓceptũ ꝓtermitti, vt maior eſſet multiplicatio prolis ad cultũ dei educandæ Sp enim principalior finis magis obſeruandus eſt, q̃ ſecũdarius. Vnde cũ bonum prolis ſit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio neceſſaria erat, * debuit negligi ad tp̃s impedimentum, quod poſſet in ſecundarijs finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur vt ex dictis* patet.

Aliàs debebat.
In cor. ar. præced.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ius naturale ſemper & vbique quantũ eſt de ſe, habet eandem potẽtiam: ſed p accidens, pp aliquod impedimentum, quandoque & alicubi põt variari, ſicut ibidẽ Philoſophus † exemplum ponit de alijs rebus naturalibus. Semper. n. & vbique dextra eſt melior quàm ſiniſtra ſm naturam: ſed per aliquod accidens contingit aliquem eſſe ambidextrum, quia natura noſtra variabilis eſt, & ſimiliter etiam eſt de naturali iuſto. vt ibidẽ Philoſophus dicit.*

li. 5. Eth. c. 7. in medio.
eodẽ li. 5. cap. 7.
† In Decretal. li. 4. tit. 19. c. Gaudemus circa med.
In cor. ar.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ in decret. † quadã de diuotijs dicitur, quod nunquam licuit plures habere vxores ſine diſpẽſatione p diuinã inſpirationem habita, nec tamen talis diſpenſatio datur contra rationes quas Deus naturæ inſeruit, ſed præter eas: qa rationes illę nõ ſunt ordinatæ ad ſemper, ſed vt in pluribus, vt dictũ eſt* ſicut etiam non eſt contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea quæ frequenter ſolent euenire.

AD TERTIVM dicendum, quòd qualis eſt lex talis debet eſſe diſpenſatio legis: vnde quia lex naturæ eſt cordibus impreſſa, non oportuit diſpenſationem eorũ quæ ad legem naturæ pertinent, lege ſcripta dari, ſed p internam inſpirationem fieri.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ veniente Chriſto fuit tempus plenitudinis Gratiæ Chriſti, per quam cultus dei in omne gentes ſpirituali propagatione diffuſus eſt: & ideo non eſt eadem ratio diſpenſationis, quæ erat ante Chriſti aduentum, quando cultus dei carnali propagatione multiplicabatur & conſeruabatur.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ proles, ſm quod eſt bonum matrimonij includit fidem ad deum ſeruandã, quia ſecundum quod proles expectatur ad cultum dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad deum ſeruanda eſt potior, quàm fides vxori ſeruanda, quæ ponitur bonum matrimonij, & quam ſignificatio quæ pertinet ad ſacramentum, quia ſignificatio ad fidei cognitionem ordinatur. Et ideo non eſt inconueniens ſi propter bonum prolis, aliquid detrahitur alijs duob* bonis: nec tamen omnino tolluntur, quia & fides manet ad plures. & ſacramentum aliquo mõ, quia quamuis non ſignificaretur coniunctio Chriſti ad Eccleſiam in quantum eſt, vna, ſignificatur tamen diſtinctio graduũ in Eccleſia per pluralitatem vxorum quæ quidem non ſolum eſt in Eccleſia militante, ſed etiam in triumphãte. Et ideo illorum matrimonia aliquo modo * ſignificant coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam, non ſolum militantem, vt quidam dicunt, ſed etiam triumphantẽ, in qua ſunt diuerſæ manſiones.

Al. ſignificabant.

ARTICVLVS III.

Vtrum habere concubinam ſit contra legem naturæ. 272

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ habere concubinam non ſit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non ſunt de lege naturæ: ſed fornicatio prohibetur Actu 15. inter alia cęremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gentibus imponebantur: ergo fornicatio ſimplex, quæ eſt acceſſus ad concubinam, non eſt contra legem naturæ.

¶ 2 Præterea, Ius poſitiuum à naturali iure profectum eſt vt Tullius † dicit ſed ſm ius poſitiuũ fornicatio ſimplex non prohibebatur, imò potius in pęnam ſecundũ antiquas leges, mulieres lupanaribus tradendæ condẽnabantur: ergo habere concubinam, non eſt contra legem naturę.

li. 2. de Inuẽt. aliquãtulum ante finem.

¶ 3 Præterea, Naturalis lex nõ prohibet quin illud qđ datur ſimpliciter, poſſit dari ad tempus & ſm quid: ſed vna mulier, ſoluta poteſt dare viro ſoluto, in perpetuũ ſui corporis poteſtatem, vt ea vtatur licite cum voluerit: ergo non eſt contra legem naturæ, ſi dederit ei poteſtatem ſui corporis ad horam.

¶ 4 Præterea, Quicunque re ſua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam ſed ancilla eſt res domini: ergo ſi dominus ea utatur ad libitum, nulli facit iniuriam: & ita habere concubinam, non eſt contra legem naturæ.

¶ 5 Præterea, Quilibet poteſt alteri dare quod ſuũ eſt: ſed vxor habet poteſtatem in corpore viri, vt patet prima Corin. ſeptimo: ergo ſi vxor velit, vir poterit alteri mulieri coniungi ſine peccato.

SED CONTRA, Secundum omnes leges filii q de concubina naſcũtur, ſunt vituperabiles: ſed hoc nõ eſſet niſi cõcubitus, ex quo oriũtur, eſſet naturaliter turpis: ergo habere concubinam, eſt contra legem naturæ.

¶ Præterea, Matrimonium eſt naturale:* ſed hoc non eſſet, ſi ſine præiudicio legis naturæ homo poſſet coniungi mulieri præter matrimonium. ergo contra legẽ naturæ eſt, concubinam habere.

Sup. di. 41 art. 1.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut ex dictis* patet, illa actio dr̃ eſſe contra legem naturæ, q̃ non eſt cõueniẽs fini debito, quem natura intẽdit, ſiue quia non ordinatur in ipſum p actionẽ agẽtis, ſiue quia de ſe eſt improportionata illi. Finis aũt, quẽ natura ex tali cõcubitu intendit, eſt proles procreanda & educanda, & vt hoc bonũ q̃reretur, poſuit delectationẽ in concubitu, vt Conſtantinus dicit. Quicunq; ergo concubitu vtitur pp delectationẽ, q̃ in ipſo eſt, nõ referẽdo in finẽ a natura intentũ, cõtra naturã facit, & ſimiliter ẽt niſi ſit talis cõcubitus, q ad illũ finẽ cõueniẽter ordinari poſſit. Et qa res a fine plurimũ nominantur tanquã * ab optimo, ſicut cõiunctio matrimonij à prolis bono nomẽ accepit, qđ p matrimoniũ principaliter q̃ritur. ita cõcubina nomen illam coniunctionem exprimit, qua ſolus concubitus pp ſeipſum quæritur. Et ſi ẽt aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen eſt conueniens ad prolis bonum, in quo non ſolum intelligitur ipſius procreatio, p quam proles eſſe accipit: ſed et educatio & inſtructio, per quam accipit nutrimentum & diſciplinã à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur,

Ar. 1. huius quæſt. cor p.
Aliàs à potiori.

li. 8. cap. 11 & 12. tenentur ſm Philoſophum in 8. Ethic.* Cum autem educatio & inſtructio proli à parentibus debeantur ꝑ longum tẽpus, exigit lex naturæ, vt pater & mater in longum tempus commaneant ad ſubueniendum communiter proli. Vnde & aues quæ communiter pullos nutriunt, ante completã nutritionem non ſeparant̃ à mutua ſocietate, quę incipit à concubitu vel in concubendo. Hæc autẽ obligatio ad commanendũ fœminã marito, matrimoniũ facit: & ideo patet, quod accedere ad mulierẽ non iunctam ſibi matrimonio, quæ cõcubina vocatur, eſt contra legem naturæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in Gentibus quantum ad multa, lex naturæ obfuſcata erat. Vnde accedere ad concubinam, malũ non reputabant, ſed paſſim fornicatione quaſi re licita vtebãtur: ſicut & alijs, quæ erant contra cæremonias Iudæorum, quamuis nõ eſſent contra legẽ naturæ. Et ideo Apoſtoli immiſcuerũt ꝓhibitionẽ fornicationis cæremonialib⁹, ꝑ diſcretionẽ, q̃ erat in vtroque inter Iudæos & Gentiles.

De qua ad 1. AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ex prædicta* obſcuritate, ſ. in quam ceciderunt Gentiles, Deo debitam gloriam non reddentes, vt dicitur Rom. 1. lex illa proceſſit, & non ex inſtinctu legis naturæ: vnde præualẽte Chriſtiana religione, lex illa extirpata eſt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in aliquibus ſicut nihil inconueniens ſequitur, ſi rem aliquam, quã quis in poteſtate habet, alteri ſimpliciter tradat; ita ẽt nec ſi tradat ad tẽpus & ſic neutrũ eſt cõtra legẽ naturæ. ita autẽ non eſt in propoſito: & ideo ratio non ſequitur.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd iniuria iuſtitiæ opponitur: lex autem naturalis nõ ſolũ prohibet iniuſtitiam, ſed etiam oppoſita omniũ virtutũ. Sicut cõtra legem naturæ eſt, ꝙ aliquis immoderatè comedat, quãuis talis rebus ſuis vtens, nulli iniuriam faciat. Et præterea ancilla quamuis ſit res domini ad obſequium, non eſt tamen res ſua ad concubitũ: & iterũ intereſt qualiter quiſque re ſua vtatur; facit. n. talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonũ non ſufficienter talis cõiunctio ordinatur, vt dictum * eſt.

Augu. ſer. 164. de tẽp. — In cor. art.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ mulier habet poteſtatẽ in corpore viri non ſimpliciter quantũ ad omnia, ſed ſolum quantũ ad matrimoniũ: & ideo nõ põt contra * bonũ matrimonij corpus viri alteri tradere.

*Al. vſum.

274

ARTICVLVS IIII.

Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ accedere ad concubinam nõ ſit peccatum mortale. Maius. n. peccatum eſt mendaciũ, quàm fornicatio ſimplex, quod patet ex hoc, quòd Iudas ꝗ fornicationẽ non horruit cum Thamar committere, recuſauit mendacium, dicẽs. Certè mendacij arguere nos non poteſt: ſed mendacium non ſemper eſt peccatum mortale: ergo neque fornicatio ſimplex.

Gen. 38.

¶ 2 Præterea, Peccatũ mortale morte puniri debet, ſed lex vetus non puniebat concubitũ concubinæ morte, niſi in aliquo caſu: vt patet Deut. 24. ergo nõ eſt peccatum mortale.

¶ 3 Præterea, Secundũ Gre. peccata carnalia ſunt minoris culpæ, quam ſpiritualia. ſed non omnis ſuperbia aut auaritia (quę ſunt peccata ſpiritualia) eſt peccatũ mortale: ergo non omnis fornicatio (quę eſt peccatum carnale) eſt mortale peccatum.

¶ 4 Præterea, Vbi eſt maius incitamentũ, ibi eſt minus peccatũ, qa magis* peccat q minori tentatione vincitur: ſed concupiſcentia maximè inſtigat ad venerea: ergo cum actus gulę non ſemper ſit peccatum mortale, nec fornicatio ſimplex erit mortale.

Tho. in 4. di. 16. q. 3. ar. 1. q. 2. corp.

SED CONTRA, Nihil excludit à regno Dei niſi peccatum mortale. ſed fornicarij excludũtur à regno Dei, vt patet primę ad Cor. 6. ergo fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale.

¶ Prẽterea, Sola peccata mortalia, crimina dicuntur: ſed omnis fornicatio eſt crimen, vt patet Tobiæ. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & prẽter vxorem tuã nunquam patiaris crimen ſcire.

RESPONDEO dicendũ, q̃ ſicut in Secundo libro dictũ * eſt. Illi actus ex ſuo genere ſunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominẽ violatur: hæc. n. ſunt contra duo prẽcepta charitatis, quæ eſt animæ vita: & ideo cũ concubitus fornicarius tollat debitam ordinationẽ parentis ad prolẽ, q tam natura ex concubitu intendit, nõ eſt dubiũ, quin fornicatio ſimplex, de ſui ratione eſt peccatum mortale, ẽt ſi lex ſcripta non eſſet.

*Th. in 2. Sen. di. 40. q. 1. ar. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ frequẽter homo qui non vitat peccatum mortale, vitat aliquid peccatum veniale, ad quod non habet tm̃ incitamentum, & ita ẽt Iudas mendacium vitauit, fornicationem nõ vitans, quamuis illud mendacium pnicioſum fuiſſet, iniuriam habens annexam, ſi promiſſum nõ reddidiſſet.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ peccatũ nõ dr̃ mortale, qa morte tẽporali puniatur, ſed qa puniꝛ morte æterna: vnde ẽt furtũ qđ eſt peccatum mortale, & multa alia, interdum non puniuntur ꝑ leges temporali morte: & ſimiliter etiam eſt de fornicatione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut non quilibet motus ſupbiæ eſt peccatũ mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, qa primi motus luxuriæ & huiuſmodi, ſunt peccata venialia, & etiã concubitus matrimonialis interdum: ſed tñ aliqui luxuriæ actus ſunt peccata mortalia aliqbus motibus ſupbiæ venialibus exiſtentibus, qa in verbis Greg.* inductis intelligitur cõparatio vitiorũ ſm genus. non quantum ad ſingulos actus.

*in arg. 3.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ illa circunſtantia efficacior eſt ad aggrauandum, q̃ magis appropinquat ad ſpeciẽ peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam eſt, grauitatem habet maiorẽ, quàm inordinata comeſtio, cũ ſit circa ea quæ pertinent ad fouendũ
fœdus ſocietatis humanæ: & ideo ratio non ſequitur. 273

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM ſic procedit. Videtur, ꝙ aliquando licitũ fuerit cõcubinã habere. Sicut. n. habere vnam vxorẽ eſt de lege naturæ, ita non habere concubinam: ſed aliquando licuit plures vxores habere: ergo & habere concubinam.

¶ 2 Præterea, Non poteſt aliqua ſimul eſſe ancilla & vxor: vñ ſm legẽ ex hoc ipſo ꝙ ancilla in matrimoniũ ducebaꝛ, libera reddebaꝛ: ſed aliq amiciſſimi Deo legũtur ad ſuas acceſſiſſe ancillas, ſicut Abrahã & Iacob: ergo illæ nõ erãt vxores: & ſic aliquñ licuit cõcubinas hr̃e.

¶ 3 Præterea, Illa q̃ ĩ matrimoniũ ducit, nõ põt eijci, & fili⁹ ei⁹ dẽt ẽe hęreditatis pticeps: ſed Abrahã eiecit Agar, & fili⁹ ei⁹ nõ fuit hęres: ergo ñ fuit vxor Abrahę.

SED CONTRA, Ea q̃ ſunt cõtra ꝓcepta Decalogi, nũquã licuerũt: ſed hr̃e cõcubinã eſt cõtra ꝓceptũ Decalogi, ſ. Non mœchaberis: ergo nunquam fuit licitum.

¶ Præterea, Ambroſius† dicit in li. de Patriarchis. Viro non licet quod mulieri non licet: ſed nunquam licuit mulieri ad aliũ virum accedere, dimiſſo viro proprio: ergo nec viro vnquam licuit concubinã habere.

†In li. 1. de eſt ẽ Abraham ca. 4. parũ ante med. tom. 4.

RESPONDEO dicendum, quod Rabbi Moyſes dicit, quod ante tempus legis, fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc, ꝙ † Iudas cum Thamar cõcubuit. Sed iſta ratio non cogit. Non. n. neceſſe eſt filios Iacob a peccato mortali excuſari, cùm * accuſati fuerint apud patrẽ crimine peſſimo, & in Ioſeph necẽ & venditionẽ conſenſerint. Et ideo dicendũ eſt, ꝙ cũ habere concubinam non matrimonio iunctam ſit contra legem naturæ, * nullo tempore ſecundum ſe licitũ fuit, nec etiam ex diſpenſatione. Sicut enim ex dictis pater,

Gene. 38. — Gene. 37. — *Ar. 3. huius quæſt.

Ar. 3. huius quaeſt. cor. tet,* concubitus cũ ea q̃ non eſt matrimonio iuncta, nõ eſt conueniens actio ad bonũ prolis, q̃d eſt principalis finis matrimonij: & ideo eſt cõtra prima præcepta legis naturæ, q̃ diſpẽſationẽ non recipiũt: vñ vbicũque legitur in veteri Teſtamento, aliquos habuiſſe cõcubinas, quos neceſſe ẽſt à peccato mortali excuſari: oportet eas eſſe matrimonio iunctas, & tñ cõcubinas dici, q̃a aliq̃d habebant de rõne vxoris, & aliquid de ratione concubinæ. Scđm. n. q̃d matrimoniũ ordinat̃ ad ſuũ principalẽ finẽ, qui eſt bonũ prolis, vxor viro coniungitur indiſſolubili coniunctione, vel ſaltẽ diuturna, vt ex dictis patet: * & contra hoc non eſt aliqua diſpenſatio. *Ar. 3 cor.* Sed quantũ ad ſm finẽ, q̃ eſt diſpenſatio familiæ & cõmunicatio operũ, vxor coniungitur viro vt ſocia: ſed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur, in hoc n. poterat eſſe diſpenſatio, cum ſit ſecundarius matrimonij finis: & ex hac etiam parte habebãt ſaliq̃d ſimile concubinis, ratione cuius cõcubinæ noĩabatur. *ar. 1. huius q. ad. 7. & 8. et ar. præſenti.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̄ habere plures vxores nõ ẽ cõtra prima pcepta legis naturæ, ſicut hĩc concubinã vt ex dictis patet: & ideo ratio nõ ſequitur.

AD SECVNDVM. dicẽdũ, q̄ antiqui Patres ea diſpenſatione qua plures habebant vxores, ad ancillas accedebãt vxorio affectu: erãt. n. vxores quãtũ ad principalẽ & primariũ finẽ matrimonij, ſed nõ quãtũ ad illã coniũctionẽ q̃ reſpicit ſecũdariũ finẽ, cui cõditio ſeruitutis opponit̃, cũ nõ poſſit ſimul eſſe ſocia & ancilla. *Q. 67. ar. 6 & corp.*

AD TERTIVM dicẽdũ, q̄ ſicut in lege Moyſi p diſpenſationẽ licebat dare libellum repudij ad euitãdum vxoricidium, vt dicetur: * ita ex eadẽ diſpenſatione licuit Abrahæ eijcere Agar, ad ſignificandum myſteriũ, quod Apoſt. explicat, Gal. 4. Quod ẽt ille filius hæres non fuerit, ad myſterium ptinet, vt ibidẽ patet: & quod Eſau filius liberæ, hæres non fuit, vt patet Romanorum nono. Similiter ẽt pp myſterium factũ fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati, hæredes eſſent. vt Aug: dicit. † quia Chriſto naſcuntur in baptiſmo filij & hæredes tam per bonos, quos libera ſignificat, q̃ per malos miniſtros, qui per ancillas ſignificantur. *† tract. atu 11. in Ioãnem a medio illius. Rom 9.*

QVÆSTIO LXVI.

De bigamia & irregularitate ex ea contracta, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de bigamia & irregularitate ex ea contracta.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, vtrum illi bigamiæ, q̃ ex hoc, q̄ aliquis duas vxores ſucceſſiuè habuerit, ſit irregularitas annexa.

¶Secundo, vtrum irregularitatem contrahat, qui ſimul vel ſucceſſiuè duas vxores habuit.

¶Tertio, vtrum irregularitas contrahatur ex hoc, q̄ aliquis vxorẽ non virginem accipit.

¶ Quarto, vtrum bigamia per baptiſmum ſoluatur.

¶ Quinto, vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bigamiæ irregularitas ſit annexa.

275 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̄ illi bigamiæ, q̃ eſt ex hoc, q̄ aliquis duas vxores ſucceſſiuè habuit, non ſit irregularitas annexa, q̃a multitudo & vnitas conſequũtur ens: cum ergo nõ ens, non faciat multitudinẽ aliquã, ille q̃ habet ſucceſſiue duas vxores, quando vna eſt in eſſe, alia in nõ eſſe, non ex hoc efficitur vir non vnius vxoris, qui ſecũdum Apoſtolum ab Epiſcopatu prohibetur. *Tho. 4. diſ. 27. q. 3. ar. 1. & ſeq.* *1. ad Tim. 3.*

¶ 2 Præterea, Maius ſignum incontinentiæ apparet in eo, qui plures fornicatiuè cognoſcit, quam in eo qui plures vxores ſucceſſiuè habet: ſed ex primo non efficitur aliquis irregularis, ergo nec ex ſecundo.

¶ 3 Præterea, Si bigamia irregularitatem cauſat, aut hoc eſt ratione ſacramenti, aut ratione carnalis copulæ. Sed non rõne primi: quia ſic ſi aliquis cũ vna contraxiſſet per verba de præſenti, & ea mortua ante carnalẽ copulã ſubſecutam duceret aliam, efficeretur irregularis, q̃d eſt contra Decre. Innocen. III. Nec iterum rõne ſecundi, quia ſm hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognoſceret, irregularis eſſet: quod falſum eſt: ergo nullo modo bigamia irregularitatem cauſat. *† In Decr. li. 1. tit. 21 c. debitum, in fine illius.*

RESPONDEO dicendũ q̄ aliquis per ſacramẽtum ordinis miniſter ſacramentorum conſtituitur, & ille qui alijs ſacramenta miniſtrare debet, nullũ defectũ in ſacramẽtis pati debet. Defectus autẽ in ſacramẽto eſt, quãdo ſacramenti ſignificatio integra non inuenit̃. Sacramentũ autem matrimonij ſignificat coniunctionẽ Chriſti ad Eccleſiã q̃ eſt vnius ad vnam. Et ideo requiritur ad perfectam ſignificationẽ ſacramenti, q̄ vir ſit tñ vnius vir, & vxor ſit tñ vnius vxor: & ideò bigamia q̃ hoc tollit, irregularitatẽ inducit. Et ſunt quatuor modi bigamię. Primus eſt, cũ quis plures habet vxores de iure, ſucceſſiuè. Secundus, cũ ſimul habet plures, vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cũ habet plures ſucceſſiuè, vnã de iure, aliã de facto. Quartus, quando viduam ducit in vxorem. Et in omnibus his eſt irregularitas adiuncta. Alia aũt cauſa conſequẽs aſſignatur, quia in illis qui accipiunt ſacramentum ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere; tum quia ſpiritualia miniſtrãt, ſ. ſacramenta tũ quia ſpiritualia docent & in ſpiritualibus occupari debent. Vnde cũ concupiſcentia maximè ſpiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod ſignum concupiſcentiæ permanentis in eis apparere. quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti eſſe noluerunt. Tamen prima ratio eſt melior.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̄ multitudo plurium vxorum ſimul exiſtentiũ, eſt multitudo ſimpliciter: & ideo talis multitudo totaliter ſignificationi ſacramenti repugnat, & propter hoc tollitur ſacramentum. Sed multitudo pluriũ vxorũ ſucceſſiuè, eſt multitudo ſm quid, & ideo non tollit ſignificationẽ ſacramenti totaliter, nec ſacramentum euacuat quantũ ad ſui eſſentiã, ſed quantum ad ſui perfectionẽ, quæ requiritur in illis qui ſunt ſacramentorum diſpenſatores.

AD SECVNDVM dicendũ, q̄ quamuis ſit in fornicarijs maioris concupiſcentiæ ſignũ, non tñ cõcupiſcẽtiæ ita adhærentis: q̃a p fornicationẽ vnus alteri nõ in ppetuũ obligat̃, & iõ non eſt defectus ſacramẽti.

AD TERTIVM dicendum, quod ſicut dictũ * eſt, bigamia cauſat irregularitatẽ, inquantũ tollit perfectam ſignificationẽ * ſacramenti, quę quidem conſiſtit & in coniunctione animorũ, quæ fit per conſenſum, & in coniunctione corporum: & ideo ratione vtriuſq; ſimul oportet eſſe bigamiã q̃ irregularitatẽ faciat. Vnde per Decret. Inno III. † obuiatur ei quod Magiſter * in litera dicit: ſcilicet quod ſolus conſenſus per verba de præſenti ſufficit ad irregularitatem inducendam. *In corp. & ad 2.* *Al. matrimonij.* *† loco citato in arg. 3* ** li. 4 Sent. di. 27 in fi*

ARTICVLVS II.

Vtrũ irregularitas ſit annexa bigamiæ, q̃ . cõtingit ex hoc, q̃d homo hẽt duas vxores, vnam de iure, & alterã de facto. 276

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, quòd irregularitas non ſit annexa bigamiæ, q̃ contingit ex hoc, quòd hõ habet duas vxores, ſimul vel ſucceſſiuè, vnam de iure, & aliã de facto. Quia vbi nullũ eſt ſacramentũ, nõ põt eſſe defectus ſacramenti: ſed qñ aliqs contrahit de facto cũ aliqua, & non de iure, nõ eſt ibi aliq̃d ſacramentũ, q̃a talis comixtio non ſignificat coniũctionẽ Chriſti ad Eccleſiã. ergo cũ irregularitas nõ cõſequat̃ bigamiã niſi pp defectũ ſacramẽti, vr, q̃ òd talẽ bigamiã irregularitas non conſequat̃.

¶ 2 Præterea, Aliquis accedens ad illam, cum qua cõtraxit de facto & non de iure, committit fornicationem, ſi non habeat aliquam vxorem legitimam, vel adulteriũ, ſi habeat: ſed diuidere carnem ſuam in plures per fornicationem vel adulterium non cauſat irregularitatem: ergo nec dictus bigamiæ modus.

¶ 3 Præ-

¶ Præterea, Contingit quod aliquis antequam cognoſcat carnaliter illã cũ qua de iure cõtraxit, cũ alia contrahat de facto, non de iure, & eã carnaliter cognoſcat, ſiue prima mortua, ſiue viuente: talis cõtraxit cũ pluribus, vel de iure, vel de facto, & tñ non eſt irregularis. quia carnem ſuam non diuiſit in plures: ergo ex pdicto * modo bigamiæ nõ contrahitur irregularitas. *In arg. 1.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in duobus ſecũdis modis bigamiæ contrahitur irregularitas: qa quamuis in altero non ſit ſacramentum, eſt tamen quædam ſacramenti ſimilitudo. Vnde iſti duo modi ſunt ſecundarij, & primus eſt principalis ĩ irregularitate cauſãda.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis ibi non ſit ſacramentum, eſt tamen ibi aliqua ſimilitudo ſacramenti quæ nõ eſt in fornicario vel in adulterino concubitu: & ideo non eſt ſimile.

Et per hoc patet ſolutio AD SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ in tali caſu non reputatur bigamus: quia primum matrimonium non habuit pfectã ſignificationem ſuã: tamen ſi p iudicium Eccleſiæ compellat̃ ad primam redire, & eam cognoſcere, ſtatim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, ſed imperfectio ſignificationis.

ARTICVLVS III.

277 *Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc, quod aliquis duci vxorem non virginem.*

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, ꝙ nõ cõtrahat̃ irregularitas ex hoc, ꝙ aliquis ducit vxorem nõ virginem: Quia plus impedit aliquis defectu proprio, quàm alieno: ſed ſi ipſe contrahens nõ ſit virgo, non efficitur irregularis: ergo multò minus ſi vxor eius, virgo non ſit.

¶2 Præterea, Poteſt eſſe ꝙ aliquis deflorauit aliquã, & poſtea ducat eam in vxorem: talis aũt non videt̃ fieri irregularis, quia non diuiſit carnem ſuam in plures, nec etiam vxor eius, & tamen ducit corruptam in vxorẽ: ergo talis modus bigamiæ nõ cauſat irregularitatẽ.

¶3 Præterea, Nullus poteſt contrahere irregularitatẽ niſi voluntarius: ſed aliqs quandoque ducit vxorẽ nõ virginem inuoluntarius, vt qñ credit eam virginẽ eſſe, & poſtea inuenit eam corruptam fuiſſe, cognoſcẽs eã. ergo talis modus non ſemper facit irregularitatem.

¶4 Præterea, Corruptio ſequens matrimonium, eſt vituperabilior, q̃ pcedens: ſed ſi vxor poſtquã eſt conſummatum matrimonium, ab alio cognoſcatur, vir nõ efficitur irregularis: alias puniret̃ ꝓ peccato vxoris, & poteſt etiam eſſe ꝙ poſt q̃ hoc ſciat, reddat ei debitum poſcenti, antequam de adulterio accuſata condemnetur: ergo videtur, ꝙ ille modus bigamiæ non cauſet irregularitatem.

SED CONTRA eſt, quod Greg. * dicit, præcipimus ne vnq̃ illicitas ordinatiões facias, ne bigamũ, aut qui virginem non eſt ſortitus in vxorem, aut ignorantem literas, aut habentẽ quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere. *In regiſt. li. 2. c. 25. ĩ med. & refertur di. 34. c. Præcipimus.*

RESPONDEO dicendum, ꝙ in coniunctione Chriſti & Eccleſiæ, vnitas ex vtraque parte inuenit. Et ideo ſiue diuiſio carnis inueniatur ex parte viri ſiue ex parte vxoris, eſt defectus ſacramenti. Sed tamen diuerſimodè: quia ex parte viri requiritur ꝙ aliã non duxerit in vxorẽ, non ꝙ ſit virgo: ſed ex parte vxoris requirit ꝙ etiam ſit virgo: cuius ratio à Decretiſtis aſſignatur, quia ſponſa ſignificat Eccleſiam militantem, cuius curam gerit Epiſcopus, in qua ſunt multæ corruptiones, ſed ſpõſa ſignificat Chriſtũ qui virgo fuit, & iõ ex pte ſponſæ requirit virginitas, ſed non ex parte ſponſi, ad hoc ꝙ aliquis epiſcopus fieri poſſit. Sed hæc rõ eſt expſſè contra Apoſt. ad Epheſios quinto. Viri diligite vxores veſtras ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Ex quo apparet ꝙ vxor ſignificat eccleſiã, & ſponſus Chriſtũ, & iterũ, Qm̃ vir caput eſt mulieris, ſicut Xp̃s caput eſt eccleſiæ. Et iõ alij dicunt, ꝙ p ſponſum ſignificat̃ Xp̃s: p ſponſam, eccleſia triũphans, in qua nõ eſt aliqua macula: Chriſtus aũt habuit primo Synagogã quaſi concubinã. & ſic non tollitur aliquid de pfectione ſignificationis ſacramenti, ſi prius habuit ſponſus concubinã. Sed hoc eſt valdè abſurdum, quia ſicut eſt vna fides antiquorum & modernorum, ita vna eccleſia. Vnde illi qui tempore ſynagogæ Deo ſeruiebant, ad vnitatẽ eccleſię in qua Deo ſeruimus ptinebant. Et ꝑterea, hoc ẽ expreſſè contra illud quod hr̃ Hier. 3. Ezec 16. Oſeæ 2. vbi expreſsè fit mẽtio de deſponſatione ſynagogæ, vnde non fuit ſicut cõcubina, ſed ſicut vxor. Et ꝑterea ſm hoc fornicatio eſſet ſacramentũ illius coniunctionis, quod eſt abſurdũ: & iõ Gentilitas priuſquam deſponſaretur à Chriſto in fide Eccleſiæ, corrupta fuit à diabolo p idololatriam. Et ideo aliter dicendũ, ꝙ defectus ĩ ipſo ſacramento cauſat irregularitatem: corruptio aũt carnis extra matrimoniũ contingens quæ pceſſit matrimoniũ, nullũ defectũ facit in ſacramento ex pte illius, in quo eſt corruptio, ſed facit defectũ ex parte alterius: quia actus contrahentis mr̃imonium nõ cadit, ſupra ſeipſum ſed ſupra alterũ & ideo ex termino ſpecificatur, q ẽi eſt reſpectu illius quaſi materia ſacramẽti. Vnde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua, ſicut efficit̃ vir irregularis ex hoc, ꝙ ducit vxorem corruptã, nõ autem ex hoc, ꝙ corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis, ſi contraheret cũ corrupto, nõ aũt ſi cõtraheret corrupta, niſi ĩ alio mr̃imõio prius corrupta fuiſſet.

Et per hoc patet ſolutio AD PRIMVM.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ in tali caſu ſunt diuerſæ opiniones, tamen ꝓbabilius eſt quod non ſit irregularis: quia carnem ſuam non diuiſit in plures.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ irregularitas non eſt pœna inflicta, ſed defectus qdam ſacri. & ideo non oportet, ꝙ ſemꝑ ſit voluntaria bigamia ad hoc, ꝙ irregularitatem cauſet, & ideo ille qui vxorem ducit corruptã q̃ virginẽ credit irregularis eſt, eam cognoſcen†.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ ſi mulier fornicet̃ poſt mr̃imoniũ contractũ, non efficitur ex hoc vir irregularis niſi poſt corruptionem * adulterij eam iterato cognoſcat: qa alias corruptio vxoris nullo mõ cadit ſub actu matrimoniali viri: ſed ſi etiã pius cõpellat̃ ei reddere debitum vel etiam ex conſcientia ꝓpria, illa petẽte, debitum reddat ante condemnationem adulterij, irregularis efficit̃, quãuis de hoc ſint opiniones, ſed hoc quod dictum eſt, * eſt ꝓbabilius: quia hic non requirit̃ †quod ſit peccatum, ſed ſignificatio tantum.

Al. adulterinam. *Hoc eodem loco.* *† Al. quod* ** ar. 2. huius q. ad 1.*

ARTICVLVS III.

278 *Vtrum bigamia ſoluatur per baptiſmum.*

AD QVARTVM ſic pcedit̃, Vr̃, ꝙ bigamia p baptiſmũ ſoluat. Dicit n. Hier. * ĩ epi. ad Titũ: ꝙ ſi quis ante baptiſmum plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam poſt, non eſt bigamus: ergo bigamia per baptiſmum ſoluitur.

¶2 Præterea, Qui facit qđ maius eſt, facit quod minus eſt: ſed baptiſmus tollit oẽ peccatum quod eſt grauius, q̃ irregularitas. ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶3 Præterea Baptiſm⁹ tollit oẽm pœnã ex actu ꝓueniẽtem: ſed irregularitas bigamiæ eſt huiuſmodi, ergo. &c.

¶4 Præterea, Bigamus eſt irregularis, inquantum deficit à repreſentatione Xp̃i: ſed p baptiſmum plenè xp̃o * conformamur: ergo ſoluitur illa irregularitas.

¶5 Præterea, Sacramenta nouæ legis ſunt magis efficacia, quàm ſacra veteris legis: ſed ſacra veteris legis ſoluebãt irregularitates, vt in principio libri dictum eſt à Magiſtro. * ergo & baptiſmus, q eſt efficaciſſimũ ſacrm ĩ noua lege, ſoluit irregularitatẽ ex bigamia cõtractã.

SED CONTRA eſt, qđ Aug. dicit: acutius itelligũt q nec eũ q catechumenus aut pagan⁹ habuit alterã, ordinãdũ cẽſuerunt, qa de ſacro agitur, non de peccato.

** Ca. 1. ſuꝑ illud. vnius vxoris virum to. 9. Vnde etiam in epiſt. ad Oceanum parum ante med. tom. 3. & in decre. 26. & cauſa 1. q. 1.* *Alias conformatur.* ** li. 4. ſent. di. 1 §. 8.* *† De bono coniugali. c. 18. ante med. to. 6.*

¶Præ-

loco iam ci tato.

¶Præterea, Sicut idem † dicit, Fœmina ſi cathecumina vel pagana, vitiata eſt, non poteſt inter Dei virgines poſt baptiſmũ conſecrari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptiſmum ordinari.

† Innocent. 3. epiſt. 24 ca. 32. * in li. de bono con iugali c. 18. tom. 6.

RESPONDEO dicendum, quod † baptiſmus ſoluit culpas & non ſoluit coniugia: vnde cum ex ipſo coniugio ſequatur irregularitas, per baptiſmum tolli non poteſt, vt Aug. * dicit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in caſu iſto nõ tenetur Hieronymi opinio, niſi forte velimus eũ exponere ꝙ loquitur, ad ſuperioris diſpenſationem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non oportet vt qđ facit maius, faciat minus, niſi ſit ad aliud ordinatum, & hoc deficit in propoſito, quia baptiſmus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ hoc intelligendum eſt de pœnis conſequuntur ex actuali peccato, quaſi inflictiuæ, vel infligendæ non. n. aliquis per baptiſmum virginitatẽ recuperat, nec ſimiliter carnis indiuiſionẽ

† Al. baptiſmus conformat.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ † baptizatus conformatur Chriſto quantum ad virtutem mentis, ſed non quantum ad ſtatum carnis, qui conſideratur in virginitate vel in diuiſione carnis.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ illæ irregularitates ex leuibus cauſis non perpetuis erant contractę & iõ etiam per illa ſacramenta auferri poterãt, & iterũ erãt ad hoc ordinata, non aũt baptiſmus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

279 in decret. li. 1. ti. 21. c. 4. inf.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ cũ bigamo non liceat diſpenſare. Quia Extra de bigamis dicitur: Cum clericis, qui inquantũ in ipſis fuit, ſecundas ſibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tanquã cum bigamis nõ licet diſpẽſare.

1. Tim. 3.

¶ 2 Præterea, Contra ius diuinũ non licet diſpenſare: ſed omnia quæ in Canone dicuntur ad ius diuinum ptinent; Cũ ergo Apoſtolus ĩ ſcriptura Canonica dicat * oportet Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe, videtur ꝙ in hoc poſſit diſpenſari.

¶ 3 Præterea, Nullus poteſt diſpẽſare in his quæ ſũt de neceſſitate ſacramenti: ſed nõ eſſe irregularẽ, eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis, cũ ſignificatio q́ eſt ſacramẽto eſſẽtialis, deficit eo qui eſt irregularis, ergo nõ poteſt in hoc diſpenſari.

¶ 4 Præterea, Hoc quod rationabiliter factũ eſt, nõ poteſt rationabiliter mutari: ſi ergo poteſt rationabiliter diſpenſari cum bigamo irrationabiliter eſt ei adiuncta irregularitas, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA eſt, quod Lucius † papa diſpenſauit cum Epiſcopo Panormitano, qui erat bigamus.

† ita refert gloſſ. in decret. di. 34 c. Lector. * Refertur decretis di. 34. c. lector

¶ Præterea, Martinus * Papa dicit, Lector ſi viduã vxorem accipiat, in lectoratu permaneat: aut ſi neceſſitas fuerit, ſubdiaconus fiat, nihil autem ſuprà: ſimiliter ſi bigamus fuerit: ergo ad minus vſque ad ſubdiaconatũ cum eo diſpenſari poteſt.

RESPONDEO dicendũ, quòd bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de iure poſitiuo: nec iterum eſt de eſſentialibus ordinis, ꝙ aliqs nõ ſit bigamus: quod patet ex hoc, ꝙ ſi aliquis bigamꝰ ad ordines accedat, characterem accipit. Et ideò papa poteſt diſpẽſare in tali irregularitate totaliter, ſed Epiſcopus, quantum ad minores ordines. Et quidã dicũt, ꝙ etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione ſeruire, propter vitandum religioſorum diſcurſum.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ per illã Decr oſtẽditur eadẽ eſſe difficultas diſpẽſandi i illis, q́ de facto cũ pluribꝰ cõtraxerunt, ac ſi de iure contraxiſſent, nõ ꝙ ſubtrahat ſimpliciter ptãs Papæ diſpenſandi ĩ talibꝰ

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc eſt verum quãtum ad ea quæ ſunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum & fidei, ſed in alijs quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorũ, cùm Eccleſia habeat nunc eandem poteſtatem ſtatuendi & deſtituendi, quam tunc habuerit, poteſt per eum qui primatum tenet in eccleſia, diſpenſari.

AD TERTIVM dicendum, quòd non quælibet ſignificatio eſt de eſſentia ſacramenti, ſed tantum illa quæ pertinet ad * officium ſacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem. * Alias eſſentiam

AD QVARTVM dicendum, quòd in particularibꝰ non poteſt inueniri ratio, quæ omnibus cõpetat æqualiter, propter eorum diuerſitatem: & ideò ꝙ vniuerſaliter ſtatutum eſt rationabiliter, cõſideratis his quæ in pluribus accidunt: poteſt etiam per diſpenſationem rationabiliter remoueri in aliquo caſu determinato.

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de libello repudij.
¶ Circa quod quæruntur ſeptem.
¶ Primo, vtrum inſeparabilitas matrimonij ſit de lege naturæ.
¶ Secundo, vtrum repudiare vxorem poſſit eſſe licitũ per diſpenſationem.
¶ Tertio, vtrum ſub lege Moyſi fuerit licitum.
Quartò, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere.
¶ Quinto, vtrum liceat viro repudiatam à ſe iterum ducere.
¶ Sexto, vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris.
¶ Septimo, vtrũ cauſæ repudij deberẽt in libello ſcribi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum inſeparabilitas vxoris ſit de lege naturæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quod inſeparabilitas vxoris nõ ſit de lege naturæ. Lex. n. naturæ cõis eſt apud omnes: ſed nulla lege præter legem Chriſti fuit prohibitum vxorem dimittere, ergo inſeparabilitas vxoris non eſt de lege naturæ. 280

Tho. 4 di. 33. q. 2. arti. 1. et ſeq.

¶ 2 Præterea, Sacramenta non ſunt de lege naturæ: ſed inſeparabilitas matrimonij ad ſacramenti bonum pertinet: ergo non eſt de lege naturæ:

¶ 3 Præterea Coniunctio viri & fœminæ, in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationẽ, & educationem, & inſtructionem: ſed hæc omnia aliquo certo tempore conſummant ergo poſt illud tp̃s licet vxorem dimittere ſine aliquo p̃iudicio legis naturę

¶ 4 Præterea, Ex matrimonio principaliter quærit, bonum ꝓlis, ſed inſeparabilitas matrimonij, eſt cõtra bonũ ꝓlis: quia vt tradunt philoſophi aliqs vir non poteſt ex aliqua fœmina ꝓlem accipere q́ tamen ex alia accipere poſſet, & quæ etiam ab alio viro impręgnarentur: ergo inſeparabilitas matrimonii magis eſt cõtra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED CONTRA, Illud p̃cipuè eſt de lege naturæ, quod natura bene inſtituta accepit in ſui principio: ſed inſeparabilitas matrimonii eſt huiuſmodi, vt patet Matth. 19. ergo eſt de lege naturæ.

¶ Præterea. De lege naturæ eſt, quod homo Deo nõ contrarietur: ſed homo quodammodo contrarius eſſet Deo, ſi ſepararet quos Deus coniunxit: cùm ergo ex hoc inſtituta ſit inſeparabilitas matrimonij, Matt. 19. videtur, quod ſit de lege naturę.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium ex intentione naturę ordinatur ad educationem prolis, non ſolum ad aliquod tempus, ſed per totam vitam prolis. vnde de lege naturę eſt, quod parentes filiis theſaurizent, & filii parentum hęredes ſint. Et ideo cum proles ſit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum ſocietatem perpetuo permanere indiuiſam ſecundum legis naturę dictamen: & ſic inſeparabilitas matrimonii eſt de lege naturę.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſola lex Chriſti ad perfectũ, humanum genus adduxit, reducens in ſtatũ nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moyſi & in legibus humanis nõ potuit totũ auferri quod contra legẽ naturæ erat, hoc.n.ſoli legi Spiritus & vitæ reſeruatum eſt.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ inſeparabilitas cõpetit matrimonio ſecundũ quod eſt ſignum perpetuæ cõiunctionis Chriſti & Eccleſiæ, & ſecundum quod eſt in officium naturę ad bonũ prolis ordinatum, vt dictũ eſt*: ſed quia ſeparatio matrimonij magis directè repugnat ſignificationi, quam prolis bono, cui ex conſequẽti repugnat, vt dictum eſt: inſeparabilitas matrimonij magis in bono ſacramenti intelligitur, quàm in bono prolis, quamuis in vtroq; intelligi poſſit: & ſecundum quod pertinet ad bonũ prolis, erit de lege naturæ, non autem ſecundum quod pertinet ad bonum ſacramẽti.

* In corp. ar.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis*.

* In corp. ar. & in ſolut. praeced.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ matrimonium principaliter ordinatur ad bonũ cõmune, ratione principalis finis qui eſt bonũ prolis: quãuis etiã ratione finis ſecũdarij ordinetur ad bonũ perſonæ matrimoniũ cõtrahẽtis: prout per ſe eſt in remediũ concupiſcentiæ. Et ideo in legibus matrimonij magis attẽditur, quid omnibus expediat, ꝙ quid vni cõpetere poſſit. Quamuis ergo matrimonij inſeparabilitas impediat bonum prolis in aliquo homine, tamen non eſt inconueniens ad bonum prolis ſimpliciter: & propter hoc ratio non ſequitur.

281

ARTICVLVS II.

Vtrũ potuerit eſſe licitũ, per diſpenſationẽ, vxorẽ dimittere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vxorem dimittere, per diſpenſationem non potuerit eſſe licitũ. Illud enim quod eſt in matrimonio contra bonũ prolis, eſt contra prima præcepta legis naturæ, quæ indiſpenſabilia ſunt: ſed dimiſſio vxoris eſt huiuſmodi, vt ex dictis patet:* ergo, &c.

* Art. præced.

¶ 2 Præterea, Cõcubina differt præcipuè ab vxore in hoc, ꝙ nõ eſt inſeparabiliter iuncta: ſed habere concubinam fuit indiſpenſabile: ergo & dimittere vxorem.

¶ 3 Præterea, Homines ita ſunt modo receptibiles diſpẽſationis, ſicut olim fuerũt: ſed modo nõ poteſt diſpẽſari cum aliquo, vt vxorem dimittat: ergo nec olim.

SED CONTRA, Agar cognita eſt ab Abraham vxorio affectu, vt dictum† eſt: ſed ipſe eam pręcepto diuino eiecit, & non peccauit: ergo potuit per diſpenſationem fieri licitum, quod homo vxorem dimitteret.

† ex ar. 5. q. 65. præced.

RESPONDEO dicendum, ꝙ diſpenſatio in præceptis præcipue quæ ſunt aliquo modo legis naturæ, eſt ſicut mutatio curſus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter poteſt. Vno modo, ex aliqua cauſa naturali per quã alia cauſa naturalis impeditur à curſu ſuo ſicut eſt in omnibus quæ in minori parte caſualiter accidit in natura: ſed per hunc modũ nõ variatur curſus rerum naturalium quæ ſunt ſemper, ſed quæ ſunt frequenter. Alio modo per cauſam penitus ſupernaturalem, ſicut in miraculis accidit: & hoc modo poteſt mutari curſus naturalis, non ſolum qui eſt ordinatus vt ſit frequẽter; ſed qui eſt ordinatus etiam, vt ſit ſemper: vt patet in ſtatione ſolis tempore Ioſuæ, & reditu eius tempore Ezechiæ, & de eclipſi miraculoſa tempore paſſionis Chriſti. Hæc autẽ ratio diſpenſationis in præceptis legis naturæ, quandoq; eſt in cauſis inferioribus; & ſic diſpenſatio cadere poteſt ſuper ſecunda præcepta legis naturæ, non autẽ ſuper prima, quia illa ſunt quaſi ſemper exiſtentia, vt dictum* eſt de pluralitate vxorum & huiuſmodi. Aliquando autẽ eſt tantum in cauſis ſuperioribus; & tũc põt diſpenſatio eſſe diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius myſterij diuini ſignificãdi vel oſtendendi: ſicut patet de diſpenſatione in præcepto Abrahæ facto de occiſione filij innocentis. Tales autẽ diſpenſationes nõ fiunt cõmuniter ad omnes, ſed ad aliquas ſingulares perſonas, ſicut etiã in miraculis accidit. Si ergo inſeparabilitas matrimonij inter prima pręcepta legis naturæ contineatur, ſolum hoc ſecundo modo ſub diſpenſatione cadere potuit. Si autẽ ſit inter ſecũda præcepta legis naturæ, etiã primo modo cadere potuit ſub diſpenſatione. Videtur autem magis inter ſecunda præcepta legis naturæ cõtineri: inſeparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonũ, quod eſt principalis matrimonij finis, niſi quãtũ ad hoc, ꝙ parentes filijs prouideri debent in totã vitã, per debitã pręparationẽ eorum, quę ſunt neceſſaria in vita; huiuſmodi autẽ præparatio non eſt de prima intẽtione naturæ, ſecundum quam omnia ſunt cõmunia. Et ideò nõ videtur, eſſe cõtra primã intẽtionẽ naturæ dimiſſio vxoris, & per cõſequens, nec cõtra prima præcepta, ſed contra ſecunda legis naturę: vnde etiã primo modo ſub diſpẽſatione poſſe cadere videt̃.

* Suprà q. 65. art. 2.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in bono prolis ſecundũ quod eſt de prima intentione naturę, intelligit̃ procreatio & nutritio, & inſtructio, quouſque proles ad perfectã ętatẽ ducatur: ſed ꝙ ei prouideatur in poſterũ per hæreditatis & aliorum bonorum dimiſſionem, videtur pertinere ad ſecundã legis naturæ intentionem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ habere concubinã eſt contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in ea, prima intentione intendit ſcilicet educationem & inſtructionem, quæ requirit diuturnam cõmanſionem parentum; quod non eſt in concubina, quæ ad tẽpus aſſumitur: & ideo non eſt ſimile. Tamen quantum ad ſecundam intentionem, etiam habere cõcubinam, ſub diſpenſatione cadere poteſt: vt patet Oſee.1.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ inſeparabilitas, quãuis ſit de ſecunda intentione matrimonij, prout eſt in officiũ naturę, eſt tamen de prima intẽtione ipſius, prout eſt ſacramentũ Eccleſię: & ideo ex quo inſtitutũ eſt, vt ſit Eccleſię ſacramẽtũ, manẽte tali inſtitutione nõ põt ſub diſpẽſatione cadere, niſi fortè ſecũdo mõ diſpẽſationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſub lege Moyſi licitum fuerit vxorem dimittere. 282

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſub lege Moyſi fuerit licitũ vxorem dimittere. Vnus enim modus conſentiendi eſt non prohibere cùm poſſit aliquis: conſentire autem illicito eſt illicitum: cum ergo Moyſes non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, quia lex ſancta eſt, vt dĩ Ro.7. videtur, quod repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2 Pręterea, Prophetę locuti ſunt Spiritu ſancto inſpirati. vt patet 2. Pet.1. ſed Mala.2. dicitur, cum odio habueris dimitte: ergo cùm illud quod ſpiritus ſanctus inſpirat non ſit illicitum, videtur quod repudium vxoris non ſemper fuerit illicitum.

¶ 3 Pręterea, Chryſ. dicit ꝙ ſicut Apoſtoli permiſerunt ſecundas nuptias, ita Moyſes permiſit libellum repudij: ſed ſecundę nuptię non ſunt peccatum: ergo nec repudium vxoris ſub lege Moyſi.

Hom. 32. in Euan. Mtt. in opere imperf. parum ante med. 10. 2

SED CONTRA eſt ꝙ Dominus dicit, ꝙ libellus repudij datus eſt à Moyſe Iudæis, propter duritiam cordis eorum*: ſed duritia cordis eorum non excuſabat eos à peccato: ergo neque lex de libello repudij.

Matt. 19.

¶ 5 Præterea, Chryſ.* dicit ſup Matt. 2. ꝙ Moyſes dãdo libellũ repudij nõ iuſtitiã Dei miniſtrauit, vt quaſi per legẽ agentibus peccatũ non videatur eſſe peccatũ.

homil. 32. in Matth. in opere imperfecto parum ante med. 10. 2.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ illi qui ſub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excuſabantur a peccato, quamuis excuſarentur a pœna ſecundum legem infligenda: & propter hoc dĩ Moyſes libellum repudij permiſiſſe; & ſic ponunt quatuor modos permiſſionis. Vnum, per priuationẽ præceptionis, vt quando maius bonum non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: ſicut Apoſtolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permiſit, 1. Cor. 7. Secundum, per

debat hoc corrigere reducendo vxorem ad ſe.

¶ 2 Præterea Semper licuit peccanti indulgere, cùm ſit morale præceptum, quod in omni lege manet: ſed vir accipiendo vxorem repudiatam, ei peccanti indulgebat: ergo hoc licitum erat.

¶ 3 Præterea, Deuter. 24. ponitur pro cauſa quare vxor repudiata non poſſit iterum accipi, quia polluta eſt: ſed repudiata non polluitur niſi alterum virum ducendo: ergo ſaltem ante, quam alium virum duceret, licebat eam accipere.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Deutero. 24. Non poterit prior maritus recipere eam, &c.

RESPONDEO dicendum, quod in lege de libello repudij duo erant permiſſa, ſcilicet dimittere vxorem, & vxorem dimiſſam alteri iungi: & duo præcepta, ſcilicet ſcriptura libelli repudij, & quòd iterum maritus repudians, eam accipere non poſſit. quod quidem ſecundum eos qui primam opinionem * tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupſit, & in hoc peccato polluta eſt. Sed ſecundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam poſtea nullo modo * recuperare poſſet.

Poſitā ar. 3. huius q. corp.

Al. recuperare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab illius mali impedimentum, quód committebat aliquis, repudiando vxorem, ordinabatur quòd vir vxorem repudiatam aſſumere iterato non poſſet, & ideo diuinitus ordinatum fuit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſemper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, ſed non quantum ad pœnam diuinitùs taxatam.

AD TERTIVM dicendum, quòd in hoc duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quod licuit vxorem repudiatam viro reconciliari, niſi matrimonio alteri viro eſſet iuncta: tunc enim propter adulterium cui ſe mulier voluntariè ſubdidit, in pœnam dabatur ei, quòd ad priorem virum non rediret. Sed quia lex vniuerſaliter prohibet, ideo dicunt alij, quod etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, ſed vt dictum eſt*.

Art præc. in reſp. ad 3.

285

ARTICVLVS VI.

Vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd cauſa repudij fuerit odium vxoris, Nam Malac. 2. dicitur, Cum odio habueris, dimitte. ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Deuteron. 24. dicitur: Si non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, &c. ergo idem quod prius.

¶ 3 SED CONTRA, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio, quam odium: ergo illa potius debuerunt eſſe cauſa repudij, quàm odium.

¶ 4 Præterea, Odium poteſt cauſari ex virtute eius qui odio habetur: ſi ergo odium eſt ſufficiens cauſa, tunc mulier poſſet repudiari propter virtutem ſuam; quod eſt abſurdum.

¶ 5 Præterea, Deuteron. 22. dicitur: Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritq; occaſiones quibus dimittat eam, obijciens ei ſtuprum ante cō iugium, ſi in probatione defecerit, verberabitur, & centum ſiclis argenti condemnabitur, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ: ergo odium non eſt ſufficiens cauſa repudij.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſa permiſſionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt ſancti communiter dicunt: proxima autem cauſa homicidij eſt odium, & ideo proxima cauſa repudij eſt odiū. Sed odium ex aliqua cauſa cauſatur, ſicut & amor: & ideo oportet etiam * aliquas cauſas repudij ponere remotas, quæ erant cauſa odij. Dicit † autem Auguſt*. in gloſſ. Deuteron. 24. Multæ erant in lege cauſæ dimittendi vxorem, ſolam Chriſtus fornicationem excepit* cæteras verò moleſtias iubet pro fide & caſtitate coniugij ſuſtineri. Hæ autem cauſæ intelliguntur fœditates in corpore: puta, infirmitas vel aliqua notabilis macula: vel in anima; ſicut fornicatio; vel aliqua huiuſmodi, quę in moribus inhoneſtatem facit. Sed quidam has cauſas ſatis probabiliter magis coarctant, dicētes, quod nō licebat repudiare niſi propter aliquam cauſam poſt matrimonium ſuperuenientem, nec propter quamlibet talem, ſed propter illas ſolum quæ poſſunt bonum prolis impedire; vel in corpore, vt ſterilitas, aut lepra, aut aliquid huiuſmodi; vel in anima, vt ſi eſſet malorum morum, quos filij ex conuerſatione ad ipſam, imitarentur. Sed quædam gloſſa * ſuper illud Deuteronomij vigeſimoquarto, Si non interuenerit gratiam, &c. videtur magis arctare, ſcilicet ad peccatum, cùm dicit, quòd ibi per fœditatem peccatum intelligitur; ſed peccatum gloſſa nominat non ſolum in moribus animæ, ſed etiam in natura corporis.

Al. Alias.

† Al. enim lib. 1. de

Sermon domini in mō te, c. 15. parū à prin. to. 4.

Glo. interline. ibid.

Sic ergo PRIMA DVO concedimus.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſterilitas & alia huiuſmodi, ſunt cauſa odij: & ſic ſunt cauſæ remotæ.

AD QVARTVM dicendum, quòd propter virtutem non eſt aliquis odibilis, per ſe loquendo, quia bonitas cauſa eſt amoris: & ideo ratio non ſequitur.

AD QVINTVM dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non poſſet in perpetuum repudiare vxorem in caſu illo, ſicut etiam in alio caſu quando puellam defloraucrat.

ARTICVLVS VII.

Vtrum cauſa repudij debebant in libello ſcribi.

286

AD SEPTIMVM ſic Proceditur. Videtur, quòd cauſæ repudij debebant in libello ſcribi. Quia per libellum repudij ſcriptum, à pœna legis abſoluebatur: ſed hoc omnino videtur iniuſtum niſi cauſis ſufficientibus repudij aſſignatis: ergo illas oportebat ſcribere in libello.

¶ 2 Præterea, Ad nihil aliud illa ſcriptura valere videbatur, niſi vt cauſæ repudij oſtenderentur: ergo ſi nō inſcribebantur, fruſtra libellus ille tradebatur ſibi.

¶ 3 Præterea, Hoc Magiſter dicit in litera*.

lib. 4. ſent. di. 33. §. C.

SED CONTRA, Cauſæ repudij aut erant ſufficientes, aut non: ſi ſufficientes, præcludebatur mulieri via ad ſecundas nuptias, quæ ei ſecundum legem concedebantur: ſi autem inſufficientes, oſtendebatur iniuſtum repudium, & ſic repudium fieri non poterat: ergo nullo modo cauſæ repudij ibi in ſpeciali inſcribebantur.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſæ repudij in ſpeciali non ſcribebantur in libello, ſed in generali, vt oſtenderetur iuſtū repudiū: ſed ſecundum Ioſephum*, vt mulier habens libellum conſcriptum de repudio, alteri nubere poſſet, alias enim ei creditum non fuiſſet. Vnde in eo ſcriptura talis erat ſecundum eum, Promitto tibi, quod nunquam tecum conueniam: ſed ſecundum Auguſtinum*, ideo libellus ſcribebatur, vt mora interueniente, & conſilio Scribarum diſſuadente, vir à propoſito repudiandi deſiſteret.

li. 4. Antiquitatum, ca. 6. circa medium.

li. 19. contra Fauſtum, c. 26. circa prin. to. 6.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitimè natis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de filijs illegitimè natis.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

Primò, vtrum qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint illegitimi.

¶ Secundò, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc, damnum reportare.

¶ Tertiò, vtrum poſſint legitimari.

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum filij qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint legitimi.

287 *Tho.4.diſt. 41.q.vnic. art.3.q.1. & ſeq.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd filij qui naſcuntur extra verum matrimoniũ, ſint legitimi. Quia ſecundum legem natus, legitimus filius dicitur: ſed quilibet naſcitur ſecundum legem, ad minus naturæ; quæ fortiſſima eſt: ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶ 2 Præterea. Communiter dicitur, quòd legitimus filius eſt, qui eſt de legitimo matrimonio natus, vel de eo quod in facie Eccleſia legitimum reputatur: ſed cõtingit quandoque quod aliquod matrimonium legitimum reputetur in facie Eccleſiæ, quod habet impedimentum ne ſit verum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie Eccleſiæ ſcitur; & ſi occultè nubant, & impedimentum neſciant, legitimum videtur in facie Eccleſiæ; ex quo per Eccleſiam non prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati, non ſunt illegitimi.

SED CONTRA, Illegitimum dicitur quod eſt cõtra legem: ſed illi qui naſcuntur extra matrimonium, naſcuntur contra legem: ergo ſunt illegitimi.

RESPONDEO dicendum, quod quadruplex ſtatus eſt filiorum. Quidam enim ſunt naturales & legitimi, ſicut illi qui naſcuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam, naturales & non legitimi, vt filij qui naſcuntur ex ſimplici fornicatione. Quidam, legitimi & non naturales, ſicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi nec naturales ſicut ſpurij nati de adulterio vel de ſtupro: tales enim naſcuntur & contra legem poſitiuam & contra legem naturæ expreſſe. Et ſic concedendum eſt quoſdam filios eſſe illegitimos.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi qui naſcuntur ex illicito coitu, naſcantur ſecundum naturam, quæ communis eſt homini & omnibus animalibus; tamen naſcuntur contra legem naturæ, quæ eſt propria hominibus, quia fornicatio & adulterium & huiuſmodi, ſunt contra legem naturæ: & ideo tales ſecundum nullam legem ſunt legitimi.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ignorantia excuſat illicitum coitum a peccato niſi ſit affectata. Vnde illi qui cõueniunt bona fide in facie Eccleſiæ, quãuis ſit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij ſunt illegitimi. Si autem ſciant, quamuis Eccleſia ſuſtineat quæ ignorat impedimentum, non excuſantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem neſciant & in occulto contrahant, etiam non excuſantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij illegitimi debeant ex hoc aliquod damnum reportare.

288

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ illegitimi filij non debeant ex hoc aliquod damnum reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris, vt patet per ſententiam Domini, Ezech. 18. ſed quod ille naſcatur ex illicito coitu, nõ eſt peccatum proprium, ſed peccatum patris: ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

¶ 2 Præterea, Iuſtitia humana eſt extracta à diuina: ſed Deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filijs: ergo & ſecundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Gen. 25. quòd Abraham dedit omnia bona ſua Iſaac, & filijs concubinarum largitus eſt munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multò magis debent illi, qui ex illicito coitu naſcuntur, hoc damnum reportare, quòd non ſuccedant in bonis paternis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliquis dicitur damnũ ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo, per hoc ꝙ ei ſubtrahitur, quòd erat ei debitum: & ſic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid non eſt debitum quod aliàs poterat eſſe ei debitum: & ſic filius illegitimus damnum incurrit duplex. Vnum, quia nõ admittitur ad actus legitimos, ſicut ad officia vel dignitates, quæ requirunt aliquam honeſtatem in illis qui hoc exercent. Aliud damnum incurrit, quia non ſuccedit in hæreditate paterna. Sed tamen naturales filij ſuccedere poſſunt in *ſexta parte tantùm; ſpurij autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali parentes eis in neceſſarijs prouidere teneantur. Vnde pertinet ad ſolicitudinem Epiſcopi, vt vtrunque parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant. *Al. ſeptima.*

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd incurrere damnum hoc ſecundo modo*, non eſt pœna: & ideo nõ dicimus, quòd ſit pœna alicui, quod non ſuccedit in regno aliquo, per hoc, quòd non eſt filius regis: & ſimiliter non eſt pœna, quod alicui qui non eſt legitimus, non debentur ea quæ ſunt legitimorum filiorum. *Citato in corp.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd coitus illegitimus non eſt contra legem, inquantum eſt actus generatiuæ virtutis, ſed inquantum ex praua volũtate procedit: & ideo filius illegitimus non incurrit damnum in his quæ acquiruntur per naturalem originem, ſed in his quæ per voluntatem fiunt vel poſſidentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum filius illegitimus poſſit legitimari. 289

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ filius illegitimus non poſſit legitimari. Quantum enim diſtat legitimus ab illegitimo, tantùm econuerſo illegitimus à legitimo: ſed legitimus nunquam fit illegitimus: ergo nec illegitimus vnquam fit legitimus.

¶ 2 Præterea Coitus illegitimus creat illegitimum filium: ſed coitus illegitimus nunquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari poteſt.

SED CONTRA, quod per legem inducitur, per legem reuocari poteſt: ſed illegitimitas filiorum eſt per legem poſitiuã inducta: ergo poteſt filius illegitimus legitimari ab eo qui habet auctoritatem legis.

RESPONDEO dicendum, quod filius illegitimus poteſt legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus; quia coitus ille tranſiuit, & nunquam poteſt fieri legitimus, ex quo ſemel fuit illegitimus: ſed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit ſubtrahuntur per legis auctoritatẽ. Et ſunt ſex modi legitimandi. Duo ſecundum Canones; ſcilicet †cum quis ducit in vxorem illam, ex qua filium illegitimum generauit, ſi non fuit adulterium, & *per ſpecialem indulgentiam & diſpenſationem domini Papæ. Quatuor autem alij modi ſunt ſecundum leges. Primus eſt, ſi pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipſo legitimatur propter curiæ honeſtatem. Secundus, ſi pater in teſtamento nominet eum legitimum hæredem, & filius poſtmodum teſtamentum Imperatori offerat. Tertius eſt, ſi nullus ſit filius legitimus, & ipſemet filius ſeipſum principi offerat. Quartus eſt, ſi pater in publico* inſtrumento vel cum trium teſtium ſubſcriptione eum legitimum nominet, nec adijciat naturalem. *† In Decretal. li.4. tit.17. c.1. & 6.* ** Ibid cap. 13.* *Al. teſtamento.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ alicui poteſt ſine iniuſtitia gratia fieri, ſed non poteſt aliquis damnificari niſi pro culpa: & ideo magis poteſt illegitimus fieri legitimus, quam econuerſò. Et ſi eſt legitimus, aliquãdo hæreditate priuatur pro culpa, nõ tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimã habuit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ actus illegitimus habet defectum intra ſe inſeparabilem, quo legi opponitur; & ideo non poteſt fieri legitimus: nec eſt ſimile de filio illegitimo, qui non habet huiuſmodi defectũ.

QVÆ-

QVÆSTIO LXIX.

De his quæ ſpectant ad reſurrectionem, & primò de loco animarum poſt mortem in ſeptem articulos diuiſa.

POST HÆC agendum eſt de his, quæ ſpectant ad ſtatū reſurrectionis. Poſtquam enim dictum eſt de ſacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ, conſequēter dicendum eſt de reſurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

¶ Circa tractatum aūt reſurrectionis tria conſideranda ſunt: ſ. præcedentia reſurrectionem, concomitantia, & ſequentia. Et iō primo dicendum eſt de his, quæ pro parte, quamuis non ex toto, reſurrectionē pcedunt. Scdo, de ipſa reſurrectione & circunſtantibus eam. Tertio de his, quæ ſequuntur. Præcedentium aūt reſurrectionē prima conſideratio eſt de receptaculis animarum poſt mortē eis aſſignatis Secunda, de qualitate & pœna aīarum ſeparatarū, eis ab igne inflicta. Tertia, de ſuffragijs quibus aīæ defunctorum à viuis adiuuant. Quarta de oronibus Sanctorum in patria exiſtentium. Quinta de ſignis iudiciū gñale pcedentib⁹. Sexta de igne vltimæ cōflagrationis mūdi, quæ faciem iudicis præcedet.

¶ Circa primum quæruntur ſeptem.

¶ Primo, vtrum animabus poſt mortem receptacula aſſignentur.

¶ Secundo, vtrum ſtatim poſt mortem ad ipſa animæ deducantur.

¶ Tertio, vtrum de ipſis locis egredi valeant.

¶ Quarto, vtrum limbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ.

¶ Quinto, vtrum limbus ſit idē qđ infernus dānatorū.

¶ Sexto, vtrū limbus patrū ſit idem qđ limbus puerorū.

¶ Septimo, vtrum tot receptacula debeant diſtingui.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum animabus poſt mortem receptacula aſſignentur.

290

Tho. 4. di. 45. q. 1. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vī, quòd aīabus poſt mortem receptacula non aſſignentur Sicut enim dicit Boetius † in lib. de Hebdomadibus, cōis animi conceptio eſt apud ſapientes, incorporalia in loco non eſſe: cui concordat qđ Aug. * dicit in 12. ſuper Geneſ. ad literam, Citò quidem rīderi poteſt, ad corporalia loca animam non ferri, niſi cum aliquo corpore. Sed anima ſeparata à corpore non habet aliquod corpus, ſicut ibidem Auguſt. † dicit. ergo ridiculum eſt animabus ſeparatis aliqua receptacula aſſignare.

† Id habet Boetius in lib. An oē quod eſt bo num ſit cir ca princi pium.
** li. 12. ca. 32 circa prin. to. 3.*
† lib. 12 ſu per Gene. c. 32. to. 3.

¶2 Præterea, Oē qđ hēt locū determinatum, magis cōuenit cum illo loco, quàm cum alio. Sed aīæ ſeparatæ, ſicut ēt quælibet aliæ ſpirituales ſubſtantiæ, indifferenter ſe habent ad oīa loca: non enim pōt dici, quòd cum aliquib⁹ corporibus conueniant, & cum alijs differant, cum ab omnibus cōditionibus corporalibus penitus ſint remotæ: ergo eis receptacula determinata nō ſunt aſſignāda.

¶3 Præterea, Animabus ſeparatis non aſſignatur aliquid poſt mortem, niſi quod cedat in pœnam vel in pmium: ſed corporalis locus non poteſt eis cedere in pœnam, vel in præmium, cum à corporibus nihil recipiant ergo non ſunt eis aſſignanda certa receptacula.

SED CONTRA, Cœlum empyreum eſt locus corporalis, & tn̄ ipſum factum, mox ſanctis Angelis eſt repletum, vt Beda † dicit Cum ergo Angeli ſint incorporei ſicut & animæ ſeparatæ. videtur etiā, quòd animabus ſeparatis ſint certa receptacula aſſignanda.

† habetur ī Gl. ordin. Gen. 1. ſuper illud ī prin. creauit De⁹ idē refertur li. 2. ſent. di. 2. §. F.

¶ Præterea, Hoc patet per id quòd Gregorius in quatto Dialog. narrat, ſ. animas poſt mortē ad diuerſa loca corporalia eſſe deductas, vt patet de Paſchaſio quē Germanus Capuanus Epſ in balneis inuenit, & de aīa Theodorici regis, quam dicit ad gehennam eſſe deductam: ergo animæ poſt mortem habent certa receptacula.

** li. 4. dia. ca 35. 38. 30. & 40.*

RESPONDEO dicendū, quòd quamuis ſubſtātiæ ſpirituales ſm eſſe ſuum à corpore non depēdeant, corporalia tn̄ à deo mediantibus ſpiritualibus gubernantur: vt dicit Aug. † in 3. de Tri. & Greg. * in 4. Dial. & iō eſt quædam conuenientia ſpiritualium ſubſtantiarum ad corporales ſubſtantias p congruentiā quandam, vt ſ. dignioribus ſubſtantijs digniora corpora adaptentur. Vñ ēt Philoſophi ſm ordinē mobilium poſuerunt ordinē ſubſtantiarum ſeparatarum. Quamuis aūt aīabus poſt mortem non aſſignentur aliqua corpora, quorum ſint formæ vel determinati motores: determinantur tn̄ eis quædam corporalia loca p conguentiā quandam ſm gradus dignitatis earum, in quibus ſint quaſi in loco, eo modo quo incorporalia eſſe pñt in loco, ſm qđ magis vel minus accedunt ad primam ſubſtantiam, cui locus ſuperior per congruentiam deputatur, ſ. Deum, cuius ſedem cœlum Scriptura eſſe denuntiat. * Et iō animas quæ ſunt in participatione pfecta deitatis, in cœlo eſſe ponimus, animas verò quæ a participatione huiuſmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

† Au li. 3. de Trin. c. 4. & 5. to. 3.
** li 4. dial. cap. 5.*
Au. trac. 49 in Ioā. tom. 6.
Pſ. 102 & Iſa. 66.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorporalia non ſunt in loco modo aliquo nobis noto & conſueto, ſm quod dicimus corpora propriè in loco eſſe: ſunt tamen in loco, modo ſubſtantijs ſpirtualibus conuenienti, qui nobis plenè manifeſtus eſſe non poteſt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd duplex eſt conuenientia vel ſimilitudo. Vna eſt, quæ eſt per participationē eiuſdem qualitatis ſicut calida adinuicē cōueniunt, Et talis cōuenientia incorporalium ad loca corporalia eſſe non pōt. Alia, per quandam proportionalitatem, ſm quam in Scripturis metaphoricè corporalia ad ſpiritualia transferuntur, quo modo in ſcripturis deus dicitur eē ſol, quia eſt principiū vitæ ſpiritualis, ſicut ſol vitæ corporalis. Et ſm hanc conuenientiam quædam animæ cum quibuſdam locis magis conueniunt, ſicut aīæ ſpiritualiter illuminatæ, cū corporibus luminoſis: aīæ verò obtenebratæ p culpam, cum locis tenebroſis.

AD TERTIVM dicendum, quòd anima ſeparata directè nihil recipit à locis corporalibus p modum quo corpora recipiunt, quæ conſeruantur à ſuis locis: ſed ipſæ animæ ex hoc quòd cognoſcunt ſe talibus locis deputari, ſibi gaudium ingerunt vel mœrorem, & ſic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

Aug. li. 13 de Ciu. dei ca 1. to. 5.

ARTICVLVS II.

291

Vtrum ſtatim poſt mortem animæ deducantur ad cælum, vel ad infernum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd ſtatim poſt mortē nullæ animæ deducantur ad cœlos vel ad infernum, quia ſuper illud Pſ. 36. Adhuc puſillum, & non erit peccator, dicit Gl * quòd ſancti liberantur in fine vitæ, poſt iſtā paruā vitā nondū eris, vbi erunt ſancti, quibus dicetur: Venite benedicti Patris mei: ed illi ſancti erunt in cœlo: ergo ſancti poſt hanc vitam non ſtatim aſcendunt ad cœlum.

** Gl. ordi. cum locum Pſ 36. ex Au. ſuper eum Pſal. conc. 1. to. 8*

¶2 Præterea, Auguſtinus † dicit in Ench. quòd tempus inter hominis mortem & vltimam reſurrectionem interpoſitum, aīas abditis receptaculis continet, ſicut vnaquæque digna eſt requie vel erumna: ſed hæc abdita receptacula non pñt intelligi cęlum & infernus, quia in illis, ēt poſt reſurrectionem, vltimam, animæ cum corporibus erunt, vnde pro nihilo diſtingueret tēpus ante reſurrectionē & poſt reſurrectionē: ergo non erunt nec in inferno nec in paradiſo vſque ad diem iudicij.

† In Enchir. c 109 in pri. to. 3

¶3 Præterea, Maior eſt gloria aīæ, quàm corporum, ſed ſimul oībus redditur gloria corporum, vt ſit maior lætitia ſingulorū ex cōi gaudio, vt patet p hoc qđ ſuper illud ad Heb 11. Deo pro nobis melius aliquid prouidente, &c. dicit Glo * Vt in cōi gaudio omnium maius fiat ſingulorum. ergo multo fortius gloria animarum dēt differri vſque ad finem, vt ſimul omnibus reddatur.

Glo. interlin. ibid.

¶4 Præterea, Pœna & præmium quæ per ſententiam iudicij redduntur, iudicium præcedere non debent: ſed ignis.

ignis inferni & gaudium paradiſi dabuntur oĩbus per ſententiam iudicantis Chriſti, ſ. in vltimo iudicio, vt patet Matthæi 25. ergo ante diem iudicij nullus aſcendit in cœlum, vel deſcendit ad inferos.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 2. Cor. 5. Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, ꝙ ædificationem ex deo habemus domum non manufactam, conſeruatam in cœlis: ergo diſſoluta carne, anima habet manſionem quæ ei in cœlis fuerat conſeruata.

¶ Præterea Philip. 1 dicit Apoſtolus, Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chriſto: ex quo ſic arguit Greg.* in 4. Dial. Qui ergo Chriſtum eſſe in cęlo non dubitat, nec Pauli animam in cœlo eſſe negat. Sed non eſt negandum Chriſtum eſſe in cęlo, cum ſit articulus fidei: ergo nec dubitandum eſt animas ſanctorum ad cęlos ferri. Quòd etiã aliquæ animæ ad Infernum deſcendant ſtatim poſt mortem, patet Lucæ 16. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.

li. 4. dialo. ca. 25. ante medium.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut in corporib' eſt grauitas vel leuitas, qua feruntur ad ſuũ locũ, qui eſt finis motus ipſorum, ita ẽt eſt in animabus meritũ vel demeritum, quibus perueniunt animæ ad præmium vel ad pęnam: quæ ſunt fines actionum ipſarum. Vñ ſicut corpus p grauitatẽ vel leuitatẽ ſtatim fertur in locũ ſuum, niſi prohibeatur, ita animæ ſtatim, ſoluto vinculo carnis p qđ in ſtatu viæ detinebantur, præmiũ conſequuntur vel pęnã niſi aliquid impediat: ſicut interdũ impedit conſecutionẽ præmij veniale peccatum, ꝙ od prius purgari oportet, ex quo ſequitur quod præmiũ differatur. Et quia locus deputatur animabus ſm cõgruentiam præmij vel pęnæ, ſtatim vt anima abſoluitur a corpore, vel in infernum demergitur, vel ad cęlos euolat, niſi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationẽ differri, vt prius anima purgetur. Et huic veritati auctoritates Scripturæ canonicæ manifeſtè atteſtantur & documenta ſanctorum Patrum. Vnde contrariũ pro hæreſi eſt habendum, vt patet 4. Dialog. * & in libro de eccleſiaſticis dogmatibus †

** Greg. li. 4 dial. ca. 25. 28. & 30.*
† Argu in li. de eccle. dog c. 79. tom 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ glo.* ſeipſam exponit Quod enim dicit Nondum eris vbi erunt ſancti, &c. ſtatim exponit ſubdens, i. non habebis geminam ſtolam, quam habebunt ſancti in reſurrectione.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ inter illa abdita receptacula, de quibus Auguſtinus loquitur, † ẽt ſunt computanda & infernus & paradiſus, in quibus aĩæ aliquæ ante reſurrectionẽ continentur. Sed ideo diſtinguitur tps ante reſurrectionem, & poſt, quia ante reſurrectionem ſunt ibi ſine corpore, poſt autem, erunt cum corpore, & quia in aliquibus receptaculis nunc ſunt animæ, in quibus poſt reſurrectionem non erunt.

** loco citato in argu.*
† loco citato in argu. & eſt En chirid ca. 109. to. 3.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ homines ſecundũ corpora habent quandam continuationem adinuicem, quia ſm ea eſt verum quod dicitur Actuum 17. qđ deus ex vno fecit omne genus hominum Sed animas ſigillatim finxit, vnde non eſt tanta congruentia vt omnes homines ſimul glorificentur in anima, quanta vt ſimul glorificentur in corpore. Et præterea gloria corporis nõ eſt ita eſſentialis ſicut gloria animæ: vnde maius detrimentum eſſet ſanctis, ſi gloria animæ differretur, quàm ſi gloria corporis differatur, nec poſſet hoc detrimentũ gloriæ recompenſari propter ampliationem gaudij ſingulorum de gaudio communi.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ eandẽ obiectionem Greg.* in 4. Dialo. proponit & ſoluit Si igitur, inquit, nunc ſunt in cęlo animæ iuſtorum, quid eſt qđ in die iudicij pro iuſtitiæ ſuæ retributione recipient? & reſpondet Hoc eis nimirum creſcit in iudicio ꝙ nunc animarum ſola, poſt modum vero etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipſa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro Domino cruciatuſque pertulerũt. Et eodem modo dicendum eſt de damnatis.

li 4 dialo. cap. 25. in medio.

ARTICVLVS III.

Vtrũ animæ paradiſo vel in inferno exiſtẽtes, egredi valeãt.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod animæ in paradiſo vel in inferno exiſtentes egredi non valeant. Auguſtinus * enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda; Si rebus viuentiũ interentur animæ mortuorum, vt de alijs taceã, meipſũ pia mater nulla nocte deſereret, quæ terra marique ſecuta eſt, vt mecũ viueret & ex hoc concludit, ꝙ animæ defunctorum rebus viuentium non interſint. Sed intereſſe poſſent, ſi de ſuis receptaculis exirent. ergo de ſuis receptaculis non exeunt.

Ca. 13. nõ procul à principio.

¶ 2 Præterea, In Pſalmo 26. dicitur, Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ; & Iob 7. Qui deſcenderit ad inferos non aſcendet: ergo tam boni quã mali à ſuis receptaculis non exeunt.

¶ 3 Præterea, Receptacula, vt dictũ eſt *, animabus poſt mortẽ dantur in præmiũ vel in pęnã: ſed poſt mortem neque præmia ſanctorum minuuntur neque pęnæ damnatorum: ergo non exeunt de ſuis receptaculis.

Ar. præd corp.

¶ 4 SED CONTRA eſt, ꝙ dicit Hiero.* contra Vigilantium, ſic eum alloquens: Ait enim vel in ſinu Abrahę vel in loco refrigerij, vel ſubter arã Dei, animas Apoſtolorũ & Martyrũ cõſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis & ubi voluerint adeſſe pñtes: & ita tu Deo legem pones, tu Apoſtolis vincula inijcies, vt vſque ad diẽ iudicij teneantur in cuſtodia, nec ſint cũ Dño ſuo: de quibus ſcriptum eſt, Sequuntur Agnum quocunque ierit. Si agnus vbique, ergo & hi qui cum agno ſunt, vbique eſſe credendi ſunt. Ridiculum ergo eſt dicere quod animæ mortuorum à ſuis receptaculis non recedant.

Incipit hæc epi. Multa in orbe mõſtra, inter prin. et mediũ to 3.

¶ 5 Præterea, Hieron. ibidem * arguit ſic. Cum diabolus & dæmones toto vagẽt in orbe, & celeritate nimia vbiq; pñtes ſint, quare martyres poſt effuſionẽ ſãguinis ſui area operient incluſi, & inde exire nõ poterũt? Ex quo põt concludi nõ ſolũ de bonis, ſed ẽt de malis, ꝙ ſua receptacula quãdoque exeunt. cum non habeãt maiorẽ damnationem, ꝗ dæmones, qui vbique diſcurrunt.

Cõtra Vigilant in epiſ quæ incipit, Multa in orbe monſtra, tom. 3.

¶ 6 Præterea Hoc idem probari poteſt per Gregoriũ* in quarto Dialog.* vbi narrat de multis mortuis, quòd viuis apparuerint.

li. 4. c. 36. & 40.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliquem exire de inferno vel paradiſo, põt itelligi dupliciter. Vno modo ita vt ſimpliciter inde exeat vt iã locus eius non ſit paradiſus vel infernus: & ſic nullus inferno vel paradiſo finaliter deputatus inde exire põt, vt infrà dicetur.* Alio mõ põt intelligi, vt exeat inde ad tps: & in hoc diſtinguendum eſt, quid eis conueniat ſm lgẽ naturæ, & qđ eis conueniat ſm ordinẽ diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Aug.* i libro de cura pro mortuis agẽda, Alij ſunt humanarum limites rerum, alia diuinarũ ſigna virtutũ alia ſunt ꝗ naturaliter, alia ꝗ mirabiliter fiunt. Scđm ergo naturalẽ curſum, aĩæ ſeparatæ propitijs receptaculis deputatæ, à conuerſatione viuentiũ penitus ſegregantur non. n. ſm curſum naturæ, hoĩes in mortali carne viuẽtes ſubſtantijs ſeparatis immediatè coniunguntur, cum oĩs eorum cognitio à ſenſu oriatur. nec propter aliud à ſuis receptaculis eas exire* conueniret, niſi vt rebus viuentiũ intereſſent Sed ſm diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ, aliquãdo aĩæ ſeparatæ à ſuis receptaculis egreſſæ, conſpectibus hominum præſentantur: ſicut Auguſtinus * in libro prædicto narrat de Felice martyre qui ciuibus Nolanis viſibiliter apparuit cum à Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi poteſt, ꝙ aliquando damnatis contingat, ꝙ ad eruditionem hominum & terrorem, permittuntur viuentibus apparere: aut ẽt ad ſuffragia expetenda quantũ ad illos qui in purgatorio detinentur, vt p multa quæ in 4. Dialog.* narrãtur. patet. Sed hoc intereſt inter ſanctos & damnatos, ꝙ ſancti cũ voluerint, apparere poſſunt viuentibus, non aut damnati. Sicut enim ſancti viuentes in carne, dona gratiæ gratis datæ accipiunt, vt ſanitates & ſigna perficiant, quæ

Quæſ 71. ar. 5 ad 5 et ar. 6. ad 1.
Ca. 16 in terpr n et me to 6.
Al. commigeret.
In li. de cura pro mortuis gerẽda c. 16. to 6.
Greg. li. 4. ca. 36. 40. & 55.

non

Al. mirabiliter.

non niſi diuina virtute * rationabiliter fiunt; quæ quidem ſigna ab alijs hoc dono carentibus perfici nõ poſſunt: ita ẽt nõ eſt inconueniẽs, vt ex virtute gloriæ, aliqua potentia animabus ſanctorũ detur, per quã poſſint mirabiliter apparere viuẽtibus cum volunt; quod alij non poſſunt, niſi interdum permiſſi.

loco notato in arg.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ Aug * (vt per ſequentia patet) loquitur ſecundum communem curſum naturæ: nec tamen ſequitur, ꝙ etiã ſi mortui poſsint, vt volunt, viuentibus apparere, toties appareant, quoties apparent in carne viuẽtes: quia ſeparati à carne vel omnino conformantur diuinæ voluntati, ita quòd non licet eis niſi quod ſecundum diuinam diſpoſitionem cõgruere intuentur: vel ita ſunt pœnis oppreſſi, vt de ſua miſeria magis doleant, quàm curent alijs apparere.

AD SEPTIMVM dicẽdũ, ꝙ auctoritates illæ loquunt ad hoc, ꝙ nullus de paradiſo vel inferno egreditur ſimpliciter; & nõ quin aliquis egrediat ad tẽpus.

Ar. 1. huius q. ad 3.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ (ſicut ex dictis * patet) ſecundum hoc locus aĩæ cedit in præmiũ vel pœnã, ꝙ aĩa efficiatur ex hoc, ꝙ tali loco deputatur; vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudium, ſiue hic dolor de hoc, quòd talibus locis deputatur, manet in aĩa, etiam qñ extra loca prædicta fuerit. ſicut Pontifici, cui datur ꝓ honore, vt in cathedra ſedeat in Eccleſia, non minuitur gloria, qñ a cathedra recedit; q̃a etſi actu ibi non ſedeat, locus tamen ille ſibi deputatus eſt.

Ad ea ẽt quæ contra obijciũtur, reſpõdere oportet:

loco notato in argu. 4. quod eſt 1. Sed contra

AD QVORVM PRIMVM dicendũ, quòd Hier. * loquitur de Apoſtolis & Martyribus, ſecundum hoc, q̃d eis accreſcit ex poteſtate gloriæ, & non ſecundum hoc quod eis cõgruit ex debito naturæ. Quod autẽ dicit eos vbiq; eſſe, non eſt intelligendũ quaſi ſimul ſint in pluribus locis, aut vbique; ſed quia eſſe poſſunt vbi volunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non eſt ſimile de dæmonibus & angelis, & animabus ſanctorũ & damnatorum. Angeli enim boni vel mali, hoc officium ſortiuntur, vt hominibus præſint, vel ad cuſtodiam vel ad exercitium: quod de animabus hominum dici non poteſt. Sed tamen ſecundum poteſtatem gloriæ, animab' ſanctorum hoc congruit, quòd poſſint eſſe vbi voluerint: & hoc eſt, quod Hieronymus intendit.

AD TERTIVM dicendũ, quòd quamuis aliqñ animæ ſanctorum vel damnatorũ pſentialiter adſint, vbi apparent; non tamen credendũ eſt hoc ſemper accidere. Aliquando.n. huiuſmodi apparitiones fiũt, vel in dormiendo vel in vigilando, operatione bonorum vel malorũ ſpirituum, ad inſtructionem, vel deſtructionẽ, vel deceptionẽ viuentium. Sicut etiam viui homines quandoq; alijs apparent, & eis multa dicũt in ſomnis cũ tñ conſtet eos non eſſe præſentes, ſicut Aug per multa exẽpla probat ĩ lib.* de Cura ꝓ mortuis agẽda.

cap. 11. & 12. tom. 4.

293

ARTICVLVS IIII.

Vtrum limbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ.

Tho. 4. diſ. 45. q. 1. ar. 2 q° 1. & ſequen.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quòd limbus inferni non ſit idem q̃d ſinus Abrahæ: ſicut.n. dicit Aug. 12. ſuper Gen. ad literã. †Nõdũ inueni inferos alicubi in bono poſuiſſe Scripturã: ſed ſinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem ſubiungit Auguſtinus *ſic dicens, Non in bono accipiendum ſinũ Abrahæ, & illam requiẽ, quo ab angelis pius pauper ablatus eſt, neſcio vtrum quiſquam poſsit audire: ergo ſinus Abrahæ non eſt idẽ quod limbus inferni.

† lib. 12. de Geneſi ad literam ca. 33. circa finẽ to. 3.
** In lib. 12 ſuper Gen. ad literã, c. 33 in fine tom. 3.*

¶ 2 Præterea. In inferno exiſtẽtes nõ vidẽt Deũ, ſed in ſinu Abrahæ vr̃ Deus; vt patet ꝑ Aug. 9. li. confeſſionũ, †q loquẽs de Nebridio dicit, Quicquid illud eſt, q̃d ſinus Abrahæ vocat, ibi Nebridius meus viuit: & infra, †iã non ponit aurẽ ad os meum, ſed ſpiritale os ad fontẽ tuũ; & bibit quãtũ põt, ſapiẽtiã ꝓ auiditate ſua, ſine fine fœlix: ergo ſin' Abrahæ n ẽ idẽ q̃d limb' iferni.

† li 9. Confeſſ. cap. 3. à medio illius, tom. 1.

¶ 3 Præterea, Eccleſia non orat ꝓ aliquo, vt ad infernũ deducatur: orat autem, vt angeli animam defuncti in ſinum Abrahæ deferant: ergo videtur, quòd ſinus Abrahæ non ſit idem quod limbus.

SED CONTRA, Sinus Abrahę dr̃, vbi mendicus Lazarus ductus eſt: ſed ipſe ductus eſt ad infernũ, q̃a vt dicit gl.* Iob 30. ſuꝑ illud, Vbi cõſtituta eſt domus omni viuẽti, Infernus domus erat omniũ viuentiũ ante Chriſti aduentũ: ergo ſinus Abrahę eſt idẽ q̃d limbus.

Gloſſ. ordi. ibidem.

¶ Præterea, Gen. quadrageſimo ſecundo dicit Iacob filijs ſuis, Deducetis canos meos cũ dolore ad iferos: ergo Iacob ſciebat ante mortẽ, ad inferos ſe traſferẽdũ: ergo & eadẽ rõne Abrahã ad inferos trãſlatus fuit poſt mortem: & ita ſinus Abrahę vr̃ eẽ aliqua pars inferni.

RESPONDEO dicendum, quod aĩę hominum poſt mortem ad quietem peruenire non poſſunt niſi merito fidei, quia accedentem ad Deum oportet credere, Hebr. vndecimo, Primum autem exemplũ credendi hominibus in Abraham datur, qui primus ſe à cœtu infideliũ ſegregauit, & ſpeciale ſignũ fidei accepit: & ideo requies illa quę hominibus poſt mortẽ datur, ſinus Abrahę dr̃, vt patet per Aug.* 12. ſuper Gen. ad literã Sed animæ ſanctorũ poſt mortem non omni tempore eãdẽ quietẽ habuerunt, quia poſt Chriſti aduentum habent plenam quietẽ diuina viſione pfruentes; ſed ante Chriſti aduentũ habebant quidẽ quietẽ per immunitatẽ pœnæ. ſed non habebãt quietẽ deſiderij per conſecutionẽ finis: & ideo ſtatus ſanctorũ ante Chriſti aduentũ poteſt conſiderari ſecundum id quod habebat de requie, & ſic dicitur ſinus Abrahæ; & poteſt etiam conſiderari quantum ad id quod eis deerat de requie, & ſic dicitur limbus inferni. Limbus ergo inferni & ſinus Abrahæ fuerũt ante Chriſti aduentũ vnũ per accidens, & non per ſe: & ideo nihil prohibet poſt Chriſti aduẽtũ eſſe ſinũ Abrahæ, & eẽ oĩno diuerſũ à limbo; q̃a ea q̃ ſunt vnũ ꝑ accidens, ſeparari cõtingit.

li 12. c. 34. ante med.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ quantũ ad id q̃d habebat de bono ſtatus ſanctorũ Patrũ, ſinus Abrahæ dicebat: ſed quantũ ad id quod habebat de defectu, dicebat infernus & ſic nec ſinus Abrahæ in malũ accipitur, nec infernus, in bonũ; q̃uis quodãmodo ſint vnũ.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ſicut requies ſanctorum Patrum ante Chriſti aduentum dicebatur ſinus Abrahæ, ita & poſt Chriſti aduentũ; ſed diuerſimodè. Quia n. ante Chriſti aduentũ, ſanctorũ requies habebat defectum requiei adiunctum, dicebatur idem infernus & ſinus Abrahæ; tñ n. ibi non videbat Deus. Sed quia poſt Chriſti aduentũ ſanctorũ requies eſt cõpleta, cũ Deum videant; talis requies dicit ſinus Abrahæ, & nullo modo infernus: & ad hunc ſinum Abrahæ, Eccleſia orat fideles perduci.

Vnde patet reſponſio ad AD TERTIVM. Et ſic etiam intelligenda eſt quædã gloſſa* Lucæ decimo ſexto, ſuper illud, factum eſt vt moreretur mendicus, & cætera: q̃ ſic dicit, Sinus Abrahæ eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorum.

Glo. ordin. ibid.

ARTICVLVS V. 294

Vtrum limbus idem ſit quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ limbus ſit idem quod infernus damnatorum. Chriſtus.n. dicitur infernum momordiſſe, non abſorbuiſſe; quia aliquos inde extraxit, non aũt omnes: nõ aũt diceret momordiſſe infernũ, ſi illi quos liberauit, non fuiſſent pars multitudinis in inferno contentæ: ergo cum illi, quos liberauit in limbo Inferni continerẽtur, iidẽ cõtinebãtur in limbo & in inferno: ergo limbus vel eſt idẽ q̃d infernus, vel eſt pars inferni.

¶ 2 Præterea, Chriſtus dr̃ in Symbolo deſcendiſſe ad infernum ſed non deſcendit niſi ad limbum Patrum: ergo limbus Patrum eſt idem quod infernus.

¶ 3 Præterea, Iob decimoſeptimo dicitur: in profundiſſimũ infernum deſcendit anima mea: ſed Iob cum

eſſet ſanctus & iuſtus ad limbum deſcendit: ergo limbus eſt idem quod profundiſſimus infernus.

SED CONTRA, In inferno nulla eſt redemptio: ſed à limbo Sancti fuerunt redempti: ergo limbus non eſt idem quod infernus.

li. 12. c. 33. in fine, to. 3 ¶ Præterea, Aug.* dicit 12. ſuper Gen. ad liter. Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos eſſe credamus, non video: ſed anima Lazari ad limbum deſcendit: ergo limbus non eſt idem qđ infernus.

RESPONDEO dicendum, ꝙ receptacula animarum poſt mortem dupliciter diſtingui poſſunt, aut ſecundum ſitum, aut ſm locorum qualitatem, prout ſcilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo conſideretur limbus Patrum & infernus ſm locorum qualitatem pdictã, ſic non eſt dubiũ, ꝙ diſtinguuntur; tum qa in inferno eſt pœna ſenſibilis, quæ non erat in limbo Patrum; tum ēt qa in inferno eſt pœna æterna, ſed in limbo Patrum detinebantur ſancti temporaliter tantum. Sed ſi conſiderentur quãtum ad ſitum loci, ſic probabile eſt, ꝙ idem locus vel quaſi continuus ſit infernus, & limbus; ita tamen, quod quædã ſuperior pars inferni limbus Patrum dicatur: exiſtentes enim in inferno ſm diuerſitatem culpę diuerſam ſortiuntur & pœnam. Et ideo ſm quod grauioribus peccatis inretiuntur damnati, ſm hoc obſcuriorem locũ & profundiorē obtinent in inferno; vnde & ſancti Patres, in quibus minimum erat de ratione culpæ, ſupremum & minus tenebroſum locum habuerunt omnibus puniendis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſm hoc, quòd infernus & limbus ſunt idem quantum ad ſitũ, dicitur Chriſtus infernum momordiſſe, & ad infernum deſcendiſſe, quando Patres à limbo eripuit ſuo deſcēſu.

Et per hoc patet ſolutio SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendum, quòd Iob non deſcendit in infernum damnatorum, ſed in limbũ Patrũ; qui quidem dicitur profundiſſimus locus, non quidem reſpectu locorum pœnalium, ſed in comparatione ad alia loca ſm quod ſub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum, ſicut Augu.* ſoluit 12. ſuper Gene. ad literam, de Iacob, ſic dicens. Illud qđ Iacob dicit ad filios ſuos, Deducetis ſenectutē meam cũ triſtitia ad inferos, videtur hoc magis timuiſſe, ne nimia triſtitia ſic perturbaretur, vt ad requiē bonorũ nõ iret, ſed ad inferos peccatorum: & ſimiliter poteſt exponi verbũ Iob, vt ſit verbũ magis timētis, ꝙ aſſerentis.

li. 12. c. 33. non procul à fine, to. 3

295

ARTICVLVS VI.

Vtrum limbus puerorum ſit idem quod limbus Patrum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ limbus puerorum ſit idem quod limbus Patrũ. Pœnã. n. debet reſpondere culpæ: ſed pro eadē culpa detinebãtur ĩ limbo Patres & pueri, ſ. pro culpa originali: ergo idē debet eſſe vtrorumque locus pœnæ.

Ench. c. 93 in med. to. 3 ¶ 2 Præterea, Aug. dicit in Ench.* Mitiſſima eſt pœna puerorum, qui cum ſolo originali decedũt: ſed nulla eſt pœna mitior ea, quam ſancti Patres habebant: ergo idem eſt locus pœnæ vtrorumque.

SED CONTRA, Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna temporalis in limbo Patrum, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatorium nõ ſunt idem, videtur, ꝙ nec limbus puerorum & limbus Patrum ſint idem.

RESPONDEO dicendum, quòd limbus Patrum & limbus puerorum abſque dubio differunt, ſm qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim non adeſt ſpes beatæ vitæ, quæ Patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat. Sed quantum ad ſitum, probabiliter creditũ vtorũq; locus idē fuiſſe. niſi quod requies beatorũ adhuc erat in ſuperiori loco, ꝙ limbus puerorum; ſicut de limbo & inferno dictum* eſt.

Ar. præce.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad culpã originalem non eodē modo ſe habebant Patres & pueri. In patribus. n. originalis culpa expiata erat, ſm qđ erat infectiua perſonæ; remanebat tñ impedimentũ ex parte naturæ, pro qua nondum erat ſatiſfactum plenarie. Sed in pueris eſt impedimentum & ex parte perſonæ & ex parte naturæ. Et ideo pueris & Patribus diuerſa receptacula aſſignantur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ Aug.* loquitur de pœnis quæ debētur alicui ratione perſonæ ſuæ, inter quos mitiſſimã pœnã habēt qui ſolo originali peccato grauant: ſed adhuc eſt mitior pœna eorũ quos nõ impedit a pceptione gloriæ defectus pſonę, ſed ſolum defectus naturę vt ipſa dilatio gloriæ qđã pœna dicit. * loco notato in argu.

ARTICVLVS VII. 296

Vtrum debeant tot receptacula diſtingui. Tho. 4 diſ. 45. art. 9.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non debeant tot receptacula diſtingui. ſicut. n. receptacula debētur animabus poſt mortē pro peccato, ita & p merito: ſed ratione meriti non debet niſi vnũ receptaculũ, ſ. paradiſus: ergo nec ratione peccatorum debetur niſi vnum receptaculum.

¶ 2 Præterea, Receptacula aſſignantur aiãbus poſt mortem ratione meritorum vel demeritorũ: ſed vnus eſt locus in quo merentur vel demerentur: ergo vnũ tm̃ receptaculũ debet eis aſſignari poſt mortem.

¶ 3 Præterea, Loca pœnarum debent reſpondere ipſis culpis: ſed non ſunt niſi tria genera culparum, ſcilicet originalis, venialis, & mortalis: ergo non debēt eſſe niſi tria receptacula pœnalia.

¶ 4 SED CONTRA, Videtur, ꝙ debeant eſſe multo plura, quàm aſſignentur. Aer enim iſte caliginoſus eſt dæmonum carcer, vt patet 2 Pet. 2. nec tamen computatur inter quinque receptacula, quę a quibuſdã aſſignantur: ergo ſunt plura receptacula, quam quinq;.

¶ 5 Præterea, Alius eſt paradiſus terreſtris, & alius paradiſus cæleſtis: ſed qdã poſt ſtatũ viię huius ad paradiſum terreſtrē ſunt tranſlati, ſicut de Enoch & de Helia dr̃: cũ ergo paradiſus terreſtris inter quinq; receptacula nõ computetur, vr̃, ꝙ ſint plura, quam quinque.

¶ 6 Præterea, Cuilibet ſtatui peccantium debet aliquis locus pœnalis reſpondere: ſed ſi ponatur aliquis in originali peccato decedere, cum ſolo veniali, nullũ receptaculorum aſſignatorum ei competet. Conſtat. n. quod in paradiſo non eſſet, cum gratia careret, & eadem ratione nec in limbo Patrũ: ſimiliter etiam nec in limbo puerorũ, cũ in ipſo non ſit pœna ſenſibilis, ꝙ tali debetur ratione venialis peccati; ſimiliter nec in purgatorio, quia ibi nõ eſt niſi pœna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua: ſimiliter nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret: ergo oportet receptaculum aſſignare.

¶ 7 Præterea, Diuerſæ ſunt quantitates pręmiorũ & pœnarum, ſm differentias culparũ & meritorum: ſed infiniti ſunt gradus meritorum & culparũ: ergo infinita debent diſtingui receptacula, in quibus animæ puniantur vel præmientur poſt mortem.

¶ 8 Præterea, Animæ quandoq; puniũtur in locis, in quibus peccauerũt, vt patet p Greg.* 4. Dialog. ſed peccauerunt in loco vbi habitamus: ergo hic locus debet cõputari īter receptacula: & pcipue cũ aliq in hoc mũdo p peccatis ſuis puniant, vt ſupra Magiſter dixit. li. 4. dialo. ca. 30. 31. 32. & 40.

¶ 9 Præterea, Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia, pro qbus digni ſunt pęna, ita aliqui in peccato mortali decedētes, habēt aliqua bona, pro qb⁹ eſſent digni pmio: ſed decedentibus in gratia cũ peccatis venialibus aſſignatur aliquod* receptaculũ, in quo puniuntur antequam pmia cõſequãtur; ſcilicet purgatorium: ergo eadem ratione ē contrario debet eſſe de illis, q in mortali decedũt cũ aliquibus bonis operib⁹. Aug. in li. 50. Homil. hom. 16 to. 10.

¶ 10 Præterea, Sicut Patres retardabant a plena gloria animæ,

animæ, ante Chriſti aduentum, ita & nũc, à gloria corporis: ergo ſicut diſtinguitur receptaculum ſanctorum ante Chriſti aduentum, ab eo, in quo nunc recipiũtur, ita debet nunc receptaculum diſtingui ab eo in quo recipientur poſt reſurrectionem.

RESPONDEO dicendum, ꝙ receptacula aĩarũ diſtinguuntur ſecundum diuerſos ſtatus earũ. Aĩa antẽ coniuncta mortali corpori hẽt ſtatum merẽdi: ſed exuta à corpore, eſt in ſtatu recipiendi ꝓ meritis bonũ vel malum. Sic ergo poſt mortem, vel eſt in ſtatu recipiendi finale pmium, vel eſt in ſtatu quo impeditur ab illo. Si aũt eſt in ſtatu recipiendi finalem retributionẽ, hoc eſt dupliciter. Vel quantũ ad bonũ: & ſic eſt paradiſus. Vel quantum ad malum, & ſic rõne actualis culpæ eſt infernus: ratione aũt originalis eſt limbus puerorum. Si verò eſt in ſtatu quo impeditur à finali retributione cõſequenda, vel hoc eſt propter defectum perſonæ, & ſic eſt purgatorium, in quo detinentur aĩæ, ne ſtatim præmium conſequantur, pp peccata quæ commiſerunt, vel pp defectum naturæ, & ſic eſt limbus patrum, in quo detinebantur partes a conſecutione gloriæ pp reatum humanæ naturæ, quæ nondum poterat expiari.

AD PRIMVM ergo dicendũ: ꝙ bonũ contingit vno modo, ſed malum multifariè, vt patet per Dion.* 4. c. de diui. no. & per Philoſophum in 2.* Ethi. Et pp hoc non eſt inconueniens, ſed ſi locus beatæ retributionis ſit vnus, loca verò pęnarum ſint plura.

† Dion. c. 4 parte 4. à medio. *li. 2. eth. c. 6. à med.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſtatus merendi, & demerendi eſt vnus ſtatus, cùm eiuſdem ſit poſſe mereri & demereri: & ideo cõuenienter debetur oĩbus vn* locus. Sed eorum qui recipiunt pro meritis, ſunt ſtatus diuerſi; & ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ pro culpa originali poteſt aliquis puniri dupliciter, vt ex dictis patet, * vel rõne perſonæ, vel ratione naturæ tantum: & ideo illi culpæ reſpondet duplex limbus.

Ar. prae. præſertim ad c. & in corp. huius art.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ aer iſte caliginoſus non aſſignatur dæmonibus quaſi locus in quo recipiãt retributionem pro meritis, ſed quaſi competens officio eorum, inquantum deputantur nobis ad exercitiũ: & ideo inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur: primo n. eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi 25.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ paradiſus terreſtris ptinet magis ad ſtatum viatoris, quàm ad ſtatum recipiẽtis pro meritis: & ideo inter receptacula, de quibus nũc agitur, non computatur.

AD SEXTVM dicẽdũ, ꝙ illa poſitio eſt impoſſibile ſi tamen eſſet poſſibilis, talis in inferno puniretur in æternum. Quod enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accidit ei inquantum gratiam habet adiunctam, vnde ſi adiungatur mortali, quod eſt ſine gratia, pœna æterna in inferno punietur. Et quia iſte, q cũ originali pctõ decedit, habet veniale ſine gratia, non eſt inconueniẽs, ſi ponitur æternaliter puniri.

AD SEPTIMVM dicendum, ꝙ diuerſitas graduũ in pœnis vel præmijs, non diuerſificat ſtatum, ſecundum cuius diuerſitatem receptacula diſtinguuntur: & ideo ratio non ſequitur.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ licet aĩæ ſeparatæ aliquando in loco noſtræ habitationis puniantur, non eſt tamen propter hoc, ꝙ locus iſte ſit proprius locus pœnarum, ſed hoc ſit ad noſtram inſtructionẽ, vt earũ pœnas videntes, retrahamur à culpis. Quod aũt animę exiſtentes in carne hic puniantur pro peccatis, nõ ptinet ad propoſitum: quia talis pœna non trahit hoĩem extra ſtatum merentis vel demerentis. Nunc autẽ agimus de receptaculis, quæ debentur animæ poſt ſtatum meriti vel demeriti.

AD NONVM dicendum, ꝙ malum non poteſt eſſe purum abſque commixtione boni: ſicut bonum ſummum eſt abſque omni commixtione mali. Et ideo illi qui ad beatitudinem, quæ ſummum bonũ eſt, transferendi ſunt, debent eſſe ab oĩ malo purgati. & pp hoc oportet eſſe locum, in quo tales purgentur, ſi hinc non oĩno purgati exeant. Sed illi qui in infernum detrudẽtur, non erunt immunes ab omni bono, & ideo nõ eſt ſimile: quia in inferno exiſtentes, præmium bonorum ſuorum recipere poſſunt, inquãtum bona præterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

Ad decimum dicendũ, ꝙ in gloria aĩę conſiſtit pmiũ eſſentiale, ſed gloria corporis cũ redundet ex aĩa, tota conſiſtit in aĩa quaſi originaliter: & ideo carentia gloriæ aĩæ diuerſificat ſtatum, non autem carentia gloriæ corporis, & propter hoc ẽt idem locus. ſ. cœlũ empyreũ debeĩ aĩabus ſanctis exutis à corpore, & coniunctis corporibus glorioſis. Non autem idem locus debetur animabus patrum ante perceptionẽ gloriæ animæ, & poſt perceptionem ipſius.

QVAESTIO LXX.

De qualitate animæ exeuntis à corpore et pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de qualitate animę exeuntis a corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

¶Secundo, vtrũ remaneant in ea actus dictarum potentiarum.

¶Tertio, vtrũ aĩa ſeparata pati poſſit ab igne corporeo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quod in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ. 297
Aug. n.* in li. de ſpũ & Anima ſic dicit, Recedit anima a corpore, ſecũ trahens omnia, ſenſum imaginationem, rõnem, intellectũ, intelligentiã, concupiſcibilitatem & iraſcibilitatem, ſed ſenſus & imaginatio, & vis iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt vires ſenſitiuæ: ergo & in anima ſeparata vires ſenſitiuæ remanent.

*Tho. 4. di. 44. q. 3. ar. 3. q. 1. & ſequ. et idem tractat. in 1. parte q. 77. ar. 8. † Ca. 15. circa mediũ tom. 3. * Ca. 16. i prin. to. 3.*

¶2 Præterea, Augu.* dicit in li. de Eccleſiaſticis dogmatibus, Solũ hoĩem credimus hẽre aĩam ſenſitiuã, q̃ exuta corpoř viuit, & ſẽſus ſuos atq; ingenia viuaciter tenet, ergo aĩa exuta à corpore hẽt potentias ſenſitiuas.

¶3 Præterea, Potentiæ aĩæ vel eſſentialiter ei inſunt, vt quidam dicunt, vel ad minus ſunt naturales ꝓprietates ipſius: ſed id quod eſſentialiter ineſt alicui, non põt ab eo ſeparari, neq; ſubiectũ aliquod deſerit à naturalibus proprietatibus: ergo impoſſibile eſt, ꝙ anima ſeparata à corpore, aliquas potentias amittat.

¶4 Præterea, Non eſt totum integrum, cui aliqua partium deeſt: ſed potentiæ aĩæ dicunt partes ipſius: ſi ergo potentias aliquas poſt mortem anima amittat: non erit anima integra poſt mortem, quod eſt inconueniẽs.

¶5 Præterea, potẽtiæ aĩę magis cooperanĩ ad meritũ, q̃ ẽt corpus, cũ corpus ſit ſolũ inſtrm̃ actus, potentiæ verò, principia agendi, ſed neceſſe eſt, ꝙ ſimul corpus pmitur cũ oĩa, pp hoc, ꝙ cooperaĩ in merito. ergo multo fortius eſt neceſſe, ꝙ potentiæ aĩæ ſimul præmientur cum ipſa: ergo anima ſeparata eas non amittit.

¶6 Præterea, Si aĩa cũ ſeparaĩ à corpore potentiã ſenſitiuã amittit, oportet, ꝙ illa potẽtia in nihilũ *cadat, nõ. n. põt dici, ꝙ i materiã aliq̃ reſoluaĩ, cũ nõ hẽat materiã partẽ ſui: ſed id quod oĩno in nihilũ * cadit, nõ reiteraĩ idẽ numero: ergo aĩa nõ hẽbit in reſurrectionẽ eandem numero potentiã ſenſitiuã. Sed ſm Philoſophum, * ſicut ſe habet anima ad corpus, ita ſe habent potẽtiæ aĩæ ad partes corporis, vt viſus ad oculum: ſi autem nõ eſſet eadem numero aĩa, quæ redibit ad corpus, non eſſet idẽ numero hõ: ergo eadem ratione non eſſet idẽ ocul' numero, ſi non ſit eadẽ nũero potẽtia viſiua: & ſimili

Al. cedat. Al. cedit.

Li. 2. de ani. text.

ratione nec aliqua alia pars eadē numero reſurgeret & ꝑ cōſequens, nec totus hō idē numero erit: nō ergo pōt eſſe ꝙ anima ſeparata potentias amittat ſenſitiuas.

¶7 Præterea, Si potentiæ ſenſitiuæ corrūperentur corrupto corpore oporteret, ꝙ debilitato corpore debilitarentur; hoc autem non contingit, quia vt dicitur in primo de Anima *, ſi ſenex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique ſicut & iuuenis: ergo nec corrupto corpore, ſenſitiuæ ſententiæ corrumpuntur.

lib. 1. c. 4. ſtatim à medio, in vulgata, textus editione.

SED CONTRA, eſt quod Aug. † in lib. de Eccleſiaſt. dogmatibus dicit: Duabus ſubſtantiis tantum homo conſtat, anima & carne; *anima cum ratione ſua, & carne cum ſenſibus ſuis: potentiæ ergo ſenſitiuæ ad carnem pertinent: ergo corrupta carne non manent potētiæ ſenſitiuæ in anima.

† Cap. 19. in prin io. Ariſto li. 12. tex 17.

¶Præterea, Philoſophus * in 12. Meta. de ſeparatione animæ loquens, ſic dicit, Si autem aliquid remanet, in poſtremo quærendum eſt de hoc. In quibuſdam enim non eſt impoſſibile: verbi gratia, ſi anima eſt talis diſpoſitionis non tota ſed intellectus; tota enim, fortè impoſſibile: ex hoc videtur, quod anima tota à corpore non ſeparetur, ſed ſolum potentiæ animæ intellectiuæ: non enim ſenſitiuæ vel generatiuæ.

lib. 2. tex 21

¶Præterea, In ſecundo de anima Philoſophus * dicit de intellectu loquens. Hoc ſolum contingit ſeparari, vt perpetuum à corruptibili: reliquæ aūt partes aīæ manifeſtū eſt ex his, ꝙ nō ſeparabiles ſunt, vt quidā dicūt. ergo potentiæ ſenſitiuæ non manent in anima ſeparata.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam enim exiſtimantes potentias omnes eſſe in anima ad modū, quo color eſt in corpore, dicunt, quòd anima à corpore ſeparata, omnes ſuas potentias ſecum trahit. Si enim aliqua ei deeſſet, oporteret animā tranſmutatā eſſe, ſecundū naturales proprietates, quæ ſubiecto manente variari non poſſunt. Sed dicta exiſtimatio falſa eſt. Cū enim potentia ſit, ſecūdū quam potentes dicimur aliquid agere vel pati, eiuſdē autē ſit agere & poſſe agere: oportet quòd eiuſdē ſit potentia, ſicut ſubiecti, quod eſt agens vel patiens. Vnde philoſo. in * principio de ſomno & vigilia dicit, ꝙ cuius eſt potentia, eius eſt actio. Videmus autem manifeſtè quaſdā operationes, quarum potentiæ aīæ ſunt principia, non eſſe aīæ, ꝓpriæ loquēdo, ſed cōiuncti: quia non explentur niſi mediante corpore: vt eſt videre, audire, & huiuſmodi. Vnde oportet, ꝙ iſtæ potentiæ ſint coniuncti, ſicut ſubiecti: animæ autē ſicut principij influentis, ſicut forma eſt principium proprietatum compoſiti. Quædā verò operationes exercentur ab aīa ſine organo corporali, vt intelligere, cōſiderare, & velle: vnde cū hæ actiones ſint aīę ꝓpriæ, & potentiæ quæ ſunt harum principia non ſolum erunt animæ vt principij, ſed etiā vt ſubiecti. Quia ergo manente ꝓprio ſubiecto manere oportet & ꝓprias paſſiones, & corrupto eo, corrūpi, ideo neceſſe eſt illas potentias, quæ in ſuis actionibus nō vtuntur organo corporali, remanere in anima ſeparata: illas aūt quæ vtuntur, corrūpi corpore corrupto: & hmōi ſunt potentiæ omnes quæ pertinent ad animam ſenſibilem, & vegetabilem. Et pp hoc quidā in potentiis animæ ſenſibilibus diſtinguunt. Dicunt. n. has eſſe duplices, quaſdam quæ ſunt actus organorum, quæ ſunt ab anima effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpunt: quaſdam verò originales harum, quæ ſunt in anima, quia ꝑ eas anima corpus ſenſificat ad videndum, & audiendū, & huiuſmodi. & hæ originales potentiæ manent in aīa ſeparata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per ſuam eſſentiam non mediantibus aliquibus alijs potentijs eſt origo illarum potentiarū, quę ſunt actus organorum: ſicut & forma quælibet ex hoc ipſo, ꝙ per eſſentiam ſuam materiam informat, eſt origo ꝓprietatum, quæ compoſitum naturaliter conſequūtur. Si enim oporteret in anima ponere alias potentias, qb' mediantibus potentiæ quæ organa ꝑficiunt, ab eſſentia aīę effluerent, eadē rōne oporteret ponere alias potētias qb' mediātib', ab eſſentia aīæ effluerēt illæ mediæ potētiæ, & ſic in infinitū. Si. n. ſtat alicubi, melius eſt vt in primo ſteť. vñ alij dicūt, ꝙ potētiæ ſenſitiuæ, & aliæ ſimiles nō manēt i aīa ſeparata, niſi ſm quid. ſ. vt in radice, ꝑ modū. ſ. quo principiata ſunt in principijs ſuis: in aīa. n. ſeparata manet efficacia influendi iterum hmōi potentias ſi iterum corpori vniať; nec oportet hanc efficaciam eſſe aliquid ſuperadditum ipſi eſſentiæ aīæ, vt dictum eſt. * Et hæc opinio videtur magis rōnabilis.

in cor. huius ar. poſt medium.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ verbū illud Aug. † intelligendum eſt, ꝙ anima ſecum trahit aliquas illarum potentiarum in actu. ſ. intelligētiam & intellectū. quaſdam vero radicaliter vt dictum * eſt.

† ſtatim in ar. 1.
** ſub fini corp.*

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ſenſus quos aīa ſecum trahit, non ſunt iſti exteriores ſenſus, ſed interiores, qui. ſ. ad partem intellectiuam pertinēt, quia intellect' * interdum ſenſus appellatur, vt patet ꝑ Baſiliū † ſuper Prouerbia, & philoſoph. * in 6. Eth. Vel ſi intelligat de ſenſibus exterioribus, dicendū eſt ſicut ad primum.

† Baſil. in principiū prouerb. à medio.
**li. 6. ethi. c. 11.*

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ ſicut patet ex dictis †, potētiæ ſenſitiuæ nō cōparant aīæ ſicut naturales paſſiones ad ſubiectū, ſed ſicut ad originē, vñ rō non ꝓcedit.

† in corp.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ potentiæ aīæ nō dīt ad partes eius integrales, ſed potētiales. Taliū aūt totorū ita ē natura, ꝙ tota virt' toti' conſiſtit in vna partiū pfectē. In alijs aūt partialiter, ſicut in aīa virtus aīæ perfectè cōſiſtit in parte intellectiua. In alijs aūt partialiter. Vñ cū in aīa ſeparata remaneant vires intellectiuæ partes integra remanebit, nō * dimidiata, † quis ſenſitiuæ potentiæ actu nō remaneant, ſicut nec potētia Regis manet † dimidiata mortuo ꝑpoſito, q eius potentiam participabat.

**Al. diminuta.*
† Al. diminuta.

Ad Quintum dicendū quòd corpus cooperatur ad meritū quaſi pars eſſentialis hominis qui meretur, ſic autē non cooperantur potentiæ ſenſitiuæ, cum ſint de genere accidentium, & ideo non eſt ſimile.

AD SEXTVM dicendū, quòd potentiæ animæ ſenſitiuæ non dīr eſſe actus organorū, quaſi formæ eſſentiales ipſorū, niſi rōne aīæ, cuius ſunt, ſed ſunt actus ipſorū ſicut ꝑficiētes ea ad ꝓprias operatiōes ipſorū ſicut calor ē actus ignis ꝑficiens ipſum ad calefaciendū. Vnde ſicut ignis idem numero remaneret, ēt ſi alius numero calor in eo eſſet, ſicut patet de frigore aquæ, quod nō redit idē numero poſtquā fuerit calefacta, aqua nihilominus eadem numero manente, ita & organa erunt eadem numero, quamuis potentiæ eædem numero non ſint.

AD ſeptimum dicendū, quòd philoſoph. * ibi loquiť de hmōi potentiis, ſm quod radicaliter in anima conſiſtunt, quod patet ex hoc quod dicit, * quod ſenſus non eſt in patiendo ad animā ſm id in quo ē, ſ. corp', ſic. n. pp corpus neq; debilitant nec corrūpunt aīæ virtutes.

**loco cita. in arg. 7.*
† in conſequentibus verbis.

ARTICVLVS II.

Vtrum in aīa ſeparata remaneāt actus ſenſitiuarū potētiarū.

AD SECVNDVM ſic ꝓcediť. videtur quod in anima ſeparata remaneant etiam actus ſenſitiuarū potentiarū. Dicit. n. Auguſt. * in lib. de ſpiritu & anima, Anima recedens à corpore ex his (ſcilicet imaginatione, concupiſcibilitate & iraſcibilitate) ſm merita afficitur ad delectationem ſiue ad dolorem, ſed imaginatio & concupiſcibilis & iraſcibilis ſunt potentiæ ſenſitiuæ: ergo ſm ſenſitiuas potentias anima ſeparata afficietur, & ita ſecundum eas in aliquo actu erit.

Ca. 15. circa med. illius to. 3.

¶2 Præterea, Auguſt. * ſuper Gen. ad literam in li. 12. dicit, quòd corpus non ſentit, ſed anima per corpus, & ita quædam, anima non per corpus, ſed ſine corpore ſentit. ſed id quod animæ ſine corpore conuenit, poteſt in eſſe animæ a corpore ſeparatæ, ergo tūc actu anima ſentire poterit.

li. 12. cap. 24. in med. tom. 3.

¶3 Præterea, Inſpicere ſimilitudines corporum ſicut in ſomno accidit: ad viſionē imaginatiuā pertinet: q̄ ē in parte ſenſitiua. ſed hmōi ſimilitudines corporum inſpi-

inſpicere, ſicut in ſomnis accidit, cõtingit aĩæ ſeparatę. Vñ Aug.* 12. ſu p Gen. ad literam ſic dicit, Neq;. n. video cur hẽat aĩa ſimilitudinẽ corporis ſui cũ iacente ſine ſenſu ipſo corpore, nondũ tñ penitus mortuo, videt talia, qualia multi ex illa ſubductione viuis redditi narrauerũt, & nõ hẽat, cũ pfecta morte penitus de corpore exierit. Nõ.n põt hoc ĩtelligi ꝙ aĩa ſimilitudinẽ corporis hẽat, niſi, ſm qđ eã inſpicit. vñ pmiſit de iacentibus ſine ſenſu, ꝙ gerunt quandam ſimilitudinem corporis ſui, p quã põt ad loca corporalia ferri, & talia qualia vident ſimilitudinibus ſenſuum experiri. Ergo anima ſeparata poteſt exire in actum potentiarum ſenſitiuarũ.

li. 12. c. 5 ante med. tom. 3.

¶ 4 Præterea, Memoria eſt potentia ſenſitiuæ partis, vt probatur in lib. de Memoria & reminiſcentia: * ſed aĩæ ſeparatæ, actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo geſſerunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ 16. Recordare, quia recepiſti bona in vita tua: ergo anima ſeparata exibit in actum potentiæ ſenſitiuæ.

Ariſtoteles in li. de Memoria & Reminiſcentia cap. 1.

¶ 5 Præterea, Scđm Philoſophum * in 3. de Anima. Iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt in parte ſenſitiua: ſed ĩ iraſcibili & cõcupiſcibili ſunt gaudium & triſtitia, amor & odium, timor & ſpes, & hmõi affectiones, quas ſm fidem noſtram ponimus in aĩabus ſeparatis: ergo animæ ſeparatæ nõ carebunt actibus potentiarũ ſenſitiuarum.

**li. 3. text. 41.*

SED CONTRA, Id qđ eſt cõe aĩæ & corpori, non põt remanere in aĩa ſeparata: ſed oẽs operationes potentiarum ſenſitiuarum ſunt cões aĩæ & corpori, qđ patet ex hoc ꝙ nulla potentia ſenſitiua aliquem actũ habet niſi per organum corporale: ergo anima ſeparata carebit actibus ſenſitiuarum potentiarum.

¶ Præterea, Philoſophus * dicit in primo de Anima, ꝙ corrupto corpore, anima neque reminiſcitur neque amat. & eadem ratio eſt de omnibus alijs actibus ſenſitiuarum potentiarum: ergo anima ſeparata non procedit in aliquem actum alicuius potentiæ ſenſitiuæ.

li. 1. de anima textu 4. poſt medium.

RESPONDEO dicendum, ꝙ quidã diſtinguũt duplices actus ſenſitiuarũ potentiarũ. Quoſdã exteriores, quos aĩa p corpus exercet, & hi non remanent ĩ aĩa ſeparata: quoſdã verò interiores, quos aĩa p ſeipſam exercet, & hi erunt in anima ſeparata. Hæc aũt poſitio deſcendere vř ab opinione Platonis, * qui poſuit aĩam corpori coniungi, ſicut quandam ſubſtantiam perfectã in nullo à corpore dependentem, ſed ſolũ ſicut motorẽ mobili, quod patet ex tranſcorporatione quã ponebat. Quia aũt ſm ipſum nihil mouebat niſi motũ: & ne abiretur in infinitum, dicebat, ꝙ primũ mouens, mouet ſeipſum, & poſuit qđ aĩa erat ſeipſam mouens Et ſm hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebat ſeipſam: alius, quo mouebatur corpus ab ea, & ſic aĩa habebat actum, qui eſt videre, primo, in ſeipſa, ſm qđ mouebat ſeipſam, & ſecundò, in organo corporali, ſm quod mouebat corpus. Hanc poſitionẽ Philoſophus* deſtruit in 1 de Anima, oſtendens quod aĩa non mouet ſeipſam & nullo modo mouetur ſcđm iſtas operationes, quæ ſunt videre, ſentire, & hmõi: ſed quòd iſtæ operationes ſunt motus coniuncti tantum. Vnde oportet dicere, ꝙ actus ſenſitiuarum potentiarum, nullo modo maneant in anima ſeparata, niſi forte ſicut in radice remota.

hanc opinionẽ refert Ariſtoteles lib. 1. de Anima c. 3. & 4.

** Ariſtoteles lib. 1. de Anima cap. 4.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ liber ille negatur eſſe Auguſtini. Dicitur enim fuiſſe cuiuſdam Ciſtercienſis, qui eum ex dictis Auguſtini cõpilauit, & quædam de ſuo addidit. Vnde qđ ibi ſcribitur, p auctoritate habendum non eſt. Si tñ auctoritas debeat ſuſtineri, dicendum, ꝙ non debet intelligi quod anima ſeparata ex imaginatione & alijs hmõi potentijs afficiatur, quaſi ipſa affectio ſit actus potentiarũ prædictarũ: ſed quia ex his quæ aĩa per imaginationem, & alias huiuſmodi potentias commiſit in corpore, in futurũ afficietur, vel ĩ bonũ vel in malum, vt ſic imaginatio & huiuſmodi potentiæ non intelligantur elicere illã affectionẽ, ſed eliciuiſſe in corpore meritũ affectionis illius.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ aĩa dř ſentire p corpus, non quaſi actus ſentiendi ſit aĩæ, ſm ſe, ſed quia eſt totius coniuncti, rõne aĩæ eo mõ loquendi, quo dicimus ꝙ calor calefaciat. Quod aũt ſubiungitur, qđ aĩa quædam ſentit ſine corpore, vt timorem, & huiuſmodi intelligendum eſt ſine exteriori corporis motu, qui accidit in actibus ſenſuum propriorum: non enim timor & hmõi paſſiones ſine motu corporali contingunt. Vel poteſt dici, ꝙ Augu. * loquitur ſecundum opinionem Platonicorum qui hoc ponebant, vt dictum † eſt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ Aug.* ibi inquirendo loquitur non determinando, ſicut & ferè p totũ illũ librũ. Patet.n ꝙ non eſt ſimilis rõ de aĩa dormientis, & de aĩa ſeparata. Aĩa.n. dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales ſimilitudines imprimunť, qđ de aĩa ſeparata dici nõ põt. Vel dicendũ, ꝙ ſimilitudines rerũ ſunt in aĩa & quantũ ad potentiã ſenſitiuam & imaginatiuã, & intellectiuã, ſcđm maiorẽ & minorẽ abſtractionẽ à materia, & à materialibus conditionibus Tenet ergo ſimilitudo Aug. quantum ad hoc, ꝙ ſicut ſimilitudines rerũ corporalium ſunt in anima ſomniantis ſecundũ exceſſum mentis patientis imaginabiliter, ita ſunt in anima ſeparata intellectualiter: non aũt quod in anima ſeparata ſint imaginabiliter.

*Loco mar. citata. † in corp. * loco in arg. citato*

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ſicut in primo libro dictũ * eſt, memoria dupliciter ſumitř. Qñq; prout eſt potentia ſenſitiuæ partis, ſcđm, ſ. qđ concernit pteritũ tps: & hoc mõ act⁹ memoriæ in aĩa ſeparata nõ erit. Vñ dicit Philoſophus * in 1 de Aĩa, ꝙ hoc corrupto, ſ. corpore, aĩa nõ reminiſcit. Alio mõ accipitur memoria prout eſt pars imaginationis ad intellectiuã partẽ ptinens, ſcđm. ſ qđ ab omni differentia temporis abſtrahit cum non ſit tantum præteritorum, ſed etiam præſentium & futurorum, vt Auguſtinus dicit: † & ſecundum hanc memoriam anima ſeparata memorabitur.

Tho. in 1. li. Sen. d. 3. q. 4. ar. 1

Habetur lib. 1. de Anima c. 4. poſt med. et citatur ĩ 2 argu. Sed cont. huius art.

† li. 14 de Trin c. 11 tom. 3.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ amor, gaudiũ & triſtitia, & hmõi, dupliciter accipiũtur. Qñq; quidẽ ſcđm qđ ſunt paſſiones appetitiuæ ſenſibilis: & ſic nõ erunt ĩ aĩa ſeparata, hoc.n. mõ non explentur ſine determinato motu cordis. Alio mõ ſcđm qđ ſunt actus volũtatis, q̃ eſt in parte intellectiua: & hoc mõ erunt in aĩa ſeparata: ſicut ẽt & delectatio erit ibi ſine motu corporali, prout ẽt ponitur in Deo, inquantum, ſ. eſt ſimplex motus voluntatis. Et hoc mõ Philoſophus in 7. Eth.* dicit quòd Deus vna ſimplici delectatione gaudet.

li. 7. Eth. cũ c. ſi l b.

299

ARTICVLVS III.

Vtrum anima ſeparata pati poſſit ab igne corporeo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ anima ſeparata pati non poſſit ab igne corporeo. Aug. enim 12. ſuper Gen. ad literam dicit: * Nõ ſunt corporalia, ſed corporalibus ſimilia, quibus anima corporibus exutæ afficiuntur, ſeu benè, ſeu malè: ergo anima ſeparata igne corporeo non punitur.

li. 12. c. 32 à me. to. 3.

¶ 2 Præterea, Auguſt. in eodem lib * dicit, ꝙ agẽs ſemper eſt nobilius patiẽte: ſed impoſſibile eſt aliquod corpus eſſe nobilius anima ſeparata: ergo non poteſt ab aliquo corpore pati.

li. 12. ſuper Gen. c. 16 in me. to. 3

¶ 3 Præterea Scđm Philoſophũ* in 1. de Gñatione, & ſcđm Boetiũ † in lib. de duabus naturis, illa ſolum agũt & patiuntur adinuicẽ, q̃ in materia cõueniunt, ſed aĩa & ignis corporeus nõ cõueniũt in materia, quia ſpiritualiũ & corporaliũ non eſt materia cõis, vnde nec põt ad inuicem tranſmutari, vt Boetius * in eodem lib. dicit: ergo anima ſeparata ab igne corporeo non patitur.

**li. 1. tex. 87. †Aliquantulum à med. libri. * In lib. de duabus naturis circa med.*

¶ 4 Præterea, Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente: ſi ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet Sed omne quod recipitur in aliquo, eſt ĩ eo p modum recipientis: ergo qđ recipitur ab igne in aĩa nõ eſt in eo materialiter, ſed ſpiritualiter. Sed formæ rerũ in aĩa ſpũaliter exiſtentes ſunt pfectiones ipſius: ergo ſi ponatur ꝙ anima patiatur ab igne corporeo, hoc nõ erit in eius pœnam, ſed magis in eius pfectionem.

¶ 5 Si dicatur, quod hoc ipſo anima punitur ab igne, quia ignem videt, vt videtur dicere Gregorius in quarto Dial.* Cõtra, ſi videt anima ignẽ in ferni, nõ poteſt videre niſi viſione intellectuali, cum nõ habeat organa, quibus viſio ſenſitiua vel imaginatiua perficitur: ſed viſio intellectualis non eſt, quod poſſit eſſe cũ triſtitiæ: delectationi enim, quæ eſt in conſiderando, non eſt triſtitia contrariũ ſecundum Philoſophũ:* ergo ex tali viſione aĩa non punitur.

* lib. 4. Dial. c. 29 parũ à princ.

lib. 1. Topic. c. 13.

¶ 6 Si dicatur, quod anima patitur ab igne corporeo, eo quod tenetur ab eo ſicut nunc tenetur à corpore, dum viuit in corpore: Contrà, aĩa dum in corpore viuit, tenetur à corpore, inquantum ex ea & corpore fit vnum, ſicut ex materia & forma: ſed aĩa nõ erit forma illius ignis corporei: ergo ſupradicto* mõ nõ poterit ab illo igne teneri.

* In hoc ea dẽ arg.

¶ 7 Præterea, Omne agens corporeum agit per contactum: ſed non põt eſſe aliquis contactus ignis corporei & aĩæ, quia contactus ſolum eſt inter corpora, quæ habẽt vltima ſimul: ergo anima ab illo igne non patitur.

¶ 8 Præterea, Agẽs organicum non agit in remota, niſi per hoc quod agit in media, vnde per determinatã diſtantiam agere põt proportionatam ſuæ virtuti. Sed aĩę, vel ad minus dæmones (de quibus eſt eadem rõ) quãque sũt extra locum inferni, cum quãque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tñ tunc ſunt à pęna immunes, ſicut enim gloria ſanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pęna damnatorum: nec tñ videmus quod oĩa intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum eſt credibile aliquid corporeum de natura elementi eſſe tantę virtutis, vt ad tantam diſtãtiam actionem ſuam diffundat. Ergo non videtur, quòd pęnas, quas animæ damnatorum ſuſtinent, ab igne corporeo patiantur.

SED CONTRA, Eadẽ rõ eſt de aĩabus ſeparatis & dæmonibus, quod ab igne corporeo pati poſſint. Sed dæmones ab eo patiuntur, cum puniuntur ab illo igne, in quem corpora dãnatorum proijcientur poſt reſurrectionem, quẽ oportet eſſe corporeum, & hoc patet per ſententiam Dñi Matt. 25. diſcedite à me maledicti in ignẽ æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Ergo & animæ ſeparatæ, ab igne corporeo pati poſſunt.

¶ Præterea Pœna debet reſpondere culpæ, ſed anima per culpam ſe corpori * ſubijcit per prauam concupiſcentiam ergo iuſtum eſt, vt in pęnam, rei corporeæ ſubijciatur per paſſionem.

Al. ſubijcit.

¶ Præterea. Maior eſt vnio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: ſed diuerſitas naturæ ſpiritualis & corporalis non impedit quin anima ſit forma corporis ergo nec impedit quin poſſit a corpore pati.

RESPONDEO dicendum, quod ſuppoſito ex prædictis quod ignis inferni non ſit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, ſed verus ignis corporeus, oportet dicere, quod aĩa ab igne corporeo patietur, cum dominus ignem illum diabolo & angelis eius paratum eſſe dicat Matth. 25. qui ſunt incorporei ſicut ipſa anima. Sed quo modo pati poſſit multipliciter aſſignatur Quidam enĩ dixerunt, quod hoc ipſum quod eſt ignem videre, ſit animam ab igne pati. Vnde Greg in 4. Dialo * dicit: Ignẽ eo tempore patitur anima, quo videt. Sed illud non videtur ſufficere, quia quodlibet viſum ex hoc quod videtur eſt perfectio videntis vnde non põt in eius pœnam cedere, inquantum eſt viſum; ſed quãque eſt punitiuum vel contriſtans, per accidens, inquantum, ſ. apprehenditur vt nociuum. Vnde oportet, quod præter hoc quod aĩa ignem illum videt, ſit aliqua comparatio animæ ad ignem, ſecundum quam animæ ignis noceat. Vnde alij dixerunt, quod quamuis ignis corporeus non poſſit animã exurere, tamen anima apprehendit ipſum ut nociuum ſibi, & ad talẽ apprehenſionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dr̃ †Trepidauerunt timore vbi non erat timor. Vnde Greg. in 4 dialog.* dicit: quòd quia anima cremari ſe cõſpicit, crematur. Sed hoc iterum non videtur ſufficere, quia ſm hoc paſſio animæ ab igne non eſſet ſm rei veritatem, ſed ſm apparentiam tñ: quamuis n. poſſit eſſe vera paſſio triſtitiæ vel doloris ex aliqua falſa imaginatione, vt Auguſtin' dicit * 12. ſuper Gene. ad literam: tñ non põt dici quod ſm illam paſſionẽ verè patiatur à re, ſed à ſimilitudine rei, quam concipit: & iterum iſte modus paſſionis magis recederet à reali paſſione, quàm ille, qui ponitur per imaginarias viſiones cũ ille dicatur per veras imagines rerum eſſe, quas aĩa ſecum defert: iſte aũt, per falſas conceptiones, quas anima errans fingit: & iterum non eſt probabile, quod aĩæ ſeparatæ vel dæmones, qui ſubtilitate ingenij pollẽt, putarent ignem corporeum ſibi nocere poſſe, ſi ab eo nullatenus grauarẽtur. Vnde alij dicunt, quod oportet ponere animam, ẽt realiter, ab igne corporeo pati. Vnde ẽt Gregor in 4 * Dialog dicit: Colligere ex dictis Euangelicis poſſumus, quod incendium non ſolum anima videndo ſed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quod ignis ille corporeus conſiderari poteſt dupliciter. Vno modo, ſecundum quòd eſt quædam res corporea: & hoc modo non habet quòd in animam agere poſſit. Alio modo, ſm quod eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ vindicantis, hoc enim diuinæ iuſtitiæ ordo exigit, vt anima quæ peccando ſe rebus corporalibus ſubdidit, eis etiam in pœna ſubdatur inſtrumentum aũt non ſolum agit in virtute proprię naturæ, ſed ẽt in virtute principalis agentis: & ita non eſt inconueniens, ſi ignis ille, cum agat in virtute ſpiritualis agentis, in ſpiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de ſacramentis dictum eſt, * quod animam ſanctificant. Sed iſtud ẽt non videtur ſufficere, quia omne inſtrumentum in id circa quod inſtrumentaliter operatur, habet propriam actionem ſibi cõnaturalem & non ſolum illam actionem, ſecundum quam agit in virtute principalis agentis: imo exercendo primam actionem oportet, quod efficiat hanc ſecundã, ſicut aqua lauando corpus in baptiſmo, ſanctificat animã & ſerra ſecando lignum, producit formam domus. Vñ oportet dare igni aliquam actionem in animã, quæ ſit ei connaturalis ad hoc, quod ſit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ peccata vindicantis Et ideo dicendum quod corpus in ſpiritum naturaliter agere non poteſt, nec ei aliquo modo obeſſe, vel ipſum grauare, niſi ſecundũ quod aliquo modo corpori vnitur: ſic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, aggrauat animam Sap. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo, vt forma, materiæ, vt ex eis fiat vnum ſimpliciter: & ſic ſpiritus vnitus corpori, & viuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauatur: ſic aũt ſpiritus hoĩs vel dæmonis, igni corporeo non vnitur. Alio mõ, ſicut mouẽs, mobili, vel ſicut locatum, loco, eo modo quo incorporalia ſunt in loco: & ſecundum hoc ſpiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in vno loco exiſtentes, quod non in alio. Quamuis autem res corporea ex ſua natura habeat, quod ſpiritum incorporeum loco definiat, non tamen ex ſua natura habet, quod ſpiritum incorporeum loco definitum detineat, vt ita alligetur illi loco, quod ad alia diuertere non poſſit, cũ ſpiritus non ſit ita in loco naturaliter, quòd loco ſubdatur: ſed hoc ſuperadditur igni corporeo inquantum inſtrumentũ eſt diuinæ iuſtitiæ vindicãtis, quòd ſic detinet ſpiritum & ita efficitur ei pęnalis, retardans eum ab executione propriæ voluntatis, ne. ſ. poſſit operari, vbi vult, & ſm quod vult, & hunc modum ponit Gregorius * in 4. Dialog. exponens enim quõ anima incendium experiendo patiatur, ſic dicit: Cũ veritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibeat, quiſnam ſapiens reproborum animas teneri ignibus negeret? & hoc ẽt Iulianus † dixit vt in litera Magiſter * dicit: Si viuẽtis hominis incorporeus ſpiritus tenetur in corpore, cur ẽt non tenetur poſt mortẽ corporeo igne? Aug. ẽt 21 de Ciuitate Dei dicit, quod ſicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quamuis illud ſit ſpirituale, & hoc corporale, & ex illa cõiunctione vehemẽter cõcipit amorẽ ad corpus ſic ligatur igni vt accipiens

* lib. 4. Dial. c. 29 parũ à princ.

† Pſal. 13.

* li. 4 dial c. 29. parũ à princ.

* li. 12. ca. 19. & 32. tom. 3.

* lib. 4 ca. 29 poſt med. diũ illius.

Tho. in 4. diſt. 1. q. 1 art. 4.

* li 4. ca. 28 & 29. poſt med.

† Iul. Toletana eccleſia Epiſco. lib. 2 prognoſticorũ de futuro ſeculo, c. 17.

* Mag. li. 4. Sent. di. 44. §. G.

† Aug. lib. 21. ca. 10. ante med. tom. 5.

accipiens ab eo pœnam & ex illa coniunctione concipit horrorē. Oportet ergo oēs pdictos modos in vnum colligere, vt plenè videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur: vt ſcilicet dicamus, ꝙ ignis ex natura ſua habet quod ſpiritus incorporeus ei coniūgi poſſit, vt loco locatum: ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet, vt ipſum quodāmodo retineat alligatū, & in hoc veraciter ignis ille ē ſpiritui nociuus, vt ſic aīa ignē vt ſibi nociuum videns, ab igne crucietur. Vñ Greg. in quarto † Dialogorū oīa iſta per ordinē tangit, vt ex pmiſſis * eius auctoritatibus patet.

† li. 4. dial. ca. 39.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ Aug. † loquitur inquirendo: vnde ēt aliū modū ponit determinando ī libro de Ciuitate Dei, vt ex dictis* patet. Vel dicendū quod Augu. † intelligit, ꝙ ea quibus anima proximè afficitur ad dolorem, vel triſtitiam, ſunt ſpiritualia, nō enim affligeretur, niſi ignem vt nociuum ſibi, apprehēderet: ignis ergo apprehēſus eſt proximum affligēs, ſed ignis corporeus extra animam exiſtens, eſt affligens remotum.

*In hoc co. Loco citato in arg.
Au. 21. de Ciui. c. 10 ante med. tom. 5.
* loco citato in arg. 1

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis anima ſimpliciter ſit igne nobilior, ignis tamen eſt ſecundum quid anima nobilior, inquantum ſcilicet eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Philoſophus & Boetius loquuntur de actione illa, per quā patiens trāſmutatur in naturam agentis: talis autem non eſt actio ignis in animam, & propter hoc ratio nō concludit.

locis in ar. 1 citatis.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ignis agit in animam, non per modum influētis, ſed per modū detinentis, vt ex dictis * patet: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

In cor. ar.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ in viſione intellectuali non ē triſtitia ex hoc ipſo, ꝙ aliquid videtur: cū illud quod videtur, nullo modo intellectui poſſit eſſe contrarium, inquantū videtur: in ſenſu autem hoc qđ videtur ex ipſa actione, qua agit in viſum vt videatur, poteſt eſſe corruptiuū viſus per accidens, inquantum corrumpit harmoniam organi. Sed tamen viſio intellectualis poteſt eſſe contriſtans, inquantum id quod videtur, apprehenditur vt nociuum non quaſi noceat eo ipſo quod videtur, ſed alio quocunq; modo: & ſic anima videndo ignem, affligitur.

Sub finem corp.

AD SEXTVM dicendū, quòd non eſt ſimile quātum ad oīa, ſed quātum ad aliquid; vt ex dictis * patet.

AD SEPTIMVM dicendū, ꝙ quamuis nō ſit tactus corporalis inter animā & corpus: tamen eſt inter ea aliqs tact⁹ ſpiritualis, ſicut etiam motor cœli, cū ſit ſpiritualis, ſpirituali tactu tangit cœlum ipſum mouēs, per modum, quo dicitur contriſtans tangere: ſicut dicitur in primo de generatione: & hic modus ſufficit ad actionem.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ ſpiritus damnati nūquam ſunt extra infernum, niſi ex diſpenſatione diuina, vel ad inſtructionē, vel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum ſint, ſemper tamen vident ignē inferni, vt eis in pœnam præparatū. Vnde cùm iſta viſio ſit immediatè affligens, vt dictū* eſt, vbicunque ſint, ab igne inferni affliguntur, ſicut & captiui etiam extra carcerē exiſtentes, à carcere affligunt. dum vident ſe ad carcerem damnatos. Vnde ſicut gloria electorum non minuitur, nec quantum ad præmiū eſſentiale, nec quantum ad accidentale, ſi aliquando extra cœlum Empyreum ſint, ſed quodāmodo in eorum gloriam cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, ſi extra infernum ex diuina diſpenſatione ponantur ad tempus. Et hoc eſt quod Glo. * dicit ſuper illud Ia. 3. Inflammat rotam natiuitatis noſtræ, &c. Diabolus vbicunq; ſit, ſiue ſub aere, ſiue ſub terra, ſecum trahit tormenta ſuarum flammarum: obiectio autem ſic procedit ac ſi ignis corporeus affligeret immediatè ſpiritus, ſicut affligit corpora.

In cor. ar.
Gloſſ. ord. ibidem.

QVÆSTIO LXXI.

De ſuffragijs mortuorum, in quatuordecim articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de ſuffragijs mortuorum.

Et circa hoc quæruntur quatuordecim.

Primo, vtrum ſuffragia quæ per vnum fiunt, alijs prodeſſe poſſint.

Secundo, vtrum mortui iuuari poſſint ex operibus viuorum.

Tertio, vtrum ſuffragia per peccatores facta, mortuis proſint.

Quarto, vtrum ſuffragia pro mortuis facta, facientibus proſint.

Quinto vtrū ſuffragia exiſtentib⁹ in īferno proſint.

Sexto vtrum proſint exiſtentibus in Purgatorio.

Septimo, vtrum valeant pueris exiſtētib⁹ in Limbo.

Octauo, vtrum aliquo modo proſint exiſtentibus in patria.

Nono vtrum oratio Eccleſiæ, & ſacramentum altaris & eleemoſyna proſint defunctis.

Decimo, vtrum indulgentiæ, quas Eccleſia facit, eis proſint.

Vndecimo, vtrum cultus exequiarum eis proſint.

Duodecimo, vtrum ſuffragia magis proſint ei, pro quo fiunt, quàm alijs.

Decimotertio, vtrū ſuffragia pro multis facta, valeāt tm̄ ſingulis, ac ſi pro vnoquoq; ſingulariter fierent.

Decimoquarto, vtrum valeant tm̄ communia ſuffragia illis, pro quibus ſpecialia non fiūt, quantum illis, p quibus fiunt, valeant ſpecialia & communia ſimul.

ARTICVLVS PRIMVS. 300

Vtrum ſuffragia per vnum facta, alijs prodeſſe poſſint.

Tho. 4. d. 45. q. 2. ar. 1. q. 2. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur Vr, quòd ſuffragia per vnum facta, alijs prodeſſe nō poſſint. Dicitur. n. ad Galat. 6. Quæ. n. ſeminauerit homo, hæc & metet: ſed ſi vnus ex ſuffragijs alterius conſequeretur fructum, meteret ab alijs ſeminata: ergo ex ſuffragijs aliorū nullus fructū conſequitur.

2 Præterea, Ad iuſtitiam Dei pertinet, vt vnicuique tribuat, p meritis: vñ Pſal. 61. Tu reddes vnicuiq; iuxta opera ſua. ſed iuſtitiam Dei deficere eſt impoſſibile: ergo impoſſibile eſt, ꝙ vnus ex operibus alterius iuuet.

3 Præterea, Secundum eandē rationē eſt aliquod opus meritoriū & laudabile, quia ſcilicet, inquantum eſt volūtariū: ſed ex opere vnius non laudat alter: ergo nec opus vnius pōt eē alteri meritoriū & fructuoſum.

4 Præterea, Ad iuſtitiam diuinam pertinet ſimiliter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. ſed nullus punit pro malis alterius, imo vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Pſal. 118. Particeps ego ſum omnium timentium te, &c.

Præterea, Omnes fideles p charitatē vniti, ſunt vnius corporis Eccleſiæ mēbra: ſed vnū mēbrū iuuat per alterū: ergo & vnus homo pōt ex alteri⁹ meritis iuuari.

RESPONDEO dicendum, ꝙ actus noſter ad duo valere poteſt. Primò, ad aliquem ſtatū acquirendū, ſicut p opus meritoriū homo acquirit ſtatū beatitudinis Secundo, ad aliquid cōſequens ſtatū, ſicut homo p aliquē actū meret aliqđ pmiū accidētale, vel dimiſſionē pœnæ. Ad vtrunq; aūt horū actus noſter dupliciter valere poteſt. Vno modo p viam meriti. Alio modo p viā orationis: & eſt differētia inter iſtas duas vias, quia meritum innititur iuſtitiæ, oratio aūt miſericordiæ. Orans. n. impetrat petitū ex ſola liberalitate eius, q oratur. Dicendū eſt ergo, ꝙ opus vnius nullo modo pōt alteri valere ad ſtatū conſequendum p viam meriti: vt ſcilicet ex his quæ ego facio, aliquis mereatur vitam æternam: quia ſors gloriæ redditur ſm̄ menſuram

accipientis. Vnuſquiſq; autẽ ex actu ſuo diſponitur & non ex alieno, & dico diſpoſitione dignitatis ad præmiũ: ſed ꝑ viam orationis, & quantum ad ſtatũ conſequẽdum, opus vnius alteri, dum eſt in via, valere põt; ſic ꝙ † vnus homo impetret alteri primã gratiã. *a.2.q.114 art.16.* Cum igitur impetratio orationis ſit ſecũdũ liberalitatẽ Dei, qui oriatur ad omnia illa impetratio orationis poteſt extendere, quæ poteſtati diuinæ ſubſunt ordinate: ſed quantum ad aliquid, quod eſt conſequens vel acceſſoriũ ad ſtatum, opus vnius poteſt valere alteri non ſolũ per viam orationis, ſed etiam per viam meriti. Qđ quidem dupliciter contingit; vel propter communicantiã in radice operis; quæ eſt charitas in operibus meritorijs. Et ideo omnes qui ſibi inuicem charitate connectiuntur aliquod emolumẽtum ex mutuis operibus reportant; tamen ſecundum menſurã ſtatus vniuſcuiuſque, quia etiã in patria vnuſqſq; gaudebit de bonis alterius: & inde eſt ꝙ articulus fidei ponit ſanctorũ communio. Alio modo ex ĩtẽtione facientis ꝙ aliqua opera ſpecialiter ad hoc facit, vt talib⁹ proſint. Vñ iſta opera quodãmodo efficiunt eorũ, ꝓ qb⁹ fiũt quaſi eis a faciẽte collata: vñ poſsũt eis valere, vel ad impletionẽ ſatiſfactionis, vel ad aliqd huiuſmodi, qđ ſtatũ non mutat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd meſſio illa eſt ꝑceptio vitæ æternæ ſicut habetur Ioan. 4. Et q metit, cõgregat fructũ ĩ vitã æternã. Sors aũt vitæ æternæ nõ datˀ alicui, niſi ꝓ proprijs operibus; quia etſi aliquis alteri impetret, vt ad vitam ꝑueniat, nunquã tñ hoc fit, niſi mediantibus operibus, ꝓprijs: dũ. ſ. ꝑcib⁹ alicuius, grã alicui datˀ ꝑ quã meret vitam æternam.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ opus quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit: & ſimiliter opus quod eſt eius, qui mecũ eſt vnũ, eſt quodãmodo & meũ: vnde nõ eſt cõtra diuinã iuſtitiã, ſi vnus fructũ ꝑcipit de operibus factis ab eo, q eſt vnũ ſecum in charitate, vel ab operibus pro ſe factis: hoc ẽt ſm humanam iuſtitiã contingit, vt ſatisfactio vnius ꝓ alio accipiatur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ laus non datur alicui niſi ſm ordinẽ eius ad actum, vnde laus eſt ad aliquid, vt dicitur in 5. Ethi.* *Ariſt. li. 1 c. 12. ante med.* Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel oſtenditur bene diſpoſitus vel male ad aliqd: inde eſt ꝙ nullus laudatur ex operibus alterius, niſi ꝑ accidens, ſm qđ ipſe eſt aliquo modo operum illorum cauſa; conſiliũ vel auxiliũ præbẽdo, ſeu inducendo, vel quocunque alio modo. Sed opus eſt meritorium alicui non ſolum conſiderata eius diſpoſitione ſed etiam quantum ad aliquid conſequens diſpoſitionẽ vel ſtatum eius: vt ex dictis patet.*

AD QVARTVM dicendum, quòd auferre alicui qđ ſibi debetur, hoc directè iuſtitiæ repugnat, ſed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non eſt iuſtitię cõtrariũ, ſed metas iuſtitiæ excedit; eſt. n. liberalitatis: nõ aũt poſſet aliqs lædi ex malis alteri⁹, niſi aliqd ei de ſuo ſubtraheretur; & ita nõ conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius, ſicut quod emolumentum percipiat ex bonis alterius. *In initio cor. huius art.*

ARTICVLVS II.

301 *Eãdẽ obie. ſoluit Augu. in Enchirid. ca. 110 to.3.*

Vtrum mortui poſſint iuuari ex operibus viuorum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ mortui nõ poſſint iuuari ex operibus viuorũ. Primo ꝑ hoc qđ dicit Apoſtolus 2 Cor. 5. Oẽs nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; ꝓpria corporis ꝓut geſſit: ergo ex his q̃ poſt mortẽ hoĩs geruntur, quando extra corpus erit, nihil ei accreſcere poterit ex aliquibus operibus.

¶ 2 Præterea, Hoc idẽ vr̃ ex hoc qđ hr̃ Apoc. 14. Beati Mortui q ĩ Dño moriunt, opera. n. illorũ ſequunt illos.

¶ 3 Præterea, Proficere ex opere aliquo, eſt ſolum in via exiſtentis: ſed hoĩes poſt mortẽ iam non ſunt viatores, quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob 19. Semitam meam circũſepſit, & tranſire non poſſum: ergo mortui de ſuffragijs alicuius iuuari nõ poſſunt.

¶ 4 Præterea, Nullus iuuatur ex opere alterius, niſi ſit aliqua vitæ communicatio inter eos: ſed nulla cõicatio eſt mortuorũ ad viuos, ſm Philoſo. in 1. Ethic. ergo ſuffragia viuorum non proſunt mortuis. *li. 1. c. 10. & 11.*

SED CONTRA eſt quod habetur 2. Machab. 12. Sancta & ſalubris eſt cogitatio ꝓ defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur: ſed hoc non eſſet vtile, niſi eos iuuaret: ergo ſuffragia viuorũ mortuis proſunt.

¶ Præterea, Augu dicit in lib.* de Cura pro mortuis agẽda, nõ Parua eſt vniuerſæ Eccleſiæ, q̃ in hac cõſuetudine claret, auctoritas: vt in precibus ſacerdotis, q̃ Dño Deo ad eius altare fundũtur, locũ ſuũ habeat ẽt cõmẽdatio mortuorũ: q̃ qdẽ conſuetudo ab ipſis Apoſtolis † inſtituta eſt, vt dicit Dam.* in quodam ſermone de ſuffragijs mortuorũ ſic dicẽs Myſteriorũ conſcij diſcipuli Saluatoris, & ſacri Apoſtoli in tremẽdis & viuificis myſterijs memoriã fieri eorũ, q fideliter dormierũt, ſanxerũt; qđ ẽt ꝑ Diony. patet in vlt. c Eccle. Hierar. † vbi ritũ commemorat quo in primitiua Eccleſia ꝓ mortuis orabaſ, vbi ẽt Dion. † aſſerit, ſuffragia viuorũ mortuis prodeſſe ergo hoc indubitãter eredẽdũ eſt. *ca. 1. in fine illius, et c. 4.* *Al. inchoauit. In ſermone pro mortuis non procul ab initio illius.*

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ charitas, q̃ eſt vinculũ, Eccleſiæ mẽbra vniens, non ſolũ ad viuos ſe extendit, ſed etiam ad mortuos, q in charitate decedunt. Charitas. n. q̃ eſt vita aĩæ, ſicut aĩa eſt vita corporis, non finitur. 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter ẽt mortui in memorijs hominũ viuentiũ viuunt: & ideo intẽtio viuentiũ ad eos dirigi põt, & ſic ſuffragia viuorũ mortuis dupliciter proſunt, ſicut & viuis: & ꝑꝑ charitatis vnionẽ, & ꝑꝑ intẽtionẽ in eos directam: nõ tñ ſic eis valere credenda ſunt viuorum ſuffragia, vt ſtatus eorũ mutetur de miſeria ad fœlicitatẽ, vel econuerſo: ſed valẽt ad diminutionẽ pœnæ, vel aliquid huiuſmodi, quod ſtatum mortui non tranſmutat. *† Ca 7. nõ multum remote à fine † Eadẽ ca. parte 1. & 3.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ homo dũ in corpore vixit, meruit, vt hæc ei valerẽt poſt mortẽ: & ideo ſi poſt hanc vitã iuuatur, nihilominus hoc procedit ex his, quæ in corpore geſſit. Vel dicendũ ſm Ioa Damaſ. in ſerm. prædicto,* ꝙ hoc eſt intelligendũ quãtũ ad retributionem, q̃ fiet in finali iudicio; quæ erit æternæ gloriæ, vel æternæ miſeriæ; in qua glibet recipiet ſolum ſecundum quod ipſe in corpore geſſit, interim aũt iuuari põt viuorum ſuffragijs. *Al. quãtum a principio illius.*

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ auctoritas illa expreſsè, loquit de ſequela æternæ retributionis; quod patet ex hoc quod præmittitur: Beati mortui, &c. Vel dicendum quòd opera pro eis facta ſunt etiam quodãmodo eorum; vt dictum eſt. *Ar. prae. circa finẽ cor. et ad 3*

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ quamuis animę poſt mortẽ non ſint ſimpliciter in ſtatu viæ: ſed quantum ad aliquid adhuc ſunt in ſtatu viæ, inquantũ. ſ. eorum progreſſus adhuc retardaſ ab vltima retributione. Et ideo ſimpliciter eorũ via eſt circũſepta, vt non poſſint vlterius ꝑ aliqua opera tranſmutari ſm ſtatũ fœlicitatis & miſeriæ, ſed quãtũ ad hoc nõ eſt circũſepta quin quantũ ad hoc qđ detinentur ab vltima retributione, poſſint ab alijs iuuari, qa ſm hoc adhuc ſunt in via.

AD QVARTVM dicendum ꝙ quãuis communicatio ciuiliũ operũ, de qua Philoſophus loquitur, non poſſit eſſe mortuorũ ad viuos; quia mortui extra vitã ciuilem ſunt: poteſt tamen eorum communicatio eſſe quantum ad opera vitæ ſpiritualis, quæ eſt ꝑ charitatem ad Deum, cui mortuorum ſpiritus viuunt.

ARTICVLVS III. 302

Vtrum ſuffragia per peccatores facta mortuis proſint.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ ſuffragia per peccatores facta, mortuis non proſint. Quia vt dr̃ Io. 9. Peccatores Deus nõ audit: ſed ſi orões eorũ prodeſſent illis pro qbus orãt, à Deo exaudirentur: ergo ſuffragia ꝑ eos facta, mortuis nõ ꝓſunt

¶ 2 Præ-

In parte 1 ca 11. non procul. à princ.

¶2 Præterea, Greg. † in Paſtorali dicit, ꝙ cùm is qui diſplicet, ad interpellandum mittitur, irati aĩus ad deteriora prouocatur: ſed qlibet peccator Deo diſplicet: ergo per peccatorum ſuffragia Deus ad miſericordiam nõ flectitur: & ideo talia ſuffragia non proſunt.

¶3 Præterea, Opus alicuius videtur magis eſſe fructuoſum facienti, quàm alteri: ſed peccator per opera ſua nihil meret ſibi: ergo multo minus poteſt alteri mereri.

¶4 Præterea, Omne opus meritorum oportet eſſe viuificatum, i. charitate ĩformatum: ſed opera per pctõres facta ſunt mortua: ergo non poſſunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

5. SED CONTRA eſt. ꝙ nullus põt ſcire de altero ꝓ certo, vtrũ ſit ĩ ſtatu culpæ vel gratiæ: ſi ergo tantum illa ſuffragia ꝓdeſſent quæ fiũt p eos q ſunt ĩ grã, non poſſet hõ ſcire p quæ ſuffragia ſubueniret ſuis defunctis: & ita multi a ſuffragijs ꝓcurandis retraherent.

Aug. i Enchir c. 109 110. et 119 to. 3. & li. de cura p mortuis agenda c. 1. & vlt. & in li. de 8. Dulcitij q. qõ. 2. tom. 4. & Rabanus li. de iſtit. cleric. c. 44.

6¶ Præterea, Sicut Aug. † dicit in litera.* Secundum hoc iuuaĩ aliqs mortuus ex ſuffragijs, ſecundum quod dum viueret, meruit vt iuuarẽ poſt mortem: ergo valor ſuffragiorum menſuratur, ſecundum conditionem eius, ꝓ quo fiunt: non ergo differt, vt videtur, vtrum p bonos vel malos fiant.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ĩ ſuffragijs, quæ p malos fiunt, duo poſſunt conſiderari. Primò, ipſum opus operatum, ſicut Sacrificiũ altaris: & quia noſtra ſacramẽta ex ſeipſis efficaciam habẽt abſque opere operantis, quã æqualiter explent p quoſcunque fiant, quãtum ad hoc ſuffragia p malos facta, defunctis ꝓſunt. Alio mõ quantum ad opus operantis, & ſic diſtinguendum eſt: quia operatio peccatoris ſuffragia facientis, poteſt vno modo conſiderari prout eſt eius, & ſic nullo modo meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec alij. Alio modo inquantum eſt alterius, quod dupliciter contingit. Vno mõ inquãtum peccator ſuffragia faciens gerit pſonam totius Eccleſiæ, ſicut ſacerdos dum dicit ĩ Eccleſia exeqas mortuorum: & qa ille intelligiĩ facere, cuius nomine, vel vice fit, vt patet p Dion.* in li Eccl. Hierar. inde eſt, ꝙ ſuffragia talis ſacerdotis, quamuis ſit peccator, defunctis proſunt. Alio modo, qñ agit vt inſtrumentum alterius: opus. n. inſtrumenti eſt magis principalis agentis, vnde quamuis ille qui agit vt inſtrumentum alterius. non ſit in ſtatu merendi; actio tamen eius põt eſſe meritoria ratione principalis agentis: ſicut ſi ſeruus ĩ peccato exiſtens, quodcunque opus miſericordiæ facit ex p̃cepto domini ſui charitatem habẽtis Vnde ſi aliquis in charitate decedens, p̃cipiat ſibi ſuffragia fieri, vel alius p̃cipiat charitatẽ habẽs, illa ſuffragia valent defuncto, quamuis illi p quos fiunt, in pecato exiſtant, magis tamen valerent, ſi eſſent in charitate, quia tunc ex duab' partibus opera illa meritoria eſſent.

Dion. in li. Eccl. hierar. c. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oratio p peccatorem facta quandoque non eſt peccatoris. ſed alterius, & ideo ſecundum hoc digna eſt vt à Deo exaudiaĩ tamen etiam quandoque deus peccatores audit, quãdo. ſ. peccatores petunt aliquid deo acceptum, non. n. ſolis iuſtis, ſed etiam peccatoribus deus bona ſua prouidet vt patet Matt. 5. nõ autem ex eorum meritis, ſed ex ſua clementia Et ideò Io 9 ſuper illud, deus peccatores nõ audit, Gloſſa* dicit ꝙ loquitur vt inuictus, nõ ſicut plenè videns.

Glo. ord. ibid. & ſumitur ex Aug. trac. 44. in Ioannẽ a med. tom.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quãuis ex parte eius cui diſplicet oratio peccatoris. non ſit accepta, tamen ratione alterius, cuius vice vel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ hoc ꝙ peccator faciens huiuſmodi ſuffragia, nullum reportat commodũ contingit ex hoc, ꝙ non eſt capax talis profectus, propter propriam indiſpoſitionem, & tamen alij, qui eſt diſpoſitius aliquo modo, valere poteſt: vt dictum * eſt.

In cor. ar.

AD QVARTVM dicendum, quòd quamuis opus peccatoris non ſit viuum, inquantũ eſt eius, poteſt tamen eſſe viuum, inquantum eſt alterius, vt dictum eſt.* *In cor. ar.*

SED QVIA rationes quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere ꝙ non differat, vtrum quis ſuffragia ꝓcuret per bonos, vel per malos, ideo ad eas etiam eſt reſpondendum.

AD QVINTVM ergo dicendũ, ꝙ quis aliqs pro certo ſcire non poſſit de altero, an ſit ĩ ſtatu ſalutis, põt tñ probabiliter æſtimare de his, q exterius de hoĩe videt, ex fructu. n. ſuo arbor cognoſcitur, vt dicitur Matth 7.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ad hoc, ꝙ ſuffragiũ alicui valeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas hmõi valoris, & hanc homo acqſiuit p opera propria, quæ geſſit in vita, & ſic Auguſt. * loquitur, Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodeſſe debet, & hæc non pendet ex eo, pro quo fit, ſed magis ex eo, qui facit vel exequendo, vel imperando. *loco citato in arg.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſuffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus proſint. 303

AD QVARTVM ſic proceditĩ. Vĩ, ꝙ ſuffragia, q̃ à viuis pro mortuis fiunt, faciẽtibus nõ proſint: qa ſi aliqs pro altero debitũ ſolueret, ſm humanam iuſtitiã ipſe a debito proprio nõ abſolueretur, ergo per hoc, ꝙ aliqs ſuffragia faciens, debitũ ſoluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non abſoluitur.

¶2 Præterea, Vnuſquiſque quod facit, facere debet meliori modo, quo põt, ſed melius eſt iuuare duos, quàm vnum. Si ergo qui per ſuffragia debitum mortui ſoluit, ã proprio debito liberatur, videtur, ꝙ nũquam deberet aliquis pro ſeipſo ſatisfacere, ſed ſemper pro alio

¶3 Præterea, Si ſatisfactio alicuius pro alio ſatisfacientis æqualiter prodeſſet ſibi, vt ei pro quo ſatiſfaci eadẽ rõne æqualiter valebit, & tertio, ſi pro eodẽ ſatisfaciat ſimul, & ſimiliter quarto, & ſic deinceps, ergo vn' vna ſatisfactione poſſet pro oĩbus ſatisfacere, ꝙ ẽ abſurdũ.

SED CONTRA eſt quod dĩ in Pſal. 34 Oratio mea in ſinu meo conuertetur ergo eadem rõne & ſuffragia quæ pro alijs fiunt, ſatisfacientibus proſunt.

¶ Præterea, Damaſ † dicit in ſermone de his qui ĩ fide dormierunt. Quemadmodum vnguento vel alio oleo ſancto circumlinire volens infirmum, primo ille, ſ. liniens, participat vnctionem, & ſic poſtea perungit laborantem, & ſic quicunque pro proximi ſalute agonizat, primum ſibiipſi prodeſt, deinde proximo, & ſic habetur propoſitum. *In ſermone pro mortuis parum a med.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ opus ſuffragij quod pro altero fit, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, vt eſt expiatiuum pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, quæ in ſatisfactione attendiĩ, & hoc modo opus ſuffragii quod computatur quaſi eius pro quo fit, ita abſoluit eum à debito pœnæ, ꝙ non abſoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompenſatione conſideratur æqualitas iuſtitiæ. Opus autẽ illud ſatisfactoriũ ita põt adæquari vni reatui, ꝙ alteri non adæquetur: reatus. n duorum peccatorum maiorem ſatisfactionem requirunt, quam reatus vnius. Alio modo poteſt conſiderari, inquantum eſt meritorium vitæ æternæ, quod habet inquantum procedit ex radice charitatis, & ſecundum hoc non ſolum prodeſt ei. pro quo fit, ſed facienti magis. Et p hoc patet ſolutio Ad obiecta Primæ enim rõnes procedebant de opere ſuffragii, ſecundum quod eſt ſatisfactorium: ſed aliæ, ſecũdũ quod eſt meritorium.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno. 304

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quòd ſuffragia proſint exiſtẽtibus ĩ iferno, per hoc quod hĩ 2 March. vbi dicitur quòd inuenerunt ſub tunicis interfectorum donaria idolorum. à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen poſt ſubditur, ꝙ Iudas duode-

loco iam ci tato.

¶Præterea, Sicut idem † dicit, Fœmina ſi cathecumina vel pagana, vitiata eſt, non poteſt inter Dei virgines poſt baptiſmũ conſecrari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptiſmum ordinari.

Innocent. 3. epiſt. 24 ca. 33. * in li. de bono con iu gali c. 18. tom. 6.

RESPONDEO dicendum, quod † baptiſmus ſoluit culpas & non ſoluit coniugia: vnde cùm ex ipſo coniugio ſequatur irregularitas, per baptiſmum tolli non poteſt, vt Aug. * dicit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in caſu iſto nõ tenetur Hieronymi opinio, niſi fortè velimus eũ exponere ꝙ loquitur, ad ſuperioris diſpenſationem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non oportet vt quod facit maius, faciat minus, niſi ſit ad aliud ordinatum, & hoc deficit in propoſito, quia baptiſmus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ hoc intelligendum eſt de pœnis conſequuntur ex actuali peccato, quaſi inflictiuæ, vel infligendæ non. n. aliquis per baptiſmum virginitatẽ recuperat, nec ſimiliter carnis indiuiſionẽ

Al. baptiſmus conformat.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ † baptizatus conformatur Chriſto quantum ad virtutem mentis, ſed non quantum ad ſtatum carnis, qui conſideratur in virginitate vel in diuiſione carnis.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ illæ irregularitates ex leuibus cauſis non perpetuis erant contractę & iõ etiam per illa ſacramenta auferri poterãt, & iterũ erãt ad hoc ordinata, non aũt baptiſmus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

279 in decret. h. 1. ti. 21. c. 4. inf.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ cũ bigamo non liceat diſpenſare. Quia Extra de bigamis dicitur: Cum clericis qui inquantũ in ipſis fuit, ſecundas ſibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tanquã cum bigamis nõ licet diſpẽſare.

¶ 2 Præterea, Contra ius diuinũ non licet diſpenſare: ſed omnia quæ in Canone dicuntur ad ius diuinum ꝑtinent, Cũ ergo Apoſtolus ĩ ſcriptura Canonica dicat* oportet Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe, videtur ꝙ in hoc poſſit diſpenſari.

1. Tim. 3.

¶ 3 Præterea, Nullus poteſt diſpẽſare in his quæ ſũt de neceſſitate ſacramenti: ſed nõ eſſe irregularẽ, eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis, cũ ſignificatio q̃ eſt ſacramẽto eſſẽtialis, deſit ĩ eo qui eſt irregularis, ergo nõ poteſt in hoc diſpenſari.

¶ 4 Præterea, Hoc quod rationabiliter factũ eſt, nõ poteſt rationabiliter mutari: ſi ergo poteſt rationabiliter diſpenſari cum bigamo irrationabiliter eſt ei adiuncta irregularitas, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA eſt, quod Lucius † papa diſpenſauit cum Epiſcopo Panormitano, qui erat bigamus.

†ita refert gloſſ. in decret. di. 34 c. Lector. *Refertur decretis di. 34. c. lector

¶Præterea, Martinus* Papa dicit, Lector ſi viduã vxorem accipiat, in lectoratu permaneat aut ſi neceſſitas fuerit, ſubdiaconus fiat, nihil autem ſuprà: ſimiliter ſi bigamus fuerit: ergo ad minus vſque ad ſubdiaconatũ cum eo diſpenſari poteſt.

RESPONDEO dicendũ, quòd bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de iure poſitiuo: nec iterum eſt de eſſentialibus ordinis, ꝙ aliqs nõ ſit bigamus: quod patet ex hoc, ꝙ ſi aliquis bigam⁹ ad ordines accedat, characterem accipit. Et ideo papa poteſt diſpẽſare in tali irregularitate totaliter, ſed Epiſcopus, quantum ad minores ordines. Et quidã dicũt, ꝙ etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione ſeruire, propter vitandum religioſorum diſcurſum.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ per illã Decr oſtẽditur eadẽ eſſe difficultas diſpẽſandi ĩ illis, q de facto cũ plurib⁹ cõtraxerunt, ac ſi de iure contraxiſſent, nõ ꝙ ſubtrahat ſimpliciter ptãs Papæ diſpenſandi ĩ talib⁹

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc eſt verum quantum ad ea quæ ſunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum & fidei, ſed in alijs quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorũ, cum Eccleſia habeat nunc eandem poteſtatem ſtatuendi & deſtituendi, quam tunc habuerit, poteſt per eum qui primatum tenet in eccleſia, diſpenſari.

AD TERTIVM dicendum, quòd non quælibet ſignificatio eſt de eſſentia ſacramenti, ſed tantum illa quæ pertinet ad * officium ſacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem. Alias effectum

AD QVARTVM dicendum, quòd in particularib⁹ non poteſt inueniri ratio, quæ omnibus cõpetat æqualiter, propter eorum diuerſitatem: & ideo ꝙ vniuerſaliter ſtatutum eſt rationabiliter, cõſideratis his quæ in pluribus accidunt: poteſt etiam per diſpenſationem rationabiliter remoueri in aliquo caſu determinato.

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de libello repudij.

¶Circa quod quæruntur ſeptem.

¶Primo, vtrum inſeparabilitas matrimonij ſit de lege naturæ.

¶Secundo, vtrum repudiare vxdrem poſſit eſſe licitũ per diſpenſationem.

¶Tertio, vtrum ſub lege Moyſi fuerit licitum.

Quartò, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere.

¶Quinto, vtrum liceat viro repudiatam à ſe iterum ducere.

¶Sexto, vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris.

¶Septimo, vtrũ cauſæ repudij deberẽt in libello ſcribi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum inſeparabilitas vxoris ſit de lege naturæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quòd inſeparabilitas vxoris nõ ſit de lege naturæ. Lex. n. naturæ cõis eſt apud omnes: ſed nulla lege præter legem Chriſti fuit prohibitum vxorem dimittere, ergo inſeparabilitas vxoris non eſt de lege naturæ. 280 Tho. 4 di. 33. q. 2. ar ti. 1. et ſeq.

¶2 Præterea, Sacramenta non ſunt de lege naturæ: ſed inſeparabilitas matrimonij ad ſacramenti bonum pertinet: ergo non eſt de lege naturæ:

¶3 Præterea Coniunctio viri & fœminæ, in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationẽ, & educationem, & inſtructionem: ſed hæc omnia aliquo certo tempore conſummanẽ ergo poſt illud tpſ licet vxorem dimittere ſine aliquo ꝑiudicio legis naturę

¶4 Præterea, Ex matrimonio principaliter quærit, bonum ꝓlis, ſed inſeparabililas matrimonij, eſt cõtra bonũ ꝓlis: quia vt tradunt philophi aliqs vir non poteſt ex aliqua fœmina ꝓlem accipere q tamen ex alia accipere poſſit, & quæ etiam ab alio viro impragnarentur: ergo inſeparabilitas matrimonii magis eſt cõtra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED CONTRA, Illud ꝑcipuè eſt de lege naturæ, quod natura bene inſtituta accepit in ſui principio: ſed inſeparabilitas matrimonii eſt huiuſmodi, vt patet Matth. 19. ergo eſt de lege naturæ.

¶ Præterea. De lege naturæ eſt, quod homo Deo nõ contrarietur: ſed homo quodammodo contrarius eſſet Deo, ſi ſepararet quos Deus coniunxit: cùm ergo ex hoc inſtituta ſit inſeparabilitas matrimonij, Matt. 19. videtur, quod ſit de lege naturę.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium ex intentione naturę ordinatur ad educationem prolis, non ſolum ad aliquod tempus, ſed per totam vitam prolis. vnde de lege naturę eſt, quod parentes filiis theſaurizent, & filii parentum hęredes ſint. Et ideo cum proles ſit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum ſocietatem perpetuo permanere indiuiſam ſecundum legis naturę dictamen: & ſic inſeparabilitas matrimonii eſt de lege naturę.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſola lex Chriſti ad perfectũ, humanum genus adduxit, reducens in ſtatũ nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moyſi & in legibus humanis nõ potuit totũ auferri quod contra legẽ naturæ erat, hoc n. ſoli legi Spiritus & vitæ reſeruatum eſt.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ inſeparabilitas cõpetit matrimonio, ſecundũ quod eſt ſignum perpetuæ cõiunctionis Chriſti & Eccleſiæ, & ſecundum; quod eſt in officium naturę ad bonũ prolis ordinatum, vt dictũ eſt*: ſed quia ſeparatio matrimonij magis directè repugnat ſignificationi, quam prolis bono, cui ex conſequẽti repugnat, vt dictum eſt: inſeparabilitas matrimonij magis in bono ſacramenti intelligitur, quam in bono prolis, quamuis in vtroq; intelligi poſſit: & ſecundum quod pertinet ad bonũ prolis, erit de lege naturæ, non autem ſecundum quod pertinet ad bonum ſacramẽti.

In corp. ar.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis*.

In corp. ar. & in ſolut. præced.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ matrimonium principaliter ordinatur ad bonũ cõmune, ratione principalis finis qui eſt bonũ prolis: quãuis etiã ratione finis ſecũdarij ordinetur ad bonũ perſonæ matrimoniũ cõtrahẽtis: prout per ſe eſt in remediũ concupiſcentiæ. Et ideo in legibus matrimonij magis attẽditur, quid omnibus expediat, q̃ quid vni cõpetere poſſit. Quamuis ergo matrimonij inſeparabilitas impediat bonum prolis in aliquo homine, tamen non eſt inconueniens ad bonum prolis ſimpliciter: & propter hoc ratio non ſequitur.

ARTICVLVS II.

281 *Vtrũ potuerit eſſe licitũ, per diſpenſationẽ, vxorẽ dimittere.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vxorem dimittere, per diſpenſationem non potuerit eſſe licitũ. Illud enim quod eſt in matrimonio contra bonũ prolis, eſt contra prima præcepta legis naturæ, quæ indiſpenſabilia ſunt: ſed dimiſſio vxoris eſt huiuſmodi, vt ex dictis patet:* ergo, &c.

Art. præced.

¶ 2 Præterea, Cõcubina differt præcipuè ab vxore in hoc, ꝙ nõ eſt inſeparabiliter iuncta: ſed habere concubinam ſunt indiſpenſabile: ergo & dimittere vxorem.

¶ 3 Præterea, Homines ita ſunt modo receptibiles diſpẽſationis, ſicut olim fuerũt: ſed modo nõ poteſt diſpẽſari cum aliquo, vt vxorem dimittat: ergo nec olim.

SED CONTRA, Agar cognita eſt ab Abraham vxorio affectu, vt dictum eſt†: ſed ipſe eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit: ergo potuit per diſpenſationem fieri licitum, quod homo vxorem dimitteret.

† ex ar. 5. q. 65. præced.

RESPONDEO dicendum, ꝙ diſpenſatio in præceptis præcipue quæ ſunt aliquo modo legis naturæ, eſt ſicut mutatio curſus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter poteſt. Vno modo, ex aliqua cauſa naturali per quã alia cauſa naturalis impeditur à curſu ſuo, ſicut eſt in omnibus quæ in minori parte caſualiter accidũt in natura: ſed per hunc modũ nõ variatur curſus rerum naturalium quæ ſunt ſemper, ſed quæ ſunt frequenter. Alio modo per cauſam penitus ſupernaturalem, ſicut in miraculis accidit: & hoc modo poteſt mutari curſus naturalis, non ſolum qui eſt ordinatus vt ſit frequẽter; ſed q eſt ordinatus etiam, vt ſit ſemper: vt patet in ſtatione ſolis tempore Ioſuæ, & reditu eius tempore Ezechiæ, & de eclipſi miraculoſa tempore paſſionis Chriſti. Hæc autẽ ratio diſpenſationis in præceptis legis naturæ, quandoq; eſt in cauſis inferioribus; & ſic diſpenſatio cadere poteſt ſuper ſecunda præcepta legis naturæ, non autẽ ſuper prima, q̃a illa ſunt quaſi ſemp exiſtentia, vt dictum* eſt de pluralitate vxorum & huiuſmodi. Aliquando autẽ eſt tantum in cauſis ſuperioribus; & tũc põt diſpenſatio eſſe diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius myſterij diuini ſignificãdi vel oſtendendi: ſicut patet de diſpenſatione ĩ præcepto Abrahæ facto de occiſione filij innocentis. Tales autẽ diſpenſationes nõ fiunt cõmuniter ad omnes, ſed ad aliquas ſingulares perſonas, ſicut etiã in miraculis accidit. Si ergo inſeparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ continetur, ſolum hoc ſecundo modo ſub diſpenſatione cadere potuit. Si autẽ ſit inter ſecũda præcepta legis naturæ, etiã primo modo cadere potuit ſub diſpenſatione. Videtur autem magis inter ſecunda præcepta legis naturæ cõtineri: inſeparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonũ, quod eſt principalis matrimonij finis, niſi quãtũ ad hoc, ꝙ parentes filijs prouideri debent tota vitã, per debitã præparationẽ eorum, quę ſunt neceſſaria in vita; huiuſmodi autẽ præparatio non eſt de prima intẽtione naturæ, ſecundum quam omnia ſunt cõmunia. Et ideò nõ videtur, eſſe cõtra primã intẽtionẽ naturæ dimiſſio vxoris, & per cõſequens, nec cõtra prima præcepta, ſed contra ſecunda legis naturę vnde etiã primo modo ſub diſpẽſatione poſſe cadere videt.

Supra q. 65. art. 2.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in bono prolis ſecundũ quod eſt de prima intentione naturę, intelligit procreatio & nutritio, & inſtructio, quouſque proles ad perfectã ętatẽ ducatur: ſed ꝙ ei prouideatur in poſterũ per hæreditatis & aliorum bonorum dimiſſionem, videtur pertinere ad ſecundã legis naturæ intentionem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ habere concubinã eſt contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in ea, prima intentione intendit ſcilicet educationem & inſtructionem, quæ requirit diuturnam cõmanſionem parentum; quod non eſt in concubina, quæ ad tẽpus aſſumitur: & ideo non eſt ſimile. Tamen quantum ad ſecundam intentionem, etiam habere cõcubinam, ſub diſpenſatione cadere poteſt: vt patet Oſee. 1.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ inſeparabilitas, quãuis ſit de ſecunda intentione matrimonij, prout eſt in officiũ naturę, eſt tamen de prima intẽtione ipſius, prout eſt ſacramentũ Eccleſię: & iõ ex quo inſtitutũ eſt, vt ſit Eccleſię ſacramẽtũ, manẽte tali iſtitutione nõ põt ſub diſpẽſatione cadere, niſi forte ſecũdo mõ diſpẽſationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſub lege Moyſi licitum fuerit vxorem dimittere. 282

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſub lege Moyſi fuerit licitũ vxorem dimittere. Vnus enim modus conſentiendi eſt non prohibere cùm poſſit aliis: conſentire autem illicito eſt illicitum: cum ergo Moyſes non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, q̃a lex ſancta eſt, vt dĩ Ro. 7. videtur, quod repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2 Præterea, Prophetę locuti ſunt Spiritu ſancto inſpirati, vt patet 2. Pet. 1 ſed Mala. 2. dicitur, cum odio habueris dimitte: ergo cùm illud quod ſpiritus ſanctus inſpirat non ſit illicitum, videtur quod repudium vxoris non ſemper fuerit illicitum.

¶ 3 Præterea, Chryſ. dicit ꝙ ſicut Apoſtoli permiſerunt ſecundas nuptias, ita Moyſes permiſit libellum repudij: ſed ſecundę nuptię non ſunt peccatum: ergo nec repudium vxoris ſub lege Moyſi.

Hom. 32. in Euan. Mat. in opere imperf. parum ante med. to. 2

SED CONTRA eſt ꝙ Dominus dicit, ꝙ libellus repudij datus eſt à Moyſe Iudæis, propter duritiam cordis eorum*: ſed duritia cordis eorum non excuſabat eos à peccato: ergo neque lex de libello repudij.

Matt. 19.

¶ 5 Præterea, Chryſ.* dicit ſup Matt. 2. ꝙ Moyſes dãdo libellũ repudij nõ iuſtitiã Dei miniſtrauit, vt quaſi per legẽ agentibus peccatũ non videatur eſſe peccatũ.

homil. 32. in Matth. in opere imperfecto parum ante med. to. 2.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ illi qui ſub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excuſabantur à peccato, quamuis excuſarentur à pœna ſecũdum legem infligenda: & propter hoc dr̃ Moyſes libellum repudij permiſiſſe; & ſic ponunt quatuor modos permiſſionis. Vnum, per priuationẽ præceptionis, vt quando maius bonum non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: ſicut Apoſtolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permiſit, 1. Cor. 7. Secundum, per

debat hoc corrigere reducendo vxorem ad ſe.

¶ 2 Præterea Semper licuit peccanti indulgere, cùm ſit morale præceptum, quod in omni lege manet: ſed vir accipiendo vxorem repudiatam, ei peccanti indulgebat: ergo hoc licitum erat.

¶ 3 Præterea, Deuter 24. ponitur pro cauſa quare vxor repudiata non poſſit iterum accipi, quia polluta eſt: ſed repudiata non polluitur niſi alterum virum ducendo: ergo ſaltem ante, quàm alium virum duceret, licebat eam accipere.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Deutero. 24. Non poterit prior maritus recipere eam, &c.

RESPONDEO dicendum, quod in lege de libello repudij duo erant permiſſa, ſcilicet dimittere vxorem, & vxorem dimiſſam alteri iungi: & duo præcepta, ſcilicet ſcriptura libelli repudij, & quod iterum maritus repudians, eam accipere non poſſit. quod quidem ſecundum eos qui primam opinionem * tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupſit, & in hoc peccato polluta eſt. Sed ſecundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam poſtea nullo modo * recuperare poſſet.

Poſitā ar. 3. huius q. corp.
Al. recuperare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab illius mali impedimentum, quòd committebat aliquis, repudiando vxorem, ordinabatur quòd vir vxorem repudiatam aſſumere iterato non poſſet, & ideo diuinitus ordinatum fuit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſemper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, ſed non quantum ad pœnam diuinitùs taxatam.

AD TERTIVM dicendum, quòd in hoc duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quod licuit vxorem repudiatam viro reconciliari, niſi matrimonio alteri viro eſſet iuncta: tunc enim propter adulterium cui ſe mulier voluntariè ſubdidit, in pœnam dabatur ei, quòd ad priorem virum non rediret. Sed quia lex vniuerſaliter prohibet, ideo dicunt alij, quòd etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, ſed vt dictum eſt*.

Art præc. ī reſp. ad 5.

285

ARTICVLVS VI.

Vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd cauſa repudij fuerit odium vxoris, Nam Malac. 2. dicitur, Cum odio habueris, dimitte. ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Deuteron. 24. dicitur: Si non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, &c. ergo idem quod prius.

¶ 3 SED CONTRA, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio, quam odium: ergo illa potius debuerunt eſſe cauſa repudij, quam odium.

¶ 4 Præterea, Odium poteſt cauſari ex virtute eius qui odio habetur: ſi ergo odium eſt ſufficiens cauſa, tunc mulier poſſet repudiari propter virtutem ſuam; quod eſt abſurdum.

¶ 5 Præterea, Deuteron. 22. dicitur: Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritq; occaſiones quibus dimittat eam, obijciens ei ſtuprum ante cōiugium, ſi in probatione defecerit, verberabitur, & centum ſiclis argenti condemnabitur, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ: ergo odium non eſt ſufficiens cauſa repudij.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſa permiſſionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt ſancti communiter dicunt: proxima autem cauſa homicidij eſt odium, & ideo proxima cauſa repudij eſt odiū. Sed odium ex aliqua cauſa cauſatur, ſicut & amor: & ideo oportet etiam * aliquas cauſas repudij ponere remotas, quæ erant cauſa odij. Dicit † autem Auguſt *. in gloſſ. Deuteron. 24. Multæ erant in lege cauſæ dimittendi vxorem, ſolam Chriſtus fornicationem excepit: cæteras verò moleſtias iubet pro fide & caſtitate coniugij ſuſtineri. Hæ autem cauſæ intelliguntur fœditates in corpore: puta, infirmitas vel aliqua notabilis macula: vel in anima; ſicut fornicatio; vel aliqua huiuſmodi, quę in moribus inhoneſtatem facit. Sed quidam has cauſas ſatis probabiliter magis coarctant, dicētes, quòd nō licebat repudiare niſi propter aliquam cauſam poſt matrimonium ſuperuenientem, nec propter quamlibet talem, ſed propter illas ſolum quæ poſſunt bonum prolis impedire; vel in corpore, vt ſterilitas, aut lepra, aut aliquid huiuſmodi; vel in anima, vt ſi eſſet malorum morum, quos filij ex conuerſatione ad ipſam, imitarentur. Sed quædam gloſſa * ſuper illud Deuteronomij vigeſimoquarto, Si non interuenerit gratiam, &c. videtur magis arctare, ſcilicet ad peccatum, cùm dicit, quod ibi per fœditatem peccatum intelligitur; ſed peccatum gloſſa nominat non ſolum in moribus animæ, ſed etiam in natura corporis.

Al. Ad his.
† Al. enim lib. 1. de
ſermone domini in mōte, c. 25. parū à prin. to. 4.
Glo. interlin. ibid.

Sic ergo PRIMA DVO concedimus.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſterilitas & alia huiuſmodi, ſunt cauſa odij: & ſic ſunt cauſæ remotæ.

AD QVARTVM dicendum, quòd propter virtutem non eſt aliquis odibilis, per ſe loquendo, quia bonitas cauſa eſt amoris: & ideo ratio non ſequitur.

AD QVINTVM dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non poſſet in perpetuum repudiare vxorem in caſu illo, ſicut etiam in alio caſu quando puellam defloraueras.

ARTICVLVS VII.

286

Vtrum cauſa repudij debebant in libello ſcribi.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd cauſæ repudij debebant in libello ſcribi. Quia per libellum repudij ſcriptum, à pœna legis abſoluebatur: ſed hoc omnino videtur iniuſtum niſi cauſis ſufficientibus repudij aſſignatis: ergo illas oportebat ſcribere in libello.

¶ 2 Præterea, Ad nihil aliud illa ſcriptura valere videbatur, niſi vt cauſæ repudij oſtenderentur: ergo ſi nō inſcribebantur, fruſtra libellus ille tradebatur ſibi.

¶ 3 Præterea, Hoc Magiſter dicit in litera*.

lib. 4. ſent. diſ. 33. §. C.

SED CONTRA, Cauſæ repudij aut erant ſufficientes, aut non: ſi ſufficientes, præcludebatur mulieri via ad ſecundas nuptias, quæ ei ſecundum legem concedebantur: ſi autem inſufficientes, oſtendebatur iniuſtum repudium, & ſic repudium fieri non poterat: ergo nullo modo cauſæ repudij ibi in ſpeciali inſcribebantur.

RESPONDEO dicendum, quòd cauſæ repudij in ſpeciali non ſcribebantur in libello, ſed in generali, vt oſtenderetur iuſtū repudiū: ſed ſecundum Ioſephum*, vt mulier habens libellum conſcriptum de repudio, alteri nubere poſſet, alias enim ei creditum non fuiſſet. Vnde in eo ſcriptura talis erat ſecundum eum, Promitto tibi, quòd nunquam tecum conueniam: ſed ſecundum Auguſtinum*, ideo libellus ſcribebatur, vt mora interueniente, & conſilio Scribarum diſſuadente, vir à propoſito repudiandi deſiſteret.

li. 4. Antiquitatum, ca 6. circa medium.
li. 19. contra Fauſtum, c. 26. circa prin. to. 6.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitimè natis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de filijs illegitimè natis.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

Primò, vtrum qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint illegitimi.

¶ Secundo, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc, damnum reportare.

¶ Tertio, vtrum poſſint legitimari.

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum filij qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint legitimi.

287 *Tho. 4. diſt. 41. q. vnic. art. 3. q. 1. & ſeq.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd filij qui naſcuntur extra verum matrimoniũ, ſint legitimi. Quia ſecundum legem natus, legitimus filius dicitur: ſed quilibet naſcitur ſecundum legem, ad minus naturæ; quæ fortiſſima eſt: ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶ 2 Præterea, Communiter dicitur, quòd legitimus filius eſt, qui eſt de legitimo matrimonio natus, vel de eo quod in facie Eccleſiæ legitimum reputatur: ſed cõtingit quandoque quod aliquod matrimonium legitimum reputetur in facie Eccleſiæ, quod habet impedimentum ne ſit verum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie Eccleſiæ ſcitur; & ſi occultè nubant, & impedimentum neſciant, legitimum videtur in facie Eccleſiæ; ex quo per Eccleſiam non prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati, non ſunt illegitimi.

SED CONTRA, Illegitimum dicitur quod eſt cõtra legem: ſed illi qui naſcuntur extra matrimonium, naſcuntur contra legem: ergo ſunt illegitimi.

RESPONDEO dicendum, quod quadruplex ſtatus eſt filiorum. Quidam enim ſunt naturales & legitimi, ſicut illi qui naſcuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam, naturales & non legitimi, vt filij qui naſcuntur ex ſimplici fornicatione. Quidam, legitimi & non naturales, ſicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi nec naturales ſicut ſpurij nati de adulterio vel de ſtupro: tales enim naſcuntur & contra legem poſitiuam & contra legem naturæ expreſſè. Et ſic concedendum eſt quoſdam filios eſſe illegitimos.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi qui naſcuntur ex illicito coitu, naſcantur ſecundum naturam, quæ communis eſt homini & omnibus animalibus; tamen naſcuntur contra legem naturæ, quæ eſt propria hominibus, quia fornicatio & adulterium & huiuſmodi, ſunt contra legem naturæ: & ideo tales ſecundum nullam legem ſunt legitimi.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ignorantia excuſat illicitum coitum à peccato niſi ſit affectata. Vnde illi qui cõueniunt bona fide in facie Eccleſiæ, quãuis ſit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij ſunt illegitimi. Si autem ſciant, quamuis Eccleſia ſuſtineat quæ ignorat impedimentum, non excuſantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem neſciant & in occulto contrahant, etiam non excuſantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.
Vtrum filij illegitimi debeant ex hoc aliquod damnum reportare.

288

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ illegitimi filij non debeant ex hoc aliquod damnum reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris, vt patet per ſententiam Domini, Ezech. 18. ſed quod ille naſcatur ex illicito coitu, nõ eſt peccatum proprium, ſed peccatum patris: ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

¶ 2 Præterea, Iuſtitia humana eſt extracta à diuina: ſed Deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filijs: ergo & ſecundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Gen. 25. quòd Abraham dedit omnia bona ſua Iſaac, & filijs concubinarum largitus eſt munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multo magis debent illi, qui ex illicito coitu naſcuntur, hoc damnum reportare, quòd non ſuccedant in bonis paternis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliquis dicitur damnũ ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo, per hoc ꝙ ei ſubtrahitur, quòd erat ei debitum: & ſic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc, quod ei aliquid non eſt debitum quod aliàs poterat eſſe ei debitum: & ſic filius illegitimus damnum incurrit duplex. Vnum, quia nõ admittitur ad actus legitimos, ſicut ad officia vel dignitates, quæ requirunt aliquam honeſtatem in illis qui hoc exercent. Aliud damnum incurrit, quia non ſuccedit in hæreditate paterna. Sed tamen naturales filij ſuccedere poſſunt in *ſexta parte *Al. ſeptima.*
tantùm; ſpurij autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali parentes eis in neceſſarijs prouidere teneantur. Vnde pertinet ad ſolicitudinem Epiſcopi, vt vtrunque parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd incurrere damnum hoc ſecundo modo*, non eſt pœna: *Citato in corp.* & ideo nõ dicimus, quòd ſit pœna alicui, quod non ſuccedit in regno aliquo, per hoc, quod non eſt filius regis: & ſimiliter non eſt pœna, quod alicui qui non eſt legitimus, non debentur ea quæ ſunt legitimorum filiorum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd coitus illegitimus non eſt contra legem, inquantum eſt actus generatiuæ virtutis, ſed inquantum ex praua volũtate procedit: & ideo filius illegitimus non incurrit damnum in his quæ acquiruntur per naturalem originem, ſed in his quæ per voluntatem fiunt vel poſſidentur.

ARTICVLVS III.
Vtrum filius illegitimus poſſit legitimari. 289

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ filius illegitimus non poſſit legitimari. Quantum enim diſtat legitimus ab illegitimo, tantùm econuerſò illegitimus à legitimo: ſed legitimus nunquam fit illegitimus: ergo nec illegitimus vnquam fit legitimus.

¶ 2 Præterea Coitus illegitimus creat illegitimum filium: ſed coitus illegitimus nunquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari poteſt.

SED CONTRA, quod per legem inducitur, per legem reuocari poteſt: ſed illegitimitas filiorum eſt per legem poſitiuã inducta: ergo poteſt filius illegitimus legitimari ab eo qui habet auctoritatem legis.

RESPONDEO dicendum, quod filius illegitimus poteſt legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus; quia coitus ille tranſiuit, & nunquam poteſt fieri legitimus, ex quo ſemel fuit illegitimus: ſed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit ſubtrahuntur per legis auctoritatẽ. Et ſunt ſex modi legitimandi. Duo ſecundum Canones; ſcilicet †cum quis ducit in vxorem illam, ex qua filium illegitimum generauit, ſi non fuit adulterium, & *per ſpecialem indulgentiam & diſpenſationem domini Papæ. *† In Decretal. lib. 4. tit. 17. c. 1. & 6.* Quatuor autem alij modi ſunt ſecundum leges. ** Ibid. cap. 13.* Primus eſt, ſi pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipſo legitimatur propter curiæ honeſtatem. Secundus, ſi pater in teſtamento nominet eum legitimum hæredem, & filius poſtmodum teſtamentum Imperatori offerat. Tertius eſt, ſi nullus ſit filius legitimus, & ipſemet filius ſeipſum principi offerat. Quartus eſt, ſi pater in publico* inſtrumento *Al. teſtamento.* vel cum trium teſtium ſubſcriptione eum legitimum nominet, nec adijciat naturalem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ alicui poteſt ſine iniuſtitia gratia fieri, ſed non poteſt aliquis damnificari niſi pro culpa: & ideo magis poteſt illegitimus fieri legitimus, quam econuerſò. Et ſi eſt legitimus, aliquãdo hæreditate priuatur pro culpa, nõ tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimã habuit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ actus illegitimus habet defectum intra ſe inſeparabilem, quo legi opponitur; & ideo non poteſt fieri legitimus: nec eſt ſimile de filio illegitimo, qui non habet huiuſmodi defectũ.

QVÆ-

QVÆSTIO LXIX.

De his quæ ſpectant ad reſurrectionem, & primò de loco animarum poſt mortem in ſeptem articulos diuiſa.

POST HÆC agendum eſt de his, q̃ ſpectant ad ſtatũ reſurrectionis. Poſtquam enim dictum eſt de ſacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ, conſequẽter dicendum eſt de reſurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

¶ Circa tractatum aũt reſurrectionis tria conſideranda ſunt: ſ. præcedentia reſurrectionem, concomitantia, & ſequentia. Et iõ primo dicendum eſt de his, q̃ pro parte, quamuis non ex toto, reſurrectionẽ p̄cedunt. Scd̃o, de ip̃a reſurrectione & circunſtantibus eam. Tertio de his, q̃ ſequuntur. Præcedentium aũt reſurrectionẽ prima conſideratio eſt de receptaculis animarum poſt mortẽ eis aſſignatis. Secunda, de qualitate & pœna aĩarum ſeparatarũ, eis ab igne inflicta. Tertia, de ſuffragijs quibus aĩæ defunctorum à viuis adiuuanẽ. Quarta de orõnibus Sanctorum in patria exiſtentium. Quinta de ſignis iudiciũ gñale p̄cedentibꝰ. Sexta de igne vltimæ cõflagrationis mũdi, q̃ faciem iudicis præcedet.

¶ Circa primum quæruntur ſeptem.

¶ Primo, vtrum animabus poſt mortem receptacula aſſignentur.

¶ Secundo, vtrum ſtatim poſt mortem ad ipſa animæ deducantur.

¶ Tertio, vtrum de ipſis locis egredi valeant.

¶ Quarto, vtrum limbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ.

¶ Quinto, vtrum limbus ſit idẽ qđ infernus dãnatorũ.

¶ Sexto, vtrũ limbus patrũ ſit idem qđ limbus puerorũ.

¶ Septimo, vtrum tot receptacula debeant diſtingui.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum animabus poſt mortem receptacula aſſignentur.

290 AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, ꝙ aĩabus poſt mortem receptacula non aſſignentur. Sicut enim dicit Boetius † in lib. de Hebdomadibus, cõis animi conceptio eſt apud ſapientes, incorporalia in loco non eſſe: cui concordat qđ Aug. * dicit in 12. ſuper Geneſ. ad literam, Citò quidem rñderi poteſt, ad corporalia loca animam non ferri, niſi cum aliquo corpore. Sed anima ſeparata à corpore non habet aliquod corpus, ſicut ibidem Auguſt. † dicit. ergo ridiculum eſt animabus ſeparatis aliqua receptacula aſſignare.

*Tho. 4. di. 45. q. 1. ar. 1. & ſeq. † Id habet Boetius in lib. An oẽ quod eſt bonum ſit circa principium. * li. 12. ca. 32 circa prin. to. 3. † lib. 12 ſuper Gene. c. 32. to. 3.*

¶ 2 Præterea, Oẽ qđ hẽt locũ determinatum, magis cõuenit cum illo loco, q̃ cum alio. Sed aĩæ ſeparatæ, ſicut ẽt quælibet aliæ ſpirituales ſubſtantiæ, indifferenter ſe habent ad oĩa loca: non enim põt dici, ꝙ cum aliquibꝰ corporibus conueniant, & cum alijs differant, cum ab omnibus cõditionibus corporalibus penitus ſint remotæ: ergo eis receptacula determinata nõ ſunt aſſignãda.

¶ 3 Præterea, Animabus ſeparatis non aſſignatur aliquid poſt mortem, niſi quod cedat in pœnam vel in p̃mium: ſed corporalis locus non poteſt eis cedere in pœnam, vel in præmium, cum à corporibus nihil recipiant ergo non ſunt eis aſſignanda certa receptacula.

SED CONTRA, Cœlum empyreum eſt locus corporalis, & tñ ipſum factum, mox ſanctis Angelis eſt repletum, vt Beda † dicit. Cum ergo Angeli ſint incorporei, ſicut & animæ ſeparatæ, videtur etiã, ꝙ animabus ſeparatis ſint certa receptacula aſſignanda.

† habetur ĩ Gl. ordin. Gen. 1. ſuper illud ĩ prin. creauit Deꝰ: idẽ refertur. li. 2. ſent. di. 2. §. F.

¶ Præterea, Hoc patet per id ꝙ Gregorius in quarto Dialog. narrat, ſ. animas poſt mortẽ ad diuerſa loca corporalia eſſe deductas, vt patet de Paſchaſio quẽ Germanus Capuanus Eps in balneis inuenit, & de aĩa Theodorici regis, quam dicit ad gehennam eſſe deductam: ergo animæ poſt mortem habent certa receptacula.

** li. 4 dia. ca 35. 38. 30. & 40.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ quamuis ſubſtãtiæ ſpirituales ſm̃ eſſe ſuum à corpore non depẽdeant, corporalia tñ à deo mediantibus ſpiritualibus gubernanẽ: vt dicit Aug. † in 3. de Tri. & Greg. * in 4. Dial. & iõ eſt quædam conuenientia ſpiritualium ſubſtantiarum ad corporales ſubſtantias p̃ congruentiã quandam, vt ſ. dignioribus ſubſtantijs digniora corpora adaptentur. Vñ ẽt Philoſophi ſm̃ ordinẽ mobilium poſuerunt ordinẽ ſubſtantiarum ſeparatarum. Quamuis aũt aĩabus poſt mortem non aſſignentur aliqua corpora, quorum ſint formæ vel determinati motores: determinantur tñ eis quædam corporalia loca p̃ congruentiã quandam ſm̃ gradus dignitatis earum, in quibus ſint quaſi in loco, eo modo quo incorporalia eſſe põt in loco, ſm̃ qđ magis vel minus accedunt ad primam ſubſtantiam, cui locus ſuperior per congruentiam deputatur, ſ. Deum, cuius ſedem cœlum Scriptura eſſe denuntiat. * Et iõ animas q̃ ſunt in participatione p̃fecta deitatis, in cœlo eſſe ponimus, animas verò quæ à participatione huiuſmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

*† Au li. 3. de Trin. c. 4. & 5. to. 3. * li 4. dial. cap. 5. An. tra. 49 in Ioã. tom. 6. Pſ. 102 & Iſa. 66.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ incorporalia non ſunt in loco modo aliquo nobis noto & conſueto, ſm̃ quod dicimus corpora propriè in loco eſſe: ſunt tamen in loco, modo ſubſtantijs ſpiritualibus conuenienti, qui nobis plenè manifeſtus eſſe non poteſt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ duplex eſt conuenientia vel ſimilitudo. Vna eſt, q̃ eſt per participationẽ eiuſdem qualitatis ſicut calida adinuicẽ cõueniunt, Et talis cõuenientia incorporalium ad loca corporalia eſſe non põt. Alia, per quandam proportionalitatem, ſm̃ quam in Scripturis metaphoricè corporalia ad ſpiritualia transferuntur, quo modo in ſcripturis deus dicitur eẽ ſol, quia eſt principiũ vitæ ſpiritualis, ſicut ſol vitæ corporalis. Et ſm̃ hanc conuenientiam quædam animæ cum quibuſdam locis magis conueniunt, ſicut aĩæ ſpiritualiter illuminatæ, cũ corporibus luminoſis: aĩæ verò obtenebratæ p̃ culpam, cum locis tenebroſis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ anima ſeparata directè nihil recipit à locis corporalibus p̃ modum quo corpora recipiunt, quæ conſeruantur à ſuis locis: ſed ipſæ animæ ex hoc ꝙ cognoſcunt ſe talibus locis deputari, ſibi gaudium ingerunt vel mœrorem, & ſic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

Aug. li. 13 de Ciu. dei ca 1. to. 5.

ARTICVLVS II. 291

Vtrum ſtatim poſt mortem animæ deducantur ad cœlum, vel ad infernum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſtatim poſt mortẽ nullæ animæ deducantur ad cœlos vel ad infernum, quia ſuper illud Pſ. 36. Adhuc puſillum, & non erit peccator, dicit Gl * ꝙ ſancti liberantur in fine vitæ, poſt iſtã paruã vitã nondũ eris, vbi erunt ſancti, quibus dicetur: Venite benedicti Patris mei: ſed illi ſancti erunt in cœlo: ergo ſancti poſt hanc vitam non ſtatim aſcendunt ad cœlum.

** Gl. or. ĩ eum locum Pſ 36. ex An. ſuper eum Pſal. conc. 1. to. 8*

¶ 2 Præterea, Auguſtinus † dicit in Ench. ꝙ tempus inter hominis mortem & vltimam reſurrectionem interpoſitum, aĩas abditis receptaculis continet, ſicut vnaquæque digna eſt requie vel ærumna: ſed hæc abdita receptacula non põt intelligi cœlum & infernus, quia in illis, ẽt poſt reſurrectionem, vltimam, animæ cum corporibus erunt, vnde pro nihilo diſtingueret tẽpus ante reſurrectionẽ & poſt reſurrectionẽ: ergo non erunt nec in inferno nec in paradiſo vſque ad diem iudicij.

† In Enchir. c 109 in pri. to. 3

¶ 3 Præterea, Maior eſt gloria aĩæ, q̃ corporum, ſed ſimul oĩbus redditur gloria corporum, vt ſit maior lætitia ſingulorũ ex cõi gaudio, vt patet p̃ hoc qđ ſuper illud ad Heb 11. Deo pro nobis melius aliquid prouidente, &c. dicit Glo * Vt in cõi gaudio omnium maius fiat ſingulorum: ergo multo fortius gloria animarum dẽt differri vſque ad finem, vt ſimul omnibus reddatur.

Glo. interlin. ibid.

¶ 4 Præterea, Pœna & præmium quæ per ſententiam iudicij redduntur, iudicium præcedere non debent: ſed

igni.

ignis inferni & gaudium paradiſi dabuntur oībus per ſententiam iudicantis Chriſti,ſ.in vltimo iudicio,vt patet Matthæi 25. ergo ante diem iudicij nullus aſcendit in cœlum,vel deſcendit ad inferos.

SED CONTRA eſt,quod dicitur 2.Cor.5.Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur. ꝙ ædificationem ex deo habemus domum non manufactam,conſeruatam in cœlis ergo diſſoluta carne, anima habet manſionem quæ ei in cœlis fuerat conſeruata.

¶Præterea Philip.1 dicit Apoſtolus,Cupio diſſolui,& eſſe cū Chriſto:ex quo ſic arguit Greg.*in 4. Dial. Qui ergo Chriſtum eſſe in cęlo non dubitat, nec Pauli animam in cœlo eſſe negat. Sed non eſt negandum Chriſtum eſſe in cęlo,cùm ſit articulus fidei: ergo nec dubitandum eſt animas ſanctorum ad cęlos ferri. Quòd etiā aliquæ animæ ad infernum deſcendant ſtatim poſt mortem,patet Lucæ 16. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.

li. 4. dial. ca. 25. ante medium.

RESPONDEO dicendum,ꝙ ſicut in corporib' eſt grauitas vel leuitas, qua feruntur ad ſuū locū, qui eſt finis motus ipſorum, ita ēt eſt in animabus meritū vel demeritum,quibus perueniunt animæ ad præmium vel ad pęnam:quæ ſunt fines actionum ipſarum.Vñ ſicut corpus ꝑ grauitatē vel leuitatē ſtatim fertur in locū ſuum,niſi prohibeatur, ita animæ ſtatim,ſoluto vinculo carnis ꝑ qđ in ſtatu vitæ detinebantur,præmiū conſequuntur vel pęnā niſi aliquid impediat:ſicut interdū impedit conſecutionē præmij veniale peccatum, q od prius purgari oportet,ex quo ſequitur quod præmiū differatur. Et quia locus deputatur animabus ſm cōgruentiam præmij vel pęnæ,ſtatim vt anima abſoluitur a corpore, vel in infernum demergitur, vel ad cęlos euolat, niſi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationē differri,vt prius anima purgetur. Et huic veritati auctoritates Scripturæ canonicæ manifeſtè atteſtantur & documenta ſanctorum Patrum.Vnde contrariū pro hæreſi eſt habendum,vt patet 4.Dialog.* & in libro de eccleſiaſticis dogmatibus †

AD PRIMVM ergo dicendum,ꝙ glo.* ſeipſam exponit Quod enim dicit Nondum eris vbi erunt ſancti,&c.ſtatim exponit ſubdens,i.non habebis geminam ſtolam, quam habebunt ſancti in reſurrectione.

AD SECVNDVM dicendum,ꝙ inter illa abdita receptacula,de quibus Auguſtinus loquitur,† ēt ſunt computanda & infernus & paradiſus, in quibus aīæ aliquæ ante reſurrectionē continentur.Sed ideo diſtinguitur tps ante reſurrectionem, & poſt, quia ante reſurrectionem ſunt ibi ſine corpore, poſt autem, erunt cum corpore,& quia in aliquibus receptaculis nunc ſunt animæ,in quibus poſt reſurrectionem non erunt.

* Greg. li. 4 dial. ca. 25. 28. & 30.
† Augu in li. de eccle. dog c. 79. tom 3.
* loco cita to in argu.
† loco cita to in argu. & eſt En chirid. ca. 109. to. 3.

AD TERTIVM dicendum,ꝙ homines ſecundū corpora habent quandam continuationem adinuicem, quia ſm ea eſt verum quod dicitur Actuum 17.qđ deus ex vno fecit omne genus hominum Sed animas ſigillatim finxit, vnde non eſt tanta congruentia vt omnes homines ſimul glorificentur in anima,quanta vt ſimul glorificentur in corpore. Et præterea gloria corporis nō eſt ita eſſentialis ſicut gloria animæ: vnde maius detrimentum eſſet ſanctis,ſi gloria animæ differretur,quam ſi gloria corporis differatur, nec poſſet hoc detrimentū gloriæ recompenſari propter ampliationem gaudij ſingulorum de gaudio communi.

AD QVARTVM dicendum,ꝙ eandē obiectionem Greg.*in 4. Dialo.proponit & ſoluit Si igitur, inquit,nunc ſunt in cęlo animæ iuſtorum, quid eſt qđ in die iudicij pro iuſtitiæ ſuæ retributione recipient? & reſpondet Hoc eis nimirum creſcit in iudicio ꝙ nunc animarum ſola, poſtmodum vero etiam corporum beatitudine perfruuntur,vt in ipſa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro Domino cruciatuſque pertulerūt. Et eodem modo dicendum eſt de damnatis.

li 4 dialo. cap 25. in med o.

ARTICVLVS III.

Vtrū anima paradiſo vel in inferno exiſtētes,egredi valeāt.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod animæ in paradiſo vel in inferno exiſtentes egredi non valeant. Auguſtinus * enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda; Si rebus viuentiū interentur animæ mortuorum,vt de alijs taceā, meipſū pia mater nulla nocte deſereret, quæ terra marique ſe cuta eſt,vt mecū viueret & ex hoc concludit, ꝙ animæ defunctorum rebus viuentium non interſint. ſed intereſſe poſſent. ſi de ſuis receptaculis exirent. ergo de ſuis receptaculis non exeunt.

Ca. 13. no procul à principio. to. 4

¶ 2 Præterea,In Pſalmo 29.dicitur,Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ; & Iob 7. Qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet:ergo tam boni quā mali à ſuis receptaculis non exeunt.

¶ 3 Præterea, Receptacula,vt dictū eſt *, animabus poſt mortē dantur in præmiū vel in pęnā:ſed poſt mortem neque præmia ſanctorum minuuntur neque pęnæ damnatorum:ergo non exeunt de ſuis receptaculis.

Ar. prœh corp.

¶ 4 SED CONTRA eſt, ꝙ dicit Hiero.* contra Vigilantium,ſic eum alloquens: Ait enim vel in ſinu Abrahę vel in loco refrigerij,vel ſubter arā Dei,animas Apoſtolorū & Martyrū cōſediſſe,nec poſſe ſuis tumulis & ubi voluerint adeſſe pſ̄entes: & ita tu Deo lege pones,tu Apoſtolis vincula inijcies, vt vſque ad diē iudicij teneantur in cuſtodia, nec ſuntū e Dño ſuo:de quibus ſcriptum eſt,Sequuntur Agnum quocunque ierit Si agnus,vbique,ergo & hi qui cum agno ſunt, vbique eſſe credendi ſunt. Ridiculum ergo eſt dicere quod animæ mortuorum à ſuis receptaculis non recedant.

Incipit hœ ep: Multa in orbe mōſtra, inter prin. et me diū to 2.

¶5 Præterea,Hieron. ibidem * arguit ſic.Cum diabolus & dæmones toto vagent in orbe,& celeritate nimia vbiq; pſ̄entes ſint, quare martyres poſt effuſionē ſāguinis ſui arca operient incluſi,& inde exire nō potuerūt? Ex quo pōt concludi nō ſolū de bonis,ſed ēt de malis, ꝙ ſua receptacula qñq; exeunt, cùm non habeāt maiorē damnationem,ꝙ̄ dæmones,qui vbique diſcurrunt.

Cōtra Vigilant in epiſ quam incipit,Multam orbe monſtra, tom. 2.

¶ 6 Præterea.Hoc idem probari poteſt per Gregoriū* in quarto Dialog.* vbi narrat de multis mortuis, quòd viuis apparuerint.

li.4.c.36 & 40.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliquem exire de inferno vel paradiſo,pōt intelligi dupliciter. Vno modo ita vt ſimpliciter inde exeat, vt iā locus eius non ſit paradiſus vel infernus:& ſic nullus inferno vel paradiſo ſinaliter deputatus inde exire pōt,vt infra dicetur.* Alio mō pōt intelligi, vt exeat inde ad tps:& in hoc diſtinguendum eſt, quid eis conueniat ſm lgē naturæ, & qd eis conueniat ſm ordinē diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Aug.* ī libro de cura pro mortuis agēda, Alij ſunt humanarum limites rerum,alia diuinaru ſigna virtutū alia ſunt q̄ naturaliter,alia q̄ mirabiliter fiunt. Scđm ergo naturalē curſum, aīæ ſeparatæ proprijs receptaculis deputatæ, a conuerſatione viuentiū penitus ſegregantur. non.n.ſm curſum naturæ, hoīes in mortali carne viuentes ſubſtantijs ſeparatis immediatè coniunguntur, cum oīs eorum cognitio à ſenſu oriatur: nec propter aliud à ſitis receptaculis eas exire* conueniret, niſi vt rebus viuentiū intereſſent Sed ſm diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ, aliquādo aīæ ſeparatæ à ſuis receptaculis egreſſæ,conſpectibus hominum præſentantur:ſicut Auguſtinus * in libro prædicto narrat de Felice martyre qui ciuibus Nolanis viſibiliter apparuit. cum à Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi poteſt, ꝙ aliquando damnatis contingat, ꝙ ad eruditionem hominum & terrorem, permittuntur viuentibus apparere:aut ēt ad ſuffragia expetenda quantū ad illos qui in purgatorio detinentur,vt ꝑ multa quæ in 4. Dialog.* narrātur.patet. Sed hoc intereſt inter ſanctos & damnatos, ꝙ ſancti cū voluerint,apparere poſſunt viuentibus,non aut damnati. Sicut enim ſancti viuentes in carne,dona gratiæ gratis datæ accipiunt,vt ſanitates & ſigna perficiant, quæ non

Quaſ 71. ar. 5 ad 5. et ar. 6. ad 1.

Ca. 16 inter prin et me to 4.

Al. eum ſit geret.

In li. de cu ra pro mor tui. gerida c.16. to 4.

Greg li. 4. ca. 36. 40. & 55.

non niſi diuina virtute * rationabiliter fiunt; quæ quidem ſigna ab alijs hoc dono carentibus perfici nõ poſſunt: ita ẽt nõ eſt inconueniens, vt ex virtute gloriæ, aliqua potentia animabus ſanctorũ detur, per quã poſſint mirabiliter apparere viuẽtibus cum volunt; quod alij non poſſunt, niſi interdum permiſſi.

Al. mirabiliter.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ Aug * (vt per ſequentia patet) loquitur ſᷓm communem curſum naturæ: nec tamen ſequitur, ꝙ etiã ſi mortui poſſint, vt volunt, viuentibus apparere, toties appareant, quoties apparent in carne viuẽtes: quia ſeparati à carne vel omnino conformantur diuinæ voluntati, ita quòd non liceat eis niſi quod ſᷓm diuinam diſpoſitionem cõgruere intuentur: vel ita ſunt pœnis oppreſſi, vt de ſua miſeria magis doleant, quàm curent alijs apparere.

loco notato in arg.

AD SEPTIMVM dicẽdũ, ꝙ auctoritates illæ loquunt̃ ad hoc, ꝙ nullus de paradiſo vel inferno egreditur ſimpliciter; & nõ quin aliquis egrediat̃ ad tẽpus.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ (ſicut ex dictis * patet) ſecundum hoc locus aĩæ cedit in præmiũ vel pœnã, ꝙ aĩa efficiatur ex hoc, ꝙ tali loco deputatur; vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudium, ſiue hic dolor de hoc, quòd talibus locis deputatur, manet in aĩa, etiam qñ extra loca prædicta fuerit. ſicut Pontifici, cui datur ꝓ honore, vt in cathedra ſedeat in Eccleſia, non minuitur gloria qñ a cathedra recedit; q̃a etſi actu ibi non ſedeat, locus tamen ille ſibi deputatus eſt.

Ar. 1. huius q. ad 3.

Ad ea ẽt quæ contra obijciũtur, reſpõderet oportet:

AD QVORVM PRIMVM dicendũ, quòd Hier. * loquitur de Apoſtolis & Martyribus, ſᷓm hoc, q̃d eis accreſcit ex poteſtate gloriæ, & non ſᷓm hoc quod eis cõgruit ex debito naturæ. Quod autẽ dicit eos vbiq; eſſe, non eſt intelligendũ quaſi ſimul ſint in pluribus locis, aut vbique; ſed quia eſſe poſſunt vbi volunt.

loco notato in argu. 4. quod eſt 1. Sed contra

AD SECVNDVM dicendum, quòd non eſt ſimile de dæmonibus & angelis, & animabus ſanctorũ & damnatorum. Angeli enim boni vel mali, hoc officium ſortiuntur, vt hominibus præſint, vel ad cuſtodiam vel ad exercitium: quod de animabus hominum dici non poteſt. Sed tamen ſᷓm poteſtatem gloriæ, animab' ſanctorum hoc congruit, quòd poſſint eſſe vbi voluerint: & hoc eſt, quod Hieronymus intendit.

AD TERTIVM dicendũ, quòd quamuis aliquã animæ ſanctorum vel damnatorũ pſentialiter adſint, vbi apparent; non tamen credendũ eſt hoc ſemper accidere. Aliquando.n. huiuſmodi apparitiones ſiũt, vel in dormiendo vel in vigilando, operatione bonorum vel malorũ ſpirituum, ad inſtructionem, vel deſtructionẽ, vel deceptionẽ viuentium. Sicut etiam viui homines quandoq; alijs apparent, & eis multa dicũt in ſomnis cũ tñ conſtet eos non eſſe præſentes, ſicut Aug per multa exẽpla probat ĩ lib. * de Cura ꝓ mortuis agẽda.

cap. 11. & 12. tom. 4.

ARTICVLVS IIII.

293 *Vtrum limbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ.*

Tho. 4. diſ. 45. q. 1. ar. 2 q. 1. & ſequen.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quòd limbus inferni non ſit idem q̃d ſinus Abrahæ: ſicut.n. dicit Aug. 12. ſuper Gen. ad literã. †Nõdũ inueni inferos alicubi in bono poſuiſſe Scripturã: ſed ſinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem ſubiungit Auguſtinus * ſic dicens, Non in bono accipiendum ſinũ Abrahæ & illam requiẽ, quo ab angelis pius pauper ablatus eſt, neſcio vtrum quãquam poſſit audire: ergo ſinus Abrahæ non eſt idẽ quod limbus inferni.

† lib. 12. de Geneſi ad literam ca. 33. circa ſinẽ to. 3.
** In lib. 12 ſuper Gen. ad literã, c. 33 in ſine tom. 3.*

¶ 2 Præterea. In inferno exiſtẽtes nõ vidẽt Deũ, ſed in ſinu Abrahæ vr̃ Deus; vt patet p Aug. 9. li. confeſſionũ, †q loquẽs de Nebridio dicit, Quicquid illud eſt, q̃d ſinus Abrahæ vocat, ibi Nebridius meus viuit: & infra, †iã non ponit aurẽ ad os meum, ſed ſpiritale os ad fontẽ tuũ; & bibit quãtũ põt, ſapiẽtiã p auiditate ſua, ſine fine felix: ergo ſin' Abrahæ n ẽ idẽ q̃d limb' ĩferni.

† li. 9. Confeſſ. cap. 3. à medio illius, tom. 1.

¶ 3 Præterea, Eccleſia non orat ꝓ aliquo, vt ad inferos deducatur: orat autem, vt angeli animam defuncti in ſinum Abrahæ deferant: ergo videtur, quòd ſinus Abrahæ non ſit idem quod limbus.

SED CONTRA, Sinus Abrahæ dr̃, vbi mendicus Lazarus ductus eſt: ſed ipſe ductus eſt ad infernũ, q̃ vt dicit gl. * Iob 30. ſup illud, Vbi cõſtituta eſt domus omni viuẽti, Infernus domus erat omniũ viuentiũ ante Chriſti aduentũ: ergo ſinus Abrahæ eſt idẽ q̃d limbus.

Gloſſ. ordi. ibidem.

¶ Præterea, Gen. quadrageſimoſecundo dicit Iacob filijs ſuis, Deducetis canos meos cũ dolore ad iferos: ergo Iacob ſciebat ante mortẽ, ad inferos ſe trãsferẽdũ: ergo & eadẽ rõne Abrahã ad inferos trãſlatus fuit poſt mortem: & ita ſinus Abrahæ vr̃ eẽ aliqua pars inferni.

RESPONDEO dicendum, quod aĩę hominum poſt mortem ad quietem peruenire non poſſunt niſi merito fidei, quia accedentem ad Deum oportet credere, Hebræor. vndecimo, Primum autem exemplũ credendi hominibus in Abraham datur, qui primus ſe à cœtu infideliũ ſegregauit, & ſpeciale ſignũ fidei accepit: & ideo requies illa quę hominibus poſt mortẽ datur, ſinus Abrahę dr̃, vt patet per Aug. * 12. ſuper Gen. ad literã. Sed animæ ſanctorũ poſt mortem non omni tempore eãdẽ quietẽ habuerunt, quia poſt Chriſti aduentum habent plenam quietẽ diuina viſione pfruentes; ſed ante Chriſti aduentũ habebant quidẽ quietẽ per immunitatẽ pœnæ, ſed non habebãt quietẽ deſiderij per conſecutionẽ finis: & ideo ſtatus ſanctorũ ante Chriſti aduentũ poteſt conſiderari & ſᷓm id quod habebat de requie, & ſic dicitur ſinus Abrahæ; & poteſt etiam conſiderari quantum ad id quod eis deerat de requie, & ſic dicitur limbus inferni. Limbus ergo inferni & ſinus Abrahæ fuerũt ante Chriſti aduentũ vnũ per accidens, & non p ſe: & ideo nihil prohibet poſt Chriſti aduẽtũ eſſe ſinũ Abrahæ, & eẽ oĩno diuerſũ à limbo; q̃a ea q̃ ſunt vnũ p accidens, ſeparari cõtingit.

li. 12. c. 34. ante med.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ quantũ ad id q̃d habebat de bono ſtatus ſanctorũ Patrũ, ſinus Abrahæ dicebat̃: ſed quantũ ad id quod habebat de defectu, dicebat̃ infernus & ſic nec ſinus Abrahæ in malũ accipitur, nec infernus, in bonũ; q̃uis quodãmodo ſint vnũ.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ſicut requies ſanctorum Patrum ante Chriſti aduentum dicebatur ſinus Abrahæ, ita & poſt Chriſti aduentũ; ſed diuerſimode. Quia n. ante Chriſti aduentũ, ſanctorũ requies habebat defectum requiei adiunctum, dicebatur idem infernus & ſinus Abrahæ; tñ n. ibi non videbat̃ Deus. Sed quia poſt Chriſti aduentũ ſanctorũ requies eſt cõpleta, cũ Deum videant; talis requies dicit̃ ſinus Abrahæ, & nullo modo infernus: & ad hunc ſinum Abrahæ, Eccleſia orat fideles perduci.

Vnde patet reſponſio ad AD TERTIVM. Et ſic etiam intelligenda eſt quædã gloſſa * Lucæ decimo ſexto, ſuper illud, factum eſt vt moreretur mendicus, & cætera: q̃ ſic dicit, Sinus Abrahæ eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorum.

Glo. ordin. ibid.

ARTICVLVS V.

Vtrum limbus idem ſit quod infernus damnatorum. 294

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ limbus ſit idem quod infernus damnatorum. Chriſtus.n. dicitur infernum momordiſſe, non abſorbuiſſe; quia aliquos inde extraxit, non aũt omnes: nõ aũt diceret momordiſſe infernũ, ſi illi quos liberauit, non fuiſſent pars multitudinis in inferno contentæ: ergo cum illi, quos liberauit, in limbo inferni continerẽtur: ijdẽ cõtinebãtur in limbo & in inferno: ergo limbus vel eſt idẽ q̃d infernus, vel eſt pars inferni.

¶ 2 Præterea, Chriſtus dr̃ in Symbolo deſcendiſſe ad infernum: ſed non deſcendit niſi ad limbum Patrum: ergo limbus Patrum eſt idem quod infernus.

¶ 3 Præterea, Iob decimoſeptimo dicitur: in pfundiſſimũ infernum deſcendit anima mea: ſed Iob cum

eſſet ſanctus & iuſtus ad limbum deſcendit: ergo limbus eſt idem quod profundiſſimus infernus.

SED CONTRA, In inferno nulla eſt redemptio: ſed à limbo Sancti fuerunt redempti: ergo limbus non eſt idem quod infernus.

li. 12. c. 33. in fine, to. 3 ¶ Præterea, Aug.* dicit 12. ſuper Gen. ad liter. Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos eſſe credamus, non video: ſed anima Lazari ad limbum deſcendit: ergo limbus non eſt idem qđ infernus.

RESONDEO dicendum, ꝙ receptacula animarum poſt mortem dupliciter diſtingui poſſunt, aut ſecundum ſitum, aut ſm locorum qualitatem, prout ſcilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo conſideretur limbus Patrum & infernus ſm locorum qualitatem pdictā, ſic non eſt dubiū, ꝙ diſtinguuntur; tum qa in inferno eſt pœna ſenſibilis, quæ non erat in limbo Patrum; tum ēt qa in inferno eſt pœna æterna, ſed in limbo Patrum detinebantur ſancti temporaliter tantum. Sed ſi conſiderentur quātum ad ſitum loci, ſic probabile eſt, ꝙ idem locus vel quaſi continuus ſit infernus, & limbus; ita tamen, quod quædā ſuperior pars inferni limbus Patrum dicatur: exiſtentes enim in inferno ſm diuerſitatem culpę diuerſam ſortiuntur & pœnam. Et ideo ſm quod grauioribus peccatis irretiuntur damnati, ſm hoc obſcuriorem locū & profundiorē obtinent in inferno; vnde & ſancti Patres, in quibus minimum erat de ratione culpæ, ſupremum & minus tenebroſum locum habuerunt omnibus puniendis.

* AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſm hoc, quòd infernus & limbus ſunt idem quantum ad ſitū, dicit Chriſtus infernum momordiſſe, & ad infernum deſcendiſſe, quando Patres à limbo eripuit ſuo deſcēſu.

Et per hoc patet ſolutio SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendum, quòd Iob non deſcendit in infernum damnatorum ſed in limbū Patrū; qui quidem dicitur profundiſſimus locus, non quidem reſpectu locorum pœnalium, ſed in comparatione ad alia loca ſm quod ſub eodem includitur omnis locus pœnarum. *li. 12. c. 33. non procul a fine, to. 3* Vel dicendum, ſicut Augu.* ſoluit 12. ſuper Gene. ad literam, de Iacob, ſic dicens. Illud qđ Iacob dicit ad filios ſuos, Deducetis ſenectutē meam cū triſtitia ad inferos, videtur hoc magis timuiſſe, ne nimia triſtitia ſic perturbaretur, vt ad requiē bonorū nō iret, ſed ad inferos peccatorum; & ſimiliter poteſt exponi verbū Iob, vt ſit verbū magis timētis, q̄ aſſerentis.

295

ARTICVLVS VI.

Vtrum limbus puerorum ſit idem quod limbus Patrum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ limbus puerorum ſit idem quod limbus Patrū. Pœnā. n. debet reſpondere culpæ: ſed pro eadē culpa detinebātur i limbo Patres & pueri, ſ. pro culpa originali: ergo idē debet eſſe vtrorumque locus pœnæ.

Ench. c. 93 in med. t. 3 ¶ 2 Præterea, Aug. dicit in Ench.* Mitiſſima eſt pœna puerorum, qui cum ſolo originali decedūt: ſed nulla eſt pœna mitior ea, quam ſancti Patres habebant: ergo idem eſt locus pœnæ vtrorumque.

SED CONTRA, Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna temporalis in limbo Patrum, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatorium nō ſint idem, videtur, ꝙ nec limbus puerorum & limbus Patrum ſint idem.

RESPONDEO dicendum, quòd limbus Patrum & limbus puerorum abſque dubio differunt, ſm qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim non adeſt ſpes beatæ vitæ, quæ Patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat. Sed quantum ad ſitum, probabiliter creditū vtrorūq; locus idē fuiſſe niſi quòd requies beatorū adhuc erat in ſuperiori loco, q̄ limbus puerorum; ſicut de limbo & inferno dictum* eſt. *Ar. praec.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad culpā originalem non eodē modo ſe habebant Patres & pueri. In patribus. n. originalis culpa expiata erat, ſm qđ erat infectiua perſonæ; remanebat tū impedimentū ex parte naturæ, pro qua nondum erat ſatisfactum plenarie. Sed in pueris eſt impedimentum & ex parte perſonæ & ex parte naturæ. Et ideo pueris & Patribus diuerſa receptacula aſſignantur.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ Aug.* loquitur de pœnis quæ debētur alicui ratione perſonæ ſuæ, inter quos mitiſſimā pœnā habēt qui ſolo originali peccato grauanī: ſed adhuc eſt mitior pœna eorū quos nō impedit à pceptione gloriæ defectus pſonę, ſed ſolum defectus naturę vt ipſa dilatio gloriæ qdā pœna dicit. ** loco nota to in argu.*

296

ARTICVLVS VII.

Vtrum debeant tot receptacula diſtingui. *Tho. 4 diſ. 45. art. 3.*

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non debeant tot receptacula diſtingui. Sicut. n. receptacula debētur animabus poſt mortē pro peccato, ita & p merito: ſed rationē meriti non debeē niſi vnū receptaculū, ſ. paradiſus: ergo nec ratione peccatorum debetur niſi vnum receptaculum.

¶ 2 Præterea, Receptacula aſſignantur aīabus poſt mortem ratione meritorum vel demeritorū: ſed vnus eſt locus in quo merentur vel demerentur: ergo vnū tm̄ receptaculū debet eis aſſignari poſt mortem.

¶ 3 Præterea, Loca pœnarum debent reſpondere ipſis culpis: ſed non ſunt niſi tria genera culparum, ſcilicet originalis, venialis, & mortalis: ergo non debēt eſſe niſi tria receptacula pœnalia.

¶ 4 SED CONTRA, Videtur, ꝙ debeant eſſe multo plura, quàm aſſignentur. Aer enim iſte caliginoſus eſt dæmonum carcer, vt patet 2 Pet. 2. nec tamen computatur inter quinque receptacula, quę a quibuſdā aſſignantur: ergo ſunt plura receptacula, quam quinq;.

¶ 5 Præterea, Alius eſt paradiſus terreſtris, & alius paradiſus cæleſtis: ſed qdā poſt ſtatū vitę huius ad paradiſum terreſtrē ſunt tranſlati, ſicut de Enoch & de Helia dr̄: cū ergo paradiſus terreſtris inter quinq; receptacula nō computetur, vr̄, ꝙ ſint plura, quam quinq;.

¶ 6 Præterea, Cuilibet ſtatui peccantium debet aliquis locus pœnalis reſpondere: ſed ſi ponatur aliquis in originali peccato decedere, cum ſolo veniali, nullū receptaculorum aſſignatorum ei competet. Conſtat. n. quod in paradiſo non eſſet, cum gratia careret, & eadem ratione nec in limbo Patrū: ſimiliter etiam nec in limbo puerorū, cū in ipſo non ſit pœna ſenſibilis, q̄ tali debetur ratione venialis peccati: ſimiliter nec in purgatorio, quia ibi nō eſt niſi pœna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua: ſimiliter nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret: ergo oportet receptaculum aſſignare.

¶ 7 Præterea, Diuerſæ ſunt quantitates pręmiorū & pœnarum, ſm differentias culparū & meritorum: ſed infiniti ſunt gradus meritorum & culparū: ergo infinita debent diſtingui receptacula, in quibus animæ puniantur vel præmientur poſt mortem.

¶ 8 Præterea, Animæ quandoq; puniūtur in locis, in quibus peccauerūt, vt patet p Greg.* 4. Dialog. ſed peccauerunt in loco vbi habitamus: ergo hic locus debet cōputari īter receptacula: & pcipue cū aliq in hoc mūdo ꝓ peccatis ſuis puniant, vt ſuprà Magiſter dixit. *li. 4. dial. ca. 30. 31. 32. & 40.*

¶ 9 Præterea, Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia, pro qbus digni ſunt pęna; ita aliq in peccato mortali decedētes, habēt aliqua bona ꝓ qb* eſſent digni pmio: ſed decedentibus in gratia cū peccatis venialibus aſſignatur aliquod * receptaculū, in quo puniuntur antequam pmia cōſequātur; ſcilicet purgatorium: ergo eadem ratione e contrario debet eſſe de illis, q in mortali decedūt cū aliquibus bonis operib*. *Aug. in li. 50. Homil. hom. 16 to. 10.*

¶ 10 Præterea, Sicut Patres retardabanī a plena gloria animæ,

animæ, ante Chriſti aduentum, ita & nūc, à gloria corporis: ergo ſicut diſtinguitur receptaculum ſanctorum ante Chriſti aduentum, ab eo, in quo nunc recipiūtur, ita debet nunc receptaculum diſtingui ab eo in quo recipientur poſt reſurrectionem.

RESPONDEO dicendum, ꝙ receptacula aīarū diſtinguuntur ſecundum diuerſos ſtatus earū. Aīa antē coniuncta mortali corpori hēt ſtatum merēdi: ſed exuta à corpore, eſt in ſtatu recipiendi ꝓ meritis bonū vel malum. Sic ergo poſt mortem, vel eſt in ſtatu recipiendi finale p̄mium, vel eſt in ſtatu quo impeditur ab illo. Si aūt eſt in ſtatu recipiendi finalem retributionē, hoc eſt dupliciter. Vel quantū ad bonū: & ſic eſt paradiſus. Vel quantum ad malum, & ſic rōne actualis culpæ eſt infernus: ratione aūt originalis eſt limbus puerorum. Si verò eſt in ſtatu quo impeditur à finali retributione cōſequenda, vel hoc eſt propter defectum perſonæ, & ſic eſt purgatorium, in quo detinentur aīæ, ne ſtatim præmium conſequantur, ꝑꝑ peccata quæ commiſerunt, vel ꝑꝑ defectum naturæ, & ſic eſt limbus patrum, in quo detinebantur patres a conſecutione gloriæ ꝑꝑ reatum humanæ naturæ, quæ nondum poterat expiari.

AD PRIMVM ergo dicendū: ꝙ bonū contingit vno modo, ſed malum multifariè, vt patet per Dion.* 4. c. de diui. no. & per Philoſophum in 2.* Ethi. Et ꝑꝑ hoc non eſt inconueniens, ſed ſi locus beatæ retributionis ſit vnus, loca verò pęnarum ſint plura.

† Dion. c. 4 parte 4. à medio. *Li. 2. eth. c. 6. à med.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ſtatus merendi, & demerendi eſt vnus ſtatus, cùm eiuſdem ſit poſſe mereri & demereri: & ideo cōuenienter debetur oībus vn* locus Sed eorum qui recipiunt pro meritis, ſunt ſtatus diuerſi; & ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ pro culpa originali poteſt aliquis puniri dupliciter, vt ex dictis patet, * vel rōne perſonæ, vel ratione naturæ tantum: & ideo illi culpæ reſpondet duplex limbus.

Ar. præc. præſertim ad 1. & in corp. huius art.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ aer iſte caliginoſus non aſſignatur dæmonibus quaſi locus in quo recipiāt retributionem pro meritis, ſed quaſi competens officio eorum, inquantum deputantur nobis ad exercitiū: & ideo inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur: primo n. eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi 25.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ paradiſus terreſtris ꝑtinet magis ad ſtatum viatoris quàm ad ſtatum recipiētis pro meritis: & ideo inter receptacula, de quibus nūc agitur, non computatur,

AD SEXTVM dicēdū, ꝙ illa poſitio eſt impoſſibile ſi tamen eſſet poſſibilis, talis in inferno puniretur in æternum Quod enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accidit ei inquantum gratiam habet adiunctam, vnde ſi adiungatur mortali, quod eſt ſine gratia, pœna æterna in inferno punietur. Et quia iſte, q cū originali pc̄ō decedit, habet veniale ſine gratia, non eſt inconueniēs, ſi ponitur æternaliter puniri.

AD SEPTIMVM dicendum, ꝙ diuerſitas graduū in pœnis vel præmijs, non diuerſificat ſtatum, ſecundum cuius diuerſitatem receptacula diſtinguuntur: & ideo ratio non ſequitur.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ licet aīæ ſeparatæ aliquando in loco noſtræ habitationis puniantur, non eſt tamen propter hoc, ꝙ locus iſte ſit proprius locus pœnarum, ſed hoc fit ad noſtram inſtructionē, vt earū pœnas videntes, retrahamur à culpis. Quod aūt animę exiſtentes in carne hic puniantur pro peccatis, nō ptinet ad propoſitum: quia talis pœna non trahit hoīem extra ſtatum merentis vel demerentis. Nunc autē agimus de receptaculis, quæ debentur animæ poſt ſtatum meriti vel demeriti.

AD NONVM dicendum, ꝙ malum non poteſt eſſe purum abſque commixtione boni: ſicut bonum ſummum eſt abſque omni commixtione mali. Et ideo illi qui ad beatitudinem, quæ ſummum bonū eſt, transferendi ſunt, debent eſſe ab oī malo purgati. & ꝑꝑ hoc oportet eſſe locum, in quo tales purgentur, ſi hinc non oīno purgati exeant. Sed illi qui in infernum detrudētur, non erunt immunes ab omni bono, & ideo nō eſt ſimile: quia in inferno exiſtentes, præmium bonorum ſuorum recipere poſſunt, inquātum bona præterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

Ad decimum dicendū, ꝙ in gloria aīę conſiſtit p̄miū eſſentiale, ſed gloria corporis cū redundet ex aīa, tota conſiſtit in aīa quaſi originaliter: & ideo carentia gloriæ aīæ diuerſificat ſtatum, non autem carentia gloriæ corporis, & propter hoc ēt idem locus. ſ. cœlū empyreū debeī aīabus ſanctis exutis à corpore, & coniunctis corporibus glorioſis. Non autem idem locus debetur animabus patrum ante perceptionē gloriæ animæ, & poſt perceptionem ipſius.

QVAESTIO LXX.

De qualitate animæ exeuntis à corpore et pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de qualitate animę exeuntis a corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

¶Secundo, vtrū remaneant in ea actus dictarum potentiarum.

¶Tertio, vtrū aīa ſeparata pati poſſit ab igne corporeo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, quod in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ. 297
Aug. n.* in li. de ſpū & Anima ſic dicit, Recedit anima a corpore, ſecū trahens omnia, ſenſum imaginationem, rōnem, intellectū, intelligentiā, concupiſcibilitatem & iraſcibilitatem, ſed ſenſus & imaginatio, & vis iraſcibilis & cōcupiſcibilis ſunt vires ſenſitiuæ: ergo & in anima ſeparata vires ſenſitiuæ remanent.

*Tho. 4. di. 44. q. 3. ar. 3. q. 1. & ſequ. et idem tractat. in 1. parte q. 77. ar. 8. † Ca. 15. circa mediū tom. 3. * Ca. 16. ī prin. to. 3.*

¶2 Præterea, Augu.* dicit in li. de Eccleſiaſticis dogmatibus, Solū hoīem credimus hēre aīam ſenſitiuā, q̄ exuta corpoī viuit, & ſēſus ſuos atq; ingenia viuaciter tenet, ergo aīa exuta à corpore hēt potentias ſenſitiuas.

¶3 Præterea, Potentiæ aīæ vel eſſentialiter ei inſunt, vt quidam dicunt, vel ad minus ſunt naturales ꝓprietates ipſius: ſed id quod eſſentialiter ineſt alicui, non pōt ab eo ſeparari, neq; ſubiectū aliquod deſerit à naturalibus proprietatibus: ergo impoſſibile eſt, ꝙ anima ſeparata à corpore, aliquas potentias amittat.

¶4 Præterea, Non eſt totum integrum, cui aliqua partium deeſt: ſed potentiæ aīæ dicunt partes ipſius: ſi ergo potentias aliquas poſt mortem anima amittat: non erit anima integra poſt mortem, quod eſt inconueniēs.

¶5 Præterea, potētiæ aīę magis cooperanī ad meritū, q̄ ēt corpus, cū corpus ſit ſolū inſtrm̄ actus, potentiæ verò, principia agendi, ſed neceſſe eſt, ꝙ ſimul corpus p̄mitur cū oīa, ꝑꝑ hoc, ꝙ cooperaī in merito: ergo multo fortius eſt neceſſe, ꝙ potentiæ aīæ ſimul præmient cum ipſa: ergo anima ſeparata eas non amittit.

¶6 Præterea, Si aīa cū ſeparaī à corpore potentiā ſenſitiuā amittit, oportet, ꝙ illa potētia in nihilū* cadat, nō n. pōt dici, ꝙ ī materiā aliq̄ reſoluaī, cū nō hēat materiā partē ſui: ſed id quod oīno in nihilū * cadit, nō reiteraī idē numero: ergo aīa no hēbit in reſurrectionē eandem numero potentiā ſenſitiuā Sed ſm̄ Philoſophum, * ſicut ſe habet anima ad corpus, ita ſe habent potētiæ aīæ ad partes corporis, vt viſus ad oculum: ſi autem nō eſſe eadem numero aīa, quæ redibit ad corpus, non eſſet idē numero hō: ergo eadem ratione non eſſet idē oculꝰ numero, ſi non ſit eadē nūero potētia viſiua: & ſimili ratione

Al. cedat. Al. cedit. Li. 2. de ani. tex.

ratione nec aliqua alia pars eadē numero reſurgeret & ꝑ cōſequens,nec totus hō idē numero erit: nō ergo pōt eſſe ꝙ anima ſeparata potentias amittat ſenſitiuas.

¶7 Præterea, Si potentiæ ſenſitiuæ corrūperentur corrupto corpore, oporteret, ꝙ debilitato corpore debilitarentur;hoc autem non contingit,quia vt dicitur in primo de Anima *,ſi ſenex accipiat oculum iuuenis,videbit vtique ſicut & iuuenis: ergo nec corrupto corpore, ſenſitiuæ ſententiæ corrumpuntur.

lib. 1. c. 4. ſtatim à medio, in vulgata, textus editione.

SED CONTRA,eſt quod Aug. †in lib. de Eccleſiaſt dogmatibus dicit: Duabus ſubſtantiis tantum homo conſtat,anima & carne;*anima cum ratione ſua, & carne cum ſenſibus ſuis: potentiæ ergo ſenſitiuæ ad carnem pertinent: ergo corrupta carne non manent potētiæ ſenſitiuæ in anima.

†Cap. 19. in prin 10.

¶Præterea,Philoſophus * in 12. Meta.*de ſeparatione animæ loquens,ſic dicit,Si autem aliquid remanet, in poſtremo quærendum eſt de hoc. In quibuſdam enim non eſt impoſſibile:verbi gratia, ſi anima eſt talis diſpoſitionis non tota ſed intellectus;tota enim, fortè impoſſibile:ex hoc videtur, quod anima tota à corpore non ſeparetur ſed ſolum potentiæ animæ intellectiuæ:non enim ſenſitiuæ vel generatiuæ.

Ariſt. li. 12. tex 17.

tex. 21

¶Præterea, In ſecundo de anima Philoſophus * dicit de intellectu loquens. Hoc ſolum contingit ſeparati,vt perpetuum à corruptibili: reliquæ aūt partes aīæ manifeſtū eſt ex his,ꝙ nō ſeparabiles ſunt,vt quidā dicūt:ergo potentiæ ſenſitiuæ non manent in anima ſeparata.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam enim exiſtimantes potentias omnes eſſe in anima ad modū,quo color eſt in corpore,dicunt,quòd anima à corpore ſeparata,omnes ſuas potentias ſecum trahit.Si enim aliqua ei deeſſet, oporteret animā tranſmutatā eſſe,ſecundū naturales proprietates, quæ ſubiecto manente variari non poſſunt.Sed dicta exiſtimatio falſa eſt.Cū enim potentia ſit, ſecūdū quam potentes dicimur aliquid agere vel pati, eiuſdē autē ſit agere & poſſe agere:oportet quòd eiuſdē ſit potentia,ſicut ſubiecti,quod eſt agens vel patiens. Vnde philoſo. in * principio de ſomno & vigilia dicit, ꝙ cuius eſt potentia, eius eſt actio. Videmus autem manifeſtè quaſdā operationes,quarum potentiæ aīæ ſunt principia, non eſſe aīæ,ꝓpriæ loquēdo,ſed cōiuncti: quia non explentur niſi mediante corpore:vt eſt videre,audire,& huiuſmodi.Vnde oportet,ꝙ iſtæ potentiæ ſint coniuncti, ſicut ſubiecti: animæ autē ſicut principij influentis,ſicut forma eſt principium proprietatum compoſiti. Quædā vero operationes exercentur ab aīa ſine organo corporali, vt intelligere,cōſiderare,& velle:vnde cū hæ actiones ſint aīç ꝓpriæ, & potentiæ quæ ſunt harum principia non ſolum erunt animæ vt principij,ſed etiā vt ſubiecti.Quia ergo manente ꝓprio ſubiecto manere oportet & ꝓprias paſſiones,& corrupto eo,corrūpi, ideo neceſſe eſt illas potentias,quæ in ſuis actionibus nō vtuntur organo corporali,remanere in anima ſeparata: illas aūt quæ vtuntur,corrūpi corpore corrupto:& hmōi ſunt potentiæ omnes quæ pertinent ad animam ſenſibilem, & vegetabilem. Et pp hoc quidā in potentiis animæ ſenſibilibus diſtinguunt Dicunt.n.has eſſe duplices, quaſdam quæ ſunt actus organorum, quæ ſunt ab anima effluxæ in corpus, & hæc cum corpore corrumpunt:quaſdam vero originales harum quæ ſunt in anima, quia ꝑ eas anima corpus ſenſificat ad videndum, & audiendū, & huiuſmodi.& hæ originales potentiæ manent in aīa ſeparata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per ſuam eſſentiam non mediantibus aliquibus alijs potentijs eſt origo illarum potentiarū, q̄ ſunt actus organorum: ſicut & forma quælibet ex hoc ipſo, ꝙ per eſſentiam ſuam materiam informat, eſt origo ꝓprietatum, quæ compoſitum naturaliter conſequūtur. Si enim oporteret in anima ponere alias potentias, qb⁹ mediantibus potentiæ quæ organa ꝑficiunt, ab eſſentia aīç effluerent,eadē rōne oporteret ponere alias potētias qb⁹ mediātib⁹, ab eſſentia aīæ effluerēt illæ mediæ potētiæ,& ſic in infinitū Si.n.ſtat alicubi, melius eſt vt in primo ſtet.vn̄ alij dicūt, ꝙ potētiæ ſenſitiuæ, & aliæ ſimiles nō manēt ī aīa ſeparata,niſi ſm quid.ſ.vt in radice,ꝑ modū.ſ.quo principiata ſunt in principijs ſuis: in aīa.n.ſeparata manet efficacia influendi iterum hmōi potentias ſi iterum corpori vniaſ;nec oportet hanc efficaciam eſſe aliquid ſuperadditum ipſi eſſentiæ aīæ, vt dictum eſt.* Et hæc opinio videtur magis rōnabilis.

Ca. 1. ante medium.

**in cor. huius ar. poſt medium.*

AD PRIMVM ergo dicendū,ꝙ verbū illud Aug. † intelligendum eſt,ꝙ anima ſecum trahit aliquas illarum potentiarum in actu.ſ.intelligētiam & intellectū. quaſdam vero radicaliter vt dictum * eſt.

†citatū in ar. 1. ** ſub fini corp.*

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ſenſus quos aīa ſecum trahit,non ſunt iſti exteriores ſenſus,ſed interiores, qui.ſ.ad partem intellectiuam pertinēt,quia intellect⁹ interdum ſenſus appellatur,vt patet ꝑ Baſiliū † ſuper Prouerbia,& philoſoph.*in 6.Eth. Vel ſi intelligat de ſenſibus exterioribus,dicendū eſt ſicut ad primum.

†Baſil. in principiū proverb. à medio. **li. 6. ethi. c. 11.*

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ ſicut patet ex dictis†, potētiæ ſenſitiuæ nō cōparant aīæ ſicut naturales paſſiones ad ſubiectū,ſed ſicut ad originē,vn̄ rō non ꝓcedit.

†in corp.

AD QVARTVM dicendū,ꝙ potentiæ aīæ nō dūt ad ptes eius itegrales,ſed potētiales. Taliū aūt totorū ita ē natura,ꝙ tota virt⁹ toti⁹ conſiſtit in vna partiū pſecte. In alijs aūt partialiter,ſicut in aīa virtus aīæ perfectè cōſiſtit in parte intellectiua In alijs aūt partialiter.Vn̄ cū in aīa ſeparata remaneant vires intellectiuæ partes, integra remanebit,nō * dimidiata,*q̄uis ſenſitiuæ potentiæ actu nō remaneant,ſicut nec potētia Regis manet † dimidiata mortuo ꝑpoſito,q eius potentiam participabat

**Al. diminuta.* *†Al. diminuta.*

Ad Quintum dicendū quod corpus cooperatur ad meritū quaſi pars eſſentialis hominis qui meretur, ſic autē non cooperantur potentiæ ſenſitiuæ,cum ſint de genere accidentium,& ideo non eſt ſimile.

AD SEXTVM dicendū,quòd potentiæ animæ ſenſitiuæ non dūt eſſe actus organorū,quaſi formæ eſſentiales ipſorū,niſi rōne aīæ,cuius ſunt, ſed ſunt actus ipſorū ſicut ꝑficiētes ea ad ꝓprias opatiōes ipſorū ſicut calor ē actus ignis ꝑficiens ipſum ad calefaciendū. Vnde ſicut ignis idem numero remaneret, ēt ſi alius numero calor in eo eſſet,ſicut patet de frigore aquæ, quod nō redit idē numero poſtquā fuerit calefacta, aqua nihilominus eadem numero manente, ita & organa erunt eadem numero,quamuis potentiæ eædem numero non ſint.

AD ſeptimum dicendū,quòd philoſoph. * ibi loquiſ de hmōi potentiis,ſm quod radicaliter in anima conſiſtunt,quod patet ex hoc quod dicit, * quod ſenſus non eſt in patiendo ad animā ſm id in quo ē,ſ corp⁹, ſic.n. pp corpus neq; debilitanī nec corrūpunt aīæ virtutes.

**loco cita. in arg. 7.* *†in conſequentibus verbis.*

ARTICVLVS II.

Vtrum in aīa ſeparata remaneāt actus ſenſitiuarū potētiarū.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. videtur quod in anima ſeparata remaneant etiam actus ſenſitiuarū potentiarū. Dicit.n. Auguſt.* in lib. de ſpiritu & anima, Anima recedens à corpore.ex his (ſcilicet imaginatione,concupiſcibilitate & iraſcibilitate) ſm merita afficitur ad delectationem ſiue ad dolorem, ſed imaginatio & concupiſcibilis & iraſcilis ſunt potentiæ ſenſitiuæ:ergo ſm ſenſitiuas potentias anima ſeparata afficietur, & ita ſecundum eas in aliquo actu erit.

Ca. 15. circa med. illius, to. 3.

¶2 Præterea,Auguſt.* ſuper Gen.ad literam in li. 12. dicit,quod corpus non ſentit, ſed anima per corpus, & ita quædam,anima non per corpus,ſed ſine corpore ſentit. ſed id quod animæ ſine corpore conuenit, poteſt in eſſe animæ a corpore ſeparatæ,ergo tūc actu anima ſentire poterit.

li. 12. cap. 24. in med. tom. 3.

¶3 Præterea, Inſpicere ſimilitudines corporum ſicut in ſomno accidit: ad viſionē imaginatiuā pertinet: q̄ ē in parte ſenſitiua. ſed hmōi ſimilitudines corporum inſpi-

inſpicere, ſicut in ſomnis accidit, cõtingit aïæ ſeparatę. Vñ Aug.* 12. ſup Gen. ad literam ſic dicit, Neq;. n. video cur hẽat aïa ſimilitudinẽ corporis ſui cũ iacente ſine ſenſu ipſo corpore, nondũ tñ penitus mortuo, videt talia, qualia multi ex illa ſubductione viuis redditi narrauerũt, & nõ hẽat, cũ pfecta morte penitus de corpore exierit. Nõ. n põt hoc ĩtelligi ꝙ aïa ſimilitudinẽ corporis hẽat, niſi, ſm qd̃ eã inſpicit: vñ pmiſit de iacentibus ſine ſenſu, ꝙ gerunt quandam ſimilitudinem corporis ſui, p quã põt ad loca corporalia ferri, & talia qualia vident ſimilitudinibus ſenſuum experiri. Ergo anima ſeparata poteſt exire in actum potentiarum ſenſitiuarũ.

li. 12. c. ... ante med. tom. 3.

¶ 4 Præterea, Memoria eſt potentia ſenſitiuæ partis, vt probatur in lib. de Memoria & reminiſcentia: * ſed aïæ ſeparatæ, actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo geſſerunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ 16. Recordare, quia recepiſti bona in vita tua: ergo anima ſeparata exibit in actum potentiæ ſenſitiuæ.

Ariſtoteles in li. de Memoria & Reminiſcentia cap 1.

¶ 5 Præterea, Scd̃m Philoſophum * in 3. de Anima. Iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt in parte ſenſitiua: ſed ĩ iraſcibili & cõcupiſcibili ſunt gaudium & triſtitia, amor & odium, timor & ſpes, & hmõi affectiones, quas ſm fidem noſtram ponimus in aïabus ſeparatis: ergo animæ ſeparatæ nõ carebunt actibus potentiarũ ſenſitiuarum.

**li. 3. textu 41.*

SED CONTRA, Id qd̃ eſt cõe aïæ & corpori, non põt remanere in aïa ſeparata: ſed oẽs operationes potentiarum ſenſitiuarum ſunt cões aïæ & corpori, qd̃ patet ex hoc ꝙ nulla potentia ſenſitiua aliquem actũ habet niſi per organum corporale: ergo anima ſeparata carebit actibus ſenſitiuarum potentiarum.

¶ Præterea, Philoſophus * dicit in primo de Anima, ꝙ corrupto corpore, anima neque reminiſcitur neque amat: & eadem ratio eſt de omnibus alijs actibus ſenſitiuarum potentiarum: ergo anima ſeparata non procedit in aliquem actum alicuius potentiæ ſenſitiuæ.

li. 1. de anima textu 4. poſt medium.

RESPONDEO dicendum, ꝙ quidã diſtinguũt duplices actus ſenſitiuarũ potentiarũ. Quoſdã exteriores, quos aïa p corpus exercet, & hi non remanent ĩ aïa ſeparata: quoſdã vero interiores, quos aïa p ſeipſam exercet, & hi erunt in anima ſeparata. Hæc aũt poſitio deſcendere vr̃ ab opinione Platonis, * qui poſuit aïam corpori coniungi, ſicut quandam ſubſtantiam perfectã in nullo a corpore dependentem, ſed ſolũ ſicut motorẽ mobili, quod patet ex tranſcorporatione quã ponebat. Quia aũt ſm ipſum nihil mouebat niſi motũ: & ne abiretur in infinitum, dicebat, ꝙ primũ mouens, mouet ſeipſum, & poſuit qd̃ aïa erat ſeipſam mouens Et ſm hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebat ſeipſam: alius, quo mouebatur corpus ab ea, & ſic aïa habebat actum, qui eſt videre, primo, in ſeipſa, ſm qd̃ mouebat ſeipſam, & ſecundò, in organo corporali, ſm quod mouebat corpus. Han epoſitionẽ Philoſophus* deſtruit in 1 de Anima, oſtendens quod aïa non mouet ſeipſam & ꝙ nullo modo mouetur ſcd̃m iſtas operationes, quæ ſunt videre, ſentire, & hmõi: ſed quòd illæ operationes ſunt motus coniuncti tantum. Vnde oportet dicere, ꝙ actus ſenſitiuarum potentiarum, nullo modo maneant in anima ſeparata, niſi forte ſicut in radice remota.

hanc opinionẽ refert Ariſtoteles lib. 1. de Anima c. 3. & 4.

** Ariſtoteles lib. 1. de Anima cap. 4.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ liber ille negatur à quibuſdam eſſe Auguſtini. Dicitur enim fuiſſe cuiuſdam Ciſtercienſis, qui eum ex dictis Auguſtini cõpilauit, & quædam de ſuo addidit. Vnde qd̃ ibi ſcribitur, p auctoritate habendum non eſt. Si tñ auctoritas debeat ſuſtineri, dicendum, ꝙ non debet intelligi quòd anima ſeparata ex imaginatione & alijs hmõi potentijs afficiatur, quaſi ipſa affectio ſit actus potentiarũ prædictarũ: ſed quia ex his quæ aïa per imaginationem, & alias huiuſmodi potentias commiſit in corpore, in futurũ afficietur, vel ĩ bonũ vel in malum, vt ſic imaginatio & huiuſmodi potentiæ non intelligantur elicere illã affectionẽ, ſed eliciuiſſe in corpore meritũ affectionis illius.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ aïa dr̃ ſentire p corpus, non quaſi actus ſentiendi ſit aïæ, ſm ſe, ſed qa eſt totius coniuncti, rõne aïæ eo mõ loquendi, quo dicimus ꝙ calor calefaciat. Quod aũt ſubiungitur, qd̃ aïa quædam ſentit ſine corpore, vt timorem, & huiuſmodi intelligendum eſt ſine exteriori corporis motu, qui accidit in actibus ſenſuum propriorum: non enim timor & hmõi paſſiones ſine motu corporali contingunt. Vel poteſt dici, ꝙ Augu. * loquitur ſecundum opinionem Platonicorum qui hoc ponebant, vt dictum † eſt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ Aug.* ibi inquirendo loquitur non determinando, ſicut & ferè p totũ illũ librũ. Patet. n ꝙ non eſt ſimilis rõ de aïa dormientis, & de aïa ſeparata. Aïa. n. dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales ſimilitudines imprimunt, qd̃ de aïa ſeparata dici nõ põt. Vel dicendũ, ꝙ ſimilitudines rerũ ſunt in aïa & quantũ ad potentiã ſenſitiuam & imaginatiuã, & intellectiuã, ſcd̃m maiorẽ & minorẽ abſtractionẽ à materia, & à materialibus conditionibus Tenet ergo ſimilitudo Aug. quantum ad hoc, ꝙ ſicut ſimilitudines rerũ corporalium ſunt in anima ſomniantis ſecundũ exceſſum mentis patientis imaginabiliter, ita ſunt in anima ſeparata intellectualiter: non aũt quod in anima ſeparata ſint imaginabiliter.

Loco marg. citata. *† in corp.* ** loco in arg. citato*

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ſicut in primo libro dictũ * eſt, memoria dupliciter ſumit. Qñq; prout eſt potentia ſenſitiuæ partis, ſcd̃m, ſ. qd̃ concernit pteritũ tps: & hoc mõ act⁹ memoriæ in aïa ſeparata nõ erit. Vñ dicit Philoſophus * in 1. de Aïa, ꝙ hoc corrupto, ſ. corpore, aïa nõ reminiſcit. Alio mõ accipitur memoria prout eſt pars imaginationis ad intellectiuã partẽ ptinens, ſcd̃m. ſ qd̃ ab omni differentia temporis abſtrahit eum non ſit tantum præteritorum, ſed etiam præſentium & futurorum, vt Auguſtinus dicit: † & ſecundum hanc memoriam anima ſeparata memorabitur.

Tho. in 1. li. Sen. d. 3. q. 4. ar. 1

Habetur lib. 1. de Anima c. 4. poſt med et citatur ĩ 2 argu. Sed cont. huius art.

† li. 14 de Trin c. 11 tom. 3.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ amor, gaudiũ & triſtitia, & hmõi, dupliciter accipiũtur. Qñq; quidẽ ſcd̃m qd̃ ſunt paſſiones appetitiuæ ſenſibilis: & ſic nõ erunt ĩ aïa ſeparata, hoc. n. mõ non explentur ſine determinato motu cordis. Alio mõ ſcd̃m qd̃ ſunt actus volũtatis, q̃ eſt in parte intellectiua: & hoc mõ erunt in aïa ſeparata: ſicut ẽt & delectatio erit ibi ſine motu corporali, prout ẽt ponitur in Deo, inquantum, ſ. eſt ſimplex motus voluntatis. Et hoc mõ Philoſophus in 7. Eth. *dicit quòd Deus vna ſimplici delectatione gaudet.

li. 7. Eth. cũ c. ſi l b.

299

ARTICVLVS III.

Vtrum anima ſeparata pati poſſit ab igne corporeo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur. ꝙ anima ſeparata pati non poſſit ab igne corporeo. Aug. enim 12. ſuper Gen. ad literam dicit: * Nõ ſunt corporalia, ſed corporalibus ſimilia, quibus anima corporibus exutæ afficiuntur, ſeu benè, ſeu malè: ergo anima ſeparata igne corporeo non punitur.

li. 12. c. 32 à me. to. 3.

¶ 2 Præterea, Auguſt. in eodem lib * dicit, ꝙ agẽs ſemper eſt nobilius patiẽte: ſed impoſſibile eſt aliquod corpus eſſe nobilius anima ſeparata: ergo non poteſt ab aliquo corpore pati.

li. 12. ſuper Gen. c. 16 in me. to. 3

¶ 3 Præterea Scd̃m Philoſophũ* in 1. de Gñatione, & ſcd̃m Boetiũ † in lib. de duabus naturis, illa ſolum agũt & patiuntur adinuicẽ, q̃ in materia cõueniant, ſed aïa & ignis corporeus nõ cõueniũt in materia, q̃ ſpiritualiũ & corporaliũ non eſt materia cõis, vnde nec põt ad inuicem tranſmutari, vt Boetius * in eodem lib. dicit: ergo anima ſeparata ab igne corporeo non patitur.

** li. 1. tex. 87.* *† Aliquantulum à med. libri.* ** In lib. de duabus naturis circa med.*

¶ 4 Præterea, Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente: ſi ergo anima patiatur ab igne corporeo aliquid ab eo recipiet Sed omne quod recipitur in aliquo, eſt ĩ eo p modũ recipientis: ergo qd̃ recipitur ab igne in aïa nõ eſt in eo materialiter, ſed ſpiritualiter. Sed formæ rerũ in aïa ſpũaliter exiſtentes ſunt pfectiones ipſius: ergo ſi ponatur ꝙ anima patiatur ab igne corporeo, hoc nõ erit in eius pœnam, ſed magis in eius pfectionem.

¶5 Si dicatur, quod hoc ipſo anima punitur ab igne, quòd ignem videt, vt videtur dicere Gregorius in quarto Dial.* Cōtra, ſi videt anima ignē inferni, nō poteſt videre niſi viſione intellectuali, cum nō habeat organa, quibus viſio ſenſitiua vel imaginatiua pficitur: ſed viſio itellectualis non vr, ꝙ poſſit eſſe cā triſtitiæ: delectationi enim, quę eſt in conſiderando, non eſt triſtitia contrariū ſm Philoſophū:* ergo ex tali viſione aīa non punitur.

* lib. 4. Dial. c. 29 Parũ a princ.
lib. 1. Topic. c. 13.

¶6 Si dicatur, ꝙ anima patitur ab igne corporeo, eo quòd tenetur ab eo ſicut nunc tenetur à corpore, dum viuit in corpore: Contrà, aīa dum in corpore viuit, tenet à corpore, inquantum ex ea & corpore fit vnum, ſicut ex materia & forma: ſed aīa nō erit forma illi⁹ ignis corporei: ergo ſupradicto* mō nō poterit ab illo igne teneri.

* In hoc eadem arg.

¶7 Præterea, Omne agens corporeum agit per contactum: ſed non pōt eſſe aliquis contactus ignis corporei & aīæ, quia contactus ſolum eſt inter corpora, quę habēt vltima ſimul: ergo anima ab illo igne non patitur.

¶8 Præterea, Agēs organicum non agit in remota, niſi per hoc ꝙ agit in media, vnde p determinatā diſtantiam agere pōt proportionatam ſuæ virtuti. Sed aīę, vel ad minus dæmones (de quibus eſt eadem rō) quãque ſūt extra locum inferni, cùm quãque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tñ tunc ſunt à pęna immunes, ſicut enim gloria ſanctorum nunquam intermittitur, ita nec pęna damnatorum: nec tñ videmus ꝙ oīa intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum eſt credibile aliquid corporeum de natura elementi eſſe tantę virtutis, vt ad tantam diſtātiam actionem ſuam diffundat. Ergo non videtur, quòd pęnas, quas animæ damnatorum ſuſtinent, ab igne corporeo patiantur.

SED CONTRA, Eadē rō eſt de aīabus ſeparatis & dæmonibus, ꝙ ab igne corporeo pati poſſint. Sed dæmones ab eo patiuntur, cum puniuntur ab illo igne, ī quem corpora dānatorum proijcientur poſt reſurrectionem, quē oportet eſſe corporeum. & hoc patet per ſententiam Dñi Matt. 25. diſcedite à me maledicti in ignē æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Ergo & animæ ſeparatæ, ab igne corporeo pati poſſunt.

¶Præterea Pœna debet reſpondere culpæ, ſed anima per culpam ſe corpori* ſubijcit per prauam concupiſcentiam ergo iuſtum eſt, vt in pęnam, rei corporeæ ſubijciatur per paſſionem.

Al. ſubiecit.

¶Præterea, Maior eſt vnio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: ſed diuerſitas naturæ ſpiritualis & corporalis non impedit quin anima ſit forma corporis ergo nec impedit quin poſſit a corpore pati.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſuppoſito ex prædictis ꝙ ignis inferni non ſit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, ſed verus ignis corporeus, oportet dicere, ꝙ aīa ab igne corporeo patietur, cum dominus ignem illum diabolo & angelis eius paratum eſſe dicat Matth. 25. qui ſunt incorporei, ſicut ipſa anima. Sed quo modo pati poſſit, multipliciter aſſignatur Quidam enī dixerunt, ꝙ hoc ipſum quod eſt ignem videre, ſit animam ab igne pati. Vnde Greg in 4. Dialo* dicit: Ignē eo tormento patitur anima, quo videt. Sed illud non videtur ſufficere, quia quodlibet viſum ex hoc quod videtur eſt perfectio videntis vnde non pōt in eius pœnam cedere, inquantum eſt viſum; ſed quãque eſt punitiuum vel contriſtans, per accidens, inquantum ſ. apprehenditur vt nociuum. Vnde oportet, quod præter hoc quod aīa ignem illum videt, ſit aliqua comparatio animæ ad ignem, ſecundum quam animæ ignis noceat. Vnde alij dixerunt, ꝙ quamuis ignis corporeus non poſſit animā exurere, tamen anima apprehendit ipſum ut nociuum ſibi, & ad talē apprehenſionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dr̄ †Trepidauerunt timore vbi non erat timor Vnde Greg. in 4. dialog.* dicit: quòd quia anima cremari ſe cōſpicit, crematur. Sed hoc iterum non videtur ſufficere, quia ſm hoc paſſio animæ ab igne non eſſet ſm rei veritatem, ſed ſm apparentiam tm̄: quamuis. n. poſſit eſſe vera paſſio triſtitiæ vel doloris ex aliqua falſa imaginatione, vt Auguſtin⁹ dicit* 12. ſuper Gene. ad literam: tñ non pōt dici ꝙ ſm illam paſſionē verè patiatur à re ſed à ſimilitudine rei, quam concipit: & iterum iſte modus paſſionis magis recederet à reali paſſione, quàm ille, q ponitur p imaginarias viſiones cū ille dicatur p veras imagines rerum eſſe, quas aīa ſecum defert: iſte aūt, p falſas conceptiones, quas anima errans fingit: & iterum non eſt probabile, ꝙ aīæ ſeparatæ vel dæmones, q ſubtilitate ingenij pollēt, putarent ignem corporeum ſibi nocere poſſe, ſi ab eo nullatenus grauarētur. Vnde alij dicunt, ꝙ oportet ponere animam, ēt realiter, ab igne corporeo pati. Vnde ēt Gregor in 4.* Dialog dicit: Colligere ex dictis Euangelicis poſſumus, quod incendium non ſolum anima videndo ſed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quod ignis ille corporeus conſiderari poteſt dupliciter. Vno modo, ſecundum qđ eſt quædam res corporea: & hoc modo non habet qđ in animam agere poſſit. Alio modo, ſm quod eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ vindicantis, hoc enim diuinæ iuſtitiæ ordo exigit, v⁊ anima quæ peccando ſe rebus corporalibus ſubdidit, eis etiam in pœna ſubdatur Inſtrumentum aūt non ſolum agit in virtute propriæ naturæ, ſed ēt in virtute principalis agentis: & ita non eſt inconueniens, ſi ignis ille, cum agat in virtute ſpiritualis agentis, in ſpiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de ſacramentis dictum eſt,* quod animam ſanctificant. Sed iſtud ēt non videtur ſufficere, quia omne inſtrumentum in id circa quod inſtrumentaliter operatur, habet propriam actionem ſibi cōnaturalem & non ſolum illam actionem, ſecundum quam agit in virtute principalis agentis: imò exercendo primam actionem oportet, ꝙ efficiat hanc ſecundā, ſicut aqua lauando corpus in baptiſmo, ſanctificat animā & ſerra ſecando lignum, producit formam domus. Vñ oportet dare igni aliquam actionem in animā, quæ ſit ei connaturalis ad hoc, ꝙ ſit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ peccata vindicantis Et ideo dicendum ꝙ corpus in ſpiritum naturaliter agere non poteſt, nec ei aliquo modo obeſſe, vel ipſum grauare, niſi ſecundū quod aliquo modo corpori vnitur: ſic enim inuenimus q corpus quod corrumpitur, aggrauat animam Sap. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo, vt forma, materiæ, vt ex eis fiat vnum ſimpliciter: & ſic ſpiritus vnitus corpori, & viuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauat: ſic aūt ſpiritus hoīs vel dæmonis, igni corporeo non vnitur. Alio mō. ſicut mouēs, mobili, vel ſicut locatum, loco, eo modo quo incorporalia ſunt in loco: & ſecundum hoc ſpiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in vno loco exiſtentes, ꝙ non in alio. Quamuis autem res corporea ex ſua natura habeat, ꝙ ſpiritum incorporeum loco detiniat, non tamen ex ſua natura habet, ꝙ ſpiritum incorporeum loco definitum detineat, vt ita alligetur illi loco, quod ad alia diuertere non poſſit, cū ſpiritus non ſit ita in loco naturaliter, qđ loco ſubdatur: ſed hoc ſuperadditur igni corporeo inquantum inſtrumentū eſt diuinæ iuſtitiæ vindicātis, qđ ſic detinet ſpiritum & ita efficitur ei pęnalis, retardans eum ab exequutione propriæ voluntatis, ne. ſ. poſſit operari, vbi vult, & ſm quod vult, & hunc modum ponit Gregorius* in 4. Dialog. exponens enim qūo anima incendium experiendo patiatur, ſic dicit: Cū veritas peccatorem diuitem damnatum in igne phibeat, quiſnam ſapiens reproborum animas teneri ignibus negetꝫ & hoc ēt Iulianus † dixit vt in litera Magiſter* dicit: Si viuētis hominis incorporeus ſpiritus tenet in corpore, cur ēt non tenet poſt mortē corporeo igneꝫ Aug. ēt 21 de Ciuitate Dei dicit, ꝙ ſicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei uitam, quamuis illud ſit ſpirituale, & hoc corporale, & ex illa cō iūctio ne vehemēter cōcipit amorē ad corpus ſic ligat igni vt accipiens

* lib. 4 Dial. c. 29 parū a pri.
† Pſal. 13.
* lo. 4 dial. c. 29. parū à prin.
* li. 12. ca. 19. & 32. tom. 3.
* lib. 4 ca. 29 poſt medium illius.
Tho. in 4. diſt. 1. q. 1 art. 4.
* li. 4. cap. 31. & 29. poſt med.
† Iul. Toletana eccleſiæ Epiſco. lib. 2 prognoſticorū de futuro ſæculo, c. 17.
* Mag. li. 4. Sent. di. 44. §. G.
† Aug. lib. 21. ca. 10. ante med. tom. 5.

accipiens ab eo pœnam & ex illa coniunctione concipit horrorẽ Oportet ergo oẽs pdictos modos in vnum colligere, vt plenè videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur: vt ſcilicet dicamus, ꝙ ignis ex natura ſua habet quod ſpiritus incorporeus ei coniũgi poſſit, vt loco locatum: ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet, vt ipſum quodãmodo retineat alligatũ, & in hoc veraciter ignis iſte ẽ ſpiritui nociuus, vt ſic aĩa ignẽ vt ſibi nociuum videns, ab igne crucietur. Vñ Greg. in quarto † Dialogorũ oĩa iſta per ordinẽ tangit, vt ex pmiſſis * eius auctoritatibus patet.

† li. 4. dial. ca 29. * In hoc eo. Loco citato in arg.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Aug. † loquitur inquirendo: vnde ẽt aliũ modũ ponit determinando in libro de Ciuitate Dei, vt ex dictis* patet. Vel dicendũ quod Augu. † intelligit, ꝙ ea quibus anima proximè afficitur ad dolorem, vel triſtitiam, ſunt ſpiritualia, nõ enim affligeretur, niſi ignem vt nociuum ſibi, apprehẽd. ret: ignis ergo apprehẽſus eſt proximum affligẽs, ſed ignis corporeus extra animam exiſtens, eſt affligens remotum.

† Au. 21. de Ciui. c. 10 ante med. tom. 5. * loco citato in arg. 1

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis anima ſimpliciter ſit igne nobilior, ignis tamen eſt ſecundum quid anima nobilior, inquantum ſcilicet eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Philoſophus & Boetius loquuntur de actione illa, per quã patiens trãſmutatur in naturam agentis: talis autem non eſt actio ignis in animam, & propter hoc ratio nõ concludit.

locis in ar. 3 citatis.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ignis agit in animam, non per modum influẽtis, ſed per modũ detinentis, vt ex dictis * patet: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

In cor. ar.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ in viſione intellectuali non e triſtitia ex hoc ipſo, ꝙ aliquid videtur, cũ illud quod videtur, nullo modo intellectui poſſit eſſe contrarium, inquantũ videtur: in ſenſu autem hoc qđ videtur ex ipſa actione, qua agit in viſum vt videatur, poteſt eſſe corruptiuũ viſus per accidens, inquantum corrumpit harmoniam organi. Sed tamen viſio intellectualis poteſt eſſe contriſtans, inquantum id quod videtur, apprehenditur vt nociuum non quaſi noceat eo ipſo quod videtur, ſed alio quocunq; modo: & ſic anima videndo ignem, affligitur.

Sub finem corp.

AD SEXTVM dicendũ, quòd non eſt ſimile quãtum ad oĩa, ſed quãtum ad aliquid; vt ex dictis * patet.

AD SEPTIMVM dicendũ, ꝙ quamuis nõ ſit tactus corporalis inter animã & corpus: tamen eſt inter ea aliqs tact⁹ ſpiritualis, ſicut etiam motor cœli, cũ ſit ſpiritualis, ſpirituali tactu tangit cœlum ipſum mouẽs, per modum, quo dicitur contriſtans tangere: ſicut dicitur in primo de generatione: & hic modus ſufficit ad actionem.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ ſpiritus damnati nũquam ſunt extra infernum, niſi ex diſpenſatione diuina, vel ad inſtructionẽ, vel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum ſint, ſemper tamen vident ignẽ inferni, vt eis in pœnam præparatũ. Vnde cùm iſta viſio ſit immediatè affligens, vt dictũ* eſt, vbicunque ſint, ab igne inferni affliguntur, ſicut & captiui etiam extra carcerẽ exiſtentes, à carcere affliguñ. dum vident ſe ad carcerem damnatos. Vnde ſicut gloria electorum non minuitur, nec quantum ad præmiũ eſſentiale, nec quantum ad accidentale, ſi aliquando extra cœlum Empyreum ſint, ſed quodãmodo in eorum gloriam cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, ſi extra infernum ex diuina diſpenſatione ponantur ad tempus. Et hoc eſt quod Glo. * dicit ſuper illud Ia. 3. Inflammat rotam natiuitatis noſtræ, &c. Diabolus vbicunq; ſit, ſiue ſub aere, ſiue ſub terra, ſecum trahit tormenta ſuarum flammarum: obiectio autem ſic procedit ac ſi ignis corporeus affligeret immediatè ſpiritus, ſicut affligit corpora.

In cor. ar.

Gloſſ. ord. ibidem.

QVÆSTIO LXXI.

De ſuffragijs mortuorum, in quatuordecim articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de ſuffragijs mortuorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuordecim.

¶ Primo, vtrum ſuffragia quæ per vnum fiunt, alijs prodeſſe poſſint.

¶ Secundo, vtrum mortui iuuari poſſint ex operibus viuorum.

¶ Tertio, vtrum ſuffragia per peccatores facta, mortuis proſint.

¶ Quarto, vtrum ſuffragia pro mortuis facta, facientibus proſint.

¶ Quinto vtrũ ſuffragia exiſtentib⁹ in ĩferno proſint.

¶ Sexto. vtrum proſint exiſtentibus in Purgatorio.

¶ Septimo, vtrum valeant pueris exiſtẽtib⁹ in Limbo.

¶ Octauo, vtrum aliquo modo proſint exiſtentibus in patria.

¶ Nono vtrum oratio Eccleſiæ, & ſacramentum altaris & eleemoſyna proſint defunctis

¶ Decimo, vtrum indulgentiæ, quas Eccleſia facit, eis proſint.

¶ Vndecimo, vtrum cultus exequiarum eis proſint.

¶ Duodecimo, vtrum ſuffragia magis proſint ei, pro quo fiunt, quàm alijs.

¶ Decimotertio, vtrũ ſuffragia pro multis facta, valeãt tm̃ ſingulis, ac ſi pro vnoquoq; ſingulariter fierent.

¶ Decimoquarto, vtrum valeant tm̃ communia ſuffragia illis, pro quibus ſpecialia non fiũt, quantum illis, pro quibus fiunt, valeant ſpecialia & communia ſimul.

ARTICVLVS PRIMVS. 300

Vtrum ſuffragia per vnum facta, alijs prodeſſe poſſint.

Tho. 4. d. 45. q. 2. art. 1. q. 2. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur Vr, quòd ſuffragia per vnum facta, alijs prodeſſe nõ poſſint. Dicitur. n. ad Galat. 6. Quæ. n. ſeminauerit homo, hæc & metet: ſed ſi vnus ex ſuffragijs alterius conſequeretur fructum, meteret ab alijs ſeminata: ergo ex ſuffragijs aliorũ nullus fructũ conſequitur.

¶ 2 Præterea, Ad iuſtitiam Dei pertinet, vt vnicuique tribuat p meritis: vñ Pſal. 61. Tu reddes vnicuiq; iuxta opera ſua. ſed iuſtitiam Dei deficere eſt impoſſibile: ergo impoſſibile eſt, ꝙ vnus ex operibus alterius iuuet.

¶ 3 Præterea, Secundum eandẽ rationẽ eſt aliquod opus meritoriũ & laudabile, quia ſcilicet, inquantum eſt voluntariũ: ſed ex opere vnius non laudatᷓ alter: ergo nec opus vnius põt eẽ alteri meritoriũ & fructuoſum.

¶ 4 Præterea, Ad iuſtitiam diuinam pertinet ſimiliter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. ſed nullus punitᷓ pro malis alterius, imo vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Pſal. 118. Particeps ego ſum omnium timentium te, &c.

¶ Præterea, Omnes fideles p charitatẽ vniti, ſunt vnius corporis Eccleſiæ mẽbra. ſed vnũ mẽbrũ iuuatᷓ per alterũ: ergo & vnus homo põt ex alteri⁹ meritis iuuari.

RESPONDEO dicendum, ꝙ actus noſter ad duo valere poteſt. Primò, ad aliquem ſtatũ acquirendũ, ſicut p opus meritoriũ homo acquirit ſtatũ beatitudinis Secundo, ad aliquid cõſequens ſtatũ, ſicut homo p aliquẽ actũ meretᷓ aliqđ pmiũ accidẽtale, vel dimiſſionẽ pœnæ. Ad vtrunq; aũt horũ actus noſter dupliciter valere poteſt. Vno modo p viam meriti. Alio modo p viã orationis: & eſt differẽtia inter iſtas duas vias, quia meritum innititur iuſtitiæ, oratio aũt miſericordiæ Orans. n. impetrat petitũ ex ſola liberalitate eius, q oratur. Dicendũ eſt ergo, ꝙ opus vnius nullo modo põt alteri valere ad ſtatũ conſequendum p viam meriti: vt ſcilicet ex his quæ ego facio, aliquis mereatur vitam æternam: quia ſors gloriæ redditur ſm̃ menſuram

In parte 1 ca. 11. non procul. à princ.

¶2 Præterea, Greg. † in Paſtorali dicit, ꝙ cùm is qui diſplicet, ad interpellandum mittitur, irati aīus ad deteriora prouocatur: ſed qlibet peccator Deo diſplicet: ergo per peccatorum ſuffragia Deus ad miſericordiam nō flectitur: & ideo talia ſuffragia non proſunt.

¶3 Præterea, Opus alicuius videtur magis eſſe fructuoſum facienti, quàm alteri: ſed peccator per opera ſua nihil meret ſibi: ergo multo minus poteſt alteri mereri.

¶4 Præterea, Omne opus meritorum oportet eſſe viuificatum, i. charitate īformatum: ſed opera per pctōres facta ſunt mortua: ergo non poſſunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

5. SED CONTRA eſt, ꝙ nullus pōt ſcire de altero ꝓ certo, vtrū ſit ī ſtatu culpæ vel gratiæ: ſi ergo tantum illa ſuffragia ꝓdeſſent quæ fiūt p eos q ſunt ī gr̄a, non poſſet hō ſcire p quæ ſuffragia ſubueniret ſuis defunctis: & ita multi a ſuffragijs ꝓcurandis retraherent̄.

Aug. i Enchir c. 109 & 110. et 119 to. 3. & li. de cura p mortuis agenda c. 1. & vlt. & in li. de 8. Dulcitij q. q. 2. tom. 4. & Rabanus li. de inſtit. cleric. c. 44.

6¶ Præterea, Sicut Aug. † dicit in litera.* Secundum hoc iuuat̄ aliqs mortuus ex ſuffragijs, ſecundum quod dum viueret, meruit vt iuuaret̄ poſt mortem: ergo valor ſuffragiorum menſuratur, ſecundum conditionem eius, ꝓ quo fiunt: non ergo differt, vt videtur, vtrum p bonos vel malos fiant.

RESPONDEO dicendū, ꝙ ī ſuffragijs, quæ p malos fiunt, duo poſſunt conſiderari. Primò, ipſum opus operatum, ſicut Sacrificiū altaris: & quia noſtra ſacramēta ex ſeipſis efficaciam habēt abſque opere operantis, quā æqualiter explent p quoſcunque fiant, quātum ad hoc ſuffragia p malos facta, defunctis ꝓſunt. Alio mō quantum ad opus operantis, & ſic diſtinguendum eſt: quia operatio peccatoris ſuffragia facientis, poteſt vno modo conſiderari prout eſt eius, & ſic nullo modo meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec alij. Alio modo inquantum eſt alterius, quod dupliciter contingit. Vno mō inquātum peccator ſuffragia faciens gerit pſonam totius Eccleſiæ, ſicut ſacerdos dum dicit ī Eccleſia exeqas mortuorum: & qa ille intelligit̄ facere, cuius nomine, vel vice fit, vt patet p Dion.* in li. Eccl. Hierar. inde eſt, ꝙ ſuffragia talis ſacerdotis, quamuis ſit peccator, defunctis proſunt. Alio modo, qn̄ agit vt inſtrumentum alterius: opus. n. inſtrumenti eſt magis principalis agentis, vnde quamuis ille qui agit vt inſtrumentum alterius. non ſit in ſtatu merendi, actio tamen eius pōt eſſe meritoria ratione principalis agentis: ſicut ſi ſeruus ī peccato exiſtens, quodcunque opus miſericordiæ facit ex p̄cepto domini ſui charitatem habētis Vnde ſi aliquis in charitate decedens, p̄cipiat ſibi ſuffragia fieri, vel alius p̄cipiat charitatē habēs, illa ſuffragia valent defuncto, quamuis illi p quos fiunt, in peccato exiſtant, magis tamen valerent, ſi eſſent in charitate, quia tunc ex duab' partibus opera illa meritoria eſſent.

** Diony. in li. Eccl. hierar. c. 7.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oratio p peccatorem facta quandoque non eſt peccatoris, ſed alterius, & ideo ſecundum hoc digna eſt vt à Deo exaudiat̄ tamen etiam quandoque deus peccatores audit, quādo .ſ. peccatores petunt aliqtid deo acceptum, non. n. ſolis iuſtis, ſed etiam peccatoribus deus bona ſua prouidet vt patet Matt. 5. nō autem ex eorum meritis, ſed ex ſua clementia Et ideo Io 9 ſuper illud, deus peccatores nō audit, Gloſſa* dicit, ꝙ loquitur vt inuictus, nō ſicut plenè videns.

** Glo. ord. ibid. & ſumitur ex Aug. trac. 44. in Ioannē a med. tom.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quāuis ex parte eius cui diſplicet oratio peccatoris. non ſit accepta, tamen ratione alterius, cuius vice vel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ hoc ꝙ peccator faciens huiuſmodi ſuffragia, nullum reportat commodū contingit ex hoc, ꝙ non eſt capax talis profectus, propter propriam indiſpoſitionem, & tamen alij, qui eſt diſpoſitus aliquo modo, valere poteſt: vt dictum * eſt.

In cor. ar.

AD QVARTVM dicendum, quòd quamuis opus peccatoris non ſit viuum, inquantū eſt eius, poteſt tamen eſſe viuum, inquantum eſt alterius, vt dictum eſt.*

In cor. ar.

SED QVIA rationes quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere ꝙ non differat, vtrum quis ſuffragia ꝓcuret per bonos, vel per malos, ideo ad eas etiam eſt reſpondendum.

AD QVINTVM ergo dicendū, ꝙ q̄uis aliqs pro certo ſcire non poſſit de altero, an ſit ī ſtatu ſalutis, pōt tū probabiliter æſtimare de his, q exterius de hoīe videt, ex fructu. n. ſuo arbor cognoſcitur, vt dicitur Matth 7.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ad hoc, ꝙ ſuffragiū alicui valeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas hmōi valoris, & hanc homo acquiuit p opera propria, quæ geſſit in vita, & ſic Auguſt.* loquitur, Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodeſſe debet, & hçc non pendet ex eo, pro quo fit, ſed magis ex eo, qui facit vel exequendo, vel imperando.

loco citato in arg.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſuffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus proſint. 303

AD QVARTVM ſic proceditr̄. Vr̄, ꝙ ſuffragia, q̄ à viuis pro mortuis fiunt, faciētibus nō proſint: qa ſi aliqs pro altero debitū ſolueret, ſm humanam iuſtitiā ipſe à debito proprio nō abſolueretur, ergo per hoc, ꝙ aliqs ſuffragia faciēns, debitū ſoluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non abſoluitur,

¶2 Præterea, Vnuſquiſque quod facit, facere debet meliori modo, quo pōt, ſed melius eſt iuuare duos, quàm vnum. Si ergo qui per ſuffragia debitum mortui ſoluit, ā proprio debito liberatur, videtur, ꝙ nūquam deberet aliquis pro ſeipſo ſatiſfacere, ſed ſēmper pro alio

¶3 Præterea, Si ſatiſfactio alicuius pro alio ſatiſfacientis æqualiter prodeſſet ſibi, vtei pro quo ſatiſfaci eadē rōne æqualiter valebit, & tertio, ſi pro eodē ſatiſfaciat ſimul, & ſimiliter quarto, & ſic deinceps, ergo vn' vna ſatiſfactione poſſet pro oībus ſatiſfacere, ꝙ ē abſurdū.

SED CONTRA eſt quod dr̄ in Pſal. 34 Oratio mea in ſinu meo conuertetur ergo eadem rōne & ſuffragia quæ pro alijs fiunt, ſatiſfacientibus proſunt.

¶ Præterea, Damaſ †dicit in ſermone de his qui ī fide dormierunt. Quemadmodum vnguento vel alio oleo ſancto circumlinire volens infirmum, primò ille. ſ. liniens, participat vnctionem, & ſic poſtea perungit laborantem, & ſic quicunque pro proximi ſalute agonizat, primum ſibiipſi prodeſt, deinde proximo, & ſic habetur propoſitum.

In ſermone pro mortuis parum a med.

RESPONDEO dicendū, ꝙ opus ſuffragij quod pro altero fit, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, vt eſt expiatiuum pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, quæ in ſatiſfactione attendit̄, & hoc modo opus ſuffragii quod computatur quaſi eius pro quo fit, ita abſoluit eum à debito pęnæ, ꝙ non abſoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompenſatione conſideratur æqualitas iuſtitiæ. Opus autē illud ſatiſfactoriū ita pōt adæquari vni reatui, ꝙ alteri non adæquetur: reatus. n duorum peccatorum maiorem ſatiſfactionem requirunt, quam reatus vnius. Alio modo poteſt conſiderari, inquantum eſt meritorium vitæ æternæ, quod habet inquantum procedit ex radice charitatis, & ſecundum hoc non ſolum prodeſt ei. pro quo fit, ſed facienti magis. Et p hoc patet ſolutio Ad obiecta Primæ enim rōnes procedebant de opere ſuffragii, ſecundum quod eſt ſatiſfactorium: ſed aliæ, ſecūdū quod eſt meritorium.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno. 304

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quòd ſuffragia proſint exiſtētibus ī īferno, per hoc quod hr̄ 2 Mach. vbi dicitur quòd inuenerunt ſub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen poſt ſubditur, ꝙ Iudas duode-

duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis mortuorum. conſtat autem illos peccaſſe mortaliter, contra legem agentes, & ita in peccato mortali deceſſiſſe & ſic ad inferos eſſe tranſlatos: ergo exiſtentibus in inferno ſuffragia proſunt.

¶ 2 Praterea, In litera * habetur ex verbis Auguſtini †, quod quibus proſunt ſuffragia, vel ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio, vel ad hoc vt tolerabilior ſit eorum pœna vel damnatio: ſed ſolum illi qui in inferno ſunt, damnati eſſe dicuntur: ergo etiam exiſtentibus in inferno ſuffragia proſunt.

¶ 3 Praterea, Dion * vlt. c. Eccleſ. Hierar. dicit, Si hic iuſtorum orationes & ſecundum hanc vitam, quanto magis poſt mortem in illis, qui digni ſunt ſacris orationibus operantur tantummodo: ex quo poteſt accipi, quod ſuffragia magis proſunt mortuis quam viuis: ſed viuis proſunt etiam in peccato mortali exiſtentibus, cum quotidie orat Eccleſia pro peccatoribus, vt conuertantur ad deum: ergo etiam & mortuis in peccato mortali exiſtentibus, ſuffragia valent.

¶ 4 Praterea, In vitis patrum legitur, quod et Damaſ. † in ſermone ſuo refert quod Macharius, inuenta in via caluaria cuiuſdam defuncti oratione pramiſſa, quæſiuit cuius caput fuiſſet: & caput reſpondit, quod fuerat ſacerdotis gentilis qui in inferno erat damnatus, & tamen confeſſus eſt oratione Macharij ſe & alios iuuari: ergo ſuffragia Eccleſiæ, etiam in inferno exiſtentibus proſunt.

¶ 5 Praterea, Damaſ. * in eodem ſermone narrat, quod Greg. pro Traiano orationem fundens, audiuit vocem ſibi diuinitus dicentem: vocem tuam audiui, & veniam Traiano do. Cuius rei, vt Dam † dicit in dicto ſermone, teſtis eſt Oriens omnis & Occidens. ſed conſtat Traianum in inferno fuiſſe, quia multorum martyrum necem amaram inſtituit vt ibidem Damaſ. * dicit: ergo ſuffragia Eccleſiæ valent etiam in inferno exiſtentibus.

SED CONTRA eſt, quod dicit Dion. 7. c. Eccl. Hierar. Summus ſacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine: & conſequenter ibidem dicit quod pro peccatoribus non orat remiſſionem, quia non audiret pro illis: ergo ſuffragia exiſtentibus in inferno non valent.

¶ Praterea, Greg. * dicit in 34. li. Moral. Eadem cauſa eſt cur non oretur tunc, ſ. poſt diem iudicij, pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc cauſa eſt quare non oretur pro diabolo & angelis eius æterno ſupplicio deputatis, quæ etiam nunc cauſa eſt, quare ſancti non orent pro hominibus infidelibus impijsque defunctis: quia de eis vtique quos æterno damnatos ſupplicio iam nouerunt, ante illum iudicis iuſti conſpectum orationis ſuæ meritum caſſari refugiunt: ergo ſuffragia in inferno poſitis non valent.

¶ Praterea, In litera * habetur ex verbis Aug. † quod ſine fide operante per dilectionem eiuſque ſacramentis, de corpore exeunt, fruſtra illis a ſuis huiuſmodi officia impenduntur. ſed omnes damnati ſunt huiuſmodi: ergo eis ſuffragia non proſunt.

RESPONDEO dicendum, quod circa damnatos fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt in hoc diſtinguendum eſſe dupliciter. Vno modo quantum ad tempus: dicentes quod poſt diem iudicij nullus in inferno exiſtens aliquo ſuffragio iuuabitur, ſed ante diem iudicij aliqui iuuantur ſuffragiis eccleſiæ. Alio modo diſtinguebant quantum ad perſonas in inferno detentas: inter quos, aliquos dicebant eſſe valde malos, q. ſ. ſine fide & ſacramentis deceſſerunt, & talibus quia de eccleſia non fuerunt nec merito nec numero ſuffragia eccleſiæ prodeſſe non poſſunt. Alij vero ſunt non valde mali, qui ſ. de eccleſia fuerunt numero, & fidem habentes, & ſacramentis abluti & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus ſuffragia eccleſiæ prodeſſe debet.

Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbans: quia ſ. videbatur ex hoc ſequi, cum pœna inferni ſit finita ſecundum intenſionem, quamuis duratione infinita exiſtat, quod multiplicatis ſuffragiis pœna illa totaliter auferretur, quod eſt error Origenis. * Et ideo hoc in conuenientes euadere multipliciter voluerunt. Præpoſitinus enim dixit, quod tamen poſſunt ſuffragia pro damnatis multiplicari, quod a tota pœna totaliter reddantur immunes, non quidem ſimpliciter, vt Origenes * poſuit, ſed ad tempus, ſ. vſque ad diem iudicij: tunc enim animæ earum corporibus coniunctæ, in pœnas inferni ſine ſpe veniæ retrudentur.

Sed iſta opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non poteſt ordinari niſi per pœnam: vnde non poteſt eſſe vt pœna tollatur, niſi prius culpa expietur: & ideo, cum culpa continue maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur.

Et ideo correct. alij alium modum inuenerunt dicentes, quod hoc modo procedit diminutione pœnarum per ſuffragia, ſicut procedit diuiſione linearum, quæ cum ſint finitæ, tamen in infinitum diuidi poſſunt, & nunquam per diuiſionem conſumuntur, dum ſit ſubtractio non ſecundum eandem quantitatem, ſed ſecundum eandem proportionem. Velut ſi primo auferatur pars quarta totius, & ſecundo pars quarta illius quartæ, & iterum quarta illius quartæ, & ſic deinceps in infinitum. Et ſimiliter dicunt, quod per primum ſuffragium diminuitur aliquota pars pœnæ, & per ſecundum pars aliqua remanentis ſecundum eandem proportionem.

Sed iſte modus multipliciter defectiuus eſt. Primo, quia infinita diuiſio, quæ congruit continuæ quantitati, non videtur poſſe ad quantitatem ſpiritualem transferri. Secundo, quia non eſt aliqua ratio, quare ſecundum ſuffragium minus, de pœna diminuat, quam primum, ſi ſit æqualis valoris. Tertio, quia pœna diminui non poteſt niſi diminuatur & culpa, ſicut nec auferri, niſi ea ablata. Quarto, quia in diuiſione lineæ tandem peruenit ad hoc, quod non eſt ſenſibile corpus: corpus enim ſenſibile non eſt in infinitum diuiſibile, & ſic ſequeretur, quod poſt multa ſuffragia pœna remanens propter ſui paruitatem non ſentiretur, & ita non eſſet pœna.

Et ideo alij alium inuenerunt modum, Altiſſiodorenſis † n. dixit, quod ſuffragia proſunt damnatis, non quidem per diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, ſed per confortationem patientis. Sicut ſi homo portaret graue onus, & faciem ſuam perfunderet aqua: ſic enim confortaretur ad melius portandum: cum tamen onus ſuum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum eſſe non poteſt quia aliquis plus vel minus æterno igne grauatur. vt Grego. * dicit, ſecundum meritum culpæ: & idem eſt, quòd eodem igne quidam plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non poteſt eſſe quod leuius pœnam ferat. Et nihilominus & prædicta opinio præſumptuoſa, vtpote ſanctorum dictis contraria, & vana, nulla auctoritate fulta, & eſt irrationabilis: tum quia damnati in inferno ſunt extra vinculum charitatis, ſecundum quam opera viuorum continuantur defunctis tum quia totaliter ad viæ terminum peruenerunt, recipientes vltimam pro meritis retributionem, ſicut & ſancti qui ſunt in patria. Quod enim adhuc reſtat de pœna vel gloria corporis hoc eis rationem viatoris non præbet: cum gloria eſſentialiter & radicaliter conſiſtat in anima, & ſimiliter miſeria damnatorum, & ideo non poteſt eorum pœna diminui, ſicut nec gloria ſanctorum augeri quantum ad præmium eſſentiale ſed tamen modus qui a quibuſdam ponitur, quod ſuffragia proſunt damnatis, poſſet aliquo modo ſuſtineri. vt dicatur, quod non proſunt, neque quantum ad diminutionem pœnæ vel interruptionem, vel quantum ad diminutionem ſenſus pœnæ, ſed quia ex huiuſmodi ſuffragiis, eis aliqua materia doloris ſubtrahitur, quæ eis eſſe poſſet, ſi ita ſe abiectos conſpicerent, quòd pro eis nulla cura haberetur, quæ materia doloris eis ſubtrahitur, dum ſuffragia pro eis fiunt. ſed illud etiam non poteſt eſſe ſecundum legem communem quia vt Aug. * dicit in li. de Cura pro mortuis agenda, quod præcipue de damnatis eſt verum. Ibi ſunt ſpiritus defunctorum, vbi non vident quæcunque agunt aut eueniunt in iſta vita hominibus, & ita non cognoſcunt quando pro eis ſuffragia fiunt, niſi ſupra communem legem, hoc remedium diuinitus detur aliquibus damnatorum, quod eſt verbum omnino incertum. Vnde tutius eſt ſimpliciter dicere, quod ſuffragia non proſunt damnatis, nec pro eis Eccleſia orare intendit ſicut ex inductis * auctoritatibus apparet.

AD PRI-

Left margin notes: lib. 4 ſent. di. 45. §. E in med. o. | In en hi ... c. 110 in fi. to. 3. & in li. de 8 Dulcitij q. quæ. 2. in fi. to. 4. & ... aba. in li. de inſti. ... c. 44 | * c. 7. circa med. vm parte. 3. | † Dama. i ſermone de defunctis, circa med. ... | * In ſermo. de defunctis in med. illius. | † eodē loco nūc notato | * item loco ſæpius cita to. | † c. 7 parte 3. in medio illius. vide decret. 13. q. 2. c. 20. | * li. 34 ca. 11. explicans illud Iob 41. æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentē et li. 4. dialogorum. c. 44. | * li. 4. ſent. d. 45 §. B. | † In enchi ri. d. c. 67. 69. & 110. to. 3. & in li. de cura pro mortuis c. 1. & vltimo & in li. 8 quæſtionū Dulcitij q. totam q. 1. to. 4. & in li. de fide et operibus c. 14. 15. 16. to. 4. et ſup. p?. 86 to. 4. et de verbis Apo. ſer. 34. vel 32. to. 10. | * li. 1. Periarchō c.

Right margin notes: 6. Et refert Greg. li. 34 Mor. c. 16 vide inf. q. 99. art. 1. li. 1. periarchon. c. 6. | Id hēt Altiſſiodoren ſis l. 4 ſn. tractat. 14 q. 1. | li. 9. Mor. ca. 47 poſt medium. | † c. 13. 14. 15. & 16. tom. 4. | * In ar. 1. 2. et 3. Sed contra. & Aug. in en chi. c. 110. to. 3. & de ciuit. li. 21. c. 13. 21. & 24.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ donaria idolorũ nõ fuerũt inuẽta apud illos mortuos, vt ex eis ſignũ accipi poſſet, quod in reuerẽtiã idolorũ eis deferrẽt, ſed acceperunt vt victores, q̃a eis iure belli debebantur; & tñ ꝓ auaritiã venialiter peccauerunt: vnde nõ fuerũt in inferno dãnati, & ſic ſuffragia eis prodeſſe poterant. Vel dicendũ ſecundũ quoſdã, ꝙ in ipſa pugna videntes ſibi periculũ imminere, de peccato pœnituerunt; ſecundũ illud Pſal. 77. Cum occideret eos, quærebant eũ: & hoc ꝓbabiliter põt æſtimari, & ideo ꝓ eis fuit oblatio facta.

*Decre. cauſa 13. q. 2. ca. 20. incipit In præſenti.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ in verbis illis, dãnatio, largè accipitur pro quacunque punitione, vt ſic includat etiã pœnã purgatorij; quę ꝑ ſuffragia q̃nq; totaliter expiatur, quandoq; autem non, ſed diminuitur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ q̃tũ ad hoc magis acceptat ſuffragiũ ꝓ mortuo, q̃ pro viuo: q̃a magis indiget, cum nõ poſſit ſibi auxiliari. ſicut viuus põt: ſed q̃tũ ad hoc viuus eſt melioris cõditionis, q̃a põt transferri de ſtatu culpæ mortalis ĩ ſtatũ grãæ; q̃d de mortuis dici nõ põt: & ideo nõ eſt eadẽ cã orãdi ꝓ mortuis, & ꝓ viuis.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ illud adiutoriũ nõ erat in hoc, ꝙ pœna eorũ diminueretur; ſed in hoc ſolo. vt ibidẽ dicitur, ꝙ eo orante cõcedebatur eis vt mutuò ſe viderẽt: & in hoc aliquod gaudiũ nõ verũ, ſed phantaſticũ habebant, dũ implebatur hoc quod deſiderabant. Sicut & dæmones gaudere dicũtur dũ homines ad peccatũ pertrahunt: quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuetur, ſicut nec minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis noſtris compati dicuntur.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ de facto Traiani hoc modo põt probabiliter æſtimari, ꝙ precibus beati Gregorij ad vitã fuerit reuocatus, & *ita gratiã cõſequutus ſit, per quã, remiſſionẽ peccatorũ habuit, & per conſequens immunitatẽ à pœna: ſicut etiã apparet in omnibus illis, q̃ fuerũt miraculosè à mortuis ſuſcitati, quorũ plures conſtat idolatras & dãnatos fuiſſe. De omnibus talibus .n. ſimiliter dici oportet, ꝙ nõ erãt in inferno finaliter deputati, ſed ſecundũ præſentem propriorũ meritorũ iuſtitiam. Secundũ autẽ ſuperiores cauſas, q̃bus præuidebantur ad vitã reuocãdi, erat aliter de eis diſponendũ. Vel dicendum ſecundũ quoſdã, ꝙ anima Traiani non fuit ſimpliciter à reatu pœnæ æternæ abſoluta, ſed eius pœna fuit ſuſpenſa ad tempus, ſcilicet vſque ad diem iudicij: nec tamẽ oportet, quòd hoc fiat communiter per ſuffragia; quia alia ſunt quæ lege cõmuni accidunt; & alia, quæ ſingulariter ex priuilegio aliquibus conceduntur. ſicut alij ſunt humanarum limites rerum, alia diuinarum ſigna virtutum, vt Auguſtinus* dicit in Libro de Cura pro mortuis agenda.

Aliàs ibi.

c 16. inter prin & medium to. 4.

305

ARTICVLVS VI.
Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in Purgatorio.

AD SEXTVM ſic procedit. Videt, ꝙ nec etiã exiſtentibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars q̃dã inferni eſt: ſed ĩ inferno nulla eſt redẽptio. Et Pſal. 6 dicit, In inferno autẽ q̃s cõfitebit tibi? ergo ſuffragia his qui ſunt in Purgatorio non proſunt.

¶ 2 Præterea, Pœna purgatorij eſt pœna finita: ſi ergo ꝑ ſuffragia aliq̃d de pęna dimittit, tantum poterunt multiplicari ſuffragia ꝙ tota tollet, & ita peccatũ remanebit totaliter ĩpunitũ; q̃d vr̃ diuinę iuſtitię repugnare.

¶ 3 Præterea, Ad hoc animæ ſunt in Purgatorio, vt ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: ſed nihil poteſt purgari niſi aliquid circa ipſum fiat: ergo ſuffragia facta per viuos, pœnam Purgatorij non diminuunt.

¶ 4 Præterea, Si ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio valerẽt, maximè ea viderentur valere quę ſunt ad imperiũ eorũ facta: ſed hæc non ſemper valent. Sicut ſi aliq̃s decedẽs, diſponat tot ſuffragia pro ſe fieri; quę ſi facta eſſent, ſufficerent ad totã pœnã abolendã: poſito ergo ꝙ huiuſmodi ſuffragia differantur, quouſq; ille pœnã euaſerit, illa ſuffragia nihil ei proderunt: non enim poteſt dici, quòd proſint antequam fiant: poſtquam autẽ ſunt facta eis non indiget, quia iam pœnas euaſit. ergo ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio non valent.

SED CONTRA eſt, q̃d dr̃ in litera* ex verbis Auguſt †. ꝙ ſuffragia proſunt his q̃ ſunt mediocriter boni vel mali: ſed tales ſũt q̃ ĩ Purgatorio detinentur: ergo, &c.

li 4 Sent. diſt 45 §. B. prin medium & in fine

† 13 Art. in Enchiridio c. 110. to. 3 & in lib de cura pro mortuis gerenda c. 1. & vltimo: & in 8. q. Dulcit. q 2 to. 4.

¶ Præterea, Dionyſius* dicit in 7. cap. Eccleſ. Hierar. ꝙ diuinus ſacerdos pro mortuis orans, pro illis orat, qui ſanctè vixerunt. & tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas: ſed tales in Purgatorio detinentur: ergo &c.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ pœna Purgatorij eſt in ſupplementum ſatisfactionis, quæ non fuerat plenè in corpore cõſummata: & ideo q̃a (ſicut ex dictis † patet) opera vnius poſſunt valere alteri ad ſatisfactionẽ ſiue viuus ſiue mortuus fuerit; nõ eſt dubium, quin ſuffragia per viuos facta, exiſtentibus in Purgatorio proſint.

Ca. 7. parte 3 non procul a fine.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ auctoritas illa loquitur de inferno dãnatorũ, in quo nulla eſt redemptio. quãtũ ad illos q̃ ſunt* finaliter tali pœnæ † addicti. Vel dicendũ ſecundũ Damaſ * in ſermone de dormient. ꝙ huiuſmodi auctoritates ſunt exponendæ ſecundũ cauſas inferiores, id eſt, ſecundũ exigentiã meritorũ eorũ, qui pœnis deputantur, ſed ſecundum diuinã miſericordiã quæ vincit humana merita, ad preces iuſtorum, aliter quandoq; diſponitur, q̃ ſententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus autem mutat ſententiã ſed non conſilium, vt dicit Gregor †. vnde etiam Damaſ.* ponit ad hoc exempla de Niniuitis, Achab & Ezechia; in quibus apparet, quòd ſententia contra eos lata diuinitus fuit per diuinam miſericordiam commutata.

† Q 13 ar. 2 & q. 15. ar. 1. & ar. 1. 1. & 5 huius q.

Al. ſimpliciter

† Al. deputati.

**interpr. principium & mediũ ſermonis ſæpius citati.*

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ nõ eſt incõueniens, ſi multiplicatis ſuffragijs pœna exiſtentium in Purgatorio annihilet: nõ tñ ſequitur, ꝙ peccata remaneãt impunita, q̃a pœna vnius ꝓ altero ſuſcepta, alteri cõputatur.

**li. 20 Moral. ca 23. in medio.*

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ purgatio animę ꝑ pœnas Purgatorij non eſt aliud, quam expiatio reatus impedientis a perceptione gloriæ: & q̃a ꝑ pęnã quã vnus ſuſtinet ꝓ alio, põt reatus alterius expiari, vt dictũ eſt: nõ eſt incõueniens, ſi ꝑ vnius ſatisfactionẽ alius purgetur.

† In ſermone pro defunctis paulo ante medium.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ſuffragia ex duobus valent, ſcilicet ex opere operantis, & ex opere operato: & dico opus operatũ nõ ſolũ Eccleſiæ ſacramentũ, ſed effectũ accidentem ex operatione: ſicut ex collatione eleemoſynarũ conſequitur pauperum releuatio & eorũ oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans poteſt accipi vel ex parte principalis agentis, vel ex parte exequentis. Dico ergo ꝙ q̃ cito moriens diſponit aliqua ſuffragia ſibi fieri præmiũ ſuffragiorum plene conſequitur, ante etiam q̃ fiant, quantũ ad efficaciã ſuffragij, quæ erat ex opere operante principalis agentis: ſed quantum ad efficaciam ſuffragiorum, quæ eſt ex opere operato, vel ex opere operante exequentis, non conſequitur fructum antequã ſuffragia fiant: & ſi prius contingat ipſum à pœna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu ſuffragiorum, quod redundabit in illos, quorum culpa defraudabitur. Non enim eſt inconueniens, quod aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus: † pœna autem Purgatorij, temporalis eſt: quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari poſſit, niſi per propriam culpam.

Aug. i Pſ. 103. conc. 3 & i Pſ. 37. circa in tim to. 8.

Aug. de Ciuit. Dei li. 21. c. 24.

ARTICVLVS VII.
Vtrum ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus. 306

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus: q̃a illi non detinent, niſi pro peccato alieno: ergo maximè decens eſt vt ipſi iuuent ſuffragijs alienis.

¶ 2 Præterea, In litera* hr̃ ex verbis Auguſt ꝙ Eccleſiæ ſuffragia pro non valde malis propitiationes ſunt: ſed pueri non cõputanẽ inter valde malos, cum ſit mitiſſima eorũ pęna: ergo ſuffragia Eccleſiæ eos iuuant.

li 4 Sent. diſt. 45. §. 8 in med.

SED

* Eiſdẽ locis nunc proximè et totis tã in Aug. quã in Magiſtro. Et Auguſt. in lib. de verbis Apoſt. ho. 1. ſuper illud 1. Theſſ. 4. de dormiẽt. & alijs locis in arg. Sed cõtra art. pc. citatis.

5. SED CONTRA eſt, ꝙ habetur in litera* ab Auguſt. quod ſuffragia non proſunt illis, qui ſine fide operante per dilectionem hinc exierunt: ſed pueri hoc modo exierunt: ergo ſuffragia eis non proſunt.

RESPONDEO dicendum, ꝙ pueri non baptizati nõ detinentur in limbo, niſi quia deficiunt à ſtatu gratiæ, vnde cùm per opera viuorum, mortuorum ſtatus mutari non poſſit, maximè quantum ad meritum eſſentialis præmij vel pœnæ; ſuffragia viuorum pueris in limbo exiſtentibus prodeſſe non poſſunt.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ quamuis peccatum originale ſit huiuſmodi, quod pro eo poſſit aliquis ab alio iuuari†, tamen animæ puerorum in limbo exiſtẽtes, ſunt in tali ſtatu, quòd iuuari non poſſint: quia* poſt hanc vitam non eſt tempus gratiam acquirendi.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Auguſt. loquitur de non valde malis qui tamen baptizati ſunt quod patet ex hoc quod præmittitur*: cum ergo ſacrificia ſiue altaris, ſiue quarumcunque eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

† Auguſt. li. 21. de Ciuitate Dei c. 24. to 5.

* Auguſt. in li. de prædeſtina. Sanctorum ca. 12. to 7 & tractatu 49 in Ioannẽ ſuper illud Venit nox, quãdo &c. tom 9.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſuffragia proſint ſanctis exiſtentibus in patria.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ aliquo modo proſint ſanctis exiſtentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Miſſæ, Sicut ſanctis tuis tuis proſint ad gloriam, ſcilicet ſacramenta, ita nobis proficiant ad medelam: ſed inter alia ſuffragia præcipuum eſt ſacramentum altaris: ergo ſuffragia proſunt ſanctis qui ſunt in patria.

¶ 2 Præterea, Sacramenta efficiunt quod figurant: ſed tertia pars hoſtiæ*, ſcilicet in calicem miſſa, ſignificat eos qui beatam vitam in patria ducunt: ergo ſuffragia Eccleſiæ proſunt ſanctis exiſtentibus in patria.

307

* 3. p q 83. art. 5.

¶ 3 Præterea, Sancti non ſolum gaudent in patria de proprijs bonis, ſed etiã de bonis alienis: vnde Luc. 15. dicitur, Gaudium eſt angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente: ergo ex bonis operibus viuentium, ſanctorum qui ſunt in patria gaudium creſcit, & ita etiam eis noſtra ſuffragia proſunt.

Inter prin. & medium illius.

¶ 4 Præterea, Dam. † dicit in ſermone de dormiẽtibus, inducens verba Chryſoſt. Si.n. Gentiles, inquit cũ his qui abierunt, ſua comburunt, quanto magis te fidelẽ miſtere conuenit, cum fideli ipſius propria, non vt fauilla fiant, ſed hæc velut illa, ſed vt maiorem huic circumponas gloriã: & ſi quidẽ peccator fuerit q mortuus eſt, vt peccamina ſoluas: ſi autem iuſtus, vt appoſitio fiat mercedis & retributionis: & ſic idem quod prius.

* li 4. Sẽt. di 45. §. B. in fine.

SED CONTRA eſt, quod in litera* habetur ex verbis Aug. † Iniuria eſt pro martyre orare in Eccleſia, cuius nos debemus orationibus commendari.

† Aug. de verbis Apoſtoli ſer. 17. & incipit Heſt. dic non procul a princ. & partim ſer. 43. ad fratres in eremo, cuius initium eſt, Fratres Chariſſ. &c. to. 10.

¶ Præterea. Eius eſt iuuari, cuius eſt indigere: ſed ſancti in patria ſunt abſque omni indigentia: ergo per ſuffragia Eccleſiæ non iuuantur.

RESPONDEO dicendum, quòd ſuffragium de ſui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli.n. iuuari competit, niſi ei qui indigens eſt: vnde cùm ſancti qui ſunt in patria, ſint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei, * eis iuuari per ſuffragia non competit.

Pſalm. 35.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiuſmodi locutiones non ſunt ſic intelligẽdæ, quaſi Sancti in gloria proficiant quantum ad ſe, quod eorum feſta recolimus: ſed quia nobis proficit, qui* de eorum gloria, ſolennia celebramus ſicut ex hoc quod Deum cognoſcimus vel laudamus, & ſic quodammodo eius gloria in nobis creſcit; nihil Deo, ſed nobis accreſcit.

* Al. eorũ gloriam ſolennia celebramus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis ſacramẽta efficiant quod figurant; non tamen illum effectum ſuum ponunt circa omne id quod figurant: aliàs cum figurent Chriſtum, in ipſo Chriſto aliquid efficerent, quod eſt abſurdum: ſed efficiunt circa ſuſcipientem ſacramentum ex virtute eius, quod per ſacramentum ſignificatur; & ſic non ſequitur, quod ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata, Sanctis proſint, ſed quod ex meritis Sanctorum quæ recoluntur vel ſignificantur in ſacramento, proſint alijs, pro quibus offeruntur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis ſancti qui ſunt in patria, de omnibus bonis noſtris gaudeant non tamen ſequitur, ꝙ multiplicatis noſtris gaudijs, eorum gaudium augmentetur formaliter, ſed materialiter tãtùm: quia omnis paſſio formaliter augetur ſecundum rationem obiecti ſui: ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuſcunque gaudent, eſt ipſe Deus, de quo nõ poſſunt magis & minus gaudere: quia ſic eſſentiale eorum præmium variaretur, quod conſiſtit in hoc ꝙ de Deo gaudeant. Vnde ex hoc, quòd bona multiplicantur, de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt, non ſequitur quòd intenſius gaudeant, ſed quòd de pluribus gaudeant: & ideo non ſequitur quòd operibus noſtris iuuentur.

AD QVARTVM dicendum* quòd non eſt intelligẽdum quod fiat appoſitio mercedis vel retributionis illi beato per ſuffragia ab aliquo facta, ſed facienti. Vel dicendũ, ꝙ ex ſuffragijs poteſt appoſitio mercedis fieri beato defuncto, inquantum de ſuffragijs ſibi faciendis adhuc viuens diſpoſuit; quod ei meritorium fuit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum orationes Eccleſiæ, ſacrificium altaris, & eleemoſyna proſint defunctis. 308

AD NONVM ſic proceditur. Videtur, quòd non ſolum orationibus Eccleſię, & ſacrificio altaris & eleemoſynis animæ defunctorũ iuuentur, vel quòd eis iuuentur præcipue. Pœna enim debet per pœnam recompenſari: ſed ieiunium magis eſt pœnale, quàm eleemoſyna & oratio: ergo ieiunium magis prodeſt in ſuffragijs, quàm aliquod prædictorum.

¶ 2 Præterea, Greg. iſtis tribus cõnumerat ieiunium, vt habetur in Can*. 13 q. 2. Animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut charorum eleemoſynis aut precibus ſanctorum, aut ieiunio cognatorum: ergo inſufficienter connumerantur hic ab Auguſt†. tria prædicta.

* Decre. c. 13. q 2. ca. 22. incipit. Animæ defunctorũ.

¶ 3 Præterea. Baptiſmus eſt potiſſimum ſacramentorum, maximè quantum ad effectum. ergo baptiſmus vel alia ſacramenta deberent vel ſimiliter vel magis pro defunctis fieri, ſicut ſacramentum altaris.

† In lib. de cura p mortuis gerenda c. 2. tom. 4. Epiphan. hæreſi 75. & Aug. Hæreſi 53. to. 6. & Iacobus in ſua liturgia.

¶ 4 Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Cor. 15. Si omnino mortui non reſurgunt, vt quid & baptizantur pro illis? ergo etiam baptiſmus valet ad ſuffragia defunctorum.

¶ 5 Præterea, In diuerſis Miſſis eſt idem ſacrificium altaris: ſi ergo ſacrificium computatur inter ſuffragia, & non Miſſa, videtur, quòd tantundem valeat quæcunque Miſſa pro defuncto dicatur, ſiue de beata Virgine, ſiue de Spiritu ſancto, vel quæcunque alia, quod videtur eſſe contra Eccleſiæ ordinationem, quæ ſpecialem Miſſam* pro defunctis inſtituit.

Al prodeſſe defunctis.

¶ 5 Præterea, Dama†. in ſermone de dormientibus docet. ceras & oleũ, & huiuſmodi, pro defunctis offerri: ergo nõ ſolùm oblatio ſacramenti altaris, ſed etiã aliæ oblationes debent inter ſuffragia mortuorũ cõputari.

† non procul à medio illius.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſuffragia viuorũ proſunt defunctis, ſecundũ quod vniuntur viuentibus in charitate, & ſecundũ quod intentio viuentis fertur in mortuos: & ideo illa opera pręcipuè nata ſunt mortuis ſuffragari, quæ maximè ad cõmunicationẽ charitatis ptinẽt, vel ad directionẽ intẽtionis ad alterũ. Ad charitatẽ autẽ, ſacramentũ Euchariſtiæ præcipuè ptinet, cum ſit ſacramentũ eccleſiaſticæ vnionis, continens illũ in quo tota Eccleſia vniĩ & cõſolidatur, ſcilicet Chriſtũ: vnde Euchariſtia eſt quaſi quædã charitatis origo vel vinculum. Sed inter charitatis effectus eſt præcipuum eleemo-

Aug. de cura pro mortuis gerenda ca. 1. & 4 tom. 4. & lib. 2. de Ciuit. Dei, c. 24. tom. 5.

**Aug li 1. confeſ c.9. 12. & 13. & li 9.ca. 11. 12. & 13. tom. 1. & de verbis Apoſt. ſerm. 34 vel 32. & epiſ. 64 to. 2 & Concil. Cartha. 4 can. 79. & 95. Dionyſ. de eccle hierar. cap. 7. Clemés epiſt. 1. ad Iacobum fratrē Dom. & li. 6. conſtit. Apoſt. cap. 30. †Al. ſuffragia. Cypria. li. 1 epiſt. epiſt. 9 Rabanus li. 2. de inſti. clericc. 44 & Iſid. lib. 1. de offi. Eccleſ. c. 18. *In 1. arg. † tacitè in argu. 2. citta. ∗glo ordin. ibidem.*

eleemoſynarũ op⁹. &*ideo iſta duo ex parte charitatis pcipue mortuis ſuffraganĩ. ſ. ſacrificiũ Eccl ſię & eleemoſynę, ſed ex parte intẽtionis directę in mortuos, pcipue valet oratio, qa oratio ſm ſuã rationẽ, nõ ſolum dicit reſpectũ ad orantẽ, ſicut & cætera opera, ſed directius ad illud pro quo orat & ideo iſta tria ponunt quaſi pcipua mortuorũ †ſubſidia, quãuis quęcunq; alia bona q̃ ex charitate fiũt p defunctis, eis valere credẽda ſint.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ in eo qui ſatisfacit pro altero, magis eſt cõſiderandum ad hoc, q̃ effectus ſatisfactionis ad alterũ perueniat, q̃ illud, quo ſatisfactio vnius tranſit in alterum, q̃ etiam ſatisfactionis pęna: quamuis ipſa pęna magis expiet reatum ſatisfacientis, inquantum eſt quædam medicina: & ideo tria prædicta* magis valent defunctis, quàm ieiunium.

AD SECVNDVM dicẽdũ, q̃ ẽt ieiuniũ prodeſſe poteſt defunctis ratione charitatis & intẽtionis in defunctos directæ: ſed tamẽ ieiuniũ in ſui ratione nõ cõtinet aliqd quod ad charitatẽ vel directionẽ intẽtionis pertineat, ſed hæc ſunt ei quaſi extrinſeca: & ideo Aug*. nõ poſuit, ſed Greg. poſuit ieiuniũ iter ſuffragia mortuorũ.

AD TERTIVM dicẽdũ, q̃ Baptiſm⁹ eſt qdã ſpũalis regeneratio: vñ ſicut p generationẽ nõ acqrit eſſe niſi generato, ita baptiſm⁹ nõ habet efficaciã, niſi ĩ eo q baptizat. quãtũ eſt ex opere operato, quãuis ex opere operãte vel baptizãtis vel baptizari poſſit alijs pdeſſe, ſicut & cętera opa meritoria: ſed Euchariſtia eſt ſignũ Eccleſiaſticæ vnionis: & idõ ex ipſo ope opato ei⁹ efficacia in alterũ trãſire põt; quod nõ cõtingit de alijs ſacramẽtis.

AD QVARTVM dicẽdũ, q̃ Glo.* iſtã auctoritatẽ dupliciter exponit; vno modo ſic: Si mortui non reſurgũt, nec Chriſtus reſurrexit, vt qd & baptizanĩ p illis? id eſt, peccatis, cum ipſa nõ dimittanĩ, ſi Chriſt⁹ nõ reſurrexit. qa ĩ baptiſmo nõ ſolum Chriſti paſſio, ſed etiã reſurrectio operatur, q̃ eſt noſtrę ſpũalis reſurrectionis quodãmodo cauſa. Alio modo ſic: fuerũt qdã imperiti, q baptizabanĩ p his, q de hac vita ſine baptiſmo deceſſerãt, putãtes illis pdeſſe; & ſecundũ hoc Apoſtolus nõ loquit niſi ſecundũ errorem aliquorum in verbis illis.

AD QVINTVM dicendũ, q̃ in officio Miſſæ, nõ ſolum eſt ſacrificiũ, ſed etiam ſunt ibi orationes: & ideo Miſſæ ſuffragiũ cõtinet duo hæc, quæ hic Auguſtinus* enumerat, ſcilicet orationẽ & ſacrificiũ. Ex parte ergo ſacrificij oblati, Miſſa æqualiter prodeſt defuncto, de quocunque dicaĩ; & hoc eſt præcipuũ quod fit in Miſſa: ſed ex parte orationũ magis prodeſt illa, in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ: ſed tñ iſte defectus recõpenſari poteſt per maiorẽ deuotionem, vel eius qui dicit Miſſam, vel eius qui iubet dici, vel iterũ per interceſſionẽ Sancti, cuius ſuffragium in Miſſa imploratur.

** In lib. de cura pro mortuis gerenda c 2. & 18 to 4. Chryſoſt. homil. 41. in 1. ad Corin. & homil. 3. ĩ epiſt ad Philippen. & hom. 69 ad pop. Antioc. & homil. 21. in Act Apo.*

AD SEXTVM dĩm., q̃ hmõi oblatio candelarũ vel olei, põt prodeſſe defuncto, inquãtũ ſunt eleemoſynæ qdã, danĩ. n. ad cultũ Eccleſiæ, vel etiã in vſum fideliũ.

ARTICVLVS X.

Vtrum indulgentiæ Eccleſiæ proſint mortuis.

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur, q̃ indulgẽtiæ, quas Eccleſia facit etiam mortuis proſint. Primo pcõ ſuetudinẽ Eccleſiæ, quæ facit prædicari crucẽ, vt aliquis indulgentiã habeat p ſe, & duabus vel tribus, & quandoq; etiam decẽ animabus, tam viuorũ, q̃ mortuorũ; quod eſſet deceptio, niſi mortuis prodeſſent: ergo indulgentiæ mortuis proſunt.

309

¶ 2 Præterea, Meritũ totius Eccleſiæ eſt efficacius, q̃ meritũ vnius perſonæ: ſed meritũ perſonale ſuffragaĩ defunctis, vt patet* in largitione eleemoſynarum: ergo multò forti⁹ meritũ Eccleſię, cui indulgẽtię innituni.

Art. præced.

¶ 3 Præterea, Indulgentiæ Eccleſiæ proſunt illis, qui ſunt de foro Eccleſiæ: ſed illi, q ſunt ĩ Purgatorio, ſunt de foro Eccleſię, alias eis Eccleſiæ ſuffragia nõ prodeſſent: ergo videtur q̃ indulgentiæ defunctis proſint.

SED CONTRA, Ad hoc q̃ indulgentiæ valeant, requiritur cauſa conueniens, pro qua indulgentiæ danĩur. ſed talis cauſa non poteſt eſſe ex parte defuncti, qa non poteſt facere aliquid quod ſit in vtilitatem Eccleſiæ pro qua cauſa præcipuè indulgentiæ dantur: ergo videtur, quòd indulgentiæ defunctis non proſint. *Supr. q. 26. art. 3.*

¶ Præterea, Indulgentiæ determinanĩ ſm arbitrium ea facientis: ſi ergo indulgentiæ defunctis prodeſſe poſſent, eſſet in poteſtate facientis indulgentiã, vt defunctũ omnino liberaret à pęna; quod videtur abſurdum.

RESPONDEO dicendũ, q̃ indulgentia dupliciter alicui prodeſſe põt. Vno modo, principaliter. Alio modo, ſecũdario. Principaliter quidẽ prodeſt ei, qui indulgentiam accipit, ſcilicet qui facit hoc, pro quo indulgẽtia daĩ, vt qui viſitat limina alicuius Sancti: vnde cùm mortui non poſſint facere aliquid horũ, pro quibus indulgentiæ danĩ, eis directè indulgentiæ valere nõ poſſunt. Secundariò autẽ & indirectè proſunt ei, pro quo aliquis facit illud quod eſt indulgẽtiæ cauſa: quod quãdoq; cõtingere poteſt, quãdoq; autẽ non poteſt ſecundũ diuerſam indulgẽtiæ formã*: ſi enim ſit talis indulgentię forma, Quicunq; facit hoc vel illud, habebit tãtum de indulgentia: ille q hoc facit, nõ poteſt fructum indulgentiæ in alium transferre: quia eius nõ eſt applicare ad aliquẽ, intentionẽ Eccleſiæ per quam cõmunicantur cõmunia ſuffragia, ex qbus indulgẽtiæ valẽt†. Si autẽ indulgentia ſub hac forma fiat, Quicunq; fecerit hoc vel illud, ipſe & pater eius, vel quicunq; alius ei adiunctus in purgatorio detentus, tantũ de indulgẽtia habebit; talis indulgentia non ſolũ viuo, ſed etiã mortuo proderit: nõ n. eſt aliqua ratio, qua Eccleſia trãſferre poſſit cõmunia merita, qbus indulgẽtię innituni, in viuos, & nõ in mortuos. nec tñ ſequitur q̃ prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas à purgatorio liberare: qa ad hoc vt indulgẽtiæ valeant, requiritur cauſa conueniens indulgentias faciendi; vt ſupra dictum eſt*.

Supr. q. 25. art. 2.

Supr. q. 27. art. 3. præſertim ad 2.

Q. 26. art. 3. corp. & in arg Sed cont. nuius art.

ARTICVLVS XI.

Vtrum cultus exequiarum defunctis proſint.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Videtur, q̃ cultus exequiarum defunctis proſint. Damaſcenus † enim in ſermone de dormientibus inducit verba Athanaſij ſic dicens: Licet in aera qui in pietate cõſummatus eſt, diſpoſitus fuerit, ne renuas oleum & ceras Deum inuocantes in ſepulchro accẽdere; accepta enim iſta ſunt Deo, & multã ab eo recipientia retributionẽ: ſed huiuſmodi pertinent ad cultũ exequiarum: ergo cultus exequiarum prodeſt defunctis.

310

† non procul a med. illius.

¶ 2 Præterea, Sicut Auguſt*. dicit in lib. de Ciui. Dei, Antiquorum iuſtorum funera, officioſã pietate curata ſunt & exequiæ celebratæ, & ſepulchra prouiſa: ipſiq; dum viuerent, & de ſepeliendis vel etiam transferendis ſuis corporibus, filijs mandauerunt: ſed hoc non feciſſent, niſi ſepulchra & huiuſmodi, aliquid mortuis conferrent ergo huiuſmodi aliquid proſunt defunctis.

li. 1. c. 13. paulò a princip. tom. 5.

¶ 3 Præterea, Nullus facit eleemoſynã circa aliquẽ, niſi ei proficiat: ſed ſepelire mortuos computatur inter opera eleemoſynarum: vnde vt Auguſtinus* dicit in primo de Ciui. Dei, Tobias ſepeliendo mortuos Deũ promeruiſſe teſte angelo commendatur: ergo huiuſmodi ſepulturæ cultus, mortuis prodeſt.

li. 1. c. 13. ante medium, to. 5.

¶ 4 Præterea, Inconueniens eſt dicere, quòd fruſtretur deuotio fidelium: ſed aliqui ex deuotione ſe in locis aliquibus religioſis ſepeliri diſponunt: ergo ſepulturæ cultus prodeſt defunctis.

¶ 5 Præterea, Deus pronior eſt ad miſerẽdum, quàm ad condemnandũ: ſed aliquibus nocet in aliquibus locis ſacris ſepultura, ſi indigni ſunt: vnde dicit Gregor*. q̃ peccata grauia deprimunt, ad maiorem damnationis cumulum potius, quàm ad ſolutionem, dum eorũ corpora in Eccleſijs ponuntur: ergo multò amplius dicendum eſt. quòd ſepulturæ cultus, proſit bonis.

**li. 4. Dialog. c. 50. et 53 in fine. † cap. vlt. ante med. tom. 4.*

SED CONTRA eſt, quod Auguſt †. dicit in libro de

Cura

Cura ꝓ mortuis agēda: Corpori humano qcqd impēditur, nō eſt pſidiū ī vitę ęternę, ſed humanitatis officiū.

† Id habet Aug. ī lib. de cura ꝓ mortuis gerenda c. 2. to. 4. Refertur in dec. 13. q. 2 c. 21. incipit, Anima. et Augu ſer. 32 vel 34. de verbis Apoſtoli, tom. 10. à med illius.

¶ Præterea, Gregor†. dicit in 4. Dialog. Curatio funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis ſunt viuorum ſolatia, quam ſubſidia defunctorum.

¶ Præterea, Dominus dicit Matthæi decimo. Nolite timere eos q corpus occidūt, & poſt hoc nō habēt amplius qd faciāt: ſed poſt mortē ſanctorū corpora poſſunt à ſepultura prohiberi, ſicut in Eccleſiaſtica hiſtoria * legitur eſſe factū, de quibuſdam martyribus Lugduni Galliæ: ergo non nocet defunctis, ſi eorū corpora inhumata remaneant ergo nec cultus ſepulturæ prodeſt.

RESPONDEO dicendū, ꝙ ſepultura adinuenta eſt & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidē, ne eorū oculi ex turpitudine cadauerū offendātur, & corpora fœtoribus inficiant; & hoc quātū ad corpus: ſed ſpiritualiter etiā prodeſt viuis, inquātū ꝑ hoc aſtruit reſurrectionis fides. Sed mortuis prodeſt ad hoc, ꝙ inſpicientes ſepulchra, memoriā retinēt defunctorum, & pro defunctis orāt: vnde & monumētū à memoria nomē accipit. Dicit n. monumentū quaſi monens mentē, vt dicit Aug*. in lib. de Ciui. Dei: & in lib. de Cura pro mortuis agenda. Paganorum tñ error fuit, ꝙ ad hoc ſepultura mortuo prodeſt, vt eius anima quietē accipiat: nō enim credebāt animas prius quietē poſſe accipere, q̃ corpus ſepulturę daretur; quod omnino ridiculū eſt & abſurdū. Sed ꝙ vlterius ſepultura in loco ſacrato, mortuo prodeſt, nō quidē eſt ex ipſo opere operato, ſed magis ex ipſo opere operāte: dū ſcilicet vel ipſe defunctus vel alius, corpus eius tumulari in loco ſacro diſponēs, patrocinio alicuius ſancti eū cōmittit, cuius precibus ꝑ hoc credendū eſt adiuuari: & etiā patrocinio eorū, q loco ſancto deſeruiunt, q pro tumulatis apud ſe, frequentius & ſpecialius orant. Sed illa quæ ad ornatū ſepulturæ adhibentur, proſunt quidē viuis, inquātū ſunt viuorū ſolatia; ſed poſſunt etiā defunctis prodeſſe, nō quidē ꝑ ſe ſed ꝑ accidens, inquātū ſcilicet ꝑ huiuſmodi homines excitantur ad cōpatiendū, & per cōſequens, ad orādū: vel etiā inquantū ex ſumptibus ſepulturæ vel pauperes fructum capiunt, vel Eccleſia decoratur: ſic enim ſepultura inter cæteras eleemoſynas computatur.

capit 4. in med. to. 4.

Aug. in li. de cura ꝓ mor. c. 1. 4. 5. & 18. tomo 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ oleum & cera ad ſepulchrum defunctorum perlata, per accidens defuncto proſunt, vel inquantum Eccleſiæ offeruntur, ſiue pauperibus dantur, vel inquantum huiuſmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde & verbis præmiſſis ſubiungitur*. Oleum enim & cera holocauſtum ſunt.

non lōgè à medio ſer.

AD SECVNDVM dicendū, q ideo ſancti patres de ſuis corporibus tumulandis curauerunt, vt oſtenderēt corpora mortuorū ad Dei prouidentiā pertinere: non ꝙ mortuis corporibus aliquis ſenſus inſit, ſed propter fidem reſurrectionis aſtruendā: vt patet per Auguſt*. in 1 de Ciui. Dei. Vnde etiam voluerunt in terra promiſſionis ſepeliri: vbi credebāt Chriſtū naſciturū & moriturū, cuius reſurrectio noſtræ reſurrectionis eſt cauſa.

lib. 1. c. 13. tomo 5.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quia caro eſt pars naturæ hominis, naturaliter homo ad carnē ſuā afficitur: ſecundū illud Ephe. 5 Nemo vnquā carnē ſuā odio habuit. Vnde ſecundū naturalē affectū ineſt viuenti quędā ſolicitudo, quid etiā poſt eius mortē de corpore ſit futurum, doleretque ſi aliquid indignum ſuo corpori euenire præſentiret. Et ideo illi qui hominē diligunt ex hoc ꝙ affectui eius, quē diligunt, conformantur; circa eius carnē curā humanitatis impendunt. Vt enim dicit Aug† ī 1. de Ciui. Dei. Si paterna veſtis & annulus, ac ſi qd huiuſmodi, tātò charius eſt poſteris; quātò erga parētes maior extitit affectus, nullo modo ipſa ſpernēda ſunt corpora, q̃ vtiq; multò familiarius atq; cōiunctius, qua quælibet indumēta geſtamus. Vnde & ingrū affectui hominis ſatisfacit ſepeliēs eius corpus, cùm ipſe ī hoc ſibi ſatiſfacere nō poſſit, eleemoſynā ei facere dr.

ib. 1. c. 13. circa principium. to. quinto.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ fidelium deuotio (vt Aug.* dicit in li. de Cura pro mor. agen.) ſuis charis in locis ſacris prouidēs ſepulturā, in hoc nō fruſtratur ꝙ defunctū ſuū ſuffragio ſanctorū cōmittit: vt dictum * eſt.

ca 4. & vltimo. to. 4.

AD QVINTVM dicēdū, ꝙ ſepultura in loco ſacro, impio defuncto non nocet niſi quatenus hanc ſepulturā ſibi indignā propter * humanā gloriam procurauit.

In cor. ar.

** Al. vanam.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſuffragia quæ fiunt pro vno defuncto magis proſiciant ei, pro quo fiunt, quàm alijs.

311

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſuffragia quæ fiunt pro vno defuncto, nō magis proficiant ei pro quo fiūt, q̃ alijs. Lumē enim ſpirituale magis eſt communicabile, quā corporale lumen: ſed lumen corporale ſcilicet candelæ, quāuis accendatur pro vno; tamē æqualiter omnibus prodeſt qui ſimul commorantur, quamuis pro eis candela non accendatur; ergo cùm ſuffragia ſint quædam ſpiritualia lumina, quamuis pro vno ſpecialiter fiant, non magis valent ei, quàm alijs exiſtentibus in purgatorio.

¶ 2 Præterea, Sicut in litera* dī, ſecundū hoc ſuffragia mortuis proſunt, quia dū viuerent hic, ſibi vt poſtea poſſent prodeſſe, meruerūt: ſed aliqui magis meruerūt vt ſuffragia ſibi prodeſſent, q̃ illi, ꝓ quibus fiunt: ergo eis magis proſunt, aliàs eorum meritum fruſtraretur.

li. 4. Sent. diſt 45 parag. B. & ſumitur ex Aug in li. ad Dulcitium q. 2. & de cura ꝓ mortuis gerenda. c. 4. to. 4. et ī Enchir. c. 110. to. 3.

¶ 3 Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot ſuffragia quot pro diuitibus: ſi ergo ſuffragia facta pro aliqbus, eis ſolum vel magis quàm aliis, valerent, pauperes eſſent peioris conditionis, quod eſt contra ſententiā Domini Luc. 6. Beati pauperes quia veſtrū eſt regnū Dei.

SED CONTRA, Iuſtitia humana exemplatur à iuſtitia diuina: ſed iuſtitia humana, ſi aliquis debitum pro aliquo ſoluit, eum ſolum abſoluit: ergo cùm ille qui ſuffragia facit, quodammodo ſoluat debitum eius pro quo facit, ei ſoli proderunt.

¶ Pręterea, Sicut homo faciens ſuffragia, quodammodo ſatisfacit pro mortuo, ita etiam* interdū aliquis pro viuo ſatisfacere poteſt: ſed quādo aliqs ſatisfacit pro viuo, ſatisfactio illa nō cōputatur niſi illi, ꝓ quo facta eſt: ergo & ſuffragia faciens, ei ſoli prodeſt, pro quo facit.

Tho in 4. diſt. 20.

RESPONDEO dicēdū, ꝙ circa hoc fuit duplex opinio: quidā enim (vt Præpoſitinus) dixerunt, ꝙ ſuffragia pro vno aliquo facta nō magis proſunt ei pro quo fiūt; ſed eis qui ſunt magis digni. Et ponebant exēplum de candela, quæ accendiť pro aliquo diuite, quę nō minus prodeſt aliis, qui cū illo ſunt, q̃ ipſi diuiti; & fortè magis, ſi habeant oculos clariores: & etiā de lectione quæ nō magis prodeſt ei pro quo legitur, q̃ aliis, qui ſimul cum eo audiunt; ſed fortè alijs magis, q ſunt in ſenſu capaciores. Et ſi eis obijceretur, ꝙ ſecundum hoc ordinatio Eccleſiæ eſſet vana, quæ pro aliquibus ſpecialiter, orationes inſtituit: dicunt, ꝙ hoc Eccleſia fecit ad excitandā deuotionem fidelium, qui proniores ſunt ad facienda ſpecialia ſuffragia, q̃ cōmunia, & * frequentius etiam pro ſuis propinquis orant, q̃ pro extraneis. Alij econtrariò dixerunt, ꝙ ſuffragia magis valent eis pro quibus fiunt. Vtraque autem opinio ſecundū aliqd veritatē habet: valor. n. ſuffragiorū pēſari pōt ex duobus. Valent enim vno modo, ex virtute charitatis, quę facit omnia bona cōmunia: & ſecundū hoc, magis valent ei qui magis charitate eſt plenus, quamuis pro eo ſpecialiter non fiant; & ſic valor ſuffragiorum attenditur magis ſecundū quandā interiorē conſolationem, ſecundū quod vnus in charitate exiſtens, de bonis alterius delectatur poſt mortē, quantū ad diminutionē pœnæ; poſt mortē enim non eſt locus acquirendi gratiā vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorū ex virtute charitatis. Alio modo valent ſuffragia ex hoc, ꝙ per intentionem vnius alteri applicantur; & ſic ſatisfactio vnius alteri computatur: & hoc modo non eſt dubiū, quin magis valeant ei pro quo fiunt, imò ſic ei ſoli valent: ſatisfactio enim propriè ad remiſſionem pœnæ

** Al. feruentius.*

ordina-

ordinatur. Vnde quantum ad remiſſionem pœnæ, præciſè valet ſuffragium ei pro quo fit, & ſecundum hoc ſecunda opinio * plus habet de veritate, quam prima. *Poſtea in hoc corp.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſuffragia ꝓſunt, per modum luminis, inquantū à mortuis accipiatur, & ex hoc quandam conſolationem accipiunt: & tanto maior eſt, quanto maiori charitate ſunt pditi. Sed inquantum ſuffragia ſunt quædam ſatisfactio per intentionē facientis translata in alterum non ſunt ſimilia lumini, ſed magis ſolutioni alicuius debiti: non autem eſt neceſſe, vt ſi debitum pro vno ſoluitur, quòd ex hoc debitum aliorum ſoluatur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ iſtud meritū eſt conditionale, hoc enim modo ſibi meruerunt ꝙ ſibi prodeſſent ſi pro eis fierent: qđ nihil aliud fuit, quā facere ſe habiles ad recipiendū. Vnde patet, ꝙ non directè meruerunt illud iuuamen ſuffragiorū, ſed ꝑ merita ꝑcedētia ſe habilitauerūt vt fructū ſuffragiorū ſuſciperēt: & ideo non ſequitur, quòd meritum eorum fruſtretur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ nihil prohibet diuites quantum ad aliquid, eſſe melioris conditionis, ꝗ pauperes, ſicut quantum ad expiationem pœnæ: ſed hoc quaſi nihil eſt comparatum poſſeſſioni regni cœlorum, in qua pauperes melioris conditionis eē oſtēduntur per auctoritatem inductam.* *Ar. tertio.*

ARTICVLVS XIII.

312 *An ſuffragia facta pro multis, tantundem valeant ſingulis, ac ſi pro vnoquoque ſpecialiter fierent.*

AD DECIMVMTERTIVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ ſuffragia facta pro multis, tantundem valeant ſingulis, ac ſi pro vnoquoq; † ſpāliter fierent. Videmus enim ꝙ ex lectione ꝗ vni legitur, nihil ei deperit, ſi ſimul & alij legatur: ergo & eadē rōne nihil deperit ei, pro quo fit ſuffragium, ſi ei aliquis connumeretur: & ita ſi pro pluribus fiat, tantum valet ſingulis ac ſi pro vnoquoque ſingulariter fieret. *†Al. ſingulariter.*

¶2 Preterea, Secundum communē vſum Eccleſiæ videmus ꝙ cūm miſſa pro aliquo defuncto dicitur, ſimul ēt illic orationes adiunguntur pro alijs defunctis: hoc aūt non fieret ſi ex hoc defunctus pro quo miſſa dicitur, aliquod detrimentum reportaret: ergo idē qđ prius.

¶3 Præterea, Suffragia præcipuè orationum, innituntur diuinæ virtuti: ſed apud Deum ſicut non differt iuuare per multos vel per paucos, ita non differt iuuare multos vel paucos: ergo quantum iuuatetur vnus ex vna oratione, ſi pro eo tantum fieret, tantum iuuabuntur ſinguli multorum ſi eadem oratio pro multis fiat.

SED CONTRA, Melius eſt plures iuuare, quàm vnum: ſi ergo ſuffragium pro multis factum valet ſingulis tm̄ ac ſi pro vno tantum fieret, videtur ꝙ Eccleſia non debuit inſtituiſſe, vt pro aliquo fieret ſingulariter miſſa vel oratio, ſed ꝙ ſemper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis: quod patet eſſe falſum.

¶Preterea, Suffragium habet finitam efficaciam: ergo diſtributum in multos minus prodeſt ſingulis, quā m ꝓdeſſet ſi fieret pro vno tantum.

RESPONDEO dicendū, ꝙ ſi valor ſuffragiorū conſideretur ſecundum quod valet ex virtute charitatis vnientis membra Eccleſiæ, ſuffragia pro multis facta tm̄ ſingulis proſunt, ac ſi pro vno tantum fierent: quia charitas non minuitur, ſi * diſtribuāt affectus in multos, imo magis augetur: & ſimiliter ēt gaudiū † quanto pluribus eſt cōe, fit maius, vt dicit Auguſt.* 8. Confeſſ. & ſic de vno bono facto non minus lætantur multi in purgatorio, ꝗ vnus. Si aūt conſideremus valor ſuffragiorum inquantum ſunt ſatisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet ſuffragiū alicui quod pro eo ſingulariter fit, ꝗ qđ fit pro eo communiter & multis alijs, ſic enim effectus ſuffragiorum diuiditur ex diuina iuſtitia inter eos pro quibus ſuffragia fiunt: vnde patet, quod hæc quæſtio de **Al. diuidatur affectus eius. †Al. quando. *lib. 8. c. 4. tomo 1.*

pendet ex prima: & ex hoc etiam patet quare inſtitutū ſit, vt ſuffragia ſpecialia in Eccleſia fiant.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ſuffragia vt ſunt ſatisfactiones, qđā non proſunt per modum actionis ſicut doctrina prodeſt, quæ ſicut & omnis alia actio, effectum habet ſecundum diſpoſitionem recipientis: ſed valet per modum ſolutionis debiti, vt dictum eſt:* & ideo non eſt ſimile. *Ar. praec. ad 1.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quia ſuffragia pro vno facta, aliquo mō ēt alijs ꝓſunt, vt ex dictis * patet: ideò cūm pro vno miſſa dicitur, non eſt inconueniens, vt pro alijs etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes, vt ſatisfactio vnius ſuffragij determinetur ad alios principaliter, ſed vt illis etiam oratio pro eis ſpecialiter fuſa proſit. *Ar. 1. huius quaeſt.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ oratio conſideratur & ex parte orantis, & ex parte eius qui oratur: & ex vtroque, eius effectus dependet: & ideo quamuis diuinæ virtuti non ſit magis difficile abſoluere multos, ꝗ vnum: tamen huiuſmodi orantis oratio, non ita eſt ſatisfactoria pro multis ſicut pro vno.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum tantum valeant ſuffragia communia, illis, pro quibus ſpecialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt ſpecialia & communia ſimul. 313

AD DECIMVMQVARTVM ſic proceditur. Vr̃, quod tm̄ valeant ſuffragia cōia, illis, pro quibus ſpecialia non fiunt, quantum illis, ꝓ qbus fiunt ſpecialia & cōia ſimul. vnicuiq; n. ſm̄ propria merita redde ur in futuro. ſed ille, pro quo nō fiūt ſuffragia, meruit vt tm̄ iuuaretur poſt mortem, quantū ille pro quo fiunt ſpecialia: ergo tantum iuuabitur per communia, quantum ille per ſpecialia & communia.

¶2 Præterea, Inter * Eccleſiæ ſuffragia præcipuum eſt Euchariſtia: ſed Euchariſtia cū contineat totū Chriſtū, habet quodammodo efficaciam infinitam: ergo vna oblatio Euchariſtiæ, quæ cōiter pro omnibus fit, & valet ad plenam liberationem eorum, qui ſunt in purgatorio & in tantum iuuant communia ſuffragia ſola, quantū iuuant ſpecialia & communia ſimul. *Ar. 9. huius quaeſt. corp.*

SED CONTRA eſt, ꝙ duo bona, vno ſunt magis eligenda ergo ſuffragia ſpecialia & communia magis proſunt ei pro quo fiunt, quàm communia tantum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ hmōi ēt ſolutio dependet ex ſolutione primæ qōnis Si n. ſuffragia pro vno ſpecialiter facta, indifferenter oibus valeant, tunc oia ſuffragia ſunt cōia: & iō tantū iuuabitur ille pro quo non fiunt ſpecialia, quātū ille pro quo fiunt, ſi ſit æqualiter dignus. Si aūt ſuffragia pro aliquo facta non indifferenter oibus proſint, ſed eis maxime pro quibus fiūt, tunc non eſt dubiū ꝙ cōia ſuffragia & ſpecialia ſimul, plus valent alicui, ꝗ cōia tantum. Et ideo ēt Magiſter * duas opiniones in litera tangit. Vnam, dum dicit, quod æqualiter proſunt diuiti cōia & ſpecialia, & pauperi cōmunia tantum: quamuis enim ex pluribus iuuetur ūn', ꝗ alter, non tamen plus iuuatur. Alias aūt tangit, cum dicit, * ꝙ ille pro quo fiunt ſpecialia, velociorē conſequitur abſolutionem ſed non pleniorem, quia vterque ab omni pœna liberabitur finaliter. *li. 4. Sent. diſt. 45. §. D. Sub finem parag. D.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut ex dictis * patet, iuuamen ſuffragiorum non cadit directè ſub merito & ſimpliciter, ſed quaſi ſub conditione: & ideo ratio non ſequitur. *Ar. 12. huius q. ad 2.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd quāuis virtus Chriſti, q cōtinetur ſub ſacramēto Euchariſtiæ, ſit infinita, tñ determinatus eſt effectus, ad quem illud ſacramentū ordinatur, vnde nō oportet quod ꝑ vnum altaris ſacrificium tota pœna eorum, qui ſunt in purgatorio, expietur: ſicut ēt nec per vnum ſacrificium, quod aliquis offert, liberatur à tota ſatisfactione debita ꝓ peccatis, vnde & qñq; plures Miſſæ in ſatiſfactionē vnius peccati

peccati iniunguntur: credibile tñ eſt, ꝙ ꝑ diuinã miſeri cordiã ſi aliqd de ſpecialibus ſuffragijs ſuperſit his, ꝓ qbus ſiunt, vt i eis non indigeant, alijs diſpenſent, ꝑ q busnon fiũt, ſi eis indigeant, vt patet ꝑ Damaſ. † in ſermo ne de dormientibus ſic dicentẽ. Verè Deus tanquã initiſtas cõmetietẽ impotenti poſſibilitatẽ, tanqnã ſuſci piens defectũ & mutationẽ, negotiabitᷣ, q̃ qdẽ negotiatio attenditur, ſi id quod deeſt vni, alteri ſuppleat.

inter finẽ & mediũ illius.

QVAESTIO LXXII.

De oratione reſpectu ſanctorum qui ſunt in patria in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de oratione reſpectu ſanctorum qui ſunt in patria.

¶ Et circa hoc quæruntur tria:

¶ Primo, vtrum ſancti orationes noſtras cognoſcant.

¶ Secundo, vtrum eos interpellare debeamus ad orandũ pro nobis.

¶ Tertio, vtrum orationes eorum pro nobis fuſæ, ſemper exaudiantur: nam vtrum ſancti orent pro nobis, dictum eſt quæſt. 83. in 2 2 art. 11.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſancti orationes noſtras cognoſcant.

314 AD PRIMVM ſic proceditur. Vĩ, ꝙ ſancti orationes noſtras nõ cognoſcãt. Iſa. 63. Tu pater nr̃ es, & Abrahã neſciuit nos, & Iſrael ignora uit nos. Gl.* dicit, ꝙ mortui neſciunt, ẽt ſancti, qd agãt viui ẽt eorum filij & ſumitᷣ ab Aug. † in lib. de Cura ꝓ mor agen vbi hanc auctoritatẽ inducit, & ſunt hæc verbis Aug.* ibidẽ. Si tãti Patriarchæ, quid erga populũ ab eis procreatum ageretur, ignorauerunt, quõ mortui viuorũ rebus atq; actibus cognoſcendis, adiuuandiſq; miſcent? ergo ſancti orõnes noſtras cognoſcere non pñt

*Tho. 4. diſ 45. q. 3. ar. 1. & ſequ. Gl. e inter l n. ibid. † cap. 13. in no. * eodem li. cap. 13 in med. to. 4.*

¶ 2 Præterea, Quarti Reg. 22 dicitur ad Ioſiam regem Idcirco (quia. ſ. fleuiſti corã me) colligam te ad patres tuos, vt non videant oculi tui oĩa mala, q̃ inducturus ſũ ſuper locũ iſtum: ſed in hoc nullo mõ per mortem Ioſia ſubuentum fuiſſet, ſi poſt mortẽ quid gẽti Iſraë eueniret, cognoſceret: ergo ſancti mortui, actus noſtros nõ cognoſcunt, & ita non intelligunt noſtras orationes.

¶ 3 Præterea, Quanto aliqs eſt in charitate pfectior, tãto magis proximo in periculis ſubuenit: ſed ſancti in carne viuẽtes proximis & maximè ſibi coiũctis, in periculis cõſulũt, &* manifeſtè auxiliantᷣ: cũ ergo poſt mortẽ ẽ ſint multò maioris charitatis, ſi facta nr̃a cognoſcerent, multo amplius ſuis charis & coniunctis conſulerent & auxiliarẽtur in neceſſitatibus qđ facere nõ vĩr, ergo non vĩ, ꝙ actus noſtros & orationes cognoſcant.

** Al. maximè.*

¶ 4 Præterea, Sicut ſancti poſt mortẽ vident verbũ, ita & angeli, de quibus dr̃ Mat. h. 18. Angeli eorũ ſemp vident faciẽ Patris mei: ſed angeli verbum videntes non ꝑ hoc oĩa cognoſcunt, cũ à neſcientia minores a ſuperioribus purgentur: vt patet per Dionyſ.* in 6. cap. cæleſt. hierar. ergo nec ſancti, quamuis verbum videant, in eo nr̃as orõnes cognoſcunt, & alia q̃ circa nos aguntur.

Ex cap. 7. cæleſt hie. a medio. et c. 6 Eccle. hierar. de illuminado ad finem.

¶ 5 Præterea, Solus Deus inſpector eſt cordiũ: ſed oratio præcipuè in corde conſiſtit: ergo ſolius Dei eſt orõnes cognoſcere: nõ ergo ſancti nr̃as orõnes cognoſcũt.

SED CONTRA, Super illud Iob 14. Siue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, non intelligent, dicit Greg.* 12 lib. Moral. Hoc de aĩabus ſanctis ſentiendum non eſt. quia quæ intus omnipotentis Dei claritatẽ vident, nullo mõ credendum eſt, quia foris ſit aliqd quod ignorent ergo ipſi orationes noſtras cognoſcunt.

** lib. 12. Moral. c. 13. & li. 2. c. 5.*

¶ Præterea, Greg.* in 2. Dial. Animæ videnti Creatorẽ anguſta eſt oĩs creatura. Quãtũlibet .n. parũ de luce Creatoris aſpexit, breue ei fit oẽ qđ creatũ eſt ſed hoc maximẽ impedire videtur, ꝙ animæ ſanctorum orationes & alia, q̃ circa nos aguntur, cognoſcant, quia à nobis diſtant cum ergo diſtantia non impediat illa vt ex ꝑdicta* auctoritate patet, vĩ, ꝙ animæ ſanctorum cognoſcant orationes noſtras, & ea quæ hic aguntur.

** Greg. li. 2 Dial. c. 35*
** In argu. Sed cõtra.*

¶ Præterea, Si ea quæ circa nos aguntur, non cognoſcerent, nec pro nobis orarent. quia defectus noſtros ignorarent: ſed hic eſt error Vigilatij, vt Hierony.* dicit in Epiſtola contra eum: ergo ſancti ea quæ circa nos aguntur, cognoſcunt.

** inter principiũ et mediũ, illum, incip. t, Multa in orbe mõſtra tom 3.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ diuina eſſentia eſt ſufficiens medium cognoſcendi oĩa, qđ patet ex hoc ꝙ Deꝰ videndo ſuam eſſentiã, oĩa intuetur: non tñ ſequitur, ꝙ quicunque eſſentiam Dei vident oĩa cognoſcant, ſed ſolũ qui eſſentiam Dei cõprehendunt: ſicut nec principio aliquo cognito,* conſequens eſt oĩa cognoſci, q̃ ex principio cõſequunᷣ, niſi tota virtus principij comprehendatur. Vñ cum aĩæ ſanctorũ diuinã eſſentiam non cõprehendant, non eſt conſequens vt oĩa cognoſcant q̃ ꝑ eſſentiam diuinã cognoſci pñt: vñ ẽt de quibuſdã inferiores angeli à ſuperioribus edocentur, quam oẽs eſſentiã diuinã videant. Sed vnuſquiſq; beatus tantũ de alijs rebus neceſſariũ eſt, vt in eſſentia diuina videat quantũ pfectio ſuæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad pfectionem beatitudinis requiritur,* vt homo habeat quicqd velit, nec aliquid inordinatè velit: hoc aũt recta volũtate quilibet vult, vt ea q̃ ad ipſum ꝑtinent, cognoſcat: vnde cũ nulla rectitudo ſanctis deſit, volunt cognoſcere ea q̃ ad ipſos ꝑtinent: & ideo oportet, ꝙ illa in verbo cognoſcant: hoc aũt ad eorũ gloriã pertinet, ꝙ auxiliũ indigentibus præſtent ad ſalutem, ſic .n. Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil eſt diuinius ait Dionyſ.* 3 ca. Cæleſt hierar. Vnde patet, ꝙ ſancti habent cognitionẽ eorum quæ ad hoc requiruntur: & ſic manifeſtum eſt, ꝙ in verbo cognoſcunt vota & deuotiones & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.

** Al. neceſſe.*
Tho. in 4. diſt. 49.
Cap. 3 in medio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verbum Aug.* intelligendũ eſt de cognitione naturali animarũ ſeparatarum, quæ quidem cognitio in ſanctis viris non eſt obtenebrata, ſicut eſt in peccatoribus: non aũt loquitur de cognitione quæ eſt in verbo, quam conſtat Abrahã eo tpe quo hæc dicta ſunt per Iſaiam, non habuiſſe, cũ ante Chriſti paſſionẽ nullus ad viſionẽ dei peruenerit.

citatũ in argum.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſancti, licet poſt hanc vitam cognoſcant, ea quæ hic geruntur, nõ tñ credendum eſt ꝙ afficiantur doloribus, cognitis aduerſitatibus eorũ, quos in hoc ſeculo dilexerũt: ita enim repleti ſunt gaudio beatitudinis, ꝙ dolor in eis locũ nõ inuenit. Vñ & ſi cognoſcant ſuorũ infortunia poſt mortem nihilominus dolori eorũ conſulitur, ſi ante hmõi ĩfortunia, de hoc ſeculo ſubtrahantur. Sed fortè aĩæ nõ glorificatæ dolorẽ aliquem ſentirent, ſi incõmoda charorum ſuorum perciperent: & quia aĩa Ioſiæ non ſtatim glorificata fuit à corpore egreſſa, quantũ ad hoc, ex hac rõne Auguſtinus* concludere nititur, ꝙ animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuentium.

In li. de cura pro mor tuis habenda, ca. 13. 14. & 15. to. 4.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ animæ ſanctorũ habent voluntatem plenariè conformem diuinæ volũtati, ẽt in volito: & ideo quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tñ eis aliter auxilium ferũt, q̃ ſecundum diuinam iuſtitiam vident eſſe diſpoſitum: & tamen credendum eſt, quòd multum proximos iuuent, pro eis apud deum intercedendo.

AD QVARTVM ergo dicendum, ꝙ quamuis videntes verbum, non ſit neceſſarium in verbo omnia videre, vident tamen ea quæ ad perfectionem ſuæ beatitudinis pertinent, vt dictum* eſt.

In cor. ar.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ cogitationes cordium ſolus Deus per ſeipſum nouit, ſed tamen alij cognoſcunt quatenus eis reuelatur vel per viſionem Verbi, vel quocunque alio modo.

ARTICVLVS II.

Vtrum debeamus ſanctos interpellare ad orandum pro nobis. 315

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod non debeamus ſanctos interpellare ad orãdũ pro nobis:

nobis;Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orã dũ pro ſe, niſi quatenus credit apud eos ſe facilius gratiã obtinere poſſe. Sed Deus eſt in infinitũ magis miſericors quolibet ſancto,& ſic volũtas eius facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quàm voluntas alicuius ſancti: ergo videtur ſuperfluum conſtituere mediatores inter eos & Deũ, vt ipſi ꝓ nobis intercedant.

¶ 2 Præterea, Si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non eſt niſi qa ſcimus eorum orationẽ Deo eſſe acceptam. ſed quãto aliquis eſt ſanctior inter ſanctos, tanto eius oratio eſt magis Deo accepta, ergo ſemper deberemus ſuperiores ſanctos pro nobis intercessores cõſtituere ad Deum, & nũquam minores.

¶ 3 Præterea, etiam Chriſtus ſm quod homo, dr̃ ſanctus ſanctorũ,& * ei ſm qd̃ homo, orare competit: ſed nunquam Chriſtũ ad orandum pro nobis interpellamus: ergo nec alios ſanctos interpellare debemus.

Thom. in 3 diſt. 17.

¶ 4 Præterea, Quicunq; rogatus ab aliquo, vt pro eo intercedat, preces ipſius et repræſentat, apud quem ꝓ eo intercedit: ſed ſuꝑfluũ eſt ei repræſentare aliquid, cui oĩa ſunt pſentia: ergo ſuperfluum eſt, ꝙ ſanctos interceſſores conſtituamus pro nobis apud Deum.

¶ 5 Præterea, Illud eſt ſuperfluum qd̃ fit pp aliquid, quod ſine eo fieret vel non fieret: ſed ſimiliter ſancti orarent ꝓ nobis, vel nõ orarẽt, ſiue nos oremus eos, ſiue non oremus, qa ſi ſumus digni vt ꝓ nobis orẽt, ẽt nobis eos non orãtibus ꝓ nobis orarent: ſi aũt ſimus indigni, ẽt ſi petamus, ꝓ nobis nõ orant ergo interpellare eos ad orandũ ꝓ nobis, videtur omnino ſuꝑfluũ.

SED CONTRA eſt, qd̃ dr̃ Iob 5. Voca, ſi eſt q tibi reſpondeat,& ad aliquem ſanctorũ cõuertere Vocare aũt, noſtrũ, eſt (vt Greg.* dicit ibidẽ) humili Deũ prece depoſcere: ergo cum volumus Deum orare, debemus ad ſanctos conuerti, vt ꝓ nobis Deum orent.

li. 5. Moral. ca. 30. in medio.

¶ Præterea, Sancti q ſunt in patria, magis ſunt accepti Deo, quàm in ſtatu viæ. ſed ſanctos q ſunt in via, conſtituere debemus interceſſores ꝓ nobis ad Deũ, exẽplo Apoſtoli, q dicebat Rom. 15. Obſecro vos fratres p Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ,& p charitatẽ ſãcti Spiritus, vt adiuuetis me in orationibus veſtris ꝓ me ad Deũ: ergo nos multo fortius petere debemus a ſanctis, q ſunt in patria, vt nos iuuent orationibus ſuis ad Deũ.

Vide Au. in lib. med. c. 24. to 9. & Ambr. li. 1. de viduis parte 3 tom. 1.

¶ Præterea, † Ad hoc eſt cõmunis cõſuetudo Eccleſiæ, quæ in litanijs Sanctorum orationem petit.

† Aug. ĩ li. Medit. ca. 11. to. 9. et in ſer. 18. de ſanctis, & eſt 2. de Annũtia. to. 10.

RESPONDEO dicendum, quod iſte ordo eſt diuinitus inſtitutus in rebus ſm Dion. * vt per media, vltima reducantur in Deũ: vnde cum Sancti q ſunt in patria, ſint Deo propinquiſſimi; hoc diuinæ legis ordo reqrit, vt nos, q manẽtes in corpore peregrinamur à Dño, in eum per Sãctos medios reducamur, quod quidem contingit dum p eos diuina bonitas in nos ſuum effectum infundit. Et quia reditus noſter ad Deum reſpondere debet proceſſui † bonitatũ ipſius in nos, ſicut mediantibus ſanctorũ ſuffragijs Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deum reduci, vt iterato beneficia eius ſumamus mediãtib' ſanctis; & inde eſt ꝙ eos interceſſores ꝓ nobis ad Deũ cõſtituimus,& quaſi mediatores, dũ ab eis petimus, quòd pro nobis orẽt.

** Cap. 5. ec cleſiaſt. hurarc. par. 1 parũ ante medium.*

† Al. bonitatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſicut nõ eſt pp defectum diuinæ potentiæ, quòd mediantibus ſecundis cauſis agentibus operatur, ſed eſt ad cõplemẽtũ ordinis vniuerſi,& vt eius bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non ſolum ſuſcipiũt bonitates ꝓprias, ſed inſuper quòd alijs cauſa bonitatis exiſtãt: ita etiã non eſt pp defectum miſericordiæ ipſius, ꝙ oporteat eius clementiam per orationes ſanctorum pulſare, ſed eſt ad hoc, vt ordo prædictus ſeruetur in rebus.

Aug. in li. de cura pro mor. gerenda c. 15. & 16. to. 4 & Hieron. ho mil. 3. in Cãtica cãticorũ, inter initium & me. to 7

AD SECVNDVM dicendũ, quòd quamuis ſancti ſuperiores, ſint magis Deo accepti, q̃ inferiores; vtile tñ eſt ẽt minores ſanctos interdum orare: & hoc pp quinq; rõnes. Primò, ex hoc, ꝙ aliqs quãdoq; habet maiorẽ deuotionẽ ad minorẽ ſanctũ, q̃ ad ſanctũ maiorẽ: ex deuotione autẽ maximè dependet orationis effectus. Scdo, pp faſtidiũ tollendũ, quia aſſiduitas vnius rei faſtidiũ parit; p hoc aũt ꝙ diuerſos ſanctos oramus, quaſi in ſingulis nouus feruor deuotionis excitat. Tertiò, qa quibuſdã ſanctis datũ eſt in aliquibus ſpecialibus cauſis præcipuè patrocinari, ſicut ſancto Antonio, ad ignẽ infernalẽ. Quartò, vt oĩbus honor debitus exhibeat à nobis. Quintò, qa plurium orationibus quãdoque impetratur, qd̃ vnius oratione non impetratur.

AD TERTIVM dicendũ, quod oratio eſt act' qdã: actus aũt ſunt particulariũ ſuppoſitorũ: & ideo ſi diceremus, Chriſte ora ꝓ nobis, niſi aliqd adderemus, videretur hoc ad perſonam Chriſti referri: & ita videretur eſſe conſonũ errori Neſtorij, q diſtinxit in Chriſto pſonã filij hominis, à perſona filij Dei: vel errori Arrij, qui poſuit pſonã filij minorẽ Patre. Vnde ad hos errores euitandos Eccleſia non dicit, Chriſte ora pro nobis ſed Chriſte audi nos, vel miſerere nobis.

AD QVARTVM dicendũ ꝙ ſicut infra * dr̃, non dicuntur ſancti preces noſtras Deo repræſentare quaſi ei incognita manifeſtent ſed qa eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinam conſulunt veritatem de eis, quid ſcilicet ſecundum eius prouidentiam fieri debeat.

Art. ſeq.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ ex hoc ipſo aliqs efficitur dignus, vt ſanctus aliquis pro eo oret, ꝙ ad ipſum in ſua neceſſitate cum pura deuotione recurrit. & ita non eſt ſuperfluum quòd ſanctos oremus.

Aug. in li. de ſpiritu & anima, c. 29. tom. 3

316

ARTICVLVS III.

Vtrũ orõnes ſãctorũ ꝓ nobis ad Deũ effuſæ, ſẽp exaudiãtur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ orationes ſanctorũ ꝓ nobis ad Deum fuſæ, nõ ſemper exaudiantur: ſi.n ſemper exaudirentur, maxime exaudirentur ſancti de his q ad eos ptinẽt: ſed de his non exaudiuntur, Vnde dicitur Apocalypſis ſexto, ꝙ martyribus petentibus vindictam de ijs q habitant in terra, dictum eſt, vt requieſcerẽt adhuc tempus modicũ, donec impleretur numerus fratrũ ſuorũ: ergo multò minus exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

¶ 2 Præterea, Hier. 15 dr̃, Si ſteterit Moyſes & Samuel corã me, nõ eſt aĩa mea ad populũ iſtũ: ergo ſancti nõ ſemper exaudiuntur, cũm pro nobis orant ad Deum.

¶ 3 Præterea, Sancti in patria æquales angelis Dei dicunt, vt patet Matth. 22. ſed angeli nõ ſemp exaudiuntur in ſuis orationib', quas fundũt ad Deũ; qd̃ patet ex hoc qd̃ habetur Dan. 10. vbi dr̃ Ego veni pp ſermones tuos, princeps aũt regni Perſarum reſtitit mihi viginti & vno diebus. Non autẽ venerat in adiutoriũ Danieli angelus, q loquebatur, niſi a Deo liberationẽ petẽdo; & tñ eſt impedita orationis eius impletio: ergo nec ẽt alij ſancti ꝓ nobis orãtes apud Deũ ſemp exaudiũtur.

¶ 4 Præterea, Quicunque oratione impetrat aliqd, quodãmodo meretur illud: ſed ſancti qui ſunt in patria, non ſunt in ſtatu merendi: ergo non poſſunt ſuis orationibus aliquid nobis impetrare apud Deum.

¶ 5 Præterea Sancti per omnia conformãt voluntatẽ ſuã voluntati diuinæ: ergo nõ volunt niſi qd̃ ſciunt Deum velle. Sed nullus orat niſi quod vult: ergo non orant niſi pro eo qd̃ ſciunt Deum velle. Sed hoc quod Deus vult, fieret ẽt ipſis ſanctis nõ orantibus; ergo eorum orationes non ſunt efficaces ad aliqd impetrãdũ.

¶ 6 Præterea, Orõnes totius cæleſtis Curiæ, ſi aliqd impetrare poſſunt, efficaciores eſſent, q̃ oĩa præſentis Eccleſiæ ſuffragia: ſed multiplicatis pſẽtis Eccleſiæ ſuffragijs, factis ꝓ aliquo in purgatorio exiſtẽte, totaliter abſolueret à pœna: cũ ergo ſancti q ſunt in patria, eadẽ rõne orẽt ꝓ illis, q ſunt in purgatorio, ſicut & ꝓ nobis, ſi nobis aliqd impetrãt, tũc illos q ſũt in purgatorio, totaliter orõnes eorũ à pœna abſoluerẽt; qd̃ falſum ẽ, qa ſic ſuffragia Eccleſiæ ꝓ defunctis facta, ſuꝑflua eſſent.

SED CONTRA eſt, quod habetur ſecundi Machabæorum vltimo: Hic eſt qui multum orat ꝓ populo & vniuer-

vniuerſa ſancta ciuitate, Hieremias propheta Dei: & ꝙ eius oratio ſit exaudita, patet ꝑ hoc quod ſequitur, quòd extēdit Hieremias dexterā, & dedit Iudæ gladiū dicēs, Accipe ſanctum gladiū munus à Deo, & cætera.

Inter principiū et medium illius epiſtolæ, q̄ incipit, Multa in orbe mōſtra, t.3

¶ Præterea, Hier.* in Epiſtola contra Vigilantiū: Dicis in libello tuo, quòd dum viuimus, mutuo ꝓ nobis orare poſſumus: & poſtea improbat, †dicēs ſic, Si Apoſtoli & martyres adhuc in corpore cōſtituti poſſunt orare pro cæteris qn̄ pro ſe adhuc debēt eſſe ſoliciti; quāto magis poſt coronas, victorias, & triumphos?

† poſt verba citata, & tale q̃d habet Aug. ſer. 29. de ſanctis, to.10.

¶ Præterea, Ad hoc eſt conſuetudo Eccleſiæ, quæ frequenter petit, vt ſanctorum orationibus adiuuetur.

RESPONDEO dicendum, quòd ſancti dīr dupliciter orare ꝓ nobis. Vno modo oratione expreſſa, dū votis ſuis aures diuinæ clementię pro nobis pulſant. Alio mō quaſi oratione interpretatiua, ſ. ꝑ eorū merita: q̄ in conſpectu eius exiſtētia nō ſolū eis cedunt ad gloriā, ſed ſunt etiam nobis ſuffragia & orationes quædā, ſicut ēt ſanguis Chriſti ꝓ nobis effuſus, dr̄ veniam petere. Vtroq; aūt mō ſanctorū orationes ſunt, quantū eſt in eis, efficaces ad impetrādū qđ petunt: ſed ex parte noſtra pōt eſſe defectus, quòd nō conſequamur fructum orationū ipſorum, ſm̄ qđ ꝓ nobis orare dr̄, ex hoc quòd merita eorum nobis ꝓficiunt: ſed ſm̄ quod orāt pro nobis, votis ſuis aliquid nobis poſtulādo, ſemper exaudiuntur, quia nō volunt, niſi quod Deus vult; nec petunt, niſi qđ volunt fieri; quod autē Deus vult, ſemper implet; niſi loquamur de voluntate antecedēte, ſm̄ quā vult oēs hoīes ſaluos fieri; q̄ non ſemp impletur. Vnde nec eſt mirum, ſi quod ſancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impleatur.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd illa oratio martyrum non eſt aliud, q̄ eorum deſiderium de obtinenda ſtola corporis & ſocietate ſanctorum, qui ſaluādi ſunt; & conſenſus quo conſentiunt diuinæ iuſtitiæ punienti malos: vnde Apoc.6. ſup illud: Vſquequo Domine, &c. dicit* Gloſſ. Deſiderant gaudiū maius, & cōſortium ſanctorum, ꝙ iuſtitiæ Dei conſentiunt.

Gloſſ. ordinar. ibidē.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de Moyſe & Samuele ſm̄ ſtatū, quo fuerunt in hac vita. Ipſi.n. leguntur ꝓ populo orantes, iræ Dei reſtitiſſe, vt Gloſſa †interlinearis dicit: & tamē ſi in illo tempore fuiſſent, non potuiſſent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam: & hic eſt illius literæ intellectus.

Gloſſ. inter lin. ibidem.

AD TERTIVM dicēdū, quòd iſta pugna bonorū angelorū non intelligitur ex hoc, quòd apud Deum contrarias orationes funderent: ſed quia contraria merita ex diuerſis partibus ad diuinū examē referebant, diuinā ſententiam expectantes: & hoc eſt qđ Greg. 17. Moral. exponēs ꝓdicta verba Danielis, dicit: Sublimes ſpiritus gētibus principantes nequaquā pro iniuſte agētibus decertant, ſed eorū facta iuſtè iudicantes examinant: cumq; vniuſcuiuſque gentis vel culpa vel iuſtitia ad ſupernæ Curiæ cōſiliū ducit, eiuſdem gentis præpoſitus vel obtinuiſſe in certamine vel nō obtinuiſſe ꝓhibetur: quorū tñ omnium vna victoria eſt ſui ſuper ſe opificis volūtas ſumma, quā dū ſemp aſpiciūt, qđ obtinere non valēt, nequaquam volūt, vnde nec petūt: ex quo ēt patet, quòd orationes eorum ſemp exaudiunt̃.

li.17. Moral cap.7. non procul à fine.

AD QVARTVM dicendū, quòd licet ſancti non ſint in ſtatu merendi ſibi, poſtquā ſunt in patria; ſunt tñ in ſtatu merendi alijs, vel potius ex merito præcedēti alios iuuādi: hoc.n. apud Deum viuētes meruerunt, vt orationes eorum exaudirent̃ poſt mortem. Vel dicēdum, quòd oratio ex alio meretur & ex alio impetrat. Meritum.n. conſiſtit in quadā adæquatione actus ad finē, ꝓp quē eſt q ei quaſi merces redditur: ſed orationis impetratio innititur liberalitati eius q rogatur, ꝓp qđ quandoque ex liberalitate eius q rogat̃, impetrat oratio, qđ non meruit vel ille qui rogat vel ille pro quo rogatur. Et ita quamuis ſancti non ſint in ſtatu merendi tñ non ſequitur, quòd non ſint in ſtatu impetrandi.

AD QVINTVM dicendum, quod ſicut ex auctoritate Greg.* inducta patet, Sancti vel angeli nō volunt niſi quod in diuina voluntate conſpiciunt, & ita ēt nihil aliud petunt: nec tñ oratio eorū eſt infructuoſa, qa ēt (ſicut dicit Augu.† in lib. de prædiſtinatione ſanctorum) orationes ſanctorum ꝓdiſtinatis proſunt; qa fortè ꝓordinatum eſt, vt intercedentium orationibus ſaluētur: & ita ēt Deus vult, vt orationibus ſanctorum impleatur illud quod ſancti vident eum velle.

In ſolu. ar. 3. huius ar.

In li.2. qui eſt, de bono pſeuerātia c.22. to.7.

AD SEXTVM dicēdū, ꝙ ſuffragia Eccleſiæ pro defunctis ſunt quaſi quædam ſatiſfactiones viuentiū vice mortuorum; & ſecundum hoc mortuos à pœna abſoluunt, quam non ſoluerunt: ſed ſancti qui ſunt in patria, non ſunt in ſtatu ſatiſfaciendi, Et ideo non eſt ſimile de eorum orationibus, & ſuffragijs Eccleſiæ.

QVAESTIO LXXIII.

De ſignis quæ iudiciū præcedēt, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de ſignis, quæ iudicium præcedent.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum aduentum Domini ad iudiciū aliqua ſigna præcedent.

¶ Secundo, vtrum ſecundum rei veritatem Sol & Luna obſcurari tunc debeant.

¶ Tertio, vtrum virtutes cœlorum Domino veniente mouebuntur.

ARTICVLVS PRIMVS. 317

Vtrum aliqua ſigna præcedēt aduentum Domini ad iudiciū.

Tho.4.diſ. 48.q.1.ar. 4 q.1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd aduentum Domini ad iudicium non præcedēt aliqua ſigna, quia 1.Theſſ.5. Cū dixerint pax & ſecuritas, tūc repētinus eis ſuperueniet interitus: ſed nō eſſet pax & ſecuritas ſi hoīes ꝑ ſigna præcedentia terrerentur: ergo ſigna non præcedent illum aduentum.

¶ 2 Præterea, Signa ad manifeſtationē alicuius * requiruntur: ſed aduentus eius debet eſſe occultus: vnde & 1.Theſ.5. Dies domini, ſicut fur in nocte, ita veniet: ergo ſigna non debent ipſum præcedere.

**Al. ordinantur.*

¶ 3 Præterea, Tempus primi aduentus fuit præcognitū à prophetis, quod non eſt de ſecundo aduentu: ſed primum aduentum Chriſti non præceſſerunt aliqua huiuſmodi ſigna: ergo nec ſecundum præcedent.

SED CONTRA, eſt, quod dicitur Luc. 21. Erūt ſigna in Sole, & Luna, & ſtellis, &c.

¶ Præterea, Hieronymus ponit 15. ſigna præcedentia iudicium dicens, ꝙ primo die maria omnia exaltabuntur 15. cubitis ſuper montes. Secūdo, omnia æquora proſternentur in profundum, ita vt vix videri poterunt. Tertio, redigentur in ſtatum antiquum. Quarto, beluæ omnes & alia quæ mouentur in aquis congregabuntur, & leuabunt capita ſuper pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quinto, oīa volatilia cœli congregabuntur in campis inuicem ploiātes, non guſtantes aliquid nec bibentes. Sexto, flumina ignea ſurgent contra firmamentum ab Occaſu Solis vſq; ad Ortum corruentia. Septimo, omnia ſydera errantia & fixa, ex ſe ſpargent igneas comas ſicut cometæ. Octauo, erit magnus terræ motus, vt oīa aīalia ꝓſternātur. Nono, omnes plantæ ſanguineum dabunt rorē. Decimo, omnes lapides parui & magni diuidentur in quatuor partes, vnaquaq; aliā collidēte. Vndecimo, omnes colles, & montes, & ædificia in puluerē redigent̃. Duodecimo, oīa iumenta venient ad campos de ſyluis & mōtibus rugientia & nihil guſtantia. Decimotertio, oīa ſepulchra ab Ortu Solis vſque ad Occaſum Solis, patebunt cadaueribus ad reſurgendum. Decimoquarto, oēs hoīes de habitaculis recedent, non intelligentes neque loquentes neque diſcernentes. Decimoquinto, omnes morient̃ & reſurgent cū mortuis longè antè defunctis.

RESPON-

RESPONDEO dicendū, ꝙ xp̄s ad iudicandū veniēs, in forma glorioſa apparebit, pp auctoritatē, q̄ iudici debet. Ad dignitatē aūt iudiciariæ ptātis ptinet hēre aliqua indicia, q̄ ad reuerentiā & ſubiectionē inducāt: & iō aduentū Chriſti ad iudiciū venientis multa ſigna pcedent, vt corda hoīum in ſubiectionē venturi iudicis, adducant, & ad iudiciū pparent, hmōi ſignis pmoniti. Quæ aūt ſint iſta ſigna, de facili ſciri non pōt. Signa.n. q̄ in Euangelijs leguntur, vt Augu.* dicit ad Heſychiū de fine mundi, non ſolum ptinent ad aduentū xp̄i ad iudiciū, ſed ēt ad tempus deſtructionis Hieruſalem: & ad aduentum quo Chriſtus continuè eccleſiam ſuam viſitat: ita ꝙ fortè ſi diligenter aduertat̄, nullum eorum inuenietur ad futurū aduentū ptinere, vt ipſe dicit:† qa illa ſigna q̄ in euangelijs tanguntur, ſicut pugnæ, & terrores, & hmōi, à principio humani gn̄is fuerūt, niſi fortè dicatur, ꝙ tunc tp̄is magis inualeſcent, ſed ſm quam menſuram creſcentia, vicinū aduentum denuntient, incertū eſt. Signa verò quæ Hieron.* ponit, nō aſſerit, ſed in Annalibus† Hebræorum ſe ea ſcripta reperiſſe dicit, quæ etiam valde parum veriſimilitudinis habent.

*Eſt in epi. 80. non remote, ante med. to. 2. † in eadem epi. 80 parum, ante med. to. 2. & glo. ord. ſuper illud Matt. 24. Videte ne. * verba citātur in 2. argu. Sed con. † Al. Iudæorum. * Epiſt. 80 à medio illius, tom. 2*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ſm Aug. in lib. ad Heſych. præ licto, circa finem mundi erit vniuerſalis pſecutio malorū contra bonos, vnde ſimul aliq timebunt, ſ. boni, & aliq ſecuri erunt, ſ. mali: Quod aūt dr̄, cū dixerint pax & ſecuritas, &c. ad malos referendū eſt, q ſigna futura iudicij paruipendēt: ad bonos verò ptinet quod dr̄ Luc. 21. Areſcentibus hoībus &c. vel pōt dici, ꝙ oīa illa q̄ circa iudiciū erunt, infra tempus iudicii computantur, vt ſic dies iudicii oīa illa contineat. Vnde q̄uis ex ſignis apparentibus circa diem iudicij hoīes terreantur, ante tū quàm ſigna illa apparere incipiant, in pace & ſecuritate impij ſe eſſe credent poſt mortē Antichriſti, non ſtatim videntes mundum conſummari, vt prius exiſtimabant.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ dies* dn̄i dicitur ſicut fur venire, qa ignoratur determinatum tempus, ꝙ p ſigna illa cognoſci non poterit, q̄uis etiam ſub die iudicij comprehendi poſſint omnia illa maniſeſtiſſima ſigna, quæ immediatè iudiciū præcedēt, vt dictū † eſt.

Glo. inter. ſuper illud 2. Pe. 3. ca li autem. † art. præſenti ad 1. & in corp.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ in primo aduentu Chriſtus venit occultus, quamuis determinatum tempus eſſet prius cognitum à pphetis, & iō nō oportebat hmōi ſigna in primo aduentu apparere, ſicut apparebunt in ſecundo aduētu, in quo manifeſtus veniet, quamuis determinatum tempus ſit occultum.

ARTICVLVS II.

Vtrum circa iudicium ſecundum rei veritatem Sol & Luna obſcurabuntur.

AD SECVNDVM ſic pceditur. Vr̄, ꝙ circa iudicium ſm rei veritatem Sol & Luna obſcurabuntur Quia vt dicit Rabanus ſuper Matt. Nihil phibet intelligere, tunc temporis veraciter Solem & Lunā cū ſyderibus exteris ſuo lumine priuari, qūo de Sole conſtat factum eſſe tempore dominicæ paſſionis.

¶2 Præterea, Lux corporū cæleſtium ad generationē inferiorū corporū ordinatur, qa per eā influunt in hæc inferiora, & nō ſolum p motum, ſed p lumē vt dicit Auer.* in li de ſubſtātia orbis, ſed tunc generatio ceſſabit, ergo nec lux in cęleſtibus corporibus remanebit.

cap. 2. non multum remote à fine

¶3 Præterea, Inferiora corpora purgabuntur (vt qbuſdam videtur) à qualitatibus, quibus agunt, corpus autē cæleſte non ſolum agit per motum, ſed per lumen, vt dictum* eſt, ergo ſicut motus cæli ceſſabit, ita & lumē corporum cæleſtium.

In ar. præ. ex Auer.

SED CONTRA eſt, quod ſm Aſtrologos Sol & Luna ſimul eclipſim pati non poſſunt, ſed illa obſcuratio Solis & Lunæ ſimul eſſe dicitur Domino ad iudiciū veniente, ergo non erit obſcuratio ſecundum rei veritatem per modum eclipſis naturalis.

¶Præterea, Non congruit idem eſſe cauſam defectus alicuius rei & augmenti, ſed veniente domino lux luminarium augmentabitur, vnde Iſa 30. Erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter, ergo nō eſt conueniens, quòd veniente domino lux illorum corporum ceſſet.

RESPONDEO dicendū, ꝙ ſi loquamur de Sole & Luna, quantū ad ipſum monumentū aduentus Chriſti, ſic non eſt credibile quòd obſcurabuntur ſui luminis priuatione, quia totus mūdus innouabitur Chriſto veniente, & ſanctis reſurgentibus, vt dicetur.* Si autem loquamur de eis ſm tempus propinquum ante iudiciū. ſic eſſe poterit quòd ſol & luna & alia cœli luminaria, ſui luminis priuatione obſcurabuntur, vel diuerſis temporibus, vel ſimul, diuina virtute faciente ad hominū terrorem.

Q. 74. ar 7. corp.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ Rabanus loquitur quantum ad tempus præcedens iudicium.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ lux eſt in corporib⁹ cęleſtibus non ſolum ad cauſandam generationem, in iſtis inferioribus, ſed etiam ad eorum perfectionem & decorem, vnde non oportet quòd ceſſante generatione lux corporum cæleſtium ceſſet, ſed magis augeatur:

AD TERTIVM dicendum, ꝙ non videtur eſſe probabile ꝙ qualitates elementares ab elementis remoueātur quāuis qdam hoc poſuerint, ſi tamen remouerentur, adhuc nō eſſet ſimile de eis & de luce, eo ꝙ qualitates elementares habent adinuicē contrarietatē, vnde agunt corrumpendo, lux aūt non eſt principium actionis per viam contrarietatis, ſed per viam principij regulantis contraria, & ad concordiam reducentis, nec eſt ſimile de motu corporum cæleſtium, motus enim eſt actus imperfecti, & vnde tolli debet quando tolletur imperfectio, quod de luce non poteſt dici.

ARTICVLVS III.

Vtrum virtutes cælorum Domino veniente commouebuntur. 139

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ virtutes cælorum Domino veniente non commouebuntur. Virtutes.n. cælorum dici non poſſunt niſi angeli beati, ſed immutabilitas eſt de ratione beatitudinis, ergo moueri non poterunt.

¶2 Præterea, Admirationis cauſa eſt ignorantia, vt patet in primo * Metaphyſicæ, ſed ſicut ab angelis lōgè abeſt timor, ita & ignorantia, qa vt dicit Gregorius, * Quid eſt quod non vident, qui videntem oīa vident? ergo non poterunt per admirationem moueri, vt in litera dicitur.

Ariſt. li. 1 Metap. c. 2 circa med. † li. 4. Dialo. c. 33 in fine, & li. 12. Moraliū, c. 13.

¶3 Præterea, Omnes angeli diuino iudicio aſtabunt, vnde Apocalyp. 7. dicitur, Omnes angeli ſtabunt ī circuitu throni, ſed virtutes nominant vnum ſpecialem ordinem in Angelis, ergo non potius de eis dici debuit ꝙ mouebuntur, quàm de aliis angelis.

SED CONTRA eſt, quod dr̄ Iob. 26. Columnæ cæli contremiſcunt & pauent ad nutum eius, ſed colūnæ cæli non poſſunt intelligi niſi virtutes cęlorum, ergo virtutes cœlorum commouebuntur.

¶Præterea, Matth. 24. dicitur, Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cælorum commouebuntur.

RESPONDEO dicendū, ꝙ virtutes ī angelis dn̄r dupliciter, vt patet p Dion. 11. c. Cæl. hier. Q̄nque. n. nomen virtutū vni ordini appropriatur, qui ſm ipſum, eſt medius mediæ hierarchiæ, ſm vero Grego. * eſt ſupremus infimæ hierarchię. Alio mō accipit cōiter. pro oībus cæleſtibus ſpiritibus. Et vtroq; mō pōt accipi in pꝓpoſito. In litera.n. exponit, ꝙut accipit ſecundo modo, ſ. pro omnibus angelis, & tunc dicuntur moueri, propter admirationem nouitatis, quæ ī mundo erit, ſicut in litera dr̄. Poteſt etiam exponi prout virtutes, eſt pꝓprium nomen ordinis & tunc ordo ille dicitur moueri præ alijs, rōne effectus, qa illi ordini ſecundum Gregor. † attribuitur miracula facere, q̄ maximè circa illud tempus

*c. 11. cæle. hierarc. † homi. 34 in euang. * Hom. 34 in euang. non multū ante med.*

temp9s fient: vel quia ordo ille cùm ſit de media hierarchia ſm Diony.* non hēt potentiam limitatā, vñ oportet, ꝙ eius miniſteriū ſit circa cauſas vniuerſales. Vnde proprīū officiū Virtutū eſſe vr̄ corpora cæleſtia mouere, q̄ ſunt cauſa eorum q̄ in natura inferiori aguntur, & hoc ēt ipſum nomen ſonat, quia virtutes cœlorum dicuntur. Tunc ergo mouebuntur, quia ab effectu ſuo ceſſabunt vlterius corpora cæleſtia non mouētes, ſicut nec angeli qui ſunt ad cuſtodiam hominum deputati, vlterius cuſtodiæ officio vacabunt.

ca. 8. cæle. hierarch. inter princip & medium.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ mutatio illa nō variat aliquid quod ad eorum ſtatum pertineat, ſed refertur vel ad effectus eorū, qui immutari poſſunt, ſine eorum mutatione, vel ad nouam rerū conſiderationē, quam prius ſm ſpecies concreatas videre non poterant hanc autem viciſſitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit Vnde dicit Augu.* ꝙ Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempora.

li. 8. de trino c. 4. tomo 3.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ admiratio ſolet eſſe de his q̄ noſtram cognitionem excedunt vel facultatem, & ſcd̄m ho: virtutes cęlorum admirabuntur diuinam virtutem talia facientē, inquantū ab eius imitatione & comprehenſione deficiunt: per quem modū dixit beata Agnes, quod eius pulchritudinē ſol & luna mirātur Et ſic non ponitur in angelo ignorātia, ſed tollitur Dei comprehenſio.

AD TERTIVM patet reſponſio ex dictis*.

In corp. ar.

QVAESTIO LXXIIII.

De igne vltimæ conflagrationis, in nouem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de igne vltimæ cōflagrationis mundi.

¶Circa quod quæruntur nouem.

¶Primò, vtrum aliqua mundi purgatio ſit futura.

¶Secundo, vtrum ſit futura per ignem.

¶Tertiò, vtrum ille ignis ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

¶Quarto, vtrum ignis ille ſit etiā cœlos ſuperiores purgaturus.

¶Quinto, vtrū ille ignis ſit alia elemēta cōſumpturus.

¶Sexto, vtrum omnia elementa ſit purgaturus.

¶Septimo, vtrum ille ignis ꝓcedat iudicium vel ſequaī.

¶Octauo, vtrum ꝑ illum ignē conſumendi ſint hoies.

¶Nono, vtrum per illum inuoluendi ſint reprobi.

320

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mundi purgatio ſit futura.

Tho. 4 di. 47 q. 2 ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit̄. Vr̄, ꝙ nulla mundi purgatio ſit futura. Nō.n. purgatione īdiget, niſi quod eſt īmundū: ſed creaturæ Dei non ſunt immunde: vñ dr̄ Act. 10. Quæ deus purificauit, tu cõe ne dixeris. i. īmundū: ergo creaturæ mundi nō purgabunt̄.

¶2 Præterea, Purgatio ſcd̄m diuinā iuſtitiā ordinatur ad auferendā īmunditiā culpæ, ſicut patet de purgatione poſt mortē: ſed in elementis hui9 mūdi nulla pōt eē culpæ infectio ergo vr̄, ꝙ purgatione non indigeant.

¶3 Præterea, Vnumquodq; dicitur purgari qñ ſeparatur, quod eſt extraneum ab ipſo, inducens in eo ignobilitatem; ſeparatio.n. eius quod nobilitatem inducit, nō dicitur purgatio, ſed magis diminutio: ſed hoc ad perfectionem & nobilitatem elementorum ꝑtinet, ꝙ aliqd extraneæ naturæ eſt eis admixtū, quia forma corporis mixti, eſt nobilior q̄ forma ſimplicis: ergo videtur, ꝙ elementa huius mundi nullo modo purgari poſſint.

SED CONTRA, Oīs innouatio fit ꝑ aliquā purgationem: ſed elementa innouabunt̄, vnde Apoc. 21. dicitur, Vidi cælum nouū & terram nouā; primū. n. cœlū & prima terra abijt: ergo elementa purgabuntur.

¶Præterea, Primæ ad Corin. 7. ſuper illud, Præterit figura huius mundi, dicit gloſſ.* Pulchritudo huius mūdi mundanorum ignium conflagratione peribit, & ſic idem quod prius.

** Partim gl. ord. partim interl. ibid. & ſumitur ex Aug. li. 20 de ciu dei, c. 16. antè med. to. 5.*

RESPONDEO dicendū, ꝙ quia mundus ꝓp hominē aliquo mō factus eſt, oportet ꝙ qñ hō ſcd̄m corp9 glorificabitur, ēt alia mundi corpora ad meliorē ſtatū mutentur, vt ſit & locus conuenientior & aſpectus delectabilior Ad hoc aūt ꝙ homo gloriā corporis conſequatur, oportet prius remoueri ea q̄ gloriæ opponuntur quæ ſunt duo, ſ corruptio & infectio culpæ: quia, vt dicitur 1. Cor. 15. Corruptio incorruptelam non poſſidebit; &, a ciuitate glorię oēs īmundi foris erunt, Apoc. vlt. Et ſimiliter ēt oportet elementa mundi purgari à contrarijs diſpoſitionibus antequam in nouitatem gloriæ adducātur. proportionaliter ei quod de homine dictū* eſt Quamuis aūt res corporalis ſubiectū infectionis culpæ propr e eſſe non poſſit, tñ ex culpa, quædam incongruitas in rebus corporalibus relinquit ad hoc ꝙ ſpūalibus ditentur: & inde videmus quod loca, in quib9 aliqua crimina ſunt commiſſa, non reputantur idonea ad aliqua ſacra in eis exercenda, niſi purgatione quadā præmiſſa: & ſcd̄m hoc ex peccatis hoīum quandam indoneitatem ad gloriæ ſuſceptionē pars mundi recipit, quæ in vſum noſtrū cedit, vnde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter ēt circa mediū locum, ꝓpter elementorum contactum, multæ ſunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum, quæ puritati eorum derogāt & ideo ab his oportet elemēta purgari ad hoc, ꝙ decenter ſuſcipiant nouitatem gloriæ.

** Paulò ante in hoc corp.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ cùm dicitur omnis creatura Dei munda. hoc eſt intelligendum, quia non habet in ſubſtantia ſua alicuius malitiæ permixtionem, ſicut ponebant Manichæi dicentes, bonū & malum eſſe duas ſubſtantias alicubi diuiſas & alicubi commixtas, non autem remouetur quin aliqua creatura habeat permixtionem naturæ extraneæ, quæ ēt in ſe bona eſt, ſed perfectioni hmōi creaturæ repugnat. Similiter nō remouetur ex hoc quin malum alicui creaturæ accidat, quamuis non ſit permixtum ei quaſi pars ſubſtantiæ ipſius.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis elementa corporea ſubiectum culpæ eſſe non poſſint: tñ ex culpa commiſſa in eis, aliquam ineptitudinem conſequuntur ad perfectionem gloriæ ſuſcipiendam.

In cor. ar.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ forma mixti & forma elementi poſſunt dupliciter conſiderari: aut quantum ad ꝑfectionem ſpeciei, & ſic corpus mixtū eſt nobilius; aut quantum ad ꝑpetuitatem durationis, & ſic corpus ſimplex nobilius eſt, quia nō habet in ſeipſo, vnde corrumpatur, niſi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus aūt mixtum in ſeipſo habet cām corruptionis ſuæ, ſ *compoſitionem contrariorū, & ideo corpus ſimplex etſi ſit corruptibile ſecundum partem eſt tamen incorruptibile ſecundum totū, quod de mixto dici non poteſt: & quia incorruptio eſt de perfectione gloriæ, ideo perfectio corporis ſimplicis magis conuenit ꝑfectioni gloriæ, quàm perfectio corporis mixti, niſi ēt corpus mixtū in ſe habeat aliquod incorruptionis ꝑincipiū, ſicut corpus humanum, cuius forma eſt incorruptibilis. Nihilominus tamen, quamuis aliquo modo corpus mixtum ſit nobilius, quàm ſimplex, nobilius tamē eſſe habet corpus ſimplex, ſecundū ſe exiſtens, quàm exiſtens in mixto: quia in mixto ſunt corpora ſimplicia quodammodo in potentia, in ſeipſis autem exiſtentia, ſunt in vltima ſui perfectione.

** Al. oppoſitionem.*

ARTICVLVS II. 321

Vtrum mundi purgatio ſit futura per ignem.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, ꝙ hæc purgatio non ſit futura per ignem. Ignis n. cùm ſit pars mundi, purgatione indiget, ſicut & aliæ partes: ſed non debet eſſe idem purgans & purgatum: ergo videtur. ꝙ ignis non purgabit.

¶2 Præterea, Sicut ignis habet virtutem purgatiuam, ita & aqua: cùm ergo nō oīa ſint purgabilia per ignem, ſed

ſed quædam neceſſe ſit aqua purgari, ſicut vetus lex diſtinguit, videtur, ꝙ ignis non purget ad minus vniuerſaliter.

¶3 Præterea, Purgatio ad hoc vĩ pertinere, vt partes mundi ab inuicẽ ſegregatæ, puriores reddantur: ſed ſegregatio partium mundi ab inuicem in mundi initio ſola virtute diuina facta eſt, quia ex hac opus diſtinctionis determinatur. vnde & Anaxagoras * ſegregationem poſuit per actum intellectus mouentis omnia: ergo videtur quod in fine mundi purgatio fiet immediatè à Deo & non per ignem.

*Refert id Ariſtoteles libr. 8. Phyſi. tex. 77.

SED CONTRA eſt, quod in Pſalmo 49. dicitur: In conſpectu eius exardebit ignis & in circuitu eius tẽpeſtas valida: & poſtea ſequitur de iudicio,* Aduocabit cœlũ de ſurſum, & terrã diſcernere populũ ſuum: ergo videtur, ꝙ vltima purgatio mundi ſit futura per ignem.

Al. aduocauit.

¶Præterea, Secundæ Petri vltimo dicitur: Cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent: ergo illa purgatio per ignem fiet.

RESPONDEO dicendum, ꝙ illa mundi purgatio vt dictũ * eſt, remouebit à mundo infectionẽ ex culpa relictã, & impuritatẽ cõmixtiõis, & erit diſpoſitio ad gloriæ perfectionem: & iõ quantum ad hæc tria, conuenientiſſime fiet per ignẽ purgatio. Primo, quia ignis cũ ſit nobiliſſimum elementorum, hẽt naturales proprietates ſimiliores proprietatibus gloriæ, vt maximè patet de luce. Secundo, quia ignis non ita recipit cõmixtionẽ extranei pp efficaciam ſuæ virtutis actiuæ, ſicut alia elementa. Tertio, qa ſphæra ignis eſt remota à noſtra habitatione, nec ita cõis eſt nobis vſus ignis ſicut terræ, aquæ & aeris, vnde non ita inficitur, & ꝑter hoc hẽt maximã efficaciã ad purgãdũ & ad diuidẽdum ſubtiliãdo.

Ambro. ſu. 1. ad 1. Co. 7. Præterit figura & gl. ord. ibid.

Art. præced. corp.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ignis non venit in vſum noſtrum prout eſt in materia propria, ſic enim remotus eſt à nobis, ſed ſolũ prout eſt in materia aliena: & quantum ad hoc poterit purgare mundum ꝑ ignem in ſua puritate exiſtentem: quãtum vero ad hoc quod habet de extraneo adiunctum, poterit purgari. Et ſic diuerſo reſpectu idem erit purgans & purgatum, qđ non eſt inconueniens.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ prima purgatio mundi q̃ facta eſt per diluuium, nõ reſpiciebat, niſi infectionem peccati, præcipue aũt tunc regnabat peccatũ cõcupiſcentiæ: & iõ conuenienter ꝑ contrarium purgatio facta fuit, ſ. per aquam. Sed ſcđa purgatio reſpicit ẽt infectionem culpæ, & cõmixtionis impuritatem, & quãtũ ad vtrunq; conuenit magis ꝙ fiat ꝑ ignẽ quã ꝑ aquam: aqua. n. non hẽt vim diſgregandi, ſed magis congregandi: vnde ꝑ aquam naturalis impuritas elementorũ tolli non poſſet, ſicut ꝑ ignem. Similiter ẽt circa finẽ mundi regnabit vitiũ tepiditatis, quaſi mundo iam ſeneſcẽte, quia vt dicitur Matt. 24. tunc refrigeſcet charitas multorum: vnde tunc conuenienter purgatio per ignem fiet. Nec eſt aliquid qđ igne purgari non poſſit aliquo modo: ſed quædam ſunt quæ ſine ſui corruptione ꝑ ignem non poſſunt purgari, ſicut panni, & vaſa lignea, & huiuſmodi, & talia lex præcipit purgari per aquam, quæ tamen omnia finaliter corrumpentur per ignem.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ per opus diſtinctionis ſunt rebus diuerſæ formæ collatæ, quibus ab inuicẽ diſtinguunĩ: & iõ hoc fieri nõ potuit, niſi ꝑ eũq eſt auctor naturæ: ſed ꝑ finalẽ purgationẽ reducunt res ad puritatẽ, in qua cõditæ fuerunt: & iõ in hoc poterit natura creata exhibere miniſteriũ Creatori: & pp hoc miniſteriũ creaturę cõmittiĩ, qa hoc ad ei⁹ nobilitatẽ cedit.

322 ARTICVLVS III.

Vtrum ignis ille quo mundus purgabitur, ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

AD TERTIVM ſic proceditĩ. Videĩ, ꝙ ignis ille non ſit eiuſdem ſpeciei cũ igne elementari. Nihil enim ſeipſum cõſumit: ſed ille ignis quatuor elementa cõſumet, vt dicit Glo.* 2. Petri vltimo: ergo ignis ille nõ erit eiuſdẽ ſpeciei cũ igne elementari.

Gloſſ. ord. ſup. illud 2. Pet. & elementa uero & habetur ex Beda in eum locum.

¶2 Præterea, Sicut virtus manifeſtatur ꝑ operationẽ, ita natura ꝑ virtutẽ: ſed ille ignis hẽbit aliã virtutẽ ab igne, q eſt elementum, qa. ſ. purgabit vniuerſum, quod ignis iſte facere nõ pt: ergo nõ erit eiuſdẽ ſpeciei cũ iſto.

¶3 Præterea, Ea quæ ſunt eiuſdem ſpeciei in corporibus naturalibus, habent eundem motum: ſed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui eſt elementum: quia circumquaque mouebitur, vt totum purgare poſſit: ergo non eſt eiuſdem ſpeciei.

SED CONTRA eſt, quod Aug.† dicit 20. de Ciuit. Dei: & habetur in Glo.* primæ ad Corint. 7. qđ figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit: ergo ignis ille erit de natura ignis, q nunc eſt in hoc mundo.

li. 20. c. 16. ante med. tom. 5. † Gl. ord. & interlin. ibidem.

¶Præterea, Sicut purgatio eſt futura per ignem, ita p̃cedens fuit per aquam, & vtraque adinuicem comparaĩ 2 Pet. 3. ſed ĩ prima purgatione aqua fuit eiuſdẽ ſpeciei cum aqua elementari: ergo & ſimiliter erit in ſecunda purgatione ignis eiuſdem ſpeciei cum igne elemẽtari.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidã. n. dicunt ꝙ elemẽtum, ꝙ in Sphæra ſua, deſcendet ad purgationẽ mundi, modũ aũt deſcenſionis ponunt ꝑ multiplicationẽ. Ignis enim vndique appoſito cõbuſtibili, augmentatur, & hoc præcipue tunc fiet, qñ virtus ignis exaltabitur ſuper omnia alia elementa. Sed contra hoc eſſe videtur, ꝙ ignis ille non tm̃ deſcendet, ſed ẽt a Sanctis aſcendere perhibeĩ vt patet 2 Pet. vbi dr̃, ꝙ tm̃ aſcendet iudicij ignis, quantũ aqua Diluuij, ex quo videtur, ꝙ ille ignis ſit circa locũ medium generationis. Et pp hoc alij dicunt, ꝙ ignis ille generabitur circa locum medium ex congregatione radiorum cæleſtium corporum, ſicut videmus ꝙ cõgregantur in ſpeculo comburente: tunc aũt loco ſpeculorũ erunt nubes concauæ, ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed iſtud ẽt non videtur conueniens, quia cum effectus corporum cœleſtium ſequantur determinatos ſitus & aſpectus eorum: ſi ex virtute corporum cœleſtium ignis ille generaretur, tempus illius purgationis poſſet eſſe notum conſiderantibus motus aſtrorum: quod auctoritati ſcripturæ repugnat. Et iõ alij dicunt ſequentes Auguſtinum, quod ſicut mundanarum aquarum inundatione factum eſt Diluuium, ita mundanorum igniũ conflagratione figura huius mundi peribit, vt dicitur † 20. de Ciuitat. Dei. Iſta aũt cõflagratio nihil aliud eſt, q̃ congregatio omnium cauſarum inferiorum & ſuperiorum, quæ ex natura ſua habent virtutem igniendi, q̃ quidem congregatio non naturali curſu rerum, ſed virtute diuina fiet: & ex omnibus iſtis cauſis ſic congregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem hæ opiniones directè conſiderentur, inueniẽtur diuerſificari, quantum ad cauſam generationis illi⁹ ignis, & non quantum ad ſpeciem eius. Ignis enim generatus à Sole vel ab inferiori calefaciente eſt eiuſdẽ ſpeciei cũ igne, qui eſt in ſua Sphæra, niſi inquantũ admiſcetur ei de materia aliena, quod quidẽ tunc oportebit, quia ignis non põt aliquid purgare niſi ſm̃ hoc ꝙ alterũ efficitur materia eius aliquo mõ. Vnde ſimpliciter cõcedendum eſt ꝙ ignis ille erit eiuſdẽ ſpeciei cum iſto.

Matt. 24. Actuũ 1.

li. 20. c. 16 tom. 5.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ignis ille quamuis ſit eiuſdem ſpeciei cũ igne, qui apud nos eſt, non tamen eſt idem numero. Videmus autem ꝙ duorũ igniũ eiuſdem ſpeciei vnus alterũ deſtruit, maior. ſ. minorẽ, conſumendo materiam eius: & ſimiliter etiã ille ignis ignem, qui apud nos eſt, conſumere poterit.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut operatio q̃ procedit à virtute rei, eſt virtutis indicium, ita & virtus eius eſt indicium eſſentiæ vel naturæ, q̃ procedit a principijs eſſentialibus rei: operatio autem, quæ non ꝓcedit ex virtute rei operantis, nõ indicat virtutẽ ipſius, ſicut patet in inſtrumentis. Actio. n. inſtrumenti magis manifeſtat

niſeſtat virtutem mouentis, ꝙ inſtrumenti virtutē: quia virtus in agentis manifeſtat, vt primū operationis principiū, virtutē aūt inſtrumenti nō manifeſtat, niſi quatenus eſt ſuſceptiuum influentiæ principalis agentis, ſm qđ mouetur ab eo. Similiter ēt virtus q̃ non procedit ex principijs eſſentialibus rei, non manifeſtat naturā ei⁹, niſi quantū ad ſuſceptibilitatem, ſicut virtus, qua aqua calefacta pōt calefacere, non manifeſtat naturā eius, niſi q̃tū ad calefactibilitatē: & iō nihil prohibet q aqua habens hanc virtutē, ſit eiuſdē ſpeciei cū aqua non habente virtutē iſtā. Similiter ēt non eſt inconueniens ꝙ ignis ille, q habebit vim purgandi faciē mundi, ſit eiuſdē ſpeciei cum igne, q apud nos eſt, cū vis calefactiua non oriat in ipſo, ex principijs eſſentialibus, ſed ex diuina virtute vel operatione: ſiue dicat ꝙ illa virtus ſit aliqua qualitas abſoluta, ſicut calor in aqua calefacta, ſiue ſit intenſio q̃dam, ſicut de inſtrumentali virtute in prima diſtinctione dictum* eſt. Et hoc probabilius eſt, q ignis ille nō aget, niſi vt inſtrumētum diuinæ virtutis.

Tho. in 4. diſt. 1. AD TERTIVM dicendum, quòd ignis ex propria natura non fertur, niſi ſurſum: ſed inquantum ſequitur materiā quam requirit, extra propriam Sphærā exiſtens, ſic ſequitur materiæ combuſtibilis ſitum, & p modum iſtum non eſt inconueniens quod vel in circuitu vel deorſum moueatur, & præcipuè ſecundum quod agit vt inſtrumentum diuinæ * virtutis.

Al. iuſtitiæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ignis ille purgabit etiam cælos ſuperiores.

323 AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ignis ille purgabit ēt cœlos ſuperiores, quia in Pſal. 101 dicitur: Opera manuum tuarum ſunt cœli: ipſi peribunt, tu autem permanes ſed etiam ſuperiores cœli ſunt opera manuum Dei: ergo & ipſi in finali illa mundi conflagratione peribunt.

¶2 Præterea, Secundæ Petr. 3. dicitur: Cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent, Cœli aūt qui ab elementis diſtinguuntur, ſunt cœli ſuperiores in quibus fixa ſunt ſydera: ergo videtur quod etiā illi per ignem illum purgabuntur.

¶3 Præterea, Ignis ille ad hoc erit, vt remoueat à corporibus indiſpoſitionem ad perfectionē gloriæ: ſed in cœlo ſuperiori inuenitur indiſpoſitio, & ex parte culpæ quia diabolus ibi peccauit: & ex parte naturalis defectus, quia Rom. 8. ſuper illud: Scimus ꝙ omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc. dicit Glo. † omnia elementa cum labore explent officia ſua, ſicut ſol & luna non ſine labore, ſtatūta ſibi implent ſpatia: ergo ēt purgabuntur per ignem illum.

† Gl. Am. ſ. illud pauli ad Ro. 8. tom. 5.

SED CONTRA eſt, quod corpora cœleſtia peregrinæ impreſsionis receptiua non ſunt.

¶Præterea, Super illud 2. Theſ. 1. In flamma ignis dātis vindictam, dicit Gl. † Ignis erit in mundo, qui præcedet eum: tantum ſpatium aeris occupās, quantū occupauit aqua in Diluuio: ſed aqua Diluuij non aſcendit vſque ad ſuperiores cœlos, ſed ſolum quindecim cubitis ſuper altitudinem montium, vt habetur Gen. 7. ergo cœli ſuperiores, illo igne non purgabuntur.

† Gl. ordi. ibidem.

Ar. 1. huius quaſt. RESPONDEO dicendum, quòd purgatio mūdi ad hoc erit, vt remoueat à corporibus diſpoſitio cōtraria pfectioni gloriæ, quæ quidem perfectio eſt vltima rerū conſummatio: & hæc quidem diſpoſitio in omnib⁹ corporibus inuenitur, ſed diuerſimode in diuerſis. In quibuſdam enim inuenitur indiſpoſitio ſm aliquid inhærens ſubſtantiæ eorum: ſicut in iſtis corporibus inferioribus quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibuſdam verò corporibus inuenitur indiſpoſitio non per aliquid ſubſtantiæ eorum inhærens, ſicut corporibus cœleſtibus, in quibus nihil inuenitur repugnās vltimæ pfectioni vniuerſi, niſi motus qui eſt via ad perfectionem, nec motus quilibet, ſed localis tm̄, qui non variat aliquid quod ſit intrinſecum rei, vt ſubſtātiā, aut quantitatem, aut qualitatem ſed ſolū locū, q eſt extra rē: & iō à ſubſtantia cœli ſuperioris nō oportet ꝙ aliquid remoueatur, ſed oportet ꝙ motus eius quietetur. Quietatio aut motus localis non fit p actionem alicuius cōtrarij agentis, ſed per hoc, quod motor deſiſtit à mouendo: & iō cœleſtia corpora nec per ignem nec per alicui⁹ creaturæ actionem purgabūtur: ſed ipſa eorū quietatio ſola volūtate diuina accidens, eis loco purgationis erit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod ſicut Aug dicit 20. † de Ciuitate Dei: Verba illa Pſalmi ſunt intelligenda de cœlis aërijs, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, ꝙ ſi etiam de ſuperioribus cœlis intelligantur, tunc dicuntur perire, quantum ad motum, quo nunc continuè mouentur.

li. 20 de Ci uit. ca. 16. circa med.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Petrus ſe exponit, de quibus cœlis intelligat, præmiſerat enim ante verba inducta, ꝙ cœli prius & terra per aquā perierant, qui nunc eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſeruati in diem iudicij: ergo illi cœli per ignem purgabuntur, qui prius per aquam Diluuij ſunt purgati, ſ. cœli aerei.

AD TERTIVM. dicendū, ꝙ ille labor & illa ſeruitus creaturæ, quæ corporibus cœleſtibus ſm Amb. * attribuitur, nihil eſt aliud, quam viciſſitudo motus, ratione cuius tempori ſubijciuntur, & defectus vltimæ * conflagrationis, quæ finaliter in eis erit: & ex culpa etiam dæmonum cœlum empyreum infectionem non cōtraxit, quia peccando ſtatim è cœlo expulſi ſunt.

loco nota in argum. Al. cōſummationis.

ARTICVLVS V.

324

Vtrum ignis ille alia elementa conſumet.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ ignis ille alia elementa conſumet. Quia vt dicit gl. * Bedæ, 2 Petri vltim. elementa quatuor, quibus mundus cōſiſtit, ille maximus ignis abſumet, nec cūcta in tm̄ abſumet vt nō ſint, ſed duo ex toto cōſumet, duo vero in meliorē reſtituet faciē: ergo vr̃, ꝙ ad minus duo elementa per ignem illum deſtruenda ſint totaliter.

Et gl. Bed. in medio cōmētarij ad 3. ca. 2. epiſ. Pet. & in gloſſ. ord. ibidē.

¶2 Præterea Apocalyp. 21. dicitur, Primum cœlum & prima terra abijt, & mare iam non eſt: ſed per cœlū aer intelligitur, vt Auguſtinus † dicit, mare autem eſt aquarum congregatio, ergo videtur, ꝙ illa tria elementa totaliter deſtruentur.

li. 20. de ci uit. ca. 18. tom. 5.

¶3 Præterea, * Ignis non purgat niſi ſm hoc, ꝙ alia efficiuntur materia eius: ſi ergo ignis purgat alia elementa, oportet quod eius materia efficiantur: ergo oportet quòd in naturam ignis tranſeant, & ſic à natura ſua corrumpentur.

Ar. 3. huius quaſt. in ſi. corp.

¶4 Præterea, Forma ignis eſt nobiliſſima formarum, ad quam perduci poſſit elementatis materia ſed per illam purgationem omnia in nobiliſſimum ſtatum perducentur vel mutabuntur: ergo alia elementa in ignem totaliter conuertentur.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1. Cor. 7 ſup illud: Præterit figura huius mundi Pulchritudo, nō ſubſtantia huius mundi præterit: ſed ipſo ſubſtantia elemētorum pertinet ad mundi perfectionem: ergo elemēta non conſumentur ſecundum ſuam ſubſtantiam.

¶Præterea, Illa finalis purgatio quæ fiet per ignem, reſpondebit primæ purgationi, quæ facta eſt per aquam: ſed illa non corrupit elementorum ſubſtantiā: ergo nec illa, quæ fiet per ignem, corrumpet.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ circa hanc quæſtionem eſt multiplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ omnia elementa manebunt, quantum ad materiā, omnia autem mutabuntur, quātum ad imperfectionē: ſed duo eorum retinebunt propriam formam ſubſtantialē, ſ. aer & terra: in duobus verò ſ. igne & aqua, non remanebit forma ſubſtantialis eorum, ſed mutabuntur ad formam cœli: & ſic tria elementa ſcilicet ignis, aer, & aqua, cœlum dicentur, quamuis aer retineat eandem formam ſubſtantialem, quam nunc habet, qua nunc etiā cœlum dicitur. Vnde etiā Apocalypſis vigeſimoprimo

non

non ſit mẽtio niſi de cœlo & terra. Vidi, inquit, cœlũ nouũ & terrã nouã. Sed hæc opinio eſt omnino abſurda. Repugnat n. & Philoſophiæ, ſm quã poni nõ põt, ꝙ corpora inferiora ſint in potentia ad formam cœli, cũ nec materiã habeant cõmunẽ, nec contrarietatem adinuicem; & ẽt Theologiæ, qa ſm hanc poſitionẽ nõ ſaluabitur pfectio vniuerſi, cum integritate ſuarũ partiũ duobus elementis ſublatis. Vnde p hoc qđ dr̃ cœlũ, intelligitur quintũ corpus; oĩa vero elementa intelligũtur p terrã, ſicut in Pſal. 148. Laudate Dominũ de terra; & ſequitur: Ignis, grando, nix, glacies, &c. Et ideo alij dicũt, ꝙ oĩa elementa manebunt ſm ſubſtantiam, ſed qualitates actiuæ & paſſiuæ ab eis remouebuntur. Sicut ẽt ponunt, ꝙ in corpore mixto elemẽta ſaluantur ſm ſuas formas ſubſtantiales ſine hoc quod proprias qualitates habeant, cũ ſint ad mediũ reductę; medium autem neutrũ extremorũ eſt. Et huic etiã vr̃ conſonare quod Aug dicit 20. † de Ciui. Dei Illa conflagratione mundana, elementorũ corruptibiliũ qualitates, quæ corporibus noſtris corruptibilibus congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipſa ſubſtãtia eas qualitates habebit, q̃ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur pbabile: quia cũ qualitates ꝓpriæ elementorũ ſint effectus formarũ ſubſtantialiũ, non vr̃ ꝙ formis ſubſtãtialibus manentibus, qualitates prædictæ poſſint mutari, niſi per actionem violentã ad tẽpus; ſicut in aqua calefacta videmus ꝙ ex vi ſuæ ſpeciei frigiditatẽ recuperat quã per actionẽ ignis amiſit, dũmodo ſpecies aquæ remaneat: & pterea ipſæ qualitates elementares ſunt de pfectione ſecũda elemẽtorũ, ſicut ꝓpriæ paſſiões eorũ: nec eſt probabile, ꝙ in illa finali cõſũmatione aliquid perfectionis naturalis ab elementis tollaẽ. Et ideo videtur dicendũ, ꝙ manebunt elementa, quantũ ad ſubſtãtiam & qualitates eorum ꝓprias; ſed purgabũtur ab * infectione, quã ex peccatis hominũ contraxerunt, & ab impuritate, q̃ p actionẽ & paſſionẽ mutuã in eis accidit: qa iam ceſſante motu primi mobilis, in inferioribus elementis mutua actio & paſſio eſſe non poterit; & hoc Aug. *appellat qualitates corruptibilium elementorum, ſcilicet innaturales diſpoſitiones eorum, ſecundum quas corruptioni appropinquant.

li. 20. c. 16 circa me. to. 5.

Al. imperfectione.

li. 20. de ciuitate Dei c. 16. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ ignis ille dr̃ quatuor elementa abſumere, inquãtũ ea aliquo modo purgabit: qđ aũt ſequit, ꝙ duo ex toto cõſumet, nõ eſt intelligendũ, ꝙ duo elementa ſm ſubſtantiam deſtruantur, ſed qa duo magis remouebũtur a proprietate, quã nunc habẽt; q̃ qdẽ duo à quibuſdam dicũtur eſſe ignis & aqua; quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis ſ. calore & frigore; q̃ sũt maximè corruptionis principia in alijs corporib᷒: & qa tunc non erit actio ignis & aquæ, q̃ ſunt maximè actiua, maximè immutari videbuntur à virtute, quam nunc habent. Alij vero dñt, hæc duo eſſe aerẽ & aquã, pp varios motus illorũ duorũ elemẽtorũ, quos cõſequunẽ ex motu corporũ cęleſtiũ: & qa iſti motus non erunt (ſicut fluxus & refluxus maris, & cõmotiones vẽtorũ & huiuſmodi) iõ illa elemẽta maximè mutabunẽ a ꝓprietate, quã nũc hñt.

li. 20. c. 16 in fine to. 5

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut dicit Auguſti *20. de Ciui. Dei, cum dr̃: Et mare iã nõ eſt; per mare poteſt intelligi præſens ſæculum, de quo parũ ſupra antè dixerat; dedit mare mortuos qui in eo erant: ſi tamen mare ad literam ſeferamus, tunc eſt dicẽdũ, quòd in mari duo intelliguntur, ſcilicet ſubſtantia aquarũ, & earum diſpoſitio, quantum ad ſalſedinem & cõmotiones fluctuum: & quantum ad hoc ſm, mare non remanebit; remanebit autem, quantum ad primum.

AD TERTIVM dicendũ, quod ignis ille non aget niſi vt inſtrumentum prouidentię & virtutis diuinæ: vnde non aget in alia elementa vſque ad eorũ conſumptionẽ, ſed ſolũ vſque ad purgationem: nec oportet quòd illud quod efficitur materia ignis, totaliter a ſpecie propria corrũpaẽ, ſicut patet in ferro ignito, qđ a loco ignitionis remotum, ex virtute ſpeciei remanentis ad proprium ſtatum & priſtinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ in partib᷒ elemẽtorũ nõ debet cõſiderari ſolũ qđ cõgruat alicui parti ſm ſe acceptæ; ſed ẽt qđ cõgruat ſm ordinẽ ad totũ. Dico ergo ꝙ quãuis aqua eſſet nobilior, ſi haberet formam ignis, ſimiliter terra & aer: vniuerſum tñ eſſet impfectũ, ſi tota elemẽtorũ materia formã ignis aſſumeret.

ARTICVLVS VI.

Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur. 325

Ar. 3 huius q. cor. & ar. 4 in 2. arg. Sed contra. & ad 2. idem dicitur hic in corp.

** Gloſſa ordinaria ibidem.*

AD SEXTVM ſic ꝓcediẽ, Vr̃, ꝙ nec oĩa elementa p illũ ignẽ purgabuntur, qa ignis ille (vt dictũ* ẽ) nõ aſcẽdet, niſi quãtũ aſcẽdit aqua diluuij: ſed aqua diluuij nõ puenit vſq; ad ſphærã ignis: ergo nec p vltimã purgationẽ elemẽtũ ignis purgabiẽ.

¶ 2 Præterea, Apoc. 21. dicit glo. * ſuper illud: Vidi cœlum nouũ, &c. Immutatio aeris & terræ dubitabile nõ eſt, quin p ignẽ fiet: ſed de aqua dubitaẽ, nã purgationem in ſeipſa habere creditur: ergo ad minus nõ eſt certũ, quod omnia elementa purgabuntur.

¶ 3 Præterea, Locus qui eſt perpetuæ infectionis, nũquam purgatur: ſed in inferno erit perpetua infectio: cũ ergo infernus inter elementa collocetur, videtur, ꝙ elementa non totaliter purgabuntur.

¶ 4 Præterea, Paradiſus terreſtris ĩ terra cõtineẽ: ſed ille non purgabiẽ p ignẽ, qa ẽt nec aquæ diluuij illuc aſcẽderũt, vt Beda † dicit; & habeẽ in ſecũdo Sniarũ: * ergo vr̃, ꝙ non oĩa elemẽta totaliter purgabuntur.

† habetur ĩ glo ordinaria ſup illud Gen. 2. Plantauerat aut.

** Magiſter li. 2. ſent. di. 17. §. E in fine.*

SED CONTRA, eſt glo. *ſupra inducta, † q̃ habetur 2. Petri vlt ꝙ quatuor elemẽta ignis ille abſumet.

RESPONDEO dicẽdũ, ꝙ qdam dicunt quod ignis ille aſcendet vſque ad ſummitatẽ ſpatij continẽtis quatuor elementa, vt ſic elementa totaliter purgentur & ab infectione peccati, quo ẽt ſuperiores partes elemẽtorũ ſunt infectæ (vt patet per fumũ idololatriæ ſuperiora inficientis) & ẽt a corruptione, quia elemẽta ſm oẽs partes ſui corruptibilia ſunt. Sed hæc opinio repugnat auctoritati ſcripturę qa 2. Pet. 3. dĩ, ꝙ illi cęli repoſiti ſunt igni, qui fuerunt p aquam purgati. Et Aug. † dicit 20. de Ciui. Dei ꝙ ille mũdus qui diluuio periit, igni reſeruatur. Conſtat aũt ꝙ aqua diluuij non aſcendit vſque ſummitatẽ ſpatij elementorũ, ſed ſolũ vſque ad quindecim cubitos ſuper altitudinem montiũ. Et pterea notũ eſt, ꝙ vapores eleuati a terra vel fumi, quicunq; nõ poſſunt pertranſire totã ſphęrã ignis, vt pueniant ad ſummitatẽ eius. Et ita infectio peccati non peruenit vſq; ad ſpatium pdictũ. *A corruptibilitate ẽt elementa non poſſunt purgari p ſubtractionem alicuius, qđ p ignem poſſit conſumi: ſed per ignem poterunt cõſumi impuritates elementorũ, quæ ex eorũ pmixtione proueniũt. Huiuſmodi aũt impuritates pcipuè ſunt circa terrã, vſq; ad mediũ aeris interſtitiũ: vnde vſq; ad illud ſpatiũ, ignis vltimæ conflagrationis elementa purgabit. Tantũ. n. etiã aquæ diluuij aſcenderunt, quod probabiliter æſtimari põt ex montiũ altitudine, quos determinata menſura tranſcenderant.

** Eſt gloſſa Bedæ ĩ medio cõmentarij ad 3. c. Petri.*

† In ar. præcedenti, ar. 1.

li. 20. c. 18. inter mediũ & finẽ t. 5

** Initio corpo huius.*

PRIMVM ergo concedimus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ratio dubitationis in gloſſ. * exprimitur, qa ſ aqua vim purgationis in ſe habere creditur non tñ habet vim purgationis talis, qualis futuro ſtatui cõpetit, vt ex dictis * patet

** loco citato in arg. 2.*

Ar. 2. hui᷒ q. ad 1. & ar. pc. cor.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ illa purgatio præcipuè ad hoc erit, vt quicquid ẽ imperfectionis, à ſanctorum habitatione remoueaẽ: & ideo in illa purgatione totũ qđ eſt fœdũ, ad locũ damnatorum cõgregabitur: vnde infernus non purgabitur, ſed ad ipſum deducentur totius mundi feces ſecundum illud Pſal. 74. Fex eius non eſt exinanita; bibent oẽs peccatores terræ.

AD QVARTVM dicendum, quod quamuis peccatum

catum primi hominis in terreſtri paradiſo ſit commiſſum, non tamen locus ille eſt locus peccãtiũ, ſicut nec cœlum empyreum; ex vtroque enim loco homo & diabolus ſtatim poſt peccatum ſunt eiecti, vnde locus
326 ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat ſequi.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat ſequi Aug. †enim in 20. de Ciuitate Dei, hunc ordinẽ ponit eorum, quæ in iudicio ſunt ſutura. dicens, In illo iudicio vel circa illud iudicium has res didicimus eſſe futuras, Heliam Theſbiten, fidem Iudæorũ, Antichriſtum perſequentem, Chriſtum venturum iudicaturum, mortuorum reſurrectionẽ, bonorũ malorũq; diuiſionem, mundi conflagrationẽ, eiuſdemq; renouationem. Ergo conflagratio iudicium ſequetur.

†li. 20 ca. vltimo, nõ procul à fine tom. 5.

¶ 2 Præterea, Auguſtinus* dicit in eodem libro, Iudicatis impijs, & in æternũ ignem miſſis, figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit. ergo idem quod prius.

**lib. 20. de ciuita. Dei ca. 26 ante med. to. 5.*

¶ 3 Præterea, Dominus ad iudicandũ veniẽs, aliquos viuos reperiet; vt patet ex hoc quod habetur 1. Theſſ. 4. vbi ex perſona eorũ Apoſtolus dicit: deinde nos qui viuimus, qui reſidui ſumus in aduẽtu Domini, &c. ſed hoc non eſſet ſi conflagratio mundi p̃cederet, quia p ignẽ diſſoluerentur ergo ignis ille iudicium ſequetur.

¶ 4 Præterea, Dominus dicitur iudicaturus orbẽ p ignem, & ideo conflagratio finalis videtur eſſe executio ſententiæ, vel diuini iudicij: ſed executio ſequitur iudicium: ergo ille ignis iudicium ſequetur.

SED CONTRA eſt quod dicitur in Pſalmo 96. Ignis ante ipſum præcedet.

¶ Præterea, Reſurrectio præcedet iudicium, aliàs nõ videret omnis oculus Chriſtum iudicantem: ſed mundi conflagratio reſurrectionem præcedet; ſancti.n. qui reſurgent, corpora ſpiritualia & impaſsibilia habebũt, & ita non poterunt purgari per ignem, cùm tamen in litera* dicatur ex verbis Aug † quòd per illũ ignẽ purgabitur, ſi quid in aliquibus ſit purgandum: ergo ignis ille iudicium præcedet.

**li. 4 Sen. di. 47 parag. D. in medio. †colligitur ex li. 20. de ciuit. Dei c. 16 18 & 19. tom. 5.*

RESPONDEO dicendũ, quòd illa conflagratio ſm rei veritatem, quantum ad ſui initium, iudiciũ præcedet; quod ex hoc manifeſtè colligi poteſt, quòd mortuorum reſurrectio iudiciũ præcedet; quod patet 1. Theſſ. 4. vbi dicit, quòd illi qui dormierunt, rapientur in nubibus in aera obuiam Chriſto ad iudiciũ venienti. Simul autẽ erit reſurrectio communis & corporum ſanctorũ glorificatio; ſancti enim reſurgẽtes corpora glorioſa reſument; vt patet per illud quod dicit primæ Cor. 15. Seminatur in ignobilitate ſurget ĩ gloria. Simul etiam cùm corpora Sanctorum glorificabũtur, & tota creatura ſuo modo renouabitur, vt patet p illud quod dicitur ad Ro. 8. ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ filiorũ Dei: cum autem conflagratio mundi ſit diſpoſitio ad renouationẽ prædictam: vt ex dictis* patet, manifeſtè põt colligi, quòd illa conflagratio quo ad purgationẽ mundi, iudicium præcedet: ſed quo ad aliquem actũ, qui ſcilicet eſt inuoluere malos, iudicium ſequetur.

In hoc cor. & ar. 1. & 4 huius q.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auguſtinus* non loquitur determinando ſed opinando: quod patet ex hoc quod ſequitur. † Quæ omnia quidẽ ventura eſſe credendum eſt: ſed quibus modis & quo ordine veniant, magis tunc docebit rerum experientia, q̃ nunc valet conſequi ad perfectum, hominis intelligẽtia: exiſtimo tamen eo quo à me cõmemorata ſunt ordine eſſe ventura. Ergo patet, ꝙ hæc dixit opinando.

**loco cita. †in arg. 1 li. 20 c. de ciuit. Dei, c. vlt. nõ procul à fine. tom. 5.*

Et ſimiliter dicendum AD SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendũ, quod omnes hoïes morientur & reſurgentur: ſed tamen illi dicuntur viui peperiri, qui vſque ad tempus conflagrationis viuent in corpore.

AD QVARTVM dicendum, quòd ille ignis nõ exequitur ſententiam iudicis, niſi quo ad inuolutionẽ malorum: & quantum ad hoc ſequetur iudicium. 327

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ille ignis habiturus ſit talem effectum in hominibus, qualis deſignatur.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ille ignis non habebit talem effectũ in hominibus, qualis in litera deſignatur. Illud enĩ conſumi dicitur, ꝙ in nihilum reducitur: ſed corpora impiorum non reſoluentur in nihilũ, ſed in æternum cõſeruabuntur, vt æternã pœnã ſuſtineant: ergo ignis ille non erit malis conſumptio, vt in litera* dicitur.

**li 4. Sen. diſt. 47. §. D. circa medium.*

¶ 2 Si dicatur, ꝙ conſumet malorũ corpora, inquãtũ ea reſoluet in cinerẽ: contrà, Sicut corpora malorũ, ita & bonorũ in cinerẽ reſoluentur hoc enim eſt Chriſti ſolius priuilegium, vt caro eius non videat corruptionẽ: ergo ẽt & bonis tunc repertis erit conſumptio.

¶ 3 Præterea. Infectio peccati magis abundat in elementis ſecundum quod veniunt ad compoſitionẽ humani corporis, in quo eſt corruptio fomitis, etiã quantum ad bonos; quàm in elementis extra corpus humanũ exiſtentibus: ſed elementa extra corpus humanum exiſtentia, purgabũtur pp peccati infectionẽ: ergo multo fortius oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis exiſtentia, ſiue bonorũ, ſiue malorũ & ita oportet vtrorumque corpora reſolui.

¶ 4 Præterea, Quandiu ſtatus viæ durat, elementa ſimiliter agunt in bonos & in malos: ſed adhuc durabit ſtatus huius viæ in illa conflagratione; quia poſt ſtatũ huius viæ nõ erit mors naturalis, q̃ tñ p illã conflagrationẽ cauſabit: ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & in malos; & ita non videtur, ꝙ ſit aliqua diſcretio inter eos, quantum ad effectum illius ignis ſuſcipiendum; ſicut in litera* ponitur.

**li 4. Sen. diſt. 47. §. D.*

¶ 5 Præterea, Illa cõflagratio quaſi ĩ momẽto pficietur: ſed multi inuenient viui, in qb' erũt multa purgabilia: ergo illa cõflagratio nõ ſufficiet ad eorũ purgationẽ.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ignis ille finalis conflagrationis quantũ ad hoc quod iudicium præcedet, aget, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & iterũ p virtutem naturalẽ ignis. Quantum ergo ptinet ad virtutẽ naturalẽ ipſius, ſimiliter aget in malos & bonos, qui viui reperientur, vtrorũq; corpora in cinerem reſoluendo. Inquantũ verò aget vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, diuerſimodè aget in diuerſos, quantũ ad ſenſum pœnæ. Mali enim per actionẽ ignis cruciabunt: Boni verò, in quibus nihil purgandum inuenietur, omnino nullum dolorẽ ex igne ſentiẽt, ſicut nec pueri ſenſerunt in camino ignis, Dan. 3. quãuis eorũ corpora nõ ſeruabunt integra, ſicut puerorum ſeruata fuerunt: & hoc diuina virtute fieri poterit, vt ſine doloris cruciatu reſolutionẽ corporũ patiant. Boni verò, in qb' aliqd purgãdũ reperiet ſentiẽt cruciatũ doloris ex illo igne, plus vel minùs, p meritorũ diuerſitate. Sed quãtũ ad actũ, quẽ poſt iudiciũ ille ignis habebit, in dãnatos tñt aget, qa oẽs boni habebunt corpora impaſſibilia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod conſumptio ibi* accipitur non pro annihilatione, ſed p reſolutione in cineres.

**li 4. Sen. di. 47. §. D*

AD SECVNDVM dicẽdum, ꝙ bonorũ corpora quamuis in cinerem reſoluentur p ignẽ, non tñ ex hoc dolorem ſentient ſicut nec pueri in fornace exiſtẽtes:* & quãtũ ad hoc eſt diſſimile d bonis & malis.

**Art. præc. in fine cor. & Aug li. 20 de ciuitate Dei. 18. & 19. tom. 5.*

AD TERTIVM dicendum, quòd elementa in corporibus humanis exiſtentia, purgabuntur per ignẽ etiam in corporibus electorũ, ſed hoc per diuinã virtutem fiet ſine cruciatu doloris.

AD QVARTVM dicendum quòd ignis ille nõ aget

aget tantum ſecundum naturalem elementi virtutem, ſed etiam vt diuinæ iuſtitiæ inſtrumentum.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ tres ſunt cauſæ, quare ſubito illi, qui viui reperientur, purgari poterunt. Vna eſt, quia in eis pauca purganda inuenientur cùm terroribus & perſequutionibus præcedentibus, fuerint purgati. Secunda cauſa eſt, quia & viui & voluntarii pœnã ſuſtinebunt: pęna.n.ĩ hac vita volũtariè ſuſcepta, multo plus purgat quàm pœna poſt mortem inflicta, ſicut patet in martyribus quia ſi quid purgandum in eis ĩuenit, paſſionis falce tollitur vt Aug.* dicit; cùm tamen pœna martyrii ſit breuis in comparatione ad pęnam, q̃ in purgatorio ſuſtinetur.

*in lib. de vnico baptiſmo ad Fulgentiũ c.13. to.7. et Epi. 48. ad Vincentium inter med. & finem to. 2. & refertur li. 4 ſent. di 6 §. A. in fine.

Tertia eſt, quia calor ille recuperabit in intenſione, quantum amittit in temporis *breuitate.

* Al. abreuiatione.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ignis ille inuoluet reprobos.

328 *Idẽ in ſententia habet in Glo. ord. ſup. illud. 1. Cor. 3. vniuſcuiuſq; opus.*

AD NONVM ſic proceditᷣ. Videtᷣ, ꝙ ignis ille non inuoluet reprobos, quia ſup illud Malac. 3. Purgabit filios Leui. dicit gloſſ. † duos ignes legimus futuros vnum qui purgabit electos, & ꝑcedet iudicium; alterum qui reprobos cruciabit: ſed hic eſt ignis inferni, qui malos inuoluet; primus autem eſt ignis finalis conflagrationis: ergo ignis finalis conflagrationis non erit ille qui malos inuoluet.

¶2 Præterea, Ignis ille deo obſequitᷣ in purgatione mũdi: ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis, & ꝑcipuè cum ignis ſit nobiliſſimum elementorũ: non ergo videtur, ꝙ in infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum.

¶3 Præterea, Ignis qui malos inuoluet, erit ignis ĩferni: ſed ignis ille ab initio mundi ꝑparatus eſt dãnatis: vnde Mat. 25. dicitur diſcedite maledicti in ignẽ æternũ, qui paratus eſt diabolo, &c. & Iſa. 30. Præparata eſt ab heri Topher, à Rege præparata, &c. Glo.* ab heri, i. ab initio: Tophet. i. vallis gehennæ: ſed ignis ille finalis conflagrationis nõ fuit ab initio præparatus, ſed ex concurſu mundanorum ignium gñabitᷣ: ergo ille ignis non eſt ignis inferni, qui reprobos inuoluet.

Glo. interli. ibidem.

IN CONTRARIVM eſt quod in pſal. 96. de illo igne dᷣ: inflammabit ĩ circuitu inimicos eius.

¶Præterea, Dan. 7 dᷣ, Fluuius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius. Glo.* vt peccatores traheret ĩ gehennam. Loquitᷣ aũt auctoritas de illo igne, de quo nũc eſt mentio, vt patet ꝑ quandam Gloſſ.* ibi dicit, vt malos puniat, & bonos purget: ergo ignis finalis conflagrationis in infernum cũ reprobis demergetur.

Glo interli. ibid. *Glo ĩterli. ibid ſuper illud, Thronus eius & cæt.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ tota purgatio mundi, & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabitur & ideo oportet vt mundi purgatio & innouatio, purgationi & innouationi humani generis cõgruat: humani aũt generis purgatio q̃dam erit, ꝙ mali ſegregabunt à bonis. vnde dᷣ Luc. 3. Cuius ventilabrũ in manu eius, & purgabit aream ſuam. & congregabit triticum* (id eſt electos) in horreum ſuum, paleas aũt ideſt reprobos, comburet igne inextinguibili. vnde & ita erit de purgatione mundi, ꝙ quicquid erit turpe & fœdum, in infernum cum reprobis mittetur, quicquid verò pulchrum & nobile, reſeruabit in ſuperioribus ad gloriam electorum, & ita ẽt erit de illo igne conflagrationis, ſicut dicit Baſilius † ſuper illud pſalm 28. vox domini intercidentis flammam ignis, quia quo ad caliditatem vſtiuum, & quantum ad id quod in igne groſſum reperietur,* deſcendet ad inferos, ad pœnam damnatorum: quod verò eſt ibi ſubtile & lucidum, remanebit ſuperius ad gloriam electorum.

Glo. inter. ibidem.

† Baſil. us in Pſa 28.

Aliàs mittetur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ignis qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicant: conuenit n. vt cum homo ſit pars mundi, eodem igne purgetᷣ hõ & mundus. Dñr aũt duo ignes, qui purgabit bonos & cruciabit malos, & quantum ad officiũ, & aliquo mõ quantũ ad ſubſtantiã: quia non tota ſubſtantia ignis purgãtis ĩ iſernũ detrudetur: vt dictum eſt.*

In ſine corporis huius a. ti.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in hoc ille ignis remunerabitur, ꝙ illud quod eſt groſſum in eo, ſeparabitur ab ipſo, & in infernum retrudetur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſicut gloria electorũ poſt iudiciũ erit maior q̃ ante, ita & pęna reproborũ & iõ ſicut claritas ſuperiori creaturæ addet ad augmentandam gloriam electorũ, ita ẽt quicquid eſt turpe in creaturis retrudetᷣ in infernum ad augmentandã miſeriã damnatorũ, & ita igni damnatorũ ab initio pręparato in inferno, non eſt inconueniens, ſi alter ignis adiũgatᷣ.

QVAESTIO LXXV.

De reſurrectione in tres articulos diuiſa.

POST hæc conſiderandũ ẽ de circunſtãtib', & cõcomitãtib' reſurrectionẽ: Quorũ prima conſideratio ẽ de ipſa reſurrectione Secũda de eius cã. Tertia de eius tempore & modo. Quarta de ipſius termino à quo. Quinta de conditionibus reſurgentium.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primo, vtrum corporum reſurrectio ſit futura.

¶Secundo vtrum ſit omnium generaliter.

¶Tertio, vtrum naturalis vel miraculoſa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum corporum reſurrectio ſit futura.

329 *Th. 4 diſt. 43. q. vnica, ar. 1. q. 1. & ſeq.*

AD PRIMVM ſic ꝑcedit. videtᷣ, ꝙ corporũ reſurrectio nõ ſit futura. I ob. 24. Hõ cũ dormierit nõ reſurget. donec atteratᷣ cœlũ: ſed cœlũ nunq̃ attereᷣ, quia terra de qua minus vᷣ in æternum ſtat, vt patet Eccleſ. 1. ergo homo mortuus nũquam reſurget.

¶2 Præterea, dñs Matt. 22. probat reſurrectionem per auctoritatem illam,* Ego ſum deus Abraham & deus Iſaac, & deus Iacob, quia non eſt deus mortuorum, ſed viuentiũ: ſed conſtat, quod qñ verba illa dicebantur, Abraham Iſaac, & Iacob non viuebant corpore, ſed ſolũ anima, ergo reſurrectio nõ erit corporũ, ſed ſolũ aĩarũ.

Exod 3.

¶3 Præterea, Apoſtolus 1. Corin 15. videtur probare reſurrectionem ex remuneratione laborũ, quos in hac vita ſuſtinent ſancti: quia qui ſi in hac vita tantũ confidentes eſſent miſerabiliores eſſent oĩbus hoĩbus, Sed ſufficiens remuneratio oĩũ laborũ hoĩs, põt eſſe in aĩa tm̃ non. n. oportet, ꝙ inſtrumentũ ſimul cum operante remuneretᷣ: corpus aũt inſtrumentũ aĩmę ẽ: vñ ẽt in Purgatorio, vbi animę puniũtᷣ ꝓ his q̃ geſſerunt in corpore, anima ſine corpore punitur. Ergo nõ oportet ponere reſurrectionem corporum, ſed ſufficit ponere reſurrectionem animarum, q̃ eſt, dum transferuntur de morte culpæ & miſerię in vitam gratiæ & gloriæ.

¶4 Præterea, Vltimũ rei eſt ꝑfectiſſimũ in re, quia ꝑ illud attingit finẽ ſuũ: ſed ꝑfectiſſimus ſtatus animæ ẽ, vt ſit à corpore ſeparata, quia in hoc ſtatu cõformior ẽ Deo & angelis, & magis pura, quaſi ſeparata ab oĩ extranea natura ergo ſeparatio à corpore eſt vltimus ſtatus eius & ita ex hoc ſtatu non redit ad corpus ſicut nec ex viro ſit puer.

¶5 Præterea, Mors corporalis in pœnam homini eſt inducta pro prima præuaricatione, vt patet Geneſ. 2. ſicut & mors ſpũalis, quæ eſt ſeparatio animæ à Deo, eſt inflicta homini pro peccato mortali: ſed de morte ſpirituali nunquam redit, homo ad vitam poſt ſententiam damnationis acceptam, ergo nec de morte corporali ad vitam corporalem erit regreſſus, & ſic reſurrectio non erit.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iob 19 Scio ꝙ Redẽptor meus viuit. & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſum circundabor pelle mea, &c. ergo reſurrectio corporum erit.

¶Præterea, donum Chriſti eſt maius, quàm peccatum Adæ, vt patet Rom. 5. ſed mors per peccatũ introducta eſt,

eſt quia ſi peccatum non fuiſſet mors nulla eſſet ergo p donũ Chriſti, à morte reparabitur ad vitam,

vide amb. in l. de fide reſurrectis n. 1 10. 3. et l. 5. Hexameron. ca. 33. to. 4 et in li. de bono mortis c. 4. to. 5. & i tractatu de prima interpel. c. 7. to. 4. & ſuper 1. Cor. 15. tom. 5.

Præterea. Membra debent eē capiti cõformia, ſed caput noſtrũ viuit, & in æternũ viuet i corpore, & aīa, qa Xp̃s reſurgens ex mortuis, iam non morĩ, vt patet Ro. 6. ergo & hoīes q ſunt eius membra, viuent in corpore & anima, & ſic oportet carnis reſurrectionem eſſe.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſcḋm diuerſas ſnĩas de vltimo fine hoīs diuerſificatæ ſunt ſnĩæ ponentiũ, vel negantium reſurrectionem. Vltimus.n. finis hoīs, quem omnes hoīes naturaliter deſiderant, eſt beatitudo, ad quam qdem hoīem pertingere in hac vita, qdam poſuerunt: vnde nõ cogebantur ponere aliam vitã poſt iſtam, in qua homo ſuam vltimam perfectionem conſequeretur, & ſic reſurrectionẽ negabant. Et hanc opinionẽ ſatis probabiliter ex ludit varietas fortunæ & īfirmitas humani corporis, ſcientiæ & virtutis īperfectio & inſtabilitas, quibus oībus beatitudinis perfectio impeditur vt Auguſt † proſequitur in fine de Ciuit. Dei. Et ideo alij poſuerunt aliam vitã eſſe poſt hanc, ī qua homo tantum ſecundum animam viuebat poſt mortẽ: & hãc vitam ponebant ſufficere ad naturale deſideriũ implēdũ de beatitudine conſequendam: vnde Porphyrius dicebat; vt Auguſtinus † dicit in libro de Ciuit. Dei: vt beata ſit anima, corpus omne eſſe fugiendum: vnde tales reſurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuerſos diuerſa erant falſa fundamenta. Quidam. n. hæretici poſuerunt omnia corporalia eſſe à malo principio, ſpũalia verò, à bono: & ſecundum hoc oportebat, ꝙ aīa ſummè perfecta nõ eſſet niſi à corpore ſeparata, per quod à ſuo principio diſtrahitur, cuius participatio ipſam beatam facit, & ideo oēs hæreticorum ſectæ q ponunt à diabolo corporalia eſſe creata vel formata, negant corporum reſurrectionem. Huius aũt fundamenti falſitas in principio 2 lib. oſtenſa eſt.* Quidam verò poſuerunt totam hoīs naturam in aīa conſiſtere, ita vt aīa corpore vteretur ſicut inſtrumento, aut ſicut nauta naui: vnde ſecundũ hanc opinionẽ ſequitur, ꝙ ſola anima beatificata homo naturali deſiderio beatitudinis nõ fruſtraretur, & ſic nõ oportet ponere reſurrectionem. Sed hoc fundamentum ſufficienter philoſophus* in 2. de Ani. deſtruit, oſtendens aīam corpori, ſicut formã materiæ, vniri, & ſic patet ꝙ ſi in hac vita, hõ nõ pt̃ eē btũs, neceſſe eſt reſurrectionẽ ponere.

† li. 22 c. vlti & li. 13. c. 3. to. 5.

vide amb. li 1. de fide Orthod. c. 3 tom. 2.

† li. 22. ca. 26. tom. 5.

** Tho. in 2 Sent. di. 1. q. 1. ar. 1. in fine cor.*

** Ariſ. circa principium, lib. 2. de ani.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ cælum nunquã atteret, quantum ad ſubſtantiam, ſed atteretur quantũ ad effectum virtutis, per quam mouet ad generationẽ, & corruptionẽ inferiorum, ratione cuius dicit Apoſtolus. 1. Cor. 7. Præterit figura huius mundi.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ anima Abraham, non eſt, propriè loquendo, ipſe Abraham; ſed eſt pars eius, & ſic de alijs. Vnde vita animæ Abrahæ non ſufficeret ad hoc quod Abraham ſit viuens, vel quod Deus Abraham ſit deus viuentis ſed exigitur vita totius coniuncti, ſ. animæ & corporis, quæ quidem vita quamuis non eſſet actu, qñ verba proponebantr, erat tñ in ordine vtriuſq; partis ad reſurrectionẽ: vnde dñs per verba illa ſubtiliſſimè & efficaciter reſurrectionem probat.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ aīa non comparatur ad corpus ſolũ, vt operans ad inſtrumentũ quo, operatur, ſed ēt vt forma ad materiã, vnde operatio eſt coniuncti & non tm̃ animæ, vt patet per philoſ. † in 1. de Ani. Et quia operanti debetur operis merces oportet, ꝙ ipſe homo compoſitus ex anima & corpore, operis ſui mercedem accipiat. Venialia aũt ſicut dñr peccata, qua ſi diſpoſitiones ad peccandum, non quod ſimpliciter habeant & perfectè rationem peccati; ita pœna, quæ eis redditur in Purgatorio, non eſt ſimpliciter retributio, ſed magis purgatio quædam, quæ ſeorſum fit in corpore, per mortem & incinerationem, & in anima, per purgatorij ignem.

† Ariſto. li. 1. de anima, textu 64. & 66.

AD QVARTVM dicendũ, quòd, cæteris parib⁹, perfectior ē ſtatus animæ in corpore, quã extra corpus, quia eſt pars totius compoſiti, & oīs pars integralis, materialis eſt reſpectu totius & quãuis ſit Deo conformior ſecundũ quid, non tamen ſimpliciter, tunc.n. ſimpliciter loquendo, eſt aliquid maximè Deo conforme, quando hēt quicquid ſuæ naturæ conditio requirit, quia tũc perfectionẽ diuinam maximè imitatur: vnde cor animalis magis eſt conforme Deo immobili, quando mouetur, quam quando quieſcit, quia perfectio cordis eſt in moueri & eius quies eſt eius deſtructio.

AD QVINTVM dicendũ, quod mors corporalis introducta eſt per peccatũ Adæ, quod eſt morte xp̃i deletum; vnde pœna illa non manet in æternũ: ſed peccatũ mortale quod mortẽ æternam per impœnitentiã inducit, vltra nõ expiabitur: & ideo mors illa æterna erit.

ARTICVLVS II. 330

Vtrum reſurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur, ꝙ reſurrectio non erit oīum generaliter; In Pſa n. 1. dr̃. Non reſurgẽt impij in iudicio: ſed reſurrectio non erit hominum niſi tempore iudicij vniuerſalis: ergo impij nullo modo reſurgent.

¶2 Præterea, dan. 12. dr̃: Multi de his qui dormiũt in terræ puluere, euigilabũt: ſed hæc loquutio quandam particulationem importat: ergo non oēs reſurgent.

¶3 Præterea, per reſurrectionem homines conformãtur Chriſto reſurgenti. Vnde 1. Cor 14. concludit Apoſtolus: Quod ſi xp̃s reſurrexit, & nos reſurgemus: ſed illi ſoli debent xp̃o reſurgenti conformari, qui imaginẽ ipſius portauerunt: quod eſt ſolum bonorum, ergo ipſi ſoli reſurgent.

¶4 Præterea, Pœna non dimittitur niſi ablata culpa: ſed mors corporalis eſt pena peccati originalis. ergo cũ non omnibus ſit dimiſſum originale peccatũ, non omnes reſurgent.

¶5 Præterea: Sicut per gratiam xp̃i renaſcimur, ita per gratiam eius reſurgemus: ſed illi qui in maternis vteris moriuntur, nunquam poterunt renaſci: ergo nec reſurgere poterunt, & ſic omnes reſurgent.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̃ Io. 5. Oēs qui in monumentis ſunt, audient vocem filij dei, & * qui audierint, viuent. ego omnes reſurgent.

habetur eodem c. paulo ante prædicta verba.

¶Præterea. Primæ Cor. 5. dicitur. Omnes quidem reſurgemus &c.

¶Præterea, Reſurrectio ad hoc neceſſaria eſt, vt reſurgẽtes recipiant pro meritis pœnam vel p̃miũ: ſed omnibus debetur vel pœna vel p̃miũ, ꝑ merito ꝓprio, ſicut adultis: vel alieno, ſicut paruulis: ergo oēs reſurgent.

RESPONDEO dicendũ, quòd ea, quorũ ratio ſumitur ex natura ſpeciei, oportet ſimiliter inueniri in oībus, qua ſunt eiuſdem ſpẽi: talis autẽ eſt reſurrectio. Hæc.n. eſt rõ (vt ex dictis * patet) quòd aīa in perfectione vltima ſpẽi humanæ eſſe non poteſt à corpore ſeparata: vnde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore ſeparata: & ideo neceſſe eſt ſicut vnum, ita & omnes reſurgere.

ar. præced.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ loquitur de ſpũali reſurrectione, qua impij non reſurgent in iudicio diſcuſſionis conſcientiæ, vt Gloſſ.* exponit: vel loquitur de impijs, qui ſunt animo infideles, qui non reſurgent vt iudicentur: iam enim iudicati ſunt.

Ex glo. ordinaria.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ Augu. † exponit multi, omnes, & hic modus loquendi inuenitur in ſacra Scriptura, vel particulatio poteſt intelligi quãtum ad pueros damnatos in limbo, q quamuis reſurgent. nõ proprie dicuntur euigilare, cum nec ſenſum pœnæ nec gloriæ habituri ſint; vigilia.n eſt ſolutio ſenſus.

li. 20. de ciuit. Dei c. 23. à med. tom. 5.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ omnes tam boni quàm mali conformanſ Chriſto, viuendo in iſta vita, I his quæ ad naturam ſpẽi pertinent; non autem in his, quæ pertinent ad gratiam: & ideo omnes ei cõformabũtur

tur in reparatione vitæ naturalis; non autem in ſimilitudine gloriæ, ſed ſoli boni.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ mortem quæ eſt pœna originalis peccati, qui in originali deceſſerunt, exoluerunt moriendo: vnde nõ obſtante originali culpa, poſſunt à morte reſurgere: pœna enim originalis peccati magis eſt mori, quàm morte detineri.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ renaſcimur ꝑ gratiã Chriſti nobis datã, ſed reſurgimus ꝑ gratiã Chriſti, qua factũ eſt, vt naturã noſtrã ſuſciperẽt; qa ex hoc ei in naturalibus cõformamur: vnde illi, q ĩ maternis vteris decedũt, quãuis renati nõ fuerint ꝑ ſuſceptionẽ gratiæ, tñ reſurgent ꝑp cõformitatẽ naturæ ad ipſum, quã conſequuti ſunt, ad perfectionem humanæ ſpeciei pertingentes.

331

ARTICVLVS III.

Vtrum reſurrectio ſit naturalis.

li. 3 ca. 14. paulò ante medium. AD TERTIVM ſic procedit. Videtur, ꝙ reſurrectio ſit naturalis: quia ſicut dicit Damaſ.† 3. lib. quod cõmuniter in omnibus cõſpicit, illud naturã deſignat in ijs quę ſub ipſo ſunt indiuiduis: ſed reſurrectio cõiter in oĩbus inuenitur: ergo eſt naturalis.

li. 14. c. 30. ante mediũ ¶ 2 Præterea, Gregorius* dicit 14. Moralium. Qui reſurrectionis fidẽ ex obedientia nõ tenent, certe hãc ex ratione tenere debuerant. Quid. n. quotidie niſi reſurrectionẽ noſtrã in elementis ſuis mundus imitatur? & ponit exemplum de luce, quæ quaſi moriendo oculis ſubtrahitur, & rurſus quaſi viuẽdo reuocatur, vel reſurgendo: & de arbuſtis quæ viriditatẽ amittunt, & rurſus quaſi reſurgentia reparantur: & de ſeminibus quæ putreſcentia moriuntur, & rurſus germinando quodãmodo reſurgunt: quod etiã exemplũ Apoſtolus ponit 1. Cor. 15. Sed nihil põt ex naturalibus operibus ratione cognoſci niſi naturale. Ergo reſurrectio erit naturalis.

¶ 3 Præterea, Illa quæ ſunt pręter naturam, non multo tempore manent, quia ſunt quaſi violenta: ſed vita quæ per reſurrectionem ſeparabitur, in æternum manebit: ergo reſurrectio erit naturalis.

Aliàs, ꝑpagatio. ¶ 4 Præterea, Illud ad quod tota naturæ * expectatio intendit, maximè videtur eſſe naturale: ſed reſurrectio & glorificatio ſanctorũ eſt huiuſmodi, vt patet Rom. 8. ergo reſurrectio erit naturalis.

¶ 5 Præterea, Reſurrectio eſt mot' qdã ad ꝑpetuã cõiũctionẽ aĩæ & corporis: ſed mot' eſt naturalis q terminat ad qetẽ naturalẽ; vt patet ĩ † 5. Phyſic. Perpetua aũt cõiunctio aĩę & corporis erit naturalis, qa cum aĩa ſit ꝓprius* motor corporis, habet ſibi corp' ꝓportionatũ, & ita in ꝑpetuũ eſt † ſimiliter viuificabile ab ipſa, ſicut ipſa in perpetuũ viuit: ergo reſurrectio erit naturalis.

Ariſtoteles lib. 5. Phyſicorum, textu 59. **Al. actus* *†Al. naturaliter.*

SED CONTRA, A priuatione in habitũ nõ fit regreſſus ſm naturã: ſed mors eſt priuatio vitę: ergo reſurrectio, ꝑ quã eſt redit' à morte ad vitã, nõ eſt naturalis.

¶ Præterea, Ea q̃ ſunt vnius ſpeciei, vnũ habẽt determinatũ modum originis: vnde animalia q̃ generant ex putrefactione, & ex ſemine nũquã ſunt eiuſdẽ ſpeciei, vt dicit Commentator in octauo Phyſic. Sed naturalis mod', quo homo orit, eſt generatio eius ex ſimili ĩ ſpecie; q̃ nõ erit in reſurrectione. Ergo nõ erit naturalis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ motus ſiue actio aliqua ſe habet ad naturã tripliciter. Eſt. n. aliqs mot' ſiue actio, cuius natura nec eſt principium nec terminus, & talis motus qñq; eſt à principio ſupra naturã; vt patet de glorificatione corporis: qñq; autẽ à principio alio quocunque, ſicut patet de motu violento lapidis ſurſum, q terminat ad quietẽ violentam. Eſt etiã aliqs motus, cuius principiũ & terminus eſt natura, vt patet in motu lapidis deorſum. Eſt & aliquis alius motus, cuius terminus eſt natura, ſed nõ principiũ; ſed qñq; aliqd ſupra naturã, ſicut patet in illuminatione cæci, qa viſus naturalis eſt, ſed illuminationis principiũ eſt ſupra naturã; qñq; autẽ, aliquid aliud: vt patet in acceleratione florũ vel fructuum per artificium facta. Quòd autẽ principium ſit natura, & nõ terminus, eſſe nõ poteſt, qa principia naturalia ſunt ad determinatos effectus definita, vltra quos ſe extendere non poſſunt. Operatio ergo vel motus primo modo ſe habens ad naturã, nullo modo põt dici naturalis, ſed vel eſt miraculoſa, ſi ſit à principio ſupra naturã; vel violenta, ſi ſit ab alio quocunq; principio. Operatio autẽ vel motus ſecũdo modo ſe habẽs ad naturã, eſt ſimpliciter naturalis. Sed operatio quæ tertio modo ſe habet ad naturã, nõ põt dici ſimpliciter naturalis, ſed ſecundũ quid, inquantũ ſcilicet perducit ad id, quod ſecundũ naturã eſt: ſed vel dr̃ miraculoſa, vel artificialis, vel violenta. Naturale. n. propriè dicit quod ſecundum naturam eſt: ſecundum naturam autẽ eſſe dicitur habens naturam, & quæ conſequuntur naturam, vt patet in 2*. Phyſic. Vnde motus ſimpliciter loquendo, non poteſt dici naturalis, niſi eius principium ſit natura: reſurrectionis autẽ principiũ natura eſſe nõ põt, quãuis ad vitã naturæ reſurrectio terminetur. Natura. n. eſt principiũ motus in eo, in quo eſt vel actiuum, vt patet in motu leuium & grauiũ, & alterationibus naturalibus animaliũ; vel paſſiuũ, vt patet in generatione ſimpliciũ corporũ. Paſſiuum autẽ principiũ naturalis generationis eſt potẽtia paſſiua naturalis, quæ ſemper habet aliquã potentiã actiuã, ſibi reſpõdentẽ in natura, vt dr̃ in 9. Metaphy.* Nec differt quãtum ad hoc, ſiue reſpondeat paſſiuo principio actiuũ principium in natura reſpectu vltimæ perfectionis, ſcilicet formæ; ſiue reſpectu diſpoſitionis, quæ eſt neceſſitas ad formã vltimã; ſicut eſt in generatione hominis ſecũdũ poſitionẽ fidei, vel etiam de omnibus aliis, ſecundũ opinionẽ Platonis & Auicennæ. Nullũ autem principium actiuum reſurrectionis eſt in natura; neq; reſpectu cõiunctionis animæ ad corpus; neq; reſpectu diſpoſitionis, quæ eſt neceſſitas ad talẽ coniunctionẽ, qa talis diſpoſitio nõ poteſt à natura induci, niſi determinato modo per viam generationis ex ſemine. Vnde & ſi ponatur eſſe etiã aliqua potentia paſſiua ex parte corporis, ſeu etiã inclinatio quæcunq; ad animæ cõiunctionẽ: non eſt talis ꝙ ſufficiat ad rationẽ motus naturalis: vnde reſurrectio, ſimpliciter loquẽdo eſt miraculoſa nõ naturalis niſi ſecundũ quid, vt ex dictis* patet.

Aug. tract. 91. ſup Ioannẽ to. 9. **Ariſt li. 2. textu 5.* *Ariſtoteles lib. 9. Meta. ca. 10.* *Incorp. ar.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Damaſ.† loquit de illis quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis ex principiis naturæ cauſatis. Non. n. ſi diuina operatione oẽs homines dealbarentur, vel in vno loco cõgregarentur (ſicut tempore diluuij factum eſt) propter hoc albedo eſſet proprietas naturalis hominis, vel eſſe in tali loco.

† loco citato in arg. 1.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ex rebus naturalibus non cognoſcitur aliquid nõ naturale, ratione demonſtrante, ſed ratione perſuadẽte poteſt cognoſci aliquid ſupra naturã, quia eorũ quæ ſupra naturã ſunt, ea quæ ſunt in natura, aliquã ſimilitudinẽ repræſentant; ſicut vnio animæ & corporis repræſentat animæ vnionẽ ad Deum per gloriam fruitionis, vt Magiſter dicit: & ſimili modo exempla quæ Apoſtolus & Gregorius * inducunt, fidei reſurrectionis perſuaſiuè adminiculantur.

**loco citato in arg 2.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ illa ratio procedit de operatione illa, quæ terminatur ad id, quod nõ eſt per naturam, ſed naturæ contrarium; hoc autem non eſt in reſurrectione: & ideo non eſt ad propoſitum.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ tota operatio naturæ eſt ſub operatione diuina, ſicut operatio inferioris artis ſub operatione ſuperioris. Vnde ſicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquẽ finẽ ad quẽ nõ ꝑuenit niſi operatione artis ſuperioris inducẽtis formã, vel vtẽtis artificio facto: ita ad vltimũ finẽ ad quẽ tota naturæ expectatio intẽdit, nõ poteſt ꝑueniri operatione naturæ, & propter hoc cõſequutio ei' nõ eſt naturalis.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ quamuis non poſſit eſſe motus naturalis, qui terminatur ad quietem violentam: tamen poteſt eſſe motus nõ naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem, vt ex dictis patet*. *Incorp. ar.*

QVAE-

QVAESTIO LXXVI.

De cauſa reſurrectionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de cauſa noſtræ reſurrectionis.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, vtrum reſurrectio Chriſti ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

Secundo, vtrum vox tubæ.

Tertio, vtrum angeli.

ARTICVLVS PRIMVS.

332 *Vtrum Chriſti reſurrectio ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.*

Tho. 4 di. 43. q. 1. ar. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſti reſurrectio non ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Poſita enim cauſa, ponitur effectus: ſed poſita reſurrectione Chriſti, non eſt ſequuta ſtatim reſurrectio aliorum mortuorum: ergo reſurrectio eius non eſt cauſa noſtræ reſurrectionis.

Præterea, Effectus non poteſt eſſe, niſi cauſa præceſſerit: ſed reſurrectio mortuorum eſſet, etiam ſi Chriſtus non reſurrexiſſet; erat enim alius modus poſſibilis Deo, vt hominem liberaret: ergo reſurrectio Chriſti non eſt cauſa noſtræ reſurrectionis.

Aug. li. 13 de Trin. c. 10. tom. 3. & lib. 3. Sent. diſt. 20. i prin.

3 Præterea. Idem eſt factiuum vnius in tota ſpecie vna: ſed reſurrectio erit omnibus hominibus communis: cùm ergo reſurrectio Chriſti nõ ſit cauſa ſuiipſius, non erit cauſa aliorum reſurrectionis.

4 Præterea, In effectu relinquitur aliqd de ſimilitudine cauſæ: ſed reſurrectio ad minus quorundã, ſcilicet malorũ, nõ habet aliqd ſimile reſurrectioni Chriſti: ergo reſurrectio illorũ, nõ erit cauſa reſurrectio Chriſti.

SED CONTRA, Illud quod eſt primum in quolibet genere, eſt cauſa eorũ quæ ſunt poſt, vt patet in 2.* Metaph. ſed Chriſtus ratione ſuæ reſurrectionis corporalis dicitur primitiæ dormientium, 1. Cor. 15. & primogenitus mortuorum, Apoc. 1. ergo ſua reſurrectio eſt cauſa reſurrectionis aliorum.

**Ariſt. li. 2 metaph. tex. 4. & vide in 3. parte q. 56. ar. 1.*

Præterea, Reſurrectio Chriſti magis conuenit cum noſtra reſurrectione corporali, quàm cũ reſurrectione ſpirituali, quæ eſt per iuſtificationẽ: ſed reſurrectio Chriſti eſt cauſa iuſtificationis noſtræ, vt patet Romanorum 4. Reſurrexit propter iuſtificationẽ noſtram: ergo reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis corporalis.

li. 3. Sent. d. 18. 19. §. G.

RESPONDEO dicendũ, quòd † Chriſtus ratione humanæ naturæ dr̃ Dei & hominum mediator: vnde diuina dona à Deo in homines mediante Chriſti humanitate* proueniunt. Sicut autẽ à morte ſpirituali liberari non poſſumus, niſi per donũ gratiæ diuinitus datũ; ita nec à morte corporali, niſi per reſurrectionẽ diuina virtute factã: & ideo ſicut Chriſtus ſecundũ humanã naturã primitias gratiæ ſuſcepit diuinitus, & eius gratia eſt cauſa noſtræ gratiæ, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiã pro gratia, Ioannis primo: ita in Chriſto inchoata eſt reſurrectio, & ſua reſurrectio cauſa eſt noſtræ reſurrectionis. vt ſic Chriſtus inquantũ eſt Deus, ſit prima cauſa noſtræ reſurrectionis, quaſi æquiuoca: ſed inquantũ eſt Deus & homo reſurgens, eſt cauſa proxima & quaſi vniuoca noſtræ reſurrectionis. Cauſa autẽ vniuoca agens, producit effectũ in ſimilitudinẽ formæ ſuæ: vnde non ſolum eſt cauſa efficiens, ſed exẽplaris reſpectu iſtius effectus. Hoc aũt cõtingit dupliciter. Quãdoque n. ipſa forma, per quã attẽdit ſimilitudo agẽtis ad effectũ, eſt directè principium actionis, qua producit ille effectus, ſicut calor in igne calefaciẽte. Quãq; autẽ illius actionis, qua producit effectus, non eſt principiũ primò & per ſe ipſa forma, ſecundũ quã attẽdit ſimilitudo, ſed principia illius formæ. ſicut ſi homo albus generet hominẽ albũ, ipſa albedo generantis non eſt principiũ actiuæ generationis: & tñ albedo generãtis dr̃ cauſa albedinis generati, quia principia albedinis in generãte ſunt principia* generationis, facientia albedinẽ in generato. Et per hũc modũ reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis: quia illud idẽ quod fecit reſurrectionẽ Chriſti, quod eſt cauſa efficiẽs vniuoca noſtræ reſurrectionis, ad noſtrã reſurrectionẽ agit, ſcilicet virtus diuinitatis ipſius Chriſti, quæ ſibi & patri cõmunis eſt. Vnde dr̃ Rom. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra. Sed ipſa reſurrectio Chriſti virtute diuinitatis adiunctæ, eſt cauſa, quaſi inſtrumẽtalis reſurrectionis noſtræ. Operationes enim diuinæ agebant mediãte carne Chriſti, quaſi quodã organo, ſicut ponit exẽplũ Damaſc*. in 3. lib. de tactu corporali, quo mũdauit leproſũ, Matthæi octauo.

Al. perueniunt.

**Al. generatiua,*

Dam. li. 3. cap. 15.

AD TERTIVM ergo dicẽdũ, quòd cauſa ſufficiens ſtatim producit effectũ ſuũ, ad quẽ immediatè ordinat, nõ autẽ effectũ ad quẽ ordinat mediãte alio, quãtuncunq; ſit ſufficiẽs; ſicut calor quantumcunq; ſit intenſus, nõ ſtatim in primo inſtãti cauſat calorẽ, ſed ſtatim incipit mouere ad calorem, quia calor eſt effectus eius mediãte motu: reſurrectio autẽ Chriſti dr̃ cauſa noſtræ reſurrectionis, nõ quia ipſa agat immediatè reſurrectionem noſtrã; ſed mediante principio ſuo, ſcilicet diuina virtute, quæ noſtrã reſurrectionẽ faciet ad ſimilitudinẽ reſurrectionis Chriſti. Virt⁹ autẽ diuina operat mediãte voluntate, quæ eſt propinquiſſima effectui: vnde nõ oportet, quòd ſtatim reſurrectione Chriſti facta, noſtra reſurrectio ſit ſequuta: ſed tũc ſequat quãdo volũtas Dei ordinauit.

AD SECVNDVM dicẽdũ, quòd virtus diuina nõ alligatur aliquibus cauſis ſecũdis, quin effectus illarũ poſſet immediatè vel aliis cauſis mediantibus producere: ſicut poſſet generationem corporum inferiorum cauſare, etiam motu cœli non exiſtente; & tñ ſecundum ordinem quẽ in rebus ſtatuit, motus cæli eſt cauſa generationis inferiorũ corporum. Similiter etiã ſecundum ordinem, quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Potuit tñ alium modum præfigere, & tunc eſſet alia cauſa noſtræ reſurrectionis, qualem Deus ordinaſſet.

AD TERVIVM dicẽdum, quòd ratio illa procedit, quãdo omnia quæ ſunt in vna ſpecie, habent eundẽ ordinem ad cauſam primã illius effectus, quæ eſt inducẽdus in totã illã ſpeciem. Sic autẽ nõ eſt in propoſito, quia humanitas Chriſti propinquior eſt diuinitati, cuius virtus eſt prima cauſa reſurrectionis: quàm humanitas aliorũ. Vnde reſurrectio Chriſti cauſat à diuinitate immediatè, ſed reſurrectio aliorũ mediãte Chriſto homine reſurgẽte.

AD QVARTVM dicendum, quòd reſurrectio omniũ hominũ habebit aliqd de ſimilitudine reſurrectionis Chriſti, quod. ſ. ptinet ad vitã naturæ, ſecundũ quã oẽs Chriſto fuerunt cõformes; & ideo oẽs reſurgẽt in vitã immortalẽ: ſed in ſanctis qui fuerunt Chriſto conformes per gratiã, erit cõformitas quantũ ad ea, quæ ſunt gloriæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum vox tubæ ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. 333

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd vox tubæ non ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Dicit enim Damaſc*. Crede reſurrectionẽ futurã diuina voluntate, diuina virtute & nutu: ergo cùm hæc ſint ſufficiens cauſa reſurrectionis noſtræ, non oportet ponere cauſam eius vocem tubæ.

li. 4 orthodoſi. ca. vlt. non longè à fine.

2 Præterea, Fruſtrà vox emittit ad eũ, qui audire non põt; ſed mortui nõ habebũt auditũ: ergo non eſt cõueniens, quòd vox aliqua formetur ad eos reſuſcitandum.

3 Præterea, Si vox aliqua ſit cauſa reſurrectionis: hoc nõ erit niſi ſit per virtutẽ voci diuinitus datã: vñ ſuper illud Pſal. 67. Dabit voci ſuæ vocem virtutis, dicit Gloſſ.* Reſuſcitandi corpora. Sed ex quo potẽtia data eſt alicui, quãuis miraculoſè detur, tñ actus, qui ſequit, eſt naturalis: ſicut patet in cæco nato, miraculoſè illuminato, qui poſtea naturaliter videt. Ergo ſi vox illa eſſet cã reſurrectionis, reſurrectio eẽt naturalis; quod falſũ eſt*.

Glo. ord. ſup Pſal. 67. ibid. ex Caſſiodoro.

Quæſt. præce. art. 3.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1. Theſſal. 4. Ipſe Dominus

Dominus

Dominus in tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent.

¶ Præterea, Io. 5. dicitur, Qui in monumentis ſunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera* patet: ergo, &c. *lib. 4. ſent. di. 43. §. B*

RESPONDEO dicendum, ꝙ cauſam & effectum oportet aliquo modo coniungi: quia mouens & motũ, faciens & factũ ſunt ſimul: vt patet in octauo* Phyſic. *li. 8 tex. 32* Chriſtus autem reſurgens eſt cauſa vniuoca noſtrę reſurrectionis; vnde oportet, ꝙ in reſurrectione corporũ, cõmuni aliquo ſigno corporali dato, Chriſtus reſurrectionẽ operetur; quod quidẽ ſignum (vt quidã dicunt) erit ad literã, vox Chriſti reſurrectionem imperantis: ſicut imperauit mari, & ceſſauit tempeſtas, Matth. 8. Quidã verò dicunt, ꝙ hoc ſignũ nihil aliud erit, ꝗ ipſa repræſentatio euidens filij Dei in mũdo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret vſque in Occidentẽ, ita erit & aduentus Filij hominis: & innituntur auctoritati Gregorij dicentis, ꝙ tubã ſonare, nihil aliud eſt, ꝗ huic mundo, vt iudicem, filiũ demonſtrare. Et ſecundũ hoc ipſa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem, ſicut imperanti; vnde in iuſſu venire dicitur 1. Theſſal. 4. & ſic eius apparitio inquantũ habet vim cuiuſdam imperij, vox eius dr̃. Et hæc vox quæcunq; ſit, quãdoq; dr̃ clamor, quaſi præconis ad iudicium citantis; quandoq; autẽ dicitur ſonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera* dicitur, vel propter conuenientiam ad vſum tubæ, qui erat in veteri Teſtamento. *li. 4. ſent. di. 43. §. B. & vide in glo. ord. ſuper illud: 1. Theſſ. 4. in tuba Dei, &c.* Tuba enim congregabantur ad concilium, cõmouebantur ad prælium, & vocabant ad feſtum: reſurgentes autem congregabantur ad concilium iudicij, & ad prelium quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos, & ad feſtũ æternæ ſolennitatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Dam*. in verbis illis circa materialem cauſam reſurrectionis tria tetigit; **loco i arg notato.* ſcilicet voluntatẽ diuinã, quæ imperat; virtutem quæ exequitur; & facilitate exequẽdi, in hoc, ꝙ nutum adiunxit, ad ſimilitudinẽ eorum quæ in nobis ſunt. Illud enim valde facile eſt nobis facere, quod ſtatim ad dictũ noſtrũ fit; ſed multò apparet maior facilitas, ſi ante verbũ prolatũ, ad primũ ſignũ voluntatis, (quod nutus dr̃) ſtatim exequutio noſtræ voluntatis per miniſtros fiat: & talis nutus eſt quædã cauſa prædictæ exequutionis, inquantũ per ipſum inducuntur alij ad noſtrã voluntatẽ exequendam. Nutus autẽ diuinus, quo fiet reſurrectio, nihil aliud eſt, ꝗ ſignũ ab ipſo datũ, cui tota natura obediet, ad reſurrectionẽ mortuorum: & hoc ſignum idem eſt quod vox tubæ, vt ex dictis* patet. *Ar. præſenti, in corp.*

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut formę ſacramentorum habent virtutem ſanctificandi, nõ ex hoc, ꝙ audiuntur; ſed ex hoc, ꝙ proferuntur: ita illa vox quicquid ſit, habebit efficaciam inſtrumentalem ad reſuſcitandum, non ex hoc, ꝙ ſentitur, ſed ex hoc, ꝙ profertur: ſicut etiã vox ex ipſa impulſione aeris excitat dormientem ſoluendo organum ſentiendi; non ex hoc, quòd cognoſcatur: quia iudicium de voce veniente ad aures, ſequitur excitationem, & non eſt cauſa eius.

AD TERTIVM dicẽdum, ꝙ ratio illa procederet, ſi virtus data illi voci eſſet ens perfectũ in natura, quia tunc quod ex ea procederet, virtutẽ iam naturalẽ factã principium haberet: non eſt autem talis virtus illa, ſed qualis ſupradicta* eſt eſſe in formis ſacramentorum. *Thom. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ad reſurrectionem angeli operabuntur.

334 AD DERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nullo modo ad reſurrectionem angeli operabuntur. Quia maioris virtutis eſt oſtenſiua reſurrectio mortuorum, ꝗ generatio hominũ: ſed quãdo homines generãtur, anima nõ infunditur corpori mediantibus angelis: ergo nec reſurrectio, quæ eſt iterata cõiũctio animæ & corporis, fiet miniſterio angelorũ.

¶ 2 Præterea, Si ad aliquos angelos hoc miniſterium ptineat, maximè vr̃ ptinere ad virtutes, quarũ eſt miracula facere: ſed eis nõ aſcribitur, ſed archãgelis, vt patet in litera*: ergo reſurrectio nõ fiet miniſterio angelorũ. *li. 4. ſ. diſt. 43. par. 4. B.*

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ 1. Theſſal. 4. ꝙ Dominus ĩ voce archãgeli deſcẽdet de cęlo, & mortui reſurgẽt: ergo reſurrectio mortuorũ miniſterio angelico cõplebitur.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut Auguſt. dicit in 3. de Trinit*. ſicut corpora craſſiora & † inferiora ꝑ ſubtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, ita omnia corpora reguntur à Deo per ſpiritũ vitæ rationalẽ, & hoc etiã Greg*. 4. Dialog tangit: vnde in omnibus quę corporaliter à Deo fiunt, vtit̃ Deus miniſterio angelorũ. **lib. 3 de Trin cap. 4 ante medium. † Al. inferiora. *lib. 4 c. t. poſt med.* In reſurrectione autẽ eſt aliquid ad tranſmutationem corporũ pertinens, ſcilicet collectio cinerũ & eorũ præparatio ad reparationẽ humani corporis, vnde quantũ ad hoc in reſurrectione vtetur Deus miniſterio angelorum: ſed anima ſicut immediatè à Deo creata eſt, ita immediatè à Deo corpori iteratò vnietur, ſine aliqua operatione angelorũ. ſimiliter etiã gloriã corporis ipſe faciet abſq; miniſterio angelorũ, ſicut & animã immediatè glorificat. Et iſtud angelorũ miniſteriũ dr̃ vox, ſecundum vnã expoſitionem quæ tangitur in litera†. *† li. 4. di 43 parag. E.*

AD PRIMVM patet ſolutio ex dictis* ** In corp. ar.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ miniſterium iſtud erit principaliter vnius archangeli, ſcilicet Michaelis, qui eſt princeps Eccleſiæ, ſicut fuit ſynagogæ, ſicut dicitur Dan. 10. qui tamen aget ex influentia Virtutũ & aliorum ſuperiorum ordinũ: vnde quod ipſe faciet, ſuperiores ordines quodammodo facient. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa reſurrectionẽ ſingulorum, quorũ cuſtodiæ deputati fuerunt. Et ſic vox illa poterit dici vnius & plurium angelorum.

QVAESTIO LXXVII.

De tẽpore & modo reſurrectionis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de tempore & modo reſurrectionis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum tempus reſurrectionis oporteat differri vſque ad finem mundi.

¶ Secundo, vtrum tempus illud ſit occultum.

¶ Tertio, vtrum reſurrectio fiet noctis tempore.

¶ Quarto, vtrum fiet ſubito.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum tempus noſtræ reſurrectionis oporteat differri vſque ad finem mundi.

335 *Thom. 4. diſt. 43. q. vnic. art. 3 q. 1. & ſeq.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd tẽpus reſurrectionis nõ oporteat differri vſque ad finẽ mũdi, vt oẽs ſimul reſurgant: maior eſt enim cõueniẽtia capitis ad mẽbra, ꝗ mẽbrorũ ad inuicẽ; ſicut cauſæ ad effect*, ꝗ effectuũ ad inuicẽ: ſed Chriſtus, q eſt caput noſtrũ, nõ diſtulit reſurrectionẽ ſuam vſq; ad finẽ mundi, vt ſimul cũ omnibus reſurgeret: ergo nec oportet ꝙ priorũ ſanctorum reſurrectio vſq; ad finem mundi differatur, vt ſimul cum aliis reſurgant.

¶ 2 Præterea, Reſurrectio capitis cauſa eſt reſurrectionis membrorum: ſed reſurrectio quorundam membrorum nobilium propter vicinitatem ad caput, non eſt dilata vſque ad finem mũdi, ſed ſtatim reſurrectionem Chriſti ſequuta eſt, ſicut piè creditur de beata Virgine & Ioanne Euãgeliſta: ergo & aliorum reſurrectio tantò propinquior erit reſurrectioni Chriſti, quantò per gratiam & meritum magis fuerint conformes.

¶ 3 Præterea, Status noui Teſtamẽti eſt perfectior, & expreſſiùs portat imaginẽ Chriſti, ꝗ ſtatus veteris Teſtamẽti: ſed quidã Patres veteris Teſtamẽti Chriſto reſurgente, reſurrexerũt, ſicut dr̃ Matth. 27. ꝙ multa corpora ſanctorũ, qui dormierant, ſurrexerunt: ergo videtur, quòd nec ſanctorum noui Teſtamenti reſurrectio differri

differri debeat vſq; ad finē mundi, vt fiat oīum ſimul.

¶ 4 Præterea. Poſt finē mundi non erit aliquis annorū numerus: ſed poſt reſurrectionē mortuorū adhuc cōputantur multi anni vſq; ad reſurrectionē aliorum, vt patet Apoc. 20. Dicitur.n.ibi: Vidi animas decollatorū propter teſtimoniū Ieſu & propter verbum Dei. Et infrà: Et vixerunt, & regnauerunt cum Chriſto mille annis, & cæteri mortuorū non vixerunt donec conſummarentur mille anni: ergo reſurrectio omniū non debet differri vſq; ad finē mundi, vt ſit omnium ſimul.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iob. 14. Homo cùm dormierit non reſurget, donec atteratur cœlum non euigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo: & loquitur de ſomno mortis: ergo vſque ad finem mundi, quādo cœlum attereтur, reſurrectio hominum differetur.

¶ Præterea, Heb. 11. dr̄, Hi omnes, teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionē (id eſt plenam animæ & corporis beatitudinem) Deo melius aliquid pro nobis prouidente, ne ſine nobis conſummarētur, id eſt perficerent. Gloſſ. * vt in cōmuni gaudio omniū, maius fieret gaudium ſingulorū, ſed nō erit ante reſurrectio, q̄ corporum glorificatio: quia reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratū corpori claritatis ſuæ. Philip. 3. & reſurrectionis filij erunt ſicut angeli in cęlo: vt patet Matth. 22. ergo reſurrectio differetur vſque ad finem mundi, in quo omnes ſimul reſurgent.

Glo. interlin. ibid.

RESPONDEO dicendū, ꝙ ſicut Aug. dicit in 3. de Trinit.* Diuina prouidētia ſtatuit, vt corpora craſſiora & inferiora per ſubtiliora & potentiora quodā ordine regantur; & ideo tota materia corporū inferiorum ſubiacet variationi ſm̄ motū cœleſtiū corporū: vnde eſſet cōtra ordinē quē diuina prouidētia ſtatuit in rebus, ſi materia inferiorū corporū ad ſtatū incorruptionis perduceret manēte motu ſuperiorū corporū. Et qa ſm̄ poſitionē fidei reſurrectio erit in vitā immortalē conformiter Chriſto q reſurgēs ex mortuis, iā nō moriť, vt dr̄ Rom. 6. ideo humanorū corporū reſurrectio vſq; ad finē mūdi differeť, in quo mot' cœli qeſcet. Et pp hoc ēt quidā Philoſophi, q poſuērūt motū cęli nunquā ceſſare, poſuerunt reditu humanarum animarū ad corpora mortalia qualia nūc habemus; ſiue ponerēt reditū animæ ad idē corpus in fine magni anni, vt Empedocles; ſiue ad aliud, vt Pythagoras, qui poſuit, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, vt dr̄ in 1. de Anim*.

lib. 3. ca. 4. tom 3.

Ariſt. li. 1. textu 53.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ quāuis caput magis cōueniat cū mēbris conuenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc, ꝙ in mēbra fluat, q̄ mēbra ad inuicem: tñ caput habet cauſalitatē quandā ſuper mēbra, qua membra carent: & in hoc mēbra differunt à capite & conueniunt adinuicem. Vnde reſurrectio Chriſti exemplar quoddā noſtræ reſurrectionis eſt, ex cuius fide ſpes nobis de noſtra reſurrectione conſurgit; non autem reſurrectio alicuius membri Chriſti eſt cauſa reſurrectionis cæterorum membrōrum: & ideo Chriſti reſurrectio debuit præcedere reſurrectionē aliorū, qui omnes ſimul reſurgere debuerunt in conſummatione ſæculorum.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quāuis inter mēbra ſint qdā alijs digniora & magis capiti cōformia, nō tñ ptingūt ad rationē capitis, vt ſint cā aliorū: & iō ex cōformitate maiori ad Chriſtū ſi debeť eis, ꝙ eorū reſurrectio pcedat reſurrectionē aliorū, quaſi exēplar exemplatū, ſicut dictū eſt de reſurrectione Chri.* Sed ꝙ aliquibus ſit hoc cōceſſum, ꝙ eorū reſurrectio nō ſit vſq; ad cōem reſurrectionem dilata, eſt ex ſpeciali gratiæ priuilegio; non ex debito conformitatis ad Chriſtum.

non multū remotè à principio incipit:

AD TERTIVM dicendum, ꝙ de illa reſurrectione ſanctorū cū Chriſto, vr̄ dubitare Hier*. in ſermone de Aſſumptione, Vtrū ſ. peracto reſurrectionis teſtimonio, iterū mortui ſint, vt ſic eorū fuerit magis reſuſcitatio quædā, ſicut fuit Lazari, q iterū mortuus eſt, q̄ vera reſurrectio, qualis erit in fine mūdi: an ad immortalē vitā verè reſurrexerint, vt ſemp in corpore victuri, in cœlū cū Chriſto aſcendētes corporaliter, vt Glo.* dicit Matth. 27. & hoc vr̄ pbabilius, qa ad hoc, ꝙ verū teſtimoniū de vera reſurrectione Chriſti proferrēt, cōgruū fuit, vt verè reſurgerent, ſicut Hierony. alibi dicit. Nec eorū reſurrectio pp ipſos accelerata eſt, ſed pp reſurrectionē Chriſti teſtificādā, quod quidē teſtimoniū erat ad fundandā fidē noui Teſtamenti. Vnde decentiùs factū eſt p patres veteris Teſtamēti, q̄ p eos q iam nouo Teſtamento fundato deceſſerūt. Tñ ſciendū eſt, ꝙ etſi de reſurrectione eorū in Euāgelio mētio fiat ante reſurrectionē Chriſti: tñ vt per textū patet, intelligendū eſt per anticipationē eſſe dictū, quod frequenter hiſtoriographis accidit. Nulli.n. vera reſurrectione ante Chriſtū reſurrexerunt, eo ꝙ ipſe eſt primitiæ dormientiū: vt dicitur 1. Cor. 14. Quamuis fuerint aliqui reſuſcitati ante Chriſti reſurrectionem, vt de Lazaro patet*.

Cogitis me, tomo 2.

Glo. ordin. ſuper illud Matth. 27. Multa corpora ſanctorum.

Ioan. 11.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ occaſione illorū verborū: vt Auguſtinus narrat* li. 20. de Ciuitate Dei: quidā hæretici poſuerunt primā reſurrectionē futurā eſſe mortuorū, vt cū Chriſto mille annis in terra regnarēt: vnde vocati ſunt Chiliaſtæ, quaſi millenarij: & ideo Auguſt†. dicit, verba illa aliter eſſe intelligēda, ſcilicet de reſurrectione ſpirituali, p quam homines à peccatis dono gratiæ reſurgunt. Secunda autē reſurrectio eſt corporū, Regnū autē Chriſti dr̄ Eccleſia, in qua cum Chriſto nō ſolùm martyres, ſed etiā alij electi regnant; vt à parte totū intelligať: vel regnant cū Chriſto in gloria, quātū ad oēs; & ft ſpecialiter mētio de martyribus, qa ipſi præcipuè regnāt mortui, q vſq; ad mortē p veritate certauerūt. Millenarius autē annorum nō ſignificat aliquē certū numerū, ſed deſignat totū tēpus quod nūc agit, in quo nūc ſancti cū Chriſto regnāt; qa numerus millenarius deſignat vniuerſitatē magis, q̄ cētenarius, eo ꝙ centenarius eſt quadratū denarij, ſed millenarius eſt numerus ſolidus, ex duplici ductu denarij in ſeipſum ſurgens: quia decies decē, cētū ſunt, & cētū decies, mille ſunt: & ſimiliter in Pſal. 104. dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes, id eſt, in omnes.

li. 20. de Ciuit. c. 7. circa mediū, tom 5. †loco nunc citato.

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus Reſurrectionis noſtræ ſit occultum. 336

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ tempus illud nō ſit occultū. Quia cuius principiū eſt determinatum, & ſcitū, & finis poteſt determinatè ſciri, eò ꝙ omnia menſurantur quadam periodo, vt dicitur in 2. de Generatione: ſed principiū mundi determinatè ſcitur: ergo & finis ipſius poteſt determinatè ſciri: Tunc autē erit tempus reſurrectionis & iudicij: ergo tempus illud non eſt occultum.

¶ Præterea, Apocalyp. 12. dicitur, ꝙ mulier (per quā Eccleſia ſignificatur) habet locum paratum à Deo, in quo paſcatur diebus mille ducentis ſexaginta. Daniel. etiā 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni ſignificari videntur, ſecundum illud Ezech. 4. Diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. ergo ex ſacra Scriptura poteſt ſciri determinatè finis mundi & reſurrectionis tempus.

¶ 3 Pręterea, Status noui Teſtamēti præfigurat' fuit in veteri Teſtamēto: ſed ſcimus determinatè tēpus, in quo vetus Teſtamentū ſtatū habuit: ergo & poteſt ſciri tēpus determinatè, in quo nouum Teſtamētū ſtatum habebit. Sed nouum Teſtamentum habebit ſtatum in fine mundi; vnde dr̄ Matth. vltim. Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſæculi: ergo poteſt ſciri determinatè finis mundi & reſurrectionis tempus.

SED CONTRA, Illud quod eſt ignoratū ab angelis, multo magis hominibus eſt occultū, qa ea ad quæ homines naturali ratione pringere poſſunt, multo limpidius & certius angeli naturali cognitione cognoſcūt. Similiter etiā reuelationes hominibus nō fiūt niſi mediātib' angelis, vt patet p Diony*. 4. c. Cęleſt. Hierar. ſed angeli neſciunt tēp' determinatè, vt patet Mat. 24.

Cap. 4. Celeſt. Hierar. à medio.

De die illa & hora nemo ſcit, neque angeli cęlorum: ergo tempus illud eſt hominibus occultum.

¶Præterea, Apoſtoli fuerunt magis conſcij ſecretorũ Dei, quàm alij ſequẽtes, quia ut dicitur Rom. 8. Ipſi primitias ſpiritus habuerunt: Gloſſa,* tempore prius, & cęteris abundantius. Sed eis de hoc ipſo quærentibus dictum eſt Act. 1 Nõ eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate: ergo multo magis eſt alijs occultum.

Glo. inter lin. ibidem

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut † Augu. dicit in lib. 83. Quæſtionum, ætas vltima generis humani, q̃ incipit à Dñi Aduentu vſque ad finem ſeculi, quibus generationibus computetur, incertum eſt: ſicut et ſenectus, quæ eſt vltima ætas hominis, non habet determinatum tp̃s ſm menſuram aliarum, cũ quandoque ſola tantum teneat tp̃is quantum reliquæ ætates oẽs. Huius aũt rõ eſt, quia determinatus numerus futuri tp̃is ſciri non põt, niſi vel ꝑ reuelationem, vel per naturalem rõnem: tp̃s aũt qđ erit vſque ad reſurrectionẽ, enumerari non põt naturali rõne, quia ſimul erit reſurrectio & finis motus cęli, vt dictum * eſt. Ex motu aũt accipiĩ numerus oĩum, q̃ determinato tp̃e ꝑ naturalem rõnẽ futura præuidentur, ex motu aũt cęli non poteſt cognoſci finis eius: quia cùm ſit circularis, ex hoc ipſo habet, ꝙ ſecundum naturam ſuam poſſit in perpetuum durare. Vnde naturali rõne tp̃s, quod erit vſque ad reſurrectionem, numerari non poteſt. Similiter etiam per reuelationem haberi non poteſt, ideo, vt omnes ſint ſoliciti & parati ad Chriſto occurendum, & pp hoc ẽt Apoſtolis de hoc quærentibus reſpondit Chriſtus Act. 1. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate: in quo, vt Aug. * dicit 18. de Ciu. Dei, omnium de hac re calculantium digitos reſoluit & quieſcere iubet. Qđ enim Apoſtolis quærentibus nòluit indicare, nec alijs reuelabit: vnde oẽs illi qui tẽpus ꝓdictum numerare voluerunt, hactenus falſiloqui ſunt inuenti. Quidã enim, vt Aug. † dicit ibidem, dixerunt, ab Aſcenſiones Domini vſque ad vltimum eius Aduẽtum quadringentos annos poſſe compleri, alij quingentos, alij mille; quorum falſitas patet, & patebit ſimiliter eorum, qui adhuc computare non ceſſant.

Aug. i. lib. 83. qõ. 58. circa medium, to. 4.

Ar. ꝓced. corp.

Au. li. 18. de Ciui. c. 53. Paulò ante medium, to. 5.

† paulo ante locum iã citatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eorũ quorum finis cognoſcitur principio noto, oportet menſurã nobis eſſe cognitam: & ideo cognito principio alicuius rei, cuius duratio menſuratur motu cęli, poſſumus cognoſcere eius finẽ, eo ꝙ motus cęli eſt nobis notus: ſed menſura durationis motus cæli eſt ſola diuina diſpoſitio, quæ eſt nobis occulta: & ideo quantuncunque ſciamus principium eius, finem ſcire non poſſumus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ per mille ducentos ſexaginta dies, de quibus fit mentio Apoc. 12. ſignificaĩ oẽ tp̃s in quo Eccleſia durat, & non determinatus aliquis numerus annorum: & hoc ideo, quia prædicatio Chriſti, ſuper quam fundatur Eccleſia, durauit tribus annis cũ dimidio, quod tempus ferè continet æqualem numerũ dierum numero prædicto. Et ſimiliter ẽt numerus eorum, qui in Daniele ponitur, non eſt referendus ad numerũ aliquem annorum, qui ſunt vſq; ad finẽ mundi vel vſque ad prædicationẽ Antichriſti, ſed debet referri ad tempus quo prædicabit Antichriſtus, & quo perſequutio eius durabit.

AD TERTIVM dicendũ, quòd quamuis ſtatus noui Teſtamenti in generali ſit præfiguratus per ſtatũ veteris Teſtamenti, non tamen oportet, ꝙ ſingula reſpondeant ſingulis, præcipuè cùm in Chriſto oẽs figuræ veteris Teſtamenti fuerint completæ. Et ideo Aug. 18. de Ciuit. dei, † reſpondet quibuſdã, qui volebant accipere numerum perſecutionum, quas Eccleſia paſſa eſt & paſſura, ſm numerum plagarum Aegypti, * dicens: Ego ꝑ illas res geſtas ĩ Aegypto,* iſtas ꝑſequutiones ꝓpheticè ſignificatas eſſe non arbitror, quamuis ab eis, q hoc putant, exquiſitè, & ingenioſè illa ſingula his ſingulis comparata videantur non prophetico ſpiritu, ſed cõiectura mẽtis humanæ, q̃ aliq̃n ad aliqđ verũ ꝑuenit, aliquando fallitur & ſimiliter videtur eſſe de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

Au. 18. de Ciu. c. 52. tom. 5.

** Exod. 7. Exod. 14.*

ARTICVLVS III.

Vtrum reſurrectio futura ſit in noctis tempore. 333

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ reſurrectio nõ erit in noctis tp̃e. Quia reſurrectio nõ erit donec atteratur cęlũ: vt dĩ Iob decimo quarto, Sed ceſſante motu cæli, qđ diciĩ eius attritio nõ erit tp̃s, nec nox, nec dies: ergo reſurrectio ñ erit ĩnocte.

¶2 Præterea, Finis vniuſcuiuſq; rei dẽt eſſe ꝑfectiſſimus: ſed tunc erit finis ꝑfectiſſimus tp̃is. vnde in Apoc. diciĩ, ꝙ tp̃s amplius non erit: ergo tunc dẽt eſſe tp̃s in ſui optima diſpoſitione, & ita debet eſſe dies.

¶3 Præterea, Qualitas tp̃is dẽt rñdere his q̃ geruñ in tp̃e: vñ Ioan. 13. fit mentio de nocte, qñ Iudas exiuit à coſortio lucis: ſed tunc erit perfecta manifeſtatio omnium, quæ nunc latent, quia cum venerit Dñs, illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: vt dicitur 1 Cor. 4. ergo debet eſſe in die.

SED CONTRA, Reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis: ſed reſurrectio Chriſti fuit in nocte, vt Greg * dicit in Homi. Paſchali: ergo & noſtra reſurrectio nocturno tempore erit.

Hom. 21. ĩ Euãge. nõ remotè à ſi.

¶Præterea, Aduentus Domini comparatur aduentui furis in domum, vt patet Luc. 12. Sed fur in tempore noctis in domũ venit: ergo & Dñs in tempore nocturno veniet. Sed veniente ipſo fiet reſurrectio, vt dictũ * eſt: ergo fiet reſurrectio in tempore nocturno.

Q. ꝓced. ar. 2.

RESPONDEO dicendum, ꝙ determinata hora tp̃is, qua fiet reſurrectio, ſciri pro certo non põt, vt in litera * dicitur: tñ ſatis probabiliter à quibuſdã dicitur, quòd reſurrectio erit quaſi in crepuſculo, ſole exiſtente in Oriente, & luna, in Occidente: quia in tali diſpoſitione ſol & luna creduntur eſſe creata, vt ſic eorũ circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctũ: vnde de Chriſto dicitur, quòd tali hora reſurrexit.

lib. 4. ſent. diſ. 43. parag. C.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd qñ reſurrectio erit, non erit tempus, ſed finis temporis: quia in eodem inſtanti, in quo ceſſabit motus cęli, erit reſurrectio mortuorum, & erit ſitus ſyderum ſm diſpoſitionẽ, qua ſe habent nunc in aliqua determinata hora, & ſecundũ hoc dicitur reſurrectio futura tali vel tali hora.

AD SECVNDVM dicendum, quòd optima diſpoſitio temporis dicitur eſſe in meridie pp illuminationem Solis: ſed tunc ciuitas Dei non egebit neque ſole neque luna, quia claritas Dei illuminabit eam, vt dicitur Apocal. vlti. & ideo quantum ad hoc non refert vtrum in die vel in nocte reſurrectio fiat.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ tempori illi congruit manifeſtatio, quantum ad ea, quæ tunc gerentur, & occultatio, quantum ad determinationem ipſius temporis, & ideo vtrunque congrue fieri poteſt, vt ſcilicet ſit reſurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum reſurrectio futura ſit ſubitò vel ſucceſſiuè. 338

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ reſurrectio nõ fiet ſubito, ſed ſucceſſiuè. Quia Ezech 37. ꝓnũtiaĩ reſurrectio mortuorũ, vbi dĩ Acceſſerunt oſſa ad oſſa, & vidi, & ecce ſuꝑ ea nerui & carnes aſcẽderũt, & extẽta eſt in eis cutis deſuꝑ, & ſpiritũ non hẽbant: ergo reparatio corporũ præcedet tẽpore coniunctionẽ aĩarũ, & ſic reſurrectio non erit ſubita.

¶2 Præterea, Illud ad quod exiguntur plures actiones ſe conſequentes, non poteſt ſubitò fieri: ſed ad reſurrectionem exiguntur plures actiones ſe conſequentes, ſ. collectio cinerum, reformatio corporis, & infuſio animæ, ergo reſurrectio non fiet ſubitò.

¶3 Præterea

¶3 Præterea, Omnis ſonus tempore menſuratur: ſed ſonus tubæ erit cauſa reſurrectionis, vt dictum eſt: * ergo reſurrectio fiet in tempore & non ſubito.

Q. præced. ar. 2.

¶4 Præterea, Nullus localis motus poteſt eſſe ſubitò, vt dicitur in lib. de Senſu & ſenſato. * ſed ad reſurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum: ergo non fiet ſubito.

Ariſtot. in 1 de ſenſu et ſenſato, cap. 7.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1 Cor 15. Omnes quidem reſurgemus in momento, in ictu oculi: ergo reſurrectio erit ſubitò.

¶5 Præterea, Virtus infinita ſubito operatur: ſed ſicut Dam. dicit Crede reſurrectionem futuram diuina virtute; de qua conſtat, ꝙ ſit infinita: ergo reſurrectio erit ſubito.

li. 4. ortho. fi. 1. nō procul a fine libri.

RESPONDEO dicendum, quòd ĩ reſurrectione aliquid fiet miniſterio angelorum; & aliquid virtute diuina immediate, vt dictum * eſt. illud ergo quod fiet miniſterio angelorum, non erit in inſtanti, ſi inſtans dicatur indiuiſibile tpis: erit tñ in inſtanti, ſi inſtans accipiatur pro tpe imperceptibili. Illud aũt quod fiet virtute diuina immediatè, fiet ſubito, ſ. in termino temporis, quo angelorum opus complebitur: quia virtus ſuperior inferiorem ad perfectionem adducit.

Q. praeced. ar 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Ezechiel loquebatur populo rudi: vnde ſicut Moyſes diſtinxit opera ſex dierum per dies, vt rudis populus capere poſſet, quamuis omnia ſimul ſint facta, ſecundum Augu * ita Ezech diuerſa, quæ in reſurrectione futura ſunt, expreſſit, quamuis omnia ſimul ſint futura in inſtanti.

**lib. 4. ſup Gen. c. 34. to. 3. & vide in 2. Sẽ. diſt. 12. paragr. B. & C. & eodẽ lib. diſt. 15 paragr. E. A. prolatemis.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis illæ operationes ſint ſe inuicem conſequentes natura ſunt tñ ſimul tempore, quia vel ſunt ſimul ĩ eodem in inſtãti, vel una eſt in inſtanti, ad quod alia terminatur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ idem videtur eſſe dicendum de ſono illo & de formis ſacramentorum, ſ. quòd in vltimo inſtanti * ſonus effectum ſuũ habebit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ congregatio cinerum, quæ ſine motu locali eſſe non poteſt, fiet miniſterio angelorum: & ideo erit in tempore. ſed imperceptibili, propter facilitatẽ operandi, quæ cõpetit angelis.

Quaſt. præced. ar. 3.

QVÆSTIO LVXIII.

De termino à quo reſurrectionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de termino à quo reſurrectionis

Circa quod quæruntur tria.

¶Primo. vtrum mors ſit terminus à quo reſurrectionis in omnibus.

¶Secundo, vtrum cineres vel pulueres.

¶Tertio, vtrum illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVLVS PRIMVS.

339 *Vtrum mors ſit terminus à quo reſurrectionis in omnibus.*

Tho. 4. di. 43. q. vni. ar. 4 qõ. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditr. Videtur, ꝙ mors non erit terminus à quo reſurrectionis in oĩbus Quia quidam non morientur, ſed immortalitate ſuperueſtientur, dicitur enim in Symbolo, ꝙ dñs venturus eſt iudicare viuos & mortuos: hoc aũt non põt intelligi quantum ad tempus iudicij, quia tũc erunt omnes viui: ergo oportet, ꝙ referatur hæc diſtinctio ad temp' præcedens, & ita non omnes ante iudiciũ morientur.

¶2 Præterea, Naturale & commune deſiderium non poteſt eſſe vacuum & inane, quin in aliquibus expleat: ſed ſm Apoſtolum 2 Cor. 5. Hoc eſt commune deſiderium. * quòd nolumus exſpoliari, ſed ſuperueſtiri: ergo aliqui erunt qui nunquam expoliabuntur corpore per mortem, ſed ſuperueſtientur gloria reſurrectionis.

Al quo.

¶3 Præterea, Aug. * in Enchi. dicit. ꝙ quatuor vltimæ petitiones Dominicæ orationis ad præſentem vita pertinent, quarum vna eſt, Dimitte nobis debita noſtra: ergo Eccleſia petit in hac vita ſibi omnia debita relaxari. Sed Eccleſiæ oratio non poteſt eſſe caſſa, quin exaudiatur, Ioan. 16. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: Ergo Eccleſia in aliquo huius vitæ tempore omnium debitorum remiſſionem conſequetur. Sed vnũ de debitis, quo pro peccato primi parentis aſtringimur, eſt, quòd naſcimur in originali peccato: ergo aliquando hoc Eccleſiæ Deus præſtabit, quòd homines ſine originali peccato naſcentur: ſed mors eſt pęna originalis peccati: ergo aliqui homines erunt in fine mundi, qui non morientur, & ſic idem, quod prius.

In Enchi. c. 115. to. 3

¶4 Præterea. Via compendioſior eſt ſemper ſapienti magis eligenda: ſed compendioſior via eſt, ꝙ homines qui inuenientur viui, in impaſſibilitatem reſurrectionis transferantur, quàm ꝙ prius moriantur, & poſtea reſurgant à morte in immortalitatem: ergo Deus, qui eſt ſummè ſapiens, hanc viam eliget in his, qui viui inuenientur, & ſic idem quod prius.

SED CONTRA 1. Cor. 15. Quod ſeminas, non viuificatur niſi prius moriatur, & loquitur ſub ſimilitudine ſeminis de reſurrectione corporum: ergo corpora à morte reſurgent.

¶2 Præterea, 1 Corint. 14. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur: ſed in Chriſto omnes viuificabuntur: ergo in Adam omnes morientur, & ſic reſurrectio omnium erit a morte.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſuper hac quæſtione variè loquuntur ſancti, vt in litera * patet, tñ ſecurior eſt hæc & communior opinio, ꝙ omnes morientur & à morte reſurgent: & hoc propter tria. Primo qa magis concordat diuinæ iuſtitiæ, quæ humanam naturã pro peccato primi parentis dãnauit, vt oẽs qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionẽ originalis peccati contraherent & per conſequens, mortis debitores eſſent. Secundo, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, * quæ oĩum futuram reſurrectionem pdicit. Reſurrectio aũt propriè non eſt niſi eius quod cecidit. & diſſolutum eſt, vt Dam. * dicit. Tertio, quia magis cõcordat ordini naturæ, in quo inuenimus, quòd illud qđ corruptum & vitiatum eſt in ſuam natiuitatem non reducitur, niſi corruptione mediante: ſicut acetum nõ fit vinum, niſi aceto corrupto, & in humorem vitis tranſeunte: vnde cum natura humana in defectum neceſſitatis moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatẽ, niſi mediante morte. Conuenit ẽt ordini naturæ ꝑ aliam rõnem: quia vt in 8. * Phyſic. dicitur, motus cęli eſt, vt vita quædam, natura exiſtentibus omnibus, ſicut ẽt motus cordis, totius corporis vita quædã eſt. Vñ ſicut ceſſante motu cordis, omnia mẽbra mortificantur ita ceſſante motu cœli, non poteſt aliquid viuum remanere illa vita, quæ ex influentia illius motus conſeruabatur, talis autẽ eſt vita qua nunc * degimus. Vnde oportet, quòd ex hac vita diſcedant, qui poſt motum cœli quieſcentem victuri ſunt.

lib 4. ſent. diſt. 43.

1. Cor. 15.

li. 4 c. 78. in prin.

li. 8. Phyſ. apud Ari. in prin. li.

Al. regimur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ diſtinctio illa mortuorum & viuorum non eſt referenda ad ipſum iudicij tps, neque ad totũ tempus præteritum: quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt viui, & aliquo tẽpore mortui: ſed ad illud tempus determinatum, quod immediate iudicium præcedet, quando. ſ. iudicij ſigna incipient apparere.

AD SECVNDVM dicendum, quòd perfectum ſanctorum deſiderium non poteſt eſſe * vanum, ſed nihil prohibet, deſiderium conditionatum eorum, † vanum eſſe: & tale deſiderium eſt quo nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, ſ. ſi poſſibile ſit: & hoc deſiderium à quibuſdam velleitas dicitur.

Al. vacuũ

Al vacuũ

AD TERTIVM dicendum, ꝙ hoc eſt erroneũ dicere, ꝙ aliquis ſine peccato originali concipiatur pręter Chriſtum, quia illi qui ſine peccato originali cõciperentur, non indigerent redemptione, quæ facta eſt per Chriſtum, & ſic Chriſtus non eſſet omnium redẽptor:

nec

nec poteſt dici, ꝙ non hac redemptione indiguerunt, qa præſtitum fuit eis vt ſine peccato cōciperent: quia vel illa gr̃a facta eſt parentibus, vt in eis vitium naturæ ſanarentur; quo manente, ſine originali peccato generare non poſſent: vel ipſi naturæ, q̃ ſanata eſt. Oportet aũt ponere quòd quilibet pſonaliter redemptione Chriſti indigeat, non ſolũ rõne naturæ. Liberari autẽ à malo, vel a debito abſolui nõ põt niſi qui debitũ incurrit vel in malum deiectus fuit: & ideo non poſſent oẽs fructus Dominicæ orationis in ſeipſis percipere, niſi omnes debitores naſcerentur & malo ſubiecti. Vnde dimiſsio debitorum, vel liberatio à malo non põt intelligi quòd aliqs ſine debito vel immunis à malo naſcatur, ſed quia cũ debito natus, poſteà p gr̃am Chriſti liberat. Nec ẽt ſequit, ſi põt ſine errore poni, ꝙ aliqui nõ moriant, quãuis ſine originali naſcãtur, licet mors ſit pœna peccati originalis: qa Deus põt ex miſericordia relaxare alicui pœnam, ad quã obligat ex culpa pterita, ſicut adulteram ſine pœna dimiſit Ioã. 8. Et ſimiliter poterit à morte liberare eos qui reatum mortis contraxerunt, cum originali naſcendo: & ſic nõ ſequitur, ſi nõ morient, ergo naſcunt ſine originali peccato.

AD QVARTVM dicendum, quod nõ ſemper via compendioſior eſt magis eligenda, ſed ſolum quãdo eſt magis vel æqualiter accommoda ad finem cõſequendum: & ſic non eſt hic, vt ex dictis * patet.

In cor. ar.

340 ARTICVLVS II.

Vtrum omnium reſurrectio erit a cineribus.

AD SECVNDVM ſic pceditur. Vr̃, quòd nõ omnium reſurrectio erit a cineribus. Reſurrectio n. Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis: ſed reſurrectio eius non fuit a cineribus. quia caro eius nõ vidit corruptionẽ, vt dr̃ in Pſal. 15. & Act. 2. ergo reſurrectio omnium non erit ex cineribus.

¶ 2 Præterea, Corpus hominis non ſemp comburit: ſed in cineres non poteſt aliquid reſolui, niſi per combuſtionẽ: ergo non omnes à cineribus reſurgent.

¶ 3 Præterea, Corpus hois mortui non ſtatim poſt mortẽ in cinerẽ redigitur: ſed quidam ſtatim poſt mortẽ reſurgent vt in litera * dr̃, ſc. licet illi q viui inuenient: ergo non omnes reſurgent à cineribus.

In 4 Sentẽ. diſtin. 43. §. E.

¶ 4 Præterea, Terminus a quo reſpondet termino ad quẽ: ſed terminus ad quẽ reſurrectionis non eſt idẽ in bonis & malis, 1. Cor. 15. Omnes quidẽ reſurgemus, ſed non omnes immutabimur: ergo nec eſt idem terminus a quo. & ſic ſi mali reſurgent a cineribus, boni à cineribus non reſurgent.

SED CONTRA eſt, quod dicit Haymo. * Omnes in originali peccato natos tenet hæc ſnia, Terra es, & in terrã ibis: ſed oẽs, q in cõi reſurrectione reſurgẽt, fuerũt nati i peccato originali; vel natiuitate ex vtero, vel ſaltẽ natiuitate in vtero: ergo oẽs à cineribus reſurgẽt.

In hom. Circumciſionis quæ incipit Mediatoris Dei. aliqd tale habet.

¶ Præterea, Multa ſunt in corpore humano quæ non ſunt de veritate humanæ naturæ, ſed omnia illa auferent: ergo oportet omnia corpora in cinerem reſolui.

RESPONDEO dicendũ, quòd eiſdem rõnibus, quib oſtenſum * eſt, omnes à morte reſurgere, eſt ẽt oſtẽdendum, quòd oẽs reſurgent a cineribus in cõi reſurrectione, niſi aliquibus ex ſpeciali priuilegio gr̃æ, ſit indultum contrarium, ſicut & reſurrectionis acceleratio. Scriptura autem ſacra ſicut reſurrectionẽ prænũtiat, ita & corporũ reformationẽ: Philip. 3. & ideo oportet quod ſicut oẽs moriuntur ad hoc, quod oẽs vere reſurgere poſsint: ita omnium corpora diſſoluentur ad hoc, quod omniũ corpora reformari poſsint. ſicut etiã in pœnam hominis mors à diuina iuſtitia eſt inflicta, ita & corporis reſolutio, vt patet Gen. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter ordo naturæ exigit, vt non ſolũ aĩæ & corporis coniunctio ſoluatur, ſed etiam elementorum commixtio (ſicut etiã acetũ nõ põt in vini qualitatẽ reduci, niſi prius facta reſolutione in materiam præiacentẽ) ipſa enim elementorum cõmixtio ex motu cęli cauſatur & cõſeruatur; quo ceſſante, omnia mixta in pura elementa reſoluentur

Ar. præce.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis, quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminũ à quo.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ p cineres intelliguntur omnes reliquiæ q̃ remanẽt humano corpore reſoluto, duplici rõne. Primò, qa cõis mos erat apud antiquos corpora mortuorum cõburere & cineres reſeruare. Vnde inoleuit modus loquẽdi, vt ea. in quæ corpus humanũ reſoluitur, cineres dicantur. Secundò pp cauſam reſolutionis, quæ eſt incendium fomitis. quo corpus humanũ radicitus eſt infectum; vnde ad purgationẽ huiuſmodi infectionis, oportet vſq; ad prima componentia corpus humanũ reſolui: qđ autẽ propter incendium reſoluitur, dr̃ in cineres reſolui: & ideo ea, in quæ corpus humanum reſoluitur, cineres dicuntur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ille ignis, qui faciẽ mundi purgabit, poterit ſtatim corpora eorum qui viui inuenientur vſq; ad cineres reſoluere. ſicut & alia mixta reſoluet in materiam præiacentem.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ motus non accipit ſpeciẽ a termino à quo, ſed à termino ad quẽ: & iõ reſurrectio ſanctorũ, q̃ erit glorioſa, oportet, ꝙ differat a reſurrectione impiorũ, quę non erit glorioſa penes terminũ ad quẽ, non autẽ penes terminum à quo. * Cõuenit. n. frequenter non eſſe eundẽ terminũ ad quem, exiſtente eodẽ termino à quo, ſicut de nigredine poteſt aliquid moueri in albedinẽ, & in pallorem.

Al. Cõtingit autem.

ARTICVLVS III. 341

Vtrũ pulueres illi, ex qb' humanũ corp' reparabitur, aliquã habeãt ĩclinationẽ naturalẽ ad aĩam, q̃ eis coniungetur.

AD TERTIVM ſic pcedit. Vr̃, ꝙ pulueres illi, ex qbus corpus humanũ reparabit, aliquam habeant inclinationẽ naturalẽ ad aĩam, q̃ eis coniungetur. Si n. nullã inclinationẽ habẽt ad aĩam, eodem modo ſe haberẽt ad illã aĩam, ſicut alij pulueres; ergo nõ eſſet dr̃ia, vtrũ ex illis vel ex alijs pulueribꝰ reficeret corpus aĩæ coniungendum: quod falſum eſt.

¶ 2 Præterea, Maior eſt dependentia corporis ad animam, q̃ aĩæ ad corpus: ſed anima ſeparata a corpore, adhuc habet aliquam dependentiã ad corpus: vnde retardatur eius motus in Deum pp appetitũ corporis, vt dicit Hier. † ergo multo fortius corpus ſeparatũ ab aĩa, adhuc habet naturalẽ inclinationem ad animam illã.

† Id habet Aug. li. 12 ſup. Gen. c. 35. to. 3.

¶ 3 Præterea Iob. 20. dr̃, Oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius, & cum eo in puluere dormiẽt: ſed vitia non ſunt niſi in aĩa ergo adhuc in illis pulueribꝰ remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

SED CONTRA Corpus humanũ poteſt reſolui ad ipſa elementa, vel etiã in carnes aliorum animaliũ conuerti: ſed elementa ſunt homogenea, & ſimiliter caro leonis vel alterius aĩalis: cum ergo in alijs partibus elemẽtorũ vel aĩalium non ſit aliqua inclinatio naturalis ad illã aĩam, nec in illis partibus, in quas conuerſum eſt corpus humanũ, erit aliqua inclinatio ad animã. Prima p auctoritatẽ Aug. † patet in Enchir. Corpus humanum, in quancunque aliorum corporũ ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur, in quorumcunque aĩalium ẽt hominũ cibũ cedat, carnẽq; vertatur, illi animę humanæ in puncto temporis cedet, quæ vt illud prius heret, viueret & creſceret, animauit.

In Enchir. c. 88. tom 3

¶ Præterea, Cuilibet inclinationi naturali, reſpondet aliquod agens naturale, alias natura deficeret in neceſſarijs: ſed a nullo agente naturali, poſſunt pdicti pulueres eidẽ aĩæ iteratò coniungi: ergo in eis non eſt aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionẽ.

RESPONDEO dicendum ꝙ circa hoc eſt triplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd corpus humanum nunquã reſoluitur vſque ad elementa, & ita ſemper in

cineribus manet aliqua vis addita elementis,q̃ facit naturalē inclinationē ad eandem aiam. Sed hęc poſitio
In arg. Sed contra. contrariatur auctoritati Aug.* inductæ,& ſenſui, & rationi:quia oīa compoſita ex cōtrarijs, poſſibile eſt in ea reſolui,ex quibus cōponuntur. Et ideo alij dicunt, q̃ illę partes elementorū,in quas humanū corpus reſoluitur,retinēt plus de luce,ex hoc φ fuerunt animę humanę coniunctę,& ex hoc habent quandā inclinationē ad aias humanas. Sed hoc iterum friuolū eſt: qa partes elemētorum ſunt eiuſd. m naturę: & ęqualiter habent participationem lucis & obſcuritatis. Et ideo aliter dicendum eſt quòd in cineribus illis nulla eſt inclinatio naturalis ad reſurrectionē, ſed ſolum ex ordine diuinę prouidentiæ,q̃ ſtatuit illos cineres iterum animę coniungi; & ex hoc prouenit, quòd illę partes elementorum iterato coniungentur,& non aliæ.

Vnde patet ſolutio ad PRIMVM.

AD SECVNDVM dicēdū, φ aīa ſeparata à corpore,manet in eadē natura,quā habebat, cū corpori eſſet vnita,qđ đ corpore nō cōtingit:& ideo nō ē ſimile.

AD TERTIVM dicendum,quod verbum illud Iob non eſt intelligendū,quòd vitia actu maneant in pulueribus mortuorum,ſed ſm ordinē diuinæ iuſtitiæ, quo ſunt deputati cineres illi ad corporis reparationē, & quòd pro peccatis cōmiſſis cruciabuntur in æternū.

QVAESTIO LXXIX.

De conditionibus Reſurgentium, & primò de eorum identitate in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER agendū eſt de conditionibus reſurgētium. Vbi prima cōſideratio erit de his,q̃ cōiter ad bonos & malos pertinent. Secūda,de his q̃ tm̃ ad bonos ptinent. Tertia, de his, q̃ ſpectant tm̃ ad malos. Ad bonos aūt & malos cōiter tria pertinent,ſ.ipſorum idētitas,integritas & qualitas. Et primò videndū eſt de reſurgentiū identitate. Secūdò, de corporum integritate. Tertiò,de ipſorum qualitate.

¶Circa primum quęruntur tria.

¶Primo,vtrum idem numero corpus reſurget.

¶Secundo,vtrum idem numero homo.

¶Tertio,vtrū oporteat eoſdem pulueres ad eaſdē partes,in quibus ante fuerant, reuerti.

342 ARTICVLVS PRIMVS.

Tho. in 4. di. 44 q. 1. ar. 1 q. 1 et ſequen. *Vtrū anima idem corpus numero reſumat in reſurrectione.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, quòd non idē numero corpus anima reſumat in reſurrectione. 1.Cor.15. Non corpus quod futurū eſt, ſeminas,ſed nudum granum:ſed Apoſtolus ibi comparat mortē ſeminationi, & reſurrectionē pullulationi: ergo non idē corpus,quod per mortem deponitur, in reſurrectione reſumitur.

¶2 Præterea Cuilibet formę aptatur materia ſm ſuā cōditionē, & ſimiliter cuilibet agenti, inſtrumentum: ſed corpus cōparatū ad aiam,ſicut materia ad formam, & ſicut inſtrumētū ad agētē: cū ergo aīa in reſurrectione non ſit eiuſdem cōditionis, ſicut modo eſt; qa vel transfertur totaliter in cæleſtē vitā, cui inhæſit viuens in mundo,vel deprimitur in brutalē,ſi brutaliter in hoc mundo vixit,videtur, quod non reſumet idē corpus, ſed vel cæleſte,vel brutale.

¶3 Præterea,Corpus humanū vſq; ad elemēta poſt
ar. vltimo prae q. prae ſenti ad 2 mortē reſoluitur, vt dictū* eſt ſupra: ſed illæ partes elemētorū, in quas corpus humanū reſolutū eſt nō cōueniūt cū humano corpore,quod in ea reſolutū eſt, niſi in materia prima,quo mō q̃libet aliæ partes elementorū cū pdicto corpore cōueniunt: ſi aūt ex alijs partib' elemētorū corpus formaretur,nō diceretur idem numero: ergo nec ſi ex illis partib' reparetur corp', erit numero idē.

¶4 Præterea, Impoſſibile eſt illud corpus eſſe idem numero,cuius partes eſſentiales ſunt aliæ numero:ſed forma mixti q̃ eſt eſſentialis pars corporis humani,ſicut forma eius,non poterit eadē numero reſumi:ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ, illud qđ penitus cedit in nō ens,nō pōt idē numero reſumi, qđ patet ex hoc,φ nō pōt eſſe idē numero,cuius eſt eſſe diuerſum;ſed eſſe incorruptū,qđ eſt actus entis eſt diuerſum,ſicut & q̃libet alius act' interrupt': ſed forma mixtionis cedit penit' in nō ens p mortē cū ſit forma corporalis;& ſimiliter qualitates cōtrariæ, ex q̃bus fit mixtio: ergo forma mixtionis nō redit eadē numero.

SED CONTRA, eſt,qđ dr Iob 19. In carne mea videbo Deū Saluatorē meū:loquit autē de viſione poſt reſurrectionē;qđ patet ex hoc qđ pcedit,In nouiſſimo die đ terra ſurrect. r' ſū:ergo idē numero corp' reſurget.

¶Præterea,ſicut Dama.* dicit in 4.li. reſurrectio eſt eius, qđ cecidit: ſed hoc corpus qđ nunc gerimus per mortē cecidit: ergo idem numero reſurget. li. 4 ca. 28. circa pr.

RESPONDEO dicendum φ circa hanc quæſtionē & Philoſophi errauerūt,& quidā hæretici moderni errant. Quidā.n. Philoſophi' poſuerunt aīas à corpore ſeparatas iterato corporibus coniungi.Sed errabant in hoc, quantū ad duo. Primò quidem quantū ad modū coniunctionis,qa quidā ponebāt corpori iterum coniungi naturaliter aiam ſeparatam, p viā gñationis. Secundò quantū ad corpus cui coniungebat; qa ponebant, φ ſecunda coniunctio non erat ad idem corpus numero quod per mortē depoſitum eſt, ſed ad aliud; quandoq; idē ſpecie,quandoq; autē diuerſum. Ad diuerſum qdē, qñ aīa in corpore exiſtens præter rationis ordinē vitā duxerat. †Vnde tranſibat poſt mortem de corpore hoīs in corpus alterius animalis cuius moribus viuendo ſe conformauit; ſicut in corpus canis, pp luxuriā:in corpus leonis pp rapinam & violentiā; & ſic de alijs. Sed in corpus eiuſdē ſpeciei, qñ anima benè in corpore viuens,poſt mortem aliqua felicitate perfuncta,poſt aliqua ſecula incipiebat ad corpus velle redire,& ſic iterum corpori cōiungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus falſis radicibus venit. Quarum prima eſt,quia dicebāt,φ aīa non coniungit corpori eſſentialiter, ſicut forma materiæ;ſed ſolū accidētaliter ſicut motor mobili, aut ſicut homo veſtimento*: & ideo ponere poterant, φ aīa præexiſtebat antequā corpori generato infunderet in generatione naturali,& iterū, φ diuerſis corporibus vniretur. Secunda eſt,quia ponebant intellectum non differre à ſenſu niſi accidentaliter: vt ſi.ſ. homo diceretur intellectū habere præ alijs aīalibus,quia in eo pp optimā corporis cōplexionē vis ſenſitiua amplius viget:vnde poterant ponere,φ aīa hoīs in corpus aīalis bruti tranſiret pcipue facta immutatione aīæ humanæ ad* effect' brutales.Sed illæ duæ pdictæ radices deſtruūtur à Philoſopho* in lib.de Aīa. q̃bus deſtructis, patet falſitas pdictæ poſitionis. Et ſimili modo deſtruuntur errores quorundā hæreticorum, quorum quidā in prædictas opiniones Philoſophorum inciderunt: Quidam autem poſuerunt aīas iterato coniungi corporib's cæleſtib', vel ēt corporibus in modum venti ſubtilibus,vt Gregorius* de quodā Epiſcopo Conſtantinopolitano narrat, exponens illud Iob 19 In carne mea videbo Deum,& cætera. Et pp hoc pdicti errores hæreticorū deſtrui poſſunt ex hoc,φ veritati reſurrectionis piudicant, quam ſacra ſcriptura profitetur:non.n. reſurrectio dici pōt, niſi anima ad idem corpus redeat quia reſurrectio eſt iterata ſurrectio: eiuſdem autem eſt ſurgere & cadere. Vnde reſurrectio magis reſpicit corpus,quod poſt mortem cadit quàm animam,quæ poſt mortem viuit; & ita ſi non eſt idem corpus, quod anima reſumit, non dicet reſurrectio, ſed magis noui corporis aſſumptio.

Refertur a pud Ariſtotelē lib. 1. de Anima tex. 75.

Vide Thomā 1. 2. Sē. tē. di. 18. q. 2. ar. 1. 2. et precipuè 3.

De quo ēt ſupra q. 75 art. 1. corp.

Aliàs affectus. * lib. 1. de Anima tex. 150. vſque ad 154. Greg. li. 14. Moral. ca. 31.

AD PRIMVM ergo dicendū, φ ſimilitudo non currit p omnia,ſed quantum ad aliquid. In ſeminatione n. grani,granum ſeminatū & natū nō eſt idem numero;nec eodē modo ſe habens cū primò ſeminatū fuerit abſque folliculis, cum quibus tamen naſcitur: corpus

corpus aũt reſurgens erit idem numero, ſed alio mõ ſe habens, quia fuit mortale, & ſurget in immortalitate.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ differentia quæ eſt inter aĩam reſurgentis, & aĩam in hoc mundo viuẽtis, nõ eſt ſecundum aliquid eſſentiale, ſed ſm gloriam & miſeriam, quæ differentiam accidentalem faciunt. vñ non oportet ꝙ aliud corpus numero reſurgat, ſed alio modo ſe habens, vt reſpondeat proportionabiliter differentia corporum differentiæ animarum.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ illud quod ĩtelligitur in materia ante formam, remanet in materia poſt corruptionem, quia remoto poſteriori, adhuc põt remanere prius oportet aũt, vt Commentator dicit in 1. phyſ. *& in li. de ſubſtantia †orbis in materia generabiliũ & corruptibiliũ, ante formã ſubſtantialẽ intelligere dimẽſiones non terminatas ſm quas attendat diuiſio materiæ, vt diuerſas formas in diuerſis partibus recipere poſſit, vnde & poſt ſeparationem ſubſtãtialis formæ à materia, adhuc dimenſiones illæ manent eædẽ, & ſic materia ſub illis dimẽſionibus exiſtens, quãcunque formã accipiat, hẽt maiorem identitatem ad illud, ꝙ ex ea generatũ fuerat, q̃ aliqua pars alia materiæ ſub quacunq; forma exiſtens, & ſic eadẽ materia ad corpus humanũ reparandum reducetur, quæ prius materia eius fuit.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ ſicut qualitas ſimplex nõ eſt forma ſubſtãtialis elementi, ſed accidẽs ꝓpriũ ei⁹ & diſpõ. p q̃ materia efficiẽ ꝓpria tali formæ: ita forma mixtionis q̃ eſt qualitas reſultãs ex qualitatib⁹ ſimplicibus ad mediũ venientibus, nõ eſt forma ſubſtantialis corporis mixti, ſed eſt accidens ꝓpriũ & diſpõ, p quam materia fit neceſſaria ad formã. Corpus aũt humanũ p̃ter hanc formã mixtionis non hẽt aliq̃ formã ſubſtãtialẽ, niſi aĩam rõnalem, quia hẽret aliã formã ſubſtantialẽ priorẽ, illa daret ei eſſe ſubſtantiale. & ſic p eã continueret in gñe ſubſtãtiæ, vñ aĩa iã adueniret corpori cõſtituto in gñe ſubſtãtiæ, & ſic cõparatio aĩæ ad corp⁹ eſſet, ſicut cõparatio formarũ artificialium ad ſuas materias, quantũ ad hoc, ꝙ cõſtituunẽ in gñe ſubſtantiæ per ſuam materiam, vñ coniũctio aĩæ ad corpus cẽt accidentalis, quod eſt error antiquorũ philoſophorũ à philoſopho reprobatus in li. de anima Sequerẽ ẽt ꝙ corp⁹ humanũ & ſingulæ pães eius nõ æquiuoce retinerẽt priora noĩa, ꝙ eſt cõtra philoſophum* in 2. de Aĩa. Vñ cum anima rõnalis remaneat, nulla forma ſubſtantiãlis corporis humani cedit penitus in non ens. formarum aũt accidentalium variatio nõ facit diuerſitatem in numero. Vnde idẽ numero reſurget, cum materia eadẽ numero reſumatur, vt in præcedenti ſolutione dictũ † eſt.

Π.1.phy. tex.63.
†ca.2.4 et vltimo.
Ariſt. lib. 2. tex. 9.
In praeced. ſolutione.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſit idem numero homo qui reſurget.

343 AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. videẽ, ꝙ nõ ſit idem numero hõ qui reſurget. Sicut. n. dicit phil.* in 2. de gñatione. Quęcunq; habẽt ſpẽm corruptibilẽ motam, nõ reiterant eadẽ numero ſed talis eſt ſubſtantia hominis ſm pſentem ſtatum, ergo non põt poſt mutationem mortis reiterari idem numero.

Ariſt. li. 2 de generat. in fine illius libri.

¶2 Præterea, vbi eſt alia & alia humanitas, nõ eſt idẽ hõ numero, vñ Socrates & Plato ſunt duo homines, & nõ vn⁹ hõ, quia alia eſt humanitas vtriuſq;. Sed alia eſt humanitas reſurgẽtis ab ea, q̃ nũc hẽt. Ergo nõ ẽ idẽ hõ numero. Media ꝓbari põt dupliciter. Primò, quia humanitas (q̃ eſt forma totius) nõ ẽ forma & ſubſtantia, ſicut aĩa, ſed eſt forma tm: hmõi aũt formæ cedũt penitus in nõ ens, & ſic nõ poſſunt iterari Sedõ, quia humanitas reſultat ex cõiunctione partiũ ſed non põt eadẽ numero coniunctio reſumi, q̃ prius fuit, quia iteratio identitati opponiẽ, iteratio. n. numerum importat, identitas autem vnitatem, q̃ ſe non compatiunt. In reſurrectione aũt coniunctio iteraẽ, ergo non eſt eadem coniunctio, & ſic non eſt eadem humanitas, nec idem homo.

¶3 Præterea, idem homo non eſt plura animalia. ergo ſi non eſt idem animal, non eſt idem numero hõ, ſed vbi non eſt idem ſenſus non eſt idem animal, quia animal definiẽ p ſenſum primum ſ. t actum, vt patet in 2. *de anima. Senſus aũt cùm non maneat in anima ſeparata (vt quidam dicunt) non põt idẽ numero reſumi: ergo in reſurrectione non erit homo reſurgens idẽ animal numero & ſic nec idem homo.

Ariſt li. 2. tex. 16.

¶4 Præterea, Materia ſtatuæ principalior eſt in ſtatua q̃ materia hominis in homine, qa artificialia tota ſunt in gñe ſubſtantiæ ex parte materię, ſed naturalia. ex forma, vt patet p Philoſoph in 2. *Phyſi. & Commentator idem dicit in 2. de †anima Sed ſi ſtatua ex eadẽ ęre reficiatur, nõ erit eadẽ numero. ergo multo min⁹ ſi hõ ex eiſdem puluerib⁹ reficiaẽ, erit idem hõ numero.

Ariſt. li. 2 phyſi. c. 1. † li. 2 de ani. tex 1.

SED CONTRA eſt quod dicit Iob 19. Quem viſurus ſum ego ipſe, & nõ alius. & loquiẽ de viſione poſt reſurrectionem:* ergo idem numero homo reſurget.

¶Præterea, Aug. †dicit 8 lib. de Trini. quod reſurgere nihil eſt aliud, quàm reuiuiſcere: niſi autem idem hõ numero rediret ad vitam, qui mortuus eſt, non diceretẽ reuiuiſcere ergo non reſurgeret, ꝙ eſt contra fidem.

¶ Ar. praec. i ſed cont. † li 8. c 5. non procul à fine, to. 3.

RESPONDEO dicendum, ꝙ neceſſitas ponendi reſurrectionem eſt ex hoc, vt homo finem vltimũ, pp quẽ factus eſt, conſequatur, quod in hac vita fieri non põt, nec in vita animæ ſeparatę, * aliàs homo eſſet vanẽ cõſtitutus, ſi ad finem, ad quem factus eſt, puenire non poſſet Et quia oportet, ꝙ illud idem numero ad finem pueniat, quod pp finem eſt factum, ne in vanum eſſe factum videatur, oportet, ꝙ idem homo numero reſurgat & hoc quidem fit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur, alias. n non eſſet reſurrectio ꝓpriè, niſi idem homo repararetur, vnde ponere, ꝙ idem numero non ſit qui reſurget, eſt hęreticum, derogans veritati Scripturę q̃ reſurrectionem prędicat.*

Q 75. ar 1. & 6.
2. Mat 22 Matt. 22 Lu 14. Io. 5. Act. 17. 1. Cor. 15. Ad phil. 3. Apoc. 20. &c.

AD PRIMVM ergo dicendũ ꝙ philoſophus loquitur de reiteratione, quæ fit p motum vel mutationem naturalem. Oſtendit. n. differentiam circulationis, quę eſt in generatione & corruptione. ad circulationem, quę eſt in motu cœli, quia cœlum p motum localem redit idem numero ad principium motus, quia hẽt ſubſtantiam incorruptibilem motam: ſed gñabilia, & corruptibilia p gñationem redeunt ad idem ſpecie, non ad idem numero, quia ex hoc homine gñaẽ ſemen, ex quo ſanguis, & ſic deinceps quouſque perueniatur ad hominem, non eundem numero, ſed ſpecie, ſimiliter ex igne gñat aer ex quo, aqua; ex aqua, terra ex qua, ignis non idem numero, ſed ſpecie. Vnde patet, quòd ratio, inducta, *ſecũdum philoſophi intentionem nõ eſt ad ꝓpoſitum Vel dicendum, ꝙ aliorum gñabilium & corruptibilium forma non eſt p ſe ſubſiſtens, vt poſt compoſiti corruptionem remanere valeat: ſicut eſt de anima rationali, quæ eſſe quod ſibi in corpore acquiritur, etiam poſt ſeparationem a corpore retinet, & in participationem illius eſſe, corpus p reſurrectionẽ adducit, cum non ſit aliud eſſe corporis, & aliud aĩæ in corpore, alias eſſet coniunctio aĩæ & corporis accidentalis. Et ſic interruptio nulla facta eſt in eſſe ſubſtantiali hominis, vt non poſſit idem numero redire hõ pp interruptionem eſſendi. ſicut accidit in alijs rebus corruptis quarum eſſe oĩno interrumpitur forma nõ remanẽte, materia aũt ſub alio eſſe remanẽte, ſed tñ nec ẽt homo p gñationem naturalem reiteratur idem numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia gñantis, vnde corpus diuerſum eſt numero, & p conſequẽs anima & totus homo.

In arg. 1.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ de humanitate & de qualibet forma totius, eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ idem ſecundum rem eſt forma totius & forma partis: ſed dicitur forma partis, ſecundum quod perficit materiam, totius autem, ſm quod ex ea, tota ratio ſpeciei conſequitur, & ſecundum hanc opinionẽ humanitas ſecundum rem non eſt aliud, quàm aĩa rationalis

tionalis, & ſic cũ anima rationalis eadẽ numero reſumatur eadẽ numero erit humanitas & etiam poſt mortem manet quamuis nõ ſub ratione humanitatis. qa ex ea ſeparata, compoſitum rationem ſpeciei nõ cõſequitur. Alia opinio eſt Auic. quæ verior videtur, ꝙ forma totius non eſt forma partis tantũ, nec forma aliqua alia præter formã partis, ſed eſt totum reſultans ex cõpoſitione formæ & materiæ comprehendens in ſe vtrũq;, & forma totius eſſentialis quidditas dicitur. Qia ergo i reſurrectione idem numero corpus erit & eadẽ numero aiã rationalis. erit de neceſſitate eadẽ humanitas. Prima autem ratio probans diuerſitatem humanitatis futuram, procedebat acſi humanitas eſſet quædã alia forma ſuperueniens formæ, & materiæ, quod falſum eſt. Scdã rõ ẽt nõ põt identitatẽ humanitatis ĩpedire: qa coniunctio ſignificat actionẽ vel paſſionẽ, q̃ quãuis diuerſa ſit nõ põt identitatẽ humanitatis ĩpedire, qa actio & paſſio, ex qbus erat humanitas, nõ ſunt de eſſentia humanitatis. Vñ eorũ diuerſitas nõ iducit diuerſitatẽ humanitatis. Cõſtat n. ꝙ generatio & reſurrectio non ſunt idem motus numero, nec tñ pp hoc idẽtitas reſurgentis ĩpeditur. Similiter ẽt nec ĩpeditur idẽtitas humanitatis. ſi accipiatur cõiũctio p ipſa relatione, qa relatio illa nõ ẽ de eſſentia humanitatis, ſed cõcomitat eã, eo ꝙ hũanitas nõ ẽ de illis formis, q̃ ſunt cõpoſitio & ordo, vt dr 2. phy.* ſicut ſunt formæ artificiatorũ. Vñ exiſtẽte alia cõpoſitione numero, nõ eſt eadẽ numero forma dom⁹.

Ariſt. lib. 2. phyſic. tex. 3.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ rõ illa optimè cõcludit cõtra illos, q ponebãt aĩam ſenſibilẽ & rõnalẽ diuerſas in hoĩe eſſe, qa ſm hoc aĩa ſenſitiua in hoĩe nõ eſſet incorruptibilis, ſicut nec ĩ alijs aĩalib⁹, vñ in reſurrectione nõ erit eadem aĩa ſenſibilis, & p cõſequens, nec idẽ aĩal, nec idẽ hõ. Si aũt ponamus, ꝙ eadẽ aĩa ſm ſubſtãtiã in hoĩe, ſit rõnalis, & ſenſibilis, nullas in hoc anguſtias patiemur: quia animal definitur p ſenſum, qui eſt anima ſenſitiua, ſicut p formam eſſentialẽ: per ſenſum aũt qui eſt potentia ſenſitiua, cognoſcitur eius definitio, ſicut per formam accidentalem, q̃ maximã partem confert ad cognoſcendũ quod quid eſt, vt in primo * de anima dr. Poſt mortẽ ergo manet anima ſenſibilis, ſicut & anima rõnalis ſm ſubſtantiã, ſed potentiæ ſenſitiuæ ſm quoſdam non manent: q̃ quidem potentiæ cũ ſint accidentales proprietates, earũ varietates identitatẽ aĩalis totius auferre nõ poſſunt, nec ẽt partiũ aĩalis, nec dñr potentiæ perfectiones vel actus organorum, niſi ſicut principia agendi, vt calor in igne.

Ariſtot. libr. 1. de Anima, tex. 11.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ſtatua dupliciter põt cõſiderari, vel ſm quod eſt ſubſtantia qdã, vel ſcdm quod eſt artificiale quoddã. & quia in genere ſubſtantiæ ponitur rõne ſuæ materiæ, & iõ ſi conſideretur, ſcdm qd eſt ſubſtantia qdã, eſt eadem numero ſtatua, q̃ ex eadẽ materia reparatur: ſed in genere artificialiũ ponitur, ſcdm quod eſt forma qdã accidentalis, quæ & tranſit ſtatua deſtructa, & ſic non redit idem numero, nec ſtatua eadem numero eſſe põt, ſed forma hominis, ſ. anima manet poſt diſſolutionẽ corporis, & iõ non eſt ſimilis rõ.

ARTICVLVS III.

344 *Vtrum pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ in eis diſſoluta eſt, per reſurrectionem redire oporteat.*

AD TERTIVM ſic proceditur, videtur ꝙ oporteat pulueres humani corporis ad eã partem corporis, quæ in eis diſſoluta eſt, per reſurrectionẽ redire. Quia ſecundũ philoſoph. in 2.* de ani. ſicut ſe hẽt tota anima ad totũ corpus, ita pars aĩæ ad partem corporis, vt viſus ad pupillam, ſed oportet, ꝙ poſt reſurrectionem corpus reſumatur ab eadem aĩa, ergo oportet ꝙ etiam partes corporis reſumantur ad eadem membra in quibus eiſdem partibus animæ perficiebantur.

Ariſtot. libr. 2 de Anima, tex. 9.

¶ 2 Præterea, Diuerſitas materiæ facit diuerſitatem in numero, ſed ſi pulueres non redeant ad eaſdem partes, ſingulæ partes non reficient ex eadem materia, ex qua prius cõſtabant, ergo nõ erũt eædẽ numero, ſed ſi partes ſunt diuerſæ, & totum erit diuerſum, quia partes cõparantur ad totum ſicut materia ad formam, vt patet* in 2. Phyſic ergo non erit idem numero hõ, quod eſt cõtra veritatem reſurrectionis.

Ariſt. lib. 2. phyſic. tex. 31.

¶ 3 Præterea, Reſurrectio ad hoc ordinatur, ꝙ homo operum ſuorum mercedem accipiat. ſed diuerſis operibus meritorijs vel demeritorijs diuerſæ partes corporis deſeruiunt, ergo oportet, ꝙ in reſurrectione quælibet pars ad ſuum ſtatum redeat, vt pro ſuo modo præmietur.

SED CONTRA, Artificialia magis dependent ex ſua materia q̃ naturalia, ſed in artificialibus ad hoc, ꝙ idem artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet, ꝙ partes reducantur ad eũdem ſitum, ergo nec in homine oportet.

¶ Præterea, Variatio accidentis non facit diuerſitatẽ in numero, ſed ſitus partium eſt accidens quoddã, ergo diuerſitas eius in homine nõ facit diuerſitatem in numero.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in hac qõne differt* conſiderare quid fieri poſſit ſine identitatis pjudicio, & qd fiet vt congruentia ſeruetur. Quantum ad primum, ſciẽdum eſt, ꝙ in homine poſſunt accipi diuerſæ partes dupliciter. Vno modo, diuerſæ partes totius homogenei, ſicut diuerſæ partes carnis vel diuerſæ partes oſſis. Alio modo, diuerſæ partes diuerſarum ſpecierum totius homogenei, ſicut os & caro. Si ergo dicatur, ꝙ pars materiæ redibit ad aliam partem ſpeciei eiuſdem, hoc nõ faciet varietatem niſi in ſitu partium, ſitus aũt partium variatus non variat ſpeciem in totis homogeneis, & ſic ſi materia vnius partis redeat ad aliam, nullũ pjudiciũ generabitur identitati totius. Et ita etiam eſt in exemplo quod ponitur in litera,* quia ſtatua nõ redit eadem numero ſecundũ formã, ſed ſecundũ materiã, ſecundũ quam eſt ſubſtantia quædã, ſic autem ſtatua eſt homogenea, quamuis non ſecundum formã artificialem. Si aũt dicatur, ꝙ materia vnius partis redit ad aliam partem alterius ſpeciei, ſic de neceſſitate variatur nõ ſolũ ſitus partiũ, ſed etiam identitas earũ: ita tamen, quod tota materia, aut quod erat de veritate humanæ naturæ in vna, in aliam transferatur, non autem ſi aliquid, ꝙ erat in vna parte ſuperfluũ, transferatur in aliam: ablata aũt identitate partiũ, aufertur identitas totius, ſi loquamur de partibus eſſentialibus, nõ aũt ſi loquamur de partibus accidentalibus, ſicut ſunt capilli & vngues, de qb⁹ vĩ loq Aug.* Et ſic patet qualiter translatio materiæ de pte in ptem tollit idẽtitatẽ totius & qualiter nõ. Sed loquendo ſcdm cõgruentiã, magis pbabile eſt, ꝙ ẽt ſitus partiũ idẽ ſeruabitur ĩ reſurrectione, pcipuè quantũ ad partes eſſentiales & organicas, q̃uis fortè nõ quantum ad accidentales, ſicut ſunt vngues & capilli.

Al. refert.

lib. 4. ſen. di. 44. §. B. poſt med.

Libro 22. de ciuita. Dei, c. 19. to 5.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ obiectio illa procedit de partibus organicis, & nõ de partibus ſimilib⁹.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſitus diuerſus partium materiæ, non facit diuerſitatem in numero, quãuis eam faciat diuerſitas materiæ.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ* operatio pprie loquẽdo nõ eſt ptis, ſed totius, vñ pmium non debet parti, ſed toti.

Al meritum.

QVAESTIO LXXX.

De integritate corporum reſurgentium, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de integritate corporum reſurgentium.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo vtrum omnia membra corporis humani in ipſo reſurgent.

¶ Secundo, vtrum capilli & vngues.

¶ Tertio vtrum humores.

¶ Quarto, vtrum totũ id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

¶ Quinto, vtrum totum quod in eo materialiter fuit.

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum omnia membra humani corporis reſurgent.

345 *Tho.4.diſ. 44 q.1.ar. 2.q.1.& ſequent.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nõ oĩa membra corporis humani reſurgent. Remoto.n. fine, fruſtra repararetur id qđ eſt ad finẽ: finis aũt cuiuſlibet membri eſt eius actus: cum ergo nihil fruſtra fiat in operibus diuinis, & quorundam membrorum vſus poſt reſurrectionem non competat homini, pcipuè genitalium, quia tunc neque nubent neque nubentur,* ergo videtur ꝙ non omnia mẽbra reſurgent.

**Mat.22*

¶ 2 Præterea, Inteſtina, quædam membra ſunt: ſed nõ reſurgent, plena enim reſurgere non poſſunt, quia immunditias continent, nec vacua, quia nihil eſt vacuum in natura: ergo non omnia membra reſurgent.

¶ 3 Præterea, Ad hoc corpus reſurget, vt præmietur de opere, quod anima per ipſum geſſit: ſed membrũ propter furtum, amputatum furi, qui poſteà pœnitentiam agit & ſaluatur, non põt in reſurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatum non eſt: nec de malo, quia pęna membri in pœnam hominis redundaret: ergo non omnia membra reſurgent cum homine.

SED CONTRA, Magis pertinent ad veritatẽ humanæ naturæ alia membra, quam capilli & vngues: ſed iſta reſtituentur homini in reſurrectione, vt in litera dicitur: ergo multo fortius alia membra.

**Deu.32.*

¶ Præterea, Dei perfecta ſunt opera:* ſed reſurrectio opere diuino fiet: ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut dicitur in ſecũdo† de aĩa, Aĩa ſe hẽt ad corpus non ſolũ in habitudine formæ & finis, ſed ẽt in habitudine cauſæ efficiẽtis.

†Ari.li.2 tex.36.

Eſt enim cõparatio aĩæ ad corpus, ſicut cõparatio artis ad artificiatũ, vt dicitur in 2. de Aĩalibus: quicquid autẽ explicitè in artificiato oñditur, hoc totum implicitè & originaliter in ipſa arte continetur: & ſimiliter qcquid in parte corporis apparet, totum originaliter & quodãmodo implicitè in aĩa continetur. Sicut ergo artis opus non eſſet pfectum ſi artificiato aliquid deeſſet eorum, quæ ars continet, ita nec homo poſſet eſſe pfectus, niſi totum qđ in aĩa implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur: nec ẽt corpus animæ ad plenũ proportionaliter rñderet: cum ergo oporteat in reſurrectione corpus hoĩs eſſe animæ totaliter correſpondens, quia non reſurget, niſi ſecundum ordinem, quem habet ad animam rationalem oportet ẽt hominem pfectum reſurgere vtpote qui ad vltimam perfectionem cõſequendam reparatur, oportet ergo ꝙ omnia membra, ǭ nunc ſunt in corpore hominis, in reſurrectione reparentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ membra poſſunt dupliciter conſiderari in comparatione ad aĩam, vel ſm habitudinem materiæ ad formam, vel ſm habitudinem inſtrumenti ad agentem: eadem eſt enim comparatio totius corporis ad totam animã: & partium ad partes, vt dicitur † 2. de Aĩa. Si ergo membra accipiantur ſm primam cõparationem, finis eorum non eſt operatio, ſed magis perfectum eſſe ſpeciei, quod ẽt poſt reſurrectionem requireretur. Si aũt accipiantur ſm ſecundã cõparationem, ſic finis eorum eſt operatio. nec tñ ſequitur, ꝙ qñ deficit operatio, fruſtra ſit inſtrumentũ, quia inſtrumentum nõn ſolũ ſeruit ad exequendã operationem agentis: ſed ẽt ad oſtendendam virtutem ipſius. Vnde oportebit vt virtus potentiarum animæ in inſtrumentis corporeis demonſtretur, & ſi nunquam in actũ prodeant, vt ex hoc commendetur Dei ſapientia.

†Ari.li.2 text.9.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ inteſtina reſurgent in corpore, ſicut & alia mẽbra & plena erunt non qdẽ turpibus ſuperfluitatibus, ſed nobilibus humoribꝰ.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ actus, quibus meremur, non ſunt propriè loquẽdo, manus vel pedis, ſed totius hoĩs: ſicut & operatio artis non attribuitur* ſciẽtiæ, ſed artifici, vt Philoſophus dicit. Quãuis ergo membrum, ꝙ ante pœnitentiã eſt mutilatum, non ſit cooperatum homini in ſtatu illo, quo gloriam poſt meretur: tamen ipſe homo meretur, vt totum pmietur, qui ex toto quod habet, Deo ſeruit.

**Aĩãs, inſtrumento*

ARTICVLVS II.

Vtrum capilli & vngues in homine reſurgent.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ capilli & vngues in homine nõ reſurgent, qa ſicut capilli & vngues ex ſuperfluitatibus cibi gñantur, ita & vrina, & ſudor, & aliæ ſuperfluitates vel fæces, ſed hæc non reſurgent cum corpore, ergo nec capilli & vngues. 346

¶ 2 Præterea, Inter alias ſuperfluitates, quæ ex cibo generantur, maximè accedit ad naturæ humanæ veritatem ſemen, quod eſt ſuperfluum, quo indigetur, ſed ſemen non reſurget in corpore hominis, ergo multo minus capilli & vngues reſurgent.

¶ 3 Præterea, Nihil eſt perfectum aĩa rationali, quod non ſit perfectum aĩa ſenſibili: ſed capilli & vngues nõ ſunt pfecti aĩa ſenſibili, quia eis non ſentimus, vt dĩ ĩ* tertio de anima: ergo cum non reſurget corpus humanum niſi propter hoc, ꝙ eſt perfectum ab anima rõnali: videtur, ꝙ capilli & vngues non reſurgent.

**Ari.li.3. de anima tex.66.*

SED CONTRA eſt, quod dicitur Luc.21. Capillus de capite veſtro non peribit.

¶ Præterea, Capilli & vngues ſunt dati in ornamẽtum hominis: ſed corpora hominum, præcipuè electorum, debent reſurgere cum omni ornatu: ergo debent reſurgere cum capillis.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ aĩa ſe habet ad corpus animatum, ſicut ars ad artificiatũ: & ad partes eius, ſicut ars ad ſua inſtrumenta. vnde & corpus animatum organicum dĩ: ars aũt vtitur inſtrumentis quibuſdã ad operis intenti executionem, & hæc inſtrumenta ſunt de prima intentione artis. Vtitur ẽt alijs inſtrumentis, ad conſeruationem principaliũ inſtrumentorũ, & hæc ſunt de ſecunda intentione artis, ſicut ars militaris vtitẽ gladio ad bellũ, & vagina, ad gladij conſeruationẽ. Ita & in partibus corporis animati quædã ordinanĩ ad operationes aĩæ exequendas, ſicut cor, hepar, manus, & pes, quædam aũt ad conſeruationem aliarum partiũ, ſicut folia ſunt ad coopertur am fructuũ: ita ẽt capilli & vngues ſunt in hoĩe ad cuſtodiam aliarũ partium, vñ ſunt de ſcđa pfectione corporis humani, quãuis non de prima: & qa homo reſurget in omni pfectione ſuæ naturę, ppter hoc oportet, vt capilli & vngues reſurgãt ĩ ipſo.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illæ ſuperfluitates expelluntur a natura, quaſi ad nihilum vtiles: vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem eſt de alijs ſuperfluitatibus, quas natura ſibi retinet ad generationem capillorum & vnguium, quibus indiget ad membrorum conſeruationem.

Sic & infra ar. 3. ins q ad 1.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſemine non indigetur ad perfectionem indiuidui, ſicut capillis & vnguibus ſed ſolum ad perfectionem ſpeciei.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ capilli & vngues nutriuntur & augent, & ſic patet ꝙ aliquam operationem participent, qđ non poſſet eſſe, niſi eſſent partes aliquo mõ ab aĩa pfectæ, & quia in hoĩe non eſt niſi vna aĩa, ſ. aĩa rõnalis, & conſtat ꝙ ab aĩa rõnali pfecta ſunt, quãuis non vſq; ad hoc, ꝙ operationem ſenſus participent: ſicut nec oſſa, de quibus conſtat, ꝙ reſurgent & ſunt de integritate indiuidui.

ARTICVLVS III.

Vtrum humores in corpore reſurgent.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ humores in corpore nõ reſurgent. Quia 1. Cor. 15. dĩ, Caro & ſanguis regnũ Dei poſſidere nõ pñt: ſed ſanguis eſt principalior humor: ergo non reſurget in beatis q regnũ Dei poſſidebunt, & multo minus ĩ alijs. 347

¶2 Præterea, Humores ſunt ad reſtaurationem deperditi: ſed poſt reſurrectionem nulla deperditio fiet: ergo corpus non reſurget cum humoribus.

¶3 Præterea, Illud quod eſt in via generationis in corpore humano, nondum eſt ab anima rationali pſectū: ſed humores adhuc ſunt in via generationis, quia ſunt ī potentia caro & os: ergo nondum ſunt perfecti anima rōnali. Sed corpus humanum non habet ordinem ad reſurrectionem, niſi ſm quod eſt anima rationali perfectum: ergo humores in eo non reſurgent.

SED CONTRA, quod eſt de conſtitutione corporis humani, reſurget in eo: ſed humores ſunt hmōi, vt patet per Aug. * qui dicit, ꝙ corpus conſtat ex mēbris officialibus, officialia ex conſimilibus, conſimilia ex humoribus: ergo humores reſurgent in corpore.

In li. de ſpirit. & anima, ca. 15. ante med. tom. 4.

¶ Præterea, Reſurrectio noſtra erit conformis reſurrectioni Chriſti: ſed in Chriſto reſurrexit ſanguis, alias nunc vinum non tranſubſtantiaretur in ſanguinē eius in ſacramento altaris: ergo & in nobis reſurget ſanguis, & eadem ratione alij humores.

RESPONDEO dicendum, ꝙ quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in reſurgente, hoc totū reſurget, rōne pdicta: * vnde oportet, ꝙ illa humiditas corporis reſurgat in homine, quæ ad integritatē humanæ naturæ ptinet. Eſt autem in hoīe triplex humiditas. Quædā enim humiditas eſt in recedendo à pfectione huius indiuidui: vel quia in via eſt corruptionis & à natura abijcitur, ſicut vrina, ſudor, & ſanies, & hmōi: vel quia à natura ordinatur ad conſeruationem ſpeciei in alio indiuiduo, ſiue p actum generatiuæ, ſicut ſemen, ſiue p actum nutritiuæ, ſicut lac, & nulla taliū humiditatum reſurget, eo qđ non eſt de pfectione indiuidui reſurgentis. Scđa humiditas eſt, q̄ nondum puenit ad vltimam pfectionem, q̄ natura operatur in indiuiduo, ſed eſt ad illam ordinata à natura. & hæc eſt duplex, quia q̄dam eſt, q̄ hēt aliquā formam determinatam, quæ cōtinetur inter partes corporis, ſicut ſanguis & alij tres humores quos natura ordinauit ad mēbra, q̄ ex eis generātur, ſed tn̄ habent aliquas formas determinatas, ſicut & aliæ partes corporis, & iō reſurgent cū alijs partibus corporis. Quædā verò humiditas eſt in via tranſeundi de forma in formā, ſ. de forma humoris in formā mēbri, & talis humiditas nō reſurget, quia poſt reſurrectionē partes corporis ſingulæ in ſuis formis ſtabilientur, vt vna in aliā non tranſeat, & iō non reſurget illa humiditas, q̄ eſt in ipſa actu trāſeundi de forma in formā. Hæc autē humiditas pōt in duplici ſtatu accipi, vel ſm quod eſt in principio tranſmutationis & ſic vocatur * ros illa, ſ. humiditas, quæ eſt in foraminibus paruarum venarum vel ſm qđ eſt in progreſſu tranſmutationis, & incipit iā dealbari, & ſic vocatur cambium, in neutro autem ſtatu reſurget. Tertium aūt genus humiditatis eſt, qđ iā peruenit ad vltimā perfectionem, quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iā eſt dealbata, & incorporata membris, & hæc vocatur gluten, & cùm hæc ſit de ſubſtantia membrorum, reſurget ſicut & membra.

Ar. 1. et 2. huius quæ. corp.

** Al. ros*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ caro & ſanguis in verbis illis Apoſtoli non accipiuntur pro ſubſtantia carnis & ſanguinis, ſed p operibus carnis & ſanguinis, q̄ ſunt opera peccati, vel opera aīalis vitæ. Vel ſm quod dicit Auguſtinus * in epiſtola ad Conſentium, Caro & ſanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne & ſanguine. Vnde & ſubditur in verbis Apoſtoli, Neque corruptio incorruptionem.

Epi. 146. de linendo ad fin. to. 2

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut membra ſeruientia gñationi erūt poſt reſurrectionē ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem q̄ nunc exercetur p mēbra illa: ita & humores erunt in corpore nō ad reſtaurationē deperditi, ſed ad integritatē humanæ naturæ reparandā, & ad virtutis naturalis oſtēſionē.

Ar. 1. huius q. ad 1.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut elemēta ſūt in via generationis reſpectu corporum mixtorū, quia ſunt eorum materia, non autem ita quòd ſemper ſint ī tranſeundo in corpore mixto: ita etiam ſe habēt humores ad membra: & propter hoc ſicut elementa in partibus vniuerſi habent formas determinatas, rōne quarū ſunt de pfectione vniuerſi, ſicut & corpora mixta: ita ēt humores ſunt de perfectione corporis humani, ſicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tātā perfectionem ſicut aliæ partes, nec elementa habent ita pfectas formas, ſicut mixta. Sicut autem partes oēs vniuerſi, à Deo perfectionem conſequuntur non æqualiter, ſed vnumquodque ſm ſuum modum: ita etiam humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo ſicut partes perfectiores.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humana natura, reſurget in ipſo. 348

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non totum qđ fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, reſurget in ipſo. Quia cibus conuertitur in veritatē humanæ naturæ: ſed aliqn̄ carnes bouis ſumunt̄ in cibū: ſi ergo reſurget qcquid de veritate humanæ naturæ ē, reſurget ēt caro bouis, qđ ē īcōueniēs.

¶2 Præterea, Coſta Adæ fuit de veritate humanæ naturæ in ipſo, ſicut & coſta noſtra in nobis: ſed coſta Adæ non reſurget in eo, ſed in Eua, alias Eua nō reſurgeret, quæ de coſta illa formata eſt: ergo nō reſurget ī homine quicquid fuit in eo de veritate humanę naturæ.

¶3 Præterea, Non pōt eſſe quòd idem in diuerſis hominibus reſurgat: ſed poteſt eſſe ꝙ aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuerſis hominibus, ſicut ſi aliquis carnibus humanis veſcatur, quæ in ſubſtantiam eius tranſeant: ergo nō reſurget in aliquo, quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipſo.

¶4 Si dicatur quod nō quicquid eſt in carne comeſta, eſt de veritate humanæ naturæ: & ita aliquid eorū pōt reſurgere in primo, & aliquid in ſecūdo: Cōtrà, De veritate humanæ naturæ maximè vr̄ eſſe illud quod à parētibus trahitur: ſed ſi aliquis non comedens niſi carnes humanas filium generet, oportet, quòd illud quòd filius à parente trahit, ſit de carnibus aliorum hominū, quas pater ſuus comedit: quia ſemen eſt de ſuperfluo alimēti, vt Philoſophus * probat in libro de Animalibus: ergo illud quod eſt de veritate humanæ naturæ in puero iſto, fuit etiam de veritate humanæ naturæ in alijs hominibus quorum carnes pater comedit.

li. 1. de generat animalium c. 18. & 19.

¶5 Si dicatur, qđ illud ꝙ erat de veritate humanæ naturæ in carnibus hominum comeſtorum, nō tranſit in ſemen, ſed illud qđ erat ibi de veritate humanæ naturæ nō exiſtens. Contra, Ponat̄ ꝙ aliqs cibet̄ ſolū embryis, in quibus nihil vr̄ eſſe, qđ non ſit de veritate humanæ naturæ, quia totum qđ eſt in eis, à parentibus trahitur: ſi ergo ſuperfluitas cibi conuertitur in ſemen, oportet ꝙ illud quod fuit de veritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiam ad reſurrectionē pertinent, poſtquam animam rōnalem perceperunt, ſit ēt de veritate humanæ naturæ ī puero, q ex tali ſemine generat̄: & ſic cū nō poſſit idē reſurgere in duobus, non poterit in quolibet reſurgere qcqd fuit de veritate humanæ naturæ ī ipſo.

SED CONTRA, Quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, fuit pfectum anima rationali: ſed ex hoc hēt corpus humanū, ordinem ad reſurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum: ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, reſurget in vnoquoque.

¶ Præterea, ſi à corpore hoīs ſubtrahat̄ aliqđ qđ eſt de veritate humanæ naturæ in ipſo, nō erit corpus hoīs pfectum: ſed oīs imperfectio hoīs tolletur in reſurrectione, præcipuè ab electis, quibus promiſſum eſt Luc. 21. ꝙ capillus de capite eorum nō peribit: ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, reſurget in homine.

RESPONDEO dicendum, ꝙ vnumquodque ſicut ſe hēt ad veritatem, ita ſe habet ad eſſe, vt dicitur in 2. * Meta.

Ariſt.li.2 tex. 4. †*Al. cognitari.*

2 *Meta.quia res illa eſt vera, q̃ ita eſt vt vr̄† cogitari ſm̄ actū,& pp hoc Auie.dicit ꝙ veritas vniuſcuiuſque rei eſt ꝓprietas ſui eſſe:qđ ſtabilitū eſt ei.& ſm̄ hoc aliquid dr̄ eſſe de veritate humanæ naturæ,qa propriè ꝑtinet ad eſſe humanæ naturæ & hoc eſt qđ participat formā humanæ naturæ,ſicut verū aurū dr̄,quod habet veram formam auri,ex qua eſt propriū eſſe auri.

Vt ergo videaſ quid ſit illud quod eſt de veritate humanæ naturæ, ſciendū eſt, quòd circa hoc eſt triplex opinio. Quidā.n.poſuerūt, quòd nihil de nouo eſſe incepit de veritate humanæ naturæ:ſed quicquid ad veritatē humanæ naturæ ꝑtinet, totū fuit in ipſa inſtitutione humanæ naturæ de veritate eius & hoc per ſeipſum multiplicaſ,vt ex eo poſſit ſemē decidi à generāte ex quo filius generet̃,ĩ quo ēt illa pars deciſa multiplicaſ,vt ad ꝑfectā quantitatē perueniat ꝑ augmētū,& ſic deinceps,& ita multiplicatū eſt totū genus humanū. Vnde ſm̄ hanc opinionē,quicquid ex alimento generatur,quamuis videatur ſpeciē carnis aut ſanguinis habere,non tn̄ pertinet ad veritatē humanæ naturæ.

Alij aūt dixerunt,quòd aliquid de nouo addiſ ad veritatē humanæ naturæ ꝑ trāſmutationē naturalē alimenti in corpus hmuanū,cōſiderata veritate humanæ naturæ in ſpecie,ad cuius conſeruationē ordinaſ actus gñatiuæ virtutis.Si aūt veritas humanæ naturæ in indiuiduo cōſideret̃, ad cuius cōſeruationē & ꝑfectionem actus nutritiuæ virtutis ordinaſ,nō addiſ aliquid ꝑ alimētū qđ ſit primo de veritate humanæ naturæ huius indiuidui,ſed ſolū ſecūdario.Ponūt.n.ꝙ veritas humanę naturæ primò & principaliter cōſiſtat in humido radicali, ex quo eſt prima cōſtitutio humani generis: qđ autē cōuertiẽ de alimēto in verā carnē & ſanguinē, non eſt principaliter de veritate humanæ illius indiuidui,ſed ſecūdario;ſed pōt eſſe principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui,quod ex ſemine illius gñaſ.Semen.n.ponunt eſſe ſupfluum alimenti vel cum admixtione alicuius,qđ eſt primò de veritate humanæ naturæ in gñatione vt quidā dicunt; vel etiam ſine admixtione eius,vt dicunt alij:& ſic quod eſt humidū nutrimētale in vno fit humidū radicale in alio.

Al generante.

Tertia opinio eſt,quod aliquid de nouo incipit eſſe principaliter de veritate humanę naturæ, ēt in iſto indiuiduo,quia non eſt diſtinctio talis in corpore humano,vt aliqua pars materialis ſignata, de neceſſitate ꝑ totā vitā remaneat, ſed ad hoc indifferenter ſe habet quælibet pars ſignata accepta,qđ manet ſemꝑ q̃tantū ad id qđ eſt ſpeciei in ea,ſed pōt fluere & refluere quātum ad id qđ eſt materiæ in ipſa,& ſic humidum nutrimentale nō diſtinguiſ à radicali ex parte principij; vt dicatur radicale,qđ eſt ex ſemine gñatū:nutrimētale vero qđ gñatur ex cibo,ſed magis diſtinguiſ ex termino vt radicale dicaſ,qđ ad terminum gñationis ꝑuenit ꝑ actū gñatiuæ vel ēt nutritiuæ virtutis.ſed nutrimentale qđ nondū ꝑuenit ad hūc terminū, ſed eſt adhuc in via nutriendi. Et hæ tres opiniones in 2.lib.ſententiarū diſ.30.plenius poſitæ & inueſtigatæ ſūt:& iō nō oportet hic repetere niſi quantū ad ꝓpoſitū ꝑtinet.

Sciendū eſt ergo ꝙ ſm̄ has opiniones diuerſimodè ad hanc quæſtionē oportet reſpondere. Prima. n. opinio ꝑ viā multiplicationis quam ponit, pōt ponere ꝑfectionē humanæ naturæ,& quātū ad numerum indiuiduorū,& quantū ad debitā quantitatē vniuſcuiuſq; indiuidui,abſq; eo quod eſt ex alimēto generatū; qđ qdē non additur,niſi ad reſiſtendū conſumptioni,quę poſſet induci ꝑ actionē caloris naturalis: ſicut argento apponitur plūbū,ne ex liquefactione conſumatur. Vñ cū ĩ reſurrectione oporteat naturā humanā in ſua ꝑfectione raparari,nec calor naturalis tūc agat ad cōſumptionē humidi naturalis,nulla neceſſitas erit ꝙ reſurgat aliqđ in hoīe quod ex alimento ſit generatum: ſed reſurget tm̄ illud qđ fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui,& ꝑ deciſionē,& multiplicationē ad pręd्iētā ꝑfectionē ꝑuenit, in numero & quantitate.

Secūda aūt opinio,qa ponit, ꝙ eo qđ generatur ex nutrimento,indiget ad ꝑfectionē quātitatis indiuidui & ad multiplicationē,q̃ eſt ꝑ generationē, neceſſe habet ponere aliquid,de hoc qđ conuerſum eſt in alimentū,reſurgere;non tn̄ totū, ſed ſolū quātū indigetur ad perfectā reintegrationē humanæ naturæ in oībus ſuis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio,ꝙ totū illud quod fuit in ſubſtantia ſeminis,reſurget in illo hoīe, qui ex illo ſemine generatus eſt,qa hoc ē principaliter de veritate humanæ naturę in ipſo;de eo autē qđ poſtea aduenit ꝑ nutrimentū tm̄ reſurget in eo,quantū eſt neceſſariū ad ꝑfectionē quantitatis;& non totum, quia hoc nō pertinet ad veritatē humanæ naturæ,niſi quatenus natura eo indiget ad perfectionē quantitatis:Sed quia hoc humidū nutrimentale fluit & refluit, hoc ordine reparabiſ, qa illud qđ primo fuit de ſubſtantia corporis hoīs,totum reparabitur, & de eo qđ ſecundo, & tertiò & deinceps aduenit, quantū neceſſarium eſt ad quantitatē reintegrandam:quod patet duplici rōne Primò quia illud qđ ſuper hoc aduenit, inductum fuit,vt illud ꝙ primo erat deꝑditū,repararet̃,& ita non ita principaliter ꝑtinet ad veritatem humanæ naturæ ſicut ꝑcedēs.Secundò, qa adiunctio humidi extranei ad primū humidū radicale,facit,ꝙ totū ꝑmixtū non ita perfectè participet veritatē ſpeciei,ſicut primū participabat.Et ponit exēplū Philoſophus* in primo de Generatione, de aqua permixta vino q̃ ſemper virtutē vini debilitat,ita quod in fine ipſum aquoſum reddit: vnde ſicut ſecunda aqua,quāuis aſſumatur, in ſpeciem vini,non tn̄ ita ꝑfectè ſpeciē vini participat,ſicut prima, q̃ in vinū aſſumebaſ: ita illud quod de alimento ſecundò in carnē conuertiſ,non ita ꝑfectè attingit ad ſpeciē carnis,ſicut qđ primò cōuertebaſ;& ideo non ita pertinet ad veritatē humanæ naturæ,nec ad reſurrectionē. Sic ergo patet,ꝙ hæc opinio ponit reſurgere totū id,qđ eſt de veritate humanæ naturæ principaliter,non autē totum qđ eſt de veritate humanæ naturæ ſecundario. *li. 1. tex. 11.*

Tertia autē opinio,quantū ad aliquid differt à ſecūda,& quantū ad aliquid conuenit cū ea. Differt quidē quantū ad hoc,ꝙ ponit totū qđ eſt ſub forma carnis & oſſis eadem rōne ad veritatē humanæ naturæ pertinere,qa non diſtinguit aliqđ materiale ſignatū ꝑmanēs in hoīe toto tēpore vitæ eius,qđ per ſe ꝑtineat ad veritatem humanæ naturæ, & primò; & aliquid fluens & refluēs,qđ pertinet ad veritatē humanæ naturæ ſolū pp quātitatis perfectionē,nō propter primū eſſe ſpeciei,ſicut ſecunda opinio dicebat: ſed ponit oēs partes q̃ non ſunt ꝑter intētionem naturæ aggeneratæ, pertinere ad veritatem humanæ naturæ, quantū ad id qđ habent de ſpecie,qa ſic manēt; non aūt quantū ad id quod habēt de materia,qa ſic fluunt & refluunt indifferenter, vt ita ēt intelligamus cōtingere in partibus vnius hoīs,ſicut cōtingit in tota multitudine ciuitatis,quia ſinguli ſubtrahunſ à multitudine ꝑ mortem, alijs in locū eorū ſuccedentibus. Vñ partes multitudinis fluunt,& refluunt materialiter ſed formaliter manent:qa ad eadem officia & ordines ſubſtituunſ alij,à qb⁹ priores ſubtrahebātur:vnde reſpub.vna numero remanere dr̄.Et ſimiliter ēt dū qbuſdā partibus refluentibus alię reparanſ in eadē figura & in eodē ſitu, oēs partes fluūt & refluunt ſm̄ materiā,ſed manēt ſm̄ ſpeciem:manet nihilominus hō idem numero.Sed conuenit tertia cū ſecūda opinione,qa ponit,ꝙ partes ſecundariò aduenićtes,non ita perfectè pertingūt ad veritatē ſpeciei,ſicut q̃ primò aduenerunt; & ideo idē quod ponit reſurgere in hoīe ſecūda opinio,ponit tertia, ſed non penitus eadē rōne.Ponit.n. totū illud quod ex ſemine generatum eſt,reſurgere, nō qa alia rōne pertineat ad veritatē humanæ naturæ, q̃ hoc qđ poſtea aduenit,ſed qa perfectius veritatē ſpeciei participat: quō ordinē ponebat ſecūda opinio in his,q̃ poſteà adueniūt

ex alimēto;in quo etiā hæc opinio concordat cū aliis.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ res naturalis nō ē id qđ ē ex ſua materia ſed ex ſua forma:vñ quamuis il lud materiæ quod vnq; fuit ſub forma carnis bouinæ, reſurgat in hoīe ſub forma carnis humanę, non ſequitur,ꝙ reſurgat caro bouis,ſed caro hoīs; aliàs.n.poſſet concludi,ꝙ reſurgeret limus de quo formatum eſt corpus Adæ,tamen prima opinio concedit hanc rationē.

AD SECVNDVM dicēdū ꝙ coſta illa nō fuit in Adā de perfectione indiuidui,ſed ordinata ad multiplicationē ſpeciei,vnde nō reſurget in Adā,ſed in Eua; ſicut & ſemen non reſurget in generāte,ſed in genito.

AD TERTIVM dicendū,ꝙ ſm primā opinionē facile eſt ad hoc reſpondere: quia carnes comeſtæ nunquam ſunt de veritate humanæ naturæ in comedente:ſuerūt aūt de veritate humanę naturę in eo,cuius carnes comeduntur,& ita reſurgēt in primo,& non in ſecundo,ſed ſm ſecundā opinionē & tertiā, vnumquodq; in illo reſurget,in quo magis acceſſit ad perfectā participationem virtutis ſpeciei;& ſi æqualiter in vtroq; acceſſerit,reſurget in illo, in quo primo habuit ordinē ad reſurrectionē ex coniunctione ad aīam rōnalē illius hoīs:& ideo ſi i carnibus comeſtis fuit aliqua ſuperfluitas,quę non pertineret ad veritatē humanę naturę in primo, reſurgere poterit in ſecundo, aliàs illud qđ pertinebat ad reſurrectionē in primo, reſurget in eo,& non in ſecundo.ſed in ſecundo loco eius ſumetur vel aliqđ de eo qđ ex aliis cibis in carnem ſecundi conuerſum eſt vel ſi nullo cibo vnquā paſtus fuiſſet, niſi carnibus humanis diuina virtute aliūde ſuppleret, quātū ſideret ad pfectionē quātitatis, ſicut ēt ſupplet in illis,q ante perfectā ętatē decedunt,nec per hoc aliqd piudicat idētitati in numero,ſicut nec piudicat per hoc,ꝙ partes ſm materiam fluunt & refluunt.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſm primā opinionē facile eſt ſoluere qa ponit ꝙ ſemē nō eſt ex ſuperfluo alimenti,vnde carnes comeſtæ non tranſeunt in ſemen ex quo puer generet. Sed ſm alias duas opiniones dicendum eſt,ꝙ nō eſt poſſibile, ꝙ totum qđ fuit in carnibus comeſtis in ſemen conuertat, qa poſt multam depurationē cibi peruenitur ad decoctionem ſeminis,qđ eſt ſuperfluitas vltimi cibi: illud autē qđ de carnibus comeſtis in ſemen conuertitur, pertinet magis ad veritatem humanę naturę in eo qui ex ſemine naſcitur,quàm in illo, ex cuius carnibus ſemen eſt generatum: & ideo ſm regulam prius datam, hoc qđ in ſemen conuerſum eſt,reſurget in eo q ex ſemine naſcitur;reſiduum verò materię reſurget in illo, ex cuius carnibus comeſtis ſemen eſt generatum. *In praeced. ſolut. & ad 1. & corp.*

AD QVINTVM dicendum,ꝙ embrya nō pertinent ad reſurrectionem ante animationem per animam rōnalem,in quo ſtatu iam multum aduenit ſupra ſubſtantiā ſeminis de ſubſtātia nutrimēti, qa puer in vtero matris nutrit. & ideo ſi aliqs embryis veſcit, & ex ſuperfluo illius cibi generet aliquis, illud qđ erit in ſubſtātia ſeminis,reſurget qdē in eo q ex ſemine generat,niſi in illo cōtineretur aliquid qđ fuiſſet de ſubſtātia ſeminū in illis,ex quorū carnibus comeſtis ſemē generatū eſt,qa hoc reſurgeret in primo & non in ſecundo reſiduū aūt carniū comeſtarū,qđ non eſt cōuerſum in ſemen,conſtat,ꝙ reſurget in primo. vtrique diuina potentia ſupplēte quod deeſt. Prima aūt opinio hanc obiectione non arctatur,cum non ponat ſemen eſſe ex ſuperfluo alimenti.ſed aliæ multæ rōnes ſunt cōtra eā, vt in ſecundo libro* diſtinctione trigeſima patuit.

Thom. in 2 Sen dis 30. q 2 art. 2.

349

Aug lib. 2. de Ciu. Dei c. 16. non procul à prin. to 5 & in Enchir capit. 88. 89. & 90 tom. 3.

† Mag ſer Sent. lib. 4. dis. 44 §. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrū quicqđ fuit materialiter in mēbris hoīs, totū reſurget.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr, ꝙ quicquid fuit materialiter in mēbris hoīs, totū reſurget. Minus.n. vr ptinere ad reſurrectionē capilli, q̄ alia mēbra:ſed quicqđ fuit in capillis, totum reſurget,& ſi non in capillis,ſaltē in aliis partib' corporis,vt Aug.* dicit in litera:† ergo multò fortius quicquid in aliis membris materialiter fuit, totū reſurget.

¶ 2 Præterea, Sicut partes carnis ſm ſpeciē pficiunt ab aīa rōnali: ita partes ſm materiā. ſed corpus humanū habet ordinē ad reſurrectionē ex hoc,q fuit anima rōnali pfectū:ergo non ſolum partes ſm ſpeciem,ſed * omnes partes ſecundum materiam reſurgent. *Al. etiam*

¶ 3 Præterea, Ex parte illa accidit corpori totalitas ex qua parte accidit ei diuiſio in partes:ſed diuiſio in partes accidit corpori ſm materiā, cuius diſpoſitio eſt quātitas ſm quā diuidit. ergo & totalitas corporis attēdit ſm partes materiæ. Si ergo nō oēs partes materiæ reſurgēt, nec totū corpus reſurget; qđ eſt inconueniens.

SED CONTRA, Partes ſm materiam non manen in corpore, ſed fluunt & refluunt, vt patet p illud qđ dr in primo de Generatione.* Si ergo oēs partes ſecundū materiam, quæ non manent in corpore, ſed fluunt & refluunt,reſurgent,vel erit corpus reſurgentis denſiſſimum, vel erit immoderatæ quantitatis. *Ariſtoteles li. 1. de Generat. tex. 35. 36. & 37.*

¶ Præterea, Quicquid eſt de veritate humanæ naturæ in vno hoīe, totū pōt eſſe pars materiæ i alio hoīe; q eius carnib' veſcit:ſi ergo oēs partes ſm materiā reſurgent in aliquo ſequet ꝙ reſurget in vno id qđ eſt de veritate humanæ naturæ in alio; qđ eſt incōueniens.

RESPONDEO dicendū,ꝙ illud quod eſt in homine materialiter,non habet ordinē ad reſurrectionē, niſi ſm quod pertinet ad veritatē humanæ naturæ,qa ſm hoc habet ordinē ad animam rōnalem: illud autē totū quod eſt in hoīe materialiter, pertinet quidem ad veritatem humanæ naturæ, quantū ad id quod habet de ſpecie,ſed non totum conſiderata materiæ totalitate:quia tota materia,quę fuit in hoīe à principio vitæ vſq; ad finē, excederet quantitatē debitā ſpeciei, vt tertia opinio* dicit,q̄ probabilior inter cæteras mihi vídetur. Et ideo totū quod eſt in homine,reſurget conſiderata totalitate ſpeciei, quæ attēditur ſm quātitatē, figuram, ſitum,& ordinē partium;non autem reſurget totū conſiderata totalitate materiæ.Secunda autē opinio & prima † non vtuntur hac diſtinctione,ſed diſtinguunt inter partes,quarū vtraq; habet ſpeciem & materiā. Conueniunt autem hæ duę opiniones in hoc, ꝙ vtraque dicit,ꝙ illud quod eſt ex ſemine generatum, totū reſurget,etiam totalitate materiæ cōſiderata; differunt aūt in hoc,ꝙ de eo quod ex elemento generat, nihil reſurgere ponit prima opinio. Secunda verò aliquid ei' reſurgere ponit,& nō totū,vt ex dictis * patet. *Poſita art. praec. corp.* *Poſita ibi.* *In hoc eodē corp. & in corp praec. artic.*

AD PRIMM ergo dicendum, quod ſicut quicquid eſt in aliis partibus corporis, reſurget conſiderata totalitate ſpeciei,non autem cōſiderata totalitate materiæ,ita ēt eſt de capillis. In aliis autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento:quod facit augmentum, & hoc computatur, vt alia pars conſiderata totalitate ſpeciei:quia obtinet alium locum & ſitum in corpore,& ſubſtat aliis corporis dimenſionibus Aliquid aūt aduenit quod non facit augmētum,ſed cedit in reſtaurationem deperditi nutriendo & non cōputatur vt alia pars totius conſiderati ſm ſpeciem, cum non obtineat aliū locū vel ſitum in corpore,quam pars quæ defluxit,tenebat,quamuis poſſit alia pars computari cōſiderata totalitate materiæ:& ſimiliter eſt de capillis. Aug *vero loquitur de inciſionibus capillorū,qui erāt partes facientes augmentū:& ideo oportet,ꝙ reſurgāt, non tamen in quantitate capillorum, ne ſit quantitas immoderata:ſed in aliis partibus, vt neceſſarium iudicabit diuina prouidentia. Vel loquitur in caſu illo quādo aliis partibus deficiet,tūc enim earum defectus poterit ex ſuperfluitatibus capillorum reparari. *loco citato in arg.* *Poſitam in corp.*

AD SECVNDVM dicendum,quod ſecundum tertiam opinionē * eædem ſunt partes ſecundum ſpeciē & ſecundū materiā Non enim illa diſtinctione vtitur Philoſophus* in primo de generatione,ad diſtinguēdū diuerſas *Ariſtoteles li. 1. tex. 35. 36. & 37.*

diuerſas partes, ſed ad oſtendendum quòd eadē partes poſſunt conſiderari & ſecundum ſpeciem, quantum ad illud quod eſt formæ & ſpeciei in ipſis, & ſecundū materiam, quātum ad illud, quod ſubeſt formæ & ſpeciei, conſtat autem ꝙ materia carnis non habet ordinē ad animam rationalem, niſi inquātum eſt ſub tali forma & ideo ratione eius habet ordinem ad reſurrectionē. prima & ſecunda opinio. * quæ ponunt alias eſſe partes quæ ſunt ſecundum ſpeciem, & alias, quæ ſunt ſecundum materiam, dicunt, quod aīa rōnalis quamuis vtraſque partes perficit, non tamen perficit partes ſecundū materiam niſi mediantibus partibus ſecundum ſpeciē, & ideo non habent æqualiter ordinem ad reſurrectionem.

*ibidem poſita.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ in materia generabilium, & corruptibilium dimenſiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ ſubſtantialis, & ideo diuiſio, quæ fit ſecundum hmōi dimenſiones, propriè pertinet ad materiam, ſed quantitas cōpleta & terminata aduenit materiæ poſt formam ſubſtantialem, & ideo diuiſio, quæ fit ſecundum dimenſiones terminatas, reſpicit ſpeciem præcipuè quando ad rōnē ſpeciei pertinet determinatus ſitus partium, ſicut eſt in corpore humano.

QVAESTIO LXXXI.

De qualitate reſurgentium in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de qualitate reſurgentium.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primo, vtrum reſurgent omnes in ætate iuuenili.

¶Secundo, vtrum in æquali ſtatura.

¶Tertio, vtrum omnes in eodem ſexu.

¶Quarto, vtrum in vita animali.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum omnes reſurgent in eadem ætate.

350

Tho. 4. di. 44. q. 1. ar. 3. q. 1. & ſequent.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non omnes reſurgent in eadē ætate, ſ. iuuenili. Quia deus reſurgentibus, præcipuè beatis nihil ſubtrahet, quod ad perfectionē hoīs pertineat: ſed ætas pertinet ad perfectionem hoīs, cum ſenectus ſit venerabilis ætas, ergo ſenes non reſurgent in ætate iuuenili.

¶2 Præterea, Aetas computatur, ſecundum menſurā temporis præteriti, ſed impoſſibile eſt tempus, ꝙ fuit præteritum, non præteriiſſe, ergo impoſſibile eſt eos, q maioris ætatis fuerunt, ad ætatem iuuenilem reduci.

¶3 Præterea, illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquoque, maximè reſurget in eo: ſed quanto aliquid primo fuit in hoīe, tanto videtur magis ad veritatem humanæ naturæ pertinuiſſe: quia in fine propter veritatem ſpeciei debilitatam, comparatur vino aquoſo corpus humanum, * vt patet per philoſophū † in primo de generatione, ergo ſi omnes debent in eadem ætate reſurgere, magis decet, ꝙ reſurgant in ætate puerili, quam iuuenili.

** Q. præc. ar. 4 corp. † Ariſt. li. 1. text. 88.*

SED CONTRA eſt quod dicitur Epheſ. 4. donec occurramus omnes in virum, perfectum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, ſed Chriſtus reſurrexit in ætate iuuenili, quæ circa 30 annos, incipit, vt Augu. * dicit, ergo & alij in ætate iuuenili reſurgent.

** li. 22. de Ciuit. dei c. 15. à medio, et rade in glo. Haymonis ſup illud ad Epheſ. 4. donec occurramus. & in glo. ord. ibi. & Magiſ. li. 4. ſent. di. 44. §. A.*

¶Præterea, Homo in maxima perfectione naturæ reſurget, ſed natura humana perfectiſſimum ſtatum hēt in ætate iuuenili, ergo in illa ætate reſurgent omnes.

RESPONDEO dicendum, ꝙ hō reſurget abſque omni defectu humanæ naturæ: quia ſicut deus humanam naturam abſque defectu inſtituit, ita ſine defectu reparabit. Deficit autē humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem vltimam eſt conſecuta. Alio modo, quia iā ab vltima perfectione receſſit Et primo mō deficit in pueris, ſecundo modo deficit in ſenibus. Et iō in vtriſque reducet humana natura per reſurrectionem ad ſtatum vltimæ perfectionis, qui eſt in iuuenili ætate, ad quam terminatur motus augmenti, à qua incipit motus decrementi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ætas ſenectutis hēt reuerentiam non propter conditionē corporis, quod in defectu eſt, ſed propter ſapientiā aīæ, q̄ ibi eſſe pſumitur, ex temporis antiquitate. Vnde ī electis manebit reuerentia ſenectutis, pp plenitudinē diuinæ ſapientiæ, quæ in eis erit, ſed non manebit ſenectutis defectus.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ non loquimur de ætate quantum ad numerum annorum, ſed quantum ad ſtatū q ī corpore humano ex annis relinquitur. Vñ, Adam dicitur in ætate iuuenili formatus, propter talē corporis cōditionem quam primo die formationis ſuæ habuit & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

AD TERTIVM dicendum ꝙ virtus ſpeciei dicitur eſſe perfectior in puero, quàm in iuuene quantum ad efficaciam agendi conuerſionem alimenti aliquo mō, ſicut ēt eſt perfectior in ſemine, quàm ī hoīe cōpleto, ſed in iuuenibus eſt perfectior, quantum ad terminū complementi Vnde illud quod maximè ad veritatem humanæ naturæ pertinuit, ad illam perfectionem deducetur, quam habet in ætate iuuenili, non ad illam, quàm habet in ætate puerili, in qua humores adhuc non peruenerunt ad vltimam digeſtionem.

ARTICVLVS II. 351

Vtrum omnes reſurgent eiuſdem ſtatura.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videt, ꝙ oēs reſurgent eiuſdem ſtaturæ. Sicut. n. hō menſuratur quantitate dimenſiua, ita quantitate durationis, ſed quantitas durationis, in oībus reducet ad eādem naturam, puta oēs in eadem ætate reſurgent, ergo & quantitas dimenſionis in omnibus reducetur ad eādem menſuram vt in eadem ſtatura omnes reſurgant.

¶2 Præterea, Philoſophus in 2. † de anima dicit, ꝙ omnium natura conſtantium terminus eſt & rō magnitudinis & augmenti; ſed iſte terminus non eſt niſi ex virtute formæ, cui debet congruere quantitas, ſicut & oīa alia accidentia, ergo cum oēs hoīes habeant eandē formam ſpecificam, in omnibus debet eſſe ſecundum materiam eadem quātitatis menſura, niſi ſit error. Sed error naturæ corrigetur in reſurrectione, ergo omnes reſurgent in eadem ſtatura.

† Ariſt li. 2 tex. 41.

¶3 Præterea, Quantitas reſurgentis non poterit eſſe proportionata virtuti naturali, quæ primo corpus formauit. alias qui non potuerunt ad maiorem quantitatem perduci virtute naturæ, nunquam in maiori quantitate reſurgent, quod falſum eſt. Ergo oportet, quòd quantitas illa proportionetur virtuti reparanti, corpus humanum per reſurrectionem, & materiæ de qua reparatur. Sed virtus reparans oīa corpora, eſt eadē numero .ſ. diuina virtus. cineres autem omnes ex qbus reparantur humana corpora, ſe habent æqualiter ad ſuſcipiēdā actionē pdictæ virtutis Ergo ad eandē quantitatē terminabitur reſurrectio oīum hoīum, & ſic idē qd prius

SED CONTRA, Quantitas naturalis conſeqtur naturam vniuſcuiuſque īdiuidui: ſed in reſurrectione non variabitur natura īndiuidui: ergo nec quantitas naturalis eius. Sed non eſt eadem quantitas naturalis oīū. ergo non omnes reſurgent in eadem ſtatura.

¶Præterea, Natura humana reparabitur per reſurrectionem, ad gloriam vel ad pœnam, ſed non erit eadem quantitas gloriæ vel pœnæ in omnibus reſurgentibus: ergo nec eadem quantitas naturæ.

RESPONDEO dicendum. quod ī reſurrectione non reparabitur humana natura ſolum quantū ad idē ſpē, ſed ēt quantum ad idem numero, & ideo ī reſurrectione non ſolum attendendum eſt qd competat naturæ ſpēi, ſed qd competat naturæ īdiuidui. Natura autem ſpēi habet aliquam quātitatem, quam nec excedit

nec

nec ab ea deficit abſque errore, quæ tamen quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & nō eſt accipienda ſm vnam menſuram determinatam. Vnumquodque autē indiuiduum in ſpecie humana aſſequitur infra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis, quæ competit naturæ indiuidui, & ad hāc perducitur in termino augmenti: ſi nō fuerit aliquis error in opere naturæ, p quē ſit aliquid additū vel ſubtractum p̄dictæ quātitati, cuius quidem menſura accipitur ſm proportionē caloris extendentis, & humidi extenſibilis, quod non eſt eiuſdem virtutis in omnibus: & ideo non omnes reſurgent in eadem quantitate, ſed quilibet reſurget in illa quantitate, in qua fuiſſet in termino augmenti, ſi natura nō erraſſet vel defeciſſet, quod autem ſupereſt vel deficit in hoīe, reſecabit, vel ſupplebit diuina potentia.

Art. præ. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ iam patet ex dictis,* quòd non dicuntur omnes in eadem ætate reſurgere, quaſi omnibus competat eadē quantitas durationis, ſed quia idem ſtatus perfectionis erit in omnibus, q quidē ſtatus ſaluari pōt in magna & ī parua quātitate.

In cor. ar.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quantitas huius indiuidui, non ſolum reſpondet formæ ſpeciei, ſed etiā naturæ indiuidui: & ideo ratio non ſequitur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quantitas reſurgentis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa non eſt de natura corporis, neque omnibus ſm illum ſtatum, in quo ſunt ante reſurrectionē: ſed naturæ, quā primò indiuiduū habebat: tñ ſi virtus formatiua ꝑpter aliquē defectū nō poterat ꝑducere ad debitā quantitatē q̄ cōpetit ſpeciei, diuina virtus ſupplebit in reſurrectione defectū ſicut patet in nanis, & eadē rō eſt de illis, q immoderatæ magnitudinis fuerūt vltra debitū naturæ.

ARTICVLVS III.

352 *Vtrum omnes reſurgent in ſexu virili.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ oēs reſurgent in ſexu virili. Quia dicitur Eph 4. ꝙ omnes occurremus in virum perfectum &c. Ergo nō erit ibi niſi ſexus virilis.

¶2 Præterea, in futuro omnis prælatio ceſſabit: vt dicit glo. * 1. Cor. 15. ſed mulier ordine naturali ſubdita eſt viro, ergo mulieres non reſurgent in ſexu muliebri ſed virili.

Glo. ord. ſuper illud 1. Cor. 15 cū euacuauerit omnem principatum.

¶3 Præterea, illud quod eſt occaſionaliter & præter intentionem naturæ inductum, nō reſurget, quia in reſurrectione omnis error ceſſabit vel tolletur: ſed ſexus muliebris eſt præter intentionem naturæ inductus, ex defectu virtutis formatiuæ in ſemine, q̄ non pōt perducere materiam concept' ad formam virilem, vnde dicit philoſ.* in 16 de Animalibus, ꝙ fœmina eſt mas occaſionatus ergo ſexus muliebris non reſurget.

** li. 2. de generatiōe animaliū, cap. 3. & Sup. q. 52. ar. 1. ad 2.*

SED CONTRA eſt quod dicit Aug. †in 22 li de ciu. dei, Melius ſapere videntur qui vtrunque ſexū reſurrecturum eſſe non dubitant.

† li. 22. de Ciuit. Dei c. 17. non procul à princ. to. 5

¶Præterea, deus reparabit in reſurrectione quod in homine fecit in prima conditione: ſed ipſe fecit mulierem de coſta viri, vt patet Geneſis 2. ergo ipſe ſexū fœmineum in reſurrectione reparabit.

RESPONDEO dicēdū, ꝙ ſicut cōſiderata natura īdiuidui, debet diuerſa quātitas diuerſis hoībus, ita cōſiderata natura indiuidui debet diuerſus ſexus diuerſis hoībus: & hæc ēt diuerſitas cōpetit perfectioni ſpeciei, cuius diuerſi gradus implent ꝑ dictā diuerſitatē ſexus, vel quātitatis, & iō, ſicut reſurgent hoīes in diuerſis ſtaturis, ita in diuerſis ſexibus & quamuis ſit dīa ſexuum deerit tamen confuſio mutuæ viſionis, quia aberit libido incitās ad turpes actus ex qbus confuſio cauſatur.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ cū dr̄, Oēs Xp̄o occurremus in virū ꝑfectū, nō dr̄, ꝑꝑ ſexū virilē, ſed ꝑꝑ virtutē animi, q̄ erit in oībus, & viris & mulieribus.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ mulier ſubditur viro propter imbecillitatem naturæ: & quantum ad vigorem animi, & quantum ad robur corporis ſed poſt reſurrectionem non erit differentia in his ſm diuerſitatem ſexuum. ſed magis ſecundum diuerſitatem meritorum, & ideo ratio non procedit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis fœminæ generatio ſit p̄ter intentionem naturæ particularis, eſt tamen de intentione naturæ vniuerſalis, quæ ad perfectionem humanæ ſpeciei vtrumque ſexum requirit, nec ex ſexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnes reſurgent in vita animali. 353

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ reſurgent in vita animali, vt. ſ. vtantur actu nutritiuæ virtutis & generatiuæ. Quia reſurrectio noſtra erit conformis reſurrectioni Chriſti: ſed Chriſtus dicitur poſt reſurrectionem comediſſe, vt patet Matth. vlti. & Luc. vlti. ergo & homines poſt reſurrectionē comedent: & eadem ratione generabunt.

¶2 Præterea, diſtinctio ſexuum ad generationem ordinatur, & ſimiliter inſtrumenta quæ deſeruiunt virtuti nutritiuæ, ordinantur ad comeſtionem, ſed homo cum omnibus huiuſmodi reſurget, ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ.

¶3 Præterea, Totus homo beatificabitur, & ſcd̄m animam & ſecundum corpus, ſed beatitudo ſiue felicitas ſcd̄m philoſoph.* in perfecta operatione cōſiſtit, ergo oportet, ꝙ oēs potentiæ aīæ & oīa membra ſint in ſuis actibus in beatis poſt reſurrectionē, & ſic idē qd̄ prius.

li. 1. Ethi. c. 7. à medio.

¶4 Præterea, in beatis poſt reſurrectionē erit beata & perfecta iucunditas, ſed talis iucunditas omnes delectationes includit, quia beatitudo eſt ſtatus oīum bonorum aggregatione perfectus, & perfectum eſt, cui nihil deeſt, cum ergo in actu virtutis generatiuæ & nutritiuę ſit magna delectatio, videtur, ꝙ tales actus ad vitam animalem pertinentes in beatis erūt, & multò fortius in alijs, qui minus ſpiritualia corpora habebunt.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 22. In reſurrectione neque nubent, neque nubentur.

¶Præterea, Generatio ordinatur ad ſubueniendū defectui, q per mortem accidit ad multiplicationem humani generis, & comeſtio, ad reſtaurationem deperditi & augmentum quantitatis, ſed ī ſtatu reſurrectionis iā humanum genus habebit totam multitudinem īdiuiduorum à deo præfinitam, qa vſque ad hoc generatio differetur, ſimiliter etiam quilibet homo reſurget ī debita quantitate, nec erit vltra mors, aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis: ergo fruſtra eſſet actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

RESPONDEO dicendum, quòd reſurrectio nō erit neceſſaria hoī, propter primam perfectionem ipſius, quæ cōſiſtit in integritate eorum, quæ ad naturam ſpectant, quia ad hoc homo peruenire poteſt ī ſtatu præſentis vitæ per actionē cāuſarum naturaliū, ſed neceſſitas reſurrectionis eſt ad conſequendā vltimā perfectionē, q̄ conſiſtit ī peruentione ad vltimū finē.* Et ideo illæ operationes naturales quæ ordinantur ad primā perfectionē humanæ naturæ vel cauſandā, vel conſeruandā non erunt in reſurrectione, & hmōi ſunt actiones aīalis vitæ in hoīe, & actiones mutuæ in elementis, & motus cæli, & ideo oīa hæc ceſſabunt in reſurrectione. Et qa comedere & bibere, & dormire, & generare, ad aīalē vitam pertinent cùm ſint ad primam perfectionem naturæ ordinata; ideo in reſurrectione talia non erunt.

** q. 75 ar. 1. cor. & ar. ſeq.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa* comeſtio qua Chriſtus comedit, non fuit neceſſitatis, quaſi cibis indigeret humana natura poſt reſurrectionem, ſed fuit poteſtatis, vt oſtenderet ſe veram naturam reſumpſiſſe quam prius habuerat in ſtatu illo qñ cū diſcipulis comederat & biberat, hæc autem oſtenſio nō erit neceſſaria in reſurrectione communi, quia oībus notum erit, & ideo dicitur diſpenſatiuè Chriſtus mādicaſſe, eo modo loquendi

** Vide Th. quolibeto 5 arti. 5.*

loquendi quo iuriſtæ dicunt, ꝙ Diſpenſatio eſt cõmunis iuris relaxatio; quia Chriſtus intermiſit hoc quod eſt cõmuniter reſurgentiũ, ſcilicet nõ vti cibis, propter cauſam prædictam. Et propter hoc ratio non ſequitur.

AD SECVNDVM dd̃m, ꝙ differẽtia ſexuum & mẽbrorũ varietas erit ad naturæ humanæ pfectionẽ reintegrandã, & in ſpecie, & in indiuiduo; vnde non ſequitur ꝙ ſint fruſtra, quãuis animales operationes deſint.

AD TERTIVM dd̃m, ꝙ prædictæ operationes non ſunt hominis inquãtũ eſt homo, vt etiã Philoſophus† dicit; & ideo in eis nõ conſiſtit beatitudo humani corporis: ſed corpus humanũ* glorificabit ex redundantia a ratione à qua eſt homo, inquantũ erit ei ſubditum.

li. 10. Eth. c 7 à med.
**Al beatificabitur.*

AD QVARTVM dd̃m, ꝙ delectationes corporales, ſicut dicit Philoſ.† in 7. & 10. Ethic. ſunt medicinales, qa adhibentur homini ad tollendũ faſtidiũ: vel etiam ægritudines; inquantũ in eis homo inordinatè delectatur, ac ſi eſſent veræ delectationes. ſicut homo habens infectũ guſtũ, delectaꝰ in quibuſdã quę ſanis non ſunt delectabilia. Et ideò nõ oportet, ꝙ tales delectationes ſint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Sarraceni ponũt, & quidã hæretici poſuerũt, q vocanꝰ Ciliarchę; qui etiã ſecundũ doctrinã Philoſophi non videnꝰ ſanũ habere affectum: ſolæ. n. delectationes ſpirituales ſecũdum ipſum ſunt ſimpliciter delectationes & propter ſe quærẽdæ; & ideo ipſæ ſolæ ad beatitudinẽ requirũtur.

Ariſto li. 7 c. 12. parũ à prin. & li. 10. ex ca. 1. & vltimo
**Al. infirmum.*

QVAESTIO LXXXII.

De conditionibus corporum beatorum reſurgentium, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de conditionibus beatorum reſurgentium. Et primò de eorum corporũ impaſſibilitate. Secundò, de ſubtilitate, Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum Sancti reſurgentes, reſurgent quo ad corpora, impaſſibiles.

¶ Secundò, vtrũ æqualis impaſſibilitas omnibus inerit.

¶ Tertiò, vtrum illa impaſſibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat.

¶ Quartò, vtrum ſint in eis omnes ſenſus in actu.

ARTICVLVS PRIMVS.

374 *Vtrũ corpora ſanctorũ poſt reſurrectionẽ erunt impaſſibilia.*

Tho. 4 diſ. 44 q. 2. ar. 1 qõ. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ corpora ſanctorum poſt reſurrectionem nõ erunt impaſſibilia. Omne enim mortale eſt paſſibile: ſed homo poſt reſurrectionem erit animal rationale mortale; hæc enim eſt definitio hominis, quæ nunquã ab eo ſeparabitur: ergo corpus erit paſſibile.

¶ 2 Præterea, Omne quod eſt in potentia ad formã alterius, paſſibile eſt ab illo, qa ſecundũ hoc aliquid eſt paſſiuũ ab alio, vt dr̃ in primo de generatione: ſed corpora ſanctorũ poſt reſurrectionẽ erunt in potẽtia ad aliã formã: ergo erunt paſſibilia. Probatio mediæ. Quæcunq; cõicãt in materia, vnũ eorũ eſt in potẽtia ad formã alteriꝰ, materia enim, ſecũdũ qđ eſt ſub vna forma, nõ amittit potẽtiã ad aliã formã: ſed corpora ſanctorũ poſt reſurrectionẽ cõicabũt cũ elemẽtis in materia, qa ex eadẽ materia reparabuntur, ex qua nunc ſunt: ergo erunt in potentia ad aliã formã, & ſic erunt paſſibilia.

¶ 3 Præterea, Contraria nata ſunt agere & pati adinuicẽ, vt in primo de generatione dicit Philoſophus†: ſed corpora Sãctorũ poſt reſurrectionẽ erũt ex cõtrarijs cõpoſita, ſicut & nunc ſunt: ergo erunt paſſibilia.

Ariſt. li. 1. cap. 10. & ſequentibus.

¶ 4 Præterea, In corpore humano reſurget ſanguis & alij humores, vt ſuprà dictum* eſt: ſed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines & huiuſmodi paſſiones in corpore: ergo erunt corpora Sanctorum poſt reſurrectionem paſſibilia.

Q. 80. ar. 3

¶ 5 Præterea, Magis repugnat pfectioni, defectus in actu, q̃ defectus in potẽtia: ſed paſſibilitas importat ſolũm defectũ in potẽtia: cũm ergo in corporibus beatorũ ſint futuri aliqui defectus ĩ actu, ſicut cicatrices vulnerũ in martyribus, vt ĩ Chriſto fuerũt: vr̃ ꝙ nihil deperibit pfectioni eorũ ſi ponanꝰ hĩc corpora paſſibilia.

SED CONTRA, Omne paſſibile eſt corruptibile, quia paſſio magis facta abijcit à ſubſtãtia: ſed corpora ſanctorum poſt reſurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Cor. 15. Seminatur in corruptione ſurget in incorruptione: ergo erunt impaſſibilia.

¶ Præterea, Fortius non patitur à debiliori: ſed nullum corpus erit fortius corporibus Sanctorum, de quibus dicitur primæ ad Cor. 15. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute: ergo erunt impaſſibilia.

RESPONDEO dd̃m, ꝙ paſſio dupliciter dr̃. Vno modo, cõiter; & ſic omnis receptio, paſſio dr̃, ſiue illud quod recipiꝰ ſit cõueniens recipiẽti & perfectiuum ipſius, ſiue contrariũ & corruptiuũ: & ab huiuſmodi paſſionis remotione corpora glorioſa impaſſibilia non dicunꝰ, cum nihil quod eſt perfectionis, ab eis ſit auferẽdũ. Alio modo paſſio dr̃ propriè, quã ſic definit Dam*. in 2. li. Paſſio eſt motus præter naturã: vnde immoderatus motus cordis. paſſio eius dr̃, ſed moderatus dr̃ eiꝰ operatio. Cuius ratio eſt, qa omne patitur, trahit ad terminos agẽtis, qa agẽs aſſimilat ſibi patiens. & ideo patiens inquãtũ huiuſmodi, trahitur extra terminos proprios, in quibus erat: ſic ergo, propriè accipiẽdo paſſionẽ, nõ erit in corporibus Sanctorũ reſurgentiũ potentialitas ad paſſionẽ; & ideo impaſſibilia dicenꝰ. Huius autẽ impaſſibilitatis ratio à diuerſis diuerſimodè aſſignatur. Quidã. n. eã attribuunt conditioni elemẽtorũ, quæ aliter tũc ſe habebũt in corpore, q̃ modo ſe habẽt. Dicunt enim, ꝙ elemẽta remanebunt ibi ſecundũ ſubſtantiã, ſed qualitates actiuæ & paſſiuæ ab elemẽtis auferenꝰ Sed hoc nõ vr̃ verũ, qa qualitates actiuæ & paſſiuæ ſunt de perfectione elementorũ: vnde ſi ſine eis reparẽtur elemẽta in corpore reſurgentis, eſſent minoris perfectionis q̃ modo ſint. Et præterea cũm qualitates illæ ſint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipſorũ cauſata,* vr̃ valde abſurdũ, ꝙ cauſa maneat & effectus tollatur. Et ideo alij dicunt, ꝙ manebunt qualitates, ſed nõ habebunt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad conſeruationẽ humani corporis. Sed hoc etiã non vr̃ poſſe ſtare, qa ad mixtionem requiriꝰ actio & paſſio actiuarũ & paſſiuarũ qualitatũ. & ſecundũ prædominium vnius vel alterius mixta, efficiuntur diuerſæ cõplexionis: quod oportet ponere in corpore reſurgentis, quia erunt ibi carnes & oſſa, & huiuſmodi partes; quibus omnibus non competit vna cõplexio. Et præterea ſecundũ hoc impaſſibilitas non poſſet poni dos in eis, quia non poneret aliquã diſpoſitionẽ in ſubſtantia impaſſibili; ſed ſolum prohibitionẽ paſſionis ab exteriori, ſcilicet diuinã virtutẽ, q̃ etiã poſſet idẽ facere de corpore hominis ĩ ſtatu huius vitę.

li. 2. ca. 22. non procul à prin.

**q 74. art. 5. corp.*

¶ Et ideo alij dicunt, ꝙ in ipſo corpore erit aliquid prohibens paſſionẽ corporum glorioſorũ, ſcilicet natura quinti corporis, quã ponunt venire in cõpoſitionẽ humani corporis ad conciliandũ elementa in harmoniã quandã per quã poſſint eſſe debita materia animę rationalis: ſed tñ in ſtatu huius vitæ propter dominiũ elementaris naturæ, corpus humanũ patitur ad ſimilitudinẽ aliorum elementorum; ſed in reſurrectione dominabitur natura quinti corporis, & ideo corpꝰ humanũ reddetur impaſſibile ad ſimilitudinẽ corporis cœleſtis Sed hoc nõ poteſt ſtare, quia corpus quintũ nõ venit materialiter ad compoſitionem corporis humani, vt in 2.* li. oſtenſum eſt, Et præterea impoſſibile eſt dicere, ꝙ aliqua virtus naturalis, qualis eſt virtus corporis cœleſtis, transferat corpus humanũ ad proprietatẽ gloriæ, qualis eſt impaſſibilitas corporis glorioſi. cum immutationẽ corporis humani Apoſtolꝰ attribuat virtuti Chriſti: qa qualis cœleſtis, tales & cœleſtes, 1. Cor. 15. & Philip. 3. Reformabit corpꝰ humilitatis nr̃ę. &c.

Tho. in 2. Sent. di. 12. q. 1. art 1.

¶ Præterea,

¶ Præterea, Non poteſt natura cœleſtis ita dominari in corpore humano, quòd natura elementaris remaneat, cui ex eſſentialibus ſuis principijs paſſibilitas ineſt. Et ideò aliter dđm eſt, ꝙ oīs paſſio fit per victoriā agētis ſuper patiens, aliàs nō traheret ipſum ad terminos ſuos: impoſſibile eſt autē, ꝙ aliqd dominet̄ ſup patiens, niſi inquantū debilitatur dominium formæ propriæ ſupra materiā patiētis, loquēdo de paſſione, quæ eſt cōtra naturā, de qua nūc loquimur. nō.n. materia ſubijcit̄ vni cōtrariorū, ſine hoc ꝙ tollat̄ dominiū alterius ſup ipſam, vt ſaltē diminuat. Corpus autē humanū & quicquid in eo eſt, erit perfectè ſubiectū animæ rationali, ſicut anima pfectè erit ſubiecta Deo: & ideo in corpore glorioſo nō poterit eſſe aliqua mutatio cōtra diſpoſitionē illā, qua pficit̄ ab aīa: & ita corpora illa erūt impaſſibilia.

In lib.1. Cur Deus homo c.11. parum à princip. AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ ſm Anſelmum*, mortale ponit̄ in definitione hominis à Philoſophis, q nō crediderunt hominē totum aliquando poſſe eſſe immortalē; quia non viderunt homines niſi ſecundū huius mortalitatis ſtatum. Vel poteſt dici, ꝙ ſecundū Philoſophum in octauo Metaph. quia differētiæ eſſentiales ſunt nobis incognitæ, vtimur quandoq; differētijs accidentalibus, ad ſignificandū differētias eſſentiales, quæ ſunt accidentalium cauſæ: vnde mortale in definitione hominis nō ponit̄, quaſi ipſa mortalitas ad eſſentiā hominis ptineat, ſed qa illud quod eſt cauſa paſſibilitatis & mortalitatis ſecundū præſentē ſtatū, ſcilicet cōpoſitio ex cōtrarijs, eſt de eſſentia hominis: ſed tūc nō erit cauſa eius, propter victoriā animę ſupe corpus.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ duplex eſt potētia, ligata & libera, & hoc nō ſolum eſt verū de potētia actiua, ſed etiā de paſſiua. Forma.n. ligat potentiā materiæ, determinando ipſam ad vnū; & hoc ſecundum ꝙ dominat̄ ſuper eam: & qa in rebus corruptibilibus nō perfectè dominatur forma ſupra materiā, non pfectè poteſt ligare ipſam, quin recipiat interdum per aliquam paſſionē, diſpoſitionē cōtrariam formæ. Sed in ſanctis poſt reſurrectionē, omnino anima dominabitur ſupra corpus: nec illud dominiū aliquo modo poterit auferri, qa ipſa erit immutabiliter Deo ſubiecta; quod non fuit in ſtatu innocentiæ: & ideo in corporibus illis manet eadē potentia ad formā aliā, quæ nunc ineſt, quantū ad ſubſtantiā potentia; ſed erit ligata p victoriā animæ ſupra corp⁹, vt nūquā i actu paſſionis exire poſſit.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ qualitates elemētares ſunt inſtrumēta animę, vt patet in ſecundo de anima, qa calor ignis in corpore animalis regulat̄ in actu nutriendi per virtutē animæ. Quando autē agens principale eſt perfectū, & non eſt aliquis defectus in inſtrumento; nulla actio procedit ab inſtrumēto, niſi ſecundū diſpoſitionē principalis agentis: & ideo in corporibus ſanctorū poſt reſurrectionē nulla actio vel paſſio poterit prouenire à qualitatibus elemētaribus, quæ ſit cōtra diſpoſitionē animæ, quæ intēdit cōſeruare corpus.

† Eſt epiſt. 146. inter princip & med. to. 2. AD QVARTVM dicendū, ꝙ ſm Auguſtinum † in epiſtola ad Conſentium, valet diuina potētia de iſta viſibili atq; tractabili natura corporū, quibuſdā manentibus auferre, quas voluerit qualitates. Vnde ſicut ab igne fornacis Chaldæorū abſtulit virtutē comburendi, quantū ad aliquid qa corpora puerorum illæſa ſeruata ſunt, ſed manſit quātū ad aliquid, quia ignis ille ligna cōburebat: ita auferet ab humorib⁹ paſſibilitatē & dimittet naturā. Modus autem quo hoc fiet dictus eſt*. In corp huius artic

AD QVINTVM dicendū, ꝙ cicatrices vulnerū nō erunt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt, inquantū important aliquē defectum, ſed inquantū ſunt ſigna conſtantiſſimæ virtutis, qua paſſi ſunt pro iuſtitia & fide, vt ex hoc & ipſis, & alijs gaudiū creſcat: vnde dicit Auguſt*.22. de Ciui. Dei. Neſcio quomodo ſic afficimur amore martyrū beatorū, vt velimus i illo regno in eorū corporibus videre vulnerū cicatrices, quæ pro Chriſti nomine ptulerunt, & fortaſſe videbimus: non.n. deformitas in eis, ſed dignitas eſt quædā, quāuis in corpore ſancto nō corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit: nec tñ ſi aliqua martyribus amputata & ablata ſunt mēbra, ſine ipſis mēbris erunt in reſurrectione mortuorū, quibus dictum eſt, Capillus de capite veſtro non peribit. Lucæ 21.

† lib.22. de Ciuit. Dei cap. 20. in prin. to.5.

ARTICVLVS II. 355

Vtrum impaſſibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM ſic procedit̄. Vr̄, ꝙ impaſſibilitas i oīb⁹ erit æqualis. Quia primæ ad Cor. 15. dicit Glo. ꝙ æqualiter oēs habēt ꝙ pati nō poſſunt: ſed ex hoc, ꝙ pati nō poſſunt, habēt dotē impaſſibilitatis, ergo impaſſibilitas eſt æqualis in omnibus.

¶ 2 Præterea, Negationes nō recipiunt magis & minus: ſed impaſſibilitas eſt quædā negatio vel priuatio paſſibilitatis: ergo nō pōt eſſe maior in vno, quā in alio.

¶ 3 Præterea, Magis albū dr̄ qđ eſt nigro impermixtius: ſed nulli corporū ſanctorū admiſcebitur aliquid de paſſibilitate. ergo oīa erunt æqualiter impaſſibilia.

SED CONTRA, Merito debet rūdere prēmiū proportionaliter: ſed ſanctorum quidā fuerunt aliis maiores merito: ergo cum impaſſibilitas ſit quodā præmiū, videtur, quòd in quibuſdam ſit maior, quàm in alijs.

¶ Præterea, Impaſſibilitas diuiditur contra dotem claritatis: ſed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1.Cor.15. ergo nec impaſſibilitas.

RESPONDEO dđm, ꝙ impaſſibilitas pōt dupliciter cōſiderari: vel ſm ſe, vel ſm cauſam ſuā. Si ſm ſe cōſideret̄, qa ſolā negationē vel priuationē importat, nō ſuſcipit magis & minus: ſed erit æqualis in oībus beatis. Si autē cōſideretur ſm ſuam cauſam, ſic erit in vno maior, quā in alio. Cauſa autē eius eſt dominiū animæ ſuper corpus, ꝙ quidem dominium cauſatur ex hoc, ꝙ ipſa anima fruitur Deo immobiliter: vnde in illo q perfectius fruitur, eſt maior impaſſibilitatis cauſa.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ gloſ. illa loquitur de impaſſibilitate ſm ſe, & non ſecundùm cauſam ſuam.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis negationes & priuationes ſecundum ſe non intendantur nec remittantur tamen intēduntur & remittuntur ex cauſis ſuis: ſicut dicitur eſſe locus magis tenebroſus, qui habet plura & maiora obſtacula lucis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ aliqua nō ſolùm intenduntur per receſſum a contrario, ſed etiam per acceſſum ad terminum, ſicut lux intenditur. Et præterea etiam impaſſibilitas eſt maior in vno, quàm in alio; quamuis in nullo aliquid paſſibilitatis remaneat.

ARTICVLVS III. 356

Vtrū impaſſibilitas ſēſū i actu à corporib⁹ glorioſis excludat.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ impaſſibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia ſicut dicit Philoſophus † in ſecundo de Anima, ſentire eſt quoddā pati: corpora autē glorioſa erunt impaſſibilia: ergo nō ſentiēt in actu. Ariſt li.2. text.118.

¶ 2 Præterea, Immutatio naturalis præcedit immutationē animalē, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intētionale: ſed corpora glorioſa ratione impaſſibilitatis non immutabuntur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad ſentiendum.

¶ 3 Præterea, Quandocunq; fit ſenſus in actu, cū noua receptione fit nouum iudicium: ſed ibi non erit nouum iudicium, quia non erunt ibi cogitationes volubiles: ergo non fiet ibi ſenſus in actu.

¶ 4 Præterea, Quādo aīa eſt in actu intēſo vnius potentiæ, remittit̄ actus alterius potētiæ: ſed aīa ſummè erit intēta ad actū virtutis intellectiuæ, qua Deū cōtēplabit̄. ergo nō erit aliquo mō i actu virtutis ſenſitiuę.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apoc. 1. Videbit eum omnis oculus: ergo erit ibi ſenſus in actu.

¶ Præterea, Secundū Philoſophū *, in primo de Aīa, animatū ab inanimato diſtinguitur ſenſu & motu, Ariſt.li.1. tex.19.

ſed

ſed ibi erit motus in actu, quia tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent: Sapien. 3. ergo & ſenſus in actu.

RESPONDEO dicendum, quod aliquem ſenſum eſſe in corporibus beatorum omnes ponunt, alias corporalis vita, ſanctorũ poſt reſurrectionẽ aſſimilaretur magis ſomno quam vigiliæ, quod non cõpeteret illi perfectioni, eo quod in ſomno corpus ſenſibile non eſt in vltimo actu vitæ; propter quod ſomnus dicitur vitę dimidiũ, in primo* Ethic. Sed in modo ſentiendi diuerſi diuerſa opinantur. Quidã enim dicunt quod corpora glorioſa erunt impaſſibilia, & propter hoc non receptibilia peregrinæ impreſſionis, & multo minus, quam corpora cęleſtia, quia nõ erit ibi ſenſus in actu per receptionẽ alicuius ſpeciei a ſenſibilibus, ſed magis extra mittendo. Sed hoc nõ põt eſſe, quia in reſurrectione natura ſpeciei manebit eadẽ in homine, & in omnibus partibus eius: huiuſmodi autẽ eſt natura ſenſus, vt ſit potẽtia paſſiua, vt in ſecũdo de anima probat Philoſophus*. Vnde ſi in reſurrectione ſancti ſentirent extra mittendo & nõ recipiendo, nõ eſſet ſenſus in eis virtus paſſiua, ſed actiua; & ſic non eſſet eiuſdẽ ſpeciei cũ ſenſu, qui nũc eſt, ſed eſſet aliqua alia virtus eis data: ſicut enim materia nunquam fit forma, ita potentia paſſiua nunquã fit actiua. Et ideo alij dicunt, quod ſenſus in actu fiet per ſuſceptionẽ, non quidẽ ab exterioribus* ſenſibus, ſed per effluxum à ſuperioribus viribus: vt ſicut nũc ſuperiores vires accipiunt ab inferioribus, ita econuerſo tũc inferiores accipient a ſuperioribus. Sed iſte modus receptionis nõ facit verè ſentire, quia omnis potẽtia paſſiua ſecũdũ ſuæ ſpeciei rationẽ determinatur ad aliqd actiuum ſpeciale. quia potentia inquantũ huiuſmodi, habet ordinẽ ad illud, reſpectu cuius dicitur: vnde cum propriũ actiuum in ſenſu exteriori, ſit res exiſtẽs extra animã, & nõ intentio eius exiſtens in imaginatione, vel ratione, ſi organũ ſentiendi nõ moueatur a rebus extra, ſed ex imaginatione vel alijs ſuperioribus viribus, non erit vere ſentire. Vnde nõ dicimus, quod phrenetici & alij mente capti; in quibus propter victoriã imaginatiuæ virtutis fit huiuſmodi defluxus ſpecierũ ad organa ſentiendi, verè ſentiant: ſed quod videtur eis, quod ſentiant. Et ideo dicendũ eſt cũ alijs quod ſenſus corporũ glorioſorum erit per ſuſceptionẽ a rebus, quæ ſunt extra animã. Sed ſciendũ eſt, quod organa ſentiendi immutantur a rebus, quæ ſunt extra animã dupliciter. Vno modo immutatione naturali; quando ſcilicet organũ diſponitur eadẽ qualitate naturali, qua diſponitur res extra animã quæ agit in ipſis; ſicut cum manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo, immutatione ſpirituali; quando recipitur qualitas ſenſibilis in inſtrumento ſecundũ eſſe ſpirituale, id eſt, ſpecies ſiue intẽtio qualitatis, & nõ ipſa qualitas; ſicut pupilla recipit ſpeciem albedinis & tamen ipſa non efficitur alba. Prima ergo receptio nõ cauſat ſenſum, per ſe loquẽdo, quia ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierũ in materia præter materiã, id eſt, præter eſſe materiale, quod habebat extra animã: vt dicitur in 2 de aia * & hæc receptio immutat naturã recipiẽtis: quia recipit hoc modo qualitas ſecundũ eſſe ſuum materiale: vnde iſta receptio nõ erit in corporibus glorioſis, ſed ſecũda, quæ per ſe facit ſenſum in actu, & nõ immutat naturã recipiẽtis.

AD PRIMVM ergo dicendum (quod iã patet ex dictis*) quod per hanc paſſionẽ, quæ eſt in actu ſentiẽdi, quæ non eſt aliud, quam receptio prędicta, nõ trahitur corpus extra naturalẽ ſuã qualitatẽ, ſed ſpiritualiter perficitur: vnde impaſſibilitas glorioſorũ corporũ hanc paſſionẽ nõ excludit.

AD SECVNDVM dicendum, quod omne paſſiuum recipit actionẽ agentis ſecundum ſuum modũ: ſi ergo aliquid ſit quod ſit natum immutari ab actiuo, naturali & ſpirituali immutatione, immutatio naturalis pręcedet immutationẽ ſpiritualẽ, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intẽtionale: ſi autẽ natũ ſit immutari ſpiritualiter tantũ, nõ oportet quod immutetur naturaliter: ſicut de aere, qui nõ eſt receptiuus coloris ſecundũ eſſe naturale, ſed ſolum ſecundũ eſſe ſpirituale: & ideo hoc ſolum modo immutatur: ſicut econuerſò corpora inanimata immutantur per qualitates ſenſibiles ſolum naturaliter, & nõ ſpiritualiter, in corporibus autem glorioſis nõ poterit eſſe aliqua immutatio naturalis: & ideo ibi erit ſpũalis immutatio tãtum.

AD TERTIVM dicendum, quod ſicut erit noua receptio ſpeciei in organo ſentiẽdi, ita erit nouũ iudiciũ ſenſus cõmunis: nõ autẽ erit nouũ iudiciũ intellectus de hoc, ſicut fit in eo qui videt aliquid quod prius ſciuit. Quod autem dicit Auguſt*. nõ erũt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuę partis: vnde nõ eſt ad propoſitũ.

AD QVARTVM dicendum, quod quando vnũ duorũ eſt ratio alterius, occupatio animæ circa vnũ nõ impedit nec remittit occupationẽ eius circa aliud. Sicut medicus dũ videt vrinam, nõ minus põt cõſiderare artis regulas de coloribus vrinarũ, ſed magis. Et quia Deus apprehenditur à ſanctis, vt ratio omniũ quæ ab eis agentur vel cognoſcentur: ideo occupatio eorũ circa ſenſibilia ſentienda, vel quęcunque alia cõtẽplanda aut agẽda, in nullo impediet diuinã cõtẽplationẽ, nec ecõuerſo. Vel dicendum, quod ideo vna potẽtia impedit in actu ſuo, quando alia vehemẽter operatur, quia vna potẽtia de ſe non ſufficit ad tam intenſam operationẽ niſi ei ſubueniatur per id quod erat alijs potẽtijs vel mẽbris influendũ a principio vitæ. & quia in ſanctis erunt omnes potẽtiæ perfectiſſimæ, vna poterit ita intense operari, quod ex hoc nullũ impedimẽtũ præſtabitur actioni alterius potentiæ; ſicut & in Chriſto fuit.

*L. 1. ca. 13. parum à medio.

*Lib. 2. tex 51. 74. & 121.

*Al. ſenſibilibus.

*Ariſt. l. b. 2. text. 121.

*In corp. ar.

*li. vlt. & eſt 15. de Trinit. ca. 16 circa finẽ tom 3.

ARTICVLVS IIII. 357

Vtrũ in beatis poſt reſurrectionem ſint omnes ſenſus in actu.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod nõ ſint ibi oẽs ſenſus in actu. Tactus enim eſt primus inter omnes alios ſenſus vt dicitur in 2 de* Anima: ſed corpora glorioſa carebunt actu ſenſus tactus, quia ſenſus tactus fit in actu per immutationẽ corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitatum actiuarum vel paſſiuarum, quarum eſt tactus diſcretiuus, qualis tunc immutatio eſſe non poterit: ergo non erunt ibi omnes ſenſus in actu.

¶ 2 Præterea, Senſus guſtus deſeruit actui virtutis nutritiuæ: ſed poſt reſurrectionem huiuſmodi actus non erit† ergo fruſtrà eſſet ibi guſtus.

¶ 3 Præterea. Poſt reſurrectionẽ nihil corrumpetur, quia tota creatura veſtietur quadam virtute incorruptionis: ſed ſenſus odoratus in actu ſuo eſſe non poteſt niſi aliqua corruptione facta, quia odor nõ ſentitur ſine aliqua fumali euaporatione; quæ in quadã reſolutione conſiſtit: ergo ſenſus odoratus non erit ibi in ſuo actu.

¶ 4 Præterea, Auditus deſeruit diſciplinę, vt dicitur in lib. de ſenſu & ſenſato: ſed nõ erit poſt reſurrectionẽ beatis neceſſaria aliqua diſciplina per ſenſibilia, quia diuinã ſapiẽtia replebuntur ex ipſius dei viſione: ergo nõ erit ibi auditus.

¶ 5 Præterea, Viſio fit ſecundum quod in pupilla recipitur ſpecies rei viſæ: ſed hoc non poterit eſſe poſt reſurrectionem in beatis: ergo nõ erit ibi viſus in actu, qui tamen eſt omniũ ſenſuum nobilior. Probatio mediæ. Illud quod eſt lucidum in actu, non eſt receptiuũ ſpeciei viſibilis; vnde ſpeculum directè poſitum ſub radio Solis, non repręſentat ſpeciem corporis oppoſiti: ſed pupilla ſicut & totum corpus, erit claritate dotata: ergo nõ recipietur ibi aliqua ſpecies colorati corporis.

¶ 6 Præterea, Secundũ perſpectiuos, omne quod videtur, ſub angulo videtur: ſed hoc nõ cõpetit corporibus glorioſis: ergo non habebunt ſenſum viſus in actu. Probatio mediæ. Quandocunque aliquid videtur ſub angulo oportet aliquã eſſe proportionẽ anguli ad diſtãtiam rei viſæ: quia quod a remotiori videtur minus videtur, & ſub minori angulo; vnde poſſet eſſe ita paruus angulus, quod nihil de re videretur: ſi ergo oculus glorioſus videbit ſub angulo, oportet quod videat ſub determinata diſtãtia, & ita quod non videat aliquid à remotiori, quam modo videmus; quod videtur valde abſurdum: & ſic videtur, quod ſenſus viſus, actu non erit in corporibus glorioſis.

*Ariſt. li. 2. de anima tex 19. & li. 3. tex. 32. & ſequent.

† Suprà q. 81 ar. 4.

SED

SED CONTRA, Potẽtia cõiũcta actui eſt perfectior,ꝙ nõ cõiũcta:ſed natura humana erit in beatis in maxima pfectione ergo erũt ibi oẽs ſenſus in ſuo actu.

¶ Præterea, Vicinius ſe habet ad aĩam potẽtiæ ſenſitiuæ,ꝙ corpus:ſed corpus præmiabit vel puniet pp merita vel demerita aĩæ: ergo & oẽs ſenſus præmiabunt in beatis, & punient in malis,ſecundũ delectationẽ & dolore vel triſtitiã,quæ in operatione ſenſus cõſiſtunt.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidã n. dicunt, ꝙ in corporibus glorioſis erũt oẽs potẽtiæ ſenſuum,nõ tñ erunt in actu,niſi duo ſenſus, ſcilicet tactus & viſus: nec hoc erit ex defectu ſenſuum,ſed ex defectu medij & obiecti:nec tñ erunt fruſtrà,quia erunt ad integritatem humanæ naturæ,& ad cõmendandã ſapientiam Creatoris. Sed hoc non vr̃ verum, quia illud quod eſt medium in illis ſenſibus, eſt etiam in alijs medium. In viſu n. eſt medium aer, qui etiam eſt medium in auditu & odoratu, ſicut patet in ſecundo*de Anima. Similiter etiã guſtus habet mediũ coniunctũ ſicut & tactus, cùm guſtus ſit tactus quidã, vt in eodẽ libro†dicitur. Odor etiã erit ibi qui eſt obiectum odoratus: cùm Eccleſia cantet, ꝙ odor ſuauiſſimus erunt corpora ſanctorum. Laus etiam vocalis erit in patria. Vnde dicitur ſup illud * Pſal. 149. Exultationes Dei in gutture eorum.ꝙ corde & linguæ non deſinent laudare Deũ. Et idẽ etiam habetur per Glo.† ſup illud 2.Eſdræ 12 In cantico & in cymbalis,& cætera.

*Ariſt li. 2 de ani. tex. 78. & 97.
†Ariſt. li. 2 de ani. tex 21. & 94.
*Glo. ordina ſuper illud Pſalm. 149. Exultationes.
†Glo. ord. ibidem.

¶ Et ideò ſecundum alios dicendum, ꝙ odoratus & auditus erunt ibi in actu,ſed guſtus nõ erit in actu, ita ꝙ immutetur ab aliquo cibo vel potu ſumpto, vt patet ex dictis * niſi fortè dicatur ꝙ erit ibi guſtus in actu p immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiũcta.

*Quæſt. 81 art. 4.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ qualitates quas tactus percipit, ſunt illæ ex quibus conſtituitur animale corpus: vnde per qualitates tangibiles corpus animalis ſecundum ſtatum prẽſentem natum eſt immutari immutatione naturali & ſpirituali ab obiecto tactus. Et ideo tactus dicitur maximè materialis inter alios ſenſus, qa habet plus de materiali immutatione adiunctũ: non tñ immutatio materialis ſe habet ad actũ ſentiendi,qui perficitur ſpirituali immutatione niſi per accidens. Et ideo in corporibus glorioſis,à quibus impaſſibilitas excludit naturalẽ immutationem,erit immutatio à qualitatibus tangibilibus ſpiritualis tantum, ſicut etiã in corpore Adæ fuit,qa nec ignis vrere nec gladi* ſcindere potuiſſet & tamen hoium ſenſum habuiſſet.

AD SECVNDVM dicendum, quòd guſtus ſecundum quod eſt ſenſus alimenti,non erit in actu,ſed ſecundum quod eſt*iudicium ſaporum,eſſe poterit fortè,per modum prædictum†.

*Al. iudicatiuus.
†In fine cor. huius art.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quidam poſuerunt ꝙ odor nihil aliud eſt,ꝙ quædam fumalis euaporatio. Sed hæc poſitio nõ poteſt eſſe vera:quod patet ex hoc, ꝙ vultures currunt ex odore percepto ad cadauera ex locis remotiſſimis: cùm tamen non eſſet poſſibile, ꝙ euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca,etiã ſi totũ reſolueretur in vaporẽ,& præcipuè cum ſenſibilia in æquali diſtãtia ad quamlibet partẽ immutent. Vnde odor immutat medium quandoq; & inſtrumentũ ſentiendi ſpirituali immutatione ſine aliqua euaporatione pertingente ad organũ. ſed ꝙ aliqua euaporatio requiratur, hoc eſt,eò ꝙ odor in corporibus eſt humiditate aſperſus. Vnde oportet reſolutionẽ fieri ad hoc ꝙ percipiat. Sed in corporibus glorioſis erit odor in ſua vltima perfectione nullo modo p humidum repreſſus: vnde immutabit ſpirituali immutatione,ſicut odor fumalis euaporationis facit: & erit ſenſus odoratus in ſanctis, qa nulla humiditate impedietur, & cognoſcet non ſolum excellentias odoris: ſicut nũc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, ſed etiam minimas odorum differentias.

AD QVARTVM dicendũ,ꝙ in patria erit laus vocalis, quamuis quidã aliter dicant, & ſola immutatione ſpirituali organũ auditus immutabit in beatis; nec erit propter diſciplinã qua ſcientiã acquirent, ſed propter perfectionẽ ſenſus & delectationẽ quomodo autẽ vox ibi formari poterit, dictum eſt in ſecundo libro*.

*Tho. in 2. Sent. diſ. 2.

AD QVINTVM dicendum,ꝙ intenſio luminis nõ impedit receptionem ſpiritualem ſpeciei coloris,dummodo maneat in natura diaphani: ſicut patet,ꝙ quantumcunq́ue illuminetur aer, poteſt eſſe medium in viſu:& quanto eſt magis illuminatus tanto per ipſum aliquid clarius videtur,niſi ſit defectus ex debilitate viſus. Quod autem in ſpeculo directè oppoſito radio Solis, non appareat ſpecies corporis oppoſiti, nõ eſt propter hoc,ꝙ impediatur receptio,ſed propter hoc,ꝙ impedit reuerberatio. Oportet.n.ad hoc,ꝙ forma in ſpeculo appareat,ꝙ fiat quædam reuerberatio ad aliquod corpus obſcurũ: & ideo plumbũ vitro adiungit in ſpeculo:hãc autẽ obſcuritatẽ radius ſolis repellit,vnde nõ põt apparere ſpecies aliqua in ſpeculo. Claritas autem corporis glorioſi non aufert diaphaneitatẽ a pupilla, qa gloria nõ tollit naturã:vñ magnitudo claritatis ĩ pupilla magis facit ad * acumen viſus, ꝙ ad eius defectu.

*Al. aſſum

AD SEXTVM dicendum, ꝙ quanto ſenſus eſt perfectior, tanto ex minori immutatione facta põt obiectum ſuum percipere: quanto autem ſub minori angulo viſus à viſibili immutatur, tanto minor immutatio eſt, & inde eſt quòd viſus fortior magis à remotis aliqd videre poteſt,quàm viſus debilior, quia quanto à remotiori videtur, ſub minori angulo videtur: & quia viſus corporis glorioſi erit perfectiſſimus ex paruiſſima immutatione poterit videre. vnde ſub angulo multo minori videre poterit, quàm modò poſſit, & per conſequens multo magis a remotis.

QVAESTIO LXXXIII.

De ſubtilitate corporum beatorum, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de ſubtilitate corporum beatorum.

¶ Circa quod quæruntur ſex.

¶ Primò vtrũ ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi.

¶ Secundò, vtrum ratione huius ſubtilitatis poſſit eſſe in eodem loco cum alio corpore non glorioſo.

¶ Tertio, vtrum per miraculum duo corpora poſſint ſimul eſſe in eodem loco.

¶ Quarto, vtrum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco.

¶ Quintò, vtrum corpus glorioſum neceſſariò requirat æqualem ſibi locum.

¶ Sextò, vtrum corpus glorioſum ſit palpabile.

ARTICVLVS PRIMVS. 358

Vtrum ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi.

Tho. 4 diſ. 44. q 2. ar. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur,quòd ſubtilitas non ſit proprietas corporis glorioſi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ,ſicut gloriæ claritas claritatẽ Solis,quæ eſt maxima in natura: ſi ergo ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi, videtur,ꝙ corpus glorioſum futurũ ſit ſubtilius omni quod eſt ſubtile in natura:& ita erit venti aereq; ſubtilius;quod eſt hæreſis à Gregor.*in Cõſtãtinopolitana vrbe dãnata,vt ipſe narrat in 14.lib Moral.

*Lib. 14. Moral ca. 31. 32. & 33.

¶ 2 Præterea, Sicut caliditas & frigiditas ſunt quædã qualitates ſimplicium corporum,ſcilicet elementorũ; ita & ſubtilitas: ſed calor & aliæ qualitates elementorum non intendentur in glorioſis corporibus magis, quàm nunc, imò magis ad medium reducentur: ergo neque ſubtilitas in eis erit maior, quàm nunc ſit.

¶ 3 Præterea, Subtilitas inuenitur in corporibus pp paucitatẽ materiæ: vnde corpora quę habent minus de materia ſub æqualibus dimenſionibus, dicimus magis ſubtilia,vt ignẽ,aere;& aerẽ,aqua;& aquã,terra:ſed tãtum de materia erit in corporibus glorioſis,quãtũ nũc eſt:

eſt: ergo tunc nõ erunt magis ſubtilia, quàm modo ſint.

SED CONTRA eſt, quod dicitur. 1. Cor. 15. Seminat corpus animale, ſurget corpus ſpirituale id eſt ſpiritui ſimile: ſed ſubtilitas ſpiritus excedit omnẽ ſubtilitatem corporis: ergo corpora glorioſa erunt ſubtiliſſima.

¶ Præterea, Corpora quanto ſunt ſubtiliora, tãto ſunt nobiliora: ſed corpora glorioſa ſũt nobiliſſima: ergo erũt ſubtiliſſima.

RESPONDEO dicendũ, quod nomẽ ſubtilitatis à virtute penetrandi eſt aſſumptum, vnde dicitur i ſecũdo * de generatione, ꝙ ſubtile eſt repletiuũ partibus & partiũ partibus. Quod aũt aliquod corpus ſit penetratiuum contingit ex duobus. Primo, ex paruitate quantitatis præcipuè ſm profunditatem & latitudinẽ. nõ aũt ſm lõgitudinem, quia penetratio fit in profundum: vñ longitudo penetrationi non obſtat. Scdõ, ex paucitate materiæ, vnde rara ſubtilia dicimus: & quia in corporibus raris forma prædominatur materiæ magis, iõ tranſlatũ eſt nomẽ ſubtilitatis ad illa corpora q̃ optimè ſubſtant formæ, & perficiuntur ab ea cõpletiſſimo modo, ſicut dicimus ſubtilitatem eſſe naturæ in Sole & Luna & alijs hmõi: ſicut ẽt aurum vel aliquid hmõi põt dici ſubtile, qñ pfectiſſimè cõpletur in eſſe & virtutute ſuæ ſpeciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, iõ nomen Subtilitatis ad eas transfertur non ſolũ rõne ſuæ ſubſtãtiæ, ſed ẽt rõne ſuæ virtutis: ſicut. n. ſubtile dicit̃ penatratiuum, quia ptingit vſq; ad intima rei, ita ẽt dicitur aliquis intellectus ſubtilis, qa ptingit ad inſpicienda intrinſeca principia. & proprietates naturales rei latentes. Et ſimiliter dicitur aliquis habere viſum ſubtilẽ qa aliquid minimũ põt viſu percipere: & ſimiliter eſt de alijs ſenſibus. Et ſm hoc diuerſi diuerſimode ſubtilitatem corporibus glorioſis attribuerunt. Quidã. n. hæretici, vt Aug. † narrat, attribuerunt eis ſubtilitatem ſm modum, quo ſpirituales ſubſtantiæ ſubtiles dñr, dicentes ꝙ in reſurrectione corpus vertetur in ſpiritum: & rõne huius corpora reſurgentium Apoſtolus ſpiritualia nominat, 1. Cor. 15. Sed hoc non põt ſtare. Primo, quia corpus in ſpiritum tranſire non põt, cũ non cõicent in materia, qđ ẽt Boetius oſtendit in li. de Duabus naturis. * Secũdo quia ſi hoc eſſet poſſibile corpore in Spiritum conuerſo, non reſurget homo, qui ex aĩa & corpore naturaliter conſtat. Tertio, quia ſi Apoſtolus ſic intelligeret, ſicut nominat corporalia ſpiritualia, pari rõne nominaret corpora animalia, q̃ in animã ſunt conuerſa qđ patet eſſe falſum. Vnde quidã hæretici dixerunt, ꝙ corpus in reſurrectione remanebit, ſed habebit ſubtilitatem ſm modum rarefactionis, ita ꝙ corpora humana in reſurrectione erunt aerea, vel vẽto ſimilia, vt Greg. narrat in 14 li Moral. * ſed hoc ẽt nõ põt ſtare, qa Dñs poſt reſurrectionẽ corpus habuit palpabile (vt patet Luc. vlt. Spiritus carnẽ & oſſa nõ hẽt, ſicut me videtis habere) qđ p̃cipue ſubtile credendũ eſt. Et p̃terea corpus humanũ cũ carnibus & oſſibus reſurget, ſicut & corpus Dñi, vt dicit Luc. vlt. Spiritus carnẽ & oſſa non hẽt, ſicut me videtis habere: & Iob 19. dicit, In carne mea videbo Deum ſaluatore meum: natura autem carnis & oſſis p̃dictam raritatem non patitur.

* li. 2 tex. 40.

† lib. 13. de Ciuita dei c. 22. 10. 5.

* aliquantulum à medio.

* li. 14. moral. ca. 31. nõ remotè à prin. & habetur in arg. 1. huius ar.

¶ Et ideo eſt aſſignandus corporibus glorioſis alius modus ſubtilitatis, vt dicantur ſubtilia pp completiſſimam corporis perfectionem: ſed hanc completionẽ quidam eis attribuunt ratione quintæ eſſentiæ, q̃ in eis tũc maxime dominabitur, quod eſſe non põt. Primo, quia nihil de quinta eſſentia poteſt venire in compoſitionẽ corporis, vt in tertio libro oſtenſum eſt. Secundo, qa dato ꝙ veniret in compoſitionem corporis humani, non poſſet intelligi ꝙ dominaretur magis tunc, q̃ nunc ſupra naturam elementarem, niſi ita ꝙ eſſet in corporibus humanis plus ſecundum quantitatẽ de natura cæleſti: et ſic corpora humana non eſſent eiuſdem ſtaturæ, niſi fortè minueret natura elementaris in hoĩe, quod repugnat integritati reſurgentium, vel ita ꝙ natura elementaris indueret proprietates naturæ cæleſtis ex eius dominio in corpore, & ſic naturalis virtus eſſet cauſa proprietatis glorioſæ, quod videtur abſurdum.

¶ Et iõ alij dicunt, ꝙ dicta completio, ex qua corpora humana ſubtiliora dicentur, erit ex dñio aĩæ glorificatæ, q̃ eſt forma corporis. ſuper ipſum rõne cuius corpus glorioſum ſpirituale dr̃, quaſi oĩno ſpiritui ſubiectũ Prima aũt ſubiectio, qua corpus aĩę ſubijcitur, eſt ad participandum eſſe ſpecificum, prout ſubijcitur ſibi vt materia formæ, & deinde ſubijcitur ei ad alia opera aĩę, prout aĩa eſt motor: & iõ prima rõ ſpiritualitatis in corpore eſt ex ſubtilitate, & deinde ex agilitate, & alijs proprietatibus corporis glorioſi. Et pp hoc Apoſtolus ĩ ſpiritualitate tetigit dotẽ ſubtilitatis, vt Magiſtri exponũt: vnde ẽt Gregorius * dicit in decimoquarto Moraliũ, ꝙ corpus glorioſum dr̃ ſubtile p effectũ ſpũalis potentiæ.

* li. 14. ca. 31. circa prin.

Et per hoc patet ſolutio ad OBIECTA, quæ procedunt de ſubtilitate, quæ eſt per rarefactionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum ratione huius ſubtilitatis competat corpori glorioſo eſſe in eodem loco cum alio corpore non glorioſo. 359

AD SECVNDVM ſic procedit̃. Videtur, ꝙ rõne hui⁹ ſubtilitatis cõpetat corpori, ꝙ ſit ſimul in eodẽ loco cũ alio corpore nõ glorioſo Quia vt dicitur Philip. 3. reformabit corpus humilitatis noſtræ cõfiguratũ corpori claritatis ſuæ: ſed corpus Xp̃i potuit ſimul eẽ cũ alio corpore in eodẽ loco: vt patet per hoc, ꝙ poſt reſurrectionẽ intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, vt dr̃ Io. 20 ergo & corpora glorioſa rõe ſubtilitatis poterũt eẽ cũ alijs corporib⁹ nõ glorioſis ĩ eodẽ loco

¶ 2 Præterea, Corpora glorioſa erunt nobiliora oĩbus alijs corporibus: ſed q̃dã nunc rõne ſuæ nobilitatis pñt eſſe ſimul cum alijs corporibus, ſ. radij ſolares: ergo multo fortius hoc conueniet corporibus glorioſis.

¶ 3 Præterea, Corpus cœleſte non põt diuidi ad minus quantũ ad ſubſtantiã ſphærarũ: vnde dicit̃ Iob 37. ꝙ cæli velut ære ſolidiſſimi firmati ſunt: ſi ergo corpus glorioſum non poterit ſimul eſſe cum alio corpore in eodem loco ratione ſubtilitatis, nunquam ad cęlũ empyreum aſcendere poterit, quod eſt erroneum.

¶ 4 Præterea, Corpus quod non põt ſimul eſſe cum alio corpore, põt ex alterius obſtaculo impediri in motu ſuo vel etiam includi: ſed hoc non poterit contingere corporibus glorioſis: ergo poterunt ſimul eſſe in eodem loco cum alijs corporibus.

¶ 5 Præterea, Sicut ſe hẽt punctus ad punctum, ita linea ad lineã & ſuperficies ad ſuperficiem, & corpus ad corpus: ſed duo puncta pñt eſſe ſimul (vt patet qñ duæ lineæ ſe tangunt) & ſimiliter duæ lineæ in contactu duarum ſuperficierum, & duæ ſuperficies in contactu duorum corporum qa contigua ſunt quorũ vltima ſunt ſimul, vt patet 6 Phyſ. ergo non eſt cõtra naturam corporis, quin poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco. Sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totũ corpori glorioſo p̃ſtabitur: ergo corpus glorioſum ex ſuæ ſubtilitatis proprietate habebit ꝙ poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

† Ari li 6 Phyſ. ipri. libri.

SED CONTRA eſt, qđ Boet. † dicit in libro de Trinitate, in numero differentiam varietas accidentiũ facit. Nam tres hoĩes neq; genere, neque ſpecie ſed ſuis accidentibus diſtant: nam ſi oĩno cuncta ab his accidẽtia ſeparamus, tñ locus eſt cunctis diuerſus, quẽ vnom vnum fingere nullo modo poſſumus: ergo ſi ponantur duo corpora eẽ in vno loco, erunt vnũ corpus numero.

† non multũ remotè à princi. libri.

¶ Præterea, Corpora glorioſa maiorẽ conuenientiã habebunt cum loco q̃ ſpiritus angelici: ſed ſpiritus angelici (vt quidam dicunt) non poſſent diſtingui numero, niſi eſſent in diuerſis locis & pp hoc ponunt ꝙ neceſſe eſt eẽ res in loco, & ꝙ aũ mundũ creari nõ potuerunt: ergo multo magis debent dicere, ꝙ duo corpora qualiacunque non poſſunt ſimul eſſe in eodem loco.

RESPONDEO dicendum ꝙ nõ põt dici ꝙ corpus glorioſum rõne ſuæ ſubtilitatis habeat ꝙ poſſit eẽ cum alio corpore in eodem loco, niſi p ſubtilitatem auferatur ab eo id ꝑ qđ prohibetur nunc eſſe ſimul cũ alio corpore in eodem loco. Dicunt aũt quidã, ꝙ prohibet ab hoc in iſto ſtatu rõne corpulentię, ꝑ quam hẽt ꝙ repleat locum, q̃ quidẽ corpulẽtia ab eo p ſubtilitatis dotem tolleretur. Sed hoc non põt ſtare, ꝑꝑ duo. Primo, quia corpulentia quã dos ſubtilitatis aufert, eſt ad defectũ ptinens, puta aliqua inordinatio materiæ non pfectè ſubſtantis ſuæ formæ. Totum n. qđ ad integritatem corporis ptinet in corpore reſurget, tam ex parte formę quã ex parte materiæ: qđ aũt aliqđ corpus ſit repletiuũ loci, hoc hẽt p illud, qđ eſt de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cũ n. plenum opponatur vacuo, illud ſolũ non replet locum, quo poſito in loco, nihilominus remanet vacuus locus. Vacuum autẽ definitum in 4. Phyſ.† ꝙ eſt locus non plenus ſenſibili corpore: dicitur aũt aliquod corpus eſſe ſenſibile ex materia & forma & naturalibus accidentibus, quæ oĩa ad integritatem naturæ pertinent: conſtat ẽt ꝙ corpus glorioſum erit ſenſibile, ẽt ſm tactum, vt patet in corpore Dñi, Luc. vlt. nec. n. ei deerit materia aut forma aut naturalia accidentia, ſ. calidum & frigidum & hmõi. Vnde patet, ꝙ corpus glorioſum non obſtante ſubtilitatis dote replebit locum. Inſania. n. videtur dicere, ꝙ locus vbi erit corpus glorioſum, eſſet vacuus. Secũdo, rõ eorũ prædicta* non valet, quia coexiſtentiam corporis impedire in eodem loco eſt plus q̃ replere locum. Si. n. ponamus dimenſiones eſſe ſeparatas ſine materia, illæ dimẽſiones non replent locũ. Vnde quidã ponentes vacuum dixerunt vacuum eſſe locũ, in quo ſunt hmõi dimẽſiones ſine aliquo ſenſibili corpore, & tñ iſtæ dimẽſiones prohibent ne ſimul cum alio corpore in eodẽ loco, vt patet p Phyloſ.* in 4. Phiſic. & in 3. † Metaphyſi. vbi hẽt pro inconuenienti, ꝙ corpus mathematicum, ꝙ nihil eſt aliud q̃ dimenſiones ſeparatæ, ſit ſimul cum corpore naturali ſenſibili. Vnde dato, ꝙ ſubtilitas corporis glorioſi auferret ab eo hoc qđ eſt replere locũ, non tñ ſequeretur ꝙ ꝑꝑ hoc poſſet eſſe cum alio corpore in eodem loco: quia remoto eo quod minus eſt, non ꝑꝑ hoc remouetur qđ plus eſt. Dicendum eſt ergo, ꝙ illud qđ impedit corpus noſtrum nunc, ne ſimul cum alio corpore ſit in eodem loco, nullo mõ poterit ab eo remoueri per dotem ſubtilitatis. Nihil enim põt prohibere corpus aliquod ne ſit ſimul ſituatum cum alio corpore in eodẽ loco, niſi in hoc, ꝙ in eo requirit diuerſum ſitum: nihil enim eſt impedimentũ identitatis niſi ꝙ eſt cauſa diuerſitatis. Hanc aũt diſtinctionẽ ſitus non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliqs ſitus rõne ſuæ qualitatis: vñ remoto à corpore ſenſibili, ꝙ ſit calidũ aut frigidũ aut graue, aut leue, nihilominus ĩ eo remanet neceſſitas pdictæ * diſtinctionis, vt patet p Philoſophum † in 4. Phyſico. & ẽt p ſe planũ eſt. Similiter ẽt materia non põt inducere neceſſitatem pdictæ diſtinctionis, quia materiæ non aduenit ſitus niſi mediante quantitate dimenſiua. Similiter ẽt neque forma ſitũ hẽt niſi ex materia ſitũ habente. Reſtat ergo ꝙ neceſſitas diſtinctionis duorum corporum in ſitu cauſet à natura quantitatis dimenſiuæ, cui p ſe cõuenit ſitus: cadit. n. in definitione eius, quia q̃titas dimẽſiua eſt quantitas habens ſitum: & inde eſt, ꝙ remotis omnibus alijs, quæ ſunt in re, talis diſtinctionis neceſſitas inuenitur in ſola quantitate dimenſiua. Si enim accipiatur linea ſeparata, oportet ꝙ ſi ſint duæ lineæ, vel duæ partes vnius lineæ, ꝙ ſint diſtinctæ in ſitu: alias linea addita lineæ nõ efficeret maior, quod eſt contra cõem animi cõceptionem & ſimiliter eſt de ſuperficiebus & corporibus mathematicis. Et quia materiæ debetur ſitus ĩ quantum ſubſtat dimenſioni, exinde prædicta neceſſitas ad materiam ſituatã deriuatur, vt ſicut nõ eſt poſſibile eſſe duas lineas vel duas partes lineæ, niſi ſint diſtinctæ ſm: ita impoſſibile eſt eſſe duas materias vel duas partes materiæ, niſi ſit diſtinctio ſitus: & quia diſtinctio materię eſt principium diſtinctionis indiuiduorũ, inde eſt, quòd Boetius* dicit ĩ li. de Trinit. quòd duobus corporibus, vnũ locũ fingere nullo mõ poſſumus, vt hanc ſaltẽ accidentium varietatem diſtinctio indiuiduorum requirat. Subtilitas aũt à corpore glorioſo dimenſionẽ non aufert, vnde nullo mõ aufert ſibi pdictã neceſſitatẽ diſtinctionis ſitus ab alio corpore: & iõ corpus glorioſum nõ hẽbit rõne ſuæ ſubtilitatis ꝙ poſſit eſſe ſimul cũ alio corpore ſed poterit ſimul cũ alio corpore eſſe ex operatione virtutis diuinæ: ſicut ẽt corpus Petri nõ habuit ex aliqua proprietate indita, ꝙ ad vmbrã eius ſanarentur infirmi, ſed hoc fiebat virtute diuina ad ædificationẽ fidei, ita faciet virtus diuina vt corpus glorioſũ poſſit ſimul cũ alio corpore eẽ, ad pfectionẽ gloriæ.

[Margin: 4. Phyſ. tex. 7. & 51.] [Margin: In hoc corp.] [Margin: * Ariſt. li. 4. Phi. tex. 76. † li. 3. Me. tex. 17.] [Margin: * In hoc eodem cap. † li. 4. Phi. tex. 74.] [Margin: Non multũ remotè à prin. lib.]

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ corpus Chriſti non habuit ex ſubtilitatis dote ꝙ poſſet eſſe ſimul cũ alio corpore in eodem loco, ſed hoc factũ eſt virtute diuinitatis poſt reſurrectionẽ ſicut ĩ natiuitate: vñ Greg. in Homilia † dicit, Illud corpus Dñi intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, qđ ad humanos oculos p natiuitatem ſuã clauſo exijt vtero Virginis. Vnde non oportet ꝙ rõne ſuæ ſubtilitatis hoc conueniat corporibus glorioſis.

[Margin: Ho. 26. in Euãgelia nõ procul à principio Homil.]

AD SECVNDVM dicendum, quod lumen non eſt corpus, vt in prima parte dictum eſt: vnde obiectio procedit ex falſis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ corpus glorioſũ tranſibit ſphæras cœlorum ſine earũ diuiſione, non ex vi ſubtilitatis, ſed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus ſubueniet.

[Margin: 1. p. q. 67. art. 2.]

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ex hoc, ꝙ Deus beatis ad nutum aderit in omnibus quæ volent, ſequitur ꝙ non poterunt includi vel incarcerari.

AD QVINTVM dicẽdum, ꝙ ſicut dicitur in 4. Phyſ.* Puncto non competit locus: vnde ſi dicatur eſſe in loco, hoc non eſt niſi p accidens qa corpus cuius eſt terminus, eſt in loco: ſicut aũt totus locus rñdet toti corpori, ita terminus loci rñdet termino corporis. Contingit autem duorum locorum eſſe vnum terminum, ſicut & duas lineas terminari ad vnũ punctũ: & ideò q̃uis duo corpora non poſſint eſſe niſi in diuerſis locis, tñ duobus terminis duorum corporum reſpondet idẽ terminus duorum locorum, & ſecundũ hoc dicuntur vltima corporum ſe tangentium eſſe ſimul.

[Margin: * li. 4. Phi. tex. 0. et li. 3. tex. 24.]

ARTICVLVS III.

Vtrũ p miraculũ fieri poſſit qđ duo corpora ſint in eodẽ loco. 360

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr, ꝙ nec ẽt p miraculum fieri poſſit ꝙ duo corpora ſint in eodem loco. Non. n. põt fieri p miraculũ quòd duo corpora ſint ſimul duo & vnũ, quia hoc eẽt facere contradictoria eſſe ſimul: ſed ſi ponant duo corpora eẽ ſimul ſequeretur, illa duo corpora eſſe vnum: ergo non eſt poſſibile hoc p miraculũ fieri. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodẽ loco, quorũ vnũ dicat A, & aliud B, aut ergo dimenſiones A, erunt eædẽ cũ dimẽſionib' loci, aut aliæ. Si aliæ, ergo erũt aliquæ dimẽſiones ſeparatæ, qa nõ põt poni, ꝙ dimẽſiones, q̃ ſunt inter terminos loci, nõ ſint in aliquo ſubiecto, niſi ſint in corpore locato. Si aũt ſunt eædẽ, ergo eadẽ rõne dimẽſiones B, erunt eædẽ cũ dimenſionibus loci. Sed q̃cunq; vni & eidẽ ſunt eadẽ, ſibi inuicẽ ſunt eadẽ: ergo dimenſiones A & B, ſunt eædẽ. Sed duorũ corporũ non pñt eſſe eædẽ dimenſiones, ſicut nec eadẽ albedo: ergo A, & B, ſunt vnũ corpus, & erant duo: ergo ſunt ſimul vnum & duo.

2 Præterea Contra communes animi conceptiones non poteſt aliquid miraculoſè fieri, vt ſ pars non ſit minor toto: quia contraria communibus conceptionibus directè cõtradictionẽ includũt. Similiter nec cõtra concluſiones Geometriæ, q̃ à communibus animi cõceptionibus infallibiliter deducuntur, ſicut ꝙ triangulus non

habeat

habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliqđ pōt fieri in linea contra definitionē lineæ: qa ſeparare definitionē à definito, eſt ponere duo contradictoria eſſe ſimul. Sed duo corpora eſſe in eodem loco eſt contra concluſiones Geometriæ & cōtra definitionē lineæ: ergo nō pōt fieri per miraculū. Probatio mediæ. Concluſio eſt Geometriæ, quòd duo circuli nō ſe tangant niſi in puncto: ſi aūt duo corpora circularia eſſent in eodē loco, duo circuli deſignati in eis, ſe tangerēt ſm totū. Similiter ēt eſt cōtra definitionē lineæ, quòd infra duo puncta ſit plus, quàm vna linea recta; quod fieret, ſi duo corpora eſſent in eodem loco: quia infra duo puncta ſignata in diuerſis ſuperficiebus loci, eſſent duæ lineæ rectæ duorū corporum locatorum.

¶ 3 Præterea, Hoc videtur nō poſſe eſſe fieri miraculū quòd corpus incluſum in alio corpore, nō ſit in loco, qa ſic haberet locū cōmunē & nō proprium, quod non pōt eſſe: ſed hoc ſequeret ſi duo corpora eſſent in eodē loco: ergo hoc nō pōt fieri p miraculū. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodē loco, quorū vnū ſm quālibet dimenſionē ſit maius alio, corpus minus erit incluſum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius cōis. locū aūt ꝓpriū nō habebit, qa non erit aliqua ſupficies corporis actu ſignata, q̄ contineat ipſū; qđ eſt de rōne loci: ergo nō habebit locū ꝓpriū.

¶ 4 Præterea, Locus ꝓportionaliter reſpondet locato: ſed nūquā pōt fieri p miraculū, quod idē corpus ſit ſimul in diuerſis locis niſi p aliquā cōuerſionē, ſicut accidit in ſacramēto altaris: ergo nullo modo pōt fieri per miraculū, ꝙ duo corpora ſint ſimul in eodē loco.

SED CONTRA, Beata Virgo filium miraculoſè peperit. ſed in illo benedicto partu oportuit duo corpora eſſe ſimul in eodē loco, quia corpus pueri exiēs, clauſtra pudoris non fregit: ergo poteſt miraculosè fieri, quòd duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

¶ Præterea, Hoc idē poteſt oſtendi p hoc, quòd Dominus ad diſcipulos intrauit clauſis ianuis, Ioan 20.

Ar. præce. corp. RESPONDEO dicendū, quòd ſicut ex dictis* patet pp hoc neceſſe eſt duo corpora in duobus locis eſſe, quia diuerſitas materiæ requirit diſtinctionem in ſitu: & ideò videmus, quòd quando conueniunt duo corpora in vnum, deſtruitur eſſe diſtinctum vtriuſque, & acquiritur vtrique ſimul eſſe vnum indiſtinctū, vt patet in mixtionibus non pōt ergo eſſe, quòd duo corpora remaneant duo, & tamen ſint ſimul, & vtrunque conſeruet eſſe diſtinctū quod prius habebat, ſm quod vtrumque erat ens indiuiſum in ſe & diuiſum ab alijs. Hoc autē eſſe diſtinctum depēdet à principijs eſſentialibus rei, ſicut à cauſis ꝓximis: ſed à Deo, ſicut à cauſa prima: & quia cauſa prima poteſt cōſeruare rē in eſſe, ceſſantibus cauſis ſecundis vt patet per primā* propoſitionem libri de cauſis; ideò diuina virtute & ea ſola fieri pōt, vt accidens ſit ſine ſubiecto, vt patet in ſacramento altaris. & ſimiliter virtute diuina fieri poteſt, & ea ſola, quòd corpori remaneat eſſe diſtinctum ab alio corpore, quamuis eius materia non ſit diſtincta in ſitu ab alterius corporis materia: & ſic miraculosè fieri poteſt, quòd duo corpora ſint ſimul in eodē loco. *Propoſitione prima: Inter opera Ariſt.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ratio illa eſt ſophiſtica, quia procedit ex ſuppoſitione falſi, vel petit principium. Procedit. n. ratio illa ac ſi inter duas ſuperficies oppoſitas loci alicuius eſſet aliqua dimenſio propria loco, cui oporteret ꝙ vniretur dimenſio corporis locati aduenientis. Sic n. ſequeretur, ꝙ dimēſiones duorum corporū locatorū eſſet vna dimenſio, ſi vtraque vnum fierent cum dimenſione loci. Hæc aūt ſuppoſitio falſa eſt: quia ſm hoc, quandocūq; corpus acquireret nouum locū, oporteret aliquam immutationē fieri in dimenſionibus loci vel locati. Nō. n. poteſt eſſe, quod aliqua duo fiant de nouo vnum, niſi altero eorum immutato ſi autem, ſicut ſe rei veritas habet, loco non debentur aliæ dimenſiones, q̄ dimēſiones locati; patet, ꝙ rō nihil probat, ſed petit principiū: qa ſm hoc, nihil eſt aliud dictū, q̄ ꝙ dimenſiones locati eædem cū dimenſionibus loci, niſi ꝙ dimenſiones locati continent infra terminos loci, & ſm eorum menſuram diſtāt termini loci, ſicut diſtarent proprijs dimenſionibus, ſi eas haberent: & ſic dimēſiones duorū corporū eſſe dimēſiones vnius loci nihil eſt aliud, q̄ duo corpora eſſe in eodem loco; qđ eſt principale ꝓpoſitū.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ poſito ꝙ duo corpora ſint ſimul in eodē loco p miraculū, nō ſequitur aliqđ neq; contra cōmunē animi conceptionē, neque contra definitionē lineæ, neq; cōtra cōcluſiones aliquas Geometriæ. Quia ſicut ſupra dictū * eſt, quantitas dimenſiua in hoc differt ab oibus alijs accidentibus, ꝙ habet ſpecialē rōnē indiuiduationis & diſtinctionis, ſ. ex ſitu partiū p̄. er rōnē indiuiduationis & diſtinctionis, quæ eſt ſibi & oibus accidentibus cōis, ſ. ex materia ſubiecta. Sic ergo vna linea pōt intelligi diuerſa ab alia, vel qa eſt in alio ſubiecto, quæ conſideratio non eſt niſi de linea materiali: vel qa diſtat in ſitu ab alia, q̄ cōſideratio eſt ēt de linea mathematica, q̄ intelligitur p̄ter materiā. ſi ergo remoueat materia, nō pōt eſſe diſtinctio linearū, niſi ſm ſitū diuerſum, & ſimiliter nec punctorū, nec ſuperficierū, aut quarūcunque dimenſionū: & ſic Geometria nō pōt ponere, quòd vna linea addat alteri tanquā diſtincta ab ea, niſi ſit diſtincta ī ſitu ab ea. Sed, ſuppoſita diſtinctione ſubiecti, ſine diſtinctione ſitus ex diuino miraculo, intelligūtur diuerſæ lineæ, quæ non diſtāt ſitu, pp diuerſitatē ſubiecti; & ſimiliter puncta diuerſa: & ſic diuerſæ lineæ deſignatæ, in duobus corporibus q̄ ſunt in eodē loco, trahuntur a diuerſis punctis ad diuerſa puncta, vt non accipiamus punctū ſignatū ī loco, ſed in ipſo corpore locato: qa linea non dr̄ trahi niſi à puncto quod eſt terminus eius: & ſimiliter ēt duo circuli deſignati in duobus corporibus ſphæricis exiſtentibus in eodē loco: q̄ ſunt duo nō pp diuerſitatē ſitus, alias nō poſſent ſe tāgere ſm totū, ſed duo ex diuerſitate ſubiectorū, & pp hoc ſe totaliter tangentes, adhuc manēt duo: ſicut ēt circulus ſignatus in corpore locato ſphærico tangit ſecundū totum, aliū circulū ſignatū in corpore locāte. *Art. præc. corp.*

AD TERTIVM dicēdū, quòd Deus poſſet facere aliqđ corpus non eſſe in loco; & tñ illa poſitione facta, nō ſeqtur quòd aliqđ corpus nō ſit in loco; qa corpus mai⁹ ē locus corporis minoris, rōne illi⁹ ſupficiei, q̄ deſignat in contactu terminorū corporis minoris.

AD QVARTVM dicendū, quod vnū corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis, non poteſt fieri per miraculū (corpus n. Chriſti nō eſt in altari localiter*) quāuis miraculosè poſſit fieri, quod duo corpora ſint in eodē loco: qa ēē in plurib⁹ locis ſimul, repugnat indiuiduo, rōne eius, quod eſt ens indiuiſum in ſe: ſequeret. n. quod eſſet diſtinctū in ſitu: ſed eſſe cū alio corpore in eodē loco, repugnat ei quātū ad hoc, ꝙ ē diuiſum ab alio: rō aūt vnius pficit in indiuiſione: vt patet in 5. Metaph * ſed diuiſio ab alijs eſt de conſequentibus ad rōnē vnius. Vnde quod idē corpus ſit localiter ſimul in diuerſis locis, includit cōtradictionē, ſicut quòd hō creat rōne: ſed duo corpora ēē i eodē loco, nō includit cōtradictionē, vt ex dictis † patet. & ideo nō ē ſimile. *Tho. in 4 d. ſt. 10. q. 1 ad 1. in ſo. 1. arg & ſequen.* *li. 5 tex. 12* *In hoc art.*

ARTICVLVS IIII. 361

Vtrū vnū corp⁹ glorioſū poſſit ēē cū alio glorioſo ī eodē loco.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr̄, quòd corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodē loco. Quia vbi eſt maior ſubtilitas, ibi eſt minor reſiſtētia: ſi ergo corp⁹ glorioſum futurū ſit ſubtilius, q̄ non glorioſum, minus reſiſtet corpori glorioſo: & ita ſi corpus glorioſum poterit ēē cū corpore nō glorioſo ī eodē loco, multo forti⁹ cū corpore glorioſo.

¶ 2 Præterea, Sicut corpus glorioſum erit ſubtilius nō glorioſo, ita vnū glorioſum erit ſubtilius alio: ſi ergo

¶Præterea, Hæc eſt hæreſis Euticij Conſtantinopolitani Epiſcopi, vt Greg.* dicit 14.lib. Moral. q dixit, ꝙ corpus noſtrũ in reſurrectionis gloria, erit impalpabile.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ omne corpus palpabile eſt tangibile, ſed non conuertitur: oẽ n. corpus eſt tangibile, qđ hẽt qualitates, quib⁹ natus eſt immutari ſenſus tactus: vnde aer, ignis, & hmõi, ſunt corpora tangibilia. Sed palpabile vlterius addit ꝙ reſiſtat tãgenti, vñ aer qui nunquam reſiſtit tranſeũti per eũ, ſed eſt facillimæ diuiſionis, tangibilis quidem eſt, ſed non palpabilis. Sic ergo patet, ꝙ palpabile dicitur aliquod corpus ex duob⁹, ſ. ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc ꝙ reſiſtit tangenti, vt non pertranſeat. Et quia qualitates tangibiles ſunt calidũ, & frigidũ, & hmõi, q̃ non inueniuntur niſi in corporibus grauibus, & leuibus, q̃ habent cõtrarietatem adinuicem, ac per hoc ſunt corruptibilia: iõ corpora cæleſtia, q̃ ſunt ſm naturã incorruptibilia, ſunt ſenſibilia qdem viſu, ſed non tangibilia, & ſic etiã nec palpabilia. Et hoc eſt qđ Grego.* dicit, ꝙ corrũpi neceſſe eſt omne quod palpatur. *Hom. 16. in Euang. nõ lõgè ab initio.* Corpus ergo glorioſum habet à natura ſua qualitates q̃ ſunt natæ immutare tactum: ſed tamen quia corpus eſt omnino ſubiectũ ſpiritui, in poteſtate eius eſt, vt ſm eas immutet tactũ, vel non immutet. Similiter etiam ſm naturam ſibi competit, vt reſiſtat cuiliber alteri corpori tranſeũti, ita ꝙ nõ poſſit eſſe cũ eo ſimul in eodẽ loco: ſed miraculosè hoc poteſt diuina virtute contingere ad nutũ ipſius, ꝙ ſit cũ alio corpore in eodem loco: & ſic non reſiſtet ei trãſeunti. Vnde ſcđm naturam ſuam palpabile eſt corpus glorioſum, ſed ex virtute ſupernaturali hoc ei cõpetit, vt cùm vult non palpetur à corpore non glorioſo: & iõ *Homi. 26. in euang. non longè à princip.* Greg.* dicit, ꝙ dñs palpandam carnem præbuit, q̃ clauſis ianuis introduxit, vt perfectè oſtenderet, poſt reſurrectionẽ corp⁹ ſuũ eẽ & eiuſdẽ naturæ & alteri⁹ gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ incorruptibilitas glorioſi corporis non eſt ex natura componentiũ, ſecundũ quam omne quod palpatur, neceſſe eſt corrumpi, vt ex dictis * patet. *In cor. ar.* Et ideo non ſequitur ratio.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quamuis aliquo modo poſſit fieri, ꝙ corpus glorioſum ſit cũ alio corpore in eodem loco: tamen corpus glorioſum habet in poteſtate ſua reſiſtere cuilibet tangenti, cùm voluerit, & ſic palpari poteſt.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ qualitates tangibiles in corporibus glorioſis, non erũt reductæ ad mediũ rei ſcđm æqui diſtantiam ab extremis acceptũ, ſed ad mediũ proportionis ſecundũ quod optimè competit* complexioni humanæ in ſingulis partibus. **Al. complexioni.* Et ideò tactus illorũ corporũ erit delectabiliſſimus, quia potentia ſemper delectatur in conuenienti, & triſtatur in exceſſu.

QVAESTIO LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de agilitate corporum beatorum reſurgentium.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia.

¶Secundo, vtrum mouebuntur.

¶Tertio, vtrum mouebuntur in inſtanti.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia.

373 *Tho. 4. di. 44 q. 2. ar. 3. q. 1. & ſeq.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ corpora glorioſa non ſint futura agilia illud. n. qđ de ſe agile eſt ad motũ non indiget aliquo deferente: ſed corpora glorificata deferentur poſt reſurrectionem in nubibus obuiam Chriſto in aera ab angelis, vt dicit Gloſ.* 1. Theſſal. 4. **Glo. ordinar. & interlinear.* Ergo corpora glorioſa non erunt agilia.

¶2 Præterea Nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna, poteſt dici agile: ſed corpora glorioſa, hoc modo mouebuntur; cùm motor eorum, ſcilicet anima, moueat in contrarium naturæ eorũ, alias mouerentur, ſemper in vnam partem, Ergo non erunt agilia.

¶3 Præterea, inter omnes operationes animalis ſenſus ẽ nobilior, & ꝓprior quàm motus: ſed non aſſignatẽ corporibus glorioſis aliqua proprietas, quæ perficiat ea ad ſentiendum. Ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficientur ad motum.

¶4 Præterea, Natura dat diuerſis inſtrumẽta diſpoſitionis diuerſæ ſcđm diuerſas virtutes ipſorum, vnde non eiuſdem diſpoſitionis inſtrumẽta dat aĩali tardo & veloci: ſed Deus multo ordinatius operatur, q̃ natura. Cũ ergo corpus glorioſum habeat membra eiuſdem diſpoſitionis in figura & quantitate, ſicut modò, videtur, ꝙ non habeat agilitatem aliam, quàm modò habet.

SED CONTRA eſt qđ dicitur 1. Cor. 15. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute, *glo i. mobile & viuũ: ſed mobilitas nõ poteſt dicere niſi agilitatem ad motum: ergo corpora glorioſa erunt agilia. **Colligitur gloſſ interlinear. ibi.*

¶Præterea, Tarditas maximè videtur ſpiritualitati repugnate, ſed corpora glorioſa maximè erunt ſpiritualia, vt dicitur 1. Cor. 15. Ergo erunt agilia.

RESPONDEO dicendum, ꝙ corpus glorioſum erit omnino ſubiectũ animæ glorificatæ, nõ ſolũ vt nihil in eo ſit quod reſiſtat voluntati ſpũs (quia hoc fuit etiam in corpore Adæ) ſed etiam vt ſit in eo aliqua ꝑfectio effluens ab anima glorificata in corpus, ꝑ quã habile reddit ad ꝑdictã ſubiectionẽ: q̃ quidẽ perfectio, dos glorificati corporis dicitur. Anima aũt cõiungitur corpori non ſolũ vt forma, ſed etiã vt motor: & vtroq; mõ oportet, ꝙ corpus glorioſum aĩæ glorificatæ ſit ſummè ſubiectũ. Vñ ſicut per dotem ſubtilitatis ſubijcitur ei totaliter inquantum eſt forma corporis, dans eſſe ſpecificũ: ita ꝑ dotem agilitatis ſubijcitur ei inquantũ eſt motor, vt. ſ. ſit expeditum & habile ad obediẽdum ſpũi in omnibus motibus & actionibus aĩæ. Quidam tñ cãm iſtius agilitatis attribuũt quintæ eſſentiæ, q̃ tunc in corporibus glorioſis dñabit: ſed de hoc frequẽter dictũ* ẽ, quod non videtur conueniens. Vnde melius eſt, vt attribuatur animæ, à qua gloria in corpus emanat. *Supra q. 82. artic. 1. corp. & q. 83. artic. 1. corp. & in libr. 2. ſent. diſt. 12. q 1. ar ti. 1.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ corpora glorioſa dicuntur ferri ab angelis, & etiam in nubibus: nõ quaſi eis indigeant; ſed ad reuerentiam deſignandam. quæ corporibus glorioſis & ab Angelis & ab omnibus creaturis deferetur.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ quãto virtus aĩę mouẽtis dñatur magis ſupra corpus. tãto minor ẽ labor ĩ motu, q ẽt fit cõtra naturã corporis. vñ illi ĩ qbus virt⁹ motiua ẽ fortior, & illi qui habẽt ex exercitio corpus magis habilitatũ ad obediendũ ſpũi mouenti, minus laborant in motu. Et quia poſt reſurrectionẽ aĩa pfectè dñabitur corpori, tũ ꝑꝑ perfectionẽ propriæ virtutis, tum ꝑꝑ habilitatem corporis glorioſi, ex redundãtia gloriæ ab anima in ipſum, non erit aliquis labor in motu ſanctorum, & ſic dici poterunt corpora ſanctorum agilia.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ꝑ dotẽ agilitatis, corpus glorioſũ reddet habile nõ ſolũ ad motũ localẽ, ſed ẽt ad ſentiendũ, & ad oẽs alias aĩæ operationes exequendas.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ ſicut natura dat velocioribus aĩalibus inſtrumenta diuerſæ diſpõnis in figura & quantitate, ita deus dabit corporibus ſctõrũ, aliã diſpõnem, quam nunc habeant, nõ quidem in figura & quãtitate, ſed in ꝓprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas,

ARTICVLVS II.

Vtrũ ſancti agilitate ſua nũquã vtentur, ita quòd moueãtur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur quod ſancti agilitate ſua nunquam vtentur, ita quod moueantur. Quia ſecundum Philoſo.* motus eſt actus imperfecti: ſed in corporibus glorioſis nulla erit imperfectio: Ergo nec aliquis motus. 377 **libr. 3. phyſi. tex. 6.*

¶2 Præterea, Omnis motus fit propter indigentiam, quia oẽ quod mouetur, mouetur ꝓpter adeptionem ali-

alicuius finis: ſed corpora glorioſa non habebũt aliquã indigentiam, quia vt Aug.* dicit: ibi erit quicquid voles, non erit quicquid noles. Ergo non mouebuntur.

tex li. 13. de Tri. ca. 7 tom 3.

¶3 Præterea, ſecundum Philoſ.* in 2. de cęl. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatẽ ſine motu, nobilius participat illam, q̃ quod participat illã cũ motu: ſed corpus glorioſum nobilius participat diuinã bonitatem, quàm aliud corpus, cùm ergo quædam alia corpora omnino ſine motu remaneant, ſicut corpora cęleſtia, videtur ꝙ multo fortius corpora humana.

** Ariſt. li. 2. de cælo, tex. 64. & 66.*

¶4 Præterea, Aug dicit, ꝙ anima ſtabilita in Deo, ſtabiliet corpus ſuum conſequenter: ſed anima ita erit in deo ſtabilita, ꝙ nullo modo ab eo mouebitur, ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

¶5 Præterea, Quanto corpus eſt nobilius, tanto debetur ei locus nobilior vnde corpus Chriſti, quod eſt nobiliſſimum, habet locum eminentiorẽ inter cætera loca, vt patet Hebr. 7. Excelſior cælis factus: Gloſſ * loco & dignitate, & ſimiliter vnumquodq; corpus glorioſũ habebit eadem rõne locum ſibi conuenientem ſm menſuram ſuæ dignitatis: ſed locus conueniens eſt de pertinentibus ad gloriam. Cum ergo poſt reſurrectionem gloria ſanctorum nunquam varietur, neque in plus, neque in minus, quia tunc erunt omnino in termino, videtur, ꝙ corpora eorum nũquam de loco ſibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

** Id habetur in gloſſa interli. ſuper illud 1. Co. 15. Primitiæ Chriſtus, &c.*

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iſa. 40 Currẽt & nõ laborabunt, ambulabunt & nõ deficient, & Sap. 3. Tanquã ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Ergo erit aliquis motus corporum glorioſorum.

RESPONDEO dicẽdum, ꝙ corpora glorioſa aliquando moueri neceſſarium eſt ponere: quia & ipſum corpus Chriſti motum eſt in aſcenſione. Et ſimiliter corpora ſanctorum quæ de terra reſurgent, ad cœlũ empyreum aſcendent: ſed etiam poſtquam cælos conſcenderint, veriſimile eſt, ꝙ aliquando mouebuntur ꝓ ſuæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute, actu exercentes, diuinam ſapientiam commendabilem oſtẽdant, & vt etiã viſus eorũ reficiatur pulchritudine creaturarum diuerſarum in quibus Dei ſapientia eminẽter relucebit. Senſus. n. nõ põt eſſe niſi præſentiũ, quãuis magis à lõginquo poſſint ſentire corpora glorioſa, q̃ nõ glorioſa,* nec tamen per motum aliquid deperibit eorum beatitudini, quæ cõſiſtit in viſione dei, quem vbique præſentem habebunt: ſicut & de angelis dicit Gre. †ꝙ intra deum currunt quocunque mittantur.

Super q̃. 82. art. 4. ad 6.

† Greg. ho mi. 34. in euan. ſuper Luc. 15. circa med. et Beda ſuper illud Luc. 1. Ego ſum Gabriel et eſt parum ante finem ca. ſecũd. vbi d. Beda, & Zacharias Chriſtopolit. lib. 1. Monoteſſaram, circa illud lu. 1. & refertur li. 1 ſen ten. di. 37. para. N.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ localis motus non variat aliquid eorũ, quæ ſunt intranea rei: ſed eſt ſecundũ id quod eſt extra rem, ſ. locum. Vnde illud quod mouetur motu locali, eſt perfectũ, quantũ ad ea quæ ſunt intra rem, vt dicitur* in 4. Phy. quamuis habeãt imperfectionẽ reſpectu loci, quia dũ eſt in vno loco, eſt in potentia ad alium locum; quia nõ põt eſſe actu in pluribus locis ſimul, hoc. n. ſolius Dei eſt. Hic autem defectus nõ repugnat perfectioni gloriæ, ſicut nec defectus, quod creatura eſt de nihilo: & ideò manebũt defectus huiuſmodi in corporibus glorioſis.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ aliquis dicitur indigere aliquo ſimpliciter, & ſcdm quid. Simpliciter quidem indiget aliquis illo, ſine quo nõ põt cõſeruari in eſſe vel in ſua perfectione: & ſic motus in corporibus glorioſis nõ erit ꝓpter aliquam indigẽtiam, qa ad hæc omnia ſufficiet eis ſua beatitudo. Sed ſecundum quid indiget aliquis illo, ſine quo nõ põt aliquem finem intẽtum habere, vel nõ ita benè, vel tali mõ. & ſic motus erit in beatis propter indigentiã, nõ enim poterunt manifeſtare virtutem motiuam in ſeipſis experimento, niſi moueantur: huiuſmodi n. indigentias nihil ꝓhibet in corporibus glorioſis eſſe.

** Ariſt li. 4 phy. tex. 27. & 37.*

AD TERTIVM dicendum, quod rõ illa procederet, ſi corpus glorioſum nõ poſſet etiam ſine motu participare diuina bonitatẽ, multò perfectius, quàm corpora cæleſtia: quod falſum eſt. Vnde corpora glorioſa nõ mouebuntur ad cõſequendam perfectã diuinæ bonitatis participationem, hanc. n. habẽt per gloriam: ſed ad demõſtrandam virtutem animæ: per motum autẽ corporum cæleſtiũ nõ poſſet demõſtrari virtus eorum, niſi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationem & corruptionem, quod nõ cõpetit illi ſtatui: & ideo rõ non procedit.

AD QVARTVM dicendũ, quòd localis motus nihil diminuit de ſtabilitate ab aïa ſtabilita in deo, cũ nõ ſit ſm aliquid intrinſecum rei, vt dictum * eſt.

Hoc ar. in reſp. ad 1.

AD QVINTVM dicendum, quòd locus cõgruus vnicuique glorioſo corpori deputatus ſcdm gradũ ſuæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: nõ tamen oportet, ꝙ diminuatur aliquid de præmio, qñcunque eſt extra locũ ſuum, quia locus ille non pertinet ad ꝑmium, ſcdm quod actu cõtinet corpus locatum, cum nihil influat in corpus glorioſũ, ſed magis recipiat ſplẽdorem ab eo, ſed ſcdm quod eſt debitus pro meritis: vñ gaudiũ de tali loco manet ẽt ei, qui eſt extra locũ ſuũ.

ARTICVLVS III. 366

Vtrum ſancti moueantur in inſtanti.

AD TERTIVM ſic proceditur. videtur, ꝙ moueantur in inſtanti. Aug. n.* dicit, quòd vbicunque voluerit ſpiritus ibi erit & corpus: ſed mot° voluntaris, ſecundũ quem ſpiritus vult alicubi eſſe, eſt in inſtanti. Ergo & motus corporis eſt in inſtanti.

** li. 22. de ciuit. Dei, c. vlt. non procul à princ. to. 5.*

¶2 Præterea, Philoſ.* in 4. Phyſi probat quod non ſit motus per vacuũ, quia oporteret aliquid moueri in inſtanti: quia vacuũ nõ reſiſtit aliquo modo mobili: reſiſtit autem plenum, & ſic nulla proportio eſſet motus, qui fit in vacuo, ad motũ qui fit in pleno, cùm ꝓportio in velocitate ſit ſcdm proportionem reſiſtentiæ, q̃ eſt in medio. Omnium autem duorum motuũ, qui fiũt in tempore, oportet eſſe proportionales velocitates: quia omne tempus omni tempori proportionale eſt: ſed ſimiliter nullum ſpatium plenum poteſt reſiſtere corpori glorioſo, quod poteſt eſſe cum alio corpore in codẽ loco, quocunq; mõ fiat. ſicut nec vacuũ alteri corpori. Ergo ſi mouetur, in inſtanti mouebitur.

† Ariſt. li. 4. tex 71. et ſequens.

¶3 Præterea, virtus animæ glorificatæ quaſi improportionaliter excedit virtutem animę non glorificatę: ſed aïa non glorificata mouet corpus in tempore, Ergo anima glorificata mouet corpus in inſtanti.

¶4 Præterea: Omne quod mouetur æqualiter citò ad propinquum & diſtans mouetur in inſtãti, ſed mot° corporis glorioſi eſt talis, quia ad quantumcunq; diſtans ſpatiũ moueatur, in tpe impercebili mouetur. vñ Augu.* dicit in qõnibus de reſurrectione, ꝙ corpus glorioſum vtraque interualla pari celeritate ꝑtingit, vt radius ſolis. Ergo corpus glorioſum mouetur in inſtanti.

Eſt epiſt. 49. non remotè à principio tom. 2.

¶5 Præterea, Omne quod mouetur, vel mouetur in tẽpore, vel in inſtanti, ſed corpus glorioſum poſt reſurrectionem non mouebitur in tempore. qa tunc tẽpus nõ erit, vt dicitur Apoc. 4. Ergo motus ille in inſtanti.

SED CONTRA, In motu locali ſpatiũ & motus & tempus ſimul diuiduntur, vt demonſtratiuè probatur in 6 Phyſi.* ſed ſpatium quod tranſit corpus glorioſum per ſuum motum, eſt diuiſibile: ergo & motus diuiſibilis eſt & tempus diuiſibile, inſtans autem non diuiditur. Ergo & motus ille non erit in inſtanti.

Ariſt. li. 6 tex. 37 31. 39. et tex. 11. & ſeq.

¶Præterea, Non poteſt eſſe aliquid ſimul totũ in vno loco & partim in alio, quia ſequeretur, quòd altera pars eſſet in duobus locis ſimul: quod eſſe nõ poteſt, ſed omne quod mouetur, partim eſt termino à quo, & partim in termino ad quem, vt oſtenſum eſt in 6. Phyſ.* omne autem quod motum eſt, totum eſt in termino ad quem eſt motus: non autem poteſt eſſe ꝙ ſimul moueatur & motum ſit, ſed omne quod mouetur in inſtanti, ſimul mouetur, & motũ eſt. Ergo motus localis corporis glorioſi non poterit eſſe in inſtanti.

Ariſt. li. 6 tex. 32.

RE-

RESPONDEO dicēdū, ꝙ circa hoc eſt multiplex opinio. Quidā n. dñt, ꝙ corpus glorioſum trāſit de vno loco in aliū, ſine hoc, ꝙ ptranſeat medium: & pp hoc pōt corporis glorioſi motus eſſe in iſtanti, ſicut ēt voluntatis. Sed hoc non pōt ſtare, qa corpus glorioſum nūquā pueniet ad dignitatē naturæ ſpūalis, ſicut nunquā deſinit eē corpus. Et pterea voluntas, cū dr̄ moueri de vno loco in aliū, non transfertur eſſentialiter de loco in locū, quia neutro locorū illorū eſſentialiter continet: ſed dirigit in vnū locū, poſtquā fuerat directa p intentionē ad alium, & pro tanto dī moueri de loco ad locū.

Et iō alij dicunt ꝙ corpus glorioſum hēt de proprietate naturæ ſuæ qua corpus e[ſ]t, ꝙ ptranſeat medium, & ita ꝙ moueatur in tpe: ſed virtute gloriæ, qua hēt infinitatē quandam ſupra naturam hēt, ꝙ poſſit non ptranſire mediū, & ſic in inſtanti moueri. Sed hoc non pōt eē, quia implicat in ſe contradictionē: qđ ſic patet. Sit aliquod corpus qđ moueatur de A, in B, & corpus motū ſit Z, conſtat qđ Z, quandiu eſt totum in A, non mouetur. ſimiliter nec qn̄ eſt totū in B, qa tūc motū eſt ergo ſi aliqn̄ mouetur, oportet, ꝙ neque ſit totum in A, neq; totum in B ergo qn̄ mouet, vel nuſquā eſt; vel eſt partim in A, & partim in B, vel totū in alio loco medio, puta, in C, vel partim in A, & C, vel partim in C, & B. Sed nō pōt poni ꝙ nuſquam ſit, quia ſic eſſet aliqua quantitas dimenſiua, non habens ſitū, quod eſt impoſſibile. Neq; pōt poni, ꝙ ſit partim in A, & partim in B, & non ſit ī medio aliquo mōi quia cū B, ſit locus diſtās ab A, ſequeretur in medio interiacente, quòd pars C, quæ eſt in B. non eſſet cōtinua parti, q̄ eſt in A: ergo reſtat, quod uel ſit totum in C, vel partim in eo, & partim in alio loco, qđ ponetur mediū inter C, & A, puta D, & ſic de aliis. Ergo oportet, quod Z, non pueniat de A, in B, niſi prius ſit in omnibus D, medijs, niſi dicatur qđ peruenit de A, in B, & nunquam mouetur, qđ implicat contradictionem: quia ipſa ſucceſſio locorū eſt motus localis: & eadē rō eſt de qualibet mutatione, q̄ hēt duos contrarios terminos quorum vtrunq; eſt aliquid poſitiuè. Secus aūt eſt de illis mutationibus q̄ habent vnum terminū tm̄ poſitiuum, & alterum puram priuationē, quia inter affirmationē & negationē ſeu priuationē, nō eſt aliqua determinata diſtantia. Vn̄ qđ eſt in negatione, pōt eſſe propinquius vel remotius ab affirmatione vel econuerſo, rōne alicuius qđ cauſat alterum eorum, vel diſponit ad ea: & ſic dum id q[u]od mouetur, eſt totū ſub negatione, mutatur in affirmationē, & econtrario: vnde etiā in eis mutans præcedit mutatū eſſe, vt probatur in quinto* Phyſicorū. Nec eſt ſimile de motu Angeli, quia eſſe in loco, æquinocè dicit de corpore & de Angelo: & ſic patet, quod nullo modo pōt eſſe, quod aliqđ corpus perueniat de vno loco ad aliū, niſi tranſeat oīa media.

Ariſtoteles libr. 6. tex. 40. & ſequent.

Et iō alij hoc conc[e]dunt, ſed tñ dicunt quod corpus glorioſum mouetur in inſtanti. Sed ex hoc ſequit quod corpus glorioſum in eodem inſtanti ſit in duobus locis ſimul vel pluribus, ſ. in termino vltimo, & in oībus medijs locis, qđ non pōt eſſe. Sed ad hoc dicunt, quod quamuis ſit idem inſtans ſm rem, tñ differt rōne, ſicut punctus ad quē terminantur diuerſæ lineæ: ſed hoc nō ſufficit, quia inſtans menſurat hoc quod eſt in inſtanti ſm rem, non ſm hoc quod conſideratur. Vnde diuerſa conſideratio inſtantis non facit, quod inſtās poſſit mēſurare illa quæ non ſunt ſimul tempore, ſicut nec diuerſa conſideratio puncti poteſt facere, quod ſub vno puncto loci contineantur quæ ſunt diſtantia ſitu.

Et ideo alij probabilius dicunt, quod corpus glorioſū mouetur in tpe, ſed imperceptibili pp breuitatē, & tñ quod vnum corpus glorioſum pōt in minori tpe idem ſpatiū pertranſire, q̄ aliud: quia tp̄s quantuncunque paruum accipiatur, eſt in infinitum diuiſibile.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd illud qđ parum deeſt, quaſi nihil deeſſe videt, vt dicitur in *2. Phy. & ideo dicimus Statim facio, quod poſt modicū tempus fiet: & per hunc modum loquit Aug.† quod vbicunque erit voluntas, ibi erit ſtatim corpus. Vel dicendum ꝙ voluntas nunquam erit inordinata in Beatis. Vn̄ nunq̄ volent corpus ſuum eſſe alicubi in aliquo inſtanti, in quo nō poſſit ibi eē. Et ſic qđcūq; inſtās volūtas determinabit, corp⁹ erit ī illo loco, quē volūtas determinat.

Ariſtot. lib. 2. text. 16.

li. 22. de ciuitate de[i], ca. vltim paulò à prin[cipio].

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quidam cōtradixerunt illi propoſitioni, quā Philoſ. inducit ī parte illa, vt Commentator ibidē dicit, dicentes, ꝙ non oportet eſſe proportiones totius motus ad totū motū, ſm pportionem reſiſtentis medij ad aliud medium reſiſtens ſed oportet, ꝙ ſm proportionē mediorū, p q̄ tranſitur, attēdatur proportio retardationum, q̄ accidit ī motibus ex reſiſtentia medij. Quilibet. n. motus hēt determinatū tp̄s velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis ſupra mobile, ēt ſi nihil reſiſtat ex parte medij ſicut patet in corporibus cœleſtibus, in q̄bus non inuenitur aliquid qđ obſtet motui ipſorum, & tñ non mouentur in inſtāti, ſed in tempore determinato ſecundum proportionē potentiæ mouentis ad mobile: & ita patet, quod etiam ſi ponatur aliquid moueri in vacuo, non oportebit, ꝙ moueatur in inſtanti: ſed quòd nihil addatur tempori, quod debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

Sed hæc rñſio (vt Cōmentator dicit) procedit ex falſa imaginatione, qua quis imaginat, qđ tarditas q̄ cauſatur ex reſiſtētia medij, ſit aliqua pars motus addita motui naturali, q hēt quantitatē ſm proportionē mouentis ad mobile: ſicut vna linea addit lineæ, ratione cui⁹ accidit in lineis, ꝙ non remaneat eadē proportio toti⁹ ad totā lineā, q̄ erat linearū additarū adinuicē: vt ſic ēt nō ſit eadē proportio totius motus ad totū motū ſm ſenſibil[e], q̄ eſt retardationū contingentiū ex reſiſtentia medij. Quæ qdē imaginatio falſa eſt, qa q̄libet pars motus hēt tm̄ de velocitate, quantum totus motus: non aūt q̄libet pars lineæ hēt tm̄ de quantitate dimenſiua, quātū hēt tota linea. Vn̄ tarditas vel velocitas addita motui, redundat in qualibet partem eius, qđ de lineis non contingit: & ſic tarditas addita motui, non facit aliā partē motus: ſicut in lineis accidebat, qđ additū eſt pars toti⁹ lineæ. Et iō ad intelligendā probationē Philoſophi, vt Cōmentator ibidē exponit, ſciendū eſt, ꝙ oportet accipere totū pro vno, ſ. reſiſtentiā mobilis ad virtutē mouentē, & reſiſtentiā medij, p qđ eſt motus: & cuiuſcūq; alterius reſiſtentis: ita ꝙ accipiatur quantitas tarditatis totius motus ſm proportionem virtutis mouentis ad mobile reſiſtens quocunque mouetur, vel ex ſe, vel ex alio extrinſeco. Oportet enim ſp ꝙ mobile reſiſtat aliquo mō mouenti, cū mouens & motū, agens & patiens inquantum hmōi, ſint contraria. Qñque aūt inuenitur reſiſtere mobile mouenti ex ſeipſo, qa hēt virtutem inclinantem ad contrariū motū, ſicut patet ex motibus violentis: vel ſaltem, quia hēt locū contrarium loco, q eſt in intentione mouentis: cuiuſmodi reſiſtentia inuenitur etiam corporum cœleſtium ad ſuos motores. Qñque autem mobile reſiſtit virtuti mouentis ex alio tm̄ & non ex ſeipſo, ſicut patet in motu naturali grauiū & leuiū: quia p ipſam formā eorū inclinantur ad motum talē. Eſt enim forma impreſſio gñantis, qđ eſt motor ex parte grauiū & leuiū: ex parte aūt materiæ non inuenit aliqua reſiſtentia neque virtutis inclinantis ad contrarium motū, neque contrarij loci, quia locus non debet materiæ niſi ſm qđ ſub dimenſionibus conſiſtens perficitur forma naturali. Vnde non pōt eſſe reſiſtentia, niſi ex parte medij, quæ quidem reſiſtentia eſt motui eorū connaturalis, qñque aūt eſt ex vtroque, ſicut patet ī motibus animaliū. Quādo ergo in motu nō eſt reſiſtentia, niſi ex parte mobilis, ſicut accidit in corporibus cœleſtibus: tunc ipſe motus menſurat ſm proportionē motoris ad mobile, & in talibus nō pcedit rō Philoſophi: qa remoto oī medio, adhuc manet motus eorū in tpe. Sed in illis motibus, ī q̄bus eſt reſiſtētia ex parte medij, tan

tū accipitur tpis ſcdm impedimentum, qđ eſt ex medio ſolū: vnde ſi ſubtrahatur oĩno mediū, nullum impedimentum remanebit: & ſic uel mouebit in inſtanti, vel æquali tpe mouebitur ſcdm vacuum ſpacium & plenū. Quia dato ꝙ moueatur in tpe ꝑ vacuum, illud tps in aliqua proportione ſe habebit ad tps in quo mouetur ꝑ plenum. Poſſibile eſt aũt imaginari aliquod corpus in eadem proportione ſubtilius corpore, quo ſpacium plenum erat, quo ſi aliud ſpatium impleatur æquale, in tā paruo tpe mouebitur per illud plenū ſicut per vacuū. Primo, quia quantum additur ad ſubtilitatem medij, tā tum ſubtrahitur de quantitate tpis, & quanto eſt magis ſubtile, minus reſiſtit: ſed in alijs motibus, in quibꝰ eſt reſiſtentia ex ipſo mobili & ex medio, quantitas tẽporis eſt accipienda ſcdm proportionem mouentis potentiæ ad reſiſtentiā mobilis, & medij ſimul. Vnde dato ꝙ totaliter medium ſubtrahatur vel non impediat, nō ſequitur ꝙ motus ſit in inſtanti, ſed ꝙ tps motus menſuratur tantū ex reſiſtentia mobilis neque erit inconueniens ſi ꝑ idem tps mouetur ꝑ vacuum & per plenū aliquo ſubtiliſſimo corpore imaginato: quia determinata ſubtilitas medij quantò eſt maior, tanto nata eſt facere tarditatem minorẽ in motu. Vñ pōt imaginari tanta ſubtilitas, ꝙ erit nata facere minorẽ tarditatẽ, q̃ ſit illa tarditas, quā facit reſiſtẽtia mobilis, & ſic reſiſtentia medij nullā tarditatẽ adijciet ad motum. Patet ergo ꝙ q̃uis mediū nō reſiſtat corporibus glorioſis, ſcdm hoc quod poſſint eē cū alio corpore in eodẽ loco, nihilominus motus eorū nō erit in inſtāti, quia ipſum corpꝰ mobile reſiſtet virtuti mouēti ex hoc ipſo, ꝙ hēt determinatū ſitum, ſicut de corporibus cœleſtibus dictum eſt.

AD TERTIVM dicendū ꝙ quamuis virtus aīæ glorificatæ excedat inæſtimabiliter virtutẽ aīa nō glorificatæ, nō tñ excedit in infinitū, qa vtraq; virtus eſt finita: vñ nō ſequiť ꝙ moueat in inſtanti: ſi tñ eēt ſimpliciter infinitæ virtutis, nō ſequereť, ꝙ moueret in īſtāti niſi ſepararetur totaliter reſiſtẽtia. q̃ eſt ex parte mobilis. Quāuis aũt reſiſtẽtia, qua mobile reſiſtit mouenti per cōtrarietatẽ, quā hēt ad talem motū rōne inclinationis ad cōtrariū motū, poſſit à mouẽte infinitæ virtutis totaliter *ſeparari: tñ reſiſtẽtia quā facit ex cōtrarietate, quā hēt ad locū, quẽ ītẽdit motorꝑ motū, nō pōt totaliter ſeparari, niſi auferať ab ea eē ĩ tali loco vel tali ſitu. Sicut. n. albū reſiſtit nigro rōne albedinis, & tāto magis, q̃rò albedo magis diſtat à nigredinẽ: ita corpꝰ reſiſtit alicui loco ꝑ hoc, ꝙ hēt locū oppoſitū & tāto eſt maior reſiſtẽtia, quanto eſt diſtantia maior. Nō aũt pōt à corpore remoueri ꝙ ſit in aliquo loco vel ſitu, niſi auferať ei ſua corporeitas per quam debetur ei locus vel ſitus. Vnde quandiu manet in natura corporis, nullo modo pōt moueri in inſtanti, quātuncunq; ſit virtus mouẽs: corpus autẽ glorioſum nunquam ſuam corporeitatem amittet: vnde nunquam in inſtanti moueri poterit.

Al. ſuperari. †*Al. ſuperari.*

AD QVARTVM dicendum, ꝙ par celeritas in verbis Aug.* eſt intelligenda, quantùm ad hoc, ꝙ eſt imperceptibilis exceſſus vnius reſpectu alterius, ſicut & tempus motus eſt imperceptibile.

** citatis in argu. 4.*

AD QVINTVM dicendum, quòd quamuis poſt reſurrectionem non erit tempus, quod eſt numerus motus cæli, tamen erit tẽpus conſurgens ex numero prioris & poſterioris in quocunque motu.

QVAESTIO LXXXV.

De claritate corporum beatorum, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de claritate corporum beatorum reſurgentium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum claritas inerit corporibus glorioſis.
¶ Secundo, vtrum claritas illa videri poterit ab oculo non glorioſo.
¶ Tertio, vtrum corpus glorioſum neceſſariò videbitur à corpore non glorioſo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniet. 367

Tho. 4 diſ. 44. q. 2. ar. 4 q. 1. & ſequent.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ corporibus glorioſis claritas nō conueniet. Quia ſicut dicit Auic. in 6. naturaliū: oē corpus luminoſum cōſtat ex partibꝰ ꝑuijs: ſed ptes corporis glorioſi non erunt peruiæ: cū in aliquibus dñetur terra, ſicut in carnibus & oſſibùs. Ergo corpora glorioſa nō erūt lucida.

¶2 Præterea, Oē corpus lucidū occultat illud quod eſt poſt ſe, vnde vnū luminare poſt aliud eclipſat, flāma ẽt ignis prohibet videri quod ẽ poſt ſe. Sed corpora glorioſa non occultabunt illud quod intra ea continetur: quia vt dicit Greg.† ſuper illud Iob: Non adæquabitur ei aurū vel vitrū, ibi, ſ. in cœleſti patria, vniuſcuiuſque, mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia, non abſcondet, patebitque corporalibus oculis ipſa etiam corporalis harmonia. Ergo corpora illa non erunt lucida.

lib. 18. Mor. c. 36 in fine.

¶3 Præterea, Lux & color contrariam diſpoſitionẽ requirūt in ſubiecto: quia lux eſt extremitas perſpicui in corpore nō terminato: ſed color ĩ corpore terminato, vt patet ĩ li de ſenſu & ſenſato:* ſed corpora glorioſa erūt colorata, qa vt dicit Aug. †19 de ciui. Dei. Pulchritudo corporis eſt partiū conuenientia cū quadā coloris ſuauitate: pulchritudo aũt corporibus cæleſtibus glorioſis deeſſe nō poterit: ergo corpora glorioſa nō erūt lucida,

Ariſ. c. 3. paulo a princ. libri iſtius. †li. 22. de Ciuit. Dei c. 19. a medio tom. 5.

¶4 Præterea, ſi claritas erit in corporibus glorioſis oportet, ꝙ ſit æqualis in omnibus partibus corporis: ſicut omnes partes erūt eiuſdem impaſſibilitatis, ſubtilitatis & agilitatis: ſed hoc non eſt conueniens, qa vna pars habet maiorem diſpoſitionem ad claritatẽ, q̃ alia, ſicut oculi q̃ manus, & ſpiritus quam oſſa, & humores quàm caro vel neruus. Ergo videtur ꝙ non debeant illa corpora eſſe lucida.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Mat. 13. Iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris. & Sap. 3. Fulgebunt iuſti & tanquam ſcintillæ, &c.

¶ Præterea, Primæ Cor. 15. diciť, ſeminatur ĩ ignobilitate, ſurget in gloria, ꝙ ad claritatẽ ꝑtinet, vt patet per ſequentia, vbi corporū reſurgentiū gloriā cōparat claritati ſtellarū. Ergo corpora ſanctorū reſurgent lucida:

RESPONDEO dicendū, ꝙ corpora ſanctorum fore lucida poſt reſurrectionẽ, ponere oportet propter auctoritatem ſcripturæ, q̃ hoc promittit. Sed claritatis huius cauſam quidam attribuūt quintæ eſſentiæ, quæ tunc dominabiť in corpore humano: ſed qa hoc eſt abſurdū, vt ſæpè dictū* eſt: ideo melius eſt, vt dicať ꝙ claritas illa cauſabitur ex redundantia gloriæ aīæ in corpus. Quod. n. recipitur in aliquo, non recipiť per modū influentis, ſed per modū recipiẽtis: & ideo claritas q̃ eſt in aīa ſpirituali, recipitur in corpore, vt corporalis. Et ideo ſm qđ aīa erit maioris claritatis, ſm maius meritum: ita ẽt erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apoſt. 1. Cor. 15. & ita in corpore glorioſo cognoſcet gloria aīæ: ſicut in vitro cognoſciť color corporis quod contineť in vaſe vitreo, vt Greg. † dicit ſuper illud Iob: Non adæquabitur ei aurū, vel vitrum.

Q. 82. art. 1. corp. & q. 83. ar. 1. cor. & ſimiliter q. ſeq. art. 1. cor.

li. 18 cap. 30. poſt medium.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Auicenna loquitur de illo corpore, quod habet ex natura componentium claritatem: ſic autem nō habebit corpus glorioſum, ſed magis ex merito virtutis.

libr. 18. Mor. capa medio illius.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Greg.* comparat corpora glorioſa auro, propter claritatẽ; & vitro, ꝑpter hoc, quod tranſlucebitur. Vnde vř dicendū, quod erunt ſimul peruia & clara. Quod. n. aliquod clarū nō ſit peruiū contingit ex hoc, quòd claritas corporis cauſatur ex denſitate partium lucidarū: denſitas autẽ repugnat peruietati, ſed tunc claritas erit ex alia cauſa, vt dictū* eſt. Denſitas autẽ corporis glorioſi ꝑuietatẽ nō tollit ab eis, ſicut nec dẽſitas vitri a vitro. Quidā tñ dicunt, quòd comparantur vitro, non quia ſint ꝑuia, ſed pro-

In corpo.

ſed propter hanc ſimilitudinẽ, quia ſicut illud quod in vitro clauditur, apparet: ita animæ gloria quæ in corpore glorioſo claudetur, non latebit. Sed premium melius eſt, quia magis ſalnatur dignitas corporis glorioſi, & magis conſonat dictis Greg. †

li. 18. Moral. ca 30. à medio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ corporis gloria naturam non tollet, ſed perficiet: vnde color qui debetur corpori ex natura ſuarũ partium, remanebit in eo, ſed ſuperaddetur claritas ex gloria animæ. Sicut etiã videmus corpora colorata ex natura ſui, ſolis ſplẽdore relucere, vel ex aliqua alia cauſa, extrinſeca ſeu ĩtrinſeca,

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ſicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus ſecundum ſuũ modum, & ibi eſt alio modo, quàm ſit in aĩa; ita in quamlibet partem corporis redundabit ſecundum ſuum modũ. Vnde non eſt inconueniens, quòd diuerſæ partes habeant diuerſimodè claritatẽ, ſecundum quod ſint diuerſimodè diſpoſitæ ex ſui natura ad ipſam: nec eſt ſimile de alijs dotib⁹ corporis, reſpectu quarũ partes corporis non inueniuntur habere diuerſam diſpoſitionẽ.

368 ARTICVLVS II.

Vtrũ claritas corporis glorioſi poſsit videri à nõ glorioſo oculo

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd claritas corporis glorioſi non poterit videri à non glorioſo oculo. Oportet. n. eſſe proportionem viſibilis ad viſum: ſed oculus non glorificatus, non eſt proportionatus ad videndam claritatẽ gloriæ, cũ ſit alterius generis, quàm claritas naturæ. Ergo corporis glorioſi claritas ñ videbiť ab oculo ñ glorioſo.

¶ 2 Præterea, Claritas corporis glorioſi erit maior, q̃ nũc ſit claritas Solis: quia ẽt Solis erit tũc maior, q̃ modo ſit, vt dr̃. & multo maior erit corporis glorioſi, propter quod Sol & totus mundus claritatẽ maiorem accipiet. Sed oculus non glorioſus non põt inſpicere Solem in rota ſua propter magnitudinem claritatis. Ergo minus poterit inſpicere claritatem corporis glorioſi.

¶ Præterea, Viſibile oppoſitum oculis videntis, neceſſe ẽ videri. niſi ſit læſio aliqua in oculo: ſed claritas corporis glorioſi oppoſita oculis non glorioſis, nõ neceſſario vr̃ ab eis; qđ patet de diſcipulis, q corpus Dñi poſt reſurrectionẽ, viderũt claritatẽ ei⁹ no intuẽtes. Ergo claritas illa nõ erit viſibilis ab oculo nõ glorioſo.

Gloſ. interlin. ibidem.

SED CONTRA, eſt, quod dicit Gloſſ.* Philip. 3. ſup illud: Configuratum corpori claritatis ſuæ. Aſſimilabitur claritati, quam habuit in trãsfiguratione ſed claritas illa viſa fuit ab oculis diſcipulorum non glorificatis. Ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non glorioſis, viſibilis erit.

¶ Præterea, Impij videntes gloriam iuſtorum, ex hoc torquebuntur in iudicio: vt patet per hoc, quod dicitur Sap. 5 ſed non plenè viderent gloriã ipſorum, niſi claritatem corporum inſpicerent. Ergo, &c.

RESPONDEO dicendũ, quòd quidam dixerunt, ꝙ claritas corporis glorioſi non poterit videri ab oculo non glorioſo, ni fortè per miraculum. Sed hoc non poteſt eſſe niſi claritas illa æquiuocè diceretur, quia lux ſm id quod eſt nata eſt mouere viſum, & viſus ſecundum id quod eſt, natus eſt percipere lucem, ſicut verum ſe habet ad intellectum & bonum ad affectum: vnde ſi eſſet aliquis viſus, qui non poſſet * percipere aliquam lucẽ omnino, vel ille viſus diceretur æquiuocè vel lux illa: qđ non poteſt in propoſito dici: qa ſic ꝑ hoc, quòd dicũtur glorioſa corpora futura eſſe lucida, nihil nobis notificaretur: ſicut qui diciť canem eſſe in cælo nihil notificat ei, qui non nouit niſi canem, qui eſt animal. Et ideo dicendum eſt, quòd claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo glorioſo videri poteſt.

Aliàs reci pere.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ gloriæ claritas erit alterius generis, q̃ claritas naturæ, quantum ad ſpeciei cauſam, ſed non quantum ad ſpeciem: vnde ſicut claritas naturæ ratione ſpeciei ſuæ eſt proportionata viſui: ita & claritas glorioſa.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut corpus glorioſum nõ poteſt pati aliquid paſſione naturæ, ſed ſolum paſſione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit niſi actione animæ. Claritas autẽ intenſa non offendit viſum, inquantũ agit actione animæ, ſed ſecundũ hoc magis delectat: offendit autem inquantũ agit actione naturæ caleſaciendo & diſſoluendo organũ viſus, & diſgregando ſpiritus: & ideo claritas corporis glorioſi, quãuis excedat claritatem Solis; tamen de ſui natura non offendit viſum, ſed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati Iaſpidis, Apoc. 21.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ claritas corporis glorioſi ꝓuenit ex merito voluntatis: vnde voluntati ſubdetur, vt ſm eius imperiũ videatur vel nõ videatur. Et ideo in poteſtate corporis glorioſi erit, oſtẽdere claritatẽ ſuã vel occultare: & hęc fuit opinio Præpoſitini.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpus glorioſum neceſſariò videbitur à corpore non glorioſo. 369

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ corpus glorioſum neceſſariò videbitur à corpore non glorioſo. Quia corpora glorioſa erũt lucida: ſed corpus lucidum manifeſtat ſe & alia: ergo corpora glorioſa neceſſariò videbuntur.

¶ 2 Præterea, Omne corpus quod occultat alia corpora poſt ſe exiſtentia, de neceſſitate, viſu percipitur ex hoc ipſo, ꝙ alia, quæ ſunt poſt, occultantur: ſed corpus glorioſũ occultabit viſui alia corpora poſt ſe exiſtẽtia, qa erit corp⁹ coloratũ. ergo & đ neceſsitate videbit.

¶ 3 Præterea, Sicut quãtitas eſt de his quæ inſunt corpori, ita & qualitas per quam videtur. ſed quantitas nõ ſuberit voluntati, vt corpus glorioſum poſsit eſſe maioris quantitatis vel minoris: ergo nec qualitas, per quã viſibile eſt, vt poſsit non videri.

SED CONTRA eſt, ꝙ corpus noſtrum glorificabitur in conformitate corporis Chriſti, poſt reſurrectionẽ: ſed corpus Chriſti poſt reſurrectionẽ non neceſſariò videbatur, imò diſparuit ab oculis diſcipulorũ in Emaus, vt dicitur Lucæ vltimo ergo & corpus glorificatum non neceſſario videbitur.

¶ Præterea, Ibi erit ſumma obedientia corporis ad animam: ergo corpus poterit videri vel non videri ſecundum voluntatem animæ.

RESPONDEO dicendũ ꝙ viſibile vr̃, ſm qđ agit in viſum. Ex hoc autem, ꝙ aliquid agit vel non agit in aliqđ extrinſecum, non eſt aliqua mutatio in ipſo: vnde ſine mutatione alicuius ꝓprietatis, q̃ ſit de ꝑfectione corporis glorificati, põt cõtingere, ꝙ videatur & nõ videať: vnde in poteſtate aĩæ glorificatæ erit, ꝙ corpus ſuũ videať vel nõ videať, ſicut & q̃libet alia actio corporalis ĩ aĩæ poteſtate erit: alias corp⁹ glorioſum nõ eſſet inſtrm̃ ſummè obediens principali agẽti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd claritas illa obediet corpori glorioſo, vt poſsit eam oſtendere vel occultare.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ color corporis non impedit peruietatem ipſius, niſi inquantũ immutat viſum: quia viſus non poteſt immutari ſimul duobus coloribus, vt vtrunque perfectè inſpiciat; color autẽ corporis glorioſi erit ĩ ꝑfecta ptãte aĩæ, vt ꝑ ipſum, immutet viſum vel nõ immutet. Et ideo erit in ptãte eius, vt corpus qđ eſt poſt, ſe occultet vel nõ occultet.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quantitas eſt inhærens ipſi corpori glorioſo, neq; poſſet quantitas immutari ad imperium animæ, ſine mutatione intrinſeca corporis glorioſi, quæ impaſsibilitati eius repugnaret: & ideo nõ eſt ſimile de quãtitate & viſibilitate, qa ẽt qualitas illa, per quam eſt viſibile, nõ põt ſubtrahi ad imperium animæ: ſed actio illius qualitatis ſuſpendetur, & ſic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QVÆSTIO LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandũ eſt de conditionibus corporum damnatorũ reſurgentium. Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent.

Secundo, vtrum eorum corpora erunt corruptibilia.

Tertio, vtrum erunt impaſsibilia.

370 ### ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ corpora damnatorũ cũ ſuis deformitatibus reſurgent.

Tho 4. diſt. 44. q. 4 ar. 1. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd corpora damnatorum cum ſuis deformitatib⁹ reſurgent. Illud enim qđ in pœnam peccati inductum eſt, deſinere non debet, niſi peccato remiſſo: ſed membrorum defectus qui accidũt per mutilationem, in pœnam peccati inducti ſunt; & ſimiliter etiam omnes aliæ deformitates corporales: ergo à damnatis qui peccatorum remiſſionẽ nõ ſunt conſequuti, in reſurrectione non remouebuntur.

2 Præterea Sicut reſurrectio Sanctorum erit ad vltimam * fœlicitatẽ, ſic & reſurrectio impiorũ erit ad vltimam miſeriam: ſed ſanctis reſurgentibus non auferetur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinẽre poſſit: ergo nec impijs reſurgentibus aliquid auferetur quod ad eorum defectum vel miſeriam pertineat. Huiuſmodi autem ſunt deformitates: ergo, &c.

**Alias perfectionem.*

3 Præterea, Sicut ad defectum paſsibilis corporis pertinet deformitas, ita & tarditas: ſed à corporibus dãnatorum reſurgentium, tarditas non remouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia: ergo eadem ratione nec deformitas remouebitur.

SED CONTRA, Primæ ad Cor. 15 Mortui reſurgẽt incorrupti, id eſt ſine aliqua diminutione mẽbrorum. Gloſ. † mortui, id eſt peccatores, vel generaliter omnes mortui reſurgent incorrupti: ergo mali reſurgent ſine deformitatibus.

†Gloſſ ibidem.

Præterea In damnatis non erit aliquid qđ ſenſum doloris i eis impediat: ſed ægritudo impedit ſenſum doloris, in quantũ p eam debilitant organa ſentiendi; & ſimiliter defect⁹ mẽbri impediret ne eẽt vniuerſalis dolor i corpore: ergo ſine ipſis defectib⁹ dãnati reſurgẽt.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ in corpore humano põt eſſe deformitas dupliciter. Vno modo, ex defectu alicuius mẽbri, ſicut mutilatos turpes dicimus, deeſt .n. eis debita proportio partium ad totũ: & de tali deformitate nulli dubiũ eſt, quòd in corporibus damnatorum non erit: quia oĩa corpora tam bonorũ, quàm malorum integra reſurgent. Alio modo deformitas cõtingit ex indebita partium diſpoſitione, vel ex indebita quantitate vel qualitate vel ſitu quæ etiam proportionẽ debitã partiũ ad totum non patitur: & de talibus deformitatibus & ſimilibus defectibus, ſicut ſunt febres, & aliæ huiuſmodi ægritudines, quæ interdũ ſunt deformitatis cauſæ, Aug† indeterminatum & ſub dubio relinquit in Ench vt in litera Magiſter * dicit. Sed apud Doctores modernos eſt duplex ſup hoc opinio. Quidã .n. dicũt ꝙ huiuſmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, cõſiderantes eorũ damnationẽ, qua ad ſummam miſeriam deputãtur, cui nihil incommoditatis ſubtrahi debet. Sed hoc non vĩ rationabiliter dici. In reparatione enim corporis reſurgentis magis attẽditur naturæ perfectio, quàm conditio quæ prius fuit. Vnde & q infra perfectã ætatẽ decedunt, in ſtatura iuuenilis ætatis reſurgẽt, vt ſupra* dictum eſt. Vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt, vel deformitates ex eis prouenientes, in reſurrectione ſine illis defectibus vel deformitatibus reparabũtur, niſi peccati meritum impediret & ita ſi aliqs cũ defectibus vel deformitatibus reſurget, hoc ei erit in pœnã. Modus aũt pœnæ eſt ſecundum menſurã culpæ. Contingit aũt ꝙ aliquis peccator dãnandus minoribus peccatis ſubiectus aliquas deformitates vel defectus habeat, quas non habuit aliqs damnandus peccatis grauioribus irretitus: vnde ſi ille qui in hac vita deformitates habuit, cũ eis reſurgat, ſine qbus cõſtat ꝙ reſurgeret alius grauius puniẽdus, q eas in hac vita non habuit; modus pœnæ nõ reſponderet quantitati culpæ, ſed magis videretur aliquis puniri ꝓ pœnis, quas in hoc mũdo paſſus fuit, qđ eſt abſurdũ. Et ideo alij rationabilius dicunt, ꝙ Auctor qui naturã cõdidit, in reſurrectione naturã corporis integrè reparabit vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ ſiue principiorũ naturaliũ in corpore fuit, totũ in reſurrectione remouebitur, ſicut febris, lippitudo, & ſimilia. Defectus autẽ, q ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter conſequũtur, ſicut ponderoſitas, paſsibilitas & ſimilia, in corporibus dãnatorũ erunt: quos defectus ab electorum corporibus gloria reſurrectionis excludet.

†In Enchiridio c 92. tom. 3.
**lib. 4. Sen. di 44 §. D.*
**q 81. art. ſecundo.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ cùm pœna in quolibet foro infligatur ſm conditionem illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato tẽporales ſunt, & vltra vitæ terminũ non ſe extẽdunt: & ideo quamuis peccatũ nõ ſit remiſſum damnatis, non tñ oportet quod eaſdem pœnas ibi ſuſtineãt, quas in hoc mũdo ſunt paſſi; ſed diuina iuſtitia reqrit, vt ibi pœnis grauioribus in æternũ crucientur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ non eſt ſimilis ratio de bonis & malis eo quod aliquid poteſt eſſe purè bonum, non autẽ purè malum. Vnde ſanctorũ vltima felicitas hoc requirit, vt ab omni malo penit⁹ ſint immunes: ſed vltima malorum miſeria non excludit omne bonum, quia malum ſi integrum ſit, corrumpit ſeipſum, vt Phylo. †dicit in 4. Ethic. Vnde oportet qđ miſeriæ damnatorum ſubſternatur bonum naturæ in ipſis, quod opus eſt Conditoris perfecti, qui ipſam naturam in perfectione ſuæ ſpeciei reparabit.

†Ariſt. li. 4. c. 5. parũ ante mediũ.

AD TERTIVM dicendum, quod tarditas eſt de illis defectibus, qui naturaliter conſequuntur principia humani corporis, non autem deformitas. & ideo de eis non eſt ſimilis ratio.

ARTICVLVS II. 371

Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD SECVNDVM ſic proceditur Videtur, ꝙ corpora damnatorũ erunt corruptibilia. Omne .n. cõpoſitũ ex cõtrarijs, neceſſe eſt corrũpi: ſed corpora damnatorũ erunt ex cõtrarijs cõpoſita, ex qbus ẽt nũc cõponuntur, alias nõ eſſent eiuſdẽ ſpeciei, & per cõſequens nec eadem numero: ergo erunt corruptibilia.

2 Præterea, Si corpora damnatorum non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturam, aut per gratiã aut per gloriam, non per naturam, quia ſunt futura eiuſdẽ naturæ, cuius & nunc ſunt: nec per gratiã vel gloriam qa talibus omnino carebunt: ergo erunt corruptibilia.

3 Præterea, Illis qui ſunt in ſumma miſeria, ſubtrahẽre maximam pœnarum videtur inconueniens: ſed maxima pœnarũ eſt mors, vt patet per* Philoſ. in 3. Ethic. ergo, à dãnatis qui ſunt in ſumma miſeria, mors remouẽri non dẽt: ergo eorum corpora incorruptibilia erunt.

**Ariſ. li 3 cap. 6 poſt med.*

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apo. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Præterea, Damnati punientur in aĩa & corpore pœna perpetua Matth. 25. Ibunt hi in ſupplicium æternũ, ſed hoc eſſe non poſſet, ſi eorum corpora corruptibilia eſſent. Ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cum in omni motu oporteat eſſe aliquod principium motus, dupliciter motus aliqs vel mutatio a mobili remouetur. Vno mõ per

per hoc, ꝙ deeſt principium motus. Alio mõ ꝑ hoc ꝙ impeditur principiũ motus. Corruptio aũt mutatio quædam eſt: vnde dupliciter põt contingere, vt corpus, qđ ex conditione ſuorũ principiorũ corruptionẽ hẽt, incorruptibile reddat. Vno modo ex hoc ꝙ principiũ ad corruptibilitatem mouẽs, totaliter tollitur, & hoc mõ corpora damnatorũ incorruptibilia erunt. Cũm.n. primũ cælũ ſit alterãs per motũ ſuũ localem, & alia oĩa agentia ſecunda in virtute ipſius agant, & quaſi ab ipſo mota oportet qđ motu cæli ceſſante, nihil ſit agẽs, quod poſſit corpus per alterationẽ aliquã tranſmutare à naturali ſua proprietate, & iõ poſt reſurrectionẽ, ceſſante motu cœli nulla qualitas erit ſufficiens, vt corpꝰ humanũ alterare poſſit a ſua naturali qualitate: corruptio aũt eſt terminus alterationis, ſicut & gñatio, vnde corpora dãnatorũ corrũpi nõ poterũt: & hoc deſeruiet diuinæ iuſtitiæ, vt perpetuo viuẽtes, ꝑpetuo puniantur, vt diuina iuſtitia requirit, vt infra,* dicet, ſicut & nũc corruptibilitas corporũ deſeruit diuinæ ꝓuidẽtiæ, ꝑ quã ex aliquibus corruptis alia gñantur. Alio mõ contingit ex hoc ꝙ principiũ corruptionis impeditur, & hoc mõ corpus Adæ incorruptibile fuit, qa cõtrariæ qualitates ĩ hoĩs corpore exiſtentes continebantur per gratiã innocentiæ, ne ad diſſolutionẽ corporis agere poſſent, & multo plus cõtinebuntũ corporibꝰ glorioſis q erũt oĩno ſubiecta ſpũi: & ſic ĩ corporibꝰ beatorũ poſt reſurrectionẽ erũt coniungeni duo modi pdicti ĩcorruptibilitatis.

Art. ſeq.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ cõtraria, ex qbus corpora cõponũtur, ſunt ſecunda principia ad corruptionẽ agentia. Primũ.n. agens ẽ motus cæleſtis: vñ ſuppoſito motu cæli, neceſſe eſt vt corpus ex cõtrarijs cõpoſitũ corrũpat, niſi ſit aliqua cã potior ĩpediẽs. Sed motu cœli remoto, cõtraria, ex qbꝰ corpꝰ cõponit, nõ ſufficiũt ad corruptionẽ faciẽdã ẽt ſm naturã, vt patet ex dictis.* Ceſſationẽ aũt motus cæleſtis non cognouerunt Philoſophi: vnde pro infallibili hẽbant qđ corpus cõpoſitum ex contrarijs corrumpatur ſm naturam.

In cor. ar.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ incorruptibilitas illa erit per naturam, nõ ꝙ ſit aliquod incorruptionis principiũ in corporibus damnatorũ, ſed per defectum principij mouentis ad corruptionem.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quis mors ſit ſimpliciter maxima penarũ, ſm qđ, tñ nihil prohibet mortẽ eſſe in pœnarũ remediũ, & per cõſequẽs, ablationẽ mortis in pœnarũ augmentũ. Viuere n. vt dicit Philo. † 9. Ethic. vr̃ oĩbus delectabile eſſe, eo ꝙ oĩa eſſe appetunt, nõ oportet aũt, vt ibidẽ dicit, accipere malã vitã, neq; corruptã, neque q̃ ẽ in triſtitijs: ſicut ergo viuere ſimpliciter eſt delectabile nõ aũt vita q̃ eſt in triſtitijs, ita & mors q̃ eſt priuatio vitæ ſimpliciter eſt pœnoſa, & maxima pœnarũ, inquantũ ſubtrahit primũ bonũ, ſ. eẽ cũ quo omnia alia ſubtrahuntur, ſed inquantũ priuat malam vitã & q̃ eſt in triſtitijs eſt in remediũ pœnarũ quas terminat & ꝑ conſequens mortis ſubtractio eſt in augmentũ pœnarũ quas perpetuas facit. ſi aũt dicatur mors eſſe pœnalis propter corporalem dolorẽ, quẽ ſentiũt morientes, nõ eſt dubiũ, ꝙ multo maiorẽ dolorem damnati cõtinuè ſuſtinebunt. Vñ ĩ perpetua morte eſſe dñr, ſicut ſcriptũ eſt in pſal 48. Mors depaſcet eos.

Ariſt li.9. c.9. à med.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpora damnatorum ſint futura impaſsibilia.

372 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ corpora damnatorũ futura ſint impaſſibilia. Quia ſm Philoſoph.* in 6. Topic. Omnis paſſio magis facta abijcit à ſubſtantia, ſed à finito, ſi ſemper aliquid abijciatur neceſſe eſt illud tandem conſumi, vt dicitur in primo* Phyſic. Ergo ſi corpora damnatorũ erũt paſſibilia & ſemper patientur, quandoque deficient & corrumpentur, quod falſum eſſe oſtenſum eſt.* Ergo erũt impaſſibilia.

Ariſt. lib. 6. Ethic.

** Ariſt. li. 1. tex. 37.*

Art. præced.

Præterea, Omne agens aſſimilat ſibi patiens, ſi ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea ſibi aſſimilabit: ſed non conſumit aliter ignis corpora, niſi inquantum ea ſibi aſſimilans reſoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt paſſibilia, ab igne quandoque conſumentur, & ſic idem quod prius.

Præterea, Animalia quæ in igne ſine corruptione dicuntur viuere, vt de ſalamandra dicitur ab igne non affliguntur: animal. n. dolore corporis non affligitur, niſi corpus aliquo mõ lædat. ſi ergo corpora damnatorũ, in igne ſine corruptione remanere poſſint, ſicut & aĩalia pdicta. vt Aug. in li. de ciui. Dei dicit: videtur ꝙ nullam afflictionem ibi ſuſtinebunt, quod non eſſet, niſi eorum corpora impaſſibilia eſſent. ergo, &c.

li. 21. c. 4. & 2. 10. 3.

Præterea, ſi corpora damnatorum ſunt paſſibilia, dolor qui ex eorũ paſſione ꝓuenict, vt vr̃, ſuperare debet oẽm pſentem corporũ dolorem, ſicut & ſanctorũ iucunditas ſuperabit oẽm pſentem iucunditatem: ſed propter immenſitatem doloris quandoque contingit, in hac vita aĩam à corpore ſeparari, ergo multo fortius ſi corpora illa futura ſunt paſſibilia, ex immẽſitate doloris, animæ à corpore ſeparabuntur: & ſic corpora corrũpent, ꝙ falſum ẽ. Ergo corpora illa erũt impaſſibilia.

SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Co. 15. Et nos immutabimur. Gloſſ.* Nos boni tantummodo immutabimur gloriæ immutabilitate, & impaſſibilitate. Ergo corpora damnatorum non erunt impaſſibilia.

Gloſſ. inter lin. ibid.

Præterea ſicut corpus cooperatur animæ ad meritũ ita cooperatur ei ad peccatum: ſed propter cooperationem prædictam non ſolum anima, ſed etiam corpus poſt reſurrectionem præmiabitur. Ergo & ſimili ratione damnatorum corpora punientur, quod non eſſet ſi impaſſibilia forent: ergo erunt paſſibilia.

RESPONDEO dicendum, ꝙ principalis cauſa quare corpora damnatorum ab igne non conſumẽtur, erit diuina iuſtitia, qua eorum corpora ad pœnam ꝑpetuam ſunt addicta: ſed diuinæ iuſtitiæ ſeruit etiam naturalis diſpoſitio ex parte corporis patiẽtis, & ex parte agentiũ, quia cũ pati ſit recipere quoddã, duplex eſt modus paſſionis, ſecundum quod aliquid in aliquo recipi põt dupliciter. Põt enim aliqua forma recipi in aliquo ſubiecto ſecundũ eſſe naturale materialiter, ſicut calor ab igne recipitur in aere materialiter: & ſecundũ hũc modum receptionis eſt vnius modꝰ paſſionis, qui dicit paſſio naturæ. Alio modo aliquid recipitur in alio ſpiritualiter, ꝑ modũ intentionis cuiuſdã ſicut ſimilitudo albedinis recipitur in aere & ĩ pupilla, & hæc receptio ſimilatur illi receptioni, qua aĩa recipit ſimilitudines rerum vnde ſecundum hũc modũ receptionis eſt alius modus paſſionis, qui vocatur paſſio animæ. Quia igiť poſt reſurrectionem motu cœli ceſſante, nõ poterit aliquod corpus alterari à ſua naturali qualitate, vt dictũ* eſt: nullũ corpus pati poterit paſſione naturę: vnde quantum ad hunc modum paſſionis, corpora damnatorũ impaſſibilia erũt, ſicut & incorruptibilia. Sed ceſſante motu cœli, adhuc remanebit paſſio, q̃ eſt per modum aĩæ: quia & aer à Sole illuminabitur, & colorum dr̃ias defeſet ad viſum: vnde & ſecundum hunc modum paſſionis corpora damnatorum paſſibilia erunt: & quia in tali paſſione, ſenſus ꝑficitur: ideo in corporibus damnatorũ ſenſus pœnæ erit ſine mutatione naturalis diſpoſitionis. Corpora vero glorioſa etſi recipient aliquid, & quodammodo patientur in ſentiendo, non tamen paſſibilia erunt, quia nihil recipient per modum afflictiui vel læſiui, ſicut recipient corpora damnatorum quæ ob hoc paſſibilia dicuntur.

Ar præce. cor. & q. 82. art. 3. cor. et ad 1

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Philoſophus loquitur de illa paſſione, per quam tranſmutatur patiẽs à ſua naturali diſpoſitione: talis autem paſſio non erit in corporibus damnatorum, vt dictum* eſt.

In cor. ar.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſimilitudo agentis eſt dupliciter in patiente. Vno mõ, per modum eundẽ, quo eſt in agente, ſicut eſt in oĩbus agentibus vniuocis,

vocis, vt calidum, facit calidũ, & ignis generat ignem. Alio modo, ꝑ modũ diuerſum à modo, quo eſt in agente: ſicut eſt in oĩbus agentibus ęquiuocis, in quib' qñq; contingit, ꝙ in agẽte eſt forma ſpiritualiter. quæ eſt in domo facta per artificem, eſt materialiter in ipſa, & in mente artificis eſt ſpũaliter. Quandoq; verò econuerſo eſt materialiter in agẽte, & recipitur ſpũaliter in patiẽte; ſicut albedo materialiter eſt in pariete, à quo recipit ſpũaliter in pupilla, & in medio deferente. & ſimiliter eſt in propoſito, qa ſpẽs quę materialiter eſt in igne, recipitur ſpũaliter in corporibus damnatorũ, & ſic ignis ſibi aſſimilabit dãnatorũ corpora, nec tñ ea cõſumet.

Non multũ remotè a princip. libri. AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſm Philoſoph. * in l. de proprietatibus elemẽtorum, nullum aĩal in igne viuere poteſt Galenus etiam in li. de ſimplicibus medicinis dicit, ꝙ nullum corpus eſt quod tandem ab igne, non cõſumatur, quamuiſq̃ue quædã corpora ſint, q̃ ab horam in igne ſine læſione permaneant, vt patet de Ebeno. vnde qđ inducitur de Salamandra, non eſt omnino ſimile, quia nõ poſſet perſeuerare finaliter ĩ igne ſine corruptione, ſicut corpora damnatorũ in inferno. Neque tñ oportet, ꝙ quia corpora damnatorũ ab igne inferni per corruptionem aliquã non lædenĩ, ꝙ ꝑp hoc ab igne non affligantur: quia ſenſibile nõ ſolũ natũ eſt delectare vel affligere ſenſum, ſm quod agit actione naturæ confortando vel corrumpendo organũ, ſed ẽt ſecundũ qđ agit actione ſpũali, quia quando ſenſibile eſt in debita proportione ad ſentiendum, delectat: econtrario aũt qñ ſe habet in ſuperabundantia vel defectu. vnde & colores medij & voces conſonantes ſunt delectabiles, inconſonantes autem offendunt auditum.

AD QVARTVM dicendũ, quòd dolor nõ ſeparat animam à corpore ſcđm quod manet tm̃ in potẽtia aĩæ, cuius eſt dolere, ſed ſcđm quod ad paſſionẽ aĩæ mutatur corpus à ſua naturali diſpoſitione ſcđm modum quo videmus quòd ex ira corpus caleſcit, & ex timore frigeſcit, ſed poſt reſurrectionẽ corpus non poterit trãſmutari à ſua naturali diſpoſitiõe, vt ex dictis* patet: *Ar. 2. et 3 huius q̃o. cor.* vñ quãtuſcunque ſit dolor, aĩam à corpore nõ ſeparabit.

QVAESTIO LXXXVII.

De cognitione, quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorum & demeritorũ, in tres articulos diuiſa.

POST hæc agendum eſt de his quæ ſequuntur reſurrectionem. Quorum prima conſideratio erit de cognitione, quam habebũt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorum & demeritorum. Secundò, de ipſo iudicio in generali, tempore, & loco in quo erit. Tertiò de iudicantibus & iudicatis. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicandum. Quintò, de ſtatu mundi & reſurgentium poſt iudicium.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum quilibet homo cognoſcet in iudicio omnia peccata ſua.

¶ Secundo, vtrũ quilibet poterit legere omnia quæ ſunt in conſcientia alterius.

¶ Tertio, vtrum omnia merita & demerita vno intuitu quis videre poterit.

373 ARTICVLVS PRIMVS.

Tho. 4. di. 43. ar. vlt. q̃o. 1. & ſeq.

Vtrum poſt reſurrectionẽ quilibet cognoſcet peccata quæ fecit.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur, ꝙ poſt reſurrectionẽ non cognoſcet quilibet oĩa peccata quæ fecit. Oẽ. n. quod cognoſcimus, vel de nouo ꝑ ſenſum accipimus, vel de theſauro memoriæ educitur: ſed hominis poſt reſurrectionem ſua peccata nõ poterunt ſenſu ꝑcipere, quia iã tranſierunt ſenſus aũt ẽ tm̃ præſentiũ: multa ẽt peccata à memoria peccãtis exciderunt quæ non poterunt de theſauro memoriæ educi. Ergo non omnium peccatorum quæ fecit reſurgens cognitionem habebit.

¶ 2 Præterea, Sicut in litera dicitur: Libri conſcientiæ quidam ſunt, in quibus merita ſingulorum legũtur, ſed in libris non poteſt aliquid legi, niſi eius nota contineatur in libro: notæ autem quædam remanent peccatorũ in conſcientia, vt patet Rom. 1. in gloſſ. * quæ non vidẽtur aliud eſſe, quàm reatus vel macula. *Eſt gl. Ordi genis in li. 2. Epiſt. ad Romanos nõ multum remotè, ante a med. tom. 2* Cùm ergo multorum peccatorum macula & reatus à multis ſit deletus per gratiam videtur, quòd non omnia peccata quæ fecit, poſsit aliquis in ſua conſcientia legere, & ſic idẽ quod prius.

¶ 3 Præterea, Creſcente cauſa, creſcit effectus ſed cauſa quæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, eſt charitas. Cum ergo in ſanctis reſurgentibus ſit perfecta charitas, maximè de peccatis dolebũt ſi ea ad memoriã reuocabuntur, quod non põt eſſe, qa fugiet ab eis dolor & gemitus, Apoc. 21. Ergo propria peccata ad memoriam non reuocabuntur.

¶ 4 Præterea, Sicut ſe habebunt reſurgentes dãnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita ſe habebunt reſurgẽtes boni ad peccata quæ aliquando commiſerunt: ſed reſurgentes damnati, vt videtur, cognitionem de bonis, quæ aliquando fecerunt, non habebunt, quia ꝑ hoc eorum pœna multũ alleuiaretur: ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quę commiſerunt.

SED CONTRA eſt quod Aug. * dicit 20. de ciu. Dei, quod quædam diuina vis aderit, qua fiet vt cuncta peccata ad memoriam reuocentur. *li. 20. c. 14 à med. to. 5.*

¶ Præterea, Sicut ſe habet humanum iudicium ad teſtimonium exterius, ita ſe habet diuinũ iudiciũ ad teſtimonium conſcientiæ, vt patet 1. Reg. 16. Homo videt ea quæ parent. Dominus autem intuetur cor: ſed nõ poſſet perfectum iudicium humanum eſſe de aliquo, niſi teſtes de omnibus de quibus iudicandũ eſt, teſtimonium deponerent. Ergo oportet, cùm diuinum iudicium ſit perfectiſſimum, quod conſcientia teneat oĩa de quibus iudicandum eſt: ſed iudicandum erit de omnibus bonis operibus & malis, 2. Cor. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, &c. Ergo oportet, quod cõſcientia vniuſcuiuſque retineat omnia opera quæ fecit, ſiue bona ſiue mala.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dicit Ro. 2. In die cùm iudicabit domin', teſtimoniũ vnicuique ſua conſcientia reddet, & cogitationes erunt accuſantes & defendẽtes: & quia oportet, quod teſtis accuſator & defenſor in quolibet iudicio, habeant eorum notitiã q̃ in iudicio verſantur: in illo autem cõi iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium venient, oportet, qđ omnium operum ſuorum quiſque tunc notitiam hẽat: vnde conſcientiæ ſingulorum erunt, quaſi quidã libri continentes res geſtas: ex quibus iudiciũ procedet: ſicut etiam in iudicio humano regiſtris vtimur, & iſtĩ ſunt libri de quibus Apoc, 20. dicitur: Libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſcđm opera ipſorũ vt per libros q dñr ſic aperti (vt Aug. exponit 20. * de ciui. Dei) ſignificentur ſancti & noui & veteris Teſtamenti, in qbus Deus oſtendit, quæ mandata fieri iuſſiſſet. *li. 20. c. 14 parum à med. to. 5.* vnde vt Richardus † de S. victore dicit: Erunt corda eorum quaſi quædam Canonum decreta. *† in tractatu de la cidaria poteſtate in finali iudicio, in medio illius.* Sed per librũ vitæ, de quo ſubiungitur, intelliguntur conſciẽtiæ ſingulorum, quæ dicuntur ſingulariter liber vnus, qa vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam ſua facta reuocentur: & hæc vis inquantum ad memoriam hoĩ reducet ſua facta, liber vitæ dicitur, vel per primos libros, conſcientiæ intelliguntur: per ſecundum, ſententia iudicis in eius prouidentia deſcripta.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis multa merita & demerita à memoria exciderint, tñ nullũ eorũ erit, quod non aliquo mõ manebit in ſuo effectu quia merita quæ non ſunt mortificata manebũt in præmio quod eis redditur: quę aũt mortificata, ſunt, manẽt in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc, ꝙ homo poſt gratiam ſuſceptam peccauit. Similiter ẽt demerita

quæ non ſunt per pœnitentiam deleta, manet in reatu pœnæ, quæ eis debetur: quæ autẽ pœnitentia deleuit, manent in ipſa pœnitentiæ memoria, quã ſimul cũ alijs meritis ĩ notitia habebũt: vñ in quolibet homine erit aliqd ex quo poſſit ad memoriã ſua opa reuocare, & tñ (vt Aug† dicit) principaliter ad hoc diuina vis opabit.

†lib 20 de Ciuit. Dei cap. 14 à med. tom. 5

AD SECVNDVM dđm, ꝙ aliquæ notæ manent in conſcientijs ſingulorũ de operibus à ſe factis nec oportet, ꝙ notæ iſtæ ſint reatus tantum, vt ex dictis* patet.

*hoc ar. ad 1

AD TERTIVM dicendum ꝙ quamuis charitas ſit nunc cauſa dolendi de peccato, tñ Sancti in patria erũt ita perfuſi gaudio, ꝙ dolor in eis locum habere nõ poterit: & ideo de peccatis non dolebunt, ſed potius gaudebunt de diuina miſericordia, qua eis peccata ſunt relaxata, ſicut etiam nunc angeli gaudent de diuina iuſtitia, qua fit vt deſerti à gratia, in peccato ruant illi quos cuſtodiunt, quorum tñ ſaluti ſolicitè inuigilant.

AD QVARTVM dicẽdum, ꝙ mali cognoſcent omnia bona quæ fecerunt, & ex hoc nõ minuetur eorum dolor, ſed magis augebit: qa maximus dolor eſt multa bona pdidiſſe: propter quod dicit Boet.* in 2. de Cõſolat. ꝙ ſummum infortunij genus eſt, fuiſſe fœlicem.

*li. 2. Proſa 4. in princ.

ARTICVLVS II.

Vtrũ quilibet poterit legere oĩa quæ ſunt in cõſciẽtia alterius.

374

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non quilibet poterit legere oĩa quæ ſunt in conſcientia alterius. Reſurgentium. n. non erit limpidior cognitio, ꝗ nunc ſit angelorũ, quorũ æqualitas reſurgentibus promittitur, Matt 22. ſed angeli nõ poſſunt inuicem in ſuis cordibus videre ea quæ dependent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicem innoteſcenda. Ergo reſurgentes non poterunt inſpicere ea quæ continentur in conſcientijs aliorum.

¶ 2 Præterea, Omne quod cognoſcitur, vel cognoſcitũ in ſe, vel in ſua cauſa, vel in ſuo effectu: ſed merita vel demerita, quæ cõtinentur in conſcientia alicuius, non poterit alius cognoſcere in ſeipſis: quia ſolus Deus cordi illabitur, & ſecreta eius intuet. Similiter nec in cauſa ſua: quia non omnes videbunt Deum, qui ſolus poteſt imprimere in affectũ, ex quo procedũt merita vel demerita. Similiter etiã nec in effectu: qa multa demerita erunt, quorũ nullus effectus remanebit, eis totaliter per pœnitentiã abolitis: ergo nõ omnia quæ ſciunt in conſcientia alicuius, poterit qlibet alius cognoſcere.

¶ 3 Præterea, Ioan. Chryſ. † dicit in litera*. Nunc ſi recorderis peccatorũ tuorũ, & frequenter ea in conſpectu Dei pronunties, & pro eis depreceris, citius illa delebis: ſi verò obliuiſcaris, tunc eorũ recordaberis nolẽs, qñ publicabuntur in conſpectu omniũ amicorum & inimicorum, ſanctorumq; angelorum proferentur. Ex hoc accipitur, ꝙ illa publicatio pœna eſt negligentiæ, qua homo confeſſionẽ prætermittit: ergo illa peccata, de quibus homo confeſſus eſt, nõ publicabuntur alijs.

†Io. Chryſo. Hom. 31. ſuper epiſ. ad Hebraeos circa illud c. 12. Et pœnitẽtia locum non inuenit &c. & homil. 45. & 41. ad populũ Antiochenum to. 5. & Refertur de pœnit. diſt. 1. c. Nunc autem.

*li. 4. Sẽt. diſt. 17. §. F. circa princ.

¶ 4 Præterea, Solatiũ eſt alicui, ſi ſcit ſe habere multos ſocios in peccato, & minus verecundatur inde: ſi ergo quilibet peccatum alterius cognoſceret, cuiuſlibet peccatoris erubeſcentia multũ minueretur, quod non cõpetit: ergo nõ omnes omnium peccata cognoſcent.

SED CONTRA, Super illud 1. Cor. 4. Illuminabit abſcondita tenebrarum, dicit gloſ. † Geſta & cogitata, bona & mala, tunc aperta erunt omnibus & nota.

†Gloſſa ĩterl. ibidẽ.

¶ Præterea, Omnium bonorum peccata præterita æqualiter erunt abolita: ſed quorundam Sanctorum peccata ſciemus, ſicut Magdalenæ & Petri & Dauid: ergo pari ratione aliorum electorũ peccata ſcientur, & multò magis damnatorum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in vltimo & in communi iudicio oportet, ꝙ diuina iuſtitia omnibus euidenter appareat, quæ nunc in pleriſque latet, ſententia autem condẽnantis vel præmiantis iuſta eſſe nõ poteſt niſi ſecũdũ merita vel demerita proferat. Et ideo, ſicut oportet, ꝙ iudex & aſſeſſor iudicis merita cauſæ cognoſcant, ad hoc ꝙ iuſtã ſentẽtiã proferant: ita oportet ad hoc ꝙ iuſta ſententia appareat, ꝙ omnibus ſententiã cognoſcentibus merita innoteſcant. Vnde quia, ſicut cuilibet nota erit ſua præmiatio & ſua dãnatio, ita & omnibus alijs innoteſcent: oportet, ꝙ ſicut quilibet ſua merita vel demerita reducet ad memoriam, ita etiã & aliena ſuæ cognitioni ſubiaceãt: & hæc eſt probabilior & cõmunior opinio, quãuis contrarium Magiſter in litera* dicat: ſcilicet, ꝙ peccata quæ ſunt per pœnitentiã deleta, in iudicio alijs nõ patefient: ſed ex hoc ſequeretur, ꝙ nec etiã pœnitentia de peccatis illis pfecte cognoſcat, in quo multũ detraheret Sãctorũ gloriæ & laudi diuinæ, quæ tã miſericorditer Sãctos liberauit.

*li. 4. Sẽt. diſt. 43 § D.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ omnia merita præcedẽtia, vel demerita, faciẽt aliquã quãtitatẽ in gloria vel miſeria hominis reſurgẽtis: & ideo exterioribus viſis poterũt cũcta ĩ cõſciẽtijs videri, & pcipuè diuina virtute ad hoc opante, vt ſnĩa iudicis iuſta oĩb⁹ appareat.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ merita vel demerita poterunt aliis oſtẽdi in ſuis effectibus, vt ex dictis* patet: vel etiam in ſeipſis per diuinam virtutem, quãuis ad hoc virtus intellectus creati non ſufficiat.

*Art. præſen. ad 1.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis erit effectus negligẽtiæ, quæ cõmittitur in omiſſione confeſſionis: ſed ꝙ peccata Sanctorũ reuelentur, nõ poterit eis eſſe in erubeſcẽtiam, vel verecundiã: ſicut nec Mariæ Magdalenæ eſt in confuſionem, ꝙ peccata ſua publice in eccleſia recitantur, quia verecundia eſt timor ingloriationis: vt Damaſcenus* dicit, quæ in beatis eſſe non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnã gloriam, propter pœnitentiã quã fecerunt: ſicut & confeſſor approbat eũ, qui magna ſce erat† ſua confitetur. Dicuntur autem peccata eſſe deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

*li. 2. Orthodoxæ fidei. ca. 15.
† Al. fortiter.

AD QVARTVM dđm, ꝙ ex hoc, ꝙ peccator aliorũ peccata inſpiciet, in nullo ſua confuſio minuet, ſed magis augebitur, in alieno vituperio ſuum vituperium magis agnoſcens: quod. n. ex tali cauſa confuſio minuatur, cõtingit ex hoc, ꝙ verecundia reſpicit æſtimationẽ hominũ, quæ ex conſuetudine redditur leuior: ſed tũc cõfuſio reſpiciet æſtimationẽ rei, ꝗ eſt ſecũdũ veritatẽ de quolibet peccato, ſiue ſit vnius tantũ, ſiue multorũ.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnia merita vel demerita, propria & aliena, vno intuitu ab aliquo videbuntur. 375

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo, vno intuitu videbuntur. Ea enim quæ ſigillatim conſiderantur, non videntur vno intuitu: ſed damnati ſigillatim cõſiderabunt ſua peccata & ea plangent. Vnde dicunt Sap. 5. Quid nobis profuit ſuperbia? &c. ergo non omnia videbunt vno intuitu.

¶ 2 Præterea, Philoſophus dicit in ſecũdo* Topicor. ꝙ non contingit ſimul plura intelligere: ſed merita & demerita, propria & aliena non videbuntur niſi intellectu: ergo non poterunt ſimul omnia videri.

*li. 2. c. 4. in declaratione lo. ci 33.

¶ 3 Præterea, Intellectus damnatorum non erit poſt reſurrectionem limpidior, quam nunc ſit beatorum & Angelorum, quãtum ad cognitionem naturalem, qua cognoſcunt res per ſpecies innatas: ſed tali cognitione angeli non vident plura ſimul: ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta ſimul videre.

SED CONTRA, Super illud Iob 8. Induetur cõfuſione, dicit gloſ.* Viſo iudice, mala omnia ante oculos mẽtis verſabunt: ſed iudicẽ ſubitò videbunt: ergo ſimiliter mala, quæ commiſerunt, & eadẽ ratione oĩa alia.

*Gloſſ. ordi. ibidem.

¶ Præterea, Auguſt. †20 de Ciui. Dei, habet pro incõuenienti, ꝙ legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta ſingulorũ ſunt ſcripta, eò ꝙ nullus valeat æſtimare illius libri magnitudinem, vel quanto tempore

†li. 20. ca. 14 à med. tom. 5.

pote legi poſſet: ſed ſimiliter etiam non poſſet æſtimari tempus, quantum oporteat ponere ad conſiderandum omnia merita & demerita, ſua & aliena, ab aliquo homine, ſi ſucceſſiuè diuerſa videat: ergo oportet ponere quòd omnia ſimul videat vnuſquiſque.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam.n.dicunt. quòd omnia merita & demerita, ſimul aliqs videbit, ſua & aliena i inſtāti quod quidē de beatis facile credi pōt, qa oīa ī verbo videbūt: & ſic nō [illegible] incōueniēs, quod ſimul plura videant. Sed de dānatis, quorū intellectus nō eſt eleuatus. vt poſſint Deum videre, & in eo omnia alia, eſt magis difficile. Et ideo alij dicunt, quòd mali ſimul oīa videbunt in genere peccata, ſua & aliena, & hoc ſufficit ad accuſationē illā quæ debet eſſe in iudicio, vel ad abſolutionē: non autem videbūt oīa ſimul deſcendendo ad ſingula. Sed hoc etiā nō vr̄ conſonum dictis Aug. †20. de Ciui. Dei, qui dicit, quod oīa mentis intuitu enumerabunt, quod autē in genere cognoſcit. nō enumeratur. Vnde pōt eligi media via, quod ſingula conſiderabunt, nū tn̄ in inſtanti, ſed in tēpore breuiſſimo, diuina virtute ad hoc adiuuante: & hoc eſt quod dicit Aug. †ibidē, quod mira celeritate enumerabunt, nec hoc eſt impoſſibile. qa in quolibet paruo tēpore ſunt infinita inſtātia in potētia.

†lib. 20. c. 14. a med. to. 5.

†lib. 20. de Ciuit. Dei c. 14. à medio to. 5.

Et per hoc patet reſponſio ad OBIECTA in vtramque partem.

QVAESTIO LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum generale iudicium ſit futurum.

¶ Secundo vtrum quantum ad diſceptationem fiet per vocalem locutionem.

¶ Tertio, vtrum fiet tempore ignoto.

¶ Quarto, vtrum fiet in valle Ioſaphat.

ARTICVLVS PRIMVS.

376

Vtrum generale iudicium ſit futurum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd generale iudiciū nō ſit futurū. Quia vt dr̄ Nahum 1, Non iudicabit Deus bis in idipſum: ſed nūc Deus iudicat de ſingulis hominū operibus cum poſt mortē vnicuiq; pœnas vel præmia pro meritis tribuit, & dū etiā quoſdā in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat vel punit: ergo vr̄, quòd nō ſit aliud iudiciū futurū.

Tho. 4 diſ. 47. q. 1. ar. 1 q. 1. & ſequent.

¶ 2 Præterea, In nullo iudicio executio ſentētiæ præcedit iudicium: ſed ſententia diuini iudicij quo ad homines eſt de adeptione regni, vel excluſione à regno, vt patet Matt. 25. ergo cum modo aliqui adipiſcantur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipſo perpetuò, videtur, quòd aliud iudicium non ſit futurum.

¶ 3 Præterea, Propter hoc aliqua in iudiciū oportet adduci. quia dubiū eſt quid de eis definiēdū ſit: ſed ante finē mundi determinata eſt vnicuiq; dānatorū ſua damnatio, & cuiq; ſanctorum ſua beatitudo: ergo, &c.

SED CONTRA, Matt 12. dicitur; Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cū generatione iſta, & cōdēnabunt eam: ergo poſt reſurrectionem aliquod iudicium fiet.

¶ Præterea Io. 5. dicitur: Procedent qui bona fecerūt, in reſurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij: ergo videtur, quòd poſt reſurrectionem aliquod iudicium ſit futurum.

RESPONDEO dicendū, quòd ſicut operatio pertinet ad rerum principium. quo producūtur in eſſe, ita iudicium. ptinet ad terminum, quo res ad finem ſuū pducitur. Diſtinguitur aūt duplex Dei operatio: vna, qua res primitus in eſſe produxit, inſtituens naturam, & diſtinguens ea q̄ ad completionē ipſius pertinent, à quo qdem opere Deus dicitur quieuiſſe, Gene. 1. Alia eius operatio eſt, qua operatur in gubernatione creaturarū, de qua Io. 5. Pater meus vſq; mō operat. & ego operor. Et ita ēt duplex eius iudicium diſtinguitur, ordine tū conuerſo. Vnum quod rndet* operationi gubernationis quæ ſine iudicio eſſe non pōt: per qd̄ quidem iudicium vnuſquiſque ſingulariter pro ſuis operibus iudicatur, non ſolum ſcd̄m quod ſibi competit, ſed ēt ſcd̄m quod competit gubernationi vniuerſi: vnde differtur vnius pmiatio pro vtilitat. aliorum (vt patet H. b. 11.) & pœnæ vnius ad profectum alterius cedūt. vnde neceſſe eſt, vt ſit aliud iudicium vniuerſale correſpondens ex aduerſo primæ rerum productioni in eſſe: vt videlicet ſicut tūc oia proceſſerunt immediatè a Deo, ita tunc vltima cōpletio mundo detur, vnoquoque accipiente finaliter qd̄ ei debetur ſecundum ſeipſum: vnde & in illo iudicio apparebit manifeſtè diuina iuſtitia quantum ad oīa, q̄ nunc ex hoc occultantur, quòd interdum de vno diſponit ad vtilitatem aliorū, aliter q̄ manifeſtè opera exigere videantur. Vnde ēt & tunc erit vniuerſalis ſeparatio bonorū à malis, quia vlterius non erit locus, vt mali per bonos, vel boni per malos pficiant, ppter quē pfectū interim cōmixti inueniuntur boni malis, quoaduſque ſtatus huius vitæ per diuinā prouidentiam gubernatur.

Al. operi.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quilibet homo & eſt ſingularis quædā perſona, & eſt pars totius generis humani: vnde & duplex ei iudicium debetur. Vnum ſingulare; quod de eo fiet poſt mortem, quando recipiet iuxta ea quæ in corpore geſſit, quamuis nō totaliter, quia non quo ad corpus, ſed quo ad animam tantū. Aliud iudiciū debet eſſe de eo, ſecundū quod eſt pars totius humani generis; ſicut aliquis iudicari dicit ſecundum humanam iuſtitiam, qn̄ etiam iudicium datur de communitate, cuius ipſe eſt pars: vnde & tunc quando fiet vniuerſale iudicium totius humani generis per vniuerſalem ſeparationem bonorum à malis, etiam quilibet per conſequens iudicabitur. nec tn̄ Deus iudicabit bis in idipſum, quia non duas pœnas pro vno peccato inferet, ſed pœna quæ ante iudicium cōpletè inflicta non fuerat, in vltimo iudicio cōplebitur, poſt q̄ impij cruciabuntur, quoad corpus & animam ſimul.

AD SECVNDVM dicendū, quòd propria ſententia illius generalis iudicij, eſt vniuerſalis ſeparatio bonorum à malis, quæ illud iudiciū non præcedet: ſed etiam nunc quo ad particularem ſententiam vniuſcuiuſque, non plenè præceſſit iudicij effectus, quia etiam boni amplius poſt iudicium præmiabuntur, tū ex gloria corporis adiuncta, tum ex numero ſanctorum completo: & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corporis, & impleto in pœnis numero damnatorū; quia quanto cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

AD TERTIVM dicendū, quòd vniuerſale iudiciū magis directè reſpicit vniuerſalitatē hominū, q̄ ſingulos iudicādorū, vt dictū* eſt: quāuis ergo cuilibet homini ante iudiciū erit certa notitia de ſua dānatione vel præmio, non tn̄ omnibus hominū dānatio vel præmiū innoteſcet, vnde iudicium vniuerſale neceſſariū erit.

In corp. huius art.

ARTICVLVS II.

377

Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd iudiciū illud quantū ad diſceptationē & ſententiam fiet per locutionē vocalē. Quia vt Aug. † dicit 20 de Ciui. Dei. Per quot dies futurū hoc iudiciū tendat, hoc incertū eſt. Sed nō eſſet incertū, ſi illa quæ in iudicio dicunt futura, tantū mentaliter cōplerētur. Ergo iudiciū illud vocaliter fiet, & nō ſolū mētaliter.

li. 20 c. 1. ante med. tom. 5.

¶ 2 Præterea, Greg*. dicit, & habetur in litera † : Illi ſaltem verba iudicis audient, qui eis fidem ſaltem verbo tenuerunt: hoc autem non poteſt intelligi de verbo interiori, quia ſic omnes verba iudicis audiēt, quia omnibus. & bonis & malis, nota erūt omnia facta aliorū. Ergo videtur, quòd iudicium illud vocaliter peragetur.

lib. 26. Mor. c. 20. parum ante med. vel ſecundum quoſdam 24. †li. 4 Sēt. di. 47. § [ante med.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Chriſtus ſecundũ formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus poſſit videri: ergo eadem ratione videtur, quod corporali voce loquetur, vt ab omnibus audiatur.

Li. 20. ca. 14 poſt medium to. 5.

SED CONDRA, Auguſt* dicit 20. de Ciui Dei, ꝙ liber vitæ, de quo Apocal. 20. quædã vis intelligẽda eſt diuina, qua fiet, vt cuique opera ſua, vel bona vel mala, cuncta in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuſet vel excuſet cõſciẽtia, atque ita ſimul & omnes & ſinguli iudicentur. Sed ſi vocaliter diſcuterentur merita ſingulorũ, nõ poſſent omnes & ſinguli iudicari in maximo tẽpore: ergo videtur, quod illa diſcuſſio non erit vocalis.

¶ Præterea, Sententia proportionaliter debet teſtimonio reſpondere: ſed teſtimonium & accuſatio & excuſatio erit mentalis. Vnde Roman. 2. Teſtimoniũ reddente illis conſcientia ipſorũ, & inter ſe inuicẽ cogitationũ accuſantiũ, aut etiã defendentium in die, cum iudicabit Deus occulta hominũ: ergo videtur, ꝙ illa ſententia & totum iudicium, mentaliter compleatur.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ quid circa hãc quæſtionẽ ſit verum, pro certo definiri non poteſt, tñ probabilius æſtimaẽ, ꝙ totũ illud iudiciũ & quoad diſcuſſionẽ, & quoad accuſationẽ malorũ & cõmendationẽ bonorũ, & quo ad ſententiam de vtriſq; mentaliter perficietur. Si.n. vocaliter ſingulorũ facta narrarẽtur, inæſtimabilis magnitudo tẽporis ad hoc exigeretur: ſicut et Aug*. dicit 20. de Ciui. Dei: ꝙ ſi liber, ex cuius ſcriptura omnes iudicabuntur, vt dr̃ Apoc. 20. carnaliter cogitetur: quis eius magnitudinẽ aut longitudinem valeat æſtimare, aut quanto tempore legi poterit liber, in quo ſcriptæ ſunt vniuerſæ vitæ vniuerſorum? Non autẽ minus tẽpus requiritur ad narrandum ore tenus ſingulorũ facta, q̃ ad legendũ, ſi eſſent in libro materiali ſcripta. Vnde probabile eſt, ꝙ illa quæ dicunt Matth. 25. nõ vocaliter, ſed mẽtaliter itelligẽda ſũt eſſe pficiẽda.

li. 20. c. 14. à med. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pro tanto dicit Aug*. quòd incertum eſt per quot dies hoc iudiciũ tendatur, quia non eſt determinatum, vtrum mentaliter vel vocaliter perficiatur. Si enim vocaliter perficeretur, prolixum tempus ad hoc exigeretur. ſi autẽ mentaliter, in momento fieri poterit.

loco notato in arg. 1.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ etiam ſi iudicium fiat mentaliter* tantum, verbum Greg. ſaluari poterit: quia etſi omnibus innoteſcent ſua & aliorum facta, diuina virtute hoc faciente, quæ in Euãgelio locutio dr̃; tñ illi, qui fidem habuerunt, quam ex verbis Dei cõceperunt, ex ipſis verbis iudicabuntur. quia dr̃ Roman. 2. Quicũque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam ſpeciali modo dicetur aliquid his, qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

**Al. tamen*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Chriſtus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoſcatur, ꝙ quidem ſubitò fieri poterit: ſed locutio quę tẽpore menſuratur, requireret immenſam temporis longitudinem, ſi vocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS III.

Vtrum tempus futuri iudicij ſit ignotum.

378 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ tẽpus futuri iudicij nõ ſit ignotũ. Sicut.n. ſancti Patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus ſecundum: ſed ſancti Patres ſciuerunt tẽpus primi aduentus: ſicut patet per numerum hebdomadarũ, qui deſcribitur Daniel 9. vnde & reprhenduntur Iudæi, quod tempus aduẽtus Chriſti non cognouerint: vt patet Lucæ 12. Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtris probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? ergo videtur nobis eſſe determinatum tempus ſecundi aduentus, quo Deus ad iudicium veniet.

¶ 2 Præterea, Per ſigna deuenimus in cognitionẽ ſignatorũ, ſed de futuro iudicio multa ſigna nobis ꝓponunẽ in Scriptura, vt patet Matthæi 24. & Lucæ 21. & Marc. 13. ergo i cognitionẽ illi' tpis poſſum' puenire.

¶ 3 Præterea, Dicit Apoſtolus 1. Cor. 10. Nos ſumus in quos fines ſæculorũ deuenerunt. Et 1. Ioan. ſecũdo, Filioli nouiſſima hora eſt, &c. Cum ergo iã longũ tẽpus trãſierit, ex quo hæc dicta ſunt, vr̃, ꝙ ſaltẽ nũc ſcire poſſumus ꝙ vltimum iudicium ſit propinquum.

¶ 4 Præterea, Tempus iudicij nõ oportet eſſe occultũ, niſi propter hoc, ꝙ quilibet ſolicitius ſe ad iudiciũ præparet dũ determinatũ tẽpus ignorat: ſed eadẽ ſolicitudo remanet etiã ſi certũ eſſet: quia cuiq; incertũ eſt tẽpus ſuæ mortis: & ſicut dicit Auguſt*. in epiſtola ad Heſychium: in quo quenique inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in hoc eũ comprehendet mundi nouiſſimus dies: ergo non eſt neceſſariũ tẽpus iudicij eſſe occultũ.

Epiſt. 80. non multũ remotè a princ. to. 2.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Marc 13. De die illo vel hora nemo ſcit, neque angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater. Dicitur autem Filius neſcire, inquantum nos ſcire non facit.

¶ Præterea, Primæ Theſſ. 5 Dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet: ergo videtur, cum aduentus furis in nocte ſit omnino incertus, quòd dies vltimi iudicij ſit omnino incertus.

RESPONDEO dicendum, ꝙ Deus per ſcientiã ſuã eſt cauſa rerum; vtrunque autem creaturis cõmunicat, dum & rebus tribuit virtutẽ agendi alias res, quarum ſunt cauſæ, & quibuſdam etiam cognitionẽ rerũ præbet, ſed in vtroque aliqua ſibi reſeruat. Operatur enim quædã, in quibus nulla creatura ei cooperatur: & ſimiliter cognoſcit quædã, quæ à nulla pura creatura cognoſcuntur. Hæc autem nulla alia magis eſſe debent, q̃ illa quæ ſoli diuinæ ſubiacent poteſtati, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & huiuſmodi eſt finis mũdi, in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam cauſam creatam mundus finietur, ſicut etiam mundus eſſe incepit immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mundi ſoli Deo reſeruatur, & hanc rationem videtur ipſe Dominus aſſignare, Actu. 1 Non eſt (inquit) veſtrũ noſſe tẽpora vel momẽta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate: quaſi diceret, q̃ ſoli poteſtati ei' reſeruata ſũt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in primo aduẽtu Chriſtus venit occultus, ſecundum illud Iſaiæ 45. Verè tu es Deus abſconditus Deus Iſrael ſaluator. Et ideo vt à fidelibus cognoſci poſſet, oportuit determinare tempus determinatum: ſed in ſecundo aduentu veniet manifeſtè, vt dicitur i Pſal. 49. Deus manifeſtè veniet, &c. Et ideo circa cognitionem aduentus ipſius error eſſe non poterit: & propter hoc non eſt ſimile.

Ep. 80. non multũ remotè ante medi & deinceps, to. 2.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut dicit Auguſtinus in epiſtola de die iudicij, ad Heſychium*: Signa quę in Euangelijs ponuntur, non omnia pertinent ad ſecundũ aduentũ, qui erit in fine. ſed quædã eorũ pertinent ad tẽpus deſtructionis Hieruſalem, quæ iam præterijt: quędã vero & plura pertinent ad aduentum quo quotidie venit in Eccleſiã, eam viſitans ſpiritualiter, prout nos inhabitat per fidẽ & amorẽ. Nec illa quæ in Euãgelijs vel in Epiſtolis ponuntur ad vltimũ aduentũ ſpectantia ad hoc poſſunt valere, vt determinatè tẽpus iudicij poſſit agnoſci: quia illa pericula, quæ* pronunciantur, nũciatiua vicinũ Chriſti aduẽtũ, etiã a tẽpore primitiuæ Eccleſiæ fuerunt, quãdoq; intenſius, quandoq; remiſſius: vnde & ipſi dies Apoſtolorũ dicti ſunt nouiſſimi dies, vt patet Act. 2. vbi Petrus exponit illud verbũ Ioel. 2. Erit in nouiſſimis diebus &c. pro tẽpore illo: & tñ ex illo tẽpore iam tẽpus plurimũ tranſiuit, & quandoq; plures, & quandoq; pauciores tribulationes in Eccleſia fuerunt. Vnde non poteſt determinari, quantũ tẽpus ſit futurum, nec de menſe nec de anno, nec de centũ, nec de mille annis, vt Auguſt*. in eodẽ libro dicit: Etſi credãtur in finẽ huiuſmodi pericula magis abundare, nõ põt tñ determinari, quæ ſit illa quantitas periculorũ, quę immediatè diem iudicij præcedet, vel An-

**Al pronũciantur,*

Epiſt. 80. poſt mediũ illius, to. 2.

vel Antichriſti aduentum. Cùm etiam circa tempora primitiuæ Eccleſiæ fuerint perſecutiones aliquæ adeo graues, & corruptiones errorum adeo abundarent, ꝙ ab aliquibus tunc vicinus expectaretur, vel imminens Antichriſti aduentus: ſicut dicitur in Eccleſiaſt. Hiſt. & in libro Hieronymi de viris illuſtribus.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ex hoc, ꝙ dicitur, nouiſſima hora eſt, vel ex ſimilibus locutionibus, quæ in ſcriptura leguntur, nõ poteſt aliqua determinata quãtitas tẽporis ſciri. Non.n. eſt dictũ ad ſignificandũ aliquã breuem horam tẽporis, ſed ad ſignificandũ nouiſſimum ſtatum mundi, qui eſt quaſi nouiſſima ætas, quę quanto temporis ſpatio duret, non eſt definitum, cum etiam nec ſenio, quod eſt vltima ætas hominis, ſit aliquis certus terminus definitus, cùm quãq; inueniatur durare quantũ omnes præcedentes ætates vel plus: vt dicit Aug. in lib. 83. quæſt. Vnde etiã Apoſt. 2. ad Theſſ. ſecũdo, excludit falſum intellectũ, quẽ quidam ex ſuis verbis cõceperant, vt crederent diẽ Domini iã inſtare. *In li. 83 q. q. 58. à medio, tom. 4.*

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ etiã ſuppoſita mortis incertitudine, dupliciter ad vigilantiã valet, incertitudo iudicij. Primò ad hoc, ꝙ ignorat vtrũ etiã tãtũ differatur, quãtũ eſt hominis vita, vt ſic ex duabus partibus incertitudo maiorẽ diligentiã faciat. Secundò, quantũ ad hoc, ꝙ homo nõ gerit ſolũ ſolicitudinẽ de perſona ſua: ſed de familia, vel ciuitate, vel regno, aut tota Eccleſia, cui nõ determinatur tẽpus durationis ſecundũ hominis vitam; & tamen oportet vnumquemque horum hoc modo diſponi, vt dies Domini inueniat paratos.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum iudicium fiet in valle Ioſaphat.

379 AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ iudiciũ non fiet in valle Ioſaphat, aut in loco circunſtante. Quia ad minus oportet omnes iudicandos in terra ſtare, eos autẽ tantum eleuari in nubibus, quorũ erit iudicare: ſed tota terra promiſſionis capere nõ poſſet multitudinẽ iudicandorũ: ergo nõ poteſt eſſe, ꝙ circa vallem illam ſit iudicium futurum.

¶ 2 Præterea, Chriſto in humanitate datũ eſt iudiciũ vt iuſtè iudicet, quia iniuſtè iudicatus eſt in prætorio Pilati, & ſententiam iniuſti iudicij in Golgotha ſuſcepit: ergo loca illa magis debẽt ad iudiciũ determinari.

¶ 3 Præterea. Nubes fiunt ex reſolutione vaporũ: ſed tunc nulla erit euaporatio vel reſolutio: ergo non poterit eſſe, ꝙ iuſti in nubibus obuiam Chriſto in aera rapiãtur; & ſic oportebit & bonos & malos eſſe in terra, & ita multò amplior locus requiretur, quã ſit vallis iſta.

SED CONTRA eſt quod dicitur Ioel 3 Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Ioſaphat, & diſceptabo cum eis ibi.

¶ Præterea, Act. 1 dicitur: Quẽadmodum vidiſtis eũ aſcendentem in cœlum, ita veniet: ſed ipſe aſcendit in cęlum in mõte Oliueti, qui præeminet valli Ioſaphat: ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ qualiter illud iudicium ſit futurum, & quomodo homines ad iudicium conueniant, non poteſt multũ per certitudinem ſciri: tamen probabiliter poteſt colligi ex Scripturis, quòd circa locum montis Oliueti deſcendet, ſicut & inde aſcendit: vt idem eſſe oſtendatur, qui deſcendit & qui aſcendit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ magna multitudo in paruo ſpatio cõprehendi poteſt. Sufficit autẽ ponere quantumcunq; ſpatium circa locũ illũ ad capiendũ multitudinem iudicandorum, dũmodo ab aliquo ſpatio Chriſtũ videre poſſint, qui in aere præeminens, & maxima claritate refulgens, à longinquo inſpici poterit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis Chriſtus per hoc, ꝙ iudicatus eſt iniuſtè, iuſtè iudiciariã poteſtatẽ meruerit: non tñ iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniuſtè iudicatus eſt: ſed in forma glorioſa, in qua ad Patrem aſcendit. Vnde locus aſcenſionis magis competit iudicio, quàm locus vbi condemnatus eſt.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ nubes hic appellantur (vt quidam dicunt) quædam denſitates lucis reſplẽdentis à corporibus ſanctorum, & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua. Vel poteſt dici, ꝙ nubes illæ generabuntur diuina virtute, ad oſtendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & aſcenſionem; vt qui aſcendit in nube, ad iudicium veniat: nubes etiam propter refrigerium, indicat miſericordiam iudicantis.

QVAESTIO LXXXIX.

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali, in octo articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

¶ Circa quod quæruntur octo.

¶ Primo, vtrũ aliq. homines iudicaturi ſint cũ Chriſto.
¶ Secundo, vtrum voluntariæ paupertati correſpondeat iudiciaria poteſtas.
¶ Tertio, vtrum etiam angeli ſint iudicaturi.
¶ Quarto, vtrum dęmones exequentur ſententiam iudicis in damnatos.
¶ Quinto, vtrũ omnes homines in iudicio cõparebunt.
¶ Sexto, vtrum aliqui boni iudicandi ſint.
¶ Septimo, vtrum aliqui mali.
¶ Octauo, vtrum etiam angeli ſint iudicandi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Chriſto. 380

AD PRIMVM ſic procedit. Vr, ꝙ nulli homines iudicabunt cũ Chriſto, Ioan. 5. Pater oẽ iudiciũ dedit Filio, vt oẽs honorificẽt, &c. ſed honorificẽtia talis nõ debet alicui niſi Chriſto: ergo, &c. *The. 4. diſ. 47. q. 1. ar. 2. qõ. 1. & ſequent.*

¶ 2 Præterea, Quicunque iudicat, habet auctoritatem ſuper illud quod iudicat: ſed ea, de quibus debet eſſe futurum iudicium, ſicut merita & demerita humana, ſoli diuinæ auctoritati ſubſunt: ergo nulli competit de his iudicare.

¶ 3 Præterea, Iudicium illud non exercebitur vocaliter, ſed mentaliter, vt probabilius æſtimatur: ſed hoc, quòd cordibus hominum omnium notificentur merita & demerita, quod eſt quaſi accuſatio vel commendatio, vel retributio pœnæ & præmij, quod eſt quaſi ſententiæ prolatio, ſola diuina virtute fiet: ergo nulli alij iudicabunt niſi Chriſtus, qui eſt Deus.

SED CONDRA eſt, quod dicitur Matth. 19. Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael: ergo, &c.

¶ Præterea, Iſaiæ 3. Dominus ad iudicium veniet cũ ſenioribus populi ſui: ergo videtur, quòd etiam alij iudicabunt cum Chriſto.

RESPONDEO dicendum ꝙ iudicare multipliciter dicitur. Vno modo, quaſi cauſaliter, vt dicatur illud iudicare, vnde apparet aliquis iudicãdus: & ſecundũ hoc aliqui dicunt iudicare cõparatione, inquantũ ex cõparatione aliorũ aliqui iudicãdi oſtenduntur, ſicut patet Matthæi 12. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio, &c. ſed ſic iudicare in iudicio, cõmuniter & bonorũ & malorũ eſt. Alio modo dicitur iudicare quaſi interpretatiuè. Interpretamur.n. aliquẽ facere, qui facienti conſentit: vnde illi qui conſentient iudici, eius ſententiã approbando, iudicare dicentur: & ſic iudicare erit omniũ electorũ. Vnde dicitur Sapien. 3. Iudicabũt iuſti nationes. Tertio modo dicitur aliqs iudicare aſſeſſoriè, & quaſi per ſimilitudinem, quia ſcilicet ſimilitudinem iudicis habet inquantũ ſedet in loco eminenti ſicut iudex, & ſic aſſeſſores dicuntur iudicare. Et ſecundũ hũc modũ dicũt quidã, ꝙ perfecti viri, quibus iudiciaria poteſtas promittitur, Matth. 19. iudicabunt, ſcilicet per honorabilẽ conſeſſionem: quia ſuperiores cęteris apparebunt in iudicio, obuiantes Chriſto in aera. Sed iſtud nõ videtur ſufficere ad promiſſionẽ Domini cõplendã, qua dicitur:

citur: Sedebitis iudicantes. Videtur enim iudicium conſeſſioni ſuperaddere. Et iō eſt quartus modus iudicādi, q perfectis viris conueniet, inquantum in eis continenē decreta diuinæ iuſtitiæ, ex quibus hoīes iudicabuntur, ſicut ſi liber in quo cōtinetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apoc. 20. Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et p hūc modum hanc iudicatione Richardus * de ſancto Victore exponit. Vnde dicit: Qui diuinæ contemplationi aſſiſtunt, qui in libro Sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordiū voluminibus tranſcribunt, quicquid pſpicua veritatis intelligentia comprehendunt. Et infra, Quid vero ſunt iudicantiū corda, diuinitus in omnē veritatem edocta niſi quędā Canonum decreta? Sed quia iudicare importat actionē in aliū procedentē, iō propriè loquēdo iudicare dr̄, qui ſnīam loquēdo ī alterū fert. Sed hoc dupliciter cōtingit. Vno mō, ex propria auctoritate: & hoc eſt illius q hēt dñium in alios & poteſtatē, cuius regimini ſubdunē q iudicanē. Vn̄ eius eſt in eos ius facere: ſic iudicare eſt ſolius Dei. Alio mō, iudicare eſt ſententiā alterius auctoritate latā, in aliorū notitiā ducere q̄d eſt ſententiā latā pronuntiare: & hoc mō pfecti viri iudicabunt, quia alios ducent in cognitionē diuinæ iuſtitiæ, vt ſciant quid iuſtè pro meritis, eis debeatur, vt ſic ipſa reuelatio iuſtitiæ, dicatur iudiciū. Vn̄ dicit Richardus * de ſancto Victore: Iudices coram iudicandis. Decretorū ſuorū libros aperire, eſt ad cordiū ſuorū inſpectionē inferiorū quorumlibet viſum admittere, ſenſumque ſuum in his quæ ad iudicium pertinent reuelare.

ī tract. de iudiciaria poteſtate ī finali iudicio, circa medium.

in tract. de iudiciaria poteſtatē ī finali iudicio, circa medium.

AD PRIMVM ergo dicendū, q obiectio illa pcedit de iudicio auctoritatis: quod ſoli Chriſto cōuenit.

Et ſimiliter dicendum eſt AD SECVNDVM.

AD TERTIVM dicendū, q nō eſt incōueniens, aliquos Sāctorū alijs q̄dā reuelare, vel p modū illuminationis, ſicut ſuperiores angeli inferiores illuminant, vel p modū locutionis, ſicut īferiores ſuperioribus loquunē.

ARTICVLVS II.

381 *Vtrum iudiciaria poteſtas correſpondeat voluntariæ paupertati.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q iudiciaria poteſtas nō coreſpōdeat volūtarię paupertati. Hæc n. ſolū duodecim Apoſtolis eſt pmiſſa, Matth. 19. Sedebitis ſup ſedes duodecim iudicantes, &c. cū ergo non oēs voluntariè pauperes ſint Apoſtoli, vr̄, q non oībus iudiciaria poteſtas reſpondeat.

¶2 Præterea, Maius eſt offerre ſacrificiū Deo de pprio corpore, quàm de exterioribus: ſed Martyres & etiā Virgines offerunt de proprio corpore ſacrificium Deo; voluntarie autem pauperes de exteriorībus rebus: ergo ſublimitas iudiciariæ poteſtatis magis reſpondet martyribus & virginibus, quàm voluntariè pauperibus.

¶3 Præterea, Ioan. 5. Eſt qui accuſat vos, Moyſes, in quo vos ſperatis: Gloſſa, * qa voci eius non creditis. Et Ioan. 12. Sermo quē locutus ſum, ille iudicabit eū in nouiſſimo die; ergo ex hoc, q aliquis proponit legem, vel verbum exhortationis ad inſtructionē morū, hēt quòd iudicet contemnentes: ſed hoc eſt doctorum: ergo doctoribus magis competit, q̄ voluntariè pauperibus.

Gloſſa īterlinearis ibi.

¶4 Præterea, Chriſtus ex hoc, q iniuſtè iudicatus eſt, inquantum homo meruit, vt ſit iudex omnium in humana natura: Ioan. 5. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis eſt: ſed qui perſecutionem patiuntur pp iuſtitiam, iniuſtè iudicantur: ergo iudiciaria poteſtas magis competit eis, quàm pauperibus.

¶5 Præterea, Superior non iudicatur ab inferiori: ſed multi licitè diuitijs vtentes, erunt maioris meriti multis voluntariè pauperibus: ergo voluntariè pauperes nō iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

SED CONTRA, Iob 36. Non ſaluat impios, & iudiciū pauperibus tribuet: ergo pauperum eſt iudicare.

¶ Præterea, Matth. 19. ſuper illud: Vos qui reliquiſtis oīa, &c. Dicit Gloſſa, * Qui reliquerunt omnia, & ſecuti ſunt Deum, hi iudices erunt: qui licita habentes reuſi ſunt, iudicabuntur & ſic idem quod prius.

Gloſ. īterl. ibid.

RESPONDEO dicendū, q paupertati * datur iudiciaria poteſtas ſpecialiter pp tria. Primò, rōne congruitatis, quia voluntaria paupertas eſt eorū, q oībus, q̄ mundi ſunt, conteptis, ſoli Chriſto inhærent. Et iō non eſt in eis aliquid q̄d eorum iudiciū a iuſtitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandū reddent quaſi veritatē iuſtitiæ præ oībus diligentes. Scdo, p modū meriti, qa humilitati rn̄det exaltatio pro merito. Inter oīa aūt, q hoīem in hoc mundo deſpectū faciūt, præcipuū eſt paupertas: vnde & pauperibus excellentia iudiciariæ poteſtatis promittiē, vt ſic q ſe pp Chriſtum humiliat, exaltetē. Tertiò quia paupertas diſponit ad p̄dictum modū iudicandi. Ex hoc. n. aliquis Sanctorum iudicare dicetur, vt ex dictis * patet, quia cor habebit edoctum omni diuina veritate, † quā alijs potens erit manifeſtare: in pgreſſu aūt ad perfectionē, primum quod derelinquendum occurrit, ſunt exteriores diuitiæ, quia hæc ſunt vltimò acquiſita: quod aūt vltimum in generatione eſt, eſt primum in deſtructione, vnde & inter beatitudines qbus eſt progreſſus ad perfectionem, prima poniē paupertas: & ſic paupertati rn̄det iudiciaria poteſtas, inquātū eſt prima diſpoſitio ad pfectionem prædictam. Et hinc eſt q non quibuſcunque pauperibus ēt voluntariè, repromittitur poteſtas prædicta: ſed illis qui relinquētes omnia, ſequuntur Chriſtum ſecūdum perfectionem vitę.

Al. datur,

** Ar præced.*

† Al quæ.

AD PRIMVM ergo dicendū, q ſicut Aug. * dicit 20. de ciuit. Dei: Neque quoniā ſup duodecim ſedes ſeſſuros eſſe ait, duodecim ſolos homines, cū ipſo iudicaturos putare debemus: alioquin quoniā in locū Iudę traditoris Apoſtolum Matthiā legimus ordinatū: Paulus qui plus alijs laborauit, vbi ad iudicandum ſedeat non habebit: vn̄ duodenario numero ſignificata eſt vniuerſa iudicantiū multitudo, pp duas partes ſeptenarij, ſ. tria & quatuor: quæ in ſe ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem eſt numerus perfectus: vel pter hoc, q conſiſtit in duplici ſenario, qui eſt numerus pfectus: vel quo ad literam 12. Apoſtolis loquebatur, in quorū perſona hoc omnibus eorum ſequacibus promittebat.

Lib 20. c. 5. ante medium, to. 5.

AD SECVNDVM dicendū, q virginitas & martyrium non ita diſponunt ad retinendū in corde decreta diuinæ iuſtitiæ, ſicut paupertas, ſicut eccōtrario exteriores diuitiæ ex ſua ſollicitudine ſuffocant verbū Dei: ſicut dicitur Lucæ 8. Vel dicendū, q paupertas nō ſolum ſufficit ad meritū iudiciariæ poteſtatis: ſed quia eſt prima pars pfectionis, cui rn̄det iudiciaria poteſtas: vn̄ inter ea q̄ ſequuntur ad paupertatem, ad pfectionem ſpectantia, pñt computari & virginitas & martyrium, & omnia perfectionis opera, non tñ ſunt ita principalia ſicut paupertas, quia principium eſt maxima pars rei.

AD TERTIVM dicendum, q ille qui legem propoſuit, aut exhortatus eſt ad bonū, iudicabit, cauſaliter loquendo, quia per comparationē ad verba ab ipſo plata vel poſita alij iudicabuntur: & iō non rn̄det propriè poteſtas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ: Vel dicē dū ſm quoſdam, q tria requiruntur ad poteſtatem iudiciariam. Primò abdicatio tpaliū * curarum, ne impediaē animus à ſapientiæ perceptione. Secundo requiritur habitus continens diuinam iuſtitiam ſcitam & obſeruatā. Tertiò, q illam iuſtitiam alios quis docuerit, & ſic doctrina erit pfectio complens meritū iudiciariæ ptātis.

Al. creaturarum.

AD QVARTVM dicendū, q Chriſtus in hoc, q iniuſte iudicatus eſt, ſeipſum humiliauit: oblatus eſt enim, qa voluit: * & meritū humilitatis eſt iudiciaria exaltatio, qua ei oīa ſubduntur, vt dicitur Philip. 2. & iō magis debet iudiciaria poteſtas illis q voluntariè ſe humiliant, bona tpalia abijciendo, pp quæ homines à mūdanis honorantur, quàm his qui ab alijs humiliantur.

Iſa. 53.

AD QVINTVM dicendū, q inferior non pōt iudicare ſuperiorem auctoritate propria, ſed tñ auctoritate ſuperioris pōt, ſicut patet in iudicibus delegatis: & ideo non eſt inconueniens, ſi hoc quaſi accidentale premium

mium pauperibus detur, vt iudicent alios: et qui ſunt ex cellentioris meriti reſpectu præmij eſſentialis.

ARTICVLVS III.

382 *Vtrum Angeli debeant iudicare.*

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Videtur, ꝙ angeli dēant iudicare. Matt. 25. Cū venerit filius hoīs in maieſtate ſua, & oēs angeli cū eo: ſed loquit de aduētu ad iudicium: ergo videt, ꝙ ēt angeli iudicabunt.

¶2 Præterea, Angelorum ordines nomina ſortiuntur ex officio quod exercent: ſed quidam ordo angelorum eſt ordo Thronorum, qđ videtur pertinere ad iudiciariā poteſtatem, thronus enim eſt ſedes iudicis, ſoliū regis, cathedra doctoris: ergo aliqui angeli iudicabunt.

¶3 Præterea, Sanctis poſt hanc vitam promittitur angelorum æqualitas Matth. 22 Si ergo homines hāc habebunt poteſtatem vt iudicent, multò fortius & angeli.

SED CONTRA, Ioan. 5. Poteſtatē dedit ei iudiciū facere, q̄a Filius hoīs eſt: ſed angeli non cōicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria poteſtate.

¶ Præterea, Nō eſt eiuſdē iudicare, & eē iudicis miniſtrū ſed angeli erūt in iudicio illo vt miniſtri iudicis, vt dr̄ Matthæi 13. Mittet Filius hoīs angelos ſuos & colligēt de regno eius oīa ſcādala: ergo Angeli nō iudicabūt.

RESPONDEO dicendū, ꝙ aſſeſſores iudicis debēt iudici eē cōformes: iudiciū aūt Filio hoīs attribuit. * quia ſm humanā naturā oībus apparebit tā bonis, q̄ malis, quāuis tota Trinitas iudicet ꝑ auctoritatē: & iō ēt oportet vt aſſeſſores iudicis humanā naturā habeāt, in qua poſſint ab oībus bonis & malis videri: & ſic angelis nō cōpetit iudicare, quāuis angeli ēt aliquo modo poſſint dici iudicare, ſ. per ſententiæ approbationem. *Ioan. 5.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut ex gloſſa ibidem patet: Angeli cum Chriſto venient, non vt iudices, ſed vt ſint teſtes humanorum actuum, ſub quorum cuſtodia homines bene vel male egerunt.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ nomē throni attribuit angelis rōne illius iudicij, qđ Deus ſp exercet, oīa iuſtiſſimè gubernando: cuius iudicij angeli ſunt quodammō executores & ꝓmulgatores: ſed iudiciū qđ de hoībus ꝑ hominē Chriſtum fiet, ēt requirit homines aſſeſſores.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ hoībus promittitur Angelorū æqualitas, quantū ad præmiū eſſentiale: nihil tñ prohibet aliqđ ꝑmium accidentale exhiberi hoībus qđ angelis non dabitur, vt patet de aureola virginum aut martyrum: & ſimiliter pōt dici de iudiciaria ꝑtāte.

ARTICVLVS IIII.

383 *Vtrum dæmones exequantur ſententiam iudicis in dānatos.*

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ poſt diem iudicij dæmones non exequent ſentētiam iudicis in dānatos: quia ſm Apoſt. 1. Cor. 5. tunc euacuabit omnem principatum & poteſtatē & virtutē: ergo ceſſabit ois prælatio: ſed exequi iudicis ſententiā, quandā denotat prælationē: ergo dæmones poſt diem iudicij non exequentur ſententiam iudicis.

¶2 Præterea, Demones magis peccauerūt, q̄ hoīes: ergo non eſt iuſtum, ꝙ hoīes per Dæmones torquëātur.

¶3 Præterea Sicut dæmones ſuggerūt hoībus mala, ita angeli boni ſuggerūt bona: ſed ꝑmiare bonos, non erit officium bonorū angelorum, ſed hoc erit ab ipſo Deo immediate: ergo nec punire malos erit officiū dæmonū.

SED CONTRA eſt, quod homines peccatores ſe diabolo ſubdiderunt peccando ergo iuſtum eſt, vt ei ſubijciātur in pœnis, quaſi ab eo puniendi.

RESPONDEO dicendum, ꝙ circa hoc tangit à Magiſtro * in litera duplex opinio, & vtraque videt Dei iuſtitiæ cōpetere: ex hoc enim, ꝙ homo peccat, iuſtè dæmoni ſubijcitur, ſed dæmon iniuſtè ei præeſt. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones, in futurū poſt diem iudicij hominibus non præeſſe in pœnis, reſpicit ordinē diuinæ iuſtitiæ ex parte dæmonū punientium. Contraria *Lib. 4. ſent. di. 47. §. E* verò opinio reſpicit ordinē diuinæ iuſtitiæ ex parte hominum puniendorum; quæ autem earum verior ſit, certū nobis eſſe non poteſt. Verius tñ æſtimo, ꝙ ſicut ordo ſeruabitur in ſaluatis, quo quidam à quibuſdam illuminabuntur & perficientur, eo ꝙ ordines cæleſtis hierarchiæ perpetui erunt: ita ſeruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniantur, ne totaliter diuinus ordo, quo angelos medios inter naturam humanam & diuinā cōſtituit, annullet. Et iō ſicuti dicit Hyeronimus, ſicut vtique per angelos bonos diuinę illuminationes deferunt, ita ēt dæmones ſunt executores diuinæ iuſtitiæ i malos Nec ob hoc minuit aliqd de dæmonū pęna, hoc ēt, ꝙ alios torquent, ipſi torquebuntur, ibi .n. miſerorum ſocietas miſeriam non minuet, ſed augebit. *Hieron. in comment. ſuper c. ad ...*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ prælatio illa, q̄ dicitur euacuanda per Chriſtum in futuro, eſt accipienda ſecundum modum prælationis, quę eſt ſecundum ſtatum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, angeli dæmonibus, & dæmones dæmonibus, & dæmones hominibus, & hoc totū ad perducendum ad finē, vel abducendum à fine: tunc aūt cùm omnia ad finem illum ꝑuenerint, non erit prælatio abducens à fine, vel adducēs ad finem: ſed conſeruans in fine boni vel mali.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis meritum dæmonum non requirat, vt hominibus ꝑferantur, quia iniuſtè ſibi homines ſubiecerunt tamen hoc requirit ordo naturæ ipſorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dyoni. * dicit 4 cap. de Diuin. nominibus. *Ca. 4. ... a med. illius.*

AD TERTIVM dicendum, quòd angeli boni non ſunt cauſa principalis præmij electis, quia hoc oēs immediatè à Deo percipiunt: ſed tñ quorundam accidētalium præmiorum angeli hominibus ſunt cā, in quantum per ſuperiores angelos, inferiores & angeli & homines illuminantur de aliquibus ſecretis diuinorū, q̄ ad ſubſtantiam beatitudinis non ꝑtinent: & ſimiliter ēt principalem pœnam damnati excipient immediatè à Deo, ſ. excluſionem perpetuam à viſione Dei: alias aūt pęnas ſenſibiles non eſt inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen eſt differentia, quia meritū exaltat, ſed peccatum deprimit: vnde cūm natura angelica ſit altior, q̄ humana, quidam ꝓp excellentiam meriti in tm̄ exaltabuntur, ꝙ talis exaltatio excedet altitudinē naturæ & præmij in quibuſdam angelis: vnde ēt quidam angeli ꝑ quoſdā hoīes illuminabuntur, ſed nulli hoīes peccatores ꝓp aliquem gradū malitiæ ꝑuenient ad illā eminentiam, q̄ debetur naturæ dæmonū.

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt. 384

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non oēs homines in iudicio comparebūt. Quia dicitur Matth. 19. Sedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael: ſed non omnes homines pertinent ad illas duodecim tribus. ergo videtur, quòd non omnes in iudicio comparebunt. *Thom. 4. di. 47. q. 1. ar. 3 q. 1. & ſequent.*

¶2 Præterea, Idē videtur per hoc, quòd dicitur in Pſalmo 1. Non reſurgent impij in iudicio: ſed multi ſunt tales: ergo videtur, quòd non omnes comparebunt.

¶3 Præterea, Ad hoc aliquis ad iudicium adducitur, vt eius merita diſcutiantur: ſed quidam ſunt q nulla merita habuerunt, ſicut pueri ante perfectam ætatem decedentes ergo illos in iudicio comparere neceſſe non erit.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Actuum 10. quòd Chriſtus conſtitutus eſt a Deo iudex viuorū & mortuorum: ſed ſub iſtis duabus differentijs comprehenduntur omnes homines qualitercunque viui à mortuis diſtinguantur: ergo omnes homines in iudicio comparebunt.

¶ Præterea, Apoc. 1. dicitur: Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, hęc autem non eſſent, ſi non omnes in iudicio comparerent. ergo, &c.

RESPONDEO dicendum, ꝙ poteſtas iudiciaria Chriſto homini collata eſt in præmium humilitatis, quam in paſſione exhibuit; ipſe autẽ in ſua paſſione ſanguinem pro oĩbus fudit, quantum ad ſufficientiam; licet nõ in oĩbus effectũ habuit, ꝑp impedimentum in aliquibus inuentum: & ideo congruum eſt, vt omnes hoĩes in iudicio congregentur ad videndũ eius exaltationem in humana natura, ſm quam conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut dicit Augu.* 20. de ciui. Dei Non quia dictũ eſt, Iudicantes duodecim tribus Iſrael, tribus Leui quæ tertiadecima eſt, iudicanda non erit, aut ſolùm illum populum, ſed etiam gentes cæteras iudicabunt; ideo autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes ſignificatæ ſunt, quia per Chriſtum in ſortẽ duodecim tribuũ ſunt vocatæ.

li.20.c.5. circa medium, to.5.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ hoc quod dicitur, Non reſurgent impij in iudicio: ſi referatur ad omnes peccatores, ſic intelligendum eſt, quòd nõ reſurgent ad hoc, quòd iudicẽt. Si autem impij dicantur infideles: ſic intelligendũ eſt, ꝙ non reſurgent ad hoc, ꝙ iudicẽtur: quia iã iudicati ſunt:* ſed omnes reſurgẽt, vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuẽdã.

Ioan. 3.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicẽtur, ſed vt videant gloriam iudicis.

385

ARTICVLVS VI.

Vtrum boni in iudicio iudicabuntur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd boni in iudicio iudicabuntur. Quia Ioan. 3. Qui credit in eum, nõ iudicatur: ſed omnes boni crediderunt in eum: non ergo iudicabuntur.

¶ 2 Præterea, Illi non ſunt beati, quibus eſt incerta ſua beatitudo, ex quo Auguſtinus * probat dæmones nunquam fuiſſe beatos: ſed ſancti homines nunc ſunt beati: ergo certi ſunt de ſua beatitudine. Sed qđ certum eſt, non adducitur ad iudiciũ: ergo boni non iudicabunt̃.

li.11.ſuper Gene.cap.35.tom.3.

¶ 3 Præterea, Timor beatitudini repugnat: ſed extremum iudicium quod tremendum maximè dr̃, non poterit fieri ſine timore eorũ, qui ſunt iudicandi: vnde et Gregorius * dicit ſup illud Iob 41 Cum ſublatus fuerit timebunt angeli, & cætera. Conſideremus quomodo tunc iniquorum conſcientia concutietur, quando etiam iuſtorũ vita turbat̃: ergo beati non iudicabunt̃.

lib.34.moral.ca.4.a medio.

SED CONTRA, Videtur, ꝙ omnes boni iudicabũtur, quia dr̃ 2. Cor. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; propria corporis prout geſſit, ſiue bonũ ſiue malũ: ſed nihil eſt aliud iudicari: ergo omnes, etiam boni, iudicabuntur.

¶ Præterea, Vniuerſale omnia comprehendit: ſed illud iudiciũ dicitur vniuerſale: ergo omnes iudicabunt̃.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ad iudicium duo pertinent, ſcilicet diſcuſſio meritorum, & retributio præmiorum. Quantum ergo ad retributionem præmiorum omnes iudicabuntur, & vnuſquiſque recipiet ex diuina ſententia præmium merito reſpondens: ſed diſcuſſio meritorum non fit niſi vbi eſt quædam meritorum commixtio, bonorum cum malis. Illi autem q ædificant ſuper fundamentum fidei, aurum & argentũ & lapides precioſos, diuinis ſeruitijs totaliter inſiſtentes, qui nullam admixtionẽ notabilem alicuius mali meriti habent, in eis diſcuſſio meritorum locum non habet: ſicut illi qui rebus mũdi penitus abiectis, ſollicitè cogitant ſolùm quæ Dei ſunt; & ideo ſaluabuntur, ſed non iudicabuntur: illi verò qui ædificant ſuper fidei fundamentum ligna, fœnum, ſtipulam: qui adhuc ſcilicet amant ſecularia, & terrenis negotijs implicantur, ita tamen, quòd nihil Chriſto præponant, ſed ſtudent peccata eleemoſynis expiare, habent quidẽ commixtionem bonorum meritorum cum malis: & ideo diſcuſſio meritorum in eis locũ habet, vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamen ſaluabuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia punitio eſt effectus iuſtitiæ; præmiatio aũt, miſericordiæ, & ideo magis iudiciũ qđ eſt actus iuſtitiæ, antonomaſicẽ punitioni attribuitur, vt interdũ iudicium pro ipſa cõdemnatione accipiatur: & ſic intelligit̃ auctoritas inducta, vt per Gloſſ. ibidem patet.

Glo.ordi. ibidem.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ diſcuſſio meritorum in electis non erit ad tollendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipſorum iudicandorum, ſed vt præeminentia bonorum meritorum ad mala oſtendatur omnibus manifeſtè; & ſic Dei iuſtitia cõprobet̃.

AD TERTIVM dicendũ, quòd Gregorius loquitur de iuſtis adhuc in carne mortali exiſtentibus Vnde ſupra præmiſerat, Hi qui in corporibus reperiri poterunt, quãuis iam fortes atque perfecti adhuc in carne ſint poſiti, non poſſunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti: vnde patet, quod terror ille referẽdus eſt ad tempus immediatè iudicium præcedens. * timendum quidem maximè malis non autẽ bonis, quibus nulla erit mali ſuſpicio.

Al.tremẽdum.

¶ Rationes autem quæ ſunt ad oppoſitum, procedũt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

386

ARTICVLVS VII.

Vtrum mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ nulli mali iudicabuntur. Sicut enim eſt certa infidelium damnatio, ita & eorum, qui in mortali decedunt: ſed ꝑp damnationis certitudinem dicit̃ Ioan. 3. Qui non credit, iam iudicatus eſt: ergo eadem ratione nec alij peccatores iudicabuntur.

¶ 2 Præterea, Vox iudicis eſt valde terribilis eis, quĩ per iudicium condemnantur: ſed ſicut in litera ex verbis Greg * habetur, ad infideles locutio iudicis nõ fiet: ſi ergo fieret ad fideles damnãdos, ipſi infideles de ſua infidelitate cõmodũ reportarent; quod eſt abſurdum.

li.16.Moraliũ.c.20.

SED CONTRA, Videtur, quòd omnes mali ſint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna ſecundum quantitatem culpæ: ſed hoc ſine definitione iudicij eſſe non poteſt: ergo omnes mali iudicabũtur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ iudiciũ quod eſt pœnarũ retributio pro peccatis, omnibus competit: iudicium autem quod eſt diſcuſſio meritorũ, ſolum fidelibus, quia in infidelibus non eſt fidei fundamentum; quo ſublato, omnia opera ſequentia perfectæ rectitudine intentionis carent; vnde nõ eſt in eis aliqua permixtio bonorũ operum vel meritorũ ad mala, quæ diſcuſſionẽ requirat: ſed fideles in quibus manet fidei fundamentũ, ad minus fidei actum laudabilem habent quãuis non ſit meritorius ſine charitate tamen quantũ eſt de ſe, eſt ordinatus ad meritum; & ideo in eis iudiciũ diſcuſſionis locũ habet. Vnde ipſi fideles qui fuerũt ſaltẽ numero ciues ciuitatis Dei, iudicabũtur vt ciues, in quos ſine diſcuſſione meritorũ ſentẽtia mortis non feret: ſed infideles condemnabunt̃ vt hoſtes, qui cõſueuerũt apud hoĩes abſq; meritorũ * audiẽtia exterminari.

Al.diſcuſſione.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ quamuis eis q in mortali decedunt, pro certo conſtet de eorum damnatione: quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum habent annexa; oportet ad manifeſtationem diuinæ iuſtitiæ, vt diſcuſſio de eorum meritis fiat, per quam oſtendatur eos iuſtè a Sanctorũ ciuitate excludi, cuius eſſe ciues numero, exterius videbantur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ allocutio illa ſpiritualiter intellecta non erit aſpera fidelibus condemnandis, quia in eis aliqua ſibi placentia manifeſtabit q in infidelibus inueniri non poſſunt, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, Heb. 11. Sed ſententia cõdemnationis, quæ in omnes feretur, oĩbus terribilis erit.

¶ Ratio verò in contrarium adducta, procedebat de iudicio retributionis.

387 ARTICVLVS VIII.

Vtrum angeli in futuro iudicio iudicabuntur.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur ꝙ Angeli in futuro iudicio iudicabuntur. Quia dicitur 1.Cor.6. Neſcitis, quoniam angelos iudicabimus? ſed hoc non poteſt referri ad ſtatum præſentis temporis: ergo referri debet ad futurum iudicium.

¶ 2 Præterea, Iob 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur: Videntibus cunctis præcipitabitur: & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Chriſtum: Veniſti ante tempus perdere nos? & Gloſ.* dicit ibidem, ꝙ Dæmones in terra Dominum cernentes, ſe continuo iudicandos eſſe credebant: ergo videtur, quòd eis finale iudicium reſeruetur.

Eſt gloſſa Bedæ ibidem.

¶ 3 Præterea, Secundæ Petri 2. dicitur: Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reſeruari: ergo videtur, quòd angeli iudicabuntur.

SED CONTRA, Deus non iudicabit bis in idipſum: ſed mali angeli iam iudicati ſunt; vnde dicitur Ioan. 16. Princeps huius mundi iam iudicatus eſt: ergo in futuro angeli iudicabuntur.

¶ Præterea, Perfectior eſt bonitas vel malitia angelorum, quàm aliquorum hominũ in ſtatu viæ: ſed qdã homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in littera: * ergo nec angeli boni vel mali iudicabuntur.

lib. 4. ſent. di. 47. § C.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ iudicium diſcuſſionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis, neq; in malis: quia neque in bonis poteſt aliquid mali inueniri, neque in malis aliquid boni ad iudicium pertinẽs. Sed ſi loquamur de iudicio retributionis, ſic eſt diſtinguẽda duplex retributio. Vna reſpõdens proprijs meritis angelorũ, & hæc à principio fuit vtriſque facta: vnde qdã in beatitudine ſublimati ſunt, quidã verò in miſeriam demerſi. Alia retributio eſt, quę reſpõdet meritis bonis vel malis per angelos* procreatis: & hæc retributio in futuro iudicio fiet; quia boni angeli amplius gaudiũ habebunt de ſalute eorũ, quos ad meritũ induxerunt; & mali amplius torquebũtur, multiplicata malorũ ruina, q per eos ad mala ſunt incitati. Vnde directè loquendo, iudicium neque ex parte iudicantium, neque ex parte iudicandorum, erit angelorum, ſed hominum: ſed indirectè quodãmodo reſpiciet angelos, inquantum actibus hominũ fuerunt commixti.

Al. procuratis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbũ Apoſtoli, eſt intelligendum de iudicio comparationis, quia quidam homines quibuſdam angelis ſuperiores inuenientur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ipſi dæmones cunctis videntibus tunc præcipitabũtur, quia in perpetuum in inferni carcerẽ detrudẽtur, vt iã non ſit eis liberum egredi extra; quia hoc eis non concedebatur niſi ſecundum quod ordinabantur ex diuina prouidẽtia ad hominum vitam exercendam.

¶ Et ſimiliter dicendum AD TERTIVM.

QVÆSTIO XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de forma iudicis venientis ad iudicium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus.

¶ Secũdo, vtrũ apparebit ĩ forma humanitatis glorioſa.

¶ Tertio, vtrum diuinitas poſſit ſine gaudio videri.

388 ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus.

Thom 4. di 48. q. 1. ar. 1. & ſe.
Al. ſeruis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ Chriſtus in forma* humanitatis nõ ſit iudicaturus. Iudicium enim auctoritatem requirit in iudicante, ſed auctoritas ſuper viuos & mortuos eſt in Chriſto, ſm qđ eſt Deus, ſi enim ẽ & Dominus & creator omniũ: ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶ 2 Præterea, In iudice requiritur poteſtas inuincibilis. Vnde Eccleſ 7. Noli quærere fieri iudex niſi valeas virtute irrumpere iniquitates: ſed virtus inuincibilis conuenit Chriſto ſecundum quod eſt Deus: ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶ 3 Præterea, Ioan. 5 dicitur: Pater omne iudiciũ dedit Filio, vt omnes honorificent Filium ſicut honorificant Patrem: ſed honor æqualis Patri non debetur filio ſecundum humanam naturã: ergo nõ iudicabit ſecundum formam humanam.

¶ 4 Præterea, Dan. 7. dicitur, Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: throni autem iudiciariam poteſtatem deſignant, antiquitas autẽ de Deo dicitur ratione æternitatis, vt Diony.* dicit in li. de diui. nomi. ergo iudicare conuenit Filio prout eſt æternus: ergo non ſecundum quod homo.

¶ 5 Præterea, Aug. dicit,* & habetur in litera, quòd per verbũ filiũ Dei, fit animarũ reſurrectio; per verbũ factũ in carne Filium hoĩs, fit corporũ reſurrectio: ſed iudicium illud finale pertinet magis ad animã, quàm ad carnẽ: ergo magis conuenit Chriſto iudicare, ſecundum quod eſt Deus, quàm ſecundum quod eſt homo.

li. 1 r. alia remotè à principio. Tract. 19. in Io. à medio illius, to. 9. & citatur à Magiſt. li. 4 ſen. diſt. 48. § C.

SED CONTRA, Ioan. 5 dicitur, Poteſtatẽ dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt.

¶ Præterea, Iob 36. Cauſa tua quaſi impij iudicata ẽ, Gloſſa, à Pilato: ideo cauſam iudiciumque recipies: Gloſ. Vt iuſtè iudices: ſed Chriſtus ſm humanã naturam iudicatus eſt à Pilato: ergo ſecundum humanam naturam iudicabit.

¶ Præterea, Eius eſt iudicare, cuius eſt legẽ condere: ſed Chriſtus in humana natura apparens, nobis legẽ Euãgelij dedit: ergo ſecũdum eandẽ naturã iudicabit.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ iudicium, aliquod dominium in iudicando requirit: vnde Rom. 14. Tu quis es qui iudicas alienũ ſeruũ? & ideo ſm hoc Chriſto cõpetit iudicare, ſm quod dominium ſuper homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium. Ipſe autem eſt noſter dominus, non ſolũ ratione creationis, quia dominus ipſe eſt Deus, Ipſe fecit nos, & nõ ipſi nos:* ſed etiã ratione redemptionis; quod ei competit ſm humanam naturam: vnde Roma. 14. In hoc Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt & mortuorum & viuorũ dominetur. Ad præmium.n. vitæ æternæ cõſequendam, nobis creationis bona non ſufficerent, niſi redemptionis beneficium adderetur, ꝓp impedimentũ quod naturæ creaturæ ſuperuenit ex peccato primi parentis. Vnde cũ finale iudiciũ ad hoc ordinetur, vt aliqui admittantur ad regnũ, & aliqui excludantur à regno, conueniens eſt, vt ipſe Chriſtus ſm humanã naturã, cuius redemptionis beneficio ad regnum admittimur, illi iudicio pſideat: & hoc eſt, quod dr̃ Act. 10. ꝙ ipſe conſtitutus eſt à Deo iudex viuorũ, & mortuorũ. Et qa per redemptionẽ humani generis non ſolũ homines reparauit, ſed etiam vniuerſaliter, totã creaturã; ſm quod tota creatura reparato homine, melioratur, vt habetur Coloſ. 1. Pacificãs p ſanguinem crucis, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt: ideo non ſolum ſuper homines, ſed ſuper vniuerſam creaturã Chriſtus p ſuã paſſionẽ, dominiũ ꝓmeruit & poteſtatẽ iudiciariã. Mat. vlt. Data eſt mihi oĩs poteſtas in cælo & in terra.

Pſal. 99. li. 1. de Trini c. 13. tomo 3.
Aug. trac. 21. in Io. vltra med. tom. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in Chriſto ſecundum diuinam naturam eſt auctoritas dominij, reſpectu vniuerſalis creaturæ ex iure creationis: ſed in ipſo ſm humanam naturam, eſt auctoritas dominij, quã promeruit per paſſionem; & eſt quaſi auctoritas ſecundaria & acquiſita, ſed prima eſt naturalis & æterna.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis Chriſtus, ſecundũ quod homo, non habeat a ſe inuincibilẽ poteſtatẽ ex naturali virtute humanę ſpeciei, tamẽ ex dono.

dono diuinitatis e͂t in humana natura inuincibile͂ he͂t poteſtatem, ſm quod omnia ſunt ſubiecta pedibus ei', vt dicitur 1.Cor.15.& Heb.2.&ideo iudicabit quidem in humana natura,ſed ex diuinitatis virtute.

AD TERTIVM dicendu͂, ꝙ Chriſtus no͂ ſuffeciſſet ad humani generis redemptione͂ ſi purus ho͂ fuiſſet & io͂ ex hoc ipſo,ꝙ ſm humanam naturam genus humanu͂ redimere potuit, ac per hoc iudiciariam ptãtem conſecutus eſt; manifeſtè oſtenditur, ꝙ ipſe eſt Deus, & ita æqualiter honorandus cum Patre,non inquantu͂ homo, ſed inquantum Deus.

AD QVARTVM dice͂du͂,ꝙ in illa viſione Dan. manifeſtè totus exprimit͂ ordo iudiciariæ ptãtis,q̃ qde͂ ſicut in prima origine,eſt in ipſo Deo; & ſpecialius in patre,q e͂ fons totius deitatis,& io͂ p̄mittit͂ primò, ꝙ antiqu' dieru͂ ſedit:ſed a Patre iudiciaria ptãs traducta e͂ i͂ Filiu͂ n o͂ ſolu͂ ab æterno,ſm diuina͂ natura͂,ſed e͂t in tp̃e ſm humanam,in qua eam meruit: & ideo ſubiungitur in viſione p̄dicta,Ecce cu͂ nubibus cæli quaſi filius hominis veniebat,& vſque ad antiquu͂ dierum peruenit, & dedit ei poteſtatem & honorem & regnum.

AD QVINTVM dicendu͂,ꝙ Aug.loquit͂, p appropriatione͂ quanda͂,vt.ſ.reducat effectus,quos Chriſtus i͂ humana natura fecit,ad cãs aliquo mo͂ co͂ſimiles,& qa ſm aı̃am ſum' ad imagine͂ & ſimilitudine͂ Dei, ſm carne͂ au͂t ſumus eiuſde͂ ſpeciei cu͂ hoı̃e Chriſto: io͂ ea q̃ in aı̃abus noſtris Chriſtus fecit, diuinitati attribuit: q̃ verò in carne fecit vel facturus eſt, attribuit eius carni: q̄uis caro eius,inquantu͂ eſt diuinitatis organu͂, vt dicit Dama.* he͂at e͂t effec͂tu͂ in aı̃abus noſtris,ſm illud qđ dicitur Heb.9.ꝙ ſanguis eius emu͂dauit co͂ſcie͂tias noſtras ab operibus mortuis,& ſic e͂t verbu͂ caro factu͂ eſt, cauſa reſurrectionis animaru͂.Vnde etiam ſecundu͂ humanam naturam conuenienter eſt iudex non ſolu͂ corporalium,ſed etiam ſpiritualium bonorum.

Li.3.c.15. à medio.

389 ARTICVLVS II.

Vtrum Chriſtus in iudicio apparebit in forma humanitatis glorioſa.

AD SECVNDVM ſic p̄ceditur. Videtur,ꝙ Chriſtus in iudicio non apparebit in forma humanitatis glorioſa,quia ſuper illud Io 19.Videbu͂t in quem transfixeru͂t,dicit Glo.* Quia in ea carne venturus eſt,in qua crucifixus eſt,ſed crucifixus eſt in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma glorioſa.

Glo. interlin. ibid. & Augu. de verbis do. Ho. 77. in Matt. parũ ante medium, to. 2.

¶2 Præterea,Mat.24 dicit͂,ꝙ apparebit ſignu͂ filij hominis in cęlo,i.ſignu͂ crucis:vt Chryſo.* dicit,videlicet ꝙ veniet in iudicio Chriſtus non ſolu͂ vulneru͂ cicatrices,ſed etiam ipſam morte͂ exprobratiſſimam oſte͂de͂s. ergo videtur,ꝙ non apparebit in forma glorioſa.

¶3 Præterea,Secundu͂ hanc forma͂ Chriſtus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus co͂ſpici poſſit: ſed Chriſtus ſcđm formam humanitatis glorioſam no͂ poterit videri ab oı̃bus bonis & malis, quia oculus no͂ glorificatus no͂ videtur eſſe proportionatus ad vide͂da͂ claritate͂ corporis glorioſi:ergo non apparebit in forma glorioſa

¶4 Præterea,Illud quod promittitur iuſtis in p̄miu͂,no͂ co͂ceditur iniuſtis:ſed videre gloriam humanitatis promittitur iuſtis in præmiu͂,Io.10 Ingrediet͂ & egrediet͂, & paſcua inueniet,i.refectione͂,& in diuinitate & i͂ humanitate:vt Aug.*exponit,& Iſa.33. Rege͂ i͂ decore ſuo videbu͂t,ergo i͂ iudicio n͂ apparebit oı̃b' forma glorioſa

In li. de ſpiritu et ani. cap.9. tom. 3.

¶5 Præterea,ſecundu͂ illam formam Xp̃s iudicabit in qua iudicatus eſt.Vnde ſup illud Io.5. Sic & filius quos vult viuificat:dicit Glo.* In qua forma iniuſtè iudicat' e͂,iuſtè iudicabit,vt poſſit ab ip̃ijs videri.Sed iudicat' e͂ i͂ forma infirmitatis,ergo & in eade͂ i͂ iudicio apparebit

Glo ordin. ibid.

SED CONTRA eſt,quod dicitur Luc.21:Tu͂c videbunt filium hominis venie͂tem in nube cum poteſtate magna & maieſtate:maieſtas au͂t & poteſtas ad gloriam pertinent,ergo in forma glorioſa apparebit.

¶ Præterea,Ille qui iudicat, debet eminere illis q iudicantur:ſed electi qui iudicabuntur à Chriſto,corpora glorioſa habebunt:ergo multo fortius iudex in forma glorioſa apparebit.

¶ Præterea,Sicut iudicari eſt infirmitatis,ita iudicare eſt auctoritatis & gloriæ ſed in primo aduе͂tu, quo xp̃s venit ad hoc,ꝙ iudicaretur,in forma infirmitatis apparuit:ergo in ſecundo aduentu in quo veniet ad hoc, vt iudicet,apparebit in forma glorioſa.

RESPONDEO dicendu͂, ꝙ Chriſtus dicitur Dei & hoı̃um mediator,inquantu͂ pro hoı̃bus ſatisfacit & interpellat apud Patre͂,& ea q̃ ſunt patris, hoı̃bus co͂icat: ſcđm quod dicitur Io.17.Claritatem quam dediſti mihi,dedi eis:ſcđm hoc autem vtrunque ei conuenit, ꝙ cu͂ vtroque co͂icat extremoru͂.Inquantu͂.n.cum hoı̃bus co͂icat,vices hoı̃um gerit apud Patrem: inquantum verò cum patre co͂icat,dona patris tranſmittit ad homines.Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis ſatisfaceret apud patre͂ in forma noſtræ infirmitatis apparuit:quia verò in ſecundo aduentu ad hoc veniet,vt iuſtitiam patris in homines exequatur, demo͂ſtrare gloriam debebit,quæ ineſt ei ex co͂icatione ad patrem:& ideo in forma glorioſa apparebit.

AD PRIMVM ergo dicendu͂,ꝙ in eade͂ * forma apparebit,ſed non ſimiliter ſe habente. *Al. carne.*

AD SECVNDVM dicendu͂, ꝙ ſignu͂ crucis apparebit in iudicio non ad iudiciu͂ tunc exiſtentis infirmitatis,ſed p̄teritæ:vt per hoc iuſtior conde͂natio coru͂ appareat,qui tantam miſericordiam neglexeru͂t:& coru͂ p̄cipuè,qui Chriſtu͂ iniuſtè pſequuti ſunt. Cicatrices au͂t quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitate͂,ſed eru͂t indicia maximæ virtutis, qua Chriſtus p paſſione͂ & infirmitate͂ de hoſtibus triu͂phauit. Etiam exprobratiſſimam morte͂ o͂ndet,no͂ ſenſibiliter eam oculis ingerens ac ſi tunc eam pateret͂,ſed ex his quæ apparebu͂t.ſ.indicijs præteritæ paſſionis,homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

AD TERTIVM dicendu͂ ꝙ corpus glorioſu͂ habet in poteſtate ſua vt ſe demonſtret vel no͂ demo͂ſtret oculo non glorioſo, vt patet ex his quæ dicta ſunt,* & io͂ in forma glorioſa Xp̃s ab omnibus poterit videri. *q.1 præt. a. ad 3.*

Ad Quartum dicendu͂, ꝙ ſicut amici gloria eſt delectabilis,ita gloria & poteſtas eius q odio habetur, maximè contriſtat: & ideo ſicut viſio gloriæ humanitatis Chriſti erit iuſtis in præmiu͂,ita inimicis Chriſti erit in ſupliciu͂:vnde Iſa.26.Videant & confunda͂tur zela͂tes populi,& ignis(id eſt inuidia)hoſtes tuos deuoret.

AD QVINTVM dicendu͂,ꝙ forma accipitur ibi pro natura humana,in qua iudicatus eſt,& e͂t iudicabit:no͂ au͂t pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in iudicante,ſ.infirma,quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III. 390

Vtrum diuinitas à malis ſine gaudio videri poſſit.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr ꝙ diuinitas à malis ſine gaudio videri poſſit.Conſtat.n.ꝙ impij manifeſtiſſimè cognoſcent Chriſtu͂ eſſe deu͂: ergo diuinitatem eius videbunt, & tñ de viſione Chriſti non gaudebunt:ergo ſine gaudio videri poterit.

¶2 Præterea,Voluntas impioru͂ peruerſa no͂ magis aduerſatur humanitati Chriſti,q̃ eius diuinitati:ſed i͂ hoc ꝙ videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pęnam, vt dictum *eſt:ergo multò fortius ſi diuinitate͂ eius viderent,magis contriſtarentur,quàm gauderent. *Ar. præce. in reſp. ad 4.*

¶3 Præterea,Ea q̃ ſunt in affectu, non de neceſsitate ſequuntur ad ea q̃ ſunt de intellectu.Vnde Aug. * dicit Præcedit intellectus,& ſequitur tardus aut nullus affectus:ſed viſio ad intellectu͂ p̄tinet,gaudium au͂t ad affectum:ergo poterit eſſe diuinitatis viſio ſine gaudio. *Concione 8 in pſal. 118. non procul a ſine, tom. 8.*

¶4 Præterea, Omne quod recipitur in aliquo,recipit͂ in eo per modum recipientis & non per modu͂ recepti: ſed omne ꝙ videtur,quoda͂modo in vidente recipitur:

attingere non poterit: & ideo vt ei etiam ſolatium congruens de viſione diuinitatis prabeat, inſpiciet diuinitatem ī ſuis effectibus corporalibus, ī quibus manifeſta indicia diuinæ maieſtatis apparebunt, & præcipue, ī carne Chriſti: & poſt hoc, in corporibus beatorū: & deinde in oībus aliis corporibus. Et iō oportebit vt ēt alia corpora maiorē influentiā a diuina bonitate ſuſcipiant, q̄ nunc: non tñ ſpeciem variantem, ſed addentē cuiſdā gloriæ pfectionē: & hæc erit mundi innouatio: vnde ſimul mundus innouabitur & homo glorificabitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Salomon ibi loquitur de curſu naturali: qđ patet ex hoc, quod ſubditur, Nihil ſub Sole nouū: cum enim Sol circulariter moueatur, oportet ea q̄ Solis virtuti ſubſunt, circulationē aliquam habere, q conſiſtit in hoc, ꝙ illa quæ priora fuerunt, iterum redeant ſpecie eadem, numero diuerſa vt dicitur in fine libri de Generatione: * ea vero quæ ad ſtatum gloriæ pertinent, Soli non ſubſunt.

lib. 2. com. ult. tom. 5.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ illa rō procedit de alteratione naturali, quæ habet ages naturale quod ex neceſſitate naturæ agit. Non enim pōt tale agens variam diſpoſitionem inducere niſi ipſum alio & alio modo ſe habeat: ſed ea q̄ diuinitus fiunt, procedunt ex libertate voluntatis: vñ ſine aliqua immutatiōne Dei volentis, pōt nunc hæc, nunc illa diſpoſitio ab ipſo in vniuerſo exiſtere: & ſic iſta innouatio nō reducetur in aliqđ principiū motū, ſed in principiū immobile, ſ. Deum.

al. propter hoc.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ * pro tanto dr̄ Deꝰ die ſeptimo a nouis creaturis cōdendis ceſſaſſe, quia nihil poſtea factum eſt, quod prius non pceſſerit in aliqua ſimilitudine ſm genus vel ſpeciem, vel ad minus ſicut in principio ſeminali, vel etiam ſicut in potentia obedientiali. Dico ergo, ꝙ nouitas mundi futura præceſſit in operibus ſex dierum, in quadam remota ſimilitudine, ſ. in gloria & in gratia angelorū, præceſſit ēt in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ eſt indita ad talē nouitatem ſuſcipiendam, a Deo agente.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ illa diſpoſitio nouitatis nō erit naturalis nec cōtra naturā, ſed erit ſupra naturā, ſicut gratia & gloria ſunt ſupra aīæ naturam: & erit a perpetuo agente, qđ eam perpetuo conſeruabit.

AD QVINTVM dicendu, ꝙ quamuis corpora inſenſibilia non meruerint illam gloriā, propriè loquēdo: homo tñ meruit, vt illa gloria toti vniuerſo conferretur, inquantum hoc cedit in augmentū gloriæ hoīs: ſicut aliquis homo meretur, vt ornatioribus veſtibus induatur, quem tñ ornatū ipſa veſtis nullo modo meret.

ARTICVLVS II.

Vtrum motus corporum cæleſtium ceſſabit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ motus corporum cęleſtiū in illa mundi innouatione non ceſſabit. Quia Geneſ. 8 dicitur, Cunctis diebus terræ frigus & æſtus, æſtas & hyems, nox & dies non requieſcent: ſed nox & dies, & æſtas & hyems efficiūtur per motū Solis: ergo nunquā motus Solis ceſſabit.

¶2 Præterea, Hier. 31. dr̄, Hæc dicit Dñs q dat Solē in lumine diei, ordinem Lunæ & ſtellarum in lumine noctis, qui turbat mare & ſonant fluctus eius: Si defecerint leges iſtæ coram me, tunc & ſemen Iſrael deficiet, vt non ſit gens corā me cunctis diebus. Sed tñ Iſrael nunquā deficiet, ſed in ppetuū permanebit: ergo leges diei & noctis, & fluctuū maris, quæ ex motu cęli cauſantur, in perpetuum erunt: ergo motus cęli nunquā ceſſabit.

¶3 Præterea, Subſtantia corporū cęleſtiū ſp erit: ſed fruſtra eſt ponere aliquid, niſi ponat illud pp qđ eſt factū: corpora aūt cęleſtia ad hoc ſunt facta, vt diuidāt diē ac noctem, & ſint in ſignia & tpa & dies & annos: Gene. 1. ꝙ non pñt facere niſi p motum: ergo motus eorum ſemper manebit, alias fruſtra illa corpora remanerent.

lib. 2. com. 66. & 62.

¶4 Præterea, in illa mūdi innouatione totus mūdꝰ meliorabit: ergo nulli corpori remanēti auferet id qđ eſt de ſui pfectione. Sed motus eſt de pfectione corporis cæleſtis, qa, vt dr̄ in ſcđo de cælo & mūdo, * illa corpora participāt diuinā bonitatē p motū: ergo motꝰ cęli nō ceſſabit.

li. 2. com. 5 & 4. te. 2.

¶5 Præterea, Sol ſucceſſiuè illuminat diuerſas partes mundi, ſcđm qđ circulariter mouetur: ſi ergo motus circularis cæli ceſſet, ſequitur ꝙ in aliqua ſuperficie terræ erit perpetua obſcuritas, qđ non conuenit illi nouitati.

¶6 Præterea, ſi motus ceſſaret, hoc nō eſſet niſi inquātū motus aliquā imperfectionē in cælo ponit, vtpote laſſitudinis, vel laboris, quod non poteſt eſſe, cum motus ille ſit naturalis, & cæleſtia corpora ſint impoſſibilia, vñ in ſuo motu non fatigantur, vt dr̄ in ſecundo † cæli & mundi: ergo motus cæli nunquam ceſſabit.

¶7 Præterea, Fruſtra eſt potētia, q̄ nō reducit ad actū: ſed in quocunq; ſitu ponat corpus cæli, eſt in potentia ad aliū ſitū: ergo niſi reduceret ad actū, potētia illa fruſtra remaneret, & ſp eſſet imperfecta. Sed nō pōt reduci in actū, niſi p motū localem: ergo ſemper mouebitur.

¶8 Præterea, illud qđ ſe hęt indifferēter ad plura, aut vtrunq; attribuet ei, aut nullū: ſed Sol idifferēter ſe hēt ad hoc ꝙ ſit in Oriēte, vel Occidēte, alias motus eius nō eſſet vniformis p totū, qa ad locū vbi naturalius eēt, velocius moueretur: ergo vel neuter ſitus attribuet Soli, vel vterq;. Sed nec vterq; nec neuter pōt ei attribui niſi ſucceſſiuè per totum: oportet enim ſi quieſcit, ꝙ in aliquo ſitu quieſcat ergo corpus Solis in perpetuum mouebitur, & eadem ratione omnia alia corpora cæleſtia.

¶9 Præterea, Motus cæli eſt cauſa tpis: ſi ergo motus cæli deficiat oportet tēpus deficere: quod ſi deficeret, deficeret in inſtanti: definitio autem inſtantis eſt in octauo Phyſic. * ꝙ eſt initium futuri & finis præteriti, & ſic poſt vltimum inſtās temporis eſſet tempus quod eſt impoſſibile. Ergo motus cæli nunquam ceſſabit.

lib. 8. com. 11. tom. 2.

¶10 Præterea, Gloria non tollit naturam, ſed motus cæli eſt naturalis ei: ergo per gloriam ei non tollitur.

¶11 SED CONTRA eſt, qđ dicit Apocalypſis decimo, ꝙ angelus qui apparuit, iurauit per Viuentem in ſecula, ꝙ tempus amplius non erit, ſ. poſtquam ſeptimus angelus tuba cecinerit, qua canente, mortui reſurgent: vt dicitur 1. Cor. 15. ſed ſi non eſt tempus, non eſt motus cæli ergo motus cęli ceſſabit.

¶12 Præterea, Iſa. 70 Nō occidet vltrà Sol tuus, & Luna tua non minuetur: ſed occaſio Solis & diminutio Lunæ ex motu cęli cauſatur: ergo motus cęli nūq; ceſſabit.

¶13 Præterea, Vt probatur in ſcđo de Generatione, * motus cęli eſt propter continuam generationē in iſtis inferioribus: ſed generatio ceſſabit completo numero electorum, ergo motus cęli ceſſabit.

li 2. com. 56. tom. 2.

¶14 Præterea, Oīs motus eſt propter aliquē finem, vt dicit in ſecund. Met. * ſed omnis motus, qui eſt propter finē, habito fine, quieſcet: ergo vel motus cęli nunquā cōſequetur finē ſuū, & ſic eſſet fruſtra, vel aliquñ quieſcet.

li. 2. cō. 8. tom 5.

¶15 Præterea, Quies eſt nobilior, q̄ motus. qa ſm hoc qđ res ſunt immobiles, Deo magis aſſimilant, in quo eſt ſumma immobilitas: ſed corporū inferiorū motus terminat naturaliter ad qetē: ergo cū corpora cæleſtia ſint multo nobiliora, eorū motꝰ ſimiliter ad qetē terminabit.

RESPONDEO dicendū, ꝙ circa iſtā q̄ōnem eſt triplex poſitio. Prima eſt Philoſophorū, q dicūt, ꝙ motꝰ cæli ſp durabit: ſed hoc nō eſt cōſonū fidei noſtræ, q̄ ponit certū numerū electorū pfinitū a Deo, & ſic oportet, ꝙ gnatio hominū non in ppetuū duret, & eadem rōne nec alia q̄ ad gnationē hoīs ordinanꝫ, ſicut eſt motus cæli, & variationes elementorū. Alij vero dicūt, ꝙ motus cæli ceſſabit ſcđm naturā: ſed hoc ēt eſt falſū. Quia oē corpus qđ naturaliter quieſcit & naturaliter mouet, habet locū, in quo naturaliter quieſcit, ad quē mouetur naturaliter, & a quo nō recedit niſi p violentiā: nullus aūt talis locus pōt aſſignari corpori cæleſti, qa non eſt magis naturalis Soli acceſſus ad punctū Oriētis quam receſſus ab eo. vnde vel motus eius nō eēt naturalis totaliter, vel motꝰ eius nō terminat naturaliter ad quietē.

Vnde dicendũ eſt ſm alios, ꝙ motus cœli ceſſabit ĩ illa mundi innouatione, non quidẽ ex aliqua naturali cã, ſed diuina voluntate faciente Corpus n illud, ſicut & alia, in miniſteriũ hominis facta ſunt dupliciter, vt prius dictũ * eſt. Altero aũt horũ miniſteriorũ homo poſt ſtatũ gloriæ non indigebit; ſ. ſecundũ quod corpora ei deſeruiunt ad ſuſtentationem corporalis vitæ: hoc aũt modo ſeruit ei corpus cęleſte per motũ, in quantum per motũ cœli multiplicatur genus humanũ, & generantur plantæ & aĩalia, q̃ vſui hoĩum ſunt neceſſaria, & ẽt temperies in aere efficitur cõſeruans ſanitatẽ: vnde homine glorificato, motus cęli ceſſabit.

Ar. praec. corp.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ verba illa intelliguntur de terra, ſm ſtatũ iſtum, in quo põt eſſe gñationis principiũ, & corruptiõis plantarũ, qđ patet ex hoc qđ ibi dicitur, Cunctis diebus terræ ſemẽtis & meſſis: & hoc ſimpliciter concedendũ eſt, quòd quandiu terra erit ſemẽtibus & meſſib9 apta, motus cęli nõ ceſſabit.

¶Et ſimiliter dicendũ AD SECVNDVM, ꝙ Dñs loquitur ibi de duratione ſeminis Iſrael, ſm pſentẽ ſtatũ: quod patet ex hoc qđ dicit, Et ſemen Iſrael deficiet vt non ſit gens corã me cunctis diebus. Viciſſitudo.n. dierũ poſt iſtũ ſtatũ non erit. & ideo etiam leges, de quibus fecerat mentionẽ, poſt iſtum ſtatum nõ erunt.

AD TERTIVM dicendũ, quod finis, qui ibi * aſſignatur corporibus cęleſtibus, eſt finis ꝓximus, qa eſt ꝓprius eorũ actus: ſed iſte actus ulterius ordinatur ad aliũ finẽ, ſ. ad miniſterium humanum, vt patet per id quod habetur Deuter. 4. Ne fortè oculis eleuatis ad cœlum, videas Solẽ & Lunam, & oĩa aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, quæ creauit dñs Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt. & ideo magis dẽt iudiciũ ſumi de corporibus cœleſtibus ſm miniſteriũ hominum, quàm ſecundum finem in Geneſi aſſignatũ, corpora aũt cœleſtia, per modũ aliũ in miniſteriũ hominis glorificati cedẽt, ſicut prius dictũ * eſt & iõ non ſequitur, ꝙ fruſtra remaneant.

AD QVARTVM dicendũ. ꝙ motus non eſt de perfectione corporis cœleſtis, niſi inquantũ p hoc ẽ cã gñationis aut corruptionis in iſtis inferioribus, & ſcđm hoc ẽt motus ille facit corpus cæleſte participare diuinã bonitatẽ, per quandã ſimilitudinẽ cauſalitatis, non aũt motus eſt de perfectione ſubſtantiæ cæli, q̃ remanebit. & iõ non ſequitur, quod motu ceſſante, aliquid de perfectione cæli tollatur, ſm quod remanebit.

Q. 74 art. 4. corp. & ibi. art. 7. corp et ar. hoc & praced. huius quaſt.

Ad Quintum dicendũ, ꝙ omnia corpora elementorum habebũt in ſeipſis quandam gloriæ claritatẽ vnde quamuis aliqua ſuperficies terræ non illuminetur à ſole nullo tamen modo remanebit ibi obſcuritas.

Ad Sextũ dicendũ, ꝙ Rom. 8. ſuper illud, Omnis creatura ingemiſcit, &c. dicit Gl. Amb * expreſſe, ꝙ oĩa elementa cũ labore explent ſua officia, ſicut Sol & Luna, nõ ſine labore ſtatuta ſibi implent ſpatia; qđ ẽ cã noſtri, vnde quieſcẽt nobis aſsũptis, labor aũt ille (vt credo) nõ ſignificat aliq̃ fatigationẽ vel * paſſionẽ illis corporibus accidẽtẽ ex motu, cñ mot9 ille ſit naturalis, nihil habẽs de violẽtia vt probatur in 1. de cæl. & mun. * ſed labor ibi intelligitur defectus ab eo, ad qđ aliqd tẽdit vnde qa motus ille ordinatus eſt ex diuina prouidentia ad cõplendũ numerũ electorũ, illo non cõpleto, nõdũ aſſequitur illud ad qđ ordinatus eſt, & iõ ſimilitudinariè dicitur * labor, ſicut hõ qui non hẽt quod intendit: & hic ẽt defectus à cælo tolletur, impleto numero electorum Vel ẽt poteſt referri ad deſideriũ futuræ innouationis, quam ex diuina diſpoſitione expectat.

Amb. ſup illũ locum penul 10. 5.

A pœnã.

**li. 1 com. 9. & ſepa. tem 1.*

A à laborare.

Ad Septimum dicendum, quod corpori cœleſti nõ ineſt aliqua potentia, quæ perficiatur per locum, vel q̃ facta ſit propter hunc finẽ, qui eſt eſſe in tali loco: ſed hoc modo ſe habet potentia ad vbi in corpore cœleſti, ſicut ſe habet potentia artificis ad hoc, ꝙ faciat diuerſas domos vnius modi, quarum ſi vnã faciat. non dicimus fruſtra potẽtiam habere. Et ſimiliter in quocũque ſitu ponatur corpus cæleſte potentia quæ eſt in ipſo ad vbi, non remanebit imcompleta, nec fruſtra.

AD OCTAVVM dicendũ, ꝙ quãuis corpus cæleſte ſcđm ſuam naturam æqualiter ſe habeat ad omnem ſitũ q eſt ei poſſibilis, tñ ſi cõparetur ad ea q̃ ſunt extra ipſũ, non æqualiter ſe hẽt ad oẽs ſitus, ſed ſcđm vnum ſitum nobilius diſponitur reſpectu quorundam, q̃ ſcđm aliũ, ſicut quo ad nos nobilius diſponitur Sol in die, q̃ in nocte: & iõ probabile eſt, cum tota innouatio mundi ad hominem ordinetur, ꝙ cælum in illa nouitate habeat nobiliſſimũ ſitũ qui eſt poſſibilis in reſpectu ad habitationem noſtrã. Vel ſm quoſdã cælũ quieſcet in illo ſitu in quo factũ fuit. aliàs aliqua reuolutio cæli maneret incompleta Sed iſta ratio non videtur conueniens: quia cum aliqua reuolutio ſit in cælo quæ non finitur niſi ĩ triginta ſex milibus annorum, ſequeretur, ꝙ mundus deberet tam diu durare, quod non videtur probabile.

¶Et præterea ſm hoc poſſet ſciri qñ mundus finiri deberet, probabiliter.n. colligitur ab Aſtrologis, in quo ſitu corpora cæleſtia ſunt facta, cõſiderato numero annorũ q cõputantur ab initio mũdi, & eodẽ mõ poſſet ſciri certus annorũ numerus, in quo ad diſpoſitionẽ ſimilẽ reuerteretur: tps autem finis mundi ponitur eſſe ignotũ. *

Mat. 24. et alijs locis.

AD NONVM dicẽdũ, ꝙ tps qñq; deficiet motu cæli deficiẽte: nec illud nũc vltimũ erit principiũ futuri· dicta.n. definitio nõ datur de nũc, niſi ſcđm qđ eſt cõtinuãs partes tpis, non ſcđm qđ eſt terminans totum tempus.

AD DECIMVM dicendũ, ꝙ motus cæli non dr naturalis, quaſi ſit pars naturæ, eo mõ quo principia naturæ naturalia dñr, nec iterum ꝙ habeat principium actiuum in natura corporis: ſed receptiuum tñ. Principiũ aũt actiuum eius eſt ſubſtantia ſpiritualis, vt dicit Cõment. in princip Cæl. & mun. Et ideo non eſt inconueniens, ſi per nouitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato, natura corporis cæleſtis variabitur.

li. 1 de cœlo & mundo, tex. 1. com. 5.

¶Alias rõnes cõcedim9, ſ. tres primas, q̃ ſunt ad oppoſitũ, qa debito mõ cõcludũt. Sed qa aliæ duæ vñr cõcludere, ꝙ mot9 cæli naturaliter ceſſet, iõ ad eas rñdẽdũ ẽ.

AD PRIMAM ergo earum dicendum, ꝙ motus ceſſat habito eo, propter qđ eſt, ſi illud ſequatur motũ & cõcomitetur ipſum. Illud aũt pp qđ eſt motus cœleſtis ſm Philoſophos cõcomitatur motũ, ſ. imitatio diuinę bonitatis in cauſalitate, quã habet ſuper inferiora; & ideo non oportet, quòd naturaliter motus ille ceſſet.

AD SECVNDAM dicendum, ꝙ quamuis immobilitas ſit ſimpliciter nobilior, q̃ motus: tñ motus in eo, ꝙ põt conſequi aliquã pfectã participationẽ diuinæ bonitatis, eſt nobilior, q̃ quies in illo, ꝙ nullo modo p motũ poſſet illã pfectionẽ cõſequi: & hac rõne, terra q̃ eſt in ĩmũ elemẽtorũ, eſt ſine motu, quãuis ipſe Deus, q eſt nobiliſſimus rerũ, ſine motu ſit, à quo corpora nobiliora mouentur: & inde eſt ẽt ꝙ motus corporũ ſuperiorũ poſſent poni ſm viam naturæ perpetuari, & nunquã ad quietem terminari, quãuis motus inferiorum corporum, ad quietem terminentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum in corporibus cæleſtibus claritas augebitur in illa innouatione.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videtur. quòd in corporibus cęleſtibus claritas non augebitur 395
in illa innouatione. Innouatio.n. in corporib9 inferioribus erit p ignẽ purgãtẽ: ſed ignis purgãs nõ ptinget ad corpora cæleſtia: ergo corpora cæleſtia non innouabuntur per maioris claritatis ſuſceptionem.

¶2 Præterea, Sicut corpora cæleſtia p motũ ſunt cauſa generationis in iſtis inferiorib9, ita & p lucẽ: ſed ceſſante generatione, ceſſabit mot9, vt dictũ * ẽ: ergo ſimiliter ceſſabit lux cęleſtiũ corporũ magis, q̃ augeatur.

Art. praeced huius queſtion.

¶3 Præterea, Si innouato homine corpora cęleſtia innouentur; oportet quòd eo deteriorato, fuerint ẽt ea deteriorata: ſed hoc non videtur probabile, cũ illa corpora ſint

pora ſint inuariabilia quantum ad eorum ſubſtantiã: ergo nec innouato homine, innouabuntur.

¶4 Præterea, Si tunc deteriorata fuerunt, oportet ꝙ tm̃ deteriorata fuerint, quantũ dicũtur eſſe melioranda in hominis innouatione: ſed dr̃ Iſa. 30. ꝙ erit lux Lunæ ſicut lux Solis: ergo & in primo ſtatu ante peccatũ Luna lucebat quãtũ nunc lucet Sol: ergo quandocunque Luna erat ſuꝑ terrã, faciebat diẽ ſicut nũc Sol. Qđ manifeſtè apparet eſſe falſum ꝑ id qđ dr̃ Gen. 1. ꝙ Luna facta eſt vt præeſſet nocti. Ergo hoĩe peccante, non ſunt cæleſtia corpora diminuta ĩ lumine, & ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

¶5 Præterea, Claritas corporũ cæleſtiũ ordinatᷣ ad uſum hoĩs, ſicut & aliæ creaturæ: ſed poſt reſurrectionẽ claritas Solis non cedet in hoĩs vſum. Dr̃. n. Iſa. 60. Nõ erit tibi amplius Sol ad lucẽdũ ꝑ diẽ, nec ſplendor Lunæ illuminabit te; & Apoc. 21. Ciuitas illa nõ eget Sole neq; Luna, vt luceãt in ea: ergo eorũ claritas ñ augebitᷣ.

¶6 Præterea, Non eſſet ſapiens artifex, qui maxima inſtrumenta faceret ad aliquod modicum artificiũ cõſtruendum: ſed homo eſt quoddã minimum, comparatione cæleſtium corporũ, q̃ ſua ingenti magnitudine, quaſi incomparabiliter hominis quantitatẽ excedũt; imò etiã totius terræ quantitas ſe habet ad cælum, vt pũctus ad ſphærã, ſicut Aſtrologi dicunt: cũ ergo Deus ſit ſapientiſſimus, non videtur ꝙ finis creationis cæli ſit homo, & ita non videtur, ꝙ eo peccante, cælum deterioratum ſit, nec eo glorificato, melioretur.

SED CONTRA eſt, qđ dicitur Iſa. 30. erit lux Lunæ ſicut Solis lux, & lux Solis ſeptempliciter.

¶ Præterea, Totus mundus innouabitur in melius: ſed cœlũ eſt nobilior pars mũdi corporalis: ergo in melius mutabitur. Sed hoc non põt eſſe niſi maiori claritate reſplendeat: ergo creſcet eius claritas.

¶ Præterea, Omnis creatura, quæ ingemiſcit & parturit, expectat reuelationẽ gloriæ filiorũ Dei, vt dicitur Rom. 8. Sed corpora cæleſtia ſunt huiuſmodi, vt ibidẽ

Glo. Amb. in illum locũ to. 5. dicit Gloſſ.* expectant gloriã Sanctorum: ſed non expectarent niſi ex hoc eis aliquid accreſcere: ergo claritas eis per hoc accreſcet, qua præcipuè decorantur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt etiã mundo innouato manifeſtis indicijs, quaſi ſenſibiliter Deus ab hoĩe videatᷣ. Creatura aũt præcipuè in Dei cognitionẽ ducit ſua ſpecie & decore, quæ manifeſtat ſapientiam facientis & gubernantis. Vnde dr̃ Sapien. 13. A magnitudine ſpeciei cognoſcibiliter poterit Creator horum videri. Pulchritudo aũt cæleſtiũ corporũ præcipuè conſiſtit in luce: vnde Eccleſ. 43. dr̃, Species cœli gloria ſtellarum mundũ illuminãs in excelſis Dominus. Et ideo præcipuè quãtum ad claritatem corpora cæleſtia meliorabuntur:

Al. illuminationis quantitas aũt & modus* meliorationis illi ſoli cognita eſt, qui erit meliorationis auctor.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ignis purgãs non cauſabit innouationis formam, ſed diſponet tantum ad eam, purgando à fœditate peccati, & ab impuritate cõmixtionis, quæ in corporibus cæleſtibus non inuenitur: & ideo quamuis corpora cæleſtia per ignẽ nõ ſint purganda, ſunt tamen diuinitus innouanda.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ motus non importat aliquã perfectionẽ in eo, quòd mouetur, ſecundum quod in ſe conſideratur, cũ ſit actus imperfecti, quãuis poſſit pertinere ad perfectionẽ corporis inquãtum eſt cauſa alicuius: ſed lux pertinet ad ꝑfectionẽ corporis lucentis ẽt in ſubſtantia ſua cõſiderati: & ideo poſtquam corpus cæleſte deſinet eſſe cauſa generationis, non remanebit motus, ſed remanebit claritas eius.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſuper illud

Glo. interlinearis. Iſa. 30. erit lux Lunæ ſicut lux Solis dicit Gloſſa, Oĩa ꝑꝑ hominem facta, ſunt in eius lapſu peiorata, & Sol & Luna ſuo lumine minorata: quæ quidem minoratio a quibuſdã intelligitur ſm realem minorationẽ luminis. Nec obſtat, quòd corpora cęleſtia ſm naturã ſunt inuariabilia, quia illa variatio facta eſt à diuina virtute. Alij vero probabilius intelligunt, minorationẽ illã eſſe dicentes non ſm realem luminis defectũ, ſed quò ad vſum hominis, qui non tm̃ beneficium ex lumine corporum cæleſtium poſt peccatum conſequutus eſt, quantum ante fuiſſet: per quẽ ẽt modum dicitur Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi: quæ tñ etiã antè, ſpinas & tribulos germinaſſet, ſed non in hoĩs pœnã. Nec tamẽ ſequitur, ꝙ lux cęleſtium corporum ꝑ eſſentiã minorata non eſt hoĩe peccante, quòd realiter non ſit augenda in eius glorificatione: quia peccatũ hoĩs non immutauit ſtatũ vniuerſi, cũ ẽt homo prius ſicut & poſt, animalem vitam habuerit, quæ motu & generatione corporalis creaturæ indiget: ſed glorificatio hoĩs ſtatũ totius corporalis creaturę immutabit, vt dictũ* eſt, & ideo nõ eſt ſimile. *Q. 74. art. 7. corp.*

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ minoratio illa, vt probabilius æſtimatur, non fuit ſm ſubſtãtiam, ſed ſm effectum. Vnde non ſequitur, ꝙ Luna exiſtens ſuper terram, diem feciſſet, ſed quod tantùm cõmodum ex lumine Lunæ homo tunc habuiſſet, ſicut nũc habet ex lumine Solis. Sed poſt reſurrectionẽ, quãdo lux Lunæ augebitur ſecundũ rei veritatem, nõ erit alicubi nox ſuꝑ terram, ſed ſolum in centro terræ, vbi erit Infernus: quia tunc, vt dicitur, Luna lucebit quantũ lucet nũc Sol: Sol aũt, in ſeptuplũ plus, quàm modò luceat, corpora autẽ beatorum, ſepties magis Sole: quamuis hoc non ſit aliqua auctoritate vel ratione probatum.

AD QVINTVM dicendũ, quòd aliquid põt cedere in vſum hominis dupliciter. Vno modo, ꝑꝑ neceſſitatẽ; & ſic nulla creatura cedet in vſum hoĩs, quia ex Deo plenam ſufficientiam habebit: & hoc ſignificatur Apoc. 21. in auctoritate inducta, q̃ dicit, ꝙ ciuitas illa non eget Sole neq; Luna. Alius vſus eſt ad maiorẽ ꝑfectionẽ; & ſic homo alijs creaturis vtetur, nõ tñ quaſi neceſſarijs ad perueniendũ in finẽ, ſicut nũc eis vtitur.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ratio illa eſt Rabbi Moyſi, qui omnino improbare nititur, mundũ ꝑꝑ hominem eſſe factum. Vnde & hoc quod in veteri Teſtamento de innouatione mũdi legitur, ſicut patet in auctoritatibus Iſaiæ inductis, dicit eſſe metaphoricè dictũ, vt ſicut alicui dicitur obtenebrari Sol, quando in magnam triſtitiã incidit, vt neſciat quid faciat (qui ẽt modus loquẽdi conſuetus eſt in Scriptura) ita ẽt econuerſo dr̃ ei Sol magis lucere & totus mundus innouari, qñ ex ſtatu triſtitiæ in maximam exultationẽ conuertitur. Sed hoc diſſonat ab auctoritatibus & expoſitionibus Sanctorum. Vnde rationi illi inductæ hoc modo reſpondendũ eſt, ꝙ quãuis corpora cœleſtia maximè excedãt corpus humanũ, tñ multò plus excedit aĩa rõnalis corpora cœleſtia, q̃ ipſa excedant corpus humanum. Vnde nõ eſt inconueniẽs ſi corpora cœleſtia ꝑꝑ hominẽ facta eſſe dicantur, non tñ ſicut ꝑꝑ principalem finẽ, quia principalis finis omnium eſt Deus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrũ elemẽta innouabuntur ꝑ receptionẽ alicuius claritatis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ elementa non innouabuntur ꝑ receptionẽ alicuius claritatis. Sicut enim lux eſt qualitas corporis cœleſtis ꝓpria, ita calidũ, & frigidũ, & humidũ, & ſiccũ, ſunt ꝓpriæ qualitates elemẽtorũ: ergo ſicut cęlũ innouatᷣ ꝑ augmẽtũ claritatis, ita debẽt innouari elementa ꝑ augmentum qualitatũ actiuarũ & paſſiuarũ.

¶2 Præterea, Rarũ & denſum ſunt qualitates elemẽtorũ, quas elemẽta in illa innouatione non amittent: ſed raritas & dẽſitas elemẽtorũ reſiſtere videnᷣ claritati cũ corpus clarũ oporteat eſſe condenſatũ: vnde raritas aeris non vr̃, quòd poſſit claritatẽ pati: & ſimiliter ẽt nec dẽſitas terræ, q̃ ꝑſpicuitatẽ tollit: ergo nõ põt eſſe, qđ elementa innouẽtur ꝑ alicuius claritatis additionẽ.

¶ 3 Præterea, Conſtat qđ damnati erunt in terra: ſed ipſi erunt in tenebris nō ſolū interioribus, ſed etiā exterioribus ergo terra nō dotabitur claritate in illa innouatione, & eadem ratione nec alia elementa.

¶ 4 Præterea, multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorē. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorū, q̃ nunc ſit, erit ēt per conſequens maior caliditas: & ſic videtur, quòd tranſmutabūtur à ſuis naturalibus qualitatibus quæ inſunt eis ſecundum certam menſuram, quod eſt abſurdum.

¶ 5 Præterea, Bonum vniuerſi quod conſiſtit in ordine & harmonia partium, dignius eſt quàm aliquod bonū alicuius naturæ ſingularis: ſed ſi vna creatura efficiatur melior, tollitur bonum vniuerſi, quia non remanebit eadē harmonia: ergo ſi corpora elementa, quæ ſecundum gradum ſuæ naturæ quē tenent in vniuerſo, claritatis debent eſſe expertia claritatē accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuerſi, q̃ accreſcet.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apoc 21. Vidi cœlū nouū & terrā nouā: ſed cęlū innouabitur p maiorē claritatē: ergo & terra, & ſimiliter alia elemēta.

¶ Præterea, Corpora inferiora ſunt in vſum hoīs, ſicut & ſuperiora: ſed creatura corporalis renouabit pp miniſteriū, qđ homini exhibuit, vt vr̃ dicere glo.* Ro. 8. ergo ēt elemēta clarificabunt ſicut corpora cęleſtia. *Glo. Amb. in illum locum 10. 2.*

¶ Præterea. Corpus hominis eſt ex elementis cōpoſitum: ergo partes elementorum, quæ ſunt in corpore hominis, glorificato homine, glorificabuntur: ſed eandem conuenit eſſe diſpoſitionem totius, & partis ergo & ipſa elementa conuenit claritate dotari.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut eſt ordo cęleſtiū ſpirituū ad ſpiritus terrenos, ſcilicet humanos; ita ēt eſt ordo cęleſtium corporū ad corpora terreſtria: cū ergo creatura corporalis ſit facta pp ſpiritualē, & p eam regatur, oportet ſimiliter diſponi corporalia, ſicut ſpiritualia diſponuntur. In illa aūt vltima rerū conſummatione ſpiritus inferiores accipient proprietates ſuperiorū ſpirituum; quia homines erunt ſicut angeli in cælo, ſicut dr̃ Matthæi vigeſimoſecūdo; & hoc erit inquantū ad maximā perfectionē puenient, ſm quod humanus ſpiritus cum angelico conuenit. Vnde etiam ſimiliter cum corpora inferiora cū cęleſtibus non communicent, niſi in natura lucis & diaphani. vt dr̃ in ſecundo de Anima:* oportet corpora inferiora, maximè pfici ſm claritatē. Vnde oīa elementa claritate quadā veſtient, nō tñ æqualiter, ſed ſm ſuū modū; terra n. (vt dicitur) erit in ſupficie exteriori peruia, ſicut vitrū; aqua ſicut cryſtallus; aer, vt cęlū, ignis, vt luminaria cęli. **li. 2. comment. 61. tom 2.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc, quòd homo etiam ſenſu, in corporibus quodammodo per manifeſta indicia diuinitatem videat. Inter ſenſus autem noſtros ſpiritualior eſt viſus & ſubtilior: & ideo quantū ad qualitates viſiuas, quarū principiū eſt lux, oportet oīa corpora inferiora maximè meliorari: qualitates aūt elementares ptinent ad tactū q eſt maximè materialis; & earū exceſſus cōtrarietatis magis eſt cōtriſtatiuus q̃ delectatiuus: exceſſus aūt lucis erit delectabilis, cū contrarietatē nō habeat, niſi pp organi debilitatē; quæ tunc non erit. *Ar. 1. huius q. corp.*

AD SECVNDVM dicendū, quòd aer nō erit clarus, ſicut radios proijciens, ſed ſicut diaphanum illuminatum. Terra vero, quamuis ex natura ſua opacitatem habeat, propter defectum lucis; tamen ex diuina virtute in ſui ſuperficie gloria claritatis veſtietur, ſine præiudicio denſitatis ipſius.

AD TERTIVM dicendum, quòd in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem, ſed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ, ſpiritus rōnales hominū & dæmonū; q̃ quāuis rōne culpæ ſint infimi, tñ ex dignitate naturæ ſunt qualibet qualitate corporali ſuperiores. Vel dicendū, ꝙ ēt ſi ſit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia ēt ignis Inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ claritas illa erit in iſtis corporibus, ſicut eſt in corporibus cæleſtibus, in qbus caliditatem non cauſat: quia corpora iſta tunc inalterabilia erunt, cut modo ſunt cæleſtia.

AD QVINTVM dicendum, quòd non tolletur propter meliorationem elementorum, ordo uniuerſi: quia etiam omnes alię partes meliorabuntur, & ſic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS V.

Vtrum planta & animalia remanebunt in illa innouatione. 395

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ plantæ & animalia remanebunt in illa innouatione. Elementis n. non dēt aliquid ſubtrahi qđ ad eorū ornatū ptinet ſed animalibus & plantis elemēta ornari dicunt: ergo nō auferētur in illa innouatione.

¶ 2 Præterea, Sicut elementa homini ſeruierunt, ita ēt aīalia, & plantæ & corpora mineralia: ſed elemēta pp pdictum miniſterium glorificabuntur: ergo ſimiliter & aīalia, & plantæ, & corpora mineralia glorificabuntur.

¶ 3 Præterea, Vniuerſum remanebit imperfectū, ſi aliquid quod eſt de eius perfectione, auferatur: ſed ſpecies animaliū & plantarū & corporum mineraliū ſunt de perfectione vniuerſi: cum ergo non debeat dici, ꝙ mundus in ſua innouatione imperfectus remaneat, videtur, ꝙ oporteat dicere plantas & alia animalia remanere.

¶ 4 Præterea. Aīalia & plantæ habent nobiliorem formam quàm ipſa elementa: ſed mundus in illa finali innouatione in melius immutabit. ergo magis debent remanere aīalia & plātæ, quā elemēta cū ſint nobiliora.

¶ 5 Præterea, Incōueniēs eſt dicere, ꝙ naturalis appetitus fruſtretur: ſed ſm naturalē appetitū aīalia & plantæ appetunt eſſe ppetua, & ſi nō ſm indiuiduum, ſaltē ſm ſpeciē, & ad hoc ordinatur eorū generatio cōtinua, vt in ſecundo de Generatione* dicitur: ergo inconueniens eſt dicere, quòd iſtæ ſpecies aliqñ deficiēt. **li. 2. com. 56. & ſeq. tom. 2.*

SED CONTRA, Si plantæ & animalia remanebunt, aut omnia, aut quædā Si omnia, oportebit etiā animalia bruta quæ prius fuerunt mortua, reſurgere, ſicut & hoīes reſurgēt; qđ dici non pōt, quia cum forma eorū in nihilū cedat non pōt eadē numero reſumi. Si autē non omnia, ſed quædā; cum non ſit maior ratio de vno q̃ de alio, ꝙ in perpetuum maneat, videtur, ꝙ nullum eorū in perpetuū remanebit. Sed quicquid remanebit poſt mundi innouationē, in perpetuum erit, generatione & corruptione ceſſante: ergo plāntę & animalia penitus poſt mundi innouationem non erunt.

¶ Præterea Secundum Philoſophū* in 2. de Generatione, in animalibus & plantis & huiuſmodi corruptibilibus, ſpeciei ppetuitas non conſeruatur, niſi ex continuatione motus cæleſtis: ſed tunc ille ceſſabit: ergo non poterit perpetuitas in illis ſpeciebus conſeruari. **li. 2. com. 56. tom. 2.*

¶ Præterea, Ceſſante fine, ceſſare dēt id qđ eſt ad finē: ſed aīalia & plātæ, facta ſunt ad aīalē vitā hoīs ſuſtentandā, vnde dr̃ Gen 9. Quaſi olera virētia dedi vobis oēm carnē: ſed poſt illā innouationē, aīalis vita in hoīe ñ erit: ergo nec plāntę, nec aīalia remanere debēt.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cum innouatio mundi propter hominē fiat, oportet quod innouationi hominis cōformetur. Homo autē innouatus, de ſtatu corruptionis in incorruptionē tranſibit, & perpetuę quieris; vnde dicitur primæ ad Corin. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatē: & ideo mundus hoc modo innouabit, vt abiecta omni corruptione ppetuo maneat inquiete. Vnde ad illā innouationē nihil ordinari poterit, niſi quod habet ordinē ad incorruptionē: huiuſmodi aūt ſunt corpora cæleſtia, elementa, & hoīes. Corpora. n. cæleſtia ſm ſui naturam incorruptibilia ſunt, & ſecundū totum & ſm partes: elementa vero ſunt qdem

dē corruptibilia ſm partes, ſed incorruptibilia ſecundū totum: homines vero corrumpuntur & ſecundū totū, & ſecundum partes: ſed hoc eſt ex parte materiæ, non ex parte formæ, ſ. animæ rationalis, quę poſt corruptionem hominis remanet incorrupta. Aīalia verò bruta, & plantæ, & mineralia, & oīa corpora mixta, corrumpuntur & ſecundum totum & ſcd̄m partem, & hoc, ex parte materiæ, quæ formam amittit; & ex parte formę quæ actu non manet: & ſic nullo modo habent ordinē ad incorruptionem, vnde in illa innouatione nō manebunt, ſed ſola ea quæ dicta* ſunt. *In hoc cor.*

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ huiuſmodi corpora dn̄r eſſe ad ornatū elementorū, inquantū virtutes actiuæ & paſſiuæ generales, q̄ ſunt in elemētis, ad ſpeciales actiones contrahunt, & iō ſunt ad ornatū elementorū in ſtatu actionis & paſſionis. ſed hic ſtatus in elementis nō remanebit. vñ nec aīalia nec plantas remanere oportet.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ nec aīalia, nec plantæ nec aliqua alia corpora in miniſtrando homini aliquid meruerunt, cū libertate arbitrij careant, ſed pro tanto dicuntur quædā corpora remunerari, qa homo meruit, vt illa innouarentur q̄ ad innouationē ordinem habent: plantæ aūt & animalia nō habēt ordinē ad innouationē īcorruptionis;* vnde ex hoc homo nō meruit vt innouarentur, quia nullus pōt alteri mereri, niſi id cuius eſt capax, nec etiam ipſe ſibiipſi. Vnde ēt dato quod animalia bruta mererentur in miniſterio hominis, non tamen eſſent innouanda. *In corp.*

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ ſicut pfectio hominis multipliciter aſſignatur: eſt. n. pfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ. ita ēt perfectio vniuerſi eſt duplex. Vna, ſcd̄m ſtatū huius mutabilitatis; altera, ſcd̄m ſtatū futuræ nouitatis. Plantæ aūt & animalia ſunt de perfectione illius ſcd̄m ſtatū iſtum: non aūt ſcd̄m ſtatū nouitatis, cùm ordinem ad eam non habeant.

AD QVARTVM dicendū ꝙ q̄uis animalia, & plantæ, quantū ad aliqua ſint nobiliora quam ipſa elementa, tamen quātum ad ordinem incorruptionis, elementa ſunt nobiliora, vt ex dictis* patet. *In cor. ar.*

Ad Quintū dicendū, ꝙ naturalis appetitus ad perpetuitatē qui ineſt animalibus & plantis eſt accipiendus ſcd̄m ordinē ad motū cœli, vt tm̄. ſ. in eſſe permaneant quantū motus cœli durabit. Nō n. pōt eſſe appetitus in effectu vt permaneat vltra cām ſuam: & iō ſi ceſſante primi mobilis motu, plantæ & animalia nō remaneant ſcd̄m ſpēm, non ſequitur appetitū naturalē fruſtrari.

QVAESTIO XCII.

De viſione diuinæ eſſentiæ per comparationem ad beatos, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandū eſt de his quæ ſpectant ad beatos poſt iudiciū generale. Et primo de viſione eorū reſpectu diuinæ eſſentiæ in qua eorum beatitudo principaliter conſiſtit. Secundò, de eorum beatitudine & eorum manſionibus. Tertiò, de modo quo ſe erga damnatos habebunt. Quarto, de dotibus ipſorum, q̄ in beatitudine eorum cōtinētur. Quintò, de aureolis, qbus eorum beatitudo perficitur, & decoratur.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum ſancti videbunt deum per eſſentiam.

Secundo, vtrum videbunt eum oculo corporali.

Tertio, vtrū videndo deū, videbunt oīa q̄ deus videt.

ARTICVLVS PRIMVS.

396 *Vtrum intellectus humanus poſſit peruenire ad videndum Deum per eſſentiam.*

Tho. 4. di. 49. q. 2. ar. 1. 2. & 5. Hom. 14. i

AD Primū ſic proceditur. Videtur, ꝙ intellectus humanus non poſſit peruenire ad videndum deū per eſſentiam. Quia Io. i. dicitur. Deū nemo vidit vnq̄ & exponit Chryſ.* quod nec ipſæ cæleſtes eſſentiæ, ipſa dico Cherubin & Seraphin, ipſū vt eſt nunquam videre potuerunt: ſed hoibus non promittitur niſi æqualitas Angelorū; Mat. 22. Erūt ſicut Angeli dei i cœlo ergo nec ſcī i patria deū per eſſentiam videbūt. *Io aliquantulū ab ini tio. tom. 3.*

2 Præterea Dion.* ſic argumentatur in 1. c de diui. nominibus: Cognitio nō ē niſi exiſtētiū: oē aūt exiſtēs finitum eſt, cùm ſit in aliquo gn̄e determinatum; & ſic Deus cum ſit infinitus eſt ſuper omnia exiſtētia: ergo eius non eſt cognitio, ſed eſt ſuper omnem cognitionē. *Ca. 1. de diuinis nominib.*

3 Præterea, Dion.* i 1. de myſtica Theolo. oñdit ꝙ perfectiſsimus modus, quo intellectus noſter deo coniungi pōt, eſt inquantū coniungitur ei, vt ignoto: ſed illud quod eſt viſum per eſſentiam nō eſt ignotū: ergo impoſsibile eſt vt intellectus per eſſentiam deū videat. *Ca. 1. in fine illius*

4 Præterea, Dion. in epiſt. † ad Caiū Monachū dicit, quod ſuppoſitæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat, cooperiunt oī lumini, & abſcōduntur oī cognitioni Et ſi aliquis videns deū, intellexit ꝙ vidit, nō ipſum vidit, ſed aliquid eorum quæ ſunt eius: ergo nullus intellect' creatus poterit Deū per eſſentiam videre. *† in epiſt. 1 ad Caium qua incipit Tenebra.*

5 Præterea, ſicut Dion.* dicit in epiſt. ad Dorotheū. Inuiſibilis quidem eſt deus exiſtens propter excedentem claritatem, ſed claritas eius ſicut excedit intellectum hominis in via, ita excedit intellectū hominis in patria: ergo ſicut inuiſibilis eſt in via, ſic erit inuiſibilis in patria. *In epiſ. 5. qua eſt ad Dorotheū circa princip.*

6 Præterea, Cū intelligibile ſit perfectio intellectus oportet eſſe ꝓportionē inter intelligibile & intellectū ſicut inter viſum & viſibile: ſed nō ē accipere proportionē aliquam inter intellectū noſtrū & eſſentiam diuinam, cum in infinitū diſtent: ergo intellectus noſter non poterit pertingere ad videndā diuinā eſſentiam.

7 Præterea, Plus diſtat Deus ab intellectu noſtro quā intelligibile creatū à ſenſu: ſed ſenſus nullo mō pōt pertingere ad creaturā ſpūalē videndā: ergo nec intellect' noſter poterit pertingere ad videndam diuinā eſſentiā.

8 Præterea, Quandocūque intellectus intelligit aliquid in actu, oportet quod informetur per ſimilitudinē intellecti, quæ eſt principium intellectualis operationis i tale obiectū determinatæ, ſicut calor eſt principiū calefactionis: ſi ergo intellectus noſter Deū intelligat, oportet ꝙ fiat per aliquam ſimilitudinē informantem ipſum intellectum. Hoc aūt non pōt eſſe ipſa diuina eſſentia, quia forma & formati oportet eſſe vnū: diuina autem eſſentia ab intellectu noſtro differt ſcd̄m eſſentiam & eſſe ergo oportet ꝙ forma, qua informatur intellectus noſter in intelligendo Deum, ſit aliqua ſimilitudo impreſſa à Deo in intellectum noſtrum. Sed ſimilitudo illa cū ſit quid creatum, non pōt ducere in Dei cognitionem niſi ſicut effectus in cauſam ergo impoſsibile eſt vt intellectus noſter Deum videat, niſi per effectum ipſius. Sed viſio Dei, quæ eſt per effectum eius nō eſt viſio Dei per eſſentiam: ergo intellectus noſter non poterit Deum per eſſentiam videre.

9 Præterea, Diuina eſſentia magis diſtat ab intellectu noſtro, quàm quicunque angelus vel intelligētia ſed ſicut dicit Auicēna in ſua Metaph. intelligēt eē in nr̄o intellectu, nō eſt eſſentiam intelligentē eſſe in intellectu nr̄o, quia ſic ſcientia quā de intelligentia hēmus, eſſet ſubſtātia, & nō accidens: ſed hoc eſt impreſsionē intelligētiæ eſſe in noſtro intellectu: ergo & Deus nō eſt i intellectu noſtro, vt intelligatū à nobis, niſi inquantū impreſsio eius eſt in intellectu. Sed illa īpreſsio nō pōt ducere in cognitionē diuinæ eſſentiæ, qa cū in infinitū diſtet à diuina eſſentia, degeneraret in aliā ſpeciē multo amplius, quàm ſi ſpecies albi degeneraret i ſpeciē nigri: ergo ſicut ille, in cuius viſu ſpecies albi degenerat in ſpeciē nigri pp indiſpoſitionē organi nō dicitur videre albū: ita nec intellectus noſter, qui ſolū p hmōi impreſſionē Deum intelligit, eum pꝫ eſſentiā poterit videre.

10 Preterea, In rebus ſeparatis à materia idē eſt intelligens & qđ intelligitur, vt patet in 3. de Anima* ſed *l. 3. de ani. com. 15. tom. 2.*

Deus eſt maximè à materia ſeparatus cum ergo intellectus qui eſt creatus non poſsit ad hoc pertingere, vt fiat eſſentia increata, non poterit eſſe ꝙ intellectus noſter Deū per eſſentiam videat.

¶12 Præterea, Oē illud ꝙ videt̃ p̄ eſſentiā, de eo ſcit̃ qd eſt: ſed de Deo intellectus noſter nō pōt ſcire quid ē ſed ſolū quid nō eſt, ſicut Diony. dicit & Dama. ergo intellectus noſter Deū per eſſentiā videre non poterit.

¶13 Præterea, Oē infinitū, inquātū infinitū ē, ignotū eſt: ſed Deus eſt oībus modis infinitus: ergo ē oīno ignotus ergo p̄ eſſentiā ab ītellectu creato videri nō poterit

In epi. 111 et ēt epi. 112. c. 7 et 4. tom. 2.

¶13 Præterea, Aug* dicit ī li. de vidēdo Deo, Deus ē natura inviſibilis, ſed ea q̄ inſūt deo p̄ naturā, nō poſsūt aliter ſe habere, ergo nō pōt eſſe, ꝙ p̄ eſſentiā videatur.

¶14 Præterea, Omne quod alio modo eſt, & alio mō videt̃, non videtur ſm id quod eſt. ſed deus alio mō eſt, & alio modo videbitur à ſanctis in patria, eſt. n. p̄ modum ſuum, ſed videbitur à ſanctis per modū eorū, ergo non videbitur a ſanctis ſecundum illud quod eſt, & ſic non videbitur per eſſentiam.

¶15 Præterea, Illud quod p̄ mediū videtur, nō videt̃ p̄ eſſentiā: ſed Deus in patria videbit̃ per mediū quod eſt lumen gloriæ, vt patet in pſal. 35. In lumine tuo videbimus lumen, ergo non videbitur per eſſentiam.

¶16 Præterea, Deus in patria videbitur facie ad faciē vt dicitur 1. Cor. 13. ſed hoīem quē facie ad faciem, videmus, videmus per ſimilitudinē: ergo Deus in patria videbitur per ſimilitudinē & non per eſſentiam.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1 Cor. 13. videmus nūc p̄ ſpeculū in ænigmate, tūc aūt facie ad faciē: ſed id quod videtur facie ad faciē, videtur p̄ eſſentiā, ergo Deus per eſſentiam videbitur a ſanctis in patria.

¶Præterea. 1. Io. 3. Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, ergo videbimus eū per eſſentiam.

¶Præterea, 1. Cor. 15. ſuper illud, Cū tradiderit regnū Deo & patri dicit Gloſſa,* ſcilicet vbi, in patria, eſſentia patris & filii & Spiritus ſancti videbitur, quod ſolum mundis cordibus dabitur, quod eſt ſumma beatitudo: ergo beati Deum per eſſentiam videbunt.

gloſſ. ordi. ibid.

¶Præterea Io 14. dicitur, Si quis diligit me, diligetur a patre & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſū: ſed illud quod manifeſtatur p̄ eſſentiam videtur, ergo Deus a ſanctis in patria per eſſentiam videbitur.

¶Præterea, Exod. 33. ſuper illud, Non videbit me homo, & viuet, Gregorius † improbat opinionem illorum qui dicebāt, ꝙ in illa regione beatitudinis Deus in claritate ſua conſpici pōt, ſed in natura videri non pōt, quia aliud nō eſt eius claritas, & eius natura. Sed natura eius eſt eſſentia eius Ergo videbitur per eſſentiam ſuam.

li. 18 mor. c. 37. aut in recētioribus editiōn. c. 18. & hom. 14 in Ezec. à med.

¶Præterea, ſanctorum deſiderium non pōt oīno fruſtrari: ſed ſanctorum deſiderium cōe eſt vt deum per eſſentiam videant, vt patet Exod 33. Oſtende mihi gloriam tuam, & in pſal. 79. Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus, & Io. 14. Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis: ergo ſancti deum per eſſentiam videbunt.

RESPONDEO dicendū, ꝙ ſicut ſecundum fidē ponimus, finē vltimū humanæ vitæ eſſe viſionem dei, ita Philoſophi poſuerūt vltimā hominis fęlicitatē eſſe intelligere ſubſtantias a materia ſeparatas ſm eſſe. & iō circa hanc quæſtionem eadē difficultas & diuerſitas inuenitur apud philoſophos & apud Theologos. Quidam .n. Philoſophi poſuerūt, quod intellectus noſter poſſibilis nunquam poteſt ad hoc p̄uenire, vt intelligat ſubſtantias ſeparatas, ſicut Alpharabius in fine ſuæ Ethicę quamuis contrarium dixerit in libro de intellectu, vt Commentator refert in tertio de Anima.* Et ſimiliter quidam Theologi poſuerunt, quod intellectus humanus nunquam poteſt ad hoc peruenire, vt deū per eſſentiam videat. Et vtroſq; ad hoc mouet diſtantia inter intellectū noſtrū & eſſentiā diuinam, & alias ſubſtantias ſeparatas. Cum .n. intellectus in actu ſit quodam modo vnū cum intelligibili in actu, videtur difficile, qūo intellectus creatus aliquo mō fiat eſſentia increata. Vnde Chryſoſtomus † dicit, Qūo creabile videt increabile? Et maior difficultas eſt illis adhuc, qui ponūt intellectū poſſibilē eſſe generabilem & corruptibilē, vt pote virtute a corpore dependentem, non ſolū reſpectu viſionis diuinæ, ſed ēt reſpectu viſionis quarūcūq; ſubſtantiarū ſeparatarū. Sed hæc poſitio ſtare omnino non pōt. Primo, quia repugnat auctoritate ſcripturæ Canonicæ, vt Aug. dicit in li de vidēdo Deo, Secūdo, quia cū intelligere ſit maximè propria operatio hominis, oportet ꝙ ſecundū eam aſsignetur ſibi ſua beatitudo, cū hęc operatio in ipſo perfecta fuerit. Cum aūt perfectio intelligentis, inquantū hmōi, ſit ipſum intelligibile, ſi in perfectiſsima operatione intellectus, homo non perueniat ad videndam eſſentiam diuinam, ſed ad aliquid aliud, oportebit dicere, qḋ aliquid aliud ſit beatificans ipſum hominē, q̄ deus, & cūm vltima perfectio cuiuſlibet ſit in coniunctione ad ſuū principiū, ſequitur, ꝙ aliquid aliud ſit principiū effectiuum hominis, quam deus, ꝙ eſt abſurdū ſecundū nos, & ſimiliter eſt abſurdū apud philoſophos qui ponūt animas noſtras a ſubſtantiis ſeparatis emanare, vt in fine eas poſsimus intelligere. Vñ oportet ponere ſecūdū nos, ꝙ intellectus noſter qñque perueniat ad videndam eſſentiam diuinā. & ſecūdū philoſophos, quod perueniat ad vidēdam eſſentiam ſubſtantiarū ſeparatarū. Qūo aūt hoc poſſit accidere, reſtat inueſtigandū. Quidam .n. poſuerunt, vt Alpharabius & Auempace, ꝙ ex hoc ipſo ꝙ intellectus noſter intelligit quæcunque intelligibilia pertingit ad vidēdam eſſentiam ſubſtantiæ ſeparatæ, & ad hoc oſtēdendum procedunt duobus modis. Quorū primus eſt, ꝙ ſicut natura ſpeciei non diuerſificatur in diuerſis indiuiduis, niſi ſecundū quod coniungitur principiis indiuiduantibus. ita forma intellectiua hominis non diuerſificatur apud me & te, niſi ſecundū quod coniungitur diuerſis formis imaginabilibus, & ideo qñ intellectus ſeparat formam intellectam a formis imaginabilibus, remanet quidditas intellecta, quę eſt vna & eadem apud diuerſos intelligentes, & hmōi eſt quidditas ſubſtantiæ ſeparatæ. Et ideo qñ intellectus noſter ad ſummam abſtractionē quidditatis cuiuſcunq; peruenit, intelligit per hoc quidditatem ſubſtantiæ ſeparatæ, q̄ eſt ei ſimilis Secundus modus eſt, quia intellectus noſter natus eſt abſtrahere quidditatē ab omnibus intelligibilibus habētibus quidditatem. ſi ergo quidditas quam abſtrahit ab hoc ſingulari habente quidditatem, ſi quidditas non habens quidditatem. intelligendo eam, intelligit quidditatē ſubſtantiæ ſeparatæ, q̄ eſt talis diſpoſitionis, eo ꝙ ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt quidditates ſubſiſtentes q̄ nō habent quidditates, quidditas .n. ſimplicis eſt ipſum ſimplex, vt Auic. dicit ſi aūt quidditas abſtracta ab hoc particulari ſenſibili ſit quidditas habens quidditatē ergo quidditatem illam intellectus natus eſt abſtrahere & ita cū nō ſit abire in infinitū, erit deuenire ad quidditatem non habentem quidditatem, per q̄ intelligitur quidditas ſeparata. ſed iſte modus nō videtur eſſe ſufficiens. Primò, quia quidditas ſubſtantiæ materialis. quam intellectus abſtrahit, nō eſt eiuſdem rōnis cū quidditatibus ſubſtantiarū ſeparatarū, & ita per hoc, ꝙ intellectus noſter abſtrahit quidditates rerum materialiū, & cognoſcit eas non ſequitur, ꝙ cognoſcat quidditatem ſeparatæ ſubſtantiæ, & præcipuè diuinā eſſentiam, q̄ maximè eſt alterius rōnis ab omni quidditate creata. Secūdò, quia dato ꝙ eſſet eiuſdem rōnis: tamen cognita quidditate rei cōpoſitæ, non cognoſceretur qd ditas ſubſtantiæ ſeparatæ niſi ſm genus remotiſſimū, quod eſt ſubſtantia. Hæc aūt cognitio eſt imperfecta, niſi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoſcit hominem ſolum, inquantum eſt animal, non cognoſcit eum niſi ſecundū quid, & in potentia, & multo minus cognoſcit eum, ſi nō cognoſcat niſi ſubſtātiæ naturā in ipſo.

li. 3. de anima cōmē. 36

† Hom. 14 in Ioā ali quātuium ab initio, tomo. 3.

ipſo. Vnde ſic cognoſcere Deum vel alias ſubſtantias ſeparatas, non eſt videre eſſentiam diuinam, vel quidditatem ſubſtantiæ ſeparatæ, ſed eſt cognoſcere per effectum & quaſi in ſpeculo.

Et ideo alius modus intelligendi ſubſtãtias ſeparatas ponit ab Auicẽna in ſua Metaphyſ. ſ. ꝙ ſubſtantiæ ſeparatæ intelliguntur à nobis ꝑ imẽſiones ſuarũ qdditatũ, quæ ſunt quædã earũ ſimilitudines nõ abſtractæ ab eis quia ipſæmet ſunt immateriales, ſed impreſſæ ab eis in aĩabus noſtris. Sed hic modus ẽt non videtur nobis ſufficere ad viſionẽ diuinã quã q̃rimus. Conſtat.n. ꝙ omne qđ recipitur in aliquo, eſt in eo ꝑ modũ recipientis: & iõ ſimilitudo diuinæ eſſentię impreſſa in intellectu nr̃o, erit per modũ noſtri intellectus: modus aũt intellectus noſtri deficiẽs eſt à ꝑfecta receptione diuinæ ſimilitudinis: defectus autem diuinæ ſimilitudinis: poteſt tot modis accidere, quot modis diſſimilitudo inuenitur. Vno enim modo eſt deficiẽs ſimilitudo quando participatur forma ſecundum eandẽ rationẽ ſpeciei, ſed non ſm eundẽ ꝑfectionis modũ, ſicut eſt ſimilitudo deficiẽs eius, qui parum hẽt de albedine ad illũ, qui multũ hẽt. Alio mõ adhuc magis deficiens, qñ non peruenit ad eandẽ rationẽ ſpeciei, ſed tñ ad eandẽ rationẽ generis ſicut eſt ſimilitudo inter illũ qui hẽt colorẽ citrinũ, & illũ qui hẽt colorem albũ. Alio modo adhuc eſt magis deficiẽs, qñ ad rationẽ eandẽ generis nõ pertingit, ſed ſolũ ſm analogiam ſiue proportionẽ, ſicut eſt ſimilitudo albedinis ad hominem in eo, ꝙ vtrũq; eſt ens, & hoc modo eſt deficiẽs omnis ſimilitudo, quæ eſt in creatura recepta, reſpectu diuinæ eſſentiæ. Ad hoc aũt ꝙ viſus cognoſcat albedinẽ, oportet ꝙ recipiat in eo ſimilitudo albedinis ſm rationẽ ſuæ ſpeciei, quãuis non ſm eundẽ modum eſſendi: quia habet alterius modi eſſe forma in ſenſu & in re extra aĩam & in intellectu. Si.n. fieret in oculo forma citrini, nõ diceretur oculus videre albedinẽ. Et ſimiliter ad hoc, ꝙ intellectus intelligat aliquam quidditatẽ, oportet ꝙ fiat in eo ſimilitudo eiuſdẽ rationis ſecundum ſpeciẽ, quãuis forte non ſit idem modus eſſendi vtrobiq;: non.n. forma exiſtens in intellectu vel ſenſu eſt principiũ cognitionis ſm modũ eſſendi, quẽ hẽt vtrobiq;, ſed ſecundũ rationẽ, in qua cõmunicat cũ re exteriori. Et ita patet, ꝙ per nullã ſimilitudinẽ receptam in intellectu creato, poteſt Deus intelligi, ita ꝙ eſſentia eius videat immediatè. Vnde etiam quidam ponentes diuinam eſſentiam per hunc modũ videri, dixerunt quòd ipſa eſſentia non videbitur: ſed quidam fulgor quaſi radius ipſius. Vnde nec iſte modus ſufficit ad viſionem diuinam, quam quærimus.

Et ideo accipiendus eſt alius modus, quẽ etiam quidã Philoſophi poſuerũt, ſ. Alexander & Auerroes ĩ 3. de Anima. *lib. 3. cõm. 36. & 5.* Cũ.n. in qualibet cognitione ſit neceſſaria aliqua forma qua res cognoſcatur aut videatur forma illa qua intellectus perficit ad videndas ſubſtantias ſeparatas, non eſt quidditas quã intellectus abſtrahit à rebus cõpoſitis, vt dicebat prima opinio, neq; e aliqua impreſſio relicta à ſubſtãtia ſeparata in intellectu noſtro, vt dicebat ſecunda: ſed eſt ipſa ſubſtantia ſeparata quæ coniungitur intellectui noſtro; vt forma, vt ipſa ſit qđ intelligit & qua intelligitur. Et quicquid ſit de alijs ſubſtantijs ſeparatis: tñ iſtum modũ oportet nos accipere in viſione Dei per eſſentiã, quia quacunq; e alia forma informaret intellectus noſter, nõ poſſet ꝑ eã duci in eſſentiã diuinã: qđ quidẽ non dẽt intelligi, quaſi diuina eſſentia ſit vera forma intellectus noſtri, vel ꝙ ex ea & intellectu noſtro efficiat vnũ ſimplex, ſicut in naturalibus ex forma & materia naturali: ſed q2 ꝓportio eſſentiæ diuinæ ad intellectũ noſtrũ, eſt ſicut ꝓportio formæ ad materiã. Quęcunq; etiam aliqua duo quorũ vnũ eſt altero ꝑfectius, recipiuntur in eodem receptibili, ꝓportio vnius duorũ ad alterũ, ſ. magis perfecti ad minus ꝑfectũ, eſt ſicut ꝓportio formę ad materiã, ſicut lux & color recipiuntur in diaphano quorũ lux ſe hẽt ad colorẽ ſicut forma ad materiã: & ita cũ in aĩa recipiatur lux intellectiua, & ipſa diuina eſſentia inhabitãs licet non per eundẽ modũ: eſſentia diuina ſe habebit ad intellectũ ſicut forma ad materiã. Et ꝙ hoc ſufficiat ad hoc, ꝙ intellectus per diuinã eſſentiã poſſit videre ipſam diuinã eſſentiam, hoc modo poteſt oſtendi. Sicut.n. ex forma naturali, qua aliquid habet eſſe, & materia efficit vnũ ens ſimpliciter, ita ex forma, qua intellectus intelligit, & ipſo intellectu, fit vnũ in intelligendo. In rebus autẽ naturalibus res per ſe ſubſiſtens non poteſt forma eſſe alicuius materiæ, ſi illa res habeat materiã partẽ ſui, quia non põt eſſe, vt materia ſit forma alicuius: ſed ſi illa res per ſe ſubſiſtens ſit forma tñ, nihil ꝓhibet eã effici formã alicuius materiæ, & fieri qđ eſt ipſius cõpoſiti: ſicut patet đ aĩa. In ĩtellectu aũt oportet accipere ipſũ intellectũ ĩ potẽtia quaſi materiã, & ſpeciẽ intelligibilẽ quaſi formã, & intellectus in actu intelligẽs erit, quaſi cõpoſitũ ex vtroq;. Vñ ſi ſit aliqua res ꝑ ſe ſubſiſtens, q̃ non hẽt aliquid in ſe ꝓter id qđ eſt intelligibile in ipſa, talis res poterit eſſe forma qua intelligit intellect9: res aũt q̃libet eſt intelligibilis ſm id qđ habet de actu, non ſm id quod hẽt de potentia: vt patet ĩ 9. Metap.* **li. 9. comment. 10. tom. 3.* & huius ſignũ eſt, ꝙ oportet formã intelligibilem abſtrahere a materia, & ab oĩbus ꝓprietatibus materiæ: & ideo cũ diuina eſſentia ſit actus purus, poterit eſſe forma, qua intellectus intelligit, & hæc erit viſio beatificans: & ideo dicit Magiſter * in 1. di. ſecundi. Sent. **li. 2. Sẽt. di. 1. §. k. ſub initiũ.* quod vnio animæ ad corpus eſt quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ſpiritus vnitur Deo.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ auctoritas illa poteſt tripliciter exponi, vt patet per Auguſtinũ in libro de Videndo Deu *. **Epiſt. 112. ca. 6. & 9. tom. 2.* Vno modo, vt excludat corporalis viſio, qua nemo vidit vel viſurus eſt Deũ in eſſentia ſua. Alio mõ vt excludat intellectualis viſio Dei ꝑ eſſentiã ab his, q in iſta mortali carne viuũt. Alio mõ vt excludat viſio cõprehenſionis ab intellectu creato, & ſic intelligit Chryſoſt. † *†Hom. 14. in Ioã parum ante med. to. 3.* Vñ ſubdit: Notitiã hmõi dicit euãgeliſta certiſſimã conſiderationẽ & cõprehẽſionẽ tantã, quantã habet Pater de Filio. & hic eſt intellectus Euangeliſtæ. Vñ ſubdit, Vnigenitus, qui eſt, &c. per comprehenſionem volens probare filiũ eſſe Deũ.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ ſicut Deus excedit oĩa exiſtentia, q habent eſſe determinatũ, ꝑ eſſentiam ſuã infinitã; ita cognitio ſua qua cognoſcit, eſt ſuper oẽm cognitionẽ: vñ q̃ eſt ꝓportio cognitionis nr̃æ ad eſſentiã noſtrã creatã, ea eſt ꝓportio cognitionis diuinæ ad eſſentiã ſuã infinitã. Ad cognitionẽ aũt duo cõcurrũt, ſ. cognoſcẽs, & quo cognoſcit. Viſio aũt illa qua Deũ per eſſentiã videbimus, eſt eadẽ cum viſione, qua Deus ſe videt ex parte eius quo vĩ: q2 ſicut ipſe ſe videt ꝑ eſſentiã ſuã, ita & nos videbimus eũ. Sed ex parte cognoſcẽtis inuenit diuerſitas q̃ eſt inter intellectũ diuinũ & nr̃um In cognoſcendo autẽ, id quod cognoſcitur, ſequit formã, qua cognoſcimus: q2 per formã lapidis videmus lapidẽ: ſed efficacia in cognoſcendo ſeqtur virtutẽ cognoſcẽtis, ſicut q habet viſum fortiorẽ, acutius videt: & iõ in illa viſione nos idẽ videbimus qđ Deus videt, ſ. eſſentiã ſuã; ſed non ita efficaciter.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ Dionyſ. ibi loquitur de cognitione qua Deũ in via cognoſcimus ꝑ aliquam formã creatam, qua intellectus nr̃ formatur ad Deũ videndũ: ſed ſicut dicit Auguſt. Deus oẽm formã intellectus nr̃i ſubterfugit, quia quamcunque formã intellectus noſter cõcipiat illa forma non ꝑtingit ad rationẽ diuinæ eſſentiæ: & iõ ipſe non põt eſſe peruius intellectui nr̃o, ſed per hoc eũ perfectiſſimè cognoſcimus in ſtatu viæ, ꝙ ſcimus eũ eſſe ſup omne id quod intellectus nr̃ concipere poteſt, & ſic ei coniungimur quaſi ignoto: ſed in patria idipſum per formam, quæ eſt eſſentia ſua, videbimus, & coniungemur ei quaſi noto.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ lux eſt Deus, vt dicitur Io. 1. Lumen aũt eſt impreſſio lucis in aliquo illuminato. & quia eſſentia diuina eſt alterius modi, q̃ omnis ſimilitudo ipſius impreſſa intellectui: iõ dicit, qđ diuinæ tenebræ cooperiunt oĩ lumini: quia ſ. eſſentia diuina, quã tenebras vocat, ꝓp claritatis exceſſum, manet * indeterminata per impreſſionẽ intellectus nr̃i, & ꝑ hoc ſequitur, ꝙ abſcõdatur oĩ cognitioni & ideo quicunque videntium Deum aliqd mẽte cõcipit, hoc non eſt Deus ſed aliquid diuinorũ effectuum.

** nõ demonſtrata.*

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ claritas Dei quamuis excedat omnem formam, qua nunc intellectus noſter informatur, nõ tñ excedit ipſam eſſentiam diuinam, quæ erit quaſi forma intellectus noſtri in patria: & iõ licet nunc ſit inuiſibilis, tamen tunc erit viſibilis.

AD SEXTVM dicendũ, ꝙ quãuis finiti ad infinitum nõ poſſit eſſe ꝓportio: quia exceſſus infiniti ſupra finitũ nõ eſt determinatus. põt tñ eſſe inter ea proportionalitas, q̃ eſt ſimilitudo proportionũ. Sicut. n. finitũ æquat alicui finito, ita infinito infinitum: ad hoc aũt ꝙ aliquid totaliter cognoſcatur, qñq; oportet eſſe proportionẽ inter cognoſcentẽ & cognitũ: qa oportet virtutẽ cognoſcentis coæquari cognoſcibilitati rei cognitæ: æqualitas aũt proportio quædã eſt: ſed qñq; cognoſcibilitas rei excedit virtutẽ cognoſcentis, ſicut cũ nos cognoſcimus Deũ, aut econuerſo, ſicut cũ ipſe cognoſcit creaturas; & tunc non oportet eſſe proportionẽ inter cognoſcentẽ & cognitũ ſed ꝓportionalitatẽ tantũ, vt ſ. ſicut ſe habet cognoſcens ad cognoſcendũ, ita ſe habeat cognoſcibile ad hoc, quod cognoſcat; & talis proportionalitas ſufficit ad hoc, ꝙ infinitũ cognoſcat a finito, vel econuerſo. Vel dicendũ, ꝙ proportio ſm propriam nois inſtitutionẽ ſignificat habitudinẽ quantitatis ad quantitatẽ ſcđm aliquem determinatũ exceſſum, vel adæquationẽ: ſed vlterius eſt tranſlatũ ad ſignificandũ omnem habitudinẽ cuiuſcunque ad aliud. & ꝑ hunc modũ dicimus, ꝙ materia dẽt eſſe proportionata ad formã, & hoc modo nihil prohibet intellectũ noſtrum, quamuis ſit finitus, dici proportionatũ ad videndũ eſſentiam * diuinam, nõ tamẽ ad cõprehendendũ eam. & hoc, propter ſuam immenſitatẽ.

** Al. infinitam.*

AD SEPTIMVM. dicendũ, ꝙ duplex eſt ſimilitudo & diſtantia. Vna, ſcđm cõuenientiã in natura: & ſic magis diſtat Deus ab intellectu creato, q̃ intelligibile creatũ à ſenſu. Alia eſt ſcđm proportionalitatẽ. & ſic eſt conuerſo, quia ſenſus nõ eſt proportionatus ad cognoſcendũ aliquod immateriale, ſicut intellectus eſt proportionatus ad cognoſcendũ quodcunque immateriale, & hæc ſimilitudo requirit ad cognoſcendũ, nõ aũt prima. Quia conſtat ꝙ intellectus intelligens lapidẽ non eſt ſimilis ei in naturali eſſe, ſicut ẽt viſus apprehendit mel rubeũ & ſel rubeum, quãuis nõ apprehendat mel dulce. Fellis n. rubedo magis conuenit cũ melle, inquãtũ eſt viſibile, q̃ dulcedo mellis cũ melle.

AD OCTAVVM dicendum ꝙ in viſione qua De⁹ ꝑ eſſentiam videbitur, ipſa diuina eſſentia erit quaſi forma intellectus, qua intelliget. nec oportet, ꝙ efficiantur vnum ſcđm eſſe ſimpliciter, ſed ſolum quod fiant vnum, quantum pertinet ad actum intelligẽdi.

AD NONVM dicendũ, ꝙ dictũ Auicennæ quãtũ ad hoc nõ ſuſtinemus, qa ei ẽt ab aliis Philoſophis in hoc contradicit, niſi fortè velimus dicere. ꝙ Auicẽna intelligit de cognitione ſubſtãtiarũ ſeparatarũ ſcđm qđ cognoſcunt ꝑ habitus ſcientiarũ ſpeculatiuarũ & ſimilitudinibus aliarũ rerũ. Vñ hoc introducit ad oſtẽdendũ qđ ſcientia nõ eſt in nobis ſubſtãtia ſed accidẽs: & tamen diuina eſſentia quãuis plus diſtet ſcđm proprietatẽ naturæ ſuæ ab intellectu noſtro, quã ſubſtantia angeli, tñ plus hẽt de rõne intelligibitatis: qa eſt actus purus cui nõ admiſcet aliqd de potẽtia, qđ nõ contingit ĩ aliis ſubſtãtiis ſeparatis. Nec illa cognitio qua Deũ ꝑ eẽntiã videbim⁹, ex parte ei⁹ quo videbit, erit ĩ genere accidẽtis, ſed ſolũ quantũ ad actũ ipſius intelligentis, q nõ erit ipſa ſubſtãtia intelligẽtis vel ĩtellecti.

AD DECIMVM dicẽdũ, ꝙ ſubſtãtia ſeparata à materia, ſe intelligit, & intelligit alia: & vtroq; mõ põt verificari auctoritas inducta. Cum n. ipſa ſubſtãtia naturæ ſeparatæ eſſentia ſit, ꝑ ſeipſam eſt intelligibilis in actu, eo ꝙ eſt à materia ſeparata: conſtat aũt ꝙ qñ ſubſtãtia ſeparata intelligit ſe, ꝙ oĩno idẽ eſt intelligẽs, & intellectũ. Nõ. n intelligit ſe ꝑ aliquã intẽtionẽ abſtractã à ſe, ſicut nos intelligimus res materiales: & hic vr̃ eſſe intellectus Philoſophi in tertio de Anima*, vt per Cõmẽtatorẽ ibidẽ patet. Scđm aũt ꝙ ĩtelligit res alias, intellectũ ĩ actu fit vnũ cũ intellectu in actu, inquãtũ forma intellecti fit forma intellectus. inquãtũ eſt intellectus ĩ actu, nõ ꝙ ſit ipſamet eſſentia ĩtellect⁹, vt Auicẽna ꝓbat ĩ 6. de Naturalib⁹ qa eſſentia intellectus manet vna ſub duab⁹ formis, ſcđm qđ ĩtelligit res duas ſucceſſiuè ad modũ quo materia prima manet vna ſub diuerſis formis. Vñ ẽt Cõmẽtator ĩ tertio đ Aĩa* cõparat ĩtellectũ poſſibilẽ q̃tũ ad hoc materiæ primæ: & ſic nullo mõ ſeqi, ꝙ ĩtellect⁹ nr̃ vidẽs Deũ, fiat ipſa eſsẽtia diuina, ſcđm qđ ipſa cõparat ad ipsũ quaſi ꝑfectio & forma.

** lib. 3. com. 15. tom. 2.*

** lib. 3. com. 5. & 16.*

AD VNDECIMVM dicendum, quòd auctoritates illæ & omnes ſimiles ſunt intelligendæ de cognitione, qua cognoſcimus Deũ in via, ratione prius poſita.

AD DVODECIMVM dđm, ꝙ infinitũ priuatiuè dictũ, eſt ignotũ, inq̃tũ hmõi: qa dr̃ ꝑ remotionẽ cõplemẽti, à quo eſt cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam ſubiectam priuationi, vt patet in tertio Phyſicorum*. Sed infinitũ negatiuè acceptum, dicitur per remotionẽ materiæ terminantis quia forma etiã quodãmodo terminat ꝑ materiã. Vnde infinitũ hoc modo ẽ maximè đ ſe cognoſcibile; & hoc mõ infinit⁹ ẽ De⁹.

** lib. 3. com. 59. tom. 2.*

AD DECIMVMTERTIVM dđm, ꝙ Auguſtinus loquitur de viſione corporali, qua De⁹ nuquã videbit, qđ patet ex hoc quod p̃mittit Sicut. n. vident iſta q̃ viſibilia nominantur. Deũ nemo vidit vnquã, nec videre põt. & eſt natura inuiſibilis, ſicut & incorruptibilis. Sicut aũt ſm naturã ſuã eſt maximè ens, ita & ſecundũ ſe eſt maximè intelligibilis: ſed ꝙ à nobis qñq; nõ intelligat, eſt ex defectu noſtro. Vnde quod videat poſt q̃ viſus nõ fuit à nobis, nõ eſt ex mutatione ſua, ſed nr̃a.

Epiſt. 112. cap. 6.

AD DECIMVMQVARTVM dicendũ, ꝙ Deus in patria videbitur à Sanctis ſicuti eſt, ſi hoc referatur ad modum ipſius viſi; videbitur. n. à Sanctis Deus habere illum modum quẽ habet. Sed ſi referatur modus ad ipſum cognoſcentem, non videbitur ſicuti eſt, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndũ, quãta eſt efficacia eſſentiæ diuinæ ad hoc, quòd intelligatur.

AD DECIMVMQVINTVM dđm, ꝙ mediũ in corporali viſione & intellectuali inuenitur triplex. Primũ eſt medium ſub quo vr̃, & hoc eſt quod ꝑficit viſum ad vidẽdũ in generali, nõ determinans viſum ad aliquod ſpeciale obiectũ: ſicut ſe habet lumen corporale ad viſum corporalẽ, & lumẽ intellectus agẽtis ad intellectũ poſſibilẽ, ſecundũ quod eſt mediũ. Secundũ eſt mediũ quo vr̃: & hæc eſt forma viſibilis qua determinat potẽtia viſus ad ſpeciale obiectũ: ſicut ꝑ formã lapidis ad cognoſcẽdũ lapidẽ. Tertiũ eſt mediũ, in quo vr̃, & hoc eſt id ꝑ cuius inſpectionẽ ducitur viſus in aliã rẽ: ſicut inſpiciendo ſpeculũ ducitur in ea q̃ in ſpeculo repræſentant & vidẽdo imaginẽ ducitur in imaginatũ; & ſic ẽt intellectus per cognitionẽ effectus, ducitur in cauſam, vel econuerſò. In viſione igit patrię nõ erit tertiũ mediũ, vt ſ. De⁹ ꝑ ſpecies aliorũ cognoſcat. ſicut nũc cognoſcit: rõne cuius dicimur nũc videre in ſpeculo. nec erit ibi ſm mediũ, qa ipſa eſſentia diuina erit, qua intellectus noſter videbit Deũ: ſed erit ibi tãtũ primũ mediũ, qđ eleuabit intellectũ noſtrũ ad hoc, ꝙ poſſit cõiungi ſubſtãtiæ increatæ, mõ p̃dicto: ſed ab hoc medio nõ dr̃ cognitio mediata, qa nõ cadit inter cognoſcentẽ & rẽ cognitã, ſed ẽ illud qđ dat cognoſcẽti vim cognoſcẽdi.

AD DECIMVMSEXTVM dicẽdũ, ꝙ creaturæ corporales nõ dicũtur immediatè videri, niſi qñ id quod eſt in eis * cognoſcibile, viſui coniungitur: non ſunt autẽ † cognoſcibiles per eſſentiam ſuã, õnes materialitatis, & ideò tunc immediatè videntur, qñ eorũ ſimilitudo intellectui coniungitur: ſed Deus ꝑ eſſentiã ſuã cõiungibilis eſt intellectui, vnde non immediatè videretur, niſi eſſentia ſua coniungeretur intellectui, & hæc viſio immediatè dr̃ viſio faciei. Et præterea ſimilitudo rei corporalis recipitur in viſu ſecundum eandẽ rõnẽ, qua eſt in re, licet nõ ſecundũ eundẽ modũ eſſendi: & ideò ſimilitudo illa ducit in illam rẽ directè. nõ autem põt hoc modo ducere aliqua ſimilitudo intellectũ noſtrũ in Deũ, vt ex dictis* patet: & ꝑ hoc nõ eſt ſimile.

* Al. coniungibile.
† Al. coniungibiles.
In hoc art.

397

ARTICVLVS II.

Vtrum Sancti, poſt reſurrectionem, Deum corporalibus oculis videbunt.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videt, ꝙ ſancti, poſt reſurrectionẽ, Deũ corporalibus oculis videbũt. Oculus.n. glorificat' maioris erit virtutis, ꝙ aliquis oculus nõ glorificatus: ſed Beatus Iob oculo ſuo Deũ vidit, Iob 42. Auditu auris audiui te, nũc autem oculus meus videt te: ergo multo fortius oculus glorificatus per eſſentiam Deum videre poterit.

¶ 2 Præterea, Iob decimonono; In carne mea videbo Deum Saluatorem meum. ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

¶ 3 Præterea, Auguſtinus* 22. de Ciuitate Dei, loquẽs de viſu oculorũ glorificatorũ, ſic dicit: Vis præpollẽtior oculorũ erit illorũ, nõ vt † acrius videant, ꝙ quẽ perhibent videre ſerpẽtes vel aquilæ (quantalibet.n. acrimonia cernẽdi eadẽ animalia vigeant, nihil aliud poſſũt videre, ꝙ corpora) ſed vt videãt incorporalia. Quecũq; aũt potentia cognoſcitiua eſt incorporaliũ, põt eleuari ad videdũ Deũ. Ergo oculi glorioſi Deũ videre poterũt.

* lib. 22. ca. 29. in med. tomo 5.
† Al. acutius.

¶ 4 Præterea, Quæ eſt differentia corporalium ad incorporalia, eadẽ eſt econuerſo: ſed oculus incorporeus poteſt corporalia videre: ergo oculus corporeus poteſt videre incorporalia, & ſic idem quod prius.

¶ 5 Præterea, Gregor* in 5. Moraliũ ſup illud Iob. 4. Stetit quidam, cuius non agnoſcebam vultum, &c. ſic dicit, Homo qui ſi præceptum ſeruare voluiſſet carne ſpiritualis futurus fuerat, factus eſt peccando etiã carnalis mente. Sed ex hoc, ꝙ eſt mente factus carnalis, vt ibidẽ dr̃, ſolum ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit: ergo etiã quando carne ſpiritualis erit (quod poſt reſurrectionẽ ſanctis promittitur) etiam carne ſpiritualia videre poterit, & ſic vt prius.

* li. 5. c. 24. à med. illius.
* lib. 1. in Luc. tit. de angeli apparitione, à medio to. 5.

¶ 6 Præterea, Homo à ſolo Deo poteſt beatificari: beatificabitur autem nõ ſolum quantum ad animam, ſed etiam quantum ad corpus: ergo non ſolum intellectu, ſed etiam carne Deum videre poterit.

¶ 7 Præterea, Sicut Deus eſt pñs ꝑ ſuã eſſentiã in intellectu: ita et erit pñs in ſenſu, qa erit oĩa in oĩbus, vt dr̃ 1. Corinth 15 ſed videbitur ab intellectu ex hoc, ꝙ ſua eſſentia ei cõiungeť ergo poterit videri ẽt à ſẽſu.

SED CONTRA, Ambroſius* dicit ſuper Lucã. Nec corporalibus oculis Deus quærit, nec circũſcribit viſu, nec tactu tenet: ergo nullo corporali ſenſu De' videbit.

¶ Præterea Hierony† dicit: Nõ ſolum diuinitatẽ Patris, ſed nec Filij, nec Spirit' ſancti oculi carnis poſſunt aſpicere, ſed oculi mẽtis, de qbus dr̃, Beati mũdo corde.

¶ Præterea, Idem Hieron*. dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non videtur: ſed Deus eſt maximè incorporeus. ergo &c.

¶ Præterea, Auguſt. † lib de videndo Deum: Deũ nemo vidit vnquam, vel in hac vita, ſicut ipſe eſt, vel in angelorum vita, ſicut viſibilia iſta, quæ corporali viſione cernuntur: ſed vita angelorum dicitur vita beata, in qua reſurgentes viuent: ergo, &c.

¶ Præterea, Secundum hoc homo dr̃ factus ad imaginẽ Dei, ꝙ Deum conſpicere poteſt: vt Aug*. dicit: ſed homo eſt ad imaginẽ Dei ſecundum mentem, nõ ſecũdum carnem: ergo mente & non carne Deum videbit.

† ſuper illud Iſa. 1. Vidi Dominũ ſedẽtem. Id ex eo refert Auguſ. epiſt. 112 circa finem.
* Eodẽ loco nunc dicto.
† Aug. epiſt. 112. c. 11. in fine illius tomo 2.
* lib. 14. de Trinit. ca. 4. parum a princ. tomo 3.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſenſu corporali aliqd ſentitur dupliciter. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem ſentitur illud quod per ſe paſſionẽ ſenſui corporali inferre poteſt: per ſe autẽ poteſt aliquid paſſionẽ inferre aut ſenſui, inquantum eſt ſenſus: aut huic ſenſui, inquantum eſt hic ſenſus. Quod autẽ hoc ſecundo modo infert per ſe paſſionẽ ſenſui, dr̃ ſenſibile proprium, ſicut color reſpectu viſus, & ſonus reſpectu auditus. Quia autem ſenſus inquantum eſt ſenſus, vtitur organo corporali, non poteſt in eo aliquid recipi niſi corporaliter, cum omne illud quod recipitur in aliquo, ſit in eo per modũ recipientis: & ideo omnia ſenſibilia inferunt paſſionẽ ſenſibus inquantũ eſt ſenſus, ſecundũ quod habent magnitudinẽ: & ideò magnitudo & omnia conſequentia, vt motus & quies, & numerus, & huiuſmodi, dicuntur ſenſibilia cõmunia per ſe tantũ. Per accidens autẽ ſentitur illud quod non infert paſſionẽ ſenſui neq; inquantũ eſt ſenſus, neq; inquantũ eſt hic ſenſus, ſed cõiungitur his quæ per ſe ſenſui inferunt paſſionẽ: ſicut Socrates & filius Darij, & amicus, & alia huiuſmodi quæ per ſe cognoſcuntur; in vniuerſali, ab intellectu, in particulari autem, à virtute cogitatiua in homine, æſtimatiua autẽ in alijs animalibus. Huiuſmodi autẽ tunc ſenſus exterior dr̃ ſentire, quãuis per accidens, quando ex eo ꝙ per ſe ſentitur vis apprehenſiua, cuius eſt illud cognitũ per ſe cognoſcere, ſtatim & ſine dubitatione & diſcurſu apprehendit: ſicut videmus aliquẽ viuere ex hoc, ꝙ loquitur. quãdo autem aliter ſe habet, non dicitur illud ſenſus videre etiã per accidẽs. Dico ergo, ꝙ Deus nullo modo poteſt videri viſu corporali, aut aliquo alio ſentiri ſenſu, ſicut ꝑ ſe viſibile nec hic nec in patria: quia ſi à ſenſu remoueatur id quod cõuenit ſenſui, inquantum eſt ſenſus, non erit ſenſus. Et ſimiliter ſi à viſu remoueatť illud qđ eſt viſus, inquãtũ eſt viſus, nõ erit viſus. Cùm ergo ſenſus inquantũ eſt ſenſus percipiat magnitudinẽ, & viſus inquantum eſt talis ſenſus, percipiat colorem, impoſſibile eſt, ꝙ viſus percipiat aliquid quod nõ eſt color nec magnitudo, niſi ſenſus diceretur æquiuocè. Cum ergo viſus & ſenſus ſit futurus idẽ ſpecie in corpore glorioſo, non poterit eſſe, ꝙ diuinam eſſentiam videat, ſicut viſibile per ſe. Videbit autem eam ſicut viſibile per accidens, dum ex parte vna viſus corporalis tantam gloriam Dei inſpiciet in corporibus, & præcipuè glorioſis, & maximè in corpore Chriſti: & ex parte alia, intellectus tam clarè eum videbit, ꝙ in rebus corporalibus viſis Deus percipietur, ſicut in locutione percipitur vita: quamuis.n. tunc intellectus noſter non videat Deũ ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter viſis. Et hunc modum quo Deus corporaliter poſſit videri, Auguſtinus* ponit in fine de ciuitate Dei, vt patet eius verba intuenti: dicit.n. ſic, Valde credibile eſt ſic nos eſſe viſuros mundana tunc corpora cæli noui & terræ nouæ, vt Deum vbiq; præſentem & vniuerſa etiã corporalia gubernantẽ clariſſima perſpicuitate videamus; non ſicut nunc inuiſibilia Dei per eã quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur; ſed ſicut homines mox vt aſpicimus non credimus viuere, ſed videmus.

* lib 22. c. 29. declinãdo ad finẽ, tomo 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verbum illud Iob, intelligitur de oculo ſpirituali; de quo dicit Apoſtolus Epheſ. 1 Illuminatos habere oculos cordis noſtri.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ illa auctoritas non intelligitur. ꝙ per oculos carnis Deum ſumus viſuri; ſed quia in carne exiſtentes Deum videbimus.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ Auguſtinus loquitur inquirẽdo in verbis illis & ſub conditione: quod patet ex hoc qđ ꝑmittit*. Longè itaq; alterius potẽtię erũt, ſi ꝑ eos videbitur incorporea illa natura: & poſt à ſubdit; Vis itaque, &c. Poſtmodũ determinat, vt dictũ † eſt.

Ibid. nõ lõgè ante citata verba.
† In corp. ar.

AD

dunt. Non eſt enim neceſſarium, ꝙ ſciēs cām, ſciat oēs eius effectus, niſi cām cōprehendat, qđ non competit in tellectui creato, & iō vnuſquiſque videntiū Deū pſentiā, tantò plura in eius eſſentia conſpicit, quāto cla rius diuinā eſſentiā intuet: & inde eſt, qđ de his pōt vnus aliū inſtruere, & ſic ſciētia angelorū & aīarū ſanctarū pōt augeri vſque ad diē iudicij, ſicut & alia q̄ ad pmiū accidentale ptinent: ſed vlterius nō proficiet, qa tunc erit vltimus ſtatus rerū, & in illo ſtatu poſſibile ē ꝙ oēs oīa cognoſcant, quæ Deus ſciētia viſionis nouit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ hoc qđ Iſidorus* dicit, ꝙ angeli ſciunt in verbo oīa anteꝗ fiant, non pōt referri ad ea, q̄ Deus ſcit ſcientia ſimplicis intelligētiæ tm̄, qa illa nunquam fient: ſed referendum eſt ad ea tm̄ q̄ Deus ſcit ſcientia viſionis, de quibus ēt non dicit, ꝙ oēs angeli ea oīa cognoſcant, ſed fortè aliqui: & illi ēt q cognoſcunt non pfectè oīa cognoſcunt. In vna enim re eſt multas rationes intelligibiles conſiderare, ſicut diuerſas eius proprietates & habitudines ad res alias: & poſſibile eſt, ꝙ eadem re ſcita à duobus cōiter, vnus alio plures rōnes pcipiat, & has rōnes vnus ab alio accipiat. Vñ & Dionyſ.* dicit 4. cap. de diuin. nomi. ꝙ inferiores angeli docent à ſuperioribus rerū ſcibiles rōnes, & iō etiā angeli qui omnes creaturas cognoſcunt nō oportet, ꝙ oīa q̄ in eis intelligi pñt, percipiant.

li. 1. de ſummo bono, c. 12 ante.

Ca. 4 non lōgè a prin.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ex verbo illo Gregorii oſtenditur, ꝙ in illa beata viſione eſt ſufficiētia ad oīa intuenda ex parte diuinæ eſſentiæ, q̄ eſt medium quo videtur, per quam Deus omnia videt, ſed ꝙ non omnia videantur, eſt ex defectu intellectus creati, qui diuinam eſſentiam non comprehendit.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ intellectus creatus nō videt diuinā eſſentiā ſcdm modū ipſius eſſentiæ, ſed ſecundum modum proprium, qui finitus eſt: vnde nō oportet qđ eius efficacia in cognoſcendo ex viſione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoſcenda.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ defectus cognitionis non ſolū procedit ex exceſſu & defectu cognoſcibilis ſuper intellectum, ſed ēt hoc, ꝙ intellectui nō coniungitur id qđ eſt rō cognoſcibilis, ſicut viſus nō videt lapidem qñque ex hoc, ꝙ ſpecies lapidis non eſt ei coniuncta: quāuis aūt intellectui Deū videntis cōiungātur ipſa diuina eſſentia, q̄ eſt oīum rō, nō tñ cōiungitur ei prout eſt oīum rō, ſed ſcdm qđ eſt rō aliquorū, & tanto pluriū, quāto quiſque plenius diuinā eſſentiā intuetur.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ qñ potentia paſſiua eſt pfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, ſi perfecta ſit ſua vltima perfectione, non dicitur imperfecta, etiam ſi aliquę diſpoſitiones pcedentes ei deſint. Oīs autem cognitio qua intellectus creatus perficitur, ordinatur ſicut ad finem, ad Dei cognitionem: vnde videns deum per eſſentiam, etiam ſi nihil aliud cognoſceret, perfectum intellectum haberet, nec eſt perfectio ex hoc, ꝙ aliquid aliud eum ipſo cognoſcit, niſi quatenus ipſum plenius videt. Vnde Auguſt.* in 5. confeſ. Infœlix hō qui ſcit illa omnia creata, te autem neſcit: beatus autem qui te ſcit, etiam ſi illa neſciat. Qui vero te & illa nouit, non pp illa beatior, ſed pp te ſolū beatus eſt.

lib. 5. Confeſ. c. 4. in prin. to. 1.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſpeculum illud eſt voluntarium, & ſicut oſtendet ſe cui vult, ita in ſe oñdet quæ vult; nec eſt ſimile de ſpeculo materiali, in cuius poteſtate non eſt ꝙ videatur, vel non videatur. Vel dicendum, ꝙ in ſpeculo materiali, tā res quā ſpeculum videntur ſub propria forma, quamuis ſpeculum illud videatur per formam à re acceptā. Lapis verò p propriam formam reſultantem in re alia: & iō propter quā rationem cognoſcitur vnum, & aliud. Sed in ſpeculo increato videtur aliqđ per formā ipſius ſpeculi, ſicut effectus videtur per ſimilitudinem cauſæ, & econuerſo: & ideo non oportet, quòd quicūque videt ſpeculum æternum, videat omnia quæ in ſpeculo reſultant, nō enim neceſſe eſt, quod videns cauſam, videat omnes effectus eius, niſi comprehendat cauſam.

AD SEPTIMVM dicendum, quòd ſanctorum deſiderium, quo oīa ſcire deſiderant, implebitur ex hoc ſolum, ꝙ deum videbunt, ſicut deſiderium eorum quo oīa bona habere cupiunt, complebitur in hoc, quod deum habebunt. Sicut enim deus in hoc, ꝙ habet perfectam bonitatem, ſufficit affectui, & eo habito, oīa bona quodammodo habentur, ita eius viſio ſufficit intellectui Ioan. 14. dñe, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

AD OCTAVVM dicendū, ꝙ ignorantia proprie accepta, priuationem ſonat, & ſic pœna eſt: ſic. n. ignorātia eſt neſcientia aliquorum q̄ ſciri debent, vel q̄ neceſſe eſt ſcire: nullius aūt horum ſcientia ſanctis deerit in patria. Qñque autem ignorantia communiter accipit pro oī neſcientia; & ſic angeli & ſancti in patria qđam ignorabunt, vnde Dionyſius* dicit ꝙ angeli à neſcientia purgantur: ſic aūt ignorantia non eſt pęnalitas, ſed defectus quidā: nec eſt neceſſe ꝙ oīs talis defectus p gloriā auferatur, ſic enim ēt poſſet dici ꝙ defectus eſſet in Papa Lino, quod non peruenit ad gloriam Petri.

Cap 6. eccleſ. hierar p 3. à med.

AD NONVM dicendum, ꝙ corpus noſtrum conformabitur corpori Chriſti in gloria ſm ſimilitudinē, nō ſm æqualitatem: erit enim clarum ſicut & corpus Xpi ſed non æqualiter. Et ſimiliter anima noſtra habebit gloriā ad ſimilitudinem animæ Chriſti, ſed nō ad ęqualitatem: & ita habebit ſcientiam ſicut anima Xpi, ſed non tantam, vt ſ. ſciat omnia ſicut anima Chriſti.

AD DECIMVM dicendum, ꝙ quamuis eſſentia diuina ſit ratio omnium cognoſcibilium, non tamen coniungetur cuilibet intellectui creato, ſecundum ꝙ eſt ratio omnium: & ideo ratio non ſequitur.

AD VNDECIMVM dicendū, ꝙ intellectus agens eſt forma proportionata intellectui poſſibili: ſicut etiā potentia materiæ, eſt proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod eſt in potētia paſſiuæ materię vel intellectus poſſibilis, ſit in potētia actiua intellect⁹ agentis, vel naturalis agentis: & iō ſi intellectus agens fiat forma intellectus poſſibilis oportet, ꝙ intellectus poſſibilis cognoſcat oīa ad quæ ſe extendit virtutis ītellectus agentis: diuina aūt eſſentia nō eſt forma hoc modo noſtro intellectui proportionata: & iō nō eſt ſimile.

AD DVODECIMVM dicendū, ꝙ nihil prohibet dicere, ꝙ poſt diem judicii qñ gloria hominum & angelorū erit penitus conſummata, oēs beati ſcient oīa, q̄ deus ſcientia viſionis nouit, ita tñ ꝙ non oēs oīa videant in eſſentia diuina, ſed aīa Xpi ibi plenè videbit oīa, ſicut & nunc videt; alij aūt videbunt ibi plura vel pauciora ſm gradū quo Deum cognoſcent: & ſic aīa Chriſti de his q̄ præ aliis videt in verbo oēs alias illuminabit. Vñ dicitur Apoca. 21. ꝙ claritas dei illuminabit ciuitatē* Hieruſalem, & lucerna eius eſt agnus. Et ſimiliter alii ſuperiores illuminabunt inferiores, non quidē noua illuminatione ut ſcientia inferiorum p hoc augeatur, ſed quadā continuatione illuminationis, ſicut ſi intelligat, ꝙ Sol quieſcens illuminat aerē: & iō dicitur dan. 12. ꝙ qui ad iuſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in pperuas æternitates. Prælatio aūt ordinum dicit ceſſatura quantū ad ea q̄ nunc circa nos p eorū ordinata miniſteria exercent, vt patet ēt p Gloſſam ibidem.

** Al. beatorum.*

QVÆSTIO XCIII.

De ſanctorum beatitudine & eorum manſionibus, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de ſanctorū beatitudine & eorum manſionibus.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primo vtrum ſanctorum beatitudo augeatur poſt iudicium.

¶Secundo, vtrum gradus beatitudinis appellentur manſiones.

¶Tertio, vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

An beatitudo ſanctorum ſit maior futura poſt iudicium, quàm ante.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ beatitudo ſanctorũ non ſit maior futura poſt iudiciũ, q̃ añ. Quanto.n. aliquid magis accedit ad ſimilitudinem diuinam, tantò perfectius beatitudinem participat ſed anima à corpore ſeparata, deo ſimilior eſt quam corpori coniuncta ergo maior eſt beatitudo ante corporis reſumptionem, quam poſt.

¶2 Præterea, Virtus vnita magis eſt potẽs, q̃ multiplicata ſed aĩa extra corpus eſt magis vnita, q̃ cũ eſt corpori cõiũcta: ergo virtus eius eſt maior ad operãdũ, & ita pfectius beatitudinẽ participat, quæ in actu conſiſtit.

¶3 Præterea, Beatitudo conſiſtit in actu intellectus ſpeculatiui: ſed intellectus in ſuo actu non vtitur organo corporai & ſic corpus reſumptum, non efficiet vt anima pfectius intelligat: ergo beatitudo animæ nõ erit maior poſt reſurrectionem, quàm antè.

¶4 Præterea, Infinito non põt eſſe aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non facit maius, q̃ infinitum ipſum: ſed anima beata ante corporis reſumptionem beatitudinẽ habet de hoc, ꝙ gaudet de bono infinito, ſ. deo; poſt reſurrectionem aũt corporis non habebit de alio gaudium, niſi fortè de gloria corporis quæ eſt bonum quoddam finitum: ergo gaudium eorũ poſt corporis reſumptionem non erit maius, quàm antè.

Gloſſ. or di nar. ibi dem.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apoc. 6, ſuper illud, Vidi ſubtus altare animas interfectorum, &c. dicit † gl Modo animæ ſanctorum ſunt exiſtentes ſub altare, id eſt in minori dignitate, quam ſint futuræ: ergo maior erit eorum beatitudo poſt mortem.

¶Præterea, Sicut bonis beatitudo reddit ꝓ pmio, ita & malis miſeria: ſed miſeria malorũ poſt reſurrectionẽ corporũ erit maior, q̃ añ, quia non ſolũ in aĩa, ſed etiã in corpore punietur, ergo & beatitudo ſanctorum erit maior poſt reſurrectionem corporum, quàm antè.

RESPOONDEO dicendum, ꝙ beatitudinem ſanctorũ poſt reſurrectionẽ augeri quidẽ extenſiuè manifeſtum eſt, quia beatitudo tunc erit non ſolũ in anima, ſed ẽt in corpore. Et etiam ipſius animæ beatitudo augebitur extenſiuè, inquantum anima non ſolũ gaudebit de bono proprio, ſed ẽt de bono corporis. Poteſt etiam dici, ꝙ ipſius animæ beatitudo intenſiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo ſecundũ quod eſt ab anima perfectibile. Alio modo ſecundum quod eſt in eo aliquid repugnãs animæ in ſuis operationibus, prout non pfectè corpus per aĩam pficitur. Scd̃m aũt primam conſiderationem corporis, coniunctio corporis ad aĩam addit aiæ aliquã perfectionem: quia oĩs pars, imperfecta eſt, & complet in ſuo toto: vnde & totũ ſe hẽt ad partẽ vt forma ad materiã. Vñ & aĩa perfectior eſt in eſſe ſuo naturali, cũ eſt in toto, ſ. in hoĩe coniuncto ex aĩa & corpore, q̃ cum eſt pars ſeparata. Sed vnio corporis quantũ ad ſecundã ipſius conſiderationem, impedit animæ perfectionem. Vnde dicitur Sapientiæ 9. corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Si ergo à corpore remoueatur omne illud per quod animæ actioni reſiſtit, ſimpliciter aĩa erit perfectior in corpore tali exiſtens, q̃ ſeparata: quantò autem eſt perfectius in eſſe, tantò poteſt pfectius operari. Vnde & operatio animæ coniunctæ tali corpori, erit perfectior, quam operatio animæ ſeparatæ Huiuſmodi autẽ corpus erit corpus glorioſum, quod omnino ſubdetur ſpiritui: vnde cum beatitudo in operatione conſiſtat, perfectior erit beatitudo animæ poſt reſumptionẽ corporis. quàm ante. Sicut enim anima ſeparata a corpore corruptibili pfectius põt operari, quàm ei cõiuncta, ita poſtquã fuerit coniuncta copori glorioſo, perfectior erit eius operatio, quã qñ erat ſeparata. Omne autem imperfectum appetit ſuam perfectionem: & ideo aĩa ſeparata naturaliter appetit corporis coniunctionẽ, & pp hunc appetitum ex imperfectione procedentem, eius operatio qua in Deũ fertur, eſt minus intenſa. Et hoc eſt qđ dicit Hiero.* ꝙ ex appetitu corporis retardatur, ne tota intentione pgat in illud ſummum bonum.

Aug id habet 12 ſup Geneſ. ca. 35. tom. 3.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ aĩa coniuncta corpori glorioſo magis eſt deo ſimilis, quã ab eo ſeparata, inquantũ coniuncta hẽt eẽ pfectius Quãto.n. aliqđ eſt pfectius, tãto eſt deo ſimilius, ſicut ẽt cor, cuius vitæ pfectio in motu cõſiſtit; eſt deo ſimilius qñ mouet, quã quando quieſcit, quamuis deus nunquàm moueatur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ virtus, quæ de ſua natura hẽt ꝙ ſit in materia, magis eſt potens in materia exiſtens quam à materia ſeparata, quamuis abſolute loquendo, virtus à materia ſeparata ſit potentior.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ quãuis in actu itelligẽdi aĩa corpore non vtat, tñ pfectio corporis quodã mõ ad pfectionẽ* operis intellectualis cooperabit, iquãtũ ex coniunctione corporis glorioſi aĩa erit in ſua natura pfectior, & p conſequens, in operatione efficacior: & ſm hoc ipſum bonũ corporis cooperabitur quaſi inſtrumentaliter ad operationem illã, in qua beatitudo conſiſtit: ſicut ẽt Philoſophus ponit in 1. Ethic.* ꝙ bona exteriora cooperantur inſtrumentaliter ad fœlicitatem vitæ.

** Al. operationis.*

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ quamuis finitũ infinito additũ non faciat maius, tñ facit plus: quia finitũ & infinitum ſunt duo, cum infinitũ p ſe acceptum ſit vnum; extenſio aũt gaudij non recipit maius, ſed plus. Vnde extenſiuè augetur gaudiũ, ſm qđ eſt de Deo & de gloria corporis, reſpectu gaudij qđ erat de Deo; gloria ẽt corporis operabitur ad gaudij intenſionẽ, quod eſt de deo, inquantum cooperabitur ad perfectionẽ operationum, qua aĩa in deum fertur. Quanto enim operatio conueniens fuerit perfectior: tanto delectatio erit maior, vt patet ex hoc, quod dicitur 4. Ethicorum.

Li. 1. ca. 5 circa finẽ, et cap. 8. nõ lõge à fine, tom 5

ARTICVLVS II.

Vtrum beatitudinis gradus manſiones dici debeant.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ beatitudinis gradus mãſiones dici non bebeãt. 400
Beatitudo enim importat rationẽ præmij. ſed mãſio nihil ſignificat qđ ad præmium pertineat: ergo diuerſi gradus beatitudinis mãſiones dici non debent.

¶2 Præterea, Manſio locũ ſignificare videtur: ſed loc⁹ quo ſancti beatificabunt, nõ eſt corporalis, ſed ſpũalis: ſ. deus qui vnus eſt: ergo non eſt niſi vna manſio, & ita diuerſi gradus beatitudinis manſiones dici non debent.

¶3 Præterea, Sicut in patria erunt hoĩes diuerſorum meritorũ, ita nunc ſunt in purgatorio, & in limbo patrũ fuerunt: ſed in purgatorio & in limbo non diſtinguunt diuerſæ manſiones: ergo ſimiliter nec in patria diſtingui debent.

Trac. 67. in Ioan. paru ante medium, tom. 9

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ioan. 14. in domo Patris mei manſiones multæ ſunt, &c. qđ Aug.* exponit de varijs gradibus præmiorum.

¶Præterea, In qualibet ciuitate eſt ordinata manſionũ diſtinctio ſed cœleſtis patria ciuitati comparatur, vt patet Apo. 21. ergo oportet ibi diuerſas manſiones diſtinguere ſecundum diuerſos beatitudinis gradus.

li. 8. Phyſ. com. 55 & 56. to. 1.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ quia motus localis eſt prior oĩum aliorũ motuũ: iõ ſm Philoſophũ* nomẽ motus & diſtantiæ, & oĩum hmõi, deriuatũ eſt à motu locali ad oẽs alios mot⁹: finis aũt motus localis eſt locus, ad quẽ cũ aliquis pueneri, ibi manet quieſcens, & ĩ eo conſeruatur: & iõ in quolibet motu ipſam quietẽ in fine motus dicimus collocationem vel mãſionẽ: & iõ cũ nomen motus deriuetur vſque ad actũ appetitus & voluntatis ipſa aſſecutio finis appetitiui motus, dr̃ mãſio aũt collocatio in fine: & ideo diuerſi modi cõſequendi finẽ vltimũ, diuerſæ mãſiones dñr, vt ſic vnitas domus

reſpondeat vnitati beatitudinis, quæ eſt ex parte obiecti; & pluralitas manſionum reſpõdeat differentiæ, quæ in beatitudine inuenitur ex parte beatorum: ſicut etiã videmus in rebus naturalibus quòd eſt idẽ locus ſurſum ad quem tendunt omnia leuia; ſed vnumquodq; pertingit propinquius ſm quod eſt leuius; & ita habent diuerſas manſiones ſm differentiam leuitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod manſio importat rationem finis, & per conſequens, rationem præmij, quod eſt finis meriti.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ſit vnus locus ſpiritualis, tamen diuerſi ſunt gradus appropinquandi ad locum illum: & ſm hoc conſtituuntur diuerſæ manſiones.

AD TERTIVM dicendum, quòd illi qui erãt in limbo, vel nunc ſunt in purgatorio nondum peruenerunt ad ſuum finẽ: & ideo in purgatorio vel in limbo non diſtinguuntur manſiones, ſed ſolum in paradiſo & in inferno, vbi eſt finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS III.

401 *Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod diuerſæ manſiones non diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis. Quia Matt. 25. dr: Dedit vnicuiq; ſm propriã virtutẽ: propria aũt vniuſcuiuſq; rei virtus eſt ei* vis naturalis: ergo & dona gr̃æ & gloriæ* diſtribuũtur ſm diuerſos grad' virtutis naturalis.

Al. diſtinguuntur.

¶ 2 Præterea, In Pſal. 61. dr: Tu reddes vnicuiq; iuxta opera ſua: ſed illud qđ redditur, eſt beatitudinis menſura: ergo gradus beatitudinis diſtinguũtur ſm diuerſitatem operum, & non ſm diuerſitatem charitatis.

¶ 3 Præterea, Præmium debetur actui & non habitui; vnde fortiſsimi non coronantur, ſed agonizantes; vt patet 3. Ethi.* ſecundæ Tim. 2. Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo eſt pmiũ: ergo diuerſi gradus beatitudinis erũt ſm diuerſos gradus operum, & non ſecundum diuerſos gradus charitatis.

lib. 3. Ethi. ca. 8 parũ ante mediũ tomo 5.

SED CONTRA eſt, quod quãto aliquis erit Deo magis coniũctus, tantò erit beatior: ſed ſm modũ charitatis eſt modus coniunctionis ad Deum: ergo ſm differentiam charitatis erit & diuerſitas beatitudinis.

¶ Præterea, Si ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter; & magis ad magis: ſed habere beatitudinem ſequitur ad habere charitatem: ergo & habere maiorem beatitudinẽ ſequitur ad habere maiorem charitatem.

RESPONDEO dicẽdũ, quod principiũ diſtinctionum manſionũ ſiue graduũ beatitudinis eſt duplex ſ. propinquum & remotum. Propinquũ eſt diuerſa diſpoſitio quæ erit in beatis, ex qua contingit diuerſitas perfectionis apud eos in operatione beatitudinis. Sed principiũ remotum eſt meritũ, quo talẽ beatitudinẽ conſecuti ſunt. Primò aũt modo diſtinguuntur mãſiones ſm charitatem patriæ, quæ quanto in aliquo erit perfectior, tantò eum reddet capaciorem diuinæ claritatis, ſm cuius augmentũ augebit pfectio viſionis diuinæ. Secundo verò modo diſtinguunt manſiones ſm charitatẽ viæ. Actus n. noſter non habet quod ſit meritorius, ex ipſa ſubſtantia actus, ſed ſolũ ex habitu virtutis, quo informatur: vis aũt merendi in oĩbus virtutib' eſt ex charitate, q̃ habet ipſum finẽ pro obiecto: & ideo diuerſitas in merẽdo tota reuertit ad diuerſitatẽ charitatis & ſic charitas viæ diſtinguet mãſiones p modũ meriti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus ibi nõ accipitur ſolum pro naturali capacitate, ſed pro naturali capacitate ſimul cum conatu ad habendã gratiam: & tunc virtus hoc modo accepta, erit quaſi materialis diſpoſitio ad mẽſurã gr̃æ & gloriæ ſuſcipiẽdæ; ſed charitas eſt formaliter complens gloriam ad meritum: & ideo diſtinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis potius q̃ penes gradus virtutis prædictæ.

AD SECVNDVM dicendum, quod opera nõ habent quod eis retributio gloriæ reddatur, niſi inquantum ſunt charitate informata: & ideo ſecundum diuerſos charitatis gradus erunt diuerſi gradus in gloria.

AD TERTIVM dicendum, quod quamuis habitus charitatis, vel cuiuſcunque virtutis non ſit meritũ, cui debeatur præmium, eſt tñ principium, & tota ratio merendi in actu charitatis: & ideo ſecundum eius diuerſitatẽ præmia diſtinguuntur; quamuis etiam ex ipſo genere actus, poſſit aliquis gradus in merẽdo conſiderari; non quidẽ reſpectu præmij eſſentialis, quod eſt gaudiũ de* Deo; ſed reſpectu alicuius accidentalis præmij, quod eſt gaudium de aliquo bono creato.

Al. bono increato.

QVAESTIO XCIIII.

De modo quo ſancti ſe habebunt erga damnatos, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de modo quo ſancti ſe habebunt erga damnatos.

¶ Circa quod quęruntur tria.

¶ Primo, vtrum ſancti pœnas damnatorum videant.

¶ Secundo vtrum eis compatiantur.

¶ Tertio, vtrum de eorum pœnis lętentur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum beati qui erunt in patria, videbunt pœnas dãnatorũ. 402

Tho. 4. diſ. 50 q. 2. ar. 4 q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod beati qui erunt in patria non videant pœnas damnatorum. Maior enim eſt diſtantia damnatorũ à beatis, q̃ viatorũ: ſed beati, viatorũ facta non vident, vnde Iſa. 63. Abrahã neſciuit nos; dicit* Gloſſ. Neſciũt mortui etiam ſancti quid faciunt viui, etiam eorum filij: ergo multò minùs vident pœnas damnatorum.

Glo. inter lin. ibi. & habet Aug. de cura pro mortuis, ca. 13. & 15.

¶ 2 Præterea, Perfectio viſionis dependet à perfectione viſibilis. vnde Philoſophus dicit in † 10. Ethi. quod perfectiſſima ſenſus viſus operatio, eſt ſenſus maximè diſpoſiti ad pulcherrimũ ſub viſu cadentium: ergo ecõtrario, turpitudo viſibilis redundat in imperfectionẽ viſionis. Sed imperfectio nulla erit in beatis: ergo nõ videbũt miſerias dãnatorũ, in qbus eſt ſumma turpitudo.

† lib. 10. c. 4. circa medium, to. 5.

SED CONTRA eſt, quod dr Iſa. vlt. Egredientur, & videbunt cadauera virorũ, qui præuaricati ſunt in me. Gloſſ.* Electi egredientur intelligentia vel viſione manifeſta, vt ad laudẽ Dei magis accendantur.

Gloſſ. ordi. ibidem.

RESPONDEO dicendũ, quod à beatis nihil ſubtrahi debet qđ ad pfectionẽ beatitudinis eorũ ptineat. Vnũquodq; aũt ex cõparatione cõtrarij magis cognoſcitur: qa cõtraria iuxta ſe poſita, magis eluceſcũt: & iõ vt beatitudo ſãctorũ eis magis cõplaceat, & qđ ea vberiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnã impiorũ pfectè videãt.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quod gloſſa illa loquit de ſanctis mortuis ſm poſſibilitatẽ naturæ. Nõ. n. oportet, vt naturali cognitione cognoſcãt oĩa q̃ erga viuos agũtur: ſed ſancti q ſũt in patria, oĩa clarè cognoſcũt q̃ aguntur, & apud viatores, & apud dãnatos. Vñ Greg. dicit 12. lib. Mora.* De aĩabus ſanctis ſentiẽdũ nõ eſt, hoc. ſ. qđ Iob † dicit, ſiue nobiles fuerint filij ei', ſiue ignobiles, nõ itelligit. &c. qa q intus habẽt Dei claritatẽ, nullo modo credendũ eſt, quod foris ſit aliqd qđ ignorent.

li. 12. Moral. ca. 13 circa prin. † Iob 14.

AD SECVNDVM dicendũ, quod quãuis pulchritudo viſibilis ad perfectionẽ faciat viſionis, viſibilis tamen turpitudo, ſine viſionis imperfectione eſſe põt. Species n. rerũ in aĩa, per quas contraria cognoſcũtur, non ſunt contrariæ: vnde etiam Deus qui perfectiſſimam cognitionem habet, oĩa pulchra & turpia videt.

ARTICVLVS II.

Vtrum beati compatiantur miſerijs damnatorum. 403

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, quod beati miſerijs dãnatorũ cõpatiantur. Cõpaſſio. n. ex charitate procedit: ſed in beatis erit pfectiſsima charitas: ergo maximè miſerijs damnatorũ cõpatiẽtur.

¶ 2 Præterea, Beati nunquã erunt tantũ elongati à compaſ-

compaſſione, quātū Deus eſt. ſed Deus quodāmodo miſerijs noſtris cōpatitur, vnde & miſericors dr̄, & ſimiliter angeli: ergo beati cōpatientur miſerijs damnatorū.

SED CONTRA, Quicunq; alicui cōpatitur, fit miſeriæ eius quodāmodo particeps: ſed beati non poſſunt eſſe participes alicuius miſeriæ: ergo miſerijs damnatorum non compatiuntur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ miſericordia vel compaſsio pōt in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modum paſsionis, alio modo per modū electionis. In beatis quidē non erit aliqua paſsio in parte inferiori niſi conſequens electionem rationis. vnde non erit in eis compaſsio vel miſericordia niſi ſm electionē rōnis. Hoc autem modo ex electione rationis miſericordia vel compaſsio naſcitur, prout ſcilicet aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ ſm rationē repelli non volumus, compaſsionem talē non habemus. Peccatores autē quamdiu ſunt in hoc mundo, in tali ſtatu ſunt ꝙ ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ, poſſunt in beatitudinē transferri à ſtatu miſeriæ & peccati: & ideo beatorum compaſsio ad eos locū habet; & ſm electionem voluntatis prout Deus, angeli, & beati eis cōpati dicuntur, eorum ſalutem volendo; & ſm paſsionē, ſicut compatiuntur eis homines boni in ſtatu viæ exiſtentes. Sed in futuro non poterunt transferri a ſua miſeria; vnde ad eorū miſerias non poterit eſſe cōpaſſio ſm electionē rectā: & ideo beati qui erunt in gloria, nullam compaſsionem ad damnatos habebunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ charitas tunc eſt cōpaſsionis principium, quādo poſſumus ex charitate velle remotionē miſeriæ alicuius: ſed ſācti ex charitate hoc velle non poſſunt de damnatis, cum diuinæ iuſtitiæ repugnet: vnde ratio non ſequitur.

AD SECVNDVM dicendū: ꝙ Deus dr̄ eſſe miſericors, inquantū ſubuenit illis quos ſm ordinē ſapientię & iuſtitiæ ſuæ cōuenit à miſeria liberari; nō ꝙ dānatorum miſereatur, niſi fortè puniēdo citra cōdignū.

ARTICVLVS III.

Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum.

403 AD TERTIVM ſic procedit̄. Videtur, ꝙ beati nō lætētur de pœnis impiorum. Lætari. n. de malo alterius, ad odium pertinet: ſed in beatis nullum erit odium: ergo non lætabuntur de miſerijs damnatorum.

¶ 2 Præterea, Beati in patria erunt ſummè Deo conformes: ſed Deus non delectatur in pœnis noſtris: ergo nec Beati delectabuntur in pœnis damnatorum.

¶ 3 Præterea, Illud quod eſt vituperabile in viatore, nullo modo cadit in comprehenſore: ſed in homine viatore maximè eſt culpabile, quod* reficiatur aliorū pœnis, & maximè laudabile, vt de pœnis doleat: ergo beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

*Al. lætetur de.

SED CONTRA eſt, qđ in Pſal. 5. dicitur: Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam.

¶ 4 Præterea, Iſa. vlt. Erunt vſque ad ſatietatem viſionis omni carni: ſatietas autem refectionē mentis deſignat: ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum.

RESPONDEO dicendum, ꝙ aliquid poteſt eſſe materia gaudij dupliciter. Vno modo per ſe, quādo ſcilicet de aliquo gaudetur inquantum huiuſmodi: & ſic ſancti non lætabuntur de pœnis impiorū. Alio modo per accidens, id eſt ratione alicuius adiuncti: & hoc modo ſancti de pœnis impiorum gaudebunt, conſiderando in eis diuinæ iuſtitiæ * rectitudinem; & ſuam liberationem, de qua gaudebunt. Et ſic diuina iuſtitia & ſua liberatio erunt per ſe cauſa gaudij beatorum; ſed pœnę damnatorum, per accidens.

*Al. ordinem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lętari de malo alterius, inquantū huiuſmodi pertinet ad odiū, non autem lętari de malo alterius ratione alicuius adiuncti. Sic autem aliquis de malo proprio quandoque lętatur, ſicut cum quis gaudet de proprijs afflictionibus, ſecundum quod proſunt ei ad meritum vitę. Iacob 1. Omne gaudium exiſtimate fratres, cum in tentationes varias incideritis.

AD SECVNDVM dicēdum, ꝙ quamuis Deus non delectetur in pœnis, inquātū huiuſmodi, delectatur tñ in eis inquantum ſunt per ſuā iuſtitiā ordinatę.

AD TERTIVM dicendū, quod in viatore non eſt laudabile, quod delectetur de aliorū pœnis ſm ſe; eſt tñ laudabile, ſi delectetur de eis, inquantū habent aliquid boni annexum. Tamen alia ratio eſt de viatore & comprehenſore: quia in viatore paſsiones frequēter inſurgunt ſine iudicio rationis, & tamen tales paſſiones interdum ſunt laudabiles, ſm quòd bonā diſpoſitionē mentis iudicant: ſicut patet de verecundia & miſericordia & pœnitentia de malo: ſed in cōprehēſoribus nō pōt eſſe paſsio, niſi iudiciū rōnis conſequēs.

QVÆSTIO XCV.

De dotibus beatorum, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderādū eſt de dotibus beatorū.
¶ Circa quod quęruntur quinque.
¶ Primo, vtrum beatis ſint aſsignandæ aliquę dotes.
¶ Secundo, vtrùm dos à beatitudine differat.
¶ Tertio, vtrum Chriſto competat habere dotes.
¶ Quarto, vtrum angelis.
¶ Quinto, vtrū conuenieter aſſignent̄ tres aīæ dotes.

ARTICVLVS PRIMVS. 404

Vtrum ſint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis.

Tho. 4. diſ. 49. q. 4. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd non ſint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis. Dos enim ſecundum iura datur ſponſo ad ſuſtinēda onera matrimonij: ſed ſancti non gerunt figuram ſponſi, ſed magis figuram ſponſæ, inquantum Eccleſiæ membra: ergo eis dotes non dantur.

¶ 2 Præterea, Dotes non dantur ſecundum iura à patre ſponſi, ſed à patre ſponſæ: omnia autem* bona beatitudinis dantur beatis à patre ſponſi, ſ. Chriſti. Iacob. 1. Omne datū optimum, & omne donū perfectū, &c. ergo huiuſmodi dona, quæ beatis dantur, non ſunt dotes appellanda.

*Al. dona

¶ 3 Præterea, In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius toleranda onera matrimonij: ſed in matrimonio ſpirituali non ſunt aliqua onera, maximè ſecundū ſtatum Eccleſiæ triumphantis: ergo non ſunt ibi aliquæ dotes aſſignandæ.

¶ 4 Præterea, Dotes non dantur niſi cauſa matrimonij: ſed matrimonium ſpirituale contrahitur cū Chriſto per fidem ſecundum ſtatum Eccleſiæ militantis: ergo eadem ratione ſi beatis aliquæ dotes conueniūt, etiam ſanctis exiſtentibus in via. ſed iſtis non conueniunt. ergo nec beatis.

¶ 5 Præterea, Dotes ad bona exteriora pertinēt, quæ dicuntur bona fortunæ: ſed præmia beatorū erunt de interioribus bonis: ergo non debent dotes nominari.

SED CONTRA, Epheſ. 5. dicitur: Sacramentū hoc magnum eſt, ego autē dico in Chriſto & in Eccleſia: ex quo habetur quod ſpirituale matrimonium per carnale ſignificatur: ſed in carnali matrimonio ſponſa dotata traducitur in domum ſponſi: ergo cum Sancti in domum Chriſti traducantur cum beatificantur, videtur, quòd aliquibus dotibus dotentur.

¶ Præterea, Dotes in matrimonio corporali aſſignātur ad matrimonij ſolatium: ſed matrimonium ſpirituale delectabilius eſt quàm corporale: ergo et ſunt dotes maximè aſsignandæ.

¶ Præterea, Ornamenta ſponſarum ad dotē pertinent: ſed ſancti ornati in gloriā traducuntur, vt dr̄ Iſa. 61. Induit me veſtimentis ſalutis, quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis: ergo ſancti in patria dotes habēt.

RESPON-

RESPONDEO dicendũ, ꝙ abſq; dubio Beatis, quando in gloriã trãsferũtur, aliqua dona diuinitus dãtur ad eorũ ornatũ: & hi ornatus a magiſtris dotes ſunt noĩati. Vnde datur qdã definitio de dote, de qua nũc loquimur, talis: dos eſt perpetuus aĩæ & corporis ornat⁹. vitæ ſufficiẽs, in æterna beatitudine iugiter pſeuerans Et ſumiť hæc deſcriptio ad ſimilitudinẽ dotis corporalis, ꝑ quã ſpõſa ornať, & prouidetur viro, vnde poſſit ſufficiẽter ſpõſam & liberos nutrire, & tñ inamiſſibiliter dos ſpõſæ cõſeruatur, vt ad eã, ſeparato matrimonio reuertatur. Sed de rõne noĩs, diuerſi diuerſimodè opinantur. Quidam.n. dicũt, ꝙ dos non accipitur ex aliqua ſimilitudine ad matrimoniũ corporale, ſed ſm modũ loquẽdi, quo oẽm perfectionẽ ſeu ornatũ cuiuſcunq; hominis dotẽ noĩamus. Sicut aliquis dicitur eſſe dotatus ſcientia, q ſciẽtia pollet. Et Ouid. vſus eſt noĩe dotis dicens, Et quæcunq; potes dote placere, place.

Sed hoc nõ videtur vſquequaq; cõueniens Quia quãdocũque aliqd nomen eſt impoſitũ ad aliqd principaliter ſignificandũ, nõ conſueuit ad alia transferri, niſi ſm aliquã ſimilitudinẽ, vnde cùm ſcdm primã inſtitutionẽ noĩs dos ad carnale matrimoniũ ptineat, oportet ꝙ in qualibet alia acceptione attẽdatur aliqua ſimilitudo ad principale ſignificatũ. Et iõ alij dicũt, ꝙ ſm hoc ſimilitudo attẽditur, ꝙ dos propriè dicitur donũ qđ in matrimonio corporali datur ſpõſæ ex parte ſpõſi, qñ *introducitur in domũ ſpõſi, ad ornatũ ſpõſæ ptinẽs, qđ patet ex hoc, quod dixit Sichẽ Iacob & filijs eius, Gene. 34. Augete dotẽ, & munera poſtulate. Et Exod. 22. Si ſeduxerit quis virginẽ dormieritque cũ ea, dotabit eam, & accipiet eã vxorẽ. Vnde & ornatus q à Chriſto ſanctis exhibetur, quando traducũtur in domũ gloriæ dos nominatur Sed hoc manifeſtè eſt contra id qđ Iuriſtæ dicũt ad quos ptinet de his tractare. Dicũt n. ꝙ dos propriè eſt qdam datio ex parte mulieris facta his qui ſunt ex parte viri pro onere matrimonij, quod ſuſtinet vir, ſed illud quod ſpõſus dat ſpõſæ, vocatur donatio propter nuptias. & ſecundũ hũc modũ accipitur, 3. Regũ 9. vbi dicitur, ꝙ Pharao rex Aegypti cepit Gazer & dedit eam in dotẽ filiæ ſuæ vxori Salomonis. Nec cõtra hoc faciũt auctoritates inductę, quamuis.n. dotes à parente puellæ cõſueuerint aſſignari, tñ quãque contingit, ꝙ ſpõſus vel pater ſponſi aſsignet dotes vice patris puellæ: qđ contingit dupliciter Vel pro nimio affectu ad ſponſam, ſicut fuit de Sichẽ. q voluit aſſignare dotẽ, quam debebat accipere, ꝓpter vehemẽtẽ amorẽ filij ſui ad puellam: vel hoc fit in pœnam ſpõſi, vt virgini à ſe corruptæ dotẽ de ſuo aſsignet, quam pater puellæ debuerat aſsignare, & in hoc caſu loqtur Moy. in auctoritate inducta. *Et iõ ſcdm alios dicẽdũ eſt, ꝙ dos in matrimonio corporali propriè dicitur, ꝙ datur ab his qui ſunt ex parte mulieris, his q ſunt ex parte viri, ad ſuſtẽtanda onera matrimonij, vt dictũ *eſt. Sed tũc remanet difficultas: quõ hęc aſſignatio poſsit aptari ad propoſitũ, cũ ornat⁹ q ſunt in beatitudine dẽtur ſpõſæ ſpũali à parte ſpõſi: ꝙ manifeſtabitur reſpondẽdo ad argumẽta

Al. traducitur.

loco ĩ hoc corp. citato

Hoc eodem corp.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ dotes quis aſsignẽtur ſponſo in carnali matrimonio ad vſũ tñ proprietas & dominiũ pertinet ad ſpõſam, ꝙ patet ex hoc, ꝙ ſoluto matrimonio, dos remanet ſpõſæ ſcdm iura: & ſic ẽt in matrimonio ſpirituali, ipſi ornatus qui ſponſæ ſpirituali dantur, ſ. Eccleſiæ in mẽbris ſuis, ſunt qdẽ ipſius ſponſi inquantũ ad eius gloriam & honorẽ cedũt, ſed ſponſæ inquantum per eas ornatur.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ pater ſpõſi, ſ. Chriſti, eſt ſola perſona patris, pater aũt ſpõſæ eſt tota Trinitas, effectus aũt in creaturis ad totam Trinitatẽ pertinet. Vnde hmõi dotes in ſpũali matrimonio, propriè loquẽdo, magis dantur à patre ſpõſæ, q̃ à patre ſponſi. ſed tñ hęc collatio q̃uis ab oibus perſonis fiat, ſingulis perſonis põt appropriari per aliquẽ modũ. Perſonæ qdẽ patris vt danti, qa in ipſo eſt auctoritas, ei ẽt paternitas reſpectu creaturæ appropriatur, *vt ſic idẽ ſit pater ſpõſi & ſpõſæ. Filio vero appropriatur, inquantũ ꝓpter ipſum & per ipſum dantur: ſed ſpiritui ſancto, inquantum in ipſo & ſecundum ipſum dantur, amor.n. eſt omnis dationis ratio.

Thom. in 1. Sent. di. 31.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ dotibus per ſe conuenit illud quod per dotes efficitur, ſ. ſolatiũ matrimonij, ſed per accidens illud ꝙ per eas remouetur, ſ. onus matrimonij, ꝙ per eas leuigatur. ſicut gratiæ conuenit per ſe facere iuſtũ, ſed per accidẽs ꝙ de impio faciat iuſtũ. Quãuis ergo in matrimonio ſpirituali non ſint aliqua onera, eſt tamẽ ibi ſumma iucunditas: & ad hanc perficiendam iucunditatẽ dotes ſponſæ conferuntur, vt ſ. delectabiliter per eas ſponſo coniungantur.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ dotes non conſueuerunt aſſignari ſponſæ quando deſponſatur, ſed quando in domũ ſponſi traducitur, vt pſentialiter ſponſum habeat: quandiu autẽ in hac vita ſumus, peregrinamur à domino, 2. Corin. 5. & ideo dona quæ ſanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, ſed illa, quæ conferuntur eis, quando transferuntur in gloriam, in qua ſponſo præſentialiter perfruuntur.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ in ſpirituali matrimonio interior decor requiritur, vnde dicitur in pſalmo 44. Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus, &c. ſed in matrimonio corporali requiritur decor exterior: vnde non oportet, ꝙ dotes huiuſmodi aſsignentur in matrimonio ſpirituali, ſicut aſſignantur in corporali.

ARTICVLVS II. 405

Vtrum dos ſit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM ſic proceditur. videtur. ꝙ dos ſit idem quod beatitudo. vt.n. ex definitione dotis prædicta* patet dos eſt ornatus corporis & animæ, in æterna beatitudine iugiter pſeuerans. ſed beatitudo aĩæ ẽ quidam ornatus eius, ergo beatitudo eſt dos.

Circa initium corp. art. præc.

2 Præterea, dos dicitur illud, per quod ſponſa delectabiliter ſponſo coniũgitur: ſed in ſpirituali matrimonio beatitudo eſt huiuſmodi: ergo beatitudo eſt dos.

3 Prterea, viſio ſecundum Aug *eſt tota ſubſtantia beatitudinis: ſed viſio ponitur vna de dotibus: ergo beatitudo eſt dos.

l. 1. de Trinit. cap. 8. a med. to. 3.

4 Præterea, Fruitio beatum facit, fruitio autẽ eſt dos ergo dos facit beatum, & ſic beatitudo eſt dos.

5 Præterea, ſecundum Boetium * in lib. de conſol. Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum congregatione perfectus: ſed ſtatus beatorum perficitur ex dotibus, ergo dotes ſunt beatitudinis partes.

lib. 3 de conſol. proſa 2. circa princ.

SED CONTRA, dos datur ſine meritis: ſed beatitudo non datur pro meritis, ergo beatitudo nõ ẽ dos.

Præterea, Beatitudo eſt vna tantum, dotes verò ſunt plures, ergo beatitudo non eſt dos.

Præterea, Beatitudo ineſt homini ſm id qđ eſt potiſſimum in eo, vt dicitur in 1. Eth.* ſed dos ẽt in corpore ponitur: ergo dos & beatitudo non ſunt idem.

lib. 1. c. 7. à medio, tom. 5.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidã.n. dicunt, ꝙ beatitudo & dos ſunt idem re, ſed differunt rõne, quia dos reſpicit ſpirituale matrimoniũ, quod eſt inter Chriſtũ & aĩam, non aũt beatitudo. Sed hoc non põt eſſe (vt videtur) cum beatitudo in operatione conſiſtat, Dos aũt non ſit operatio, ſed magis ſit qualitas vel diſpoſitio quędam. Et iõ ſm alios dicendũ, ꝙ beatitudo & dos etiam realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipſa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur, ſed dotes dicuntur habitus vel diſpoſitiones vel quæcunq; aliæ qualitates, quæ ordinantur ad hmõi perfectam operationem, vt ſic dotes ordinẽtur ad beatitudinem magis, quàm ſint in beatitudine, vt partes eius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod beatitudo, propriè loquendo, non eſt animæ ornatus. ſed eſt aliqd

quod ex ornatu animæ prouenit, cùm ſit operatio quę dam: ornatus verò dicitur aliquis decor ipſius beati.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, ſed eſt ipſa cõiunctio animæ cũ Chriſto, quæ eſt per operationem: ſed dotes ſunt dona diſponentia ad huiuſmodi coniunctionem.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ viſio dupliciter põt accipi. Vno mõ actualiter, i. pro ipſo actu viſionis, & ſic viſio non eſt dos, ſed eſt ipſa beatitudo. Alio modo poteſt accipi habitualiter, i. pro habitu, à quo talis operatio elicitur, i. pro ipſa gloriæ claritate, qua anima diuinitus illuſtratur ad Deũ videndum, & ſic eſt dos & principium beatitudinis, non aũt eſt ipſa beatitudo.

Et ſimiliter dicendũ Ad Quartum, de fruitione.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ beatitudo colligit omnia bona, nõ quaſi partes eſſentiæ beatitudinis, ſed quaſi aliquo modo ad beatitudinẽ ordinata.* *In corp.*

406

ARTICVLVS III.

Vtrum competat Chriſto habere dotes.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ Chriſto competat habere dotes. Sancti. n. Chriſto ꝑ gloriã conformantur, vnde dicit Philip. 3. Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratũ corpori claritatis ſuæ: ergo & Chriſtus dotes habet.

¶2 Præterea, in ſpirituali matrimonio aſſignanẽ dotes ad ſimilitudinẽ matrimonij corporalis, ſed in Chriſto inuenit quoddã matrimoniũ ſpirituale quod eſt ſibi ſingulare, ſ. duarũ naturarũ in vna pſona, ſm quod dicitur natura humana in ipſo eſſe deſpõſata à verbo, vt patet ex glo * ſuper illud pſal 18. in ſole poſuit tabernaculũ, &c. & Apoc. 21. Ecce tabernaculũ Dei cum hominibus ergo & Chriſto competit habere dotes. *Caſsiod. ſuper illud pſalm. 18. in ſententia.*

¶3 Præterea, vt dicit Aug * in lib de doctrina Chriſt. Chriſtus ſm regulã Thiconij propter vnitatẽ corporis myſtici, quæ eſt inter caput & mẽbra, nominat ſe etiã ſponſam & non ſolũ ſponſum, vt patet Iſa. 61. Quaſi ſponſum decoratũ corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis: cùm ergo ſponſæ debeantur dotes, oportet, vt videtur, in Chriſto dotes ponere. *†li. 3. cap. 31. tom. 3.*

¶4 Præterea, Omnibus mẽbris Eccleſiæ debetur dos, cùm Eccleſia ſit ſponſa, ſed Chriſtus eſt Eccleſiæ membrũ, vt patet 1. Cor. 12. Vos eſtis corpus Chriſti, & mẽbra de membro, glo. * ide?, de Chriſto, ergo Chriſto debentur dotes. *Glo interlinear. ibidem.*

¶5 Præterea. Chriſt⁹ hẽt pfectã viſionẽ, fruitionẽ, & dilectionem, hæc autem ponuntur dotes, ergo &c.

SED CONTRA, Inter ſponſũ & ſponſam exigitur diſtinctio perſonarũ, ſed in Chriſto nõ eſt aliquid perſonaliter diſtinctũ à filio Dei, qui eſt ſponſus, vt patet Io. 3. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt, ergo cum dotes ſponſæ aſſignentur, vel pro ſponſa, videtur, ꝙ Chriſto non competat habere dotes.

¶Præterea, Non eſt eiuſdem dare dotes & recipere, ſed Chriſtus eſt qui dat dotes ſpirituales: ergo Chriſto non competit dotes habere.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio Quidã. n. dicunt, ꝙ in Chriſto eſt triplex vnio. Vna, quæ dicitur conſentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris. alia dignatiua, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia, qua ipſe Chriſtus vnitur Eccleſiæ. Dicunt ergo, ꝙ ſm duas primas vniones cõpetit Chriſto habere dotes ſub rõne dotis, ſed quantũ ad tertiam conuenit ei id quod eſt dos excellẽtiſsime, non tñ ſub rõne dotis: quia in tali cõiunctione Chriſtus eſt vt ſpõſus ſed Eccleſia vt ſponſa: dos aũt datur ſponſæ quantũ ad proprietatẽ & dominiũ, quãuis detur ſpõſo ad vſũ. Sed hoc non videtur eſſe conueniens. In illa n. coniunctione, qua Chriſtus vnitur patri per conſenſum amoris, etiam in quãtũ eſt Deus non dicitur aliquod matrimoniũ eſſe. quia non eſt ibi aliqua ſubiectio, quam oportet eſſe ſponſæ ad ſponſum. Similiter & nec in cõiunctione humanæ naturæ ad diuinã, q̃ eſt in vnione perſonæ, vel & ꝑ cõformitatẽ volũtatis põt eſſe iõ dotis, ꝑ tria. Primo, qa exigit cõformitas naturæ ĩter ſpõſũ & ſponſam in matrimonio illo ĩ quo danĩ dotes, & hoc deficit in cõiũctione humanæ naturæ ad diuinã. Secundo, qa exigitur ibi diſtinctio pſonarũ: humana aũt natura nõ ẽ pſonaliter diſtincta a verbo. Tertio, qa dos daĩ qñ ſponſa de nouo traducitur ĩ domũ ſponſi, & ſic videtur ad ſponſã ptinere q̃ de non coniũctã ſit coniũcta, humana aũt natura, q̃ eſt aſſũpta in vnitatẽ pſonæ à verbo, nunq̃ fuit quin eſſet pfecte coniũcta. Vnde ſm alios dicẽdũ, ꝙ vel oĩno non conuenit Chriſto rõ dotis, vel non ita propriẽ ſicut aliis ſanctis: ea tamẽ quæ dotes dicuntur, excellẽtiſsimẽ ei conueniunt.

Ad Primũ ergo dicẽdũ ꝙ conformatio illa ẽ intelligẽda ſm id qđ ẽ dos, & nõ ſm rõnẽ dotis, q̃ ſit in Chriſto Non. n. oportet, ꝙ illud in quo Chriſto conformamur. ſit eodem modo in Chriſto & in nobis.

AD SECVNDVM dicendũ ꝙ natura humana nõ ꝓpriẽ dicitur eſſe ſpõſa in cõiũctione illa qua verbo cõiungitur, cũ non ſeruetur ibi perſonarũ diſtinctio, q̃ inter ſponſũ & ſponſã requiritur. Sed ꝙ quñque dicatur deſponſata humana natura, ſm quòd verbo coniuncta, eſt, hoc eſt inquantũ hẽt aliquem actum ſponſæ, quia . ſ. inſeparabiliter coniungitur: & quia in illa coniũctione, humana natura eſt Verbo inferior, & per verbum regitur, ſicut ſponſa per ſponſum.

AD TERTIVM dicẽdũ ꝙ hoc ꝙ aliqñ dicit Chriſtus ſponſa, non eſt quia ipſe verẽ ſit ſponſa, ſed inquantum ſibi aſſumit perſonã ſponſæ ſuæ, ſ. Eccleſiæ, q̃ eſt ei ſpiritualiter cõiuncta: vnde nihil prohibet, quin per illum modum loquendi poſsit dici habere dotes, non quòd ipſe habeat ſed quia eccleſia habet.

Ad Quartũ dicẽdũ, ꝙ nomẽ eccleſiæ dupliciter accipitur. Qñque. n. noĩat tantũmõ corpus, qđ Chriſto cõiũgitur ſicut capiti, & ſic tñ eccleſia hẽt rõnẽ ſponſæ, ſic vero Chriſtus non eſt eccleſiæ mẽbrũ, ſed eſt caput influẽs oĩbus eccleſiæ mẽbris Alio mõ accipitur eccleſia ſcđm quod noĩat caput & mẽbra cõiũcta, & ſic Xp̃s dr̃ mẽbrũ eccleſię, inquãtũ hẽt diſtinctũ officiũ ab oĩb⁹ alijs ſ. influere alijs vitã q̃uis non multũ propriẽ dicatẽ mẽbrũ, quia mẽbrũ importat †particularitatẽ q̃dã, in xp̃o aũt bonũ ſpũale non eſt * particulatũ, ſed eſt totaliter & integrum. Vnde ipſe eſt totũ eccleſiæ bonũ, nec eſt aliquid maius ipſo, & alius, q̃ ipſe ſolus. Sic aũt loquendo de eccleſia, eccleſia non ſolũ nominat ſponſã ſed ſponſum & ſponſã, ꝓut per coniunctionẽ ſpũalem eſt ex eis vnũ effectũ. Vnde licet Chriſtus aliquo modo dicatur membrũ eccleſię, nullo tamen modo poteſt dici mẽbrũ ſponſæ. & ſic ei non conuenit ratio dotis. *†Al. partialitatem.* ** Al. partitum.*

Ad Quintum dicendũ, quod in proceſſu illo eſt fallacia accidentis, non. n. illa Chriſto conueniunt, ſecundum quod habent rationem dotis.

ARTICVLVS IIII. 407

Vtrum Angeli habeant dotes.

AD Quartũ ſic ꝓcedit Vĩ, ꝙ angeli hẽant dotes. Quia ſuper illud Cant. 6 Vna eſt columba mea dicit glo. vna eſt Eccleſia in hominibus & angelis: ſed eccleſia eſt ſponſa, & ſic membris eccleſiæ conuenit habere dotes: ergo angeli dotes habent.

¶2 Præterea, Lu. 12. ſup illud, Et vos ſimiles hoĩb⁹ expectãtibus dñm ſuũ, qñ reuertatur à nuptijs, dicit *gloſ. Ad nuptias Dñs iuit, cũ poſt reſurrectionẽ nouus hõ angelorũ multitudinem ſibi copulauit: ergo angelorum multitudo eſt ſponſa Chriſti, & ſic angelis competunt dotes. *Gloſſ. ordinar. ibid.*

¶3 Præterea. Spirituale matrimoniũ in ſpũali coniũctione cõſiſtit, ſed ſpũalis coniũctio nõ eſt minor inter angelos & Deũ, q̃ inter hoĩes beatos, & Deũ, ergo cùm dotes, de quibus nunc agimus ratione ſpũalis matrimonij aſſignentur, videtur ꝙ angelis conueniant dotes.

¶4 Præ-

¶4 Præterea, Spirituale matrimoniũ requirit ſpiritualem ſponſum & ſpirituale ſponſam: ſed Chriſto inquantum eſt ſummus ſpiritus, magis ſunt conformes in natura, angeli q̃ homines: ergo magis poteſt eſſe ſpirituale matrimonium angelorum ad Chriſtum q̃ hominum.

¶5 Præterea Maior conuenientia exigitur inter caput & membra, quam inter ſponſum & ſponſam: ſed cõformitas quæ eſt ĩter Chriſtum & angelos, ſufficit ad hoc ꝙ Chriſtus dicatur caput angelorum: ergo eadem rõne ſufficit ad hoc, ꝙ dicatur ſponſus reſpectu eorum.

In prolog. i ſecundã expoſitionẽ in Canticanõ lõge à pri. SED CONTRA, Origenes * ſuper Cantica, diſtinguit quatuor pſonas, ſ. ſponſum & ſponſam, adoleſcentulas & ſodales ſponſi, & dicit ꝙ angeli ſunt ſodales ſponſi: cũ ergo dotes non debeantur niſi ſponſæ, videtur, ꝙ angelis dotes non conueniant.

¶Præterea, Chriſtus deſponſauit ſibi Eccleſiã p incarnationem & paſſionem, vnde figuratur per hoc quod dicitur Exo. quarto, Sponſus ſanguinum tu mihi es. ſed Chriſtus per paſſionem & incarnationẽ non aliter fuit coniunctus angelis quã prius erat: ergo angeli non pertinent ad Eccleſiam ſecundum quod Eccleſia dicitur ſponſa: ergo angelis non conueniunt dotes.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ea q̃ ad dotes animę ptinent, non eſt dubium, angelis ſicut & hominibus cõuenire, ſed ſcd̃m rõnem dotis non ita eis, ſicut hoĩbus, conueniunt: eo ꝙ non ita propriè conuenit angelis rõ ſponſæ, ſicut hoĩbus. Exigitur. n. inter ſponſum & ſponſam naturæ conformitas, vt ſ. ſint eiuſdem ſpeciei Hoc aũt mõ hoĩes cũ Chriſto conueniunt, inquantũ naturã humanã aſſumpſit: p quam aſſumptionem factus eſt cõformis in natura ſpeciei humanæ, oĩbus hoĩbus: angelis aũt non eſt conformis ſcd̃m vnitatem ſpeciei, neque ſecundum naturã diuinam neq; ſcd̃m humanam: & iõ rõ dotis non ita propriè conuenit angelis ſicut hominib⁹. Cum tñ in his quæ metaphoricè dñr: non requiratur ſimilitudo quantum ad oĩa, non põt ex aliqua diſſimilitudine concludi ꝙ metaphoricè aliquid de aliquo non pdicetur: & ſic ex ratione inducta, non põt ſimpliciter haberi, ꝙ angelis dotes nõ cõueniant: ſed ſolũ ꝙ nõ ita propriè, ſicut hominibus ratione diſſimilitudinis prædictæ.

In hoc eodem corp. AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quãuis angeli pertineant ad vnitatem Eccleſiæ non tñ ſunt membra Eccleſiæ, ſecundum quod Eccleſia dr̃ ſponſa p conformitatẽ naturæ, & ſic nõ cõuenit eis propriè hẽre dotes.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ deſponſatio illa, largè accipitur pro vnione, q̃ non hẽt conformitatẽ naturæ in ſpecie: & ſic etiam nihil prohibet, largè accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

AD TERTIVM dicendũ. ꝙ quamuis in matrimonio ſpirituali non ſit niſi coniunctio ſpiritualis, tñ illos qui cõiunguntur ad perfectã matrimonij rõnem, oportet in ſpecie naturæ conuenire, & propter hoc deſponſatio propriè ad angelos non pertinet.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ illa cõformatio qua angeli conformantur Chriſto inquantũ eſt Deus, non eſt talis quæ ſufficiat ad pfectã rõnẽ matrimonij: cum non ſit ſecundum cõuenientiam in ſpecie, ſed magis adhuc remanet infinita diſtantia.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ nec ẽt Chriſtus propriè dicitur caput angelorum, ſecundum illam rationẽ qua caput requirit conformitatem naturæ ad membrũ. Tamen ſciendum, quòd licet caput & alia membra ſint partes indiuidui, & vnius ſpeciei, ſi tamen vnumquodque per ſe conſideretur, cum alio eſt eiuſdem ſpeciei: manus enim habet aliam ſpeciem partis à capite. Vnde loquendo de membris ſecundum ſe, non requiritur inter ea alia conuenientia, quam proportionis. vt vnum ab alio accipiat, & vnum alii ſubſeruiat: & ſic conuenientia, quæ eſt inter Deum & angelos, magis ſufficit ad rationem capitis, quam ad rationem ſponſi.

ARICVLVS V.

Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes.

AD QVINTVM ſic proceditur Videtur ꝙ ĩconuenienter proponantur tres eſſe animæ dotes, ſ. viſio, dilectio, & fruitio. Aĩa enim coniungitur deo ſcd̃m mentem, in qua eſt imago Trinitatis, ſecundũ memoriã, intelligentiam & voluntatem: ſed dilectio ad voluntatem ptinet, viſio ad intelligentiã: ergo dẽt aliquid poni ꝙ memoriæ reſpondeat, cùm fruitio non pertineat ad memoriã, ſed magis ad voluntatem. *Tho. 4. diſ. 46. q. 4 ar. 5. q. 1.*

¶2 Præterea, Dotes beatitudinis dñr rñdere virtutib⁹ viæ quibus deo coniungimur, q̃ ſunt fides, ſpes, & charitas, quibus eſt ipſe deus obiectũ: ſed dilectio rñdet charitati viſio aũt fidei: ergo deberet aliquid poni, qđ pertineret ad ſpẽ, cùm fruitio magis pertineat ad charitatẽ.

¶3 Præterea, Deo non fruimur niſi per dilectionem & viſionem: illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter ſe. vt patet per Augu. * in li 1. de doctrina Chriſtiana: ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione. *li. 1. ca. 4. tom. 3.*

¶4 Præterea, Ad perfectionem beatitudinis requirit̃ comprehenſio, 1. Corint. 9. Sic currite vt comprehendatis ergo deberet adhuc quarta dos poni.

¶5 Præterea, Anſelmus dicit, ꝙ hæc pertinent ad beatitudinem animæ, ſapientia, amicitia, concordia, poteſtas, honor, ſecuritas, gaudium: & ſic videntur prædictæ dotes inconuenienter aſſignari. *In li. de ſimilitudinibus, ca. 48.*

¶6 Præterea, Aug. † in fi. de Ciui. dei, dicit, ꝙ deus in illa beatitudine ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur: ergo laus pręaſſignatis dotibus annumerari debet. *† li. 22. ca. vlti. inter pri. et med.*

¶7 Præterea, Boetius * ponit 5. ad beatitudinẽ pertinẽtia in 3. de Conſola quę ſunt hęc, ſufficientia, quã promittunt diuitiæ: iucunditas, quam promittit voluptas, celebritas quam promittit fama: ſecuritas quam promittit potentia, reuerentia, quam promittit dignitas, & ſic videtur, ꝙ iſta potius deberẽt aſſignari, quam prædicta. ** li. 3. proſ. 10. à med. illius.* 104

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ab oĩbus cõiter tres ponunt̃ aĩæ dotes: diuerſimodè tñ. Quidã. n. dicũt, ꝙ tres aĩæ dotes ſunt, viſio, dilectio, & fruitio: qdã verò dicũt ꝙ ſunt viſio. fruitio, & cõprehenſio: quidã uerò qđ ſunt viſio, dilectio, & cõprehenſio: oẽs tamen aſſignationes reducuntur in idẽ, & eodẽ mõ earum numerus aſſignatur. Dictum. * n eſt, ꝙ dos eſt aliquid aĩæ inhærens, p qđ ordinatur ad operationẽ, in qua conſiſtit beatitudo. In qua quidẽ operatione duo requiruntur, ſ. ipſa ſubſtãtia operationis, q̃ eſt viſio: & pfectio eius, q̃ eſt delectatio. Oportet n. beatitudinẽ eſſe operationẽ pfectã. Viſio aũt aliqua eſt delectabilis dupliciter. Vno mõ ex parte obiecti inquantũ id qđ vr̃, eſt delectabile. Alio mõ ex parte viſionis, inquantũ ipſum videre, delectabile eſt, ſicut delectamur in vidẽdo mala, quãuis mala nos nõ delectẽt: & qa operatio illa, in qua vltima beatitudo cõſiſtit. dẽt eẽ pfectiſſima, iõ requirit̃ ꝙ viſio illa ſit vtroq; mõ delectabilis. Ad hoc aũt qđ viſio illa ſit delectabilis ex parte viſionis requirit̃, ꝙ ſit facta cõnaturalis vidẽti p aliquẽ habitũ, ſed ad hoc, ꝙ ſit delectabilis ex parte viſibilis, requirunt̃ duo, ſ. ꝙ ipſum viſibile ſit cõueniens, & ꝙ ſit cõiunctũ. Sic ergo ad delectabilitatẽ viſionis ex parte ſui requirit habitus, q viſionẽ eliciat, & ſic eſt vna dos, q̃ dr̃ ab oĩbus viſio: & ex parte viſibilis requirunt̃ duo: ſ. conuenientia, q̃ eſt p affectum, & quantũ ad hoc ponit̃ à qbuſdã dos, dilectio, & à qbuſdã, fruitio, ſecundũ qđ fruitio ad effectũ pertinet, illud. n. qđ ſummè diligimus, cõuenientiſſimũ æſtimamus: requirit̃ ẽt ex parte viſibilis, cõiunctio: & ſic ponitur à quibuſdam comprehẽſio, q̃ nihil eſt aliud, quã in pſentia Deum hẽre, & in ſeipſo tenere, ſed ſm alios ponitur fruitio, prout eſt nõ ſpei (ſicut eſt in via) ſed iã rei, ſicut eſt in patria. Et ſic dotes rñdẽt trib⁹ virtutib⁹ Theologicis: ſ. viſio, fidei, ſpei vero, cõprehẽſio vel fruitio ſm vnã acceptionem, charitati verò, fruitio vel delectatio ſcd̃m aſſignationẽ aliam. *Ar. 2. huius q. corp.*

aliam Fruitio.n.perfecta qualis in patria habebitur, includit in ſe delectationem & comprehenſionem: & idò à quibuſdam accipitur pro vno, à quibuſdã verò pro alio. Quidã vero attribuũt has tres dotes tribus animæ virib⁹ vnionẽ.ſ. rationali, dilectionẽ, concupiſcibili fruitionẽ vero iraſcibili, inquantum talis fruitio eſt ꝑ quandã victoriã adepta. Sed hoc non proprie dicitur: quia iraſcibilis & cõcupiſcibilis nõ ſunt in parte intellectiua, ſed in parte ſenſitiua: dotes autẽ aĩę ponuntur in ipſa mente.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ memoria & intelligentia, non habẽt niſi vnam operationem: vel quia ipſa intelligentia eſt operatio memorię: vel ſi intelligẽtia dicatur eſſe potentia q̃dam, memoria non exit in operationem, niſi mediante intelligẽtia, quia memoriæ eſt notitiam tenere, vnde ẽt memoriæ & intelligẽtiæ non reſpondet niſi vnus habitus, ſ. notitia: & ideo vtrique reſpondet vna tantum dos, ſcilicet viſio.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ fruitio reſpondet ſpei, inquantũ includit comprehenſionẽ, q̃ ſpei ſuccedet: qđ enim ſperatur, nondum hr̃: & ideo ſpes quodã modo affligit ꝑp diſtantiam amati, & propter hoc in patria non remanebit, ſed ſuccedet ei comprehenſio.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ fruitio, ſecundum quod comprehenſionẽ includit, diſtinguit à viſione & dilectione, alio tñ mõ q̃ dilectio à viſiõe. Dilectio. n. & viſio diuerſos habitus nominant, quorũ vnus ꝑtinet ad intellectũ, alter verò ad affectũ. Sed cõprehẽſio, vel fruitio ſcdm qđ ponĩ pro cõprehenſione, nõ importat aliũ habitũ ab illis duobus: ſed importat remotionẽ impedimentorũ, ex qbus eſſie ebaẽ, vt nõ poſſet mens Deo quaſi pſentialiter cõiungi; & hoc qdẽ fit ꝑ hoc qđ ipſe habitus gloriæ animã ab oĩ defectu liberat, ſicut qđ facit eã ſufficientẽ ad cognoſcendũ ſine phantaſmatibus, & ad pdominandũ corpori, & ad alia hmõi, ꝑ q̃ excluduntur impedimenta, qbus fit, vt nunc peregrinemur à Dño.

AD QVARTVM patet reſponſio ex dictis.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ propriè dotes ſunt immediata principia illius operationis, in qua pfecta beatitudo conſiſtit, ꝑ quã aĩa Chriſto cõiugiĩ. Alia aũt q̃ Anſelmus enumerat, nõ ſunt hmõi, ſed ſunt qualitercunq; beatitudinẽ concomitantia: vel conſequentia, nõ ſolũ in cõparatione ad ſponſum, ad que ſola ſapientia inter enumerata ab eo ꝑtinet: ſed ẽt in cõparatione ad alios pares ad quos pertinet amicitia quãtũ ad vnionẽ effectuũ. & concordia q̃tũ ad conſenſum in agẽdis: vel ad inferiores, ad quos ꝑtinet poteſtas, ſcdm qđ a ſuperioribus inferiora diſponunt: & honor ſcdm id qđ ab inferioribus, ſuperioribus exhibet: & ẽt ꝑ cõparationẽ ad ſe ipſum, ad quos ꝑtinet ſecuritas, quantum ad remotionem mali, & gaudium in quantum ad adeptionem boni.

* In li. de ſimilitudinibus, ca. 48.

AD SEXTVM dicendũ, ꝙ laus quæ ab Auguſtino* ponitur tertium eorum, quæ in patria erunt, nõ eſt diſpoſitio ad beatitudinẽ, ſed magis ad beatitudinẽ conſequens, ex hoc enim ipſo quod anima Deo coniungiĩ in quo beatitudo conſiſtit, ſequitur quod in laudem prorumpat: vnde laus non habet rationem.

li. 22. de ciuit. ca. vlti mo, inter pri. et med. tom. 4.

AD SEPTIMVM. dicendũ, ꝙ illa qnq; q̃ enumerat Boetius, ſunt q̃dã beatitudinis cõditiones, nõ aũt diſpoſitiones ad beatitudinẽ vel beatitudinis actũ, eo ꝙ beatitudo rõne ſuæ pfectionis ſola & ſingulariter hẽt ꝑ ſeipſam qcquid ab hoibus in diuerſis rebus q̃rĩ, vt patet ꝑ Philoſ.* in primo & decimo Ethi. & ſcdm hoc oñdit Boetius * illa qnq; in vera beatitudine eſſe: q̃a hęc ſunt q̃ ab hoĩbus in vera felicitate ſpali q̃runtur, q̃ vel ꝑtinent ad immunitatẽ ã malo, ſicut eſt ſecuritas, vel ad conſecutionẽ boni cõueniẽtis, ſicut iucunditas, vel ꝑ fecti, ſicut ſufficientia: vel ad manifeſtationẽ boni ſicut celebritas, inquantũ bonũ vnius eſt in notitia multorũ: & reuerẽtia, inquãtũ illius notitiæ, vel boni ſignũ aliqđ exhibeĩ: reuerentia.n. conſiſtit in exhibitione honoris q eſt teſtimoniũ virtutis. Vñ patet qđ iſta quinque non, debẽt dici dotes, ſed quædam beatitudinis conditiones.

*li. 1. c. 7 a me. 10. 5. †li. 3. de cõſol prof. 10

QVÆSTIO XCVI.

De aureolis, in tredecim articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cõſiderãdum ẽ de aureolis.

¶ Circa quod quæruntur tredecim.
¶ Primo, vtrũ aureola differat à ꝑmio eſſentiali.
¶ Secundo, vtrum differat a fructu.
¶ Tertio, vtrum fructus ſoli virtuti cõtinẽtiæ debeatur.
¶ Quarto, vtrum conuenienter aſſignentur tres fructus tribus partibus continentiæ.
¶ Quinto, vtrum virginibus debeatur aureola.
¶ Sexto, vtrum debeatur martyribus.
¶ Septimo, vtrum debeatur doctoribus.
¶ Octauo, vtrum Chriſto debeatur.
¶ Nono, vtrum Angelis,
¶ Decimo, vtrum corpori humano debeatur.
¶ Vndecimo, vtrum cõueniẽter tres aureolæ aſſignenĩ.
¶ Duodecimo, vtrum aureola virginum ſit potiſſima.
¶ Decimotertio, vtrum vnus alio intenſius eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ aureola ſit aliud à præmio eſſentiali, quod aurea dicitur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vĩ ꝙ aureola non ſit aliqđ aliud ꝑmiũ à ꝑmio eſſentiali: ꝙ aurea dĩ. Præmium.n. eſſentiale eſt ipſa beatitudo ſed beatitudo ſcdm Boetiũ * eſt ſtatus oĩum bonorũ cõgregatione pfectus: ergo præmiũ eſſentiale includit omne bonũ qđ hr̃ in patria, & ſic aureola includiĩ ĩ aurea. 409

Tho. 4 diſ. 49. q. 1. ar. tic. 1. *lib. 3. de conſolat. proſa 2. circa prin.

¶ 2 Præterea, Magis & minus nõ diuerſificant ſpeciẽ; ſed illi qui ſeruant conſilia & p̃cepta, magis præmiantur, q̃ illi qui ſeruant præcepta tantum: nec in aliquo ꝑmium eorum videtur differre, niſi quod vnum eſt altero maius, cũ aureola nominet præmium, quod debetur operibus perfectionis: ergo videtur, ꝙ aureola non dicat aliquid diſtinctum ab aurea.

¶ 3 Præterea, Præmium rñdet merito: ſed radix totius meriti eſt charitas cũ ergo charitati rñdeat aurea, videtur ꝙ in patria nõ erit aliqđ ꝑmiũ ab aurea diſtinctum.

¶ 4 Præterea. Oẽs hoĩes beati aſſumuntur ad angelorũ ordines, vt dicit Greg. * Sed in angelis. licet q̃dam data ſint quibuſdã excellenter, nihil tñ ibi poſſidetur ſingulariter, oĩa enim in omnibus ſunt, non quidẽ æqualiter quia alia aliis ſublimius poſſideat, quæ tamen oẽs habent, vt ẽt Gregor. dicit: ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium niſi omnium commune: ergo aureola non eſt præmium diſtinctum ab aurea.

Ho. 34 in Euãg. circa med. et ho. 31. ante med.

¶ 5 Præterea, Excelleñtiori merito excellẽtius ꝑmium debetur: ſi ergo aurea debeĩ operibus, q̃ ſunt in p̃cepto, aureola vero his q̃ ſunt in cõſilio aureola erit pfectior q̃ aurea, & ita non deberet diminutiue ſignificari: ergo videtur, ꝙ aureola non ſit pr̃emiũ diſtinctũ ab aurea.

SED CONTRA, Exo. 25. ſuper illud, Facies & alterã coronã aureolã, dicit gl.* Ad coronã ꝑtinet cãticũ nouum, qđ virgines tñ coram agno concinunt, ex quo videtur, ꝙ aureola ſit quædam corona nõ omnibus, ſed quibuſdam ſpecialiter reddita. Aurea aũt omnibus beatis redditur: ergo aureola eſt aliud quam aurea.

Gl. ordinaria ibid.

¶ Præterea, Pugnæ quã ſequiĩ victoria, debeĩ corona: 2. Tim. 2. Nõ coronabitur niſi q legitimè certauerit: ergo vbi eſt ſpecialis rõ certaminis, ibi dẽt eẽ corona ſpãlis. Sed in aliquibus operib⁹ eſt ſpãlis rõ certãdi: ergo ꝑ aliis aliquã coronã habere debent, & hanc dicimus aureolã.

¶ Præterea, Eccleſia militans deſcendit à triũphante, vt patet Apocalipſis. 21. Vidi ciuitatẽ ſanctã, &c ſed in Eccleſia militante ſpecialia opera habentibus, reddunĩ ſpecialia ꝑmia: ſicut victoribus, corona: currentibus, brauiũ: ergo ſimiliter debet eſſe in Eccleſia triumphante.

RESPONDEO dicendum, ꝙ præmium eſſentiale hominis, quod eſt eius beatitudo, cõſiſtit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantũ eo perfectè fruitur

fruitur, vt viſo & amato perfectè: hoc aūt præmiū metaphoricè corona dicitur vel aurea: tū ex parte meriti quod cū quadā pugna agitur (malitia. n. eſt vita hominis ſuper terrā, Iob 7.) tū ēt ex parte præmij, per quod homo efficiť quodāmodo diuinitatis particeps, & p conſequens regiæ poteſtatis: Apocalypſis quinto Feciſti nos Deo noſtro regnū, & cætera. Corona aūt eſt ꝓpriū ſignū regiæ ptāris: & eadē rōne p̄miū accidētale, quod eſſentiali additur, coronæ rōnem hēt. Significat ēt corona pfectionē quandā ratione figuræ circularis, vt ex hoc ēt cōpetat perfectioni beatorū. Sed qa nihil poteſt ſuperaddi eſſentiali, quin ſit eo minus: ideo ſuperadditū præmiū aureola noīatur: Huic aūt eſſentiali p̄mio, qđ aurea dicitur, aliqd ſuperaddiť dupliciter. Vno modo ex conditione naturæ eius, qui p̄miatur, ſicut ſupra beatitudinē animæ, gloria corporis adiungitur. Vnde & ipſa gloria corporis interdum aureola noīatur. Vnde ſup illud. Exo. 25. Facies & alteram coronā aureolā:
Gl. ordinaria. ibid. dicit quædā gl.* quaſi ī ſine aureola ſuperponať, cū in Scriptura dicatur, qđ eis ſublimior gloria in receptione corporū ſeruetur. ſic aūt nunc de aureola non agiť. Alio modo ex ratione operis meritorij; quod quidem rationē meriti habet ex duobus ex quibus etiam habet bonitatis rationē: ſ. ex radice charitatis, qua referť in finē vltimū, & ſic debetur ei eſſentiale præmiū, ſ. puentio ad finē, quæ eſt aurea: & ex ipſo genere actus, quod laudabilitatē quandā habet ex debitis circunſtātijs & ex habitu eliciente, & proximo fine: & ſic debetur ei quoddā accidentale præmiū, qđ aureola dr̄: & hoc modo de aureola ad præſens intendimus. Et ſic dicendum qđ aureola dicit aliqd aureæ ſuperadditū, id eſt quoddā gaudiū de operibus a ſe factis, quæ habent rationem victoriæ excellētis; qđ eſt aliud gaudium ab eo quo de cōiunctione ad Deū quis gaudet, quod gaudium dr̄ aurea. Quidā tñ dicunt, ꝙ ipſum p̄mium cōe qđ eſt aurea, accipit nomen aureolæ, ſecundū ꝙ virginibus, vel martyribus, vel doctoribus redditur; ſicut & denarius accipit nomen debiti ex hoc ꝙ alicui debetur, quāuis omnino idem ſint debitū & denarius: non tñ ita quod præmium eſſentiale oporteat eſſe maius qñ aureola dr̄; ſed quia excellentiori actui reſpondet, nō quidē ſecundum meriti intenſionē, ſed ſecundum modū merēdi: vt quāuis in vno ſit æqualis limpiditas diuinæ viſionis, in uno tñ dicetur aureola, non in altero; inquantum rñdet excellentiori merito, ſecundū modū agēdi.
**Gl. ordi. ſuper illud Exo. 25. et ſuper illā, alterā coronam aureolam.* Sed hoc videtur eſſe cōtra intentionē Gl. Exo. 25. ſi. n. idem eſſet aurea & aureola, non diceret aureola, aureæ ſuperponi. Et p̄terea cū merito rñdeat præmiū, oportet ꝙ illi eccellentiæ meriti, quæ eſt ex modo agēdi, reſpōdeat aliqua excellentia in præmio: & hāc excellentiā vocamus aureolā. Vñ oportet aureolā ab aurea differre.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ beatitudo includit oīa bona, quæ ſunt neceſſaria ad perfectam hominis vitam, quæ conſiſtit in perfecta hominis operatione: ſed quædā poſſunt ſuperaddi, non quaſi neceſſaria ad perfectā operationē, vt ſine quibus eſſe nō poſſit ſed quia his additis eſt beatitudo clarior. Vnde ptinēt ad bene eſſe beatitudinis, & ad decentiā quādā ipſi' ſicut & felicitas politica ornať nobilitate, & corporis pulchritudine, & hmōi, ſine qbus tñ eſſe pōt, vt patet in 1. Ethi. & hoc mō ſe hēt aureola ad beatitudinē patriæ.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ille qui ſeruat conſilia & præcepta, ſemper magis mereť quam ille, q ſeruat præcepta tantum, ſecundū quod ratio meriti cōſideratur in operibus ex ipſo genere operum; non aūt ſemper ſecundū quod ratio meriti penſatur ex radice charitatis, cum quandoq; ex maiori charitate aliquis ſeruet præcepta tantum, quam aliquis præcepta & con-
Homi. 30. in Euang. circa prin. ſilia: ſed vt pluries accidit econtrario, quia probatio dilectionis exhibitio eſt operis, vt Gregorius * dicit. Nō ergo ipſum eſſentiale præmiū magis intenſum, dicitur aureola; ſed id qđ præmio eſſentiali ſuperadditur ind. f ferētet, ſiue ſit maius præmiū eſſentiale habētis aureolā, ſiue minus, ſiue æquale p̄mio eēntiali nō habentis.

AD TERTIVM dicendum ꝙ charitas eſt primū principiū merendi, ſed actus noſter eſt quaſi inſtrumentū quo meremur: ad effectū aūt conſequendū nō ſolum requiritur debita diſpoſitio in primo mouente, ſed ēt recta diſpoſitio in inſtrumēto: & ideo in effectu aliquid cōſequitur ex parte primi principij qđ eſt principale, & aliquid ex parte inſtrumenti, quod eſt ſecūdarium: vnde & in p̄mio aliqd eſt ex parte charitatis ſcilicet aurea; & aliquid ex genere operationis ſ. aureola.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ angeli omnes eodem genere actus ſuam beatitudinē meruerunt ſcilicet in hoc quod ſunt conuerſi ad Deū; & ideo nullum ſingulare præmium inuenitur in vno, quod alius non habeat aliquo modo: homines aūt diuerſis generibus actuū beatitudinem merentur. & ideo non eſt ſimile. Tamen illud quod vnus videtur ſpecialiter habere inter hoīes, quodammodo oēs cōiter habent inquantū. ſ. per charitatē perfectā vnuſquiſq; bonū alterius ſuum reputat: non tamen hoc gaudiū quo vnus alteri cōgaudet, pōt aureola nominari, quia nō datur in præmium victoriæ eius. ſed magis reſpicit victoriā alienā: corona aūt ipſis victoribus reddiť nō victoriæ cōgaudentibus.

AD QVINTVM dicendum. ꝙ maior eſt excellentia meriti, quæ conſurgit ex charitate, quam illa q̄ conſurgit ex genere actus: ſicut finis, ad quem ordinat charitas, eſt potior his, quæ ſunt ad finē, circa q̄ actus noſtri conſiſtunt. Vnde etiam præmiū reſpondens merito ratione charitatis quantūcunq; ſit paruum, eſt maius quolibet præmio reſpondente actui ratione ſui generis: & ideo aureola diminutiuè diciť reſpectu aureæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum aureola differat à fructu.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videť, ꝙ 410
aureola non differat a fructu. Eidem enim me- *Tho. 4. di-*
rito nō debent diuerſa p̄mia: ſed eidē merito rñ- *ſtin. 49. q.*
det aureola & fructus cēteſimus, ſ. virginitatis: vt patet *5. art. 2 q.*
in glo.* Matt. 13. ergo aureola eſt idem quod fructus. *1. & ſeq.*

¶2 Præterea, Aug. † dicit in libro de virginitate, ꝙ cēteſimus fructus debetur martyri, & idem debetur virginibus: ergo fructus eſt quoddā præmium commune virginibus & martyribus. Sed eiſdem etiam debetur aureola ergo aureola eſt idem quod fructus. **Gl. ordi. ibid. †Cap. 45. tom. 6.*

¶3 Præterea, In beatitudine non inuenitur niſi duplex p̄miū, ſ. eſſentiale, & accidentale, quod eſſentiali ſuperadditur. ſed præmium eſſentiali ſuperadditū, dicitur aureola: qđ patet ex hoc qđ Exo. 25. aureola coronæ aureæ ſupponi dr̄: ſed fruct' nō eſt p̄miū eēntiale, qa ſic deberetur oībus Beatis: ergo eſt idē qđ aureola.

SED CONTRA, Quæcunq; non ſunt eiuſdē diuiſionis. non ſunt ēt eiuſdem rationis: ſed fructus & aureola nō ſimiliter diuiduntur, quia aureola diuidiť ī aureolam virginum, martyrum, & doctorum; fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum & virginum: ergo fructus & aureola non ſunt idem.

¶ Præterea, Si fructus & aureola eſſent idem, cuicunque deberetur fructus, deberetur & aureola: hoc autē patet eſſe falſum, quia fructus debetur viduitati, nō autem aureola: ergo: &c.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ea quæ Metaphorice dicuntur, poſſunt variè accipi ſecundum adaptationes ad diuerſas proprietates eius, vnde fit tranſumptio. Cū aūt fructus proprie in rebus corporalibus dicatur de terræ naſcentibus ſecundū diuerſas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri poſſunt, diuerſimodè fructus ſpiritu aliter accipiť Fructus. n. corporalis dulcedinē hēt qua reficit, ſecundū qđ in vſu hominis venit. Eſt ēt vltimū, ad quod operatio naturæ puenit: eſt ēt id quod ex agricultura expectatur per ſeminationē vel quoſcunq; alios modos. Quandoq; igitur

fructus ſpiritualiter accipitur pro eo quod reficit quaſi vltimus finis:& ſecundum hanc ſignificationem dicimur Deo frui; perfectè quidē in patria; imperfectè aūt in via:& ex hac ſignificatione accipitur fruitio, q̄ eſt dos:ſic autē nūc de fructibus non loquimur. Quandoque aūt ſumitur fructus ſpiritualiter pro eo, quod reficit tantū, quāuis nō ſit vltimus finis:& ſic virtutes fructus dicuntur, inquantum mentē ſyncera dulcedine reficiunt: vt Ambroſ.* dicit: & ſic accipitur fructus Galat 5. Fructus aūt ſpiritus, gaudium, &c. ſic autē de fructibus nunc ēt nō loquimur. Pōt aūt alio modo ſumi fructus ſpiritualis, ad ſimilitudinem corporalis inquantū corporalis fructus eſt quoddā cōmodū q̄d ex labore agriculturæ expectatur. vt ſic fructus dicat illud præmiū q̄d homo conſequitur ex labore, quo in hac vita laborat: & ſic omne p̄miū quod in futuro habebit ex noſtris laboribus fructus dicit; & ſic accipitur fructus ad Romanos ſexto, Habetis fructū veſtrū in ſanctificationē; finē vero, vitam æternā. Sic ēt nos nunc de fructu non agimus, ſed agimus de fructu ſecundū quod ex ſemine conſurgit: ſic.n. de fructu Dñs loquitur Matt. decimotertio, vbi fructum diuidit in triceſimū, ſexageſimū, & centeſimū. Fructus aūt ſecundū hoc pōt p̄dire ex ſemine, q̄d vis ſementina eſt efficax ad conuertendū humores terræ in ſuā naturā: & quanto hęc virtus eſt efficacior, & terra ad hoc paratior, tanto fructus ſequitur vberior: ſpirituale aūt ſemen q̄d in nobis ſeminatur, eſt verbū Dei: vñ quāto aliquis magis in ſpiritualitate conuertitur à carne recedens, tanto eſt in eo maior fructus Verbi. Secundū hoc igitur fructus differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea conſiſtit in gaudio q̄d habetur de Deo, aureola verò in gaudio quod habet̄ de operum perfectione: ſed fructus in gaudio quod habetur de ipſa diſpoſitione operantis ſecundū gradum ſpiritualitatis, in quē proficit ex ſemine verbi Dei. Quidā tamen diſtinguūt inter aureolam & fructū, dicentes, q̄ aureola debetur pugnanti ſecundū illud ſecūdę ad Thimothæum ſecundo, Non coronabitur niſi qui legitime certauerit: fructus aūt, laboranti, ſecundū illud q̄d dicitur Sapientiæ 3. bonorū laborū glorioſus eſt fruct⁹. Alij vero dicunt, q̄ aurea reſpicit conuerſionē ad Dū, ſed aureola & fructus conſiſtunt in his, quæ ſunt ad finē: ita tamen q̄ fructus principalius reſpicit voluntatē, aureola autē magis corpus. Sed cū in eodem ſit labor & pugna, & ſecundū idē; & præmiū corporis ex p̄mio animæ dependeat: ſecundum prædicta non eſſet differentia inter fructum, auream, & aureolam, niſi ratione tantum. & hoc non poteſt eſſe, cum quibuſdam aſſignetur fructus, quibus non aſſignatur aureola.

In li. de paradiſo, cap. 13. tom. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ non eſt incōueniens, eidem merito ſecundum diuerſa, quæ in ipſo ſunt diuerſa pręmia reſpondere: vnde & virginitati rñdet aurea, ſm q̄d propter Deū ſeruatur imperio charitatis: aureola vero, ſecundū quod eſt quoddam perfectionis opus, habens rationem victoriæ excellentis: fructus vero, ſecundum quod per virginitatē homo in quādam ſpiritualitatem tranſit, à carnalitate recedens.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ fructus ſecundū p̄priam acceptionē, prout nunc loquimur, non dicit p̄mium cōe martyrio & virginitati: ſed tribus cōtinentiæ gradibus. Gloſſa * autem illa quę ponit fructū centeſimum martyribus reſpondere, large accipit fructū, ſecundum q̄d quęlibet remuneratio dicitur fructus; vt ſic per centeſimum fructum remuneratio deſignetur, quæ quibuſlibet operibus perfectionis debetur.

Gl. citata in agrū.

AD TERTIVM dicendū, q̄ quamuis aureola ſit quoddam accidentale præmiū eſſentiali ſuperadditū, non tamen omne accidentale præmiū eſt aureola, ſed p̄mium de operibus perfectionis, quibus homo maxime Chriſto conformatur, ſecundū perfectam victoriam: vñ nō eſt incōueniēs, q̄ abſtractiōi à carnali vita aliquid aliud accidētale p̄miū debeat, q̄d fructus dicitur.

ARTICVLVS III. 411

Vtrum fructus debeatur ſoli virtuti continentiæ.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, q̄ fructus non debeatur ſoli virtuti continentiæ. Quia 1. Corin. 15. ſup illud: Alia claritas Solis, &c. dicit Gl.* q̄ claritati Solis illorū dignitas cōparat̄, q centeſimū fructū hñt: Lunari aūt, q ſexageſimū: ſtellis verò, qui triceſimū. Sed illa diuerſitas claritatis, ſecundum intentionem Apoſtoli pertinet ad quācunq; beatitudinis differentiam: ergo diuerſi fructus non debent reſpondere ſoli virtuti continentiæ.

Gl. ordinaria ibi.

¶2 Præterea, Fructus à fruitione dicuntur: ſed fruitio pertinet ad præmium eſſentiale, quod omnibus virtutibus reſpondet. ergo, &c.

¶3 Preterea, Fructus labori debetur. Sapien. 3. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus: ſed maior eſt labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia. ergo fructus non reſpondet ſoli continentiæ.

¶4 Præterea, Difficilius eſt modū nō excedere ī cibis q ſunt neceſſarij ad vitā, q̄ ī Venereis, ſine quibus vita conſeruari poteſt: & ſic maior eſt labor parſimoniæ, quàm continentię: ergo parſimoniæ magis reſpondet fructus quàm continentiæ.

¶5 Præterea, Fructus refectionē importat: refectio aūt præcipuè eſt in fine: cū ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, ſcilicet ipſum Deum, videtur, quòd eis fructus maximè debeat reſpondere.

SED CONTRA eſt, q̄d habetur in Gl.* Matt. 13. quæ fructus aſſignat virginitati, viduitati, & continentiæ coniugali, quæ ſunt continentiæ partes.

Gl. ordinaria ſup illud, aliud trigeſimū, aliud, &c.

RESPONDEO dicendū, q̄ fructus eſt quoddā p̄miū q̄d debet̄ hoī ex hoc, q̄ à carnali vita in ſpūalem trāſit: & ideo illi virtuti p̄cipuè fructus rñdet q̄ hoīem p̄cipuè à ſubiectione carnis liberat: hoc aūt facit continentia, q̄a per delectationes Venereas aīa p̄cipuè carni ſubdit̄, adeo vt in actu carnali ſm Hiero.* nec ſpūs p̄pheticus corda tāgat p̄pheratū: nec in illa delectatiōe eſt poſſibile aliq̄d intelligere, vt Philoſoph⁹ † dicit ī 7. Eth. Et iō cōtinētiæ magis rñdet fruct⁹, q̄ alij virtuti.

In epiſt. ad Gerum. de monogamia a me. tom. 1.

† li. 7. Eth. ca. 11. circa finem, to. 5.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ Gl. illa accipit fructū largè, ſm q̄d quælibet remuneratio fructus noīatur.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ fruitio nō ſumit̄ a fructu, ſm illā ſimilitudinē, qua nūc de fructu loquimur.

AD TERTIVM dicendū, q̄ fructus, ſm q̄d nunc loquimur, nō rñdet labori rōne fatigatiōis, ſed ſm q̄d per laborē ſemina fructificāt: vñ & ipſæ ſegetes labores dñt, inquantū p̄p eas laborat̄, vel labore acq̄runt. Similitudo aūt fruct⁹, ſm q̄d orit̄ ex ſemine, magis aptat̄ cōtinētiæ, q̄ fortitudini, q̄a p̄ paſſiones fortitudinis hō nō ſubdit̄ carni. ſicut p̄ paſſiōes circa quas ē cōtinētia.

AD QVARTVM dicendum, quòd quamuis delectationes, quæ ſunt in cibis, ſint magis neceſſariæ illis quæ ſunt in Venereis: non tamen ita vehementes: vnde per eas anima non ita ſubditur carni.

AD QVINTVM dicendū, quod fructus non ſumitur hic ſecundum quod frui dicitur, qui reficit in fine, ſed alio modo dicto * ideo ratio non ſequitur.

In p̄ſenti arti. corp.

ARTICVLVS IIII. 412

Vtrū cōuenientèr aſſignentur fructus tribus cōtinētiæ partib⁹

AD QVARTVM ſic proceditur, Videtur, q̄ inconuenienter aſſignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. Quia Gal. quinto ponuntur duodecim fructus ſpiritus, gaudium, pax, &c. ergo videtur, quòd non debeant poni tres tantum.

¶2 Præterea, Fructus nominat aliquod p̄miū ſpeciale: ſed p̄miū quod aſſignatur virginibus, viduis & coniugatis, nō eſt ſpeciale, q̄a oēs ſaluandi continent̄ ſub aliquo horū trium, cū nullus ſaluetur, q continentia careat, & cōtinentia per has tres ſufficiēter diuidat: ergo inconueniēter tribus prædictis tres fructus aſſignant.

¶3 Præ-

¶3 Præterea, ſicut viduitas excedit continentiam cõiugalem, ita virginitas vidualem: ſed nõ ſimiliter excedit ſexagenarius tricenariũ, & cẽtenarius ſexagenariũ, neque ſm Arithmeticam proportionẽ, quia ſexagenarius excedit tricenariũ in 30. & centenarius ſexagenariũ in 40. neque ẽt ſm proportionem Geometricam, quia ſexagenarius ſe habet in dupla proportione ad tricenariũ, centenarius verò ad ſexagenariũ, in ſuperabũdantia, qã cõtinet totũ & duas tertias partes ei⁹: ergo inconuenienter aptant fructus tribus cõtinentiæ gradibus.

¶4 Præterea, Ea quę in ſacra ſcriptura dicũtur, perpetuitatem habent. Luc. 21. Cœlũ & terra tranſibunt, verba aũt mea non tranſibunt, ſed ea quæ ex inſtitutione hoium ſunt facta, quotidie poſſunt mutari: ergo ex his quę ex inſtitutione hoium ſunt, non eſt accipienda rõ eorũ q̃ in ſcriptura ſacra dñr, & ſic vĩ, ꝙ inconueniens ſit rõ quam* Beda aſsignat de iſtis fructibus dicens, ꝙ fructus triceſimus debetur cõiugatis, quia in repræſentatione, q̃ fit in abaco, 30. ſignificantur per cõtractum pollicis & indicis ſecundũ ſuam ſummitatem: vnde ibi quodammodo oſculantur ſe, & ſic tricenarius numerus ſignificat coniugatorũ oſcula. ſexagenarius vero numerus ſignificatur per contactũ indicis ſup mediũ articuli pollicis: & ſic per hoc, ꝙ index iacet ſuper pollicẽ opprimens ipſum, ſignificat oppreſsionẽ, quam viduæ patiuntur in mundo: cum autem numerando, ad cẽtenariũ peruenimus, ad dexteram a læua tranſimus: vnde per centenariũ virginitas deſignatur, q̃ hẽt ꝓportionẽ angelicæ dignitatis, qui ſunt in dextra, ſ. in gloria: nos aũt in ſiniſtra, pp imperfectionẽ p̄ſentis vitæ.

†Hiero. li. 1. cõtra Iouinianum, non procul à princ. habet partem tom. 3.

RESPONDEO dicendum, ꝙ per continentiam cui fructus reſpondet, homo in quandam ſpiritualitatẽ adducitur, carnalitate abiecta. Et ideo ſcdm diuerſum modum ſpiritualitatis quam continentia facit, diuerſi fructus diſtinguũtur. Eſt n. quædam ſpiritualitas neceſſaria, & quædam ſuperabundans. Neceſſaria quidem ſpiritualitas eſt in hoc, ꝙ rectitudo ſpiritus ex delectatione carnis non peruertatur: quod fit cùm aliquis per rectum ordinem rationis vtitur delectationibus carnis & hæc eſt ſpiritualitas cõiugatorũ. Spũalitas verò ſuperabundans, eſt per quã hõ ab hmõi delectationibus carnis ſpiritum ſuffocãtibus oĩno ſe abſtrahit. Sed hoc cõtingit dupliciter. Vel reſpectu cuiuslibet tpis præteriti præſentis, & futuri, & hæc eſt ſpiritualitas virginũ. Vel ſecundũ aliquod tẽpus, & hęc eſt ſpiritualitas viduarũ. Seruantibus ergo continentiam cõiugalẽ datur fructus trigeſimus, vidualẽ, ſexageſimus, virginalẽ, centeſimus, ratione illa quam Beda* aſſignat: quãuis poſſit & alia rõ aſsignari ex ipſa natura numerorũ: tricenarius. n. numerus ex ductu ternarii in denariũ ſurgit: ternarius. n. eſt numerus oĩs rei, vt dicitur in 1. de †cœlo & mun. & hẽt in ſe perfectionẽ quandam omnibus communem, ſ. principii, medij & finis: vnde conuenienter tricenarius numerus cõiugatis aſsignatur, in quibus ſupra obſeruationẽ decalogi, qui per denariũ ſignificatur, non additur aliqua perfectio niſi cõis, ſine qua non poteſt eſſe ſalus. Senarius aũt numerus ex cuius ductu in denariũ ſexagenarius ſurgit, habet perfectionem ex partibus, cùm conſtet ex omnibus partibus ſuis ſimul aggregatis: vnde conueniẽter viduitati reſpondet in qua inuenitur p̄fecta abſtractio à delectationibus carnis, quãtũ ad oẽs circunſtantias, q̃ ſunt quaſi partes virtuoſi actus: cũ nulla. n. perſona & in nullo loco viduitas delectationibus carnis vtitur, & ſic de aliis circunſtantiis, quod non erat in continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter reſpondet virginitati, quia denarius ex cuius ductu centenarius ſurgit, eſt limes numerorũ, & ſimiliter virginitas tenet ſpiritualitatis limitẽ, quia ad eam nihil de ſpiritualitate adiici poteſt. Habet n. cẽtenarius, inquantũ eſt numerus quadratus, perfectionẽ ex figura: figura. n. quadrata ſecũdum hoc perfecta eſt, quod ex omni parte æqualitatem habet, vtpote habens omnia latera æqualia: vnde cõpetit virginitati in qua, quantũ ad oẽ tempus æqualiter incorruptio inuenit̃.

**Loco citato in argu. 4.*

†li. 1. comment. 2. tom. 2.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ibi fructus non accipiuntur hoc modo, ſicut hic de eis loquimur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ nihil cogit, ad ponendũ fructũ eſſe præmiũ oĩbus ſaluandis cõe. Non ſolũ. n. eſſentiale præmiũ cõe eſt oĩbus ſed ẽt aliquod accidentale, ſicut gaudiũ de operibus illis, ſine quibus nõ eſt ſalus. Poteſt tñ dici, ꝙ fructus non oĩbus conueniũt ſaluandis, ſicut patet de his qui in fine pœnitent, & incontinenter vixerunt. Eis n. non debetur fructus, ſed eſſentiale præmium tantùm.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ diſtinctio fructuũ magis accipitur ſcdm ſpecies & figuras numerorũ, quã ſcdm quantitates ipſorũ; tamen ẽt quantũ ad quantitatis exceſſum põt aliqua rõ aſsignari. Coniugatus. n. abſtinet tantũ a non ſua: vidua verò a ſuo & non ſuo: & ſic inuenitur ibi quædam rõ dupli, ſicut ſexagenarius eſt duplex ad tricenarium: centenarius vero ſupra ſexagenariũ addit quadragenariũ, qui conſurgit ex ductu quaternarii in denariũ. Quaternarius aũt eſt primus numerus ſolidus & cubicus: & ſic conuenit talis additio virginitati, quæ ſupra perfectionem viduitatis, perpetuam incorruptionem adiungit.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ quamuis illa repræſentatio numerorũ ſit ex humana inſtitutione, tamen fundatur aliquo modo ſuper rerũ naturam, inquantũ ſecundum ordinem dictorum articulorũ & contactuũ, numeri gradatim deſignantur.

ARTICVLVS V. 413

Vtrum aureola debeatur virginitati.

Tho. 4. di. 49. q. 5. ar. 3. q. 1. & ſequent.

AD QVINTVM ſic proceditur. videtur, quòd ratione virginitatis non debeatur aureola. Vbi eſt. n. maior difficultas in opere, ibi deb. maius præmium, ſed maiorem difficultatem patiuntur in abſtinendo a delectationibus carnis viduæ quam virgines dicit n. Hierony.* quod quanto maior eſt difficultas ex parte quorundam a voluptatis illecebris abſtinere, tanto maius eſt præmiũ: & loquitur in commendationẽ viduarũ. Philoſophus etiã dicit in libro animaliũ,† ꝙ iuuenes corruptæ magis appetunt coitũ propter rememorationem delectationis Ergo aureola, quæ eſt maximũ prẽmium, debetur magis viduis, quam virginibus.

**Vide i epi. ad Gerontiã de Monogamia, a med. to. 1.*

†li. 7. de hiſtoria animal. ca. 1. circa med. tom. 4.

¶2 Præterea, ſi virginitati deberetur aureola, vbi eſſet perfectiſsima virginitas, maximè inueniretur aureola, ſed in beata virgine eſt perfectiſsima virginitas, vnde & virgo virginũ noĩatur, & tñ ei nõ debet̃ aureola, quia nullam pugnam ſuſtinuit in cõtinendo, cum corruptione fomitis non fuerit infeſtata: ergo virginitati aureola non debetur.

¶3 Præterea, Ei quod non eſt ſecundum oẽ tempus laudabile, non debet̃ præmiũ excellens: ſed virginitatẽ ſeruare in ſtatu innocentiæ nõ fuiſſet laudabile, cũ tũc præceptum eſſet, Creſcite, & multiplicamini, & replete terram: nec etiam tempore legis, cũ ſteriles erant maledictæ: ergo virginitati aureola non debetur.

¶4 Præterea. Non debetur idem præmium virginitati ſeruatæ & virginitati amiſſæ: ſed ꝓ virginitate amiſſa quandoque debetur aureola: vt ſi aliqua inuita proſtituatur à tyranno quia Chriſtum confitetur: ergo virginitati aureola non debetur.

¶5 Præterea, Excellens præmiũ non debet̃ ei qđ ineſt nobis à natura: ſed virginitas innaſcit cuilibet homini & bono & malo: ergo virginitati aureola nõ debetur.

¶6 Præterea, ſicut ſe habet viduitas ad fructũ ſexageſimũ, ita virginitas ad fructũ centeſimũ, & ad aureolã, ſed non cuilibet viduæ debet̃ fructus ſexageſimus, ſed ſolũ viduitatem vouenti, vt quidam dicunt: ergo videtur, ꝙ nec cuilibet virginitati aureola debeatur, ſed ſolum virginitati ex voto ſeruatæ.

¶7 Præterea, Præmiũ non reſpondet neceſſitati, cũ

omne

omne meritum in voluntate conſiſtat: ſed quidã ſunt virgines ex neceſsitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi: ergo virginitati non ſemper debetur aureola.

SED CONTRA eſt, quod habetur Exodi 25. Facies & alteram coronam aureolam. Gloſſ. * ad coronã pertinet canticum nouum, ꝙ virgines corã agno concinunt, ſ. qui ſequuntur Agnum quocunque ierit: ergo præmium, quod virginitati debetur, dicitur aureola.

Glo ordin. ibidem.

¶Præterea, Iſaiæ 56. dicitur, Hæc dicit dominus Eunuchis; & ſequitur, dabo eis nomẽ melius à filiis & filiabus: Gloſſ.* propriam gloriam excellentemq; ſignificat ſed per Eunuchos qui ſeipſos caſtrauerũt propter regnum cælorum, virgines deſignantur: ergo ſequitur, quod virginitati debetur aliquod excellens præmium, & hoc vocatur aureola.

Eſt gloſſa Aug. in li. de ſancta virginitate c. 25. in ſi. tom.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ vbi eſt præcellens rõ victoriæ ibi debetur aliqua ſpecialis corona: vnde cum per virginitatẽ aliquis ſingularẽ quandã victoriam obtineat de carne, contra quam continuè bellũ geritur, * vt patet ad Galat. 5. Spũs concupiſcit aduerſus carnẽ, &c. virginitati ſpecialis corona debetur, quæ aureola nominatur. Et hoc quidem cõiter ab omnibus tenetur, ſed cui virginitati debeatur aureola, non ſimiliter oẽs dicunt: Quidam. n. dicunt, aureolam actui deberi, * vnde illa quæ actu virginitatem ſeruat, aureolam habebit, ſi ſit de numero ſaluandorum. Sed hoc nõ videtur eſſe conueniens. Quia ſm hoc illæ quæ habent voluntatẽ nubendi & tñ antè ꝙ nupſerint decedunt, haberẽt aureolam. Vnde alii dicunt quod aureola debeatur ſtatui & non actui: vt illæ tantum virgines aureolã mereantur, ꝙ in ſtatu virginitatis perpetuæ ſeruandæ per votũ ſe poſuerunt. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia aliquis ex pari voluntate põt ſeruare virginitatem non vouens, ſicut aliquis alius vouens. Et iõ aliter dici poteſt, qd meritũ omne actui virtutis debetur à charitate imperato, virginitas aũt ſm hoc ad genus virtutis pertinet, ſm qd perpetua incorruptio mentis & corporis ſub electione cadit, vt patet ex his ꝙ dicta ſunt,* & iõ illis tñ virginibus aureola propriè debetur, ꝙ ꝓpoſitũ habuerunt virginitatẽ perpetuo cõſeruandi, ſiue hoc porpoſitũ voto firmauerint, ſiue nõ. Et hoc dico ſm quod aureola propriè accipitur, vt præmiũ quoddã merito redditũ, ꝗuis hoc propoſitũ aliquãdo fuerit interruptũ, integritate tñ carnis manente, dũmodo in fine vitæ inueniatur: quia virginitas mẽtis reparari põt, quãuis nõ virginitas carnis. ſi aũt aureolam largè accipiamus pro quocunque gaudio, quod in patria habebunt ſuper gaudiũ eſſentiale: ſic etiam incorruptis carne aureola reſpondit, etiam ſi propoſitũ non habuerint perpetuo virginitatẽ ſeruandi. Non. n eſt dubiũ quod de incorruptione corporis gaudebũt, ſicut & innocẽtes de hoc quod imunes a peccato fuerunt, quãuis etiã peccandi oportunitatẽ nõ habuerunt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc nõ eſt propria acceptio aureolæ, ſed valde communis.

*Thom. * in 4. diſtinct. 33. quæſt. 3.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in continendo, ſm aliquid, maiorẽ pugnam ſuſtinent virgines, & ſm aliquid, viduæ (cæteris paribus) virgines. n. concupiſcẽtia inflammat & experiendi deſideriũ, qd ex quadam quaſi curioſitate procedit, qua. ſ. fit vt homo libentius videat ꝙ nunquam vidit, & ẽt qñq; in eis concupiſcẽtiam auget æſtimatio maioris delectationis, quàm ſit ſm veritatem, & ẽt cõſideratio coru incommodorũ, ꝙ delectationi hmõi adiunguntur. Et quantũ ad hoc viduæ minorem ſuſtinent pugnam, maiorem aũt, ꝓpter delectationis memoriam, & in diuerſis vnũ alteri præiudicat, ſm diuerſas hominis cõditiones & diſpoſitiones, quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo. Quicquid aũt ſit de quantitate pugnæ, hoc tamen certũ eſt, ꝙ pfectior eſt victoria virginũ ꝙ viduarũ: pfectiſſimũ. n. gen⁹ victoriæ ẽ & pulcherrimũ. hoſti nũquã ceſſiſſe: corona aũt nõ debẽt pugnę, ſed victorię de pugna.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ duplex circa hoc eſt opinio Quidã. n. dicũt qd beata Virgo pro virginitatis pmio non hẽt aureolã, ſi aureola propriè accipiatur, ſm qd reſpicit, pugnã: tñ hẽt aliquid maius aureola ꝓp perfectiſsimũ propoſitũ virginitatis ſeruandæ. Alij vero dicũt, quod aureolã ẽt ſub ꝓpria rõne aureolæ hẽt, & excellentiſsimam: quãuis. n. pugnã non ſenſerit, pugnã tñ carnis aliquã habuit. ſed ex vehemẽtia virtutis ꝙ, habuit a Deo habuit carnẽ ſubditã, ꝙ hmõi pugna ei iſenſibilis erat. Sed iſtud videt incõuenienter dici quia cum Virgo beata credatur oĩno immunis fuiſſe à fomitis inclinatione propter eius ſanctificationẽ perfectam, non eſt piũ ponere aliquam pugnam à carne fuiſſe in ea; cùm talis pugna non ſit niſi à fomitis iclinatione, nec tẽtatio, ꝙ eſt a carne, ſine peccato eſſe poſſit, vt patet p Glo. 2. ad Cor. 12. ſuper illud, Datus ẽ mihi ſtimulus carnis meæ, &c. Vnde dicẽdũ eſt, qd aureolam propriè hẽt, vt in hoc membris alijs Eccleſiæ conformetur, in quibus virginitas inuenit: & quamuis nõ habuerit pugnam ꝑ tentationẽ, ꝙ eſt a carne, habuit tñ pugnam per tentationem, quæ eſt ab hoſte, qui nec ẽt ipſum Chriſtum reueritus fuit, vt patet Matth. 4.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ virginitati non debetur aureola niſi inquantũ addit quandam excellentiam ſuper alios continentiæ gradus. Si aũt Adam non peccaſſet, virginitas nullam perfectionem ſupra continentiam coniugalẽ habuiſſet; quia fuiſſent tunc honorabiles nuptiæ, & torus immaculatus, nulla concupiſcẽtiæ fœditate exiſtente: vnde virginitas tunc ſeruata nõ fuiſſet, nec ei tunc aureola deberetur. Sed mutata humanæ naturæ conditione virginitas ſpecialẽ decorẽ habet, & iõ ei ſpeciale redditũ pmiũ. Tẽpore ẽt legis Moyſi quando cultus Dei per carnalẽ actũ propagandus erat, non erat omnino laudabile a commixtione carnis abſtinere: vnde nec tali propoſito ſpeciale præmiũ redderetur; niſi ex diuino proceſsiſſet inſtinctu, vt creditur de Hieremia & de Helia, quorũ coniugia nõ legũtur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſi aliqua p violẽtiam oppreſſa fuerit, propter hoc non amittit aureolã, dummodo propoſitum virginitatem perpetuo ſeruandi inuiolabiliter ſeruet, illi actui nullo modo conſentiens nec per hoc etiam virginitatem perdit, & hoc dico ſiue pro fide ſiue pro quacunq; alia cauſa corrũpat violenter: ſed ſi hoc ꝓ fide ſuſtineat, hoc ei erit ad meritũ, & ad genus martyrii pertinebit. Vnde Lucia dicit, Si me inuitam violari feceris, caſtitas mihi duplicabit ad coronã: nõ qd habeat duas virginitas aureolas, ſed quia duplex præmiũ reportabit: vnũ ꝓ virginitatis cuſtodia, aliud pro* iniuria quam paſſa eſt. dato ẽt qd taliter oppreſſa concipiat: nec ex hoc meritũ virginitatis perdit. Nec tamen matri Chriſti æquabitur in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

Al. martyrio quã

AD QVINTVM dicendum, ꝙ virginitas nobis a natura innaſcitur quantũ ad id quod eſt materiale in virginitate, ſed propoſitũ perpetuæ incorruptionis ſeruandæ, ex quo virginitas meritum habet, non eſt innatum, ſed ex munere gratiæ proueniens.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ non cuilibet viduæ fructus ſexagenarius debetur, ſed ei ſolũ quæ propoſitũ viduitatis ſeruandæ retinet, quamuis etiam votum nõ emittat, ſicut etiam de virginitate dictum eſt.*

** In corp. art. & ad 4.*

AD SEPTIMVM dicendũ, ꝙ ſi frigidi & eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionẽ ſeruare, etiam ſi facultas adeſſet coeũdi, virgines ſunt dicẽdi, & aureolam merentur: faciunt n. de neceſsitate virtutem. ſi vero voluntatem habeant ducendi coniugem ſi poſſent aureolam nõ merentur. Vnde dicit Aug. * in li. de ſancta virginitate: Quibus ipſum virile mẽbrũ debilitatur, vt generare non poſsint vt ſunt eunuchi, ſufficit cùm Chriſtiani fiunt, & Dei præcepta cuſtodiunt: eo tamen propoſito ſunt, vt coniuges ſi poſſent haberent, coniugatis fidelibus adæquari.

De S. virgi. cap. 24. circa princip. tom. 6.

ARTI-

414

ARTICVLVS VI.

Vtrum martyribus aureola debeatur.

AD SEXTVM ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ Martyribus aureola non debeatur. Aureola .n. præmiũ eſt qđ operibus ſupererogationũ redditur. Vnde dicit Beda* ſup illud Exo. 25. Facies & alterã coronã, &c. de eorũ p̃mio põt rectè intelligi, q generalia mandata ſpontaneæ vitę pfectioris electione tranſcendunt; ſed mori pro cõfeſſione fidei quandoq; eſt neceſſitatis, non ſupererogationis, vt patet ex hoc qđ dr̃ Ro. 10. Corde creditur ad iuſtitiã, ore aũt confeſſio fit ad ſalutem: ergo martyrio non ſemper debeť aureola.

Glo. ordinaria ibi. ex Beda. ¶ 2 Præterea, Secũdũ Greg.* ſeruitia quãto ſunt magis libera, tanto ſunt magis grata: ſed martyrium, minimũ habet de liberalitate, cum ſit pœna ab alio inflicta violenter: ergo martyrio aureola non debetur, quæ reſpondet merito excellenti.

Refertur in decretis, 28 q. 1. c. Iam nunc. Simile habet Auguſt. de Adul. coniugij. c. 14.

¶ 3 Præterea, Martyrium non ſolũ conſiſtit in exteriori paſſione mortis, ſed ẽt in interiori volũtate. vnde Bernardus* diſtinguit tria genera martyrũ, ſ. voluntate, non nece, vt Ioãnes volũtate & nece, vt Stephanus; nece & nõ volũtate, vt Innocẽtes. Si ergo martyrio aureola deberetur, magis debereť martyrio volũtatis q̃ exteriori martyrio, cũ meritũ ex volũtate procedat.

** In ſermone in Natali Sãctorũ innocẽtiũ.*

¶ 4 Præterea, Afflictio corporis eſt minor quàm afflictio mẽtis, quæ eſt p interiores dolores & animæ paſſiones: ſed interior ẽt afflictio quoddã martyriũ eſt: vnde dicit Hierony.* in ſermone de aſſumptione. Ratione rectè dixerim, Dei genitrix virgo & martyr fuit, quis in pace vitã finerit: vñ, Tuã ipſius alam ptrãſibit gladius, ſ. dolor de morte Filij: cum ergo interiori dolori aureola non reſpõdeat, nec exteriori reſpõdere dẽt.

Inter med. et fin illius Cogitis me o Paula to. 2

¶ 5 Præterea, Ipſa pœnitẽtia martyriũ quoddã eſt: vnde dicit Greg.* Quãuis occaſio pſequutionis deſit, habet tñ & pax noſtra martyriũ ſuu, qa etſi carnis colla ferro nõ ſubijcimus, ſpirituali tñ gladio carnalia deſideria in mente trucidamus: pœnitẽtiæ aũt q̃ in exterioribus operibus conſiſtit, aureola non debetur: ergo nec etiã omni exteriori martyrio debetur aureola.

Hom. 3. in Euan. in fine illius.

¶ 6 Præterea, Illicito operi non debetur aureola: ſed illicitum eſt, ſibiipſi manus inijcere, vt patet per Aug. in 1. lib. de Ciuitate Dei,* & tñ quorundã martyria in Eccleſia celebrata ſunt, qui ſibi manus iniecerunt, tyrannorũ rabiem fugiẽtes; vt patet in Eccleſiaſtica Hiſtoria† de quibuſdã mulieribus apud Alexandriam: ergo non ſemper martyrio debetur aureola.

li. 1. c. 17. & 20. to. 5

† li. 8. c. 12

¶ 7 Præterea, Cõtingit aliquãdo aliquẽ pro fide vulnerari, & poſtmodum aliquo tẽpore ſuperuiuere; hũc aũt conſtat martyrẽ eſſe, & tñ ei (vt videtur) aureola non debetur, quia eius pugna nõ durauit vſq; ad mortẽ: ergo non ſemper martyrio debetur aureola.

¶ 8 Præterea, Quidam magis affliguntur in amiſſione rerũ tẽporalium, quam ẽt in propria corporis afflictione; qđ patet ex hoc quòd multas afflictiones ſuſtinent ad lucra cõquirenda: ſi ergo eis pp Chriſtũ temporalia bona diripiãtur, videtur ꝙ ſint martyres; nec tñ eis, vt videtur, debetur aureola. ergo idem qđ prius.

¶ 9 Præterea, Martyr vr̃ eſſe tm̃ ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Iſido. Martyres Græce, teſtes Latinè dicuntur; qa pp teſtimonium Chriſti paſſiones ſuſtinuerunt, & vſque ad mortẽ pro veritate certauerunt: ſed aliquæ aliæ virtutes ſunt fide excellentiores; vt iuſtitia, & charitas, & huiuſmodi q̃ ſine gratia eſſe non poſſunt; quibus tamen non debetur aureola: ergo videtur quod nec martyrio aureola debeatur.

li. 7. ethy. cap. 11.

¶ 10 Præterea, Sicut veritas fidei eſt à Deo, ita & quælibet alia veritas, vt dicit Ambr.* quia omne verum à quocũq; dicat, a Spiritu Sancto eſt: ergo ſi ſuſtinenti mortẽ ꝓ veritate fidei debet aureola, eadẽ rõne & ſuſtinẽtib' mortẽ ꝓ alia qualibet veritate; qđ tñ nõ videť.

In illud ad Ro. 12. Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus. tom. 5.

¶ 11 Præterea, Bonũ cõmune eſt potius bono particulari: ſed ſi aliquis pro conſeruatione reipublicæ moriať i iuſto bello, nõ debeť ei aureola: ergo ẽt ſi occidatur ꝓ conſeruatione fidei in ſeipſo: & ſic idẽ qđ prius.

¶ 12 Præterea. Omne meritũ ex libero arbitrio procedit: ſed quorundam martyria celebrat Eccleſia, qui vſum liberi arbitrij nõ habuerũt; ergo aureolã nõ meruerũt: & ſic non oĩbus martyribus debetur aureola.

SED CONTRA, Auguſtinus dicit in lib. de Sãcta Virginitate,* Nemo, quantum puto, auſus fuit præferre virginitatem martyrio: ſed virginitati debetur aureola: ergo & martyrio. *Cap. 46. in fine, to. 6.*

¶ Præterea Corona debetur certanti: ſed in martyrio eſt ſpecialis difficultas pugnæ: ergo ei debetur ſpecialis aureola.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ineſt q̃dã pugna ſpiritui contra interiores concupiſcẽtias, ita ẽt ineſt homini quædam pugna contra paſſiones exterius illatas: vnde ſicut perfectiſſimæ victoriæ, qua de concupiſcentijs carnis triumphatur, ſ. virginitati, debetur ſpecialis corona, q̃ aureola dr̃: ita ẽt perfectiſſimæ victoriæ, quę habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola. Perfectiſſima autẽ victoria de exterioribus paſſionib' cõſiderať ex duobus. Primo, ex magnitudine paſſionis, inter oẽs aũt paſſiones illatas exterius, præcipuum locũ mors tenet, ſicut & in paſſionibus interioribus præcipuæ ſunt venereorũ cõcupiſcentiæ: & ideo qñ aliquis obtinet victoriã de morte & ordinatis ad mortẽ, pfectiſſimè vincit. Secũdò, pfectio victoriæ conſideratur ex cauſa pugnæ, quando videlicet pro honeſtiſſima cauſa pugnatur quæ. ſ. eſt ipſe Chriſtus. Et hæc duo in martyrio cõſiderantur, qđ eſt mors ſuſcepta pp Chriſtũ, martyrẽ* verò nõ facit pœna, ſed cã: & ideo martyrio aureola debeť, ſicut & virginitati. *Al. enim*

AD PRIMVM ergo dicẽdum ꝙ ſuſtinere mortẽ propter Chriſtum, quantũ eſt de ſe, eſt opus ſupererogationis, non. n. quilibet tenetur fidem ſuam coram perſequutore confiteri: ſed in caſu eſt de neceſſitate ſalutis, qñ ſcilicet aliquis à perſequutore† deprehẽſus, de fide ſua requiritur: quam confiteri tenetur. Nec tamen ſequitur ꝙ aureolam nõ mereatur: aureola enim non debetur operi ſupererogationis, inquantum eſt ſupererogatio, ſed inquantum perfectionem quandam habet: vnde tali perfectione manente, etiam ſi nõ ſit ſupererogatio, aureolam aliquis meretur. *Al apprehenſus.*

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ martyrio non debetur aliquod præmiũ, ſm hoc ꝙ ab exteriori infligitur ſed ſm hoc ꝙ voluntariè ſuſtinetur: quia non meremur niſi per ea quæ ſunt in nobis: & quanto id qđ aliquis ſuſtinet voluntariè, eſt difficilius, & magis natum voluntati repugnare; tanto voluntas quæ propter Chriſtum illud ſuſtinet, oſtẽditur firmius fixa in Chriſto: & ideo ei excellentius præmium debetur.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ quidam actus ſunt, qui in ipſo actu habent quandam vehementiam delectationis vel difficultatis; & in talibus actus ſemper addit ad rõnẽ meriti vel demeriti, ſm qđ in actu oportet volũtatẽ variari ex vehementia actus, à ſtatu; in quo prius erat: & ideo, cæteris paribus, actu luxuriam exercens plus peccat quàm qui ſolum in actum cõſentit; qa in ipſo actu voluntas augetur. Similiter & cum actus martyrij maximã difficultatẽ habeat: voluntas tamen martyrij non pertingit ad illud meritum, quod actui martyrij debetur rõne difficultatis: quãuis ẽt poſſit peruenire ad alterius p̃miũ conſiderata radice meritì quia aliquis ex maiori charitate poteſt velle ſuſtinere martyriũ, quàm alius ſuſtineat. Vnde voluntariè martyr poteſt mereri ſua voluntate p̃miũ eſſentiale, æquale vel maius eo quod martyri debetur: ſed aureola debeť difficultati, q̃ eſt in ipſa pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tantum martyribus debetur.

AD QVARTVM dicendũ ꝙ ſicut delectationes tactus, circa quas eſt temperantia, præcipuũ locũ tenent

tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus alijs doloribus præminẽt: & ideo difficultati illi, quæ accidit in ſuſtinẽdo dolores tactus, puta qui ſunt in verberib⁹ & huiuſmodi, debẽ aureola magis, q̃ difficultati ſuſtinẽdi interiores dolores; ꝑ qbus tñ nõ propriè dr̃ aliqs martyr, niſi ſm quandã ſimilitudinẽ; & hoc modo Hieronym⁹ loquit.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ afflictio pœnitẽtiæ ꝓpriè loquendo, non eſt martyrium: qa non conſiſtit in his quæ ad mortẽ inferendam ordinantur, cum ordinetur ſolum ad carnẽ domandam: cuius menſurã ſi quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tñ propter quandã ſimilitudinem afflictionis, martyrium; q̃ quidẽ afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, ſed exceditur intenſione.

AD SEXTVM dicendũ, ꝙ ſm Aug. in 1. de Ciuit. Dei, *Nulli licitũ eſt ſibiipſi manus inijcere quacunque ex cauſa niſi fortè diuino inſtinctu fiat ad exẽplũ fortitudinis * oſtendendũ, vt mors cõtẽnat: illi autẽ, de qb⁹ obiectũ ẽ, diuino iſtinctu mortẽ ſibi intuliſſe creduntur; & ꝑ hoc eorũ martyria Eccleſia celebrat.

li.1.ca.17. & 20.10.5

**Al. oſtẽdendum.*

AD SEPTIMVM dicendũ, ꝙ ſi aliquis ꝑ fidẽ vulnus mortale accipiat & ſuperuiuat, nõ eſt dubiũ quin aureolam mereẽ; ſicut de beata Cæcilia patet, q̃ triduo ſuperuixit; & de multis martyribus, qui in carcere ſunt defuncti. Sed etiam ſi vulnus non mortale accipiat, & tñ exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri (quamuis quidã dicant, ꝙ aureolam non meretur, ſi ex incuria vel negligentia propria, mortem incurrat) non enim iſta negligentia eum ad mortem induxiſſet, niſi præſuppoſito vulnere, quod pro fide acceptum eſt: & ita vulnus quod pro fide acceperat, eſt prima occaſio mortis, vnde ꝑ hoc aureolam non vr̃ amittere: niſi ſit talis negligentia, quæ culpam mortalẽ inducat, quæ ei & auream aufert & aureolã. Si verò ex mortali vulnere ſuſcepto non moriatur aliquo caſu cõtingente, vel ẽt vulnera non mortalia ſuſceperit, & adhuc carcerem ſuſtinens moriaẽ, adhuc aureolã meretur: vnde & quorundam Sanctorũ martyria in Eccleſia celebrãtur, q in carcere mortui ſunt, aliquibus vulneribus longè ante ſuſceptis, ſicut patet de Marcello Papa. Qualiſcunq; igitur afflictio ꝑ Chriſtum illata, vſque ad mortem cõtinueẽ; ſiue mors inde ſequatur, ſiue non, aliquis martyr efficitur, & aureolã mereẽ. ſi verò non continuetur vſque ad mortẽ, non ꝑ hoc aliquis dicetur martyr, ſicut patet de beato Syluestro; de quo nõ ſolẽnizat Eccleſia, ſicut de martire, qa in pace vitã finiuit, quãuis prius aliquas paſſiones ſuſtinuerit.

AD OCTAVVM dicendum, ꝙ ſicut temperantia non eſt circa delectationes in pecunijs, vel in honoribus & huiuſmodi, ſed ſolũ in delectationib⁹ tactus quaſi præcipuis: ita ẽt fortitudo eſt circa pericula mortis, ſicut circa ꝑcipua, vt dicitur in tertio Ethicorũ. * Et ideo ſoli iniuriæ quæ irrogaẽ circa corpus propriũ, ex qua nata eſt mors ſequi debetur aureola. Si vero aliquis ꝑ Chriſtum res temporales ſiue famam, vel quicquid huiuſmodi amittat, non efficitur ꝑ hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis põt ordinatè res exteriores plus diligere, quã propriũ corpus: amor aũt inordinatus nõ coadiuuat ad meritũ aureolæ: nec ẽt põt dolor de amiſſione rerũ corporaliũ coæquari dolori de corporis occiſione: & alijs huiuſmodi.

li.3.ca.6. tom.5.

AD NONVM dicendum, ꝙ cauſa ſufficiens ad martyrium non ſolum eſt confeſſio fidei ſed quæcunque alia virtus non politica, ſed infuſa q̃ finẽ habeat Chriſtũ. Quolibet.n. actu virtutis aliquis teſtis Chriſti efficitur, inquantum opera q̃ in nobis Chriſtus ꝑficit teſtimonia bonitatis eius ſunt. Vñ aliquæ virgines ſunt occiſæ ꝓ virginitate, quã ſeruare volebant, ſicut beata Agnes, & qdã aliæ, quarũ martyria, ĩ Eccleſia celebrãẽ.

AD DECIMVM dicendum, quòd veritas fidei habet Chriſtum pro fine & pro obiecto. Et ideo confeſſio ipſius, aureolam meretur, ſi pœna addatur, non ſolum ex parte finis, ſed ẽt ex parte materiæ. Sed cõfeſſio cuiuſcunque alterius veritatis non eſt cauſa ſufficiens ad martyrium rõne materiæ, ſed ſolum ratione finis: vtpote ſi aliquis vellet prius occidi ꝓ Chriſto q̃ quodcunq; mendaciũ dicendo, cõtra ipſum peccare.

AD VNDECIMVM dicendũ, ꝙ bonũ increatũ excedit bonũ omne creatum: vnde quicunque finis creatus, ſiue ſit bonum commune, ſiue priuatum, non poteſt actui tantã bonitatem præſtare, quantã finis increatus, cum ſ. aliqd ꝑ Deũ agitur: & ideo cũ quis propter bonũ cõmune non relatũ ad Chriſtũ, mortẽ ſuſtinet aureolã non meretur: ſed ſi hoc referatur ad Chriſtũ, aureolam merebitur, & martyr erit: vtpote ſi rempub. defendat ab hoſtiũ impugnatione, q fidẽ Chriſti corrũpere moliũẽ, & ĩ tali defenſione mortẽ ſuſtineat.

AD DVODECIM dicẽdũ, ꝙ quidam dicũt, ꝙ in innocentibus occiſis pro Chriſto, virtute diuina acceleratus eſt vſus rõnis, ſicut & in Ioãne Baptiſta, dũ adhuc eſſet in materno vtero; & ſm hoc vere martyres fuerunt, & voluntate & actu, & aureolã habẽt. Sed alij dicũt, ꝙ fuerunt martyres actu tm̃, & non voluntate: qđ vr̃ ſentire Bern. diſtinguẽs tria genera martyrum, vt dictũ eſt: & ſm hoc innocentes ſicut nõ pertingunt ad perfectã ratioẽ martyrij, ſed aliquid martyrij habent ex hoc, ꝙ paſſi ſunt pro Chriſto; ita etiã & aureolam habent, non quidem ſm perfectam rationẽ, ſed ſecundum aliquam participationem, inquantũ ſcilicet gaudẽt ſe in obſequium Chriſti occiſos eſſe, vt dictum * eſt de pueris baptizatis, quod habebunt aliquod gaudium de innocentia & carnis integritate.

**In arg. 5. huius arti.*

Art. 5. huius q. inf

ARTICVLVS VII.

Vtrum doctoribus aureola debeatur.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ Doctoribus aureola non debeatur. Omne.n. ꝑmiũ qđ in futuro habebitur, alicui actui virtutis rñdet: ſed ꝑdicare vel docere, nõ eſt act⁹ alicuius virtutis: ergo doctrinæ vel ꝑdicationi nõ debeẽ aureola. 714

¶ 2 Præterea, Docere & prædicare, ex ſtudio doctrinæ proueniunt: ſed ea quæ præmiantur in futuro, non ſunt acquiſita per humanum ſtudium, quia naturalibus & acquiſitis non meremur: ergo ꝓ doctrina & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

¶ 3 Præterea, Exaltatio in futuro reſpondet humiliationi in præſenti: quia qui ſe humiliat, exaltabitur: ſed in docẽdo & in prædicãdo nõ eſt humiliatio imò magis ſuperbiæ occaſio: vnde Gloſſ. * dicit Mat. 4. ꝙ Diabolus multos decepit honore magiſterij inflatos: ergo vr̃ ꝙ ꝑdicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

Gloſſ ordi. ſuper illud Tunc diabolus aſſumpſit eũ etc.

SED CONTRA, Epheſ. 1. ſuper illud: Vt ſciatis quæ ſit ſupereminẽs &c dicit Gloſ. † quoddã incrementum gloriæ habebunt ſancti doctores vltra illud quod cõmuniter omnes habebunt; ergo &c

†Glo. ordinaria ibi.

¶ 4 Præterea Cant. 8. ſuper illud, Vinea mea coram me eſt: dicit Gloſſ. * oſtẽdit quid ſingularis præmij doctoribus eius diſponat: ergo Doctores habebunt ſingulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

**Gloſſ. or. ſuper illud Cantic. 1. tradidit ẽã cuſtodibus.*

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſicut ꝑ martyrium & virginitatem aliquis perfectiſſimã victoriã obtinet de carne & mundo, ita etiã perfectiſsima victoria contra Diabolũ obtineẽ, qñ aliquis nõ ſolũ diabolo impugnanti nõ cedit, ſed ẽt expellit eum, ; & non ſolũ à ſe, ſed ẽt ab alijs: hoc aũt fit ꝑ prædicationẽ & doctrinã: & ideo ꝑdicationi & doctrinę aureola debetur, ſicut & virginitati & martyrio. Nec eſt dicendũ, vt quidã dicunt, ꝙ debeatur tm̃ prælatis quibus cõpetit ex officio prædicare & docere: ſed quibuſcunq; qui licitè hũc actũ exercent. Prælatis autẽ nõ debetur, quãuis habeãt officium prædicãdi, niſi actu prædicent; quia corona non debetur habitui, ſed pugnæ actuali, ſecundũ illud 2. Tim. 2. Non coronabitur niſi q legitimè certauerit.

AD

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ prædicare & docere ſunt actus alicuius virtutis, ſcilicet miſericordiæ, vnde & inter ſpirituales eleemoſynas cõputantur.*

Tho. in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 4. q. 2.

AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis facultas prædicandi & docendi quandoque ex ſtudio proueniat, tamen vſus doctrinæ ex voluntate procedit quæ per charitatem informatur a Deo infuſam; & ſic actus eius meritorius eſſe poteſt.

AD TERTIVM dicendum, quòd exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium, niſi ei qui in tali exaltatione propriã gloriam quærit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatẽ aliorum conuertit ex ea ſibi mercedẽ acquirit. Cum aũt dicitur, quòd doctrinæ debetur aureola, intelligendum eſt de doctrinis pertinentibus ad ſalutem, per quas diabolus à cordibus hominum expugnatur, ſicut quibuſdam ſpiritualibus armis; de quibus dicitur 2. Corin. 10. Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed ſpiritualia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Christo aureola debeatur.

416 AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ Chriſto aureola debeatur. Debetur. n. aureola virginitati & martyrio, & doctrinę: ſed in Chriſto hæc tria præcipue fuerunt: ergo Chriſto præcipue aureola debetur.

Tho. 4. diſ. 49. q. 5. ar. 4. q. 1. & ſequen.

¶2 Præterea, Omne quod eſt perfectiſſimum in rebus humanis, præcipuè Chriſto eſt attribuendum: ſed præmium aureolæ, debetur excellentiſſimis meritis: ergo & Chriſto debetur.

¶3 Præterea, Cyprianus * dicit, ꝙ imaginem Dei virginitas portat: ergo virginitatis exemplar in Deo eſt: & ſic videtur, quod Chriſto, etiam inquãtum eſt Deus, aureola competat.

In li. de habitu virginum qui incipit, Diſciplina cuſtos.

SED CONTRA, aureola eſt gaudium de conformitate ad Chriſtum, vt dicitur: ſed nullus conformatur, vel aſſimilatur ſibiipſi, vt patet per Philoſophũ: * ergo Chriſto aureola non debetur.

li. 10. Metaph. text. cõment. 11. et 10. to. 3.

¶ Præterea Chriſti præmium nunquam eſt augmentatum: ſed Chriſtus ab inſtanti ſuæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquam pugnauerat: ergo nunquam poſtea aureolam habuit.

RESPONDEO dicẽdum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod in Chriſto eſt aureola ſecundum propriam aureolæ rationem, cũ in eo pugna inueniatur & victoria, & per cõſequẽs corona, ſecundũ propriã rationẽ. Sed diligenter conſiderando, quãuis Chriſto cõpetat ratio aureę vel coronę: non aũt ei cõpetit ratio aureolæ. Aureola n. ex hoc ipſo, ꝙ diminutiuè dicitur, importat aliquid qđ participatiue, & nunquã ſecundũ ſui plenitudinẽ poſſidet. Vnde illis cõpetit aureolã habere, in quibus eſt aliqua perfectionis victoriæ participatio, ſecundũ imitationẽ eius, in quo perfectæ victorię ratio plena conſiſtit. Et ideo cũ in Chriſto inueniatur huiuſmodi principalis, & plena victoriæ ratio, per cuius victoriam omnes alij victores conſtituuntur, vt patet Ioan. 16 Cõfidite, ęgo vici mundũ; & Apoc. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda: ideo Chriſto non cõpetit aureolã habere, ſed aliqđ aliud, vñ oẽs aureolæ originantẽ; vnde dr̃ Apoc. 3. Qui vicerit, faciam eũ ſedere in throno meo, ſicut ego vici, & ſedeo in throno patris mei. Vnde ſecundũ alios dicendũ eſt, ꝙ quamuis id quod eſt in Chriſto, non habeat rationẽ aureolæ, tñ eſt excellentius oĩ aureola.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Chriſtus fuit veriſſimè Virgo, & Martyr & Doctor, ſed tñ præmiũ accidentale his reſpõdens in Chriſto, nõ hẽt aliquã * notabilẽ quantitatẽ, in cõparatione ad magnitudinẽ eſſentialis pmij: vñ non hẽt aureolam ſub ratione aureolæ.

Al. notabilem.

AD SECVNDVM dicendũ, quod aureola quãuis debeatur operi perfectiſſimo, quo ad nos, tñ aureola inquantũ diminutiuè dicitur, ſignificat quandam participationem perfectionis ab aliquo in quo plenarie inuenitur, & ſecundum hoc ad quandam minorationem pertinet; & ſic in Chriſto non inuenitur, in quo omnis perfectio pleniſſimè inuenitur.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tamen habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur, non eadem ratione eſt in Deo, & in aliquo virgine.

ARTICVLVS IX.

Vtrum angelis aureola debeatur.

417 AD NONVM ſic proceditur. Videtur, quòd angelis aureola debeatur. Quia vt dicit Hieronymus * de virginitate loquens, In carne præter carnem viuere, potius eſt vita angelica, quàm humana; & 1 Corinth. ſeptimo dicit Gloſſa, † quod virginitas eſt vita angelica: cum igitur virginitati reſpondeat aureola, videtur, quòd angelis debeatur.

In ſermo de Aſſumptione B. Mariæ inter prin. & medi. to. 2.

† Glo. ordinaria ſup illud, propter imitantem neceſſitatem.

¶2 Præterea, Nobilior eſt incorruptio ſpiritus, quàm incorruptio carnis: ſed in angelis inuenitur incorruptio ſpiritus, quia nunquam peccauerunt: ergo eis magis debetur aureola, quam hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

¶3 Præterea, Doctrinæ debetur aureola: ſed angeli nos docent purgãdo illuminãdo, & pficiendo, vt Dionyſius * dicit; ergo eis debetur aureola ſaltẽ doctorũ.

Ca. 6. eccleſiaſt. Hierar. parte 3. à medio.

SED CONTRA, 2. Timoth. 2. non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit: ſed in angelis non eſt pugna: ergo eis aureola non debetur.

¶ Præterea, Aureola non debetur actui, qui per corpus non exercetur, vnde amantibus virginitatẽ, martyrium & doctrinam, ſi exterius eis hęc non inſit, aureola non debetur. ſed angeli ſunt ſpiritus incorporei: ergo aureolam non habent.

RESPONDEO dicendum, ꝙ angelis aureola non debet: cuius ratio eſt, quia aureola rñdet cuilibet perfectioni excellẽti in merito: ea verò quæ in hoĩbus ad perfectionẽ meriti ptinent, angelis ſunt cõnaturalia, vel ẽt ſpectãt ad cõem eorum ſtatũ, aut etiã ad ipſum præmium eſſentiale. & ideo ratione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli nõ habẽt aureolã.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd virginitas dr̃ eſſe vita angelica, inquantũ per gratiã virgines imitantur id qđ angeli habent per naturã. Non. n. virtutis eſt in angelis, quod omnino à delectabilibus carnis abſtineant, cũ hmõi delectationes in eis eſſe nõ poſſint.

AD SECVNDVM dicendum, quod perpetua incorruptio ſpiritus in angelis præmiũ eſſentiale meretur eſt etiam de neceſſitate ſalutis, cum in eis non poſſit ſubſequi reparatio poſt ruinam,

AD TERTIVM dicendum, quòd illi actus, ſecundum quos angeli nos docent, pertinent ad gloriã eorum, & communem ipſorum ſtatum: vnde per huiuſmodi actus aureolam non meretur.

ARTICVLVS X.

Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

418 AD DECIMVM ſic ꝓcedit᷑ Videt᷑, ꝙ aureola ẽt corpori debeat᷑ Præmiũ. n. eẽntiale eſt potius, q̃ accidẽtale: ſed dos q̃ ad p̄miũ eſſentiale pertinet non ſolum eſt in anima, ſed etiam in corpore: ergo & aureola quæ pertinet ad pręmiũ accidẽtale.

¶ Præterea, Peccatũ, quod per corpus exercetur, reſpondet pœna in anima & in corpore: ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmiũ & in anima & in corpore. Sed meritum aureolæ per corpus exercetur: ergo aureola etiam debetur corpori.

¶3 Præterea, In corporibus martyrum quædã nitens virtutis pulchritudo apparebit in ipſis cicatricibus corporis. Vnde Auguſtinus dicit 22 de Ciuitate Dei. * Neſcio quõ ſic afficimur amore martyrum beatorum, vt

lib. 22. de ciui. c. 21. i prin. t. 5.

veli-

velimus in illo regno in eorũ corporibus videre vulnerum cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerũt: & forraſſe videbimus. Non.n. deformitas in eis, ſed dignitas, quędã erit; quamuis in corpore, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. Ergo vr̃, ꝙ aureola martyrum etiã in corpore ſit; & eadẽ ratione de illis.

SED CONTR, Animæ, quę modo ſunt in Paradiſo, habent aureolas, nec tñ habẽt corpora: ergo ꝓprium ſubiectum aureolę non eſt corpus, ſed anima.

¶ Præterea, Omne meritum eſt ab anima: ergo præmium totum in anima eſſe debet.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ aureola propriè eſt in mente. Eſt enim gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed ſicut ex gaudio eſſentialis ꝓmij, qđ eſt aurea, redũdat quidã decor in corpore, q eſt gloria corporis: ita ex gaudio aureolæ reſultat aliqs decor in corpore, vt ſic aureola principaliter ſit in mente, ſed per quandam redũdantiam refulgeat etiam in corpore, vel in carne.

Et per hoc patet reſponſio AD OBIECTA.

Tamen ſciendum eſt, quòd decor cicatricũ, quæ in corporibus martyrum apparebunt, nõ põt dici aureola: quia aliqui martyres aureolam habebunt, in qbus hmõi cicatrices non erunt, vtpotè illi, qui ſunt ſubmerſi: aut famis inedia, vel ſqualore carceris interempti.

ARTICVLVS XI.

419 *Vtrum conuenienter deſignentur tres aureolæ, virginũ, martyrum & prædicatorum.*

Tho.4. di. 49.q.5.ar. 5.q.1.et ſquent.

ADVNDECIMVM ſic proceditur, quòd inconuenienter deſignentur tres aureolæ, virginũ ſ. martyrum, & prædicatorum. Aureola enim martyrum reſpondet virtuti fortitudinis eorũ; aureola virginum, virtuti temperantię; aureola verò Doctorum, virtuti prudentiæ: ergo videtur quòd debeat eſſe quarta aureola, quæ reſpondeat virtuti iuſtitiæ.

¶2 Præterea, Exod. 25. dicit Gloſſa, quod coronæ aureola additur, cũ per Euangelium his, qui mandata cuſtodiunt, vita ęterna promittitur, Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Huic aureola ſuperponĩ, cũ dĩ: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperib⁹: ergo paupertati debeĩ aureola.

¶3 Præterea, Per votum obedientiæ aliquis ſe ſubijcit Deo totaliter: ergo in voto obedientię maxima ꝑfectio conſiſtit: & ita videtur, quòd ei aureola debeatur.

¶4 Præterea, Multa ſunt etiam alia ſupererogationis opera, de quibus hõ in futuro ſpeciale gaudiũ habebit; ergo multæ ſunt alię aureolę pręter tres ꝓdictas.

¶5 Præterea, Sicut aliquis diuulgat fidẽ prædicando & docendo, ita ſcripta compilando: ergo & talibus quarta aureola debetur.

RESPONDEO dicẽdũ, quòd aureola eſt quoddã priuilegiatum præmium priuilegiatę victorię reſpõdens. Et ideo ſecundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolę ſumuntur. In pugna.n. quæ eſt contra carnẽ, ille potiſſimã victoriam obtinet qui à delectabilibus Venereis, q̃ ſunt ꝑcipua in hoc genere omnino abſtinet, cuiuſmodi eſt virgo: & ideo virginitati aureola debet. In pugna vero qua contra mundũ pugnatur, illa eſt ꝑcipua victoria, cũ à mundo perſecutionem vſq; ad mortem ſuſtinemus: vnde & martyribus, qui in iſta pugna victoriã obtinent, ſecunda aureola debetur. In pugna vero, qua contra diabolum pugnatur, illa eſt præcipua victoria, cũ aliquis hoſtẽ nõ ſolum à ſe, ſed etiã à cordibus aliorũ remouet, qđ fit per doctrinã & prędicationẽ: & ideo Doctoribus & ꝓdicatoribus tertia aureola debetur. Quidã vero diſtinguunt tres aureolas, ſecũdũ tres vires animę, vt dicantur tres aureolę reſpondere potiſſimis triũ viriũ animę actibus. Potiſſimus.n. act⁹ rationalis eſt veritatẽ fidei, etiã in alios diffundere, & huic actui debetur Doctorũ aureola. Iraſcibilis vero actus potiſſimus eſt, etiam mortẽ ꝓpter Chriſtum * ſuperare, & huic actui debetur aureola martyrũ. Cõcupiſcibilis vero actus potiſſimus eſt a maximis delectabilibus carnis abſtinere penitus: & huic debeĩ aureola virginũ. Alij vero aureolas tres diſtinguũt, ſm ea, quibus Chriſto nobiliſſimè conformamur. Ipſe.n. mediator fuit inter Patrẽ & mundũ. Fuit ergo Doctor ſecũdũ qđ veritatẽ quã à Patre acceperat, mũdo manifeſtauit. Fuit aũt Martyr, ſecundũ qđ a mundo perſecutionẽ ſuſtinuit. Fuit vero Virgo, inquantum puritatẽ in ſeipſo ſeruauit. Et ideo doctores, Martyres, & Virgines ei pfectiſſimè cõformanĩ: vnde talibus debeĩ aureola.

Al. ſuſtinere.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in actu iuſtitiæ non attenditur aliqua pugna, ſicut in actione aliarum virtutũ. Nec tñ hoc verum eſt, ꝙ docere ſit actus prudentiæ; imò potius eſt actus charitatis vel miſericordiæ, ſecundum quod ex tali habitu inclinamur ad huiuſmodi actus exercitium; vel etiam ſapientiæ, vt dirigẽtis. Vel põt dici, ſm alios, ꝙ iuſtitia circuit omnes virtutes: & ideo ei ſpecialiter aureola non debetur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ paupertas quãuis ſit opus perfectionis, non tñ tenet ſummũ locum in aliqua ſpirituali pugna. Quia amor corporaliũ minus impugnat, quàm concupiſcentia carnis, vel perſecutio inflicta ĩ corpus proprium. Vnde paupertati nõ debetur aureola, ſed debetur ei iudiciaria poteſtas ratione humiliationis, quæ cõſequitur paupertatẽ: Gloſſa autem inducta large accipit aureolam pro quolibet præmio, quod redditur merito excellenti.

Et ſimiliter dđm AD TERTIVM & QVARTVM.

AD QVINTVM dicendũ, ꝙ etiam ſcribentibus ſacram doctrinam, debetur aureola: ſed hæc nõ diſtinguitur ab aureola doctorum: quia ſcripta componere, quidam modus docendi eſt.

ARTICVLVS XII.

Vtrum aureola virginum ſit potiſſima inter alias. 420

ADDVODECIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd aureola virginum ſit inter alias potiſſima. Quia Apocal 14. de virginibus dicitur quod ſequuntur agnum quocunque ierit, & quod nemo poterat dicere canticum, quod virgines habent excellentiorem aureolam.

¶2 Præterea, Cyprianus de virginibus dicit, quòd ſint illuſtrior portio gregis Chriſti: ergo eis maior aureola debetur.

¶3 Item, Videtur, quòd potiſſima ſit aureola martyrũ. Quia dicit Haymo; ꝙ non omnes virgines cõiugatas ꝑcedunt, ſed hi ſpecialiter, qui in tormento paſſionis virginitate inſuper cuſtodita coæquantur martyribus cõiugatis ergo martyriũ dat virginitati ꝓminentiã ſup alios ſtat⁹, & ſic martyrio potior aureola debeĩ.

¶4 Item, Videtur, quod potiſſima debeatur Doctoribus, quia Eccleſia militans exemplata eſt ab Eccleſia triũphante: ſed in Eccleſia militante maximus honor debetur Doctoribus, I. ad Timo. 5. Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè, qui præſunt in verbo & doctrina. ergo in Eccleſia triũphante talibus potior aureola debetur,

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ꝓeminentia aureolæ ad aureolã põt dupliciter attendi. Primò ex parte pugnæ, vt dicaĩ aureola potior, q̃ fortiori pugnæ debeĩ & ꝑ hũc modũ aureola martyrũ alijs aureolis ſupereminet quodã mõ, & aureola virginũ alio mõ; pugna enĩ martyrũ eſt fortior ſm ſeipsã, & vehemẽtius affligẽs: ſed pugna carnis eſt perículoſior, inquantũ eſt diuturnior, & magis nobis imminet è vicino. Secũdò, ex parte eorum, de quibus eſt pugna: & ſic aureola Doctorum inter omnes eſt potior, quia huiuſmodi pugna verſatur circa intelligibilia: aliæ vero pugnæ circa ſenſibiles paſſiones. Sed illa eminentia quæ attenditur ex parte pugnæ, eſt aureolæ eſſentialior, quia aureola ſe-

la ſecundum propriam rationem reſpicit victoriã & pugnam Difficultas aũt pugnæ quæ attenditur ex parte ipſius pugnæ eſt potentior, ꝙ̃ illa quæ attenditur ex parte noſtri, inquantũ eſt nobis vicinior: & iõ ſimpliciter loquendo, aureola martyrũ inter oẽs eſt potior. Et ideo dicitur Mat. 5. in * Gl. ꝙ in octaua beatitudine, quæ ad martyres pertinet, ſ. beati qui perſequutionem patiuntur, &c. omnes aliæ perficiuntur: & propter hoc etiam Eccleſia in connumeratione Sanctorum, martyres Doctoribus & virginibus præordinat: ſed quantum ad aliquid, nihil prohibet alias aureolas excellentiores eſſe.

Gloſſa ordinar. ſup illud Ma. 5. Beati q perſecut.

Et per hoc patet ſolutio AD OBIECTA.

421 ARTICVLVS XIII.

Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat.

AD DECIMVMTERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ vn⁹ aureolã virginitatis vel martyrii, vel Doctoris, excellentius alio nõ habeat. Quia ea q̃ ſunt in termino, non intenduntur neq; remittuntur: ſed aureola debetur operibus, q̃ ſunt ĩ termino pfectionis; ergo aureola nõ ĩtẽditur neq; remittit.

¶2 Præterea, Virginitas non ſuſcipit magis & minus, cum importet priuationem quandam, priuationes aũt non intenduntur nec remittuntur: ergo nec pmiũ virginitatis, ſ. aureola virginum, intenditur & remittitur.

SED CONTRA, Aureola ſuperponitur aureæ: ſed aurea eſt intẽſior in vno, q̃ in alio: ergo & aureola.

RESPONDEO dicendum, ꝙ cum meritum ſit quodammodo præmii cauſa, oportet diuerſificari pmia ſm quod merita diuerſificantur: aliquid enim intenditur & remittitur per intenſionem & remiſſionẽ ſuæ cauſæ: meritum aũt aureolæ poteſt eſſe maius & min⁹ vnde & aureola poteſt eſſe maior & minor. Sciendum tamen, ꝙ meritum aureolæ poteſt intendi dupliciter. Vno mõ, ex parte radicis: alio modo, ex parte operis Cõtingit enim eſſe aliquos duos, quorum vnus ex minori charitate maius tormentum martyrii ſuſtinet, vel magis pdicationi inſtat, aut ẽt magis a delectabilibus carnis ſe elongat. Intenſioni ergo meriti q̃ attẽditur penes radicem, non reſpondet intenſio aureolæ, ſed intenſio aureæ: ſed intenſioni meriti, q̃ eſt ex genere actus, rñdet intenſio aureolæ. Vnde poteſt eſſe, ꝙ aliquis, q minus in martyrio meretur quantum ad eſſentiale præmium, habebit pro martyrio maiorem aureolam.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum pfectionis ſimpliciter, ſed ſm ſpeciem, ſicut ignis eſt ſpecie ſubtiliſſimum corporũ. Vnde nihil prohibet vnã aureolã alia eſſe excellentiorẽ, ſicut un⁹ ignis eſt alio ſubtilior.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ vna uirginitas poteſt eſſe maior alia, propter maiorem receſſum à virginitatis contrario, ut dicat ĩ illa eſſe maior virginitas, quæ magis occaſiones corruptionis uitat: ſic enim priuationes intendi poſſunt, vt cum dicitur homo magis cæcus, quia magis elongatur à viſu.

QVÆSTIO XCVII.

De pœna damnatorum, in ſeptem articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandũ eſt de pertinentibus ad damnatos poſt iudicium. Et primo de pœnis damnatorum & igne, quo eorum corpora cruciabuntur. Secundò, de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò, de iuſtitia, & miſericordia Dei reſpectu damnatorum.

¶Circa primum quæruntur ſeptem.

¶Primo, vtrum damnati in inferno ſola pœna ignis affligantur.

¶Secũdo, vtrũ vermis eorũ, quo affligũtur, ſit corporalis.

¶Tertio, vtrum fletus in eis exiſtens, ſit corporalis.

¶Quarto, vtrum tenebræ eorum ſint corporales.

¶Quinto, vtrum ignis, quo affliguntur, ſit corporales.

¶Sexto, vtrum ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro,

¶Septimo, vtrum ignis ille ſit ſub terra.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum damnati in inferno ſola pœna ignis affligantur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ dãnati in inferno ſola pœna ignis affligãtur. Quia Matthæi 25. vbi eorum damnatio exprimitur, ſit mentio ſolum de igne, cum dicitur: diſcedite à me maledicti in ignem æternum. 422

Tho. 4 di. 50. q. 2. ar. 3. q̃ō 1. & ſequẽt.

¶2 Præterea, Sicut pęna purgatorij debetur peccato veniali, ita pœna inferni debetur mortali: ſed in purgatorio non dicitur eſſe niſi pœna ignis, vt patet p hoc, ꝙ dicitur 1. Cor 3. Vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis pbabit: ergo nec in inferno erit, niſi pœna ignis.

¶3 Præterea. Pœnarum varietas refrigeriũ præſtat, ſicut cum de calido, trãsfertur quis ad frigidum. ſed nullum refrigerium eſt ponere in damnatis: ergo non erunt diuerſæ pœnæ, ſed ſola pœna ignis.

SED CONTRA eſt, ꝙ dicitur ĩ Pſal. 10. Ignis & ſulfur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorũ.

¶Præterea, Iob 24. Ad nimium calorem tranſeat ab aquis niuium.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ ſcd̃m Baſilium, in vltima mundi purgatione fiet ſeparatio in elementis, vt quicquid eſt purum & nobile, remaneat ſuperius ad gloriam beatorũ, quicquid vero eſt ignobile & fæculentũ, in infernũ proijciatur ad pęnam damnatorum: vt ſicut oĩs creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex oĩbus creaturis tormentum accreſcat, ſecundum illud Sap. 5. Pugnabit cum illo orbis terræ cõtra inſenſatos. Hoc ẽt diuinæ iuſtitiæ cõpetit, vt ſicut ab vno recedentes p peccatũ in rebus materialibus, quę ſunt multæ & *vanæ, finem ſuum conſtituerunt: ita etiam multipliciter & ex multis affligantur.

** Al. variæ.*

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ quia ignis eſt maximè afflictiuus, pp hoc, ꝙ abundat in virtute actiua: iõ noĩe ignis oĩs afflictio deſignatur, ſi ſit vehemens.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ pęna purgatorii non eſt principaliter ad affligendũ, ſed ad purgandum, vnde per ſolũ ignẽ fieri debet, qui maximè habet vim purgatiuam: ſed damnatorũ pęna nõ ordinatur ad purgandum: vnde non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ dãnati tranſibũt ex vehementiſſimo calore ad vehementiſſimũ frigus, ſine hoc, ꝙ in eis ſit aliquod refrigerium: quia paſſio ab exterioribus non erit per tranſmutationem corporis a ſua priſtina naturali diſpoſitione, vt cõtraria paſſio ad ęqualitatem vel tẽperiẽ reducendo, refrigerium cauſet, ſicut nunc accidit: ſed erit per actionem ſpiritualem, ſecundum quod ſenſibilia agunt in ſenſum, prout ſentiunẽ imprimendo formas illas, ſecundum eſſe ſpirituale ĩ organum, & non ſecundum eſſe materiale.

ARTICVLVS II.

Vtrum vermis damnatorum ſit corporalis.

AD SECVNDVM ſic proceditur, Vĩ, ꝙ vermis, quo affliguntur dãnati, ſit corporalis. Quia caro non põt affligi p vermẽ ſpiritualẽ. ſed caro damnatorum affligetur per vermem, Iudith. 16. Dabit ignẽ & vermes in carnes eorũ & Eccleſ. 7 Vindicta carnis ĩpii ignis & vermis: ergo vermis ille erit corporalis. 423

¶2 Præterea, Aug. *dicit 21. de Ciui. Dei, vtrumq; (id eſt ignis & vermis) pœna erunt carnis: ergo, &c.

SED CONTRA, eſt qđ Aug. dicit † 20. de Ciu Dei. In pœnis malorũ inextinguibilis ignis, & viuaciſſimus vermis. Ab aliis aũt aliter atque aliter exponitur. Alii vtrunque ad corpus, alii vtrumque ad animam retulerũt alii propriè ad corpus ignem, tropicè ad animam vermen, quod eſſe credibilius videtur.

** libr. 21. de ciuit. Dei, c. 6. tom. 5.*
† lib. 20. de ciuit. Dei, c. 22. to. 5.

RESPONDEO dicendum, ꝙ poſt diẽ iudicii in mũdo innouato, non remanebit aliquod animal, vel aliquod corpus mixtum, niſi corpus hominis tantum, eò quòd

RESPONDEO dicendum, ꝗ de igne inferni multiplex fuit opinio. Quidā.n. Philoſophi, vt Auicen. reſurrectionē non credentes, ſolius aīæ poſt mortem pœnam eſſe crediderunt. Et quia eis inconueniens videbatur, vt animæ, cū ſit incorporeæ, igne corporeo punirētur negauerunt ignem corporeum eſſe, quo mali punirentur volentes ꝗ quicquid dicitur de pœna animarum poſt mortem, per aliqua corpora futura: metaphoricè dicaē. Sicut enim bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in aliqua re corporali ſed in ſpirituali tantum erit, ſ. in conſequutione ſui finis: ita afflictio malorum ſpiritualis erit tantum, in hoc. ſ. quòd triſtabuntur de hoc, quòd ſeparabuntur à fine, cuius ineſt eis deſiderium naturale. Vnde ſicut omnia, quæ de delectatione animarum poſt mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem corporalem pertinere, ſicut ꝗ reficiantur vel rideant, & huiuſmodi: ita etiam quicquid de earum afflictione dr̄, quod in corporalem punitionem ſonare videatur, per ſimilitudinem debet intelligi: ſicut quod in igne ardeant, vel fœtoribus affligantur, & hmōi. Spiritualis enim delectatio & triſtitia, cum ſit ignota multitudini, oportet. ꝗ per delectationes & triſtitias corporales figuraliter manifeſtētur, vt homines magis moueātur ad deſiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non ſolùm erit pœna damni, quæ reſpondet auerſioni quæ fuit in culpa: ſed etiam pœna ſenſus, quæ reſpondet conuerſioni: ideo non ſufficit prædictum modum punitionis ponere. & ideo etiam ipſe Auicenna alterum modū ſuperaddidit, dicens, ꝗ animæ malorum poſt mortem non per corpora, ſed per corporum ſimilitudines puniantur: ſicut in ſomnis ꝓp ſimilitudines p̄dictas in imaginatione exiſtentes, videtur homini, ꝗ torqueatur pœnis diuerſis. Et hunc etiā modum punitionis videtur ponere Auguſtinus in duodecimo ſuper Geneſim ad literam,* ſicut ibidem manifeſte patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictum eſſe. Imaginatio.n. potentia eſt quædam vtens organo corporali: vnde nō poteſt eſſe, ꝗ viſiones hmōi imaginariæ fiant in anima ſeparata à corpore, ſicut in anima ſomniantis. Vnde etiā Auicenna, vt hoc inconueniēs euitaret, dixit ꝗ animæ ſeparatæ a corpore, vtebantur quaſi pro organo aliqua parte cœleſtis corporis, cui corpus humanum oportet eſſe conforme ad hoc, ꝗ perficiatur anima rationalis, q̄ eſt ſimilis motoribus cœleſtis corporis. in hoc ſequutus quoddāmodo opinionē antiquorum Philoſophorum, qui poſuerunt animas redire ad orbes ſtellarum. Sed hoc eſt omnino abſurdum ſecundum doctrinā Philoſophi: quia anima vtitur determinato organo corporali, ſicut ars determinatis inſtrumentis: vnde non pōt trāſire de corpore in corpus, qđ Pythagoras ponit, vt dicitur in 1 de anima.* Qualiter aūt ad dictum Auguſtini ſit reſpondendum, infrà dicetur. Quicquid aūt dicaē de igne qui animas ſeparatas cruciat, de igne tñ, quo cruciabuntur corpora damnatorum poſt reſurrectionem, oportet dicere, ꝗ ſit corporeus. quia corpori non pōt conueniēter adaptari pœna, niſi ſit corporea. Vñ Gregor. in 4. Dialog.* ex hoc ipſo probat ignem inferni eſſe corporeum qđ reprobi poſt reſurrectionē in eū detrudentur. Auguſtinus ēt, vt habetur in litera, * manifeſtè confitetur ignē illum, quo cruciabuntur corpora, eſſe corporeum. Et de hoc ad præſens eſt quæſtio. Qualiter aūt aīæ damnatorum ab igne iſto corporeo crucientur, alias dictū * eſt.

lib. 12. ca. 32 tom. 3.
lib. 1. com. 53. tom. 2.
li. 4. c. 16.
lib. ſent. diſt. 44 paragr F.
* Sub. q. 71 art. 3. & id ipſū habet S. Thomas in 4. ſent. di. 44. q. 3. art. 3. q. 3.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝗ Damaſcen.† nō negat ſimpliciter illum ignem materialem eſſe, ſed ꝗ non eſt materialis talis, qualis apud nos eſt, eo ꝗ quibuſdam proprietatibus ab hoc igne diſtinguitur. Vel dicendum, ꝗ quia ignis ille non materialiter alterat corpora, ſed quadam ſpirituali actione agit in ea ad punitionem ideo dicitur non materialis eſſe, non quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad punitionis * effectum in corporibus, & multo amplius in animabus.

† li. 4 orth fidei ſi nalln.
* Al. effectū

AD SECVNDVM dicendum, ꝗ dictum Auguſt. poteſt hoc modo accipi, vt pro tanto dicatur locus ille ad quem aīæ deferuntur poſt mortē, nō eſſe corporeus, quia aīa in eo corporaliter nō exiſtit, per modū. ſ. quo corpora exiſtūt in loco, ſed alio mō ſpirituali: ſicut angeli in loco ſunt. Vel dicēdū ꝗ Aug. loquitur opinando & non determinādo, ſicut frequēter facit in libro illo.

AD TERTIVM dicendū, ꝗ ignis ille eſt inſtrumentū diuinæ iuſtitiæ punientis. Inſtrumentū aūt nō ſolum agit in virtute propria, & per propriū modū, ſed etiam in virtute principalis agētis, & ſcđm quod eſt regulatū ab eo. Vnde quāuis ignis ſcđm propriam virtutē non habeat ꝗ aliquos cruciet ſcđm magis vel minus, ſcđm modum peccati: habet tñ hoc ſecundum ꝗ eius actio modificatur ex ordine diuinæ iuſtitiæ. Sicut etiā ignis fornacis modificaē ex induſtria fabri in ſua actione, ſecundum quod competit ad *effectum artis.

* Al. effectum

427

ARTICVLVS VI.

Vtrum ignis inferni ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd ignis ille non ſit eiuſdem ſpeciei cum igne iſto corporeo, quē videmus. Aug. n. dicit,* & habeē in litera † Ignis æternus cuiuſmodi ſit, hominē ſcire arbitror neminē, niſi fortè cui ſpiritus diuinus oſtēdit: ſed naturā iſtius ignis oēs, vel ferè omnes, ſciunt: ergo ignis ille non eſt eiuſdem ſpeciei aut naturæ cum igne noſtro.

* li. 20 de ciui. c. 16. parum a prin. to. 5.
† li. 4. Sen. diſt. 44 paragr. F.

¶2 Præterea, Grego. dicit 15. Moral.* exponens illud Iob 20. Deuorabit eum ignis qui non ſuccenditur: ignis corporeus vt eſſe valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet, niſi ſuccenſus eſſe, & niſi refotus, ſubſiſtere. Ac contra gehennæ ignis. cū ſit corporeus, & in ſe miſſos reprobos corporaliter exurat, nec ſtudio humano ſuccendiē, nec lignis nutriē, ſed creatus ſemel durat inextinguibilis & ſuccenſione nō indiget, & ardore nō caret: ergo nō eſt eiuſdē naturæ cū eo, quē videmus.

* li. 15. moral. ca. 14. in princ.

¶3 Præterea, Aeternū & corruptibile non ſunt eiuſdē rōnis cùm nec ēt in genere communicent, ſed in philoſoph. in 10.* Metaphy. ſed iſte ignis eſt corruptibilis ille aūt, æternus; Math. 25. Diſcedite a me maledicti in ignem æternū: ergo non eſt eiuſdem naturæ.

li. 10 Metaph. com. 26. tom. 3.

¶4 Præterea, De natura huius ignis noſtri eſt, vt luceat: ſed ignis inferni non lucet, vnde Iob 18. Nonne lux impii extinguetur, ergo vt prius.

SED CONTRA, Secundū philoſoph.† in 1. Topic. Omnis aqua omni aquæ, eſt idem ſpecie: ergo eadē ratione omnis ignis omni igni, eſt idem ſpecie.

lib. 1. c. 6. paulo a prĩcipio, to. 1.

¶ Præterea, Sap. 11. dicitur, per q̄ peccat quis, p hæc & torquetur, ſed homines peccant per res ſenſibiles huius mundi, ergo iuſtum eſt, vt per eaſdem puniantur.

RESPONDEO dicendum, ꝗ ignis propter hoc quòd eſt maximæ virtutis in agendo, inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in 4. Metheor.* Vnde & ignis dupliciter inuenitur ſ. in materia propria, prout eſt in ſua ſphæra, & in materia aliena, ſiue terreſtri, vt patet in carbone; ſiue aerea, vt patet in flamma. Quocunque aūt modo ignis inueniatur ſemper eſt idem in ſpecie, quantū ad naturā ignis pertinet. Poteſt aūt eſſe diuerſitas in ſpecie, quantū ad corpora quæ ſunt materia ignis: vnde flamma & carbo differunt ſpecie, & ſimiliter lignum igneū, & ferrū ignitum: nec differt quantum ad hoc, ſiue ignita ſint per violētiam, vt in ferro apparet, ſiue ex principio intrinſeco naturali, vt accidit in ſulfure. Quod ergo ignis inferni, quantum ad hoc, quod habet de natura ignis, ſit eiuſdem ſpeciei cū igne, qui apud nos eſt, manifeſtū eſt vtrum autē ille ignis ſit in propria materia exiſtēs: aut ſi in aliena, in qua materia ſit, nobis ignotum eſt, & ſecundum hoc poteſt ab igne, qui apud nos eſt. ſpecie differre, materialiter conſideratus: quaſdā tamen proprietates differentes habet ab igne noſtro, vt ꝗ ſuccenſione nō indiget, nec lignis nutriē, Sed iſtæ differentiæ non oſten-

4. Metheo. in ſumma prima, c. 2 circa med. tom. 2.

¶ Secundo, vtrum aliquando pœniteant de malis quæ fecerunt.
¶ Tertio, vtrum magis vellent non eſſe quàm eſſe.
¶ Quarto, vtrum vellent alios non eſſe damnatos.
¶ Quinto, vtrum impij habeant Deum odio.
¶ Sexto vtrum ipſi demereri poſsint.
¶ Septimo, vtrum poſſint vti ſcientia hic acquiſita.
¶ Octauo, vtrum cogitent aliquando de Deo.
¶ Nono, vtrum ipſi videant gloriam beatorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum omnis voluntas damnatorum ſit mala.

429 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ nō omnis voluntas damnatorū ſit mala. Quia vt dicit Dion.† 4. c. de Diu. nom. dæmones bonū & optimū cōcupiſcunt, ſ. eſſe, viuere & intelligere: cum ergo dānati hoīes nō ſint peioris conditionis, ꝗ dæmones, vr ꝙ & ipſi bonā voluntatem habere poſsint.

*Tho. 4. diſt. 50. q. 2. ar. 1. q. 1. & ſequen. †C. 4. 4 par te 4. nō remotè à fine *li. 4. de diuinis nominibus, parte 4. aliquā tulum, ante finem.*

¶ 2 Præterea, Malū, vt dicit Dion. * eſt omnino inuoluntariū: ergo ſi damnati aliquid volunt, illud volunt inquantum eſt bonum, vel apparens bonum: ſed voluntas quæ per ſe ordinatur ad bonum, eſt bona. ergo damnati poſſunt habere voluntatem bonam.

¶ 3 Præterea, Aliqui erunt damnati, qui in hoc mundo exiſtentes, aliquos virtutum habitus ſecum detulerūt, vtpote Gentiles, qui habuerunt virtutes politicas: ſed ex habitib⁹ virtutū elicitur laudabilis volūtas: ergo in aliquibus damnatis poterit eſſe laudabilis volūtas.

SED CONTRA, Obſtinata voluntas nunquā poteſt flecti, niſi in malū: ſed damnati homines erūt obſtinati ſicut & dæmones: ergo voluntas eorum nunquam poterit eſſe bona.

¶ Præterea, Sicut ſe habet voluntas beatorū ad bonum, ita ſe habet voluntas damnatorum ad malū: ſed beati nunquam habent voluntatem malam: ergo nec damnati aliquam habent voluntatem bonam.

RESPONDEO dicendum, ꝙ in damnatis pōt duplex volūtas cōſiderari, ſ. voluntas deliberatiua, & voluntas naturalis. Naturalis quidē non eſt eis ex ipſis, ſed ex auctore naturæ, q in natura hanc inclinationē poſuit, quæ naturalis voluntas dī: vnde cū natura in eis remaneat, ſm hoc bona poterit in eis eſſe voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua eſt eis ex ſeipſis, ſm qd' in poteſtate eſt eorū, inclinati per affectum ad hoc vel illud: & talis voluntas eſt in eis ſolū mala; & hoc ideo, quia ſunt perfectè auerſi à fine vltimo rectæ volūtatis, nec aliqua volūtas pōt ēe bona, niſi p ordinē ad finē pdictū. Vñ ēt etſi aliqđ bonū velint, nō tñ bñ volūt illud, vt ex hoc volūtas eorū bona dici poſſit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionyſij intelligitur de voluntate naturali, quæ eſt inclinatio naturæ in aliquod bonum: ſed tamen iſta naturalis inclinatio per eorum malitiam corrumpitur, inquantum hoc bonum quod naturaliter deſiderant, ſub quibuſdā malis circunſtantijs appetunt.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ malū, inquantū eſt malū, nō mouet voluntatē, ſed inquātū eſt æſtimatū bonū, ſed hoc ex eorū malitia pcedit, vt id qđ eſt malū, æſtiment vt bonū: & ideo voluntas eorū eſt mala.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ habitus virtutū politicarū, non remanēt in aīa ſeparata, eò ꝙ virtutes illæ perficiant ſolùm in vita ciuili, quæ non erit poſt hanc vitam: ſi tamen remanerent, nunquam in actū exirent: quaſi ligatæ ex obſtinatione mentis.

ARTICVLVS II.

Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

430 AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ damnati nunquam pœniteant de malis quę fecerunt. Quia dicit Bernardus in Canticis, ꝙ damnatus ſemper vult iniquitatem ſuam quam fecit: ergo nūquam de peccato commiſſo pœnitet.

¶ 2 Præterea, Velle ſe non peccaſſe, eſt bona uoluntas: ſed dānati nunquā habebunt bonā voluntatē: ergo dānati nunquā volent ſe non peccaſſe: & ſic idē qđ prius.

¶ 3 Præterea, Secundum Damaſ. † hoc eſt hominib⁹ mors, quod angelis caſus: ſed angeli voluntas poſt caſum eſt inuertibilis hoc modo, vt non poſſit recedere ab electione, qua prius peccauit: ergo & damnati non poſſunt pœnitere de peccatis à ſe commiſſis. *†li. 2. orth. fid. capi. 4. in fine.*

¶ 4 Præterea, Maior erit peruerſitas damnatorū in inferno, quàm peccatorum in hoc mundo: ſed peccatores aliqui in hoc mundo, non pœnitent de peccatis commiſſis, vel propter excæcationē mentis, ſicut hæretici; vel propter obſtinationem, ſicut qui lętantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis, vt dicitur Prouerb. 2. ergo, &c.

SED CONTRA, Sapientiæ 5. de damnatis dicitur: Intra ſe pœnitentiam agentes.

¶ Præterea, Philoſophus * in nono Ethicorum dicit quod pœnitudine replentur praui, mox enim triſtantē de hoc, in quo prius delectati ſunt: ergo damnati cum ſint maximè praui magis pęnitent: *li. 9 ca. 4. nō remotè, ante ſi. 5.*

RESPONDEO dicendum, quòd pœnitere de peccato, cōtingit dupliciter. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidē de peccato pœnitet, q peccatum inquantū eſt peccatū, abominatur. Per accidens verò, qui illud odit ratione alicuius adiuncti, vtpotè pœnæ vel alicuius huiuſmodi. Mali igitur non pœnitebunt, per ſe loquendo, de peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet: pęnitebunt aūt per accidēs, inquantū affligentur de pœna, quā p peccato ſuſtinēt.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quòd damnati iniquitatem volunt, ſed pœnam refugiunt: & ſic per accidens de iniquitate commiſſa pœnitent.

AD SECVNDVM dicendum, quòd velle ſe nō peccaſſe propter turpitudinem iniquitatis, eſt bona voluntas, ſed hoc non erit in damnatis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſine aliqua auerſione voluntatis continget, quòd damnati de peccatis pœniteant: quia non hoc refugient in peccatis, quòd prius appetiuerunt, ſed aliquid aliud, ſcilicet pœnam.

AD QVARTVM dicendū, quòd hoīes in hoc mundo quantumcunq; obſtinati, per accidens de peccatis ſuis pœnitent ſi p eis puniantē: qa vt dicit Aug. in lib. 83. Quæſtionum, † videmus etiam ferociſſimas beſtias dolore pœnarū à maximis voluptatibus abſtinere. *†q. 36. inter prin & medium. to. 4.*

ARTICVLVS III.

Vtrum damnati rectà & deliberatiua ratione vellent nō eſſe.

431 AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ dānati rectà ratione & * deliberatiua non poſſint velle non eſſe, Auguſtinus † enim dicit in libro de Libero arbitrio: Conſidera quantum bonū eſt eſſe, quod beati & miſeri volunt. Maius enim eſt miſerum eſſe, quàm omnino non eſſe. *Al. delibe rata. †li. 3. & 3. cap. 7. paulò à princ. tom 1.*

¶ 2 Præterea, Auguſtinus * ſic ibidem arguit, prælectio ſuppouit electionem: ſed non eſſe, non eſt eligibile, cū non habeat apparentiam boni: cū nihil ſit: ergo nō eſſe, non pōt eſſe magis appetibile dānatis, ꝗ eſſe. *li. 1 de li. arbi. cap. 1. tom. 1.*

¶ 3 Præterea, Maius malum magis eſt fugiēdum: ſed nō eſſe eſt maximum malum, cū tollat totaliter bonū, eò quòd nihil relinquat: ergo non eſſe eſt magis fugiēdum, quàm miſerum eſſe; & ſic idem quod prius.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apocalypſis nono: In diebus illis deſiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis.

¶ Præterea damnatorum miſeria omnem huius mūdi miſeriā excedit: ſed ad vitandā miſeriā huius mūdi, appetibile eſt aliqbus mori. Vñ dī Eccl. 41. O mors, bonū eſt iudiciū tuū homini indigenti, & qui minoratur viribus, defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt, & incredibili, qui pdit ſapiētiā: ergo multo fortius eſt dānatis appetibile, non eſſe, ſecundū rationē * deliberatiuā, *Al. deliberatam.*

Enchi ca. 111. in principio. tom. 3. duæ ciuitates, vt Auguſtinus † dicit: ergo damnati poſt diem iudicij peruerſa voluntate non demerebuntur, quia ſic creſceret eorum damnatio.

RESPONDEO dicendum, quòd de damnatis ante diē iudicij & poſt, diſtinguendum eſt. Omnes.n. communiter confitentur quod poſt diem iudicij non erit aliquod meritum vel demeritum: & hoc ideo eſt, quia meritum, vel demeritū ordinatur ad aliquod bonum, vel malum vlterius conſequendum: poſt diē autem iudicij erit & vltima conſummatio bonorum & malorum, ita quod nihil erit addendum vlterius de bono, vel de malo. Vnde & bona voluntas in Beatis non erit meritum, ſed præmium: & mala voluntas nō erit in damnatis demeritum, ſed pœna tantum. Operationes enim virtutum ſunt præcipue in felicitate, & earū contrariæ ſunt præcipuè in miſeria, vt dicitur ī primo Ethicorū *. Sed ante diem iudicij quidam dicunt, & *Li 1.ca.10. parum, ante medium tom.3.* Beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non poteſt eſſe reſpectu præmij eſſentialis vel pęnæ principalis, cū quantum ad hoc vtrique ad terminum peruenerint. Poteſt tamen hoc eſſe reſpectu præmij accidentalis, vel pœnæ ſecundariæ: quæ poſſunt augeri vſque ad diem iudicij: & hoc præcipuè in dæmonibus vel angelis bonis; quorum officio aliqui trahuntur ad ſalutem, ex quo beatorum angelorum gaudium creſcit, vel ad damnationem, ex quo creſcit pęna dæmonum.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd hoc eſt ſummum incōmodum, ad ſummum malorum perueniſſe, ex quo cōtingit in dānatis quod demereri nō poſſunt: vnde patet quod ex peccato commodum nō reportāt.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ad damnatorū hominū officium non pertinet ad damnationē alios pertrahere, ſicut pertinet ad officium dęmonū; ratione eius demerentur, quantum ad ſecundariam pœnam.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ propter hoc nō excuſantur à demerito: quia neceſſitatem peccandi habeant: ſed quia ad ſummum malorū peruenerunt: tamen neceſſitas peccandi cuius cauſa ſumus, excuſat à culpa, inquantum eſt neceſſitas quædam; quia oē peccatum oportet eſſe voluntarium: ſed quod non excuſet hoc eſt inquantum à uoluntate præcedente proceſſit: & ſic totum demeritum ſequentis culpæ, videtur ad propriam culpam pertinere.

ARTICVLVS VII.

Vtrum dānati poſſint vti notitia quā in hoc mūdo habuerūt.

435 AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd damnati non poſſint vti * notitia quam in hoc mundo habuerunt. In conſideratione enim ſciētiæ eſt maxima delectatio, ſed in eis non eſt ponenda aliqua delectatio: ergo non poſſunt vti ſcientia prius habita ſecundum aliquam conſiderationem. *Tho.4.diſ. 60 q.2 ar. 2 q. 1.& ſequen. Al. ſciētia*

¶ 2 Præterea, Damnati ſunt in maioribus pœnis, q̄ ſint aliquæ pœnæ huius mundi: ſed in hoc mundo, dū aliquis eſt in maximis tormetis conſtitutus nō poteſt conſiderare aliquas intelligibiles concluſiones, abſtractus à pœnis quas patit: ergo multo minus in inferno.

¶ 3 Præterea, Damnati ſunt ſubiecti tempori: ſed longitudo temporis eſt cauſa obliuionis, vt dicitur in 4. Phyſico.* ergo dāmnati obliuiſcentur eorum quæ hic ſciuerunt.

lib.4. comment. 128. tomo 2. SED CONTRA, eſt, quod Luc. 16. dicitur diuiti damnato: Recordare quia recepiſti bona, &c. ergo cōſiderabunt ea quæ hic ſciuerunt.

¶ Præterea, Species intelligibiles, in anima ſeparata remanent: vt ſupra dictum eſt: ſi ergo eis vti non poſſent, fruſtra remanerent in eis.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut propter perfectam Sanctorum beatitudinē nihil erit in eis quod non ſit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis quod nō ſit eis materia & cauſa triſtitiæ: nec aliqd quod ad triſtitiā poſſit pertinere, deerit. vt ſit eorū miſeria conſummata. Conſideratio autem aliquorum notorū quātum ad aliquid, inducit gaudium; vel ex parte cognoſcibiliū, inquantū diliguntur: vel ex parte ipſius cognitionis, inquantū eſt conueniens & perfecta. Poteſt & triſtitiæ eſſe ratio, & ex parte cognoſcibilium quæ nata ſunt contriſtari, & ex parte ipſius cognitionis, put eius imperfectio conſideratur; vtpotè cum aliquis conſiderat ſe deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectam cognitionem appeteret: ſic ergo in damnatis erit actualis conſideratio eorum, quæ prius ſciuerunt, vt materia triſtitię, non autem vt delectationis cauſa. Cōſiderabunt enim & mala quæ geſſerunt, ex quibus dānati ſunt, & bona * delectabilia quæ amiſerunt, & ex vtroque torquebuntur: & ſimiliter torquebūtur de hoc quod conſiderabunt notitiam, quam de rebus ſpeculabilibus habuerūt, imperfectam eſſe, & ſe amiſiſſe ſummam eius perfectionem, quam potuerant adipiſci. *Al. dilecta.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis cōſideratio ſcientiæ ſit per ſe delectabilis, tamen ex aliquo accidente poteſt eſſe triſtitiæ cauſa vt ex dictis * patet & ſic erit in damnatis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in hoc mūdo aīa coniungitur corruptibili corpori; vnde per hoc quod corpus affligitur, conſideratio animæ impeditur: ſed in futuro, aīa nō ita trahet à corpore: ſed quantumcunque corpus affligetur, tamen anima ſemp cōſiderabit lucidiſſimè illa quæ ei poterunt eſſe cauſa męroris.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ tempus eſt cauſa obliuionis per accidēs, inquantum motus, cuius eſt mēſura, eſt cauſa tranſmutationis: ſed poſt diem iudicij nō erit motus cœli, vn̄ nec obliuio eſſe poterit ex quātacunq; diuturnitate; ſed ante diē iudicij anima ſeparata non mutatur à ſua diſpoſitione per motum cœli.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non poteſt haberi odio actu, niſi id de quo cogitatur: ſed damnati Deum odio habebunt, vt in litera dicitur.† ergo de Deo aliquando cogitabunt. 436 *Mag.in 4. li.Sen. diſ. 50 §.8.*

¶ 2 Præterea, damnati habebunt remorſum cōſciētię: ſed conſcientia patitur remorſum de actis contra Deū ergo de Deo aliquando cogitabunt.

SED CONTRA, Perfectiſſima hominis cogitatio eſt qua cogitat de Deo: ſed damnati nō erunt in ſtatu imperfectiſſimo: ergo de Deo non cogitabunt.

RESPONDEO dicendum, quòd Deus poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, ſecundū ſe, & ſecundum id quod eſt ei proprium, ſcilicet eſſe totius bonitatis principiū; & ſic nullo modo cogitari poteſt ſine * delectatione: vnde ſic nullo modo a damnatis cogitabitur. Alio modo, ſecundum aliquid quod eſt ei quaſi accidentale in effectibus eius, vtpote punire vel aliqd huiuſmodi: & ſecundū hoc cōſideratio de Deo pōt triſtitiā inducere: & hoc modo dānati de Deo cogitabūt. *Aliās delectione.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ damnati nō habent Deum odio; niſi ratione punitionis, & ꝓhibitionis eius quod malæ eorū voluntati conſonat: vn̄ nō cōſiderabunt eum, niſi vt punitorem & prohibitorem.

Et per hoc patet etiam ſolutio AD SECVNDVM: quia conſcientia non remordet de peccato, niſi inquātum eſt diuino præcepto contraria.

ARTICVLVS IX.

Vtrum damnati gloriam Beatorum videant.

437 AD NONVM ſic proceditur. Videt, quòd dānati gloriam beatorum non videant. Magis eī diſtat ab eis gloria Beatorū, q̄ ea quæ in hoc mūdo aguntur: ſed ipſi non vidēt, q̄ circa nos aguntur: vnde dicit Gregorius † duodecimo Moraliū ſuper illud Iob 14. Siue nobiles fuerint filij eius, &c. Sicut hi q adhuc *li.12 Mor. capi.13. in principio.*

uitas deficit. Vnde ſi homo in perpetuum viueret pœna exilij vel ſeruitutis quæ per legem humanam infertur in eo perpetuò maneret: qui vero hoc modo peccant, vt tamen inde non reddantur digni totaliter ſeparari à ſanctæ ciuitatis conſortio, ſicut peccantes venialiter, tanto eorũ pœna erit breuior, vel diuturnior, q̃to magis vel minus purgabiles erunt, ſm qđ eis peccata vel plus vel minus inhæſerunt: qđ in pœnis huius mundi & purgatorii ſcđm diuinam iuſtitiam ſeruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes, à Sanctis aſſignatæ: quare iuſtè pro peccato tpali aliqui pœna æterna puniantur. Vna eſt quia peccauerunt contra bonum æternum, dum contempſerunt æternam vitam: & hoc ẽt eſt quod Auguſtinus in prædicto † libro dicit, Factus eſt malo dignus æterno, q hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternũ. Alia rõ eſt quia homo in ſuo æterno peccauit. Vnde Gregorius * dicit in quarto Dialog. Ad magnam iuſtitiam iudicantis pertinet, vt nunquã careant ſupplicio q in hac vita nunquã voluerunt carere peccato. Et ſi obiiciať qđ quidam peccantes mortaliter, proponunt vitam ſuã in melius commutare, & ita ſcđm hoc non eſſent digni æterno ſupplicio, vt videtur: dicendum eſt ſcđm quoſdã, qđ Gregorius loquitur de voluntate quæ manifeſtatur p opus: qui enim in peccatum mortale propria voluntate labitur, ſe ponit in ſtatu, à quo erui non põt, niſi diuinitus adiutus. Vnde ex hoc ipſo qđ vult peccare: vult cõſequenter in peccato manere perpetuo: homo enim eſt ſpiritus vadens, ſ. in peccatũ, & non rediens p ſeipſum. Sicut ſi aliquis ſe in foueam proiiceret, vnde exire non poſſet niſi adiutus, poſſet dici, qđ in æternũ ibi manere voluerit, quantumcunque aliud cogitaret. Vel põt dici & melius, ꝙ ex hoc ipſo qđ mortaliter peccat, finẽ ſuũ in creatura conſtituit: & quia ad finẽ vitæ tota vita ordinatur, & iõ ex hoc ipſo totam vitã ſuã ordinat ad illud peccatũ, & vellet ppetuo in peccato manere, ſi hoc ſibi eſſet impune. Et hoc eſt qđ Gregorius † in 34. libro Moraliũ, ſup illud Iob 41. Aeſtimabunt abyſſum quaſi ſeneſcentem: Iniqui, ideo cũ fine deliquerunt, quia cũ fine vixerũt. Voluiſſent qppe ſine fine uiuere: vt ſine fine potuiſſent i ſuis iniquitatibus pmanere, nã magis appetunt peccare q̃ viuere. Põt & alia rõ aſſignari quare pœna culpæ mortalis ſit æterna: quia per eam contra Deũ, q eſt infinitus, peccatur. Vñ cũ non poſſit eſſe infinita pœna p intenſionem, quia creatura nõ eſt capax alicuius qualitatis infinitæ: requiritur quod ſit ſaltem duratione infinita. Eſt etiã quarta ratio ad hoc idem: quia culpa manet in æternum, cum culpa non poſſit remitti ſine gratia, quam homo non poteſt poſt mortem acquirere: nec debet pœna ceſſare, quandiu in culpa manet.

† li. 21. de Ciuit. c. 12. circa initiũ tom. 5.
* li. 34 mora'. ca. 12. & lib. 4. Dial. c. 44.
† li. 34 ca. 21. in fine & 4. Dialo. c. 44.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſicut iam dictum * eſt pœna non debet æquari culpæ ſecundũ quantitatem durationis, vt videtur etiam ſecundũ leges humanus accidere. Vel dicendum, ſicut Gregor. * ſoluit, ꝙ quãuis culpa ſit actu tẽporalis, voluntate tñ eſt æterna.

In corp. ar. * Locis in corp. ar. citatis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quantitati peccati reſpondet quantitas pœnæ ſm intenſionem: & ideo peccatorum mortalium inæqualium, erunt pœnæ inæquales intenſione, æquales autem duratione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ pœnæ quæ infliguntur his, qui à ciuitatis ſocietate non penitus eiiciuntur ſunt ad correctionẽ eorũ ordinatæ: ſed illæ pœnæ, p quas aliqui totaliter à ciuitatis ſocietate exterminanť, non ſunt ad correctionem eorũ: põt tñ eſſe ad correctionem & tranquillitatem aliorum, qui in ciuitate remanent: & ita dãnatio æterna impiorum eſt ad correctionem eorum, qui nunc ſunt in Eccleſia. Nõ enim pœnæ ſunt ad correctionem ſolum, quando infliguntur, ſed etiam quando determinantur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ impiorum pœnæ in perpetuum duraturæ, non erunt omnino inutiles. Vtiles enim erunt ad duo. Primò ad hoc ꝙ in eis diuina iuſtitia conſeruatur, quæ eſt Deo accepta ppter ſeipſam. Vnde Gregorius † in 4. Dialogo: Omnipotens Deus, quia pius eſt miſerorũ cruciatu non paſcitur: quia autẽ iuſtus eſt, ab iniquorum vltione in perpetuum non ſedatur. Scđo, ad hoc ſunt vtiles, vt de his electi gaudeãt, dum in his Dei iuſtitiam contemplãtur. & dum cognoſcunt ſe euaſiſſe. Vnde in Pſal. 57. Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam. & Iſaiæ vltimo: Erunt, (ſ. impij) vſq; ad ſatietatem viſionis, ſ. Sanctis, vt glo dicit. Et hoc eſt quod Greg. * dicit in 4 Dial. Iniqui oẽs æterno ſupplicio deputati, ſua quidẽ iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt ſ. vt iuſti oẽs & in Deo videãt gaudia q̃ perceperunt, & in illis reſpiciant ſupplicia quæ euaſerunt: quatenus tantò magis in æternũ diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternũ mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

† li. 4. Dia. ca 44. circa medium
* Gl. interlinearis ib.
† li. 4. Dialog ca. 44. in med.

AD QVINTVM dicendũ ꝙ quamuis pœna per accidens reſpondeat animæ, tamen per ſe reſpondet animæ culpa infectæ: & quia culpa in perpetuum in ea manebit, ideo etiam pœna erit perpetua.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ pœna rñdet culpæ propriè loquendo, ſm inordinationem quæ inuenitur in ipſa, & non ſm dignitatẽ eius in quẽ peccatur, quia ſic cuilibet peccato rñderet pœna infinita intenſione, quãuis ergo ex hoc ꝙ aliquis peccat contra Deũ, q eſt auctor eſſendi mereať ipſum eſſe amittere, cõſiderata tñ ipſius actus inordinatione, non debeť ei amitti illud eẽ: qa eẽ pſupponitur ad meritũ & demeritũ, nec p inordinationẽ peccati, eſſe tolliť vel corrumpiť. Et iõ non põt eſſe debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipſius eſſe.

ARTICVLVS II.

Vtrum, per diuinam miſericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm dæmonum. 104

Tho. 4 diſ. 45. q. 2. ar. 3 q. 1. & ſequen.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ per diuinam miſericordiã oĩs pœna terminetur tam hominum q̃ etiam dæmonum. Sapientiæ 11. Miſereris omnium Dñe, qm omnia potes. ſed inter omnia etiam dæmones continentur qui ſunt Dei creaturæ: ergo & ipſorum dæmonum pœna finietur.

¶ 2 Præterea, Romanorum 11 * Concluſit Deus omnia ſub peccato, vt oĩum miſereretur: ſed Deus dæmones, ſub peccato concluſit, id eſt concludi pmiſit: ergo videtur, quod etiam dæmonum quandoque miſereatur.

* Ad Rom. 11. & Gal. 3.

¶ 3 Præterea, Sicut dicit Anſelmus † in libro, Cur Deus homo: Non eſt iuſtum, vt Deus creaturam, quã fecit ad beatitudinem, omnino perire ſinat: ergo videtur, cum q̃libet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non eſſe iuſtum, vt omnino perire permittatur.

† li 2. ca. 4 in medio.

SED CONTRA eſt quod dicitur Matth. 25. Diſcedite à maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius: ergo æternaliter punientur.

¶ Præterea, Sicut boni angeli effecti ſunt beati per conuerſionem ad Deum, ita mali angeli effecti ſunt miſeri per auerſionem à Deo. Si ergo miſeria malorum angelorum finiatur quandoque, & beatitudo bonorum finẽ habebit, quod eſt inconueniens.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ error Origenis fuit (vt Augu * viceſimoprimo de Ciuitate Dei dicit) ꝙ dæmones qñdoq; p dei miſericordiam liberandi ſunt a pœnis. Sed iſte error eſt ab Eccleſia reprobatus pp duo. Primo qa manifeſtè auctoritati ſacræ Scripturæ repugnat, q̃ hť Apocalipſis viceſimo: diabolus q ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnũ ignis & ſulphuris, vbi & beſtia & pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorũ. p qđ in Scriptura ſignificari æternitas conſueuit. Secundo qa ex vna parte Dei miſericordiã nimis extendebat, & ex alia parte nimis eã coarctabat. Eiuſdẽ. n. rõnis eſſe vř bonos angelos in æterna beatitudine pmanere, & malos angelos in æternum puniri. Vnde ſicut ponebat dæmones & animas damnatorũ quandoque à pœna liberandas, ita ponebat angelos & animas beatorum quãdoq; à beatitudine ſtruť ad miſerias deuolẽdas.

* lib 21. de ciuit. c. 17. & 23 to. 5.

AD